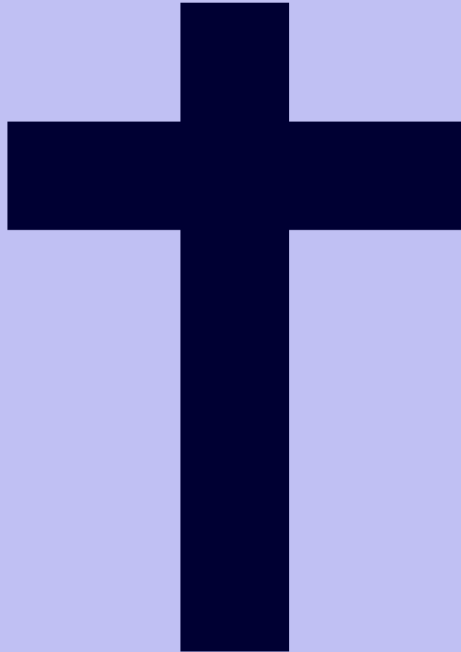

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo
en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

El Nuevo Testamento de nuestro Señor Jesucristo en el idioma piapoco

New Testament in Piapoco

copyright © 2009 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Piapoco

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Piapoco

pio

Colombia

Copyright Information

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Piapoco

© 2009, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-30

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
15b1335d-e064-57a2-9f7f-a5383125b741

Contents

SAN MATEO	1
SAN MARCOS	72
SAN LUCAS	115
SAN JUAN	187
LOS HECHOS	238
ROMANOS	299
1 CORINTIOS	330
2 CORINTIOS	362
GÁLATAS	382
EFESIOS	394
FILIPENSES	405
COLOSENSES	413
1 TESALONICENSES	420
2 TESALONICENSES	426
1 TIMOTEO	430
2 TIMOTEO	439
TITO	446
FILEMÓN	450
HEBREOS	452
SANTIAGO	479
1 SAN PEDRO	487
2 SAN PEDRO	496
1 SAN JUAN	502
2 SAN JUAN	509
3 SAN JUAN	510
SAN JUDAS	511
EL APOCALIPSIS	514

SAN MATEO

Los antepasados de Jesucristo

¹ Yái cuyàluta icàlidaca Jesucristo yàawirináimi ípidená. Yái Jesucristoca yácata nataquérinámi, yái rey David, Abraham nacái.

² Abraham ìiri ípidenáté Isaac. Isaac ìiri ípidenáté Jacob. Jacob ìiri ípidenáté Judá. Judá, nía nacái yéénánái once namanùbaca, níacata israelitanái yàawirináimi. ³ Judá yéenibe asìanái náipidenáté Fares, Zara nacái. Náatúa uípidenáté Tamar. Fares ìiri ípidenáté Esrom. Esrom ìiri ípidenáté Aram. ⁴ Aram ìiri ípidenáté Aminadab. Aminadab ìiri ípidenáté Naasón. Naasón ìiri ípidenáté Salmón. ⁵ Salmón ìiri ípidenáté Booz. Booz yáatúa uípidenáté Rahab. Booz ìiri ípidenáté Obed. Obed yáatúa uípidenáté Rut. Obed ìiri ípidenáté Isaí. ⁶ Isaí ìiri ípidenáté rey David. Rey David ìiri ípidenáté Salomón. Salomón yáatúa, úacata Urías yàacawéetúami quéechatécáwa.

⁷ Salomón ìiri ípidenáté Roboam. Roboam ìiri ípidenáté Abías. Abías ìiri ípidenáté Asa. ⁸ Asa ìiri ípidenáté Josafat. Josafat ìiri ípidenáté Joram. Joram ìiri ípidenáté Uzías. ⁹ Uzías ìiri ípidenáté Jotam. Jotam ìiri ípidenáté Acaz. Acaz ìiri ípidenáté Ezequías. ¹⁰ Ezequías ìiri ípidenáté Manasés. Manasés ìiri ípidenáté Amón. Amón ìiri ípidenáté Josías. ¹¹ Abéeri néená Josías yéenibeca asìanái ípidenáté Jeconías, yáté camuí Babilonia yàasu cáli néeséeyéi náibàacaalíté israelitanái natécaténá nía presoíri iyú Babilonia néré.

¹² Néeseté idècunitàacá israelitanái ìyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, Jeconías idèniàcaté ìiriwa ípidenéri Salatiel. Salatiel ìiri ípidenáté Zorobabel. ¹³ Zorobabel ìiri ípidenáté Abiud. Abiud ìiri ípidenáté Eliaquim. Eliaquim ìiri ípidenáté Azor. ¹⁴ Azor ìiri ípidenáté Sadoc. Sadoc ìiri ípidenáté Aquim. Aquim ìiri ípidenáté Eliud. ¹⁵ Eliud ìiri ípidenáté Eleazar. Eleazar ìiri ípidenáté Matán. Matán ìiri ípidenáté Jacob. ¹⁶ Jacob ìiri ípidenáté José. Yái José yeedácaté iríwa María, úái Jesús yáatúaca. Wáimaca Jesús ìwali Mesíascani, ímáanáca wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté walí, wía israelitaca, icùacaténá wía.

¹⁷ Iná waputàaca catorce namanùbaca Abraham itaquénáinámi ìyèeyéícaté Abraham yàasu èeri idénáami, idènièyéícaté nacái yéenibewa àta rey David imusúacatalétaté iicá èeri. Néese rey David idénáami, nàyacaté catorce namanùbaca David itaquénáinámi ìyèeyéícaté David yàasu èeri idénáami, idènièyéícaté nacái yéenibewa àta Babilonia yàasu cáli néeséeyéi natéacatalétaté israelitanái presoíri iyú Babilonia néré. Néeseté idécanáamité israelitanái nàyaca presoíri iyú Babilonia yàasu cáli ínata, néese Mesías yàawirináimi catorce namanùbaca nàyacaté, nadèniàcaté nacái néenibewa àta Mesías imusúacatalétaté iicá èeri, yái wacuèrinásàiri ípidenérica Jesucristo.

Nacimiento de Jesucristo

¹⁸ Siùcade nucàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali yái imusúanácaté iicá èeri: Yáatúa María idècunitàacá ucùaca ucàsàanápínatéwa José yáapicha, càmicíhúaca iimá yáapicha. Quéwa, udéericuca sùmài, Espíritu Santo ííwítáise iyú. ¹⁹ Néese José, cayábéerica ííwítáise, càmitaté iwàwa ibáiniadaca úa áibanái yàacuése. Iná ínáidacawa imàacáanápíná íichawa úa ibàacanéri iyú càmicáiná ìiri yái udéericúrica. Càmitaté José iwàwa icháawàaca uináwaná ìwali ùyacàle mìnánái irí ipíchanáté nanúaca úa. ²⁰ Yá José ínáidacatéwa imàacáanápíná íichawa úa, quéwa abéeri ángel Dios néeséeri yàanàaca José yàatalé. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicàcani yáamacani irícuíse. Yá ángel ímaca José irí: “José, rey David itaquérinámi, picá cáalu peedáca María piàcawéetúapínáca úara, udéericucáiná sùmài Espíritu Santo ííwítáise iyú. ²¹ Sùmàiquéera yái imusuéripínácawa María íicha. Pimàni ípidená Jesús. Ípidenápíná càì yácáiná iwènúadapíná yàasu wenàiwicanái ííwítáisewa

nabáyawaná íchawa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalisewa”, íimaca yái àngelca.

²² Càité àngel icàlidaca José iríni macáita ichàbáanápínátéwa càide iyúwaté profeta icàlidáanáté Dios itàacái wenàiwicanái irí. ²³ Bàaluitécáiná Dios yàasu profeta íimacaté nalí Dios inùmalìcuíse:

“Abéechúa mánacàu càmílichúacáwaca iimá asiali yáapicha, udéerìcupínácawa.

Imusúapínácawa uícha abéeri sùmài, namàníripíná íipidená Emanuel”, íimacaté yái profetaca. (Yái íipidená Emanuel ímáanáca: “Dioscata wáapicha”).

²⁴ Néeseté José icawàacawa, yá imànicaté càide iyúwa Dios yàasu àngel ichùulianáni. Yáté èerica yeedácaté úái Maríaca yàacawéetúapínácawa. ²⁵ Càmíritàacá quéwa José iimá úapicha àta uùri imusúacatalétaté iicá èeri yái idàbáanéerica uùrica. Yá José imànicaté íipidená Jesús.

2

La visita de los sabios de Oriente

¹ Jesús imusúacaté iicá èeri Belén ìyacàlená irícu, Judea yàasu cáli íinata, rey Herodes icùacaalíté yái cálica. Néenialíté abénaméeyéi asianái cáaliacáiyéi nàanàaca Jerusalén ìyacàlená iriculé. Déecúiséeyéi nàanàaca, Oriente yàasu cáli néeséeyéi, yéewáidéeyéicawa nacái dùlupùta ìwali. ² Nasutáca néemíawa Jerusalén ìyacàlená mìnanaí:

—¿Alénásica judío icuèrinápiná siùquérica tàacáwa imusúaca iicá èeri? Wáaliacawa idéca asáicani waicácáinaté áiba dùlupùtaca ímáanáca idéca imusúaca iicá èeri, yái picuèrinápinácuéca, píacué judíoca. Iná wadéca wàanàaca wàacaténá icàaluíniná —náimaca.

³ Yá rey Herodes yéemíaca cáaliacáiyéi iináwaná, íná máini cáaluca íináidacawa, càmícaíná iwàwa áiba yeedáca íicha yái cálica. Jerusalén ìyacàlená mìnanaí nacái cáaluca nía canánama, càmícaíná nawàwa Herodes yàasu úwinái namànica úwi náipunita ìwalíse yái nacuèrinápináca wàlisàica. ⁴ Néese rey Herodes iwacáidaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Herodes imáidaca nía isutácaténá yéemíawa nía alénápinácaalíté Mesías imusúaca iicá èeri, yái judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ⁵ Yá náimaca Herodes irí:

—Belén ìyacàlená néenipínáca imusúaca iicá èeri, Judea yàasu cáli íinata, yácaínáté Dios yàasu profeta itànàaca càiri tàacáisi Dios inùmalìcuíse bàaluité. Dios íimacaté:

⁶ ‘Pía, Belén ìyacàlenáca, Judea yàasu cáli íinatéeri iyaca, caináwanáca pía áiba yàcalé íicha canánama ìyeyéica Judea yàasu cáli íinata, yácaíná Nacuèriná imusúapínácawa Belén ìyacàlená irícu icuèripíná nùasu wenàiwica, níai Israel itaquénáinámica’, càité itànàaca tàacáisi yái profetaca Dios inùmalìcuíse —náimaca.

⁷ Néese Herodes imáidaca cáaliacáiyéi ibàacanéri iyú áibanái íicha. Imáida isutáca yéemíawa nía yáaliacaténáwa cayába cainácaalíté èeri idàbacaté naicáca úái dùlupùtaca uchanàacawa. ⁸ Néese Herodes idécanáami yéemíacani, yá íimaca nalí:

—Píacuéwa picutáca cayábani, yáara sùmàica; néese pidécanáamicué pìanàacani, yá picàlidacué nulí iináwaná, yéewanápiná nùacawa néré nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa irí nùacaténá nacái icàaluíniná —meedáta càí íimaca nalí, ichìwáidacáita nía meedá Herodesca. Yá ibànùaca nía Belén ìyacàlená nérépiná.

⁹ Idécanáami néemíaca Herodes itàacái, yá nàacawa íicha níai cáaliacáiyéica. Yá néese, dùlupùta yàacawa napíchalépináta, úái dùlupùta naiquéechúacaté nàyacaalíté nàasu cáli néesewa. Yá uchanàacawa yàcalé iwicáu yái sùmài ìyacatáica. ¹⁰ Néese naicácáiná dùlupùta, yá casíimáica nía manuísíwata. ¹¹ Yá nawàlùacatéwa capíi iriculé. Naicáca sùmài néré yáatúa María yáapichawa. Yá nabàlùacawa irí nàulù ipùata iyúwa nàacaténá sùmài icàaluíniná. Néese nàacùaca nàasuwa nàacaténá irí oro, incienso nacái, mirra nacái, níai cawèníyeyi pumènica isàni. ¹² Néese Dios yàalàaca nía náamacani irícuísewa ipíchaná nèepùacawa Herodes yàatanabàa. Ináté nèepùacawa áiba àyapu irìcubàata Herodes íicha nàasu cáli nérépináwa.

La huida a Egipto

¹³ Néese idécanáamité nàacawa níái cáaliacáiyéica, yá Dios ibànùaca ángel yàanápínátéwa José yàatalé. Yái ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel íimaca irí: “Pimichàawa, pichùnà pìasuwa pìanàwa, pitéca yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pìacàatétawa Egipto yàasu cáli nérépiná. Pìya néréwa àta numáidacataléta píawa, Herodescáiná icutápiná inúawa yái sùmàica”, íimaca yái ángelca.

¹⁴ Néese, José imichàacawa táiyápi, itécani yái sùmàica, yáatúa yáapichawa. Yá yàacàatécatawa náapicha Egipto yàasu cáli nérépiná. ¹⁵ Nàyacaté néré àta Herodes yéetacatalétatéwa. Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse: “Numáidaca Nuñriwa yàacaténawa Egipto yàasu cáli íicha”, íimacaté yái Diosca.

Herodes manda matar a los niños

¹⁶ Néeseté Herodes yáaliacawa naináwaná ìwali níái cáaliacáiyéica càmítaté neebáida itàacái, yá calúaca báawanamani yái Herodesca. Iná Herodes ibànùaca yàasu úwináíwa nanúacaténá macái sùmanái asìanái Belén iyacàlená irìcuíyéica, áiba yàcalé nacái iyéeyéica mawiénibàa Belén irí. Nanúacaté macái sùmanái asìanái idènièyéica àta pucháiba camuí, níacáináté cáaliacáiyéica nacàlidacaté Herodes iríni nadàbacaté naicáca dùlupùta pucháiba camuí ipíchawáiseté nàanàaca Jerusalén iyacàlená néré. ¹⁷ Càité ichàbacawa càide iyúwaté profeta Jeremías itànàanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Jeremías íimacaté:

¹⁸ “Náicháanípíná cachàini manuísíwata níái Ramá iyacàlená mìnanáica, Raquel itaquénáinámica. Náicháanípínáca, máiní achúmaca nawàwa néenibe íinináwa. Canácata yáaliméeripíná isíimáidaca níawa, néenibemi yéetacáináwa náicha”, íimacaté yái profetaca Jeremías.

¹⁹ Néese idécanáamité Herodes yéetacawa, Dios ibànùaca ángel yàacaténawa José yàatalé Egipto yàasu cáli néré. Yá ángel imàacaca yáawawa José iicácani yáamacani irìcuíse. Yá ángel íimaca José irí: ²⁰ “Pimichàawa, pité yái sùmàica yáatúa yáapichawa, pèepùawa Israel itaquénáinámi yàasu cáli nérépiná. Nadéca néetacawa níara iwàwéeyéicaté inúacani”, íimaca yái ángelca.

²¹ Yá néeseca José imichàacatéwa, itécani yái sùmàica yáatúa yáapichawa Israel yàasu cáli nérépiná. ²² Quéwa, José yéemíaca Arquelao iináwaná ìwali icùaca judíonái yàasu cáli yáanirimi Herodes yáamirìcubàamiwa, iná cáaluca José yàacawa néré. Yá nàacawa Galilea yàasu cáli néré ángel icàlidacáiná José iríni yáamacani irìcuíse nàanápínáwa Galilea yàasu cáli néré. ²³ Nàanàacaté Galilea yàasu cáli néré, yá nàacawa nàyacaténá Nazaret iyacàlená irìcu. Nàyacaté néré càide iyúwaté profetanái íimáanáté Jesús ìwali. Profeta íimacaté náimáanápínáté Jesús ìwali Nazaret iyacàlená néeséericani.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Néeseté madécaná camuí idénáami, néenialíté Juan el Bautista idàbaca icàlidaca Dios itàacái alé manacúali yùucubàa càinàwàiri iyéerica Judea yàasu cáli ínata. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé, néemíacaténá itàacái. Yá íimaca nalí: “¡Pìwènúadacué pìiwitáisewa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita!” íimaca yái Juanca.

³ Yái Juan el Bautista, yácata yái asìalica profeta Isaías itànèericaté tàacáisi iináwaná ìwali Dios inùmalìcuíse. Isaías itànàacaté yái tàacásica:

“Abéeri asìali icàlidapíná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná íimaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca pìiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué pìiwitáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná íimaca”,

càité itànàaca tàacáisi yái profeta Isaíasca.

⁴ Yái Juan idèniacaté ibàlewa wáluma cáucuiri camello ichùna iwálumalená. Idacùacaté nacái ìwaliabàawa pìrái ímamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìchu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèrica manacúali yùucubàa càinàwàiri. ⁵ Néese manùbéeyéi Jerusalén iyacàlená mìnanaí, madécaná nacái Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jordán inanába yàasu cáli néeséeyéi nacái nàacatéwa Juan el Bautista yàatalé néemìacaténá itàacái. ⁶ Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namànírica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁷ Quéwa Juan iicáca manùbéeyéi fariseo, saduceo nacái manùba nàanàaca yàatalé ibautizacaténá nía, yá Juan yáaliacawa càmítaté nawènúada náiwitáisewa báawéeri ícha báisíiri iyú, íná Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Iima nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàpiná mesúnamáita, yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca pialimáaná pichúuliacawa ícha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmícaánita piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íchacuéwa. ¡Càmítacué nucàlida pírí càiri chiwái! ⁸ Iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios irípiná. ⁹ Picácué píima píríwa: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué càí píima. Péemìacué cayábani, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalísewatá, càicáanita Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámipiná iyútá Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamirìcubàamicuéwa. ¹⁰ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisi Dios imàaquéeripináca yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemìacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéi irí iyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irìcu cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Báisíta nubautizácué pía úni yáaculé, píasáidacaténácué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios irípiná, quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca núamirìcubàawa. Yátacué ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéicué péená irí ibautizacaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Aibanáicué péená quéwa càmíiyéica yeebáida itàacái, ibautizápináca níawa quichái iyúwa, nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàiníiri íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani. ¹² Péemìacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica natécaalí nàasu palawa nacáapi irìcuwa masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwíralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirìcubàa yàanàaca iwàlìsàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmíiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuiri capìi irìculé ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituínási iwíralèmi manuiri quichái irìcu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná macáita càmíiyéica yàasu wenàiwica quichái irìcu, càmíirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Juanca.

Jesús es bautizado

¹³ Néeseté Jesús yàacatéwa Galilea yàasu cáli ícha yàanàacaténá Juan yàatalé Jordán inanába néré, yéewacaténá Juan ibautizácani, yái Jesúsca. ¹⁴ Néese quéechatécáwa càmíita Juan iwàwa ibautizáca Jesús, báicáiná iicáca yáawawa Jesús iwéré. Yá Juan íimaca Jesús irí:

—Nuwàwacutáca pibànùaca nulí Espíritu Santo ibautizacaténá nuíwítáise. Càmíita cayába nubautizá pía úni yáaculé meedá, máinícáiná cachàinica nuícha pía —íimaca yái Juanca, yáaliacáinátéwa canáca Jesús ibáyawaná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Siúcade iwàwacutáca pibautizáca núa, cayábacáiná wamànica macáita càide iyúwa Dios ichùulianá, yéewanápiná macáita náaliacawa nuebáidaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Ináté Juan ibautizácani. ¹⁶ Néeseté idécanáami Jesús ibautizácawa, yá imichàacawa úni yáacuise. Yáta capiraléeri cáli yàacùacawa, yá Jesús iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali Dios yàatanáise càide iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹⁷ Néese néemìaca Dios itàacái chènuníise. Dios íimaca: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri yéewacaténá Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa, quéwa Jesús càmita yeebá Satanás irí. ² Jesús iyacaté néré cuarenta èeri, catá nacái. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa. Yá máapicani. ³ Néese Satanás yàacawa Jesús yàatalé yáalimáidacaténá Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa. Yá íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, yá pichùulla níái íbaca nawènúanápínáwa pan iyú piyáacaténáni — íimaca yái Satanásca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca irí:

—Càmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios íicha. Néese iwàwacutácué weebáidaca macáita iyúwa Dios íimáaná yéewanápíná wàyaca machacàníri iyú’, íimaca yái Dios itàacáica —íimaca yái Jesúsca, càmicáinaté iwàwa imànica wawàsi meedá írípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén iyacàlená néré, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata íinatalé chènuníiri náicha canánama. ⁶ Néese Satanás yáalimáidaca Jesús imàníinápíná ibáyawanáwa. Satanás íimaca Jesús irí:

—Dios íiricáiná pía, pipisiawa templo íicha cáli íinatalépiná, yácáiná Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái piínáwaná ìwali. Profeta íimacaté:

‘Dios ichùullapínaca yàasu ángelnáíwa nacùanápíná pía. Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúa píawawa íba íwéré’, càité profeta itànàaca Dios itàacái piínáwaná ìwali —íimaca yái Satanásca.

⁷ Néese Jesús íimaca Satanás irí:

—¡Càmíiri! Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca nacái walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dioswa asáisi icùacaalí pía’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese àniwa Satanás itéca Jesús chènuníiri dúli íinatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá macái cáli èeri iricuíyéi, nachàini yáapicha nacái, nàasu cawèníiri nacái. ⁹ Néese Satanás íimaca Jesús irí:

—Nùapínaca piríwa macáitani pibàlùacaalíwa nulí piùlulù ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná —íimaca yái Satanásca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—¡Càmíiri! Píawa nuícha, Satanás. Càmita nù picàaluíniná, yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté íimaca walí: ‘Iwàwacutá píaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái píaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Ináté Satanás yàacawa Jesús íicha, yá abénaméeyéi ángelnáí yàanàaca néré nayúudàacaténá Jesús.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹² Jesús yéemìacaté áibanái náucacaté Juan el Bautista presoíyéi ibànàliculé, íná Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli nérépiná. ¹³ Quéwa càmita iyamáawa Nazaret iyacàlená irícu, néese yàacatéwa iyacaténá Capernaum iyacàlená irícu, iyéerica Galilea icalìsaniná idùlepiré, Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yàasu cáli nacái. ¹⁴ Jesús imànicaté càì yéewacaténá macáita ichàbacawa càide iyúwa profeta Isaías itànàanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. Isaías íimacaté Dios inùmalicúise:

15 “Píacué israelita iyéeyéica Zabulón itaquénáinámi yàasu cáli íinata, Neftalí itaquénáinámi yáapicha, yái cáli iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha, Galilea icalìsaniná idùlepiré, alé càmiyeyí israelita iyacataléca, Galilea yàasu cáli.

16 Píacué catéeyéica íiwitáise, càmiyeyéica yáalía Dios ìwali, áiba yàanàpinácué pìatalé amalácáténácué imànica píiwitáise. Yéewáidapínácué pía, pìyacáténácué Dios ica-maláná irìcu, píacué canéeyéica icáuca càmiiri imáalàawa, iyéeyéica siùcade iyúwa yéetáními”,

íimacaté yái Isaíasca. 17 Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí: “Pìwènúadacué píiwitáise-wa Dios irípiná, mesúnamáicáináta Dios icùapíná macáita”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

18 Néeseté Jesús yèepunícawa Galilea icalìsaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asíanái. Ibèeri íipidená Simón, áibaalí íipidená Pedro nacái. Iméeréeri íipidená Andrés. Cubái inuérinánáica nía needácaténá nalíwa nàasu platawa. Náucaca nàacawa nàasu tarayawa nèepunícawa calisáacubàa. 19 Jesús íimaca nalí:

—Aquialécué síisaara, píacuéwa núapicha iyúwa nuéwáidacalénái. Pidécuéca píibaidaca píibàacáténácué cubái, quéwa siùcáise de nùacuéca pìrí wàlisài píibaidacalépiná pìwacáidáanápínácué nulí wenàiwica yéewacáténá nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca.

20 Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa Jesús yáapicha.

21 Néese nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicáca áibanái asíanái pucháiba: Ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri íipidená Juan. Zebedeo yéenibeca nía. Nachùnìlaca nàyaca nàasu chinchorrowsa barca irìcu nàaniri yáapichawa. Yá Jesús imáidaca nía, nàanápínáwa yáapicha, iyúwa yéewáidacalénái. 22 Yá caquialéta namàacaca barca, nàaniri nacáwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

Jesús enseña a mucha gente

23 Jesús ipáchiaca yèepunícawa macái Galilea yàasu cáli íinatabàa. Macái yàcalé irìcu nacái yéewáida yèepunícawa judiónái yéewáidacàlu irìcu. Yá icàlidaca nalí yái tàacáisi cayábéerica nàalíacáténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Yúucaca náicha nacái macái uláicái íiwitáaná. 24 Macái Siria yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Jesús iináwaná, yá natéca néenánáwa Jesús yàatalé, macái yùuwichèeyéicawa uláicái iyú, cáiwíiri iyú nacái. Natéca nacái wenàiwica demonio idacuèyeyéica íiwitáise, naté nacái áibanái idènièyeyéica tèwacáimi nacái, máapínéeyéi nacái. Yá Jesús ichùnìlaca nía macáita.

25 Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáapicha: Galilea yàasu cáli néeséeyéi, áibanái nacái yàanèeyéica diez namanùbaca yàcalé néese Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca, áibanái nacái Jerusalén iyacàlená mìnánái, Judea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áibanái nacái iyéeyéica abéemàalé Jordán inanába íicha.

5

El sermón del monte

1 Néeseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéiwa yàatalé néemìacáténá itàacái, yá yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa néré. Yéewáidacalénái nàacawa yàatalé. 2 Yá idàbaca yéewáidaca nía. Íimaca nalí:

La verdadera dicha del hombre

3 “Cawinácaalí wenàiwica càmiyeyéica cachàini iicáca yáawawa, yáaliéyeyéi nacáwa nawàwacutáaná Dios iyúudàaca nía, casímáica nía Dios icùacáiná nía.

4 “Cawinácaalí wenàiwica achúmèeyéica iwàwa ibáyawaná ìwaliwa siùcade, èeri mìnánái ibáyawaná ìwali nacái, casímáipínáca nía yácáiná Dios isímáidapíná nía.

5 “Cawinácaalí wenàiwica càmiyeyéica cáimacái iicáca yáawawa, itàaníyeyéi nacái casalíníiri tàacáisi iyú éeréeri iyú nacái, casímáipínáca nía, yácáiná Dios imàacapíná nacùaca yáapicha èeri irìcuíri macáita.

⁶ “Cawinácaalí wenàiwica máiníiyéica iwàwa imànica abéerita cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, casímáica nía, yácáiná Dios imànipiná nalí macáita yái cayábéerica nawàwéerica imànica nalí.

⁷ “Cawinácaalí wenàiwica iiquéeyéica áibanái ipualé, casímáica nía, yácáiná Dios iicápiná napualé nacái.

⁸ “Cawinácaalí wenàiwica masaquèeyéica íiwitáise, casímáica nía, níacáiná iicápiná Dios natuí iyúwa.

⁹ “Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéeyéica áibanái íiwitáise naliwáaca nàyacaténá matuíbanáiri iyú náapichawáaca, casímáica nía, Dios yéenibecáiná nía.

¹⁰ “Cawinácaalí wenàiwica yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái, casímáica nía yácáiná Dios imàacapiná nacùaca yáapicha macáita.

¹¹ “Píacué nuéwáidacalénáica, áibanái icuísacaalícué pía peebáidacáinácué nutàacái, yá namànicaalícué pirí báawéeri nùwalíse, yá nacháawàacaalícué piináwaná ìwali macái íiwitáaná nachíwa báawéeri iyúwa, peebáidacáinácué nutàacái, néese casímáipinácuéca píawa.

¹² Casímáicué piwàwa, piyanídacué nacáíwa manuísíwata, yácáiná Dios imàacapinácué pirí cawèníiri manuísíwata pìanàapínacaalícué chènuniré. Casímáicué piwàwa, nàawirináimicáiná namànicaté báawéeri Dios yàasu wenàiwica profetanái irí, níái pipíchaléeyéimicuéca íibaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué pìyáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Sal y luz del mundo

¹³ Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa iwidùma cháí èeri irícu. Yái iwidùma puiwaca imànica yàacàsi, yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita idé puiwaca àniwani, yái iwidùmaca. Yá canápinéerica meedáni. Wáucacani bàacháwalé, néese wenàiwica nàipínáaná íinatabàami. Càitacué nacái iwàwacutá pìyaca machacàníiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica.

¹⁴ “Péemiacué áiba comparación: Càicuéca píade iyúwa camalási cháí èeri irícu. Càide iyúwa camalási icànacaalí catéeri irículé, càita nacáicué iwàwacutá picàlidaca yái báisíiri tàacáisica èeri mìnánái irí amalácaténá náiwitáise, níái catéeyéica íiwitáise, càmíiyéica yáalía Dios ìwali. Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa manuíri yàcalé ìyéerica dúli ipùatalícu. Càide iyúwa macáita náalímácaalí naicáca manuíri yàcalé, càita nacái iwàwacutácué pimàacaca áibanái iicáca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹⁵ Péemiacué áiba comparación: Watùcunìacaalí lámpara, càmita wabàani yàalusi irículé. Néese wamàacaca icànaca chènunibàa, yá icànaca nàwali macáita ìyéeyéica capíi irícu. ¹⁶ Càita nacái iwàwacutácué pimàacaca picamalá icànaca áibanái íiwitalícu: pìyacué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná, náalíacaténáwa ìwali yái cayábéerica pimàníiricuéca, yéewanápiná nacái nàaca icàaluíniná, Píaniri Diosca chènuníiséerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la ley

¹⁷ Jesús íimaca: “Picácué píináidawa nùanàaca numáalàidacaténá tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, nía nacái profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Picácué còi píináidacawa nùwali. Càmita nùanàa numáalàidacaténá yái tàacáisica. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa íimáanáca yái tàacáisica icàlidéerica nuináwaná ìwali. ¹⁸ Péemiacué cayábani: Máiní cachàiníiricani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmaliçuise. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aiba èeriwa Dios imáalàidapiná capíraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Quéwa canácatáita yúucawa yái itàacái bàaluisàimica, ibatàa abéeri letra achúméeríina piná, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapínáwa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. ¹⁹ Máiníicáiná cachàiníirica macái tàacáisi natànèericaté Dios inùmaliçuise, íiná iwàwacutá wenàiwica neebáidaca macáitani. Canácata

canéeri iwèni tàacáisi. Aibacaalí càmíiri yeebáida abéeri tàacáisi natànèericaté, càmicaalí nacái yéewáida áibanái neebáidáanápíná yái tàacáisica, yá canáca yéewanáwa iwàlùacawa Dios iyacàle irìculé icùacatalé macáita chènuniré. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica yái tàacáisi Moisés, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmallicuise, yá yéewáidacaalí wenàiwica neebáidáanápínáni, yásí máiníiripíná cáimiétacanéeri yái wenàiwicaca Dios iyacàle irìcu icùacataléca macáita chènuniré. ²⁰ Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseoca nacàlidaca naináwaná ìwaliwa namànínása macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulìaná namànica. Báisíta namànica madécaná. Quéwa núumacué pirí: Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios iwàwáaná máiní cachàiníwanái náicha níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náicha nacái fariseonáica. Càmicaalícué pimàni máiní cachàiníwanái náicha, yá càmítacué yéewa Dios yéenibeca pía, Dios icùacaténácué pía”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el enojo

²¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemíaca néewáidaca pía càide iyúwaté profeta Moisés íimáanaté Dios inùmallicuise. Íimacaté pìawirináimi irí: ‘Píca pinúa wenàiwica. Pinúacaalí wenàiwica, yá iwàwacutá pèetácawa pibáyawaná ìwalísewa’, íimacaté yái Moisésca. ²² Siúcade núumacué pirí àniwa áibacaalí calúa iicáca áiba wenàiwica, yásí yéetápinácawa ibáyawaná ìwalísewa. Aibacaalí itàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica irí, yásí Dios yùuwichàida báawanamani, càide iyúwa Junta Suprema israelita íiwacanánái nàuwichàidáaná cabáyawanéeri wenàiwica. Aibacaalí icuísca íichawa áiba wenàiwica báawéeri iyú, yásí Dios yùuwichàidacani infierno irìcu, yái quichái càmíirica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²³⁻²⁴ “Piwàwacaalí pité ofrenda altar néré pìacaténá Dios icàaluíniná, yá cayábéeriquéi pimànínáca càì. Quéwa ipíchawáise pìaca Dios icàaluíniná, pínáidawa cayába asásí cawàwanáta pimànicaalíte báawéeri áiba wenàiwica irí. Pimànicaalíte báawéeri áiba irí, yá pìacàatétawa yàatalé ipíchawáise pìaca Dios icàaluíniná. Yá pisutá wenàiwica íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa íicha yái báawéerica pimàníiricaté irí. Néese píalimá pìaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú. Càmicaalí càì pimàni, yá caná iwèni Dios iicáca yái pìanáca icàaluíniná.

²⁵ “Pisutá píawawa Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios iyaca pirí càide iyúwa piùwide. Péemla comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàcaténá piináwaná ìwali nacuerínánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha éeréta àyapulicubàa. Pisutá íicha wawàsi caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá íicha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànaliculé, nacapèedáidacaténá píawa. ²⁶ Péemla cayábani: Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íichawa presoíyéi ibàna irìcuise àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmíta píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el adulterio

²⁷ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemíaca tàacáisi nacàlidéericaté: ‘Píca piimá áiba wenàiwica yáapicha càmíichúaca pínusiwa, càmíirica nacái pinírisiwa’, càité náimaca. ²⁸ Siúcade quéwa núumacué pirí áibacaalí iicáida inanái irí, yá capicùlecaalíni iwàwacáiná íimáca úapicha, yá idéca imànica ibáyawanáwa úapicha iwàwallicuisewa, íná cabáyawanáca Dios iicácani.

²⁹ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí yéewápuwáiséechúa iyúwa, píicáanápíná wawàsi càmíirica Dios iwàwa píicáca, néese piúca píichawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí íichawa ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píichawa

píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmliri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuiri quicháica. ³⁰ Càita nacái piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi yéewápuwáiséechúa iyúwa, néese piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí íchawa icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmliri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno iriculé, yái manuiri quicháica càmlirica ichacàwa càiripinéerita iyaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

³¹ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté íiméerica: ‘Aibacaalí iwàwa imàacaca íchawa ínuwa, iwàwacutá yàaca ulí cuyàluta icàlidéerica áibanái irí imàacacaté uèpunicawa ícha’, càité náimaca. ³² Quéwa siúcade núumacué pirí càmicaalí uimá áiba asìali yáapicha càmlirica unìrisiwa, càmita yéewa unìri imàacaca íchawa úa. Quéwa yúucacaalí meedá úa, yá imàacaca umànica ubáyawanáwa idàbáanéeri unìri iríwa, uedácaalí ulíwa áiba asìali unìripinácawa àniwa. Aiba asìali yeedácaalí ínupináwa abéechúa náuquéechúami, yá imànica ibáyawaná nacáiwa, íimácáiná áiba asìali ínu yáapicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre los juramentos

³³ Jesús íimaca: “Pidécuéca nacái péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté plawirináimi irí íiméerica: ‘Pimàni macáita machacàniri iyú càide iyúwa picàlidáaná báisi báisisíwata Dios yáaliéricawa pimànínapinása’, càité náimaca. ³⁴ Quéwa núumacué pirí, picácué píima: ‘Báisi báisisíwata Dios yáaliéricawa’. Picácué nacái càì píimaca capìraléeri càli ípidená ìwali, Dios ìyacáiná chènuniré. ³⁵ Picácué nacái càì píimaca càli ípidená ìwali, Dios ìyacáiná cháì èeri irícu nacái. Picácué nacái càì píimaca Jerusalén ìyacàlená ípidená ìwali, yácáiná Wacuèriná Dios cachàinìiri yàasu yàcalécani. ³⁶ Picácué nacái càì píimaca píiwita ìwaliwa yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca píiwita ibáiná iwènúacawa cúulìiri iyú, cabalèeri iyú áiba. ³⁷ Píimacaalícué ‘báisíta’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Píimacaalícué ‘càmita’, néese iwàwacutácué báisíca pitàacáica. Báawéeriquéi píimáanácuéca ‘Báisi báisisíwata Dios yáaliéricawa’”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre la venganza

³⁸ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi nacàlidéericaté plawirináimi irí, íiméerica: ‘Cawinácaalí imusúadéerica áiba wenàiwica ituí, iwàwacutácué pimusúadaca ituí, yái imànìrica báawéeri áiba irí, càita nacái cawinácaalí imalèeri áiba iyéi, iwàwacutácué pimalàaca iyéi nacái, yái imànìrica báawéeri áiba irí’, càité náimaca. ³⁹ Quéwa siúcade núumacué pirí: Picácué pipélia ípunita cawinácaalícué imànìrica pirí báawéeri. Aiba inúacaalí pinàni ìwali, yá pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. ⁴⁰ Aibacaalí iwàwa icháawàaca piináwaná ìwali pimawèniacáinása ícha camisa, yá pimàaca iríni, yái camisaca. Yá pimàaca irí nacái plasu ruanawa. ⁴¹ Uwinái nachùuliacaalí pitéca nàasu abéeri kilómetro idècuni, yá pité nàasu pucháiba kilómetro idècuni, nawàwacaalí càì pimànica. ⁴² Cawinácaalí isutéerica píicha wawàsi, pimàaca iríni. Picá piwènúawa ícha cawinácaalí isutéerica pianápiná ichàba wawàsi. Pìà ichàbani”, íimaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

⁴³ Jesús íimaca: “Pidécuéca péemlaca tàacáisi áibanái icàlidéericaté plawirináimi irí, íiméerica: ‘Cáininá piicáca piacawéeyéináwa. Báawa nacái piicáca piùwidenáíwa’, càité náimaca. ⁴⁴ Quéwa núumacué pirí: Cáininácué nacái piicáca piùwidenáíwa. Pisutácué nalí Dios imànínápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica píwali chàwicùli. Pimànicué cayábéeri nalí cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. Pisutácué nalí Dios mamáalàacata cawinácaalícué icháawèeyéica piináwaná ìwali báawanama nachìwa iyúwa, cawinácaalícué nacái imànìyéica pirí báawéeri nùwaliise, peebáidacáinácué nutàacái. ⁴⁵ Càipiná

pimàacacué náalíacawa Wáaniri Dios chènuníseeri yéenibecuéca pía. Iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Dios imàníliná: Dios imàacaca èeri icànaca báawéeyéi ìwali, cayábéeyéi ìwali nacái. Imàaca nacái unía yúuwàacawa nabànacale ìwali, níái imàníiyéica cayábéeri, nía nacái imàníiyéica ibáyawanáwa. ⁴⁶ Cáininácaalícué piicáca níawamita wenàiwica cáininéeyéicuéca iicáca pía, néese Dios càmita imàacacué pirí cawèníiri chènuniré, níacáiná macái èeri mìnánái namànica cà. Nía nacái báawéeyéica íiwitáise yeedéeyéica plata yéenánái íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobièrno irípiná, cáinináca naicáca caw-inácaalí wenàiwica cáininéeyéica iicáca nía. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁷ Pitàidacaalícué nacái cayábéeri iyú níawamita péenánáiwa, néese càmítacué pimàni piyaca cayábéeri wawàsica áibanái íicha, níacáiná macái èeri mìnánái namàni cà. Nía nacái càmíiyéica judío, càmíiyéica yáalía Dios ìwali, nía nacái namànica cà. Iná càmítacué máiní cayábéeyéi náicha pía. ⁴⁸ Báisícaalícué Dios yéenibeca pía, néese iwàwacutácué cayábéeyéi píiwitáise náicha canánama èeri mìnánái. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa Wáaniri Dios chènuníseeri ìyáaná, imànírica cayábéeri nalí canánama, níái cáininéeyéica iicáca Dios, nía nacái càmíiyéica cáininá iicáca Dios”, íimaca yái Jesúsca.

6

Jesús enseña sobre las buenas obras

¹ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa, níái yéewáidacaléca: “Picácué píibaida Dios irípiná wenàiwica iicápiná meedá nàináidacaténácué pìwali cayábanaméeyéicuéca píiwitáise. Pimànicaalícué cà, néese Wáaniri Dios chènuníseeri càmita yàapíná pirícué pìasu cawèníiri chènuniré, canásiwa.

² “Iná piyúdàacué catúulécanéeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái irí ìwali yái pimànílináca. Aibanái pucháibéeyéi íiwitáise nacàlidaca naináwanáwa manùbéeyéi wenàiwica yàacuése, nàimaca nadéca náyúdàaca catúulécanéeyéi. Aibanái nacái nabàlùacawa bàacháwalé, yá nàaca plata catúulécanéeyéi irí macái wenàiwica iicápiná, yéewacaténá wenàiwicanái icàlidaca naináwaná cayábéeri iyú. Péemíacué cayábani, caw-inácaalí imàníiyéica cà, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú, quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawènírica ìyéerica chènuniré. ³ Néese píacué nuéwáidacaléca, piyúdàacué catúulécanéeyéi, quéwa picácué picàlida áibanái iríni, ibatàa irípiná yái piacawéerináca cayábéeri náicha canánama, picácué picàlida iríni. ⁴ Piyúdàacué catúulécanéeyéi ibàacanéri iyú. Yásí Wáaniri Dios, yái iiquéerica cànácaalícué pimànílináca ibàacanéri iyú, imàacapínácué pirí pìasu cawèníiri pìanàcaalípiná chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña a orar

⁵ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa Dios íicha, quéwa picácué pimàni càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise imàníliná. Nawàwa wenàiwicanái iicáca nía meedá idècunitàacá nasutáca Dios íicha. Iná máiní nawàwa nabàlùacawa manùbéeyéi yàacuése nasutácaténáwa Dios íicha wenàiwicanái iicápiná meedá. Péemíacué cayába, cawinàcaalí imàníiyéica cà, èeri mìnánái nacàlidapíná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmita imàacapíná nalí báisíiri cawènírica ìyéerica chènuniré. ⁶ Néese pisutá píawawa Dios íicha, quéwa piwàlùawa picapèe imàdàaná irìculéwa, yá pibàlla inùma, néese pisutá píawawa Wáaniri Dios íicha ìyéerica píapicha néré. Néese Wáaniri Dios yái iiquéerica macáita pimànírica ibàacanéri iyú, yàapíná pirí pìasu cawèníiri chènuniré.

⁷ “Pisutá Dios íicha, quéwa picá píima canéri iwèni tàacáisi madécaná yàawiría càide iyúwa càmíiyéi judío imàníliná càmíiyéica yáalía Dios ìwali, nía nacái iyúunáidéeyéica Dios yéemíaca nalí nasutáciná íicha déecuiri iyú. ⁸ Picácué píináidawa cà, Dios yáalíacáináwa

pìwalicué càinàcaalí pimáapuèrica ipíchawáise pisutácuéca íichani. ⁹ Iwàwacutácué pisutáca Dios càì:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pimàaca macái wenàiwica yàaca picàaluíniná.

¹⁰ Pimàaca péenáiwana yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipináta picùaca macáita. Pimàaca èeri mìnanaí namànica càide iyúwa piwàwáana cháì èeri irìcu càide iyúwa neebáidáana pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

¹¹ Pía wayáapiná wamáapuèrica siùcade.

¹² Pimàaca piwàwawa wabáyawaná íicha, yái báawéerica wamànírira càide iyúwa wamàacáana wawàwawa nabáyawaná íicha cawinácaalí imàníyéica walí báawéeri.

¹³ Picá pimàaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás íicha. Píacáiná icuèripináca macáita, pía cachàinírira íiuitáise náicha canánama, icànéerica mèlumèlúiri iyú càiripináta. Báisíta, amén’,

càì pisutácué píawawa Dios íicha.

¹⁴ “Pimàacacaalícué piwàwawa nabáyawaná íicha cawinácaalícué imàníyéica pirí báawéeri, néese Wáaniri Dios chènuníiséeri imàacapinácué iwàwawa pibáyawaná íichawa.

¹⁵ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa áibanái ibáyawaná íicha, néese càmítacué nacái Wáaniri Dios imàacapiná iwàwawa pibáyawaná íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el ayuno

¹⁶ Jesús íimaca: “Pimàacacaalícué píchawa piyáacaléwa pisutácaténácué píawawa Dios íicha manuísíwata, picácué cáimiétaquéeri iyú pimànica píawawa wenàiwica iicápiná meedá càide iyúwa pucháibéeyéi íiuitáise imàníiná. Nawàwa áibanái wenàiwica naicáca nía cáimiétaquéeri iyú, ínà cáimiétaquéeri iyú namànica níawawa wenàiwica iicápiná meedá yéewacaténá macáita náalíacawa namàacaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha. Péemíacué cayábani, cawinácaalí imàníyéica càì, èeri mìnanaí nacàlidapiná naináwaná ìwali cayábéeri tàacáisi iyú quéwa Dios càmíta imàacapiná nalí báisíiri cawènírica iyéerica chènuniré. ¹⁷ Quéwa pía pimàacacaalí píchawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios íicha manuísíwata, yá pipí cayába píwita ibáináwa aceite iyú, píiba nacái pinàniwa. ¹⁸ Càita pimàni, ipíchaná áibanái náalíacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa pisutácaténá píawawa Dios íicha. Abéerita Wáaniri Dios, yái iyéerica píapicha, yáalíacawa pimàacaca píchawa piyáacaléwa, ínà Dios yàapiná pirí píasu cawèníiri chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Riquezas en el cielo

¹⁹ Jesús íimaca: “Picácué pìwacáida piríwa manùba cawèníiri wawàsi cháì èeri irìcu. Cuwée iyáaca meedá cawèníiri bàlesi. Aiba wawàsi nacái namáalàacáitacué píchawa. Cayéedéeyéi nacái nawàlùacawa needácaténácué píchani. ²⁰ Cayába cachàini pirícuéni pimànínácuéca càide iyúwa Dios iwàwáana pidèniacaténácué píasu báisíiri cawèníiriwa iyéerica chènuniré, aléera càmícatalé cuwée iyáacué píchani, càmícatalé nacái cawèníiri imáalàawa, càmíta nacái cayéedéeri iwàlùawa néré. ²¹ Pimàacacaalícué piwàwawa píasu ìwaliwa cháì èeri irìcuírira, yásí pínáidapinácuécawa ìwali mamáalàacata. Quéwa píicácaalícué iyúwa cawèníiri yái cayábéeri wawàsica Dios yèeripinácuéca piríwa chènuniré áiba èeriwa, yásí pínáidapinácuécawa ìwali mamáalàacata. Iná pimànicué càide iyúwa Dios iwàwáana peedácaténácué piríwani yái cawènírica iyéerica chènuniré. Càita pínáidapinácuécawa ìwali mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La lámpara del cuerpo

²² Jesús íimaca: “Pitui íyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pitui, yásí amalánamaca piicáca. ²³ Quéwa báawacaalí pitui, yásí catáca piicáidaca. Néese yái pínáidéericawa piwàwalícuésewa iyaca càide iyúwa catuúiri íiuitáise. Iná picà cayába piwàwawa masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios íicha, ipíchaná catáca píiuitáise. Néese báawacaalí píiuitáise, yái pínáidéericawa piwàwalícuésewa,

yási ¡máiní catáca píiwitáise báawanama! Càmita píalíapíná cayábéeri ìwali báawéeri íchaná”, íimaca yái Jesúsa.

Dios y el dinero

²⁴ Jesús íimaca: “Péemlacué comparación: Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica machacànìiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùulíaná imànica, báawacáiná iicáca abéeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínínáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios írípínáwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué piicáca plata”, íimaca yái Jesúsa.

Dios cuida de sus hijos

²⁵ Jesús íimaca: “Péemlacué cayábani: Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, pìyacaténácué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, pìwalicaténácué pibàlewa. Máinìiri cawènica wacáuca yàacàsi íicha. Wainá nacái máinìiri cawènica bàlesi íicha. Dios idéca yàaca wacáuca, wainá nacái cawèníiri, íná wáalíacawa yàanápiná walí yái càníirica máiní cawènica cháí èeri irìcu, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁶ Piicáidacué nacái nalí, níái màsibèe yáaléeyéicawa chènunibàa. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadènìacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Wáaniri Dios chènuníiséeri yàaca nayáacalépiná. Néeni, ¡máinícuéca cawèníiyéica pía náicha níái màsibèeca! Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁷ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmitacué píalimá cáala pimànicuéca picáucawa pidènìerica pìyacaténácué mamáalàacata cháí èeri irìcu, ibatàa abéeri horapíná càmitacué píalimá càì. Càmicáinácué píalimá pimànica càiri achúméeri wawàsi, ínácué canéeri iwèni meedá píináidáanínácaawa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁸ “¿Cánácué píináidawa piwàwawa mamáalàacata ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca pibàlepináwa? Piicáidacué càinácaalí iyú íiwinási nadàwinàacawa manacúalibàa: càmita náibaida, càmita nacái needá sáawáli namànìiripíná nabàlewa. ²⁹ Quéwa núumacué pirí nadènìaca náíwináwa cayábéeri iicácanáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomón. ³⁰ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábéeri iicácanáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléená èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábéeri irí yái masicái waiquéerica iyúwa canéeri iwèni, íná iwàwacutácué píalíacawa Dios icùanácué píawa nacái. ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápinácué pía? ³¹ Iná picácué píináidawa piwàwawa mamáalàacata. Picácué càì pisutá péemlawa píawáaca: ‘¿Cawiná wayáa? ¿Cawiná wabàle wàwalìiripíná?’ picácué píima. ³² Macái èeri mìnánái càníiyéica yáalía Dios ìwali, achúmaca náináidáanícawa nawàwawa nàwali macáita yái wawàsica. Quéwa pidènìacué Wáaniri Dios chènuníiséeri yáaliéerica càirínácaalícué wawàsi pimáapuèrica. ³³ Iná píalimáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùulíaná pimànica macái pichàini iyúwa, yási Dios imàacacué pirí macáita yái pimáapuèrica. ³⁴ Siùca èeri, picácué achúma píináidáaníwa piwàwawa mamáalàacata pípíchaléwa, táwichacáiná pidènìacué áiba èeri píináidáanápináwa táwichéeri wawàsi ìwali. Macái èeri idènìaca yàasu wawàsi càulenéeriwa”, íimaca yái Jesúsa.

7

No juzgar a otros

¹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máiní picháawàa áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ² Piwàwacaalícué piùuwichàidaca áibanái caquialéta manuísíwata, yási Dios yùuwichàidacué píawa manuísíwata. Néese piicácaalícué áibanái ipualé, yási Dios iicácué pipualé nacái. ³ Pía idènìerica ibáyawaná

manuíriwa, picá píináidawa máiní cayábaca pía áiba wenàiwica ícha idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemíacué comparación: Pibáyawaná manuiri, càicanide iyúwa manuiri àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí irìculé. Néese áiba achúmèeríwanái ibáyawaná, càicanide iyúwa imuluísi achúmèeri yúuwàacaalíwa ituí irìculé. ⁴ Càmicáiná píalíawa cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píchawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúmèeri meedá. Péemíacué comparación: Manuiri àicu yúuwàacaalíwa pituí irìculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimusúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irìcuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná iwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píchawani’, picá càì píimaca irí. ⁵ Píacáiná pucháibaca píiwitáise pìyaca. ¡Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píchawa quéechacáwa yái pibáyawanáwa manuírca. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íchawa ibáyawaná achúmèeriwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ “Píacué picàlida mamáalàacata Dios itàacái mabáyawanéeri áibanái irí áuli nacáiyéi íiwitáise máiníyéica báawaca iicáca Dios. Péemíacué comparación: Wàacaalí cayábèeri wawàsi áulinái irí, yásí nawènúa naamíaca wía, namàdáida nacái wainá. Wáucacaalí nacái perla cawèníri íba marranonái irí, yásí nabawàida meedáni nàabàli yáapiréwa. Càita nacái, picácué picàlida mamáalàacata mabáyawanéeri Dios itàacái áuli nacáiyéi íiwitáise irí, marrano nacáiyéi íiwitáise nacái, níara wenàiwica máiníyéica báawaca iicáca Dios, casaquèeyéica íiwitáise nacái, ipíchanacué máiní calúaca nía píapicha, néese namànicuéca pirí báawéeri”, íimaca yái Jesúsca.

Pedir, buscar y llamar a la puerta

⁷ Jesús íimaca: “Pisutácué píawawa mamáalàacata Dios ícha, yásí imànicuéca piríwani. Péemíacué comparación: Picutácué mamáalàacatani, yásí planàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capìi inùma néeni, yásí yàacùacuéca piríwani. ⁸ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàpinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capìi inùma néeni, nàacùaca irí capìi inùma. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica isutéerica mamáalàacata Dios ícha, Dios imànipíná iríwa càide iyúwa isutáaná.

⁹ “Péemíacué comparación: Pidèniacaalícué pìiriwa, càmitacué pía irí íba isutácaalí píicha pan iyáapínáwa. ¹⁰ Càmitacué pía iyáapíná àapi isutácaalí píicha cubái. ¹¹ Ewítacué báawéeyéicáaná íiwitáiseca pía, càicáaná cáininácuéca piicáca péenibewa, píalimácué nacái píaca nalí cayábèeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábèeri íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Íná iwàwacutácué píalíacawa Dios imànínapínácué pirí cayábèeri, pisutácaalícué ícha mamáalàacata!

¹² “Íná pimànicué áibanái irí cayábèeri càide iyúwa piwàwáaná namànica pirícué cayábèeri. Pimànicaalícué càì, yásí pimànipínácué machacàniri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùulíaná píawirináimi Dios inùmalícuíse, càide iyúwaté nacái profetanái natànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse”, íimaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

¹³ Néeseté Jesús íimaca nalí: “Píalimáidacué macái píchàini iyúwa peeбайдacaténá nulí yéewacaténá nùasu wenàiwicacuéca pía. Càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwa càulenácaalí nawàlùacawa máucuiri capìi inùma irìcubàa. Yácáiná èeri mìnánái íiwitáise báawéeri iyaca càide iyúwa cáucuiri capìi inùma, cáucuiri àyapu nacái, màulenácatalé manùbéeyéi wenàiwica nàacawa irìcubàa. Quéwa èeri mìnánái íiwitáise báawéeri itéca wenàiwica yéetácáisi irìculé, aléera infierno irìculé. Màulenáca nàyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná cháì èeri irìcu, íná yéewa manùbéeyéi nàyaca èeri mìnánái íiwitáise iwali càide iyúwa manùbéeyéi nawàlùacaalíwa cáucuiri capìi inùma irìcubàa, cáucuiri àyapu nacái. ¹⁴ Quéwa càica núade iyúwa capìi inùma

máucuíri. Nutàacái nacái càicanide iyúwa máucuíri àyapu, máinícáiná càulenáca neebáidaca nulí, càulenáca nacái nàyaca càide iyúwa núumáaná nawàlùacaténáwa Dios ìyacàle irìculé. Iná càmita máiní madécaná yàawa néré”, ímaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

¹⁵ Néeseté Jesús ímaca nalí àniwa: “Picácué píchawa áibanái cachìwéeyéica. Náimaca nàwaliwa nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo ìwalíiyéica oveja íimamimi nachìwáidacaténá ovejanái nanúacaténá níai ovejaca. Níai cachìwéeyéica nataáníca càide iyúwacué pitàaníná nawàlùacaténácuéwa pèewiré, nawàwacáiná naméeràidacuéca pía Dios íicha, namáalàidacaténácué pía. ¹⁶ Píalimápinácué píalíacawa cachìwéeyéica nía piicácaalícué càinácaalí namànica. Péemíacué comparaciòn: Wáalíacawa macái àicu ìwali waicácaalí iyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, néese báawéericani. Càmita weedá cayábéeri uva iyacaná áwa yúuba íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri higuera iyacaná tuíri íicha. ¹⁷ Macái cayábéeri àicu idènlaca iyacanáwa cayábéeriwa, yá nacái macái báawéeri àicu idènlaca iyacanáwa báawéerita nacái. ¹⁸ Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idènlaca iyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idènlaca iyacanáwa cayábéeri. Càita nacái píalimácué píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácaalícué càinácaalí namànica. ¹⁹ Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeyéica irí iyacaná cayába, weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapíná nía quichái irìcu cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càitacué píalimápiná píalíacawa báawaca náiwitáise, níara cachìwéeyéica, piicácaalícué càinácaalí namànica”, ímaca yái Jesúsca.

No todos entrarán en el reino de Dios

²¹ Jesús ímaca: “Madécaná wenàiwica náimaca nulí: ‘Wáiwacali’, quéwa càmita macáita nawàlùapínáwa Dios ìyacàle irìculé Dios icùacatalé macáita chènuniré. Cawinácaalí wenàiwica imàníiyéica càide iyúwa Núaniri Dios chènuníiséeri iwàwáaná níawamita yáalimápiná iwàlùacawa néré. ²² Imáalàacaalípináwa yái èeriquéi, yá madécaná náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, wacàlidacaté nalí pitàacái. Wáucacaté demonio wenàiwica íicha píipidená ìwali. Wamànicaté nacái píipidená ìwali madécaná wawàsi càmfiri wenàiwica idé imànica’, càipíná náimaca nulí. ²³ Quéwa núumapíná nalí: ‘Càmita núalíacué nuicáca pía. Píacuéwa nuícha, píacué imàníiyéica ibáyawanáwa’, càipíná núumaca nalí”, ímaca yái Jesúsca.

Las dos bases

²⁴ Jesús ímaca: “Péemíacué comparaciòn: Cawinácaalí wenàiwica yéemièrica nutàacái, imànicaalí nacái càide iyúwa núumáaná, yái wenàiwica ìyaca càide iyúwa cáalíacáiri asìali imàníríca icapèewa. Quéechacáwa íicaca depuìwalé. Yá asìali yàanàaca manuìri íba ìyéerica depuìwalé cáli irìcu ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Yá imànica icapèewa íba íinata. ²⁵ Néese unía yúuwàacawa àta inanába yéesacatalétawa. Yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capìi ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capìica. Càmfiri quéwa yúuwàawa yái capìica ibàlùacáináwa íba íinata. Càide iyúwa capìi ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènlapíná nacáucawa càmfiri imáalàawa. ²⁶ Néese cawinácaalí yéemièrica nutàacái, quéwa càmita imàni càide iyúwa núumáaná, yá càicanide iyúwa máiwitáiséeri wenàiwica imàníríca icapèewa càina íinata meedá. ²⁷ Yá unía yúuwàacawa. Néese inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú capìi ìwali, yá cachàiníiri cáuli ipùaca ìwali yái capìica. Néese yúuwàacawa yái capìica, yá imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capìi imáalàacaalíwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càmfiri imáalàawa”, ímaca yái Jesúsca.

²⁸ Idécanáamité Jesús imáalàidaca icàlidaca nalíni, yá macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni náináidacawa néemíaca itàacái manuísíwata yéewáidacáiná nía cáalíacáiri iyú. ²⁹ Jesús yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi

Dios inùmalicuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa néewáidáaná, níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu Dios itàacái ìwali, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté.

8

Jesús sana a un leproso

¹ Jesús iricùacatéwa dúli ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa yáapicha. ² Néese abéeri asíali cacháunéeri ímami lepra iyú yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténa Jesús icàaluíniná, yéewacaténa catúulécanáca Jesús iicácani. Yá ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, núalíacawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa — ímaca. ³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa cacháunéeri ìwali. Jesús ímaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —ímaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa ícha. ⁴ Jesús ímaca irí:

—Péemla cayába. Picá picàlida áibanái iríni, nuchùnìaná pía. Néese pìawa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténa íicá píimamiwa, yáalíacaténa cayábaca pía picháuná íchawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí nachùnìacaalíwa lepra ícha, yéewacaténa macái wenàiwica yáalíacawa cayábaca pía — ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana al criado de un capitán romano

⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa Capernaum ìyacàlená irìculé, yá abéeri romanonái yàasu úwi íiwacaliná yàacawa Jesús yàatalé isutácaténá Jesús ícha wawàsi imànínapíná irí cayábéeri.

⁶ Yá ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nùasu wenàiwica iríawa nucapèe irìcu. Cà míiri yéewa imichàanícawa. Yùuwichàacawa manuísíwata cáiwíiri iyú —ímaca. ⁷ Jesús ímaca irí:

—Uwé, wàawa. Nuchùnìacaténa —ímaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa úwi íiwacaliná ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canáca yéewanáwa nuedáca nùataléwa pía, máinicáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. Pichùulíacáita ichùnìanápínáwa pitàacái iyúwa, yáara nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁹ Núalíacawa píalimá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulì nacái núa. Núa nacái nuchùulì nùasu úwináwa. Nuchùulìacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùulìacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imànínapíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núalíacawa píalimá pichùnìaca nùasu wenàiwica nacái pitàacái iyúwa —ímaca.

¹⁰ Idécanáami Jesús yéemlacani, yá cayábaca íináidacawa yéemlaca úwi íiwacaliná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá ímaca nalí, níái wenàiwicaca yèeyéicawa yáamiwáise:

—Péemlacué cayábani, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápínáta, càmitàacá nùanàa càiri. ¹¹ Núumacué nacái pirí, manùbaca áibanái wenàiwica íiwitáaná nàanàapíná áiba cáli néese. Nàwacáidáyacacawa nawàlùacaténa Dios ìyacàle irìculé icùacataléca macáita chènuniré. Néré nàypínáca pìawirináimicué yáapichawa, níái Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ¹² Píatacué quéwa, Dios imáidéeyéicaté quéechatécáwa, càmitacué piyapíná Dios yáapicha chènuniré, éwitacué Abraham itaquénáinámicáanítacué pía, càmicáinácué peebáida nulí. Dios yúucacué íchawa píawa catácatelé. Néré pícháanípínácuéca, píamíapínácuéca piyéiwa piùwichàacái iyúwa — ímaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús ímaca úwi íiwacaliná irí:

—Pèepù picapèe néréwa, yácáiná idéca ichùnìacawa pìasu wenàiwicaca iyúwa peebáidáaná nulí —ímaca yái Jesúsca. Yáta idéca cayábacani, yái úwi íiwacaliná yàasu wenàiwicaca.

Jesús sana a la suegra de Pedro

¹⁴ Néseté Jesús yàacawa Pedro icapèe iriculé. Iicáca néré Pedro iyéeru iculuéchúawa mecuní iyú, irièchúawa yàalubái íinatawa. ¹⁵ Iná Jesús imàacaca icáapiwa ucáapi ìwali, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Yá umichàacawa, udàbaca ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

¹⁶ Néseté catácaalí yàacawa, yáta yàcalé mìnanaí natéca néenánaíwa Jesús yàatalé, manùbéeyéi wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise. Jesús ichùullacáita demonionái abéeri palabra iyú nàanápínáwa wenàiwica íicha. Càita Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha. Ichùnìaca nacái macáita níái cáuláiquéeyéica. ¹⁷ Iná Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Isaías íimacaté Dios yàasu wenàiwica ìwali: “Ichùnìaca wía, wía machawàaquéeyéica, yeedáca wáicha uláicái”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

Los que querían seguir a Jesús

¹⁸ Néseté Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa itéese, íná ichùullaca yéewáidacalénáíwa itéenápínáni Galilea icalisaníná abéemàalé barca irícu. ¹⁹ Ipíchawáiseté nawàlucawa barca iriculé, abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu yàacawa Jesús yàatalé. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí pìawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —íimaca yái wenàiwicaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemà comparación: Yàlidunái idènìaca ibànawa, cuipìranái nacái nadènìaca namùlubèwa, núacata quéwa, yái asìali Dios néeséerica, càmita nudènìaca nuimácatáipínáwa —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Néese áiba néená, níái Jesús yéewáidacaléca, íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánaí yáapichawa àta núaniri yéetacatalépinátawa, néese idécanáami nubàllacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ²² Néese Jesús íimaca irí:

—Pìawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé. Pimàaca nabàllaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha càide iyúwa yéetáními —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²³ Néseté Jesús iwàlucawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nadàbaca nàacawa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha. ²⁴ Jesús iimáca íichawa barca irícu. Yáta manuiri cáuli idàbaca ipùaca calisa ìwali. Máiníri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá úni ipuníadaca yàacawa barca. Quéwa Jesús iimáca mamáalàacata. ²⁵ Iná yéewáidacalénái nacawàidacani, yái Jesúsca, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, piyúudàa wía! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. ²⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué máiní cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca nalí. Idécanáami icàlidaca nalíni, yá ibàlucawa, ichùullaca cáuli, màladàca nacái wiúnápínáni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁷ Néese níái yéewáidacaléca nàináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá nasutáca néemíawa níawáaca. Náimaca:

—¿Cawinásica yái asìalica ichùulìerica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulláná nía? —náimaca nalíwáaca.

Los endemoniados de Gadara

²⁸ Néseté Jesús yàanàaca abéemàalé Galilea icalisaníná íicha, Gadara yàasu cáli néré, yéewáidacalénái yáapichawa. Idécanáami yàanàaca néré, yá pucháiba asianái demonio idacuèyéi íiwitáise nàacawa yéetáními icàliculèená néese. Máiníyéi calúaca nía iyúwa caluéyéi cuwèesi, càmita nabatàa áiba wenàiwica ichàbacawa néenibàa àyapulìcubàa. Yá nàacawa Jesús yàatalé. ²⁹ Yá demonionái nadàbaca néemíanícaawa asianái isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica walí wawàsi, Jesús, yái Dios Iirica! ¿Pìanàasica piùwichàidacaténá wía ipíchawáise wéenáiwana yàanàaca? —náimaca.

³⁰ Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa néenibàa. ³¹ Néese demonionái nasutáca Jesús ícha wawàsi. Náimaca:

—Piúcacaalí wía asianái ícha, yá pimàaca wàacawa marranonái idèèrìculé —náimaca.

³² Jesús ímaca nalí:

—Pìacuéwa —ímaca yái Jesúsca. Yá demonionái yàacawa asianái ícha, yá nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Yáta macáita marranonái nadàbaca napìacawa iyúwa máiwitáiseeyéi demonio íiwitáise iyú. Napìacawa nacaláacawa quìratàli ínatáise. Yá nacaláacawa calisa yáaculé, nàisicùmawaca macáita, níai pìráica càmíiyéica Dios imàaca wadèniaca, wía judíoca, casacàacáiná walí marrano iiná.

³³ Néese níai icuèyéicaté marranonáimi napìacawa yàcalé nérépiná. Nàanàacaté néré, yá nadàbaca nacàlidaca yàcalé mìnanaí iríni, macáita yái nàyáanaca, níai asianái demonio idacuèyéicaté íiwitáise. ³⁴ Iná macáita yàcalé mìnanaí namusúacawa yàcalé ícha, yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicàcani, yá nasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata yèepùanápínawa nàasu cáli ícha.

9

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa barca irìculé yéewáidacalénai yáapichawa, yá nachàbacawa abéemàalé Galilea icalìsaniná ícha. Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré, yái Jesús ìyacàleca. ² Yá abénaméeyéi wenàiwica natéca cáuláiquéeri asiali Jesús yàatalé, abéeri máapinéeri iiná macáita, càmíirica yáalimá imichàanícawa, irièricawa yàalubái ínatawa, iiméerica íinata. Néese Jesús yáalíacáiná náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínani, íná Jesús ímaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, picá achúma piwàwa. Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayàbacaténá píapicha Dios —ímaca yái Jesúsca.

³ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàyaca néré. Néemìaca Jesús itàaníca cáuláiquéeri irí, íná nadàbaca náináidacawa Jesús ìwali càì: “Yái asìali Jesús itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, yácáiná abéerita Dios yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cayàbacaténá náapicha Dios”, náimaca náináidacawa nalíwa nawàwalícuísewa. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa náináidáanácawa. Iná isutáca yéemìawa nía:

—¿Cánacué yéewa plínáidacawa càì máini báawéeri iyú? ⁵ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayàbacaténá píapicha Dios’, càmíicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisí báisícaalí cayàbaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipina’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisí wadécaalí wachùnìlacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica.

⁶ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píalíacaténácuéwa Dios idéca ichùulìaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha chái èeri irìcu cayàbacaténá náapicha Dios —ímaca yái Jesúsca. Néeseca Jesús ímaca máapinéeri irí:

—Pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese yái máapinéeri imichàacawa, yá yàacawa icapèe néréwa. ⁸ Níai wenàiwica ìyéeyéica néré, naicáca iyúwa ìyáaná, yá cáaluca nía. Nàaca Dios icàaluíniná imàacacáiná ichàiniwa abéeri wenàiwica irí ichùnìacaténá cáuláiquéeyéi.

Jesús llama a Mateo

⁹ Jesús yàacatéwa capìi ícha, yá iicáca núa, núa Mateoca, yáawinéericawa aléera nuedácatalécate plata nuénánai judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobièrno irípiná. Néese Jesús ímaca nulí:

—Aqúialé, píawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca nulí yái Jesúsca. Yá numichàa nùacawa Jesús yáapicha.

¹⁰ Néese Jesús idècunitàacá iyáaca iyáacaléwa nucapèe irìcu, yá madécaná wenàiwica nàanàaca néré, áibanái yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobièrno irípiná, áibanái cabáyawanéeyéi nacái. Yá náawinacawa Jesús yáapicha, wáapicha nacái, wía Jesús yéewáidacaléca, nayáacaténá nayáacaléwa wáapicha. ¹¹ Néese fariseonái naicáca nía, íná náimaca walí, wía Jesús yéewáidacaléca:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níai yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobièrno irípiná, nía nacái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca? —náimaca.

¹² Quéwa Jesús yéemìacani, yá íimaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máláicacaalí wenàiwica, yá càmìta nawàwacutá abéeri ichùnìèripiná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutácani, yái ichùnìèripiná nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmìta nacutá abéeri ichùnìèripiná náiwitáise nabáyawaná íichawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripiná náiwitáise báawéeri íicha. ¹³ Càmitacué péewáidawa cayába Dios itàacái ìwali. Pìacué péewáidacawa càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté: ‘Ewitacué pinúacáaníta madécaná pipirawa iyúwa sacrificio piacaténacué nucàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca culto pimànìricuéca càmicacáicáwa piicáca áibanái wenàiwica ipualé, piyúdàacaténacué nía’, íimaca yái Diosca. Íná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níai cabáyawanéeyéica, nuicácaténá napualé. Càmicáiná nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyéiwa cabáyawanáca nawènúadánápiná náiwitáisewa nabáyawaná íichawa —íimaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁴ Néeseté Juan el Bautista yéewáidacalénái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemìawa Jesús. Náimaca irí:

—Wamàacaca wáichawa wayáacaléwa manùba yàawiría, fariseonái nacái, wasutácaténá wíawawa Dios íicha manuísíwata. ¿Cáná càmìta namàaca náichawa nayáacaléwa, níai péewáidacaléca, nasutácaténá níawawa Dios íicha? —náimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Asìali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icásàacawa casíimáiri iyú. Idècunitàacá iyaca náapicha, càmìta yéewa achúmaca nawàwa. Íná càmìta namàaca náichawa nayáacaléwa. Quéwa áiba èeriwa, áibanái itéca náichawani. Néese namàacapiná náichawa nayáacaléwa, níai yàacawéeyéinámica achúmacáiná nawàwa néenialípiná. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmìta yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Íná càmìta namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

¹⁶ “Péemìacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wamànicaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quèwanáta manuica icháuná. ¹⁷ Càita nacái càmìta wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé. Wamànicaalí càì, yásí uva ituní idàbaca isáacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, néese éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Íná wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi irìculé. Yásí wacùaca nía cayába, yái uva ituníca, íimamisi nacái. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmìta nàya càide iyúwa fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

¹⁸ Idècunitàacá Jesús itàaníca nali, yá abéeri judío íiwacaliná yàanàcaté Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùulul ipùata iyúwa Jesús irí yàacatená Jesús icàaluíniná. Néese judío íimaca Jesús irí:

—Nuídu idéca yéetácawa siùcasíwatàacáwa. Quéwa piacaalíwa ùatalé pimàacacatená picáapiwa ùwali, yásí cáuca úa àniwa —íimaca.

¹⁹ Jesús yàacawa yáapicha, wía nacái yéewáidacalénái wàacatéwa Jesús yáapicha. ²⁰ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáuláicacaté úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uái inanáica ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí, manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. ²¹ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábaca nùatá”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalìcuísewa. ²² Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca ulí, yá íimaca ulí:

—Picá achúma piwàwa. Pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úa uláicái íicha.

²³ Néeseté Jesús yàanàaca judío íiwacaliná icapèe néré, yá iicáca áibanái ipùlièyéi íwa. Nàwacáidáyacacatéwa nabàlìacatená yéetéechúamiwa. Áibanái nacái náicháaníca uíwítáise, néemíaníca nacáíwa cachàiníri iyú càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná. ²⁴ Jesús yáalíacawa icáucàidáanápínaté úái yéetéechúamicawa, íná íimaca nali:

—Pimusúacuéwa macáita, úacáiná sùmàuca càmíichúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáalíacáináwa icáucàidáanápínaté úa. Néese níái wenàiwicaca naicáaníca Jesús iquíniná, náalíacáináwa báisíri iyúcani uétácatéwa. ²⁵ Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capìi íicha. Néese iwàlùacawa sùmàumi irìacatalécawa. Yá íibàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa, yá umichàacawa, cáuca úa àniwa. ²⁶ Néesetécáwa macáita wenàiwica iyéeyéica mawiénita irí yái yàcaléca néemìacaté uináwaná ìwali Jesús imichàidáanaté úa yéetácáisi íicha.

Jesús sana a dos ciegos

²⁷ Jesús imusúacatéwa nacapèe íicha, yá pucháiba matuíyéi nàacawa yáamíise. Yá náimaca irí cachàiníri iyú:

—¡Pía rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, wía judíoca, piicá wapualé! —náimaca irí. ²⁸ Jesús iwàlùacawa capìi irìculé, néese níái matuíyéica nàacawa yàatalé. Yá Jesús isutáca yéemíawa nía:

—¿Peebáidasicué núalimá catuíca numànicuéca pía? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, weebáida càì —náimaca. ²⁹ Néese Jesús imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yá íimaca nali:

—Pichùnìacuéwa càide iyúwa peebáidáanácué —íimaca yái Jesúsca. ³⁰ Yásí cayábaca natuí. Yá Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú. Íimaca nali:

—Picácué pimàaca áibanái náalíacawa cawinácaalícué ichùnìaca pituí —íimaca yái Jesúsca.

³¹ Quéwa namusúacanacáitawa capìi íicha, yáta nacàlidaca Jesús iináwaná ichùnìaca nía nali níái nayaquewéeyéicawa.

Jesús sana a un mudo

³² Néeseté idècunitàacá matuíyéimi namusúaca nàacawa capìi íicha, yá áibanái natéca mataacáiri asìali Jesús yàatalé. Demonio idacùaca mataacáiri íiwítáise, íná càmìta yáalimá itàaníca. ³³ Yá Jesús yúucaca demonio asìali iwàwalìcuíse. Néese mataacáiri idàbaca itàaníca. Yá áibanái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca naliwáaca:

—¡Canácaté waiquéericáwa càiri wawàsi cháì wàasu cáli Israel néenibàa! —náimaca.

³⁴ Quéwa abénaméeyéi fariseo náimaca Jesús ìwali:

—Demonio íiwacalináquéi idacùaca íiwítáise yái asìalica Jesús. Íná yéewa yúucaca demonio wenàiwica íicha demonio íiwacaliná íiwítáise iyú —náimaca Jesús ìwali.

Jesús tiene compasión de la gente

³⁵ Jesús yàacaté ipáchiaca macái manuiri yàcalé iriculé, púubéeri yàcalé iriculé nacái. Yá yéewáidaca wenàiwicanái macái judionái imanùbaca yéewáidacàalu irìcu. Yá icàlidaca nalí cànínacalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica, cáiwíiri ícha nacái, macái íiwitáaná. ³⁶ Catúulécanáca Jesús iicáca nía máinícáiná achúmaca nawàwa nàuwichàacáinátéwa madécaná yàawiría. Càica níade iyúwa ovejanái canéeyéica icuèriná, iméerèeyéicawa meedá, canácináté abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali, níái wenàiwicaca. ³⁷ Iná Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemìacué comparación: Càica níade iyúwa bànacalé ituíná quíréeri yéenáiwana yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacalewa. Quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. ³⁸ Iná pisutácué Dios ícha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápíná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá wenàiwicanái irí nuínáwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nulí. Yásí wàwacáidaca nía Dios yàasu wenàiwicanáipiná càide iyúwa wenàiwica needácaalí nabànacale ìyacanáwa —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía, wía docéeyéica imanùbaca yéewáidacaléca. Yá imàacaca walí íiwitáisewa wáucacaténá demonio wenàiwicanái ícha, wáucacaténá náicha nacái macái uláicái íiwitáaná, cáiwíiri nacái.

² Wía docéeyéica imanùbaca apóstolca ípidenéeyéica cà: quéecha Simón, ípidenéeri nacái Pedro; yá nacái iméeréeri ípidenéeri Andrés; nía nacái Zebedeo yéenibeca, ibèeri ípidenéeri Santiago, yá nacái iméeréeri ípidenéeri Juan; ³ yá nacái Felipe; Bartolomé nacái; Tomás nacái; núa nacái Mateo, núa yái yeedéericaté plata nuénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná; yá nacái Santiago, yái Alfeo ìirica; Tadeo nacái; ⁴ yá nacái Simón, ípidenéeri nacái celote; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácaté Jesús yúuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

⁵ Jesús ibànùacaté wía doce wamanùbaca wacàlidacaténá itàacái. Càì yàalàaca wía: “Picácué pìawa càimíyéi judío yàasu cáli ínatalé, picácué nacái piwàlùawa yàcalé iriculé ìyéeyéica Samaria yàasu cáli ínata. ⁶ Pìacué nàatalé níawamita Israel itaquénáinámica ìyéeyéica càide iyúwa ovejanái iméerèeyéiwa, canéeyéica icuèriná, nawènùadacáiná náiwitáisewa Nacuèriná Dios íchawa, canáca nacái abéeri yéewáidéeripiná nía Dios ìwali. ⁷ Pìacué picàlidaca nalíni Dios icùanápíná macáita mesúnamáita. ⁸ Pichùnìacué cáuláiquéeyéi wenàiwica, pimichàidacué nacái yéetéeyéimiwa yéetácáisi ícha, pichùnìacué nacái cacháunéeyéi íimami lepra iyú, piúcacué demonio wenàiwica ícha. Nudéca numàacacuéca pírí núiwitáisewa mawèníiri iyú, íná picácué picobra nía cawinácaalí wenàiwica pichùnìeyéica.

⁹ “Picácué píté iwèni pìasu bolsa irìcuwa, orocáaníta, plata nacái, cobre nacái. ¹⁰ Picácué píté saco, pucháiba bàlesi nacái; picácué peedá píríwa wàlisài costiza nacáiri, àicu nacái. Cawinácaalí wenàiwica piyúudéeyéipínácuéca iwàwacutá nàaca piyáapínácuéwa.

¹¹ “Pìacuéwa yàcalé iriculé, picutácué abéeri cáimiétacanéeri iwàwéerica yéemìaca picàlidáanácué nalí nutàacái. Yá piyamáacuéwa icapèe irìcu àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ¹² Piwàlùacuéwa icapèe iriculé, yá pitàidacué wenàiwicanái ìyéeyéica néré, pisutácué nalí Dios imàníinápíná nalí cayábéeri. ¹³ Cayábacaalí náiwitáise níái capíi irìcuíyéica, yásí Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná ícha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipíná nalí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa, càmicaalícué nawàwa needáca nàataléwa pía, càmita nacái nawàwa néemìaca picàlidáanácué

nalí nutàacái, néese pimusúacuéwa capli irìcuíse, yàcalé irìcuíse nacái, yá pichùpiacué cáli ichùmalé piàbàli íchawa naicápiná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, píasáidacaténacué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía. ¹⁵ Péemiacué cayábani, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapíná níawa càmíiyéicué yeedáca yàataléwa píá máiní yáwanái Sodoma iyacàlená mìnánáimi ícha, Gomorra iyacàlená mìnánáimi nacái”, ímaca walí yái Jesúsca.

Persecuciones

¹⁶ Néeseté Jesús ímaca walí, wía yéewáidacaléca: “¡Péemiacué cayába! Nubànùacué píá nèewiré níara èeri mìnánáica cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica íicáca Dios, báawéeyéi nacái íicáca Dios yàasu wenàiwica. Piyapínacuéca nèewibàa càide iyúwa oveja càmíiyéi yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja. Iná iwàwacutácué cáalíacáica píiwitáise, piicácué píichawa piùwidenáicawa, càide iyúwa cáalíacáiri àapi íicáaná íchawa yùuwidenáíwa ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca píá. Quéwa iwàwacutácué mabáyawanáca píá, càmítacué nacái pimàni áibanái irí báawéeri. Piyacué càide iyúwa unùcu càmíichúa imàni áibanái irí báawéeri. ¹⁷ Picácué píichawa áibanáicáiná náibàapínacuéca píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali yàcalé íiwacanánái irí, nacapèedáidacaténacué nacái píawa judíonái yéewáidacàalu irìcu. ¹⁸ Yá natépinácuéca píawa nacháawàacaténacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáíwa, níái icuèyéica cáli, peebáidacáinácué nutàacái. Càita píalimápinácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, níái èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacái càmíiyéica judío. ¹⁹ Náibàapínacué natéwa píá nacháawàacaténacué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa ìwali yái tàacáisi iwàwacutéericuécaca picàlidaca nalí, càinácaalí iyú nacái yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa. Néesecué péenáíwaná yàanàacaalíwa picàlidáanápíná piináwaná ìwaliwa, yásí Dios imàacacué píalíacawa càinácaalí iyú iwàwacutáaná picàlidaca nalíni. ²⁰ Càmicáinácué píá yái càì icàlidéeripínácani, néese Espíritu Santo Wáaniri Dios ibànùèrica imàacapínacué pitàaníca Dios inùmalìcuíse.

²¹ “Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapíná néenánáisiwawa áibanái irí néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nasèenái nacái nacháawàapíná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapíná náiwitáisewa nasèenái íchawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ²² Macái èeri mìnánái báawapínacué naicáca píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáatalétawa, Dios iwasàapíná níawa yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ²³ Namànicaalícué pirí báawéeri abéeri yàcalé irìcu, néese pipiacuéwa áiba yàcalé irìculé. Péemiacué cayába, núa asíali Dios néeséerica nùanàapíná ipíchawáise pimáalàidacué picàlidaca nuináwaná ìwali macái yàcalé irìcu iyéeyéica Israel yàasu cáli íinata.

²⁴ Péemiacué comparación: Abéeri yéewáidacalé càmíta yéewa cachàinica ícha yái yéewáidéericani, càmíta yéewa nacái áiba íibaidéeri cachàinica íiwacali íchawa. Càitacué nacái càmíta yéewa cachàinica píá nuícha. Wenàiwica náináidacawa píwalícué càide iyúwa náináidáanáwa nùwali. ²⁵ Píacué nuéwáidacaléca, iwàwacutácué piwàwaca piyaca càide iyúwa nùyáaná, yái yéewáidéericuécaca píá, càide iyúwa yàasu wenàiwica iwàwáaná iyaca càide iyúwa íiwacali iyáaná. Aibanái càmíiyéi yeebáida nutàacái náimaca nùwali Beelzebúcasa núa, yái demonio íiwacalináca. Iná nùalàacuéca píá náicha, náimáanápínacué píwali càiri báawéeri tàacáisi nacái, piyacáinácué càide iyúwa nucapèe irìcuíyéica, nuénánáisiwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

²⁶ Jesús ímacaté walí: “Iná picácué cáalu píá èeri mìnánái ícha, càmíciná náalimá nabàaca nabáyawanáwa càiripínáta. Aiba èeriwa macáita náalíacawa ìwali. ²⁷ Càita nacái, picácué píbàaca náicha nutàacái. Yái nucàlidéericuécaca pirí ibàacanéeri iyú, iwàwacutácué

picàlidaca nalíni amalánama. Yái nucàlidéericuéca pirí ìwali méetàuculé áibanái íicha, piácué picàlidaca cachàiníri iyúni àta macái néemlàcatalétani. ²⁸ Picácué cáalu pía èeri mìnánái íicha yáaliméeyéica inúacuéca pía quéwa càmítacué náalimá nanúacuéca piwàwa cáuri. Néese, iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténácué pía nacái infierno iriculé, yái quichái càmírica ichacàwa càiripinéerita iyaca.

²⁹ Péemlàcué comparación: Aibanái nawéndaca pucháiba màsibèe púubéeyéi abéeri moneda ìwalíná càmícáiná cawèni màsibèe púubéeyéica. Quéwa éwita càmíyécáaníta cawèni nía, càicáaníta Wáaniri Dios yáalíacawa nàwali, icùa nacái nía. Càmita yéewa abéeri màsibèe achúméri yéetácawa càmicaalíacawa Dios imàacaca yéetácawa. ³⁰ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Yáalíacuéca macáita piwàli, àta càisimalénácaalícué piwita ibáiná, yáalía nacáiwa Dioscáiná idéca iputàaca nía abéerinamata; càita Dios yáalíacawa piwalícué. ³¹ Iná picácué cáalu pía wenàiwicanái íicha, cawènicáiná Dios iicácuéca pía náicha níai màsibèe púubéeyéica manùbéeyéica”, íimaca walí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

³² Jesús íimacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapiná iináwaná ìwali nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníséeri iríwa. ³³ Quéwa cawinácaalí càmírita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái nucàlidapiná iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicacani Núaniri Dios chènuníséeri iríwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús, causa de división

³⁴ Jesús íimacaté walí nacái: “Picácué píináidawa wenàiwicanái nàypiná matuíbanáita náapichawáaca nudécáaníta nùanàaca. ¡Càmírita! Néese, càmítapiná abédanama náiwitáise nùwali. ³⁵ Nudéca nùanàaca, íná asíanái nàuwideca namànipináca nánaniriwa, inanái nacái nàuwideca namànipiná náatúawa, nayéeru nacáiwa. ³⁶ Càita macáita nàuwideca namànipiná néenánáisiwawa, níacáiná abénaméeyéi neebáidapiná nulí, quéwa áibanái càmita neebáida nulí.

³⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca nuícha yáaniri, yáatúa nacáiwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. Aibacaalí nacái cáininéerica iicáca nuícha ìiriwa, íidu nacáiwa nuícha, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁸ Iwàwacutá nùasu wenàiwica matuíbanáiri iyú imàaca áibanái nàuwichàidacani nùwalíse, naicáaní nacái iquíniná, éwita nanúacaalíni cruz ìwali yeebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái imànica macáita càide iyúwa nuchùullaná. Cawinácaalí càmírica imàni càì, càmita yéewa nùasu wenàiwicacani. ³⁹ Aibacaalí càmírica iwàwa yeebáida nutàacái ipíchaná yùuwichàacawa nulípiná, canáca irí icáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata nutàacái, éwita nanúacaalíni, yácata idènièripiná icáucawa càmíiri imáalàawa”, íimaca walí yái Jesúsca.

Premios

⁴⁰ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: “Cawinácaalí yeebáidéericuéca pitàacái, yeebáidapiná nacái nutàacái. Néese nacái, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáidapiná nacái itàacái, yái Dios ibànuerica núa aléi. ⁴¹ Aibacaalí wenàiwicanái yeebáida Dios yàasu profeta itàacái, namànicaalí nacái profeta irí cayábéeri profeta icàlidacáiná nalí Dios itàacái, yásí Dios yàapiná nalí cawèníri càiride iyúwa Dios yàaná cawèníri yàasu profeta iríwa. Aibanái wenàiwica neebáidacaalí itàacái cayábéeri íiwitáise, namànicaalí nacái irí cayábéeri cayábacáiná íiwitáise, yásí Dios yàapiná nalí cawèníri càiride iyúwa Dios yàaná cawèníri cayábéeri íiwitáise irí. ⁴² Cawinácaalí imànírica cayábéeri nuéwáidacalénái càmíyéi cachàini irí, nùasunáicáiná nía, Dios yàapiná irí cawèníri iyúudàacáiná níai yeebáidéeyéica nutàacái. Ewita yáalimáacáaníta yàaca nàiraca meedá casalíníri úni, càicáaníta Dios yàapiná irí cawèníri iyúudàacáiná nùasunái”, íimaca walí yái Jesúsca.

11

Los enviados de Juan el Bautista

¹ Néeseté Jesús idécanáamité yàalàaca wía docéeyéi yéewáidacaléca, yá yàacawa yéewáidacaténá wenàiwicanái áibanái ìyacàle irìcu, yáara cálica, icàlidaca nacái nalí yái cayábéeri tàacáisica.

² Néenialité Juan el Bautista, ìyéerica presoíyéi ibànalìcu, yéemìaca ìwali yái Cristo imànírica. Néese Juan ibànùaca yéewáidacalénáíwa abénaméeyéi nàacaténáwa Jesús yàatalé.

³ Juan iwàwacaté nasutáca néemìawa Jesús asáisi báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùèripináté judío icuèrinápiná, néese càmiccaalí yání, yá iwàwacutá nacùaca áibata yàanàaca.

⁴ Néese Jesús íimaca nalí: “Pèepùacuéwa Juan yàatalé. Picàlidacué Juan iríni pidéenácuéca piicáca numànica, pidéenácuéca nacái péemìaca nucàlidaca wenàiwicanái irí. ⁵ Picàlidacué Juan iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipìnánica, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemìaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécaneéyéi nacái nadéca néemìaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáalíacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ⁶ ¡Casímáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata!” íimaca yái Jesúsca.

⁷ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica yèepuníricawa chuìri cáli ínata, yáara Juanca. Càmirítatè machawàaca ííwítáise yái asìali piiquéricatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadàidéerica meedá. ⁸ ¿Càinásicué piicáté néré? Càmirítatè asìali cawèníiri ibàle yái piiquéricatécué. Píalíacuécawa cawinácaalí cawèníiyéica ibàle ìyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capìi irìcu càide iyúwa reynái ìyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ⁹ Néese piacuécawa bàaluité manacúali yùuculé càinàwàiri piicácaténáté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníiri cachàinica áibanái profeta íicha canánama. ¹⁰ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericatè ìwali tàacáisi Dios inùmaliçuise. Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméericatè liri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùuliapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnànapíná náíwítáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’,

íimacaté yái Diosca. ¹¹ Péemìacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníiri Juan íicha nèewíise macái èeri mìnánái. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáisède, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínáca nía Juan íicha, éwita càmicáaníta máiní cachàinica nía Dios ìyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

¹² “Bàaluité Juan el Bautista idàbacaalítè icàlidaca Dios itàacái àta siùca nacáide, èeri mìnánái namànica báawéeri Dios yàasu wenàiwicanái irí, yá náalimáidaca namáalàidaca cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái, iwàwéeyéica Dios icùaca nía. ¹³ Macái tàacáisi profetanái icàlidéericatè Dios inùmaliçuise, áiba tàacáisi nacái Dios ichùulièricatè profeta Moisés itànàanápiná, macáita yái tàacáisica icàlidacaté walíni càinácaalí iyú Dios icùanápinátè yàasu wenàiwicawa. Càité nacàlidaca Dios itàacái àta Juan el Bautista yàanàacatalétatè. ¹⁴ Cawàwanátacué píalimá peebáidaca yái tàacáisica: Juan el Bautista, yácata profeta Elías nacáiri, yái iwàwacutéericatè yàanàaca ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca. ¹⁵ Càuwíiyéicaalícué pía, péemìacué nutàacái.

¹⁶ “Nucàlidacué pirí càiná pííwítáise, píacué wenàiwicaca ìyéeyéica siùca. Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa: ¹⁷ ‘Wadéca wapùliacuéca pirí íwa, quéwa

càmitacué pilabàa; néese wadéca wacántàacuéca pirí canción càide iyúwa nacántàaná yéeteyéimiwa ìwali, quéwa càmitacué pícháani', càì nàimaca. ¹⁸ Càita nacái pidécuéca pimànica. Juan el Bautista yàanàcaté, yá imàacaca íchawa iyáacaléwa isutácaténá yáawawa Dios ícha manuísíwata, càmita nacái ìira uva ituní. Quéwa pímacatécué Juan ìwali demoniosa iyaca iwàwalìcu. ¹⁹ Siùcade nudéca nùanàaca, núa asiali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuìra nacái uva ituní. Néese pímacuéca nùwali camùnírìcasa núa, cáanáirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casímaícasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita pímacuéca nùwali càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi, nutàacái nacái, náasáidaca Dios idéca imàacaca cáalíacáica nía báisíri iyú", ímaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

²⁰ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú níai yàcalé mìnánáica aléera Jesús imànicatalécaté batéwa macáita yái càmirica wenàiwica idé imànica. Yàalàaca nía cachàiníri iyú càmicáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Yá Jesús ímaca nàwali: ²¹ "¡Máinicué piùwichàapínacawa, píacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irìcu, Betsaida iyacàlená irìcu nacái! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa píbayawaná íchawa. Piyúunáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmiyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmitaté máini báawaca nía píchacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíte càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máini báawéeyéica nía iyúwacué pía, yá nacái nàwalicaté nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, napusúa nacái nàwalísewa catáli náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ²² Quéwa núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máini cachàiniwanái náicha, níara càmiyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irìcu, Sidón iyacàlená irìcu nacái, máinicáinácué báawéeyéica náicha pía. ²³ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimietacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càmirita! ¡Néese Dios yúucapínacué píawa irìculé yáara utàwi máiníri depuìwaca, máinícatalé depuìwaca náicha canánama! Ewítacué piicácaníta numànica pèewibàa madécaná yái càmirica wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa píbayawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiniyéica cayábaca pía náicha níara càmiyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená irìcu. Quéwa càmitaté máini báawa nía píchacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàacué. Quéwa naicácaalíte càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmitaté nacái Dios imáalàidaca níatá, yá nacái nàyacàlemi Sodoma iyacaté mamáalàacatátá àta siùca nacáide, càmicáináté máini báawéeyéi nía iyúwacué pía. ²⁴ Iná núumacué pirí, áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínacuécawa máini cachàiniwanái náicha níara càmiyéica israelita iyéeyéicaté Sodoma iyacàlená yàasu cáli ìinata, máinicáinácué báawéeyéica náicha pía", ímaca yái Jesúsca.

Vengan a mí y descansen

²⁵ Néenialíte Jesús ímaca Yáaniri Dios iríwa: "Pía, Núaniri Dios, nùaca pirí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita níai iyéeyéica chènuniré, cháì èeri irìcuíyéica nacái. Nùaca pirí cayábéeri pimàacacáiná nalí píiwitáisewa, níai yeebáidéeyéica pitàacái càide iyúwa sùmanái púubéeyéi neebáidáaná, yéewanápiná áiba èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáalíacáica càmita náalimá náalíacawa píiwitáise ìwali. ²⁶ Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica", ímaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca nùaliácawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisiiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáaliéri báisiiri iyú Núaniri ìwali, abéerita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaqueeyéica yáaliaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica. ²⁸ Aquialécué nùatalé, peebáidacué nutàacái, píacué macáita chamàléeyéica. Pidécuéca píibaidaca cachàiníiri iyú pimànicaténácué macáita càide iyúwa áibanái ichùullánácué pimànica càulenéri wawàsi Dios irípiná. Píacué nacái achúméeyéica íináidacawa iwàwawa ibáyawaná ìwaliwa, aquialécué nùatalé, yá numàacacué piyamáidaca píawawa càulenéri wawàsi íicha, numàacacué nacái nuwàwawa píbayawaná íicha. ²⁹ Peebáidacué nutàacái, pimànicué nacái càide iyúwa nuchùullánácué pía. Pimàacacué nuéwáidaca pía, pìyacaténácué càide iyúwa nùyáaná, núa càmlírica caluéri íiwitáise, núa càmlírica cáimacái iicá yáawawa. Nùacawéeridapínácué pía, wáibaida nacái wáapichawáaca. Càitacué píalimápiná piyamáidacawa píbayawaná íichawa, íicha nacái yái càulenéri wawàsi áibanái ichùulièricuéca pimànica Dios irípiná. ³⁰ Càmita máini càulenácué píicha peebáidáanápínácué nutàacái, pimàníinápínácué nacái càide iyúwa nuchùullánácué pía, nùacawéeridacáinácué pía, numàacapínácué nacái casímáica pía”, íimaca yái Jesúsca.

12

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néenialité áiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulicubàa bànacalé yèewibàa, wáapicha wía yéewáidacaléca. Yá máapica wía, íná weedáca achúmáanata trigo ituíná bànacalé íicha wayáapínáwa, judío íiwitáise imàacacáiná wenàiwica needáca nayáapínáwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ² Fariseonái naicácaté weedáca bànacalé iyacaná, yá naicáca yái wamàníirica iyúwa íibaidacalési ínáté náimaca Jesús irí:

—Piicáca yái namàníináca. Péewáidacalénái náibaidaca siùca sábadu wayamáidacatáicawa. Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca irí. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuise wàawirimi rey David ìwali, bàalutité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asíanáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuíri capíima íimamisiiri irìculé, yái israelitanái isutácatáipíná Dios íicha. Yá iyáaca pan namàníiricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapíná. Ewita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca, càicáaníta càmitaté yùuwichàida David, nía nacái asíanái yèepuníiyéicatéwa yáapicha, máapicáináté nía, ínáté catúulécanáca Dios iicáca nía. ⁵ Pidécuéca piimáichaca nacái áiba tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Moisés íimacaté sacerdotenái càmita namàni nabáyawanáwa éwita náibaidacáaníta templo irìcu sábadu wayamáidacatáicawa. Máini iwàwacutáca náibaidaca Dios irípiná templo irìcu namànicaténá macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cachàinica templo sábadu íicha iwàwacutácáiná wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná èeri imanùbaca, sábadu nacái. ⁶ Quéwa núumacué pirí, núa iyéerica cháí pèewi, cachàiníirica núa templo íicha. ⁷ Càmitacué péemà càinácaalí íimáaná áiba tàacáisi profeta Oseas itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios íimacaté: ‘Ewitaacué pinúacáaníta madécaná pipìrawa iyúwa sacrificio píacaténácué nucàaluíniná, càicáaníta caná iwèni meedá nuicáca yái culto pimàníiricuécasa nulí càmicaalíicáwa piicáca áibanái ipualé, piyúudàcaténá nía’, íimaca yái Diosca. Báisícaalícué péemiacaté càinácaalí íimáaná yái tàacáisicatá, yá càmitacué picháawàa naináwaná ìwali báawéeri iyútá, níai nuéwáidacaléca càmlíyéica imàni ibáyawanáwa. ⁸ Iná Dios idéca ichùullaca núa, asiali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná, èeri imanùbaca, yái sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁹ Néeseté Jesús yàacawa, yá iwàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé, iyéerica néré. ¹⁰ Iyacaté néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa íicha. Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asáisí imànicaalípináté áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíise, fariseonái náimacáináté íbaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. Iná nasutáca néemìawani, náalimáidacaténá naicáwani. Yá náimaca Jesús irí:

—Wawàwa wáalíacawa càinàcaalí píináidacawa. ¿Dios imàacasica wachùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica sábadu irícu wayamáidacatáicawa? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué comparación: Pidèniacaalícué pipìrawa oveja, néese yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irìculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pimúsúadacani caquialéta, éwita sábadu irìcucáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? ¹² Néeni, máiníiri cawènica wenàiwica oveja íicha. Iná ¿cánácué càmita píalíawa Dios imàacaca wamànica cayábéeri áibanái irí siùca sábadu irícu? —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese Jesús íimaca irí yái asìali icáapi ituwièricawa íicha:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi càide iyúwa abéemàa icáapi. ¹⁴ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nadàbacaté náináidacawa càinápinácaalíté iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Una profecía acerca de Jesús

¹⁵ Néeseté Jesús yáalíacawa náiwitáise nawàwáanáté nanúacani, yá Jesús yàacawa náicha, manùba quéwa wenàiwica yàacawa yáamiwáise. Jesús ichùnìaca macáita cáuláiquéeyéi wenàiwica yàanèeyéicaté yàatalé. ¹⁶ Yá yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica irí ichùnìanáté nía. ¹⁷ Càité Jesús imànica càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanáté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

¹⁸ “Yácata nùasu wenàiwica íbaidéerica nulípiná, nuedéerica íbaidáanápiná nulí. Yácata cáininéerica nuicáca, yácata casíimáirica nuicáca. Yá numàacapiná irí Espíritu Santo icùacaténá íiwitáise. Yá icàlidapiná nutàacái càimíyeyéi israelita irí, náalíacaténáwa nuwàwaca nàyaca machacàníiri iyú.

¹⁹ Càmita itàanípiná ùuléri tàacáisi iyú, càmita nacái yéemíaníicawa. Canáca nacái yéemièri itàacái imáidáidáaná cachàiníiri iyú calle irìcubàa bamuchúami yàcalé.

²⁰ Imànipiná cayábéeri machawàaqueeyéi irí, iicápiná nacái napualé, cawinácaalí iwàwéeyéica yéetácawa, àta imawènìadacataléta macáita báawéri.

²¹ Càimíyeyéi israelita yeebáidapiná itàacái, yàasu wenàiwica nacái nía”, íimaca yái Diosca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²² Néeseté natéca matuíri asìali Jesús yàatalé, abéeri matuíri, matàacáiri, demonio idacùacáiná íiwitáise. Yá Jesús yúucaca demonio asìali íicha, íná catuíca àniwani, itàaní nacái àniwa. ²³ Néese macáita wenàiwica náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá nasutáca néemìawa níawáaca: “¿Yátasica rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica wacuèrinápiná, wía judíoca?” náimaca nalíwáaca.

²⁴ Néese fariseonái néemìacáináni, yá náimaca nalí: “Yái asìali Jesúsca idèniaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalináca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²⁵ Jesús yáalíacawa náináidáanáwa. Iná íimaca fariseonái irí: “Péemìacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí íipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Càita nacái yàcalé mìnánái, áibanái néenánái nacái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàyaca náapichawáaca. ²⁶ Càita nacái, canácatáita Satanás yúuca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha. Satanás yúucacaalí demonio wenàiwica íichatá, yá ipéliaca meedá

yáawatá. Yásí imáalàacawa nacái yái ichànicatá, yái Satanásca. Iná ¿cánacué càmita pialáwa càmita núuca demonio wenàiwica ícha Satanás íwitáise iyú? ²⁷ Pidécuéca píimaca núucacasa demonio wenàiwica ícha Beelzebú íwitáise iyú. Picháawàacaalícué nuináwaná ìwali càì mamáalàacata, yásí iwàwacutácué picàlidaca nulíni cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué náucaca demonio wenàiwicanái ícha. Píalíacuéwa càmita náuca demonio Beelzebú íwitáise iyú. Iná níata péewáidacalécuéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁸ Núucaca demonio wenàiwica ícha Espíritu Santo íwitáise iyú, iná nudéca náasáidacuéca pirí Dios icùaca abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²⁹ “Núucaca demonio wenàiwica ícha nuíwitáise iyúwa, cachànicáiná núa Satanás ícha. Péemlacué áiba comparación: Càide iyúwa cayéedéeri iyáaná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba cachàiníiri asìali icapèeca iyéedùacaténá ícha yàasu, càmicaalícáwa cayéedéeri idacùca íchawa yái cachàiníiri asìalica quéechacáwa. Iwàwacutá cayéedéeri imànica càì, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asìali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá ícha wenàiwica. Pidécuéca pitàanica báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

³⁰ “Píacué cà míiyéica abédanamata íwitáise núapicha, piùwidecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeráidacaténá wenàiwica Dios ícha meedá.

³¹ “Iná péemlacué cayába. Dios imàacapiná iwàwawa íchéi macái íwitáaná báawéerica wenàiwica imànírìca, itàanírìca nacái Dios ìwali báawéeri iyú, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Quéwa wenàiwica itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha. ³² Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí íwitáisewa Dios irípiná àniwa, yásí Dios imàacaca iwàwawa ibáyawaná ícha. Quéwa itàanícaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita quirínama Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha cháì èeri irìcu, càmita nacái wàlisàipiná èeri irìcu”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

³³ Jesús íimacaté fariseonái irí: “Péemlacué comparación: Cayábéeri àicu yàaca walí cayábéeri yàacàsi. Báawéeri àicu idènlaca ìyacanáwa báawéeri. Càita wáallíacawa macái àicu ìwali. Càita nacái píalimácué píalíacawa nùwali piicácáiná càinácaalí numànica. ³⁴ ¡Píacué càiyéide iyúwa àapi iculále! Càide iyúwa àapi imusúadáná iculálewa inùma irìcuísewa, càita nacái càmitacué píalimá pitàanica cayábéeri wawàsi ìwali báawacáinácué píiwitáise. Iná yái báawéeri tàacáisi pitàanírìcuéca, pidécuéca pimusúadacani piwàwalícuísewa, yácáinácué piwàwa idéca ipuníacawa báawéeri tàacáisi iyú. ³⁵ Cayábacaalí wenàiwica íwitáise, yásí itàanica nacái cayábéeri wawàsi ìwali, yácáiná íwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íwitáise, yásí itàanica báawéeri wawàsi ìwali, yácáiná íwitáise báawéeri ìyaca iwàwalícu. ³⁶ Núumacué pirí, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa, yá yùuwichàidapiná nía ìwalíise macái tàacáisi canéerica iwèni náiméericaté. ³⁷ Càide iyúwa pitàaníná, yásí Dios iicáanáca pía, yácáiná pitàacái yáasáidaca càinácaalí píiwitáise. Pitàanícaalí cayábéeri wawàsi ìwali, yásí cayábaca Dios iicáca pía iyúwa mabáyawanéeri, cayábacáiná píiwitáise, yá càmita Dios yùuwichàidapiná pía. Quéwa pitàanícaalí báawéeri wawàsi ìwali, yá báawaca Dios iicáca pía, cabáyawanéeri, báawacáiná píiwitáise, yá Dios yùuwichàidapiná pía”, íimaca yái Jesúsca.

La gente mala pide una señal milagrosa

³⁸ Néeseté abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wawàwa waicáca pimànica wawàsi cà mírìca wenàiwica idé imànica —náimaca. ³⁹ Jesús íimaca nalí:

—Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pidécuéca pisutáca nuícha numànínapíná piicá yái camíríca wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacacáita piicáca numànínapíná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté. ⁴⁰ Càide iyúwaté Jonás iyamáanátéwa manuírí cubái idèericu máisiba èeri, càita nacái núa asìali Dios néeséerica nùypíná cáli irìcu máisiba èeri. ⁴¹ Níara camíyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená irìcu namichàapínácawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica. Nabàlùapínáwa Dios íipunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàniricaté. Píacué israelita iyéeyéica siùcade pimichàapínácué nacáíwa. Yásí Nínive iyacàlená mìnánáimi nacháawàacuéca piináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive mìnánái nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemiacáinaté profeta Jonás icàlidaca nalí tàacáisi Dios inùmalicuise. Néese, éwita nùyacáaníta pèewibàa siùcade, núa cachàiníríca íiwitáise profeta Jonás ichàini íicha, càicáaníta càmítacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía. ⁴² Ua nacái Sur yàasu cáli íiwacalumi camíchúa israelita umichàapínácawa yéetácáisi íicha ucháawàacaténácué piináwaná ìwali, píacué israelitaca èeri imáalàacaalípináwa Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéimi. Bàaluitécáiná ùanàaca máiní déecuise cháí wàasu cáli íinatalépiná uémíacaténáté rey Salomón itàacái máiní cáaliacáica, úaliacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáaliacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáanítacué pèewibàa, núa cachàiníríca íiwitáise rey Salomón ichàini íicha, càicáaníta càmítacué peebáida nulí. Iná cabáyawanácuéca Dios iicáca pía —ímaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

⁴³ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica íicha, yásí demonio iméeràacawa chuírí cáli íinata, yá icutáca iyamáacatáipínáwa. Càmicaalí demonio yàanàa iyamáacatáipínáwa, yásí íimaca íináidacawa iríwa: ⁴⁴ ‘Nuèpùacawa àniwa nucapèe néréwa yàara wenàiwica nudécatáiseca nùacawa íicha’, íimaca iríwa. Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiseeri càide iyúwa cayábéeri caplí máiséeri natunuérica, nachùnièrica nacái cayába. ⁴⁵ Néese demonio yàaca iwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníyéi báawaca íicha. Yá macáita nawàlùacawa wenàiwica iwàwaliculé, nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica irí báawéeri máiní íicha yái báawéerica idàbàanéeri demonio imàniricaté irí quéechacáwa. Càita nacái píacué wenàiwicaca báawéeyéica piùwichàapínácuécawa máiní cachàinírí íicha yái quéechéericaté piùwichàanácuécawa”, íimaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

⁴⁶ Idècunitàacá Jesús icàlidaca wenàiwicanái iríni, néese yáatúa yàanàaca néré, Jesús yéénánái yáapicha nacái, nawàwacáinaté natàaníca Jesús yáapicha. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise caplí íicha. ⁴⁷ Iná áiba íimaca Jesús irí:

—Píatúa, péenánái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwa natàaníca píapicha —ímaca.

⁴⁸ Quéwa Jesús íimaca irí yái asìali icàlidéerica irí naináwaná:

—Péemla yái núumáanaca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáíwa —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Néese Jesús iicáidaca walí wía yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha, yá imichàidaca icáapiwa wapualé. Yá íimaca:

—Níai wenàiwicaca nuicáca nía iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáíwa. ⁵⁰ Yácáiná cawinácaalí wenàiwica imàniríca càide iyúwa Núanirí Dios chènuníiséeri iwàwáaná, yácata nuiquéerica càide iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáíwa, núatúa nacáíwa —ímaca yái Jesúsca.

¹ Néeseté yáta èericaté Jesús imusúacawa capli íicha yàacaténáwa Galilea icalìsaniná néré. Yá yáawinacawa càina íinata. ² Yá máiní manùbaca wenàiwicanái nàwacáidáyacacawa yàatalé, íná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yá yáawinacawa barca iricu. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nayamáacawa càina íinatata.

³ Néese Jesús yéewáidaca nía manùba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Abéeri asìali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáná ituínási, yá yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Yàaca icasáaca yàacawa, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèe yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁵ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré, canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé íimi ibacácawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese èeri imusúacawa, yá icànaca cachàini, yeemáca yái bànacalé, yá chuìcani canáciná ipìchu cayába cáaléeri, íná yéetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Yá idàwinàacawa tuíri yáapicha, quéwa tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Quéwa áiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Idàwinàacanáamiwa, yá idènìaca ìyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná nadènìaca natuínáwa cien namanùbaca, áibanái yéetaná nadènìaca natuínáwa sesenta namanùbaca, áibanái nacái nadènìaca treinta namanùbaca ituíná. ⁹ Càuwíyéicaalícué pía, péemìacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

¹⁰ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa Jesús yàatalé, yá wasutáca wéemìawani cáná yéewa icàlidaca wenàiwicanái iríni comparación iyú. ¹¹ Jesús íimaca walí: “Dios imàacacué píaliacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáaliacawa, níái manùbéeyéi càmiyéica yeebáida itàacái. ¹² Wenàiwica íináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yéemìacaalí càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáaliacawa mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí íimáicha nacái yái achúmérica yáaliéricatéwa ìwali. ¹³ Iná nuéwáidacáita nía comparación iyú, níacáiná éwita naicáacáníta numànica yái càmirica wenàiwica idé imànica, càicáaníta càmita nawàwa náaliacawa nùwali, cawinácaalí núa. Ewita néemìacáaníta nutàacái nàuwì iyúwa, càicáaníta càmita nawàwa néemìaca càinácaalí íimáaná yái nutàacáica. ¹⁴ Iná nàyaca càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté israelitanái irí:

‘Ewìtacué péemìacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píaliapínacuéwa càinácaalí íimáaná. Ewìtacué piicáacáníta madécaná wawàsi pituí iyúwa, càicáanítacué canácatáita píaliapínáwa càinácaalí íimáaná yái piiquéericuéca’, íimaca yái Diosca. ¹⁵ Néeseté Dios íimaca israelitanái ìwali:

‘Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámi, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Màuwica nía, càmiyéi iwàwa yéemìaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuíwa, càmiyéi iwàwa yáaliacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha nuwasàacaténá nía nùasu yúuwichàacáisi íichawa’,

íimaca yái Diosca.

¹⁶ “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata píaliacáinácué piicáca yái piiquéericuéca pituí iyúwa, pidécué nacái péemìaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi péemièricuéca piùwi iyúwa. ¹⁷ Péemìacué cayába, madécaná profetanái, áibanái nacái cayábéeyéi íiwitáise nawàwacaté naicáca núa, yái piiquéericuéca, quéwa càmitaté naicá núa. Nawàwacaté nacái néemìaca yái nutàacái péemièricuéca, quéwa càmitaté néemìani”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹⁸ Jesús íimaca walí: “Péemìacué yái íimáanáca, yái comparación ibànéeri ìwali. ¹⁹ Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, quéwa càmita neebáidani, càica níade iyúwa bànacalé yúuwèericawa àyapulicubàa. Yá

Satanás yàanàaca, yá imàacaca naimáichaca Dios itàacái. ²⁰ Yái ituínási yúuwèericawa cáli íinata íba yèewiré ímáanaca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani casímáiri iyú. ²¹ Néeseta quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái báisíiri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáida itàacái maléená èeri, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namànínapíná nabáyawanáwa, yásí nayamáidaca neebáidaca Dios itàacái. ²² Yái bànacaléca yúuwèericawa tuíri yèewiré ímáanaca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, nánáidacawa nacái íwali, quéwa báawaca nánáidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu íwaliwa, cháí èeri irícuíríca. Cáiníná nacái naicáca nàasu cawèníriwa, nawàwacáiná càasuca nía. Macáita yái cháí èeri irícuíríca ichíwáidaca nía, càmita ibatàa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita cayàcanáni, càita nacái níai wenàiwicaca. Neebáca Dios itàacái báawatata, cànírita quéwa nawàwalícuísewa, íná càmita máiní namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²³ Quéwa yái bànacaléca yúuwèericawa cayábacatái cáli ímáanaca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidacani tàí íméeri iyú. Yá namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata iyacanáwa cayábéeri. Abénaméeyéi namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí cien namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí sesenta namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí treinta namanùbaca iyacanáwa, macái yéetaná imanùbaca”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la mala hierba entre el trigo

²⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Ímaca nalí: “Péemìacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Iyaca càide iyúwa asíali ibànacaalí yèepunícawa ibànacalewa. Ibànaca cayábanaméerita trigo ituíná. ²⁵ Néese táiyápi, yái bànacalé íiwacali yúuwide yàanàaca trigo ibànacalená yùuculé, yá ibànaca manùba báawéeri masicái íimi trigo nacáiri íicácanáwa, cayábéeri trigosíwa ínatabàa. Yá yèepùacawa íicha, yái yúuwideca. ²⁶ Iná yéewa macáita nadàwinàacawa, néese nadèniacaalí nàyacanáwa, átata báawanaméeri masicái yáasáidaca iyacanáwa báawéeri meedá. ²⁷ Néese bànacalé íiwacali yàasu wenàiwica naicáca báawéeri masicái, yá nàacawa náiwacali yàataléwa nacàlidacaténá iríni yàasu bànacalé íináwaná íwali. Náimaca irí: ‘Wáiwacali, pibànacaté cayábanaméerita ituínási. ¿Sísáaná yàanàa yái báawéeri bànacaléca imusuéricawa yèewibàa?’ náimaca. ²⁸ Yá náiwacali ímaca nalí: ‘Núuwidequéera càí ibànaca néenibàa báawanaméeri ituínási trigosíwa yèewibàa’, ímaca nalí. Néese yàasu wenàiwicanái ímaca irí: ‘¿Píwàwasica wàaca wacacàaca íicha yái báawéerica?’ náimaca irí. ²⁹⁻³⁰ Quéwa náiwacali ímaca nalí: ‘Càmírita. Picácué picacàa yái báawanaméerica, ipíchanácué picacàaca yáapichata yái cayábéeri trigoca. Tàacá idàwinàacawa abédanamata trigo yáapicha àta weedácatalépináta yái bànacaléca trigoca. Néese yàasu èeri tàacáwa, nuchùulapíná nùasu wenàiwicawa yeedéeyéi bànacalé iyacaná needáanápíná yái báawéerica bànacaléca quèechacáwa, nadacùadánápíná ibàpi iyúnama nía, yéewanápíná weemáca nía. Néese nuchùulapínáca needáanápíná yái cayábéeri trigoca nùasu manuírí capíi irículé, trigo ituíná yàalu’, ímaca yái bànacalé íiwacalica”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³¹ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwicanái áiba comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Péemìacué càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa, càicanide iyúwa mostaza íimi, asíali ibanéerica ibànacale yèewiwa. ³² Ewita achúméeríinacáaníta yái mostaza íimica, càicáaníta idécanáami idàwinàacawa, yá manuícani macái bànacalé íicha, yá idàwinàacawa manuícani iyúwa àicusíwa. Iná yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana íinata”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

³³ Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicanáíwa càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inanái yèewiádaca levadura másibàawiriácatái harina yèewi, àta macáita íbesi inisàacawa”, íimaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwicanái macái wawàsi ìwali comparación iyú. Yéewáidaca níái manùbéeyéi wenàiwicaca comparación yáawami iyúta. ³⁵ Jesús yéewáidaca nía càì imànicaténá càide iyúwaté Dios yàasu profeta icàlidáanáté tàacáisi Jesús inùmalicuise. Yaté Jesús íimaca:

“Nucàlidapiná naliwani comparación iyúwa; nucàlidapiná nali manùba wawàsi ìwali, camíiyécáwa wenàiwica yéemà iináwaná ìwali, Dios idàbacatáiseté èeriquéi àta siùca nacáide”, íimaca.

Jesús explica la parábola de la mala hierba entre el trigo

³⁶ Néeseté Jesús isutáca náicha wawàsi nèepùanápínáwa nacapèe néréwa, níái manùbéeyéi wenàiwicaca. Yá Jesús iwàlùacawa capíi iriculé wáapicha, wía yéewáidacaléca. Néese wàacawa Jesús yàatalé. Wasutáca wéemìawani càinácaalí íimáaná yái tàacáisi icàlidéerica walí báawéeri masicái ìwali. ³⁷ Yá Jesús íimaca walí: “Núa, asìali Dios néeséerica, núacata yái ibànéerica cayábéeri ituínási. ³⁸ Yái bànacalé yàalupináca íimáanáca càicanide iyúwa chái èeriquéi. Yái cayábéeri ituínásica íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu wenàiwica, yeebáidéeyéica itàacái. Yái báawéeri masicáica íimáanáca càicanide iyúwa báawéeri Satanás yàasu wenàiwica. ³⁹ Yái nùuwide ibànéerica báawéeri masicái, yácata Satanás. Yáta nacái èerica needácatáipínáca bànacalé iyacaná, yácata èeripiná imáalàacatáipínáca yái èeriquéi. Níái yeedéeyéica bànacalé iyacaná, níacata Dios yàasu ángelnái. ⁴⁰ Càide iyúwa needácaalí báawéeri masicái, neemáanápíná nía quichái iricu, càipiná nacái iyaca imáalàacaalípínáwa yái èeriquéi. ⁴¹ Núa, asìali Dios néeséerica, nuchùullapíná nùasu ángelnáiwa nàwacáidáanápíná nùasu wenàiwicanái nèewíise macáita ichìwáidéeyéica wenàiwica namànínapíná nabáyawanáwa, nía nacái imàníiyéica ibáyawanáwa mamáalàacata. ⁴² Néese nùasu ángelnáiwa yúucapíná báawéeyéi wenàiwica manuiri quichái iriculéwa. Néré wenàiwica náicháanápíná, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa. ⁴³ Cawinácaalí imàníiyéica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullaná, nacànapínáwa mèlumèluiri iyú càide iyúwa èeri icamaláná Wáaniri Dios iyacàle iricuwa. Càuwíiyéicaalícué pía, péemìacué cayába nutàacái”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola del tesoro escondido

⁴⁴ Jesús yéewáidacaté wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cawèníiri wawàsi, áibanái wenàiwica ibèericaté cáli iriculé. Néese asìali yàanàacani, yá ibàliaca àniwani. Néese, casímáiri iyú, yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, yá iwènlaca íríwa yái cáli bànacalé yàalupináca”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la perla de mucho valor

⁴⁵ Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Yá íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa cacharrerosàiri, icutéerica yàacawa perla púubéeyéi íba cayábanaméeyéi cawèníiyéi. ⁴⁶ Néese asìali yàanàaca perla máiní yáwanáichúa cawènica, yá yàaca iwéndaca macáita yàasumiwa, néese iwènlaca íríwa úái perla cawèníichúa yáwanáica”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la red

⁴⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca wía àniwa comparación iyú. Íimaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa chinchorro náibèeri iyú cubái. Yá asìanáí yúucaca chinchorro manuiri úni yáaculé. Yá náibàaca macái cubái íiwitáaná. ⁴⁸ Idécánáami

ipuniácawa yái chinchorroca, yá asianái iwataídacani úni yáacuise càina íinatalépiná. Yá náawinacawa nacutáca nèewíise níái cayábanaméeyéi cubáica. Needáca cayábanaméeyéi cubái nàalu irìculéwa. Quéwa náucaca náichawa méetàuculé níái báawanaméeyéica cubáica. ⁴⁹ Càita nacái èeri imáalàacaalípináwa, yásí ángelnái namusúacawa chènuníise naseríacaténá báawanaméeyéi wenàiwica cayábéeyéi wenàiwica íicha. ⁵⁰ Yá náucapiná báawéeyéi wenàiwica manuíri quichái irìculé. Néré wenàiwica náicháanípináca, naamíapiná nacái nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

Tesoros nuevos y viejos

⁵¹ Néeseté Jesús isutáca yéemíawa wía:

—¿Péemíasicué càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí? —Íimaca walí yái Jesúsca. Néese wáimaca irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáalíacawa càinácaalí íimáaná —wáimaca irí. ⁵² Néese Jesús íimaca walí:

—Péemíacué comparación: Abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irìcu, idécanáami yéewáidacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, càide iyúwa nucàlidáaná, yásí yáalimá yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái bàaluisàimi iyú, wàlisài iyú nacái, càide iyúwa capíi íiwacali imusúadacaalí yàasu cawèníriwa icuèrica icapèe irìcuwa, yái cawèníri bàaluisàimica, yá nacái cawèníri wàlisàica —íimaca yái Jesúsca.

Jesús en Nazaret

⁵³ Néeseté Jesús idécanáamité icàlidaca níái comparaciónca, yá yàacawa. ⁵⁴ Yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Néese idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái judíonái yéewáidacàalu irìcu, iyéerica Nazaret iyacàlená irìcu. Níái wenàiwicaca nàináidacawa manuísíwata néemíaca icàlidáaná nalíni. Yá náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Càmita báisí imàni yái càmíirica wenàiwica idé imànica. ⁵⁵ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imàníirinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níái Santiago, José nacái, Simón nacái, Judas nacái. ⁵⁶ Yéénánái inanái nàyaca wèewibàa meedá. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáalíawa cayába —náimaca. ⁵⁷ Inaté càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéeri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuise. Níawamita yàasu cáli néeseéeyéi, yéénánái nacái, icapèe irìcuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeseéeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irìcuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca. ⁵⁸ Càmitaté Jesús imàni néré madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica, càmicáinaté neebáida itàacái.

14

La muerte de Juan el Bautista

¹ Néenialité rey Herodes, yái romanosàiri icuèricaté Galilea yàasu cáli, yéemíaca wenàiwicanái icàlidaca Jesús íináwaná ìwali. ² Yá Herodes íimaca yáapichéeyéi iríwa: “Yácata Juan el Bautistami, Juancáiná idéca imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná yéewa yáalimá imànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica”, íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani, yái Jesúsca.

³ Càica Herodes íimaca ichùulíacáinaté yàasu úwináíwa náibàanápínaté Juan nadacùacaténáni cadena iyú, yá natéca náucacani presoíyéi ibànalículé. Herodes imànicaté càì ísimáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, caluéchúa íicáca Juan. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéénásàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéénásàiri íichawa. ⁴ Inaté Juan yàalàaca rey Herodes. Juan íimacaté: “Báawéeriquéi peedáanáca péenásàiri yàacawéetúawa”, íimaca yái Juanca.

⁵ Yá rey Herodes iwàwacaté inúaca Juan isímáidacaténá yàacawéetúawa Herodías, quéwa cáaluca Herodes iicáca wenàiwicanái iiquéeyéicaté Juan iyúwa profeta itàaníríca Dios inùmalicuise. ⁶ Quéwa áiba èerité rey Herodes imànica manuiri fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá Herodías ídu iwàlùacawa aslanái iyáacàalu iriculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata aslanái yàacuésemi naicácaténá úa, níái aslanái rey Herodes imáidéeyéica fiesta néré. Herodes iicácaíná ulabàaca, yá usímáidaca Herodes iwàwa manuísíwata. ⁷ Iná Herodes ímaca ulí báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa Herodes yàanápínaté ulí càinácaalí wawàsi usutéerica ícha. ⁸ Néese ùacawa utàaníca úatúa Herodías yáapichawa quéechacáwa. Néese úái mànacàuca uèpùacawa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Pia nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irícu —úumaca, úacáíná úatúa Herodías uwàwacaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca yéetácawa, yái Juanca.

⁹ Yá achúmaca rey Herodes iwàwa, quéwa iwàwacutácaté imànica càide iyúwa ímáanaté mànacàu irí, níacáíná yáapichéeyéi néemìacaté ímáaná ulí báisí báisísíwatasa Dios yáaliéricawa. Yá Herodes ichùuliaca úwinái nanúanápínaté Juan nàacaténaté ulí íiwitami.

¹⁰ Herodes ichùuliacaté abéeri úwi yàaca iwichùaca Juan ícha íiwita presoíyéi ibànalícu. Càité Juan yéetácawa. ¹¹ Yá natéca Juan íiwitami quírápieli irícu. Yá nàaca ulíni úái mànacàuca. Néese utécani úatúa yàataléwa.

¹² Néese Juan yéewáidacalénáimi yàanàaca presoíyéi ibàna néré natécaténá Juan ichéecami. Yá nabàliacani. Néeseté nàaca nacàlidaca Jesús iríni.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹³ Idécanáamité Jesús yéemìaca Herodes iyúunáidaca Juan el Bautistamicani, yái Jesúsca, yá Jesús yàacawa barca irícu abéemàalé Galilea icalisaníná ícha. Wía yéewáidacaléca wàacawa nacái yáapicha áibalé canácatalé wenàiwica. Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús iináwaná ìwali yàanáwa néré, iná nàacawa cáli ínatabàa nérépiná manùba yàcalé ícha. ¹⁴ Néese Jesús imichàacawa barca ícha, yá iicáca madécaná wenàiwica néré. Catúulécanáca iicáca nía, yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica natéeyéica yàatalé. ¹⁵ Catáca yàacawa wàwali iná wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. Iná pichùulia nèepùanápínáwa nawènìacaténá nayáapínáwa yàcalé irícu —wáimaca irí. ¹⁶ Jesús ímaca walí:

—Càmita iwàwacutá nèepùacawa. Píatacué yàa nayáapíná —ímaca walí. ¹⁷ Néese wáimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèniaca cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná meedá —wáimaca irí. ¹⁸ Jesús ímaca walí:

—Pitécué nulí nía —ímaca walí.

¹⁹ Yá néese Jesús ichùuliaca náawinacawa masicái ínata macáita níái wenàiwicaca manùbéeyéi. Néese yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Néese iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, yàaca walíni wía yéewáidacaléca, yái yàacàsica. Néese wawacùaca nalíni, níái wenàiwicaca. ²⁰ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá weedáca doce mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ²¹ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cinco mil namanùbaca aslanái. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa náapicha.

Jesús camina sobre el agua

²² Néeseté Jesús ichùuliaca wawàlùanápínáwa barca iriculé wía yéewáidacaléca, wachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaníná ícha. Iwàwacaté wàacawa ipíchalépiná idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa ícha. ²³ Néese idécanáamité ibànùaca íchawa nía, yá yàacawa dúli ínatale abéerita isutácaténá yáawawa Dios ícha. Catácanáami ìwali, yá iyamáacawa abéerita néré. ²⁴ Quéwa wía yéewáidacaléca wàyaca barca irícu déeculé cáli ícha. Màladàca yàacawa wàasu barca iwéré cachàini,

cáulicáiná ipùa wáipunita. ²⁵ Néese táiyápiwanái, amalácaalí yàacawa wawicáu, Jesús yàacawa mawiénita walí, yèepuníriwa úni inàniacubàa. ²⁶ Néese wía yéewáidacaléca waicáca yàacawa úni inàniacubàa, yá cáaluca wía báawanama, càmicáináté wáalía waicácani, yá wéemíanicawa wacalùniwa:

—¡Iwàwanásimica! —wáimaca. ²⁷ Yáta Jesús itàanica walí. Íimaca walí:

—¡Cayábacani, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, báisícaalí píacani, yá pimáida núa nùacaténáwa pìatalé úni inàniacubàa —íimaca yái Pedroca. ²⁹ Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro imusúacawa barca irícuíse, yá idàbaca yàacawa yèepunícawa úni inàniacubàa Jesús yàatalépiná. ³⁰ Quéwa ipíchawáiseté Pedro yàanàca Jesús yàatalé, yá iicáca cachàiníri cáuli ipùaca ìwali, íná cáaluca Pedro íináidacawa iwàwawa. Cáalucanacáitani, yá idàbaca isawíacawa. Iná yéemíanicawa icalùniwa Jesús irí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —íimaca yái Pedroca. ³¹ Yáta Jesús iducúa icáapiwa Pedro irí, yá íibàaca Pedro icáapi ìwali, imichàidacani úniácuíse. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Cáná càmita píibàa piwàwawa nuwéré tàì íiméeri iyú? Pidàbacanacáitaté píináidacawa piwàwawa càmlínápináté nuyúudàa pía, yáta pidàbacaté pisawíacawa —íimaca yái Jesúsca.

³² Nawàlùacanacáitawa barca irículé, yáta wiúca cáuli canánama, Jesúscáiná iwàlùacatéwa wàatalé barca irículé. ³³ Néese wía iyéeyéica barca irícu, wabàlùacawa wàulù ipùata iyúwa Jesús irí, wàacaténá icàaluíniná. Wáimaca irí:

—¡Báisíta Dios íirica pía! —wáimaca irí.

Jesús sana a los enfermos en Genesaret

³⁴ Wachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, yá wàanàca Genesaret yàasu cáli néré. ³⁵ Genesaret yàasu cáli néeséeyéi náalía naicáca Jesús, íná nàaca nacàlidaca íináwaná ìwali macái néenánái iríwa iyéeyéica macái yàcalé irícu Genesaret yàasu cáli. Yá natéca macái cáuláiqueeyéi wenàiwica Jesús yàatalé. ³⁶ Yá nasutáca íicha wawàsi imàacáanápíná nadunùacáita ibàle ipùata ìwali nachùnìacaténáwa. Yá macáita idunuèyéica ibàle ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

15

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa fariseonái yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemìawani. Náimaca Jesús irí:

² —¿Cáná péewáidacalénái càmita namàni càide iyúwa wàawirináimi judío yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise íimáaná ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa íná casacàaca Dios iicáca níái péewáidacaléca —náimaca. ³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta càmita namàni yáara canéeri iwèni wawàsi càide iyúwaté pìawirináimicué yéewáidáaná, càmlírica Dios ichùullaca wamànica. Quéwa pimànicuéca áiba wawàsi báawéeri cachàiníwanái: Pidécuéca pimàacaca píichawa Dios itàacái pimànicaténácué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná. ⁴ Bàaluitécáiná Dios íimaca: ‘Pía píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáwa’, càì íimaca yái Diosca. Yá nacái íimacaté: ‘Aibacaalí itàanica báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càmicaalí nacái, yáatúa ìwaliwata, yásí iwàwacutácué pinúacani’, càì íimaca yái Diosca. ⁵ Quéwa píacué fariseoca péewáidacuéca wenàiwica cayábacasa càì náimaca náaniri iríwa, náatúa irí nacáwa: ‘Càmita núalimá nuyúudàaca pía; nudéca nucùaca Dios irípináni, yái nuèripinámica pírí, íná canáca nulí cayába nuyúudèeripiná iyú pía’, càì náimaca nasèenái iríwa. ⁶ Càita péewáidacuéca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nuyúudàaca náaniriwa, náatúa nacáwa idécanáami càì náimaca nasèenái iríwa. Iná píacué fariseoca píasáidacuéca piúcaca píichawa Dios itàacái pimànicaténácué iyúwa píiwitáise

íimáaná meedá. ⁷ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Profeta Isaías icàlidacatécué pìwali machacànìiri iyú Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté:

⁸ ‘Níái israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíniná, quéwa càmita cáininá naicáca núa nawàwalìcuísewa.

⁹ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namànìiricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwicanái nutàacái iyú, néese néewáidacáita nía náiwitáise iyúwa’,

càì íimaca yái Diosca —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús imáidaca yàataléwa áibanái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Yá íimaca nalí:

—Péemiacué nutàacái, píacué macáita. Píalimáidacué píalíacawa péemíaca càinácaalí íimáaná yái núuméeripínacuéca pirí: ¹¹ Càinácaalí yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùmalìculé, càmita yéewa casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa nanùmalìcuíse, yácata casaquèeri imànica náiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca. ¹² Néese wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí.

—¿Càmitasica píalíawa máiní báawaca fariseonái néemíaca yái píimáanáca? —wáimaca.

¹³ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Péemiacué comparación: Càide iyúwa bànacalé íiwacali iwatàacaalí báawéeri yéetaná imusuéricawa ibànacale yèewi, càita nacái Núaniri Dios chènuníseeri yúucapíná íichawa cawinácaalí càimíyéica itàaní Dios inùmalìcuíse báisíiri iyú, càmicáiná Dios ibànùca nía. Dios imáalàidapíná nacái nàasu tàacáisi cachìwéeri. ¹⁴ Picácué píináidawa piwàwawa fariseonái itàacái ìwali. Níacata matuíyéi íiwitáise meedá, càimíyéi yáalíawa báisíiri tàacáisi, íná càmita náalimá néewáidaca wenàiwica machacànìiri iyú Dios ìwali. Néewáidacáita áibanái càimíyéi yáalíawa, íná càica níade iyúwa matuíri itéerica áiba matuíri. Néese pucháibanama náuwàacawa utàwi irìculé. Càita nacái níara fariseoca naméeràidaca áibanái càimíyéi yáalíawa —íimaca walí yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Picàlida walí càinácaalí íimáaná yái tàacáisica picàlidéerica yàacàsi ìwali —íimaca yái Pedroca. ¹⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái píalía péemíaca càinácaalí íimáaná? ¹⁷ ¿Càmitasicué píalíawa macáita yàacàsi iwàluèricawa wenàiwica inùma irìculé yàanàaca idèerìculé, néese imusúacawa íicha? ¹⁸ Quéwa tàacáisi báawéeri imusuéricawa wenàiwica inùma irìcuíse, imusúacawa iwàwa irìcuíse. Yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. ¹⁹ Yácáiná macáita báawéeri íiwitáisesi imusúacawa wenàiwica iwàwa irìcuíse. Càita báawéeri íiwitáisesi: Nanúaca wenàiwica; naimáca áiba yáapicha càmicáicáca náinusiwa, càmicáica nanirisiwa nacái; naimáca áibanái yáapicha ipíchawáise needáca nalíwa nía; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càimíná Dios ibatàa wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nachìwáidaca wenàiwica, nacàlida nacái nachìwawa; natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali. ²⁰ Yái báawéeri wawàsica wenàiwicanái imànìirica, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha; néese, càmicaalí wamàni culto nacáiri wáibáaná wacáapiwa éeréeri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, càmita casacàa imànica wáiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²¹ Yá Jesús yàacatéwa náicha yàacaténáwa Tiro iyacàlená yàasu cáli néré, Sidón iyacàlená nacái. ²² Néese inanái yàanàaca néré, cananeasàatúa, càmicáicáca israelita, iyéechúa néré. Uacawa Jesús yàatalé. Yá umáidaca, úumaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, rey David itaquérinami, Dios ibànùerica israelita icuèrinápiná, piicá nupualé! ¡Uacáiná nuíduca ùuwichàacawa demonio iyacáiná uwàwalìcu! —úumaca. ²³ Jesús quéwa masànata uíchani. Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wàacawa yàatalé. Yá wáimaca irí:

—Pichùulì uá wáicha meedá, uémíanicáiná ùacawa wáamiwáise —wáimaca. ²⁴ Jesús íimaca:

—Dios idéca ibànùaca núa nuyúudàacaténá níawamita Israel itaquénáinami iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha càide iyúwa ovejanái naméeràacaalíwa náucacawa

canácaalí nacuèriná. Nudéca nùanàaca numáidacaténá nía, nawènúadacaténá náiwitáisewa Dios irípiná —íimaca yái Jesúsca. ²⁵ Quéwa úái inanáica ùacawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùulù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná, yá úumaca irí:

—¡Nuíwacali, piyúudàa núa! —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Péemla comparación: Càmita wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapiná; càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níái israelitaca. Càmita cayába nuyúudàaca piacué càmiyéica israelita —íimaca ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asásí uebáidacaalí Dios imàníinápiná ulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita úa. ²⁷ Néese úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái iyáacaalí yàacàsi yéenáimi yúuwèericawa náiwacali yàasu mesa yáapiré, càita nacái nuwàwa Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁸ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡Pía inanái, pidéca peebáidaca nulí manuísíwata! Yá nudéca numànica càide iyúwa pisutáaná nuícha —íimaca yái Jesúsca. Yáta cayábaca úái inanái íduca, demoniocáiná yàacatéwa uícha.

Jesús sana a muchos enfermos

²⁹ Néeseté Jesús yàacawa náicha, yá yàanàaca Galilea icalisaniná icàinalená néré. Néesecáwa yàacawa dúli ínatalé, yá yáawinacawa néré. ³⁰ Manùba wenàiwica yàanàaca yàatalé, natéca náapichawa wenàiwica éeruýéi yàabàli, matuýéi nacái, cacháunéeyéi nacái, mataacáiyéi nacái, áibanái cáuláiquéeyéi nacái manùbéeyéi. Yá natéca nía, namàacaca nía cáli ínata Jesús ípunita. Yá Jesús ichùnìaca nía macáita. ³¹ Iná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, imànicáinaté cayábéeri wawàsi íiwitáise iyúwa. Néemìaca mataacáiyéimi itàaníca cayába. Naicáca nacái cacháunéeyéimi iiná cayábaca nía; níái éeruýéimi yàabàli nacái nàipínáaníca cayába; nía nacái matuýéimica naicáidaca cayába. Yá nadàbaca nàaca Dios irí cayábéeri, yái Dios Israel itaquénáinami yèerica icàaluíniná.

Jesús da de comer a cuatro mil hombres

³² Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—Catúulécanáca nuicáca níái wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri, idéca nacái imáalàacawa náicha nayáacalé. Càmita nuwàwa nubànùaca nía máapíiyéica nacapèe néréwa, ipíchaná nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wáimaca irí:

—Quéwa, càmita wáalimá weedáca yàacàsi cayába nayáapináwa, níái manùbéeyéica cháí, canácatáica yàcalé —wáimaca. ³⁴ Néese Jesús isutáca yéemìawa wía:

—¿Càisimalénacué pan iya piri? —íimaca walí. Néese wáimaca irí:

—Siete namanùbaca pan, máisibáanata cubái imidecaná púubéeyéi nacái —wáimaca.

³⁵ Néese Jesús ichùulìaca náawinacawa cáli ínata níái wenàiwicaca. ³⁶ Néese yeedáca siete namanùbaca pan icáapi iriculéwa, cubái nacái. Yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadacani, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca. Néese wawacùaca wenàiwicanái iríni. ³⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani, yá weedáca siete mapíiri imanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ³⁸ Níái iyéeyéicaté yái yàacàsica, cuatro mil namanùbaca asíanáica. Càmita waputàa inanái, sùmanái nacái iyéeyéicaté iyáacaléwa asíanái yáapicha. ³⁹ Néeseté Jesús imàacaca wenàiwicanái nèepùacawa íicha. Yá iwàlùacawa wáapicha barca iriculé. Néese wàacawa Magadán yàasu cálré, iyéerica abéemàalé Galilea icalisaniná íicha.

16

Los fariseos y los saduceos piden una señal milagrosa

¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé saduceonái yáapicha. Yá nadàbaca natàaníca Jesús yáapicha, càmiyéi yeebáida Dios néeséericani yái Jesúsca. Yá nawàwacaté

náalimáidaca naicáwani imànicaténá áiba wawàsi náaliméerica nacháawàaca iináwaná ìwali ìwalíse. Yá nasutáca íicha imànínápiná naicá áiba wawàsi ichàini iyúwa, áiba wawàsi càmlírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíiri iyúcani Dios néeséericatani.

² Quéwa Jesús íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Táicacaalícué pìwali cháí Israel yàasu cáli íinata, yá píimacuéca: ‘Táwicha cayába èeri waicácáiná quíiréeri acalèe siùca èeri’, càicué píimaca. ³ Néese áibaalícué amalácaalí piwícaú, yá píimacuéca: ‘Siùcata báawéeri èeri waicácáiná quíiréeri acalèe cháí Israel yàasu cáli íinata’, càicué píimaca. ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái capíraléeri cáli íicácanáwa. Iná iwàwacutácué píalíaca nacáíwa càinácaalí íimáaná yái numànínáca siùcade pèewibàa, quéwa picàlidacáitacué pichíwawa càmitasa píalíacuéwa cawinácaalí núa. ⁴ Píacué báawéeyéica íiwitáise, píacué nacáí iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha, pidécuéca pisutáca nuícha numànínápiná piicá yái càmlírica wenàiwica idé imànica, quéwa càmita numànicué pirí càiri wawàsi. Numàacapínacué piicá abéerita numàníná càide iyúwaté profeta Jonás iyáanáté”, íimaca yái Jesúsca. Néese Jesús yèepuacawa náicha.

La levadura de los fariseos

⁵ Néeseté wía Jesús yéewáidacaléca, watéca wàacawa Jesús Galilea icalísaniná abéemàalé, quéwa waimáichacaté watéca pan wayáapínáwa. ⁶ Yá Jesús íimaca walí:

—Péemíacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacáí —íimaca yái Jesúsca. ⁷ Néese wía yéewáidacaléca càmita wéemí càinácaalí íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica walí iná wáimaca walíwáaca:

—¡Idéca càí íimaca walí càmicáiná waté pan wayáapínáwa! —wáimaca. ⁸ Jesús yáalíacawa wáináidáanáwa, iná íimaca walí:

—¿Cánácué píima canácase pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¡Cánácué càmita píibàa piwàwawa nuwéré! ⁹ ¿Cánácué càmita peebáida nulí núalimáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué pimáapuèrica? Iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíte iyáaná nuwacùacaalíte wenàiwicanái irí pan nayáapíná. Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná níái cinco mil namanùbaca aslanáica, yácué pìwacáidacaté madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. ¹⁰ Néese àniwa idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná níái báinúaca mil namanùbaca aslanáica, yá pìwacáidacatécué madécaná mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéericawa. Iná ¿cánácué càmitàacáwa píalíawa núalimáca nùaca piyáapíná? ¹¹ ¿Cánácué càmita píalíawa càmita nutàaní pan ìwali? Péemíacué comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, saduceonái yàasu levadura nacáí, ipíchanácué báawaca namànica píiwitáise nacáí —íimaca yái Jesúsca.

¹² Inaté átata wáalíacawa Jesús càmita yàalàa wía pan yàasu levadura íichaná. Néese yàalàaca wía íichaná yái fariseonái yàasu tàacáisi cachìwéerica, saduceonái yéewáidáaná nacáí. Yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica, càicanide iyúwa levadura. Càide iyúwa levadura imàníná ibàacanéeri iyú, imàacaca macáita íbesi inísàacawa, càita nacáí fariseonái, saduceonái nacáí néewáidaca wenàiwica nachìwa iyúwa, quéwa ibàacanéeri iyúta. Wenàiwicanái càmita náalíawa cachìwéerica nàasu tàacáisi. Càita fariseonái iméeràidaca madécaná wenàiwica Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹³ Jesús idécanáamité yàanàaca Cesarea de Filipo ìyacàlená itéese, yá isutáca yéemíawa wía, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawinása núa, núa asìali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Yá wáimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juan idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái íimaca profeta Jeremíascasa

pía, imichèericasawa yéetácáisi íicha, càmicaalí nacái, náimaca áiba profetaca pía nacái, itàanírícaté Dios inùmalícuíse bàaluité —wáimaca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca walí:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Simón Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái cáuri Dios Íirica, yái icuèripiná wía, Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —íimaca yái Pedroca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—Dios idéca imànica pirí cayábéeri, Simón, Jonás ìirica. Canácata wenàiwica yáaliméeri imàacaca pialíacawa nùwali cawinácaalí núa. Abéerita Núaniri Dios chènuníseeri idé imàacaca pialíacawa nùwali. ¹⁸ Siùcade núumaca pirí Pedrocata píipidenáca íimáanáca “achúméeri íba”. Quéwa péemí comparación: Yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa píimaca nùwali iyaca càide iyúwa cachàiníiri íba manuírí nabàlùadéeripiná íinata manuírí capíi. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nàypiná càide iyúwa manuírí capíi ibàlùacaalíwa, abédanamapiná nàiwitáise neebáidaca iyúwa píimáaná nùwali Mesíasca núa, yái Dios Íirica. Péemí comparación: Càide iyúwa canáaná yáaliméeri imáalàidaca manuírí capíi ibàlùericawa cachàiníiri íba íinata, càita nacái canácata yáaliméeri imawèniàidaca càiripiná nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, éwita yéetácáisi piná, canácata yáaliméeri imáalàidaca nía, canásíwata. ¹⁹ Numàacapiná picàlidaca nutàacái wenàiwicanái irí, nawènúadacaténá nàiwitáisewa Dios irípiná, yéewanápiná nawàlùacawa Dios iyacàle iriculé Dios icùacataléca macáita chènuniré. Pìalàpiná nùasu wenàiwicanái namànínapiná cháí èeri irícu càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái iyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese Jesús yàalàaca wía, wía yéewáidacaléca ipíchaná wacàlidaca áibanái irí Mesíascani, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca.

Jesús anuncia su muerte

²¹ Néenialité Jesús idàbaca icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, iwàwacutáanáte yàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Jesús íimaca israelita icuèrinánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàuwichàidáanápínaté manuísíwatani, yá nanúanápínaténi yái Jesúsca. Quéwa Jesús íimaca imichàanápínatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu. ²² Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta wáicha, yá idàbaca yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú ipíchaná icàlidaca càiri. Yá Pedro íimaca irí:

—¡Nuíwacali, Dios càmita iwàwa picàlidaca càiri wawàsi! ¡Canácatáita yéewa piùwichàacawa càì! —íimaca yái Pedroca. ²³ Quéwa Jesús iwènúacawa Pedro íicha. Yá íimaca Pedro irí:

—¡Pìawa nuícha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise, píalimáidacáiná núa, numànínapiná nubáyawanáwa! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Néesecáwa Jesús íimaca walí macáita, wía yéewáidacaléca:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapícha iyúwa nuéwáidacalé, néese càmita yéewa pímaníca yái píwàwéerica pímaníca. Iwàwacutá nacái pímaníca mamáalàacata càide iyúwa nuchùulíaná pía. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pímaníca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. ²⁵ Níacáiná cawinácaalí càníiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càníiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniápiná nacáucawa càníiri imáalàawa. ²⁶ Éwita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawèníirica, quéwa yúuca íichawa icáucawa càníiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawèníirica yeedéerimica iríwa. Canáciná áiba wawàsi wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa icáucawa càníiri imáalàawa, idécanáami yúucaca íichawani. ²⁷ Núacáiná, asiali Dios néeséerica, nùanàpiná àniwa Núaniri Dios íiwitáise yáapíchawa mèlumèluíri iyú, Dios yàasu ángelnái yáapícha nacáíwa. Yá nùapíná macái èeri mìnánái iwèni ìwalíise yái namàníirica. ²⁸ Péemíacué cayábani, abénaméeyéicué

péená iyéeyéica cháí siùcade, càmita néetápináwa ipíchawáise numàacaca núawawa naicáca núa càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

17

La transfiguración de Jesús

¹ Néeseté seis èeri natàanícadénáami càì, yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái yái Santiago iméeréerica. Yá Jesús yàacawa wáicha dúli chènuníiri ínatálépiná, itéca máisiba wéená. ² Néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Yá mèlumèluwaca inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná, ibàle nacái iwènúacawa cabalèewaca càide iyúwa camalási. ³ Yáta níái máisiba wéenáca iyéeyéica néré naicáca profeta Moisés, profeta Elías nacái natàanica Jesús yáapicha. ⁴ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháí! Piwàwacaalí, yásí numànica máisiba capíi yáana wawàwalínápinácué pía, abéeri pirípiná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca.

⁵ Néese idècunitàacá Pedro itàanica, yá mèlumèluíri acalèe ibàliaca nía catámèeri iyú. Yá néemìaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Càì íimaca: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemìacué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁶ Néemìacanacáitani níái yéewáidacaléca máisiba, yá náuwàa nallacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús ípunita nàacaténá icàaluíniná. Yá cáaluca nía báawanama. ⁷ Néese Jesús yàacawa nàatalé. Yá imàacaca icáapiwa nàwali. Íimaca nalí:

—Pimichàacuéwa; picácué cáalu pía —íimaca nalí. ⁸ Naicáidaca néré, yá canácata naiquéeri áibanáca, abéerita Jesús naicá. ⁹ Néese idècunitàacá nalicùacawa dúli ínatáise, Jesús yàalàaca nía. Íimaca nalí:

—Picácué picàlida áibanái iríni yái péemièricuéca, piiquéericuéca nacái, yái yéenáíwanási nacáirica àta numichàacatalépinátawa yéetácáisi íicha, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese Jesús yéewáidacalénái máisiba nasutáca néemìawani. Náimaca irí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quèechacáwa aléi èeri irículé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripináca walí. ¿Cáná yéewa càì náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu? —náimaca. ¹¹ Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali:

—Báisíta, iwàwacutácaté profeta Elías nacáiri yàanàaca quèechatécáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemìaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. ¹² Quéwa núumacué pirí abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica, quéwa càmitaté náalía ìwali Elías nacáiricaténi. Yáté namànica irí báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná. Càita nacái núa, asìali Dios néeséerica, nùuwichàapínacawa namànicaalípiná nulí báawéeri —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yéewáidacalénái náalíacatéwa Jesús icàlidaca ìyaca nalí Juan el Bautistami iináwaná ìwali.

Jesús sana a un muchacho que tenía un demonio

¹⁴ Nàanàacaté wenàiwicanái yàatalé, yá abéeri asìali yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùululì ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

¹⁵ —Nuíwacali, piicácáwa nuíri ipualé, demoniocáiná idacùaca íiwitáise cachàiníiri iyú, yá yùuwichàacawa báawanama, yái nuírca. Madécaná yàawiría yúuwàacawa quichái irículé, úni yáaculé nacái. ¹⁶ Nudéca nutécani péewáidacalénái yàatalé nachùnìacaténáni, quéwa càmita nadé náucaca íicha demonio —íimaca. ¹⁷ Néese Jesús íimaca nalí:

—¡Píacué càníiyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pìanàidacué cháni, yái ùucullirica —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá yúucaca demonio ùuculliri íicha. Yáta cayábaca yái ùucullirica.

¹⁹ Nésetécáwa wía Jesús yéewáidacaléca watàanica Jesús yáapicha méetàucuta wenàiwicanái íicha. Yá wasutáca wéemlàwani:

—¿Cánácáwa càmita wadé wáucaca demonio? —wáimaca. ²⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Càmicáinacué peebáida Dios macái pichàini iyúwa. Péemlàcué cayába, peebáidacaalícué Dios, éwita achúmacáaníta càide iyúwa achúmээрíina mostaza íimi, yásí píalimácué pichùuliaca dúli isirùacawa méetàuculéta cà: ‘Pimichàawa, pía pibàlùacawa áibacatalé’, yásí dúli yàacawa. Báisícaalícué peebáidaca Dios, yásí píalimácué pimànica macáita. ²¹ Quéwa máinícué càulenáca piúcaca yái demonio íiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutá Dios quéechacáwa, pimàacacué píchawa nacái piyáacaléwa, pidéénápinácué piúcacani wenàiwica íicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

²² Néseté idècunitàacá Jesús yèepunícawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Galilea yàasu cáli íinatabàa, yá icàlidaca walí yái tàacásica. Íimaca walí:

—Aiba wenàiwica presopináca namànica núa namàacacaténá áibanái asìanái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica. ²³ Yá nanúapináca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu yásí núcáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca. Néese wéemlàcanáami yái tàacásica, yá achúmaca wawàwa manuísíwata.

El pago del impuesto para el templo

²⁴ Néseté Jesús, wía nacái yéewáidacaléca wàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Nàyaca néré abénaméeyéi iwacáidéeyéica plata camuí imanùbaca nachùnìacaténá judíonái yàasu templo. Yá nàacawa natàanica Pedro yáapicha. Yá nasutáca néemlàwani:

—Yáara yéewáidéerica pía, ¿càmitasica ipáyaida íichawa camuí imanùbaca nachùnìacaténá templo? —náimaca.

²⁵ —Báisíta, ipáyaidéeri —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro iwàlùacanacáitawa capìi iriculé, yáta Jesús càl íimaca irí quéechacáwa:

—Simón, ¿càinásica pínáidacawa? ¿Cawiná íicha needá plata níara icuèyéica cáli cháí èeri irìcu? ¿Needásica plata néenibe íichawa, áibanái íichatasica? —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Pedro íimaca irí:

—Aibanái íicha —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Iná néenibe càmita iwàwacutá napáyaidaca náichawa. Càita nacái càmita iwàwacutá nupáyaidaca nachùnìacaténá Núaniri Dios icapèewa, yái temploca, íiricáiná núa. ²⁷ Quéwa càmita wawàwa báawaca wamànica nawàwa. Píawa Galilea icalìsaniná néré. Píúca néré puiwi. Peedá yái idàbáanéerica pibaláca cubáica. Yásí pìanàaca moneda cubái inùmalicu, abéechúa moneda cawèníchúa pipáyaidacaténá nalí nulípináni, pirípiná nacáíwa. Pidécanaámi pìanàaca yái plataca, yá pitéca nàataléni pipáyaidacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

18

¿Quién es el más importante?

¹ Néenialíté, wía Jesús yéewáidacaléca, wàacawa Jesús yàatalé. Yá wasutáca wéemlàwani:

—¿Cawinástica wéená máiní cachàinipiná náicha canánama icùacaténá macáita èeri mìnánái píapicha? —wáimaca. ² Néese Jesús imáidaca yàataléwa abéeri sùmài ibàlùacaténáwa wèewi. ³ Yá Jesús íimaca walí:

—Càmitacué pínáidawa machacànìiri iyú. Péemlàcué cayába, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa àniwa pínáidacaténáwa càide iyúwa sùmài ínáidáanáwa, càmliri cáimacái iicáca yáawawa, néese canácatáita yéewa Dios yéenibecuéca pía, Dios icùacaténácué pía. ⁴ Cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ínáidacaténáwa càide iyúwa yái sùmài yáana ínáidáanáwa, càmliri cáimacái iicáca yáawawa, yácata máiníripiná cachàini náicha canánama áiba èeriwa Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ⁵ Pimànicaalícué cayábéeri nuípidená iwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica

peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimànírica sùmai irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁶ Jesús íimaca: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapiná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuírí íba icanápi ìwalíise, náucacaténáni manuírí úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí íisicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháí èeri irícu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máiní cachàiníwanái yùuwichàapinácawa áibanái íicha infierno irícu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁷ ¡Máiní nàuwichàapinácawa níái èeri mìnánáica, nàyacáiná madécaná wawàsi cháí èeri irícu imàaquéerica wenàiwica íináidacawa namànínapiná nabáyawanáwa! Macái èeri imanùbaca ìyaca càiri wawàsi, quéwa ¡máiní Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí wenàiwica yáalimáidéerica áibanái namànínapiná nabáyawanáwa!

⁸ “Iná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, piabàli iyú nacáíwa pìanápínáwa aléera càmicatalé Dios iwàwa piacawa, yá piúca píchawa piíwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa, yàabàli nacáíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa, yàabàli iyú nacáíwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa piíwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irículé, yái manuírí quicháica, càmiírica ichacàwa, càiripinéerita ìyaca. ⁹ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmiírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa piíwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa, ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa piíwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmiíri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irículé, yái manuírí quicháica”, íimaca walí yái Jesúsca.

La parábola de la oveja perdida

¹⁰ Jesús íimaca walí: “Picácué piicá níái sùmanáica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni meedá, picácué nacái pimàni nalí báawéeri. Núumacué pirí Dios yùuwichàidapiná cawinácaalí càì imànírica, níacáiná Dios yàasu ángelnái icuèyéica níái sùmanáica náalimá nàacawa Núaniri Dios chènuníiséeri yàatalé chácataínápinácaalí nawàwa naicácani, natàanicaténá Dios yáapicha. ¹¹ Iwàwacutácué cawènica piicáca sùmanái, núacáiná, asìali Dios néeseerica, nudéca nùanàaca aléi èeri irículé nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái iméerèeyéicawa Dios íicha.

¹² “¿Càinácué pínáidacawa ìwali yái comparaciónca? Asìali idèniacaalí cien namanùbaca ipíra ovejanáíwa, yá abéeri oveja iméeràacaalíwa íiwacali íichawa, yásí náíwacali imàacaca ipíranáíwa noventa y nueve namanùbaca dúli inàliméeri yèewiré, yásí yàaca icutáca yái yúuquéricawa íicha. ¹³ Yàanàacaalíni, yásí iyanídacawa ipíra ìwaliwa manuísíwata íicha yái iyanídáanácawa noventa y nueve namanùbaca ìwali, níái càmiíyéica iméeràawa íicha. ¹⁴ Càitacué nacái Píaniri Dios chènuníiséeri cáinináca íicáca níái púubéeyéica. Càmita iwàwa áiba yúucacawa íicha, ibatàa abéeripináta”, íimaca yái Jesúsca.

Cómo se debe perdonar al hermano

¹⁵ Jesús íimaca walí àniwa: “Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pía pitàaníca yáapicha abéerita. Picàlida iríni machacàníri iyú, yái imànírica pirí báawéeri. Yeebácaalí pitàacái, yásí abédanamata ííwitáise píapicha àniwa. ¹⁶ Quéwa yái imànírica pirí báawéeri, càmicaalí yeebá pirí, yá pimáida áiba wenàiwica, cawàwanáta pucháiba wenàiwica nacái, nàacaténáwa píapicha yàatalé náalíacaténáwa ibáyawaná ìwali. ¹⁷ Néese càmicaalí nacái yeebá nalí, yái imànírica pirí báawéeri, néese picàlida iináwaná nalí níái ìwacáidáyaquèeyéicawa yéemièyéica Dios itàacái. Néese càmicaalí yeebá mamáalàacata, yá iwàwacutá piicácani

càiride iyúwa wenàiwica càmliri yeebáida Dios itàacái, càita nacái càiride iyúwa wenàiwica yeedéeri plata yéenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Iná iwàwacutá càmita pìwacáidáyacacawa yáapicha.

¹⁸ “Péemìacué cayábani, càinácaalí wawàsi càmliricuéca pimàaca namànica cháí èeri irìcu, yáta nacái Dios chènuníseeri càmliri imàaca namànica. Càinácaalí wawàsi nacái pimàaquéericuéca namànica cháí èeri irìcu, yáta nacái Dios chènuníseeri imàaquéerica namànica.

¹⁹ “Núumacué pirí pucháibacaalícué pía cháí èeri irìcu abédanamacaalícué píiwitáise píapichawáaca pisutáanápínacué Dios ícha iyúudàanápíná pìalàaca péenàsàiriwa, yásí Núaniri Dios chènuníseeri imànicué pirí càide iyúwa pisutáanacué Dios ícha. ²⁰ Ata alénacaalí nàyaca pucháiba yeebáidéeyéica nutàacái, ìwacáidáyacuéeyéicawa nuípidená ìwali, áibaalí nacái máisiba nàwacáidáyacacawa nuípidená ìwali, yásí nùyaca néré náapicha, íná Núaniri Dios yéemìacué pisutáaná ícha”, ímaca yái Jesúsca. ²¹ Néese Pedro isutáca yéemìawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿càisimaléná yàawiría iwàwacutá numàacaca nuwàwawa ibáyawaná ícha càinácaalí báawéeri áiba wenàiwica imànírira nuli? ¿Numàacasica nuwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiríasica? —Ímaca yái Pedroca. ²² Jesús ímaca irí:

—Càmita núuma pirí pimàacáanápíná piwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiría. Néese núuma pirí, pimàaca piwàwawa ibáyawaná ícha siete yàawiría setenta imanùbaca ímàanáca cuatrocientos noventa imanùbaca yàawiría iwàwacutá pimàacaca piwàwawa ícha càinácaalí báawéerica imànírira pirí —ímaca yái Jesúsca.

La parábola del funcionario que no quiso perdonar

²³ Jesús ímaca walí: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa ìyaca càide iyúwa abéeri nacuèrinásàiri imàníná. Yái nacuèriná iwàwacaté yàasu wenàiwicanái ipáyaidaca íchawa imawèniacálecawa. ²⁴ Néese idàbáanéeri asìali needéerica nacuèriná yàataléwa, imawèniaca icuèriná íchawa manùba millones. ²⁵ Néese càmicáiná yáalimá ipáyaidaca íchawani, íná nacuèriná ichùulíaca nawéndaca asìali áibanái irí, yàacawéetúa yáapichawa nacái, yéenibe yáapichawa nacái, macáita yàasumi nacái yéewanápiná nacuèriná yeedáca iríwa àniwa achúmáanata yéená yái platami yàasu wenàiwica imawènièrica ícha. ²⁶ Néese yái íbaidéerica yéemìacaalíni, yá ibàlùacawa yùulù iyúwa yàacaténá icuèriná icàaluínináwa, yéewanápiná icuèriná iicáca ipualé. Yá isutáca icuèriná íchawa manuísíwata cà: ‘Nuíwacali, picùacáwa quiríta matuìbanáitacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, ímaca. ²⁷ Néese catúulécánaca icuèriná iicácani. Yá iwasàacani, imàaca nacái iwàwawa asìali imawèniacále ícha, yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá ipáyaidaca íchawani. Néese icuèriná imàacaca asìali yàacawa matuìbanáita.

²⁸ “Yái íbaidéerica idécánáami yàacawa icuèriná íchawa, yá yàanàaca inacáiriwa íbaidéeri imawènièrica ícha achúmáanata plata. Néese idàbáanéeri asìali íbàaca inacáiriwa icanápi ìwalíse cachàiníiri iyú, batéwa inúacani. Yá ímaca inacáiri iríwa: ‘Pìa nuli nùasu plata yái pimawènièrica nuícha’, ímaca irí. ²⁹ Néese yái inacáiri ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa yàacaténá icàaluíniná, yái idàbáanéeri asìalica, isutácaténá iicáanápíná ipualé. Yá ímaca: ‘Picùacáwa quiríta matuìbanáitacáwa, nupáyaidapíná tàacáwa nuíchawa macáita’, ímaca irí. ³⁰ Quéwa yái idàbáanéeri íbaidéerica càmlirita iwàwa cà, yá yúucaca inacáiriwa pre-soíyéi ibànaliculé àta ipáyaidacataléta íchawa yái imawèniacálecawa. ³¹ Aibanái íbaidéeyéi naicácaté càinácaalí ìyáaná, yá máiní achúmaca nawàwa ìwalíse. Yá nàaca nacàlidaca iináwaná ìwali nacuèriná iríwa. ³² Iná nacuèriná imáidacani yàataléwani yái idàbáanéerica yàasu wenàiwicaca. Yá nacuèriná ímaca irí: ‘Pía nùasu wenàiwica báawéeri íiwitáise meedá. Numàacacaté nuwàwawa ícha macáita yái pimawèniacálemica, pisutáacáinaté nuícha manuísíwata. ³³ Nuicácaté pipualé, íná iwàwacutáca piicáca áibanái ipualé nacái, càide iyúwa nùyáaná’, ímaca yái nacuèrináca. ³⁴ Yá máiní calúaca yái nacuèrináca,

yá yúucaca asìali presoíyéi ibànaliculé nàuwichàidacaténáni mamáalàacata ipáyaidacaténá íchawa càiripináta yái imawènàlácálemicawa”, ímaca yái Jesúsca. ³⁵ Néese Jesús ímaca:

—Càita nacái Núaniri Dios chènuníiséeri yùuwichàidapínacué pía canánama càmicaalícué pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha báisíiri iyú, càinácaalí báawéerica áibanái imàníricuéca pírí —ímaca walí yái Jesúsca.

19

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca nalíni, yá yàacawa Galilea yàasu cáli ícha wáapicha, wía yéewáidacaléca. Yá wàanàaca Judea yàasu cáli ínatálé, yái cáli iyéerica oriente iwéré éeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába ícha. ² Yá madécaná wenàiwica yàacawa yáamíise, nàwacáidáyacacawa yàatalé. Yá ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica néré.

³ Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani itàanínápiná báawéeri iyú yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíise. Yá nasutáca néemìawani:

—¿Pimàacasica asìali imàacaca íchawa ínuwa àta càinácaalí wawàsi ìwalíise iwàwéerica imàacaca úa meedá? —náimaca náalimáidaca naicáwa Jesús. ⁴ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piléeca Dios itàacái profeta itànèericaté, quéwa càmitacué piwàwa peebáidacani. Profeta itànàacaté tàacáisi íméerica Dios idàbacaté wenàiwicanái quéechatécáwa. Dios ‘idàbacaté idàbáanéeri asìali, idàbáanéechúa inanái nacái’, càì itànàaca yái profetaca. ⁵ Dios ímaca nacái: ‘Iná asìali yàacawa yáaniri íchawa, yáatúa ícha nacáíwa iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa, yásí nuicáca níai pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica’, ímacaté yái Diosca. ⁶ Iná idécanáami asìali iimáca úapicha, yá càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica. Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níai Dios imàaqueeyéica iyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese nasutáca néemìawa Jesús àniwa:

—Quéwa, Dios imàacaca asìali yúucaca íchawa ínuwa, yácáiná profeta Moisés ichùulíacaté asìali yàanápiná cuyàluta ínu iríwa, abéeri cuyàluta icàlidéerica áibanái irí idéca yúucaca úa, náalíacaténáwa manìrica úa. Yá idécanáami yàaca ulíni, yá yáalimá ibànùaca íchawa úa —náimaca. ⁸ Jesús ímaca nalí:

—Yái profeta Moisés càmitaté ichùulí náucaánápiná náichawa náinuwa, néese bàaluité imàacacué pibànùaca píichawa píinuwa máinícaalí báawaca piicáca úa, ipíchanacué pimànica ulí báawéeri cachàiníwanái mamáalàacata máinícaínacué báawaca piíwitáise píacué israelitaca. Quéwa quéechatécáwa Dios idàbacaalíte wenàiwica, càmitaté ibatàa namàacaca náichawa náinuwa, iná báawacuéca Dios iicáca yái piúcáanacuéca píinuwa siùcade. ⁹ Siùcade núumacué pírí, asìali imàacacaalí íchawa ínuwa cà mílichúacáwa iimá áiba asìali yáapicha cà mírica unìrisíwa, yá yeedácaalí áiba ínupináwa, imànica ibáyawanáwa idàbáanéechúa ínu iríwa. Aiba nacái yeedácaalí ínupináwa abéechúa náuquéechúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácaíná úapicha, úái áiba asìali ínuca —ímaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese wía Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa asìali yúucaca íchawa ínuwa, yá máiní càulenáca náichani. Cayába cachàini nalítáni càmicaalí needá náinupináwa —wáimaca. ¹¹ Jesús ímaca walí:

—Báisíta, quéwa càmita macái wenàiwica náalimá nàyaca abéerita, nàwamita Dios imàaqueeyéica iyaca càì casímáiri iyú. ¹² Abénaméeyéi càmita náalimá naduica, namusúacáináwa càì, iná càmita needá nalíwa. Aibanái nacái càmita náalimá naduica, áibanáicáiná náiríadacaté nía báawéeri iyú. Aibanái nacái nadéca nánáidacawa nàyáanápiná càiripináta càide iyúwa wenàiwica cà míiyéi yáalimá iduica yéewacaténá nàyaca matuibanáiri iyú èeri ícha, náibaidáanápiná abéerita Dios irípiná. Cawinácaalí yáaliméeyéica iyaca càì abéerita casímáiri iyú ílbaidacaténá càiripináta Dios irípiná, yá cayábéeriquéi iyáanáca càì —ímaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néeseté áibanái natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios imàninápiná nalí cayábéeri. Quéwa wía Jesús yéewáidacaléca, wadàbaca wacuísaca níai itéeyéica yéenibewa, wáimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Néese Jesús íimaca walí:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanà nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáíwa — íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Yá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios. Néesecáwa yàacawa áibalé wáapicha wía yéewáidacaléca.

Un joven rico habla con Jesús

¹⁶ Néeseté abéeri ùuculliri yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemìawa Jesús:

—Pía, cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càirínásica cayábéeri iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —Íimaca. ¹⁷ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá píináidacawa cayába ìwali yái píimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáinaté asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Piwàwacaalí pìyaca càiripináta Dios yáapicha, yá iwàwacutá pìyaca càide iyúwa profeta Moisés ichùullianá wàawirináimi bàaluité Dios inùmalìcuíse —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Néese yái ùuculliri íimaca Jesús irí:

—Moisés ichùullacaté namànica madécaná wawàsi. ¿Càiríná wawàsi pitàaní ìwali? — íimaca yái ùucullirica. Néese Jesús íimaca irí:

—Dios itàacái íimaca: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá píimá áiba inanái yáapicha càimíichúaca pínusiwa, áiba asìali yáapicha nacái càimírca pinìrisíwa, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái. ¹⁹ Néese pía píaniri íimíétacanáwa, píatúa nacáíwa, cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa, pimànicaténá nalí cayábéeri’, càì íimaca Dios —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese ùuculliri íimaca:

—Nudéca numànica macáita càiri wawàsi càide iyúwa Dios ichùullianá wía. ¿Càinásica áiba iwàwacutá numànica quiríta? —íimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Piwàwacaalí pìyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná, pía piwénda macáita píasuwa, píacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí. Càita pidènapiná píasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa píacaténáwa núapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái ùuculliri idécanáami yéemìacani, yá achúmaca iwàwa, càasucáináni, yá yàacawa Jesús íicha, càmicáinaté iwàwa yàaca macáita yàasuwa áibanái irí. ²³ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Péemìacué cayábani, máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni. ²⁴ Núumacué pirí àniwa, càide iyúwa camello càmíná yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí irìcubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios icùacaténáni, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Wía yéewáidacaléca idécanáami wéemìacani, yá wáináidacawa manuísíwata wéemìacani, càmicáiná wáalíawa càinácaalí íimáaná. Yá wasutáca wéemìawani:

—Néeni, ¿cawinápinásica yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? — wáimaca. ²⁶ Néese Jesús iicáidaca walí, yá íimaca walí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía. Néeni, ¿càinásica wadèniapiná chènuniré? —Íimaca. ²⁸ Néese Jesús íimaca walí:

—Péemlacué cayábani, áiba èeriwa Dios iwàlisàidapiná macáita. Néese núa, asìali Dios néeseérica, núawinapináwa nùasu yàalubáisi mèlumèluíri íinatawa, nucùacaténá macáita. Píacué nacái nuéwáidacaléca, píawinapinácuécawa doce namanùbaca yàalubáisi íinata picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiría. ²⁹ Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá áibanái irí nutàacái. Aibanái péenácué nacái nàapínáwa néenánái íichawa, càmicaalí nacái néenánái inanái íichawa, càmicaalí nacái náaniri íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibe béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa nacàlidacaténá nutàacái. Quéwa Dios yàapínácué pirí cien imanùbaca yàawiríapiná cayábéeri wawàsi. Pidèniapínácué nacái picáucawa càmiiri imáalàawa. ³⁰ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiniyéica cachàinica siùcade, càmita máini cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi nacái wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa càmiyéica máini cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máini cachàiniwánái cachàinica níawa áibanái íicha —íimaca yái Jesúsca.

20

La parábola de los trabajadores

¹ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Dios imànipiná nalí cayábéeri, caw-inácaalí íibaidéeyéica irípiná. Péemlacué yái tàacáisi comparaciónca: Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa bànacalé íiwacali imàníná. Yái íiwacalica yàacawa mapisáisiwata icutácaténá wenàiwica íibaidéeyéipiná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ² Néese idécanáami itàanica abénaméeyéi wenàiwica yáapicha ipáyaidacaténá nía abé èeri iwènicatái, yá ibànùaca nía náibaidáanápíná yàasu uva ibànacalená yèewiré. ³ Néese a las nueveta mapisáita, yàacawa àniwa, yá iicáca áibanái ibàluyéicawa bàacháwáise nacùaca nàyaca néré íibaidacalési. ⁴ Yá íimaca nalí: ‘Píacué píibaidaca nacái nùasu uva ibànacalená yèewiré, yásí nupáyaidacué pía cayába càide iyúwa píibaidáaná’, íimaca nalí. Iná nàacawa náibaidaca irí. ⁵ Néese machacànicaalí èeri, yá bànacalé íiwacali yàacawa àniwa. Yá itàanica áibanái yáapicha íibaidéeyéipiná irí. Yá nàacawa náibaidaca irí bànacalé yèewiré. Yá néese a las tresta táicalé, yá itàanica áibanái yáapicha àniwa náibaidacaténá irí bànacalé yèewiré nacái. Yá nàacawa néré. ⁶ Néese a las cincota táicalé àniwa, yá yèepùa iicáca áibanái icutéeyéica íibaidacalési. Yá íimaca nalí: ‘¿Cánácué pibàlùawa èeríapinama cháí canéeyéi meedá íibaidéeri?’ íimaca nalí. ⁷ Náimaca irí: ‘Wàya cháí canácáiná imáidéeri wía wáibaidacaténá’, náimaca irí. Néese íimaca nalí: ‘Píacué nacáiwa píibaidaca nulí nubànacale yèewiré’, íimaca nalí. Yá nàaca náibaidaca.

⁸ “Catácaalí nàwali, yái bànacalé íiwacali íimaca yàasu wenàiwica iríwa ipáyaidéerica wenàiwica: ‘Pimáida níara íibaidéeyéica, pipáyaidáaná níawa. Pipáyaida quéecha níai yàanèeyéica náamiwáise macáita, néese pipáyaida níai yàanèeyéicaté napíchalécáwa, àta níara idàbàanéeyéicaté yàanàaca’, íimaca yái íiwacalica. ⁹ Néese nàanàaca néré níai idàbéeyéicaté íibaidaca a las cincota táicalé, yá ipáyaidaca nía abé èeri iwènicatái. ¹⁰ Néese napáyaida nàacawa macáita àta nàanàacataléta néré níai idàbéeyéicaté íibaidaca mapisáisiwata, yá nayúunáidaca ipáyaidapínáca nía manuí yáwanáita. Càita quéwa ipáyaidaca nía macáita abé èeri iwènicatáita. ¹¹ Needácanáami yái plataca, yá nadàba natàanica báawéeri iyú bànacalé íiwacali íwali. ¹² Náimaca irí: ‘Níacata yàanèeyéicaté a las cinco táicalé, nadéca náibaidaca abéeri hora meedá. Yá pipáyaidaca nía abédanamata wáapicha, wía yùuwichèeyéicawa íibaidaca ùuléeri yáapiré èeríapinama’, náimaca irí. ¹³ Yá bànacalé íiwacali itàanica àniwa yáapicha abéeri néená íibaidéeyéicaté èeríapinama. Yá íimaca irí: ‘Pía, nùacawéerináca, càmita numàni pirí báawéeri. Mapisáita bàwina nutàanícaté píapicha, yá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca nupáyaidacaténá pía abé

èeri iwènicatái. ¹⁴ Peedá pìasu platawa pìacaténáwa matuíbanáita. Nuwàwa nùaca irí yái yàanèericaté a las cincota táicalé càitade iyúwa nupáyaidáaná pía. ¹⁵ Nùalimá numànica nùasu yáapichawa càide iyúwa nuwàwáaná. Picá báawa piicáca núa ìwalíse yái numànínáca cayábéeri áibanái irí mawèníiri iyú', ímaca yái bànacalé íiwacalica.

¹⁶ “Càita nacái, píacué idàbéeyéicaté íibaidaca nulí quéechatécáwa, áibanái nacái íibaidéeyéipiná nulí píamiwáise, numànipiná canánama irí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná numànica nalí cayábéeri”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

¹⁷ Jesús idéca idàbaca yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Iná itéca wía yéewáidacalécawa doce wamanùbaca méetàucuta áibanái íicha. Yá ímaca walí:

¹⁸ —Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica nùawa, núa asiali Dios néeséerica, natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nachùuliaca áibanái nanúanápiná núa. ¹⁹ Yá natépiná núa presoíri iyú càmiyéi judío yàatalé naicáanícáténá nuquíniná, yá nacapèedáidapiná núa, yá natàtàapiná núa cruz ìwali nuétacáténáwa. Quéwa máisiba èeri irícu, yá numichàapinácawa yéetácáisi íicha —ímaca walí yái Jesúsca.

Lo que pidió la madre de Santiago y Juan

²⁰ Néeseté Zebedeo yéenibe yáatúa ùacawa Jesús yàatalé uénibe yáapichawa níái Santiago, Juan nacái. Yá ubàlùacawa ùuluù ipùata iyúwa Jesús irí usutacáténá íicha wawàsi imàníinápiná ulí cayábéeri. ²¹ Yá Jesús ímaca ulí:

—¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —ímaca yái Jesúsca. Néese úumaca irí:

—Pimàaca nuénibe pucháiba náawinacawa píapicha nacùacaténá píapicha macái wenàiwica áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníiri iyúwa. Pimàaca náawinacawa píapicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáullicuise pirí nacùacaténá píapicha macái èeri mìnánái —úmaca. ²² Quéwa Jesús ímaca nalí níái Santiago, Juan nacái:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápiná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuécá nuícha, picùanápínacué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa yéewacaténácué cachàiníiyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Báisíta, Wáiwacali, wáaliméeri wamànica —náimaca. ²³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisítacué piùwichàapinácawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínacué píawinacawa núapicha abéericuécá péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáullicuise nulí, picùacaténácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Núaniri Dios imàacapiná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawinàanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

²⁴ Wía, Jesús yéewáidacaléca diez wamanùbaca, wémàcaté yái nasutáanáca Jesús íicha wawàsi, yá calúaca wía náapicha, níái pucháiba Zebedeo yéenibeca. ²⁵ Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa wía. Yá ímaca walí:

—Píalíacuécawa càinácaalí iyú càmiyéi judío imànica icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa; casíimáica nacùaca wenàiwica cachàiníiri iyú. Píalíacuécáwa nacái casíimáica náiwacanánái nachùuliaca macái wenàiwica. ²⁶ Quéwa iwàwacutácué càmita píya càide iyúwa nàýáaná. Néese cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca íiwitáise, iwàwacutá iyúudàacuécá pía macáita. ²⁷ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca áibanái íicha, iwàwacutá íibaidacuécá pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ²⁸ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asiali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalícaanáta núa, càicáanáta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí

needá. Néese nudéca nùanàaca nuíbaidacaténá áibanái wenàiwica irípiná, numàacacaténá nacái núcáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái yàanèeripináca nàwali nabáyawaná ìwalísewa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a dos ciegos

²⁹ Néeseté wamusúacawa Jericó ìyacàlená íicha, yá manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamíse. ³⁰ Yá pucháiba matuíyéi nàyaca néeni, yáawinéeyéicawa àyapu idùlepi isutéeyéica plata náicha níái wenàiwicaca ichàbéeyéicawa néenibàa. Matuíyéi isutáca náicha plata yéewanápiná nawènàaca nayáapináwa. Náalíacáináwa Jesús iináwaná ichàbáanáwa chábàì, yá namáidaca Jesús irí:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, piicá wapualé! —náimaca.

³¹ Manùbéeyéi wenàiwica nacuísaca níái matuíyéica masàanáanápiná nía, quéwa namáida quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú. Náimaca:

—¡Wáiwacali, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèricaté walí wacuèrinápiná, piicá wapualé! —náimaca. ³² Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá imáidaca níái matuíyéica. Néese isutáca yéemíawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. ³³ Náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwa pimàaca catuíca wía —náimaca. ³⁴ Catúulécánaca Jesús iicáca nía, yá imàacaca icáapiwa natuí ìwali. Yáta matuíyéimi iicáidaca àniwa, yá nàacawa Jesús yáapicha.

21

Jesús entra en Jerusalén

¹ Wàanàacaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí; quéechatécáwa wàanàaca Betfagé ìyacàlená néré, ìyéerica dúli ìwali ìpidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchalépináwa pucháiba wééná wía yéewáidacaléca. ² Ipíchawáise Jesús ibànùaca nía, yá íimaca nalí:

—Pìacuéwa irìculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Nérécué pìanàapináca burro nadacuèchúa néré, ibàlùèchúawa uìri yáapichawa. Piwasàacué úa, pítécué nulí níawa. ³ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa càinácaalícué pimàni, picàlidacué iríwani nuwàwacutáca níái burroca, núa Píiwacalícuéca, nubànùanápiná nacái wenàiwica natécaténá irí nía àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Càité Jesús imànica càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

⁵ “Picàlidacué nalíni níái ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irìcu, áibaalí ìpidenácatalé Siòn: ‘Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, càmlíri cáimacái iicáca yáawawa, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéeriwa burro wàlisàì íinata, uìrica abéechúa pìrái itéechúa yàasusi’, càicué píimaca nalíwa”,

íimacaté yái Diosca. ⁶ Níái pucháiba yéewáidacaléca nàacawa, yá namànicaté càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. ⁷ Natéca úái burroca, uìri nacái. Yá waliadaca wàasu ruana nacáiriwa nawaalírìcubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani. Yá Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Manùbéeyéi wenàiwica ìyaca néré wáapicha. Abénaméeyéi natéca nàasu ruana nacáiriwa náuquéeri nàwalísewa, yá naliadaca nía àyapulìcubàa Jesús ipíchalé, burro ìpìnacaténá íinatabàa càide iyúwaté judío íiuitáise nàaná nacuèriná icàaluínináwa. Aibanái nacái nawichùaca wisìri nacáiri ibáiná, yá naliadaca nía àyapulìcubàa Jesús ipíchalé, náasáidacaténá casíimáica naicácani. ⁹ Níái yéeyéicawa Jesús ipíchalé, níái nacái yéeyéicawa yáamiwáise namáidáidaca casíimáicáiná nía. Náimaca:

—¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníseerica! —náimaca.

¹⁰ Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá macáita wenàiwica namusúacawa nacapèe íchawa naicáténáni. Manùbéeyéi nasutáca néemìlawa wenàiwica yèeyéicawa Jesús yáapicha. Yá náimaca:

—¿Cawínásica yái wenàiwicaca? —náimaca. ¹¹ Néese níái wenàiwicaca yèeyéicawa Jesús yáapicha náimaca nalí:

—Yácata profeta Jesús, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, yàanèerica Galilea yàasu cáli néese, itàanírira Dios inùmalìcuíse —náimaca.

Jesús purifica el templo

¹² Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá imusúadaca wenàiwicanái templo ibàacháwalená irìcuíse, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica ícha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica níái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹³ Yá Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca péemìlaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Dios íimacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutácaalupináca nuícha’, íimacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinacué plata wenàiwica ícha pichíwa iyúwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyéi matuíyéi, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli nàacawa Jesús yàatalé templo irìcu. Yá ichùnìlaca nía. ¹⁵ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu báawaca naicáca Jesús imànínáca yái càmlírira wenàiwica idé imànica, cayábacáiná wenàiwicanái iicáca náicha Jesús. Néemìlaca nacái sùmanái isàna imáidéeyéica casímáiri iyú templo irìcu; sùmanái íimaca Jesús ìwali: “¡Wàacué irí cayábéeri, yái rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí Wacuèrinápiná!” náimaca níái sùmanáica. Iná calúaca sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, yácáiná yái tàacáisi sùmanái icàlidéerica íimáanáca Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí. ¹⁶ Néese sacerdotenái íimaca Jesús irí:

—Picá pimàaca nacàlidaca pìwali yái tàacáisica. Pichùulì masàanáanápiná nía, ipíchaná áibanái nayúunáidaca Mesíasca pía —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Casímáica nuémìlaca yái náimáanáca. Pidécuéca piléeca tàacáisi Dios yàasu profeta itànèericaté nuínáwaná ìwali, íiméerica sùmanái nacàlidáanápinaté nuínáwaná cayábéeri iyú. Profeta íimacaté:

‘Pía Wacuèriná Dios, pidéca pimàacaca púubanaméeyéi sùmanái, quìraslínái nacái nàaca pírí cayábéeri’,

cài íimacaté nùwali yái profetaca. ¿Cánacué càmita péemìlaca càinácaalí íimáaná yái Dios itàacái piléericuéca? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha. Yá imusúacawa wáapicha Jerusalén ìyacàlená ícha, wía yéewáidacaléca. Néese macáita wàacawa Betania ìyacàlená néré, yá waimáca néré.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹⁸ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús, wía nacái yéewáidacaléca, idècunitàacá wàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, yá määpicani, yái Jesúsca. ¹⁹ Néese iicáca higuera yéetaná ibàluèricawa àyapu idùlepi. Yá Jesús yàacawa higuera yéetaná yàatalé icutácaténá iyacaná. Quéwa canáca iyacaná, iicá ibáiná meedá. Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¡Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá walí Dios yùuwichàidáanápinaté israelitanái. Yáta ichuìdacawa macáita yái higuera yéetanámica, yá yéetácawa. ²⁰ Néese wía, Jesús yéewáidacalénái waicácáináni, yá wáináidacawa manuísíwata waicáidaca higuera yéetanámi irí. Yá wasutáca wéemìlawa Jesús:

—¿Càiná yéewaná ichuìdacawa abéerìcuíseta, chuìcani yái higuera yéetanámica? —wáimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca walí:

—Iwàwacutácué peebáidaca tàì íméri iyú Dios imànínapínacué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéerica ícha imànínapínacué pirí. Péemíacué cayába, píbbàacaalícué piwàwawa Dios iwéré tàì íméri iyú, yásí píalímácué pimànica càide iyúwa núumáaná higuera yéetanámi irí. Píalímápinácué nacái pimànica cachàiníwanái. Píimacaalícué yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuírì úni yáaculé’, càicaalícué píma, yásí yàacawa càide iyúwacué píimáaná irí, báisícaalícué peebáidaca Dios imànínapínacué piríni. ²² Núumacué pirí nacái, macáita càinácaalí cayábéeri pisutéericuéca Dios ícha imànínapínacué pirí, yá peebáidacaalícué tàì íméri iyú Dios imànínapínacué piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani —íimaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²³ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo irículé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca néemíawani:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulia pía pimusúadáanápíná níai? —náimaca Jesús irí. ²⁴⁻²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùulièricaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawínacaalí ichùuliaca núa numusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níai iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca. Néese nadàbaca natàanica nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulièriquéera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmitaté peebáidani?’ càipíná íimaca walí.

²⁶ Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulièriquéera Juan, cáalucáiná wía wenàiwicanái ícha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanícaté Dios inùmalícuíse”, càì náimaca nalíwáaca. ²⁷ Iná náimaca Jesús irí:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càita nacái càmitacué nucàlida piríni cawínacaalí ichùuliaca núa numusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse, níai iwéndéeyéica yàasusi —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los dos hijos

²⁸ Jesús isutáca yéemíawa judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái:

—¿Càinácué píináidacawa ìwali yái comparaciónca? Péemíacuéni. Abéeri asìali idèniacaté yéenibewa pucháiba asìanái. Yá íimaca abéeri néená irí, yái idàbáanéerica: ‘Nuírì, siùcade pía píibaidaca nùasu uva ibànacalená yèewiré’, íimaca yái nàanirica. ²⁹ Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Càmita nuwàwa nuíibaidaca’, íimaca. Néeseta quéwa iwènúadaca íiwitáisewa, yá yàaca íibaidaca néré. ³⁰ Néese nàaniri yàacawa imáidacaténá ìiri áibawa. Yá ichùuliaca íibaidaca uva ibànacalená yèewiré. Néese ìiri íimaca yáaniri iríwa: ‘Iyá, pápa. Yáca nùacawéera’, íimaca. Quéwa càmita yàawa néré —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese Jesús isutáca yéemíawa judío íiwacanánái, nía nacái sacerdote íiwacanánáica. Yá íimaca nalí:

—¿Càiríná náicha níai asìali yéenibe pucháiba imànica càide iyúwa yáaniri iwàwáaná? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Yái idàbáanéerica —náimaca. Néese, Jesús yèepua íimaca nalí:

—Péemíacué cayába yái nutàacáica. Báisíta áibanái yeedéeyéicaté plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asìanái yáapicha plata ìwalínápíná, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, yá idéca Dios yàasu wenàiwicaca níai, Dios icùacaténá níai. Quéwa, píatacué càmita Dios yàasunáica. ³² Yáciná Juan el Bautistami yàanàacaté yéewáidacaténácué pía pìyáanápínácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càmitacué quéwa peebáida iríni. Néese áibanái yeedéeyéicaté plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, nía nacái inanái iiméeyéicaté asìanái yáapicha

plata ìwalinápíná, níata yeebáidacaté Juan el Bautista itàacáimi. Yáté nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Quéwa piácué, éwita piicácanítacué neebáidaca, néese càmitacué quéwa piwènúada piíwitaísewa Dios irípiná peebáidacaténá càide iyúwaté Juan el Bautistami icàlidáaná Dios itàacái —íimaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

³³ Néeseté Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación iyú. Íimaca nalí: “Péemiácué comparación: Abéeri asíali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva yàalupíná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Ichùnìaca nacái utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupíná, napsùacatalépiná uva ituní. Néese imànica chènuníiri capli naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu. Yá imàacaca áibanái icuèyèipíná irí yái yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutácaté nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná, yàasu èerita needácatáipínaté iyacaná. Idécanáamité imànica náapicha càiri wawàsi, yá néese yàacawa náicha áibalépiná. ³⁴ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa néré nacutácaténá icuèyèi íicha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. ³⁵ Quéwa níái icuèyèica bànacalé náibàaca nía; nacapèedáidaca abénaméeyèi, nanúaca áibanái, néese nanúaca abénaméeyèi wenàiwica íba iyú. ³⁶ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicanáíwa áibanái, manùba yáwanái idàbàanéeri yàawiría íicha. Quéwa càita nacái níái icuèyèica bànacalé namànica nalí báawéeri mamáalàacata.

³⁷ “Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, íináidacáináwa iríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàaca nuìri íimietacanáwa’, íimaca íináidacawa iríwa. ³⁸ Quéwa níái icuèyèica bànacalé naicáca ìiri yàacawa napualé, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetácaalípináwa, yá yàaca bànacalé ìiri iríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca. ³⁹ Càita náibàacani, yá nawatàidacani bànacalé yèewíise, yá nanúacani.

⁴⁰ “Siùcade píimacué nulí: Yái uva ibànacalená íiwacalica, yàanàacaalípiná nàatalé, ¿càináica imànìpiná nalí, níái icuèyèicaté bànacalé?” Íimaca yái Jesúsca. ⁴¹ Néese níái wenàiwica iyéeyèica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Inúapíná níái báawéeyèica, càmita nacái catúulécaná iicáca nía. Néese imàacapíná áibanái cayábéeyèi íiwitáise icuèyèipíná irí yái uva ibànacalenáca, ibànuyèyèipíná irí yàasu uva iyacaná yéénápiná needácaalí bànacalé iyacaná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta. Pidécuéca piléeca nacái comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalìcuíse. ¿Cánácué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ibànùanápínaté nacuèrinápíná, níái israelitaca, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité profeta íimaca:

‘Níái imànìiyèica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutácawa capli irípináni yái íba náuquéricaté. Càita Dios idéca imànica, íná wàaca Dios irí cayábéeri’,

càité profeta íimaca nùwali, núa càiride iyúwa íba, núa israelita icuèrinápínáca. ⁴³ Iná núumacué pírí, càicuéca píade iyúwa báawéeyèi icuèyèica bànacalé. Càmitacué picúa cayába israelitanái càide iyúwa Dios iwàwáaná, càmitacué nacái péewáida nía, íná càmita namàni cayábéeri. Siùcáisede Dios càmita quirínama ibatàacué picùaca yàasu wenàiwica, níái israelitaca. Yá Dios imàacapíná áibanái íbaidaca irípiná, yéewáidéeyèipíná nía cayába, namànicaténá cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁴⁴ Iyaca nacái áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèeyèicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yúuwichàidáanápíná manuísíwata cawinácaalí càmiyèica yeebáida Jesús itàacái.

⁴⁵ Níái sacerdote íiwacanánáica, fariseonái nacái, idécanáami néemíaca comparación Jesús icàlidéerica, yá náalíacawa icàlidacaténí nàwali yái tàacáisica. ⁴⁶ Ináté nawàwaca náibàacani náucacaténáni presoíyéi ibànaliculé. Quéwa cáaluca nía manùbéeyéi wenàiwicanái íicha, níacáiná manùbéeyéi wenàiwica neebáidaca Jesús itàaníca Dios inùmalícuíse. Iná càmita nadé náibàaca Jesús.

22

La parábola de la fiesta de bodas

¹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá íimaca nalí: ² “Péemíacué comparación: Yái Dios icùanáca wenàiwica càicanide iyúwa abéeri nacuèriná imànliná iwàwéerica imànica manuiri fiesta ìiri irípináwa, yàasu casamientopináwa, ìiri yeedácáiná iríwa yàacawéetúapínáwa. ³ Yá nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa nàaca namáidacaténá wenàiwica nacuèriná icàlidéeyéicaté iríni quéecha. Quéwa càmita nawàwa nàwacáidáyacacawa néré. ⁴ Néese nacuèriná ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áibanái. Ipíchawáise nàacawa, yá íimaca nalí: ‘Píacué picàlidaca nalíni, níara numáidéeyéica, nudéca nuchùniaca yái nayáapínáca. Nùasu wenàiwica nadéca nanúaca nupíra pacá walíibèeyéi, áiba nacái nupíra walíibèeyéi. Macáicata idécawa canánama yái nayáapínáca. Pisutácué nàanápináwa aléi fiesta casamiento nérépiná’, íimaca yái nacuèrináca. ⁵ Néese nacuèriná yàasu wenàiwica namáidaca nía àniwa quéwa caná iwèni wenàiwicanái iicáca nacuèriná itàacáíwa. Abéeri néená yàaca iicáca ibànacalewa. Aiba yàacawa yàcalé néré iwéndacaténá yàasuwa. ⁶ Yá áibanái náibàaca nacuèriná yàasu wenàiwicawa. Yá nacuísaca nía, namànica nalí báawéeri, àta nanúacataléta nía nacái. ⁷ Yá néese máini calúacani yái nacuèrináca. Yá ibànùaca néré yàasu úwináíwa, yá úwinái nanúaca níái inuéyéicaté meedá nacuèriná yàasu wenàiwicawa, yá úwinái yeemáca nàyacàlemi. ⁸ Néese àniwa nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: ‘Macáicata idéca ichùnìacanáca canánama fiesta casamientopiná quéwa níara numáidéeyéicaté quéechatécáwa, canáca yéewaná nàanàaca, càmícináté neebá numáidáaná nía. ⁹ Iná píacué picutáca mamáalàacata wenàiwicanái bamuchúamibàa yàcalé, àyapulicubàa nacái pimáidacaténácué nía macáita pìanèeyéica’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁰ Néese níái yàasu wenàiwicanái nàacawa bamuchúamibàa yàcalé àyapulicubàa, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica nàanèeyéica néenibàa, cayábanaméeyéi, báawanaméeyéita nacái. Iná yéewa idéca capìi ipuníacawa madécaná wenàiwica iyú, yái manuiri capìi imàdàaná casamiento yàaluca.

¹¹ “Néeseta quéwa yái nacuèriná iwàlùacawa néré itàidacaténá wenàiwicanái yàanèeyéica néré nayáacaténá nayáacaléwa, yá iicáca abéeri asìali nèewi ibàlesíami yáapichawa meedá. Càmitaté ìwali ibàlewa wàlisàíwa, yái bàlesi cayábéerica nacuèriná iwacuèricaté macái wenàiwica irí, fiesta casamiento ibàlenápiná. ¹² Yá nacuèriná íimaca irí: ‘¿Néeni? ¿Cánásica yéewaná piwàlùacawa aléi, éwita càmícaáníta pìwali pibàlewa fiesta casamiento ibàlenápiná, yái bàlesica nuèrica nalí?’ íimaca yái nacuèrináca. Yá masànacani icalùniwa nacuèriná íicha, yái asìalica. ¹³ Néese nacuèriná íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa, níái iwacuèyéica yàacàsi wenàiwicanái irí: ‘Caquialéta, pidacùacué yái asìalica icáapi nacái, yàabàli nacái. Yá piúcacué wáichani aléera catéeri irículé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata néré, yá naamíapíná nayéíwa nàuwichàacái iyúwa’, íimaca yái nacuèrináca. ¹⁴ Dios imáidacáiná manùbéeyéi wenàiwica, quéwa càmita yeedá macáita yàasu wenàiwicapínáwa nía”, íimaca yái Jesúsca.

El asunto de los impuestos

¹⁵ Néesetécáwa, abénaméeyéi fariseo nàwacáidáyacacawa natàaníca náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa náalimáidáanápiná naicáwa Jesús icàlidacaténá áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobiernonái

irí. ¹⁶ Iná nabànùaca abénaméeyéi néenáwa Jesús yàatalé náapicha nacái áibanái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Yá náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáaliacawa pitàanica báisíiri iyú, péewáidaca nacái wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios ichùulláná nàyaca. Wáaliacawa nacái piicáca macái wenàiwica abédanamata, iná càmita pibatàa áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènùadaca píiwitáise cayábéeri íicha. ¹⁷ Iná picàlida walíni càinácaalí píináidacawa: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca. ¹⁸ Quéwa Jesús yáaliaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá íimaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, ¿cánácué píalimáida piicáwa núa picháawàcaténá nuináwaná ìwali nutàacái ìwalíse? ¹⁹ Néeni, píasáidacué nuicá moneda càichúaca nachùuliacuéca pipáyaidaca iyú nía —íimaca yái Jesúsca. Yá natéca irí denario, yái cawèníiri monedaca abé èeri iwènicatáica. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemìlawa nía:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái íipidená ichanàawa ìwali? —íimaca yái Jesúsca. ²¹ Yá náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacaliná, icuèrica macái èeri minaná —náimaca. Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùullánácué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanácué pimànica —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá nánáidacawa manuísíwata néemìlaca Jesús íimáaná, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese namàacacani, yá nàacawa íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²³ Néese yáté èerica àniwa abénaméeyéi saduceo nàacawa Jesús yàatalé. Níái saduceo náimaca yéetéeyéimiwa càmिता nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, iná nasutáca néemìlawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁴ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íiméerica Dios ichùullánácué wía judíoca wamànínápiná cà: Aslali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumiwa yàacawéetúapináwa yéewacaténá idènlaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipiná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁵ Uwé, áibaalíté nàyaca wèewi siete namanùbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa íinupináwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. Méenibecáináni, iná iméeréeri yeedáca úái ibèeri íinumericawa. ²⁶ Càita nacái iméeréerimi yéetácawa uícha méenibeta. Néese iméeréeri yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níái sietéeyéicaté imanùbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ²⁷ Néese úanama yéetácawa náami nacái. ²⁸ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa idé icáucàacawa áibaalípinátá, càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náaliacawatá macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué píaliawa càinácaalí íimáaná Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalícuise. Càmitacué nacái píaliawa Dios íiwitáise cachàiníiri ìwali imichàidáanápiná wenàiwica yéetácaisi íicha. ³⁰ Aiba èeriwa yéetéeyéimiwa nacáucàapínacawa, quéwa càmita nacásàapínáwa, níái aslanáica, inanái nacái, nàypínacáiná càide iyúwa chènuníseeyéi ángel iyáaná càmlíyéica icásàawa. ³¹ Aiba wawàsi nacái, piyúnáidacuéca càmita Dios icáucàidapíná wenàiwica áiba èeriwa, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuise, iná ¿cánácué càmita péemì càinácaalí íimáaná? ³² Dios íimacaté: ‘Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, càité íimaca yái Diosca. ¡Dios càmita icùa yéetéeyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píaliacawa cáuca nía Dios

yáapicha siùcade, níái Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáaliacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wenàiwicanái nadécanámi néemiàcani, yá nánáidacawa manuísíwata néemiàca Jesús yéewáidáaná nía.

El mandamiento más importante

³⁴ Néeseté fariseonái idécanámi néemiàca Jesús iináwaná imawènladacaté saduceonái yàasu tàacáisi, yá fariseonái nàwacáidáyacacawa. ³⁵ Néese abéeri fariseo yéewáidéeri wenàiwica templo irícu, íináidacawa yáalimáidáanápíná iicáwa Jesús icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri nacháawàcaténá iináwaná ìwali ìwalíise. Yá íimaca Jesús irí:

³⁶ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulièrica wamànínápínáca. ¿Càiríná wawàsi máiníri cachàinica náicha canánama wamànínápíná? —íimaca. ³⁷⁻³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Yái Dios ichùullanáca máinírica cachàinica náicha canánama wamànínápíná càí íimaca: ‘Cáininá piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái píiwitáise iyú nacáíwa’, càí íimaca. ³⁹ Iyaca walí áiba inacáiri nacái, yái pucháibáanáca. Yá íimaca: ‘Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa’, càí íimaca yái Diosca. ⁴⁰ Canáca áiba tàacáisi cachàiníri náicha níái pucháiba ichùullacanásica. Macáita tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, profetanái nacái icàlidéericaté Dios inùmalícuíse, macáita yái tàacáisica yéewáidaca wía cáinináanápíná waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái —íimaca yái Jesúsca.

¿De quién desciende el Mesías?

⁴¹ Néese idècunitàacá fariseonái iyaca Jesús íipunita, yá Jesús isutáca yéemiàwa nía.

⁴² Íimaca nalí:

—¿Càinacué pínáidacawa Mesías ìwali, yái picuèrinápínácuéca Dios ibànueripínácuéca pirí, píacué israelitaca? ¿Cawiná itaquérinámmini? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Rey David itaquérinámicaní, yái Mesíasca —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisíta rey David itaquérinámicaní yái Mesíasca. Quéwa rey Davidcaté íimaca áiba wawàsi nacái Mesías ìwali, yái israelita icuèrinápínáca. David icàlidacaté Espíritu Santo inùmalícuíseni, yá David íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’. Càité David íimaca:

⁴⁴ ‘Nucuèriná Dios íimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picuàcaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawènladaca píicha macái piùwidenáíwa, íimaca yái Diosca’, càité íimaca yái Davidca. ⁴⁵ Yái rey Davidca íimacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David íiwacali nacáicani —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

⁴⁶ Canácata néená yáaliéri áiba tàacáisi náaliméerica namawènladaca iyú Jesús, ibatàa abéeri tàacáisi piná, càmita náalíawa, canásíwata. Iná cáaluca nasutáca néemiàwa Jesús àniwa, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuésemi.

23

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

¹ Néeseté Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, áibanái nacái wenàiwicanái iyéeyéica néeni. ² Yá íimaca walí: “Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseoca nacàlidacuéca pirí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté bàaluité Dios inùmalícuíse. Néewáidacuéca pía píalíacaténácuéwa càinácaalí íimáaná yái Dios itàacáica.

³ Iná néewáidacaalícué pía Dios itàacái iyú, néese peeabáidacué yái nacàlidáanáca, pimànicué nacái macáita càide iyúwa nacàlidáaná Dios itàacái irícuíse. Quéwacué picá pimàni càide iyúwa namàníná, nacàlidacáinácué pirí cayábéeri wawàsi, quéwa namànica áiba wawàsi méetàuculéeri, báawéeri meedá. ⁴ Nadèniàca nàasu tàacáisi nacáíwa, méetàuculéeri Dios

itàacái íicha. Iná nachùuliaca wenàiwicanái namànica wawàsi máiníri càulenáca náicha, náimacáiná Dios iwàwacasa wenàiwicanái imànicani. Quéwa càmita wenàiwica yáalimá ìidenàicani, néese níái yéewáidéeyéica wenàiwica càmita nawàwa nayúudàaca nía, càmita nacái namàni càide iyúwa nachùullaná áibanái imànica. ⁵ Macáita yái namàníríca, yá namànicaní wenàiwicanái iicápiná meedá, yéewacaténá wenàiwica nàaca náimiétacaná meedá. Nawàwacué piyúunáidaca cáinináca naicáca Dios itàacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Iná nadacùaca nàwaliwa Dios itàacái yéená napùdàlicuwa, nàanàa ìwali nacáíwa, càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, wía israelitaca, quéwa nadacùacani cáucuíri iwaalíbapi iyú yéewacaténácué piicácani ráunamáita, iná piyúunáidacuéca cáinináca naicáca Dios itàacái, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Cáalaca namànica nàasu chílanásiwa nasucuéri nabàle ipùata ìwaliwa yéewacaténácué piyúunáidaca nàaca Dios icàaluíniná macái nawàwalícuésewa. ⁶ Nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa macái wenàiwicanái yàacuésemi nayáacaalí nayáacaléwa náapícha, namànicaalí culto nacái judíonái yéewáidacàalu irícu, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníyéica cachàinica. ⁷ Nawàwa macái wenàiwica natàidaca nía cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi naicácaténá nía. Máiní fariseonái iwàwacué pitàidaca nía cà: Píamisícawa yéewáidéerica wía”, íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Quéwa píacué nuéwáidacaléca, picácué piwàwa áibanái íimáaná pirí ‘pía, yéewáidéerica wía’, nuwàwacáinácué macáita píicáyacacawa càide iyúwa abémisana. Núacata yái abéericata yéewáidéericuéca pía. ⁹ Picácué píima áiba irí ‘Pía, Wáaniri, icuèrica wía’ chái èeri irícu pidèniacáinácué abéerita Píaniriwa Dios ìyéerica chènuniré. ¹⁰ Picácué piwàwa áibanái íimaca pirí ‘pía, Wáiwacali, yéewáidéerica wía’, abéericáináta núa Cristo Píiwacalicué. ¹¹ Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani iyúwa cachàiníríca áibanái íicha, iwàwacutácué íibaidaca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íibaidáaná íiwacali iríwa. ¹² Níacáiná macáita cachàiníyéica iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueéyéipiná báica nía, càimíyéica nacái cachàini. Néese cawinácaalí càimíyéica cachàini iicáca yáawawa, níacata Dios imàaqueéyéipiná cachàinica nía”, íimaca walí yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yàalàaca fariseonái cachàiníiri iyú, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Íimaca nalí: “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise meedá! Péemiácué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ibàlièyéica capíi inuma, néese càmita nawàlùawa capíi irículé, càmita nacái namàaca áibanái iwàlùacawa. Càitacué pía, éwitacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái íimáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitáisewa peebáidáanápináni, càmita nacái pimàaca áibanái yeebáidacani, ipíchaná Dios yàasu wenàiwicaca nía. ¹⁴ ¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, piyéedùacáinácué náicha nacapèemi, nàasumi nacái, níái catúulécanéeyéi inanáica inírimi yéetéeyéimicawa íicha. Néese, písutácuéca Dios déecuíri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidacuéca cayábaca píiwitáise. Dios yùuwichàidapinácué píawa cachàiníiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica.

¹⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise!, píacáinácuéwa áiba cáli néré manuíri úni abéemàalé piwènúadacaténácué abéeri wenàiwica íiwitáise yeebáidacaténá càide iyúwa péewáidáaná nía. Néese pidécanáamicué piwènúadaca íiwitáise píasu tàacáisi iyúwa, yásí péewáidacuéca imànica ibáyawanáwa pucháiba yàawiriéricatái yáwanái íicha yái báawéerica pimànírícuéca, píacué yèeyéipináwa infierno irículé, yái quichái càimíríca ichacàwa càiripinéerita ìyaca.

¹⁶ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa! Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píimacáinácué piwàliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisi píalíacawa Dios ìwali. ¡Cáanáica péewáidacuéca wenàiwica chìwái iyú

nachìwáidacaténá áibanái! Píacué fariseoca, pidécuéca càì píimaca nalí: ‘Píimacaalí báisí báisísíwatasa templo ípidená ìwali pimànínapíná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pimànicani machacàníri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá pimànicani, càmicáiná máiní cachàiníríca yái templo ípidená; quéwa picàlidacaalíni templo yàasu oro ípidená ìwali, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máiníciná cachàiníríca oro templo ícha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái. ¹⁷ ¡Píacué fariseoca, càmiyéica yáalíawa, matuíyéi nacái íiwitáise! ¿Càmitasicué píalíawa cachàinica templo oro ícha? Bàalutécáiná Dios ichùullaca wàawirináimi namànínapínaté irípiná yái temploca, íná yéewa cachàinica templo imànica oro. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ¹⁸ Càita nacái, píacué fariseoca, pidécuéca càì píimaca altar ìwali: ‘Píimacaalí báisí báisísíwatasa altar ípidená ìwali pimànínapíná áiba wawàsi, néese càmicaalí piwàwa pimànicani machacàníri iyú càide iyúwaté píimáaná, néese càmita iwàwacutá càì pimànicani, càmicáiná máiní cachàiníríca altar ípidená; quéwa picàlidacaalíni ofrenda ípidená ìwali, yái pìrái nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá Dios icàaluíniná, yásí iwàwacutá pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca pía, máiníciná cachàinica ofrenda altar ícha’, càì péewáidacuéca wenàiwica pichìwa iyúwa nachìwáidáanápíná áibanái, píacué fariseoca. ¹⁹ ¡Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! ¿Càmitasicué píalíawa cachàinica altar ofrenda ícha? Bàalutécáiná Dios ichùullaca wàawirináimi namànínapínaté irípiná yái altarca, íná yéewa cachàinica altar imànica ofrenda. Iná iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwaté píimáaná, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca pía. ²⁰ Píacué fariseoca. Càmitacué péewáida wenàiwica báisíri tàacáisi iyú. Núumacué pìrí cawinácaalí íiméerica ‘báisí báisísíwata altar ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca náipidená ìwali cawinácaalí ofrenda iyéerica altar ínata. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanaté áibanái irí. ²¹ Yá nacái cawinácaalí íiméerica ‘báisí báisísíwata templo ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios ípidená ìwali, Dios imàacacáiná íiwitáise iyamáanápínáwa templo irícu. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanaté áibanái irí. ²² Yá nacái cawinácaalí íiméerica ‘báisí báisísíwata capìraléeri cáli ípidená ìwali’, yá idéca nacái càì íimaca Dios yàalubái ípidená ìwali iyéerica chènuniré, idéca nacái càì íimaca Dios ípidená ìwali, Dios iyacáiná chènuniré. Iná iwàwacutá yái wenàiwicaca imànica macáita càide iyúwa íimáanaté áibanái irí. Canáta yéewaná ichìwáidaca áibanái càide iyúwacué péewáidáaná nía pichìwa iyúwa, píacué fariseoca.

²³ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí, abéerinama néená níái diéyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta, anís nacái, comino nacái, càide iyúwaté Dios ichùullánacué pimàacaca irí bànacalé ofrenda iyú sacerdotenái iyáapíná. Quéwa, càmitacué picúa wenàiwicanái machacàníri iyú, càmitacué nacái piicá áibanái ipualé, càmitacué nacái placa Dios icàaluíniná. Iwàwacutácué càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca pìasu cawèníriwa ofrenda iyú Dios irípiná. ²⁴ ¡Càicuéca píade iyúwa matuíyéi itéeyéica áiba wenàiwica, píacué fariseoca, píimacáinácué pìwaliwa píalimáanása péewáidaca wenàiwica Dios ìwali, quéwa càmitacué báisí píalíacawa Dios ìwali! Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica ichàbáidéerica ìrapínáwa úni wáluma yèewibàa imàacacaténáwa néeni awàsa, ipíchaná ìraca iríwa casaquèeri única, néese ráunamáita meedá iwetúaca manuírí camello casaquèeri. Càitacué pía, pimànicáinácué cáalíacáiri iyú púubéeri wawàsica iyúwa pìawirináimi íiwitáise íimáaná, quéwa matuíbanáiri iyú meedá píimáichacuéca Dios itàacái máiníríca iwàwacutáca weebáidaca.

²⁵ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pimànicuéca madécaná

wawàsi cáaliácáiri iyú càide iyúwaté pìawirináimi yéewáidáaná, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica ínatabàawa. Quéwa máinícué báawaca píiwitáise piwàwalícu càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedácinácué piríwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ²⁶ ¡Píacué fariseo matuíyéica íiwitáise! Iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalícuésewa quéechacáwa. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicápiná macáita yái pimàníricuéca.

²⁷ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càlicullimi nabàdéerica ínatabàa cayábawa cabalèeri iyú. Cayábéeyéi iicácanáwa ínatabàawa càlicullimica, quéwa ipuníacawa yéetáními yáapi iyú, macái íiwitáaná casaquèeri iyú nacái. ²⁸ Càitacué pía nacái píacué fariseoca: Macái wenàiwica nayúunáida cayábacuéca píiwitáise, quéwa máinícué píiwitáise pucháibéeri idéca ipuníadacuéca piwàwa báawéeri iyú.

²⁹ “¡Píacué fariseoca, píacué nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Pidécuéca pimànica cayábanaméeyéi capíi profetanáimi yàasu càlicullimi iwicáulé piwàwalicáinásacué níai Dios yàasu profetamica, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Pidécuéca pichùnìaca cayábéeri iyú nacái nàasu càlicullimica áibanái cayábéeyéimica íiwitáise. ³⁰ Néese pidécuéca càì píimaca: ‘Wàyacaalíté bàalutí wàawirináimi yàasu èerimité, yá càmítaté wayúudàa nanúaca Dios yàasu profetanáimicatá’, càicué pidéca píimaca. ³¹ Iná pidécuéca picàlidaca piínáwanáwa píaliácawa pìawirináimicuéca nía, níara inuéyéicaté Dios yàasu profetanáimica. ³² ¡Siùca nacáide mesúnamáita pimáalàidapínacué pimànica yái báawéerica pìawirináimi idàbéericaté imànica!

³³ “¡Píacué àapi nacáiyéica íiwitáise! ¡Píacué caculáléeyéica íiwitáise! ¡Càmítacué píalimá pichúuliacawa íicha yái yùuwichàacáisi iyéerica infierno irícu! ³⁴ Iná nubànùapínacué píataléwa nùasu wenàiwicawa icàlidéeyéipíná tàacáisi nunùmalícuíse, nùasunái profetanái, nùasunái cáaliácáiyéi nacái, nùasunái yéewáidéeyéi wenàiwica nacái. Quéwa, núaliácawa pinúapínacuéca abénaméeyéi néená, pitàtàapínacué abénaméeyéi néená cruz ìwali, picapèèdàidapínacué abénaméeyéi nacái judiónái yéewáidacàalu irícu, pipiàdàidapínacué nía yàcalé íicha áiba yàcalé nérépiná. ³⁵ Iná Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca, nàwalíse macáita cayábéeyéimica íiwitáise pìawirináimicué inuéyéicaté, nanúacatáiseté Abel, yái cayábéerimica íiwitáise, àta nanúacatalétaté nacái Dios yàasu profeta Zacarías, yái Berequías ìrimicaté, pìawirináimicué inuéricaté templo ibàacháwalená irícubàa, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. ³⁶ Péemìacué cayábani, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùcade ìwalíse macáita yái báawéerica pimàníricuéca nalí, níai nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³⁷ Néese Jesús íimaca: “¡Píacué Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, píacué inuéyéica Dios yàasu profetanái, pinúacuéca áibanái nacái íba iyú, níai wenàiwica Dios ibànüeyéica icàlidaca pirícué tàacáisi inùmalícuíse! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí ucùaca uénibewa ubáiná yáapiréwa! Quéwa càmítacué piwàwa nucùaca pía. ³⁸ Iná péemìacué cayába, máiséeyéipíná picapèemícuéca, idécanáami piùwidenái imànicuéca ùwicái píipunita. ³⁹ Yá núumacué nacái pirí, siùcáisede càmítacué píicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèeriná Dios íipidená ìwali, Dios ibànüerica walí!’ càipínacué píimaca nùwali”, íimaca yái Jesúsca.

24

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Néeseté Jesús yàacawa templo ícha. Idècunitàacá yàacawa, wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha mawiénita irí. Yá wadàbaca watàaníca irí templo ìwali, nàwali nacái cayábanaméeyéi capìica ìyéeyéica templo itéese. ² Quéwa Jesús ímaca walí:

—Péemlacué cayába yái núuméeyéicuéca pírí ìwali, níai capìica. Báisíta áiba èeriwa canácata capìi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Macáita níai temploca itéeséeyéica namáalàapínáta nacáiwa —ímaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néese Jesús yàacawa dúli néré ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yá Jesús yáawinacawa néré. Néese wía yéewáidacaléca wàacawa yàatalé watàanícáténá yáapicha méetàucuta áibanái ícha. Yá wáimaca irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí chácátáinácaalí ichàbapínáwa yái picàlidéerica walí templo ìwali. ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica péenáiwana pìanàanápíná àniwa, èeri nacái imáalàanápínácawa? —wáimaca. ⁴ Néese Jesús ímaca walí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínácawa. ⁵ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca ípidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápíná’, càipíná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapíná manùba wenàiwica. ⁶ Nacàlidapínácué pírí madécaná ùwicái iináwaná ìwali, áibanái imànínása úwi mawiénita, déecubàata nacái. Quéwacué, picácué cáalu píawa iwàwacutácáiná càì namànica, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi. ⁷ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapíná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobièrno namànipínáca ùwicái áibanái gobièrno ípunitawa. Yá manùbéeyéi wenàiwica néetápinácawa máapicái iyú, cáli nacái icusúapínácawa madécaná cáliwa. ⁸ Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbàanéerica yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacáténá iicá èeri.

⁹ “Néese náibàapínácué píawa nacháawàacáténácué piináwaná ìwali náiwacanánái iríwa peebáidacáinácué nutàacái. Yá namànipínácué pírí báawéeri, yá nanúapínácué píawa. Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁰ Néenialípiná manùbéeyéi wenàiwica nawènúadapíná nuícha náiwitáisewa namànicaténá nabáyawanáwa. Yá báawapíná naicáyacacawa, nacháawàayacacawa. ¹¹ Madécaná iwicùlidéeyéi cachìwéeyéi yàanàapínáca icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná natàanínása nacái Dios inùmalícuíse, yásí nachìwáidapíná madécaná wenàiwica. ¹² Néenialípiná ìyaca madécaná báawéeriwa, íná batéwa macáita càmitapíná cáininá naicáyacacawa. ¹³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetácatalétawa, nuwasàapíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁴ Yá nàapínácawa macái cáli ínatalé nacàlidacáténá yái tàacáisi cayábéerica íméerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa yéewacáténá macái èeri mìnánái néemiacani; néese èeri imáalàapínácawa macáita.

¹⁵ “Bàaluté profeta Daniel itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse icàlidéerica walí áiba báawéeri casaquèeri wawàsi iináwaná ìwali abéeri wenàiwica imànìripínáca templo irícu, aléde càmicataléca Dios ibatàa wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacáténá imànica templo Dios ícha. Piicácaalípinácué yái báawéerica ìyéeripínáca templo irícu—píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemlacué cayábani—íná piicácaalípinácué yái wenàiwica ìyaca néré, yásí iwàwacutácué pipiàcawa Jerusalén ìyacàlená ícha. ¹⁶ Yásí cawinácaalí ìyéeyéica cháì Judea yàasu cáli íinata, iwàwacutá napiàcawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁷ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa ìyaca icapée ipùata sàabadéeri ínatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapée irículéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napiàcawa Jerusalén ìyacàlená ícha. ¹⁸ Cawinácaalí ìyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapée néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa

ipíchawáise napiacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ¹⁹ ¡Nàuwichàapínáwa manuísíwata caw-inácaalí inanái idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quíraslì ìira ìinisi, càmicáiná náalimá napiacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa! ²⁰ Pisutácué Dios ícha ipíchanácué iwàwacutá piplacawa unìabépi, máinícaínácué càulenáca piacawa, càmita nacái sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa, ipíchaná nabàllacuéca pícha yàcalé iwáiná inùma pimusúacatáisepináwa yàcalé ícha. ²¹ Néenialípiná wenàiwica yùuwichàapínácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siùca nacáide. Càmiripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeri ícha càiripinátawa cháí èeri irìcu. ²² Càmicaalí Dios imàaca maléenéeripináni yái yùuwichàacáiscatá, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáinináciná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

²³ “Néese néenialípiná áibanái ímapiná piríwa: ‘Aquialécué piicáca, chácata iyaca yái Mesíasca’, càipiná náimaca; áibanái nacái náimapínácué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipiná náimaca. Quéwa, picácué peebáida nalíwani. ²⁴ Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapíná, icàlidéeyéipíná ichìwawa Mesíasca nía, judío icuèrinápinása; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàaca icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapiná natàanínása Dios inùmalícuise. Yá namànipíná yái càmirica wenàiwica idé imànica. Càita náasáidapíná nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapíná nachìwáidaca nacái Dios yàasu wenàiwica, níái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. Càmicaalí Dios yàasunái iicá íchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²⁵ Nudéca nùlàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapínácawa. ²⁶ Iná náimacaalícué pirí: ‘Aquialécué piicáca Cristo iyaca manacúali yùucubàa càináwàiri’, picácué pìawa néré. Náimacaalícué nacái pirí: ‘Piicácué chácataníira Cristo iyaca capìi imàdàaná irìcu, ibàacawa’, picácué peebáidani. ²⁷ Nùacáiná nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicáca nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càicata nacái nùapínácawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáíwa, núa asìali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéri iyúwa. ²⁸ Màulenéri iyú piicápinácué chábàanácaalí nùacawa càide iyúwacué píalíanáwa alénácaalí yéetéerimiwa irìlawa piicácinácué manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa”, ímaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁹ Jesús ímaca walí: “Néenialípiná ichàbacanacáitawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri ícamaláná, yá nacái quéri càmitapíná amalá icànaca. Dùlupùta nacái nacaláapínáwa chènuníise. Yásí cachàiníyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáíwa. ³⁰ Néese macái èeri mìnánái iicápiná abéeri wawàsi chènuníise imàaquéeripínáca náalíacawa nùanàapíná, núa asìali Dios néeséerica. Yá náicháanípiná nacalùniwa níái macáita èeri mìnánáica. Néese naicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàiníiri nuíwitáise iyúwa, mèlumèlúiri iyú nucùacaténá macáita. ³¹ Yá nubànùapíná nùasu ángelnáíwa napùliacaténá trompeta cachàiníiri iyú nàwacáidacaténá macáita wenàiwica nuedéeyéica nùasunáipínáwa. Càipíná nùwacáidaca nulíwa nía àta alénácaalí nàyaca macái cáli imanúica cháí èeri irìcu, èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacatalécawa.

³² “Péemlàcué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá píalíacuécawa mawíénica camuí. ³³ Càita nacái piicácaalípinácué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuécawa pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawíénica núa, nùanàapínáwa néese àniwa, núa asìali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capìi inùma irìcu, iwàlùanàpináwa capìi irìculé. ³⁴ Péemlàcué cayábani, macáita yái siùquérica tàacáwa nucàlidacuéca pirí ìwali, macáita ichàbàanàpinácawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipínáca néenialíwa. ³⁵ Yái capìraléeri cáli,

èeriquéi nacái namáalàapinácawa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapináwa. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwa nucàlidáaná piríni.

³⁶ “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápinácaalí yái èerica, chènuníiséeyéi ángel nacái càmita náalíawa, núa nacái Dios írlica, càmita núalíawa chácataínápinácaalí èeri, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³⁷ “Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàcatáipináta àniwa, núa asìali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypináca càide iyúwaté èeri mìnanaí yáanáté Noé yàasu èerité.

³⁸ Bàaluité èeri ipíchawáiseté úni yéesacawa macáita cáliquei, macái èeri mìnanaí nàyacaté matuíbanáita Dios íicha; nayáacaté nayáacaléwa, nàiracaté nacái nàiracaléwa. Needácaté nacái náinupináwa. Càité namànica àta Noénái iwàlùacatalétatéwa arca iriculé. ³⁹ Càmitaté èeri mìnanaí yeebáida mawiénicani yái yùuwichàacáisica. Néseté yáta manuiri yéesacái yàanàaca, yá macáita néetácawa camíiyéicaté iwàlùawa arca iriculé Noénái yáapicha. Càita nacái yùuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnanaí ìwali áiba èeriwa nùanàcatáipináta àniwa, núa asìali Dios néeséerica. ⁴⁰ Néenialípiná pucháiba aslanái yèepuníiyéipinácawa manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asìali, abéeripiná nacái imàacawa néenita. ⁴¹ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa, abéechúapiná nacái imàacawa néenita.

⁴² “Picùacáitacué nùanàaca, càmicáinácué píalíawa nuénáiwana nùanàcatáipiná, núa Píiwacallicuéca, chácataínápinácaalí nùanàaca àniwa. ⁴³ Péemlacué cayába comparación: Capíi íiwacali yáalíacaalíwa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa táiyápitá, yá càmita capíi íiwacali íimácatá, càmita nacái ibatàa nawàlùacawa icapèe iriculé nayéedùacatená yàasutá. Càmita quéwa capíi íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁴ Càicata nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacatenácué nùacawa néese, núa asìali Dios néeséerica, nùacáináwa néese àniwa càmicatáipinátacué picùu nùanàa”, íimaca walí yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴⁵ Néese Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca: “Péemlacué comparación: Iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa capíi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéerica nacái íiwacali itàacáíwa machacànìiri iyú. Iná yái capíi íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùulíaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacatená nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴⁶ Néesecáwa capíi íiwacali yèepùacaalípináwa néese àniwa, yá casíimáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁷ Péemlacué cayábani, capíi íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidacaté cayába íiwacali irípináwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁸⁻⁵⁰ Quéwa capíi íiwacali yàasu wenàiwica báawacaalí íiwitáise, yá iyúunáidacaalí íiwacali idècuníacawa càiripínáta, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéi, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacatená manuí iyáacaléwa, íraca nacái, icàmáanápíná nacái icàméeyéi yáapicha, yáta íiwacali yèepùapínáca yàanàaca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùu yàanàaca, abéeri hora nacái camíiri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. ⁵¹ Yásí capíi íiwacali idalúaca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica. Yá yùuwichàacawa càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise nàuwichàanáwa infierno irícu. Yásí náicháanípíná báawanama, naamíapínáca nayéiwa nàuwichàacái iyúwa”, íimaca yái Jesúsca.

25

La parábola de las diez muchachas

¹ Néseté Jesús yéewáidaca wía comparación iyú, yá íimaca walí: “Néenialípiná, ipíchawáise Dios icùaca macáita wenàiwicanái, yá abénaméeyéi nacùapíná nùacawa néese, quéwa áibanái càmita nacùu nùacawa néese. Càica níade iyúwa diez namanùbaca

mànananái. Péemìacué comparación: Mànananái needáca nàasu lámparawa nàacaténáwa fiesta casamiento néré. Yá nabàlùacawa bàacháwáise capìi ícha, nacùaca abéeri asìali yàanàaca idècanáami yeedáca iríwa yàacawéetúawa, yéewanápiná nawàlùacawa náapicha fiesta irìculé. ² Cinco namanùbaca mànananái máiwitáiséeyéi. Aibanái cinco namanùbaca cáaliacáiyéi nacái. ³ Níái máiwitáiséeyéica meedá natéca nàasu lámparawa, quéwa càmita naté lámpara ituní napuniadáanápíná àniwa nàasu lámparawa. ⁴ Níái cáaliacáiyéica natéca ituní yàalupíná nàasu lámpara yáapichawa. ⁵ Néese idècunìacatéwa yái asìali yeedéericaté yàacawéetúawa, íná iwàwacutá mànananái icùaca nía máadání. Yá cadapùleca macáita mànananáica. Néese naimáca náichawa. ⁶ Néeseta quéwa catá bamuchúami yáta mànananái yéemìlaca áibanái imáidaca nalí cachàiníri iyú. Yá naimaca mànananái irí: ‘Aca níara, piacué píipunitáidaca nía’, naimaca. ⁷ Yá nacawàacawa macáita níái mànananáica. Yá nachùnìaca nàasu lámparawa. ⁸ Níái máiwitáiséeyéica meedá naimaca cáaliacáiyéi irí: ‘Piùcùacué walí achúmáana ituní, wàasu lámparacáiná ichacàca yàacawa’, naimaca. ⁹ Quéwa cáaliacáiyéi íma nalí: ‘Càmíirita, canácáiná walí cayába wàasupíná, pirípinácué nacái. Piacué picutáca piríwa aléera nawéndacataléca’, naimaca nalí. ¹⁰ Néese idècunitàacá máiwitáiséeyéi nàacawa nawènìacaténá nalíwa lámpara ituní, yá asìali yàanàaca yái yeedéericaté yàacawéetúawa. Néese níái cáaliacáiyéica mànananáica ichùnìeyéicaté yàasuwa, nawàlùacawa náapicha fiesta casamiento néré. Yá nabàlìaca capìi inùma. ¹¹ Néese níái máiwitáiséeyéica nàanàaca néré. Yá namáidaca capìi inùma néeni. Naimaca: ‘Wáiwacali, piacùca walíni yái capìi inùmaca’, naimaca irí. ¹² Néese quéwa ímaca nalí: ‘Péemìacué cayábani, càmitacué nualía nuicáca píá’, ímaca nalí’, ímaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús ímaca walí iyéeyéica yáapicha: “Càita nacái iwàwacutácué picùaca nùanàaca néese àniwa. Picùacué cayába nùanàaca néese àniwa, núa, asìali Dios néeséerica, càmicáinácué píalíawa chácátáinápinácaalí èeri nùawa, càinácaalípiná hora irìcu nacái, càmitacué píalíawa”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹⁴ Néeseté Jesús yéewáidaca wía áiba comparación iyú. Yá ímaca walí: “Néenialípiná ipíchawáise Dios icùaca macáita, càicanide iyúwa càasuíri asìali idènièrica yàasu wenàiwicanáíwa. Péemìacué comparación: Ipíchawáise càasuíri asìali yàacawa áiba cáli nérépiná, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yá yàaca nachàba yàasu platawa nacùanápíná iríni. ¹⁵ Yá náiwacali yàaca abéeri ichàba cinco mil namanùbaca moneda máiníiyéi cawènica. Yàaca nacái áiba ichàba pucháiba mil namanùbaca. Yàaca nacái áiba ichàba abéeri mil namanùbaca. Yái náiwacali yàaca nachàba càide iyúwa náalimáaná náibaidaca, namànicaténá nàasu wawàsiwa náiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yàacawa náicha áiba cáli néré. ¹⁶ Yái asìali idènièrica cinco mil namanùbaca, yàacawa caquialéta imànicaténá yàasu wawàsiwa íiwacali yàasu plata iyúwa. Yá yeedáca áiba cinco mil namanùbaca moneda íiwacali irípináwa ipualé yái plata íiwacali yèericaté ichàba. ¹⁷ Càita nacái imànica yái áiba asìalica idènièrica pucháiba mil namanùbaca imàníiripíná iyú yàasu wawàsiwa. Yá yeedáca áiba pucháiba mil àniwa íiwacali irípináwa. ¹⁸ Quéwa yái asìali idènièrica abéeri mil meedá yàacawa, yá íicaca cáli yèewiré, yá ibàlìaca plata cáli irìculé. Càita ibàacaca íiwacali yàasu platawa.

¹⁹ “Madécaná èeri idénáami, yá yèepùacawa néese àniwa yái náiwacalica. Néese imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níái yeedéeyéicaté ícha plata, yáaliacaténáwa náicha càisimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ²⁰ Quéechacáwa yái asìali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái idènièricaté cinco mil namanùbaca moneda, yá yàaca diez mil namanùbaca moneda íiwacali iríwa. Yá ímaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, piacaté nuchàba cinco mil namanùbaca. Siùcade pidèniaca áiba cinco mil namanùbaca àniwa nuedéerica pirípiná’, ímaca irí. ²¹ Néese íiwacali ímaca irí: ‘Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméerína iyú, íná

numàaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha', íiwacali íimaca irí. ²² Néese àniwa, yái asíali yàanàaca nacái íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba pucháiba mil namanùbaca moneda, yá yèepùadaca báinúaca mil namanùbaca íiwacali iríwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: 'Núiwacali, piacaté nuchàba pucháiba mil namanùbaca. Nudéca nuedáca pirípiná pucháiba mil namanùbaca àniwa', íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: 'Cayábéericani. Pidéca píibaidaca nulí cayába, machacàníiri iyú càide iyúwa nuwàwáaná. Pidéca píibaidaca nulí machacàníiri iyú achúméeríina iyú, íná numàacaca picùaca madécaná àniwa. Yá peedá piríwa nùasu casíimáicaténá pía núapicha', íiwacali íimaca irí.

²⁴⁻²⁵ "Néese nacái yái asíali yàanàaca íiwacali yàataléwa, yái náiwacali yèericaté ichàba abéeri mil namanùbaca moneda. Yá íimaca íiwacali iríwa: 'Núiwacali, núalíacawa píwali caluérica píiwitáise, peedáciná piríwa yàacàsi càmicataléca pibàna, píwacáida nacái piríwa càmicataléca píibaida. Íná cáaluca núa, yá nùaca nubàlìaca pìasu plata cáli iriculé. Siùcade nuèpùada pirí àniwa pìasu plataca', íimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese íiwacali íimaca irí: 'Báawéeri píiwitáise, càmita píibaida nulí cayába, ínucá pía nacái. Píináidacaalíwa nùwali nuedáaná yàacàsi càmicataléca nubàna, nùwacáidáaná nacái nulíwa càmicataléca nuíbaida, néese ¿cánaté càmita pimàaca nùasu plata caja néré, yéewanápiná inísàacawa nulípiná achúmáana quirítatá àniwa?' íiwacali íimaca irí. ²⁸ Néese náiwacali íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: 'Peedácué íicha níái abéeri mil namanùbaca monedaca. Píacué írini yái idènièrica diez mil namanùbaca', íimaca yái náiwacalica. ²⁹ 'Níacáiná macáita íibaidéeyéica cayába nulípiná, yá numàacáanápíná nacùaca madécaná mamáalàacata. Quéwa cawínácaalí càmiyéica íibaida cayába, càmita numàaca náibaidaca nulípiná quirínama. ³⁰ Píacué piúcaca yái wenàiwica canéerica iwèni méetàuculé máiníiri catácatelé. Wenàiwicanái náicháanípiná manuísíwata, yá naamíapíná nayéiwa nàuwichàacái iyúwa' ", íimaca yái Jesúsca.

El juicio de las naciones

³¹ Néeseté Jesús íimaca walí àniwa: "Núa asíali Dios néeséerica, nùanàapíná cachàiníiri iyú, nucamalá irícuwa, cáimiétaquéeri iyú nacái, cachàiníiri núíwítáise nacái nucùacaténá macáita èeri mìnánái. Yá nùanàapíná macái ángelnái yáapichawa. Yá núawinacawa nùasu yàalubáisi mèlumèlúiri ínatawa nucùacaténá macáita. ³² Nàwacáidapíná nùatalé macái èeri mìnánái. Yá nùwacáidapíná náichawáaca nía pucháiba yàalusipíná càide iyúwa píraí icuèriná íwacáidacaalí ipíra ovejanáíwa cabranái íicha. ³³ Yá nùwacáidapíná nulípináwa nùasunái ovejaca nuéwápuwáise mawiénita nulí, quéwa nùwacáidaca cabranái nuíchawa apáuwáisepiná meedá. ³⁴ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí iyéeyéica núapicha nuéwápuwáise. Yá núumapíná nalí: 'Aquialécué núapicha, piacué Núaniri Dios yàasunáica, Dios imàaquéeyéica casíimáica. Peedácué piríwa yái cayábéeri yàcaléca wamàníiricátécué pirípiná wadàbacaalíté èeriquéi, yái yàcalé picùacatalépinácuéca macáita wenàiwica. ³⁵ Bàaluitécáiná, máapicaalíté núa, piacatécué nuyáapíná. Macàlacaalíté nuwàwa, piacatécué nuìrapíná úni. Nùacaalítéwa déecuise nùasu cáli íichawa, peedácatécué pìataléwa núa. ³⁶ Canácaalíté nubàle, pìatécué nubàlepiná. Cáluláicacaalíté núa, picùacatécué núa. Náucacaalíté núa presoíyéi ibànalículé, pìanàacatécué písímáidaca núa', càipíná núumaca nalí. ³⁷ Néese níái cayábanaméeyéica íiwitáise náimapíná nulí: 'Wáiwacali, ¿càicaalínáté waicá máapica pía, yáté wàaca piyáapíná? ¿Càicaalínáté waicá macàlaca piwàwa, yáté wàaca píiraca úni? ³⁸ ¿Càicaalínáté waicá piacawa déecuise pìasu cáli íichawa, yáté weedáca wàataléwa pía? ¿Càicaalínáté waicá canáca pibàle, yáté wàaca pibàlepiná? ³⁹ ¿Càicaalínáté nacái waicá cáluláicaca pía, yáté wacùaca pía? ¿Càicaalínáté nacái piyaca presoíyéi ibànalícu, yáté wàaca wasíimáidaca pía?' càipíná náimaca nulí. ⁴⁰ Néese núa, yái icuèrica macáita, núumapíná nalí: 'Péemíacué cayába. Pimànicáinatécué cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níái càmiyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái pimàníiricuéca nalí càide iyúwacué pidéca nacáicaalí pimànica nulíni', càipíná núumaca nalí.

⁴¹ “Néese núumapíná nalí níái iyéeyéica apáuwáise nuícha: ‘Píacuéwa nuícha, píacué báawéeyéica Dios íicáca íiwitáise. Píacuéwa quichái iriculé càmírica ichacàwa càiripinéerita iyaca Dios imànírica nalípiná, yái Satanásca, nía nacái Satanás yàasu ángelnáica. ⁴² Bàaluitécáiná máapicaalíte núa, càmítatécué pía nuyáapíná. Macàlacaalíte nuwàwa, càmítatécué pía nuíra úni. ⁴³ Nùacaalíte déecuise nùasu cáli íichawa, càmítatécué peedá pìataléwa núa. Canácaalíte nubàle, càmítatécué pía nubàlepiná. Cáláicacaalíte núa, càmítatécué picùu núa. Náucacaalíte núa presoíyái ibànalìculé, càmítatécué pía písímáidaca núa’, càipíná núumaca nalí. ⁴⁴ Néese náimapíná nulí: ‘Wáiwacali, ¿càicaalínaté waicá máapicaté pía, macàlacaalíte piwàwa nacái, cáláicacaalíte pía nacái? ¿Càicaalínaté waicá piacawa déecuise piasu cáli íichawa? ¿Càicaalínaté waicá piyaca presoíyái ibànalìcu nacái? ¿Càicaalínaté waicá canáca pibàle? ¿Càicaalínaté càmita wayúudàa pía?’ càipíná náimaca nulí. ⁴⁵ Néese núumapíná nalí: ‘Péemiacué cayába, càmícáinaté pimàni cayábéeri nuénánái irí, éwita nalípiná níái càmíiyéica cachàini náicha canánama, ínáté nuicáca yái càmínácuéca pimànica nalí cayábéeri càide iyúwacué càmicaalí nacái pimàni nulítáni’, càipíná núumaca nalí. ⁴⁶ Néese níái báawéeyéica íiwitáise nàapínácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iriculé, yái yùuwichàacáisi càmírica imáalàawa. Níata quéwa cayábanaméeyéica íiwitáise nawàlùapínácawa yàcalé iriculé nadèniacataléca nacáucawa càmírica imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

26

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá íimaca walí:

² —Píalíacuécawa iyaca wapíchalé pucháiba èeri ipíchawáise namànica Pascua yàasuná culto. Yánica abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái natàtàaca núa cruz ìwali, núa asiali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

³ Néenialíte sacerdote íiwacanánái nàwacáidáyacacawa judío íiwacanánái yáapicha Caifás icapèe manuírì iriculé, yái sacerdote íiwacalíná ípidenéericaté Caifás. ⁴ Yá nàináidacawa, natàaníca nacái, namànica wawàsi náapichawáaca náibàanápínaté Jesús ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. ⁵ Quéwa macáita náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níái manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irìcu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

⁶ Néeseté Jesús iyaca Betania iyacàlená irìcu, Simón icapèe irìcu, yái Simón ichùnìericatéwa cháunási lepra íicha. ⁷ Néese abéechúa inanái ùacawa Jesús yàatalé. Udèniaca achúméechúa catùu cawèníri íba alabastro icatùalená, ipuniéechúawa séenási pumèníri iyú, máiníri cawènica. Idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa, yá ùucùaca yái séenási pumènírica Jesús íiwita ìwali. ⁸ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca, waicácáiná yái umànírica, yá calúaca wía. Yá wadàbaca wáimaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanaca meedá canéeri iwèni iyú yái pumènírica isàni cawènírimica. ⁹ ¿Cánaté càmita uwéndani, manùba platapínácáinátani, uyúudàanápíná catúulécanéeyéi wenàiwicatá? —wáimaca. ¹⁰ Jesús yéemíaca yái wáimáanaca, yá íimaca walí:

—Picácué písàiwica ulí wawàsi. Yái umànírica nulí máiníri cayábacani. ¹¹ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàypínácué píapicha mamáalàacata càiripínáta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmírita iyapíná píapichacué càiripínáta cháí èeri irìcu. ¹² Udéca ùucùaca perfume nùwali, nusànipíná nabàlìacaténá nuinámi, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ¹³ Péemiacué cayábani, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái cháí èeri irìcu íiméerica nuwàwaca nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacàlidapíná uináwaná ìwali úái inanáica, umànicáiná nulí cayábéeri, yá nawàwalipíná úa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁴ Néeseté abéeri wéená wía Jesús yéewáidacaléca docenácaté wamanùbaca, ípidenéerica Judas Iscariote, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha. ¹⁵ Judas íimaca walí:

—¿Càinacué imanùbaca pía nulí nutécaalícué pía Jesús yàatalé píibàacaténácuéni? — íimaca yái Judas Iscariote. Néese nacàlidaca iríni nàanápínaté irí treinta namanùbaca moneda, níai plata cawèniyéica, báinúaca quéri iwènicatái. ¹⁶ Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càinacatáinápíná yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹⁷ Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto Pascua yaalí, nayáacatáica pan càimíiri idènià levadura. Yáté èerica, wía Jesús yéewáidacaléca wasutáca wéemìawa Jesús. Yá wáimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapíná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténá wáapichani? —wáimaca. ¹⁸ Yá íimaca walí:

—Piacuéwa Jerusalén iyacàlená irìculé, abéeri asìali icapèe néré, càide iyúwacué núumáanaté pirí. Píimacué irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía íima pirí: Mawiénica nùasu èeri nuétáanápínáwa. Yá nùacawa picapèe néré nuyáacaténá yàacàsi Pascua pinéerica nuéwáidacalénái yáapichawa, càì íimaca pirí’, càicué píimaca iríwa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese abénaméeyéi wéená wía yéewáidacaléca nàacawa néré, yá namànica càide iyúwa Jesús ichùulianaté nía. Yá nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

²⁰ Néese catáca wàwali, yá Jesús iyaca mesa iwéré wáapicha wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca. ²¹ Idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, yá íimaca walí:

—Péemìacué cayábani, abéeri péenacué itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca. ²² Yá idàbaca achúmaca wawàwa manuísíwata, yá wadàbaca wasutáca wéemìawani abéerinamata:

—Nuíwacali, ¿núasica? —wáimaca. ²³ Jesús íimaca walí:

—Yái yáapúadéerica núapicha pan quírápieli irìculé, yácata itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²⁴ Iwàwacutá nuétácawa càide iyúwaté profetanái itàanánaté tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalìcuíse, núa asìali Dios néeséerica; quéwa, imáiníripíná yùuwichàacawa yái asìalica itéeripínáca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayábatésica irítáni càmicaalíté imusúa iicá èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²⁵ Néese Judas yái íináidéericatéwa itéenápíná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yá isutáca yéemìawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿núasica? —íimaca yái Judasca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, píacatani —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese idècunitàacá wayáaca wayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca walíni. Íimaca walí:

—Peedacué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca walí.

²⁷ Néese yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáidaca walíni, yá íimaca walí:

—Macáitacué píiracuéni. ²⁸ Yácáiná yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripínácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéerica nacái báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha iwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuétácawa yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha.

²⁹ Quéwa núumacué pirí càmita nuèpua nuìrapínáca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripíná nuìracataléta wàlisài uva ituní píapichacué yàcalé irìcu Núaniri Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁰ Néese idécanáamité wacántàaca máisibáwanáita salmos, yá wàacawa dúli néré ípidenéchúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³¹ Jesús íimaca walí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa yáta catáquéi, néese pimàacapínacué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios íméricaté nùwali. Dios ímacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupìra ovejanáwa, néese nupìra ovejanái napiapínacawa nacàlálacawa’, ímacaté yái Diosca. ³² Quéwa nudécanáami numichàacawa yéetácáisi ícha, yá nùapínacuécawa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yásí nuípunitáidacuéca pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita càì numànica —íimaca yái Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—Péemla cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría càmínaca píalíawa nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Quéwa Pedro íimaca:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmitanica nucàlida nuchìwawa càmínaca nùalíawa píwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita wía Jesús yéewáidacaléca càì wáimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁶ Néese Jesús yàanàaca wáapicha wía yéewáidacaléca bànacalé inàlimaná néré ípidenácatalé Getsemaní. Yá íimaca walí:

—Píawinacuéwa cháì idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios ícha —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Yá Jesús itéca yáapichawa Pedro, nía nacái Zebedeo yéenibeca pucháiba ípidenéeeyéica Santiago, Juan nacái. Yá Jesús yùuwichàacawa manuísíwata achúmacáiná iwàwa, cáalucáiná íináidacawa, yái Jesúsca. ³⁸ Néese íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalícuísewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca. Nuwàwacué piacawéeridaca núa —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús yàacawa napíchalé achúmáanata. Yá Jesús yúuwàa iríacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá íimaca Dios irí: “Núaniri, cayábacaalí piwasàanáca núa ícha yái manuírí nùuwichàanápínacawa, yá piwasàaca núa. Quéwa càmicaalí cayába piwasàaná núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca isutáca yáawawa Dios ícha yái Jesúsca.

⁴⁰ Néeseacáwa Jesús yèepùacawa àniwa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Yá Jesús íimaca Pedro irí:

—¿Cánácué càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapiná piacawéeridacaténácué núa? ⁴¹ Picácué piimá pìyaca. Pisutácué píawawa Dios ícha ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía pimànínapínacué pibáyawanáwa. Piwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicacatacué piiná meedá —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Néese àniwa Jesús yàacawa náicha pucháibáaná yàawiríapiná. Yá isutáca yáawawa Dios ícha. Íimaca: “Núaniri, càmicaalí cayába piwasàaná núa ícha yái yùuwichàacáisica, yásí pimàni nulí càide iyúwa piwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yá iicáca nía iiméeyéica àniwa máinícáiná cadapùleca nía báawanama. ⁴⁴ Yásí Jesús imàacaca nía càita, yá yàacawa náicha àniwa isutácaténá yáawawa Dios ícha máisiba yàawiríapíná àniwa càide iyúwa idéenaté isutácawaca. ⁴⁵ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa. Yá Jesús isutáca yéemlawa nía:

—¿Cánácué piimá pìyaca mamáalàacata? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa? Idéca nùasu èeri yàanàaca, núa asíali Dios néeseérica, presocatáipiná namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi inúaca núa. ⁴⁶ Pimichàacuéwa wàanacuéwa. Aca néese yái asíalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàaníca, yá Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica wía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Naté espada machete nacáiri, àicu nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipináca Jesús. ⁴⁸ Judas, yái itéeripinacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalí quéecha càinápínacaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas íimaca nalí quéechatécáwa: “Yái asíali nutàidéeripináca nusùsuèripináca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Yá píibàacuéni”, càité íimaca nalí yái Judasca. ⁴⁹ Iná Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá Judas íimaca Jesús irí:

—¡Catámiquéera, Nuíwacali! —íimaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa wáiwitáise iyáaná watàidáaná wenàiwica cáininéerica waicáca, wía judíoca.

⁵⁰ Jesús íimaca irí:

—Pía nùacawéerináca, pimàni caquialéta yái piwàwéerica pìanàaca pimànica —íimaca yái Jesúsca. Néese níai yèeyéicawa Judas yáapicha nàacawa Jesús yàatalé, yá náibàacani. Yá nacùacani presoíri iyú.

⁵¹ Néese abéeri wéená wía Jesús yáapichéeyéica iwatàaca yàasu espadawa machete nacáiri. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatáni espada iyú abéeri sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita yùuwi abéemàa. ⁵² Néese Jesús íimaca yéewáidacalé iríwa:

—Píiyàa piasu espadawa yàalu iriculéwa. Càmita cayába càì pimàníináca, níacáiná macáita wenàiwica ipéliéyéica espada machete nacáiri iyú néetápiná nacáíwa espada iyúwa. ⁵³ ¿Càmita píaliáwa nuwàwacaalí nusutáca Núaniri Dios íichawa iyúudàanápíná núatá, yásí ibànùaca nulí sesenta mil ichàbaníseta ángelnáicatá iyúudèeyéipíná núatá? ⁵⁴ Quéwa nupéliacaalí, nusutácaalí nacái Dios íicha yàasu ángelnái, yá càmita núalimá nùuwichàacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nuínáwaná ìwali bàaluité Dios inùmalícuíse — íimaca yái Jesúsca. ⁵⁵ Néese Jesús isutáca yéemíawa níai wenàiwicaca:

—¿Cánacué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca espada, àicu nacái píibàacaténá núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinacué nupéliapíná píipunita. Macái èeri imanùbaca nudéca nùyaca templo irícu, nuéwáidacaalíté wenàiwica, yáté càmitacué píibàa núa néeni. ⁵⁶ Quéwa píalimácué píibàaca núa siùcade yéewanápíná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuínáwaná ìwali bàaluité Dios inùmalícuíse —íimaca yái Jesúsca. Néese macáita wía Jesús yéewáidacaléca wamàacaca Jesús abéerita. Yá wapiacawa náicha.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵⁷ Níai íibèeyéicaté Jesús natécani Caifás icapèe néré, yái sacerdote íiwacalináca. Nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacatéwa Caifás icapèe iriculé. ⁵⁸ Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa iriculé yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá yáawinacawa úwinái yèewi, níai icuèyéica templo. Pedro iyamáacawa néré iicácaténá càinácaalí ichàbacawa yái Jesús.

⁵⁹ Sacerdote íiwacanánái, nía nacái Junta Supremanái israelita íiwacanánáica nacutáca cachìwéeri wawàsi Jesús ìwali, namàacáanápíná úwinái nanúaca Jesús. ⁶⁰ Quéwa canáta nàanèeri ìwali wawàsi nanúanápíná Jesús éwita madécaná nacàlidacáaníta nachìwawa nacháawàacaténá Jesús iináwaná ìwali. Atata nàanàaca pucháiba wenàiwica icàlidéeyéipínáté ichìwawa. ⁶¹ Náimaca:

—Yái asíali íimacaté: ‘Núalimá numáalàidaca Dios yàasu templo, yásí nubàlùadapínáni àniwa máisiba èeri irícu’, càì íimaca —náimaca. ⁶² Néese yái sacerdote íiwacaliná imichàa ibàlùacawa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita pitàani? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica pìwali nacháawàanáca piínáwaná ìwali? —íimaca. ⁶³ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náichani mamáalàacata, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca irí àniwa:

—Nuchùlùlì píá cáuri Dios ípidená ìwali picàlidáanápíná walí báisíiri iyúni. Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrinápináca, yái Dios lírica? —íimaca. ⁶⁴Jesús íimaca írí:

—Yáca núa yái càide iyúwa píimáaná. Núumacué nacái pirí áibaalípiná piicápinácuéca núa, núa asíali Dios néeséerica. Piicápinácuéca núa yáawinéericawa Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírica náicha canánama nucùacaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácuéca nacái nùanàaca àniwa acalèe yèewíise chènuníise —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁵Néese yái sacerdote íiwacalíná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìaca yái Jesús íimáanáca Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacalíná íimaca nalí:

—¡Yái asíali itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali! ¡Càmita iwàwacutá wéemìaca áibanái icàlidáaná ìináwaná ìwali! Pidécuéca péemìaca itàaníca báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios líricasani. ⁶⁶¿Càinásicué wamànica írí? —íimaca. Néese náimaca:

—Cabáyawanácani. Iwàwacutá yéetácawa —náimaca. ⁶⁷Néese abénaméeyéi nàapìsáidaca Jesús inàni. Nacapèèdáidacani nacái. Aibanái nanúadáidaca nacái inàni ìwali. ⁶⁸Nabàlìia nacái ituí, yá náimaca írí:

—Píasa Mesíasca, yái wacuèrinása Dios ibànuèrisa walí, ¡piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí níai inúadáidéeyéica píal! —náimaca naicáaníca iquíniná.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁹Pedro yáawinacawa ìyaca bàacháwáise, yá inanái íibaidéechúa néré ùacawa Pedro yàatalé. Yá úumaca írí:

—Pía nacái yèepuníiritéwa Jesús yáapicha, yái Galilea néeséerica —úumaca. ⁷⁰Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa nèewi macáita níai wenàiwicaca. Yá íimaca:

—Càmita nùalíawa ìwali yái pitàaníríca nulí ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná nanúacani Jesús yáapicha.

⁷¹Néesecáwa Pedro yàacawa náicha iwáiná inuma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Yá áiba uicáca néréni, yá úumaca áibanái írí níai ìyèeyéica néré:

—Yái asíaliquéi yèepuníitéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret néeséerica —úumaca nalí. ⁷²Yá Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa báisí báisícata càmlínása yáalía iicáca Jesús. Íimaca:

—¡Càmita nùalía nuicácani yái asíalica! —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

⁷³Achúmáana tàacáwa àniwa, áibanái ìyèeyéica néré nàacawa Pedro yàatalé. Yá náimaca írí:

—Báisíta píaca néená níai Jesús yéewáidacaléca pitàanícáiná càide iyúwa Galilea yàasu cáli néeséeyéi —náimaca írí. ⁷⁴Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa báawéeri tàacáisi iyú báawanama báisí báisísíwata Dios yáaliériwa. Pedro íimaca:

—¡Càmita nùalía nuicácani yái asíalica! —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni. Yáta cawámai itàaca. ⁷⁵Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íiméericaté írí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipíná pichìwawa máisiba yàawiría càmlínáca píalíawa nùwali’, càité íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro yàacawa náicha. Yá íicháaníca cachàiníiri iyú.

27

Jesús es entregado a Pilato

¹Amalácaalíte nawicáu, yá macáita sacerdote íiwacanánái abédanamata náiwitáise nàapicha níai judío íiwacanánái béeyéica nanúanápíná Jesús. ²Yá nadacùaca náichawa Jesús. Néese natécani Pilato yàatalé, yái gobernador romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli.

La muerte de Judas

³Néeseté Judas, yái itéericaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Judas iicáca natéca Jesús nadacuèrimi, gobernador romanosàiri yàatalé nasutácaténá gobernador ichùllanápíná úwinái inúaca Jesús. Iná Judas, iicácáiná nanúanápínaté Jesús, yá achúmaca Judas íináidacawa iwàwawa, báawaca iicáca yái imànínácaté. Yá Judas iwàlùacawa nàatalé

níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Yá Judas iwàwacaté yèepùadaca nalí yái plataca nèericaté irí itéenacaté nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, níái treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi báinúaca quéri iwènicatáica. ⁴ Judas íimaca nalí:

—Nuèpùadacué pirí yái plataca ipíchaná cabáyawanáca núa ìwalíise. Nudéca numànica nubáyawanáwa nutéenácué pía yàatalé píibàacaténáni pinúanápínácuéni, yáara asìali mabáyawanéerica —íimaca yái Judasca. Quéwa náimaca Judas irí:

—¡Canápináta walíni cabáyawanáanaca pía! ¡Plasu wawàsicatéera! —náimaca.

⁵ Iná Judas yúucaca íichawa níái monedaca templo irìculé. Néese yàacawa. Yá idacùaca ícanápi ìwalísewa yéenúlusi iyú idacuèricaté chènuníise. Yá ipisìacawa chènuníise, yéewacaténá yéenúlusi isidùu ícanápi, yá yéetácawa.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái ìwacáidaca níái monedaca Judasmi yúuquéericaté íichawa templo irìculé. Yá náimaca:

—Idéca yeedáca iríwa yái plata imàacacaténá nanúaca asìali, íná casacàaca Dios iicáca yái plataca. Canátacué yéewaná wamàacaca Dios iríni ofrenda iyú —náimaca.

⁷ Iná náináidacawa nawènanápiná cáli Judasmi yàasu plata iyú, abéeri cáli ípidenéri Campo del Alfarero (íimáanaca “yàasu cáli, asìali imàníirica mapuwáa”). Néese nadécanáami nawèniacani, yá namàacaca yái cáli nabàllacatalépiná yéeteyéimiwa càmiyéica judío. ⁸ Iná Jerusalén iyacàlená mìnánái néemiacáináté càinácaalíte namànica Judas yàasu platami iyú, yá nàaca ípidená yái cálica Campo de Sangre (íimáanaca “Íraí yàalu”) Judasmi yeedácáináté iríwa yái plataca imàacacaténáté nanúaca asìali. Mamáalàacata càì náimaca ìwali yái cálica, àta siùca nacáide. ⁹ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuise, abéeri néená níái profeta iyéeyéicaté profeta Jeremías yéetacadénáamitéwa. Yái profeta íimacaté: “Needáca treinta namanùbaca moneda plata cawèniyéi, yái asìali iwènináami càide iyúwa israelita íiwacanánái ipáyaidáaná nawèniacaténá asìali nàasu wenàiwicapínáca. ¹⁰ Yá nawèniaca cáli platami iyú, yàasu cáli yái asìali imàníirica mapuwáa, càide iyúwa Wacuèriná Dios ichùulláná núa”, càì íimacaté yái profetaca Dios inùmalicuise.

Jesús ante Pilato

¹¹ Néeseté natéca Jesús gobernador romanosàiri yàatalé, yá gobernador isutáca yéemíawa Jesús. Gobernador íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. Néese Jesús íimaca:

—Báisita, núacani, pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese sacerdote íiwacanánáica, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica idècunitàacá nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata, yá masànacata náicha Jesús, éwita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa iyúwa nacháawàaná iináwaná ìwali. ¹³ Iná yái Pilato gobernadorca isutáca yéemíawa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa? Péemí nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwalíise —íimaca yái Pilatoca.

¹⁴ Masànata quéwa yái Jesúsca, càmita icàlida iináwanáwa gobernador irí, ibatàa abéeri tàacáisi pináta. Iná yái Pilato gobernadorca íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí.

Jesús es sentenciado a muerte

¹⁵ Camuí imanùbaca judiónái imànicaalíte Pascua yàasuná culto, yaté gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judiónái irípiná càirínácaalí presoíri nawàwéeri.

¹⁶ Néenialíte ìyaca caináwanéeri presoíri ípidenéericaté Jesús Barrabás. ¹⁷ Néese idécanáami judiónái nàwacáidáyacacawa Pilato yàatalé, yá Pilato isutáca yéemíawa nía:

—¿Càirínácaalícué náicha piwàwa nuwasàaca pirí, Barrabástasica, càmicaalí nacái, Jesús áibatasica, yái náiméerica ìwali Mesíascani, yái nacuèrinásàirica Dios ibànùerica nalí? —càì íimaca yái Pilatoca.

¹⁸ Pilato icàlidaca nalíni, yáaliacáinátéwa báawaca judío íiwacanánái iicáca Jesús, máiníacáiná cayábaca macái wenàiwica naicáca Jesús, íná judío íiwacanánái náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador irí.

¹⁹ Néese idècunitàacá Pilato yáawinacawa iyaca néré yàasu manuiri yàalubáisi íinatawa, yá Pilato yàacawéetúa ibànùaca irí tàacáisi. Yá úumaca irí: “Piwasàa caquialéta yáara asìali mabáyawanéerica, núamacanicáiná táiyápi bàwina. Yá núamacani irìcuíse máiní cáaluca núa manuísíwata Jesús ìwalíse, ipíchaná pimànica irí báawéeri”, càì ubànùaca tàacáisi ùacawéeri Pilato iríwa.

²⁰ Quéwa sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío íiwacanánáica nawènúadaca manùbéeyéi wenàiwicanái íiwitáise nasutáanápíná Pilato íicha iwasàacaténá nalípiná Barrabás, ichùullaca nacái yàasu úwináíwa nanúanápíná Jesús. ²¹ Néese gobernador Pilato isutáca yéemlawa nía àniwa:

—¿Càiríná asìali pucháibéeyéica íicha piwàwacué numàaca yèepunícawa pirícué? — íimaca. Néese náimaca:

—¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca. ²² Pilato isutáca yéemlawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué piwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali, Mesíascani, yái picuèrinápínáca? —íimaca. Néese macáita náimaca:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. ²³ Néese Pilato isutáca yéemlawa nía:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri idé imànica? —íimaca yái Pilatoca. Quéwa nèepua néemíanicawa:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²⁴ Atata Pilato yáaliacawa càmita yáalimá iwènúadaca náiwitáise, iicáca nacái máiní calúaca nía cachàiníwanái mamáalàacata nawàwáanápínaté namànica ùwicái gobierno íipunita yàcalé irícu. Iná Pilato ichùullaca yàasu wenàiwicawa itéenápíná irí úni. Yá Pilato íibaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica naicápiná yáasáidacaténá nalí yáawawa càide iyúwa canáca nacáiri ibáyawaná Jesús ìwalíse, quéwa cabáyawanéeri mamáalàacatani yái Pilatoca. Yá Pilato íimaca nalí:

—Canáca nubáyawaná pinúanácué yái asìalica. Piasu wawàsitaqué pinúani —íimaca yái Pilatoca. ²⁵ Macáita wenàiwicanái náimaca irí:

—¡Wía cabáyawanéeyéica ìwalíse, wéenibe nacái! —náimaca. ²⁶ Iná Pilato iwasàaca nalí Barrabás. Néese ichùullaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Nadécanáami nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwinái irí natàtàanápínáni cruz ìwali.

²⁷ Néese gobernador yàasu úwinái natéca Jesús Pilato icapèe manuiri néré, bàacháwa irìculé. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináica nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese.

²⁸ Needáca Jesús ibàle. Yá náucaca ìwalíse cáaléeri ruana nacáiri quíiréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèriná naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíniná. ²⁹ Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali. Namàacaca sitúa Jesús icáapi yéewápuwáiséeri irìculé càide iyúwaté romano icuèriná idèñlaná yàasu àicu oroíriwa. Néese nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná quéwa naicáanícáita meedá iquíniná. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca irí:

—¡Caslíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná.

³⁰ Nàaplsáidacani, yá needáca sitúa icáapi íicha, yá nanúadáidaca íiwita ìwali sitúa iyú.

³¹ Idécanáami càì naicáaníca Jesús iquíniná, yá needáca íicha yái ruana nacáiri quíiréerica. Néese náiyàaca ìwali ibàle, yá natéca natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

³² Nàacanáamiwa capli íicha, càmita yéewa Jesús iwáacutaca yàasu cruz, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná icapèedáidacani báawanama. Iná úwinái íibàaca asìali

ípidenéerica Simón, Cirene ìyacàlená néeséeri. Yá nachùuliaca Simón iwáacutaca cruz Jesús irípiná.

³³ Natéca Jesús méetàuculé Jerusalén ìyacàlená ícha. Nàanàacaté Gólgota néré (ímáanáca “Iiwitasi yáapimi ìyacatalé”). ³⁴ Yá nawàwacaté nàaca Jesús ìira uva ituní ipuíri, nèewiádeerica dabé yèewi ípidenéeri hiel wéebacaténá Jesús ìiná ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa, idécanáami yáalimáidaca achúmáanata, yá càníirita ìira náichani.

³⁵ Idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá náibàaca ibàlemi, náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁶ Néese úwinái iyamáa yáawinacawa néré nacùacaténáni ipíchaná áibanái yàanàaca yàatalé. ³⁷ Nachanàidaca tàacáisi cruz ìwali Jesús íiwita iwicáubàa. Yái tàacáisi icàlidacaté cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Yácata Jesús, yái judío icuèrináca”, íimacaté yái tàacáisica.

³⁸ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi cruz ìwali mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáuwáise Jesús irí. ³⁹ Níái ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulicubàa natàaníca Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícaténá iquíniná. ⁴⁰ Yá náimaca irí:

—¡Píata ímáalàidéeripinása templo, imichàidéeripinása nacái àniwani máisiba èeri irícu, pichàiniada píawawa yéetácáisi ícha ipíchaná péetácawa! ¡Báisícaalí Dios íirica pía, yá piricùawa cruz ícha! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴¹ Càita nacái naicáaníca Jesús iquíniná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica. Náimaca nalíwáaca:

⁴² —Ichùnìacaté áibanái ipíchanaté néetácawa, quéwa càmita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi ícha. Báisícaalí Israel itaquénáinámi icuèrinácatáni, ¡yásí yáalimá ir-icùacawa cruz íchatá, weebáidacaténá itàacái! ⁴³ Imacaté manuícasa íináidacawa iwàwawa Dios ìwali, íibàacaténása nacái iwàwawa Dios iwéré Dios icùanápínaténi báawéeri ícha. Quéwa báisícaalí cáinináca Dios íicácatáni, ¡yá Dios ichàiniadacatáni yéetácáisi ícha ipíchaná yéetácawa! ¡Iná càmita yéewa Dios íiricani càide iyúwaté icàlidáaná ichìwawa! —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁴⁴ Nía nacái cayéedéeyéica natàtèeyéica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàaníca nacái ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

⁴⁵ Néeseté machacànicaalíte èeri, yá catáca macáita cháí èeri irícu máisiba horapiná catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁶ Yásí horaquéi a las tres Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Elí, Elí, ¿lema sabactani?”, íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi ímáanáca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càí ímáanáca.)

⁴⁷ Abénaméeyéi néená níái ibàlùeyéicawa néré néemíacáináni, yá náimaca nalíwáaca:

—Yái asíali imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca.

⁴⁸ Yá abéeri náicha yàaca yeedáca esponja wáluma nacáiri íisapiadacaténáni uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja isàbéerica sitúa ipùatalicu. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténá Jesús ibèrùacani. ⁴⁹ Aibanáita quéwa yáapichéeyéi náimaca irí:

—Tàacáwa, wacùacuécani waicáwa Elías yàanàacaalí yeedácani cruz ícha —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná.

⁵⁰ Néese àniwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa ìiná íchawa. ⁵¹ Jesús yéetácanacáitawa, yáta manuíri yáawàanáca templo irícuírca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí ícha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanáca. Cáli icusúaca nacáíwa. Yá íba manuínaméeyéi nacái

nasubèriacawa cáli icusúacái iyú. ⁵² Yáta madécaná càliculli inùma nàacùacatéwa, yá nacáucàacawa madécaná yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, níái yéetéeyéimicatéwa. ⁵³ Nésetécáwa namusúacawa càliculli irìcuíse idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi ícha. Yá nawàlùacatéwa Dios yàasu yàcalé irìculé, yái Jerusalén ìyacàlenáca, yáté madécaná wenàiwica naicáca nía néré.

⁵⁴ Néese úwi íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica icuèyéicaté Jesús, naicácáiná cáli icusúacawa, yái áiba wawàsi ichàbáaná nacáíwa, yá cáaluca nía báawanama. Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Báisícata yái asìalica Dios íirica! —náimaca.

⁵⁵ Nàyaca nacái néré manùba inanái iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí déecuíseta quéwa. Níái inanáica nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli ícha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ⁵⁶ Uyaca nèewi María Magdalenaca. Áiba María nacái ìya néré úái náatúaca, níái Santiago, José nacái. Áiba inanái nacái ìya néré úái Zebedeo yéenibe yáatúaca.

Jesús es sepultado

⁵⁷ Néseté catáca yàacawa, yá abéeri càasuíri yàanàaca ípidenéerica José, Arimatea ìyacàlená mìnali. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái. ⁵⁸ Yá José yàaca iicáca Pilato gobernador yàatalé. Yá isutáca Jesús iinámi Pilato ícha. Néese Pilato ichùuliaca namàacaca José itéca Jesús iinámi. ⁵⁹ Inaté José yàacawa cruz néré, yeedáca Jesús iinámi, yá yéepùacani masaquèeri wáluma linoíri iyú, càide iyúwa wáiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ⁶⁰ Yái José idèniaca yàasu càliculli wàlisàíwa. Yá iriàdaca Jesús iinámi càliculli irìculé. Yái càlicullica áibanái íiquéericaté dúli ibàlài irìcu, yéewacaténá càlicullicani, càide iyúwa capli imàdàaná. José, áibanái nacái idécanáami nabàliaca càliculli inùma manuíri íba iyú, yá nàacawa ícha. ⁶¹ Quéwa María Magdalena, áiba María nacái nayamáacawa néré, náawinacáwacawa abéemàawáise càliculli ícha.

La guardia ante el sepulcro de Jesús

⁶² Néseté mapisáita àniwa, yái sábadò judiónái iyamáidacatáicawa, sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nàacawa Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté nàasu cáli.

⁶³ Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, pía icuèrica wía, wadéca wawàwalica yái ímáanácaté yáara cachìwéerica idècunitàacá cáucani. Iimacaté imichàanápínacatéwa yéetácáisi ícha máisiba èeri irìcu.

⁶⁴ Iná pichùulia úwinái nacùaca cayábani yái càlicullica àta imáalàacatáitawéi máisiba èeri ipíchaná yéewáidacalénái yàanàaca táiyápi yá nayéedùaca iinámi càliculli irìcuíse, ipíchaná nacái nacàlidaca nachìwawa wenàiwicanái irí idéénáca imichàacawa yéetácáisi ícha. Níacáiná yéewáidacalénái nacàlidacaalí iináwaná idécasa imichàacawa yéetácáisi ícha, yásí máiní yáawanáica báawaca íchani yái quéechéeri chìwáica yái nacàlidáanacaté nachìwawa ìwali Mesíascasani, yái judío icuèrinápináca —náimaca. ⁶⁵ Néese Pilato ímaca nalí:

—Pidèniacuéca úwinái pichùulièyéipiná icùaca càliculli. Píacué pibàliacani picùacué píalimáanáta cayábani, yái càlicullica, ipíchaná áibanái yàanàaca néré —ímaca yái Pilatoca.

⁶⁶ Néese nàacawa càliculli néré. Yá nachanàidaca sello íyanási nacáiri íba ìwali, yái manuíri íba nabàlièrica iyú càliculli inùma. Canáca yéewaná wenàiwica iwàlùacawa càliculli irìculé càmicaalícawa imàdáida sello quéechacáwa, yái sello íyanási nacáiri nachanàidéerica càliculli inùma ìwali. Yá namàacaca néré nacái úwinái icuèyéipináca càliculli ipíchaná áiba wenàiwica iwàlùacawa néré.

28

La resurrección de Jesús

¹ Néese sábadò ichàbacatéwa judiónái iyamáidacatáicawa. Yáté amaláca yàacawa domingo, yá María Magdalena, áiba María úapicha nacái nàaca naicáca càliculli nérépiná. ² Yáta cáli icusúacawa cachàiníri iyú, ángel Wáiwacali néesèeri yàanàacáiná chènuníse. Yàanàaca

càliculli néré, yá yeedáca manuíri íba càliculli inùma ícha, yá yáawinacawa íba íinata. ³ Yái ángel icànaca càide iyúwa énu icamaláná icànáná. Idènlaca nacái ibàlewa cabalèri, mèlumèluíri càide iyúwa nieve. ⁴ Uwinái naicácani, yá natatácawa nacalùniwa, yá náuwàa naliacawa cáli íinatalé càide iyúwa yéetéeyéimiwa. ⁵ Néese ángel íimaca inanái irí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Núaliacawa picutácuéca piacawa Jesús iinámi, yái natàtèericaté cruz ìwali. ⁶ Canáca chání, idéca imichàacawa yéetácáisi ícha càide iyúwaté ímáaná. Aquialécué piacuéwa piicáca aléi càliculli iriculé naliadacatáimicani. ⁷ Néese piacàatétacuéwa picàlidaca yéewáidacalénái iríni. Càicué píimaca nalí: “Wáiwacali idéca imichàacawa yéetácáisi ícha. Siúcade yàacawa pipíchalécué Galilea yàasu cáli néré. Nérépinácué piicáni”, càicué píimaca yéewáidacalénái iríwa. Yácata tàacáisi iwàwacutéericuéca nucàlidaca pirí — íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica napiacawa càliculli ícha, yá cáaluca nía quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Yá napiacawa nàcaténá nacàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca.

⁹ Yáta Jesús imàacaca yáawawa naicácani, yá itàidaca nía. Yá nàacawa Jesús yàatalé, náuwàa naliacawa nanùmáawawa cáli iwéré Jesús ípunita, náibàaca yàabàli ìwali nàcaténá icàaluíniná, càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca. ¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía. Piacué picàlidaca nuénánái iríni nàcaténáwa Galilea yàasu cáli néré, yásí néréca naicápiná núawa — íimaca yái Jesúsca.

Lo que contaron los soldados

¹¹ Néeseté níái inanáica idècunitàacá nèepùaca nàacawa càliculli ícha, yá abénaméeyéi néená níái úwináica icuèyéicaté càliculli nèepùacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. Yá nacàlidaca sacerdote íiwacanánái iríni macáita yái ichàbáanacatéwa. ¹² Néese sacerdote íiwacanánái nàaca natàanica judío íiwacanánái béeyéi yáapicha. Yáté abédanamacata náiwitáise. Néese nàaca madécaná plata úwinái irí masànacaténá níái úwináica. ¹³ Yáté náimaca úwinái irí:

—Picàlidacué áibanái iríni, táiyápi bàwina idècunitàacá piimácuéca piyaca, yásasí níái Jesús yéewáidacalénáimica nàanàcaté needáca ichéecami, càicué píimaca wenàiwicanái iríwa. ¹⁴ Néese gobernador yéemlacaalícué piináwaná ìwali càmiínácué picúa cayába yái càlicullimica, yásí wataánícuéca yáapicha piwicáu ipíchanácué inúaca pía — náimaca nachùuliaca úwinái nacàlidáanápíná nachìwawa.

¹⁵ Néeseté úwinái needáca nalíwa yái plataca, yá nàacawa nacàlidaca nachìwawa càide iyúwa sacerdotenái ichùulianaté nía. Càita nacái madécaná judíonái nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi Jesús ìwali àta siúca nacáide.

El encargo de Jesús a los discípulos

¹⁶ Inaté wía Jesús yéewáidacaléca once wamanùbaca, wàacatéwa Galilea yàasu cáli néré, áiba dúli néré Jesús icàlidéericaté walí ìwali, wàwacáidáyacacatáipínacawa. ¹⁷ Waicácaté Jesús, yá wàaca icàaluíniná, quéwa abénaméeyéi wéená càmitatécáwa neebáida báisíca Jesús yái naiquéerica. ¹⁸ Néese Jesús yàacawa wàatalé. Yá íimaca walí:

—Dios idéca imàacaca nulí íiwitáisewa nucúanápiná macáita iyéerica chènuniré, cháí èeri irícu nacái. ¹⁹ Piacuéwa macái cáli íinatalé, péewáidacué macái wenàiwicanái neebáidáanápíná nutàacái. Pibautizácué nacái cawinácaalí yeebáidéeyéica Wáaniri Dios, núa nacái yái Dios Iirica, Espíritu Santo nacái. ²⁰ Péewáidacué wenàiwica namànicaténá macáita càide iyúwa nuchùulianácué pía. Núatacué nacái píapicha, nùacawéeridapínácué píawa càiripínáta àta yái èeriquéi imáalàacatalépinátawa, nùanàapínácaalí àniwa — íimaca yái Jesúsca.

SAN MARCOS

Juan el Bautista en el desierto

¹ Yácata cayábéeri tàacáisi icàlidéerica walí Jesucristo ìwali, yái Dios Iirica. Yái tàacáisica idàba cà: ² Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios íméricaté Iiri iríwa. Dios ímacaté:

“Péemla cayába, nubànùapíná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáíwa.

Yá yàapínacawa pipíchaléwa yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náíwítáisewa yéewanápíná natàidaca pía cayábéeri iyú pìanàacaalípiná nàataléwa.

³ Icàlidapíná nalíwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càinàwàiri. Càipíná ímaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwítáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwítáisewa yéewacaténá idàbaca yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná’, càipíná ímaca yái nùasu wenàiwicaca”, ímacaté yái Diosca.

⁴ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías icàlidáanaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Juan el Bautista yàanàacaté manacúali yùuculé càinàwàiri, yá ibautizáca yàacawa wenàiwicanái néenibàa. Yàalàaca nía nawènúadánápíná náíwítáisewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáíwa, náasáidacaténá namàacacaté náichawa yái báawéerica namàníirica, yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha. ⁵ Néese manùbéeyéi wenàiwica nàacatéwa Juan yàatalé néemlacaténá itàacái, madécaná Judea yàasu cáli néeséeyéi, Jerusalén iyacàlená mìnánái nacái. Néese nacàlidaca náichawa yái báawéerica namàníirica, yá Juan ibautizáca nía Jordán inanába yáaculé.

⁶ Yái Juan idèniaca ibàlewa cáucuiri wáluma camello ichùna iwálumalená. Idèniaca nacái ìwaliabàawa pìrái ímamimi. Iyáa nacái iyáacaléwa wirìichu nacáiyéi, mába ituní nacái Juan yàanèerica manacúali yùucubàa càinàwàiri. ⁷ Càité Juan icàlidaca yèepunícawa nalíni: “Mesúnamáita áiba yàanàaca núamirìcubàa, máiníiri cachàinica íiwítáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripínáca; nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíiri cachàini náicha canánama máinícáiná cayábéerica nuíchani. ⁸ Nudéca nubautizácuéca pía úni yáaculé, yáta quéwa ibànùeripínácué pìrí Espíritu Santo ibautizácaténácué píiwítáise Espíritu Santo ichàini iyú”, ímaca nalí yái Juanca.

Jesús es bautizado

⁹ Néenialité Jesús yàanàaca Nazaret iyacàlená néese, iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Jesús yàanàaca Juan yàatalé. Néese Juan ibautizáca Jesús Jordán inanába yáaculé. ¹⁰ Idécanáami Jesús imichàacawa úni yáacuise, yáta iicáca capìraléeri cáli yàacùacawa. Yá iicáca Espíritu Santo iricùacawa ìwali càiride iyúwa unùcu iricùanáwa. ¹¹ Yá néemìaca Dios itàacái chènuníise. Dios ímaca Jesús irí: “Píacata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía”, ímaca yái Diosca.

Jesús es puesto a prueba

¹² Yáta Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càinàwàiri. ¹³ Jesús iyaca néré cuarenta èeri manacúali yùucubàa. Néréca Satanás yáalimáida Jesús imànínápíná ibáyawanáwa, quéwa càmìta Jesús yeebá. Yá Jesús iyaca cuwèesínái yèewibàa. Angelnái nacái yàacawéeridaca néréni, nayúudàacani.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté áibanái wenàiwica náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé. Néese Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli néré. Yá icàlidaca yèepunícawa yái tàacáisi cayábéerica Dios inùmalicúise. ¹⁵ Jesús ímaca: “Idéca yàanàaca yéenáíwaná Dios icùacaténá canánama

mesúnamáita. Iná piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa, peebáidacué nacái yái tàacáisi cayábéerica”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús llama a cuatro pescadores

¹⁶ Néese Jesús yèepunícawa Galilea icalìsaniná icàinalená íinatabàa. Yá iicáca pucháiba asíanái. Ibèeri íipidená Simón, iméeréeri íipidená Andrés. Yúuquéeyéi yàasu tarayawa yèepunícawa calisáacubàa, náibàacáiná cubái needácaténá nalíwa nàasu platawa. ¹⁷ Yá Jesús íimaca nalí:

—Aquialéué síisaara, piacuéwa núapicha yéewacaténá nuéwáidacalénáicuéca pía. Pidécuéca píibàaca cubái piwacáidacaténácué nía, quéwa siúcáisede nuéwáidapínácué píawa piwacáidáanápíná nulí wenàiwica yéewanápiná nuéwáidacaléca nía —íimaca yái Jesúsca.

¹⁸ Yáta namàacaca náichawa nàasu tarayawa. Yá nàacawa yáapicha.

¹⁹ Néese nèepunícawa nàacawa àniwa calisa idùlepiré, yá Jesús iicá nacái Zebedeo yéenibe pucháiba asíanái, íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái, ichùnièyèi yàasu chinchorrowsa, nàasu barca irícuwa. ²⁰ Jesús iicácanacáita nía, yá imáidaca nía. Yá caquialéta namàacaca náaniriwa barca irícu, yàasu wenàiwicanái yáapichawa íbaidéeyéica Zebedeo irí. Yá Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yáapicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

²¹ Yá nàanàaca Capernaum ìyacàlená néré. Néese áiba sábadu judiónái iyamáidacatáicawa, yá Jesús iwàlùacawa judiónái yéewáidacàalu irículé, yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica.

²² Yá nánáidacawa néemìaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía càide iyúwa wenàiwica idènièrica Dios íiwitáise icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càmita yéewáida nía càide iyúwa judiónái yéewáidáaná wenàiwica, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. ²³ Néese ìyaca nàasu néewáidacàalu irícu abéeri asìali idènièrica demonio iwàwalicuwa, abéeri demonio casaquèeri íiwitáise. Yái demonio idacùaca asìali íiwitáise. ²⁴ Yáta demonio idàbaca yéemíanicawa asìali isàna iyú. Yá demonio íimaca Jesús irí:

—¿Cáná pisàiwica walí wawàsi, pía Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica? ¿Pianàsica pimáalàidacaténá wía? Núalíacawa nuicáca pía, núalíacawa piwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica pía —íimaca. ²⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá íimaca demonio irí:

—¡Masànata pía! ¡Pimusúawa íicha yái asìalica! —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Néese demonio casaquèeri íiwitáise itatáidaca asìali cachàiníiri iyú, yá demonio yàacawa asìali íicha, yá demonio íicháanica yàacawa cachàiníiri iyú. ²⁷ Néese macáita iyéeyéica néré nacalùadacawa manuísíwata, íná nasutáca néemìawa níawáaca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yái wàlisài yéewáidáanáca? Yéewáidaca wenàiwica, ichùulíaca demonio nacái íiwitáise cachàiníiri iyúwa. Ichùulíaca demonio casaquèeyéica íiwitáise, yá namànica càide iyúwa ichùulíaná nía —náimaca nalíwáaca.

²⁸ Néese ráunamáita macái Galilea yàasu cáli néeséeyéi náalíacawa Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

²⁹ Idécanáamité namusúacawa judiónái yéewáidacàalu iríçuise, Jesús yàacawa Santiago yáapicha, Juan nacái. Yá nawàlùacawa Simón icapèe irículé, Andrés ìyacatalé ibèeri Simón yáapichawa. ³⁰ Néenialíté Simón iyéeru uculúacawa mecuní iyú. Jesús iwàlùacadénáamiwa nacapèe irículé, yáta nacàlidaca irí uculúanáwa. ³¹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, íibàaca ucáapi, imichàidaca úa, yáta mecuní ichàbacawa uícha. Néese ùaca nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

³² Néeseté catáca yàacawa, èeri idénáami iwàlùacawa, yáté yàcalé mìnánái natéca macái néenánáwa cáuláiquéeyéi Jesús yàatalé, áibanái wenàiwica nacái demonio idacuèeyéi íiwitáise. ³³ Yá macáita nàwacáidáyacacawa capli inùma néeni Jesús ìyacatái. ³⁴ Jesús

ichùnìacaté madécaná cáuláiquéeyéi macái uláicái íiwitáaná íicha. Jesús yúucaca madécaná demonio wenàiwicanái íicha, càmita quéwa ibatàa demonionái icàlidaca iináwaná ìwali, náalíacáiná naicácani, yái Jesúsca.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

³⁵ Néese táiyápicáwa, cáala èeri ipíchawáise èeri imusúacawa, yá Jesús imichàacawa, yàacawa imusúacawa yàcalé iricúise yàacaténáwa canácatalé wenàiwica. Yá néré isutáca yáawawa Dios íicha. ³⁶ Néese Simón yàacawa yàacawéeyéiná yáapichawa nacutáca Jesús.

³⁷ Néese nàanàacani, yá náimaca Jesús irí:

—Macáita nacutáca nàyaca pía —náimaca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa áibanái ìyacàle néré ìyéeyéica mawiénibàa nucàlidacaténá nalíni yái tàacáisi cayábéerica. Nudéca nàanàaca nucàlidacaténá nalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Iná Jesús yàacawa macái yàcalé ìyéeyéica Galilea yàasu cáli íinata. Icàlidaca nalíni nàasu néewáidacàlu imanùbaca irícu. Yá yúucaca demonio wenàiwicanái íicha.

Jesús sana a un leproso

⁴⁰ Néeseté áiba asìali, cacháunéeri íimami lepra iyú, yàacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécanáca Jesús iicácani. Yá íimaca Jesús irí:

—Núalíacawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —íimaca. ⁴¹ Yá catúulécanáca Jesús iicáca cáuláiquéeri, yá imàacaca icáapiwa ìwali, yá Jesús íimaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta icháuná lepra ichàbacawa asìali íicha. Yáta cayábaquéi asìalica. ⁴³ Quéwa Jesús ichùulìaca asìali yèepùanápínáwa íicha caquialéta. Yá nacái yàalàaca asìali cachàiníiri iyú.

⁴⁴ Jesús íimaca asìali irí:

—Péemla cayába. Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìaná pía. Néese, píawa caquialéta píasáida sacerdote iicá píimamiwa, yáalíacaténáwa cayábaca pía picháuná íichawa. Pimàaca nacái ofrenda Dios irí càide iyúwaté profeta Moisés ichùulìaná, cayábacáiná pía, yéewanápíná macái wenàiwica yáalíacawa pidéca pichùnìacawa —íimaca Jesús.

⁴⁵ Quéwa yái asìalica idàbaca icàlidaca macái wenàiwica irí Jesús iináwaná ichùnìanáni. Iná càmita quirínama Jesús yéewa iwàlùacawa asáiwaca áiba yàcalé irìculé madécanácáiná wenàiwica nawàwa naicácani. Iná yèepunícawa náicha manacúali yùucubàa càinàwàiri canácatalé wenàiwicanái. Quéwa macái yàcalé mìnánái nàacawa yàatalé naicácaténáni.

2

Jesús sana a un paralítico

¹ Néeseté cawàwanáta másiba èeri idénáami, yá Jesús yèepùa iwàlùacawa Capernaum ìyacàlená irìculé. Quéwa manùbéeyéi yáalíaca iináwaná ìyaca capìiricu. ² Yá madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa yàatalé íná napuníadaca capìi, inùma nérénamata. Yá Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. ³ Néese báinúaca asìanái yàanàaca itéeyéica asìali máapinéeri iiná macáita, càmlírica yáalimá imichàanícawa, irièricawa yàalubái íinatawa, iiméeri irícu.

⁴ Càmita náalimá nawàlùacawa Jesús nérépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré, íná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi ínatalé, sàabadéeri, canéerica ipùata chènuniré. Néréca nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca néenibàani, yéenúlusi ìwali, yái máapinéerica iiná yàalubái íinatawa. ⁵ Néese Jesús yáalíacawa náiwitáise manuica náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínáni, yá Jesús íimaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná íicha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁻⁷ Yá abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàyaca néré, yáawinéeyéicawa. Yá náináidacawa: “¿Cáná itàaní càì yái asìali Jesúsca? Itàaníca ìyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáiná asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha cayábacaténá

náapicha Dios. Abéericata Dios yáaliméeri imànica càiri wawàsi”, náimaca nàinàidacawa nalíwa nawàwalicuísewa. ⁸ Yáta Jesús yáaliacawa nàinàidáanáwa. Yá ímaca nalí:

—¿Cánacué yéewa pínáidacawa càì? ⁹ Máini màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmíciná áibanái yáalimá iicáca asáisi báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máini càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimáciná naicáca asáisi wadécaalí wachùnìacani wataacái iyúwa, yái máapinéerica. ¹⁰ Iná núa, asìali Dios néeséerica, nuchùnìapíná yái máapinéerica, píaliacaténacuéwa Dios idéca ichùuliaca numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cháì èeri irìcu, cayábacaténá náapicha Dios — ímaca yái Jesúsca. Néese ímaca máapinéeri irí:

¹¹ —Pía asìalica, pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa — ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese yái cáuláiquéerica imichàacawa. Yá itéca yàalubáíwa. Imusúacawa náicha idècunitàacá naicáidaca irí. Iná macáita nàinàidacawa naicáidaca manuísíwata Jesús irí. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Canácataté waiquéeri càiri wawàsica! —náimaca nalíwáaca.

Jesús llama a Leví

¹³ Néeseté Jesús yàacawa àniwa Galilea icalisaniná idùlepiré. Yá wenàiwicanái nàacawa yàatalé. Néese yéewáidaca nía. ¹⁴ Néesecáwa idècunitàacá yèepunícawa àniwa, yá iicáca Leví, yái Alfeo írìca. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatelécate plata yéénánái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná. Yá Jesús ímaca irí:

—Aquialé. Piawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía — ímaca yái Jesúsca. Yá Leví imichàa yàacawa Jesús yáapicha.

¹⁵ Néese Jesús iyáaca iyáacaléwa Leví icapèe irìcu. Nàyaca néré nacái mesa iwéré manùbéeyéi wenàiwica yeedéeyéica plata néénánái judío íchawa romanonái yàasu gobierno irípiná, manùbéeyéi nacái cabáyawanéeyéica wenàiwica. Macáita nayáaca nayáacaléwa Jesús yáapicha, yéewáidacalénái yáapicha nacái, madécanáciná wenàiwica nèepunícawa Jesús yáapicha. ¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, naicáca Jesús iyáaca iyáacaléwa náapicha níái macáita cabáyawanéeyéica wenàiwicaca. Néese náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—Yái yéewáidéericuéca pía, ¿cáná iyáa iyáacaléwa náapicha níái cabáyawanéeyéica wenàiwicaca, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús yéemìacani, yá ímaca fariseonái irí:

—Péemìacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmìta nawàwacutá abéeri ichùnìeripíná nía. Quéwa áibanái cáuláiquéeyéi nawàwacutácani, yái ichùnìeripínáca nía. Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmìta nacutá abéeri ichùnìeripíná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripíná náiwitáise báawéeri ícha. Càita nacái núa, càmìta nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliyéicawa cabáyawanáca, nawènúadánápíná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Iná cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa — ímaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

¹⁸ Aiba èeri càide iyúwaté náiwitáise ìyáaná, Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái fariseoca namàacacaté náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata. Néese wenàiwicanái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan yéewáidacalénái namàacaca náichawa nayáacaléwa càide iyúwa náiwitáise ìyáaná nasutácaténá níawawa Dios ícha manuísíwata, càita nacái fariseonái namànica càita. Néeni,

¿cáná càmita péewáidacalénái namàaca náichawa nayáacaléwa nasutácaténá níawawa Dios íicha? —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asìali icásàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asìanái naicácaténá icásàacawa casímáiri iyú. Idècunitàacá ìyaca náapicha, yá casímáica nía, íná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa. ²⁰ Quéwa áibaalípiná, áibanái itéca náichawani. Idècanáami natéca náichawani, yásí namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénáica, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa, nùyacáiná náapicha.

²¹ “Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wachanàidaca éwisàimi wabàlewa wàlisài wáluma yéemami iyú. Wachanàidacaalí càì, yásí wàlisài wáluma yéemami imàacacawa, yá icacanàidaca éwisàimi bàlesi, yá quèwanáta manuíca icháuná. ²² Péemiacué áiba comparación: Càmita wadé wàucùaca wàlisài uva ituní éwisàimi íimamisi irìculé. Wamànicaalí càì, néese uva ituní isáacawa dàchidàchiwaca inàniacubàa, yásí éwisàimi íimamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Yásí yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, íimamisi nacái. Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài íimamisi irìculé. Càita nacái nuéwáidacalénái yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya fariseonái yàasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali —íimaca yái Jesúsca.

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

²³ Aiba sábadu judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèepunícawa àyapulìcubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Néese yéewáidacalénái nadàbaca needáca achúmáanata trigo ituíná nayáapináwa, yácáiná judío íiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapináwani achúmáanata iyacaná áibanái ibànacale yéená, máapicaalí nía. ²⁴ Néese abénaméeyéi fariseo naicácani iyúwa íibaidacalési, yái Jesús yéewáidacalénái imàníríca, íná fariseonái íimaca Jesús irí:

—Péemì, ¿cáná péewáidacalénái íibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ²⁵ Yá Jesús íimaca fariseonái irí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuíse wàawirimi rey David ìwali. Bàaluté David iwàwacutáca yàacàsi, máapicáináni, áibanái nacái asìanái iyéeyéica yáapicha. ²⁶ Abiatar yàasu èerité, yái sacerdote íiwacalináca, néese David iwàlùacatéwa Dios yàasu manuírí capìima íimamisíri mabáyawanéeri irìculé, israelitanái isutácatáipiná Dios íicha. Yá David iyáaca pan namànírícaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapiná. Dios itàacái imàacacaté níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Davidta quéwa iyáacani. Yàaca nacái yáapichéeyéi iríwa nayáacaténá nacái. Dios càmita yùuwichàida nía, máapicáiná nía, íná catúulécánáca Dios iicáca nía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Jesús íimaca fariseonái irí nacái:

—Dios idéca imàacaca walí yái èeri sábadu wayamáidacatáicawa iyúudàacaténá wenàiwicanái, catúulécánáciná Dios iicáca wenàiwica. Dios càmirítaté idàba wenàiwica sábadu irípiná. ²⁸ Iná Dios idéca ichùuliaca núa, asìali Dios néeséerica, numàacáanápíná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, yái èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —íimaca yái Jesúsca.

3

El hombre de la mano tullida

¹ Néese àniwa Jesús iwàlùacawa judíonái yàasu yéewáidacàalu irìculé. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi ituwièricawa íicha. ² Abénaméeyéi fariseo naicáidaca Jesús irí naicácaténá asásísi Jesús ichùnìacaalípinaté asìali sábadu irìcu nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, ìwalíise yái imànínáca sábadu irìcu Dios ichùulliacáinaté judíonái iyamáidacawa macái sábadu imanùbaca. Néese fariseonái náimacaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìanáca wenàiwicanái. ³ Néese Jesús íimaca irí yái asìalica icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuésemi —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Idècanáami asìali ibàlùacawa, yá Jesús isutáca yéemìawa fariseonái:

—Siùcata nusutácué nuémìawa pía: ¿Càinásica Dios imàaca wamànica siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, wamàacasica néetácawa? —Ímaca yái Jesúscá. Quéwa masànata nía Jesús íicha. ⁵ Iná Jesús iicáidaca nalí, níái iyéeyéica itéesebàa. Máiní maséeca íináidacawa iwàwawa, yái Jesúscá, báawacáiná iicáca náiwitáise. Achúmaca iwàwa nacái càmicáiná fariseonái iwàwa yeebáidaca itàacái. Yá Jesús ímaca asìali irí:

—Piducúa picáapiwa —Ímaca yái Jesúscá. Yá asìali iducúaca icáapiwa, yáta cayábaca icáapi. ⁶ Quéwa fariseonái namusúacanacáitawa judíonái yéewáidacàalu íicha, yá nàacawa caquialéta nàwacáidáyacacawa áibanái judío yáapicha, cayábéeyéi iicáca rey Herodes, yái romanosàiri icuèrica Galilea yàasu cáli. Yá natàaníca náapicha càinápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús.

Mucha gente a la orilla del lago

⁷ Néeseté Jesús yàacawa náicha yéewáidacalénái yáapichawa Galilea icalìsaniná idùlepiré. Yá manùba wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi nàacawa Jesús yáamiwáise. ⁸ Aibanái néemlàcáiná iináwaná imàníná madécaná yái cànírica wenàiwica idé imànica, yá nàacawa Jesús yàatalé nacái naicácaténáni. Manùbéeyéi Judea yàasu cáli néeséeyéi yàacawa, Jerusalén iyacàlená néeséeyéi nacái, Idumea yàasu cáli néeséeyéi nacái, áiba cáli néeséeyéi nacái iyéerica abéemàise Jordán inanába íicha, Tiro iyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón iyacàlená néeséeyéi nacái, nía nacái yàcalé iyéeyéica natéesebàa. ⁹ Manùbacáiná wenàiwica néré, íná Jesús ichùullaca yéewáidacalénáiwa icùanápiná barca yàacaténáwa úni yáacubàa wenàiwicanái íicha déecuìsetatá calisa icàinalená íicha, ipíchaná wenàiwicanái iwesíaca iwéré. ¹⁰ Iwàwacutá càì imànica ichùnlàcáináaté manùba wenàiwica, íná madécaná cáuláiquéeyéi nawesíaca Jesús iwéré, namàacacaténá nacáapiwa iwali, yéewacaténá nachùnìacawa.

¹¹ Demonionái naicácaté Jesús, yá namàacaca wenàiwica demonio idacuèyéica íiwitáise nabàlùacawa nàulul ipùata iyúwa Jesús irí nàacaténá icàaluíniná. Yá demonionái náimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—¡Píacata yái Dios írìca! —náimaca irí. ¹² Quéwa Jesús yàalàaca demonionái cachàiníiri iyú, ipíchaná nacàlidaca cawinácaalíni.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹³ Néeseté Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa cayábéeyéi Jesús iicáca íiwitáise. Néese nàanàaca yàatalé. ¹⁴ Néese Jesús yeedáca néená doce namanùbaca nàacaténáwa yáapicha, yéewacaténá nacái ibànùaca nía nacàlidáanápíná Dios itàacái. Yàaca náipidenápiná apóstolnái. ¹⁵ Imàaca nacái nalí íiwitáise nàucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. ¹⁶ Níái docéeyéica imanùbaca íipidenéeyéica càì: Simón, yái asìali Jesús yàaca íipidenápiná wàlisài, Pedro. ¹⁷ Nía nacái Zebedeo yéenibe pucháiba, ibèeri íipidená Santiago, iméeréeri nacái íipidená Juan. Jesús yàaca wàlisài náipidenápiná Boanerges (ímáanáca “Caluéyéi íiwitáise càide iyúwa énu isàna”, càì íimáanáca). ¹⁸⁻¹⁹ Andrés nacái, Felipe nacái, Bartolomé nacái, yá nacái Mateo, Tomás nacái, Santiago nacái, yái Alfeo írìca, Tadeo nacái, yá nacái Simón, áibaalí íipidenéeri nacái celote, yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, nanúawani.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

²⁰ Néese Jesús iwàlùacawa capìi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese àniwa madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá dàalaca wenàiwica capìi írìcu, íná càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa, yái Jesús, nía nacái yéewáidacaléca. ²¹ Néese Jesús yéénánái yéemìaca iináwaná iwali, yá nàacawa Jesús yàatalé needácaténá náichani, náimacáiná iwali máiwitáiseecasani, yái Jesúscá.

²² Nàya néré nacái abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, yàanèeyéicaté Jerusalén iyacàlená néese. Yá náimaca Jesús ìwali: “Beelzebúca, yái demonio íiwacalináca, yáquéi idacùaca íiwitáise yái asìalica Jesús. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica íicha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

²³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa nía. Yá icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nalí: “Satanás canácatáita iwàwa yúucaca yàasu demonionáíwa wenàiwica íicha. ²⁴ Càide iyúwa wenàiwicanái iyáaná, napéliacaalí náipunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. ²⁵ Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, néese càmita náalimá nàya abéeri capli irìcu. ²⁶ Càita nacái, Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini quirínamatáni, yái Satanásca. Yá imáalàacawa ichàinicatá. Iná iwàwacutácué píaliacawa càmita núuca demonio wenàiwica íicha Satanás íiwitáise iyú.

²⁷ “Nudé quéwa núucaca demonio wenàiwica íicha nuíwitaíse iyúwa, cachàinicaíná núa Satanás íicha. Péemiacué comparación: Càide iyúwa cayéedéeri imàníná, càmita cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa irìculé áiba cachàiníiri asìali icapèeca iyéedùacaténá íicha yàasu, càmicaalíacawa cayéedéeri idacùaca íichawa yái cachàiníiri asìalica quéeacháwa. Iwàwacutá cayéedéeri càì imànica, yéewacaténá iyéedùaca cachàiníiri asìali yàasu. Càita nacái núalimá nudacùaca nuíchawa Satanás nuwasàacaténá wenàiwica Satanás íicha. Pidécuéca pitàanica báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali.

²⁸ “Péemiacué cayába, Dios imàacapíná iwàwawa íichéi macái íiwitáaná báawéerica wenàiwica imàníirica, itàaníirica nacái Dios ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa nabáyawaná íichawa. ²⁹ Quéwa wenàiwica itàanicaalí báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, yá canácatáita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná íicha, néese cabáyawanáca càiripinátani èeri càmíiri imáalàawa”, iimaca yái Jesúsca.

³⁰ Càita Jesús íimaca nalí níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, náimacáinaté Jesús ìwali demoniosa idacùaca íiwitáise.

La madre y los hermanos de Jesús

³¹ Néeseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, yéénánái nacái. Quéwa nabàlùacawa bàacháwáise capli íicha. Yá nachùullaca áiba imáidacaténá Jesús. ³² Néese áibanái yáawinéeyéiwa mawiénita Jesús irí náimaca irí:

—Píatúa, péenánái nacái, péenánái inanái nacái nabàlùacawa bàacháwáise. Nawàwacutáca pía —náimaca. ³³ Néese Jesús íimaca nalí iyéeyéica itéesebàa:

—Péemiacué yái núumáanáca núatúa ìwaliwa, nuénánái ìwali nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús iicáidaca nalí níai yéewáidacaléca yáawinéeyéicawa itéese. Yá íimaca:

—Piicácué, níai wenàiwicaca nuicáca nía càiyéide iyúwa núatúanáiwa, nuénánái nacáiwa.

³⁵ Cawinácaalí wenàiwica imàníirica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácata nuíquéri càiride iyúwa nuénásàiriwa, nuénásàatúa nacáiwa, núatúa nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

4

La parábola del sembrador

¹ Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica àniwa Galilea icalìsaniná idùlepiré. Idècunitàacá yéewáidaca nía, yá manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús itéese. Iná Jesús iwàlùacawa barca irìculé iyéechúa calisa yáacu. Yá yáawinacawa yéewáidacaténá wenàiwica iyaméeyéicawa calisa icàinalená íinata. ² Néese idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. Icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Iimaca nalí:

³ “Péemiacué comparación: Abéeri asìali ibànacaté yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. ⁴ Iná yàaca icasáaca yàacawani, yá abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, yá màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca bànacalé íimi. ⁵ Aiba ituínási yééná yúuwàacawa cáli íinata íba yèewiré,

canácatáica cayába cáli ibaníiri. Yá bànacalé ími ibacácawa ráunamáita, càmicáiná ibaní néeni cáli. ⁶ Néese quéwa èeri yàacáináwa chènuniré mamáalàacata, yá yeemáca púubéeyéi bànacalé, néese chuíca nía, canáciná napìchu cayába cáaléeri, íná néetácawa. ⁷ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa tuíri yèewiré. Néese tuíri idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, íná yái bànacaléca càmita idàwinàawa cayába, canáca nacái bànacalé iyacaná. ⁸ Aiba ituínási yéená yúuwàacawa cayábéeri cáli íinata. Yá idàwinàacawa cayába, idèniaca nacái iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa treinta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca iyacanáwa sesenta namanùbaca. Abénaméeyéi yéetaná idèniaca cien namanùbaca iyacaná”, ímaca yái Jesúsca.

⁹ Jesús ímaca nacái: “Càuwíiyéicaalícué pía, péemiacué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

El porqué de la parábolas

¹⁰ Néesetécawa Jesús iyaca abéerita, yá níai yáapichéeyéica, nía nacái doce namanùbaca yéewáidacaléca nasutáca néemíawani càinácaalí ímáaná yái comparaciónca. ¹¹ Yá Jesús ímaca nalí: “Dios imàacacué píaliacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáaliacawa. Néese áibanái càmiyéica yeebáida Dios itàacái, nucàlidaca nalíni yáawami comparación iyú, ipíchaná náalía néemíaca càinácaalí ímáaná. ¹² Iná éwita naicácaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náaliawa ìwali càinácaalí ímáaná. Ewita néemíacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náaliawa néemíaca càinácaalí ímáaná. Iná càmita nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹³ Jesús ímacatè nalí: “¿Cánásicué càmita píalía péemíaca càinácaalí ímáaná yái comparaciónca? Càmicaalícué píaliawa péemiacani, yásí càulenápinácuéca píchawa macáita comparación nucàlidéeripinácué piríwa. ¹⁴ Yá ímáanáquéera yái comparaciónca: Yái yèerica icasáaca yàacawa ituínási ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica icàlidacaalí Dios itàacái áibanái irí. ¹⁵ Abénaméeyéi wenàiwica càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa àyapulicubàa: Néemíaca Dios itàacái, quéwa idécanáami néemíacani, yá Satanás yàanàcàatécata imàacaca naimáichaca Dios itàacái ibànacanéerimica nawàwaliculé. ¹⁶ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási yúuwèericawa íba yèewiré: Néemíaca Dios itàacái, yá neebáidaca casíimáiri iyúni. ¹⁷ Néese quéwa, càmicáiná neebáida Dios itàacái tàì íméeri iyú, macái nachàini iyúwa, càide iyúwa canácaalí bànacalé ipìchu cayába, íná neebáidaca Dios itàacái maléená èeri meedá, càide iyúwa bànacalé yéetácaalíwa ráunamáita. Iná idàbacaalí áibanái yúuwichàidaca nía Dios ìwalíise, neebáidacáiná itàacái, Satanás nacái yáalimáidacaalí nía namànínapíná nabáyawanáwa, yásí naméyáacawa neebáidaca Dios itàacái. ¹⁸ Aibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica tuíri yèewiré; néemíaca Dios itàacái. ¹⁹ Quéwa báawaca náináidacawa nawàwawa báawanama abéerita nàasu cawèníiri ìwaliwa, yái èeri irícuíríca wawàsi meedá. Cáinináca naicáca cawèníiri, yái ichìwáidéerica wenàiwica. Nawàwa nacái needáca nalíwa macái cawèníiri nàasupínáwa. Iná náináidacáináwa ìwali macáita yái cawènírica, yá naimáichaca Dios itàacái. Càide iyúwa tuíri càmicaalí ibatàa bànacalé idèniaca iyacanáwa, càita nacái níai wenàiwicaca. Náináidacawa nawàwawa báawanama nàasu cawèníiri ìwaliwa, íná càmita namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Quéwa áibanái wenàiwica, càica níade iyúwa ituínási ibànacanéerimica cayábéeri cáli irículé. Néemíaca Dios itàacái, yá neebáidacani, yá namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa manùba. Abénaméeyéi namànica cayábéeri càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa treinta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái namànica cayábéeri manuísíwata náicha càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa sesenta namanùbaca macái yéetaná imanùbaca. Aibanái nacái namànica cayábéeri náicha mamáalàacata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí iyacanáwa cien namanùbaca macái yéetaná imanùbaca”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

²¹ Jesús ímacaté nali nacái: “Péemlacué comparación: Càmita watùcunì lámpara watécáténáni capli iriculé wabàacáténáni yàalusi iriculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa yái waiméerica íinata. Càmita càì wamàni. Néese watéca lámpara capli iriculé, yá wamàacaca chènunibàani, icànacaténá capli iricuíyéi ìwali. ²² Yái lámparaca ímáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwa náaliacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmiricáwa náaliawa ìwali. ²³ Càuwíyéicaalícué pía, yá péemlacué nutàacái”, ímaca yái Jesúsca.

²⁴ Jesús ímaca nali nacái: “Píináidacuéwa cayába ìwali yái nucàlidéericuéca pirí. Cayábacaalícué píináidawa nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué píaliacawa cayába ìwali, yái núméricuéca pirí. Yá imàacapínacué píaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. ²⁵ Wenàiwicacáiná íináidacaalíwa cayába nutàacái ìwali, yá nacái yáaliacaalí yéemlaca càinácaalí íimáaná, yásí Dios imàacaca yáaliacawa áiba wawàsi ìwali mamáalàacata. Quéwa áibacaalí wenàiwica càmita íináidawa cayába nutàacái ìwali, yá iimáichapíná nacái càinácaalí achúméeri wawàsi yáaliéricatéwa ìwali”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla que crece

²⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa. Ímaca nali: “Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa asìali ibànacaalí ituínási cáli yèewiré. ²⁷ Idécanáami ibànaca ibànacalewa, yá yàacawa icapèe néréwa iimácaténá. Eeri imanùbaca icawàacawa. Catá imanùbaca iimáca. Canácata imàníiri ituínási irí, quéwa yái ituínási ibacácawa, néese bànacalé idàwinàacawa cayába, éwita asìali càmicáaníta yáaliawa càinácaalí iyú ibànacale idàwinàanáwa. ²⁸ Càita cáli imànica yàasu wawàsitawa meedá: Quéechacáwa cáli imàacaca ituínási ibacácawa, néese cabáinácani yái bànacaléca, néese capùtunácani, néese càyacanácani. ²⁹ Néese quéwa mísicaalíni, yá asìali yeedáca iyacaná, yácáiná ibànacale iyacaná yàasu èeri idéca yàanàaca”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la semilla de mostaza

³⁰ Jesús ímacaté nali nacái: “Siùcade nucàlidacué pirí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ³¹ Yái Dios icùanáca yàasu wenàiwicawa càicanide iyúwa mostaza íimi wenàiwica ibànéerica cáli yèewiré. Yái mostaza ímica máiní achúméeríinacani. ³² Ewita achúméeríinacáanítani yái mostaza ímica, càicáaníta idécanáami nabànacani, yásí idàwinàacawa manuúripíná náicha canánama bànacaléca. Idènlaca yàanawa manuúnaméeyéi, yásí màsibèe náalimá namànica namùlubèwa catámàacatalé”, ímaca yái Jesúsca.

El uso que Jesús hacía de las parábolas

³³ Càité Jesús yéewáidaca wenàiwica Dios ìwali manùba comparación iyú càide iyúwa yái tàacáisica. Yéewáidaca wenàiwica càide iyúwa náalimáaná néemlaca. ³⁴ Jesús yéewáidaca wenàiwica comparación yáawami iyúta. Néeseta idècunitàacá iyaca abéerita yéewáidacalénái yáapichawa, yá icàlidaca nali macáita càinácaalí náimáaná níái comparaciónca canánama.

Jesús calma el viento y las olas

³⁵ Yáté èerica catácáiná yàacawa, íná Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaníná íicha —ímaca nali.

³⁶ Néese yéewáidacalénái nàacawa manùbéeyéi wenàiwica íicha. Nawàlucawa barca iriculé, natéca Jesús yáawinacawa náapicha barca irícu. Aibanái wenàiwica nàacawa náamiwáise barca irícu, másibáwanáita quéwa barcaca. Néesecáwa Jesús iimáca íichawa. ³⁷ Néese manuúri cáuli ipùaca nàwali. Máiníiri cachàinica yái cáulica. Màladàca nacái yúuwàacawa barca iriculé, yá úni ipuníadaca yàacawa barca. ³⁸ Jesús iimácáita

quéwanáta. Abéeri ímamisiri iriàcawa barca yàapùà néese, Jesús irièri yàacawa íinata. Néese nacawàidacani, náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¿Cáná pimàaca wasawíacawa? —náimaca Jesús irí.

³⁹ Yá Jesús imichàacawa, yàalàaca cáuli cachàiníri iyú, yá ímaca nacái màladàca irí:

—¡Wiú pía! —ímaca yái Jesúsca. Yáta wiúca yái cáulica, màladàca nacái. ⁴⁰ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánácué máini cáaluca pía? ¿Cánácué càmita manuí píinàidacawa piwàwawa nùwali? —ímaca yái Jesúsca. ⁴¹ Máini cáaluca nía. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Cawínásica yái asíalica ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulláná nía? —náimaca nalíwáaca.

5

El endemoniado de Gerasa

¹ Néeseté nàanàaca abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, Gerasa yàasu cáli néré. ² Néese idècunitàacá Jesús imichàacawa barca iricúise cáli ínatalépiná, yáta asíali yàanàaca Jesús yàatalé, abéeri asíali demonio idacuèri íiwitáise. Yái asíali yàacawa yéetáními icàliculèená néese. ³ Yái asíali iyacaté yéetáními icàliculèená yèewi. Canácata yáaliméeri idacùacani, ibatàa cadena iyú piná, càmita náalimá. ⁴ Ewitaté yàcalé mìnánái nadacùacáanítani madécaná yàawiría, yàabàli, icáapi nacái cadena iyú, càicáaníta macái èerita imàdàidacaté íichawa cadena, yá nacái iwaaléminamata imànica cadena. Iná canácata yáaliméeri idacùacani, canásiwata. ⁵ Yái asíali yèepunícawa yéemíanícawa táiyápinama, èeríapinama nacái yéetáními icàliculèená yèewiré, dúli yèewiré nacái. Yá inúadàidaca yàawawa íba iyú. ⁶ Quéwa iicácáiná Jesús déecuise, yá ipiàcawa Jesús yàatalé. Ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíná. ⁷ Yá demonio yéemíanícawa asíali isàna iyú. Ímaca Jesús irí:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, Jesús Dios íirica yái Dios chènuníiséeri náicha canánama. Nusutáca píicha wawàsi Dios íipidená ìwali picá piùwichàida núa! —ímaca yái demonioca.

⁸ Càì demonio ímaca, Jesús ímacáináté irí:

—Pía, demonio casaquèeri íiwitáise, piawa asíali íicha —ímaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Jesús ímaca demonio irí:

—¿Cawiná píipidená? —ímaca yái Jesúsca. Yá demonio ímaca Jesús irí:

—Nuípidená Legión, ímáanáca “Cawàwanáta cinco mil namanùbaca”, máinícáiná madécanáca wía —ímaca yái demonioca.

¹⁰ Néese demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ibànùaca nía méetàuculé íicha yái cálica. ¹¹ Mawiénita nalí dúli ìwali madécaná marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa. ¹² Iná demonionái nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata:

—Pichùulìacaténá wàanápínáwa marranonái yàatalé, yá pimàaca wawàlùacawa marranonái idèèrìculé —náimaca. ¹³ Càita Jesús imàacaca nàacawa. Yá demonionái yàacawa asíali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèèrìculé. Níái marranonái dos mil namanùbaca cawàwanáta. Naplàcawa máiwitáisewaca demonio íiwitáise iyú, àta nacaláacatalétawa quìratàli íinatáise calisa yáaculé, yá nàisicùmawaca macáita, níái píráica càmiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

¹⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naplàcawa, yá nàaca nacàlidaca marrano iináwanámi manuíri yàcalé irìcu, yàcalé pùubéeyéi irìcu nacái iyéeyéica mawiénibàa. Iná madécaná wenàiwica nàacawa néré naicácaténá càinácaalí iyáaná. ¹⁵ Néese nàanàaca Jesús yàatalé. Yá naicáca yái asíali madécanéeyéi demonio idacuèricaté íiwitáise. Yáawinéericawa iyaca, ibàle yáapichawa mawiénita Jesús irí, cáiwitáise nacáicani. Yá cáaluca níái wenàiwicaca. ¹⁶ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi, iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái iríni, càinácaalíté iyú Jesús ichùnìacani, yái asíalica demonio

idacuèricaté íiwitáise. Nacàlidaca nalí nacái marranonáimi iináwaná ìwali. ¹⁷ Iná nadàbaca nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa nàasu cáli íicha.

¹⁸ Yá Jesús yèepùacawa barca yàatalé, néese yái asìali demonionái idacuèricaté íiwitáise isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. ¹⁹ Quéwa Jesús càmita imàaca asìali yàacawa yáapicha. Néese Jesús íimaca asìali irí:

—Pèepùawa picapèe néréwa, péenánái yàataléwa. Picàlida nalíni macáita yái cayábéerica Wacuèriná Dios imànírira pirí, iicá nacái pipualé manuísíwata —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Néese yái asìali yàaca icàlidacani diez namanùbaca yàcalé irìcu iyéeyéica Decápolis yàasu cáli íinata. Icàlidaca Jesús imànicaté irí cayábéeri, yá macáita néemìacaalíténi, yá nánáidacawa manuísíwata néemìacani.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

²¹ Néeseté idécanáami Jesús ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha barca irìcu yéewáidacalénái yáapichawa, yá manùba wenàiwica iwacáidáyacacawa yàatalé. Yá Jesús iyamáacawa calìsa icàinalená íinata. ²² Néese áiba asìali yàanàaca, abéeri néená níái judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái, íipidenéerica Jairo. Yá Jairo iicáca Jesús. Yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí, yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. ²³ Yá isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata. Jairo íimaca Jesús irí:

—Nuídu iculúacawa, uwàwa uétácawa nuícha. Iná nuwàwacutáca pía nucapèe néréwa, pimàaca picáapiwa ùwali, ipíchaná uétácawa —íimaca.

²⁴ Néese Jesús yàacawa Jairo yáapicha yéewáidacalénái yáapichawa. Madécaná wenàiwicanái nacái nàacawa yáamiwáise. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ²⁵ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cálúaicacaté úa doce camuí, uíraná imusúacawa uícha mamáalàacata. ²⁶ Uuwichàacatéwa báawanama idècunitàacá manùba cadèpiacáiyéi idèplaca úa. Ewitaté úucacáaníta ùasu platawa macáita upáyaidacaténá cadèpiacáiyéi, càicáaníta càmita cayába úa, mamáalàacata quéwanáta cúlúaicaca yáwanái úa. ²⁷ Uémìacaté Jesús iináwaná ichùnìaná wenàiwica, íná ùaca nacáíwa manùbéeyéi wenàiwica yáapicha. Yá ùacawa Jesús yáamiwáise mawiénita irí manùbéeyéi wenàiwica yèewi, yá udunùaca Jesús ibàle ìwali. ²⁸ Umànica càì uínáidacáináwa ùacawa: “Nudunùacaalí ìwali, éwita ibàle ìwalicáaníta meedáni, yásí báisíta cayábapínáca núawa”, càì úumaca uínáidacawa ulíwa uwàwalìcuísewa. ²⁹ Udécanacáita udunùaca ibàle ìwali, yáta uíraná iyamáacawa uícha, yá úlíacawa uwàwalìcuísewa udéca uchùnìacawa uláicái íicha. ³⁰ Yáta Jesús yáalíacawa iwàwalìcuísewa ichùnìacaté áiba wenàiwica íiwitáise iyúwa. Iná iwènúacawa iicáidacaténá manùbéeyéi wenàiwica irí. Néese Jesús isutáca yéemìlawa nía. Iimaca nalí:

—¿Cawiná idunù nubàle ìwali? —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita piicá níái madécanéeyéi wenàiwicaca nacàbadàayacacawa nàacawa piwéré? ¿Cánásica yéewa pisutá péemìlawa cawinácaalí idunù pìwali? —námaca Jesús irí.

³² Quéwa Jesús iicáida itéesewa mamáalàacata iicácaténá yái wenàiwica idunuèricaté ìwali.

³³ Iná úái inanáica umusúacawa wenàiwicanái yèewíise. Yá ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, úlíacawa uchùnìacatéwa. Yá ubàlùacawa ùlulù ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíniná. Yá ucàlidaca irí macáita uínáwanáwa báisíiri iyú. ³⁴ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pía, inanáica, pimàacacáiná piwàwawa nùwali, íná yéewa pidéca pichùnìacawa. Píawa matuìbanáita. Pidéca pimusúacawa càiripínáta íicha yái uláicáica —íimaca yái Jesúsca.

³⁵ Idècunitàacá Jesús icàlidaca ulíni, yá áibanái nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néese. Yá námaca Jairo irí:

—Pídumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —námaca. ³⁶ Jesús yéemìlaca natàaníná, quéwa càmita itàaní náapicha. Jesús itàanícáita abéerita Jairo yáapicha, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalica. Jesús íimaca irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese càmita Jesús imàaca áibanái nàacawa náapicha Jairo icapèe nérépiná. Imàaca nàacawa náapicha

níawamicata Pedro, Santiago nacái, Santiago imééréeri nacái, ípidenéeri Juan. ³⁸ Yá néese nàanàaca judíonái yéewáidacàalu íiwacali icapèe néré, yá Jesús iicáca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníyéi isàna, íicháaníyéica báawanama, nacántàa canción cachàiníiri iyú yéetáními ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ³⁹ Jesús yáaliacawa icáucàidáanápíná úa yéetéechúamicawa. Yá iwàlùacawa nacapèe irìculé, íimaca nalí:

—¿Cánacué pimàni pisànawa báawanama, píicháanícué nacái máini? Uara sùmàuca càmicíhúata yéetáwa, uimácáicata ùyaca —íimaca yái Jesúsca, yáaliacáináwa icáucàidáanápínaté úa.

⁴⁰ Néese naicáaníca Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisíiri iyúcani uétácatéwa. Quéwa Jesús imusúadaca nía canánama capíi íicha. Néese itéca yáapichawa yéetéechúami yáaniri, úatúami nacái, nía nacái yéewáidacaléca iyéeyéica yáapicha. Yá nawàlùacawa sùmàumi irìacataléca.

⁴¹ Néese íibàaca ucáapi ìwali, úái yéetéechúamicawa, yá íimaca ulí:

—Talita, cum (ímáanáca judíonái itàacái iyú: “Pía, mànacàuca, núuma pirí, pimichàawa”, càì ímáanáca) —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yáta úái sùmàuca, idènièchúaca doce camuí, umichàacawa, yá uìpina nacái. Yá nàináidacawa manuísíwata naicáidaca ulí, níai wenàiwicaca iyéeyéica néré. ⁴³ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, icáucàidáanaté úa. Néese ichùuliaca nacái nàaca uyáapíná, úái sùmàuca.

6

Jesús en Nazaret

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum iyacàlená yàasu cáli íicha, yá yàanàaca yàasu cáli néréwa, Nazaret iyacàlenáca. Yéewáidacalénái nàaca nacáiwa yáapicha. ² Yá sábadu irícu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irícu. Manùbéeyéi wenàiwica yéemlàcáináni, yá báawaca nàináidacawa nawàwalícuísewa. Náimaca nalíwáaca:

—Canáca yéewaná yéewáidaca wía. Icàlidacáita áibanái yàasu tàacáisi meedá, càmicáiná yáaliawa cayába. Càmita báisí imàni yái càmicírica wenàiwica idé imànica. ³ Yácata ìirimi meedá yámide yàalubáisi imàníirinámica. María ìirica meedáni. Nabèerica meedáni, níai Santiago, José nacái, Judas nacái, Simón nacái. Yéénánái inanái nacái nàyaca wèewibàa meedá —náimaca nalíwáaca. Iná càmita nawàwa neebáidaca Jesús itàacái. ⁴ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Batéwa macái wenàiwica naicáca profeta cáimiétaquéri iyú icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Quéwa yàasu cáli néeséeyéi, yéénánái nacái, icapèe irícuíyéi nacái, níawamita càmita nawàwa neebáidaca itàacái. Càita nacái nùasu cáli néeséeyéi, nuénánái nacái, nucapèe irícuíyéi nacái, càmita nawàwa neebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Càmita Jesús imàni néré yái càmicírica wenàiwica idé imànica, càmicáiná neebáida itàacái. Quéwa imàacaca icáapiwa abénaméeyéi cáuláiquéeyéi ìwali, cawàwanáta máisiba, yá ichùnìaca nía. ⁶ Yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata càmicáiná neebáida itàacái.

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

Néeseté Jesús yèepuníca yéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irícubàa iyéeyéica mawiénita Nazaret iyacàlená irí. ⁷ Jesús imáida yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacaléca. Néese idàbaca ibànùaca nía pucháibanamata nàacaténáwa yàcalé imanùbaca. Ichàiniadaca nía náucáanápíná demonio wenàiwicanái íicha. ⁸ Càmita imàaca natéca wawàsi nàasu àyapu imàluwenáwa. Imàacaca natéca abéerita nàasu àicuwa natéeripíná àyapulicubàa. Càmita imàaca natéca saco, yàacàsi nacái, plata nacái. ⁹ Imàacaca nàwalica nàasu costiza nacáiriwa nàabàli ìwaliwa, quéwa càmita imàaca nadèniàca pucháiba nabàlepináwa, abéerita meedá.

¹⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Piwàlùacuéwa abéeri capíi irìculé, yá piimácué néréta àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irícuíse. ¹¹ Aibalé càmicaalícué namàaca piwàlùacawa, càmicaalí nacái nawàwa néemìaca

picàlidacuéca nali nutàacái, yá iwàwacutácué piàcawa náicha. Pichùpiacué cáli ichùmalé piabàli íchawa naicápiná càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía israelitaca, píasáidacaténácué nali Dios yùuwichàidáanápiná níawa —íimaca yéewáidacalénái iríwa, yái Jesúsca.

¹² Iná yéewáidacalénái nàacawa nàalàacaténá wenàiwica nawènúadánápiná náiwitáisewa Dios irípiná. ¹³ Yá náucaca nacái madécaná demonio wenàiwicanái ícha. Nàucàaca olivo iséená manùbéeyéi cáuláiquéeyéica ìwali, yá nachùnìaca nía.

La muerte de Juan el Bautista

¹⁴ Néeseté rey Herodes yéemìaca wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, manùbacáiná wenàiwica nacàlidaca nàyaca ìwali, yái Jesús imànínáca, càinácaalí iyú yéewáidaca wenàiwica nacái. Yá Herodes íimaca Jesús ìwali:

—Juan el Bautistami idéca icáucàacawa, íná yéewa yáalimá imànica yái càmirica wenàiwica idé imànica —íimaca yái rey Herodesca, iyúunáidacáiná Juan el Bautistamiani yái Jesúsca. ¹⁵ Aibanái íimaca Jesús ìwali:

—Yácata profeta Elías yàanèerica àniwa —náimaca. Aibanái íima:

—Yácata áiba profeta càiride iyúwaté profetanáimi wapíchaléeyéimi —náimaca. ¹⁶ Quéwa rey Herodes yéemìacaalíte nacàlidaca Jesús iináwaná, yá Herodes íimaca:

—Yácata Juanmi, yái nuchùulièricaté nawichùaca ícha íiwita. Idéca icáucàacawa —íimaca yái rey Herodesca.

¹⁷ Càica Herodes íimaca ichùuliacáináaté yàasu úwináíwa náibàanápinaté Juan calúacáiná Herodes yàacawéetúa iicáca Juan, úái Herodes yàacawéetúa ípidenéechúaca Herodías. Yá úwinái nadacùacaté Juan cadena iyú presoíyái ibànalìcu. Uái Herodíasca, úacata Herodes yéenasàiri Felipe yàacawéetúa quéechatécáwa, quéwa Herodes imelùdacaté úa yéenasàiri íchawa. ¹⁸ Iná Juan íimacaté rey Herodes irí: “Báawéeriquéi peedáanáca péenasàiri yàacawéetúawa”, íimacaté yái Juanmica.

¹⁹⁻²⁰ Iná báawacaté Herodías uicáca Juan, yá uwàwacaté unúacani, quéwa càmita úalimá unúacani, cáalucáiná rey Herodes iicáca Juan, yáaliacáináwa cayábéericani, yái Juanca, mabáyawanéeri nacái. Iná Herodes icùaca Juan ipíchaná Herodes yàacawéetúa Herodías inúacani. Ewita rey Herodes càmicáaníta yáaliáwa càinácaalí iwàwacutáaná imànica macái èerita idécanáamité yéemìaca Juan icàlidaca irí Dios itàacái, càicáaníta casíimáica rey Herodes yéemìaca Juan itàacái. ²¹ Quéwa áiba èerité Herodías úalimáca umànica Juan irí càide iyúwaté uwàwáaná. Rey Herodes imànica manuírí fiesta iwàwalicaténá yàasu èeriwa asáicatáicaténi. Yá imáidaca yáapichéeyéiwa iyúudèeyéica Herodes icùaca Galilea yàasu cáli, nía nacái yàasu úwi íiwacanánáica, nía nacái yàacawéeyéináca asianáica caináwanéeyéica Galilea yàasu cáli néeséeyéica, nayáacaténá nayáacaléwa yáapicha, namànicaténá yáapicha nacái manuírí fiesta. ²² Yá Herodías uídu iwàlùacawa asianái iyáacàalu irìculé. Yá ulabàaca báawéeri iyú abéechúata asianái yàacuésemi naicácaténá úa. Naicáciná ulabàaca, íná usíimáidaca nawàwa macáita rey Herodes, nía nacái yáapichéeyéica iyéeyéica iyáacaléwa yáapicha. Iná rey Herodes íimaca mánacàu irí:

—Pisutá nuícha càinácaalí piwàwéerica. Yásí nùaca piríwani —íimaca ulí.

²³ Yá Herodes íimaca ulí àniwa pucháiba yàawiríata báisí báisísíwatasa Dios yáliéricawa Herodes yàanápinaté ulí càinácaalí wawàsi uwàwéerica ícha, éwitasu uwàwacaalíte ícha cáli yéema, yái Galilea yàasu cálica Herodes icuèrica, yásí yàanápinása ulítáni báisíta, íimaca.

²⁴ Yá ùacawa náicha, úumaca úatúa iríwa:

—¿Càirínásica wawàsi nusutá ícha? —úumaca úatúa iríwa. Yá Herodías úumaca ulí:

—Pisutá ícha Juan el Bautista íiwita —úumaca ulí úái Herodíasca, uwàwacáináaté uicáca Juan íiwita utuí iyúwa úaliacaténáwa báisíiri iyúcani Juan yéetácawa. ²⁵ Néese úái mánacàuca uèpua uwàlùacàatétawa àniwa rey Herodes yàatalé. Yá úumaca irí:

—Siúcata nuwàwa piàca nulí Juan el Bautista íiwita quírápieli irìcu —úumaca irí.

²⁶ Néese, éwita achúmacáaníta manuísíwata rey Herodes iwàwa, yéemìacáiná usutáaná ícha, càicáaníta càmita Herodes idé imáisanìaca uíchani, íimacáináaté ulí nàacuésemi níái

wenàiwicaca yàanápínása ulí cànácaalí wawàsi usutéerica ícha. ²⁷ Yá rey Herodes ichùullaca úwisàiri iwichùanápíná Juan ícha íiwita, itecaténáni rey Herodes irí. ²⁸ Néese úwisàiri yàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá iwichùaca Juan ícha íiwita. Càité Juan yéetácawa. Yá úwisàiri itéca íiwitami quírápieli irícu. Yá yàaca íiwitami ulí úái mànacàuca. Néese úái mànacàuca utécani úatúa iríwa, uicácaténá báisíiri iyúcani Juan yéetácatéwa.

²⁹ Néese Juan yéewáidacalénáimi yéemìaca iináwanámi, yá nàacawa presoíyéi ibàna néré needácaténá Juan ichéecami. Yá natéca nabàllawani.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

³⁰ Néeseté apóstolnái yèepùa ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé, idécanáami nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese nacàlidaca Jesús irí macáita namàníricaté, néewáidéerica iyú wenàiwicanái nacái. ³¹ Jesús íimaca nalí:

—Wàacuéwa wàanácuéwa walínáamitawa áibalé canácatalé wenàiwica, yéewanápiná wayamáidacawa achúmáanacáwa —íimaca nalí, madécanácáiná wenàiwica yàanàaca yàacawa nàatalé, áibanái nacái yèepùacawa yàacawa náicha, íná càmita yéewa nayamáidacawa, ibatàa nayáanápíná nayáacaléwa, càmita náalimá. ³² Iná Jesús yàacawa barca irícu yàasu apóstolnái yáapichawa abéemàalé Galilea icalisaníná ícha, canácataléca wenàiwica. ³³ Quéwa madécaná wenàiwica iicáca nàanáwa, náalía nacái naicáca nía. Iná wenàiwicanái imusúacawa macái yàcalé ícha, yá napiacawa néré. Yá manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca napíchalé néré. ³⁴ Néese Jesús imichàacawa barca irícuise néré, yá iicáca madécaná wenàiwica. Canáca nalí abéeri yéewáidéeripíná nía Dios ìwali, íná catúulécanáca Jesús iicáca nía, càide iyúwa waicácaalí canéeyéi icuèriná ovejaca. Yá idàbaca yéewáidaca nía madécaná wawàsi ìwali. ³⁵ Néese catáca yàacawa nàwali, yá yéewáidacalénái yàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Catáca yàacawa wàwali cháí canácatáica yàcalé. ³⁶ Pichùullà nèepùanápínáwa nàacawa bànacalé yèewiré, yàcalé irículé nacái iyéeyéica mawiénita nawèncaténá nayáapínáwa —náimaca. ³⁷ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca nalí. Néese yéewáidacalénái íimaca irí:

—¿Càmita píalíawa canáca walí doscientos namanùbaca denario ocho quéeri iwènicatái? Ewita wadènlacaalí yáara platatá, càicáaníta càmita wáalimá wawènlaca cayába pan wèeripínáca nayáapínátá, níái manùbéeyéi wenàiwicaca —náimaca. ³⁸ Jesús íimaca nalí:

—¿Càisimalénácué pan pidènià? Pícutácuécáwani —íimaca nalí. Néese idécanáami náalíacawa, yá náimaca irí:

—Cinco namanùbaca pan, pucháiba cubái imìdecaná nacái —náimaca.

³⁹ Néese ichùullaca nía manùbéeyéi wenàiwicaca náawináanápínáwa nàwacacawa ipuléeri masicái ínata. ⁴⁰ Néese náawinacawa nàwacacawa manùbéeyéi yàalusipíná, cien namanùbaca abénaméeyéi, cincuenta namanùbaca áibanái nacái. ⁴¹ Néese Jesús yeedáca cinco imanùbaca pan icáapi irículéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáida chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái yàacàsica. Néese isubèriadacani, iwacùaca pan yéewáidacalénái iríwa nawacùacaténá wenàiwicanái iríni. Néese iwacùaca cubái imìdecaná nacái yéewáidacalénái iríwa macáita. ⁴² Yá macáita wenàiwicanái iyáaca cadénamani. ⁴³ Néese yéewáidacalénái needáca doce mapíiri imanùbaca pan yéenáimi, cubái nacái imàaquéricawa. ⁴⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica pan, cinco mil namanùbaca asíanái. Càmita naputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái.

Jesús camina sobre el agua

⁴⁵ Yáta Jesús ichùullaca yéewáidacalénáiwa nawàlùanápínáwa caquialéta barca irículé nachàbacaténáwa ipíchalépiná abéemàalé Galilea icalisaníná ícha nàanàacaténá Betsaida iyacàlená néré. Iwàwa nàacawa ipíchalé idècunitàacá imàacaca wenàiwicanái yèepùacawa ícha. ⁴⁶ Néeseté idécanáami ibànùaca wenàiwicanái yèepùanápínáwa ícha canánama, yá Jesús yàacawa dúli ínatale isutácaténá yáawawa Dios ícha. ⁴⁷ Néese idécanáami catáca

nawicáu, Jesús yéewáidacalénái nàyaca barca irìcu bamuchúami calisa. Yá Jesús iyaca abéerita cáli íinatáiscáwa. ⁴⁸ Néese iicáca máadáiní natenáca cachàiníri iyú cáulicáiná ipùaca náipunita, íná càmita náalimá nachàbacawa abéemàalé. Amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí yèepuníriwa úni inànìacubàa. Iwàwaca ichàbacawa náicha machacàníri iyú. ⁴⁹ Quéwa naicáca lipinánica úni inànìacubàa, yá nayúunáidaca wenàiwica iwàwanámicani. ⁵⁰ Yá néemánicawa macáicáiná naicácani. Cáaluca nía báawanama, càmicáiná náalía naicácani. Yáta quéwa Jesús íimaca nalí:

—¡Matuíbanáicué pía, núaquéi, picácué cáalu pía! —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese Jesús iwàlùacawa nàatalé barca irìculé. Yáta wiúca cáuli, Jesús iwàlùacáináwa nàatalé barca irìculé. Yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. ⁵² Càmitàacáwa nadé náalíacawa cayába Jesús íiwitáise ìwali, éwitaté naicáacáníta imàníná pan iyú yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càulenácáiná náicha náalíánápináwa néemíaca càinácaalí íimáaná.

Jesús sana a los enfermos de Genesaret

⁵³ Nachàbacatéwa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, yá nàanàaca Genesaret yàasu cáli néré. Yá nadacùaca barca calisa idùlepiré. ⁵⁴ Namichàacanacáitawa barca irìcuíse, yá wenàiwicanái náalía naicáca Jesús. ⁵⁵ Yá wenàiwicanái napìacawa macái yàcalé irìculé iyéeyéica néré nacàlidacaténá nalí Jesús yàanàaca. Néese manùbéeyéi wenàiwica nadàbaca natéca cáuláiquéeyéi wenàiwica yàalubái íinatawa náalíacataléca Jesús iyaca. ⁵⁶ Néese àta alénácaalí Jesús yàawa achúméri yàcalé irìculé, manuíri yàcalé irìculé nacái, manacúaliré nacái, yá natéca naliadaca cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulìcubàa Jesús ichàbacatabàapínáwa. Yá cáuláiquéeyéi nasutáca Jesús íicha imàacáanápíná nadunùaca ìwali, càmicaalí nacái, ibàle ipùata ìwalita. Yá macáita idunuèyéica Jesús ìwali, yá cayábaca nía uláicái íicha.

7

Lo que hace impuro al hombre

¹ Abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu nàanàacaté Jerusalén iyacàlená néese. Nàwacáidáyacacawa abénaméeyéi fariseo yáapicha. Néese macáita nàacawa Jesús yàatalé. ² Naicácaté abénaméeyéi Jesús yéewáidacaléca nayáaca nayáacaléwa càmiyécáwa íiba icáapiwa éeréri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. Càmita Jesús yéewáidacalénái imàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréri iyú ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa càide iyúwa fariseonái imàníná. Íná fariseonái itàaníca Jesús yéewáidacalénái ìwali, náimaca casacàacasa Dios iicáca Jesús yéewáidacalénái. ³ (Níai fariseoca, áibanái judío nacái macáita namànica càide iyúwaté nàawirináimi imàníná. Càmicaalícawa náiba nacáapiwa éeréri iyú nayáacalé ipíchawáise, càmitàacá nayáa nayáacaléwa, canásíwata. Càmita nayáa nayáacaléwa càmicaalícawa namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréri iyú càide iyúwa fariseo íiwitáise íimáaná. ⁴ Idécanáami nacái nawènìaca yàacàsi yàcalérìcu, yá nèepùacawa nacapèe néréwa namànicaténá culto nacáiri nàapìdàanápíná náichawa ipíchawáise nayáa nayáacaléwa. Neebáidaca nacái madécaná càide iyúwaté nàawirináimi yéewáidáaná, íná namànica culto nacáiri náibacaténá éeréri iyú macái íiwitáaná bacàa, catùa nacái, mapuwáa nacái, nàasu cama nacái, naiméerica íinata.) ⁵ Íná fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca Jesús irí:

—Níai péewáidacaléca, ¿cáná càmita namàni càide iyúwaté wàawirináimi yéewáidáaná? Càmita namàni culto nacáiri náibacaténá nacáapiwa éeréri iyú càide iyúwa wàawirináimi ichùullanáté wía wamànínápíná ipíchawáise wayáaca wayáacaléwa, íná casacàaca Dios iicáca níai péewáidacaléca —náimaca. ⁶ Jesús íimaca nalí:

—Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi machacàníri iyú pìwalicué, píacué pucháibéeyéica íiwitáise. Isaías itànàacaté tàacáisi piináwaná ìwalicué Dios inùmalicuése. Dios íimacaté:

‘Níai israelitaca náimacáita meedá nàacasa nucàaluíná, quéwa càmita cáiníná naicáca núa báisiiri iyú nawàwalícuésewa.

⁷ Caná iwèni nuicáca nàasu culto namàníricasa nulí. Càmita néewáida wenàiwica nutàacái iyú, néese néewáidacáita wenàiwica náiwitáise iyúwa', càica íimaca yái Diosca. ⁸ Pidécuéca meedá pimàacaca píichawa Dios itàacái, peebáidacaténacué wenàiwicanái yàasu tàacáisi meedá —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Pidécuéca pimànica máiní báawéeri wawàsi, pimàacacáinacué píichawa Dios itàacái, pimànicaténacué meedá iyúwa píiwitáise íimáaná. ¹⁰ Profeta Moisés íimacaté Dios inùmalicúise: 'Pia píaniri íimiétacanáwa, píatúa nacáíwa', íimaca yái Diosca. Yaté íimaca nalí àniwa: 'Aibacaalí itàaníca báawéeri iyú yáaniri ìwaliwa, càita nacái itàanícaalí báawéeri iyú yáatúa ìwaliwa, yá iwàwacutácué pinúacani', íimacaté yái Diosca. ¹¹ Quéwa piácué fariseoca, pidécuéca péewáidaca wenàiwicanái cayábacasa càì nàimaca nàaniri íríwa, náatúa írí nacáíwa: 'Càmita núalimá nuyúudàaca píá. Nudéca nucùaca Dios írípiná yái plataca, yái nuèripinámica pirí, íná canáca nulí cayába nuyúudèripiná iyú píá', càì nàimaca nasèenái íríwa. ¹² Càita pidécuéca péewáidaca wenàiwica càmitasa iwàwacutá nayúudàaca nàaniriwa, náatúa nacáíwa, nàimacaalí càì nasèenái íríwa. ¹³ Iná pidécuéca píasáidaca piúcaca píichawa Dios itàacái, peebáidacáinacué plawirináimi íiwitáisewa, yái péewáidéericuéca iyú wenàiwicanái Dios itàacái íicha. Pimànicuéca mamáalàacata madécaná càiyéi wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa níai wenàiwicaca ibàluèyéicawa mawiénita irí. Yá íimaca nalí:

—Péemlàcué nutàacái piácué macáita. Píalimáidacué píalíaca péemlàca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi nucàlidéeripinacuéca piríwa. ¹⁵⁻¹⁶ Macái yàacàsi iwàluèriwa wenàiwica idèericulé, canáca yéewaná casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha. Abéerita wenàiwica ibáyawaná, yá nacái itàacái báawéerica imusuéricawa iwàwalicúise, yácata casaquèerica imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese Jesús yàacawa wenàiwicanái íicha, yá iwàlùacawa capìi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese yéewáidacalénái nasutáca néemlàwani càinàcaalí íimáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica yàacàsi ìwali. ¹⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, càmitasicué nacái píalí péemlàcani yái nucàlidéerica? ¿Càmitacué píalíawa canácata yàacàsi yáaliméeri casacàaca imànica wenàiwica íiwitáise Dios íicha? ¹⁹ Yái yàacàsi càmita iwàlùawa wenàiwica iwàwa iriculé. Iwàlùacáitawa idèericulé. Néese yàacawa íicha meedá —íimaca nalí yái Jesúsca. Càita Jesús yéewáidaca nía yàacàsi ìwali, Dios imàacaca wenàiwica iyáaca macái íiwitáaná yàacàsica, masacàacáiná macáita nía. ²⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Yái nabáyawaná namànírica, yá nacái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wenàiwica iwàwa iricúise, yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha. ²¹ Macáita íiwitáisesi báawéeri imusúacawa wenàiwica iwàwa iricúise. Càita báawéeri íiwitáisesi: Namànica náalaniwa; namànica nainá iyúwa càide iyúwa càmlíná Dios imàaca wenàiwica imànica; nayéedùaca áibanái yàasu; nanúaca wenàiwica; ²² naimáca áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlírca nacái nanìrisíwa; máiní nawàwa needáca nalíwa manùba wawàsi; namànica áibanái irí báawéeri; nachìwáidaca áibanái wenàiwica; mabáiníiri iyú namànica báawéeri nainá iyúwa málaléquéeri iyú áibanái wenàiwica yàacuésemi; báawaca naicáca áibanái wenàiwica ìwalíise yái cawènírica áibanái idènièrica; natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali; máiní cachàinica naicáca níawawa; càmita náalíca cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. ²³ Macáita yái íiwitáaná báawéerica imusúacawa wenàiwica iwàwa iricúise. Yácata casaquèerica imànica wenàiwicanái íiwitáise Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

Una extranjera que creyó en Jesús

²⁴ Néeseté Jesús yàacawa Galilea yàasu cáli íicha yàanàacaténá Tiro iyacàlená yàasu cáli néré. Yá iwàlùacawa capìi iriculé. Idècunitàacá iyaca néré, càmita iwàwa yàcalé mìnánái náalíacawa alénàcaalí iyaca. Càmita quéwa yáalimá ibàaca iináwanáwa. ²⁵ Ráunamáita

abéechúa inanái uémìaca iináwaná ìwali ìyaca capìi irìcu. Udènìà uíduwa demonio idacuèchúa ìiwitáise. Uái inanáica ùacàatécatawa Jesús yàatalé. Yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa Jesús ìpunita, usutácaténá iicáanápíná upualé. ²⁶ Càmíichúata israelita úái inanáica. Néese Sirofenicia yàasu cáli néeséechúaca úa. Yá ùanàaca usutácaténá Jesús íicha wawàsi yúucáanápíná demonio uídu íicha. ²⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Péemà comparación: Càmìta wáuca sùmanái iyáacalé áulinái iyáapíná, càita nacái iwàwacutá nuyúudàaca quéechacáwa nuénánáicawa, níai israelitaca. Càmìta cayába nuyúudàaca píacué càmíiyéica israelita —íima ulí, yáalimáidacaténá iicáwa úa, asáisi uebáidacaalí Dios imànínápíná ulí cayábéeri éwita càmíicáaníta israelita úa. ²⁸ Yá úumaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, quéwa càide iyúwa áulinái yáawinacaalíwa mesa yáapíise, sùmanái yúucacaténá nayáapíná yàacàsi yéénáimi, càita nacái nuwàwaca Dios imànica nulí cayábéeri éwita càmíicáaníta israelita núa —úumaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca ulí:

—Pidéca píasáidaca nulíni pitàacái iyúwa peebáidaca nulí, íná càmìta iwàwacutá pisutáca nuícha quirínama nuyúudàanápíná píawa. Yá numàaca pèepùacawa picapèe néréwa, demoniocáiná idéca yàacawa píidu íicha —íimaca ulí yái Jesúsca. ³⁰ Néese uèpùacawa ucapèe néréwa, yá ùanàaca uíduwa irièchúawa matuíbanáita uimácataléca. Quéwa demonio yàacatéwa uícha.

Jesús sana a un sordomudo

³¹ Néeseté Jesús yèepùà yàacawa Tiro ìyacàlená yàasu cáli íicha. Yá ichàbacawa Sidón ìyacàlená yèewibàa. Yá ichàbaca nacái diez namanùbaca yàcalé Decápolis yàasu cáli íinatéeyéica iyaca. Yá yàanàaca Galilea icalìsaníná néré. ³² Néese áibanái natéca asìali Jesús yàatalé, abéeri asìali màuwíiri, càmíiri yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápíná icáapiwa màuwíiri ìwali ichùnìacaténáni. ³³ Jesús itéca màuwíiri méetàucuta wenàiwicanái íicha, yá Jesús iwàlùadaca báipunitácanama icáapi ipùatawa asìali yùuwíapuná irìculé pucháibanama. Néese Jesús yàapìsaca icáapi ipùata ìwaliwa, yá idunùaca asìali inène ìwali icáapi ipùata iyúwa. ³⁴ Néese Jesús iicáidaca chènuniré, yá yeedáca icalésawa. Yá íimaca asìali irí: “¡Efata!” (íimáanáca hebreo itàacái iyú: “¡Yàacùacawéi piùwica!” íimáanáca.)

³⁵ Yá yáalimá yéemìaca cayába yái asìalica, yá cayábaca nacái inène, yáalimá itàaníca machacàníiri iyú. ³⁶ Néese Jesús yàalàaca níai wenàiwicaca ipíchaná nacàlidaca áibanái irí iináwaná ichùnìanáni, quéwa éwita ichùulìacáaníta nía manùba yàawiría, càicáaníta nacàlidaca iináwaná mamáalàacata. ³⁷ Macái wenàiwica yéemièyéica Jesús iináwaná ìwali nánáidacawa manuísíwata néemìacani. Yá náimaca nalíwáaca: “Imànica macáita cayábéeri iyú. ¡Imàacaca màuwíiyéi yéemìaca! ¡Imàacaca nacái matàacáiyéi itàaníca!” náimaca Jesús ìwali.

8

Jesús da de comer a cuatro mil personas

¹ Aiba èerité madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé. Néese canáca nayéeripíná néeni. Yá Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa. Yá íimaca nalí:

² —Catúulécana nuaicáca níai wenàiwicaca. Nadéca nàyaca núapicha máisiba èeri. Siùcade canáca nalí nayáapíná. ³ Nubànùacaalí nía máapíiyéica nacapèe nérépináwa, cawàwanáta nawàwachàbacawa àyapulicubàa namáapicawa, abénaméeyéi nàanàacáiná déecuise —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese yéewáidacalénái náimaca irí:

—Canácata yáaliméeri yàaca nayáapíná cháí, canácatáica wenàiwicanái ibànacale — náimaca. ⁵ Jesús isutáca yéemìawa yéewáidacalénáwa:

—¿Càisimalénácué pan ìya piri? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Iyaca walí siete namanùbaca pan —náimaca.

⁶ Néese Jesús ichùuliaca wenàiwicanái yáawinacawa cáli íinata. Yá yeedáca níai siete namanùbaca panca icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica. Yá isubèriadacani, yàaca yéewáidacalénái iríwani. Néese, yéewáidacalénái iwacùaca pan wenàiwicanái irí. ⁷ Iyaca nacái nalí cawàwanáta másiba cubái imìdecaná púubéeyéi. Jesús yàaca Dios irí cayábéeri ìwali, yái cubáica. Yá ichùuliaca nacái yéewáidacalénáiwa iwacùanápínani wenàiwicanái irí. Yá nawacùaca nalíni. ⁸ Yá macáita nayáaca cadénamani, yái yàacàsica. Néese Jesús yéewáidacalénái needáca siete mapíiri namanùbaca yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa. ⁹ Batéwa báinúaca mil namanùbaca asìanái iyáacaté yái yàacàsica. Càmita naputàa inanáinái, sùmanái nacái. Néese Jesús imàacaca nèepùacawa íicha, níai manùbéeyéi wenàiwicaca. ¹⁰ Yá Jesús iwàlùacàtétawa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Néese nàacawa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, yá nàanàaca Dalmanuta yàasu cáli néré.

Los fariseos piden una señal milagrosa

¹¹ Néeseté abénaméeyéi fariseo nàanàaca Jesús yàatalé. Yá nadàbaca natàaníca cachàiníiri iyú Jesús yáapicha. Nawàwa náalimáidacani imàníinápíná áiba wawàsi báawéeri. Yá nasutáca íicha imàníinápíná naicáca wawàsi íiwitáise iyúwa càmlírica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténá báisíta Dios néeséericatani. ¹² Yá Jesús yeedáca icalésawa cachàiníiri iyú máinícáiná báawaca íináidacawa iwàwawa. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué pisutá numàníinápíná càì? Pídecuéca piicáca numànica manùba, quéwa càmitacué peebáida nutàacái. Péemìacué cayába, càmitacué núasáida piicáca càiri wawàsi —íimaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús yèepùacawa náicha, yá iwàlùacawa àniwa barca irìculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa àniwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha.

La levadura de los fariseos

¹⁴ Jesús yéewáidacalénái naimáichacaté natéca náapichawa nayáapínáwa. Nadèniacáita abéeri pan meedá náapichawa barca irìcu. ¹⁵ Néese Jesús yàalàaca nía ipíchaná nàyaca càide iyúwa báawéeyéi íiwitáise fariseo iyáaná, rey Herodes nacái. Íimaca nalí:

—Péemìacué cayába comparación: Piicácué píichawa fariseonái yàasu levadura, yá nacái rey Herodes yàasu levadura —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá yéewáidacalénái càmita náalíawa Jesús yàalàaná nía fariseonái yàasu tàacáisi íicha, rey Herodes íiwitáise íicha nacái. Iná yéewáidacalénái náimaca nalíwáaca:

—Idéca càì íimaca walí canácáiná walí pan —náimaca. ¹⁷ Jesús yáalíacawa náináidáanáwa, íná íimaca nalí:

—¿Cánácué píima canácasa pirí pan? Càmita nutàaní pan ìwali. ¿Cánácué càmita peebáida nulí nùalimáca nùacuéca piyáapíná càinácaalícué pimáapuèrica? ¿Néenicué, máinísica càulenáca píichani? ¹⁸ Pidèniatacué pituíwatatá. ¿Cánácué càmita píalía péemìaca ìwali yái piiquéerica? Pidèniatacué nacái piùwiwatatá. ¿Cánácué càmita píalía péemìaca càinácaalí íimáaná yái nùuméericuéca pirí? Báisíta iwàwacutácué piwàwalica càinácaalíte iyáaná nuwacùacaalíte pan wenàiwicanái irí nayáapíná. ¹⁹ Idécanáamité nuwacùaca nalí cinco namanùbaca pan nayáapíná, níai cinco mil namanùbaca asìanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáatéwa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Doceca mapíiri imanùbaca iyamáacatéwa —náimaca. ²⁰ Néese íimaca nalí:

—Néeni, idécanáamité nuwacùaca nalí siete namanùbaca pan nayáapíná, níai cuatro mil namanùbaca asìanáica, ¿càisimaléná mapíiri imanùbaca iyamáawa yéenáimi pìwacáidéericatécué? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca irí:

—Sietecaté mapíiri imanùbaca yái imàaquéricawa —náimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Néeni, cánácué càmitàacáwa píalíawa nùalimá nùaca piyáapíná? —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un ciego en Betsaida

²² Néseté nàanàaca Betsaida ìyacàlená néré. Yá Betsaida mìnánái natéca matuíri asìali Jesús yàatalé. Yá nasutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ichùnànapínáni. ²³ Néese Jesús itéca matuíri icáapi ìwali, yá imusúadacani yàcalé irìcuíse. Jesús yàapísáidaca icáapi irìculéwa, néese ipusúá yáawiruníwa matuíri ituí íimami ìwali. Yá Jesús imàacaca icáapiwa matuíri ìwali. Yá isutáca yéemlawa matuíri asáisi yáalimácaalí iicáidaca. ²⁴ Néese yái matúirica idàbaca iicáidaca, yá íimaca Jesús irí:

—Nuiquéeyéitatá wenàiwica càide iyúwa waicácaalí àicu, ìpìnáníyeyí quéwa —íimaca. ²⁵ Néese Jesús imàacaca icáapiwa àniwa matuíri ituí ìwali. Asáita iicáca cayába yái asìalica, idéca ichùnàcawa, ínà idé iicáca macáita cayába ituí iyúwa. ²⁶ Néese Jesús ichùuliaca asìali yèepùanápínáwa icapèe néréwa. Yá íimaca asìali irí:

—Picá piwàlùawa yàcalé irìculé —íimaca yái Jesúsca.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

²⁷ Néseté Jesús yàacawa Betsaida ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa nachàbacaténá naicáca yàcalé iyéeyéica mawiénita Cesarea de Filipo ìyacàlená irí. Ipíchawáise nàanàaca néré, idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, yá Jesús isutáca yéemlawa yéewáidacalénáiwa. Íimaca nalí:

—¿Càiná náimaca nùwali níara wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Yá náimaca irí:

—Abénaméeyéi íimaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái íimaca profeta Elíascasa pía, yèepuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íiméericaté ìwali ibànùnàpináté àniwani. Aibanái àniwa náimaca pìwali áiba profetanái yéénacasa pía, níái icàlidéeyéicaté tàacáisi bàaluité Dios inùmaliçuíse —náimaca. ²⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Néenicué pía, ¿cawinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —íimaca yái Jesúsca. Néese Pedro íimaca irí:

—Mesíasca pía, yái Dios icàlidéericaté ìwali wàawirináimi israelitanái irí, Dios ibànùnàpináté walí wacuèrinápiná —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Quéwa Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

³¹ Néseté Jesús idàbaca yéewáidaca yéewáidacalénáiwa náalíacaténátéwa iwàwacutáanáté yùuwichàacawa manuísíwata, yái Jesúsca, yái asìali Dios néeséerica. Iwàwacutáté nacái yùuwidenái iicàcani iyúwa canéri iwèni, càmita nacái neebáida itàacái, níái israelita icuèrinánáica, nía nacái sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Jesús icàlidaca yéewáidacalénái iríwani náalíacaténátéwa iwàwacutáanápínáté yùuwidenái inúacani, quéwa máisiba èeri irìcu, yá icáucàanápínátéwa. ³² Càita Jesús icàlidaca nalí amaléeri iyúni. Néese Pedro itéca Jesús méetàucuta náicha. Yá Pedro yàalàaca Jesús cachàiníiri iyú, ipíchaná icàlidaca càiri wawàsi. ³³ Quéwa Jesús iwènúa iicáidaca yéewáidacalénái áibanái iríwa. Yá Jesús yàalàaca Pedro cachàiníiri iyú. Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Píawa núicha, pía nùuwide Satanás nacáiri íiwitáise! Càmita píináidawa iyúwa Dios iwàwáaná. Píináida meedáwa càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise ìyáaná —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa, áibanái nacái wenàiwica yèepuníyécawa náapicha. Yá íimaca nalí:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, yá càmita yéewa pimànica yái piwàwéerica pimànica. Iwàwacutá matuíbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùullianá pía. ³⁵ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmiiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata, nacàlida nacái nutàacái áibanái irí, éwita áibanái

inúacaalí nía, nadèniàpiná nacáucawa càmliri imáalàawa. ³⁶ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháí èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa càmliri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni, macáita yái cawènírica yeedérimica iríwa. ³⁷ Canácáiná áiba wawási wenàiwica yáaliméeri yàaca yeedácaténá iríwa icáucawa càmliri imáalàawa, idécanáami yúucaca íchawani. ³⁸ Cawinácaalí wenàiwica báiyéica icàlidaca cayábéeri nùwali, nutàacái ìwali nacái èeri m̀nanái irí, níái èeri m̀nanái iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios ícha, cabáyawanéeyéi nacái, néese càmita núumapíná nàwaliwa nùasunáica nía, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapínacaalí Núaniri Dios íiwitáise iyúwa icamaláná mèlumèluíri irìcu, mabáyawanéeyéi àngel yáapicha nacáwa, nucúacaténá macáita —ímaca yái Jesúsca.

9

¹ Jesús íimacaté nalí nacái:

—Péemìacué cayába, abénaméeyéicué péená ìyéeyéica cháí siùca, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalípiná iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa íiwitáise iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁻³ Néesetécáwa seis èeri Jesús icàlidacadénáami nalíni, yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá yàacawa náapicha dúli chènuníri íinatalé. Yá néré naicáca Jesús iwènúacawa áibawaca naicápiná. Máiníri mèlumèluwaca ibàleca cabalèeri máiní ícha cháí èeriquéi caná idéeri íibaca càí. ⁴ Naicáca nacái pucháiba profetanái ìyéeyéicaté bàaluité, yái Elías, Moisés nacái, itàaníyéica ìyaca Jesús yáapicha. ⁵ Néese Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡máiní cayábéeriquéi wàyanáca cháí! Siùcade wamànica máisiba capìi yáana wawàwalínápinácué pía, abéeri piasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —ímaca yái Pedroca.

⁶ Càica Pedro íimaca máinícainá cáaluca níái yéewáidacaléca máisiba, íná Pedro càmita yáaliáwa càinácaalí iwàwacutáaná íimaca Jesús irí. ⁷ Yáta acalèe iricùacawa, yá ibàliaca nía catámèeri iyú. Néese néemìaca Dios itàacái acalèe yèewíise. Íimaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca: Péemìacué itàacái”, íimaca yái Diosca. ⁸ Yáta naicáidaca natéesewa, níái yéewáidacaléca. Yá canácata naiquéeri áibanáica. Naicá abéerita Jesús ibàluèricawa néeni.

⁹ Néesetécáwa idècunitàacá nalicùacawa dúli íinatáise, Jesús yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái iríni, yái naiquéericaté dúli íinatalé, àta Jesús imichàacatalétawa yéetácáisi ícha, yái asìali Dios néeséerica. ¹⁰ Iná càmita nacàlida áibanái iríni, quéwa nasutáca néemìawa níawáaca ìwali càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica icáucàanápinásawa.

¹¹ Néese nasutáca néemìawa Jesús:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu náimaca iwàwacutáanása profeta Elías yèepùa yàanàaca quèechacáwa aléi èeri irìculé àniwa ipíchawáise israelita icuèrinápiná yàanàaca, yái wacuèrináca Dios ibànuèripínaca walí. ¿Cáná yéewa càí náimaca, níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu? —náimaca. ¹² Néese Jesús icàlidaca nalí Juan el Bautistami ìwali:

—Báisita, iwàwacutáca profeta Elías nacáiri yàanàaca quèechacáwa. Yá iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios irípiná àniwa, yéewanápiná néemìaca itàacái yái israelita icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Aiba wawási nacái israelita icuèrinápiná ìwali, iwàwacutácué píináidacawa ìwali yái tàacáisi profetanái itànèericaté nuináwaná ìwali, núa asìali Dios néeséerica. Natànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali píaliacaténácuéwa iwàwacutáanápiná nùuwichàacawa manuísíwata, israelitanái nacái caná nuwèni naicáanápiná núa, báawapíná nacái naicáca núa. ¹³ Quéwa núumacué pirí, abéeri profeta Elías nacáirimi idéca yàanàaca, yái Juan el Bautistamica. Yá namànicaté irí

báawéeri iyúwaté nawàwáaná, càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi iináwaná ìwali càinácaalíté iyáanápíná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

¹⁴ Néese té Jesús, nía nacái yáapichéeyéica, nèepùacawa Jesús yéewáidacalénái áibanái yàatalé. Yá naicáca manùba wenàiwica Jesús yéewáidacalénái itéese. Nàyaca nacái néré abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Níái yéewáidéeyéica wenàiwica, nía nacái Jesús yéewáidacaléca natàaníca nàya naliwáaca ùuléri wawàsi iyú. ¹⁵ Néese wenàiwicanái iicáca Jesús, yá macáita napìacawa ìpunita natàidacaténáni, máiniyéi ìináidacawa iicáidaca Jesús irí. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemìawa yéewáidacalénáiwa:

—¿Càinácué ìwali pitàani piríwáaca chàinisìiri iyú, píacué nacái nía nacáide? —íimaca nalí.

¹⁷ Yá abéeri néená níái wenàiwica ìyéeyéica néré íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nudéca nutéca pìatalé nuìriwa demonio idacuèri ìiwitáise. Yái demonioca masànaca imànica nuìri. ¹⁸ Ata alénácaalí nuìri ìyaca, yá demonio yàaca irí tèwacáimi, yá yúucaca nuìri cachàiníiri iyú cáli ìnatale, yá cacàlica inùmalìcuíse yái nuìrica, yá nacái yaamíadaca iyéiwa, yá pumùluca iiná macáita. Nudéca nusutáca pèewáidacalénái ìicha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri ìicha, quéwa càmita náalimá náucaca ìichani —íimaca yái yáanirica. ¹⁹ Néese Jesús íimaca:

—¿Píacué càmiyéica yeebáida Dios! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? Pìanàidacué nùataléni yái ùuculìrica —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Yá natéca ùuculìri Jesús yàatalé. Quéwa demonio iicacánáami Jesús, yá demonio yàaca tèwacáimi ùuculìri irí. Yá ùuculìri yúuwàacawa cáli ìnatale. Yá italiáníca, cacàlica inùmalìcuíse. ²¹ Néese Jesús isutáca yéemìawa ùuculìri yáaniri:

—¿Càisimaléná èeri idé idèniacani ìisacadénáamini? —íimaca yái Jesúsca. Néese yáaniri íimaca Jesús irí:

—Sùmàicaalítàacáwani idàbaca ìisacani bàaluité. ²² Manùba yàawiría nacái demonio yúucacani quichái iriculé, úni yáaculé nacái inúacaténáni. Quéwa, pídecaalísica pichùnìacani, néese piicá watúulécaná, yá piyúdàaca wía —íimaca yái yáanirica. ²³ Jesús íimaca irí:

—¿Picá càì píimaca ‘pídecaalísica’! Iwàwacutá manuíca píináidacawa piwàwawa nùwali. Aibacaalí yeebáida nulí, Dios imànipíná irí macái ìiwitáaná cayábéerica —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá ùuculìri yáaniri íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Nuebáidaca pirí. ¿Piyúdàa nuebáidacaténá pirí cachàiníiri iyú mamáalàacata! —íimaca yái yáanirica.

²⁵ Néese Jesús iicáciná madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa yàatalé caquialéta, íná yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Jesús íimaca demonio irí:

—Pía demonio, matàacáirica màuwírica nacái imànica wenàiwica, pìawa ìicha yái ùuculìrica. Picá pèepùca piwàlùacawa àniwa iwàwalìculé —íimaca yái Jesúsca. ²⁶ Yá demonio yéemáníca, yàaca tèwacáimi ùuculìri irí àniwa, yá imàacaca ùuculìri itatáca cachàiníiri iyú àniwa. Néese yàacawa ùuculìri ìicha, yá ùuculìri irìacáitawa cáli ìnatale càide iyúwa yéetèrimiwa. Iná madécaná náimaca ùuculìri yéetácasawa. ²⁷ Quéwa Jesús ìibàaca icáapi ìwali imichàidacaténáni. Yá ibàlùacawa yái ùuculìrica.

²⁸ Néese técawa Jesús iwàlùacawa capìi iriculé yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta áibanái ìicha. Yá nasutáca néemìawa Jesús:

—¿Cánácawa càmita wadé wáucaca demonio? —náimaca. ²⁹ Yá Jesús íimaca nalí:

—Máinicué càulenáca piúcaca yái demonio ìiwitáanáca. Iwàwacutácué pisutáca píawawa Dios ìicha quéechacáwa, píimàacacué píichawa nacái piyáacaléwa, pídeenápínácué piúcacani wenàiwica ìicha —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

³⁰ Néese Jesús yàacatéwa náicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nèepunícawa Galilea yàasu cáli ínatàbàa. Jesús càmita iwàwa áibanái yáalíacawa alénácaalíni. ³¹ Jesús yéewáidacáiná yàacawa yéewáidacaléwa. Yá icàlidaca nalíni:

—Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacaténá áibanái asianái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica. Yá nanúapiná núawa. Quéwa máisiba èeri irìcu, yásí núcáucàacawa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

³² Quéwa níái yéewáidacaléca càmita náalía néemìaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí. Yá cáaluca nasutáca néemìawani ìwali.

¿Quién es el más importante?

³³ Néeseté nàanàaca Capernaum iyacàlená néré. Yá nawàlùacanáamiwa capìi irìculé, yá Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càiná wawàsi ìwalicué pitàaní siùcatàacáwa idècunitàacá pèepunícawa àyapulìcubàa? —íimaca nalí.

³⁴ Masànata quéwa nía Jesús ícha báicáiná nía náiwitáise báawéeri ìwalísewa, natàanícáinaté chánácaalí néená máiníri cachàinica áibanái ícha canánama. ³⁵ Néese Jesús yáawinacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáiwa. Yá íimaca nalí:

—Aibacaalí iwàwa Dios iicàcani iyúwa cachàinírica áibanái ícha canánama, iwàwacutá yái wenàiwica iicáca yáawawa iyúwa camíiri cachàini náicha canánama. Iwàwacutá nacái iyúdàaca nía áibanái canánama —íimaca yái Jesúsca.

³⁶ Néese Jesús yeedáca sùmài ibàlùadacaténáni nèewi. Yá Jesús yeedáca sùmài yàanalìculéwa. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

³⁷ —Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, imànicaalí cayábéeri sùmài irí nuípidená ìwali, càiride iyúwa yái sùmàica, yásí nuicáca yái cayábéerica imànírica sùmài irí càide iyúwa idéca nacáicaalí imànica nulí cayábéeri. Càmita imàni abéerita nulí cayábéeri, néese imànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa —íimaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

³⁸ Néeseté Juan íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba yúuquéeri demonio wenàiwica ícha píipidená ìwali íimacáiná pimàacasaca càì imànica, quéwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica ícha —íimaca yái Juanca.

³⁹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picácué pìalàa wenàiwica camíinápiná namàni cayábéeri, canácáiná yáaliméeri itàanica báawéeri iyú nùwali idécanáami imànica nuípidená ìwali yái camírica wenàiwica idé imànica, icàlidacaalí nacái iináwanáwa imànínása càì nuíwítáise iyú. ⁴⁰ Macáicáiná camíiyéita yùuwideca imànica wía, nayúdàaca wía. ⁴¹ Péemìacué cayába, áibacaalícué iyúdàaca pía peebáidacáiná nutàacái, núa Cristoca, éwita yáalimácaalí yàaca pìiraca úni yáawami, càicáaníta Dios imànipiná irí cayábéeriwa —íimaca yái Jesúsca.

El peligro de caer en pecado

⁴² Jesús íimacaté: “Aibacaalí iméeràidaca nùasu wenàiwica namànicaténá nabáyawanáwa, níái púubéeyéica yeebáidéeyéica nutàacái, yásí Dios yùuwichàidapináca manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca sùmanái. Aibanái idacùacaalí manuírì íba icanápi ìwalíse náucacaténáni manuírì úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí ìisicùmacawa. Quéwa ìyacaalí mamáalàacata cháì èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máiní cachàiníwanái yùuwichàapinácawa áibanái ícha infierno irìcu, yái manuírì quicháica. Íná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ⁴³ Íná piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa picáapi iyúwa, yá piúca pìichawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí icáapiwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa icáapi iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca pìichawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa

càmíiri imáalàawa, ipíchaná nacái pìacawa infierno irìculé, yái manuíri quicháica càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁴ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níai cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁵ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pìabàli iyúwa, pìanápínáwa áibalé càmicataléca Dios iwàwa pìacawa, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica iwichùacaalí yàabàliwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa yàabàli iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuíri quicháica càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁶ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níai cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta. ⁴⁷ Piwàwacaalí pimànica pibáyawanáwa pituí iyúwa, piicáanápíná wawàsi càmlírica Dios iwàwa piicáca, yá piúca píchawa píiwitáise báawéeriwa, ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, càide iyúwa wenàiwica imusúadacaalí ituíwa ipíchaná imànica ibáyawanáwa ituí iyúwa. Càita nacái iwàwacutá piúcaca píchawa píiwitáise báawéeriwa, yéewanápiná pidèniaca picáucawa càmlíiri imáalàawa, ipíchaná nacái Dios yúucaca pía infierno irìculé, yái manuíri quicháica càmlírica ichacàwa càiripinéerita ìyaca. ⁴⁸ Infierno irìcu canácatáita cáwi yéetáwa néré, níai cáwi iyéeyéica nainá yáaséerica, càmicatalé nacái quichái ichacàwa càiripináta.

⁴⁹ “Dios icasáapíná quichái nàwali macáita. ⁵⁰ Péemìacué comparación: Cayábéeri iwidùma piyáacalé yáapichacué, quéwa càmicaalí quirínama puiwa yái iwidùmaca, yá càmitacué pialimá cayábéerica pimànica àniwani. Càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa, càide iyúwa cayábéeri iwidùma puìwacaalí imànica walí wayáacalé. Cáininácué piicáyacawa yéewanápinácué piyaca matuìbanáiri iyú pìapichawáaca”, íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús enseña sobre el divorcio

¹ Néeseté Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàacawa Judea yàasu cáli néré, áiba cáli néré nacái iyéerica oriente iwéré èeri imusúacatáisewa, abéemàalé Jordán inanába íicha. Néré manùbéeyéi wenàiwica ìwacáidáyacacawa àniwa Jesús yàatalé, yá idàbaca yéewáidaca nía àniwa càide iyúwaté ìiwitáise iyáaná. ² Néese abénaméeyéi fariseo nàacawa Jesús yàatalé náalimáidacaténá naicáwani, icàlidáanápíná áiba wawàsi báawéeri, yéewacaténá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Yá nasutáca néemìawani asáisi cayábacaalí asìali imàaca íichawa íinuwa. ³ Jesús íimaca nalí:

—Picàlidacué nulí càinácaalíté profeta Moisés ichùullíaca pìawirináimi imànínápiná bàalutí —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese náimaca irí:

—Profeta Moisés imàacacaté asìali yúucaca íichawa íinuwa. Càité iwàwacutá namànica. Quéechacáwa asìali itànàaca cuyàluta irìcu cáná yéewaná iwàwa yúucaca íichawa úa. Néese yàaca ulí yái cuyàlutaca, yéewacaténá úasáidaca áibanái iríni, náalíacaténáwa manìrica úa. Yá ichùullíaca ùanápínáwa íicha —náimaca irí. ⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Bàalutí profeta Moisés imàacacué pimànica càì máníicáinácué báawaca píiwitáise, piácué israelitaca, càmlíyéica iwàwa imànica cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullíacácué pía. Imàacacatécué pibànùaca píchawa píinuwa báawacaalícué piicáca úa, ipíchanácué piùwichàidaca úa cachàiniwánái mamáalàacata. ⁶ Quéwa bàalutí Dios càmitaté ibatàa wenàiwicanái imànica càì. Iná báawaca Dios iicáca yái piúcáanácúeca píinuwa siùcade. Profeta Moisés itànàacaté càinácaalíté iyáaná bàalutí Dios idàbacaalíté wenàiwica. Moisés itànàacaté: ‘Dios idàbacaté idàbáanéeri asìali, idàbáanéechúa inanái nacái. ⁷ Iná siùcade, asìali iwàwacaalí icásàacawa, yásí yàacawa yáaniri íichawa, yáatúa íicha nacáíwa, ìyacaténá abédanamata íinu yáapichawa. ⁸ Iná idécanáami asìali iimáca úapicha, càmita quirínama Dios iicáca nía iyúwa pucháiba wenàiwica, néese Dios iicáca nía iyúwa abéeri wenàiwica’, càité itànàaca yái profeta Moisésca. Iná càmita quirínama pucháibaca nía, néese abéericata nía.

⁹ Iná càmita cayába wenàiwica nèepùadaca náichawáaca nía, níái Dios imàaqueeyéica ìyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica —íimaca nalí yái Jesúsca.

¹⁰ Néeseté nàyaca capli irìcu, yá Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemlàwani ìwali àniwa yái tàacáisica. ¹¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Asìali imàacacaalí íichawa íinuwa, yá yeedácaalí nacái iríwa íinupináwa áibata, yásí imànica íbáyawanáwa ulí, úái idàbáanéechúaca íinucawa, ìimácáiná áiba inanái yáapicha càmlíchúaca íinusíwa. ¹² Càita nacái inanái umàacacaalí uíchawa unìriwa, yá uedácaalí unìripináwa áibata, yásí umànica nacái ubáyawanáwa irí yái idàbáanéeri unìricawa, uimácáiná áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹³ Néese wenàiwica natéca néenibewa Jesús yàatalé imàacacaténá icáapiwa nàwali, isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri. Quéwa Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nacúisaca wenàiwica itéeyéica sùmanái, yéewáidacalénái íimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi. ¹⁴ Jesús iicáca yái yéewáidacalénái imànínáca, íná báawaca iicáca náiwitáise. Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé. Picácué pimáisanla nàanàaca, Dios icùacáiná wenàiwica neebáidacaalí itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. ¹⁵ Péemlàcué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. Càmicaalí càì wenàiwica neebáida, yá canácatáita Dios yéenibeca nía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca níái sùmanáica yàanalìculéwa. Imàacaca icáapiwa nàwali, yá isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁷ Jesús idàbacaté yèepunícawa àniwa, yá abéeri asìali yàanàaca ipìacawa Jesús yàatalé. Yá ibàlùacawa yùululì ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá isutáca yéemlàwa Jesús:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ¹⁸ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutá pìináidacawa cayába ìwali yái pìimáanáca, càinácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica cayábéericasa núa, canácáiná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —íimaca irí yái Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca ìwali, Dioscani yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

¹⁹ —Píaliacawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Càité ichùullaca nía: ‘Picá pinúa wenàiwica, picá piimá áiba inanái yáapicha càmlíchúaca pìinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmlírica pinìrisíwa, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa, picá nacái pichìwáida áibanái, néese pìla pìaniri íimiétacanáwa, pìatúa nacáíwa’, càì itànàacaté yái Moisésca —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese asìali íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —íimaca. ²¹ Yá Jesús iicáidaca irí, cáinínáca nacái Jesús iicácani, yá Jesús íimaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéericáwaca pìmanica: Pìla piwéndaca macáita pìasuwa. Néese pìla iwènínáami catúulécanéeyéi irí. Càita pidènapíná pìasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacaténáwa nùapicha iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca.

²² Yái asìalica, idécanáami yéemlàcani, yá máiní achúmaca iwàwa, íná yàacawa Jesús íicha, máiníciná càasucani, càmicáináté nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²³ Néese Jesús iicáidaca wenàiwica irí ibàlùèyécawa itéese, néese íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¡Máiní càulenáca càasuíyéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! —íimaca yái Jesúsca. ²⁴ Yá yéewáidacalénái máiní nàináidacawa néemlàca Jesús itàacái, càmicáinátécáwa néemlà càiri tàacáisi, quéwa Jesús íimaca nalí àniwa:

—Píacué nuénánáica, ¡máiní càulenáca neebáidaca Dios itàacái Dios yéenibecaténá nía, cawinácaalí imàaquéeyéica iwàwawa yàasu cawèníri ìwaliwa! ²⁵ Càide iyúwa camello càminá yáalimá iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuì irìcubàa, càita nacái máiní càulenáca càasuíri yeebáidaca Dios itàacái, Dios isùmàirecaténáni, máinícáiná cáinináca càasuíri iicáca yàasuwa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

²⁶ Idécanáami yéewáidacalénái yéemìacani, yá máiní cachàiníwanái náináidacawa Jesús itàacái ìwali, yá nasutáca néemìawa níawáaca. Yá náimaca nalíwáaca:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha? — náimaca nalíwáaca. ²⁷ Néese Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca nalí:

—Càmita yéewa wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácáiná imànica macáita —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro íimaca irí:

—Wadéca wamàacaca macáita wàasuwa, yá wadéca wàacawa píapicha iyúwa péewáidacalénái —íimaca yái Pedroca. ²⁹⁻³⁰ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanápínáwa nacapèe íichawa nacàlidacaténá yái cayábéeri tàacáisica èeri mìnánái irí. Aibanái péenacué nacái nàapínacawa néenánái íichawa, càmicaalí nacái náatúa íichawa, càmicaalí nacái néenibenái béeyéi íichawa, càmicaalí nacái nàaniri íichawa, càmicaalí nacái nabànacale yàaluná íichawa, neebáidacáiná nutàacái, nacàlidacaténá nacái yái tàacáisi cayábéerica. Quéwa Dios yàapínacué pirí cháí èeri irìcu cien imanùbaca yàawiríapíná àniwa picapèepínacué, manùbéeyéi nacái wenàiwica iyéeyéipínacué pirí càide iyúwa péenánái, píatúanái nacái, péenibe nacái, pidèniapínacué nacái pibànacale yàaluná nacái. Ewita áibanái yùuwichàidacaalícué píawa cháí èeri irìcu, peebáidacáinácué nutàacái, càicáaníta áiba èeriwa pìyapínacué càiripínáta èeri imáalàacanáamiwa. ³¹ Quéwa manùbéeyéi wenàiwica áibanái iiquéeyéica iyúwa máiníyéica cachàinica siùcade, càmita máiní cachàini níawa áiba èeriwa. Manùbéeyéi wenàiwica nacái áibanái iiquéeyéica iyúwa càimíyéica máiní cachàini siùcade, áiba èeriwa yásí máiní cachàiníwanái cachàinica níawa áibanái íicha — íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³² Néeseté nadàbaca nàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá Jesús yàacawa yéewáidacalénái ipíchaléwa. Jesús yéewáidacalénái icalùadacawa manuísíwata, yá nacái áibanái wenàiwica yéeyéicawa náamiwáise, cáaluca náináidacawa ìwali yái yùuwichàacáisica yàanèeripínacatéwa nàwali Jerusalén ìyacàlená irìcu. Néese Jesús iwènúacawa, imáidaca yàataléwa níái yéewáidacalécawa doce namanùbaca méetàucuta áibanái wenàiwica íicha. Yá idàbaca icàlidaca nalíni càinácaalíté yùuwidenái imànínápínaté irí Jerusalén ìyacàlená irìcu. Yá íimaca nalí: ³³ “Càide iyúwacué piicáaná, wàacawa wàyaca Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Aibanái presopináca namànica núawa natécaténá núa sacerdote íiwacanánái yàatalé, nàatalé nacái níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, núa asìali Dios néeséerica. Yá nachùuliapíná càimíyéi judío nanúanápíná núa. ³⁴ Néese naicáanípíná nuquínínáwa, yá nacái nàapìsáidapíná núawa, nacapèedáidapíná núa, yá nanúapínáca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu, yá numichàapínacawa yéetácáisi íicha”, íimaca yái Jesúsca.

Santiago y Juan piden un favor

³⁵ Néeseté Zebedeo yéenibe íipidenéeyéi Santiago, Juan nacái nàacawa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, wawàwaca pimànica walí cayábéeri càide iyúwa wasutáanápíná píichawa wawàsi siùcade —náimaca. ³⁶ Néese Jesús isutáca yéemìawa nía:

—¿Càinásicué piwàwa numànicuéca pirí? —íimaca. ³⁷ Náimaca irí:

—Wawàwaca pimàacaca wáawinacawa píapicha wacùacaténá macái wenàiwica píapicha áiba èeriwa picùacaalípiná macáita píiwitáise cachàiníri iyúwa. Wawàwaca wáawinacawa

piápicha, abéeri yáawinacaténáwa péewápuwáise, abéeri nacái yáawinacawa apáullicuise pirí wacùacaténá piápicha macái èeri mìnáná —náimaca. ³⁸ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná pimànica Dios imàacacaténácué pirí yái pisutéericuéca nuícha, picùanápínácué núapicha macái wenàiwica. ¿Píalimásicué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, iyúwa nacái nuétáanápínáwa yéewacaténácué cachàiníyéica pía càide iyúwacué pisutáaná nuícha? —ímaca yái Jesúsca. ³⁹ Yá náimaca:

—Wáiwacali, wáaliméerica wamànica —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Báisitacué piùwichàapínácaawa càide iyúwa nùuwichàanápínáwa, péetápinácuéwa càide iyúwa nuétáanápínáwa. ⁴⁰ Quéwa Dios càmita ibatàa numàacapínácué píawinacawa núapicha abéericué péená yáawinacaténáwa nuéwápuwáise, áibacué péená nacái yáawinacawa apáullicuise nulí, picùacaténápínácué núapicha macái wenàiwicata, yácáináta Dios imàacapíná nalíni, cawinácaalí wenàiwicanái Dios íináidéeyéicatéwa náawináanápínáwa núapicha wacùacaténá macái wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese yéewáidacalénái áibanái diez namanùbaca, néemìacaalíté càinácaalí nasutáaná Jesús íicha wawàsi, yá calúaca nía pucháiba asíanái yáapicha, níái Santiago, Juan nacái.

⁴² Quéwa Jesús imáidaca yàataléwa nía macáita. Yá ímaca nalí:

—Píalíacuécawa naináwaná ìwali, níái càníyéica judío icuèyéica yàasu cáli néeséeyéiwa, casímái nacùaca wenàiwica cachàiníri iyú. Píalíacué nacáíwa casímáica náiwacanánái nachùuliaca áibanái wenàiwica. ⁴³ Quéwa iwàwacutácué càmita piya càide iyúwa nàyáaná. Néese cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca ííwítáise, iwàwacutá iyúudàacuéca pía macáita. ⁴⁴ Cawinácaalí péenácué iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca áibanái íicha, iwàwacutá íbaidacuéca pirí macáita càide iyúwa yàasu wenàiwica íbaidáaná íiwacali íríwa. ⁴⁵ Iwàwacutácué càì pimànica, núacáiná, núa asíali Dios néeséerica, éwitacué Píiwacalicáaná núa, càicáanáta càmita nùanàa náibaidacaténá nulí meedá. Néese nudéca nùanàaca nuíbaidacaténá áibanái wenàiwica írípíná, numàacacaténá nacái nucáucawa nuwasàacaténá manùba wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha yàanèeripínácaawa nàwali nabáyawaná ìwalísewa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana a Bartimeo el ciego

⁴⁶ Nàanàacaté Jericó iyacàlená néré. Néesetécáwa Jesús yàacawa yàcalé irìcuise, yá yéewáidacalénái yàacawa yáamiwáise, manùbéeyéi wenàiwica nacái nàacawa náapicha. Matuíri asíali iyaca néeni, ípidenéeri Bartimeo, ímáanáca Timeo ìiri, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái íicha ichàbéeyéicawa néenibàa, yéewanápíná iwènìlaca iyáapínáwa. ⁴⁷ Bartimeo yéemìlaca náimaca Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica yái càì ichàbacawa chábàì, yá matuíri idàbaca imáidaca Jesús írì:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápíná, piicá nupualé! —ímaca. ⁴⁸ Madécaná wenàiwica icuísacani yái matuírica masàanáanápínáni, quéwa imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápíná, piicá nupualé! —ímaca. ⁴⁹ Iná Jesús iyamáaca ibàlùacawa, yá ímaca wenàiwicanái írì:

—Pimáidacué nùataléni —ímaca yái Jesúsca. Iná namáidaca matuíri, yá náimaca írì:

—Picá achúma piwàwa, pimichàawa, pìanáwa yàatalé; imáidaca iyaca pía —náimaca. ⁵⁰ Yáta matuíri yúucaca íchawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa, yéewacaténá ipìacawa, yá ipìsiaca ibàlùacawa, yàacawa Jesús yàatalé. ⁵¹ Jesús isutáca yéemìawani:

—¿Càinásiica piwàwa numànica pirí? —ímaca yái Jesúsca. Yá matuíri ímaca:

—Núiwacali, nuwàwaca pimàacaca catuíca núa —ímaca. ⁵² Jesús ímaca írì:

—Pìawa matuíbanáita, Dios idéca ichùnìlaca pía peebáidacáiná nuchùnìanápíná pía —ímaca yái Jesúsca. Yáta matuírimi iicáidaca àniwa, yá yàacawa Jesús yáapicha àyapulìcubàa.

11

Jesús entra en Jerusalén

¹ Jesús yàanàacaté néré yéewáidacalénái yáapichawa mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí. Nàyacaté bamuchúamibàa náicha pucháiba yàcalé ípidenéeeyéica Betfagé, Betania nacái, ìyéeyéica mawiénita dúli irí ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa, idécanáami càì íimaca nalí:

²—Píacuéwa irìculé yái yàcaléca ìyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapinácué burro nadacuèrica néré, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa íinata. Piwasàacuéni, pítécué nuliwani. ³ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca, nubànùnápíná nacái wenàiwica natécaténá burro nàatalé àniwa caquialéta —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Néese níái yéewáidacaléca pucháiba nàacawa yàcalé irìculé, yá nàanàaca burro nadacuèrica ibàlùacawa bàacháwalé calle irìcubàa, mawiénita capìi inùma irí. Yá nawasàacani. ⁵ Abénaméeeyéi wenàiwica ìyéeyéica néeni nasutáca néemíawa nía:

—¿Càinácué pimàni cháí? ¿Cánácué piwasàa burro? —náimaca.

⁶ Yá yéewáidacalénái icàlidaca nalíni càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí, íná wenàiwica imàacaca natéca burro. ⁷ Naliada nàasu ruana nacáiriwa burro iwaalírìcubàa, yéewanápíná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro íinata. ⁸ Idècunitàacá Jesús yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá manùbéeyéi wenàiwica naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulìcubàa nàacaténá Jesús icàaluíniná. Aibanái nacái iriada wisìri nacáiri ibáiná àyapulìcubàa, yái báinási nawichuèrica manacúalibàa, burrocáténá ìpìna íinatabàa càide iyúwaté náiwitáise nàanápíná nacueríná icàaluínináwa. ⁹ Yá macáita wenàiwica yèeyéicawa Jesús ipíchalé, áibanái nacái yèeyéicawa yáamiwáise namáidaca casímáiri iyú:

—¿Wàacué Dios irí cayábéeri! ¿Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànùerica walí, icùacaténá wía! ¹⁰ ¿Dios imànica irí cayábéeri yái yàanèerica icùacaténá wía càide iyúwaté wàawirimi rey David icùanáté wàasu cáli! ¿Wàacué irí cayábéeri, yái Dios chènuníisèerica! —náimaca namáidaca nàacawa casímáica nía.

¹¹ Jesús iwàlùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá yàacawa templo néré. Iicáca macáita yái namànínáca templo irìcu. Néese yàacawa Betania ìyacàlená néré yéewáidacalénái yáapichawa doce namanùbaca, táicacáináté yàacawa.

Jesús maldice la higuera sin fruto

¹² Néese mapisáita àniwa, Jesús yàacawa Betania ìyacàlená íicha yéewáidacalénái yáapichawa, yá máapicani yái Jesúsca. ¹³ Yá iicáca déecuise higuera yéetaná idènièrica ibáináwa. Yá Jesús yàacawa néré icutácaténá ìyacaalí higuera ìyacaná nacái. Quéwa canáca ìyacaná, idèniàcáita ibáiná meedáwa, càmicáiná higuera yàasu èeri càyacanàanápínátáni.

¹⁴ Néese Jesús íimaca àicu irí:

—¿Càmita quirínama càyacanáca píawa! —íimaca yái Jesúsca, yáasáidacaténá yéewáidacalénái iríwa Dios yùuwichàidáanápínáté israelitanái. Yá yéewáidacalénái yéemíaca tàacáisi Jesús icàlidèerica àicu irí.

Jesús purifica el templo

¹⁵ Nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená irìculé, yá Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idàbaca imusúadaca wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuise, macáita iwéndéeyéicaté yàasusi, áibanái nacái iwènièyéica yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. Itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama, níái icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata. Jesús itamàaca yúucawa náicha nàalubáica áibanái iwéndéeyéica unùcu sacrificio pinéerica. ¹⁶ Càmita nacái ibatàa wenàiwica yèepunídaca iwéndawa yàasusi templo ibàacháwalená irìcubàa. ¹⁷ Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. Íimaca nalí:

—Píaliacuécawa tàacáisi ìwali profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Dios ímacaté yàasu templo ìwaliwa: ‘Yái nucapèeca nasutàcàalupináca nuícha, macái èeri mìnanáica’, ímacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadaca cayéedéeyéi icapèe iyúni, yái temploca, piyéedùacáinácué plata wenàiwica ícha pichíwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁸ Néese sacerdote íwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu néemiacáiná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nàwali, yá nawàwa nanúacani. Yáté nadàbaca nàináidacawa càinápinácaalí iyú náalimáaná nanúaca Jesús, cáalucáiná naicácani, máinicáiná cayába macái wenàiwica yéemíaca Jesús yéewáidáanáca nía íiwitáise cachàiníri iyúwa. ¹⁹ Quéwa catácáinaté yàacawa, íná Jesús imusúacawa yàcalé irícuise yéewáidacalénái yáapichawa.

La higuera sin fruto se seca

²⁰ Néeseté amaláca nawicáu mapisáináami àniwa, yá nàaca nachàbacawa mawiénita higuera yéetanámi irí. Yá naicáca àicumica chuìcani báawanama macáita, ipìchumi nacái. ²¹ Yá Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericaté higuera yéetaná irí, yá Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, piicá higuera yéetanámi piùwichàidéerimica. Idéca chuìcani —ímaca yái Pedroca. ²² Néese Jesús ímaca nalí:

—Iwàwacutácué peebáidaca Dios irí imànínapínácué pirí càinácaalícué cayábéeri pisutéericuéca ícha. ²³ Péemíacué cayába, cawinácaalí càì ímaca yái dúli irí: ‘Pimichàawa, picaláawa manuiri úni yáaculé’, ímacaalí, yeebáidacaalí nacái manuísíwata macáita ichàbáanápínáwa càide iyúwa isutáaná Dios ícha wawàsi, yásí Dios imànica iríwani. ²⁴ Iná núumacué pirí càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuéca Dios ícha imànínapínácué pirí, yá peebáidacaalícué manuísíwata càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imànicuéca piríni, yásí Dios imànicuéca piríwani. ²⁵ Pisutácaalícué piacawa Dios ícha, yá áiba wenàiwica imànicaalíte pirí báawéeri, pimàacacué piwàwawa ícha yái báawéerica imàníricaté pirí, yéewanápinácué Píaniri Dios chènuníiséeri imàacaca iwàwawa pibáyawaná íchacuéwa. ²⁶ Quéwa, càmicaalícué pimàaca piwàwawa ícha yái báawéerica áibanái imàníricuéca pirí, càmitacué nacái Wáaniri Dios chènuníiséeri imàaca iwàwawa pibáyawaná íchawa —ímaca yái Jesúsca.

La autoridad de Jesús

²⁷ Néeseté nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré. Yá idècunitàacá Jesús ìpináanáca templo irícu, yá sacerdote íwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái judío íwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé, yá nasutáca néemíawa Jesús. ²⁸ Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànua pía pimusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuise, níái iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulí pía pimusúadáanápíná nía? —náimaca. ²⁹⁻³⁰ Néese Jesús ímaca nalí:

—Núa nacái nuwàwa nusutácuéca nuémíawa pía: ¿Cawiná ichùulíaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica, Diossica? ¿Wenàiwicanáisica? Píimacué nulí càirínácaalí náicha ichùullacaté Juan ibautizáanápíná wenàiwica. Picàlidacué nulíni. Picàlidacaalícué nulíni, yásí nucàlidacué nacái piríwani cawinácaalí ichùulíaca núa numusúadáanápíná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuise, níái iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yái Jesúsca.

³¹ Néese nadàbaca natàanáca nalíwáaca. Náimaca: “Wáimacaalí irí Dios ichùulíèriquéera Juan, yásí isutáca yéemíawa wíatá: ‘Néeni, ¿cánácué càmita peebáidani?’ càipíná ímaca walí.

³² Càmita nacái wawàwa wáimaca irí wenàiwica ichùulíèriquéera Juan”, càì náimaca nalíwáaca, cáalucáiná nía wenàiwicanái ícha, macáita wenàiwica neebáidacáiná Juan itàanicaté báisíri iyú Dios inùmalicuise. ³³ Iná nacàlidaca Jesús iríni:

—Càmita wáalíawa —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Càita nacái càmítacué nucàlida piríni cawinácaalí ichùulìaca núa numusúadánápiná wenàiwica templo ibàacháwalená irícuíse níái iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yái Jesúsca.

12

La parábola de los labradores malvados

¹ Néseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Abéeri asìali idèniacaté ibànacale yàalunáwa uva ibànacalená yàalupiná. Yá ibànaca uva. Néese imànica iwáiná ibànacale itéesebàawa. Yá ícaca íba irículé imànicaténá utàwi nacáichúa uva iyacaná yàalupiná, napisùacatalépiná uva ituní. Néese imànicaté chènuníri capli naicáidacatáisepiná macáita uva ibànacalená yàalu, ipíchaná cayéedéeri iwàlùacawa néré. Yá imàacaca áibanái icuèyéipiná irí yàasu uva ibànacalená yàalunáca, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva iyacaná yéénápiná yàasu èerita, needácatáipináté iyacaná. Idécanáami imànica náapicha càiri wawàsi, néese yàacawa náicha áibalépiná. ² Néseté uva yàasu èeri yàanàaca needácaténá uva iyacaná, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré. Ibànùaca néréni icutácaténá icuèyéi íicha bànacalé íiwacali yàasu uva iyacaná yéénápiná. ³ Quéwa níái icuèyéica bànacalé yàaluná náibàacani, nacapèedáidacani, yá nachùulìaca yàacawa náicha, càmita nabànùaca yàapicha uva iyacanáca. ⁴ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé àniwa yàasu wenàiwicawa áibata. Yá náibàacani. Yá namànica icháuná íiwita ìwali. Yá namànica irí báawéeri manuísíwata. ⁵ Yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibata àniwa. Yá nanúacani. Néeseacáwa íiwacali ibànùaca mamáalàacata yàasu wenàiwicawa áibanái àniwa manùbéeyéi. Yá níái icuèyéica uva ibànacalená nacapèedáidaca abénaméeyéi, nanúacaté nacái áibanái.

⁶ “Néseté yái bànacalé íiwacalica idèniacaté ìiriwa abéerita, yáta máiní cáininéerica yáaniri iicáca. Atata bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé ìiriwa, ímacáiná íináidacawa íríwa yái bànacalé íiwacalica: ‘Báisíta nàapináca nuìri íimiétacanáwa’, ímaca íináidacawa íríwa. ⁷ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená náimacaté nalíwáaca: ‘Yáara bànacalé íiwacalica yéetápinácaalíwa, yásí yàaca uva ibànacalená ìiri íríwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni. Yásí wíacata bànacalé íiwacanánái’, náimaca nalíwáaca. ⁸ Càita náibàacani, yá nanúacani. Yá náucacaté ichéecami uva ibànacalená yèewíise.

⁹ “Siùca nucàlidacué pirí cànínacaalí bànacalé íiwacali imànínápiná nalí, níái icuèyéicaté bànacalé. Yàanàapiná nàataléwa, yá inúapiná níawa. Néese imàacapiná áibanái icùaca irí uva ibànacalená.

¹⁰ “Pidécuéca piléeca áiba comparación Dios yàasu profeta itànèericaté Dios inùmalìcuíse. ¿Cánácué càmita peebáida itàacái? Itànàacaté Dios ibànùanápínáté israelita icuèrinápiná, quéwa ímaca báawáanápínáté naicácani. Càité profeta itànàaca:

‘Níái imàníiyéica íba icapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa Wacuèriná Dios idéca imàacaca máiníiri iwàwacutácawa capli irípiná yái íba náuquéricaté.

¹¹ Dios imànícáiná càì, íná wàaca Dios irí cayábéeri’, càité profeta ímaca nùwali”, ímaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái càiride iyúwa íba, israelita icuèrinápináca.

¹² Néseté abénaméeyéi néená níái judío íiwacanánáica nawàwa náibàaca Jesús náucacaténáni presoíyéi ibànàlìculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càimírìta quéwa nadé náibàacani, cáalucáiná naicáca níái manùbéeyéi wenàiwicaca cayábéeyéica iicáca Jesús. Iná nàacawa Jesús íicha.

El asunto de los impuestos

¹³ Néseté judío íiwacanánái ibànùaca abénaméeyéi fariseo nàacaténáwa Jesús yàatalé, áibanái nacái cayábéeyéi iicáca rey Herodes íiwitáise. Nawàwacaté nasutáca néemlawa Jesús càulenéeri wawàsi ìwali, náalimáidacaténá naicáwani icàlidáanápíná báawéeri iyúni

yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali romanonái yàasu gobierno ìiwacanánái irí. ¹⁴ Yá nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí cáimiétaquéeri iyúta:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáaliacawa pitàanica báisíiri iyú, càmita nacái cáalu pía wenàiwica íicha càmicáiná pimàaca áiba wenàiwica caináwanéeyéi iwènúadaca píwitaíse cayábéeri íicha, néese péewáidaca wenàiwica báisíiri iyú nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulláná nàyaca. Iná picàlida walíni báisíiri iyú ìwali yái wasutéeripiná wéemíawa píawa: ¿Cayábasica wapáyaida wáichawa nía plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobierno ìiwacanánái icuèyéica wàasu cáli, càmicaalí nacái báawasicani? ¿Iwàwacutásica wapáyaidaca wáichawa níara romanoca, càmitasica iwàwacutá wapáyaidaca wáichawa nía? —náimaca.

¹⁵ Quéwa Jesús yáaliacawa càmita báisí nawàwa náaliacawa, nawàwacáita nacháawàaca iináwaná ìwali meedá itàacái ìwalíse. Iná íimaca nalí:

—¿Cánacué píalimáida piicáwa núa picháawàacaténá nuináwaná ìwali ìwalíse yái núuméerica? Néeni, pitécué nulí moneda nuicácaténáni —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Yá natéca iríni. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa, cawiná nacái íipidená ichanàawa moneda ìwali? —íimaca yái Jesúsca. Náimaca irí:

—Emperador íipidenáquéi ichanàawa, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yái romano ìiwacalínaca, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. ¹⁷ Iná Jesús íimaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùullánacué pipáyaidaca. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanacué pimànica —íimaca yái Jesúsca. Yá máini náináidacawa néemíaca manuísíwata Jesús íimáana, càmicáiná náalimá nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíse.

La pregunta sobre la resurrección

¹⁸ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca yéetéeyéimiwa càmitasa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwacaté wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, iná nasutáca néemíawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

¹⁹ —Pía yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íiméerica wíacué judíoca iwàwacutáca càì wamànica: Aslali yéetácaalíwa méenibeta, yásí iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri íinumiwa yàacawéetúapináwa yéewacaténá idèniaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipiná iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipiná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁰ Uwé, áibaalíté nàyaca siete namanùbaca yéenanái. Yá nabèeri yeedáca íinupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. ²¹ Yá iméeréerimi yeedáca úa íinupináwa. Yá yéetácawa uícha méenibeta. Càita nacái iméeréerimi àniwa yeedáca iríwa úa, yá yéetácawa uícha méenibeta. ²² Càité níai sietéeyéica imanùbaca needáca úa quéwaté méenibecata néetácawa uícha macáita. Néese uétácawa átata náami. ²³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanawa, néese ¿càinápinásica unìri náicha níai sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náaliacawa macáicáináta náinucaté úa —náimaca naicáanica Jesús iquíniná. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Pidécuéca piméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha càmicáinácué píalíawa càinácaalí íimáana Dios itàacái profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càmitacué nacái píalíawa Dios íiwitaíse ìwali, yái yáaliméerica imichàidaca wenàiwica yéetácaisi íicha. ²⁵ Aibaalípiná yéetéeyéimiwa nacáucàapínacawa, quéwa càmita nacásàapínáwa, níai aslanáica, inanái nacái, nàypináciná càiwade iyúwa chènuníseeyéi ángel iyáana càmlíyéica icásàawa. ²⁶ Aiba wawàsi nacái, piyúnáidacuéca càmita Dios icáucàidapiná wenàiwica áibaalípiná, quéwa pidécuéca piléeca cuyàluta profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse, iná ¿cánacué càmita píalí peemíaca càinácaalí íimáana? Moisés ibàlùacatéwa Dios íipunita mawiénita maléenéeri àicu irí yeeméericawa quichái iyú, yá Dios íimacaté Moisés irí: ‘Núacata

yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái', càité ímaca yái Diosca. ²⁷ ¡Dios càmita icùa yéeteyéimiwa ichéeca meedá! ¡Néese Dios icùaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píaliacawa cáuca nía Dios yáapicha, níai Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácaanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés iyaca. Iná yéewa wáaliacawa Dios icáucàidáanápíná yéeteyéimiwa áibaalípiná. Pidécuéca piméeràacawa máiní déeculé báisíiri tàacáisi íicha —ímaca yái Jesúsca.

El mandamiento más importante

²⁸ Abéeri néená níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu yéemíacaté saduceonái isutáaná yéemíawa Jesús, yá nacái yáaliacawa Jesús icàlidacaté nalíni cayábéeri iyú. Néese yàacawa Jesús yàatalé, yá isutáca yéemíawa Jesús:

—Nàyaca madécaná wawàsi Dios ichùulièrica wamànínápináca. ¿Càiríná náicha máiníiri cachàinica náicha canánama wamànínápiná? —ímaca. ²⁹ Néese Jesús ímaca irí:

—Yái Dios ichùullánaca máiníirica cachàinica náicha canánama wamànínápiná càí ímaca: 'Péemíacué, píacué israelitaca. Iyaca abéerita Wacuèrinásàiri, yái Wacuèriná Dios. ³⁰ Cáininá piicáca Picuèrináwa Dios macái piwàwalicuísewa, macái picáuca iyú nacáiwa, macái píiwitáise iyú nacáiwa, macái pichàini iyú nacáiwa', càí ímaca yái Dios ichùullánaca máiníirica cachàinica náicha canánama wamànínápináca. ³¹ Yá pucháibáaná tàacáisi Dios ichùullánaca máiníiri cachàinica náicha canánama wamànínápiná càí íma: 'Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa', càí ímaca yái Diosca. Canáca áiba tàacáisi cachàiníiri náicha níai pucháiba tàacásica —ímaca yái Jesúsca. ³² Néese yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu ímaca Jesús irí àniwa:

—Cayábéeri yái picàlidéerica walí, pía yéewáidéerica wía. Pidéca picàlidaca walí báisíiri iyúni. Iyaca abéerita Dios. Canácata íicha áiba. ³³ Yá nacái cáininácaalí waicáca Dios macái wawàwalicuísewa, macái wáiwitáise iyú nacáiwa, macái wachàini iyú nacáiwa, yá nacái cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná waicáca wíawawa, yásí máiní cawènica Dios iicácani náicha macái pírái íiwitáaná wanuéyéica Dios irí iyúwa sacrificio, macái ofrenda íiwitáaná nacái wamàaquéerica Dios irí neemácaténá sacrificio altar ínata —ímaca yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu.

³⁴ Cayábaca Jesús yéemíaca icàlidáanacani, yái yéewáidéerica wenàiwica icàlidacáináténi cáaliacáiri iyú, iná Jesús ímaca irí:

—Yá batéwata pimàaca Dios icùaca pía —ímaca yái Jesúsca. Néese cáaluca macáita níai Jesús yùuwideca. Càmita nawàwa nasutáca néemíawa quirínamani, yái Jesúsca, náalimáidacaténá naicáwani, yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Cáaluca nasutáca néemíawani, ipíchaná báica nía nacái wenàiwicanái yàacuése.

¿De quién descende el Mesías?

³⁵ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irícu, yá ímaca nalí:

—Níara yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu càmita néewáida nía macái tàacáisi iyú Dios itàacái icàlidéerica Mesías ìwali, yái Picuèrinápinácuéca Dios ibànuèripinácuéca píri, píacué judíoca. Náimacáita rey David itaquèrinámicani. Quéwa rey David ímacaté áiba wawàsi nacái Mesías ìwali. ³⁶ Espíritu Santo imàacacaté David itànàaca yái tàacásica:

'Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picúacaténá núapicha macáita, idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca', càité ímaca yái Davidca.

³⁷ Yái rey David ímacaté Mesías ìwali 'Nuíwacali', iná éwita rey David itaquèrinámicáanítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David liwacali nacáicani —ímaca yái Jesúsca, icàlidaca nalí iináwanáwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

³⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca nía, yá ímacaté nalí: "Piicácué píichawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Picácué pìyaca càide iyúwa nàyaná. Casímáica

nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná casíimáica Dios iicáca nía. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàcalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. ³⁹ Máiní nawàwa náawinacawa cayábéeri yàalubáisi íinata cáimiétacanéeyéi wenàiwica yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi judíonái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái cayábanaméeyéi yàalubáisi cáimiétacanéeri yáawinacatáicawa macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía iyúwa máiníiyéica cachàinica. ⁴⁰ Níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nayéedùaca nacái nacapèemi, nàasumi nacái, náicha níái catúulécaneéeyéi inanái inìrimi yéetéeeyéimicawa íicha. Néese nasutáca Dios íicha déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yùuwichàidéeyéipiná cachàinìiri iyú náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, íimaca yái Jesúsca.

La ofrenda de la viuda pobre

⁴¹ Aiba èerité Jesús yáawinacawa templo irìcu, abéemàalé ofrenda yàalu íicha wenàiwica iwàlùadacataléca plata namàaquérica Dios irí. Yá iicáca wenàiwicanái iriàdaca yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténáni Dios irí. Yá iicáca madécaná càasuíyéi nalìadaca néré manùba plata. ⁴² Néese inanái yàanàaca néré, catúulécaneéchúa, inìrimi yéetéechúamicawa íicha. Yá ulladaca moneda ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi pùubéeyéi, càmiíyéica máiní cawènica. ⁴³ Néese Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénaiwa. Yá íimaca nalí:

—Péemìacué cayába, úái manìríchúami catúulécaneéchúaca udéca umàacaca ùasu ofrenda Dios iiquéri iyúwa manuiri iwèni náicha canánama yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴⁴ Macáita níái áibanái nàacaté ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníiri íichawa, quéwa úái catúulécaneéchúaca, udéca umàacaca ofrenda Dios irí macáita yái udènièrimica uwènànapínaca uyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca.

13

Jesús anuncia que el templo será destruido

¹ Jesús imusúacatéwa templo íicha, yá abéeri yéewáidacalé íimaca irí:

—Wáiwacali, piicácáwa níái templo yàasu íba cayábanaméeyéica, nía nacái capíi manuínaméeyéica, cayábanaméeyéi iicacánáwa templo itéeséeyéica! —íimaca. ² Quéwa Jesús íimaca irí:

—Péemla cayába yái núuméeyéica pirí ìwali, níái capíi manuínaméeyéica. Aibaalípiná canácata capíi yàasu íba yáawinéeripínacawa áiba íba íinata. Macáita níái capíi templo itéeséeyéica namáalàapínáta nacáiwa —íimaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin

³ Néeseté Jesús yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa dúli néré íipidenéechúa Olivos, íimáanáca olivo inàlimaná. Uái dúli iyéechúaca abéemàise templo íicha. Yá Jesús yáawinacawa. Néese Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, Andrés nacái nàacawa yàatalé méetàucuta áibanái íicha. ⁴ Nasutáca néemlawa Jesús càicaalínápinácaalí ichàbawa yái wawàsi Jesús icàlidéericaté nalí templo ìwali, càinácaalí iyú nacái nadépinaté náalíacawa templo imáalàanápinácatéwa mesúnamáita.

⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué pìchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàapínacawa. ⁶ Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéipíná ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, íipidenéerica Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipíná náimaca namànica nachìwawa. Yá nachìwáidapíná manùba wenàiwica.

⁷ “Picácué cáalu piwàwa péemìapínácaalícué áibanái itàaníca ùwicái iináwaná ìwali, namànínása ùwicái mawiénita, déecubàata nacái. Càita iwàwacutá namànica, quéwa

càmitàacá imáalàapináwa yái èeriquéi. ⁸ Manùbacáiná áiba cáli néeséeyéi ipéliapiná áiba cáli néeséeyéi ípunitawa, áibanái gobierno namànipiná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. Yá canánama cáli icusúapinácawa. Yá nacái manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú. Quéwa macáita yái yùuwichàacáisica, yátanica idàbáanéeri yùuwichàacáisica meedá, càide iyúwa inanái idàbacaalí ùuwichàacawa ùasu èeri umusúadacaténá iicá èeri.

⁹ “Piicácué píchawa áibanáicáiná judíonái náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nàyacàle icuèrinánái iríwa. Aibanái icapèedáidapinácué píawa judíonái yéewáidacàlu irícu. Yá áibanái náibàapinácué píawa nacháawàacaténá piináwaná ìwali càmiyéi judío icuèrinánái irí, reynái irí nacáiwá peebáidacáinácué nutàacái. Càipiná Dios imàacacué namànica pirí, yéewanápiná picàlidaca nalí nutàacái. ¹⁰ Ipíchawáise imáalàapinácawa yái èeriquéi, yá iwàwacutápiná macái èeri mìnánái yéemìaca nutàacái cayábéeri. ¹¹ Néenialípiná náibàapinácué píawa nacháawàacaténácué píawa náiwacanánái iríwa, quéwa picácué achúma píináidacawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú píalimá picàlidaca nalí nutàacái. Pibàlùapinácué náipunita, yá picàlidacué nalí càinácaalí tàacáisi Dios ichùlièripinácuéca picàlidaca nalí, càmicáinácué picàlidapiná nalí píasu tàacáisiwa meedá, néese picàlidapinácué nalí nutàacái Espíritu Santo imàaquéeripinácuéca píalíacawa. ¹² Néenialípiná wenàiwicanái nacháawàapiná néenánáisiwawa áibanái irí, néenánái néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái nacái nasèenái nacháawàapiná néenibewa néetáanápínáwa neebáidacáiná nutàacái. Aibanái néenibe nacái nawènúadapiná náiwitáisewa nasèenái íchawa, yá nanúaca nasèenáiwawa. ¹³ Macái èeri mìnánái báawacuéca naicápiná píawa peebáidacáiná nutàacái, quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata àta néetáatalétawa, níacata nuwasèeyéipiná Dios yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

¹⁴ “Aibaalípiná piicápinácué wenàiwica imànica áiba báawéeri casaquèeri wawàsi templo irícu, aléde càmicataléca Dios imàaca wenàiwica imànica càiri wawàsi, casacàacaténá imànica templo Dios ícha —píacué iléeyéica yái tàacáisica, péemìacué cayábani—íná piicápinácaalícué yái wenàiwica iyaca néré, yásí macáita wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli iwàwacutá napíacawa dúli inàliméeri nérépiná. ¹⁵ Cawinácaalí wenàiwica iyamáidéeyéicawa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri ínatawa néenialípiná, iwàwacutá càmita nèepùa nawàlùacawa nacapèe irículéwa needácaténá nàasuwa ipíchawáise napíacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ¹⁶ Cawinácaalí iyéeyéica manacúaliré, iwàwacutá càmita nèepùawa nacapèe néréwa, ibatàa needáanápíná nabàlewata, iwàwacutá càmita nèepùawa ipíchawáise napíacawa Jerusalén iyacàlená ícha. ¹⁷ ¡Nàuwichàapinácawa manuísíwata cawinácaalí inanái idéerícuíyéica, nía nacái inanáica yèeyéica quìrasì líra línisi!, càmicáiná náalimá napíacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. ¹⁸ Pisutácué Dios ícha ipíchanácué iwàwacutá piplacawa uníabépi, máinícinácué càulenáca píacawa. ¹⁹ Néenialípiná wenàiwicanái yùuwichàapinácawa báawanama. Canácaté áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha, Dios idàbacatáiseté yái èeriquéi, àta siuca nacáide. Càmiíripináta nacái áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái ícha càiripináta cháí èeri irícu. ²⁰ Càmicaalí Wacuèriná Dios imàaca maléenéeripinátáni yái yùuwichàacáisica, yásí macái èeri mìnánái yéetápinácatá. Quéwa Dios idéca imàacaca maléenéeripinácani cáinináciná iicáca yàasu wenàiwicawa, níái wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa.

²¹ “Néese néenialípiná áibanái ímapinácué piríwa: ‘Aquialécué, piicáca chácata iyaca yái Mesíasca’, càipiná náimaca; áibanái nacái náimapinácué piríwa: ‘Piicácué Mesías iyaca néré, yái judío icuèrináca’, càipiná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ²² Manùbacáiná cachìwéeyéi yàanàapináca, icàlidéeyéipiná ichíwawa, náimapiná Mesíasca nía, judío icuèrinápiná; áibanái iwicùlidéeyéi nacái nàanàapiná icàlidéeyéi ichíwawa. Náimapiná natàanínása Dios inùmalícuíse. Namànipiná yái càmiírica wenàiwica idé imànica. Càipiná náasáidaca nachàiniwa nachìwáidacaténá èeri mìnánái. Náalimáidapiná nachìwáidaca Dios yàasu wenàiwica, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa. Càmicaalí Dios

yàasunái iicá íchawa cayábani, yásí cachìwéeyéi náalimá nachìwáidaca nía nacái. ²³ Iná ipiicácué píchawa cayábani! Nudéca nucàlidacuéca piríni, macáita yái iwàwacutéericuéca pialíacawa ipíchanácué nachìwáidaca pía. Nudéca nùalàacuéca pía náicha, ipíchawáise ichàbapinácawa”, ímaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁴ Jesús ímacaté nali àniwa: “Néenialípiná idécanáami ichàbacawa yái yùuwichàacáisica, yá catápináca èeri, quéri nacáwa càmita amalá icànaca. ²⁵ Dùlupùta nacái nacaláapináwa chènuníse. Yásí cachàiniyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré nacusúacawa macáwa. ²⁶ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asíali Dios néeséerica, nùanàapiná acalèe yèewíse cachàiníri nuíwitáise iyúwa, nucamaláná mèlumèluíri irícuwa nucúacaténá macáita. ²⁷ Nubànùapiná nùasu ángelnáwa, yá nàwacáidapiná nulí nùasunái nuedéeyéica èeri mìnánái yèewíse àta alénacaalí nàyaca macái cáli imanùbaca cháí èeri irícu.

²⁸ “Péemiacué cayába comparación higuera yéetaná ìwali: Càisinàacaalí higuera yàana, yá imusúadacaalí ibáináwa, yá pialíacuécawa mawiénica camuí. ²⁹ Càita nacái pi-icápináacaalícué ichàbacawa macáita yái nucàlidéericuéca pirí ìwali, yásí pialíacuécawa mawiénica núa, nùanàpináwa néese àniwa, núa asíali Dios néeséerica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capli inùma irícu, iwàlùanàpináwa capli irículé. ³⁰ Péemiacué cayábani, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuéca pirí ìwali, macáita ichàbàanàpinácawa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéipináca néenialíwa. ³¹ Yái capiraleéri cáli, èeriquéi nacái namáalàapinácawa áiba èeriwa, néese nutàacái càmita imáalàapináwa. Macáita ichàbapinácawa càiwade iyúwa nucàlidáanácué piríni.

³² “Quéwa canácata yáaliériwa chácataínápináacaalí yái èerica, chènuníseeyéi ángelnái nacái càmita náaliawa, núa nacái Dios írica, càmita nualíawa chácataínápináacaalí yái èerica, hora nacái. Abéericata Núaniri Dios yáaliériwa.

³³ “Iná picúacué pìyacani, yái èeripináca, pisutácué nacái Dios íicha, càmicáinácué pialíawa chácataínápináacaalí nuénáiwana yàanàaca. ³⁴ Péemiacué comparación: Nuénáiwanaipiná iyaca càide iyúwa asíali yàacaalíwa ipáchiacaténá déeculé. Ipíchawáise imusúacawa icapèe íchawa, yá imáidaca yàasu wenàiwicanáwa. Yá ichùuliaca nacùanàpiná icapèe, yàasu nacái. Macái icàlida nali náibaidéeripináca. Yá ichùuliaca yàasu wenàiwicawa icuèripiná capli inùma ipíchaná iimáca, ituíyàanàpiná mamáalàacata àta náiwacali yàanàacataléta àniwa. ³⁵ Iná núumacué pirí, picúacué cayába nùanàaca àniwa, càmicáinácué pialíawa nuénáiwana, núa iyéerica càide iyúwa capli íiwacali, chácataínápináacaalí nùanàaca àniwa, nùanàapináacaalí táicalé, càmicaalí nacái catá bamuchúami, càmicaalí nacái cawámai itàacaalí, càmicaalí nacái mapisáita. ³⁶ Picúacué cayába nùanàaca ipíchanácué nuèpùapináacaalí nùanàaca àniwa, yáta nùanàacuéca pía meedá camíiyéica íibaida nulí cayába, càide iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá. ³⁷ Yái núuméericuéca pirí, núuma nacái macáita nùasu wenàiwica iríwa: Picúacué cayába nùanàaca àniwa”, ímaca yái Jesúsca.

14

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Iwàwacutácaté pucháiba èeri ipíchawáise judiónái yàasu culto ípidenéeri Pascua, nayáacaalíte pan camíiri idènià levadura. Sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nacutáca cainápináacaalí iyú yéewanápiná náibàaca Jesús ibàacanéeri iyú nanúanàpináni. ² Abénaméeyéi náimaca:

—Iwàwacutá càmita wáibàani Pascua yàasuná culto yaalí, ipíchaná calúaca wáapicha níai manùbéeyéi wenàiwicaca, ipíchaná namànica ùwicái yàcalé irícu —náimaca.

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

³ Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yá iwàlùacawa Simón icapèe irículé, yái Simón ichùnìericatéwa cháunási lepra íicha. Néese idècunitàacá Jesús iyaca mesa idaní iyáacaténá

iyáacaléwa, yá abéechúa inanái yàanàaca itéechúaca catùu ucáapi irìcuwa, abéechúa catùu cawèníiri íba alabastro icatùalená, ipuniéchúawa séenási pumèníiri isàni iyú, ípidenéeri nardo, máiníiri cawènica. Yá ubacáca catùu inùma, yá ùucùaca séenási Jesús íiwita ìwali, yái séenási pumènírica isàni. ⁴ Néese abénaméeyéi néená níái iyéeyéica néeni, yá calúaca nía ìwalíise yái umàníníaca. Náimaca nalíwáaca:

—Máiní báawéeriquéi úucáanáca meedá yái pumènírica isàni cawèníirimica. ⁵ Yái pumènírica isàni iwèníiri trescientos ichàbaníseta denario, cawèníyéi plata abéeri camuí iwènicatái. Iná ¿cánácáwa càmita uwéndani ùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí? — náimaca nalíwáaca. Yá nacúisaca náichawa úái inanáica. ⁶ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Pimàacacué umànica càide iyúwa uwàwáaná. Picácué pisàiwica ulí wawàsi. Udéca umànica nulí cayábéeri. ⁷ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca pèewi càiripináta, íná yéewa píalimá piyúudàaca nía càinácaalí èeri piwàwacatáicacacué piyúudàaca nía. Núa quéwa càimírira iyapiná píapichacué càiripináta chái èeri irìcu. ⁸ Uara inanáica udéca umànica nulí yái cayábéerica úaliméerica umànica. Udéca ùucùaca nùwali perfume nusànipiná ipíchawáise nuétácawa, yéewanápiná nabàliaca núa, càide iyúwa judíonái imàníná yéetéeyéimiwa irí. ⁹ Péemlacué cayába, àta alénácaalí wenàiwica nacàlidaca nutàacái chái èeri irìcu, yái tàacáisi íiméerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yásí nacái nacàlidaca uináwaná ìwali càinácaalí iyú úái inanáica umànínáté nulí cayábéeri. Càipiná nawàwalica úawa —íimaca yái Jesúsca.

Judas traiciona a Jesús

¹⁰ Néeseté Judas Iscariote, abéeri néená níái docéeyéica imanùbaca Jesús yéewáidacaléca, yàaca itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, itéenápiná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ¹¹ Níái sacerdote íiwacanánáica néemlacaalíni, yá máiní casímáica nawàwa. Yá nacàlidaca Judas irí nàanápináté irí plata itéenápináca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. Néese Judas idàbaca icutáca wawàsi càicaalínacatáipináta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni.

La Cena del Señor

¹² Idàbáanéeri èeri yàanàacaté judíonái yàasu culto yaalí ípidenéerica Pascua nayáacaalíté pan càimíiri idènia levadura. Yáté èerica nanúacaté oveja wàlisài iyúwa sacrificio càide iyúwaté náiwitáise iyáaná nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Yáté èerica Jesús yéewáidacalénái isutáca yéemlawani. Náimaca irí:

—¿Alénásica piwàwa wàacawa wachùnìacaténá piyáapiná nacáíwa yàacàsi Pascua pinéerica piyáacaténáni wáapicha? —náimaca irí. ¹³ Iná Jesús imáidaca yàataléwa pucháiba yéewáidacaléwa ibànùacaténá nía. Yá íimaca nalí:

—Pìacuéwa Jerusalén iyacàlená irìculé. Abéeri aslali ípunitáidapinácué píawa, itéerica úni catùalícu. Pìacuéwa yáamiwáise, ¹⁴ àta iwàlùacatalétawa caplirìculé, néese píimacué capli íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemlawani píalénácaalí capli imàdàaná ìya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹⁵ Néese yáasáidapinácué piríwani, capli imàdàaná manuiri iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walíni néré wayáapiná Pascua piná —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese nàacawa Jesús íicha níái yéewáidacaléca, yá nawàlùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica. ¹⁷ Néeseté catáca yàacawa, yá Jesús yàanàaca néré doce namanùbaca yéewáidacalé yáapichawa. ¹⁸ Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa mesa iwéré, Jesús íimaca nalí:

—Péemlacué cayába, abéeri péenácué, iyéerica iyáacaléwa núapicha siùcade, itépiná nùuwidenái náibàacaténá núa —íimaca nalí.

¹⁹ Yá idàbaca achúmaca nawàwa, íná nadàbaca nasutáca néemlawani abéerinamata. Náimaca Jesús irí:

—¿Núasica? —náimaca. ²⁰ Jesús íimaca nalí:

—Abéeri péenacué docenacué pimanùbaca pía, yái yáapúadéerica pan núapicha quírápieli iriculé, yácata itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa. ²¹ Báisíta núa, asíali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi nùwali Dios inùmalicúse; quéwa ¡máiníripiná yùuwichàacawa yái asíalica itéeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! Cayába cachàinitésica irítáni càmicaalíté imusúa iicáca èeritá —íimaca yái Jesúsca.

²² Néese idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa, Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái panca. Néese isubèriadacani, iwacùaca nalíni. Íimaca nalí:

—Peedacué piyáawani, yácata nuiná yái —íimaca nalí.

²³ Néese yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái uva ituníca. Néese ichàbáida nalíni, yá macáita nàiracani.

²⁴ Jesús íimaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuéripinácawa nuíchawa cruz ìwali manùbéeyéi wenàiwica irípináwa, imàaquéeri nacái báisíricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírira wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Péemíacué cayába, càmita nuèpua nuìrapináca quirínamani yái uva ituníca àta áiba èeripiná nuìracataléta wàlisài uva ituní yàcalé irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

²⁶ Néeseté idécanáami nacántàaca salmos, yá nàacatéwa dúli nérépiná ípidenéechúa Olivos, íimáanaca olivo inàlimaná. ²⁷ Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué piwènúadapiná nuícha píiwitáisewa, yá pimàacapinácué núa abéerita, càide iyúwaté Dios yàasu profeta itànàaná tàacáisi Dios icàlidéericaté nùwali. Dios íimacaté: ‘Nunúapiná yái icuèrica nupíra ovejanáwa, néese nupíra ovejanái napílapiná nacàlàliacawa’, íimacaté yái Diosca. ²⁸ Quéwa idécanáami numichàacawa yéetácáisi íicha, yásí nùacuéwa pipíchalé Galilea yàasu cáli néré, yá nuípunitáidapinácué pía néréwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁹ Néese Pedro íimaca irí:

—Ewita macáita áibanái iwènúadacaalí píicha íiwitáisewa, càicáaníta càmita numànipiná càì —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Jesús íimaca irí:

—Péemí cayába, yáta catáquéi, ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapiná, yá pimànipiná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali, ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca. ³¹ Quéwa Pedro íimaca irí cachàiníri iyú mamáalàacata:

—Ewita iwàwacutácaalí nacái nuétácawa píapichawa, càicáaníta càmita nucàlida nuchìwawa càminása núalía pìwali —íimaca yái Pedroca. Yá macáita níai áibanái càì nàimaca nacái Jesús irí.

Jesús ora en Getsemaní

³² Néeseté nàanàaca bànacalé inàlima néré ípidenácataléca Getsemaní. Yá Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Píawinacuéwa cháì idècunitàacá nùaca néré nusutáca núawawa Dios íicha —íimaca yái Jesúsca.

³³ Yá itéca yáapichawa Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. Yá Jesús idàbaca icalùadacawa báawanama, máiní achúmaca iwàwa íináidacawa icalùniwa. ³⁴ Yá íimaca nalí:

—Máiní achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuwàwalicúsewa càide iyúwa wenàiwica iwàwéeri yéetácawa aquialéta. Chátacué píara. Picácué piimá pìyaca —íimaca nalí.

³⁵ Néese Jesús isirùacawa napíchalé achúmáanata. Jesús yúuwàa irìacawa inùmáawawa cáli iwéré. Yá isutáca Dios íicha wawàsi asáisi cayábacaalí iwasàanápiná Jesús yùuwichàacáisi íicha, yái yùuwichàacáisica yàanèeripinácatéwa ìwali mesúnamáitaté. ³⁶ Càité Jesús isutáca yáawawa Dios íicha: “Núaniri, píacata yáaliméerica imànica macái wawàsi. Iná piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápinácawa yàanèeripinácawa nùwali siùcade; quéwa, càmicaalí

cayábani yái piwasàanáca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáaná”, ímaca isutáca Dios ícha yái Jesúscá.

³⁷ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita. Néese ímaca Pedro irí:

—Simón, ¿cáná piimá? ¿Cáná càmita yéewa picawàacawa ibatàa abéeri horapíná?

³⁸ Picácué piimá pìyaca, pisutácué nacái píawawa Dios ícha yéewacaténácué pimawèniadaca píchawa báawéeri, Satanáscáiná yáalimáidapínácué píá pimànínapíná pibáyawanáwa. Píwàwacuéca pimànica càide iyúwa nuwàwáaná, quéwa machawàacáicatacué piíná meedá —ímaca yái Jesúscá.

³⁹ Néese Jesús yèepùà yàacawa náicha àniwa. Yá yèepùà isutáca Dios ícha càide iyúwa idéenáté isutácáwaca. ⁴⁰ Néese yèepùacawa yéewáidacalénái yàataléwa àniwa, yásí yàanàaca nía iiméeyéicáita àniwa, máinícáiná cadapùleca nía báawanama. Idécanáami icawàidaca nía, yá báica naicáca níawawa iwéré. ⁴¹ Yá Jesús yèepùà iwènúacawa náicha àniwa, yá isutáca yáawawa Dios ícha àniwa. Néese yèepùà yàacawa nàatalé àniwa máisiba yàawíríanápiná. Yá Jesús ímaca nalí:

—¿Cánácué piimá pìyaca? ¿Cánácué piyamáidacáitacuéwa meedá nacái? Pidécuéca piimáca, íná pimichàacuéwa, nuénáiwánacáiná idéca yàanàaca presocatáipínáca namànica núa namàacacaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica.

⁴² Pimichàacuéwa, wàanácuéwa; áca néese yái asìalica itéerica nùuwidenái náibàacaténá núa —ímaca yái Jesúscá.

Arrestan a Jesús

⁴³ Idècunitàacá Jesús itàanica, yáté Judas yàanàaca, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Yàanàaca madécaná wenàiwica yáapicha cacáapisèeyéi. Natéca espada machete nacáiri, wacàba nacái áiba. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, judío íiwacanánái nacái nabànùacaté wenàiwica Judas yáapicha íibèeyéipínáca Jesús. ⁴⁴ Judasca, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, icàlidacaté nalíni quéechacáwa càinápinácaalí iyú yáasáida Jesús. Càité Judas ímaca nalí quéechatécáwa: “Yái asìali nutàidéeripínáca, nusùsuèripínáca nacái inàni ìwali, yácata Jesús. Iná píibàacuéni, pitécué píacawa cachàiníri iyúni”, càité ímaca nalí yái Judasca. ⁴⁵ Ináté Judas yàacawa Jesús yàatalé. Yá ímaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali! —ímaca yái Judasca. Néese Judas isùsùaca Jesús inàni ìwali càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná natàidáaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ⁴⁶ Néese níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jesús, nacùacani presoíri iyú.

⁴⁷ Quéwa abéerita néená níái yéewáidacaléca iyéeyéica néré Jesús yáapicha iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatatá, yá inúacatatá abéeri asìali ìwali espada iyú, quéwa isasàacáita meedá yùuwi abéemàa, yái sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁴⁸ Néese Jesús isutáca yéemlawa níái wenàiwicaca:

—¿Cánácué planàa nùatalé cacáapisàiwaca espada machete nacáiri, wacàba nacái píibàacaténácué núa presoíri iyúpiná càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica, càmicáinácué nupéliapíná píipunita. ⁴⁹ Macái èeri imanùbaca, nùyacatécué pèewi idècunitàacá nuéwáidaca wenàiwica templo irícu, yá càmitatécué píibàa núa néenibàa. Quéwa píalimácué píibàaca núa siúcade yéewanápiná macáita ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmalìcuíse —ímaca yái Jesúscá.

⁵⁰ Néese macáita Jesús yéewáidacalénái namàacaca Jesús abéerita néré. Yá napìacawa.

⁵¹ Núa Marcos quéwa, ùuculìricaté núa, nùacatéwa Jesús yáamiwáise. Nudèniacaté nùwaliwa manuiri wáluma meedá, núuquéricaté nùwalìsewa. Néese níái wenàiwica náibàaca núa.

⁵² Quéwa numusúacàatécatawa nùasu wálumami íchawa, yá nupìacawa náicha mabàleta meedá.

Jesús ante la Junta Suprema

⁵³ Néese natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Néese nàwacáidáyacacawa macáita sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. ⁵⁴ Yá Pedro yàacawa Jesús yáamiwáise déecuíseta. Yá iwàlùacawa bàacháwa irìculé, yái sacerdote íiwacaliná icapèe ibàacháwalenáca. Yá Pedro yáawinacawa úwinái yèewi, níái icuèyéica templo. Pedro yáawinacawa mawiénita quichái irí yàanabàcaténá néeni.

⁵⁵ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái macáita Junta Supremanái israelita íiwacanánái nacutáca wawàsi Jesús ìwali namàacáanápíná úwinái inúacani. Quéwa càmitaté náalimá nàanàca báisíiri wawàsi ìwali. ⁵⁶ Yácáiná éwita manùbéeyéi wenàiwica nacàlidacáaníta nachìwawa Jesús ìwali, càicáaníta càmita abédanama natàanica. ⁵⁷ Aibanái nabàlùacawa nacàlidacaténá nachìwawa. Yá náimaca:

⁵⁸ —Wadéca wéemìaca càì íimaca: ‘Numáalàidapíná yái temploca asíanái imànírica, néese máisiba èeri irìcu, yá numichàidapíná áiba templo cànírita asíanái imàni’, càì íimaca — náimaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali.

⁵⁹ Quéwa éwita nacàlidacáaníta càiri chìwái, càicáaníta càmita abédanama natàanica àniwa. ⁶⁰ Néese sacerdote íiwacaliná imichàacawa ibàlùacawa nàacuésemi. Yá isutáca yéemìawa Jesús:

—¿Cáná càmita picàlida piináwanáwa? ¿Càiná píimaca ìwali yái nacàlidéerica pìwali nacháawàanàca piináwaná ìwali? —íimaca Jesús irí.

⁶¹ Quéwa, éwita càmicáaníta cabáyawanáca yái Jesúsca, càicáaníta masànata náicha mamáalàacatani, canáca icàlidáaná iináwanáwa nalí. Néese sacerdote íiwacaliná isutáca yéemìawa àniwani. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica yái Mesíasca, yái judío icuèrinápínáca, yái cayábéeri Dios Iirica? —íimaca. ⁶² Jesús íimaca irí:

—Báisíta, yáca núa yái. Yá áibaalípiná piicápinácué núawa, asìali Dios néeséerica. Piicápinácué núawinacawa nùyaca Dios yéewápuwáise, yái Dios cachàinírica náicha canánama nucàcaténá yáapicha macáita. Yá piicápinácué nacái nùanàca àniwa acalèe yèewíise chènuníise —íimaca yái Jesúsca.

⁶³ Néese sacerdote íiwacaliná icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná yáasáidacaténá báawaca yéemìaca yái tàacáisi Jesús íiméerica Dios ìwali. Yá sacerdote íiwacaliná íimaca nalí:

—¿Càmita iwàwacutá wéemìaca áibanái icàlidáaná iináwaná ìwali! ⁶⁴ Pidécuéca péemìaca itàanica báawéeri iyú Dios ìwali, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani. ¿Càinásicué wamànica irí? —íimaca. Yá abédanamata náiwitáise macáita cabáyawanáca naicácani, iwàwacutáanása nacái yéetácawa, náimaca.

⁶⁵ Néese abénaméeyéi néená nadàbaca nàapìsáidaca Jesús inàni, nabàlì nacái ituí, yá nacapèedáidacani, náimaca irí:

—¿Piwicùlida, picàlida walíni cawinácaalí yái inúadáida pía! —náimaca irí, naicáanica iquíniná. Yá nacái úwinái icuèyéica templo nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

Pedro niega conocer a Jesús

⁶⁶ Pedro iyacaté capìi yàapumàalìcubàa, bàacháwáise. Néese inanái yàanàca néré, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ⁶⁷ Uicáca Pedro yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca irí:

—Pía nacái yèepuníiritéwa Jesús yáapicha, yái Nazaret iyacàlená néeséerica —úumaca. ⁶⁸ Pedro quéwa imànica ichìwawa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali. Yá íimaca ulí:

—Càmírita núalía ìwali. Càmita nacái núalía càinácaalí ìwali pitàanica pìyaca —íimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, cáalucáináni. Yá Pedro yàacawa náicha iwáiná inuma néré, yái iwáiná bàacháwa itéeséerica. Néese cawámai itàaca. ⁶⁹ Néese úái íibaidéechúaca uicáca

Pedro àniwa. Yá udàbaca ucàlidaca Pedro iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí ìyéeyéica néeni. Yá úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica —úumaca. ⁷⁰ Quéwa Pedro icàlidaca ichìwawa àniwa càmínása yáalíá Jesús ìwali ipíchaná náibàacani nacái, yái Pedroca. Néese achúma yáwanáitàacáwa àniwa áibanáí ìyéeyéica néeni náimaca Pedro irí àniwa:

—Báisíta píaca abéeri néená níái Jesús yáapichéeyéica, Galilea yàasu cáli néeséericáiná nacái píá —náimaca. ⁷¹ Néese Pedro idàbaca icàlidaca ichìwawa cachàiníri tàacáisi iyú, báawéeri nacái báawanama báisí báisísíwata Dios yáaliéricawa. Yá íimaca nalí:

—¡Càmita núalíá ìwalíira asìali pitàanírícuéca ìwali! —íimaca icàlidaca ichìwawa yái Pedroca, ipíchaná náibàacani, cáalucáináni, yái Pedroca.

⁷² Yáta cawámai itàaca àniwa pucháibáaná yàawiríapíná. Néese Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús íméericaté irí: ‘Ipíchawáise cawámai itàaca pucháibáaná yàawiríapíná, yá pimànipíná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmítasa píalíá nùwali’, càité idéca íimaca yái Jesúsca. Yá Pedro ícháanáca cachàiníri iyú.

15

Jesús ante Pilato

¹ Néeseté amalácaalí nawicáu, yá nàwacáidáyacacawa, níái sacerdote íiwacanánáica, judío íiwacanánáí nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía macáita Junta Supremanáí, israelita íiwacanánáica, náináidacaténáwa càinácaalí namàníinápínaté Jesús irí. Yá nadacùaca náichawa Jesús. Yá natécani presoíri iyú Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricaté Judea yàasu cáli, yéewacaténá Pilato yéemíaca Jesús iináwaná ìwali, ichùulíanápíná úwináí inúaca Jesús. ² Néese Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Báisísica judío icuèrinásàirica píá? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani. Pidéca càì píimaca —íimaca yái Jesúsca.

³ Néese sacerdote íiwacanánáí nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali. Náimaca Jesús imànicasa madécaná wawàsi báawéeri. ⁴ Iná Pilato isutáca yéemíawa Jesús àniwa. Yá íimaca Jesús irí:

—¿Cáná càmita picàlida nulí piináwanáwa càinácaalí pidééná pimànica? Péemíà nacháawàaná piináwaná ìwali manùba wawàsi ìwali —íimaca yái Pilatoca.

⁵ Canácata quéwa Jesús íimáaná irí, iná Pilato íináidacawa manuísíwata íicáidaca Jesús irí, càmita Pilato yáalíawa íináidéeripínáwa Jesús ìwali.

Jesús es sentenciado a muerte

⁶ Camuí imanùbaca judíonáí imànicaalíté Pascua yàasuná culto, yá Pilato gobernador romanosàiri iwasàaca abéeri presoíri judíonáí irípiná, càirínácaalí presoíri nawàwéerica.

⁷ Néenialíté iyaca asìali íipidenéerica Barrabás presoíyéi ibànalícu, náapicha áibanáí wenàiwica inuéyéicaté wenàiwica ùwicái irícuná, namànicaalíté ùwicái romanonáí yàasu gobièrno íipunita. ⁸ Iná áibanáí wenàiwica yàanàaca, yá nadàbaca nasutáca Pilato íicha wawàsi iwasàanápíná nalí abéeri presoíri càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná. ⁹ Yá Pilato íimaca nalí:

—¿Píwàwasícué nuwasàaca pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca Jesús ìwali. ¹⁰ Càica Pilato isutáca yéemíawa nía, Pilato yáalíacáinátéwa báawaca sacerdote íiwacanánáí íicáca Jesús, máinícaíná cayábaca macái wenàiwica naicáca náicha Jesús, iná sacerdote íiwacanánáí náibàacaté Jesús nacháawàacaténá iináwaná ìwali Pilato irí. ¹¹ Quéwa sacerdote íiwacanánáí nawènúadaca wenàiwicanáí íiwitáise Jesús íicha nasutácaténá Pilato íicha wawàsi iwasàanápíná nalí Barrabás. ¹² Pilato isutáca yéemíawa nía:

—Néeni, nuwasàacaalícué pirí Barrabás, ¿càinásicué píwàwa numànica Jesús irí, yái píiméericuéca ìwali judío icuèrinásàirica? —íimaca yái Pilatoca. ¹³ Yá náimaca Pilato irí néemíáníca:

—¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca madécaná yàawiría. ¹⁴ Pilato íimaca nalí:

—¿Cáná? ¿Càinásica báawéeri imàni? —Íimaca yái Pilatoca. Quéwanáta néemíánícawa àniwa:

—¡Pitàtàacuèni cruz ìwali! —náimaca. ¹⁵ Iná Pilato iwàwacáiná cayábaca nía yáapicha, níái judíoca, íná iwasàaca nalí Barrabás. Yá ichùuliaca yàasu úwináíwa ícapèédáidáanápíná Jesús mabàleta cachàiníri cabèesi iyú. Idécanáami nacapèédáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha, yá Pilato yèepùadacani úwináí irí natàtàacaténáni cruz ìwali.

¹⁶ Néese úwináí natéca Jesús bàacháwáise capíi íicha, yái Pilato ícapèe manuíríca. Yá namáidaca macáita néenánáíwa úwináí nàwacáidáyacacaténáwa Jesús itéese. ¹⁷ Néese náucaca ruana Jesús ìwalíse, abéeri ruana nacáiri cáaléeri, quíréeri càiride iyúwa romano icuèriná ibàle. Néese namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaníná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, quéwa naicáanícáita meedá Jesús iquíníná. ¹⁸ Yá nadàbaca néemíánícawa irí. Náimaca:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàiríca! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíníná.

¹⁹ Néese nanúadáidaca Jesús íiwita ìwali àicu iyú. Yá nàaplsáidacani. Néese nabàlùacawa nàulù iyúwa Jesús irí càide iyúwa nàacaalí icàaluínínátá, quéwa naicáanícáita Jesús iquíníná meedá. Càmita báisíiri iyú nàa icàaluíníná. ²⁰ Idécanáami càì naicáanícá Jesús iquíníná, yá nawatàaca íicha ruana nacáiri cáaléeri quíréérica. Néese nàwalica Jesús ìwali ibàle àniwa. Yá natécani yàcalé íicha, natàtàacaténáni cruz ìwali.

Jesús es crucificado

²¹ Néeseté abéeri asíali Cirene ìyacàlená néeséeri yàanàaca manacúali néese, íipidenéérica Simón, yái náanirica níái Alejandro, Rufo nacái. Yàacawa àyapulìcubàa yái Simónca, néese úwináí íibàacani, nachùuliaca iwáacutaca cruz Jesús irípiná, càmicáináté Jesús yáalimá iwáacutacani, canácáiná quirínama ichàini, úwináicáiná nacapèédáidacaté báawanamani.

²² Natéca Jesús Gólgota néré méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. (Yái íipidená Gólgota íimáanáca: “Íiwitasi yáapimi ìyacatalé”.) ²³ Yá nawàwa nàaca Jesús ìira uva ituní ipuíri, nèewlàdéérica dabé yèewi íipidenéeri mirra wéebacaténá Jesús iiná ipíchaná máiní yùuwichàacawa cruz ìwali. Quéwa càmlírita ìira náichani. ²⁴ Néese natàtàaca Jesús cruz ìwali. Yá úwináí ibàlùadaca cruz utàwi iriculé. Yá úwináí náucaca náichawa suerte náalíacaténá chánacaalí néená yeedápiná iríwa Jesús ibàle yéénámica, càiyéinácaalí néená úwináí namànùbaca nawàwacani, yái ibàlemica.

²⁵ Mapisái yáwanái tàacáwa a las nueveta mapisáita, yaté natàtàaca Jesús cruz ìwali. ²⁶ Nachanàidacaté tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali icàlidéérica cáná yéewa nanúacani. Yá tàacáisi íimaca: “Judío icuèriná”, íimaca yái tàacáisica. ²⁷ Natàtàaca nacái pucháiba cayéedéeyéi mawiénita Jesús irí. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise, áiba cruz nacái ibàlùacawa apáulìcuíse Jesús irí. ²⁸ Càité macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Dios inùmalìcuíse Jesús yéetáanápínátéwa. Càité profeta itànàacaté: “Yá nàuwichàidapínacani báawéeyéi yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

²⁹⁻³⁰ Aibanái wenàiwica ichàbéeyéicawa néenibàa àyapulìcubàa natàanícá Jesús ìwali báawéeri iyú, nacusúadaca náiwitawa irí naicáanícáténá iquíníná. Yá náimaca irí:

—¿Néeni?, píata imáalàidéeripínása templo, pimichàidéeripínása nacái àniwani máisiba èeri irícu, ¿cáná càmita pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha ipíchaná péetácawa, yá piricùawa cruz íicha? —náimaca, naicáanícá Jesús iquíníná.

³¹ Càita nacái naicáanícá iquíníná níái sacerdote íiwacanánáica, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Náimaca nalíwáaca:

—Ichùnìacaté áibanái ipíchanáté néetácawa, quéwa càmlírita yáalimá ichàiniadaca yáawawa yéetácáisi íicha ipíchaná yéetácawa —náimaca naicáanícá Jesús iquíníná. ³² Náimaca nacái Jesús irí:

—¡Piricùawa cruz íicha, píasa Mesíasca, yái Israel itaquénáinámi icuèriná casa, yéewacaténa waicáca, yásí weebáidaca pitàacái! —náimaca naicáanica iquíniná. Nía nacái pucháiba asíanái natàtèyèica cruz ìwali mawiénita Jesús irí, natàanica ìwali báawéeri iyú.

Muerte de Jesús

³³ Machacànicaalíté èeri, yáté catáca macáita cháí èeri irícu máisiba hora, catáca èeri àta las tresta táicalé. ³⁴ Yá horaquéi a las tresta, táicaca yàacawa, yá Jesús imáidaca cachàiníiri iyú itàacái iyúwa. Yá íimaca Dios irí: “Eloi, Eloi, ¿lema sabactani?” íimaca yái Jesúsca. (Yái tàacáisi íimáanaca: “Nucuèriná Dios, Nucuèriná Dios, ¿cánásica pimàaca núa abéerita?” càì íimáanaca.) ³⁵ Abénaméeyéi ibàluèyèiwa néré néemìaca isàna. Yá náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná:

—Péemìacué, imáidaca ìyaca profeta Elías —náimaca naicáanica iquíniná.

³⁶ Iná abéerita néená ipìaca íisapiadaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá idacùaca esponja sitù ipùatalicu, yái wáluma nacáiri isàbéerica. Néese imichàidacani mawiénita Jesús inùma irí, yéewacaténa Jesús ibèrùacani. Néese yái asialica íimaca yáapichéeyéi iríwa:

—Wacùacué waicáwa Elíasmi yàanàacaalí yeedácaténáni cruz íicha —íimaca, iicáanica Jesús iquíniná.

³⁷ Quéwa Jesús imáidaca cachàiníiri iyú, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa. Càité yéetáca. ³⁸ Yáta manuíri yáawàanaca templo irícuírca icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanaca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios ìyacatáica wenàiwicanái ituí íicha. Yáta icacanácawa chènuníise cáli iwérénama, yái yáawàanamica. ³⁹ Néese úwi íiwacaliná romanosàiri ibàluèricawa Jesús yàasu cruz íipunita iicácáinaté càinàcaalí iyú Jesús yéetáanátéwa, ínáté íimaca:

—Báisiiricata Dios ìiricaténi yái asialica —íimaca yái úwi íiwacalináca.

⁴⁰ Nàya nacái néré abénaméeyéi inanái, iicáidéeyéica ìyaca Jesús irí déecuìseta quéwa. Nàyaca nèewi níai íipidenéeyéica María Magdalena, áiba María nacái, úai náatúaca ùuculíiri Santiago, José nacái. Aiba inanái nacái ubàlùacawa néeni, íipidenéechúaca Salomé. ⁴¹ Níai inanáica, Jesús yéewáidacaléca nacái nía, nayúudàacaté Jesús yèepunícaalítéwa Galilea yàasu cáli íinata. Nàyaca náapicha néré nacái manùba inanái yàanèeyéicaté Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré.

Jesús es sepultado

⁴² Catáca yàacawa yáté èerica iwàwacutácaalíté namáalàidaca náibaidaca ipíchawáise judiónái yàasu sábadu idàbaca, nayamáidacatáicawa. Yáté iwàwacutá nabàliaca yéetéeyéimiwa sábadu ipíchawáise. ⁴³ Aiba asiali yàanàaca íipidenéerica José, Arimatea ìyacàlená mìnali. Yái Joséca, abéeri néená nacáicani, níai Junta Supremaca, israelita íiwacanánáica. Máini cáimiétaquéeri iyú wenàiwica iicáca yái Joséca, iwàwéerica nacái Dios icùaca macáita. Yá José yàacawa macàaluínináta Pilato yàatalé. Yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. ⁴⁴ Yá Pilato yéemìacáiná Jesús yéetácatéwa, ína Pilato imáidaca úwi íiwacaliná isutácaténá yéemìawani, asáisi báisícaalíté Jesús yéetáwa. ⁴⁵ Yá úwi íiwacaliná icàlidaca iríni báisícani Jesús yéetácatéwa, ínáté Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ⁴⁶ Néese José iwènàaca manuíri wáluma lino yáawamírca. Yá yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. Yá yèepùacani wáluma linoíri iyú, càide iyúwaté judío íiuitáise ìyáaná. Néese iriàdaca Jesús iinámi càliculíi irículé. Yái càliculíica áibanái íicacaténi dúli íbéeri ibàlài irícu, yéewacaténa càliculíicani càide iyúwa capíi imàdàaná. Yá José ibàliaca càliculíi inùma manuíri íba iyú. ⁴⁷ María Magdalena, áiba María nacái, úai José yáatúaca, naicácaté alénàcaalí nalàda Jesús iinámi.

¹ Néeseté sábado idénáami, judíonái iyamáidacatáicawa, catáca yàacawa yáté sábadoca, yá María Magdalena, áiba María nacái, úái Santiago yáatúaca, áiba inanái nacái ípidenéchúaca Salomé, nawèniaca pumèníiri isàni nacàllacaténáni Jesús iinámi ìwalíse, càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná. ² Yá domingo mapisáisiwa tàacáwa, níái inanáica nàacawa càliculli nérépiná mapisáisiwata idécanáamité èeri imusúacawa. ³ Yá náimaca nalíwáaca idècunitàacá nàacawa àyapulicubàa:

—¿Cawinásica iyúudàapiná wía weedácaténá manuiri íba càliculli inùma ícha? —náimaca nalíwáaca.

⁴ Quéwa nàanàaca néré, yá naicáca manuiri íba càníiri ibàlùawa inùma irìcu. Náinàidacawa manuísíwata naicáidaca íba irí máinicáiná manuírìcani yái íbaca. ⁵ Yá nawàlùacawa naicáwa càliculli irìculé. Naicáca néré ùuculliri yáawinéericawa néewápuwáise cabalèeri ináawani cáaléeri. Yá cáaluca naicácani, níái inanáica. ⁶ Quéwa íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha. Nualíacawa picutácuéca píacawa Jesús, Nazaret iyacàlená néeséericaté, yái natàtèericaté cruz ìwali. Yáta idéca icáucàacawa. Canáca cháníi. Píicácuéca cháí naliadacatáimicani. ⁷ Píacué picàlidaca yéewáidacalénái iríni, Pedro irí nacái. Càicué píimaca nalí: ‘Jesús yàapínácuéwa pípíchalé Galilea yàasu cáli néré. Yá píicápinácué néréni càide iyúwaté icàlidáanácué píriní’, càicué píimaca nalí —íimaca yái ángelca.

⁸ Néese níái inanáica namusúacawa napíacawa càliculli ícha, cáalucáiná nía. Yá quéechacáwa càmita nacàlida áibanái iríni, cáalucáinaté nía.

Jesús se aparece a María Magdalena

⁹ Jesús imichàacatéwa yéetácaisi ícha domingo irìcu amalácaalíté yàacawa. Yáté èerica, quéechacáwa imàacaca yáawawa María Magdalena iicácani, úái inanái Jesús yúuquéechúacaté ícha siete namanùbaca demonio idacuèyéicaté uíwítáise. ¹⁰ Néese uicácanáamité Jesús, yá ùacawa ucàlidaca nalíni níái yèepuníyéicatéwa Jesús yáapícha, achúméeyéica iwàwa, ícháaníyéica iyaca nacái. ¹¹ Néemìaca ucàlidáaná cáuca Jesús, uicácani nacái quéwa càmita neebáida utàacái.

Jesús se aparece a dos de sus discípulos

¹² Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa áiba iicácanásita pucháiba yéewáidacalénái iicácani, pucháiba wenàiwica yèepuníyéicatéwa iyaca àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená ícha, manacúalibàa. ¹³ Nadécadénáami naicácani, yá nèepùacawa Jerusalén iyacàlená irìculé, nacàlidaca Jesús yéewáidacalénái iríni. Càmita quéwa Jesús yéewáidacalénái yeebáida nàasu tàacáisi.

El encargo de Jesús a los apóstoles

¹⁴ Néeseté àniwa Jesús imàacaca yáawawa naicácani, níái once namanùbaca yéewáidacaléca idècunitàacá nayáaca nayáacaléwa. Yàalàaca nía cachàiníiri iyú càmicáinaté neebáidacáwa icáucàacatéwa, càmicáinaté nacái nawàwa néewáidacawa, càmicáinaté nacái neebáida néenánái itàacáíwa, níái iiquéeyéicaté Jesús idécanáamité icáucàacawa. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nalí: “Píacuéwa macái cáli ínatalé. Picàlidacué tàacáisi macái wenàiwica irí, yái tàacáisi ímèerica nuwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁶ Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, ibautizéeyéica nacáíwa, níacata nuwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Aibanái càníyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái, Dios yùuwichàidapíná níawa nabáyawaná ìwalísewa. ¹⁷ Níái yeebáidéeyéica nutàacái namànipíná yái cànírica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténá báisíiricani, yái tàacásica nacàlidéerica nalí nùwali. Càipíná namànica nuíwítáise iyúwa nasutácainá níawawa nuícha: Náucapíná demonio wenàiwica íchawa nuípidená ìwali; natàanípíná áiba tàacáisi iyú, càníyéicáwa náalíawa ìwali. ¹⁸ Yá namàacacaalí nacáapiwa àapi ìwali, nàuwidenái nàacaalí nàiraca iculále, càmita néetáwa iyú. Namàacapíná nacái nacáapiwa cáuláiquéeyéi ìwali nasutácaténá nalí Dios ícha, yá nachùnìapíná cáuláiquéeyéi, nuípidená ìwali”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

¹⁹ Néseté Wáiwacali Jesús idécanáamité icàlidaca nalí yái tàacáisica, yá Dios itécani náicha chènuniré. Yá Jesús yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá yáapicha macáita.

²⁰ Nésetécáwa Jesús yéewáidacalénái nàacatéwa Jerusalén iyacàlená íicha, nacàlidacaténaté Jesús itàacái macái cáli íinata. Yá Wáiwacali iyúudàaca nía, imàacaca namànica yái càmírica wenàiwica idé imànica, náasáidacaténaté áibanái irí báisíiricani yái Dios itàacáica.

SAN LUCAS

Prólogo

¹ Manùbéeyéi wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi nacàlidacaténá càinácaalíté Jesucristo iyáaná wèewi yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu. ² Jesús yáapichéeyéi naicácaté natuí iyúwani macáita yái Jesucristo imànírica. Néese Dios ichùuliacaté nía nacàlidáanápíná áibanái iríni yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali iyúwaté naicáaná macáita. Néeseté néewáidaca wía. Iná madécaná wenàiwica nadéca natànàaca tàacáisi càide iyúwaté Jesús yáapichéeyéi yéewáidáanáté nía. ³ Núa, Lucas, nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máini cáimiétacanéri. Nudéca nuéwáidacawa Jesucristo iináwaná ìwali macáita cayábéeri iyú. Yá nuínáidacawa cawàwanáta cayábaca nutànàacaalí pirí tàacáisi Jesucristo iináwaná ìwali machàcaníiri iyú. ⁴ Iná nutànàaca pirí yái cuyàlutaca yéewanápiná píaliacawa cayába yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali càide iyúwaté áibanái yéewáidáaná pía.

Un ángel anuncia el nacimiento de Juan el Bautista

⁵ Bàaluité rey Herodes icùacaalíté Judea yàasu cáli, néenialí iyacaté sacerdote ípidenéri Zacarías, abéeri Abías itaquénáinámi yéená, Aarón itaquérinámi nacái. Sacerdotenáica níai Abías itaquénáinámica íbaidéeyéicaté Dios irípiná templo irìcu. Zacarías yàacawétúa uípidená Elisabet, abéechúa Aarón itaquétúanámica nacái úa. ⁶ Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, namàni nacái macáita càide iyúwaté Dios ichùullianá israelitanái imànica, íná canácata yáaliméeri icháawàaca naináwaná ìwali. ⁷ Quéwa méenibeca nía càmíicáiná yéewa quéenibeca Elisabet. Máini nacái béeyéica nía.

⁸ Yái sacerdote Zacaríasca íbaidacaté Dios irípiná imanùbaca yáapichawa templo irìcu. Aiba èerité iwàwacutá namànica culto Dios irípiná templo irìcu nàacaténá Dios icàaluíná. ⁹ Càide iyúwaté sacerdote íiwitáise iyáaná, náucaca náichawa suerte náaliacaténátéwa chánacaalí néená iwàluèripináwa templo irìculé. Yá needáca Zacarías iwàlúanápináwa yeemácaténá pumèníiri isàni Dios yàasu templo irìcu. ¹⁰ Iná Zacarías iwàlùacawa templo irìculé. Idècunitàacá yeemáca pumèníiri isàni, manùba wenàiwica nasutáca Dios íicha templo ibàacháwalená irìcu. ¹¹ Néese abéeri ángel Dios ibànuèri chènuníise imàacaca yáawawa Zacarías iicácani. Yái ángel ibàlùacawa altar yéewápuwáise, yái altar neemácatáica íinata pumèníiri isàni. ¹² Iicáicáiná ángel, yá Zacarías íináidacawa iicáidaca irí manuísíwata, máini cáalu nacáicani, yái Zacaríasca. ¹³ Quéwa ángel íimaca irí:

—Picá cáalu pía nuícha, Zacarías, Dioscáiná idéca yéemíaca pisutáaná íicha. Píacawétúa Elisabet quéenibéechúapíná piríwa abéeri sùmáiwá; pímaní ípidená Juan. ¹⁴⁻¹⁵ Imusúacaalípiná iicá èeriwa, yá máini casíimáica piwàwa, cayábasíwata piicácani. Casíimáipíná nacái nawàwa áibanáica madécaná, máinicáiná cachàinírica pìiri íiwitáise Dios ìwali. Càmíiripináta ìira ipuíri, uva ituní nacái, canásíwata. Espíritu Santo icùapíná íiwitáise càiripináta, icùapíná íiwitáise nacái ipíchawáise imusúaca iicá èeri. ¹⁶ Néese iwènúadapíná náiwitáise àniwa Nacuèriná Dios irípináwa, níai manùbéeyéi Israel itaquénáinámica, neebáidacaténá àniwa Nacuèriná Dios itàacáiwá. ¹⁷ Yái píirica Juanca icàlidapíná nalíwa Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise Wáiwacali yàanàaca. Máini cachàiníiri íiwitáise yái píirica, càide iyúwaté profeta Elías bàaluité. Iwènúadapíná nasèenái íiwitáise cáininácaténá naicáca néenibewa. Iwènúadapíná nacái náiwitáise, níai càmíiyéica yeebáida Dios itàacái, náaliacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita pìiri iwènúadapíná wenàiwicanái íiwitáise yéewacaténá neebáidaca Wáiwacali itàacái yàanàacaalípiná nàatalé —íimaca yái ángelca. ¹⁸ Néese Zacarías isutáca yéemíawa ángel:

—¿Càinásica yéewaná núaliacawa asáisí báisícaalí yái tàacáisi picàlidéerica nulí? Máinícata béerica núa, càita nacái nùacawéetúa béeruta nacái úa —íimaca yái Zacaríasca. ¹⁹ Yá ángel íimaca írí:

—Núacata Gabriel, nuíbaida nacái Dios írípiná. Dios idéca ibànùaca núa nutàanicaténá píapicha nucàlidacaténá pirí yái tàacáisi cayábéerica. ²⁰ Quéwa siùcade càmita yéewa pitàanica àta pìiri imusúacatalétawa, yásí yéewa pitàanica àniwa, càmicáiná peebáida yái núumáanáca pirí. Néese, yái núumáanáca pìiri ìwali piiquéeripinácawa yéenáiwana yàanàacaalíwa —íimaca yái ángelca. Néese ángel yàacawa Zacarías íicha.

²¹ Idècunitàacá Zacarías itàanica ángel yáapicha, áibanái wenàiwica bàacháwáiséeyéica nacùaca Zacarías imusúacawa. Náináidacawa manuísíwata cáná yéewa càmita imusúacàtétawa templo irìcuíse. ²² Atata Zacarías imusúacawa, yaté càmita yéewa itàanica náapicha, íná náaliacawa iicátaté yéenáiwana náacáiri Dios néeséeri templo irìcu, itàanicáiná náapicha icáapi iyúwa, càmicáiná yéewa itàanica. Yá matàacáica mamáalàacatani.

²³ Idècanáamité imáalàidaca imànica íibaidacaléwa Dios írípiná templo irìcu, yá Zacarías yèpùacawa icapèe néréwa. ²⁴ Néesecáwa yàacawéetúa Elisabet udéerìcuca sùmài. Yá cinco quéri càmicáhuata imusúawa icapèe irìcuísewa. Uumaca uínáidacawa ulíwa: ²⁵ “Dios idéca iicáca nupualé yéewanápiná càmita quirinama wenàiwicanái iicáanica nuquínina ménibéenaca núa”, úumaca.

Un ángel anuncia el nacimiento de Jesús

²⁶ Elisabet udèniacaté seis quéri udéerìcúuná, yaté Dios ibànùaca ángel ípidenéeri Gabriel yàanápináwa Nazaret iyacàlená néré, iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. ²⁷ Dios ibànùacaté Gabriel icàlidacaténá tàacáisi abéechúa mànacàu írí, ípidenéchúa María, càmicáhuacáwa iimá asìali yáapicha, quéwa imàníichúacaté matrimonio ùyacàle mìnanaí yàacuésemi. Uacawéeripiná ípidená José, abéeri rey David itaquérinami. ²⁸ Yái ángel yàanàaca María yàatalé, yá íimaca ulí:

—Péemla cayába, Dios imànipiná pirí cayábéeri manuí. Dios ìyaca píapicha. Dios iyúudàapiná píawa manuísíwata áibanái inanái íicha canánama —íimaca yái ángelca.

²⁹ María iicácaalí ángel, yá ucalùadacawa manuísíwata uémìaca íimáaná ulí. Yá uínáidacawa càinácaalísica íimáaná yái tàacáisi ángel itàidéerica iyú úa. ³⁰ Néese ángel íimaca ulí àniwa:

—María, picá cáalu pía nuícha, cayábacáiná Dios iicáca píiwitáise. ³¹ Iná péemla cayábani, mesúnamáita pidéerìcuca. Pidèniapiná pìiriwa. Pimàni ípidená Jesús. ³² Nacuèrinápinácani, cachàiníiri íiwitáise, icùapiná níawa. Náimapiná ìwali Dios chènuníiséeri iiricani. Wacuèriná Dios imàacapiná pìiri icùaca Israel itaquénáinami càide iyúwaté yàawirimi rey David icùanaté nía. ³³ Icùapiná nía càiripináta, níai Israel itaquénáinámica. Càmiripináta iyamáida icùaca nía —íimaca yái ángelca. ³⁴ María íimaca ángel írí:

—¿Càinásica yéewaná quéenibeca núa càmicáhuacáwa ìya asìali yáapicha? —úumaca úai Maríaca. ³⁵ Yá ángel íimaca ulí:

—Espíritu Santo yàanàapiná plataléwa. Dios chènuníiséeri íiwitáise iyamáapinácawa piwicáulé iyúwa acalèe. Iná yéewa yái sùmài pimusúadéeripináca iicá èeri ípidená Mabáyawanéeri. Ípidená nacái Dios Iiri. ³⁶ Ua nacái péenásàatúaná ípidenéchúaca Elisabet udèniapiná uìriwa, éwita máinícaaníta béeruca úa. Uái nacàlidéechúacaté ìwali càmicáhuasa yáalimá quéenibeca, úata udéca udéerìcuca sùmài seis quéri siùcade udécadénáami udéerìcuca. ³⁷ Dios yáalimácainá imànica macáita, íná canácata máiníiri càulenáca Dios íicha —íimaca yái ángelca. ³⁸ Iná María íimaca:

—Núacata yái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwicaca. Yá numàacaca Dios imànica nulí càide iyúwa píimáaná nulí —úumaca úai Maríaca. Néese, ángel yèpùacawa uícha.

María visita a Isabel

³⁹ Néenialité María ùacàatécatawa áiba yàcalé néré iyéerica Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata. Zacarías, Elisabet nacái nàyacaté néré. ⁴⁰ Yá María uwàlùacawa nacapèe iriculé, níái Zacaríasnáica. Yá utàidaca Elisabet. ⁴¹ Elisabet uémìacanacáita María itàidaca úa, yá mùlimùlicani yái sùmàì achúmèeríinaca Elisabet idéerìcuírìca. Yá Espíritu Santo icùaca Elisabet íiwitáise. ⁴² Néese Elisabet úumaca cachàiníri iyú María irí Espíritu Santo inùmaliçuise:

—¡Dios idéca imànica pirí cayábéeri áibanái inanái íicha canánama! ¡Idéca nacái imànica cayábéeri pìiri irí! ⁴³ Càmita núaliáwa cáná yéewa Dios imànica nulí yái cayábéerica imàacáaná Nuíwacali yáatúa ùanàaca nùatalé upáchiaca núa. ⁴⁴ Nuémìacanacáita pitàidaca núa, yáta nuírì imùlimùliacawa nudèerìcu casímáicáináni. ⁴⁵ ¡Dios imàacaca casímáica piwàwa peebáidacáinaté imànínápiná pirí cayábéeri càide iyúwa íimáaná pirí! —úumaca úái Elisabetca. ⁴⁶ Néese María íimaca:

“Nucàlidaca manuísíwata Wacuèriná Dios iináwaná ìwali, máiní cayábéericani;

⁴⁷ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, yái iwasèerica núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁴⁸ Casímáica nuwàwa Dios yáapicha, Dioscáiná idéca iicáca nupualé, núa yàasu wenàiwica càmlíchúa máiní cachàini. Yá siùcáisede macái wenàiwica nacàlidapiná nuináwaná ìwali Dios idéca imàacaca casímáica núa.

⁴⁹ Casímáica núa, yácáiná yái Dios Cachàinírìca náicha canánama idéca iyúudàaca núa manuísíwata. ¡Yácata yái Mabáyawanéerica, yái Diosca!

⁵⁰ Dios iicáca napualé càiripináta cawinácaalí wenàiwica yèeyéica icàaluíniná.

⁵¹ Dios imànipiná madécaná ichàini manuírì iyúwa. Imawènìadapiná wenàiwica cachàiníiyéica iicáca yáawawa.

⁵² Níái icuèyéica èeri mìnánái, Dios yúucapiná níawa nàalubái íinatáiseewa, yá càmita ibatàa nacùaca wenàiwicanái quirínama. Yá Dios imichàidapiná áibanái càmlíyèi máiní cachàini icuèyéipináca wenàiwica náamirìcubàami.

⁵³ Dios yáapiná madécaná cayábanaméeri wawàsi máapíiyèi wenàiwica irí. Ichùullapiná càasuíyèi wenàiwica nèepùanápínáwa íicha. Yásí nèepùacawa íicha canéeyèi irí wawàsi icáapi irìcuwa.

⁵⁴ Dios iyúudàapináca wíawa, wía yàasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica. Càmlíripináta iimáicha iicáca wapualé icùacaalípiná wía.

⁵⁵ Dios icàlidacaté càiri tàacáisi wàawirináimi irí, yá imànipiná càiripináta càide iyúwaté íimáaná nalí, yái Abrahamca, wía nacái itaquénáinámica”, úumaca úái Maríaca.

⁵⁶ María iyamáacawa Elisabet yáapicha másiba quéeri, néese másiba quéeri idénáami, yá María uèpùacawa ucapèe néréwa.

Nacimiento de Juan el Bautista

⁵⁷ Néeseté yàanàaca Elisabet yéenáiwana umusúadánápiná iicá èeri, yá umusúadaca uírìwa. ⁵⁸ Néese uyaquewéeyèi, uénánái nacái néemìaca uináwaná ìwali Dios iicácaté upualé manuísíwata. Iná nàaca napáchiaca úa, nàacawéeridacaténá úa casímáiri iyú. ⁵⁹ Néeseté yái sùmàica idènlàcanáamité ocho èeri, yá natécani namànicaténaté irí circuncisión. Yá néese nawàwa namànica íipidená Zacarías càide iyúwa yáaniri íipidená. ⁶⁰ Quéwa yáatúa íimaca nalí:

—Càmlírìta, néese íipidenápiná Juan —úumaca nalí. ⁶¹ Yá náimaca ulí:

—¿Cáná? Canámìta péenánái càiri íipidená —náimaca.

⁶² Néese natàanica nacáapi iyúwa sùmàì yáaniri irí nasutácaténá néemìawani càinácaalí iwàwáaná yàaca íipidená. ⁶³ Yá yáaniri isutáca náicha achúmèeri tablero itànàacatáipiná sùmàì íipidená. Yá itànàacani: “Íipidenápiná Juan”, íimaca itànàaca. Yá macáita náináidacawa naicáidaca manuísíwata Zacarías irí. ⁶⁴ Yáta yéewa itànàica yái Zacaríasca. Yá idàbaca yàaca Dios irí cayábéeri. ⁶⁵ Néese cáaluca náináidacawa macáita níái nayaquewéeyéica. Yá macái wenàiwica iyéeyéicaté Judea yàasu cáli dúlinaméeri íinata

nacàlidaca naliwáaca cainácaalíté Zacaríasnáí ichàbáanáwa. ⁶⁶ Yá macáita yéemièyéica naináwaná ìwali náináidacawa nawàwalicuísewa manuísíwata, náimaca naliwa: “¿Càinásica imànipiná béericaalíni, yái sùmàica?” càì náináidacawa. Báisícáináta mamáalàacata Dios iyúudàacani manuísíwata íiwitáise cachàiníri iyúwa.

El canto de Zacarías

⁶⁷ Néeseté Espíritu Santo icùaca Zacarías íiwitáise, yái sùmài yáanirica. Yá Zacarías icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse. Yá íimaca:

⁶⁸ “¡Wàacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Dios, yái icuèrica wía, wía Israel itaquénáinámica, yàanàapinácáiná wàatalé iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, wía yàasu wenàiwicaca!

⁶⁹ Dios ibànùapiná walí abéeri cachàiníri íiwitáise iwasèeripiná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái yàanèeripináca wàatalé, yácata rey David itaquérinámica, yái David Dios yàasu wenàiwicaca bàaluité.

⁷⁰ Dios idéca imànica walí càide iyúwaté yàasu profetanái icàlidáaná tàacáisi Dios inùmalicuíse.

⁷¹ Nacàlidacaté Dios iwasàanápínaté wía wàuwidenái íichawa, náicha nacái macáita wenàiwica báawéeyéica iicáca wía.

⁷² Profetanái icàlidacaté nacái Dios iicáanápínaté wàawirináimi itúulécaná, yá nacái càmita iimáicha wawàsi mabáyawanéerica imàníricaté wàawirináimi yáapicha.

⁷³ Yácata tàacáisi Dios icàlidéericaté máini cáimiétacanéeri iyú wàawirimi Abraham irí:

⁷⁴ Iwasàapiná wíawa wàuwidenái íichawa wáibaidacaténá irípiná macàaluínináta,

⁷⁵ wàyacaténá nacái Dios iicápiná machacàníri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái macái èeri idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu.

⁷⁶ Néese pía, nuirica, béericaalípiná pía, yásí Dios chènuníiséeri, cachàiníri náicha canánama, íimapiná pìwali yàasu profetaca pía, picàlidacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali iináwaná ìwali ipíchawáise yàanàaca, pimichàidacaténá irípiná wenàiwicanái íiwitáise, nacùanápíná Wáiwacali yàanàaca nàatalé, neebáidáanápíná Wáiwacali itàacái.

⁷⁷ Péewáidapíná Wáiwacali yàasu wenàiwica náalíacaténáwa Dios imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná íicha, iwasàanápíná nía nacái yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

⁷⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios iicáca wapualé manuísíwata, yá nacái ibànùapiná walíni chènuníise yái ichàiniadéeripináca wawàwa càide iyúwa èeri icamaláná isíimáidacaalí wawàwa èeri imusúacanáamiwa amalácaténá wawicáu àniwa.

⁷⁹ Yácata yàanèeripiná amalácaténá imànica wáiwitáise wía catéeyéica íiwitáise, cáaluíyéica iicáca yéetácáisi. Yàanàaca yéewáidacaténá wía wàyacaténá machacàníri iyú yéewanápíná matuíbanáica wía”,

íimaca yái Zacaríasca. ⁸⁰ Néese yái sùmàica idàwinàacawa, cachàinica nacái íiwitáise Dios ìwali. Néese béericanáami yái Juanca, yáté iyaca manacúali yùucubàa cainàwàiri canácatalé wenàiwica, àta Dios ichùulàacataléta icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuíse israelitanái irí.

2

Nacimiento de Jesús

¹⁻² Néenialíté, Cirenio icùacaalíté Siria yàasu cáli, néese emperador Augusto idàbacaté ichùullaca natànàaca náipidenáwa, macái èeri mìnánái imanùbaca, yéewacaténá romanonái iputàaca nía. ³ Iwàwacutá macáita nèepùacawa nàawirináimi iyacàle néréwa àniwa natànàacaténá náipidenáwa néenibàata. ⁴ Ináté José yàaca nacáíwa Nazaret iyacàlená íicha, Galilea yàasu cáli néese, yàacaténáwa Judea yàasu cáli néré, Belén iyacàlená iriculé, rey David imusúacatáicaté iicá èeri. Rey David itaquérinámica yái Joséca, ináté yèepùacawa néré àniwa. ⁵ Yá yàacawa Belén iyacàlená néré yái Joséca itànàacaténá íipidenáwa María yáapicha úái yàacawéetúapínaca. Idéerìcuíchúacáwa úái Maríaca. ⁶ Néese idècunitàacá nàyaca Belén iyacàlená néré, yáté yàanàaca María yéenáíwaná umusúadánápíná iicá èeri.

⁷ Canáca nalí naimácatáipiná, manùbacáiná wenàiwica yàanàacaté Belén ìyacàlená irìculé. Atata nàanàaca pìrái yàalu, naimácatáipiná. Yá umusúadaca iicá èeri yái idàbàanéerica uirica. Yá uépùacani wáluma iyú. Néese uliàdaca uiríwa pìrái iyáacàalu irìculé, canácáiná áiba naimácatáipiná.

Los ángeles y los pastores

⁸ Mawiénita Belén ìyacàlená irí nàyacaté abénaméeyéi asianái icuèyécaté ipìranáíwa oveja. Nàyaca manacúalibàa táiyápinama, nacùacaténá napìranái ovejawa. ⁹ Yáta Dios yàasu ángel imàacaca yáawawa naicácani. Yá Dios icamaláná icànaca natéese, yá máiní cáaluca nía. ¹⁰ Quéwa ángel íimaca nalí:

—Picácué cáalu pía nuícha, nutécáinácué pìrí cayábéeri tàacáisi, isímáidéeripiná manuísíwata macái wenàiwica: ¹¹ Siùca èeri idéca imusúaca iicá èeri, yái iwasèeripinácuéca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Belén ìyacàlená irìcu rey David imusúacatáicaté iicá èeri, idéca asáica yái Wáiwacalica, yái Mesíasca, judío icuèrinápináca. ¹² Pìanèeripinácué néepuèri wáluma iyú, irìacawa pìrái iyáacàalu irìcu, píalíacaténácuéwa càirínácaalíni yáara quìraslìca —íimaca nalí yái ángelca.

¹³ Yáta madécaná ángelnái namàacaca níawawa chènuníse asianái iicácaténá nía ángel yáapicha, yèeyéica Dios irí cayábéeri. Náimaca:

¹⁴ “¡Pìacué Dios chènuníseeri irí cayábéeri! ¡Máiní matuíbanáiri iyú nàyaca cawinácaalí èeri mìnánái casímáiyéica Dios iicáca íiwitáise!” náimaca ángelnáica.

¹⁵ Idécanáamité ángelnái nèepùacawa náicha chènuniré, néese níái icuèyéica ovejanái náimaca nalíwáaca:

—Wàacuéwa Belén ìyacàlená néré waicácaténá càinácaalí iyáaná, Wacuèriná Dios icàlidéerica walí iináwaná ìwali —náimaca nalíwáaca níái icuèyéica ovejanái.

¹⁶ Yáté nàacàatécatawa néré. Yá nàanàaca María, José nacái, quìraslì nacái irièriwa pìrái iyáacàalu irìcu. ¹⁷ Néese naicácaníni, ínà nacàlidaca áibanái iríni yái tàacáisi ángel icàlidéericaté nalí quìraslì ìwali. ¹⁸ Yá macáita wenàiwica yéemièyéica quìraslì iináwaná, náináidacawa manuísíwata càinácaalí íimáaná yái tàacáisi nacàlidéerica quìraslì ìwali, níái icuèyéica ovejanái. ¹⁹ Maríata quéwa, canácatáita uimáicha quirínama càinácaalíté náimáaná uirí ìwali, uínáidacawa mamáalàacata nàasu tàacáisi ìwali. ²⁰ Néese níái icuèyéica ovejanái nèepùacawa náicha napìranái yàatalépináwa. Casímáiri iyú nacàlidaca Dios iináwaná ìwali cayábéericani, nàaca nacái Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái naiquéerica, néemìaca nacái, macáicáináta ichàbacatéwa càide iyúwaté ángel íimáaná nalí.

El niño Jesús es presentado en el templo

²¹ Ocho èeri imusúacadénáamiwa yái sùmàica, yáté namànica irí circuncisión. Yá nàaca ípidená Jesús, càide iyúwaté ángel icàlidáanáté María irí ípidenápiná, ipíchawáiseté udéerìcuca sùmài.

²² Néese cuarenta èeri imusúacadénáamiwa, yáté iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté israelitanái imànica Dios inùmalicúise, masacàacaténá Dios iicáca nía àniwa, nasutáanápíná Dios íicha àniwa templo irìcu. Iná natéca sùmài Jerusalén ìyacàlená néré, yáasáidacaténáni Dios irí. ²³ Càité namànica yácáiná profeta Moisés itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmalicúise: “Asialicaalí idàbàanéerica uirica, yásí Dios yàasu wenàiwicapínacani yái sùmàica”, càì itànàacaté profeta Moisés. ²⁴ Inaté nàacawa namànicaténá sacrificio Dios irípiná, nanúanápíná pucháiba unùcu, càide iyúwaté Dios ichùulláná judíonái imànica catúulécanácaalí nía. Iwàwacutá nàaca pucháiba unùcu púubéeyéi, càmicaalí nacái, nàaca pucháiba unùcu manuínaméeyéi yéenibe. Inaté José, María nacái namàacaca pucháiba unùcu Dios irípiná ofrenda iyú catúulécanácáiná nía.

²⁵ Néenialité ìyaca asíali Jerusalén ìyacàlená mìnali ípidenéeri Simeón. Yái asíali máiníiri cayábaca íiwitáise, ìyéerica machacàníiri iyú, yèeri nacái Dios icàaluíniná, icùu nacái Dios

iwasàaca Israel itaquénáinámi nàuwichàacái íichawa. Espíritu Santo nacái yàacawéeridaca Simeón. ²⁶ Espíritu Santo imàacacaté Simeón yáaliacawa càminápinaté yéetáwa àta idécataléta iicáca Mesías, yái asìali Dios ibànùèripinacaté israelita icuèrinápináca. ²⁷ Néese Espíritu Santo ichùuliaca Simeón yàanápináwa templo néré. Yáté Simeón ìyaca templo irìcu nàanàacaalíté néré níái sùmài isèenáica, yái sùmàica íipidenéerica Jesús. Natécaté Jesús templo néré namànicaténá càide iyúwaté profeta Moisés itànàaná Dios itàacái israelitanái imànínápiná néenibe asìanái iríwa. ²⁸ Simeón yeedáca Jesús yàanalìculéwa, yá Simeón yàaca Dios irí cayábéeri. Néese Simeón íimaca:

²⁹ “Pía, Nucuèriná Dios, siùca pidéca pimànica càide iyúwa píimáanaté nulí; yásí cayábaca pimàacaca nuétácawa matuíbanáiri iyú, núa plasu wenàiwicaca.

³⁰ Nudéca nuicácani nutuí iyúwa, yái iwasèeripináca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha,

³¹ càide iyúwa pichùullaná imànica macái èeri mìnánái yàacuésemi.

³² Amaláca imànipiná náiwitáise, níara càmiyéica israelitaca, náalícaténáwa càinácaalí iwàwacutáná namànica nàyacaténá càide iyúwa piwàwáaná. Cáimiétacanápiná nacái imànica wíawa, wía plasu wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica”,

íimaca yái Simeónca.

³³ Néese José, úa nacái Jesús yáatúaca náináidacawa néemíaca manuísíwata yái tàacáisica Simeón icàlidéerica sùmài ìwali. ³⁴⁻³⁵ Néese Simeón isutáca nalí Dios íicha imànínápiná nalí cayábéeri. Yá íimaca María irí àniwa úái Jesús yáatúaca:

—Péemíaca cayábani Dios idéca ibànùaca yái sùmàica yéewanápiná Israel itaquénáinámi néemíacani. Quéwa néemíacaalípináni, yá manùbéeyéi nacaláapinácawa Dios íicha càmicáiná neebáida itàacái, yái sùmàica. Quéwa áibanái manùbéeyéi nawènúadapiná náiwitáisewa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, yái píirica. Dios idéca ibànùacani yáasáidacaténá nalí càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca íná manùbéeyéi wenàiwica nàuwídeca namànipinácani. Càita yáasáidapiná càinácaalí ìwali manùbéeyéi wenàiwica náináidacawa nawàwalícuísewa. Quéwa pía, piicápiná iyúwa macáita ichàbáanáwa, yásí achúmaca piwàwa manuísíwata càide iyúwa espada machete nacáiri idéca nacáicaalí isutáca pía —íimaca yái Simeónca.

³⁶ Uyaca nacái inanái templo irìcu icàlidéechúa tàacáisi Dios inùmaliícuíse íipidenéechúa Ana. Uanirimi íipidenaté Fanuel, abéeri Aser itaquérinámi. Máiní béeruca úái Anaca. Ucáasàacatéwa mànacàucaalíté úa. Yáté ùyaca siete camuí ùacawéerimi yáapichawa.

³⁷ Néeseté yéetácawa uícha ùacawéerimica, yáté ùyaca templo irìcu ochenta y cuatro camuí idécanáamité ùacawéerimi yéetácawa uícha. Càmita umusúawa templo íicha, uíbaida quéwanáta èeríapinama, táiyápinama nacái Dios irípiná. Umàacaca uíchawa uyáacaléwa, usutá nacái úawawa Dios íicha, ùacaténá icàaluíniná. ³⁸ Yáté Ana yàanàaca néré. Uicácanacáita yái sùmài Jesúsca, yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri ìwali. Yá ucàlidaca áibanái irí Jesús iináwaná ìwali, cawinácaalí wenàiwica icuèyéicaté Dios iwasàanápiná Jerusalén iyacàlená mìnánái nàuwichàacái íichawa.

El regreso a Nazaret

³⁹ Néese isèenái namáalàidacaté namànica macáita càide iyúwaté Dios ichùullaná israelitanái imànica, yá nèepùacawa Galilea yàasu cáli néré, nàyacàle nérépináwa, íipidenacatalé Nazaret. ⁴⁰ Néese yái sùmài idàwinàacawa cachàiníiripiná, cáalíacáiri yáwanái nacái. Dios nacái imànica irí cayábéeri.

El niño Jesús en el templo

⁴¹ Càide iyúwaté Jesús isèenái íiwitáise ìyáaná, nàacawa napáchiaca camuí imanùbaca Jerusalén iyacàlená néré naicácaténá néré náapicha judíonái yàasu culto íipidenéeri Pascua.

⁴² Jesús idèniacáinaté doce camuí, yá nàacawa macáita Jerusalén iyacàlená néré càide iyúwaté náiwitáise ìyáaná Pascua yàasuná culto ìwali. ⁴³ Néese Pascua yàasuná culto idénáami nèepùacawa nàyacàle nérépináwa. Yái sùmài Jesús iyamáacawa Jerusalén iyacàlená

irìcuta. Isèenái quèwa càmita náalíawa iyamáanátéwa náicha. ⁴⁴ Nayúunáidaca Jesús yàacawa imanùbaca yáapichawa, íná nàacawa èeríapinama. Néese nacutáca Jesús namanùbaca náí yèewibàawa, néenánái yèewibàa nacáíwa. ⁴⁵ Néese, càmicáináté nàanàa Jesús, yá nèepùaca nàacaténá nacutácani Jerusalén ìyacàlená néré.

⁴⁶ Néese máisiba èeri irìcu, yá nàanàaca Jesús átata templo irìcu. Yái Jesús yáawinéeriwa nèewi níái yéewáidéeyéicaté wenàiwica Dios itàacái iyú templo irìcu. Yéemìaca ìyaca néewáidáaná wenàiwica. Isutáca yéemìawa nía nacái. ⁴⁷ Néese macáita yéemièyéica Jesús ímáaná, yá náináidacawa néemìacani manuísíwata, máinícáiná cáalíacáicani, yáalíacáiná nacái icàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú, nasutácaalí néemìawani Dios itàacái ìwali. ⁴⁸ Néese, isèenái nàanàacani, yá náináidacawa manuísíwata naicáidaca irí. Yá María ímaca Jesús irí:

—Nuìri, ¿cáná pidé càì pimànica walí? Píaniri, núa nacái wadéca wacutáca pía máadáini, máini nacái achúmaca wawàwawa wáináidacawa pìwali —úmaca. ⁴⁹ Jesús ímaca nalí:

—¿Cánásicué picutá núa áibalé? ¿Càmitasicué píalíawa iwàwacutáaná nuíbaidaca Núaniri irípináwa icapèe irìcu? —ímaca yái Jesúsca. ⁵⁰ Càmita quèwa náalía néemìaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisi Jesús icàlidéerica nalí.

⁵¹ Néese, Jesús yèepùacawa náapicha Nazaret ìyacàlená néré. Yá imànica macáita càide iyúwa nachùulianáni. Quèwa yáatúa íináidacawa mamáalàacata uwàwalícuísewa ìwali, yái wawàsica. ⁵² Jesús idàwinàacawa yàacawa, cáalíacáica yáwanái nacáicani. Casímái nacái Dios iicáca íiwitáise. Yá macáita wenàiwica cayábaca naicáca Jesús.

3

Juan el Bautista en el desierto

¹ Idécanáamité emperador Tiberio icùaca macái cáli catorce camuí, néese yàasu quincéená camuí irìcu, yá gobernador Poncio Pilato icùaca ìyaca Judea yàasu cáli. Herodes icùaca ìyaca Galilea yàasu cáli. Herodes yéenasàiri ípidenéeri Felipe icùaca ìyaca Iturea yàasu cáli, Traconite yàasu cáli nacái. Gobernador Lisania icùaca ìyaca Abilinia yàasu cáli. ² Sacerdote Anás, sacerdote Caifás nacái, níacata sacerdote íiwacanánáica. Néenialité Dios ichùulíaca Juan el Bautista icàlidáanápíná itàacái wenàiwicanái irí. Iyacaté manacúali yùucubàa càináwàiri yái Juanca, Zacarías ìirimica. ³ Inaté Juan yèepunícawa yàacawa mawiénibàa Jordán inanába irí. Yá icàlidaca wenàiwicanái irí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namàníríca, naba-utizáca nacáíwa neebáidacaténá Dios itàacái, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, yái báawéerica namànírícaté. ⁴ Bàaluité profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse Juan el Bautista ìwali. Càité Isaías itànàaca:

“Abéeri asàli icàlidapíná naliwani cachàiníiri iyú manacúali yùucubàa càináwàiri. Càipíná ímaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa, càita nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná pitàidacaténácué cayábéeri iyúni. Pichùnìacué píiwitáisewa yéewacaténá yéewáidacuéca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Pichùnìacué píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná càide iyúwa wenàiwica nachùnìacaalí àyapu Náiwacali irípináwa yéewacaténá yàanàaca nàatalé. Napuníadaca macái manuínáméeyéi utàwi cáli iyú. Náicaca macái dúli, sàabadacaténá nía. Machacànica namànica macái éeruíri àyapu. Cayábaca namànica báawéeri àyapu.

⁶ Yá macái èeri mìnánái naicápiná yái wenàiwica Dios ibànuèrica aléi èeri irìculé iwasàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha’, càipíná ímaca”, íimacaté yái profeta Isaíasca.

⁷ Manùbéeyéi wenàiwica namusúacawa nàyacàle imanùbaca néese, yá nasutáca Juan íicha ibautizáanápíná nía. Quèwa Juan yáalíacawa abénaméeyéi càmita nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa báisíiri iyú, ínaté Juan yàalàaca nía cachàiníiri iyú. Ímaca nalí: “¡Píacué, càiyéide iyúwa àapi iculále! Manuíri yùuwichàacáisi yàanàaca

mesúnamáita yùuwichàidacaténá wenàiwicanái. Piyúunáidacuéca píalimáaná pichúuliacawa íicha, yái yùuwichàacáisica, pibautizácaalícáitawa, éwitacué càmíicáaníta piwènúada píiwitáisewa báisíiri iyú pibáyawaná íichacuéwa. ¡Càmíita nucàlidacué pirí càiri chìwái!
⁸ Iwàwacutácué piyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná macái wenàiwica naicáca amaléeri iyú piwènúadacuéca píiwitáisewa báisíiri iyú Dios irípiná. Picácué càì píima piríwáaca: ‘Canácatáita Dios yùuwichàida wíawa, ¡Abraham itaquénáinámicáiná wía!’ picácué píima. Péemíacué cayába, éwita Dios imáalàida macáitacué pía pibáyawaná ìwalísewatá, càicáaníta Dios yáalimá iwènúadaca níái íbaca Abraham itaquénáinámipiná iyútá, Dios yàasu wenàiwicapiná nía píamirìcubàacué. ⁹ Máiní mawiénica yái yùuwichàacáisica Dios imàaquéeripiná yàanàaca báawéeyéi ìwali, càide iyúwa mawiénicaalí wenàiwica iwichùaca àicu ìwali chipàali iyú, càita nacái mawiénica yái Dios yàasu yùuwichàacáisica. Péemíacué comparación: Càide iyúwa wàucacaalí macái àicu canéeri ìyacaná cayába weemácaténá nía quichái irìcu, càita nacái Dios yùuwichàidapiná wenàiwica quichái irìcu, cawinácaalí wenàiwica càmíiyéica imàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Juanca.

¹⁰ Inaté manùbéeyéi wenàiwica yàanèeyéicaté Juan el Bautista yàatalé, nasutáca néemíawa Juan. Náimaca irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca irí. ¹¹ Juan íimaca nalí:

—Pidèniacaalícué pucháiba bàlesi, piacué abéeri bàlesi áiba wenàiwica irí canéerica ibàle. Pidèniacaalícué yàacàsi, piacué nayáapiná, canéeyéica irí yàacàsi —íimaca yái Juanca.

¹² Nàyaca néeni abénaméeyéi yeedéeyéica plata néenánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Nàacatéwa néré nabautizácaténáwa. Nasutáca néemíawa Juan:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ¹³ Juan íimaca nalí:

—Picácué picobra nía ichàbanamawa. Peedácué náicha càitade iyúwa romanonái ichùullaná peedáca —íimaca yái Juanca. ¹⁴ Abénaméeyéi úwinái nacái nasutáca néemíawa Juan:

—Wía nacái, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. Juan íimaca nalí:

—Picácué pibáulia pinúaca wenàiwica piyéedùacaténá nàasu. Picácué picháawàa naináwaná ìwali pichíwa iyúwa, peedácaténá piríwa nàasu. Casímáicué nacái piicáca piwèniwa romanonái yàasu gobierno yèericuéca pirí —íimaca yái Juanca.

¹⁵ Níái wenàiwicaca náináidacawa cawàwanáta Dios imàníinápináté naicá áiba wawàsi máiníiri cachàinica. Náináida nacáiwa nawàwalícuísewa Juan ìwali cawàwanáta Mesíascani, yái judío icuèrinápináca, Dios ibànùerica nalí. ¹⁶ Quéwa Juan íimaca macái wenàiwicanái irí: “Báisíta nubautizácuéca pía úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita áiba yàanàaca. Yáta ibànùapiná Espíritu Santo abénaméeyéi péenácué irí ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, yái yàanèeripináca. Quéwa áibanái péenácué càmíiyéica yeebáida itàacái, ibautizápiná níawa quichái iyú nàuwichàacaténáwa càiripináta. Máiní cachàiníirica íiwitáise nuícha. Nuíwacalicaní, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmíirica cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani. ¹⁷ Càide iyúwa wenàiwicanái itécaalí yàasu palawa nacáapi irìcuwa, masacàacaténá namànica nàasu trigo ituínáwa, náaláidacaténá nacái trigo iwìralèmi, càita nacái yái yàanèeripináca núamirìcubàa yàanàaca iwàlisàidacaténá yàasu wenàiwica íiwitáisewa, iseríacaténá nacái nía náicha áibanái càmíiyéica yàasu. Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí ibànacale trigo ituínáwa manuírí capíi irìculé, ituínási yàaluca, càita nacái yái yàanèeripináca ìwacáidapiná yàataléwa yàasu wenàiwicanáiwa. Càide iyúwa wenàiwica yeemácaalí ituíná iwìralèmi manuírí quichái irìcu, càita nacái yái yàanèeripináca yùuwichàidapiná nía quichái irìcu, càmíiyéica yàasu wenàiwica; yùuwichàidapiná nía quichái irìcu càmíirica ichacàwa càiripinéerita ìyaca”, íimaca yái Juanca.

¹⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni. Yàalàaca nía déecuiri iyú icàlidacaténá wenàiwicanái irí cayábéeri tàacáisi Dios ichùulièrica icàlidaca nalí. ¹⁹ Juan yàalàaca gobernador rey Herodes nacái cachàiníri iyú, Herodes imelùdacáináté yéénàsàiri Felipe ínuwa, ípidenéechúa Herodías, Herodes imànicáináté nacái manùba báawéeri. ²⁰ Herodes quéwa imànica áiba wawàsi máiníri báawaca náicha canánama: Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànalìculé.

Jesús es bautizado

²¹ Quéwa ipíchawáiseté Herodes yúucaca Juan presoíyéi ibànalìculé, Juan ibautizacaté manùbéeyéi wenàiwica. Juan ibautizá nacái Jesús. Yái Jesúsca, idècunitàacá isutáca yáawawa Dios ícha, yáta capìraléeri cáli yàacùacawa. ²² Yá Espíritu Santo iricùacawa Jesús íwali càiride iyúwa waicáaná unùcu iricùanáwa. Néese néemìaca Dios itàacái chènunìise. Dios ímaca Jesús irí:

—Píacata Nuìri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicáca pía —ímaca yái Diosca.

Los antepasados de Jesucristo

²³ Jesús idèniacaté cawàwanáta treinta camuí idàbacaalíté yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi wenàiwica nayúunáidaca José ìirimicaténi, yái Jesúsca. José yàacawéetúa yáaniri ípidenáté Elí. ²⁴ Elí yáaniri ípidenáté Matat. Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Jana. Jana yáaniri ípidenáté José. ²⁵ José yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Amós. Amós yáaniri ípidenáté Nahúm. Nahúm yáaniri ípidenáté Esli. Esli yáaniri ípidenáté Nagai. ²⁶ Nagai yáaniri ípidenáté Maat. Maat yáaniri ípidenáté Matatías. Matatías yáaniri ípidenáté Semei. Semei yáaniri ípidenáté Josec. Josec yáaniri ípidenáté Judá. ²⁷ Judá yáaniri ípidenáté Joanán. Joanán yáaniri ípidenáté Resa. Resa yáaniri ípidenáté Zorobabel. Zorobabel yáaniri ípidenáté Salatiel. Salatiel yáaniri ípidenáté Neri. ²⁸ Neri yáaniri ípidenáté Melqui. Melqui yáaniri ípidenáté Adi. Adi yáaniri ípidenáté Cosam. Cosam yáaniri ípidenáté Elmadam. Elmadam yáaniri ípidenáté Er. ²⁹ Er yáaniri ípidenáté Josué. Josué yáaniri ípidenáté Eliezer. Eliezer yáaniri ípidenáté Jorim. Jorim yáaniri ípidenáté Matat. ³⁰ Matat yáaniri ípidenáté Leví. Leví yáaniri ípidenáté Simeón. Simeón yáaniri ípidenáté Judá. Judá yáaniri ípidenáté José. José yáaniri ípidenáté Jonam. Jonam yáaniri ípidenáté Eliaquim. ³¹ Eliaquim yáaniri ípidenáté Melea. Melea yáaniri ípidenáté Mena. Mena yáaniri ípidenáté Matata. Matata yáaniri ípidenáté Natán. ³² Natán yáaniri ípidenáté rey David. Rey David yáaniri ípidenáté Isaí. Isaí yáaniri ípidenáté Obed. Obed yáaniri ípidenáté Booz. Booz yáaniri ípidenáté Sala. Sala yáaniri ípidenáté Naasón. ³³ Naasón yáaniri ípidenáté Aminadab. Aminadab yáaniri ípidenáté Admin. Admin yáaniri ípidenáté Arni. Arni yáaniri ípidenáté Esrom. Esrom yáaniri ípidenáté Fares. Fares yáaniri ípidenáté Judá. ³⁴ Judá yáaniri ípidenáté Jacob. Jacob yáaniri ípidenáté Isaac. Isaac yáaniri ípidenáté Abraham. Abraham yáaniri ípidenáté Taré. Taré yáaniri ípidenáté Nacor. ³⁵ Nacor yáaniri ípidenáté Serug. Serug yáaniri ípidenáté Ragau. Ragau yáaniri ípidenáté Peleg. Peleg yáaniri ípidenáté Heber. Heber yáaniri ípidenáté Sala. ³⁶ Sala yáaniri ípidenáté Cainán. Cainán yáaniri ípidenáté Arfaxad. Arfaxad yáaniri ípidenáté Sem. Sem yáaniri ípidenáté Noé. Noé yáaniri ípidenáté Lamec. ³⁷ Lamec yáaniri ípidenáté Matusalén. Matusalén yáaniri ípidenáté Enoc. Enoc yáaniri ípidenáté Jared. Jared yáaniri ípidenáté Mahalaleel. Mahalaleel yáaniri ípidenáté Cainán. ³⁸ Cainán yáaniri ípidenáté Enós. Enós yáaniri ípidenáté Set. Set yáaniri ípidenáté Adán, yái asìali Dios idàbéericaté.

4

Jesús es puesto a prueba

¹ Néeseté Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Jesús yèepùacawa Jordán inanába ícha, yá Espíritu Santo itéca Jesús manacúali yùuculé càináwàiri. ² Jesús ìyacaté néré cuarenta

èeri. Satanás yáalimáidaca Jesús imànnínápiná ibáyawanáwa quéwa càmita Jesús imàni càì. Canácata Jesús iyéeri iyáacaléwa cuarenta èeri, yáté máapicani. ³ Néese, Satanás ímaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná píá, piwènúada yái íbaca pan iyú piyáacaténáni —ímaca yái Satanásca.

⁴ Jesús ímaca irí:

—Càmírita. Dios itàacái profeta itànèericaté ímaca walí: ‘Picácué wáináidawa yàacàsi ìwali Dios ícha. Néese iwàwacutá weebáidaca macáita iyúwa Dios ímáaná yéewanápiná wàyaca machacànníri iyú’, ímaca yái Dios itàacáica —ímaca yái Jesúsca, càmicáiná iwàwa imànica wawàsi meedá irípináwa Dios íiwitáise iyú.

⁵ Néese, Satanás itéca Jesús chènuníri dúli ínatalé. Yá Satanás yáasáidaca Jesús iicá aquialénamata macái cáli èeri irícuírca. ⁶ Yá Satanás ímaca Jesús irí:

—Nùapiná piríwa macáita iyéerica cháì èeri irícu cawènnírca, yá picùapiná macái cáliwa; núacata yèeri canánama nuwàwéeyéi iríwa núacáináta icuèrica macáitani. ⁷ Iná pibàlùacaalíwa nulí piùlù ipùata iyúwa piacaténá nucàaluíniná, yásí piàsupiná macáitani —ímaca yái Satanásca. ⁸ Jesús ímaca irí:

—Núa, càmmírca yàa picàaluíniná, yáacáiná Dios itàacái profeta itànèericaté ímaca: ‘Iwàwacutá piaca Picuèriná Dios icàaluínináwa. Iwàwacutá nacái piaca abéerita Dios iyéininá’, càité itànàaca yái profetaca —ímaca yái Jesúsca.

⁹ Néese Satanás itéca Jesús Jerusalén ìyacàlená néré. Yá Satanás imichàidaca Jesús templo ipùata ínatalé chènuníri náicha canánama. Néese Satanás ímaca Jesús irí:

—Dios Iiricáiná píá, pipisiawa templo ícha cáli ínatalépiná. ¹⁰ Yáacáiná Dios itàacái profeta itànèericaté càì ímaca pìwali:

‘Dios ichùullápiná yàasu ángelnáíwa nacùanápíná píá.

¹¹ Namichàidapíná nacái píawa nacáapi iyúwa ipíchaná pinúaca píawawa íba iwéré’, càité profeta itànàaca Dios itàacái piínáwaná ìwali —ímaca yái Satanásca. ¹² Quéwa Jesús ímaca Satanás irí:

—¡Càmíri! Dios itàacái profeta itànèericaté càì ímaca walí: ‘Picá píalimáida piicáwa Picuèriná Dios asáisi icùacaalípiná píá’, càité profeta itànàaca Dios itàacái —ímaca yái Jesúsca. ¹³ Inaté idécanáami Satanás yáalimáidaca Jesús imànnínápiná macái íiwitáaná báawéeri, yáté Satanás yàacawa Jesús ícha àta áiba èeripináta àniwa.

Jesús comienza su trabajo en Galilea

¹⁴ Néeseté Jesús yèepùacawa Galilea yàasu cáli néré. Espíritu Santo icùaca Jesús íiwitáise. Néese macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi néemíaca Jesús iínáwaná ìwali. ¹⁵ Jesús yèepunícátéwa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàlu irícubàa yàcalé imanùbaca. Macáita wenàiwica nacàlidaca Jesús iínáwaná ìwali cayábéerica íiwitáise.

Jesús en Nazaret

¹⁶ Jesús yàacatéwa Nazaret ìyacàlená néré, yái yàcalé isèenái idàwinàacatáicaténi. Yá sábadò irícu judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacawa judíonái yéewáidacàlu irículé càide iyúwaté íiwitáise ìyáaná. Néese ibàlùacawa wenàiwicanái yàacuéseimi iléecaténá nalí Dios itàacái. ¹⁷ Nàaca irí cuyàluta yéewacaténá iléeca nalíni, yái cuyàluta idènièricaté itànàawa profeta Isaías yàasu tàacáisi itànèericaté Dios inùmalicuíse. Jesús yàacùaca cuyàluta iwawanèericawa, yá yàanàaca tàacáisi Jesús ímáanápinácaté ìwaliwa, yái Dios yàasu wenàiwicaca. Càita ímaca ìwaliwa:

¹⁸ “Espíritu Santo, Dios ibànùerica nulí, yàacawéeridaca núa siùca, ichùulláacáiná nucàlidáanápíná cayábéeri tàacáisi catúulécanéeyéi irí. Idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Dios iwàwaca iwasàaca nía nabáyawaná íchawa. Ibànùaca núa catuícáténá numànica matuíyéi, nuwasàacaténá wenàiwica nàuwichàacái íchawa nacái,

¹⁹ nucàlidacaténá nacái nalíni Dios iwàwaca iyúudàaca nía siùcade”, càité profeta Isaías itànàaca tàacáisi Jesús ìwali.

²⁰ Néese idécanáamité Jesús iléeca nalíni, yá iwawanàacani yái cuyàlutaca, yá yèepùadaca cuyàluta asìali irí icuèrica cuyàluta. Néese Jesús yáawinacawa nèewi yéewáidacaténá nía. Macáita iyéeyéica néré naicáidaca irí mamáalàacata. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca idéca yàanàaca pèewiré yái wenàiwicaca Dios itàacái icàlidéericaté iináwaná ìwali profeta Isaías yàasu cuyàluta irìcu —íimaca yái Jesúsca, icàlidaca iináwaná ìwaliwa.

²² Macáita níái wenàiwicaca natàaníca cayábéeri iyú ìwali. Náináidacawa manuísíwata néemìaca icàlidaca nalíni máiní cáaliacáiri iyú. Náimaca naliwáaca:

—¿Cánásica yéewaná càì icàlidacani? José ìrimi meedá yái —náimaca. ²³ Inaté Jesús íimaca nalí:

—Báisíta piwàwacué picàlidaca nulí yái tàacáisica: ‘Báisícaalí píalimá pichùnìaca cáuláiquéeyéi, néese pichùnìaca píawawa waicápiná, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, piwàwacáinácué piicáca numànica yái cà mìirica wenàiwica idé imànica. Piwàwacué nacái píimaca nulí: ‘Báisícaalí pimànicaté yái cà mìirica wenàiwica idé imànica Capernaum ìyacàlená néenibàa càide iyúwa wéemìaná nacàlidaca piináwaná ìwali, néese pimàni nacái càiri wawàsi cháì, pìasu cáli íinatawa, yásí weebáidaca pitàacái’, càì piwàwacué píimaca nulí, càmicáinácué piwàwa pèebáidaca nutàacái báisíiri iyú —íimaca nalí yái Jesúsca. ²⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Báisíta, núalíacawa cà mìinápínacué pèebáida nutàacái, càmicáiná wenàiwica nawàwa néemìaca profeta itàacái nàasu cáli néeséericaalíni. ²⁵⁻²⁶ Quéwa, péemìacué cayába, Dios imànipíná cayábéeri áibanái wenàiwica irí báawéeyéicuéca piicáca, níara cà mìiyéica judío, neebáidapínacáiná nutàacái, càide iyúwaté Dios imàníná nalí cayábéeri bàaluité profeta Elías yàasu èerité. Càmitaté unía yúuwàawa máisiba camuí y mediopináté, ìyacaté nacái manuiri máapicái cháì Israel yàasu cáli imanuíca. Ewitaté nàyacáaníta manùbéeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha cháì Israel yàasu cáli íinata, càicáaníta Dios càmitaté ibànùaca profeta Elías iyúudàacaténá nía. Néese, Dios ibànùacaté Elías iyúudàacaténá abéechúa inanái inìrimi yéetéechuamiwa íicha, cà mìichúa israelita, Sarepta ìyacàlená mìnalu, iyéechuacaté mawiénita Sidón ìyacàlená irí, méetàuculé Israel yàasu cáli íicha.

²⁷ Càita nacái profeta Eliseo yàasu èerité nàyacaté nacái manùbéeyéi cacháunéeyéi íimami lepra iyú cháì Israel yàasu cáli íinata, quéwa Dios càmitaté ichùnìaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmitaté ichùnìaca nía. Néese ichùnìacaté áiba cà mìiri israelita, íipidenéeri Naamán, Siria yàasu cáli néeséeri. Càita nacái Dios imànipíná cayábéeri naliwa áibanái wenàiwica báawéeyéicuéca piicáca, cà mìiyéica judío, neebáidapínacáiná nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Níái israelitaca, néemìaca Jesús íimáaná cà mìiyéi israelita ìwali, yá calúaca nía báawanama canánama, níái iyéeyéica judiónái yéewáidacàalu irìcu, báawacáinaté naicáca cà mìiyéi israelita. ²⁹ Yá namichàacawa náibàaca Jesús, natécani cachàiníiri iyú yàcalé íicha. Nawatàidaca Jesús quìratàli ipùata nérépiná, yái quìratàli nàyacàle iyéerica íinata, nawàwacáiná náucaca Jesús chènuníiri quìratàli íinatáise, yéetácaténáwa. ³⁰ Quéwa Jesús iwatàa yáawawa náicha, yá ichàbacawa nèewibàa, yá yàacawa náicha.

Un hombre que tenía un espíritu impuro

³¹ Néeseté, Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená néré iyéerica Galilea yàasu cáli íinata. Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa, yá Jesús yéewáidaca wenàiwicanái judiónái yéewáidacàalu irìcu. ³² Yá náináidacawa manuísíwata néemìaca yéewáidáaná nía, yéewáidacáiná nía iyúwa abéeri cachàiníiri íiwitáise, Dios ibànùèrica yéewáidacaténá wenàiwicanái.

³³ Iyacaté áiba asìali néewáidacàalu irìcu. Yái asìali demonio idacuèrica íiwitáise. Yá demonio yéemíanicawa asìali isàna iyú. Yá íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

³⁴ —¡Pèepùaca píichawa! ¡Picá písàiwica walí wawàsi, píaca Jesúsca, Nazaret ìyacàlená néeséeri! ¿Pìanàsica pimáalàidacaténá wía? Núalía nuicáca píaca, núalíacawa píwali, Dios néeséeri mabáyawanéerica píaca —íimaca. ³⁵ Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú. Yá Jesús íimaca demonio irí:

—¡Masànata pí! ¡Pimusúawa ícha yái asìalica! —íimaca yái Jesúsca. Yá demonio yúucaca asìali cáli ínatalé macái wenàiwicanái yàacuése, néese yàacawa asìali ícha. Canáta demonio imàníná asìali irí. ³⁶ Macáita wenàiwica iyéeyéica néeni, nánáidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí. Yá náimaca naliwáaca:

—¿Càinásica yái yéewáidáanaca? ¡Yái asìali Jesús yàalàaca demonionái cachàiníri iyú íiwitáise cachàiníri iyúwa, yá ichùuliacaalí nía nàanápínáwa wenàiwica ícha, yáta nàacawa! —náimaca naliwáaca. ³⁷ Yá macáita Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali.

Jesús sana a la suegra de Simón Pedro

³⁸ Néeseté Jesús imusúacawa néewáidacàalu irícuíse, yá yàaca iwàlùacawa Simón icapèe irículé. Yá Simón iyéeru iculuéchúawa cáiwíri mecuní iyú. Yá nasutáca ulí Jesús ícha ichùnànapíná úa. ³⁹ Néese Jesús yàacawa ùatalé, yá yáawiaca iicáidaca ulí. Jesús yàalàaca mecuní cachàiníri iyú. Yá mecuní ichàbacawa uícha. Yáta umichàacawa, yá udàbaca umànica nayáapíná.

Jesús sana a muchos enfermos

⁴⁰ Néese idècunitàacá èeri iwàlùacawa, yá macáita idènièyéica cáuláiquéeyéi néenánáwa natéca nía Jesús yàatalé. Natéca néenánáwa idènièyéica macái uláicái íiwitáaná. Jesús imàacaca icáapiwa nàwali macáita, yá ichùnàca nía. ⁴¹ Demonionái nàacawa nacái manùbéeyéi cáuláiquéeyéi ícha. Yá demonionái náimaca néemíanicawa cachàini:

—¡Píacata yái Dios Íirica! —náimaca. Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníri iyú, níai demonioca, càmita ibatàa natàanica, náalíacáináwa ìwali Mesíascani, yái judío icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí.

Jesús anuncia el mensaje en las sinagogas

⁴² Amalácaalíté nawicáu àniwa, Jesús imusúacatéwa yàcalé irícuíse, yá yàacawa canácatalé wenàiwica. Néese madécaná wenàiwica icutácani. Yá nàanàca yàatalé. Càmita nawàwa namàacaca yàacawa náicha. ⁴³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Iwàwacutá nucàlidaca nalí cayábéeri tàacáisi áibanái iyacàle néenibàa nacái, yái tàacáisi íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáwa, Dioscáiná ibànùaca núa numànicaténá càl —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Càité Jesús yàaca icàlidaca yái tàacáisica judíonái yéewáidacàalu irícubàa, iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata.

5

La pesca milagrosa

¹ Aiba èerité Jesús ibàlùacawa Genesaret icalisaniná yàasu càina ínatalé, áibaalí ípidenéeri Galilea icalisaniná. Madécaná wenàiwica nàyaca néré nawàwacáiná néemíaca Jesús icàlidaca nalí Dios itàacái. Máiní manùbaca wenàiwica, yá nacàbadàayacacawa Jesús iwéré. ² Néese Jesús iicáca pucháiba barca mawiénita iríwa càina ínatalé. Canáca wenàiwica barca irícu namusúacáinatéwa barca irícuíse níai asianái íibèeyéica cubái, náibacaténá nàasu chinchorrown. ³ Jesús iwàlùacawa barca irículé, Simón yàasu barcaca. Néese isutáca Simón ícha wawàsi iwesíanápíná barca àanama ícha. Néese Jesús yáawinacawa barca irícu, yá yéewáidaca wenàiwica barca irícuíse. ⁴ Néese idécanáamité yéewáidaca nía, yá Jesús íimaca Simón irí:

—Piwesía barca depuúwacatalé calisa. Piúcacué piasu chinchorrown píibàacaténá cubái —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, wadéca wacamáaca táiyápinama, canácata weedéeri, quéwa píalàacáiná núa, íná nuchùuliaca náucaca chinchorro àniwa —íimaca yái Simónca.

⁶ Néese idécanáami namànica càide iyúwa Jesús íimáaná nalí, yá náibàaca madécaná cubái. Nàasu chinchorro icacanácawa yàacawa. ⁷ Iná náucaca nacáapiwa namáidacaténá nàacawéeyéináwa iyéeyéica áiba barca irícu nàacaténá nayúudàaca nía. Néese nàanàca

Simónnái yàatalé, yá napuniadaca pucháibanama nàasu barcawa cubái iyú àta nawàwacataléta napulùnacawa cubái iyú, níái barcaca. ⁸ Quéwa Simón Pedro iicácáiná madécaná cubái, yá cáaluca ínáidacawa ibáyawaná ìwalísewa, yá ibàlùacawa yùulùì iyúwa yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá ímaca Jesús irí:

—Ìwàwacutá piacawa nuícha, Nuíwacali, cabáyawanácáiná núa! —Ímaca yái Simón Pedroca.

⁹ Càica Simón ímaca Jesús irí cáalucáiná Simón ibáyawaná ìwalísewa, yáaliácáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise. Cáaluca nacái níái Simón Pedro yáapichéeyéica, naicácáiná madécaná cubái needéeyéica. ¹⁰ Cáaluca nacái Simón imanùbaca náica nabáyawaná ìwalísewa níái ípidenéeyéica Santiago, Juan nacái, níái Zebedeo yéenibeca, náaliácáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise. Quéwa Jesús ímaca Simón irí:

—Picá cáalu pía nuícha. Pidéca peedáca cubái. Siùcáise de quéwa piwacáidapíná nuliwa wenàiwicanái yéewacaténá nuéwáidacaléca nía —ímaca yái Jesúsca.

¹¹ Iná natéca nàasu barcawa cáli iwéré. Yá namàacaca macáita nàasuwa, yá nàacawa Jesús yáapicha, yéewacaténá yéewáidacaléca nía.

Jesús sana a un leproso

¹² Aiba èerité, Jesús ìyacaté áiba yàcalé irícu, néese asìali yàanàaca néré cacháunéeri íimami lepra iyú. Iicáca Jesús, yá yúuwàa iríacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná, yéewacaténá catúulécánáca Jesús iicácani. Yá isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata:

—Nuíwacali, núaliácawa píalimá pichùnìaca núa, piwàwacaalí quéwa pichùnìaca núa —ímaca yái asìalica. ¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali. Yá Jesús ímaca irí:

—Nuwàwaca nuchùnìaca pía. ¡Cayábaca píawa! —ímaca yái Jesúsca. Yáta icháuná lepra yáawacawa ícha. ¹⁴ Néese Jesús ichùuliacani. Ímaca irí:

—Picá picàlida áibanái iríni nuchùnìaná pía. Néese piàwa caquialéta sacerdote yàatalé píasáidacaténá iicá píimamiwa, yáaliácáténáwa cayábaca pía picháuná íchawa. Pité nacái ofrenda profeta Moisés ichùulièricaté wenàiwica namàacáanápíná Dios irí ofrenda iyú nachùnìacaalíwa lepra ícha, yéewacaténá macái wenàiwica yáaliácawa cayábaca pía —ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Quéwa éwita Jesús ichùulìacáanítani càì, càicáaníta manùbéeyéi wenàiwica nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata macái wenàiwica irí. Yá madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néemìacaténá Jesús itàacái, ichùnìacaténá nía nacái. ¹⁶ Quéwa áibaalíte Jesús yàacawa méetàuculé wenàiwicanái ícha isutácaténá yáawawa Dios ícha.

Jesús sana a un paralítico

¹⁷ Aiba èerité Jesús yéewáidaca wenàiwicanái. Abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàanàacaté néré, madécaná yàcalé mìnánái nacái iyéeyéicaté Galilea yàasu cáli íinata, Judea yàasu cáli íinata nacái. Áibanái nàanàaca Jerusalén ìyacàlená néese nacái. Náawinacatéwa néré Jesús yéewáidacatalé wenàiwicanái. Yá Jesús ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica Dios íiwitáise cachàiníiri iyú. ¹⁸ Néese áibanái asìanái nàanàaca néré itéeyéica máapinéeri asìali irièricawa yàalubái íinatawa íiméerica íinata. Nawàwa natéca asìali capìi iriculé, naliadacaténáni Jesús íipunita, Jesús ichùnìacaténáni. ¹⁹ Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa Jesús yàatalépiná dàalacáiná máiní wenàiwicanái néré. Iná náiríacawa escalera ìwalibàa capìi íinatalé, sàabadéeri, canéeri ipùata chènuniré. Néese nawatàaca capìi ibáiná Jesús iwicáu. Yá nalicùadaca cáuláiquéeri asìali yàalubái íinatawa yéenúlusi ìwali Jesús yàatalé, nàacuésemi macáita wenàiwica iyéeyéica néeni. ²⁰ Jesús yáaliácawa náiwitáise manuíca náináidacawa nawàwawa Jesús ìwali ichùnìanápínáni, yá Jesús ímaca cáuláiquéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, nudéca numàacaca nuwàwawa píbayawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —ímaca yái Jesúsca.

²¹ Néese níái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseonái nadàbaca nàináidacawa. Náimaca nàináidacawa nalíwa nawàwallicuise: “¿Cáná yéewa itàaní càì yái asìali Jesúsca? Itàaníca ìyaca Dios ìwali báawéeri iyú, canácáináta asìali yáaliméeri imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cayábacaténá náapicha Dios. Abéerita Dios yáaliméeri imànica càì”, càì náimaca nàináidacawa nalíwa. ²² Quéwa Jesús yáaliacawa nàináidáanácawa. Yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánácué píináidawa càì? ²³ Máiní màulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios’, càmicáiná áibanái yáalimá iicáca asáisí báisícaalí cayábaca yáapicha Dios. Quéwa máiní càulenáca wáimaca máapinéeri irí: ‘Pimichàawa, pìipìna’, áibanái wenàiwica náalimácáiná naicáca asáisí wadécaalí wachùnìacani watàacái iyúwa, yái máapinéerica. ²⁴ Iná núa, asìali Dios néeseérica, nuchùnìapíná yái máapinéerica píaliacaténácuéwa Dios idéca ichùullaca núa numàacáanápíná nuwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha cháì èeri irícu cayábacaténá náapicha Dios —ímaca nalí yái Jesúsca. Néese Jesús íimaca máapinéeri irí:

—Pía, nùacawéerináca, núuma pirí, pimichàawa, peedá pìalubáíwa, pèepùawa picapèe néréwa —ímaca yái Jesúsca.

²⁵ Yáta yái asìalica imichàacawa nàacuésemi, yá yeedáca yàalubáíwa irièricatéwa íinata, néese yàacawa icapèe nérépínáwa, casímáiri iyú, yàaca Dios irí cayábéeri idècunitàacá yèepunícawa. ²⁶ Macáita ìyeyéica néré nàináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. Cáaluca nacái nàináidacawa, yá náimaca:

—Siùca èeri wadéca waicáca cayábéeri wawàsi Dios imàníríca càmlíricáwaca waicá quéechacáwa —náimaca.

Jesús llama a Leví

²⁷ Néesetécáwa Jesús imusúacawa capìi irícuíse. Yá iicáca asìali ípidenéeri Leví, yeedéericaté plata yéénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Yái Leví yáawinéericawa aléera yeedácatelécaté plata wenàiwica ícha. Néese Jesús íimaca irí:

—Aquialé, píawa núapicha yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Yái Leví imàacaca yàasuwa macáita, yá imichàacawa, yàacawa Jesús yáapicha.

²⁹ Néese Leví ichùullaca yàasu wenàiwicanáíwa nachanàacaténá manùba yàacási icapèe irícu. Imáidaca yàataléwa Jesús iyáacaténá iyáacaléwa Leví yáapicha, Leví iwàwacáiná yàaca Jesús íimíétacaná. Leví imáida nacái manùbéeyéi yeedéeyéi plata yéénánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Áibanái nacái nayáaca nayáacaléwa náapicha néré.

³⁰ Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu natàaníca báawéeri iyú Jesús yéewáidacalénái ìwali. Yá náimaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánácué piyáa piyáacaléwa náapicha, níái cabáyawanéeyéica, náapicha nacái níái yeedéeyéica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná? —náimaca. ³¹ Quéwa Jesús íimaca fariseonái irí:

—Péemíacué comparación: Máuláicacaalí wenàiwica, yá càmita nawàwacutá abéeri ichùnìèripíná nía. Quéwa áibanái idènièyéica uláicái nawàwacutáca abéeri ichùnìèripíná nía.

³² Càita nacái wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, càmita nacutá abéeri ichùnìèripíná náiwitáise nabáyawaná íchawa. Quéwa áibanái wenàiwica yáaliéyíwa cabáyawanáca, níata icutáca abéeri iwènúadéeripíná náiwitáise báawéeri ícha. Càita nacái núa, càmita nùanàa numáidacaténá wenàiwica íináidéeyéica mabáyawanáca, néese nudéca nùanàaca numáidacaténá wenàiwica yáaliéyíca cabáyawanáca, nawènúadáanápíná náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Iná yéewa cayábaca nàwacáidáyacacawa nùatalé níái cabáyawanéeyéica nuwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íchawa —ímaca yái Jesúsca.

La cuestión del ayuno

³³ Néese fariseonái nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista yéewáidacalénái, nía nacái wéewáidacaléca, wía fariseoca, namàacaca náichawa nayáacaléwa manùba yàawiría nasutácaténá Dios ícha manuísíwata. ¿Cáná càmita péewáidacalénái namàni càì? Nayáaca nayáacaléwa mamáalàacata —náimaca. ³⁴ Jesús ímaca nalí:

—Péemiacué comparación: Asìali icàsàacaalíwa, yá imáidaca yàacawéeyéináwa asianái naicácaténá icàsàacawa casímáiri iyú. Càmita nawàwa namàacaca náichawa nayáacaléwa idècunitàacá iyaca náapicha, yái nàacawéeriná imànírica matrimonio, casímáicáiná nawàwa. ³⁵ Quéwa áiba èeriwa, áibanái itépiná náichawani. Néenialípiná namàaca náichawa nayáacaléwa, achúmacáiná nawàwa. Càita nacái nuéwáidacalénái, càmita yéewa achúmaca nawàwa idècunitàacá nùyaca náapicha. Iná càmita namàaca náichawa nayáacaléwa —ímaca yái Jesúsca.

³⁶ Jesús icàlidaca nalí nacái áiba comparación yéewáidacaténá nía:

—Càmita wadalúa wáluma yéemami wàlisài bàlesi ícha wachanàidacaténá iyú éwisàimi bàlesita. Wamànicaalí càì, yásí báawaca wamànica wàlisài bàlesimi. Yá nacái wàlisài yéemami càmita abédanama éwisàimi bàlesi yáapichani. ³⁷ Péemiacué áiba comparación: Càmita wàucùu wàlisài uva ituní éwisàimi ímamisi irìculé yácáiná wàlisài uva ituní idàbaca isàacawa dàchidàchiwaca inànìacubàa, yásí éwisàimi ímamisi icacanácawa, càmicáiná yáalimá imulacàacawa yàacawa. Wamànicaalí càì, yá yúucacawa wáicha macáita uva ituníca, ímamisi nacái. ³⁸ Iná iwàwacutá wàucùaca wàlisài uva ituní wàlisài ímamisi irìculé. Càita nacái níai nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái wàlisài, càmita nàya píasu bàaluisàimi tàacáisi ìwali, píacué fariseoca. ³⁹ Áiba wawàsi nacái, péemiacué comparación: Idècanáami wenàiwica ìiraca éwisàimi uva ituní ipuúri, yá càmita iwàwa ìiraca wàlisài uva ituní càmíirica ipuú ímacáiná: ‘Cayábéeri yáwanái yái ipuúrica’, càì ímaca. Càita nacái píacué: Piyacáinácué éwisàimi tàacáisi ìwali, iná piyúunáidacuéca cayábéericani wàlisài tàacáisi ícha. Iná càmítacué piwàwa peebáidaca yái nutàacái wàlisàica —ímaca yái Jesúsca.

6

Los discípulos arrancan espigas en el día de reposo

¹ Néeseté áiba sábadu judíonái nayamáidacatáicawa, Jesús yèepunícawa àyapulicubàa yéewáidacalénái yáapichawa bànacalé yèewibàa. Yá yéewáidacalénái needáca achúmanamata trigo ituíná nayéeripiná. Yá naquiría trigo ituíná nacáapi irìcuwa needácaténá ícha ìimi nayáacaténáni, yácáiná judío ìiwitáise imàacaca wenàiwica needáca nayáapinàwani achúmanamata ìyacaná áibanái ìbànacale yéená máapicaalí nía. ² Abénaméeyéi fariseo iicáca Jesús yéewáidacalénái imàníiná, yá fariseonái iicácani iyúwa ìibaidacalési. Iná fariseonái ímaca Jesús yéewáidacalénái irí:

—¿Cánácué píibaida siùca sábadu wayamáidacatáicawa? Dios càmita imàaca wáibaidaca siùca èeri —náimaca. ³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca piimáichaca tàacáisi piléericuéca Dios itàacái irìcuise wàawirimi rey David ìwali, bàaluité máapicaalíténi, áibanái nacái yáapichéeyéi asianáica. ⁴ David iwàlùacatéwa Dios yàasu ímamisi ìiri capìima mabáyawanéeri irìculé, yái israelitanái isutácatáipiná Dios ícha. Yá David yeedácaté pan namàníricaté Dios irí ofrenda piná sacerdotenái iyáapinàwa. David iyáaca pan, néese yàaca yáapichéeyéi iyáapinàwa nacái, éwita Dios imàacacáaníta níawamita sacerdotenái iyáaca yái panca. Dios càmítaté yùuwichàida Davidnái, máapicáiná nía, inaté catúulécanáca Dios iicáca nía —ímaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Jesús ímaca fariseonái irí àniwa:

—Dios idéca ichùullaca núa, núa asìali Dios néeséerica, numàacáanápiná nùasu wenàiwica namànica càide iyúwa nuwàwáaná èeri imanùbaca, siùca èeri sábadu nacái wayamáidacatáicawa, wía judíoca —ímaca yái Jesúsca.

El hombre de la mano tullida

⁶ Aiba sábadò judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús iwàlùacatéwa néewáidacàalu irìculé, yá idàbaca yéewáidaca nía néré. Iyaca néeni abéeri asìali icáapi yéewápuwáiséeri ituwièricawa íicha. ⁷ Nàyaca nacái néeni abénaméeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, áibanái nacái fariseonái. Naicáidaca Jesús irí mamáalàacata naicácaténá asáísí ichùnìlacaalípiná asìali, sábadò irìcu, nayamáidacatáicawa, yéewanápiná nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali, fariseonáicáiná náimacaté íibaidacalésicani yái Jesús ichùnìlanáca wenàiwicanái. ⁸ Quéwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá Jesús íimaca asìali irí icáapi ituwièricawa íicha:

—Pimichàawa, pibàlùawa nàacuéseme —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali imichàa ibàlùacawa.

⁹ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Siùcata nusutácué nuémìawa pía: ¿Càinásica Dios ibatàa wamànica siùca èeri sábadò wayamáidacatáicawa? ¿Imàacasica wamànica cayábéeri, càmicaalí nacái, báawéerisica? ¿Imàacasica wacáucàidaca wenàiwica, càmicaalí wéetáidasica wenàiwica? —íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese iicáidaca nalí macáita ìyéeyéica itéese. Yá néeseica iwènúacawa asìali irí àniwa, yái báawéerica icáapi. Yá Jesús íimaca irí:

—Piducúa picáapiwa —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali imànica iyúwa Jesús íimáaná irí. Yáta cayábaca icáapi. ¹¹ Quéwa fariseonái máiní calúaca nía. Nadàbaca nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalí náalimáanápínaté namànica Jesús irí.

Jesús escoge a los doce apóstoles

¹² Néenialité Jesús yàacawa dúli íinatalé. Iyamáacawa néenibàa isutácaténá Dios íicha táiyápinama abéeri catá. ¹³ Amalácanáami yàacawa, yá imáidaca yàataléwa yéewáidacalénáwa canánama. Yeedáca nèewíse doce namanùbaca Jesús yèeyéica íipidenápiná apóstolnái. ¹⁴ Níái docéeyéica náipidená cà: Simón, yái asìali Jesús yèerica íipidenápiná nacái Pedro; yá nacái Andrés, yái Simón iméeréerica; Santiago nacái; Juan nacái; Felipe nacái; Bartolomé nacái. ¹⁵ Yá nacái Mateo; Tomás nacái; Santiago nacái, yái Alfeo ìirimica; yá nacái Simón, áibaalí íipidenéeri celote; ¹⁶ Yá nacái Judas, yái Santiago yéénàsàirica; yá nacái Judas Iscariote, yái itéeripínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáténi, nanúawani.

Jesús enseña a mucha gente

¹⁷ Néeseté Jesús iricùacawa dúli íinatáise yéewáidacalénái yáapichawa. Yá iyamáaca ibàlùacawa néeni manacúalibàa. Idéca nàwacáidáyacacawa néré madécaná Jesús yéewáidacaléca áibanái, madécaná nacái wenàiwica yàanèeyéica macái Judea yàasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená néeséeyéi nacái, Tiro ìyacàlená néeséeyéi nacái, Sidón ìyacàlená néeséeyéi nacái, níái yàcalé ìyéeyéica manuúri úni idùlepi. Níái manùbéeyéi wenàiwicaca nàanàacaté néré néemiacaténá Jesús itàacái, yúucacaténá náicha nacái uláicái. Yáté ichùnìlaca nía. ¹⁸ Aibanái nacái yùuwichèeyéicawa demonio idacùacáiná náiwitáise, Jesús ichùnìlaca nía nacái. ¹⁹ Iná macáita wenàiwica nawàwaca namàacaca nacáapiwa Jesús ìwali ichùnìlacaíná nía canánama íiwitáise iyúwa, níái cáuláiquéeyéica.

La felicidad y la infelicidad

²⁰ Néese Jesús iicáidaca yéewáidacalénái iríwa. Yá íimaca nalí:

“Casíimáipínácuéca piwàwa, piácué catúulécanéeyéica, pimàacacáinácué Dios icùaca pía siùcáise.

²¹ “Casíimáipínácuéca nacái píawa, piácué máapíiyéica siùca, Dioscáiná yàapínácué piyáapíná cadénama.

“Casíimáipínácuéca nacái píawa, piácué achúmèeyéica iwàwa siùca, Dioscáiná imàacapínácué casíimáica píawa.

²² “Casíimáipínácuéca nacái píawa, báawacaalícué wenàiwica iicáca pía, náucacaalícué nacái pía náichawa, nacúisacaalícué pía nacái, natàanícaalícué báawéeri iyú píwali, peebáidacáinácué nutàacái, núa asìali Dios néeséerica. ²³ Casíimáicué piwàwa manuísíwata,

piyanídacuéwa casímáiri iyú namànicaalícué pirí càì, yácáiná Dios imàacapínacué pirí manuísíwéeri cawèníiri pìanàacaalípinacué chènuniré, bàaluitécáiná níái wenàiwica yàawirináimica namànicaté báawéeri nacái profetanái irí, níái Dios yàasu wenàiwica profetanái íbaidéeyéicaté Dios irípiná càide iyúwacué pìyáaná”, ímaca yái Jesúsca yéewáidacalénái iríwa.

²⁴ Néese Jesús ímaca áibanái wenàiwica irí: “Quéwa, ¡máinícué piùwichàapínacawa, píacué càasuíyéica! Yácáiná Dios yùuwichàidapínacué píawa, néese càmitacué quirínama casímái piwàwa pìasu cawènírimi ìwaliwa, yái pìdènièricuéca siùca.

²⁵ “¡Máinícué piùwichàapínacawa, píacué iyéeyéica iyáacaléwa cadénama, mesúnamáicáináta piùwichàapínacué máapicái!

“¡Máinícué piùwichàapínacawa píacué iicáaníyéica siùca. Aiba èeriwa pícháanípinacuéca achúmacáiná piwàwa!

²⁶ “¡Máinícué piùwichàapínacawa pitàanicáinácué méetàuculéeri tàacáisi ìwali, càmfíri Dios itàacái, íná yéewa macái èeri mìnánái càmfíyéica iwàwa Dios nataánícuéca pìwali cayábéeri iyú. Càité nacái pìawirináimicué itàanicaté cayábéeri iyú áibanái cachìwéeyéi iwicùlidéeyéi ìwali itàaníyéicasa Dios inùmalícuíse, quéwa nachìwáidacaté wenàiwica meedá!”, ímaca yái Jesúsca.

El amor a los enemigos

²⁷ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Quéwa núumacué nacái pirí píacué yéemièyéica nulí: Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa. Pimàni nacái nalí cayábéeri cawinácaalícué báawéeyéica iicáca pía. ²⁸ Pisutácué nalí Dios ícha imàníinápiná nalí cayábéeri, cawinácaalícué ibànuèyéica pìwali chàwicùli. Pisutácué nalí Dios ícha cawinácaalícué icuíséeyéica pía. ²⁹ Aiba inúacaalí pinàni ìwali, pimàaca inúaca pinàni ìwali abéemàawáise àniwa. Aiba yeedácaalí pícha pìasu ruana nacáiri, pimàaca yeedáca picamisani nacái. ³⁰ Aiba isutácaalí pícha wawàsi, pimàaca iríni; imelùdacaalí pícha pìasu, picá pisutá yèepùadánápiná piríni. ³¹ Pimànicué áibanái irí cayábéeri, càide iyúwacué piwàwáaná namànica pirí cayábéeri.

³² “Cáininácaalícué piicáca níawamita cáininéeyéicuéca iicáca pía, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³³ Càita nacái pimànicaalícué cayábéeri nalí níawamita imàníyéicuéca pirí cayábéeri, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha, macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise namànica càì. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía.

³⁴ Pìacaalícué nacái áibanái ichàba pìasuwa níawamita pìináidéeyéicuéca nèepùadánápiná pirí cawèníiri àniwa, càmitacué pimàni pìyaca cayábéeri wawàsica áibanái ícha macái èeri mìnánái namànicáiná càì, nía nacái báawéeyéica íiwitáise nàaca áibanái báawéeyéi ichàba wawàsi needácaténá náicha cawèníiri àniwa. Iná càmitacué máini cayábéeyéi náicha pía. ³⁵ Iwàwacutácué cáinináca piicáca piùwidenáíwa, pimànicué nacái nalí cayábéeri, píacué nacái nachàba pìasuwa, éwita càmicaalí nèepùada pìrícuéni. Yásí Dios imàacapínacué pirí cawèníiri manuísíwata chènuniré, yá nacái Wáaniri Dios yéenibepínacuéca píawa, yái Wáaniri Dios chènuníiséerica, imànírica cayábéeri èeri mìnánái irí, éwita càmicáanáta nàaca irí cayábéeri, níái báawéeyéica íiwitáise. ³⁶ Iwàwacutácué catúulécanáca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwacué Wáaniri Dios catúulécanáaná iicáca pía”, ímaca yái Jesúsca.

No juzgar a otros

³⁷ Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué máini picháawàaca áibanái iináwaná ìwali mamáalàacata, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Picácué pìináidawa piùwichàidáanápiná áibanái imàníyéica pirí báawéeri, néese Dios càmitacué yùuwichàida píawa. Pimàacacué piwàwawa nabáyawaná ícha, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná ícha. ³⁸ Píacué áibanái irí càinácaalí wawàsi namáapuèrica pícha, yásí Dios yàacuéca

piríwa càinácaalí wawàsi pimáapuèrica. Péemiàcué comparación: Càide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise ipuníadacaalícué cayába píasu saco ituínási iyú, icusúa nacáicani, icàbadàa nacái nérèni yéewanápiná ipuníadaca saco àta ituínási itúadacatalétawa saco inùma irícuíse, càita nacái Dios imànicuécá piríwa cayábéeri manuísíwata. Pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri manuísíwata, yásí Dios imànicuécá piríwa cayábéeri àniwa manuísíwata. Quéwa pimànicaalícué áibanái irí cayábéeri achúméeri meedá, néese Dios imànicuécá nacái pirí cayábéeri achúmáana meedá”, íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Jesús yéewáidaca nía áiba comparación iyú. Yá íimaca nalí: “Matuíri wenàiwica càmita idé itéca áiba matuíri àyapulicubàa, ipíchaná pucháibanama náuwàacawa utàwi iriculé. Càita nacái càmitacué yéewa matuíyéica píiwitáise, iwàwacutácáiná péewáidaca wenàiwica matuíyéi íiwitáise náalícaténá càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁴⁰ Cawinácaalícué wenàiwica péewáidéeyéica, càmitacué yéewa cáalíacáica píicha nía, néese idécanáamicué péewáidaca nía, yásí náalíacawa abéerita yái píalíericuécawa. Iná iwàwacutácué máiní cáalíacáica pía yéewacaténá piyúdàaca nía cayába.

⁴¹ “Pía, idènièrica ibáyawaná manuíríwa, picá píináidawa máiní cayábaca pía áiba wenàiwica íicha idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemiàcué comparación: Pibáyawaná manuírí càicanide iyúwa manuírí àicu idéca nacáicaalí yúuwàacawa pituí iriculé. Néese áiba achúméeríwanái ibáyawaná càicanide iyúwa achúméeri imuluísi yúuwàacaalíwa ituí iriculé. ⁴² Máiníacáiná cabáyawanáca pía manuísíwata, íná canáca yéewaná báawaca piicáca píichawa áiba wenàiwica idènièrica ibáyawanáwa achúméeri meedá. Péemiàcué comparación: Manuírí àicu yúuwàacaalíwa pituí iriculétá, yá càmita pidé piicáca cayába pimúsúadacaténá imuluísi áiba wenàiwica ituí irícuísetá. Càita nacái cabáyawanácaalí pía, picá càí píima áiba wenàiwica irí: ‘Nuénásàiri, pimàaca nucàlidaca pirí pibáyawaná ìwali, nuyúudàacaténá pimàacaca píichawani’, picá càí píimaca irí; pucháibaca píiwitáise pìyaca. ¡Pidéca piimáichaca meedá pibáyawanáwa! Iwàwacutá pimàacaca píichawa quéechacáwa yái báawéeri manuíríca pimàníríca. Yásí pidéca píalàaca áiba wenàiwica imàacáanápíná íichawa achúméeri báawéeri imàníríca”, íimaca yái Jesúsca.

El árbol se conoce por su fruto

⁴³ Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Íimaca nalí: “Canáca cayábéeri àicu yáaliméeri idèniàca ìyacanáwa báawéeri. Canáca nacái báawéeri àicu yáaliméeri idèniàca ìyacanáwa cayábéeri. ⁴⁴ Càita wáalíacawa macái àicu ìwali, waicácaalí ìyacaná, cayábéericaalíni, càmicaalí nacái, yá báawéericani. Càmita weedá cayábéeri higuera ìyacaná tuírí íicha. Càmita nacái weedá cayábéeri uva ìyacaná áwa yúuba íicha. ⁴⁵ Càita nacái wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali nacái: Cayábacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca cayábéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise cayábéeri ìyaca iwàwalícu. Càita nacái báawacaalí wenàiwica íiwitáise, yásí itàaníca báawéeri tàacáisi iyú, yácáiná íiwitáise báawéeri ìyaca iwàwalícu. Wáalimá wáalíacawa wenàiwicanái íiwitáise ìwali wéemíacaalí càinácaalí wawàsi natàaníca ìwali yácáiná nawàwa idéca ipuníacawa iyú, yái cayábéerica, càmicaalí nacái, yá báawéerica meedáni. Iná iwàwacutácué cayábéeri píiwitáise piwàwalícuísewa, yéewanápinácué péewáidaca wenàiwicanái báisíiri tàacáisi iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Las dos bases

⁴⁶ Jesús íimaca: “Canéeri iwèni meedá píimáanácuéca nùwali ‘Wáiwacali’, càmicaalíacáwa pimànicué càide iyúwa núumáaná pirí. ⁴⁷ Siùcade nucàlidacué pirí comparación píalícaténáwa càinácaalí wenàiwica ìyaca yeebáidéerica nulí, yéemièrica nacái nutàacái, imàníríca nacái càide iyúwa nuchùullanáni. ⁴⁸ Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa asìali imàníríca capíi. Quéechacáwa íicaca depuíwalé. Yá asìali yàanàaca manuírí íba ìyéerica depuíwalé cáli irícu, ibàlùadacaténá icapèewa íinata. Idécanáami imànica icapèewa íba íinata, yá inanába yéesacawa. Yái yéesacái yàacawa cachàiníiri iyú asìali icapèe ìwali. Càmita idé quéwa yéesacái icusúadaca capíi, asìali imànicáinaté dàalawaca icapèewa. Càide iyúwa capíi

ibàlùacaalíwa mamáalàacata, càita nacái cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nadènapíná nacáucawa càníri imáalàawa. ⁴⁹ Aiba wenàiwica quéwa yéemìacaalí nutàacái, néese càmita imàni càide iyúwa núumáaná írí. Yái wenàiwicaca càicanide iyúwa wenàiwica imànírica icapèewa cáli íinata, canéeri írí íba ibàlùèripínáwa íinata, yái caplica. Inanába yéesacawa, yá yéesacái yàacawa cachàiníri iyú capli ìwali. Yá caquialéta capli yúuwàacawa, imáalàacawa macáita. Càide iyúwa capli imáalàanáwa, càita nacái cawinácaalí wenàiwica càmiyéica yeebáida nutàacái, canáca nacáuca càníri imáalàawa”, íimaca yái Jesúsca.

7

Jesús sana al criado de un oficial romano

¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca wenàiwicanái íríni, yáté yàacawa Capernaum ìyacàlená néré. ² Iyaca néré abéeri romanonái yàasu úwi íiwacalíná, idèniérica yàasu wenàiwicawa cáininéerica iicáca. Cálúlicaca úwi íiwacalíná yàasu wenàiwica, iwàwéeri yéetácawa íiwacali íichawa. ³ Néese úwi íiwacalíná yéemìaca Jesús iináwaná ìwali ichùnìaná wenàiwica, yá ibànùaca abénaméeyéi judío íiwacanánái nasutácáténá Jesús íicha wawàsi manuísíwata yàanànapíná ichùnìaca yàasu wenàiwica. ⁴⁻⁵ Néese judío íiwacanánái nàacawa Jesús yàatalé. Yá nasutáca íicha wawàsi manuísíwata, náimaca Jesús írí:

—Cayábaca piyúdàacani, yáara úwi íiwacalínáca, cáininácáiná iicáca wía judíoca. Ipáyaidacáinaténi namànicaténá walí wàasu wéewáidacàalu —náimaca.

⁶ Néese Jesús yàacawa náapicha, quéwa mawiénicaalíté Jesús ìyaca úwi íiwacalíná icapèe írí, yá úwi íiwacalíná ibànùaca yàacawéeyéináwa náimacáténá Jesús írí: “Nuíwacali, càmita nuwàwa nusàiwicaca pirí wawàsi, canácáiná yéewaná nuedáca pía nùataléwa máinicáiná cayábéerica nuícha pía, íná báica nuicáca núawawa piwéré. ⁷ Báica nuicáca núawawa piwéré, íná càmitaté nua nucutáca pía, máinicáiná cayábéerica nuícha pía. Pichùulìacáita ichùnìanápínáwa yái nùasu wenàiwicaca, yásí ichùnìacawa. ⁸ Núalíacawa píalimá pichùnìacani pitàacái iyúwa, níacáiná nuíwacanánái nachùulla nacái nua. Nua nacái nuchùulla nùasu úwináíwa. Nuchùulìacaalí abéeri yèepùacawa, yáta yèepùacawa. Numáidacaalí abéeri, yáta yàanàaca. Nuchùulìacaalí àniwa nùasu wenàiwicawa imàninápíná áiba wawàsi, yáta imànicani. Iná yéewa núalíacawa píalimá pichùnìacani nacái pitàacái iyúwa yái nùasu wenàiwicaca”, íimaca yái úwi íiwacalínáca.

⁹ Yá cayábaca Jesús íináidacawa yéemìaca úwi íiwacalíná itàacái. Néese Jesús iwènúacawa, yá íimaca nalí, níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèeyéicawa yáamíise.

—Péemìacué cayába, canácata nùanèeri càirica yeebáidéeri nulí manuísíwata, ibatàa Israel itaquénáinámi yéenápínáta, càmitàacá nùanàa càiri —íimaca yái Jesúsca. ¹⁰ Néese níái wenàiwicaca úwi íiwacalíná ibànùeyéicaté nèepùacawa úwi íiwacalíná icapèe néré, yá nàanàaca yàasu wenàiwica idééná cayàbacani.

Jesús resucita al hijo de una viuda

¹¹ Néeseté àniwa, Jesús yàacawa Naín ìyacàlená nérépiná. Yàacawa yéewáidacalénái yáapichawa, madécaná nacái áibanái wenàiwica yáapicha. ¹² Jesús ìyacaalíté mawiénita yàcalé írí, yá iicáca manùba wenàiwica namusúacawa ípunita yàcalé írìcuíse. Nawáacutáida nàacawa yéetéerimiwa. Nàacawa nabàliacaténáni. Yácata abéerita uirica úái yáatúaca inírimi yéetéechúamicawa íicha. Madécaná wenàiwica namusúacawa yàcalé írìcuíse nacái nàacawéeridacáténá úa. ¹³ Yá Wáiwacali iicáca uícháanáca, yá catúulécánáca iicáca úa. Yá íimaca ulí:

—Picá píicháaní —íimaca ulí yái Jesúsca.

¹⁴ Néese Jesús yàacawa nàatalé, níái itéeyéica yéetéerimiwa. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yàalubái ìwali, chéecáisi írìeriwa íinata. Yá wenàiwicanái nayamáa nabàlùacawa. Yá néese Jesús íimaca yéetéerimi írìwa:

—Pía ùucullirica, núuma pirí: ¡Pimichàawa! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái ùucullirica imichàa yáawinacawa, cáuca àniwani. Yá idàbaca itàaníca àniwa. Néese Jesús itéca ùuculliri yáatúa yàataléwa yèepùadacaténá ulí àniwani. ¹⁶ Macáita naicáca cáucani, yá cáaluca nía, náaliacáináwa Jesús idèniaca Dios íiwitáise cachàiníri. Yá nàaca Dios irí cayábéeri. Náimaca naliwáaca:

—Idéca yàanàaca wàatalé cachàiníri profeta icàlidéerica Dios itàacái —náimaca Jesús ìwali. Yá náimaca nacái:

—Dios idéca yàanàaca yàacawéeridacaténá wía —náimaca.

¹⁷ Néese macáita iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata, nía nacái iyéeyéica áiba yàcalé irícu mawiényéica néemíaca Jesús iináwaná ìwali, icáucàidacaté yéetéerimiwa.

Los enviados de Juan el Bautista

¹⁸ Juan el Bautista iyacaté mamáalàacata presoíyéi ibànalìcu. Néese yéewáidacalénái nacàlidaca irí macáita yái Jesús imànírica. Yáté Juan imáidaca pucháiba yéewáidacaléwa. ¹⁹ Juan ibànùaca nía Jesús yàatalépiná nasutácaténá néemíawa Jesús asáisí báisícaalí Dios néeséericani, yái wenàiwica Dios ibànùeripinacaté judío icuèrinápiná, néese càmicaalí yání, yá iwàwacutá nacùaca áiba yàanàaca. ²⁰ Níai Juan ibànùeyéica nàacatéwa Jesús yàatalé. Yá náimaca irí:

—Juan el Bautista ibànùaca wía wasutácaténá wéemíawa pía, asáisí Dios néeséericaalí pía, yái iwàwacutéericaté yàanàapínaca, quéwa càmicaalí píani, ¿iwàwacutásica wacùaca áiba yàanàaca? —náimaca.

²¹ Idécanáamité Jesús yéemíaca natàacái, yáta èerica Jesús ichùnìaca madécaná cáuláiquéeyéi nàuwichàacái íichawa, idècunitàacá Juan yéewáidacalénái iyaca néré. Jesús yúucaca demonio abénaméeyéi wenàiwica íicha. Imàaca nacái manùbéeyéi matuíyéi iicáidaca nacái. ²² Néese Jesús íimaca nalí níai Juan ibànùeyéica:

—Pèepùacué picàlidaca Juan iríni pidéénacuéca piicáca, péemíaca nacái. Picàlidacué iríni matuíyéimi idéca iicáidaca, éeruíyéimi yàabàli nacái nadéca nàipínáníca, cacháunéeyéimi íimami lepra iyú nacái, idéca cayábaca nía uláicái íicha, màuwíiyéimi nacái nadéca néemíaca, yéetéeyéimiwa nacái nadéca namichàacawa yéetácáisi íicha, catúulécanéeyéi nacái nadéca néemíaca nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Picàlidacué Juan iríni yáaliacaténáwa idéca nùanàaca, núa Dios néeséerica. ²³ ¡Casímáica cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nulí mamáalàacata! —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese idécanáamité Juan yéewáidacalénái yèepùacawa Jesús íicha, yá Jesús idàbaca icàlidaca Juan el Bautista iináwaná ìwali. Jesús íimaca: “Bàaluité piacatécué piicáca wenàiwica iyéericaté manacúali yùucubàa càinàwàiri, yáara Juanca. Càníritaté machawàaca íiwitáise yái asìali piiquéericatécué, càide iyúwa masicái cáuli yáawiadáidéerica meedá. ²⁵ ¿Càinásicué piicá néré bàaluité? Càníritaté asìali cawèníri ibàle yái piiquéericatécué. Píaliacuéwa cawinácaalí cawèníiyéica ibàle, iyéeyéica nacái càasuíri iyú, nàyaca cayábéeri capìi irícu càide iyúwa reynái iyáaná, icuèyéica manùbéeyéi wenàiwica. ²⁶ Bàaluité piacuécawa manacúali yùuculé càinàwàiri piicácaténaté profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Báisíta profetacani, yái Juanca, quéwa máiníri cachàiníca áibanái profeta íicha canánama. ²⁷ Yái Juanca, yácata yáara nacàlidéericaté ìwali tàacáisi Dios inùmalícuíse. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios íiméericaté líri iríwa. Dios íimacaté:

‘Nuchùulipiná pipíchalé nùasu wenàiwicawa icàlidéerica nutàacáiwa. Yá yàapínacawa pipíchalé yàalàacaténá wenàiwica nachùnìanápíná náiwitáisewa yéewanápiná natàidaca pía cayába pìanàacaalíwa nàatalé’,

íimacaté yái Diosca. ²⁸ Péemíacué cayába, canácata áiba wenàiwica cachàiníri Juan íicha nèewíise macái wenàiwica imusuéyécawa inanái íicha. Quéwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái siúcáise, yéewanápiná Dios icùaca nía, máiní cachàinipínaca nía Juan íicha, éwita càmicáaníta máiní cachàiníca nía Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²⁹ “Manùbéeyéi wenàiwica yéemièyéicaté Juan itàacái, abénaméeyéi nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, nawènúadacaté náiwitáisewa nabáyawaná íchawa, yá namàacaca Juan ibautizáca nía. Càité náasáidaca náalíacawa Dios icùaca wenàiwica machacàníiri iyú. ³⁰ Quéwa fariseonái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, càmítaté namàaca Juan ibautizáca nía, càmícáináté nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná. Càité caná iwèni meedá naicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica nalí.

³¹ “Nucàlidacué pirí càiná píiwitáise, píacué wenàiwicaca iyéeyéica siùca. ³² Péemiàcué comparación: Càicuéca píade iyúwa sùmanái yáawinéeyéicawa àyapulicubàa bamuchúamibàa yàcalé. Néese namáidaca nanacáiyéi iríwa, ‘Wadéca wapùliacuéca pirí íwa, quéwa càmítacué pilabàa; néese wadéca wacántàaca pirícué canción càide iyúwa nacántàaná yéeteyéimiwa ìwali, quéwa càmítacué pícháaní’, càì náimaca. ³³ Càita nacái pimànicuéca. Juan el Bautista yàanàacaté, yá imàacacaté íchawa iyáacaléwa isutácaténá Dios ícha manuísíwata, càmíta nacái lira uva ituní. Quéwa pímacuéca Juan ìwali demoniosa iyaca iwàwalìcu. ³⁴ Siùca nudéca nùanàaca, núa asìali Dios néeséerica. Nuyáaca nuyáacaléwa, nuìra nacái uva ituní. Néese pímacuéca nùwali camùnìiricasa núa, cáanàirisa iyáaca iyáacaléwa núa, casíimáicasa nacái nucàmaca, nùacawéeridáanása nacái cabáyawanéeyéi wenàiwica, nía nacái yeedéeyéica plata néenánái judío íchawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná. Càita pímacuéca nùwali càmícáinácué píwàwa peebáidaca nutàacái. ³⁵ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica Juan yàasu tàacáisi nutàacái nacái, náasáidaca Dios imàacaca cáalíacáica nía báisíiri iyú”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Simón el fariseo

³⁶ Abéeri fariseo ípidenéeri Simón imáidaca yàataléwa Jesús iyáanápíná iyáacaléwa yáapicha, íná Jesús yàacawa fariseo icapèe irìculé, yá yáawinacawa iyáacaténá iyáacaléwa. ³⁷ Néese inanái ùanàaca néré, iyéechúa yàcalé irìcu, iiméechúacaté nacái aslanái yáapicha plata ìwalínápiná. Uémíacaté Jesús iináwaná ìwali iwàlùanàwa fariseo icapèe irìculé iyáacaténá iyáacaléwa. Íná ùanàaca néré utéca catùu ucáapi irìcuwa, abéechúa catùu cawèníchúa alabastro icatùalená, ipuniéechúawa perfume pumèníiri isàni iyú. ³⁸ Uícháaníca ùacawa ubáyawaná ìwaliwa, yá ùacawa Jesús yàatalé. Uawinacawa mawiénita yàabàli irí. Néese udàbaca uíbaca Jesús yàabàli utuíyáa iyúwa. Néese uchuidaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa, usùsùaca nacái Jesús yàabàli càide iyúwaté judío íiwitáise nàanáté náiwacali icàaluínínáwa. Néese ùucùaca perfume pumèníirica isàni yàabàli ìwali. ³⁹ Néese yái fariseo imáidéerica yàataléwa Jesús, iicácáiná inanái imàníirica Jesús irí, íná fariseo íimaca íináidacawa iríwa iwàwalìcuísewa: “Báisícaalí profetasiwa yái asìalitá, yá yáalíacawa càinácaalí uíwítáisetá úái imàaqueechúaca icáapiwa ìwali, úái imàníichúaca ibáyawanáwa”, íimaca íináidacawa iríwa yái fariseo Simónca. Quéwa Jesús yáalíacawa Simón íináidáanàwa iwàwalìcuísewa. ⁴⁰ Íná Jesús íimaca fariseo irí:

—Simón, nuwàwaca nucàlidaca pirí wawàsi —íimaca yái Jesúsca. Néese fariseo íimaca:

—Picàlida nulíni, pía yéewáidéerica wenàiwica —íimaca yái fariseoca.

⁴¹⁻⁴² Néese Jesús íimaca fariseo irí:

—Péemla comparación. Iyacaté asìali yèerica plata áibanái ichàba maléená èeripíná. Néesetécáwa iwàwacutá nèepùadaca irí àniwani. Nàyacaté pucháiba aslanái imawènièeyéica ícha plata. Abéeri imawèniàca ícha quinientos namanùbaca denario. Aiba imawèniàca ícha cincuenta namanùbaca denario. Càmicáiná náalimá napáyaidaca náichawa yái namawèniacálecawa, íná catúulécánáca iicáca nía, yá imàacaca iwàwawa namawèniacále ícha, yéewacaténá càmíta iwàwacutá napáyaidaca náichawani. Picàlida nulíni, Simón, ¿cawiná náicha cáininéeripíná yáwanái iicáca asìali yèerica wenàiwica ichàba plata? —íimaca yái Jesúsca. ⁴³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Cawàwanáta yáara asìali imawènièricaté ícha manùba plata ícha áiba asìali imawènièricaté. Yácata cáininéerica yáwanái iicácani, cawàwanáta —íimaca yái Simónca. Néese Jesús íimaca írí:

—Pidéca picàlidaca cayábani —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁴ Néese Jesús iwènúacawa, iicáca upualé, úái inanáica, yá íimaca Simón írí:

—¿Piicásica úái inanáica? Nudéca nùanàaca pìatalé picapèe irìculé, quéwa càmita pité nulí úni nuíbacaténá nùabàliwa, néese úái inanáica udéca uíbaca nùabàli utuíyáa iyúwa, yá uchuidacani uíwita íbáiná iyúwa. ⁴⁵ Càmita pisùsua nunàni iwali pitàidacaténá cayába núa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca; quéwa úái inanáica, nudécanáami nuwàlùacawa capìi irìculé, càmita uyamáida usùsùaca nùabàli ùacaténá nucàaluíniná, càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁴⁶ Càmita piùcua mawèníri olivo iséená nuíwita iwali píasáidacaténá casíimáica piicáca núa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná; quéwa úái inanáica udéca ùucùaca cawèníri perfume pumèníri isàni nùabàli iwali. ⁴⁷ Iná núuma pirí nudéca numàacaca nuwàwawa ubáyawaná ícha, yái ubáyawanáca manuírca, máinícáiná cáinináca uicáca núa; quéwa pía iyúunáidéerica càmita máiní cabáyawanáca càmita máiní cáinináca piicáca núa — íimaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca ulí úái inanáica:

—Nudéca numàacaca nuwàwawa pibáyawaná ícha cayábacaténá píapicha Dios —íimaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese áibanái wenàiwica fariseo imáidéeyéica néré, nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—Càmírita Dios yái, ínà canéerica iwèni meedá imàacáanácasa iwàwawa ubáyawaná ícha —náimaca náináidacawa nalíwa. ⁵⁰ Quéwa Jesús íimaca ulí, úái inanáica:

—Nudéca nuwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, peebáidacáiná nulí. Píawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

8

Mujeres que ayudaban a Jesús

¹ Néeseté Jesús yàaca ipáchiaca yèepunícawa yàcalé manùbéeri irìculé, manuírca yàcalé, púubéeri nacái. Yá icàlidaca nalí Dios itàacái cayábéeri náalíacaténátéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Níai doce namanùbaca apóstolca nàacawa Jesús yáapicha. ² Abénaméeyéi inanái nàacawa náapicha nacái, Jesús yúuquéeyéica ícha demonio, uláicái nacái. Abéechúa néenà ípidenéchúa María Magdalena, úái Jesús yúuquéechúacaté ícha siete namanùbaca demonio. ³ Uacawa náapicha nacái Cuza yàacawéetúa ípidenéchúa Juana. Uacawéeri Cuza ichùullaca rey Herodes yàasu wenàiwica íbaidéeyéica Herodes icapèerlcu; áiba inanái ípidenéchúa Susana ùacawéeridaca nía nacái; áibanái nacái manùbéeyéi inanái nàacawa náapicha nayúudàacaténá nía nàasu iyúwa.

La parábola del sembrador

⁴ Néeseté manùbéeyéi wenàiwica nàwacáidáyacacawa naicácaténá Jesús. Namusúacawa mamáalàacata manùba yàcalé néese, yá nàanàaca Jesús yàatalé. Yá Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá íimaca nalí: ⁵ “Péemíacué comparación: Abéeri asìali ibàna yàacawa ituínási. Yá yàacawa càide iyúwa náiwitáise nabànáaná ituínási, yàaca icasáaca yàacawa bànacalé. Abénaméeyéi ituínási yúuwàacawa àyapulicubàa, néese áibanái wenàiwica nabawàidaca ituínási. Néese màsibèenái yàanàaca néré, yá nayáaca íimi. ⁶ Aiba ituínási yéenà yúuwàacawa cáli ínata íba yèewiré. Néese ituínási ibacácaalíwa, yá yéetácawa chuicáiná cáli. ⁷ Aiba ituínási yéenà yúuwàacawa tuírca yèewiré. Yá idàwinàacawa tuírca yáapicha. Quéwa tuírca idàwinàacawa dàalawaca bànacalé yèewibàa, càmita ibatàa bànacalé idàwinàacawa cayába. ⁸ Aiba ituínási yéenà yúuwàacawa cayábéeri cáli ínata. Idàwinàacanáamiwa, yá idèniaca iyacanáwa manùba. Madécaná yéetanà nadèniaca natuínáwa cien namanùbaca”, càité Jesús yéewáidaca nía. Néese Jesús íimaca nalí cachàiníri iyú: “¡Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué nutàacái!” íimaca yái Jesúsca.

El porqué de las parábolas

⁹ Néese Jesús yéewáidacalénái nasutáca néemìawani càinácaalí ímáaná yái comparaciónca. ¹⁰ Yá Jesús ímaca nalí: “Dios imàacacué pialíacawa càinácaalí iyú icùaca yàasu wenàiwicawa. Càmita imàaca áibanái yáaliacawa. Nucàlida quéwa áibanái iríni comparación iyú, yéewanápiná càmita náalimá náalía néemìacani càinácaalí ímáaná. Ewita naicácáaníta yái numànírica, càicáaníta càmita náalía ìwali càinácaalí ímáaná. Ewita néemìacáaníta nutàacái, càicáaníta càmita náaliáwa néemìaca càinácaalí ímáaná”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús explica la parábola del sembrador

¹¹⁻¹² Jesús ímaca nalí: “Yácata ímáanáca yái comparaciónca. Yái ituínásica ímáanáca càicanide iyúwa Dios itàacái. Yá ituínásica yúuwèericawa àyapulicubàa ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yéemìacaalí Dios itàacái, quéwa Satanás yàanàaca imàacaca naimáichaca Dios itàacái ipíchaná neebáidacani, ipíchaná nacái namusúacawa Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. ¹³ Yái ituínásica yúuwèericawa íba yèewiré ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca casímáiri iyúni, quéwa neebáidaca maléená èeri meedáni. Càide iyúwa ituínási ibacácaalíwa, yá idàwinàacawa maléená èeri, néese yéetácawa canácáiná ipìchu cayába cáaléeri, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái. Neebáidaca Dios itàacái maléená èeri. Néese nadàbacaalí nàuwichàacawa Dios irípiná, neebáidacáiná itàacái, càmicaalí nacái, Satanás yáalimáidacaalí nía namànínapíná nabáyawanáwa, yásí nacaláacawa Dios itàacái ícha, yá nawènúadaca náiwitáisewa Dios ícha. ¹⁴ Yái ituínásica yúuwèericawa tuíri yèewiré, yácata ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica néemìacaalí Dios itàacái, náináidacawa nacái ìwali, quéwa càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa càmicaalí bànacalé idàwinàawa cayába dàalacáiná tuíri ìyaca itéesebàa, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Náináidacawa nawàwawa nàasu ìwaliwa, yái èeri irìcuírca. Náináidacawa nacái plata ìwali meedá càasucaténá nía. Náináidacawa nacái nàwali macái wawàsi isímáidéeripíná níawa cháí èeri irìcu. Càide iyúwa bànacalé idàwinàacaalíwa báawata, quéwa canácatáita càyacanáni, càita nacái abénaméeyéi wenàiwica. Neebáca Dios itàacái báawatata, càmírira quéwa nawàwalicuísewa, íná càmita máini namàni cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁵ Néese yái ituínásica yúuwèericawa cayábéeri cáli íinata ímáanáca càicanide iyúwa wenàiwica cayábéeri íiwitáise néemìacaalí Dios itàacái, yá neebáidaca Dios itàacái tàí íméeri iyú náiwitáise cayábéeri yáapichawa machìwéeri nacái. Néese namànica cayábéeri manuísíwata càide iyúwa bànacalé idèniacaalí mamáalàacata cayábéeri ìyacanáwa manùba”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la lámpara

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú: “Càmita watùcunì lámpara wabàacaténáni yàalusi irìculé, càmita nacái wabàa lámpara wàasu cama yáapiréwa, yái waiméerica íinata. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa yéewacaténá icànaca wenàiwica ìwali iwàluèyéicawa capìi irìculé. ¹⁷ Yái lámpara ímáanáca càicanide iyúwacué pìyáaná, píacué nuéwáidacaléca. Dios iwàwacué péewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi ibàacanéri píaliéricuécawa ìwali, càide iyúwa lámpara icànacaalí wenàiwica ìwali, naicácaténá cayába. Dios iwàwaca náaliacawa ìwali macáita yái tàacáisi càmiricáwaca náaliáwa ìwali.

¹⁸ “Íná péemìacué cayába nutàacái. Píináidacuéwa cayába ìwali yái péemièricuéca nucàlidaca pirí. Píináidacaalícuéwa cayábéeri iyú nutàacái ìwali, yásí Dios imàacacué pialíacawa mamáalàacata. Quéwa càmicaalícué píináidawa cayába nutàacái ìwali, yásí píimáichacuéca nacái àta càinácaalí wawàsi piyúunáidéericuéca pialíacawa ìwali”, ímaca yái Jesúsca.

La madre y los hermanos de Jesús

¹⁹ Néseté Jesús yáatúa yàanàaca yàatalé, Jesús yéénánái yáapicha. Càmita quéwa náalimá nawàlùacawa capli iriculé manùbacáiná wenàiwica néré. ²⁰ Aiba wenàiwica icàlidaca Jesús iríni. Yá íimaca Jesús irí:

—Píatúaca úara ibàlùawa bàacháwáise péenánái yáapicha. Nawàwa naicáca pía —íimaca.

²¹ Quéwa Jesús íimaca:

—Cawinácaalí wenàiwica yéemièyéica Dios itàacái, imàníyéica nacái càide iyúwa Dios íimáaná, nuicáca nía càide iyúwa núatúanáíwa, nuénánái nacáíwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús calma el viento y las olas

²² Aiba èerité Jesús iwàlùacawa barca iriculé yéewáidacalénái yáapichawa. Yá íimaca nalí:

—Wachàbacuéwa abéemàalé Galilea icalisaniná íicha —íimaca. Iná nàacawa.

²³ Idècunitàacá nachàbacawa calisa ìwaliabàa, yá Jesús iimáca íichawa. Yáta manuíri cáuli idàbaca ipùaca nàwali. Yá màladàca idàbaca ipuniadaca barca úni iyú, yá nasawíaca nàacawa.

²⁴ Iná nacawàidaca Jesús, yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali! ¡Wasawíaca wàacawa! —náimaca Jesús irí. Néese Jesús imichàaca ibàlùacawa, yá ichùuliaca cáuli, màladàca nacái wiúnápináni. Yá wiúca macáita màladàca. ²⁵ Néese cáwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—¿Cánacué càmita manuí píináidacawa piwàwawa nùwali? —íimaca. Quéwa cáaluca nía, náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí nacái. Yá nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Cawínásica yái asíalica, ichùulièrica cáuli, màladàca nacái, yásí neebáidaca càide iyúwa ichùulláná nía? —náimaca nalíwáaca.

El endemoniado de Gerasa

²⁶ Atata nàanàacaté abéemàalé Galilea icalisaniná íicha, aléera Gerasa yàasu cáli néré, iyéerica abéemàise Galilea yàasu cáli íicha. ²⁷ Jesús iricùacawa barca iricúise cáli íinatálé, yá asíali imusúacawa yàcalé íicha, demonio idacuèrica íiuitáise, yá yàacawa Jesús yàatalé. Madécaná camuí yèepunícawa mabàleta yái asíalica. Càmita ìya capliricu. Néese ìyaca yéetáními icàliculèená yèewibàa. ²⁸ Néese asíali íicáca Jesús, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí, yá demonio yéemíáníacawa asíali isàna iyú:

—¡Picá pisàiwica nulí wawàsi, pía Jesús, yái Dios chènuníséeri íirica! Nusutáca pícha wawàsi, picá piùwichàida núa —íimaca.

²⁹ Isutáca Jesús íicha càì, yácáiná Jesús ichùuliaca ìyaca demonio yàanápináwa asíali íicha. Demonio idacùacaté asíali íiuitáise manùba yàawiría. Yá éwita áibanái idacùacáaníta asíali cadena iyú, icáapi, yàabàli nacái ipíchaná imusúacawa, càicáaníta imàdáidacaté íichawani yái cadenaca. Yá demonio ipladáidaca asíali manacúali yùuculépiná càinàwàiri canácatalé wenàiwica. ³⁰ Néese, Jesús isutáca yéemíawa demonio:

—¿Càiná píipidená? —íimaca yái Jesúsca. Néese demonio íimaca:

—Nuípidená Legión, íimáanáca “cawàwanáta cinco mil namanùbaca” —íimaca yái demonioca. Càité íimaca madécanácáiná demonio nawàlùacatéwa iwàwaliculé, yái asíalica.

³¹ Néese, demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná ichùuliaca nàacawa depuúwéeri utàwi iriculé nàuwichàacatalépinácawa. ³² Mawiénita nalí manùbéeyéi marranonái yèepuníwa. Nayáaca nèepunícawa nayáacaléwa dúli ìwali. Iná demonionái isutáca Jesús íicha wawàsi imàacáanápiná nawàlùacawa marranonái idèericulé. Yá Jesús imàacaca nàacawa. ³³ Iná demonionái yàacawa asíali íicha. Yá nawàlùacawa marranonái idèericulé. Néese macáita marranonái napiacawa iyúwa máiwitáiséeyéi demonio íiuitáise iyú, nacaláacawa quíratàli íinatáise calisa yáaculé. Yá macáita nàisicùmacawa, níái píráica càmiyéica Dios imàaca judíonái idèniaca, casacàacáiná nalí marrano iiná.

³⁴ Néese níái icuèyéicaté marranonáimi naicácaalíte marranonái yéetáanáwa, yá napiacawa, nacàlidaca nalíni yàcalé iricu, nalí nacái áibanái wenàiwica iyéeyéica yàcalé itéese. ³⁵ Néese wenàiwicanái namusúacawa yàcalé íicha naicácaténá nàyáaná. Yá nàacawa Jesús yàatalé. Naicáca asíali demonio yèericatéwa íicha. Yáawinéeriwa Jesús yàabàli néenibàa, cabàleta, cáiwitáisewaca. Yá cáaluca níái yàcalé mìnanáica. ³⁶ Néese

níái icuèyéicaté marranonáimi iiquéeyéicaté macáitani, nacàlidaca yàcalé mìnánái irí Jesús ichùnìacaté asìali demonionái iyéericaté iwàwalìcu. ³⁷ Néese macáita Gerasa yàasu cáli néeséeyéi nasutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata yèepùanápínáwa náicha, máinícáiná cáaluca naicácani. Iná Jesús iwàlùacawa barca iriculé, yèepùacaténáwa náicha, yéewáidacalénái yáapichawa. ³⁸ Yái asìali demonio yèericatéwa ícha isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata imàacáanápíná yàacawa yáapicha. Quéwa Jesús ichùulìacani iyamáanápínáwa. Yá Jesús ímaca irí:

³⁹ —Pèepùawa picapèe néréwa, picàlida péenánái iríwa ìwali yái cayábéerica Dios imànìrica pìrì —íimaca yái Jesúsca. Néese, yái asìali yàaca icàlidaca macáita iyacàle mìnánái iríwani, Jesús imànínáté irí cayábéeri manuísíwata.

La hija de Jairo. La mujer que tocó la capa de Jesús

⁴⁰ Néese Jesús idécanáamité ichàbacawa àniwa abéemàalé Galilea icalìsaníná ícha barca irìcu, yá madécaná wenàiwica itàidacani casìimáiri iyú, nacùacáináté Jesús yàanàaca néré.

⁴¹ Néese áiba asìali yàanàaca Jesús yàatalé, ípidenéri Jairo. Judíonái yéewáidacàalu íiwacalìcani, yái Jairoca. Yá yúuwàa irìacawa inùmáawawa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíníná, yéewanápíná Jesús iicáca ipualé. Yá isutáca Jesús ícha wawàsi manuísíwata yàanápínáwa icapèe néré. ⁴² Jairo idènlàcáiná abéechúata íduwa, idènièchúa doce camuí, iculuéchúawa, iwàwéechúa yéetáca Jairo ícha. Yá Jesús yàacawa Jaironái yáapicha madécaná wenàiwica yèewi. Máinícáiná manùbaca wenàiwica, íná nacàbadàayacacawa nàacawa Jesús iwéré. ⁴³ Abéechúa inanái ùacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Cáláicaca úa doce camuí, uíraná yàacawa uícha mamáalàacata. Uucacaté macáita ùasu platawa upáyaidacaténá cadèplàcáiyéi quéwa canácata yáaliméerité ichùnìaca úa. ⁴⁴ Uái inanáica ùacawa Jesús yáamíse mawiénita irí. Yá udunùaca ibàle ipùata ìwali. Yáta uíraná iyamáacawa uícha. ⁴⁵ Néese Jesús isutáca yéemìlawa níái wenàiwicaca:

—¿Cawiná idunùa nùwali? —íimaca nalí. Yá macáita náimaca càmìtasa nadunùa ìwali. Iná Pedronái ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, dàalaca wenàiwica yèeyéicawa wáapicha, nawesíaca nàacawa pía macái pìwalíseta. ¿Cáná pisutáca péemìlawa càì? —íimaca yái Pedroca. ⁴⁶ Quéwanáta Jesús ímaca mamáalàacata:

—Aibanáica níara idunùa nùwali. Núalíacawa nuchùnìaná wenàiwica nuíwítáise iyúwa cawínácaalí idunuèrica nùwali —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese úái inanáica uémìacani, yá úalíacawa càmìta udé ubàacawa uináwanáwa Jesús ícha. Néese ùanàaca itatéechúawa icalùniwa, yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa Jesús irí ùacaténá icàaluíníná. Yá ucàlidacani nàacuésesemi macái níái iyéeyéica néeni cáná yéewa udunùaca Jesús ìwali. Yá ucàlidaca nacái uchùnìanáwa udécanacáita udunùaca ibàle ìwali.

⁴⁸ Néese Jesús ímaca ulí:

—Pía inanáica, pidéca pichùnìacawa pimàacacáiná piwàwawa nùwali. Pìlawa matuíbanáita —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Idècunitàacáwa Jesús icàlidaca inanái iríni, yá áiba wenàiwica yàanàaca nàatalé, itéerica tàacáisi Jairo irí, yái judíonái yéewáidacàalu íiwacalìca. Yá asìali ímaca Jairo irí:

—Pídumica yéetáwa. Picá pisàiwica quirínama irí wawàsi, yái yéewáidéerica wenàiwica —íimaca. ⁵⁰ Quéwa, Jesús yéemìacani, yá ímaca Jairo irí:

—Picá cáalu pía. Peebáidacáita nulí mamáalàacata, yásí cayábaca píidu àniwa —íimaca yái Jesúsca.

⁵¹ Néese nàanàacaté Jairo icapèe néré, yá canácata Jesús imàaquéri iwàlùacawa yáapicha. Níawamicata iwàlùacawa Jesús yáapicha, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái, úanirimi nacái, úatúami nacái, úái sùmàu yéetéechúamicawa. ⁵² Nàyaca capìi irìcu madécaná wenàiwica ícháaníyéica báawanama yéetéechúamiwa íiwítáise, càide iyúwa judío íiwítáise iyáaná. Quéwa Jesús yáalíacawa icàucàidáanápínáté úa, íná Jesús ímaca nalí:

—Càmita iwàwacutácué pícháanica. Uái mànacàuca, càmicáúata yéetáwa. Uimácaíta uyaca —íimaca yái Jesúsca. ⁵³ Néese naicáanica Jesús iquíniná, náaliacáináwa báisícata uétácatéwa. ⁵⁴ Néese Jesús íbàaca ucáapi ìwali úái yéetéechúamicawa. Yá íimaca ulí:

—¡Pía, mànacàuca, pimichàawa! —íimaca ulí. ⁵⁵ Yáta uwàwa cáuri yèepùacawa uiná irìculé àniwa. Yáta upisàaca ubàlùacawa. Néese Jesús ichùulìaca nàaca uyáapiná. ⁵⁶ Néese usèenái náinàidacawa naicáidaca ulí manuísíwata naicáciná cáuca úa, quéwa casímáica nawàwa manuísíwata. Jesústa quéwa yàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca áibanái irí icáucàidacaté úa.

9

Jesús envía a los discípulos a anunciar el reino de Dios

¹ Néeseté Jesús imáidaca yàataléwa níai doce namanùbaca yéewáidacalécawa. Yá imàaca nalí ichàiniwa náucacaténá macái demonio íiwitáaná wenàiwicanái íicha, náucacaténá nacái náicha macái uláicái. ² Jesús ibànùaca nía nacàlidacaténá wenàiwicanái irí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, nachùnìacaténá nacái cáuláiquéeyéi. ³ Jesús íimaca yéewáidacalénái írìwa:

—Picácué peedá piríwa wàlisài àicu, saco nacái, yàacási nacái, iwèni nacái. Picácué pité pucháiba bàlesi. ⁴ Píacuéwa yàcalé irìculé, néese càirínácaalícué capíi piwàlùawa irìculé, piimácué néenibàata, àta pèepùacatalétacuéwa yàcalé irìcuíse. ⁵ Aibalé càmicaalícué nabatàa piwàlùacawa yàcalé irìculé, néese píacuéwa íicha. Pichùpíacué cáli ichùmalé pìabàli íichawa naicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, píasáidacaténácué nalí Dios yùuwichàidáanápíná nía —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese nàacawa Jesús íicha. Yá nàacawa macái yàcalé. Nacàlidaca nàacawa yái tàacásica íiméerica Jesús iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacási íicha. Nachùnìaca nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica nacái.

Incertidumbre de Herodes

⁷ Néeseté rey Herodes yéemìaca abénaméeyéi wenàiwica icàlidaca Jesús iináwaná ìwali, macáita nacái Jesús imàníirica. Iná càmita Herodes yáalíawa íináidéeripináwa, mání càulenáca íichani; abénaméeyéi wenàiwica náimacáiná Jesús ìwali Juan el Bautistamiani, náinàidacawa Juanmi icáucàacatéwa. ⁸ Aibanái nacái náimaca Jesús ìwali profeta Elíasani, yèepuèricasa yàanàaca àniwa; áibanái nacái náimaca Jesús ìwali bàaluisàimi profetanáimi yéénacani, imichèericasawa yéetácáisi íicha. ⁹ Quéwa Herodes íimaca:

—Nuchùulìacaté nùasu úwináíwa nawichùnánápiná Juan íicha íiwita yéetácaténátéwa. ¿Cawinásica yáara asìalica nuémìerica nacàlidaca ìwali madécaná? —íimaca yái Herodesca. Inaté Herodes iwàwa iicáca Jesús.

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹⁰ Néeseté apóstolnái nèepùacawa Jesús yàatalé àniwa, yá nacàlidaca Jesús irí ìwali yái namàníiricaté. Néese Jesús itéca nía méetàuculé áibanái wenàiwica íicha, Betsaida ìyacàlená néré. ¹¹ Quéwa madécaná wenàiwica yáaliacawa Jesús yàanàaná néré, yá nàacawa yàatalé. Jesús itàidaca nía cayába. Icàlidaca nalí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Ichùnà nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica.

¹² Néese táicaca yàacawa, íná yéewáidacalénái doce namanùbaca nàacawa Jesús yàatalé, yá náimaca irí:

—Pichùulìaca wenàiwicanái nèepùanápínáwa nacutácaténá naimácatáipíná, nayáacatáipíná nacái yàcalé irìculé, bànacalé ìyacatalé nacái ìyeyéica mawiénita. Wàyacáiná cháí canácatái wenàiwicanái iyáapíná —náimaca. ¹³ Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Píatacué yàa nayáapíná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Canáca walí nayáapíná. Wadèni cinco namanùbaca pan meedá, pucháiba cubái imìdecaná nacái. ¡Càmita wáalimá wàaca wawènìaca nayáapíná, níai madécanéeyéi

wenàiwicaca! —náimaca. ¹⁴ Nàyacáiná néeni cawàwanáta cinco mil namanùbaca asìanái. Càmita naputàa inanái, sùmanái nacái. Quéwa Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pichùuliacué náawinacawa cincuantanama nàwacaca náawinacawa —ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese nachùuliaca càì nía, yá macáita náawinacawa. ¹⁶ Néese Jesús yeedáca cinco namanùbaca pan icáapi iriculéwa, pucháiba cubái imìdecaná nacái. Yá iicáidaca chènuniré, yàaca Dios irí cayábéeri yàacàsi ìwali. Néese isubèriadaca nía, yàaca yéewáidacalénái iríwani, yéewacaténá nawacùaca yàacàsi wenàiwicanái irí. ¹⁷ Néese macáita nayáaca cadénamani. Yá needáca doce namanùbaca mapíiri yàacàsi yéenáimi imàaquéricawa.

Pedro declara que Jesús es el Mesías

¹⁸ Aiba èerité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha méetàuculé wenàiwicanái ícha. Yéewáidacalénái nàyaca yáapicha. Yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Càiná náimaca nùwali níara áibanái wenàiwicaca? ¿Cawinása núa? —ímaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese yéewáidacalénái ímaca irí:

—Abénaméeyéi ímaca pìwali Juan el Bautistamicasa pía, náimacáiná Juanmi idécasa icáucàacawa. Aibanái ímaca profeta Elíascasa pía, yèpuèricasa yàanàaca àniwa, yái profeta Dios íméericaté ìwali ibànùanápínaté àniwani. Aibanái ímaca nacái pìwali bàaluisàimi profetanái yéénacasa pía, imichèericasawa yéetácáisi ícha, níai profetami itàaníyécáté Dios inùmalicúise —náimaca. ²⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía:

—Néenicué pía, ¿càinácué nacái píimaca nùwali? ¿Cawiná núa? —ímaca yái Jesúsca. Yá Pedro ímaca irí:

—Píacata yái Mesíasca, yái wacuèrinápiná Dios icàlidéericaté iináwaná ìwali wàawirináimi israelitanái irí, ibànùanápínaté walí wacuèrinápiná —ímaca yái Pedroca. ²¹ Quéwa Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca iináwaná áibanái irí, Mesíascani.

Jesús anuncia su muerte

²² Néese Jesús ímaca nalí:

—Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata, núa asìali Dios néeséerica. Yá wenàiwica íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, náucapíná náichawa núa iyúwa canéeri iwèni. Yá nanúapíná núawa, quéwa máisiba èeri irícu núcáucaapínáwa —ímaca yái Jesúsca. ²³ Néese Jesús ímaca nalí macáita wenàiwica iyéeyéica néré:

—Abéericaalí péenácué iwàwa yàacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, càmita yéewa pimànica abéerita yái piwàwéerica pimànica. Macái èeri imanùbaca iwàwacutá matuìbanáiri iyú pimàaca áibanái yùuwichàidaca pía, éwita naicáanícaalí nacái piquíniná, éwita nanúacaalí píawa cruz ìwali peebáidacáiná nutàacái. Iwàwacutá nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianá pía. ²⁴ Níacáiná cawinácaalí càmiyéica iwàwa yeebáidaca nutàacái ipíchaná nàuwichàacawa nulípiná, canáca nalí nacáuca càmlíiri imáalàawa. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalí nía, nadèniapíná nacáucawa càmlíiri imáalàawa. ²⁵ Ewita wenàiwica yeedácaalí iríwa macáita cháì èeri yàasu cawènírica, quéwa yúuca íchawa icáucawa càmlíiri imáalàawa càmicáiná yeebáida nutàacái, yá canéerica iwèni meedá iríni macáita yái cawènírica yeedérimica iríwa. ²⁶ Aibacaalí wenàiwica báica icàlidaca cayábéeri nùwali áibanái irí, nutàacái ìwali nacái, càmita núumapíná ìwali nùasu wenàiwicacani, núa asìali Dios néeséerica, nùanàacaalípiná áiba èeriwa cachàiníiri iyú nacamalá irícu, yái Núaniri Dios, nía nacái mabáyawanéeyéi ángel, núcúacaténá macáita èeri minanái. ²⁷ Péemíacué cayába, abénaméeyéi péenácué iyéeyéica cháì siuca èeri, càmita néetápináwa ipíchawáise naicáca càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —ímaca yái Jesúsca.

La transfiguración de Jesús

²⁸ Néseté abéeri semana natàanícadénáami càì, yáté Jesús yàacawa dúli ínatalé isutácáténá yáawawa Dios ícha. Máisiba asìanái nàacawéeridaca Jesús, yái Pedro, Santiago nacái, Juan nacái. ²⁹ Idècunitàacá Jesús isutáca Dios ícha, yá mèlumèluwaca inàni icànaca áibata iicacánáwa. Ibàle nacái cabalèeri icànaca, icànéeri mèlumèluwaca. ³⁰ Yá pucháiba asìanái namàacaca níawawa apóstolnái iicácáténá nía. Pucháiba nabàlù natàaníca Jesús yáapicha, níacata profeta Moisés, profeta Elías nacái. ³¹ Níai pucháiba asìanáica cacamalánáca nía chènuníiséeri camalási iyú. Natàaníca nalíwáaca Jesús yáapicha càinácaalí iyú Jesús yùuwichàanápínátéwa, yéetáanápínaté nacáíwa Jerusalén iyacàlená néeni. ³² Ewita cadapùlecáaníta Pedro, nía nacái yàacawéeyéináca, càmitàacá máiní naimásíwaca, yá naicáca Jesús icamaláná chènuníiséerica. Naicá nacái níai pucháiba asìanáica ibàluèyéicawa yáapicha. ³³ Néese idécanáamité nàacawa Jesús ícha níai pucháiba asìanáica, yá Pedro íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¡cayábéeriquéi wàyáanáca cháì! Siùcata wamànica máisiba capìi yáana wawàwalínápínacué pía, abéeri piasupíná, áiba nacái Moisés irípiná, áiba nacái Elías irípiná —íimaca yái Pedroca. Quéwa Pedro càmita íináidawa cayába ipíchawáise itàaníca.

³⁴ Yá idècunitàacá Pedro itàaníca, yáta acalèe yàanàaca nàatalé. Yá acalèe ibàliaca nía. Cáaluca nía manuísíwata acalèe yèewi, níai Pedronáica. ³⁵ Néese néemíaca Dios itàacái acalèe yèewíise, yá íimaca nalí: “Yácata Nuìri nuwàwéeri cáininéerica nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani. Péemíacué itàacái”, íimaca yái Diosca.

³⁶ Idécanáami néemíaca yái tàacáisica, yá naicáca Jesús ibàluèricawa néenibàa abéerita. Néese masànacata níai Pedronáica. Néenialíté càmíiyéi icàlida áibanái iríni, yái naiquéericaté.

Jesús sana a un muchacho que tenía un espíritu impuro

³⁷ Néseté mapisáináami àniwa idécanáami nalicùacawa dúli ínatáise, yá madécaná wenàiwica yàacawa náipunitáidacáténá Jesús. ³⁸ Yá áiba asìali iyaca manùbéeyéi wenàiwica yèewi. Íimaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pimàni nulí cayábéeri, pía piicá nuìri, yácáináta abéerita nuìricani. ³⁹ Demonio idacùaca nuìri íiwitáise, yàaca irí tètewáimi, yá imàaca yéemíaníacawa, yá itatáidacani àta cacàlicataléta inùmalicúise. Imàaca nacái nuìri inúadáidaca yáawawa cachàiníiri iyú, càmíiri iwàwa iwasàaca nuìri. ⁴⁰ Nudéca nusutáca péewáidacalénái ícha wawàsi náucáanápíná demonio nuìri ícha, quéwa càmita náalimá nachùnìacani —íimaca.

⁴¹ Yá Jesús íimaca:

—¡Píacué càmíiyéica yeebáida Dios ìwali, báawéeyéi nacái íiwitáise meedá! ¿Càinácué èeri iwàwacutá nùyacuéca píapicha quiríta? ¿Càinácué èeri iwàwacutá numànicuéca pirí quiríta? —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús íimaca asìali irí:

—Pìanàida cháni, yái pìirica —íimaca yái Jesúsca. ⁴² Yái ùuculìiri yàacawa Jesús yàatalé, yá demonio yúucaca ùuculìiri cáli ínatalé itatáidacani. Quéwa Jesús yàalàaca demonio cachàiníiri iyú, ichùulìaca demonio yàacawa ùuculìiri ícha. Càita Jesús ichùnìaca yái ùuculìirica, yèepùadacani yáaniri iríwa nacái. ⁴³ Yá macáita iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí idènlàcáiná Dios íiwitáise manuiri.

Jesús anuncia por segunda vez su muerte

Macáita iyéeyéica néré náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí mamáalàacata, natàaníca nàyaca náapichawáaca ìwali yái Jesús imànìirica, quéwa Jesús itàanícaté yéewáidacalénái yáapichawa méetàucuta wenàiwicanái ícha. Íimaca nalí:

⁴⁴ —Péemíacué cayábani, picácué piimáichani: Abénaméeyéi wenàiwica presopináca namànica núawa namàacacáténá áibanái asìanái inúaca núa, núa asìali Dios néeséerica —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Càmita quèwa náalía néemíaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisica Jesús icàlidéerica nalí càmícaíná Dios imàaca náalíaca néemíaca càinácaalí ímáaná. Yá cáaluca nasutáca Jesús ícha wawàsi icàlidáanápíná nalíni càinácaalí ímáaná.

¿Quién es el más importante?

⁴⁶ Néenialité Jesús yéewáidacalénái nadàbaca natàaníca náapichawáaca ùuléri wawàsi iyú, chánácaalí néená máiníri cachàini áibanái ícha canánama. ⁴⁷ Quèwa Jesús yáaliacawa náináidáanáwa. Yá yeedáca sùmài, yá ibàlùadaca sùmài mawiénita iríwa. ⁴⁸ Yá Jesús ímaca nalí:

—Pimànicaalí cayábéeri nuípidená ìwali sùmài irí, càiride iyúwa yái sùmàica peebáidacáiná nutàacái, yásí nuicáca yái cayábéerica pimàníríca sùmài irí càide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulí cayábéeri. Càmita pimàni abéerita nulí cayábéeri, néese pimànica nacái irí cayábéeri yái Diosca ibànuèrica núa. Yái péená piiquéricuèca càiride iyúwa càmíri cachàini náicha canánama càide iyúwa yái sùmàica, yácata Dios iiquéerica càiride iyúwa máiníri cachàinica náicha canánama níai péenáca. Iná yéewa yái cayábéerica pimànírícuèca sùmài irí càmíri cachàini náicha canánama, yá nuicápiná càinide iyúwa pidéca nacáicaalí pimànica nulíni, yái cayábéerica —ímaca yái Jesúsca.

El que no está contra nosotros, está a nuestro favor

⁴⁹ Néese Juan ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca waicáca áiba asíali yúuquéri demonio wenàiwica ícha pípidená ìwali ímacáiná pimàacasa càì imànica, quèwa càmita yèepuníwa wáapicha, íná wadéca wàalàacani cachàiníri iyú ipíchaná yúucaca demonio wenàiwica ícha —ímaca yái Juanca.

⁵⁰ Néese Jesús ímaca nalí:

—Picácué pichùulla càmínápiná imàni cayábéeri, macáicáiná càmíyéica yùuwide imànica wía, nayúudàaca wía —ímaca yái Jesúsca.

Jesús reprende a Santiago y a Juan

⁵¹ Mawiénicaté Jesús yéenáiwaná yàanàaca imichàacatáipínátéwa chènuniré, ínáté Jesús íináidacawa iwàwalícuísewa yàanápínáwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵² Yá ibànùaca ipíchaléwa tàacáisi aslanái yáapicha. Yá nawàlùacawa yàcalé iriculé Samaria yàasu cáli ínata nacutátaténá irí naimácatáipíná. ⁵³ Quèwa, báawaca samaritanonái iicáca judíonái íná níai samaritanoca càmita nabatàa Jesús iwàlùacawa nàyacàle iriculé náalíacáináwa Jesús yàanápínátéwa Jerusalén iyacàlená nérépiná. ⁵⁴ Néese Jesús yéewáidacalénái Santiago, Juan nacái néemíacani, yá náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wachùullaca quichái yúuwàanápínáwa chènuníise nàwali imáalàidacaténá nía càide iyúwaté profeta Elías imáidáanáté quichái yúuwàanápínáwa chènuníise imáalàidacaténáté báawéeyéi wenàiwica? —náimaca. ⁵⁵ Quèwa Jesús iwènúa iicáidaca nalí, yá yàalàaca nía cachàiníri iyú. Yá ímaca nalí:

—Càmitacué píináidawa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵⁶ Càmita nuwàwa nùuwichàidaca nía, núa asíali Dios néeséerica, càmícaíná nùanàa numáalàidacaténá wenàiwicanái, néese nùanàaca nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha —ímaca yái Jesúsca. Néese nàacawa áiba yàcalé iriculé.

Los que querían seguir a Jesús

⁵⁷ Idècunitàacá nèepunícawa àyapulicubàa, áiba asíali ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha àta alénácaalí píawa yéewacaténá péewáidacaléca núa —ímaca. ⁵⁸ Jesús ímaca irí:

—Píináidawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalí nuéwáidacaléca pía, càulenácáiná wenàiwica nàyaca càide iyúwa nùyáaná. Péemíaca comparación: Yàlidunái idèniaca ibànawa, cuipíranái nacái nadèniaca namùlubèwa, núacata quèwa, yái asíali Dios néeséerica, càmita nudèniaca nuimácatáipínáwa —ímaca yái Jesúsca. ⁵⁹ Néese Jesús ímaca áiba irí:

—Pìawa núapicha, iyúwa nuéwáidacalé —íimaca yái Jesúsca. Quéwa yái asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pimàaca nùyaca nuénánái yáapichawa àta núaniri yéetácatalépinátawa, néese idécanáami nubàllacani, yásí nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé —íimaca irí. ⁶⁰ Néese Jesús íimaca irí:

—Pimàaca nabàliaca níawáacata, cawinácaalí iyéeyéica matuíbanáita Dios íicha. Píata quéwa, pìà picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí náaliacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁶¹ Néese áiba íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuwàwa nùacawa píapicha iyúwa péewáidacalé. Quéwa pimàni nulí cayábéeri, pimàacaca nuèpùacawa quéechacáwa nucapèe néréwa, nucàlidacaténá nùanáwa nuénánái iríwa. Yásí nùacawa néese nùacaténáwa píapicha —íimaca irí. ⁶² Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla comparación: Aibacaalí idàbaca íibaidaca ibànacale yàalunápináwa, néese íinàidacaalíwa imàninápiná áiba wawàsi, yá iwènúacawa íibaidacalé íichawa, yásí canéerica iwèni meedáni yái wenàiwicaca, càmita íibaida machacàníri iyú. Càita nacái caw-inácaalí wenàiwica iwènuéyécawa nuícha idécanáami nadàbaca náibaidaca nulípiná, canáca yéewanáwa Dios yéenibeca nía, Dios icùacaténá nía —íimaca yái Jesúsca.

10

Jesús envía a los setenta y dos

¹ Néeseté Wáiwacali yeedáca yéewáidacalénáiwa áibanái setenta y dos namanùbaca. Yá ibànùaca nía ipíchaléwa pucháibanamata. Yá ibànùaca nía nàacaténáwa macái yàcalé iriculé, wenàiwicanái iyacatái nacái, níái yàcaléca iwàwacutácataléca Jesús ipáchiaca.

² Yá íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Báisíta, madécaná wenàiwica nawàwa neebáidaca nutàacái. Péemiacué comparación. Càica níade iyúwa bànacalé ituíná yàasu èeri yàanàacaalí wenàiwica needácatáipiná nabànacale iyacanáwa, quéwa máisibáanatacué pía, icàlidéeyéipiná nalí nutàacái. Iná pisutácué Dios íicha, yái càiride iyúwa bànacalé íiwacali, ibànùanápiná yàasu wenàiwicawa íibaidéeyéipiná irí, nacàlidacaténá nalí nuináwaná ìwali, yéewacaténá neebáidaca nutàacái, yásí wàwacáidaca nía Dios yàasunáipiná, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni. ³ Píacuéwa. Péemiacué cayába áiba comparación: Nubànùacué pía èeri mìnánái yèewiré cuwèesi lobo nacáiyéi íiwitáise, báawéeyéica iicáca Dios. Càicuéca píade nèewi iyúwa ovejanái yéenibe, càimíyéica yáalimá ipéliaca caluéyéi cuwèesi lobo íipunita iwàwéeyéica iyáaca oveja yéenibe. ⁴ Picácué pité saco, moneda yàalu nacái, áiba píasu costizapiná nacáiwa. Píacàatétacuéwa, picácué piyamáa pibàlùacawa déecuiri iyú àyapulicubàa pitàanícáténá áibanái yáapicha.

⁵ Piwàlùacuéwa nacapèe iriculé, yá pitàidacué nía quéechacáwa. Càicué píimaca nalíwa: ‘¡Nusutáca Dios íicha imàninápinácué pirí cayábéeri, píacué iyéeyéica capíi iricul!’ càicué pitàidaca níawa. ⁶ Cayábacaalí náiwitáise níái capíi irícuíyéica, yásí Dios imànica nalíwa cayábéeri càide iyúwacué pisutáaná íicha. Quéwa, càmicaalí cayába náiwitáise, néese Dios càmita imànipiná nalí cayábéeri. ⁷ Piimácué nacapèe irícu. Piyáacué nacái piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalí yàacàsi nadènièrica nawacùacaténácué píasu, yácáiná caw-inácaalí wenàiwica íibaidéerica, iwàwacutá namàacaca yeedáca iríwa íibaidacalé iwèniwa. Picácué pichàbawa áibanái icapèe iriculé, picutácaténácué cayábéeri yáwanái yàacàsi, pìyacatáipiná nacái. ⁸ Píacuéwa áiba yàcalé iriculé, needácatalécué nàataléwa pía, yá piyáacué piyáacaléwa náapicha àta càirínácaalícué yàacàsi nèerica piyáapiná. ⁹ Pichùnìacué nacái cáuláiquéeyéi wenàiwica iyéeyéica néenibàa. Càicué píimaca nalíwa: ‘Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pirícué’, càicué píimaca nalíwa. ¹⁰ Quéwa, pìanàacaalícué áiba yàcalé iriculé, néese càmita nawàwa néemíaca pitàacái, pimusúacuéwa capíi irícuíse calle iriculé. ¹¹ Yá píimacué nalí: ‘¡Càmita wawàwa wàyaca píapichacué, ipíchaná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali nacái! ¡Iná wàacuécawa píicha, wachùpiaca cáli ichùmalé

wàabàli íchawa, yái pìyacàle yàasu calle ichùmaléca, càide iyúwacué wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, wáasáidacaténácué pírí Dios yùuwichàidáanápínácué píawa! Quéwa péemíacué cayába quiríta, Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica mawiénita pírícué, càicué píimaca nalíwa. ¹² Núumacué pírí, èeri imáalàacaalípináwa, Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí yùuwichàidapíná níawa càimíyéicué yeedáca yàataléwa pía máiní yáwanái Sodoma iyacàlená mìnánáimi ícha”, íimaca yái Jesúsca.

Los pueblos desobedientes

¹³ Jesús íimaca: “¡Máinícué piùwichàapínáca, píacué israelitaca iyéeyéica Corazín iyacàlená irícu, Betsaida iyacàlená irícu nacái! Ewítacué piicácaaníta numànica pèewibàa madécaná yái càimíríca wenàiwica idé imànica, càicáanítacué càmita piwènúada píiwitáisewa pibáyawaná íchacuéwa. Piyúunáidacuéca máiníyéica cayábaca pía náicha níara càimíyéica israelitami iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, iyéeyéica méetàuculé Israel yàasu cáli ícha. Quéwa càmitaté máiní báawaca nía píichacué. Càmitaté naicá áiba imànica nèewibàa càide iyúwa numàníná pèewibàa. Quéwa naicácaalíté càiritá, yá nawènúadacaté náiwitáisewatá caquialéta Dios irípinátá, càmicáináté máiní báawéeyéica nía iyúwacué pía, càita nacái nàwalica nabàlesíamiwa báawéeri iicácanáwatá, náawinaca nacáíwa catáli yèewirétá náasáidacaténáté achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwatá. ¹⁴ Quéwa áiba èeriwa Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica, yásí piùwichàapínácuéwa máiní cachàiníwanái náicha níara càimíyéica israelita iyéeyéicaté Tiro iyacàlená irícu, Sidón iyacàlená irícu nacái, máiníicáinácué báawéeyéica náicha pía. ¹⁵ Píacué nacái Capernaum iyacàlená mìnánáica, piyúunáidacuéca máinípiná cáimiétacanáca pía, càide iyúwa Dios iyáaná chènuniré. ¡Càimíríta! ¡Néese Dios yúucapínácué píawa irículé yáara utàwi máinírí depuúwaca, máinícatalé depuúwaca náicha canánama!” càì yàalàaca nía cachàinírí iyú yái Jesúsca, càmicáináté neebáida itàacái.

¹⁶ Néese Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Cawinácaalí yeebéeyéicuéca pitàacái, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí neebáidaca nutàacái. Quéwa cawinácaalí iiquéeyéicuéca pía iyúwa canéeri iwèni, nuicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí naicáca núa càiride iyúwa canéeri iwèni nacái. Cawinácaalí iiquéeyéica núa càiride iyúwa canéeri iwèni, Dios iicápiná níawa càide iyúwa nadéca nacáicaalí caná iwèni naicáca Dios, yái Dios ibànuèrica núa”, íimaca yái Jesúsca. Néese níái setenta y dos namanùbaca nàaca nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

Regreso de los setenta y dos

¹⁷ Néeseté idécanáami nacàlidaca wenàiwicanái iríni, yáté Jesús yéewáidacalénái setenta y dos namanùbaca nèepùacawa Jesús yàatalé, casímáica nawàwa manuísíwata. Yá náimaca irí:

—¡Wáiwacali, Dios idéca iyúudàaca wía manuísíwata, imàacacaté nacái demonio yàacawa wenàiwicanái ícha, wachùullíacáináté demonio píipidená ìwali nàanápínáwa wenàiwica ícha! —náimaca. ¹⁸ Jesús íimaca nalí:

—Núalíacatéwa pimawèniadáanápínácué Satanás, piúcacaténácué yàasu demonionái wenàiwica ícha, bàalutécáiná nuicáca Satanás icaláacawa chènuníise càide iyúwa énu icamaláná icaláanáwa Dios yúucacáináté Satanás chènuníise. ¹⁹ Nudéca nuchàiniadacuéca pía, píalimáanápínácué pìpínaca àapi íinatabàa, chália íinatabàa nacái, canátacué picháuná. Nudéca nuchàiniadacuéca pía pimawèniadáanápíná macáita wàuwidesàiri Satanás ichàini macháunéeri iyú. ²⁰ Quéwa, picácué piyanídawa ìwali yái píalimáanáca piúcaca demonio wenàiwica ícha. Néese, piyanídacuéwa Dios itànàacáináté píipidená yàasu cuyàluta irícuwa yái cuyàluta iyéerica chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús se alegra

²¹ Yáté Espíritu Santo imàacaca casímáica Jesús iwàwa manuísíwata. Jesús íimaca Dios irí: “Pía, Núanirí Dios, nùaca pírí cayábéeri, pía Nacuèrinásàirica macáita iyéeyéica chènuniré,

cháí èeri irìcuíyéica nacái. Nùaca pírí cayábéeri pimàacacáiná nali píiwitáise, níái yeebáidéeyéica pítàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái neebáidáaná, yéewanápiná áibanái èeri mìnánái iyúunáidéeyéi cáaliacáica, càmita náalimá náaliacawa píiwitáise ìwali. Báisíta, Núaniri, pidéca pimànica càide iyúwaté piwàwáaná pimànica”, íimaca yái Jesúsca.

²² Néese Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Núaniri Dios idéca imàacaca núaliacawa macáita. Abéerita Núaniri yáaliéri báisíiri iyú nùwali, yái Iirica. Abéerita núa, yái Iirica, yáaliéri báisíiri iyú Núaniri ìwali, níawamita nacái cawinácaalí wenàiwicanái numàaqueeyéica yáaliaca Núaniri ìwali, càide iyúwa nuwàwáaná, yái Iirica”, íimaca yái Jesúsca.

²³ Néese cawa Jesús iwènucawa, icàlidaca yéewáidacalénái iríwani, méetàucuta áibanái íicha. Jesús íimaca nali: “Dios idéca imànicuéca pírí cayábéeri manuísíwata, imàacacáinácué piicáca yái numànírica. ²⁴ Péemiacué cayába, bàaluité madécaná profetanái, madécaná nacái nacuèrinánái nawàwacaté naicáca yái piiquéericuéca, quéwa càmitaté naicáni. Nawàwacaté néemíaca yái péemíericuéca, quéwa càmitaté néemíani”, íimaca yái Jesúsca.

Parábola del buen samaritano

²⁵ Néese iyacaté abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu. Yá yàacawa Jesús yàatalé itàanícáténá yáapicha, yáalimáidacáténá iicáwa Jesús. Yá íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacáténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —íimaca. ²⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca piléeca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Picàlidaca nulí càinácaalí íimaca yáara —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu íimaca:

—Yái tàacáisi Moisés itànèericaté, càì íimaca: “Iwàwacutá cáinináca piicáca Picuèriná Dios macái piwàwalícuísewa, macái picáuca iyú nacáíwa, macái pichàini iyú nacáíwa, macáita píiwitáise iyú nacáíwa. Iwàwacutá nacái cáinináca piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, íimaca yái tàacáisi Moisés itànèericaté —íimaca yái yéewáidéerica wenàiwica. ²⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani. Pimànicaalí mamáalàacata càide iyúwa yái tàacáisica íimáaná, yá pidènapíná picáucawa càmlíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese quéwa yái yéewáidéerica wenàiwica templo irícu iwàwacaté cayábaca áibanái iicácani, níái áibanái wenàiwicaca iyéeyéica néeni. Iná isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Néeni, cawinástica níara áibanái wenàiwicaca iwàwacutéeyéicasa cáinináca nuicáca? —íimaca.

³⁰ Iná Jesús icàlidaca iríni comparación iyú. Jesús íimaca irí: “Abéeri asiali judío yàacatéwa àyapulicubàa Jerusalén iyacàlená íicha yàanàacáténá Jericó iyacàlená néréwa. Néese quéwa abénaméeyéi cayéedéeyéi náibàacani. Yá namelúdaca íicha yàasu macáita, ibàle nacái macáita. Yá nacapèedáidacani báawanama. Yá nàacawa íicha, namàacaca batéwéeri yéetácawa, yái judíoca. ³¹ Néese cawa àniwa áiba judíosàiri sacerdote yàanàaca irícu yái àyapuca àniwa. Quéwa idécanacáita iicáca inacáiriwa judíoca, yái aslállica máinírica, yá sacerdote ichàbaca yàacawa íicha déecubàata abéemàabàa àyapu íicha. ³² Càita nacái áiba judíosàiri levita íibaidéerica templo irícu yàanàaca néré, yá iicácani, yái inacáiricawa judíoca máinírica, néese levita ichàbaca yàacawa abéemàabàa àyapu íicha. ³³ Néese áiba asiali Samaria yàasu cáli néeséeri, abéeri néená níái wenàiwicaca judíonái iiquéeyéi iyúwa báawéeyéi, yácata càmlíri judío yàacawa nacái irícubàa yái àyapuca. Yái aslállica samaritanosàiri iicáca judío máinírica, yá catúulécánaca iicácani. ³⁴ Yá yàacawa máiníri yàatalé. Yá idèplaca íicha icháuná olivo iséená iyú, uva ituní iyú nacái, dabé nacáirica. Yá ibàlìaca icháuná wáluma iyú. Néese samaritanosàiri imichàidacani ipíra ínataléwa. Yá itécani áiba capíi néré, naimácatáipíná. Yá icùacani táiyápinama. ³⁵ Néese mapisáináami àniwa, yái Samaria yàasu cáli néeséerica ipáyaidaca capíi íiwacali pucháiba moneda dracma iyú, cawèníyeyéi yáawami plata quírameníri, pucháiba èeri iwènicatáica. Yá samaritanosàiri íimaca capíi íiwacali irí: ‘Picùca cayába yái máinírica. Piúcacaalí plata mamáalàacata íicha yái

nuèrica pirí picùanápínatani, yásí nupáyaidaca pía àniwa yái piúquéerica nùanàcatáipínáta àniwa', ímaca yái Samaria yàasu cáli néeséerica", ímaca yái Jesúsca. ³⁶ Néese Jesús ímaca irí yái yéewáidéerica wenàiwica:

—Máisiba asìanái iicáca yái máiníríca asìalíca àyapulìcubàa. ¿Chánácaalí néená cáinináca iicáca áiba wenàiwica, yái asìalí cayéedéeyéi imànírìca irí báawéeri? —Ímaca yái Jesúsca.

³⁷ Néese yái yéewáidéerica wenàiwica ímaca Jesús irí:

—Yáara asìalíca iiquéerícaté ipualé —Ímaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Pìawa, pìmaní mamáalàacata càita, áibanái irí nacái càmíiyéica péenánái —Ímaca yái Jesúsca.

Jesús en casa de Marta y María

³⁸ Néeseté Jesús yèepùa yèepunícawa àniwa yéewáidacalénái yáapichawa. Yá nàanàaca áiba yàcalé irìculé. Inanái ùyacaté néré ípidenéechúa Marta. Uedáca nía ucapèe irìculéwa, ùacaténá nayáapíná uénánái yáapichawa. ³⁹ Marta idènlaca yùuchawa ípidenéechúa María. Uái Maríaca úawinacawa mawiénita Jesús yàabàli irí uémìacaténá yéewáidáaná yéewáidacalénáiwa. ⁴⁰ Martata quéwa máiní càulenáca úa, uíbaidacáiná nayáacalé. Máadáiní uíbaidaca nayáapíná. Néese ùacawa Jesús yàatalé. Yá úumaca irí:

—Nuíwacali, ¿cáná pibatàa nùucha umàaca nuíbaidaca nulínáamitawa macáita wayáapíná? Pichùulìa uyúudàanápíná núa —úumaca úái Martaca. ⁴¹ Quéwa Jesús ímaca ulí:

—Marta, péemì cayába, ¿cáná máiní maséeca plínáidacawa piwàwawa, achúma nacái piwàwa manùba wawàsi ìwalíse? ⁴² Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeriwa wenàiwicanái irí, yái nutàacáica. Pìùcha María udéca uínáidacawa uémìanápíná yái nutàacáica, cayábéeri áiba wawàsi íicha canánama. Canácata yáaliméeri yeedáca uíchani —Ímaca yái Jesúsca.

11

Jesús y la oración

¹ Aiba èerité Jesús iyaca áibalé, yá isutáca yáawawa Dios íicha. Idécanáami isutáca Dios íicha, néese abéeri yéewáidacalé ímaca irí:

—Wáiwacali, péewáida wía wasutáanápíná Dios íicha càide iyúwaté Juan el Bautista yéewáidáanáte yéewáidacalénáiwa nasutáanápínaté Dios. ² Jesús ímaca nalí:

—Pisutácué Dios íicha, yá càicué píimaca pisutácawa:

‘Pía, Wáaniri Dios chènuníiséeri, pìràaca macái wenàiwica yàaca picàaluíniná. Pìràaca péenáiwaná yàanàaca caquialéta yái èerica pidàbacatáipínáta picùaca macáita.

Pìràaca èeri mìnánái namànica càide iyúwa piwàwáaná cháí èeri irìcu càide iyúwa neebáidáaná pitàacái, níara iyéeyéica chènuniré.

³ Pìà wayáapíná wamáapuèrica èeri imanùbaca.

⁴ Pìràaca piwàwawa wabáyawaná íicha, wíacáiná nacái wamàacaca wawàwawa nabáyawaná íicha cawínácaalí imàníiyéica walí báawéeri. Picá pìràaca áibanái yáalimáidaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, néese piwasàa wía báawéeri Satanás íicha', càicué píimaca Dios iríwa", ímaca yái Jesúsca. ⁵⁻⁶ Jesús íima nacái yéewáidacalénái iríwa:

—Péemìacué comparación: Aiba asìalí idènlaca yàacawéerináwa, yá yàanàaca icapèe néré catá bamuchúami. Yá isutáca íicha mamáalàacata: ‘Pía nùacawéeriná, pìà nuchàba máisiba pan yácáiná áiba nùacawéeriná idéca yàanàaca nucapèe néré, idéca yàacawa déecuise. Canáca nulí nuèripíná iyáapíná', ímaca irí. ⁷ Néese yái iyéerica capli irìcu càmìta íima irí: ‘Picá pisàiwica nulí wawàsi. Nudéca nubàllaca capli inùma. Nuénibe nadéca nacùacawa, waimácaténá íná càmìta núalimá numichàacawa nùacaténá pirí quirínamatani', càmìta càì íima irí. ⁸ Néese núumacué pirí, éwita càmìcáaníta imichàawa yàacaténá iríni yàacawéerinácanítani, càicáaníta yàaca irí macáita yái imáapuèrica, isutácáiná íicha mamáalàacata cachàiníiri iyú. ⁹ Càita nacái núumacué pirí: Pisutácué mamáalàacata

Dios ícha, yásí imànicuéca piríwani. Càide iyúwa comparación ímáaná, picutácué mamáalàacatani, yásí pìanàacuécani. Pimáidacué mamáalàacata capìi inùma néeni, yásí yàacùacuéca piríwani. ¹⁰ Yácáiná cawinácaalí isutéerica mamáalàacata, yeedápináca iríwani. Cawinácaalí icutéerica mamáalàacatani, yàanàapinácani. Cawinácaalí imáidéerica mamáalàacata capìi inùma néeni, nàacùaca iríni. Càita nacái cawinácaalí isutéerica mamáalàacata Dios ícha, Dios imànica iríwa càide iyúwa isutáaná.

¹¹ “Péemìacué comparación: Pidènlacaalícué pìiriwa, càmitacué pìia irí íba isutácaalí pícha pan iyáapináwa. Càmitacué pìia iyáapiná àapi isutácaalí pícha cubái. ¹² Càmitacué pìia iyáapiná chália isutácaalí pícha cawámai yéewé. ¹³ Ewítacué báawéeyéicáaníta íiwitáiseca pía, càicáaníta cáininácuéca piicáca péenibewa, píalimácué nacái pìaca nalí cayábéeri wawàsi. Néeni, ¿càmitasicué píalíawa cayábáaná íiwitáise yái Wáaniri Dios chènuníiséerica? ¡Iná iwàwacutácué píalíacawa Dios ibànùnàpiná nalí Espíritu Santo, cawinácaalí isutéeyéica Dios íchani! —íimaca yái Jesúsca.

Acusan a Jesús de recibir su poder del demonio

¹⁴ Aiba èerité Jesús yúucaca demonio asìali ícha. Yái demonio matàacáica imànicaté asìali. Néese demonio yàacadénáamiwa asìali ícha, yáta asìali yáalimá itàaníca àniwa. Níái wenàiwica iyéeyéica néeni náináidacawa manuísíwata naicáidaca Jesús irí ìwalíise yái imànínáca. ¹⁵ Quéwa abénaméeyéi náimaca: “Yái asìali Jesúsca idènlaca Beelzebú íiwitáise, yái demonio íiwacalínaca. Iná yéewa Jesús yúucaca demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú”, náimaca Jesús ìwali.

¹⁶ Aibanái nawàwa náalimáidaca naicáwa Jesús asáisi idènlacaalí Dios íiwitáise, ínà nasutáca ícha imànínápiná yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ¹⁷ Yá Jesús yáalíacawa náináidáanáwa nawàwáaná náalimáidaca naicáwani. Yá íimaca nalí:

“Péemìacué comparación: Wenàiwicanái ipéliacaalí ípunitawáaca, yásí nàasu cáli imáalàacawa. Néese àniwa áibanái néenánái napéliacaalí náipunitawáaca, càmita náalimá nàyaca abéeri capìi irícu. ¹⁸ Càita nacái Satanás yàasu demonionái napéliacaalí náipunitawáacatá, néese càmita yáalimá cachàini Satanás quirínamatá. Càicuéca núumaca pírí píimacáinácué nùwali núucáanása demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú, yái demonio íiwacalínaca. ¹⁹ Quéwa picháawàacaalícué nuináwaná ìwali mamáalàacata núucáanása demonio wenàiwica ícha Beelzebú íiwitáise iyú, néese iwàwacutácué picàlidaca nulí cawinácaalí ichàini iyú péewáidacalénáicué yúucaca demonio wenàiwica ícha. Píalíacawa càmita náuca demonio Beelzebú íiwitáise iyú. Iná péewáidacalénái nadéca náasáidaca càmitacué picàlida nuináwaná ìwali báisíiri iyú. ²⁰ Nudéca núucaca demonio wenàiwica ícha Dios íiwitáise iyú. Iná nudéca núasáidacuéca pírí Dios icùaná abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa.

²¹⁻²² “Núucaca demonio wenàiwica ícha nuíwitáise iyúwa, cachàinicáiná núa Satanás ícha. Péemìacué comparación: Cachàinicaalí asìali, idènlacaalí cayába icáapisàíwa, yásí icùaca icapèewa cachàiníiri iyú, yàasu nacáíwa iyéerica icapèe irícu, ipíchaná cayéedéeri yàanàaca imelùdacaténá íchani. Quéwa cawàwanáta áiba asìali yàanàaca cachàiníirica capìi íiwacali ícha, néese imawènladaca íchawa capìi íiwacali, yásí imelùdaca ícha icáapisàimi, yàasumi nacái yàacaténá yáapichéeyéi iríwani. Càita nacái Satanás idacùaca wenàiwica íiwitáise, cachàiníiri iyú ipíchaná namusúacawa ícha. Quéwa núata iwasàaca wenàiwica Satanás ícha cachàinicáiná núa Satanás ícha.

²³ “Píacué càmlíyéica abédanama íiwitáise núapicha, piùwidecuéca pimànica núa; càmitacué piyúudàa nùwacáidaca wenàiwica Dios irípiná, néese piyúudàacuéca Satanás iméeràidacaténá wenàiwica Dios ícha meedá”, íimaca yái Jesúsca.

El espíritu impuro que regresa

²⁴ Jesús íimaca nalí: “Demonio yàacaalíwa wenàiwica ícha, yásí demonio iméeràacawa chuìri cáli ínata, yá icutáca iyamáacatáipináwa. Càmicaalí demonio yàanàa

iyamáacatáipináwa, néese ímaca íináidacawa iríwa: ‘Nuèpùacawa àniwa nucapeè néréwa yáara wenàiwicaca nùacatáiscatéwa ícha’, ímaca iríwa yái demonioca. ²⁵ Néese demonio yèepùacawa àniwa, yásí demonio yàanàaca wenàiwica cáiwitáiséeri càide iyúwa cayábéeri capí natunuérica, nachùnièrica nacái cayába. ²⁶ Néese demonio yàaca ìwacáidaca yáapichawa siete namanùbaca demonio máiníiyéi báawaca ícha. Néese macáita nawàlùacawa wenàiwica ìwàwaliculé nadacùacaténá íiwitáise. Yásí namànica wenàiwica irí báawéeri máiní ícha yái idàbáanéerica demonio imàníricaté irí quéechacáwa”, ímaca yái Jesúscas.

La felicidad verdadera

²⁷ Idècunitàacá Jesús icàlidaca nalíni, yá abéechúa inanái úumaca cachàiníiri iyú:

—¡Casíimáica pìwali úara inanáica imàaquéechúacaté pimusúaca piicá èeri, úara idàwinèechúacaté pía! —úumaca. ²⁸ Quéwa Jesús ímaca ulí:

—¡Báisíta, quéwa cachàini yáwanái casíimáica uícha nía, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái, namànica nacái càide iyúwa ímáaná! —ímaca yái Jesúscas.

La gente mala pide una señal milagrosa

²⁹ Néeseté manùba wenàiwica nàwacáidáyacacawa mamáalàacata Jesús itéese. Yá Jesús idàbaca icàlidaca nalíni: “Báawaca náiwitáise níái wenàiwicaca iyéeyéica siùcade; nasutáca nuícha numànínápiná naicá yái càmirica wenàiwica idé imànica. Càmita quéwa numànipiná nalí càiri wawàsi. Numàacacáita naicáca numànínápiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³⁰ Càide iyúwaté Nínive iyacàlená mìnánáimi náalíánáwa Dios ibànùacaté nàatalé profeta Jonás, càita nacái numàacapiná wenàiwica náalíacawa nùwali, núa asíali Dios néeséerica, numànipinácáiná càide iyúwaté profeta Jonás iyáaná. ³¹ Aiba èeriwa, Dios yùuwichàidapiná báawéeyéi wenàiwica, yásí níái wenàiwicaca iyéeyéica siùcade nabàlùapináwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Néese Sur yàasu cáli icuèchúami càmişúua israelita umichàapinácawa ucháawàacaténá naináwaná ìwali níái israelitaca iyéeyéica siùca. Bàaluitécáiná ùanàaca máiní déecuise wàasu cáli ínatalépiná uémíacaténaté rey Salomón itàacái máiní cáalíacáica, úalíacáinatéwa Dios imàacacaté Salomón icàlidaca tàacáisi cáalíacáiri iyú. Quéwa éwita nùyacáaníta nèewibàa, níái israelitaca, núa cachàiníirica íiwitáise rey Salomón ichàini ícha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná cabáyawanáca Dios iicáca nía. ³² Nía nacái càmiyéica israelita iyéeyéicaté Nínive iyacàlená irícu namichàapinácawa èeri imáalàacaalíwa Dios yùuwichàidapinácaalí báawéeyéi wenàiwica. Néese níái israelitaca iyéeyéica siùca nabàlùapináwa Dios ípunita yéewacaténá Dios icàlidaca naináwaná ìwali, càinácaalí báawéeri namàníricaté. Yásí Nínive iyacàlená mìnánáimi nacháawàpiná israelitanái iináwaná ìwali, bàaluitécáiná Nínive iyacàlená mìnánáimi nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná néemiácáinaté profeta Jonás icàlidaca nalíni Dios inùmalícuise. Néese, éwita nùyacáaníta nèewibàa siùcade, níái israelitaca, núa cachàiníirica íiwitáise profeta Jonás ichàini ícha, càicáaníta càmita neebáida nutàacái. Iná máiní cabáyawanáca Dios iicáca nía”, ímaca yái Jesúscas.

La lámpara del cuerpo

³³ Jesús ímaca nalí: “Péemiacué comparación: Watùcuniacaalí lámpara, càmita wabàani catácatalé, càmita nacái yàalusi iriculé. Néese wamàacaca lámpara icànaca chènunibàa amalácaténá wenàiwicanái irí iwàluyéicawa néré. ³⁴ Pituí nacái iyaca pirí càide iyúwa lámpara pituícáiná imàacaca piicáca. Cayábacaalí pituí, yásí amalánamaca piicáca. Quéwa, báawacaalí pituí, néese catáca piicáidaca. ³⁵ Néese, yái pínáidéericawa piwàwalícuisewa iyaca càide iyúwa catuírí íiwitáise. Iná picúa cayába piwàwawa, masaquèeri iyú, picá cáininá piicáca áiba wawàsi Dios ícha, ipíchaná catáca píiwitáise. ³⁶ Amalácaalí píiwitáise, canásíwacaalí catá píiwitáise, yásí píalíaca piicáca cayábéeri báawéeri íchaná, càide iyúwa lámpara icànacaalí pìwali”, ímaca yái Jesúscas.

Jesús acusa a los fariseos y a los maestros de la ley

³⁷ Idécánáamité Jesús icàlidacani wenàiwicanái irí, yá abéeri fariseo imáidaca Jesús iyáacaténá iyáacaléwa. Inaté Jesús iwàlùacawa fariseo icapèe iriculé, yá yáawinacawa mesa iwéré. ³⁸ Yái fariseo íináidacawa manuísíwata iicáidaca Jesús irí iicácáiná Jesús càmita imàni culto nacáiri íibacaténá icáapiwa éeréeri iyú, iyúwa fariseonái íiwitáise iyáaná ipíchawáise iyáaca iyáacaléwa. ³⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca irí:

—Píacué fariseoca, pimànicuéca madécaná wawàsi éeréeri iyú càide iyúwaté pìawirináimi yéewáidáanacué pía, yá macái wenàiwica nayúunáidaca masacàacuéca píiwitáise. Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa bacàa, quírápieli nacái wáibéeyéica íinatabàa. Quéwa máiní báawaca píiwitáise piwàwalicúsewa càide iyúwa bacàa ipuniéchúacawa casaquèeri iyú, peedácáinacué píriwa manùba wawàsi piyéede iyúwa, iyú nacái yái báawéerica pimàníricuéca. ⁴⁰ ¡Píacué càmíiyéica yáaliawa! ¿Càmitacué píaliawa Dios yáalimá iicáca piwàwaliculéwa càide iyúwa iicáaná nacái macái wawàsi wenàiwica yáaliméerica iicáca ituí iyúwa? ⁴¹ Quéwa, iwàwacutácué masacàaca pimànica píiwitáisewa piwàwalicúsewa quéeacháwa yéewanápinácué píaca catúulécanéeyéi irí cayábéeri ofrenda Dios irípiná. Masacàacaalícué pimànica píiwitáisewa, yásí masacàaca Dios iicácué macáita yái pimàníricuéca.

⁴² “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué fariseoca! Pimàacacuéca bànacalé ofrenda iyú Dios irí abéerinama néená níái diéyéica imanùbaca pibànacaleca púubéeyéica, níái menta ibáiná, ruda ibáiná nacái, macái bànacalé íiwitáaná nacái, càide iyúwaté Dios ichùullánacué pimàacaca irí nía ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. Quéwa, càmítacué picùa wenàiwicanái machacàníiri iyú, càmítacué nacái cáininá piicáca Dios. Máinícué iwàwacutá càì pimànica, quéwa picácué piyamáida pimàaca píasu cawèníiriwa Dios irípiná ofrenda iyú.

⁴³ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa, píacué fariseoca!, iwàwéeyéica máiní yáawinacawa macái wenàiwica yàacuésemi chènunibèeri yàalubáisi íinata néewáidacàalu irícu pimànicaténácué culto, yéewacaténácué naicáca pía iyúwa máiníiyéica cachàinica. Casíimáicuéca piwàwa nacái natàidacáinacué pía máiní cáimiétaquéeri iyú bamuchúamibàa yàcalé áibanái wenàiwica naicácaténácué natàidaca pía.

⁴⁴ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa càlicullí càmíiyéi wenàiwica yáaliawa alénácaalí càlicullí ìyaca, néese wenàiwica nàipìnaca càlicullí íinatabàa, quéwa càmita náaliawa nàipìnaca casaquèeri íinatabàa. Càita nacái áibanái néemìaca péewáidáanacué nía quéwa càmita náaliawa casacàacuéca píiwitáise”, íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Iná abéeri yéewáidéeri wenàiwica templo irícu íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, picàlidacáiná càiri tàacáisi fariseonái irí, iná pitàaníca pìyaca wàwali nacái báawéeri iyú, wía yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu —íimaca.

⁴⁶ Quéwa Jesús íimaca:

—¡Dios yùuwichàidapinácué pía nacái, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu! Péemìacué comparación: Càicuéca píade iyúwa náiwacanánái ichùulièyéica wenàiwica iwáacutáidaca máiní imiéri wawàsi, néese càmita nayúudàa iwáacutáidacani, ibatàa nacáapi ipùata achúméerína iyúpináta, càmita nayúudàa iwáacutáidacani. Càita nacái pichùullíacuéca wenàiwica namànínápiná madécaná càulenéri wawàsi píimacáinacué Dios iwàwacasa càì namànica, néese càmítacué pimàni càide iyúwa pichùulláná áibanái imànica.

⁴⁷ “¡Dios yùuwichàidapinácué píawa!, píacué imàníiyéica cayábanaméeyéi iicácanáwa capli profetanáimi yàasu càlicullími iwicáubàa, piwàwacáinásacué piwàwalica nía, Dios yàasu wenàiwica profetanáimica pìawirináimi inuéyéicaté. ⁴⁸ Iná píasáidacuéca abédanama píiwitáise pìawirináimi yáapichawa, cayábaca piicácuéca yái namàníiricaté; nanúacáináté profetanái, néese cayábacuéca pimànica profetanáimi yàasu càlicullími.

⁴⁹ “Iná Dios íimaca cáaliacáiri iyú: ‘Nubànùapiná profetanái, apóstolnái nacái nacàlidacaténá nutàacái israelitanái irí. Néese israelitanái namànipiná báawéeri

abénaméeyéi irí, nanúapiná nacái áibanái néená', càité ímaca yái Diosca. ⁵⁰ Yácaíná Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíse yái piawirináimicué inúanacaté Dios yàasu wenàiwica profetanái, Dios idàbacatáiscaté èeriquéi àta siùca nacáide. ⁵¹ Yáara idàbáanéérica nanúacaté ípidenéericaté Abel. Néese nanúacaté áibanái manùbéeyéi. Yáara nanuéricaté namáalàidáaná canánama ípidenaté Zacarías, yái profeta nanuéricaté templo ibàacháwalená irícu, bamuchúamibàa náicha altar, templo nacái. Iná núumacué pirí, Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué israelitaca iyéeyéica siùca ìwalíse yái piawirináimicué inúanacaté profetanái, icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse.

⁵² “¡Dios yùuwichàidapínacué píawa, píacué yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu! Péemlacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica iyéeduèeyéica capíi yàasu llave, néese càmita nawàlùawa capíi irículé, càmita nacái nabatàa áibanái iwàlùacawa. Càita nacái píacué: Ewítacué píalíacáanítawa càinácaalí Dios itàacái ímáaná, càicáaníta càmitacué piwènúada píiwitásewa peebáidacaténáni, càmita nacái pibatàa áibanái yeebáidacani”, ímaca yái Jesúsca.

⁵³ Idécanáami càí Jesús ímaca nalí, yá calúaca nía báawanama, níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, nía nacái fariseoca. Néese nadàbaca nasutáca néemlawa Jesús manùba wawàsi ìwali nasàiwicacaténá irí wawàsi. ⁵⁴ Náalimáidaca naicáwani ímáanápiná áiba wawàsi báawéeri yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa.

12

Jesús enseña contra la hipocresía

¹ Néenialité madécaná mil namanùbaca wenàiwica nàwacáidáyacacawa Jesús yàatalé naicácaténáni. Máinícaíná dàalaca néré wenàiwica, íná nabawàidáyacacawa. Yá Jesús idàbaca icàlidaca quéechacáwa yéewáidacalénái iríwani. Yá ímaca nalí: “Píacué píchawa fariseonái yàasu levadura. Yái levadura ímáanáca càicanide iyúwa náiwitáise pucháibéeri, ipíchanacué nacái pucháibacuéca píiwitáise. ² Càmitacué píalimá pibàaca pibáyawanáwa càiripináta. Aibaalípiná macáita náalíacawa ìwali. ³ Iná macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali catéeri irícu, áibaalípiná macáita néemlápínaca amalánama ìwali. Macáita wawàsi pitàanírícuéca ìwali ibàacanéeri iyú áibanái íicha, picapèe imàdàaná irícuwa, yásí áiba èeriwa náiríacawa capíi ipùatalículé, yá nacàlidapínacani cachàiníiri iyú macái yàcalé mìnánái irí”, ímaca yái Jesúsca.

A quién se debe tener miedo

⁴ Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: “Píacué nùacawéeyéiná, núumacuéca pirí, càmita iwàwacutá cáalucuéca pía náicha èeri mìnánái yáaliméeyéica inúacuéca pía, quéwa idécanáamicué nanúaca pía, néese càmita quirínama náalimá namànica pirí báawéeri. ⁵ Quéwa nucàlidacuéca pirí ìwali cawinácaalí iwàwacutá cáalucuéca pía íicha: Iwàwacutácué cáaluca pía Dios íicha, yái yáaliméerica yeedácuéca picáuca, yúucacaténacué pía infierno irículé. Báisíta, iwàwacutácué cáaluca pía íicha manuísíwata, ipíchanacué pimànica pibáyawanáwa, pìacaténacué nacái icàaluíniná.

⁶ “Péemlacué comparación: Nawénda cinco namanùbaca púubéeyéi màsibèe pucháiba moneda ìwalínápiná càmicáiná máiní cawènica màsibèe. Quéwa Dios càmita iimáicha nía ibatàa abéeripiná, càmita Dios iimáichani, yái màsibèeca. ⁷ Càita nacái Dios icùacuéca pía. Dios yáalíacuécawa macáita pìwali, àta càisimalénácaalícué píiwita ibáiná, yáalía nacáiwá Dioscáiná idéca iputàaca nía abénamata. Iná píacué cáalu píináidacawa piwàwawa, Dioscáiná iicácuéca pía iyúwa cawèníiri yáwanái náicha macái púubéeyéi màsibèe manùbéeyéi”, ímaca nalí yái Jesúsca.

Los que reconocen a Jesucristo delante de los hombres

⁸ Jesús ímaca nalí: “Núumacué pirí, cawinácaalí wenàiwica icàlidéerica iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, yásí núa nacái, aslali Dios néeséerica,

nucàlidapinà iináwaná ìwali nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi. ⁹ Aibacaalí quéwa càmita icàlida iináwanáwa yeebáidaca nutàacái wenàiwicanái yàacuésemi, néese nucàlidapinà iináwaná ìwali, càmita nùasu wenàiwicani Dios yàasu ángelnái yàacuésemi.

¹⁰ “Aibacaalí itàaní báawéeri iyú nùwali, núa asìali Dios néeséerica, néese iwènúadacaalí ìiwitáisewa báawéeri ícha, yásí Dios imàacapinà iwàwawa ibáyawaná ícha. Quéwa áibacaalí itàaní báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali, néese càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha.

¹¹ “Náibàapinacué píawa nacháawàcaténacué piináwaná ìwali judiónái yéewáidacàalu irícu, jueznái yàatalé nacái, yàcalé ìiwacanánái yàatalé nacái, quéwa picácué achúma piináidawa piwàwawa ìwali càinácaalí iyú yéewanápiná picàlidaca piináwaná ìwaliwa, ìwali nacái yái tàacáisi iwàwacutéericuéca picàlidaca nalí. ¹² Iwàwacutácaalípiná picàlidaca piináwanáwa, yásí Espíritu Santo yéewáidacué píawa, càinácaalícué iwàwacutáanápiná picàlidaca nalíni”, íimaca yái Jesúsca.

El peligro de las riquezas

¹³ Néeseté áiba asìali ibàluèricawa wenàiwicanái yèewi íimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, pichùulà nuénàsàiri yàaca nulí nùasupinà wáaniri yàasumi yéénà —íimaca. ¹⁴ Jesús íimaca irí:

—Pía, nùacawéerináca, càmita nùanàa càide iyúwa juez imàníinà nuémìacaténà wenàiwicanái nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali, càmita nacái nùanàa nuseríacaténà nàaniri yàasumi yèewi —íimaca yái Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca nacái:

—Piicácué píchawa cayába. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata cawèníiri wawàsi. Wáalimáca wàyaca casímáiri iyú éwita canácaalí walí manùba cawèníiri. Ewita wenàiwica idèniacaalí yàasuwa madécaná cawèníiri, càicáaníta càmita yáalimá yáaliacawa asáisi iyacaalípiná madécaná camuí —íimaca yái Jesúsca.

¹⁶ Néese Jesús yéewáidaca nía. Yá íimaca nalí: “Péemiacué comparación: Iyacaté càasuíri asìali, idènièricaté madécaná ibànacalewa. Néese áiba camuíté càasuíri yeedáca manùba iyacanási ibànacale íchawa. ¹⁷ Néese càasuíri íináidacawa, yá íimaca iríwa: ‘¿Càináica iwàwacutá numànica? Canáca nulí cayába capíi imanùbaca nùwacáidacatalépiná yàacàsi yái nuedéerica nubànacale íchawa’, íimaca iríwa. ¹⁸⁻¹⁹ Néese íimaca iríwa àniwa: ‘Siùca nùaliacawa càinácaalí numàníinápiná. Nucàlìliapinà nucapèewa nuchùnìacaténà àniwa manuínaméeyéi iyú nabàlùacawa yéewanápiná nucùaca nalícu macáita yái nubànacaleca nuedéerica, macáita nùasu nacáwa. Néesecáwa, yásí nùumaca nulíwa: Pía, nùacawéerináca, siùcade pidènlaca manùba cawèníiri picuèrica pirípináwa pìyacaténà iyú madécaná camuípiná. Iná piyamáida píawawa, piyáa piyáacaléwa, pìira nacái, casímái nacái piwàwa’, íimaca iríwa yái càasuírca. ²⁰ Quéwa Dios íimaca irí: ‘Pía asìali máiwitáiséerica. Yáta catáquéi péetáwa. Néese macáita yái pìwacáidéerica pirípináwa, áibanái needápiná nalíwani macáita, áibanái wenàiwica càmiíyéica píalía ìwali’, íimaca yái Diosca. ²¹ Càita iyaca cawinácaalí wenàiwica iwacáidéericáita iríwa meedá cawèníiri yàasupináwa, càmiíri quéwa imàni càide iyúwa Dios iwàwáanà”, íimaca yái Jesúsca.

Dios cuida de sus hijos

²² Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Péemiacué cayába: Picácué achúma piináidáanícawa piwàwawa ìwali càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca piyáacaléwa, pìyacaténacué, càinácaalícué iyú yéewanápiná nacái peedáca pibàlepináwa, pìwalicaténacué pibàlewa. ²³ Máiníiri cawènica wacáuca yàacàsi ícha. Wainá nacái máiníiri cawènica bàlesi ícha. Dios idéca yàaca wacáuca cháí èeri irícu, wainá nacái cawèníiri ínà yéewa wáaliacawa yàanápiná walí wawàsi càmiírca máiní cawènica, yái yàacàsica, yái bàlesica nacái. ²⁴ Piicáidacué nalí níai cuipìraca. Càmita nabàna nabànacalewa. Càmita nacái needá nabànacalewa. Canáca nacái nacapèe nadèniacatalépiná nabànacale iyacanáwa. Quéwa Diosta yàaca nayáapinà. Néeni, ¡máinícuéca cáinináca Dios iicáca pía náicha níai màsibèeca!

Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios icùanácué pía nacái. ²⁵ Néese, éwitacué píináidáanícaalíwa piwàwawa báawanama, càicáaníta càmítacué pialímá cáala pimànicuéca picáucawa, ibatàa abéeri hora piná, càmítacué pialímá cà. ²⁶ Càmicáinácué pialímá pimànica càiri achúméeri wawàsi, iná canéeri iwèni meedá píináidacaalícuéwa piwàwawa báawanama yàacàsi ìwali, bàlesi nacái.

²⁷ “Piicáidacué càinácaalí íiwinási nadàwinàacawa: Càmita náibaida. Càmita nacái needá sáawáli namàníripiná nabàlewa. Quéwa núumacué pirí nadèniaca náiwínáwa cayábéeri iicacánáwa rey Salomón ibàle íicha, éwitaté máinícaaníta càasuca Salomónca. ²⁸ Dios idéca imàacaca masicái ibàlepiná cayábéeri iicacánáwa, éwita masicái nàyacáaníta maléená èeri meedá manacúalibàa, néese táwicha, yá wenàiwica neemácani quichái iyú. Dios imànica cayábéeri masicái irí waiquéerica càiride iyúwa canéeri iwèni, iná iwàwacutácué pialíacawa Dios yàanápínácué pibàlepiná nacái. ¿Cánácué càmita manuí píináidacawa piwàwawa Dios ìwali icùanápínácué pía? ²⁹ Picácué píináidáaníwa mamáalàacata càinácaalícué iyú yéewanápíná peedáca piyáacaléwa. Picácué máini achúmaca píináidacawa piwàwawa ìwali mamáalàacata. ³⁰ Níacáiná macái èeri mìnanaí càmíiyéica Dios yéenibeca náináidáanícawa nawàwawa ìwali, yái wawàsica. Quéwa iyacué pirí Wáaniri Dios yáaliéricawa càirínícaalí wawàsi pimáapuèricuéca. ³¹ Píalímáidacué pimànica càide iyúwacué Dios ichùullaná pimànica, macái pichàini iyúwa, yásí Dios yàacué pirí nacái macáita càinácaalícué pimáapuèrica”, íimaca yái Jesúsca.

Riqueza en el cielo

³² Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Picácué cáalu pía, piacué nùasu ovejanáica; máisibáwanáitacué pía, quéwa Wáaniri Dios idéca yeedácuéca pía imàacáanápínácué yàasunáica pía, icùacaténácué pía. ³³ Piwéndacué piasuwa. Piacué iwènináami catúulécaneéyái irí. Yásí pidèniapínácué cawènisíwéeri càmíirica imáalàawa Dios yèeripínácué pirí chènuniré, aléera càmicataléca éwisàimipínácué píichani, càmicatalé cayéedéeri yáalimá iwàlùacawa, càmita nacái cuwée imáalàidacuéca píichani. ³⁴ Yásí piasucué cawènírisíwa iyapíná chènuniré, iná piwàwapínácué piyaca chènuniré”, íimaca yái Jesúsca.

Hay que estar preparados

³⁵ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese. Péemìacué comparación: Piyacué càide iyúwa wenàiwica idécanáami ìwalica ibàlewa, ipucúadaca nacái yàasu lámparawa. ³⁶ Picùacué nùacawa néese càide iyúwa áibanái íibaidéeyéica nacùacaalí náiwacaliwa yèepùacawa casamiento néese, áibanái imànicatalé fiesta nacàsàacadénáamiwa. Nacùaca náiwacaliwa yàacawa néese àta yàanàacataléta casamiento néese, yéewanápíná nàacùaca irí capìi inùma ráunamáita yàanàacaalípiná imáidaca. ³⁷ Yái náiwacali yàanàacaalípiná, yá yàanàacaalí nía càmíiyéica iimá, yásí casíimáica yàasu wenàiwicanái. Péemìacué cayába, yái náiwacali ichùnìapínáca yàasuwa iwacùacaténá nali nayáapíná. ³⁸ Casíimáica níawa, náiwacali yàanàacaalí nía càmíiyéi iimá, éwita yàanàacaalí néré catá bamuchúami, càmicaalí nacái, cacámalaléwa nacái. ³⁹ Péemìacué comparación: Capìi íiwacali yáalíacaalítéwa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàacatá, néese càmita ibatàa nàacùaca capìinùma nayéedùanápíná íicha yàasutá. Càmita quéwa capìi íiwacali yáalíawa càinácaalípiná hora irícu cayéedéeri yàanàa. ⁴⁰ Càita nacáicué pía. Pichùnìacué píiwitáisewa picùacaténácué nùacawa néese, núa asìali Dios néeséerica, nùacáináwa néese càmicatáipínátaacué picùa nùanàa”, íimaca yái Jesúsca.

El criado fiel y el criado infiel

⁴¹ Néeseté Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿picàlidasica yái comparaciónca péewáidacaténá wíawamita wía péewáidacaléca, càmicaalí nacái, péewáidasica canánama wenàiwica? —Íimaca yái Pedrocá.

⁴² Néese Wáiwacali íimaca: “Péemìacué comparación: Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa capìi íiwacali yàasu wenàiwica. Cáibaidacáiricani, yái yàasu wenàiwicaca, yeebáidéeri nacái

íiwacali itàacáíwa machacàníiri iyú. Iná yái capli íiwacalica, ipíchawáise yàacawa icapèe íichawa, yá ichùullaca yàasu wenàiwicawa icùanápíná yàasu wenàiwica áibanái, yàacaténá nacái nayáapíná èeri imanùbaca. ⁴³ Néeseecáwa íiwacali yàanàacaalípiná àniwa, yá casímáica yàasu wenàiwica imànicaalícáwa ìyaca càide iyúwa íiwacali íimáanáté irí. ⁴⁴ Péemìacué cayába, yái íiwacali imàacapíná yàasu wenàiwicawa icùaca macáita yàasu, yácáiná yàasu wenàiwica íibaidaca cayába íiwacali iríwa, idècunitàacá canáca yái íiwacalica. ⁴⁵⁻⁴⁶ Quéwa yái íiwacali yàasu wenàiwicaca iyúunáidacaalí íiwacali idècunìacawa mamáalàacata, yá nacái idàbacaalí icapèedáidaca inacáiyéiwa íibaidéeyéica, yá iyamáidaca íibaidaca iyáacaténá manuì iyáacaléwa, ìiraca nacái, icámáanápíná nacái, yáta íiwacali yàanàapínáca yáta èerica yàasu wenàiwica càmicatáita icùa yàanàaca, áiba hora nacái càmliri yáalíawa ìwali íiwacali yàanàanápíná. Yásí íiwacali idalúuca yèewi pucháibawaca, yái yàasu wenàiwica báawéerica, càide iyúwa yùuwichàidáaná wenàiwica càmlíyéica yeebáida itàacái.

⁴⁷ “Cawinácaalí yàasu wenàiwicanái yáaliyéicawa càinácaalí náiwacali iwàwáaná namànica, quéwa càmlíyéica icùa íiwacali yàanàaca, càmlíyéica yeebáida nacái íiwacali itàacáíwa, yá náiwacali icapèedáidapíná níawa manùba yàawirí cachàiníiri cabèesi iyú. ⁴⁸ Néeseta quéwa cawinácaalí yàasu wenàiwica càmlírca yáalíawa cayába càinácaalí íiwacali iwàwáaná yàasu wenàiwica imànica, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yásí íiwacali icapèedáidaca báawatatàani. Cawinácaalí yáaliyéicawa cayába, iwàwacutá namànica máiní machacàníiri iyú. Cawinácaalí yàasu wenàiwica íiwacali imàaquéeyéica icùaca manùba, iwàwacutá nacùaca nía máiní cayábéeri iyú náicha áibanái càmlíyéica icùaca manùba”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús es causa de división

⁴⁹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé, ínà càulenéeri wawàsi yàanàapínáca macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa quichái yeemácaalí wenàiwica; yá ¡máiní nuwàwa quichái idàbaca ipucúacawa ráunamáita! ⁵⁰ ¡Iwàwacutápiná nùuwichàacawa cáiwíiri yùuwichàacáisi iyú, yá máiní báawaca nuínáidacawa nuwàwawa siùcade àta numáalàidacatalépináta nùuwichàacawa! ⁵¹ Picácué pínáidawa wenàiwicanái nàypíná matuíbanáita náapichawáaca nùanàacáaníta aléi èeri iriculé. ¡Càmírita! Néese, càmita abédanama náiwitáise nùwali. ⁵² Siùcáise nàyacaalí cinco namanùbaca néenánái, yásí máisiba càmita abédanama náiwitáise pucháiba yáapicha, càita nacái, càmita abédanama pucháiba íiwitáise máisiba yáapicha. ⁵³ Asiali yùuwideca imànipínáca ìiriwa. Iiri nacái yùuwideca imànipíná yáaniriwa. Inanái ùuwideca umànipínáca uíduwa. Uídu nacái ùuwideca umànipíná úatúawa. Ua nacái ucuíruca ùuwideca umànipíná uinìruwa. Uinìru nacái ùuwideca umànipíná ucuíruwa, níacáiná abénaméeyéi néená neebáidapíná nutàacái, quéwa áibanái càmita neebáidapíná nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

Las señales de los tiempos

⁵⁴ Yá Jesús íimaca wenàiwicanái irí: “Péemìacué comparación: Chái Israel yàasu cáli ìinata, piicácaalícué manùba acalèe namichàacawa èeri iwàlùacatáisewa, yásí píimacuéca piríwáaca: ‘Aca uníara wàatalé’. Yásí yúuwàacawa. ⁵⁵ Néese cáuli ipùacaalí sur néese, yásí píimacuéca ùuleca cáminá walíwa. Yásí ùulecani. ⁵⁶ ¡Píacué pucháibéeyéica íiwitáise! Píalíacuécawa càinácaalí íimáaná yái acalèe iicacánáwa, chái cáli nacái. Iná píalíacuéca nacáiwa càinácaalí íimáaná yái Dios imànírca siùca, quéwa picàlidacáitacué pichìwawa càmitasacué píalíawa cawinácaalí núa”, íimaca yái Jesúsca.

Procura ponerte en paz con tu enemigo

⁵⁷ Jesús íimaca nalí: “¿Cánácué càmita pínáidawa machacàníiri iyú pimànínápínácué cayábéeri? ⁵⁸ Pisutá Dios íicha caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná íicha, ipíchaná yùuwichàidaca pía. Càmicaalí càì pimàni, yásí Dios ìyaca pirí càiride iyúwa piùwide. Péemla comparación: Piùwide itécaalí pía icháawàcaténá piináwaná ìwali nacuerínánái irí, yá iwàwacutá pitàaníca yáapicha éeréta àyapulicubàa. Pisutá íicha wawàsi

caquialéta imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha ipíchaná itéca pía juez yàatalé; càmicaalí pisutá ícha càì, yásí juez imàacaca úwinái náibàaca pía, yá úwinái náucapíná píawa presoíyéi ibànalículé, nacapèedáidacaténá píawa. ⁵⁹ Péemì cayába. Canácatáita namusúawa nàuwichàacái íchawa presoíyéi ibàna irícuíse àta napáyaidacataléta náichawa namawèniacálewa macáita, àta abéeri centavo piná, yái centavo namáalàidáaná canánama. Càita nacái càmita píalimá pimusúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripináta”, ímaca yái Jesúsca.

13

Importancia de la conversión

¹ Néenialíté abénaméeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yàatalé, yá nacàlidaca Jesús iríni, Pilato gobernador imàacacaté yàasu úwináíwa inúaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néeséeyéi. Yáté Galilea néeséeyéi íiranámi yèewìacawa napìra íiranámi yèewiwa, níái pìráimica nanuéyéicaté sacrificio piná nàacaténá Dios icàaluíniná. Uwinái inúacáiná nía mawiénita irí yáni nanúacatái napìrawa, íná yéewa náiranámi yèewìacawa napìra íiranámi yèewiwa.

² Néese Jesús ímaca nalí: “Níara Galilea yàasu cáli néeséeyéica néetácatéwa máini báawéeri iyú. Iná cawàwanátacué piyúunáidaca cabáyawanácaté nía náicha canánama iyéeyéica nàasu cáli ínata. ³ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái ícha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios ícha. ⁴ Péemíacatécué nacái naináwaná íwali áibanái dieciocho namanúbaca yéetéeyéicatéwa Siloé néré chènuníri capíi yúuwàacáinátéwa náinatabàa. Picácué píináidawa cabáyawanéeyéica nía náicha macáita Jerusalén iyacàlená mìnánáica. ⁵ Núumacué pirí, càmitaté cabáyawaná nía áibanái ícha. Néese càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa Dios irípiná, yásí macáita péetápinácué nacáíwa méetàuculé Dios ícha”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la higuera sin fruto

⁶ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú àniwa, náalíacaténáwa mesúnamáita Dios yùuwichàidáanápínaté israelitanái. Yá ímaca nalí: “Aiba asíali idèniacaté higuera yéetaná yàasu uva ibànacalená yèewiréwa. Yàaca iicácaténá idènièricaalí iyacanáwa yái àicuca, quéwa canáca yàanèeri iyacanáca. ⁷ Iná bànacalé íiwacali ímaca yàasu wenàiwica iríwa icuèrica uva ibànacalená: ‘Piicá yái àicuca. Nudéca nucutáca iyacaná máisiba camuí imanúbaca. Yá canáca iyacaná. Iná piùcani. Canápináta meedá wamàaca ibàlùacawa cháí màyacanéeri’, ímaca. ⁸ Quéwa yái icuèrica bànacalé ímaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, pimàaca ibàlùacawa cháí quirítàacáwa abéeri camuípiná. Yá nubàsabàsáidaca itéesebàa cáli, nùwacáidapíná nacái pìrái iyami cayábacaténá irí cáli. ⁹ Yá cawàwanáta càyacanácani. Néese quéwa màyacanácaalí mamáalàacatani, yásí piùcacani’, ímaca íiwacali iríwa”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús sana en el día de reposo a una mujer jorobada

¹⁰ Aiba sábado judiónái iyamáidacatáicawa, Jesús yéewáidacaté nía néewáidacàalu irícu. ¹¹ Uyaca néeni cáuláiquéechúa inanái. Demonio yùuwichàidacaté úa dieciocho camuí. Càmita demonio ibatàa ubàlùacawa machacànita, canásíwa, cawaalíca úa mamáalàacata. ¹² Néese Jesús iicáca úa, yá imáidaca yàataléwa úa. Ímaca ulí:

—Pía inanái, nuwasàaca pía uláicái ícha —ímaca yái Jesúsca.

¹³ Néese Jesús imàacaca icáapiwa ùwali úái inanáica. Yáta cayábaca úa. Yá úalimáca ubàlùacawa machacànita. Yá udàbaca ùaca Dios irí cayábéeri. ¹⁴ Quéwa yái néewáidacàalu íiwacali iicáca Jesús ichùnìaná úa càide iyúwa íibaidacalési, íná calúacani Jesús yáapicha Jesús ichùnìacáiná úa sábado irícu nayamáidacatáicawa. Yá néewáidacàalu íiwacali ímaca wenàiwicanái irí:

—Iyaca walí seis èerita wáibaidacatáipiná. Iwàwacutácué pìanàaca quéechacáwatá ichùnìacaténácué píatá, càmita siùca èeri sábadu wayamáidacatáicawa —ímaca. ¹⁵ Néese Jesús ímaca nalí:

—Píacué pucháibéeyéica íiwitáise, péemiácué comparación: Macáitacué piwasàaca pipìranáíwa pacá itéeyéica yàasusi, burro nacái pitécaténácué nàiraca úni siùca èeri wayamáidacatáicawa. ¹⁶ Néeni, ¿cánácué càmita pìbatàa uèpunícawa cayába siùca èeri wayamáidacatáicawa úái Abraham itaquétúanámica, úái inanái Satanás idacuèchúa uláicái iyú dieciocho camuí? —ímaca yái Jesúsca.

¹⁷ Idécánáami Jesús icàlidaca nalíni, yá báica yùuwidenái wenàiwicanái yàacuésemi. Quéwa macáita wenàiwica casímáica nawàwa naicácáináté yái Jesús imàníríca íiwitáise cachàiníri iyúwa, yái càmlíríca áibanái wenàiwica idé imànica.

La parábola de la semilla de mostaza

¹⁸ Jesús ímaca nalí nacái: “Siùcade nucàlidacué pirí càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Nuéwáidacué pía comparación iyú. ¹⁹ Yái Dios icùaná yàasu wenàiwicawa iyaca càide iyúwa achúméerína mostaza ími, asìali ibànéerica ibànacale yèewiwa. Máiní achúméerínaca yái ímica, quéwa idàwinàacawa manuírípiná mamáalàacata càiride iyúwa àicusíwa. Máiníri manuícani, ínà yéewa màsibèe nàanàaca namànica namùlubèwa mostaza yéetaná yàana ínata”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la levadura

²⁰ Jesús ímaca nalí nacái: “Siùcade nuéwáidacué pía comparación iyú píalíacaténácuéwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²¹ Càicanide iyúwa levadura iyáaná. Inanái yèewìadaca levadura másibàawiríacatái harina yèewi, yéewanápiná macáita íbesi inísàacawa”, ímaca yái Jesúsca.

La puerta angosta

²² Néesetè idècunitàacáwa Jesús yèepunícawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yá ichàbacawa áibanái iyacàle irìcubàa imanùbaca, manuínaméeri, pùubéeri nacái yàcaléca. Yá yéewáidaca wenàiwicanái néenibàa nacái. ²³ Aiba wenàiwica isutáca yéemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿másibáwanáitasica wenàiwica níara Dios iwàsèeyéipínaca yàasu yùuwichàacáisi íchawa? —ímaca. ²⁴ Jesús ímaca irí:

—Píalimáidacué macái pichàini iyúwa peebáidacaténá nutàacái. Máiní càulenáca wenàiwica neebáidaca nutàacái, nawàlùacaténáwa Dios iyacàle irìculé, càide iyúwacué càulenáaná wawàlùacawa máucúri capìi inùma irìcubàa. Núumacué pirí madécaná wenàiwica nawàwapíná nawàlùacawa Dios iyacàle irìculé iyéerica chènuniré Dios icùacataléca macáita, quéwa càmita nàalimápiná, càmicáináté neebáida nutàacái báisíiri iyú. ²⁵ Numànipíná càide iyúwa capìi íiwacali imàníná. Nudécanáami nubàllaca capìi inùma chènuniré, yásí píacué iyéeyéica méetàuculé capìi íicha, pìanàapínácuéca inùma néré, yá pimáidapínácuéca nulíwa: ‘Wáiwacali, píacùu walíni’, càipínácué píimaca nulí. Quéwa núumacuéca píriwa: ‘Càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía’, càì núumacuéca píri. ²⁶ Néese píimapínácuéca nulí: ‘Wayáacaté wayáacaléwa píapicha. Péewáidacaté wía wàyacàle yàasu calle irìcubàawa’, càipínácué píimaca nulí. ²⁷ Quéwa núumapínácué píri àniwa: ‘Nudéca núumacuéca píri, càmitacué núalía nuicáca pía síisáanéeyéicaalícué pía. Píacuéwa nuícha macáita píacué imàníiyéica ibáyawanáwa’, càipínácué núumaca píri. ²⁸ Yá píicháanípínácuéca néenibàawa, píamíadapínácuéca piyéiwa piùwìchàacái iyúwa, piicácáinácué píawirínáimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái, macái profetanái nacái nàyaca Dios iyacàle irìcu, icùacataléca macáita chènuniré, píacué quéwa piúcapínácuéca méetàuculé. ²⁹ Madécanáciná wenàiwica nàanàapíná néréwa, macái cáli néeséeyéica, norte néeséeyéi, sur néeséeyéi nacái, este néeséeyéi nacái, oeste néeséeyéi nacái, nayáacaténá nayáacaléwa Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré. ³⁰ Néese abénaméeyéi càmlíyéica máiní cachàini siùcade cháí èeri irìcu áiba èeriwa máiní cachàinica níata áibanái

íicha. Aibanái nacái cachàiníyéica siùcade, áiba èeriwa càmita máiníyéi cachàinica níata èeri imáalàacaalípináwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús llora por Jerusalén

³¹ Yáté èerica abénaméeyéi fariseonái nàanàaca Jesús yàatalé. Yá náimaca Jesús irí:

—Ara, piacàatétawa, rey Herodes iwàwacáiná inúaca pía —náimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Piacuéwa rey Herodes yàatalé, yáara cachìwéerica. Píimacué irí cà: ‘Péemì cayába, maléena èeri quirítàacáwa núuca demonio wenàiwicanái íicha, nuchùnà nacái cáuláiquéeyéi. Néese mesúnamáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa’, cà píimacué iríwa. ³³ Quéwa iwàwacutá nuèpunícawa maléena èeri quirítàacáwa àta nùanàacataléta Jerusalén iyacàlená irìculé, níacáiná israelitanái nanúacaté batéwa macáita Dios yàasu profetanái Jerusalén iyacàlená irìcu. Iná iwàwacutá núa nacái nuétácawa néenibàa.

³⁴ “¡Píacué Jerusalén iyacàlená mìnanaíca, piacué inuéyéica Dios yàasu profetanái, inuéyéica nacái wenàiwica íba iyú, níai wenàiwica Dios ibànuèyéica icàlidacaténacué pirí tàacáisi inùmalicúise! ¡Manùba yàawiría nuwàwacaté nùwacáidacuéca nucùaca pía càide iyúwa cawámai ùwacáidacaalí uénibewa ubáiná yáapísewa! Quéwa càmitacué piwàwa nucùaca pía. ³⁵ Iná péemiacué cayába, máiséeyéipiná picapèemicuécá idécanáami piùwidenái imànicuécá píipunita ùwicái; núumacué nacái pirí, càmitacué piicá núa quirínama àta píimacatalépinátacué nùwali: ‘¡Cayábéericani yái yàanèerica Wacuèriná Dios ípidená ìwali, Dios ibànuèrica walí!’ càipínacué píimaca nùwali —íimaca yái Jesúsca.

14

Jesús sana a un enfermo de hidropesía

¹ Aiba sábado judíonái iyamáidacatáicawa, Jesús yàacawa iyáacaténá iyáacaléwa abéeri fariseo íiwacalíná icapèe irìcu. Nàyaca néenibàa áibanái fariseo nacái iicáidéeyéica iyaca Jesús irí, naicácaténá asáisi imànicaalí áiba wawàsi nacháawèeripiná iináwaná ìwali ìwalíise.

² Iyaca abéeri cáuláiquéeri nacái Jesús íipunita. Yái cáuláiquéerica yéenéeriwa macáita ìwalísewa. ³ Néese Jesús isutáca yéemìlawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái fariseonái. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué píináidacawa? ¿Dios imàacasica wachùnìlaca cáuláiquéeyéi wenàiwica siùca èeri sábado wayamáidacatáicawa? —íimaca yái Jesúsca.

⁴ Quéwa masànata íicha nía meedá. Néese Jesús imàacaca icáapiwa ìwali yái cáuláiquéerica, yá ichùnìlacani. Yá Jesús imàacaca aslali yèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú. ⁵ Néese Jesús íimaca fariseonái irí:

—Nucàlidacué pirí comparación: Abéericaalícué pìiri, càmicaalí nacái, pípirá pacá, yúuwàacaalíwa utàwi nacáichúa irìculé namusúadacatáise úni, ¿càmitasicué pimusúada caquialétani, éwita sábadocáaníta, yái èeri wayamáidacatáicawa? Iná ¿cánacué càmita píalíawa Dios imàacaca wachùnìlaca cáuláiquéeyéi wenàiwica macái èeri imanùbaca, sábado nacái? —íimaca yái Jesúsca.

⁶ Néese báica nía, càmita náalimá nacàlidaca iríni, Jesús imawènìadacáinaté nía.

Los invitados a la fiesta de bodas

⁷ Níai asíanái fariseo imáidéeyéicaté néré nacutáca náawinacatáipináwa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata, cáimacáicáiná naicáca níawawa, nawàwacáiná nacái áibanái naicáca nía cáimiétaquéeri iyú. Jesús iicáicáiná namàníná, iná yàalàaca nía comparación iyú. Íimaca nalí:

⁸ —Aiba imáidacaalí pía fiesta casamiento nérépiná, picá píawinawa cáimiétacanéeyéi yàasu yàalubáisi íinata yácáiná cawàwanáta áiba wenàiwica yàanàaca, capíi íiwacali imáidéerica néré, cachàinírìca píicha. ⁹ Néese capíi íiwacali, yái imáidéericuécá pía pucháiba, yàanàapíná platalé, yá íimapínaca píiríwa: ‘Pimàaca áiba yáawinacawa platalé’, càipíná íimaca píirí. Néese báica pía meedá naicáicáiná piwàwacutáaná placa píawinacawa yàalubáisi íinata

namáalàidáaná canánama, càmlíyúi cáimiétacaná yáawinacatáiwa, déeculé capli íiwacali íicha. ¹⁰ Iwàwacutá càì pimànica: Namáidacaalí pía, yá píawinawa yàalubáisi íinata namáalàidáaná canánama, càmlíyúi cáimiétacaná yáawinacatáiwa, yéewanápiná capli íiwacali yàanàaca néré, yásí íimaca pirí: ‘Nùacawéeriná, pichàbawa áibacatalé cáimiétacanéeyéi yáawinacatáicawa’, càipiná íimaca pirí. Càita áibanái yáawinéeyéicawa píapicha mesa iwéré naicápiná capli íiwacali iicáca pía cáimiétaquéeri iyú. ¹¹ Cawinácaalí wenàiwica cáimacáiyéica iicáca yáawawa, Dios imàacapiná báica nía, càmlíyúi nacái cachàini. Néese cawinácaalí wenàiwica càmlíyéica cáimacái iicáca yáawawa, Dios imàacapiná cáimiétacanáca nía, cachàini nacái — íimaca yái Jesúsca.

¹² Néese Jesús íimaca capli íiwacali irí imáidéericaté Jesús néré:

—Pimáidacaalí áibanái nayáacatená nayáacaléwa píapicha, picá pimáida piacawéeyéináwa, nía nacái péenánaiwa, nía nacái piawiría yéenaca, nía nacái càasuíyéica iyéeyéica mawiénita pirí; níacáiná áibaalípiná náalíacawa iwàwacutáaná namáidaca nàataléwa pía nacái piyáacatená piyáacaléwa náapicha. Càita napáyaidaca pía yàacàsi iwaliná pièricaté nalí. Quéwa càmita cayába càì pimànica. ¹³ Néese pichùnìacaalí manùba yàacàsi áibanái iyáapiná, yá pimáida catúulécanéeyéi wenàiwica, báawéeyéi iiná nacái, éeruíyúi yàabàli nacái, matuíyúi nacái. ¹⁴ Yásí casíimáipináca piwàwa càmicáiná náalimá napáyaidaca pía àniwa. Yásí Dios imàaca piríwa cayábasíwéeri cawèníiri chènuníisérica áiba èeriwa namichàacaalípináwa yéetácáisi íicha macáita wenàiwicanáimi cayábéeyéica íiwitáise — íimaca yái Jesúsca.

La parábola de la gran cena

¹⁵ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca nalíni, yá áiba yáawinéericawa néenibàa iyáacatená iyáacaléwa náapicha íimaca Jesús irí:

—¡Casíimáipinácani cawinácaalí wenàiwica iyéeripináca iyáacaléwa manùbéeyéi yáapicha Dios iyacàle irícu Dios icùacataléca macáita chènuniré! —íimaca. ¹⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla comparación: Càasuíri asìali ichùnìacaté madécaná yàacàsi icapèe irícuwa iwacùacatená manùbéeyéi wenàiwica yèewi nayáapináni. Yá imáidaca néré manùba wenàiwica. ¹⁷ Néese yéenáiwaná yàanàaca nayáanápiná nayáacaléwa, yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa icàlidacatená nalíni níai wenàiwicaca càasuíri asìali imáidéeyéicaté. Yá íimaca nalí: ‘Aquialécué macái, nudéca nuchùnìaca macáita’, íimaca nalí. ¹⁸ Néeseta quéwa macáita nacàlidaca càmitasa náalimá nàacawa néré. Yái idàbáanéerica íimaca: ‘Nudéca nuwènìaca cáli bànacalé yàalupiná. Iwàwacutá nùacawa néré nuicácaténá néréni. Pimàni nulí cayábéeri picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca irí. ¹⁹ Aiba íimaca irí nacái: ‘Nudéca nuwènìaca diez namanùbaca pacá íibaidéeyéipiná. Iwàwacutá nùacawa néré núalimáidacatená nía asáisi náibaidacaalí cayába. Pimàni nulí cayábéeri, picàlidaca píiwacali iríwani càmita núalimá nùacawa icapèe néré’, íimaca irí. ²⁰ Aiba íimaca irí àniwa: ‘Nudéca nuedáca nùacawéetúapináwa, íná càmita núalimá nùacawa néré’, íimaca irí. ²¹ Néese yái yàasu wenàiwicaca yèepùacawa íiwacali yàataléwa. Yá icàlidaca irí naináwaná. Néese calúaca yái íiwacalica. Yá íimaca yàasu wenàiwica iríwa: ‘Pìacàatétawa yàcalé néré. Picutáca wenàiwica carretera manuínaméeyéi irìcubàa, àyapu pùubanaméeyéi irìcubàa nacái. Pimáida catúulécanéeyéi yàanàacatená nupapèe néré, nía nacái éeruíyúi yàabàli, nía nacái yàana ituwièyéicawa íicha, nía nacái macàwéeyéica’, íimaca yái íiwacalica. ²² Néese yàasu wenàiwica imáidaca nía. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica càide iyúwa píimáaná nulí, quéwa càmitàacá ipuníawa yái picapèeca’, íimaca irí. ²³ Néese íiwacali íimaca irí: ‘Pìawa macái àyapu imanùbaca chuítaliré yàcalé íicha, ànalímalé nacái àta alénácaalí nàyaca wenàiwica. Pité néese wenàiwica nawàlùanápináwa, yéewanápiná ipuníacawa yái nupapèeca’, íimaca yái íiwacalica. ²⁴ Níacáiná idàbáanéeyéica wenàiwicaca numáidéeyéicaté quéecha, núumacuéca pirí, canácata néená iyáapiná iyáacaléwa nuchùnìerica nupapèe irìcuwa’, íimaca yái Jesúsca.

Lo que cuesta seguir a Cristo

²⁵ Madécaná wenàiwica yèepunícátéwa Jesús yáapicha, yéewáidacalécáténá nía. Yá Jesús iwènúa iicáidaca nalí. Íimaca nalí: ²⁶ “Piwàwacaalícué nuéwáidacaléca pía, néese iwàwacutácué cáinináca piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca píaniricuéwa, píatúa nacáíwa, piacawéetúa nacáíwa, péenibe nacáíwa, péenánái nacáíwa, íichacué nacái yái cáinináanáca piicáca picáuca. Càmicaalícué cáininá piicáca núa íicha yái cáinináanáca piicáca nía, néese càmitacué yéewa nuéwáidacalécuéca pía. ²⁷ Piwàwacaalícué piacawa núapicha iyúwa nuéwáidacalé, iwàwacutácué matuíbanáiri iyú pimàacaca áibanái yúuwicháidaca pía, éwita naicáanícaalícué piquíniná, éwita nanúacaalícué píawa peebáidacáiná nutàacái, càide iyúwa iwàwacutácaalí nawáacutáidaca nàasu cruzwa cawinácaalí yéetéyépínacawa cruz ìwali. Iwàwacutácué nacái pimànica mamáalàacata càide iyúwa nuchùulianácué pía. Càmicaalícué càì pimànica, néese càmitacué píalimá nuéwáidacalécuéca pía. Iná iwàwacutácué píináidacawa cayába quéechacáwa asáisi píalimácaalícué nuéwáidacaléca pía. ²⁸ Péemíacué comparación: Abéericaalí péenácué iwàwa imànica chènuníiri capíi, quéechacáwa yáawinacawa iputàaca cayába capíi iwènìpiná yáalíacáténáwa asáisi idènìacaalí iwènìpiná imáalàidacáténá imànica capíi. ²⁹ Néese, càmicaalí càì imàni, néese idécanáami dàalaca imànica cáli ibàlùadacáténá capíi íba íinata, càmita yáalimá imáalàidaca imànica capíi. Yásí macáita wenàiwica iiquéeyéica capíi yéenámi, nadàbapíná naicáaníca asìali iquíniná. ³⁰ Yá náimapínáca ìwali: ‘Yái asìali idàbacaté imànica chènuníiri capíi, néese càmita yáalimá imáalàidaca imànicani’, càipíná náimaca, naicáaníca iquíniná. ³¹ Péemíacué áiba comparación: Aiba nacuèrinàsàiri iwàwacutácaalí imànica ùwicái áiba cáli íipunita, quéechacáwa yáawinacawa íináidacáténáwa cayába asáisi yàasu úwinái diez mil namanùbaca náalimácaalí namawènladaca náichawa áiba cáli icuèriná yàasu úwinái veinte mil namanùbaca. ³² Néese càmicaalí yáalimá imawènladaca íichawa nía, yásí ibànùaca yàasu wenàiwicanáíwa áiba cáli icuèriná yàatalé, ipíchawáise yàanàaca mawiénita, nasutácaténá néemíawani càisimalénácaalí iyú iwàwacutá ipáyaidaca íichawani, yéewanápiná imàacaca nàyaca matuíbanáita. ³³ Càita nacái iwàwacutácué píináidacawa cáalíacáiri iyú asáisi píalimácaalícué pimànica càide iyúwa nuchùulianá pía, yácáiná, càmicaalícué pimàaca piwàwawa íicha macáita píasumica, néese cué canáca yéewanáwa nuéwáidacaléca pía”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Cuando la sal deja de estar salada

³⁴ Jesús íimaca nalí: “Péemíacué comparación: Nuéwáidacalénái nàyaca machacàníiri iyú, namàni nacái cayábéeri. Càica níade iyúwa cayábéeri iwidùma, puiwéerica imànica yàacàsi yéewanápiná caséeca wenàiwica nayáacani. Néese càmicaalí quirínama puiwa iwidùmaca, yá càmita yáalimá puiwaca àniwani. ³⁵ Canéeri iwèni meedáni yái iwidùmaca. Càmita cayába cáli iríni. Càmita cayába irí nacái yáníi nàwacáidacataléca pìrái iyami. Wáuca meedáni, yái iwidùmamica. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacàníiri iyú, pimànicué cayábéeri nacái, píacué nuéwáidacaléca, yéewanápiná wenàiwica nawàwa neebáidaca yái báisíiri tàacáisica. Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué nutàacái”, íimaca yái Jesúsca.

15

La parábola del pastor que encuentra su oveja

¹ Néenialité madécaná yeedéeyéicaté plata néenánái judío íichawa Roma ìyacàlená yàasu gobierno irípiná, áibanái nacái báawéeyéi íiuitáise, nàacawa Jesús yàatalé, néemíacáténá itàacái. ² Néese abénaméeyéi fariseo, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu, natàaníca báawéeri iyú Jesús ìwali. Náimaca Jesús ìwali:

—Yái asìalica itàidaca cayába báawéeyéi íiuitáise, yá iyáaca iyáacaléwa náapicha —náimaca.

³ Iná Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá íimaca nalí: ⁴ “Péemíacué comparación: Abéeri péenácué idènìacaalí cien namanùbaca ipìra ovejanáíwa, yá abéeri

oveja iméeràacaaliwa, yásí náiwacali imàacaca ipìranáíwa noventa y nueve namanùbaca manacúalibàa yàacaténá icutáca oveja yúuquéricawa ícha àta yàanàacatalétani. ⁵ Néese yàanàacaalíni, yásí casímáiri iyú imichàidaca oveja iwáacutaléwa. ⁶ Néese yàanàaca icapèe néréwa, yá iwacáidaca yàacawéeyéináwa, áibanái nacái iyaquewéeyéicawa. Yá ímaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca yái nupìra ovejawa yúuquéricatéwa nuícha’, càipiná ímaca yái oveja íiwacalináca”, ímaca yái Jesúsca. ⁷ Néese Jesús ímaca nalí: “Péemlàcué cayába. Càita nacái abéeri wenàiwica iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri ícha, yásí ángelnái iyéeyéica chènuniré nayanídacawa abéeri wenàiwica ìwali manuísíwata ícha yái nayanídaanácawa noventa y nueve namanùbaca ìwali íináidéeyéicawa mabáyawanáca, íináidéeyéica nacáíwa càmita iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri ícha càide iyúwacué píináídaanáwa píwaliwa. Iná yéewa cayábacata nàwacáidáyacacawa nùatalé níái yáaliyéeyéicawa cabáyawanáca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íchawa”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola de la mujer que encuentra su moneda

⁸ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Inanáí idèniacaalí diez namanùbaca moneda máiniyéi cawènica yáawamíyéi plata quíramenlíri, néese abéechúa monedacaalí yúucawa uícha, yásí upucúadaca lámpara ucutácaténá moneda yúuquéechúacawa uícha. Yá utunúaca ucapèe iricubàawa éeréeri iyú àta ùanàacataléta moneda cawèníchúaca. ⁹ Néese ùanàacanáami úa, yá ùwacáidaca uyaquewéeyéiwa inanái, áibanái nacái ùacawéeyéináca inanáica. Yá úumaca nalí: ‘Casímáicué piwàwa núapicha, nudéca nùanàaca cawèníchúaca moneda yúuquéechúacatéwa nuícha’, úumaca nalí. ¹⁰ Núumacué pirí, càita nacái casímáica Dios yàasu ángelnái abéeri wenàiwica ìwali, cawinácaalí báawéericaté íiwitáise iwènúadéerica íiwitáisewa báawéeri ícha Dios irípiná”, ímaca yái Jesúsca.

La parábola del padre que perdona a su hijo

¹¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Càasuíri asìali idèniacaté yéenibewa pucháiba asìanái. ¹² Néese iméeréeri ímaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, pìra nùasu yéená yái pìasucawa pìèripináca nulí péetácaalípináwa’, ímaca yáaniri iríwa. Yá néese náaniri iwacùaca macáita yàasu yèewiwa nalí. ¹³ Néesecáwa cawàwanáta máisiba èeri idénáami, iméeréeri iwéndaca íchawa yáaniri yàasuwa, yá itéca iwènináami, néese yàacawa déeculé áiba cáli néré. Yá yúucaca macáita yàasu platawa iyacaténá máini máiwitáiséeri iyú. ¹⁴ Néese idécanáami yúucaca macáita, yá idàbaca canáca nayáacalé cachàinlíri iyú néenibàa. Yá iméeréeri idàbaca máapicani. ¹⁵ Yá icutáca íibaidacalépináwa áiba asìali yáapicha yái cáli néeséeri. Yái asìali ichùullaca iméeréeri yàacawa yàasu manacúaliré yàacaténá ipìra marranonái iyáapiná. ¹⁶ Máini iméeréeri iwàwaca iyáaca marranonái iyáacalé yéénaca anáica, quéwa càmita wenàiwica ibatàa iyáaca nía, ibatàa abéeri pináta, càmita nàa iyáapiná. ¹⁷ Atata ùuculíri idàbaca íináídacawa cáalíacáiri iyú àniwa. Yá ímaca iríwa: ‘Núaniri idènlaca yàasu wenàiwicawa manùbéeyéi. Nadèni nayáacaléwa cayábata, imàacaca nacáíwa nalí manuí. Quéwa, núa cháí nuétácawa máapicái iyú. ¹⁸⁻¹⁹ Siùcade nuèpùacawa núaniri icapèe néréwa àniwa. Yá núumapiná iríwa: Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade càmita quirínama cayábaca nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pirí núanirica píata. Pimàaca nùyaca càide iyúwa pìasu wenàiwica, yásí nuíbaidaca pirí, càipiná núumaca núaniri iríwa’, ímaca íináídacawa iríwa yái iméeréerica. ²⁰ Iná yàacawa, yèepùacawa yáaniri icapèe néréwa.

“Quéwa déecuìsecaalí tàacáwani, yá yáaniri iicácani. Yá catúulécanáca iicáca ìiriwa. Yá yáaniri ipìacawa íipunitáidaca ìiriwa. Yá yàanalícuca ìiriwa itàidaca cayábani. Isùsùaca ìiri inàni ìwaliwa càide iyúwa náiwitáise natàídaaná wenàiwica cáininéerica naicáca. ²¹ Néese yái ìiri iméeréeri ímaca yáaniri iríwa: ‘Pápa, nudéca numànica Dios irí báawéeri, pirí nacái. Siùcade càmita quirínama cayába nuíwitáise, íná canáca yéewaná quirínama núumáanápiná pirí

núanirica píata', íimaca. ²² Yáanirita quéwa íimaca yàasu wenàiwicanái iríwa: 'Caquialétacué, peedácué ibàlepiná cayábanaméeri áiba bàlesi íicha. Pìwalicué ìwali. Pìwalicué anillo icáapi íiduná ìwali. Pìwalicué nacái izapatonipiná yàabàli ìwali. ²³ Peedácué nacái pacá íidu walíibèechúaca. Pinúacué wayáapináni. Siùcade wamànicué fiesta. ²⁴ Yácáiná nuìrica, nuyúunáidéericaté yéetácatéwa nuícha, siùca quéwade idéca yèepùacawa nùatalé àniwa. Yúucacatéwa nuícha, quéwa siùca nudéca nùanàaca àniwani', íimaca nalí yái yáanirica. Néese nadàbaca namànica fiesta.

²⁵ "Idècunitàacá namànica fiesta, yá ìiri béeri íibaidaca yèepunícawa yáaniri yàasu manacúali néenibàawa. Yá yèepùaca yàacawa capìi nérépiná, yásí yéemìaca namànica música, abénaméeyéi nacái nalabàaca casímáiri iyú. ²⁶ Yái ìiri béerica imáidaca yàataléwa abéeri íibaidéeri. Yá isutáca yéemìawa càinácaalí namànlíná capìi irìcu. ²⁷ Yá íibaidéeri íimaca irí: 'Idéca yèepùacawa néese àniwa piméeréerica, íná píaniri idéca ichùullaca nanúanápíná wayáapíná pacá íidu walíibèechúaca yáwanái, yácáiná piméeréeri idéca yàanàaca cayábata', íimaca irí. ²⁸ Néese calúacani, yái ìiri béerica. Càmita iwàwa iwàlùacawa capìi irìculé, íná iwàwacutá yáaniri imusúacawa isutácaténá íicha iwàlùanápínáwa néré náapicha. ²⁹ Quéwa ìiri béeri càmita yeebá, yá íimaca yáaniri iríwa: 'Nudéca nuíbaidaca pírí madécaná camuí. Nudéca numànica mamáalàacata càide iyúwa pichùulláná numànica. Canácatáita pía nulí ibatàa abéeri cabra achúméeríinapínáta, numànicaténá fiesta nùacawéeyéiná yáapichawa. ³⁰ Siùca idéca yàanàaca yái pìirica, yúuquéericaté macáita pìasu platami máaléquéeri iyú nalípiná inanáica iiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, yá pidéca pinúaca irí iyáapíná pacá íidu walíibèechúaca', íimaca yái ìiri béerica.

³¹ "Néese yáaniri íimaca irí: 'Nuìri. Pidéca piyamáacawa núapicha càiripínáta. Pìasucata macáita yái nudènièrica. ³² Siùcade quéwa mání cayábaca wamànlínáca fiesta, casímáica nacái wía. Piméeréericáiná idéca yàanàaca, yái iyéericaté càide iyúwa yéetéerimiwa, quéwa idéca yèepùacawa wàatalé càide iyúwa idéca nacáicaalí yèepùacawa cáuca àniwani; yúucacatéwa nuícha, yá wadéca wàanàaca àniwani', íimaca yái yáanirica. Càita nacái Dios itàidaca cayába cawinácaalí wenàiwica iwènúadéerica íiwitáisewa ibáyawaná íichawa", íimaca yái Jesúsca.

16

La parábola del mayordomo que abusó de la confianza

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca yéewáidacalénáíwa comparación iyú. Íimaca nalí: "Iyacaté abéeri náiwacali càasuíri. Idèniaca yàasu wenàiwicawa icuèrica càasuíri yàasu cawèníri. Yá áibanái nàanàaca nacháawàaca yàasu wenàiwica iináwaná ìwali yái wenàiwicaca icuèrica íiwacali yàasuwa. Náimaca yúucáanása meedá íiwacali yàasu platawa máiwitáiséeri iyú. ² Néese íiwacali imáidaca yàataléwani. Yá íiwacali íimaca irí: 'Nudéca nuémìaca piináwaná piúcaca nùasu plata. Siùcade pichùnà nùasuwa picàlidacaténá nulí macáita píibaidacalé ìwaliwa càmicáiná nubatàa picùaca nùasu quirínama', íimaca yái íiwacalica. ³ Néese yái aslali yàacawa íiwacali íichawa. Yá íimaca iríwa: '¿Càináica numàni siùcade nuíwacali iwàwacáiná yúucaca núa? Canáca nuchàini nubànacaténá nubànacalewa. Báica nacái nusutáca plata áibanái íicha nuwènièripíná iyú nuyáapínáwa. ⁴ Uwé, siùca nualíacawa càinácaalí numànlínápiná àniwa yéewanápíná áibanái yeedáca yàataléwa núa, idécanáami nuíwacali yúucaca núa', íimaca iríwa. ⁵ Néese yái aslali imáidaca wenàiwica imawènièyéica íiwacali íicha plata nàanàanápíná abéerinamata namanùbaca iyúwa. Yá íimaca idàbáanéeri irí: '¿Càisimaléná pimawènà nuíwacali íicha?' íimaca. ⁶ Néese idàbáanéeri wenàiwica íimaca: 'Numawènà píiwacali íicha cien namanùbaca yàalu olivo isééná', íimaca. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: 'Cháta iyaca pimawèniacáleca cuyàluta ibáiná irìcu. Piúca meedáni. Ara, píawinacàatétawa pitànàa àniwa áiba cuyàluta ibáiná irìcu cincuenta namanùbaca pimawèniánápiná nuíwacali íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí cincuenta namanùbaca meedá', íimaca irí. ⁷ Néese yái íiwacali yàasu wenàiwicaca íimaca

áiba irí: ‘¿Néeni pía? ¿Càisimaléná pimawènà?’ íimaca irí. Yái áiba asìali íimaca irí: ‘Cien namanùbaca yàalu trigo ituíná’, íimaca irí. Néese íiwacali yàasu wenàiwica íimaca irí: ‘Cháta ìyaca pimawènàcáleca cuyàluta ibáiná irìcu. Piúca meedáni. Pitànàa áiba cuyàluta ibáiná irìcu àniwa ochenta namanùbaca pimawènànapíná íicha meedá. Yásí iwàwacutá pèepùadaca irí ochenta namanùbaca meedá’, íimaca irí. Càita imànica náapicha macáita wenàiwica imawènièyèica íiwacali íicha yàasusi. ⁸ Néese yái íiwacali yáallácawa bàsabàsaca yàasu wenàiwica íiwita, yái báawéerica íiwitáise icuèricaté íiwacali yàasuwa, iwènúadacáiná namawènàcále. Nudéca nucàlidacuéca pírí yái comparaciónca píalícaténáwa máiníyèi cáalíacáica èeri mìnánáica càmiyèica yeebáida Dios itàacái namànicaalí wawàsi nanacáiyèi yáapichawa, cáalíacáica nía píchacué, píacué yeebáidéeyèica Dios itàacái.

⁹ “Iná nùlàacuéca pía pimànínápinácué cayábèeri áibanái irí pìasu plata iyúwa, yéewanápinácué cáinináca naicáca píawa. Néeseçáwa, plata imáalàacaalípináwa píchacué, yásí needácué nàataléwa pía aléera chènuniré nàyacatalé càmirica imáalàawa.

¹⁰ “Aiba wenàiwica icùacaalí achúméeri wawàsi machacàníiri iyú, yá icùapínáca cayába nacái manùba wawàsi. Quéwa imànicaalí ibáyawanáwa idèniacaalí achúmanamata, yá imànipínáca ibáyawanáwa nacái idèniacaalí manùba. ¹¹ Iná càmicaalícué pimàni cayábèeri pìasu plata iyúwa cháí báawéeri èeri irìcu, néese càmitacué namàacapíná picùaca báisíiri cawènírica ìyéerica chènuniré. ¹² Néese àniwa càmicaalícué picùca áibanái yàasu machacàníiri iyú, néese càmita nàacué pírí pìasusíwapínáwa.

¹³ “Péemíacué comparación: Canácata yàasu wenàiwica yáaliméeri imànica machacàníiri iyú càide iyúwa íiwacanánái pucháiba ichùullianá imànica, báawacáiná iicáca abèeri íiwacaliwa, cáinináta quéwa iicáca íiwacaliwa áiba. Càmicaalí nacái, néese yàapíná íiwacali áiba icàaluínánáwa, quéwa caná iwèni meedá iicápiná íiwacali áibawa. Càita nacái càmitacué pidé píibaidaca cayába Píiwacali Dios irípináwa càide iyúwa iwàwáaná cáininácaalícué píicáca plata”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁴ Néese abénaméeyèi fariseo cáininéeyèica iicáca plata, néemlàcáiná macáita Jesús íimáaná plata ìwali, íná naicáanica Jesús iquíniná. ¹⁵ Quéwa Jesús íimaca nalí: “Pidécuéca picàlidaca piináwaná ìwaliwa wenàiwicanái irí cayábáanása píiwitáise. Neebáidacué nacái pichíwa. Quéwa Dios yáalíacuécawa píiwitáise ìwali, càinácaalí ìyáaná. Casímáica èeri mìnánái iicácuéca píiwitáise báawéeri, quéwa Dios iicácuéca píiwitáise iyúwa yáaséerimi isàni meedá”, íimaca yái Jesúsca.

La ley y el reino de Dios

¹⁶ Jesús íimaca: “Bàaluité iwàwacutá wenàiwica neebáidaca iyúwa profeta Moisés itànàanaté tàacáisi Dios inùmalícuíse, iyúwa nacái profetanái itànàanaté Dios itàacái. Càité ìyaca àta Juan el Bautista yàanàacatalétaté. Néese Juan, núa nacái wadéca wacàlidaca wenàiwicanái iríni yái cayábèeri tàacáisica náalícaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Siùca madécaná wenàiwica nawàwa nàuwichàidaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyèica yái tàacáisica.

¹⁷ “Quéwa máiníiri cayábacani yái Dios itàacái bàaluisàimica profeta Moisés, áibanái profeta nacái natànèericaté Dios inùmalícuíse. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná. Aibaalípiná Dios imáalàidapíná capìraléeri cáli, yá nacái èeriquéi. Néese càmiripínáta itàacái bàaluisàimi imáalàapínáwa, ibatàa abèeri letra achúméerlína pináta, canácatáita imáalàawa. Macáita ichàbapínácawa càiwade iyúwaté Dios itàacái íimáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús enseña sobre el divorcio

¹⁸ Jesús íimaca: “Asìali imàacacaalí íichawa íinuwa, néese yeedácaalí iríwa áiba, imànica ibáyawanáwa, iimácáiná áiba inanái yáapicha càmicáhuaca íinusíwa. Aiba asìali yeedácaalí íinupínáwa abéechúa namàaquéechúami, imànica ibáyawaná nacáíwa, iimácáiná úapicha, úara áiba asìali íinuca”, íimaca yái Jesúsca.

El rico y Lázaro

¹⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa. Yá íimaca nalí: “Iyacaté càasuíri asìali. Cayábanaméeri ibàle iicácanáwa cawèníri nacái. Macái èeri imanùbaca imànica fiesta máiníri cawènica. ²⁰ Iyacaté nacái catúulécaneéri asìali cacháunéeri ìwalíise ípidenéeri Lázaro. Yái Lázaro yáawinacawa càasuíri icapèe inùmalìcu. ²¹ Yái catúulécaneérica iwàwacaté iyáaca àta càinácaalí yàacàsi ituériwa càasuíri yàasu mesa íinatáise. Aulinái nacái nàanàaca Lázaro yàatalé nabèrùacaténá icháuná ituí yái catúulécaneérica. ²² Aiba èerité, catúulécaneéri yéetácawa. Yá ángelnái itécani iyacaténá paraíso irìcu, aléera Abraham yàatalé Dios yáapicha. Yá nacái càasuíri yéetácawa. Yá nabàliacani, yái càasuírimica.

²³ “Yái càasuírimica yùuwichàacawa mamáalàacata néenibàa báawéeyéimi nàacatalépinácawa néetácaalíwa, ípidenácatalé infierno. Càasuírimi iicáidaca déeculé, yá iicáca Abraham, Lázaro nacái, iyéeyéica Dios yáapicha paraíso irìcu. ²⁴ Iná yái càasuírimica imáidaca cachàiníri iyú Abraham irí. Yá íimaca Abraham irí: ‘¡Nùawiri, Abraham, piicá nupualé! Pibànù sísia Lázaro nùatalé idupíadacaténá úni nunène ìwali icáapi iyúwa, nùuwichàacáináwa báawanama cháí quichái irìcu’, íimaca. ²⁵ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Pía nutaquérinámica, iwàwacutá piwàwalica pìyáanaté máiní cayábéeri iyú idècunitàacá cáuca pía, quéwa yái Lázaro iyacaté máiní catúulécaneéri iyú, idècunitàacá cáucani. Siùca Lázaro iyaca cayába cháí, píata quéwa yùuwichèeriwa iyaca néenibàa. ²⁶ Càmita núalimá nubànùaca pìatalé Lázaro, iyacáiná manuíri yàawa nacáiri depuúwéeri béecaná cháí bamuchúamicué wáicha, pía, wía nacái. Iná canáta yéewaná náalimá nachàbacawa aléera. Píacué nacái síisaara, càmitacué píalimá plàcawa síisa nacáira’, íimaca yái Abrahamca.

²⁷⁻²⁸ “Néese càasuírimi íimaca àniwa: ‘Uwé, néese pimàni nulí cayábéeri, pía nùawiri Abraham, pimàaca Lázaro imichàacawa yéetácáisi íicha, yá pibànù Lázaro núaniri icapèe nérépiná. Nàyaca néeni cinco namanùbaca nuénánái. Pichùulì Lázaro yàalàanápíná nuénánái ipíchaná nàacawa aléi yùuwichàacáisi irìculé’, íimaca yái càasuírimica. ²⁹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Péénánái nadènìaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté bàaluité, profetanái itànèericaté nacái Dios inùmalìcuíse. Iwàwacutá péénánái yeebáidaca natàacái’, íimaca yái Abrahamca. ³⁰ Néese yái càasuírimica íimaca: ‘Báisita, quéwa iwàwacutácawa nalí áiba wawàsi quirita. Lázaro imichàacaalíwa yéetácáisi íicha imàacacaténá yáawawa naicàcani, yásí nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha’, íimaca yái càasuírimica. ³¹ Quéwa Abraham íimaca irí: ‘Càmicaalí neebáida Dios itàacái càide iyúwa Moisés, profetanái nacái natànàanaté, néese càmita nacái neebáidapíná Dios itàacái, éwita yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi íicha yàalàacaténá nía’, íimaca yái Abrahamca”, íimaca yái Jesúsca.

17

El peligro de caer en pecado

¹ Néeseté Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa: “Macái èeri imanùbaca iyaca madécaná wawàsi imàaquéerica wenàiwica nawàwaca namànica nabáyawanáwa. Quéwa, ¡máiní Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí wenàiwica yéewáidéerica áibanái namànicaténá nabáyawanáwa! ² Aibacaalí wenàiwica iméeràidaca áibanái namànicaténá nabáyawanáwa, yásí Dios yùuwichàidapíná manuísíwatani. Cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca wenàiwica. Aibanái idacùacaalí manuíri íba icanápi ìwalíise, náucacaténáni manuíri úni yáaculé isawíacaténáwa, yásí lìsicùmacawa. Quéwa iyacaalí mamáalàacata cháí èeri irìcu, néese iméeràidacaalí sùmanái namànicaténá nabáyawanáwa, yá máiní cachàiníwanái yùuwichàapínácawa áibanái íicha infierno irìcu. Iná cayába cachàini irítáni yéetácaalíwatá ipíchawáise iméeràidaca púubéeyéi. ³ ¡Piicácué píichawa cayába piméeràidacáichacué púubéeyéi Dios íicha namànicaténá nabáyawanáwa!

“Aibacaalí imàni pirí báawéeri, pitàaní yáapicha ìwali. Néese iwènúadacaalí íiwitáisewa báawéeri íicha, pimàaca piwàwawa íicha yái báawéerica imànírìca pirí. ⁴ Ewita imànicaalí pirí báawéeri siete imanùbaca yàawiría abé èeri irìcu, yá yàanàacaalí pìatalé siete imanùbaca

yàawiría nacái, yá íimacaalí pirí: ‘Càmita quirínama numàni pirí báawéeri àniwa’, càicaalí íima pirí, iwàwacutá pimàacaca piwàwawa íicha yái báawéerica imànírica pirí”, íimaca yái Jesúsca.

El poder de la fe

⁵ Néese apóstolnái nasutáca Wáiwacali íicha wawàsi. Náimaca irí:

—Piyúdàa wía manuicaténá wáináidacawa wawàwawa piwali cachàiníiri iyú mamàalàacata —náimaca. ⁶ Néese Wáiwacali íimaca nalí:

—Càmitàacáwacué manuí pínáidacawa piwàwawa nùwali, ibatàa achúméerína iyúpináta. Manuicaalícué pínáidacawa nùwali achúméerína iyútá, càide iyúwa mostaza ímínaca achúméerína iyáaná, yásí yéewanápinácué càì píimaca irí yái manuíri morera yéetanácatá: ‘Píwatàa píawawa cáli íicha, néese pibàna píawawa manuíri úni yáaculé’, yásí àicu imànica càide iyúwacué píimáaná irítá —íimaca yái Jesúsca.

El deber del que sirve

⁷ Néeseté Jesús yéewáidaca nía àniwa comparación iyú, yá íimaca nalí: “Abéeri náiwacali idèniacaalí yàasu wenàiwicawa ichùnìerica bànacalé yáapíise, cawàwanáta nacái icùaca íiwacali ipírawa, néese idécanáami íibaidaca, yá yèepùacawa bànacalé néese, yá iwàlùacawa íiwacali icapèe irìculéwa. Néese, íiwacali càmita íima yàasu wenàiwica iríwa: ‘Caquialéta, píawinawa, piyáa piyáacaléwa’, càmita càì íima. ⁸ Néese íiwacali íimapiná irí meedá: ‘Pichùnì nuyáapiná. Píwali cayába pibàlewa pitécáténá nulí nuyáapiná, idècunitàacá nuyáaca nuyáacaléwa. Néesecáwa idécanáami nuyáaca nuyáacaléwa, yásí numàaca piyáaca piyáacaléwa’, càipiná íimaca yái íiwacalica yàasu wenàiwica iríwa. ⁹ Càmita nacái íiwacali yàaca cayábéeri tàacáisi yàasu wenàiwica iríwa idécanáami imànica càide iyúwa íiwacali ichùullianá, yàasu wenàiwicacáiná meedáni, íná iwàwacutá íibaidaca íiwacali iríwa càide iyúwa ichùullianá imànica. ¹⁰ Càita nacái idécanáamicué pimànica macáita càide iyúwa Dios ichùullianácué pía, picácué cáimacái piicáca píawawa ìwalíise, néese píimacué Dios irí: ‘Wíacata píasu wenàiwicanái canéeyéica iwèni meedá. Wadéca wamànica càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica, càide iyúwa pichùullianá wamànica’, càicué píima Dios iríwa”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús sana a diez leprosos

¹¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yàacawa Jerusalén ìyacàlená nérépiná, yá yèepunícawa bamuchúamibàa náicha Samaria yàasu cáli, Galilea yàasu cáli nacái. ¹² Jesús yàanàacaté mawiénita áiba yàcalé irí, yá diez namanùbaca asíanái cacháunéeyéi íimami lepra iyú nàanàaca Jesús íipunita. Déecúseta quéwa nabàlùacawa Jesús íicha, càmicáiná judíonái ibatàa nàanàaca mawiénita áibanái irí. ¹³ Yá namáidaca cachàiníiri iyú Jesús irí:

—¡Pía Jesús, Wáiwacali, catúulécaná piicáca wía! —náimaca Jesús irí. ¹⁴ Jesús iicáca nía, yá íimaca nalí:

—Píacué pimàacaca sacerdotenái iicáca píimami náalíacáténáwa pidécuéca pichùnìacawa —íimaca nalí. Yá idècunitàacá nàacawa, yá ichàbacawa náicha yái uláicáica. ¹⁵ Yá abéeri néená níai cacháunéeyémica iicáciná masacàaca íimami lepra íicha, íná yèepùacawa Jesús yàatalé. Idècunitàacá yèepùacawa, yàaca cayábéeri Dios irí cachàiníiri iyú. ¹⁶ Yàanàaca Jesús yàatalé, yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí. Yáawiada inàniwa cáliaculé yàacáténá Jesús icàaluíniná, yàacáténá nacái irí cayábéeri. Yái asíali Samaria yàasu cáli néeséerica, càmírica judío. ¹⁷ Yá néeseca Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Nudéca nuchùnìacáwa diez namanùbaca cacháunéeyéi. Níara nueve namanùbacaca càmita nèepùawa, éwita israelitacáaníta nía, nàacáténá cayábéeri Dios irí. ¹⁸ Abéerita yái càmírica judío yèepùacawa nùatalé yàacáténá cayábéeri Dios irí —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese Jesús íimaca Samaria yàasu cáli néeséeri irí:

—Pimichàawa. Píawa. Uláicái idéca ichàbacawa píicha, peeabáidacáiná nulí —íimaca yái Jesúsca.

Cómo llegará el reino de Dios

²⁰ Fariseonái nasutáca néemíawa Jesús càicaalínápinácaalí Dios icùa macáita wenàiwicanái. Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitacué píalimá piicáca càinácaalí iyú Dios icùaca wenàiwicanái. ²¹ Càmita náimapiná: ‘Piicácué, Dios icùaca wenàiwica cháí cáli’; càmita nacái náimapiná: ‘Aiba cáli íinata nacái Dios icùaca wenàiwica’, càmita náimapiná càmicáiná náalimá naicáca natuí iyúwani càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáiwa, icùacáiná náiwitáise, icùa nacái abéechúanaméeyéi wenàiwica pèewibàa —íimaca yái Jesúsca. ²² Néese Jesús icàlidacaté yéewáidacalénái iríwani:

—Máadainícuéca piwàwa piicáca núa áiba èeriwa, éwitasica píalimácaalí piicáca núa abé èeri piná meedátá, piwàwapinácuéca piicáca núa, núa asìali Dios néeséerica. Máinícué piwàwapiná piicáca nùanàaca nucùacaténá macáita, quéwacué càmitàacá piicápiná núa. ²³ Aibanái nacàlidapiná nachiwawa, náimapiná nudéca nùanàaca. Náimapináca: ‘Mesías idéca yàanàaca cháí’; áibanái náimapinácué piri: ‘Mesías idéca yàanàaca néré’. Quéwa picácué pìawa néré, picácué nacái pìawa náapicha. ²⁴ Péemíacué, nùacaalípináwa néese àniwa, yásí macái èeri mìnánái naicápiná nucànacawa amaláwaca, càide iyúwa énu icànáaná macáita capìraléeri cáli ìwali chènuniré èeri imusúacatáisewa àta èeri iwàlùacataléwa. Càipiná nacái nùacawa néese àniwa nuénáiwana yàanàacatáiwa, núa asìali Dios néeséerica. Càmita nùawa ibàacanéri iyúwa. ²⁵ Quéwa iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata quéechacáwa, yá iwàwacutá èeri mìnánái iyéeyéica siùca báawaca naicáca núa càiride iyúwa canéri iwèni meedá. ²⁶ Mawiénicaalípiná nuénáiwana nùanàacatáipiná àniwa, núa asìali Dios néeséerica, yásí wenàiwicanái nàypiná càide iyúwaté èeri mìnánái iyáaná Noé yàasu èerité. ²⁷ Matuíbanáicaté nàyaca Dios íicha bàaluité. Nayáacaté nayáacaléwa, néese nàiraca nacái, needácaté nàinupináwa, àta Noénái iwàlùacatalétawa arca irìculé. Yaté manuíri yéesacái yàanàaca, yá néetácatéwa macáita wenàiwica cà míiyéicaté iwàlùawa Noénái yáapicha arca irìculé. ²⁸ Càité nacái Lot yáapichéeyéimi Sodoma iyacàlená mìnánái nàyacaté matuíbanáita Dios íicha. Nayáacaté nayáacaléwa, nàiraca nacái nàiracaléwa. Nawènià nacái nàasupináwa. Nabànacaté nabànacalewa, nawènda nacái nàasuwa. Namànicaté nacái nacapèewa. ²⁹ Quéwa idécanáamité Lotnái namusúacawa Sodoma iyacàlená íicha, yaté quichái yèewièricawa azufre yèewi yúuwàacatéwa chènuníse Sodoma mìnánái ìwali. Yaté néetáca nua macáita. ³⁰ Càita nacái yúuwichàacáisi yàanàapináwa ráunamáita èeri mìnánái ìwali áibaalípiná numàacacaalípiná núawawa naicáca núa, núa asìali Dios néeséerica.

³¹ “Néenialípiná áibacaalí iyamáidapináwa iyaca icapèe ipùata sàabadéeri íinatabàawa, idèniacaalí nacái yàasuwa capìi irìcu, iwàwacutá càmita yèepùa iwàlùacawa icapèe irìculéwa yeedácaténá yàasuwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Aibacaalí nacái yèepunípináwa manacúalibàa, iwàwacutá càmita yèepùawa icapèe néréwa ipíchawáise ipìacawa Jerusalén iyacàlená íicha. ³² Piwàwalicué càinácaalíté Lot íinumi yéetáca nua, cáininéechúacaté iicáca yàasumiwa èeri irìcuírica, úái yéetéechúamicatéwa càmicáinaté upìacawa yàcalé íicha càide iyúwaté Dios yàalàaná úa. ³³ Cawinácaalí cà míirica yeebáida nutàacái iwàwacáiná icùaca icáucawa cháí èeri irìcu, yúucapiná icáucawa cà míiri imáalàawa, quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata éwita áibanái inúacaalíni, idèniapiná icáucawa cà míiri imáalàawa.

³⁴ “Néese núumacué piri nùanàacaalí táiyápi, yá pucháiba wenàiwica naimápiná nàyaca cama irìcu. Angelnái itépiná abéeri wenàiwica, áibapiná nacái imàacawa néenita. ³⁵ Yá pucháiba inanái namulúapináca nàyaca ituínási. Angelnái itépiná abéechúa inanái, abéechúapiná nacái imàacawa néenita. ³⁶ Pucháiba asìanái yèepuníyèipináca nua manacúalibàa. Angelnái itépiná abéeri asìali, abéeripiná nacái imàacawa néenita —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Néese yéewáidacalénái nasutáca néemíawa Jesús:

—Wáiwacali, ¿chábàanásica nàanàa needácaténá nía? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Màulenéri iyú piicápinácué chábàanácaalí nàacawa càide iyúwacué pialíanáwa chábàanácaalí yéetériimiwa iríawa piicácaalí manùbéeyéi wáchuli nàwacáidáyacacawa — íimaca yái Jesúsca.

18

La parábola de la viuda y el juez

¹ Néeseté Jesús yéewáidaca nía comparación iyú náaliacaténáwa iwàwacutáaná nasutáca Dios íicha mamáalàacata, yàalàacaténá nía nacái ipíchaná naméyáacawa nasutáca Dios íicha. ² Yá Jesús íimaca nalí: “Iyacaté juez áiba yàcalé irícu. Càmita yàa Dios icàaluíniná. Càmita nacái yàa wenàiwica íimiétacaná. ³ Uyacaté nacái yàcalé irícu abéechúa inanái inìrimi yéetéechúamicatéwa íicha. Áiba wenàiwica iwàwacaté yeedáca uícha ùacawéeri yàasumi. Iná usutáca juez íicha wawàsi manùba yàawiría iyúudàanápíná úa. Yá úumaca juez irí: ‘Piyúudàa núa. Pichùulì nàuwichàidàanápíná nuícha nùuwideca yeedéerica nuícha nùacawéeri yàasumi’, úumaca juez irí. ⁴⁻⁵ Manùba èeri càmita juez yeebá usutáaná íicha. Néese maséeca iwàwa idècuni yéemìaca usàna. Yá íimaca iríwa: ‘Ewita càmicáaníta núa Dios icàaluíniná, éwita nacái càmicáaníta núa wenàiwicanái íimiétacaná, càicáaníta siùcade nuyúudàaca úara inanáica, nùuwichàidaca uícha ùuwide, máinícáiná usàiwicaca nulí wawàsi, ipíchaná ùanàaca mamáalàacata, yá usàiwica nulí wawàsita àta nuétácatálétawa’, càica íimaca iríwa yái juez báawéerica íiuitáise”, íimaca nalí yái Jesúsca.

⁶ Yá Wáiwacali íimaca nalí àniwa: “Pidécuéca péemìaca itàacái yái juez báawéerica íiuitáise. Ewita báawéericáaníta íiuitáiseni, càicáaníta átata iyúudàaca manìríchúami. ⁷ Néeni, ¿càmitasicué pialíawa cayábéeri Dios íiuitáise? Iná iwàwacutácué pialíacawa Dios iyúudàapíná cawinácaalí wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, cawinácaalí isutéeyéica yáawawa íicha manuísíwata mamáalàacata èeríapinama, táiyápinama nacái. Yá Dios imawènìadapíná náicha nacái nàuwidenái. Càmita Dios idècunìapínáwa déecuìri iyú iyúudàanápíná nía. ⁸ Núumacué pirí, Dios iyúudàapíná níawa caquialéta, imawènìadapíná náicha nàuwidenái. Núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná àniwa aléi èeri irículé, quéwa càmita nùanàapíná manùbéeyéi yeebáidéeyéica nutàacái mamáalàacata”, íimaca yái Jesúsca.

La parábola del fariseo y el cobrador de impuestos

⁹ Néeseté Jesús yéewáidaca abénaméeyéi wenàiwica comparación iyú, níara cachàiníyéica iicáca yáawawa nayúunáidacáiná mabáyawanéeyéica nía, ínà báawaca naicáca náichawa áibanái wenàiwica. Jesús íimaca nalí: ¹⁰ “Pucháiba asìanái nàacatéwa templo irículé nasutácaténá níawawa Dios íicha. Abéeri fariseo, áiba asìali nacái yeedéeri plata yéénánái judío íichawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ¹¹⁻¹² Yái fariseo ibàlùacawa abéerita méetàucuta áibanái íicha, isutáca yáawawa Dios íicha. Càì íimaca: ‘Pía Dios, nùaca pirí cayábéeri nùacáiná càmirica iyúwa áibanái wenàiwica canánama. Núa nacái càmita nuyéedù. Càmita báawa nuíwitáise nacái. Càmita nuimá áiba inanái yáapicha càmicáicáca nuínusíwa. Càmita numàni nubáyawanáwa càide iyúwa imàníná yái asìali yeedéerica wáicha plata romanonái yàasu gobierno irípiná. Núa nacái numàaca nuíchawa nuyáacaléwa pucháiba èeri semana ìwali nusutácaténá Dios íicha. Macái néená níai diéyéica wawàsi nuedéerica nulíwa, numàaca abéeri néená Dios irípiná ofrenda iyú’, càì íimaca ìwaliwa yái fariseoca. ¹³ Néeseta quéwa yái asìalica yeedéerica plata yéénánái judío íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, yáta ibàlùacawa déecuìseta fariseo íicha. Máinícáiná báica iicáca yáawawa Dios iwéré ibáyawaná ìwalísewa, ínà càmita iicáida chènuniré. Néese, ibàbàida yùucutawa mamáalàacata ícáapi iyúwa máinícáiná achúmaca iwàwa ibáyawaná ìwaliwa. Yá íimaca mamáalàacata Dios irí: ‘Pía Dios, piicá nupualé, cabáyawanéerica núaquéi’, càì íimaca isutáca Dios íicha”, íimaca yái Jesúsca. ¹⁴ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Núumacué pirí, Dios imàacacaté iwàwawa ibáyawaná íicha, yái asìali yeedéerica plata yéénánái íichawa romanonái yàasu gobierno irípiná, néese asìali yèepùacawa matuìbanáita

icapèe néréwa. Quéwa yáí fariseoca, càmita Dios imàaca iwàwawa ibáyawaná ícha, níacáiná cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa máinínása cayábaca nía áibanái ícha, Dios imàacapiná báica nía. Cawinácaalí quéwa icàlidéeyéica íchawa ibáyawanáwa, Dios imànipiná irí cayábéeriwa”, ímaca yáí Jesúsca.

Jesús bendice a los niños

¹⁵ Néeseté àniwa áibanái natéca néenibewa púubéeyéi Jesús yàatalé yéewacaténá Jesús imàacaca icáapiwa nàwali, isutácaténá nalí Dios ícha imàínínápiná nalí cayábéeri. Quéwa, Jesús yéewáidacalénái naicáca nía, yá nadàbaca nacuísaca náichawa wenàiwica itéeyéica yéenibewa Jesús yàatalé, yéewáidacalénái náimaca sùmanái nasàiwicasa Jesús irí wawàsi.

¹⁶ Quéwa Jesús imáidaca sùmanái nàanàpináwa yàatalé. Yá ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacué sùmanái yàacawa nùatalé, picácué pimáisanà nàanàaca, Dioscáiná icùaca wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái càide iyúwa sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa.

¹⁷ Péemlacué cayába, iwàwacutá wenàiwica neebáidaca Dios itàacái càide iyúwa púubéeyéi sùmanái yeebáidáaná nàaniri itàacáiwa. Càmicaalí wenàiwica neebáida cà, néese canácatáita Dios yéenibeca nía —ímaca yáí Jesúsca.

Un hombre rico habla con Jesús

¹⁸ Néeseté abéeri judío íiwacalíná isutáca yéemlawa Jesús. Yá ímaca Jesús irí:

—Pía cayábéeri yéewáidéerica wía, ¿càinásica iwàwacutá numànica nùyacaténá càiripináta Dios yáapicha chènuniré? —ímaca. ¹⁹ Jesús ímaca irí:

—Iwàwacutá píinàidacawa cayába ìwali yáí píimáanáca, càinácaalí íimáaná yáí tàacáisica ímээрica cayábéericasa núa, canácaíná áiba wenàiwica cayábéeri, abéericata Dios cayábéeri —ímaca yáí Jesúsca, iwàwacáiná asìali yeebáidaca Dioscani yáí Jesúsca. ²⁰ Néese Jesús ímaca irí àniwa:

—Píalíacawa Dios itàacái ichùulianá wía: ‘Picá piimá áiba inanái yáapicha càmfichúaca píinusíwa, áiba asìali yáapicha nacái càmfírira pinìrisíwa; picá pinúa wenàiwica; picá piyéedù; picá nacái pichìwáida áibanái; pía náimiétacaná píaniri, píatúa nacái’ —ímaca yáí Jesúsca. ²¹ Néese asìali ímaca irí:

—Nudéca numànica macáita càide iyúwa Dios íimáaná sùmàicatáiseté núa àta siùca nacáide —ímaca. ²² Jesús yéemlacani, yá ímaca irí:

—Iyaca abéeri wawàsi iwàwacutéeri pimànica quiríta: Pía piwéndaca macáita pìasuwa, pía nacái iwènináami catúulécaneeyéi irí. Càipiná pidènlaca pìasu cawèníriwa chènuniré. Néese pèepùawa pìacaténáwa núapicha nuéwáidacalécáténá pía —ímaca yáí Jesúsca.

²³ Yáí asìali quéwa, yéemlacanáami, yá máiní achúmaca iwàwa máinícáiná càasucani, càmicáiná nacái iwàwa yàaca áibanái irí macáita yàasuwa. ²⁴ Jesús yáalíacáináwa achúmaca iwàwa yáí asìalica, íná Jesús ímaca yáapichéeyéi iríwa:

—¡Máiní càulenápináca càasuýéi yeebáidaca Dios itàacái, Dios yéenibecaténá nía! ²⁵ Càide iyúwa camello càmfíná yéewa iwàlùacawa siduwíapi ituí yáapuí iricubàa, càita nacái càulenáca càasuíri wenàiwica yeebáidaca Dios itàacái Dios icùacaténáni —ímaca yáí Jesúsca.

²⁶ Níái yéemièyéica Jesús íimáaná, náimaca Jesús irí:

—Néeni, ¿cawinápiná yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha? —náimaca. ²⁷ Jesús ímaca nalí:

—Canáca yéewaná wenàiwicanái nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha nachàini iyúwa meedá, quéwa Dios yáaliméeri iwasàaca nía, Dios yáalimácaíná imànica macáita —ímaca yáí Jesúsca. ²⁸ Néese Pedro ímaca Jesús irí:

—Wáiwacali, wadéca wamàacaca wàasuwa macáita wàacaténáwa píapicha yéewacaténá péewáidacaléca wía —ímaca. ²⁹ Yá Jesús ímaca nalí:

—Péemlacué cayába, píacué nuéwáidacaléca yeebáidéeyéica nutàacái. Numáidacué abénaméeyéi péená nàanàpináwa nacapèe íchawa namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. Áibanái péenacué nacái nàapináwa maléená èeri nàacawéeri íchawa, càmicaalí

naçái néenánái ícha naçáiwa, càmicaalí naçái nasèenái ícha naçáiwa, càmicaalí naçái néenibenái béeyéi ícha naçáiwa, namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁰ Yási Dios yàapinacué pirí madécaná wenàiwica piiquéeyéipiná càiyéide iyúwa péenánaiwa chái èeri irìcu. Néese, èeri imáalàacaalípináwa, yási Dios yàacué picáuca camíiri imáalàawa chènuniré —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia por tercera vez su muerte

³¹ Yáté Jesús imáidaca yàataléwa yéewáidacalénaiwa doce namanùbaca méetàucuta áibanái ícha. Yá íimaca nalí:

—Siùcade wàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Namànipiná nulí macáita càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali, núa asìali Dios néeséerica. ³² Yá presopináca namànica núawa namàacacaténá camíiyéi judío inúaca núa, yá naicáanípiná nuquíniná, yá natàanípiná báawéeri iyú nùwali, yá nàapisáidaca núawa. ³³ Nanúadáidapiná naçái núawa, yási nanúaca núa. Quéwa máisiba èeri irìcu nucáucàapináwa —íimaca yái Jesúsca.

³⁴ Quéwa, Jesús yéewáidacalénái camita náalía néemìlaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisica, camita naçái náalimá náalíacawa ìwali.

Jesús sana a un ciego de Jericó

³⁵ Néeseté, Jesús iyaca mawiénita Jericó iyacàlená irí, yá matuíri asìali iyaca néeni, yáawinéericawa àyapu idùlepi isutéerica plata wenàiwicanái ícha ichàbéeyéicawa néenibàa. Isutáca náicha plata yéewanápiná iwènìlaca iyáapináwa. ³⁶ Yái matuírica yéemìlaca manùbéeyéi isàna nachàbáanáwa, yá isutáca yéemìlawa nía, cawínàcaalí yàawa náapicha néeni. ³⁷ Nacàlidaca iríni Jesús Nazaret iyacàlená néeséericani yái càì ichàbacawa chábàì.

³⁸ Iná yái matuírica imáidaca:

—¡Jesús, rey David itaquérinámi, Dios ibànuèrica walí wacuèrinápiná, piicá nupualé! — íimaca.

³⁹ Néese áibanái yèeyéicawa Jesús ipíchalé naciúsaca náichawani, yái matuírica, masànnánápináni. Imáidaca quéwanáta mamáalàacata cachàiníiri iyú:

—¡Pía, rey David itaquérinámica, Wacuèrinápiná, piicá nupualé! —íimaca. ⁴⁰ Néese Jesús iyamáaca ibàlùacawa. Yá Jesús ichùullaca natéénápiná matuíri Jesús yàatalé. Néese matuíri yàacawa néré, yá Jesús íimaca irí:

⁴¹ —¿Càinásica piwàwa numànica pirí? —íimaca yái Jesúsca. Néese matuíri íimaca:

—Nuíwacali, pimàaca catuíca núa —íimaca. ⁴² Jesús íimaca irí:

—Catuíca píawa, peebáidacáiná nuchùnìanápiná pía. Iná yéewa cayábaca píawa —íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta matuírimi iicáidaca àniwa. Yá yàacawa Jesús yáapicha. Yàaca naçái Dios irí cayábéeri. Néese áibanái iiquéeyéicani, nàaca naçái Dios irí cayábéeri.

19

Jesús y Zaqueo

¹ Néeseté, Jesús iwàlùacawa Jericó iyacàlená irìculé. Ichàbacáitawa néenibàa. ² Abéeri asìali càasuíri iyaca néeni, abéeri Jericó mìnali, ípidenéeri Zaqueo. Yái Zaqueo, náiwacalìcani, náiá yeedéeyéica plata yéénánái judío íchawa Roma iyacàlená yàasu gobierno irípiná. ³ Yái Zaqueo iwàwa iicáca Jesústàatá, yáalíacaténá iicáca Jesús. Quéwa, camita yáalimá iicàcani, manùbacáiná wenàiwica Jesús itéesebàa. Maléenéeri naçái yái Zaqueoca, ínà camita yáalimá iicáca Jesús. ⁴ Iná yái Zaqueo ipìacawa Jesús ipíchalépiná. Yá íiríacawa sicómoro yéetaná yàana ìwalibàa yéewanápiná idéca iicáca Jesús. Yái àicu ibàlùericawa àyapu idùlepita, Jesús ichàbacatabàapinàcawa. ⁵ Quéwa, Jesús ichàbaca yàacawa sicómoro yéetaná yáwibabàa, yá iicáidaca chènuniré. Iicáca Zaqueo yáawinéeriwa àicu yàanalìcu. Néese Jesús íimaca Zaqueo irí:

—Zaqueo, piricùawa caquialéta, siùcacáináta iwàwacutá nuyamáacawa picapèe néré — íimaca yái Jesúsca.

⁶ Yá Zaqueo iricùacàtétawa néese. Yá casíimáiri iyú yeedáca Jesús yàataléwa. ⁷ Néese áibanái, naicácáiná Jesús iwàlùacawa néré, yá natàaníca báawéeri iyú Jesús íwali. Yá náimaca nalíwáaca Jesús iwàlùacasawa icapèerìculé asìaliquéi báawéerica, cáanáirica íbáyawaná, yái Zaqueoca. ⁸ Néesezáwa Zaqueo imichàa ibàlùacawa nàacuéssemi. Yá Zaqueo íimaca Jesús irí:

—Péemìacáwa, Nuíwacali, macáita yái nudènièrica, nùapínáca yéema catúulécanéeyéi iríwa. Níara wenàiwica nucobréeyéica ichàbanamawa nuchìwa iyúwa, nuèpùadapíná nalíwani báinúaca yàawiriéricatái yáwanái íicha yái platami nuedéericaté náicha ichàbanamawa —íimaca. ⁹ Yá Jesús íimaca irí:

—Siùca èeri Dios idéca iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —íimaca yái Jesúsca. Néese, Jesús iwènúacawa íimaca áibanái irí:

—Yácáiná asìalica, Abraham itaquérinámiquéi nacái, éwitaté iméeràacáanítawa Dios íicha. ¹⁰ Núacáiná, núa asìali Dios néeséerica, nudéca nùanàaca nucutácáténá níai cabáyawanéeyéica, nuwasàacáténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —íimaca yái Jesúsca.

La parábola del dinero

¹¹ Néeseté idécanáami wenàiwicanái yéemìaca Jesús íimáaná, yá Jesús yéewáidaca nía comparación iyú. Icàlidaca nalíni yái comparaciónca Jesús ìyacáináaté mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí ínáté nayúunáidaca Jesús icuèyèipínaté israelitanái caquialétatá.

¹² Yá íimaca nalí: “Péemìacué comparación: Iyacaté abéeri náiwacali, yèeripínacatéwa áiba cáli néré déeculé, yéewanápiná icuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yásí yèepùanápínatéwa néese icùacáténá nía. ¹³ Ipíchawáise náiwacali yàacawa, yá imáidaca yàataléwa diez namanùbaca yàasu wenàiwicawa. Yá yàaca nachàba manùba plata náalimáwanama. Yá íimaca nalí: ‘Pìacué pimànicaténá pìasu wawàsiwa iyú yái plataca àta nùanàacataléta àniwa’, íimaca nalí. Néese yàacawa náicha. ¹⁴ Aibanáita quéwa náiwacali yàasu cáli néeséeyéi máiní báawaca naicàcani. Yá nabànùaca áibanái wenàiwica náiwacali yáamiwa néré nacàlidacáténá nacuèriná iríwani. Náimaca: ‘Càmita wawàwa wacuèrinápiná yái asìalica’, náimaca.

¹⁵ “Quéwa, idéca nacuèriná imàacaca náiwacali icùaca yàasu cáli néeséeyéiwa, yá náiwacali yàanàaca néese àniwa. Yá imáidaca yàataléwa yàasu wenàiwicanáíwa, níai yeedéeyéicaté íicha plata, yáalíacáténáwa náicha càsimalénácaalí needá náiwacali irípináwa. ¹⁶ Yái yàasu wenàiwicaca idàbàanéerica yàanàaca íiwacali yàataléwa. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái pìasu plataca. Nuedácaté pirípiná diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁷ Néese náiwacali íimaca irí: ‘Cayábacáani. Cayábéeri nùasu wenàiwicaca pía. Pimànicáiná machacàníiri iyú achúméeríina iyú càide iyúwa nuwàwáaná, íná yéewa siùcade numàaca picùaca diez namanùbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica. ¹⁸ Néese yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, nudéca numànica nùasu wawàsiwa iyú yái pìasu plataca. Nuedácaté pirípiná cinco namanùbaca yàawiría ipualé yái plata pièricaté nuchàba’, íimaca. ¹⁹ Néese náiwacali íimaca irí nacái: ‘Numàaca picùaca cinco namanùbaca yàcalé mìnánái’, íimaca yái náiwacalica.

²⁰⁻²¹ “Néeseta quéwa náiwacali yàasu wenàiwica áiba yàanàaca yàatalé. Yá íimaca íiwacali iríwa: ‘Nuíwacali, yáca pìasu platéi. Nuèpùacáténi wáluma iyú nucáapica cayábani, cáalucáiná nuicáca pía, máiníicáiná caluéri píiwitáise, peedáca yái càmlíricaté píibaida piríwa. Peedáca piríwa nacái áibanái ibànacale, càmlíricaté pibàna piríwa’, íimaca. ²²⁻²³ Iná náiwacali íimaca irí: ‘Pía, nùasu wenàiwica báawéerica íiwitáise, pitàacái iyúwa nucháawàaca piináwaná íwali nùuwichàidacáténá píawa. Píalíacaalítéwa caluérisa nuíwitáise, píalíacaalíté nacáíwa nuedáaná nuliwa yái càmlíricaté nuíbaida nuliwa, nuedáaná nacái áibanái íicha nabànacale càmlíricaté nubànacaleta, néese, ¿cáná càmita pimàaca nùasu plata caja néré inísàacáténatéwa nulípiná quirítatá àta nùanàacatalétaté àniwa?’ íimaca yái náiwacalica.

²⁴ Néese náiwacali íimaca áibanái irí iyéeyéica néeni: ‘Peedácué íicha yái plataca. Píacué iríni yái asíalica idènièrica diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, íimaca nalí yái náiwacalica. ²⁵ Yá náimaca náiwacali iríwa: ‘Wáiwacali, ¿cánásica càì pimàni? Yái asíali idéca idèniaca diez namanùbaca yàawiría ipualé yái plataca’, náimaca. ²⁶⁻²⁷ Néese náiwacali íimaca nalí: ‘Péemíacué cayába. Cawinácaalí íibaidéeyéica nulí cayába, numàacáanápíná náibaidaca nulí mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí càmlíyéica íibaida cayába, nuedápiná náicha náibaidacalémica. Níata quéwa, nùuwidenáica càmlíyéicaté iwàwa núa nacuèrinápináwa, píacué píibàaca nía. Peedácué nía nùatalé cháta, yá pinúacué nía’, íimaca nalí yái nacuèrináca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús entra en Jerusalén

²⁸ Idécanáamité càì Jesús íimaca nalí, yá yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná, yéewáidacalénái yáapichawa. ²⁹ Yá batéwata nàanàaca iyacatái pucháiba yàcaléca. Abéeri yàcalé íipidenéeri Betfagé, áiba nacái íipidená Betania. Iyaca nacái néeni abéechúa dúli íipidenéechúa Olivos, yái olivo inàlìmanáca. Yá Jesús ibànùaca ipíchaléwa pucháiba yéewáidacaléwa idécanáami càì íimaca nalí:

³⁰ —Píacuéwa irículé yái yàcaléca iyéerica wapíchalé. Piwàlùacuéwa néré, yá pìanàapínacué burro nadacuèrica néeni, canéeritàacáwa wenàiwica yèeriwa ínata. Piwasàacuéni, pitécué nulíwani. ³¹ Aibacaalícué isutá yéemíawa píawa cánácué yéewa piwasàacani, néese picàlidacué iríwani nuwàwacutácani, núa Píiwacalícuéca —íimaca nalí yái Jesúsca.

³² Néese níai pucháiba yéewáidacaléca nàacawa íicha. Yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús íimáanáté nalí. ³³ Idàbaca nawasàaca burro, yá burro íiwacanánái isutáca yéemíawa nía:

—¿Cánácué piwasàa wapíra? —náimaca. ³⁴ Náimaca nalí:

—Wáiwacalica iwàwacutáni —náimaca.

³⁵ Néese yéewáidacalénái iriadaca yàasu ruana nacáiriwa burro iwaalírìcubàa, yéewanápiná Jesús yàalubáicani, yá natéca burro Jesús yàatalé. Néese Jesús imichàa yáawinacawa burro ínata. ³⁶ Idécunitàacá Jesús yàacawa burro ínata Jerusalén iyacàlená nérépiná, manùbéeyéi naliada nàasu ruana nacáiriwa Jesús ipíchalé àyapulìcubàa burrocáténá lipìna ínatabàa càide iyúwaté náíwitàise nàanápiná nacuèrinásàiri icàaluínináwa. ³⁷ Yàacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná Olivos yàasu dúli yàasu yàawa irículé, yá canánama nía Jesús yéewáidacaléca, níai nacái yèepuníyéicawa yáapicha, macáita nadàbaca namáidaca casímáiri iyú. Nàaca nacái Dios irí cayábéeri naicácáináté Jesús imànica madécaná íiwitàise iyúwa yái càmlírica wenàiwica idé imànica. ³⁸ Nacàlidaca nèepunícawa:

—¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, Dios ibànùèrica walí icùacaténácué wía! ¡Píacué canánama iyéeyéica chènuniré, casímáicué piwàwa! ¡Wàaca pirí cayábéeri, pía Dios chènuníseerica! —náimaca. ³⁹ Néese abénaméeyéi fariseo yèepuníyéicawa náapicha wenàiwicanái yèewi náimaca Jesús irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, pìalàa nía cachàiníiri iyú níai péewáidacalécawa, masànanápiná nía, nacàlidacáiná piináwaná ìwali Dios inacáirica pía —náimaca. ⁴⁰ Yá Jesús íimaca nalí:

—Péemíacué cayába, masànacaalí níai nuéwáidacalécata, yáta níai íbaca nacàlidaca nuináwaná ìwali Diosca núata —íimaca nalí yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús iyamáa ibàlùacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, yá iicáca Jerusalén, néese íicháanica manuísíwata ìwali yái yàcaléca, catúulécánacáiná iicáca yàcalé mìnánái, yácáiná Jesús yáalíacatéwa manuiri yùuwichàacáisi yàanàanápínaté nàwali. ⁴² Yá íimaca: “¡Máini nuwàwa píalíacuécawa siùca èeri càinácaalícué iwàwacutáaná pimànica cayábacaténácué píapicha Dios! Cayábacaalícué píapicha Diostá, néese càmitacué yàanàa pìwali yàasu yùuwichàacáisitá. Quéwa càmitacué píalíawa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica.

⁴³ Yàanàapinàcué pirí báawéeri èeri. Piùwidenáicué namànipinàcué iwáiná pìyacàle itéesebàa macáita, ipíchanàcué pimusúacawa yàcalé ícha. Macáitacué náawapinàcuéca píawa. Yá namànipinà ùwicái píipunitacué pitéesebàa macáita. ⁴⁴ Yásí namáalàidacué pìyacàle macái, nanúapinà macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu. Nacàlàlìapinàcué picapèe. Càmita namàacapinà capìi yàasu íba yáawinacawa áiba íba íinata, yá nacàlàlìacuéca macáita yái pìyacàlecuéca. Piicácinàcué càiride iyúwa canéeri iwèni pirí yái nuénáiwana siùca èeri Dios ibànùacatáita núa pìatalécué, nuwasàacaténàcué pía yàasu yùuwichàacáisi ícha”, ímaca yái Jesúsca.

Jesús purifica el templo

⁴⁵ Néeseté Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé. Yá idàbaca imusúadaca macáita wenàiwica iwéndéeyéicaté yàasusi templo ibàacháwalená irìcu. ⁴⁶ Yá ímaca nalí:

—Pidécuéca péemìaca tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalìcuise; Dios ímacaté yàasu templo iwaliwa: ‘Yái nupapèeca nasutàcàalupiná nuícha’, ímacaté yái Diosca. Quéwa, pidécuéca piwènúadacani cayéedéeyéi icapèe iyú, yái temploca, piyéedùacáinàcué plata wenàiwica ícha pichìwa iyúwa —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁷ Néese èeri imanùbaca Jesús yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu. Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, judío íiwacanánái nacái, náinàidacawa nàyaca càinàpinàcaalí iyú náalimá nanúaca Jesús. ⁴⁸ Càmitàacá quéwa náalimá náibàacani, níacáiná canánama wenàiwica cayábaca néemìaca Jesús itàacái.

20

La autoridad de Jesús

¹ Aiba èerité Jesús ìyaca templo irìcu. Yá yéewáidaca ìyaca wenàiwicanái, icàlidaca nalí nacái Dios itàacái cayábéerica, yái tàacáisi ímèerica Jesús iwàwa iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yá sacerdote íiwacanánái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica nàacawa Jesús yàatalé. ² Yá náimaca irí:

—¿Cawiná ibànùa pía pimusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuise, níai iwéndéeyéica yàasusi? ¿Cawiná ichùulìa pía pimusúadánápiná nía? —náimaca. ³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Nuwàwa nusutàcuéca nuémìawa pía nacái. Picàlidacué nulíni: ⁴ ¿Cawiná ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica; Diossica, wenàiwicanáisica? Pímacué nulí càirínàcaalí náicha ichùulìaca Juan ibautizáanápínaté wenàiwica —ímaca yái Jesúsca.

⁵ Nadàbaca natàanica nalíwáaca. Yá náimaca nalíwáaca: “¿Càinásica wáimaca? Wáimacaalí irí, ‘Dioscaté ichùuliacani’, yásí isutàca yéemìawa wía, ‘¿Cánàcué càmita peebáidani?’ càipiná ímaca walí. ⁶ Néese wáimacaalí irí, ‘Wenàiwicacaté ichùulìaca meedáni’, yásí wenàiwica macáita nanúaca wía íba iyú, níacáiná macáita neebáidaca tàì ímèeri iyú Juan itàanícaté Dios inùmalìcuise”, càì natàanica nalíwáaca. ⁷ Néese nacàlidaca Jesús iríni càmitasa náalíawa cawinácaalí ichùuliaté Juan ibautizáanápínaté wenàiwica. ⁸ Néese Jesús ímaca nalí:

—Càita nacái càmita nucàlidacué piríwani cawinácaalí ichùulìaca núa numusúadánápiná nía templo ibàacháwalená irìcuise, níai iwéndéeyéica yàasusi —ímaca yái Jesúsca.

La parábola de los labradores malvados

⁹ Néeseté Jesús idàbaca yéewáidaca wenàiwicanái comparación iyú. Yá ímaca nalí: “Abéeri asìali ibànacaté uva ibànacalená. Yá imàacaca áibanái icuèyèipiná irí yàasu uva ibànacalená, quéwa iwàwacutá nabànùaca irí yàasu uva ìyacanà yéenápíná, yàasu èeripiná needácatáita ìyacanà. Idécánámité imànica náapicha càiri wawàsi, yá yàacawa náicha áibalé madécana èeri. ¹⁰ Uva yàasu èeri yàanàacaté needácaténá ìyacanà, yá bànacalé íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa néré icutácaténá náiwacali yàasu uva ìyacanà yéenápínawa icuèyèi ícha. Quéwa níai icuèyèica bànacalé nacapèedáidacani, yái náiwacali

yàasu wenàiwicaca. Yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacanáca. ¹¹ Néese bànacalé íiwacali ibànùaca nàatalé yàasu wenàiwicawa áibata. Quéwa àniwa natàaníca irí báawéeri iyú, nacapèedáidacani. Yá nachùuliaca yàacawa náicha, càmita nabànù yáapicha uva iyacanáca. ¹² Néese bànacalé íiwacali yèpùà ibànùaca áibata àniwa. Yá àniwa níái icuèyéica uva ibànacalená cacháunáca namànicani. Yá náucacani méetàuculé bànacalé yàaluná íicha.

¹³ “Néese yái uva ibànacalená íiwacali íimaca íináidacawa iríwa: ‘¿Càinásica numàni? Siùcade nubànù nuiriwa, yái cáininéerica nuicáca. Cawàwanáta nàaca íimiétacaná’, íimaca íináidacawa iríwa. ¹⁴ Quéwa níái icuèyéica uva ibànacalená naicácani, yá náimaca nalíwáaca: ‘Yácata yái yeedéeripiná iríwa uva ibànacalená yáaniri yéetácaalípináwa. Ara, wàacuéwa wanúanáni weedácaténá walíwa yàasu bànacalé’, náimaca nalíwáaca. ¹⁵ Iná náibàacani, yá nawatàida náucacani méetàucuta bànacalé yàaluná íicha. Yá nanúacani”, íimaca nalí yái Jesúsca.

Néese Jesús íimaca nalí níái wenàiwicaca: “¿Càinásicué pínáidacawa? ¿Càinásica uva ibànacalená íiwacali imànipiná nalí níái icuèyéicaté irípiná bànacalé? ¹⁶ Siùcade nucàlidacué piríni: Yàanàapiná nàatalé, yá inúapiná níawa. Yásí imàaca áibanái icùaca irípiná yàasu uva ibànacalená —íimaca yái Jesúsca. Néese wenàiwicanái idécanáami néemlacani, yá náimaca Jesús irí:

—¿Càmíirita, canácatáita Dios imànipiná walí cà! —náimaca. ¹⁷ Quéwa Jesús iicáidaca nalí, yá íimaca:

—Néeni, càmicaalícué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía, néese iwàwacutácué pínáidacawa cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse. Icàlidacaté Dios ibànùanápínaté israelitanái irí nacuèrinápiná, quéwa báawáanápínaté naicácani. Càité íimaca:

‘Níái imàníyéica íba ícapèená, nadéca náucaca abéeri íba méetàuculé náichawa, caná iwènicáiná naicácani. Quéwa siùcade máiníiri iwàwacutácawa capíi irípiná yái íba náuquéricaté’,

cài itànàacaté profetaca”, íimaca nalí yái Jesúsca, yéewacaténá náalíacawa yái íba íimáanáca càicanide iyúwa Jesús, yái nacuèrinápiná Dios ibànùerica judíonái irí. ¹⁸ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Péemlacué áiba comparación íba ìwali: Cawinácaalí wenàiwica yúuwèyéicawa iwéré yái íbaca, yásí wenàiwica isubèriacawa. Néese íba yúuwàacaalíwa áibanái ínatabàa, yásí náalacawa ichùmalési iyú —íimaca yái Jesúsca, náalíacaténáwa Dios yùuwichàidáanápínaté manuísíwata cawinácaalí càmiyéica yeebáida Jesús itàacái.

¹⁹ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéyéica wenàiwica templo irícu, nawàwaca náibàaca Jesús yaté èerica náucacaténáni presoíyéi ibànàlìculé, náalíacáináwa icàlidacaté nàwali yái comparaciónca. Càníiri nadé náibàaca quéwani cáalucáiná naicáca wenàiwicanái, manùbacáiná níái yéemièyéica Jesús itàacái casímáiri iyú.

El asunto de los impuestos

²⁰ Néeseté sacerdote íiwacanánái nachùuliaca áibanái asíanái nàacawa Jesús yàatalé, natàanícaténá cáimiétaquéeri iyú Jesús yáapicha, iyúwa cayábéeyéi íiwitáise iwàwéeyéica yéemladaca Dios itàacái. Quéwa cachíwéeyéica nía meedá, nàacawa néré náalimáidacaténá Jesús itàanínápiná báawéeri iyú romanonái yàasu gobierno ìwali yéewanápínáta meedá náibàacani nacháawàacaténá iináwaná ìwali gobernador romanosàiri irí. ²¹ Iná nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wenàiwica, wáalíacawa pitàaníca báisíiri iyú, péewáidaca wenàiwica nacái báisíiri tàacáisi iyú càiripináta. Wáalíaca nacáiwa piicáca macái wenàiwica abédanamata, péewáida nacái wenàiwica nàyacaténá càide iyúwa Dios ichùulíaná nàyaca.

²² Siùcade picàlida walíni: ¿Cayábasica wapáyaidacaalí wáichawa plata iyú níara emperador romanosàiri yàasu gobiernonái icuèyéica wàasu cáli? —náimaca.

²³ Quéwa Jesús yáalíaca náiwitáise báawéeri nawàwáaná nacháawàaca iináwaná ìwali itàacái ìwalíse. Yá ímaca nalí:

²⁴—Píasáidacué nuicá abéechúa moneda. ¿Cawiná yéenáiwana ichanàawa moneda ìwali? ¿Cawiná nacái ípidená ichanàawa ìwali? —ímaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Emperador ípidenáquéi ichanàawa ìwali, yéenáiwana nacái ichanàawa ìwali, yáara romano íiwacaliná, icuèrica macái èeri mìnanaí —náimaca. ²⁵ Yá Jesús ímaca nalí:

—Pipáyaidacué píichawa emperador plata iyú càide iyúwa ichùulíanacué pipáyaidacani. Pimànicué nacái càide iyúwa Dios iwàwáanacué pimànica —ímaca yái Jesúsca. ²⁶ Iná canácata báawéeri tàacáisi Jesús íméerica wenàiwicanái yàacuésemi yéewanápiná nacháawàaca iináwaná ìwali. Néese náináidacawa néemíaca manuísíwata Jesús ímáaná, yá masànacáicata nía íicha.

La pregunta sobre la resurrección

²⁷ Néeseté abénaméeyéi saduceo nàaca naicáca Jesús. Saduceonái náimaca càmitasa yéetéeyéimiwa nacáucàawa áibaalípiná. Saduceonái iwàwaca wenàiwicanái iicáanica Jesús iquíniná, íná nasutáca néemíawa Jesús, náalimáidacaténá naicáwani. Yá nacàlidaca irí tàacáisi. Náimaca irí:

²⁸ —Pía, yéewáidéerica wenàiwica, profeta Moisés itànàacaté tàacáisi íméerica Dios ichùulíanacué wía judíoca wamànínápiná cà: Asìali yéetácaalíwa méenibeta, néese iwàwacutá yéenasàiri yeedáca iríwa yéenasàiri ínumiwa yàacawéetúapínáwa yéewacaténá idèníaca úapicha yéenibewa naiquéeyéipíná càiyéide iyúwa yéetéerimiwa yéenibemi, yéewanápiná nàyaca wenàiwica icuèyéipíná yéetéerimiwa yàasu cáli. ²⁹ Uwé, áibaalíte nàyaca siete namanúbaca yéenanái. Nabèeri yeedáca abéechúa ínupínáwa, quéwa yéetácawa uícha méenibeta. ³⁰ Inaté íméeréerimi yeedáca ibèeri ínumicawa. Néese yéetácawa uícha méenibeta. ³¹ Néese íméeréerimi àniwa yeedáca úa, càita nacái yéetácawa uícha méenibeta. Càité níai sietéeyéicaté imanúbaca needáca úa. Yá néetácawa uícha macáita méenibeta. ³² Néese úanama yéetáwa náami nacái. ³³ Uwé, báisícaalí yéetéeyéimiwa icáucàacawa áibaalípinátá càide iyúwa áibanái íináidáanáwa, ¿càinápinásica uníri náicha níara sietéeyéimica? Càmita náalimápiná náalíacawatá, macáicáináta náinuca úa —náimaca, naicáanica Jesús iquíniná. ³⁴ Néese Jesús ímaca nalí:

—Chái èeri irícu, asíanái, inanái nacái nacásàacawa. ³⁵ Quéwa cawinácaalí wenàiwicanái Dios imàaqueeyéipínáca icáucàacawa áiba èeriwa nàacaténáwa chènuniré, asíanái, inanái nacái, càmita nacásàapínáwa. ³⁶ Càmita nacásàapínáwa càmicáiná náalimá néetácawa quirínama, nàypínacáiná càide iyúwa ángelnái ìyáaná. Níacáiná Dios yéenibepínáca nía, Dios imichàidacáiná nía yéetácáisi íicha. ³⁷ Profeta Moisés nacái yáasáidacaté walí yéetéeyéimiwa nacáucàanápínácaawa áiba èeriwa. Moisés itànàacaté tàacáisi wáalíacaténáwa maléenéeri àicu ìwali yeeméericatéwa ìyaca quichái iyú, Dios ìyacáináte néré, yáté Moisés yéemíaca tàacáisi íméerica: Yái Wacuèriná Dios, yácata Nacuèrináca, níai wàawirinámica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái. ³⁸ ¡Dios càmita icúa yéetéeyéimi ichéeca meedá! ¡Néese Dios icúaca cáuyéi wenàiwica! Iná iwàwacutácué píalíacawa cáuca nía Dios yáapicha siúca, níara Abraham, Isaac, Jacob nacái, éwita néetácáanítatéwa madécaná camuí ipíchawáiseté Moisés ìyaca, cáucáiná macáita wenàiwica Dios icuèyéica. Iná yéewa wáalíacawa Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa áiba èeriwa —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese áibanái yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu náimaca Jesús irí:

—Pidéca picàlidaca cayábani, pía yéewáidéerica wenàiwica —náimaca. ⁴⁰ Yá cáaluca níai Jesús yùuwidenáica. Càmita nawàwa nasutáca néemíawani quirínama, ipíchaná báica nía wenàiwicanái yàacuésemi.

¿De quién descende el Mesías?

⁴¹ Jesús ímaca nalí:

—Càmitacué pialíawa cayába Mesías ìwali, yái picuèrinápinácuéca Dios ibànùèripinácuéca piri, píacué judíoca. Pímacáitacué rey David itaquérinámica meedáni. Quéwa rey David ímacaté nacái áiba wawàsi Mesías ìwali. ⁴² David itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise, yái tàacáisi waléerica cuyàluta Salmos irìcuíse. Càité David ímaca:

‘Nucuèriná Dios ímacaté Nuíwacali irí: Píawinawa nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

⁴³ idècunitàacá numawèniadaca pícha macái piùwidenáíwa, ímaca yái Diosca’, càité ímaca yái Davidca. ⁴⁴ Yái rey Davidca ímacaté Mesías ìwali ‘Nuíwacali’, íná éwita rey David itaquérinámicaánítani, yái Mesíasca, càicáaníta iwàwacutá náimaca ìwali rey David Iiwacali nacáicani —ímaca nalí yái Jesúsca, icàlidaca nalí ìwaliwa, yái Mesíasca.

Jesús acusa a los maestros de la ley

⁴⁵ Macái wenàiwicanái iyéeyéica néeni néemíaca nàyaca Jesús itàacái, yá Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa: ⁴⁶ “Piicácué píchawa níai yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu. Picácué pìyaca càide iyúwa nàyáaná. Casímáica nèepunícawa nanáawani cáaléeri yáapichawa, náasáidacaténá nadéca néewáidacawa madécaná èeri, nayúunáidacáiná nasímáidaca Dios. Nawàwa wenàiwicanái itàidaca nía cáimiétaquéri iyú bamuchúamibàa yàalé manùbéeyéi wenàiwica naicácaténá nía. Máini nawàwa náawinacawa yàalubáisi íinata náawinacatáicawa níara cáimietacanéeyéica wenàiwicaca judíonái yéewáidacàalu irìcu. Nacutá nacái yàalubáisi cayábanaméeyéi macái wenàiwica yàacuésemi nayáacaténá nayáacaléwa náapicha, yéewacaténá áibanái naicáca nía càiyéide iyúwa máiniyéica cachàinica. ⁴⁷ Nayéedua nacái náicha nacapèemi, nàasumi nacái níai catúulécanéeyéi inanáica manìríyémica. Néese nasutáca Dios déecuiri iyú, yéewacaténá áibanái iyúunáidaca cayábaca náiwitáise. Níacata Dios yúuwichàidéeyéipiná cachàiníri iyú yáwanái náicha áibanái cabáyawanéeyéica”, ímaca nalí yái Jesúsca.

21

La ofrenda de la viuda pobre

¹ Jesús iyacaté templo irìcu, yá iicáidaca wenàiwica irí iriàdéeyéica yàasu platawa ofrenda yàalu irìculé namàacacaténá Dios iríni. Yá iicáca càasuíyéi nalladaca plata. ² Néese Jesús iicáca inanái yàanàaca néré, máini catúulécanéechúa, inìrimi yéetéchúamicatéwa íicha. Yá ulladaca àasu ofrendawa ofrenda yàalu irìculé, pucháiba moneda cobréeyéi púubéeyéi, càmiyéica máini cawènica. ³ Néese Jesús ímaca yéewáidacalénái iríwa:

—Péemiácué cayába, úai catúulécanéechúa manìríchúamica udéca umàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú Dios iiquéri càiride iyúwa manuiri iwèni náicha canánama, níai yúuquéeyéica plata ofrenda yàalu irìculé. ⁴ Macáita níai áibanái nàaca ichàbéericawa meedá, máisibáwanáita nàasu cawèníri íichawa; úata quéwa éwita catúulécanácáaníta úa, càicáaníta ùaca macáita yái udènièrimica uwènlanápináca uyáacaléwa —ímaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que el templo será destruido

⁵ Aibanái natàanica nàacawa templo ìwali cayábéeri iicácanáwani, yàasu cawèníyéi íba ìwali nacái, áiba cawèníri wawàsi nacái wenàiwica imàaquéerica Dios irípiná ofrenda iyú. Néese Jesús ímaca nalí:

⁶ —Aibaalípiná imáalàacawa macáitacué piiquéerica yái temploca. Yásí canácata capíi yàasu íba yáawinéeripinácawa áiba íba íinata. Namáalàidapiná macáita —ímaca yái Jesúsca.

Señales antes del fin del mundo

⁷ Néese nasutáca néemíawa Jesús. Yá náimaca irí:

—Wáiwacali, ¿chácaalínásica ichàbapináwa yái picàlidéerica walí templo ìwali? ¿Càinásica iyú wadépiná wáalíacawa mawiénica yéenáíwaná, yái templo imáalàacatáipinácawa? — náimaca.

⁸ Néese Jesús íimaca nalí: “Piicácué píchawa cayába ipíchaná áibanái ichìwáidacuéca pía ipíchawáise èeri imáalàacawa. Manùbacáiná wenàiwica nàanàapíná icàlidéeyéi ichìwawa. Náimapíná núacasa níata. Yá nacàlidapíná nachìwawa. Càipíná náimaca: ‘Núacata yái Mesíasca, ípidenéeri Jesucristo, israelita icuèrinápináca’, càipíná náimaca namànica nachìwawa. Aibanái nacái náimapíná: ‘Idéca Jesucristo yàanàaca icùacaténá macáita’, càipíná náimaca. Quéwa picácué peebáida nalíwani. ⁹ Nacàlidapínácué pirí ùwicái iináwaná ìwali, náimapíná nacái namàníinása ùwicái nacuèrinánái ípunitawa, quéwa picácué cáalu píawa. Càita iwàwacutápiná namànica quéechacáwa, quéwa càmitàacá imáalàapínáwa yái èeriquéi”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁰ Néese Jesús íimaca nalí àniwa: “Aiba cáli néeseéeyéi napéliapíná áiba cáli néeseéeyéi ípunitawa. Aibanái gobierno namànipíná ùwicái áibanái gobierno ípunitawa. ¹¹ Yá cáli icusúapínáwa cachàiníiri iyú madécaná yàcalé. Manùbéeyéi wenàiwica néetápináwa máapicái iyú, uláicái iyú nacái, madécaná cáli néeseéeyéi. Capìraléeri cáli irìcuwa naicáwa wawàsi icalùadéeripíná naicáca, áiba wawàsi nacái manuínáméeyéi yáasáidéeyéipínáca èeri mìnánái irí mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínácawa.

¹² “Quéwa ipíchawáise naicáca càiri wawàsi, yá áibanái náibàapínácué píawa, namànipínácué pirí báawéeri peebáidacáinácué nutàacái. Nawatàidapínácué píawa judiónái yéewáidacáalu néréwa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali. Yá náucapínácué píawa presoíyéi ibànaliculé. Natépinácué píawa nacháawàacaténácué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa, náiwacanánái irí nacáíwa peebáidacáinácué nulí. ¹³ Càita Dios imàacapínácué picàlidaca nalí nuináwaná ìwali, peebáidacuéca nutàacái. ¹⁴ Ipíchawáise náibàacuéca pía, picácué péewáidawa càinácaalípinácué picàlidáaná nalí piináwanáwa. ¹⁵ Néenialícáiná numàacapínácué pitàanica máiní cáalíacáiri iyú, yéewanápiná càmítacué piùwidenái nadé namawèniadacuéca pìasu tàacáisi. ¹⁶ Quéwa, pisèenáicué, péenánáisiwacué nacái, pìawiría yéenánái nacái, pìacawéeyéiná nacái, nacháawàapínácué piináwaná ìwali nacuèrinánái iríwa. Nanúapínácué abénáméeyéi péenáwa. ¹⁷ Yásí macái èeri mìnánái báawacuéca naicáca píawa peebáidacáinácué nutàacái. ¹⁸ Quéwa càmítacué yúucapínáwa nuícha abéeri péená, ibatàa achúméerína pináta, càmita yúucapínáwa nuícha. ¹⁹ ¡Peebáidacué mamáalàacata tàì íiméeri iyú, pìideníacué piùwichàanáwa nacái matuúbanáiri iyú, yéewacaténácué peedáca piríwa picáucawa càmíiri imáalàawa!

²⁰ “Piicácaalípinácué úwinái ibàlùacawa Jerusalén iyacàlená itéese, yásí píalíacuécawa mesúnamáita namáalàidáanápíná yái Jerusalénca. ²¹ Iná iwàwacutápiná cawinácaalí wenàiwica iyéeyéica cháí Judea yàasu cáli ínata napìacawa dúli inàliméeri nérépiná. Cawinácaalí iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irìcu iwàwacutápiná napìacawa yàcalé irìcuíse. Cawinácaalí nacái iyéeyéica manacúalibàa, iwàwacutápiná càmita nèepùawa Jerusalén iyacàlená irìculé. ²² Néenialícáiná Dios yàasu manuíri yùuwichàacáisi yàanàapíná israelitanái ìwali. Macáita ichàbapínácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalícuíse. ²³ ¡Néenialípiná inanái nàuwichàapínáwa manuísíwata, cawinácaalí idéerìcuíyéica, nía nacái inanáica yéeyéica quìrasì ìiraca ìinisi!, càmíicáiná náalimá napìacawa ráunamáita, naicápiná nacái néenibewa nàuwichàacawa. Yá nàuwichàapínácawa báawanama níái Israel yàasu cáli néeseéeyéica, yáicáiná Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàapíná nàwali. ²⁴ Abénáméeyéi néetápináwa espada machete nacáiri iyú. Uwinái íibàapíná áibanái, yá natépiná níawa macái cáli imanùbaca íinatalépiná. Néese càmíiyéi judío namáalàidapíná Jerusalén iyacàlená, yá nacùapínácani àta imáalàacatalépinátawa nàasu èeri Dios imàaquéeripíná nalí nacùanápínáni, ipíchawáise yèepùadacani judiónái irí àniwa, yái Jerusalénca”, íimaca yái Jesúsca.

El regreso del Hijo del hombre

²⁵ Jesús íimaca nalí: “Néese wenàiwica naicápiná wawàsi capìraléeri cáli irìcuwa, manuínáméeyéi wawàsi nacalùadéeripíná naicáca, èeri ituírìcu, quéeri nacáíwa, dùlupùta

nacáíwa náalíacaténáwa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa. Chái èeri irìcu nacái, èeri mìnánái máiní cáaluca náináidapínáwa, càmita náalíawa càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica, manuírí únicáiná imànìpíná isànwà cachàini, manuínáméeyéi màladàca nacái ipìapínacawa cachàinìrì iyú. ²⁶ Néenialípiná achúma wenàiwica néetápináwa nacalùniwa, cáalucáiná náináidapínacawa idècunitàacá nacùaca yàanàaca yái manuírì yùuwichàacáisi yàanèeripínacawa èeri mìnánái ìwali. Níacáiná cachàiníiyéi wawàsi iyéeyéica chènuniré, nacusúacawa macáíwa. ²⁷ Néese macái èeri mìnánái iicápiná núa, núa asìali Dios néeséerica, nùanàapíná acalèe yèewíise cachàinìrì nuíwitàise iyúwa, nucamaláná mèlumèluírì irìcuwa nucùacaténá macáita. ²⁸ Idàbacaalípiná ichàbacawa macáita yái wawàsica, yásí pichàiniadacué piwàwawa, pimichàidacué píiwitáisewa nuípunita, piicáidacué chènuniré, caquialécáináta nùanàapínáca nuwasàacuéca píá”, ímaca yái Jesúsca.

²⁹ Néese Jesús icàlidaca nalí comparación yéewáidacaténá nía. Yá ímaca nalí: “Piicácué higuera yéetaná, áibanái àicu íiwitáaná nacái iyéeyéica chái Israel yàasu cáli íinata. ³⁰ Piicácaalícué àicu imusúadaca ibáináwa, yásí píalíacuécawa mawiénica camuí. ³¹ Càita nacáicué piicácaalípiná ichàbacawa yái nucàlidéericuécá pirí ìwali, yásí píalíacuécawa mawiénica Dios yàasu èeri icùacaténá macáita.

³² “Péemíacué cayába, macáita yái siùquéerica tàacáwa nucàlidacuécá pirí ìwali, macáita ichàbàanápínáwa ipíchawáise néetácawa macáita wenàiwica iyéeyéica néenialíwa. ³³ Yái capìraléeri cáli, èeriquéi nacái namáalàapínáwa áibaalípiná, néese nutàacái càmita imáalàapínáwa. Macáita ichàbapínacawa càide iyúwa nucàlidáanácúé píriní.

³⁴ “Piicácué píichawa cayába ipíchaná piwènúadacuécá nuícha píiwitáisewa pimànínápínácué pibáyawanáwa, picàmáanápíná nacái, píináidáanápíná nacáíwa mamáalàacata èeri irìcuírì wawàsi ìwali. Picácué càì pimànica, néese picùacué nùanàaca àniwa. ³⁵ Yáacáiná yùuwichàacáisi yàanàapíná ráunamáita macái èeri mìnánái ìwali càide iyúwa trampa íibàaná cuwèsi isicúasíwata. ³⁶ Pichùnìacué cayába píiwitáisewa. Pisutácué Dios íicha mamáalàacata cachàinìcaténácué píiwitáise plidenlàanápínácué macáita yái ichàbàanápínacawa, yéewacaténácué plànàaca pibàlùacawa nuípunita, núa asìali Dios néeséerica”, ímaca yái Jesúsca.

³⁷ Néenialíté Jesús yéewáidaca wenàiwica èeríapinama templo irìcu. Néese catá imanùbaca yàaca iyamáacawa dúli néré ípidenácatalé Olivos, yái olivo inàlimanáca. ³⁸ Yá èeri imanùbaca macáita wenàiwica nàanàaca templo irìculé mapisáisiwata néemíacaténá Jesús itàacái.

22

Conspiración para arrestar a Jesús

¹ Mawiénicaté judiónái yàasu culto ípidenéri Pascua nayáacaalíté pan cà mírì idènià levadura. ² Sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu nacutáca càinápinácaalí iyú yéewanápíná nanúaca Jesús, ibàacanéeri iyúta quéwa cáalucáiná nía wenàiwicanái íicha.

³ Néese Satanás iwàlùacawa Judas iwàwalìculé, ichùuliaca Judas imànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná, yái ípidenéerica Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacaléca docenácaté nía. ⁴ Néese Judas yàacawa itàaníca sacerdote íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái úwi íiwacanánái templo néeníiyéica. Yá Judas itàaníca náapicha Jesús ìwali yéewanápíná itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁵ Yá casímáica nawàwa, náimaca irí nàanápínáté irí plata itéenápíná nía Jesús yàatalé náibàacaténáni. ⁶ Cayábaca Judas yéemíaca náimáaná irí. Yá Judas idàbaca icutáca wawàsi càinácaalícatáipínáta yáalimá itéca nía Jesús yàatalé náibàacaténáni, càmicataléta máiní manùba wenàiwica iyaca Jesús yáapicha.

La Cena del Señor

⁷ Néeseté yéenáiwana yàanàaca judiónái imànicatáica yàasu cultowa ípidenéri Pascua, nayáacatáita pan cà mírì idènià levadura. Yáté èerica iwàwacutá nanúaca oveja wàlisài

nayáacaténá oveja iiná Pascua yàasuná culto yaalí. Càita judiónái iwàwalica càinácaalíte iyú Dios iwasàaca nàawirináimi Egipto yàasu cáli ícha. ⁸Néese, Jesús ichùuliaca Pedro, Juan nacái, yá ímaca nalí:

—Píacué pichùniá walípiná yàacàsi Pascua pinéerica wayáacaténáni —ímaca yái Jesúsca.

⁹Yá nasutáca néemíawani:

—¿Alénásica piwàwa wachùnìacani? —náimaca. ¹⁰Jesús ímaca nalí:

—Piwàlùacuéwa Jerusalén iyacàlená iriculé, yá pìanàapináuécá asìali iwáacutéri úni catùalìcu. Píacuéwa asìali yáamíse aléera iwàlùacatalécawa. ¹¹Píimacué capìi íiwacali irí: ‘Yáara Yéewáidéerica wía iwàwaca isutáca yéemíawa pía, alénácaalí capìi imàdàaná ìya iyáacatáipiná iyáacaléwa Pascua pinéerica yéewáidacalénái yáapichawa’, píimacué irí. ¹²Néese yáasáidapináué piríwani, manuírì capìi imàdàaná ìyéerica chènunibàa cáli inàni ícha, nachùnìerica cayába. Pichùnìacué walí wayáapiná néeni Pascua piná —ímaca yái Jesúsca.

¹³Iná nàacawa, yá nàanàaca macáita càide iyúwa Jesús ímáanáté nalí. Néese nachùnìaca yàacàsi Pascua pinéerica.

¹⁴Néeseçáwa catácanáami nàwali, iwàwacutácaalíte nayáaca, yá Jesús yàanàaca yáawinacawa mesa iwéré apóstolnái yáapicha. ¹⁵Néese, Jesús ímaca nalí:

—¡Máadáini nuwàwacatécué nuyáaca píapicha yái yàacàsi Pascua pinéerica ipíchawáise nuétácawa! ¹⁶Càmicáiná nuyáapiná quirínamani àta ichàbacatalétawa macáita càide iyúwa Pascua ímáaná, yásì nuyáapiná àniwani píapichacué, Dios iyacàle irìcu Dios icùacataléca macáita chènuniré —ímaca yái Jesúsca.

¹⁷Néese Jesús yeedáca abéechúa copa icáapi iriculéwa, idènièchúa irìcuwa uva ituní. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá ímaca nalí:

—Peedácuéni, pìiracuéni, piwacùacué pìwaliwáacawani; ¹⁸càmicáiná nuìrapiná quirínamani yái uva ituníca àta Dios idàbacatalépináta icùaca macáita —ímaca yái Jesúsca.

¹⁹Néese Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa. Idécanáami yàaca Dios irí cayábéeri, yá isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni. Néese ímaca nalí:

—Yácata nuiná yái, yéetèeripináuécawa píchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalìsewa. Piyáacué yái panca piwàwalicaténáué nuétáanáuéca píchawalíná —ímaca yái Jesúsca.

²⁰Néeseçáwa idécanáami nayáaca yái yàacàsi Pascuaca, Jesús yeedáca copa icáapi iriculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá ímaca nalí:

—Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripinácawa nuíchawa cruz ìwali pirípináuéwa, ipíchanáué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalìsewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pirí báisìiricani yái wàlisài wawàsi Dios imànírica wenàiwicanái yáapicha nuwasàanápíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, nuíranácáiná imusúapinácawa nuíchawa nalípináwa.

²¹Quéwa, siúcata yái asìalica itèeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa, yácata yái yáawinéericáwacawa iyáaca iyáacaléwa núapicha. ²²Núacáiná, núa asìali Dios néeséerica, nuétápinácawa càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. ¡Quéwa máini yùuwichàapinácawa yái asìalica itèeripináca nùuwidenái náibàacaténá núa! —ímaca yái Jesúsca.

²³Néese Jesús yéewáidacalénái nadàbaca nasutáca néemíawa níawáaca chánácaalísica néená yái càì itèeripináté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, càmicáinatécáwa nàalíawa càinácaalí Judas imànílinápinaté.

Quién es el más importante

²⁴Néese níai yéewáidacaléca natàaníca nalíwáaca ùuléri wawàsi iyú chánácaalí néená wenàiwicanái iiquèeripináté càiride iyúwa máinìri cachàini áibanái ícha canánama.

²⁵Quéwa Jesús ímaca nalí: “Chái èeri irìcu, càmíiyéi judío icuèrinánái nacùaca nàasu cáli néeséeyéiwa cachàinìri iyú, nachùulla nacái nàasu wenàiwicawa nacàlídàanápíná nàwali: ‘Cayábéeriquéi wacuèrinásàirica, imànírica walí cayábéeri’, càì nachùuliaca

nàasu wenàiwicawa nacàlidáanápíná. ²⁶ Quéwa, iwàwacutácué càmita pìya càide iyúwa nàyáaná. Cawinácaalícué péená iwàwéerica Dios iicácani càiride iyúwa cachàiníríca náicha canánama, néese iwàwacutá iicáca yáawawa càiride iyúwa máinírí càmita cachàini náicha canánama, iyúwa piméeréericué, íbaidáanápíná áibanái irí canánama. Cawinácaalícué péená nacái iwàwéerica Dios imàacaca ichùuliaca áibanái wenàiwica, iwàwacutá íbaidacuéca pírí canánama càide iyúwacué pìasu wenàiwica imàníná. ²⁷ Chái èeri irìcu níara máiníyéica cachàini áibanái íicha náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, néese áibanái càmlíyèi cachàini náibaidaca nalí, natéca nalí nayáapínáwa. Quéwa càmitacué nuwàwa pimànica càide iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái imàníná. Nudéca nùasáidacuéca pírí càinácaalí iwàwacutáanácué pìyaca. Núa, Píiwacalícuéca, nudéca nùyaca pèewibàa càide iyúwa càmlíri cachàini, iyúwa wenàiwica íbaidéerica áibanái irí canánama.

²⁸ “Pidécuéca pìyaca núapicha mamáalàacata, pìidenàacuéca nacái núapicha nùuwichàacái. ²⁹ Iná numàacapínácué picùaca núapicha wenàiwicanái càide iyúwa Núaniri Dios imàacáanáté nucùanápíná wenàiwicanái. ³⁰ Yá piyáapínácuéca piyáacaléwa núapicha Dios iyacàle irìcu nucùacatalépináca macáita. Néenialípiná píawinacuécawa pìasu yàalubáisi íinatawa picùacaténácué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiríaca”, íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³¹ Néese àniwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, péemla cayábani. Satanás idéca isutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápíná Satanás yáalimáidacuéca iicáwa pía cachàinírí iyú. ³² Quéwa, nudéca nusutáca pírí Dios íicha, imàacáanápíná peebáidaca nulí mamáalàacata. Néese idécanámi piwènúadaca píiwitáisewa nulípiná àniwa, yá pichàiniada nawàwa, níái péenánáicawa neebáidacaténá nulí tàì íiméeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese Simón íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, abédanama nuíwitáise píapicha nùanápíná presoíyèi ibànalículé píapicha, éwita iwàwacutácaalí nuétácawa nacái píapichawa —íimaca yái Simón Pedroca. ³⁴ Jesús íimaca Pedro irí:

—Pedro, péemla cayába, ipíchawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipíná pichìwawa máisiba yàawiría, píimapíná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

Se acerca la hora de la prueba

³⁵ Néese Jesús isutáca yéemla nía:

—Bàaluté nubànùacué pía picàlidacaténá nalí nutàacái, yáté càmitacué nubatàa pitéca saco, plata yàalu nacái, áiba costiza nacáiripíná nacái. Néeni, ¿iwàwacutéerisícuéwa pírí quirítani néenialíté? —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Càmírí —náimaca irí. ³⁶ Néese Jesús íimaca nalí àniwa:

—Quéwa, siùca péemlacué comparación: Siùcade cawinácaalí idènièrica saco, iwàwacutá itéca yáapichawani, itéca nacái plata yàalu. Cawinácaalí canéerica irí espada machete nacáiri, iwàwacutá iwéndaca yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa, iwèlìacaténá iríwa espada. ³⁷ Nudéca nucàlidacuéca pírí yái comparaciónca píalíacaténácuéwa càulenápínáca píicha yái ichàbáanápínácawa mesúnamáita iwàwacutáacáiná namànica nulí macáita iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Abéeri profeta íimacaté nùwali: ‘Yá nàuwichàidapínácani báawéeyéi yáapicha’, càité itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali. Macáita tàacáisi natànèericaté nùwali Dios inùmalícuíse, iwàwacutá ichàbacawa càitade iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, iyaca walí pucháiba espada machete nacáiri —náimaca. Yá Jesús íimaca nalí:

—Yácata, wadéca watàaníca —íimaca yái Jesúsca, càmicáináté náalía néemíaca càinácaalíté íimáaná yái comparación Jesús icàlidéerica nalí.

Jesús ora en Getsemaní

³⁹ Néesetécáwa Jesús imusúacawa Jerusalén iyacàlená irìcuíse. Càide iyúwaté íiwitáise iyáaná néenialité, yàacawa táiyápi dúli néré, ípidenéechúa Olivos, yái olivo inàlimanáca. Yéewáidacalénái nàacawa yáamiwáise. ⁴⁰ Jesús yàanàaca néré, yá íimaca nalí:

—Pisutácué píawawa Dios íicha, càminápiná imàaca Satanás yáalimáidacuéca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese Jesús yàacawa náicha càita meedá idècuni iyúwa asìali yúucacatalé íba. Yá ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa néeni isutácaténá Dios íicha. ⁴² Yá Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, piwàwacaalí, yá piwasàaca núa íicha yái nùuwichàanápínacawa. Quéwa, càmicaalí piwàwa piwasàaca núa, yá picá pimàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese pimàni càide iyúwa piwàwáanáwa”, íimaca yái Jesúsca.

⁴³ Yáta abéeri ángel chènuníiséeri imàacaca yáawawa Jesús iicácani. Yá ángel ichàiniadaca Jesús iwàwa. ⁴⁴ Máini Jesús yùuwichàacawa manuísíwata idècunitàacá isutáca Dios íicha manuísíwata. Yá islàbèdeca imusúacawa íicha iyúwa irái idupíacaalíwa cáli iwéré.

⁴⁵ Idécánámi Jesús isutáca Dios íicha, yá imichàa ibàlùacawa, yàacawa yéewáidacalénái yàataléwa. Yá yàanàaca nía iiméeyéicáita máinícáiná achúmaca nawàwa, ínáté naimáca nàyaca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué piimá piyaca? Pimichàacuéwa pidapùle íichawa. Pisutácué píawawa Dios íicha, càminápiná imàaca Satanás yáalimáidaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa —íimaca yái Jesúsca.

Arrestan a Jesús

⁴⁷ Idècunitàacá Jesús itàaníca nalí, yá madécaná wenàiwica yàanàaca nàatalé. Judas yàacawa náiwitápu, yái abéeri yéewáidacaléca, docenámica nía. Néese Judas yàacawa Jesús yàatalé isùsùacaténá Jesús inàni ìwali càide iyúwaté náiwitáise iyáaná natàidáanáté wenàiwica cáininéerica naicáca. Càica Judas imànica yáasáidacaténá nalí cawinácaalíni, yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—Judas, ¿cáná picháawàa núa nùuwidenái iríwa iyú yái pisùsùanáca nunàni ìwali, càide iyúwa cáinináca nacáicaalí piicá núa, núa asìali Dios néeséerica? —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Níai yéewáidacaléca iyéeyéica Jesús yáapicha naicácáiná càinácaalí Judas imànínápináté, ínáté náimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿piwàwasica wanúaca nía espada iyú? —náimaca.

⁵⁰ Néese abéeri néená níai yéewáidacaléca iwatàaca yàasu espada machete nacáiriwa. Yá yáalimáidaca ipéliacatátá, yá inúacatàatáni espada iyú sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwica. Quéwa isasàacáita asìali yùuwi yéewápuwáiséechúa. ⁵¹ Quéwa Jesús íimaca yéewáidacalénái iríwa:

—Pimàacacuéni, picácué pipélica —íimaca yái Jesúsca. Yá Jesús imàacaca icáapiwa yùuwi ìwali yái asìalica, yá ichùnìacani. ⁵² Néese Jesús isutáca yéemìawa sacerdote íiwacanánái, nía nacái úwinái icuèyéica templo, nía nacái judío íiwacanánái béeyéica yàanèeyéicaté náibàacaténáni. Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué pìanàa nùatalé cacáapisàiwaca, espada, wacàba nacái, càide iyúwa piicáaná cayéedéerimi? Càmitacué iwàwacutá càì pimànica càmicáinácué nupéliapíná píipunita. ⁵³ Macái èeri imanùbaca nùyacatécué píapicha templo irìcu, quéwa càmitatécué píibàa núa, ibatàa pidunùanápínácué nùwalita, càmitacué píibàa núa. Quéwa, siùcade Dios imàacacué píibàaca núa, yácata nacái Satanás yàasu èeri ichùulìacatáicuéca píiwitáise catéeri —íimaca yái Jesúsca.

Pedro niega conocer a Jesús

⁵⁴ Néese náibàaca Jesús. Yá natéca Jesús sacerdote íiwacaliná icapèe néré. Pedro yàacawa náamiwáise déecuíseta. ⁵⁵ Ipíchawáiseté nàanàaca néré áibanái napucúadacaté quichái bamuchúami bàacháwalìcu. Níai úwinái náawinaca nàanabàca quichái. Néese Pedro

yàanàaca néré yáawinaca nacáíwa yàanabàca náapicha. ⁵⁶ Néese inanái íibaidéechúa néeni uicáca Pedro yáawinacawa ìyaca yàanabàca quichái, yá uicáidaca irí. Néese úumaca nalí:

—Yá asìaliquéi Jesús yáapichéeri —úumaca nalí. ⁵⁷ Quéwa, Pedro icàlidaca ichìwawa, íimaca càmìtasa yáalía Jesús ìwali. Yá Pedro íimaca ulí:

—Pía, inanái, càmìta núalía ìwali —íimaca yái Pedroca, cáalucáinani. ⁵⁸ Néese áiba iicácani, yá íimaca Pedro irí:

—Pía nacái néená, níara yáapichéeyéica —íimaca. Quéwa Pedro íimaca irí:

—Càmírita, asìali, càmírica néená núaquéi —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

⁵⁹ Néese batéwa abéeri hora idénáami àniwa áiba íimaca nalí àniwa cachàiníiri iyú:

—Báisíta, yáapichéerimicani yái asìalica, yácáiná Galilea yàasu cáli néeséeri nacáicani —íimaca nalí Pedro ìwali. ⁶⁰ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Pía, asìali, càmìta núalíawa càinácaalí íimáanáca yái píiméerica —íimaca yái Pedroca. Idècunitàacá Pedro itàanáca nalí, yáta cawámai itàaca. ⁶¹ Néese Jesús iwènúa iicáidaca Pedro irí, yáta Pedro iwàwalica tàacáisi Jesús icàlidéericatè irí: “Ipíhawáise cawámai itàaca yáta catáquéi, yá pimànipiná pichìwawa máisibàawiría, píimapiná càmìtasa píalía nùwali”, càité Jesús íimaca Pedro irí. ⁶² Yá Pedro imusúacawa náicha, yá íicháanáca cachàiníiri iyú.

Se burlan de Jesús

⁶³ Néese níái úwica icuèyéica Jesús, naicáanáca iquíniná, nanúadáidaca nacái Jesús.

⁶⁴ Nabàliaca Jesús ituí, yá nanúadáidaca inàni ìwali. Néese náimaca Jesús irí:

—Píwicùlida, picàlida walíni, ¿cawínásica níara inúadáidéeyéica píá? —náimaca, naicáanáca iquíniná. ⁶⁵ Yá natàanáca ìwali madécaná báawéeri iyú, mamáalàacata naicáanáca Jesús iquíniná, nabáiniadacaténani.

Jesús ante la Junta Suprema

⁶⁶ Néeseté amaláca yàacawa nawicáu, yá úwinái natéca Jesús Junta Suprema yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, judío íiwacanánái, sacerdote íiwacanánái nacái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu. Yá nasutáca néemíawa Jesús:

⁶⁷ —Picàlida walíni, ¿píatasica yái Mesíasca, judío icuèrináca Dios ibànuèripinátè walí? —náimaca. Néese Jesús íimaca:

—Nucàlidacaalícué pirí núacatáni, néese càmìtacué peebáida nulítáni. ⁶⁸ Nusutácaalícué nuémíawa píatá, càmìtacué picàlida nulítáni. ⁶⁹ Mesúnamáita quéwa núa, asìali Dios néeséerica, núawinapináwa yéewápuwáise yái Dios cachàiníirica náicha canánama, nucàcaténá macáita Dios yáapicha chènuniré —íimaca yái Jesúsca. ⁷⁰ Yá macáita nasutáca néemíawani:

—Néeni, ¿Dios Iirisica píá? —náimaca. Néese Jesús íimaca nalí:

—Yáca núa yái càide iyúwacué píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁷¹ Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Canácata iwàwacutáaná wéemíaca áiba icháawèeri iináwaná ìwali quirínama! ¡Wadéca wéemíaca itàacái báawéeri, icàlidaca ìwaliwa Dios Iiricasani! —náimaca nalíwáaca.

23

Jesús ante Pilato

¹ Néese macáita namichàacawa natéca Jesús Pilato gobernador yàatalé, yái romanosàiri icuèricatè Judea yàasu cáli. ² Néese nadàbaca nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali Pilato irí, yá náimaca Pilato irí:

—Wadéca wàanàaca yái asìalica báawéerica imànica wàasu cáli néeséeyéi íiuitáise namàníinápiná ùwicái gobierno íipunita. Íimaca càmìtasa cayába wapáyaidaca wáichawa emperador plata iyú, yái romano icuèrinásàirica. Íiméerica ìwaliwa nacái Mesíascani, yái judío icuèrináca —náimaca. ³ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinásàirica? —íimaca. Néese Jesús íimaca irí:

—Báisíta, núacani, càide iyúwa píimáaná —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Pilato íimaca sacerdote íiwacanánái irí, áibanái nacái iyéeyéica néeni:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná, yái asíalica —íimaca yái Pilatoca. ⁵ Náimaca quéwa cachàiníiri iyú mamáalàacata:

—Báawaca imànica macái wenàiwica íiwitáise náináidáanápíná namànica ùwicái gobierno íipunita. Idéca yéewáidaca macáita Judea yàasu cáli néeséeyéi. Idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli néré. Siùcade iwàwa yéewáidaca wenàiwica cháí Jerusalén iyacàlená irìcu —náimaca.

Jesús ante Herodes

⁶ Néese Pilato yéemìlaca nalíni, íná isutáca yéemìlawa nía asáisí Galilea yàasu cáli néeséericaalíni, yái Jesúsca. ⁷ Néese idécanáami Pilato yáalíacawa Galilea néeséericani, yá Pilato ichùulíaca natéca Jesús rey Herodes yàatalépiná, Herodes icùacáináté Galilea yàasu cáli. Néenialíté Herodes iyaca Jerusalén iyacàlená irìcu iicácaténá náapicha Pascua yàasuná culto. Iná natéca Jesús Herodes yàatalé. ⁸ Néese Herodes iicáciná Jesús, yá casímáica Herodes iwàwa, madécaná èericáináté Herodes iwàwaca iicáca Jesús. Herodes yéemìlácáináté Jesús iináwaná ìwali, ínáté iwàwa iicáca Jesús imànica áiba wawàsi íiwitáise iyúwa, cà míirica wenàiwica idé imànica. ⁹ Néese Herodes isutáca yéemìlawa Jesús madécaná yàawiría. Quéwa Jesús cà míirita itàaní. ¹⁰ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irìcu iyéeyéica néeni, nacháawàaca Jesús iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníiri iyú. ¹¹ Néese Herodes, nía nacái yàasu úwinái yáapichéeyéica namànica Jesús irí báawéeri nabáiniadacaténáni, natàanica nacái ìwali báawéeri iyú. Néese náucaca cayábéeri bàlesi Jesús ìwalíise, cawèníiri nacái càide iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, yái Jesúsca. Càité úwinái imànica naicáanícaténá Jesús iquíniná. Néese Herodes ichùulíaca natéca Jesús àniwa Pilato yàatalépiná. ¹² Quéechatécáwa Pilato, Herodes nacái nàuwideca namàníyécacawa. Yáté èerica Pilato, Herodes imànica yàacawéeriná iyúwani.

Jesús es sentenciado a muerte

¹³ Néeseté Pilato ìwacáidaca sacerdote íiwacanánái, judío íiwacanánái nacái, madécanáca áibanái wenàiwica náapicha néeni. ¹⁴ Yá Pilato íimaca nalí:

—Pidécuéca pitéca nùatalé yái asíalica. Pidécuéca picàlidaca nulí iináwaná. Pidécuéca picháawàaca iináwaná ìwali píimacáinacué yéewáidacasa wenàiwica namàníinápíná ùwicái gobierno íipunita. Quéwa, nudécata nusutáca nuémìlawani pìacuéseemicué, yá canácata nuiquéeri ìwali ibáyawanáca càide iyúwacué picháawàaná iináwaná ìwali. ¹⁵ Herodes nacái canácata iiquéeri ìwali ibáyawaná, íná Herodes idéca ibànùacani néese àniwa wàataléta. Pidécuéca piicáca canácata ìwali ibáyawaná wanúanápínátáni. ¹⁶ Iná siùcata nuchùulíaca nacapèedáidáanápínáni. Idécanáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —íimaca yái Pilatoca. ¹⁷ Càide iyúwaté náiwitáise Pascua yàasuná culto imanùbacata, iwàwacutá Pilato iwasàaca nalí abéeri presoíri yèepunícaténáwa casímáicaténá judíonái. Ináté Pilato iwàwaca imàacaca Jesús yàacawa. ¹⁸ Quéwa, macáita néemíanicawa macáita namanùbaca iyúwa:

—¡Pinúacuéni! Pimàacacué Barrabás yèepunícawa —náimaca.

¹⁹ Iyacáináté presoíri íipidenéerité Barrabás imàníricaté ùwicái yàcalé irìcu gobierno íipunita, íná náibàacaténí, inúacáináté nacái wenàiwica. ²⁰ Néese Pilato itàanica judíonái yáapicha àniwa iwàwacáiná imàacaca Jesús yèepunícawa. ²¹ Néemíanicawa quéwanáta máiní cachàiníiri nasàna iyúwa. Càica náimaca:

—¡Pinúacuéni! ¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca.

²² Néese Pilato itàanica náapicha máisiba yàawiríanápíná itàanica náapicha. Iimaca nalí:

—Néeni, ¿càináica ibáyawanácué pirí? Canácata nuiquéeri ibáyawanáca numàacáanápíná nanúacatáni. Siúcata nuchùulia nacapèedáidacani. Idécánáami nacapèedáidacani, yásí numàaca yèepunícawa —ímaca yái Pilatoca.

²³ Néemíanicawa àniwa lúasi iyú, nasutáca Pilato ícha ichùullianápíná úwinái inúanápíná Jesús. Máinicáiná néemíanicawa mamáalàacata, íná Pilato imàacaca nalíni átata, càide iyúwa nasutáaná íchani. ²⁴ Càité Pilato iwènúadaca íiwitáisewa imàacáanápíná nanúaca Jesús càide iyúwa nasutáaná íchani. ²⁵ Iná Pilato imàacaca Barrabás yèepunícawa, yái presoíri nasutérica Pilato ícha, iyéericaté presoíyái ibànalicu imànicáinaté ùwicái yàcalé irícu, inúacáinaté nacái wenàiwica. Quéwa, Pilato yèepúadaca nalí Jesús namànicaténá irí càide iyúwa nawàwáaná.

Jesús es crucificado

²⁶ Néese, idècunitàacá úwinái itéca Jesús nanúacaténáni, yá náibàaca asìali Cirene iyacàlená néeséerica, ípidenéerica Simón, yèeriwa manacúali néese. Nachùullàca Simón iwáacutaca Jesús yàasu cruz yàacaténáwa Jesús yáamiwáise, canácáiná quirínama Jesús ichàini, úwinái icapèedáidacáinaté báawanamani.

²⁷ Madécáná wenàiwica, inanái nacái manùbéeyéi, nàacawa Jesús yáamiwáise. Níái inanái náicháanica manuísíwata Jesús ìwali, máinicáiná achúmaca nawàwa. ²⁸ Néese, Jesús iwènúa iicáidaca nalí, níái inanáica. Yá ímaca nalí:

—Píacué inanái Jerusalén iyacàlená mìnánái. Picácué pícháaní nùwali. Néese pícháanicué pìwaliwata, péenibe ìwali nacáíwa. ²⁹ Aibaalípiná piùwichàacuéwa báawanama. Yá píimapínacué piríwáaca: ‘Casímáica cawinácaalí inanái càmiyéica yáalimá quéenibeca. Casímáica nacái cawinácaalí càmiyéicaté idéerìcuca. Casímáica nacái cawinácaalí càmiyéicaté yàaca quìrasìi ìira ìinisí’, càipíná pímacuécá piríwáaca, níacáiná inanái quéenibéeyéica náicháanípínáca néenibemi ìwaliwa. ³⁰ Néese áibanái péenácué náimapíná manuínaméeyéi dúli irí: ‘¡Picaláawa wáinatabàa, yéewacaténá wéetácawa ráunamáita!’, càipíná náimaca. Néese àniwa náimaca áiba dúli irí: ‘¡Pibàliacué wía!’ càipíná náimaca. ³¹ Nanúaca núa mabáyawanéerica siúca èeri càmicatái namàni úwi. ¡Cáanáica nàuwichàidapínacué píawa namànicaalípiná ùwicái píipunitacué! —ímaca yái Jesúsca.

³² Níái úwinái natéca pucháiba cabáyawanéeyéi nanúacaténá nía Jesús yáapicha. ³³ Néese nàanàaca aléera ípidenacataléca La Calavera, ímáanáca “Íiwitasi yáapimi iyacatalé”. Yá natàtàaca Jesús cruz ìwali. Natàtàaca nacái pucháiba báawéeyéi íiwitáise. Néese úwinái nabàlùadaca máisiba cruz nàasu utàwi irìculéwa. Abéeri cruz ibàlùacawa Jesús yéewápuwáise. Aiba cruz nacái ibàlùacawa apáulicuíse Jesús irí. ³⁴ Idècunitàacá úwinái natàtàaca Jesús, yá Jesús ímaca Dios irí:

—Núaniri, pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha càmicáiná náalíawa cawinácaalí núa yái nanuérica —ímaca yái Jesúsca.

Néese úwinái náucaca náichawa suerte naseríacaténá nalíwáaca Jesús ibàlemi. ³⁵ Madécáná wenàiwica nabàlù naicáidaca Jesús irí. Níata nacái judío íiwacanánái iicáanica Jesús iquíniná. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ichàiniadacaté áibanái yéetácáisi ícha ipíchanaté néetácawa. Báisícaalí Mesíascani, yái wacuèrinápínáca Dios ibànùérica walí, néese ¿cáná càmita ichàiniada yáawawa ipíchaná yéetácawa? —náimaca nalíwáaca, naicáanica Jesús iquíniná.

³⁶ Nía nacái úwináica naicáaní nacái iquíniná, nabáiniadacaténáni. Nàa nabàlùacawa mawiénita irí, namichàidaca mawèníri uva ituní càaméeri ìiracaná mawiénita inuma irí náimacáiná nàacasa icàaluíniná iyúwa nacuèriná nacáiricasani. Càita namànica naicáanícáténá Jesús iquíniná meedá, bàaluitécáiná romanonái yàaca icuèrináwa ìirapíná uva ituní. ³⁷ Náimaca Jesús irí:

—¡Báisícaalí judío icuèrináca pía, yá pichàiniada píawawa yéetácáisi ícha ipíchaná péetácawa! —náimaca Jesús irí, naicáanica iquíniná.

³⁸ Nachanàidaca tàacáisi Jesús íiwita iwicáubàa. Máisiba tàacáisi íiwitáaná ichanàawa néeni, griego itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, hebreo itàacái iyú nacái. Yái tàacáisi íimáanáca: “Yái ibàlùericawa cháí, yácata judío icuèrináca”, íimáanáca yái tàacáisica.

³⁹ Néese abéeri báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàasu cruz ìwaliwa, mawiénita Jesús yàasu cruz irí, itàanáca báawéeri iyú Jesús irí. Íimaca Jesús irí:

—Báisicaalí Mesíasca pía, yái judío icuèrinápináca, néese pichàiniada píawawa yéetácáisi íicha. Pichàiniada nacái wía yéetácáisi íicha ipíchaná wéetácawa —íimaca. ⁴⁰ Néese áiba báawéeri íiwitáise natàtèerica nacái yàalàaca yáapichéeriwa cachàiníiri iyú. Íimaca:

—¿Cána càmita cáalu piicá Dios?, pía nàuwichàidéerica càide iyúwa nàuwichàidáaná yái asìalica. ⁴¹ Wàuwichàacawa wàyaca wabáyawaná ichùuliacawa wamànicáináté wabáyawanáwa. Quéwa, yái asìaliquéi, mabáyawanéerita —íimaca. ⁴² Néese isutáca Jesús íicha wawàsi:

—Jesús, piwàwali núa nùyacaténá píapicha pidàbacaalípiná picùaca canánama wenàiwica —íimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla cayába, siùca èeri pìyapináca núapicha paraíso irìcuwa —íimaca yái Jesúsca.

Muerte de Jesús

⁴⁴ Néese machacànicaalíté èerica, yá catáca báawanama èeri icamaláná macái cháí èeri irìcu. Máisiba horaca catáca, àta las tresta táicalé. ⁴⁵ Yái èeri icamalánáca càmita icàna. Yá nacái manuíri yáawàanáca templo irìcuírica icacanácawa bamuchúamibàa cáli iwérénama pucháibawaca yèewi, yái yáawàanáca ibàlièrica mabáyawanéeri Dios iyacatáica wenàiwica ituí íicha. Yá icacanácawa chènuníise cáli iwérénama yái manuíri yáawàanáca. ⁴⁶ Néese Jesús íimaca cachàiníiri iyú Dios irí:

—¡Núaniri, nubànua nucáucawa pirí aléera picáapi irìculé! —íimaca yái Jesúsca. Idécanáami càí íimaca, yá imàacaca icáucawa yàacawa, yá yéetácawa. ⁴⁷ Yái úwi íiwacalínáca romanosàiri iicácáináté càinácaalí ichàbáanáwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese íimaca:

—Báisícata mabáyawanéerica yái asìalimica —íimaca.

⁴⁸ Macáita wenàiwica ìyéeyéica néeni idécanáami naicáca yéetácawa, yá nèepùacawa néese, máiní achúmaca nawàwa, cáaluca nía nacái. ⁴⁹ Macáita quéwa níái yáaliyéica Jesús ìwali, nía nacái inanáica yèeyéicatéwa yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nabàlùaca naicáidaca irí déecuíseta naicácaténá càinácaalí ichàbáanápinátéwa.

Jesús es sepultado

⁵⁰⁻⁵¹ Iyacaté áiba asìali cayábéeri íiwitáise, yeebáidéerica Dios itàacái, íipidenéeri José, Arimatea iyacàlená mìnali, yái yàcalé ìyéerica Judea yàasu cáli íinata. Yái José abéeri néenáca, níái judío íiwacanánáica, Junta Supremanáica. José iwàwacaté Dios icùaca macáita. Ináté càmita yéewa abédanama José íiwitáise judío íiwacanánái yáapicha iwàwéeyéicaté inúaca Jesús. ⁵² Iná José yàacawa Pilato gobernador yàatalé. Isutáca Pilato íicha wawàsi yàanápiná irí Jesús iinámi. Yá Pilato imàacaca José iríni. ⁵³ Néese José yàacawa cruz yàatalé. Yá iricùadaca Jesús iinámi cruz ìwalíise, yá yéepùacani linoíri wáluma iyú, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. Néese iwàlùadaca Jesús iinámi càliculí irìculé. Yái càliculí áibanái naicácaténi dúli ibàlàirìcu yéewanápiná càlicullicani, iyúwa capíi imàdàaná. Yái càliculí wàlisàicàtáacáwa, canácatái nabàlièricáwa. ⁵⁴ Yaté èerica viernesca nachùnìacatáipiná yàacàsi sábadu piná, ipíchawáise sábadu judíonái iyamáidacatáicawa. Catácalicubàa yàacawa, yá idàba sábadu nayamáidacatáipináwa. Ináté iwàwacutá nawàlùadaca Jesús iinámi caquialéta càliculí irìculé.

⁵⁵ Abénaméeyéi inanái yèeyéicatéwa Jesús yáapicha Galilea yàasu cáli néese, nàaca naicáca càliculí, yá naicáca càinácaalí iyú nawàlùadaca Jesús iinámi càliculí irìculé. ⁵⁶ Néese nèepùacawa nacapèe néréwa, yá nachùnìaca pumènìiri isàni, pomada nacáiri nacái napusúadacaténáni Jesús iinámi ìwali, càide iyúwa judíonái imàníná yéetéerimiwa irí. Néese nayamáidacawa sábadu irìcu càide iyúwaté Dios ichùulianá judíonái.

24

La resurrección de Jesús

¹ Néeseté, domingo irìcu, níái inanáica nàacatéwa càliculli nérépiná mapisáisiwata. Natéca pumèníri isàni nachùnièricaté. Aibanái inanái nacái nàacawa náapicha. ² Nàanàaca càliculli néré, yá naicáca íba ibàluèricawa méetàucuta càliculli inùma íicha, nabàlianáca càliculli inùma. ³ Yá nawàluacawa néré, yá canáta naiquéeri néeni Wáiwacali Jesús iinámica. ⁴ Cáaluca nía, càmita náalíawa càinácaalí íimáaná. Yáta naicáca pucháiba aslanái mèlumèluíyéi ibàle ibàluèyéicawa mawiénita nalí. ⁵ Máiní cáaluca níái inanáica, yá naicáidaca cáliaculé. Quéwa níái aslanáica náimaca nalí:

—¿Cánacué picutá yáara cáuri wenàiwicaca cháí yéetánimi yèewiré? ⁶ Canáca chání. Idéca icáucàacawa. Piwàwalicué yái tàacáisi icàlidéericatécué pirí idècunitàacá iyaca Galilea yàasu cáli néese. ⁷ Imacatécué pirí iwàwacutáanápínaté presoca namànicani namàacacaténaté cabáyawanéeyéi wenàiwica natàtaacani cruz ìwali yéetacaténatéwa, yái asìali Dios néeséerica. Imacatécué pirí nacái icáucàanápínatéwa máisiba èeri irìcu — náimaca.

⁸ Yá inanái nawàwalica yái tàacáisica Jesús icàlidéericaté nalí. ⁹ Néese nèepùacawa càliculli íicha. Nacàlidaca nalíni níái oncéeyéica imanùbaca apóstolca, áibanái irí nacái náapichéeyéica. ¹⁰ Níái inanái icàlidéeyéica tàacáisi Jesús yéewáidacalénái irí náipidená María Magdalena, Juana nacái, Santiago yáatúa nacái, ípidenéchúa María, áibanái inanái náapichéeyéi nacái. ¹¹ Quéwa, apóstolnái càmita neebáida nalíni, nayúunáidacáita canéeri iwèni tàacáisica meedáni.

¹² Quéwa Pedro ipìacawa càliculli néré. Néese yáawiaca iicáidaca càliculli imàdáaná irìculé, yá iicáca níawamita ibàlemi nèepùanaté Jesús iinámi. Néese Pedro yèepùacawa icapèe néréwa. Iináidacawa iwàwalicúsewa càinácaalísica ichàbáanatéwa.

En el camino a Emaús

¹³ Yáté èericaté pucháiba Jesús yéewáidacalénái nèepùacawa nàyacàle nérépináwa, ípidenácatalé Emaús. Once namanùbaca kilómetro idècuni iyaca Jerusalén iyacàlená íicha. ¹⁴ Natàaní nàacawa nalíwáaca ìwali yái Jesús yéetáanácawa. ¹⁵ Idècunitàacá natàaníca nàacawa nalíwáaca Jesús iináwaná ìwali, yá Jesús yàacawa mawiénita nalí àyapulìcubàa. Yá yàacawa náapicha. ¹⁶ Ewita naicácaánítani, càicáaníta càmita náalía Jesúsكاني. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemlawa nía:

—¿Càiná ìwalicué pitàaní piacawa àyapulìcubàa? —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Yá nayamáa nabàluacawa, achúmaca nawàwa. Abéeri néená ípidenéeri Cleofas íimaca Jesús irí:

—Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánái náalíacawa ìwali yái namàníricaté Jerusalén iyacàlená irìcu áténama, siùca nacáide. ¿Abéeritasica pía cànírita yáalíawa nèewíise macáita iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni? —íimaca. ¹⁹ Jesús isutáca yéemlawa nía:

—¿Càinaté iyaca néeni? —íimaca yái Jesúsca. Yá náimaca Jesús irí:

—Wadéca watàaníca walíwáaca Jesús iináwaná ìwali yái Nazaret iyacàlená néeséerica, abéeri profeta icàlidéerica Dios itàacái cáimiétacawaca macái wenàiwica irí, imànírica nacái nalí yái cànírica wenàiwica idé imànica. ²⁰ Watàaníca nacái sacerdote íiwacanánái ìwali, judío íiwacanánái ìwali nacái, yái presonáca namànicani namàacacaténá romanonái inúacani, yéewanápiná nanúacani cruz ìwali. ²¹ Quéwa, wíacaté nacái watuíyàacaté Jesús iwasàanápínaté wía, wía Israel itaquénáinámica, wàuwidenái íichawa. Siùca èeri idéca idèniaca máisiba èeri nanúacadénáamini. ²² Quéwa abénaméeyéi inanái iyéeyéica wèewi siùca èeri nacalùadaca wía bàwinacáiná mapisáisiwata nàaca naicácaténá càliculli néré. ²³ Canáta quéwa nàanèeri Jesús iinámica néeni. Yá nèepùacawa nacapèe néréwa. Néese nacàlidacaté walíni naicácasa ángelnái yéenáiwánási nacáiri irìcuíse. Angelnái náimaca inanái irí cáucasa Jesús. ²⁴ Néese áibanái aslanái wáapichéeyéi nàacawa càliculli néré, yá nàanàaca néeni càide iyúwa inanái icàlidáanaté walíni, càníritàacá quéwa naicá Jesús — náimaca Jesús irí.

²⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Càmiyéicué yáaliáwa pía, máinicué càulenáca píchani, peebáidáanápínacué macáita tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmalicuise! ²⁶ Nacàlidacatécué piríni machacàníri iyú iwàwacutáanápínaté Mesías yùuwichàacawa ipíchawáiseté wenàiwica nàaca icàaluíná, yái judío icuèrinápínáca —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Néese Jesús idàbaca icàlidaca nalíni macáita iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Dios inùmalicuise. Quéechacáwa icàlidaca nalí tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Jesús ìwali, áibanái profeta nacái icàlidéeyéicaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuise. Yéewáidaca nía náaliacaténá néemlaca càinácaalí íimáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Mesías ìwali, yái judío icuèrinápínáca.

²⁸ Néeseté nàanàaca nàyacàle néréwa. Quéwa Jesús iwàwacaté yàacawa áibaléta. ²⁹ Yá nasutáca íicha wawàsi iyamáanápínáwa náapicha nacapèe iriculé. Yá náimaca irí:

—Piyamáawa wáapicha máinicáiná catáca yàacawa —náimaca. Yá Jesús iwàlùacawa nacapèe iriculé náapicha iyamáacaténáwa.

³⁰ Néese náawinacawa mesa iwéré nayáacaténá nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca pan icáapi iriculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri, néese isubèriadacani, yá iwacùaca nalíni, yái panca.

³¹ Yáta náaliáca naicácani, yá náaliacawa Jesúsca. Yáta ichaliáacawa natuí íicha. ³² Yá náimaca nalíwáaca:

—Báisícata Jesúsca. Yácata Jesús yái càì icàlidéerica walíni càinácaalí íimáaná Dios itàacái àyapulicubàa, íná yéewa wawàwa yáalanícatéwa ìyaca —náimaca nalíwáaca.

³³ Yá càmita nayamáawa nacapèe iricuwa, néese nèepùacàatécatawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa. Nàacawa once namanùbaca apóstolnái yàatalé ìwacáidáyaquéeyéicawa, áibanái yáapicha. ³⁴ Néese apóstolnái náimaca nalí, níai pucháiba yàanèeyéica nàatalé:

—Báisíta, Wáiwacali idéca icáucàacawa. Simón Pedro idéca iicácani —náimaca nalí.

³⁵ Néese níai pucháiba Emaús ìyacàlená néeséeyéica nacàlidaca nalí càinácaalíté ichàbáanáwa àyapulicubàa. Nacàlidaca nacái nalíni náaliacatéwa Jesúsca isubèriadacaalíté pan.

Jesús se aparece a los discípulos

³⁶ Idècunitàacá natàaníca, yáta Jesús yàanàaca ìyaca nèewi. Yá íimaca nalí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Cáaluca nía manuísíwata nayúunáidacáiná iwàwanásicani yái càì naicáca. ³⁸ Yá Jesús íimaca nalí:

—¿Cánácué cáalu pía? ¿Cánácué càmita peebáida núacani? ³⁹ Piicácué yái nucáapica, nùabàli nacái, útuwi yáami, núacata yái. Pimàacacué picáapiwa nùwali piicáwa. Canáca wenàiwica icáucami iiná, yáapi nacái, quéwa nú, cáapica nú, caináca nacái nú, ínácué yéewa píalimá píaliáacawa cáuca nú —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Idécanáami icàlidaca nalíni, yá yáasáidaca naicá icáapiwa, yàabàli nacáiwa, útuwi yáami.

⁴¹ Càmitàacá neebáida Jesúsca máinicáiná nayanídacawa casíimáicáiná nía. Néese Jesús íimaca nalí:

—¿Pidènlasicué yàacàsi? —íimaca yái Jesúsca.

⁴² Yá nàaca irí cubái imìdecaná yéená, mába ituní nacái nàaca irí. ⁴³ Yá yeedáca yàacàsica, yá naicáca iyáacani. ⁴⁴ Néese Jesús íimaca nalí:

—Idècunitàacá nùyaca píapichacué, nucàlidacatécué pirí macáitani càinácaalíté nuchàbáanápínatéwa. Iwàwacutaté numànica càitade iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi nuináwaná ìwali. Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nùwali càide iyúwa Dios ichùulianaté itànàaca. Profetanái nacái, áibanái nacái itànèeyéicaté Salmos nacàlidacaté tàacáisi nuináwaná ìwali. Yá macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté natànàaná —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁵ Néese Jesús imàacaca náaliacawa cayába càinácaalí íimáaná yái Dios itàacáica. ⁴⁶ Yá íimaca nalí àniwa:

—Natànàacaté tàacáisi íméeerica iwàwacutáanápínaté nuétácawa, núa Mesíasca, judío icuèrinápínáca. Quéwa, náimacaté numichàanápínatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irìcu. Bàaluité profetanái itànàacaté nacái tàacáisi íméeerica iwàwacutáanápínácué picàlidaca nuináwaná ìwali canánama èeri mìnánái irí. ⁴⁷ Quéechacáwa iwàwacutácué picàlidaca nalíni cháí Jerusalén ìyacàlená irìcu. Picàlidacué nacái macáita wenàiwicanái iríni neebáidacaténá nutàacái, namàacacaténá náichawa nacái yái báawéeerica namàníirica yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha. ⁴⁸ Píacué nuéwáidacaléca, pidécuéca piicáca macáita yái numàníirica. ⁴⁹ Aibaalípiná nubànùacuéca Espíritu Santo piwàwa irìculé càide iyúwa Núaniri Dios ímáanátécué pirí, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. Piyamáacuéwa cháta Jerusalén ìyacàlená irìcu. Picácué pimusúawa íicha àta Espíritu Santo yàanàacatalépináta iwàlùacawa piwàwalìculécué, yèeripínácué pichàini chènuníiséerica — íimaca yái Jesúsca.

Jesús sube al cielo

⁵⁰ Néesetécáwa Jesús itéca nía méetàuculé Jerusalén ìyacàlená íicha. Yá nàanàaca Betania ìyacàlená néré. Yá imichàidaca icáapiwa napualé. Yá isutáca nalí Dios íicha imàníinápíná nalí cayábéeri. ⁵¹ Idècunitàacá isutáca nalí Dios íicha, yá yàacawa náicha, imichàacawa náicha chènuniré. ⁵² Nàaca icàaluíniná, néese nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená irìculé casíimáiri iyú. ⁵³ Yá nàyaca èeri imanùbaca templo irìcu, yèeyéica Dios irí cayábéeri.

SAN JUAN

La Palabra de Dios hecha hombre

¹ Jesucristo iyacaté bàaluité ipíchawáise idàbacawa yái èeriquéi. Yái Jesucristoca, yácata Tàacáisi imàaquéerica wáaliacawa Dios ìwali. Iyacaté abédanaméeri íiwitáise Dios yáapicha, yái Dios yáapichéerica Jesucristo. Yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, bàaluité èeri, siùca nacáide. ² Yái Jesucristoca, yáté iyaca Dios yáapicha èeri ipíchawáise. ³ Dios imàacacaté Jesucristo idàbaca macái wawàsi. Canácata wawàsi iyéerica càmíirité Jesucristo idàba, canásiwa. Yácata imàníricaté macáita. ⁴ Yái Jesucristoca, yácata yéerica nacáuca, macáita yái iyéerica. Yái Jesucristo yéerica macái wawàsi icáuca, yácata nacái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú báisíiri tàacáisi ìwali càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca amaláwaca. ⁵ Yái Jesucristoca imàacaca wáaliacawa iyaca càide iyúwa camalási icànéeri catéeri irìculé. Yàanàacaté aléi èeri irìculé amalácaténá imànica wenàiwicanái íiwitáise yéewanápiná càmita quirínama namàni càide iyúwa catéeri íiwitáise Satanás ichùullaná nía. Satanás càmítaté idé imawèniadaca íichawa Jesucristo.

⁶ Néeseté idècunitàacá Jesucristo iyaca cháí èeri irìcu, néenialíté iyaca asìali Dios ibànùericaté íipidenéeri Juan el Bautista. ⁷ Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá tàacáisi Dios inùmallicuise, icàlidacaténá nacái wenàiwicanái irí Jesucristo yàanàacaté, yái amaléerica imànica wenàiwicanái íiwitáise náaliacaténáwa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. Dios ibànùacaté Juan, yéewacaténá wenàiwicanái neebáidaca Jesucristo itàacái idécanáamité néemìaca Juan icàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. ⁸ Yái Juanca càmítaté amalá imànica wenàiwica íiwitáise. Quéwa Dios ibànùacaté Juan icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali, yái imàaquéerica wenàiwica náaliacawa càinácaalí iyú náalimá nàyaca machacàníiri iyú. ⁹ Yái Jesucristoca, yácata abéerita amaléerica imànica macái wenàiwica íiwitáise yeebáidéeyéica itàacái náaliacaténáwa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú; yácata yàanèericaté aléi èeri irìculé.

¹⁰ Yái báisíiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo yèepunícatéwa cháí èeri irìcu. Ewita Dios imàacacáanítaté Jesucristo idàbaca canánama cháí èeri irìcúrica, càicáaníta èeri mìnáná càmítaté náaliáwa cawinácaalíni, càmita nacái cayába naicácani. ¹¹ Jesucristo yàanàacaté aléi èeri irìculé idàbéericaté irípináwa, néese níai wenàiwica Jesucristo imàníiyéicaté càmítaté natàida cayábani.

¹² Quéwa cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica Jesucristo, yeebáidéeyéi nacái itàacái, yá Jesucristo imàacaca Dios yéenibeca nía. ¹³ Dios yéenibeca nía, quéwa càmita càide iyúwa wenàiwica imàníná yéenibewa, càmita nacái iyúwa wenàiwica iwàwáaná imànica iiná iyúwa. Dios càmíiri imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Dios yeedácáita nía yéenibepináwa iyúwata iwàwáaná imànica.

¹⁴ Yái báisíiri Tàacáisica íipidenéerica Jesucristo, yàanàacaté aléi èeri irìculé, yá yèepunícatéwa iyúwa asìali. Yá yèepunícatéwa wáapicha achúma èerínata, idènièri abéerita cayábéeri íiwitáisewa, icàlidéeri nacái abéerita yái báisíiri tàacáisica. Wadéca waicáca máiníiri cachàinica íiwitáise, icànéeri icamaláná chènuníiséeri iyúwa, yácáináta abéerita Dios Iirica, yái Jesucristoca. ¹⁵ Juan el Bautista icàlidacaté cachàiníiri iyúni Jesucristo iináwaná ìwali. Juan íimaca: “Yácata nucàlidéericatécué pirí ìwali núumacaalíté áiba máiníiri cachàinica nuícha yàanàanápináté núamirìcubàa. Cachàiníirica nuíchani, iyacáináté bàaluitésíwa nupíchawáise, ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri”, íimaca yái Juanca.

¹⁶ Máiní cayábéeri íiwitáise, yái Jesucristoca, yá imànica walí madécaná cayábéeri quéwanáta mamáalàacata, macáita wía yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁷ Dios imàacacaté profeta Moisés yéewáidaca wàawirináimi israelitanái namànicaténáté càide iyúwa Dios ichùullaná

nía quéwa Jesucristo idéca yáasáidaca walí cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Jesucristo yéewáida wía nacái macái Dios itàacái báisíri iyú. ¹⁸ Canácatàacá áiba Jesucristo ícha ìiquéri Dios, quéwa Jesucristo, yái Dios Iiri abéerita, yácata Wacuèriná Dioscani, yái Jesucristoca, cáininéerica Dios iicáca; yái Jesucristo yácata abéerita imàaquéerica wáaliaca Wáaniri Dios ìwaliwa, càinácaalí Dios ìiwitáise ìyaca.

Juan el Bautista da testimonio de Jesucristo

¹⁹ Bàaluité Juan el Bautista icàlidacaté Dios itàacái wenàiwicanái irí. Néese judío ìiwacanánái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu nabànùaca wenàiwica Juan yàatalé, abénaméeyéi sacerdote, levita nacái ìibaidéeyéica templo irícu. Nabànùaca nía nasutácaténá néemlawa Juan cawinácaalíni. ²⁰ Yá Juan icàlidaca nalí ìináwanáwa machacànita báisíri iyú. Íimaca nalí:

—Càmita Mesías núaquéi, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèripiná walí, wía israelitaca — íimaca yái Juanca. ²¹ Néese nasutáca néemlawa àniwani:

—Néeni, ¿cawiná píá? ¿Profeta Elíassica píá yàanèerica àniwa càide iyúwaté áiba profeta íimáaná? —náimaca. Néese Juan íimaca nalí:

—Càmita núa yái —íimaca yái Juanca. Néese náima irí mamáalàacata:

—Néese, ¿píasica profeta Dios ibànùèripináca walí càide iyúwaté profetanái íimáaná wàawirináimi irí? —náimaca. Néese Juan íimaca:

—Càmíri —íimaca yái Juanca. ²² Néese náimaca irí:

—Néeni, ¿cawiná píá? Iwàwacutá wáaliacawa machacàníri iyú wacàlidacaténá nalíni, níai ibànùèyéica wía. ¿Càiná píimaca pìwaliwa? —náimaca irí. ²³ Néese Juan íimaca nalí:

—Núaca yái asìali icàlidéerica nalí cachàiníri iyúni, manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Yá núumaca nalí: ‘Càide iyúwa wenàiwicanái ichùnìacaalí machacàníri àyapu Náiwacali irípináwa, càitacué nacái iwàwacutácué pichùnìaca píiwitáisewa Wacuèriná Dios irípiná, pitàidacaténácué cayábéeri iyúni’, càì núumaca nalí —íimaca yái Juanca. ²⁴ Níai wenàiwica yèeyéicatéwa Juan yàatalé, fariseonái ibànùacaté nía. ²⁵ Yá nasutáca néemlawa Juan:

—Néeni, càmicaalí Mesías píá, yái wacuèrinápináca Dios ibànùèripináca walí, wía israelitaca, càmicaalí nacái profeta Elías píá, yàanèerica àniwa, càmicaalí nacái profeta píá Dios ibànùèripinácaté walí càide iyúwaté profeta Moisés íimáaná wàawirináimi irí, néese, ¿cáná pibautizá wenàiwica? —náimaca. ²⁶ Juan íimaca nalí:

—Nubautizá wenàiwica úni yáaculé, quéwa ìyaca pèewi áiba càmirícuéca píalía ìwali. ²⁷ Yàanàaca núamirìcubàawa. Máiní cachàiníri ìiwitáise nuícha. Nuíwacalìcani, yái yàanèeripináca; nuicáca núawawa càiride iyúwa yàasu wenàiwica càmirí cachàini náicha canánama, máinícaíná cayábéerica nuíchani —íimaca yái Juanca.

²⁸ Càité Juan icàlidaca nalíni aléera ípidenácataléca Betania, ìyéerica abéemàalé Jordán inanába ícha, Juan ibautizácatelé wenàiwica.

Jesús, el Cordero de Dios

²⁹ Néeseté mapisáináami àniwa Juan iicáca Jesús yàacawa ipualé. Juan íimaca Jesús ìwali: “Ìpíicácué Dios yàasu Cordero, yéetéeripináwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisài iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa. Yácata yùuwichèeripináca Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíse! ³⁰ Nudéca nucàlidacuéca pírì ìináwaná ìwali núumacaalítécué pírì: ‘Áiba yàanàapinácawa núamirìcubàawa, yácata cachàiníri nuícha, ìyacáinaté bàaluité nupíchawáise ipíchawáiseté numusúaca nuicá èeri’, càité núumacué pírì. ³¹ Núa nacái càmitaté núalía càirínácaalíni, yái Dios ibànùèripinácaté walí, quéwa nudéca nùanàaca nubautizácaténá wenàiwica úni yáaculé yéewanápiná Israel itaquénáinámi náalía naicácani”, íimaca yái Juanca.

³² Néese Juan el Bautista íimaca àniwa: “Nudéca nuicáca Espíritu Santo iricùacawa chènuníse càiride iyúwa unùcu iicácanáwa, yá Espíritu Santo iyamáacawa ìwali. ³³ Néese

càmitàacáwa núalíawa mamáalàacata cawinácaalíni, quéwa Dios, yái ibànuèrica núa nuba-utizáanápíná wenàiwica úni yáaculé ímaca nulí: ‘Piicápiná Espíritu Santo iricùacawa iyamáacawa abéeri asìali ìwali, yásí píalíacawa yácata yái ibànuèripíná Espíritu Santo wenàiwicanái irí, yái Espíritu yàacawéeridéeripíná níawa, ibautizácaténá náiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, càì ímaca nulí yái Diosca. ³⁴ Nudéca nuicáca càide iyúwa Dios ímáanáté nulí ìwali, íná nucàlidacué piríni, Dios ìiricani”, ímaca yái Juanca.

Los primeros discípulos de Jesús

³⁵ Néeseté mapisáináami àniwa, Juan el Bautista òyaca néeni àniwa pucháiba yéewáidacalé yáapichawa. ³⁶ Juan iicáca Jesús yèepunícawa néenibàa, yá Juan ímaca yéewáidacalénái iríwa: —¿Piicacué Dios yàasu Cordero yéetèeripínáwa càide iyúwa nanúacaalí oveja wàlisàì iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa! —ímaca yái Juanca.

³⁷ Néese níái pucháiba Juan yéewáidacaléca idécanáami néemiaca Juan ímáaná nalí, yá nàacawa Jesús yáamísewa. ³⁸ Néese Jesús iwènúa iicáidaca nalí, nàacawa yáamísewa, yá ímaca nalí:

—¿Càinásicué piwàwa? —ímaca nalí. Néese náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, ¿alénásica picapèe? —náimaca irí. ³⁹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Wàacué waicáca —ímaca nalí. Íná nàacawa yáapicha, yá naicáca alénacaalí òya. Yá nayamáacawa yáapicha yáté èerica déecucáiná èeri a las cuatrota táica nàanàacaalíté néré.

⁴⁰ Abéeri néená íipidená Andrés, níái pucháiba yéemièyéica Juan el Bautista ímáaná néese nàacawa Jesús yáamísewa. Yái Andrésca, yácata Simón Pedro iméeréerica. ⁴¹ Néese Andrés yàacawa caquialéta icutáca ibèeriwa Simón. Yá Andrés ímaca Simón irí:

—Wadéca wàanàaca yái Mesíasca (ímáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca —ímaca yái Andrésca. ⁴² Néese Andrés itéca Simón Jesús yàatalé. Yá Jesús iicáidaca Simón irí, yá ímaca irí:

—Píacata Simón, Juan òiri. Quéwa siùcade numàaca píipidená Cefas (ímáanáca Pedro griego itàacái iyú) —ímaca yái Jesúsca.

Jesús llama a Felipe y a Natanael

⁴³ Néeseté mapisáináami àniwa Jesús iwàwa yàacawa Galilea yàasu cáli néré, yá Jesús yàanàaca Felipe. Yá ímaca Felipe irí:

—Aquialé, píawa núapicha, yéewacaténá nuéwáidacaléca pía —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yái Felipe Betsaida òyacàlená néeséeri alé nacáide Andrés, Pedronái òyacataléca.

⁴⁵ Néese Felipe yàaca icutáca Natanael, yá Felipe ímaca Natanael irí:

—Wadéca wàanàaca yái asìali profeta Moisés itànèericaté iináwaná ìwali. Yácata Jesús, yái Nazaret òyacàlená néeséerica náiméerica ìwali José òirimica —ímaca. ⁴⁶ Néese Natanael ímaca:

—Canáca cayábéeri wenàiwica Nazaret òyacàlená irícu —ímaca yái Natanaelca. Quéwa Felipe ímaca irí:

—Aquialé, píaca piicácani —ímaca. ⁴⁷ Néese Jesús iicáca Natanael yàacawa ipualé, yá Jesús ímaca Natanael ìwali:

—Aca néese israelitasíwa, òyéerica machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, canácatáita ichìwáida áibanái —ímaca yái Jesúsca. ⁴⁸ Néese Natanael ímaca Jesús irí:

—¿Càinásica pidéená píalía nùwali? —ímaca. Néese Jesús ímaca irí:

—Nuicácaté pía ipíchawáise Felipe imáidaca pía píyacaalíté higuera yéetaná yáamibàa —ímaca yái Jesúsca. ⁴⁹ Néese Natanael ímaca irí:

—Nuíwacali, ¡Dios òirica pía! ¡Píacata yái icuèripíná wía, wía Israel itaquénáinámica! —ímaca. ⁵⁰ Jesús ímaca irí:

—¿Peebáidasica nutàacái núumacáináicáita pirí nuicácaté pía higuera yéetaná yáamibàa? Mesúnamáita piicápiná áiba wawàsi cachàiníwanái —ímaca yái Jesúsca. ⁵¹ Jesús ímaca nacái:

—Péemìacué cayába, áibaalípiná piicápiná capìraléeri cáli yàacùacawa, yásí Dios yàasu àngelnái namichàacawa nuícha, nalicùacawa àniwa nùwali, núa asìali Dios néeséerica — íimaca yái Jesúsca.

2

Una boda en Caná de Galilea

¹ Néesetécāwa máisibāanā èeri irìcu, abéeri asìali icàsàacawa áiba yàcalé irìcu ípidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinata. Yá namànica irí fiesta. Jesús yáatúa ìyaca fiesta néré. ² Néese Jesús ìyaca nacái néeni wáapicha, wía yéewáidacaléca, namáidacáiná wía wàacaténá waicáca náapicha fiesta. ³ Néese uva ituní imáalàacawa náicha, yá Jesús yáatúa úumaca irí:

—Idéca imáalàacawa náicha uva ituníca —úumaca. ⁴ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—Núatúa, ¿cánásica càì píimaca nulí? Càmitàacá nuénáiwana yàanā —íimaca yái Jesúsca.

⁵ Quéwa Jesús yáatúa íimaca nalí níai iwacuèyéica nalí yàacàsi:

—Pimànicué macáita iyúwata ichùulianácué pía —úumaca. ⁶ Nàyacaté néré seis namanùbaca catúa manuínaméeyéi íba icatùalená, nàucùacaténá naliculé úni, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, iwàwacutácáiná judiónái imànica culto nacáiri náibacaténá nàasuwa, nacáapi nacáíwa ipíchawáise nayáaca nayáacaléwa masacàacaténá Dios iicáca nía. Abénaméeyéi catúa manuínaméeyéi náalimá napuníacawa cincuenta litro imanùbaca úni iyú, áibanái setenta litro imanùbaca iyú náalimá nacái napuníacawa. ⁷ Néese Jesús íimaca nalí níai íibaidéeyéica néré:

—Pipuniádacué níai catúa úni iyú —íimaca yái Jesúsca. Yá napuniádaca nía macáita, àta catúa inùma nérénama. ⁸ Néese Jesús íimaca nalí:

—Siùca peedácué achúmanamata catúa irìcuise, yá pitécuéni fiesta íiwacali irí, yáalimáidacaténáni —íimaca yái Jesúsca. Yá namànica iyúwata Jesús íimāaná.

⁹ Yá fiesta íiwacali yáalimáidaca úni iwènuéricatéwa uva ituní iyú, quéwa càmita yáalíawa síisáanácaalíté needá yái uva ituníca. Níawamita íibaidéeyéica néré náalíacawa ìwali napuniádacáinaté catúa yáawami úni iyú. Néese fiesta íiwacali imáidaca yàataléwa yái asìali wàlisàiri cáinuca imàníiricaté matrimonio. ¹⁰ Yá fiesta íiwacali íimaca irí:

—Áibanái namànicaalí fiesta, yá nàaca nàirapíná quèechacáwa cayábéeri yáwanái uva ituní, néese idécanáami nàiraca madécaná, yá yàaca nàirapíná áiba báawatéerita. Quéwa pidéca pidèniaca yái cayábéeri yáwanái àta siùca nacáide —íimaca.

¹¹ Yái cayábéeri wawàsi Jesús imàníirica nalí Caná ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli íinata, yácata idàbāanéeri cayábéeri imàníirica càmirica wenàiwica idé imànica. Càita yáasáidaca nalí íiwitáise chènuníséeriwa. Ináté wía yéewáidacaléca weebáidaca itàacái cachàiníwanái.

¹² Néesecāwa Jesús yàacawa Capernaum ìyacàlená néré. Jesús yáatúa ùacawa yáapicha, yéénánái nacái, wía nacái yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. Yá wàyaca néeni máisiba èeritasica.

Jesús purifica el templo

¹³ Néenialíté mawiénica judiónái yàasu culto ípidenéeri Pascua wawàwalicaténá càinácaalíté iyú Dios iwasàaca wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Wàacawa Jesús yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁴ Néese Jesús iwàlùacawa templo ibàacháwalená irìculé, yá iicáca wenàiwicanái iwéndéeyéica pacá, oveja nacái, unùcu nacái. Nawéndaca pirái wenàiwica irí iwàwéeyéica imànica sacrificio Dios irí nabáyawaná ìwalísewa, ofrenda piná nacái. Nàyaca nacái áibanái icambiéyéica plata wenàiwica íicha. Yáawinéeyéicawa yàasu mesa iwéréwa nacambiácaténá náicha plata. ¹⁵ Néese Jesús ìwacáidaca íyanási, yá imànica cabèesi nacáiri, yá icalùadaca namusúawa macáita wenàiwica templo ibàacháwalená irìcuise, nàasu pirái yáapichawa, ovejanái, pacá nacái. Néese níai icambiéyéica plata wenàiwica íicha needácaténá nalíwa plata, yá Jesús yúucaca nàasu moneda canánama cáli íinatalé, yá nacái itamàaca yúucawa náicha nàasu mesa canánama. ¹⁶ Néese Jesús yàalàaca nía cachàiníiri iyú níai iwéndéeyéica unùcu:

—¡Pitécué yái yàasusi templo ícha! ¡Picácué pimàni Núaniri Dios icapèe iyúwa nawéndacàalu! —íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté tàacáisi rey David itànèericaté Dios Iiri inùmalicuise cuyàluta Salmos irìcu. Iimacaté: “Máiní báawa nuicáca yái namàníináca báawéeri wawàsi pìasu templo irìcu, pía Nucueriná Dios; namànipiná nulí báawéeri máinícáiná cáinináca nuicáca picapèe”, íimacaté yái Dios Iirica. ¹⁸ Néese abénaméeyéi judío íiwacanánái ibàluèyéicawa néeni náimaca Jesús irí:

—¡Canáca yéewaná pimusúadaca nía templo ibàacháwalená ícha! Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca, néese pimàni waicá áiba wawàsi càmlirica wenàiwica idé imànica píasáidacaténá pidèniaca Dios íiwitáise —náimaca. ¹⁹ Jesús íimaca nalí:

—Ewitanica pimáalàidacáanítacué yái temploca, càicáaníta numichàidapiná ibàlùawa àniwani máisiba èeri irìcuwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níai judío íiwacanánái náimaca irí:

—Nadéca náibaidaca cuarenta y seis camuí namànicaténá yái temploca. Càmita pidé pimichàidaca ibàlùawa àniwani máisiba èeri irìcu —náimaca irí.

²¹ Quéwa Jesús itàanícaté iyaca ìwaliwata iyúwa templo. ²² Iná idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi ícha, néese wía yéewáidacaléca wawàwalicaté yái tàacáisi Jesús icàlidéericaté nalí, ínáté weebáidaca manuísíwata Dios itàacái profetanái itànèericaté Jesús ìwali. Weebáidacaté nacái Jesús itàacái.

Jesús conoce a todos

²³ Idècunitàacá Jesús iyaca Jerusalén iyacàlená néeni iicácaténá náapicha judíonái yàasu culto Pascua, yáté madécaná neebáidaca Mesíascani, yái Jesúsca, israelita icuèrinápiná Dios ibànuèrica nalí, naicáacáinaté Jesús imànica yái càmlirica wenàiwica idé imànica.

²⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càmita neebáida itàacái báisíiri iyú yáalíacáiná macáita náiwitáise.

²⁵ Càmitaté iwàwacutá áibanái icàlidaca Jesús irí nàwali níai wenàiwicaca, yácáiná Jesús yáalíacawa macáita wenàiwica íiwitáise.

3

Jesús y Nicodemo

¹ Iyacaté fariseo ípidenéeri Nicodemo, abéeri judío íiwacanánái yéená máiníiri cáimiétacanáca. ² Yái Nicodemo yàacawa ipáchiaca Jesús yàatalé táiyápi itàanícateiná yáapicha. Nicodemo yàacawa néré táiyápicáwa ipíchaná yàacawéeyéiná fariseo náalíacawa ìwali ipáchianá Jesús. Yá Nicodemo íimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wía, wáalíacawa pìwali Dios idéca ibànùaca pía péewáidáanápiná wía. Càì wáalíacawa càmicáiná yáalimá áiba imànica yái càmlirica wenàiwica idé imànica, càide iyúwa pimàníiná, càmicaalí Dios yàacawéerida nía —íimaca yái Nicodemoca. ³ Néese Jesús íimaca irí:

—Péemla cayábani, càmicaalí Dios imàaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisài iyú, néese càmita yéewa yáalíacawa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa —íimaca yái Jesúsca. ⁴ Néese Nicodemo isutáca yéemlawa Jesús:

—¿Càinásica béeri asiali yáalimá imusúacawa wàlisài iyú àniwa? ¿Yáalimásica iwàlùacawa yáatúa idèèrìculéwa imusúacaténá iicá èeri wàlisài iyú àniwa? —íimaca yái Nicodemoca.

⁵ Jesús íimaca irí:

—Péemla cayábani, macái wenàiwica namusúaca naicá èeri idàbáanéeri yàawiría úni nacáiri yèewi. Néeseta quéwa iwàwacutá Espíritu Santo imàacaca wàlisài náiwitáise, nadèniacaténá nacáucawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí. Càita yéewa Dios yàasunáica nía, Dios icùanápiná nía. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imusuéricawa inanái ícha, idèniaca iináwa cháì èeri irìcuíraca, quéwa cawinácaalí wenàiwica Espíritu Santo imàaquéerica wàlisài íiwitáise, idèniaca Espíritu Santo. ⁷ Píalimáida péemlaca càinácaalí

íimáaná yái tàacáisi núumérica pirí: ‘Iwàwacutá Dios imàacaca wenàiwica imusúaca iicá èeri àniwa wàlisàì iyú’, càì núumaca pirí. ⁸ Péemla comparación: Cáuli ipùaca àta alénácaalí Dios imàacaca cáuli yàacawa. Yá péemla cáuli isàna quéwa càmita pialíawa síisáanacaalí yàawa yái cáulica. Càmita nacái pialía ìwali alénácaalí yàawa. Càita nacái càmita pialimá pialíacawa càinacaalí iyú Espíritu Santo wàlisàì imànica wenàiwica íiwitáise, nadènlacaténá nacáucawa chènuníiséeri Espíritu Santo yèerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Nicodemo isutáca yéemlawa Jesús àniwa:

—Néeni, ¿càinásica yéewaná càicani? —íimaca. ¹⁰ Jesús íimaca irí:

—Píacata caináwanéeri yéewáidéerica Israel itaquénáinami, ¿cáná càmita pialíawa ìwali yái núumáanáca? ¹¹ Péemla cayábani, watàanica ìwali yái wáliérica ìwali, wacàlidacué nacái piríni, yái waiquéerica, quéwa càmitacué peebáida watàacái. ¹² Càmicaalícué peebáida nucàlidacaalícué pirí ìwali yái Dios imànírira cháì èeri irícu, néese, ¿càinásicué pialimá peebáidaca nucàlidacaalícué pirí ìwali yái Dios imànírira chènuniré?

¹³ “Canáca áiba nuícha cháì èeri irícu iyéericaté chènuniré icàlidacaténá càinacaalí iyáaná néré, abéerita núa yái iricuèricatéwa chènuníise, núa asiali Dios néeséerica, núa chènuníiséerica. ¹⁴ Péemlacáwa comparación: Bàaluité madécaná wàawirináimi iwàwacaté yéetácawa àapi iyú àapinái yaamiácáináté nía manacúali yùucubàa càinawàiri. Néese profeta Moisés imànicaté àapi yéenáiwana bronze imànicana. Néeseté Moisés imichàidaca àapi yéenáiwana áicu cáaléeri ìwali yéewanápináté macáita wenàiwica naicáidaca irí, níái àapi yaamiyéicaté. Naicáidacaalíté yéenáiwanaí irí, yáté cáuca nía iculále íicha. Càita nacái iwàwacutá wenàiwicanái imichàidaca núa chènuniré cruz ìwali, núa asiali Dios néeséerica, yéewanápiná macái wenàiwica naicáidaca nulí. ¹⁵ Càita Dios imàacapiná namànica nulí yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái càmita náucawa Dios íicha càiripináta, néese nadènlaca nacáucawa càímíri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca.

El amor de Dios para el mundo

¹⁶ “Máiní cáinináca Dios iicáca macái èeri mìnanaí íná càì imànica nalí: ibànùaca nalí liriwa abéerita yéewanápiná macáita cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios liri itàacái càmita náucawa Dios íicha càiripináta, néese nadènlaca nacáucawa càímíri imáalàawa Dios yáapicha. ¹⁷ Càmicáináté Dios ibànùaca liriwa aléi èeri irículé yùuwichàidacaténá èeri mìnanaí nabáyawaná ìwalíise. Néese Dios ibànùacaté liriwa iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹⁸ “Càmita Dios yùuwichàidapiná càiripináta cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios liri itàacái. Quéwa Dios idéca íináidacawa yùuwichàidáanápiná càiripináta cawinácaalí càmiyéica yeebáida Dios liri itàacái, yái Dios liriwa abéerita, càmicáiná neebáidani. ¹⁹ Dios idéca íináidacawa yùuwichàidáanápiná nía, cawinácaalí càmiyéica yeebáida Dios liri itàacái. Péemla comparación: Yái Dios liri iyaca càide iyúwa camalási cháì èeri irícu, imàaquéeri waicáca cayába yácáiná Dios liri yáasáidaca wenàiwicanái irí cabáyawanáca nía. Quéwa níái èeri mìnanaíca càmiyéica yeebáida Dios liri itàacái casímáica namànica nabáyawanáwa catácáiná náiwitáise, íná càmita cayába naicá Dios liri yáasáidéerica cabáyawanáca nía. ²⁰ Péemla comparación: Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica ibáyawanáwa càmita nàawa camalási yàatalé ipíchaná áibanái naicáca yái báawéerica namànírira, càita nacái cawinácaalí càmiyéica yeebáida Dios liri itàacái báawaca naicáca Dios liri manuísíwata, náuca nacái náichawani, ipíchaná yáasáidaca áibanái iicá nabáyawaná. ²¹ Quéwa cawinácaalí yeebáidéeyéica báisíiri tàacáisi càmita càì namàni. Néese, namàacaca áibanái iicáca macáita namànírira yéewacaténá áibanái náalíacawa namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná”, íimaca yái Jesúsca.

Juan el Bautista vuelve a hablar de Jesús

²² Néeseté Jesús yàacawa wáapicha, wía yéewáidacaléca Judea yàasu cáli ínatalé. Yá wàyaca néeni máisibáwanái èeri. Yá Jesús imàacaca wabautizáca wenàiwicanái, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. ²³ Juan el Bautista ibautizácaté yàacawa wenàiwica nacái Enón ìyacàlená néré mawiénita Salim ìyacàlená irí ìyacáiná néeni manùba úni. Ináté wenàiwica yàanàaca néré. Yá Juan ibautizáca nía. ²⁴ Càité imànica ipíchawáiseté romanonái icuèyèicaté wàasu cáli náucaca Juan el Bautista presoíyéi ibànaliculé.

²⁵ Néese abénaméeyéi néená Juan yéewáidacalénái, abéeri judío nacái nadàbaca natàanica nalíwàaca ùuléri wawàsi iyú, ìwali càirínácaalí ibautizá cayábáwanái, Juan el Bautistasica, càmicaalí nacái Jesús yéewáidacalénáisica. ²⁶ Iná Juan yéewáidacalénái yàacawa Juan yàatalé. Yá náimaca irí:

—Pía yéewáidéerica wía, yáara asìali ìyéericaté píapicha abémàalé Jordán inanába ícha, yái picàlidéericaté walí ìwali, siùca macáita nàacawa yàatalé nabautizácaténáwa, yá nàacawa yáapicha, yéewáidacalécaténá nía —náimaca. ²⁷ Néese Juan ímaca nalí:

—Dios imàacaca walí íbaidacalési iyúwata iwàwáaná imàacaca wáibaidacalépiná, íná yéewa wáalíacawa Dios idéca imàacaca cachàinírica nuíchani, yái Jesúsca. ²⁸ Bàaluité péemiácuéca nucàlidáanáté nalí machacàníiri iyúni càmlírita Mesías núa, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèrica walí, wía israelitaca. Néese, núumacatécué piri núata yái wenàiwica Dios ibànuèrica Mesías ipíchalé. ²⁹ Péemiácué comparación: Asìali yeedácaalí yàacawéetúapínáwa, yá natéca úa ùacawéeri yàataléwa, yá casímáica iwàwa, itàanica casímáiri iyú náapicha. Néese yái asìali yàacawéeriná ibàluèricawa néeni, máini casímáica yéemíaca yàacawéeriná itàacáíwa. Yá casímáica íináidacawa yàacawéeriná ìwaliwa mànacàu yàanàacáiná ùyacaténá ùacawéeri yáapichawa. Càita nacái núa. Casímáica nuínáidacawa wenàiwica nàacáináwa Jesús yàatalé, yàasunáicaténá nía. ³⁰ Iwàwacutá macáita nuéwáidacalé manùbéeyéi nàacawa nuícha nàacaténá Jesús icàaluíniná cachàiníciná nuícha càiripínátani —ímaca yái Juanca.

El que viene de arriba

³¹ Juan el Bautista ímaté nacái: “Yái Dios Iiri yàanèerica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. Quéwa núa, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa macái wenàiwica ìyáaná, nùyaca cháí èeri irícu càide iyúwa asìali ìyáaná meedá, nucàlida nacái ìwali yái wawàsi Dios imàaquéerica núalíacawa ìwali cháí èeri irícu. Quéwa yái Dios Iiri yàanèerica chènuníise, yácata cachàiníiri náicha canánama. ³² Icàlida nacái ìwali yái iiquéerica chènuniré, yá nacái yéemièrica quéwa máisibáwanáita nía càì yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yái wenàiwicaca yáasáidaca yeebáidaca Dios itàanica báisíiri iyú. ³⁴ Yái Jesús Dios ibànuèrica itàanica Dios inùmalícuíse, Dioscáiná idéca yàaca irí Espíritu Santo manuísíwata, càmita Dios imáisanla Espíritu Santo Jesús ícha. ³⁵ Cáinináca Wáaniri Dios iicáca Iiriwa, idéca nacái Dios imàacaca Iiri icùanápiná macáita. ³⁶ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, idèniaca icáucawa càmlíiri imáalàawa Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí càmlírica iwàwa yeebáidaca Dios Iiri itàacái, canáca icáuca càmlíiri imáalàawa, néese yùuwichàapínacawa manuísíwata Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú”, ímaca yái Juanca.

4

Jesús y la mujer de Samaria

¹⁻² Néeseté fariseonái náalíacawa Jesús idèniaca yéewáidacalénáiwa manùbéeyéi Juan el Bautista ícha: Náalíacaté nacáíwa Jesús imàacaca wabautizáca manùbéeyéi wenàiwica Juan el Bautista ícha. Jesús càmitaté ibautizá wenàiwica, néese imàacaca wabautizáca nía. ³ Jesús yáalíacawa fariseonái íináidacawa caluéri iyú ìwali, íná Jesús yàacawa Judea yàasu cáli ícha. Yá yèepùacawa yàacawa Galilea yàasu cáli nérépiná.

⁴ Jesús iwàwacutácaté ichàbacawa Samaria yàasu cáli ínatalé. ⁵ Iná yàanàaca wáapicha, wía yéewáidacaléca, Sicar ìyacàlená néré Samaria yàasu cáli ínata. Yái yàcaléca ìyaca

mawiénita Jacob yàasu cáli irí, yái cálica Jacob yèericaté ìiri iríwa ípidenéericaté José. ⁶ Iyaca néeni utàwi nacáiri nàisèeri irìcuíse úni ípidenéeri Jacob yàasumi. Jesús yàanàaca néré chamàléeri yàacawa àyapu iyú, yá yáawinacawa mawiénita utàwi nacáiri irí, yái nàisèerica irìcuíse úni. Wàanàacaté néré batéwacaalíte machacànica èeri. ⁷⁻⁸ Néese wàacawa yàcalé iriculé, wía Jesús yéewáidacaléca, wawèniacaténá wayáapináwa. Néese inanái Samaria yàasu cáli néeséechúa ùanàaca uisàacaténá úni. Yá Jesús ímaca ulí:

—Pia nuíra úni —ímaca ulí.

⁹ Quéwa càmita cayába judíonái, samaritanonái nacái naicáyacacawa. Càmita nacái nàira nàapichawáaca bacàa irìcuíse úni. Iná úái Samaria yàasu cáli néeséechúaca úumaca Jesús irí:

—Píacata judíosàiri, ¿cáná pisutá nuícha úni, núa Samaria yàasu cáli néeséechúaca? —úumaca. ¹⁰ Néese Jesús ímaca ulí:

—Càmita píalíawa ìwali yái cayábéerica Dios iwàwéerica imànica pirí. Càmita nacái píalíawa cawinácaalí núa, núa isutéerica píicha úni. Píalíacaalí cawinácaalí núatá, yásí pisutáca nuícha unitá, yá nùaca pirí cáuri unitá —ímaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca irí:

—Néeni, canáca pirí úni yàalu peedácaténá úni, máini depuíwalécani yái única. ¿Sísáaná peedápiná cáuri úni? ¹² Wàawirimi Jacob imàacacaté walí yái utàwica wàisèeripiná irìcuíse úni. Yeedácatáicaté ìirapináwa úni. Càita nacái Jacob yéenibe, ipìranái nacái nàiracaté úni cháí. ¿Píasica cachàiníri wàawirimi Jacob íicha? —úumaca. ¹³ Néese Jesús ímaca ulí:

—Cawinácaalí wenàiwica ìiréeyéica yái única iyéerica cháí, mamáalàacata nèepùaca macàlaca nawàwa àniwa. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí ìiréerica úni nuèrica irí càmita quirínama yèepùaca macàlaca iwàwa àniwa. Néese úni nuèrica irí, imichàapinácawa mamáalàacata iwàwalicu yàacaténá irí icáuca càníri imáalàawa —ímaca yái Jesúsca. ¹⁵ Uái inanáica úumaca Jesús irí:

—Uwé, pia nulí única yéewanápiná càmita nuèpùawa macàlaca nuwàwa àniwa, càmita nacái iwàwacutá nuèpùaca nuisàaca úni àniwa —úumaca. ¹⁶ Jesús ímaca ulí:

—Pia pimáidaca piacawéeriwa. Pité néeseni —ímaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese úumaca irí:

—Canácata nunìri —úumaca. Néese Jesús ímaca ulí:

—Pidéca picàlidaca nulí báisíiri iyúni canáca pinìri. ¹⁸ Pidéca pidèniaca cinco na-manùbaca pinìrináwa, yá pidéca piúcaca píichawa macáita nía. Asíali piyéerica yáapicha cànírita pinìri. Iná pidéca picàlidaca nulí báisíiri iyúni —ímaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese úái inanáica idécanáami uémíacani, yá úumaca irí:

—Siùca nuínáidacawa cawàwanáta profetaca pía, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalìcuíse. ²⁰ Wàawirináimi samaritano nàacaté Dios icàaluíniná cháí manuíri dúli íinata, quéwa píacué judíoca, píimacuéca iwàwacutáanása macái wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná Jerusalén iyacàlená néenibàata —úumaca. ²¹ Néese Jesús ímaca ulí:

—Péemla nulí cayába, peebáida nutàacái. Mesúnamáitacué piápiná Wáaniri Dios icàaluíniná, quéwa càmitacué iwàwacutápiná planàaca aléi dúli íinatalé, càmitacué nacái iwàwacutá piacawa Jerusalén iyacàlená iriculé. ²² Píacué samaritanoca càmitacué píalía Dios ìwali pièricuéca icàaluíniná. Quéwa wía judíoca wáalíaca Dios ìwali yái wèerica icàaluíniná, yácáiná judíosàiricani yái iwasèeripináca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²³ Quéwa máini mesúnamáita, siùca èeri nacái, cawinácaalí báisíiyéica iwàwa yàaca Wáaniri Dios icàaluíniná nàapiná icàaluíniná báisíiri iyú manuísíwata macái nawàwalìcuísewa càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Wáaniri Dios iwàwa càide wenàiwica yàaca icàaluíniná. ²⁴ Canáca Dios iiná càide iyúwa wenàiwica iiná èeri irìcuíríca íná càmita idé wenàiwica iicáca Dios. Càita nacái càmita wáalimá waicáca watuí iyúwa càinácaalí iyú wenàiwica yàaca Dios icàaluíniná, nàacáiná icàaluíniná nawàwalìcuísewa. Iwàwacutá wenàiwica nàaca Dios icàaluíniná báisíiri iyú macái nawàwalìcuísewa, càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná —ímaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese úái inanáica úumaca:

—Núaliacawa Mesías yàanàanápíná (íimáanáca “Cristo” griego itàacái iyú), yái wacuèrinápíná Dios ibànuèripíná walí. Mesías yàanàacaalípíná, yásí icàlidaca walíwa macáita, wáaliacaténá wéemíaca cayába —úumaca. ²⁶ Jesús íimaca ulí:

—Núacata yái, itàaníríca píapícha —íimaca yái Jesúsca.

²⁷ Idécanacáita càì Jesús íimaca, wíacata Jesús yéewáidacaléca wàanàaca néré, yá wáináidacawa waicáidaca Jesús irí itàanícáiná inanái yáapícha. Quéwa cáaluca wasutáca wéemíawani íná canáca wéená isutéeri yéemíawa Jesús cáná yéewaná itàaní úapícha. ²⁸ Néese úái inanáica umàacaca ùasu úni yàaluwa, yá uèpùacàatécatawa yàcalé iriculé. Yá úumaca wenàiwicanái irí:

²⁹ —Aquialécué, piicá abéeri asàliquéí icàlidéerica nulí macáita nudéená numànica. ¿Píináidasicué cawàwanáta Mesíascani, yái wacuèrinápíná Dios ibànuèrica walí? —úumaca. ³⁰ Néese namusúacawa yàcalé irícuíse, yá nàacawa Jesús yàatalépiná. ³¹ Quéwa ipíchawáiseté yàcalé mìnánái nàanàaca Jesús yàatalé, yá wía, yéewáidacaléca wasutáca Jesús íícha wawàsi manuísíwata. Yá wáimaca irí:

—Wáiwacali, piyáa piyáacaléwa —wáimaca. ³² Quéwa Jesús íimaca walí:

—Nudènià nuyáapínáwa áibata càníricuéca píalíawa ìwali —íimaca yái Jesúsca. ³³ Néese wía yéewáidacaléca wáimaca walíwáaca:

—¿Cawàwanáta áibanái idéca yàaca iyáapíná? —wáimaca. ³⁴ Quéwa Jesús íimaca walí:

—Casíimáipínáca núa idécanáami numànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa, idécanáami numáalàidaca numànica yái íbaidacalésica Dios ichùulièricaté numànica, càide iyúwacué casíimáiná pía pidécanáamicué piyáaca piyáacaléwa. ³⁵ Péemíacué comparación: Picácué píma piríwáaca: ‘Iwàwacutéeri báinúaca quéeri àta needácataléta bànacalé iyacaná’, picácué píma. Núumacué pirí, piicácué macáita níái wenàiwicaca yàanèyéica wàatalépiná. Càica níade iyúwa bànacalé iyacaná quíiréeri, mesúnamáicáináta neebáidapíná nutàacái, yásí wàwacáidaca nía nulípiná nùasunáicaténá nía, càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná. ³⁶ Cawínácaalí iwacáidéerica nulí wenàiwica nùasunáipíná, càipíná nùaca iwèniwa: Numàacaca casíimáicani iicácáiná wenàiwica neebáidaca nutàacái. Cawínácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái needápiná nalíwa nacáucawa càníri imáalàawa. Péemíacué comparación: Bànacalé íiwacali ichùulíaca yàasu wenàiwicanáíwa náibaidáanápíná bànacalé yùucubàa. Abéeri wenàiwica ibànacaalí ituíná, yásí casíimáipínácani áiba íbaidéeri yáapícha yeedéeripíná iyacanási quíiracaalíni. Càita nacái cawínácaalí icàlidéerica nutàacái idàbáanéeri yàawiría wenàiwicanái irí, yá nacái áiba wenàiwica iwènúadéerica nulípiná náiwitáise, yá casíimáica nawàwa abédanamata, níái pucháibaca íbaidéeyéica nulí. ³⁷ Báisíta iyaca càide iyúwa comparación íimáaná wataacái iyú: ‘Abéeri náiwacali yàasu wenàiwica ibàna ituíná, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needáca bànacalé iyacaná quíiracaalíni’, íimaca yái comparaciónca. ³⁸ Càita nacái nudéca nubànùacuéca pía piwènúadáanápíná nulí wenàiwica íiwitáise nùasunáicaténá nía, càide iyúwa náiwacali yàasu wenàiwicanái yeedácaalí bànacalé iyacaná aléera náiwacali yàasu wenàiwica áibanái ibànacatalécaté. Càide iyúwa comparación íimáaná: Náiwacali yàasu wenàiwica idéca ibànaca ituínási, néese náiwacali yàasu wenàiwicanái áibanái needápiná bànacalé iyacaná quíiracaalíni. Càita nacái píacué: Uái inanáica udéca ucàlidaca yàcalé mìnánái irí nuínáwaná ìwali, càide iyúwa udéca nacáicaalí ubànaca ituínási, néeseuécú piwènúadapíná nulíwa náiwitáise, níái yàcalé mìnánáica. Yásí piwacáidacué nulí níawa nùasunáipíná càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí bànacalé iyacaná quíiracaalíni —íimaca yái Jesúsca.

³⁹ Uái inanáica ucàlidacaté Jesús iináwaná ìwali nalí níái iyéeyéica yàcalé irícu iyéerica Samaria yàasu cáli íinata. Uumaca nalí: “Idéca icàlidaca nulí macáita nudéená numànica”, úumaca. Íná yéewa madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái Mesíascani, yái nacuèrinápíná Dios ibànuèripínácaté nalí. ⁴⁰ Inaté níái samaritanoca idécanáami nàanàaca Jesús yàatalé, yá nasutáca íícha wawàsi iyamáanápínáwa náapícha. Jesús iyacaté náapícha

pucháiba èeri. ⁴¹ Yá madécaná áibanái yeebáidaca Jesús itàacái néemlàcáiná icàlidáaná nalíni. ⁴² Yá náimaca ulí úái inanáica:

—Siùca weebáidaca Jesús itàacái càmlírita abé pitàacái ìwalíise, néese wadéca wéemlàca itàacái. Yá wáaliacawa báisiiri iyú Jesús ìwali Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, yái iwaseèripináca èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —náimaca.

Jesús sana al hijo de un oficial del rey

⁴³ Néese idécanáami Jesús ìyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli íicha, yá idàbaca yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná. ⁴⁴ Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeseéeyéi càmita neebáida profeta itàacái, yái itàaníríca Dios inùmalícuíse, càmita nacái naicácani cáimiétaquéri iyú. ⁴⁵ Jesús yàanàcaté Galilea yàasu cáli néré, yá níái iyéeyéica néeni natàidaca Jesús cayábéri iyú nàyacáinaté Jerusalén ìyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, íná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imànírícaté néenibàa, yái càmlíríca áiba wenàiwica idé imànica.

⁴⁶ Néese Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré ípidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinatalé imàacacataléca úni iwènúacawa uva ituní iyú. Áiba yàcalé ípidenácatalé Capernaum ìyaca mawiénita Caná ìyacàlená írí. Iyacaté Capernaum ìyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiníri cachàinica íibaidéerica rey írí, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica ìiri. ⁴⁷ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemlàcanacáita Jesús iináwaná ìwali yàanàanáté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli íicha, yá yàaca íicáca Jesús. Isutáca Jesús íicha wawàsi yàanápináwa icapèe néré ichùnìacaténá ìiri iwàwéeri yéetácawa. ⁴⁸ Néese Jesús íimaca írí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái éwita càmicáaníta piicá numànica yái càmlíríca wenàiwica idé imànica. Quéwa, càmitacué piwàwa peebáidaca nulí àta piicácaalítacué numànica áiba wawàsi imàaquéericuécá píináidacawa piicáidaca nulí —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁹ Quéwa gobierno yàasu wenàiwica íimaca Jesús írí:

—Nuíwacali, piàcàatétawa nucapèe néré ipíchaná nuíri yéetácawa —íimaca. ⁵⁰ Néese Jesús íimaca írí:

—Pèepùawa picapèe néréwa. Cáuca pìirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha —íimaca yái Jesúsca. Yá asìali yeebáidaca Jesús itàacái, íná yèepùacawa icapèe nérépináwa.

⁵¹ Néese mawiénicaalíténi icapèe íríwa, yá yàasu wenàiwicanái namusúacawa icapèe irìcuíse náipunitáidacani. Yá náimaca írí:

—¡Cayábaca pìirica! ¡Cáucáani! —náimaca. ⁵² Néese isutáca yéemlàwa nía càinácaalíté hora irìcu idé mecuní ichàbacawa íicha. Yá náimaca írí:

—Táquicha a la unata táicalé mecuní ichàbacawa íicha —náimaca.

⁵³ Néese yáaniri yáaliacawa hora ìwali, yáta horaca Jesús íimacatáicata írí: “Cáuca pìirica. Idéca mecuní ichàbacawa íicha”, càité íimaca yái Jesúsca. Yá yeebáidaca Jesús itàacái, macái yéénánái yáapichawa.

⁵⁴ Yácata pucháibáaná wawàsi Jesús imàníríca, yái càmlíríca wenàiwica idé imànica idécanáamité yèepùacawa Judea yàasu cáli íicha Galilea yàasu cáli néré.

5

Jesús sana al paralítico de Betzata

¹ Néese idécanáami Jesús ìyaca náapicha pucháiba èeri, yá yàacawa Samaria yàasu cáli íicha, yá idàbaca yàacawa àniwa Galilea yàasu cáli nérépiná. ² Jesús íimacáiná: Profeta yàasu cáli néeseéeyéi càmita neebáida profeta itàacái, yái itàaníríca Dios inùmalícuíse, càmita nacái naicácani cáimiétaquéri iyú. ³ Jesús yàanàcaté Galilea yàasu cáli néré, yá níái iyéeyéica néeni natàidaca Jesús cayábéri iyú nàyacáinaté Jerusalén ìyacàlená néeni naicácaténá Pascua yàasuná culto, íná yéewa naicácaté macáita yái Jesús imànírícaté néenibàa, yái càmlíríca áiba wenàiwica idé imànica. ⁴ Jesús yàanàaca áiba yàcalé néré ípidenácatalé Caná, Galilea yàasu cáli íinatalé imàacacataléca úni iwènúacawa uva ituní iyú. Áiba yàcalé ípidenácatalé Capernaum ìyaca mawiénita Caná ìyacàlená írí. Iyacaté Capernaum ìyacàlená mìnali, gobierno yàasu wenàiwica máiníri cachàinica íibaidéerica rey írí, yái reyca icuèricaté nàasu cáli. Yá cáuláicaca gobierno yàasu wenàiwica ìiri. ⁵ Yái gobierno yàasu wenàiwica yéemlàcanacáita Jesús iináwaná ìwali yàanàanáté Galilea yàasu cáli néré Judea yàasu cáli íicha, yá yàaca íicáca Jesús. Isutáca Jesús íicha wawàsi yàanápináwa icapèe néré ichùnìacaténá ìiri iwàwéeri yéetácawa. ⁶ Néese Jesús íimaca írí:

cawinácaalí idàbáanéeri cáuláiquéeri iricùacawa úni yáaculé, yásí cayábacani, yá uláicái ichàbacawa ícha càinácaalí uláicái wenàiwica idènièrica. ⁵ Néese ìyaca cáuláiquéeri asìali cáuláiquéeyéi yèewi. Cáuláicacaténi treinta y ocho camuí. ⁶ Néeseté Jesús yàanàaca néré, yá iicáca yái cáuláiquéeri irièricawa néenibàa. Jesús yáaliacáinátéwa iináwaná ìwali yái cáuláiquéerica yùuwichàacatéwa madécaná camuí, íná Jesús ímaca irí:

—¿Piwàwasica cayábaca pía àniwa? —ímaca yái Jesúsca. ⁷ Yái cáuláiquéerica ímaca irí:

—Néeni, canáca nulí áibanái itéenápiná núa úni yáaculé icusúacaalíwa yái única. Macái yàawiríata nuwàwacaalí nulicùacawa néré, yá áiba iricùacawa nupíchalé —ímaca. ⁸ Néese Jesús ímaca irí:

—Pimichàawa. Pichùnà pialubáíwa, pìanáwa —ímaca yái Jesúsca.

⁹ Yáta cayábaca yái asìalica. Néese yeedáca yàalubáíwa, yá idàbaca yèepunícawa. Quéwa Jesús ichùnìacani sábadu iricu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁰ Iná abénaméeyéi judío íiwacanánái náimaca irí yái cáuláiquéerimica:

—Siùca sábadu wayamáidacatáicawa, íná càmita wàawirináimi íiwitáise imàaca pèepunídaca pialubáíwa —náimaca. ¹¹ Néese yái asìali ímaca nalí:

—Yáara ichùnìèrica núa ímaca nulí: ‘Pichùnà pialubáíwa, pìanáwa’, ímaca nulí —ímaca yái cáuláiquéerimica. ¹² Néese nasutáca néemìawani:

—¿Cawiná ichùulà pichùnìaca pialubáíwa, pìanápináwa? ¿Cawiná càì ímaca pirí? —náimaca. ¹³ Quéwa yái asìali càmita yáaliawa cawinácaalíni yái ichùnìèricatèni madécanácáiná wenàiwica ìyaca néeni, Jesús nacái yàacatéwa ícha. ¹⁴ Néesecáwa Jesús yàanàaca yái asìalica templo iricu. Yá Jesús ímaca irí:

—Péemà cayába. Idéca cayábaca pía uláicái ícha. Picá pimàni pibáyawanáwa quirínama ipíchaná áiba yùuwichàacáisi báawéeríwanái yàanàaca pìwali —ímaca yái Jesúsca.

¹⁵ Néese yái asìali yàacawa icàlidaca judío íiwacanánái irí Jesús iináwaná ìwali ichùnìacatèni. ¹⁶ Iná níai judío íiwacanánáica nàuwideca namànica Jesús, nasàiwicaca irí wawàsi nacái mamàalàacata ichùnìacáináté wenàiwica sábadu iricu judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Núaniri Dios íibaidaca mamàalàacata, càita nacái nuíbaidaca —ímaca yái Jesúsca.

¹⁸ Iná níai judío íiwacanánáica máini cachàiníwanái nawàwaca nanúacani. Yá báawaca naicácani ichùnìacáiná wenàiwica sábadu iricu judíonái iyamáidacatáicawa. Icàlidaca nacái iináwaná ìwaliwa càide iyúwa abéeri Dios inacáiri, ímacáiná Dios ìwali yáaniricani.

La autoridad del Hijo de Dios

¹⁹ Néeseté Jesús ímaca judío íiwacanánái irí: “Péemìacué cayábani, núaquéi Dios Iiri càmita yéewa numàni wawàsi nulínáamitawa. Numànica abéerita yái nuíquèerica Núaniri Dios imànica. Macáita yái Núaniri Dios imànírica, càita nacái numànica, núa Dios Iirica. ²⁰ Cáininácáiná Núaniri Dios iicáca núa, íná yáasáidaca nulí macáita yái imànírica. Yáasáidapíná nacái nuicá wawàsi cachàiníwanái, imàaquèeripínacué pínáidacawa piicáidaca nulí. ²¹ Càide iyúwa Núaniri Dios imichàidáaná wenàiwica yéetácáisi ícha yàacaténá nacáuca àniwa, càita nacái numànica, núa Dios Iirica: Nùaca nacáuca cawinácaalí nuwàwéeyéica idènlaca icáuca. ²² Canácatáita Núaniri icàlida wenàiwica iináwaná ìwali yùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, Dioscáiná idéca imàacaca nucàlidáanápíná naináwaná ìwali macáita wenàiwica báawéeyéica, nùuwichàidáanápíná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica. ²³ Idé càì Núaniri Dios imànica yéewacaténá macái wenàiwica nàaca nucàaluíniná, núa Dios Iirica, càide iyúwa nàaná Núaniri Dios icàaluíniná. Cawinácaalí wenàiwica cànírica yàa nucàaluíniná, càmita nacái nàaca Núaniri Dios icàaluíniná, yái ibànuèrica núa.

²⁴ “Péemìacué cayábani, cawinácaalí yéemièrica nutàacái cayábéeri iyú, yeebáida nacái Dios itàacái, yái ibànuèrica núa, yái wenàiwicaca idènlaca siùcáise de icáucawa càníri imàalàawa, yá ìyapíná càiripínáta Dios yáapicha. Iná càmita iwàwacutápiná nuémìaca

áibanái icháawàanáca iináwaná ìwali càinácaalíte imàni ibáyawanáwa, ìyacáiná càide iyúwa wenàiwica imichèericawa yéetácáisi ícha, idènlacáiná siùcáisede icáucawa càmlíri imáalàawa. ²⁵ Péemlàcué cayábani, máini mesúnamáita wenàiwicanái canéeyéi icáuca càmlíri imáalàawa néemlanápiná nutàacái. Yá néemlaca nàyaca nutàacái siùca, núa Dios Iirica. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, nadènlapiná nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapichawa. ²⁶ Càide iyúwa Núaniri Dios idènlaná ichàiniwa yàacaténá nacáuca càmlíri imáalàawa, càita nacái idéca imàacaca nudènlaca nuchàiniwa, núa Iirica, nùacaténá nacáuca càmlíri imáalàawa. ²⁷ Núaniri Dios idéca ichùullaca nùcàlidaca èeri mìnánái iináwaná nùuwichàidáanápiná nía nabáyawaná ìwalísewa, núa Dios Iirica, wenàiwicacáiná nacái núa, núa asìali Dios néeséerica. ²⁸ Picácué píináidawa máini càulenéericani yái tàacáisi nùcàlidéericuécá pírí, yácáiná áiba èeriwa macáita yéetéeyéimiwa néemlapiná nutàacái, núa Dios Iirica, numáidacaalípiná níawa. ²⁹ Néemlacaalípiná numáidáaná nía, yásí namichàacawa càliculí irìcuíse. Cawinácaalí imàniyéicaté cayábéeri, namichàapinácawa nàyacaténá càiripináta Dios yáapicha, quéwa cawinácaalí imàniyéicaté ibáyawanáwa, namichàapinácawa nàuwichàacaténáwa càiripináta”, ímaca yái Jesúsca.

Pruebas de la autoridad de Jesús

³⁰ Jesús ímacaté judío íiwacanánái irí: “Càmita yéewa numànica wawàsi nulináamitawa. Nùcàlidapiná wenàiwicanái iináwaná ìwali nùuwichàidáanápiná nía nabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná. Nùcàlidapiná nacái naináwaná ìwali machacàníri iyú nùuwichàidáanápiná níawa, càmicáiná numàni càide iyúwa nuwàwáaná. Néese numànica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná yái ibànuèrica núa aléi èeri irìculé. ³¹ Nùcàlidacaalí nuináwaná ìwaliwá máiníná cachàinica nùatá, yásí yéewaná piyúunáidacuécá canéerica iwèni meedátáni, yái nutàacáica. ³² Quéwa ìyacaté áiba icàlidéericaté nuináwaná ìwali cawinácaalí núa, yácata Juan el Bautistami. Yá nùalíacawa icàlidacaté nùwali báisíri iyú. ³³ Pibànùacatécué wenàiwica nasutácaténáté néemlawa Juan el Bautista càinácaalíte ímaca nùwali. Yaté icàlidaca nuináwaná ìwali báisíri iyú. ³⁴ Quéwa càmlíri máini iwàwacutéeriwa nulí wenàiwicanái itàacái. Nùcàlidacáitacué pírí ìwali yái tàacáisi Juan icàlidéericaté nùwali yéewanápinácué peebáidaca nutàacái nuwasàacaténácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³⁵ Péemlàcué comparación: Juan ìyacaté càide iyúwa lámpara ipucuéricawa, icànéeri wenàiwicanái ìwali. Càita Juan yéewáidacatécué pía amalácaténácué píiwitáise pìyáanápinácué machacàníri iyú. Yaté achúma èerita casíimáicatécué piwàwa péemlaca Juan itàacái. ³⁶ Quéwa ìyaca áiba wawàsi cawèníri Juan itàacái ícha. Yái numànírica càmlírica áiba wenàiwica idé imànica, càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná numànica, yácata yáasáidaca báisíri iyúcani Dios idéca ibànùaca núa. ³⁷ Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, yácata nacái imàaquéericaté profetanái itànàaca tàacáisi nuináwaná ìwali bàalutité Dios imàacacáinaté natànàaca itàacái, éwitacué càmicáaníta píalimá péemlaca Núaniri Dios itàanica, càmitacué nacái píalimá piicácani. ³⁸ Quéwa càmitacué piwàwa peebáidaca Dios itàacái Dios ibànùericatécué pírí, càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái, núa asìali Dios ibànùèrica. ³⁹ Pidécuéca péewáidacawa cayábéeri iyú Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicuíse piyúunáidacáinácué pìyapináca càiripináta ìwalíse yái péewáidáanácuécawa meedá Dios itàacái ìwali, quéwa Dios itàacái icàlidaca nuináwaná ìwali. ⁴⁰ Quéwa éwita Dios itàacái icàlidacáaníta nùwali, càicáanítacué càmita piwàwa peebáidaca nulí pidèniacaténácué picáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha.

⁴¹ “Càmita nucutá mamáalàacata wenàiwicanái naicáanápiná núa càiride iyúwa máinírica cachàinica cháí èeri irìcu. ⁴² Nùalíacuécá nuicá píiwitáise. Yá nùalíacawa càmitacué cáiníná piicáca Dios. ⁴³ Núaniri Dios idéca ibànùacuécá nua píatalé, quéwa càmitacué pitàida núa cayába, càmitacué nacái peebáida nutàacái. Quéwa áibacaalí péenácué yàanàa icàlidéeri yàasu tàacáisiwa meedá, yásí peebáidacuécá itàacái nutàacái ícha. ⁴⁴ Càmitacué píalimá peebáidaca nutàacái, piwàwacáinácué meedá pimànica iyúwa pinacíyéi iwàwáaná cayábacaténácué naicáca pía. Càmitacué piwàwa pimànica càide

iyúwa Dios iwàwáaná, yái abéerita Diosca, yéewacaténacué casímáica iicáca pía. ⁴⁵ Picácué pínáidawa nucháawàanápínacué piináwaná ìwali Núaniri Dios iríwa. Càmita iwàwacutá nucháawàacuéca piináwaná ìwali, iyacáiná áiba icháawèericuéca piináwaná ìwali, yái profeta Moisés itànèericaté tàacáisi pibáyawaná ìwalicué, éwitacué piyúunáidacáaníta Moisés yàasu tàacáisi iwasàanápínacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁶ Profeta Moisés itànàacaté tàacáisi nuináwaná ìwali Dios inùmaliçuise. Quéwa càmitacué peebáida Moisés yàasu tàacáisi báisíiri iyú. Báisícaalicué peebáidaca Moisés yàasu tàacáisitá, yá peebáidacuéca nutàacái nacáitá Moiséscáiná itànàacaté nuináwaná ìwali. ⁴⁷ Quéwa càmitacué peebáida tàacáisi profeta Moisés itànèericaté nuináwaná ìwali, íná càmita nacáicué peebáidapíná yái tàacáisi nucàlidéeripínacuéca pírí”, íimaca yái Jesúsca.

6

Jesús da de comer a cinco mil hombres

¹ Néesetécáwa, Jesús yàacawa abéemàalé Galilea icalìsaniná íicha, áibaalí íipidenéeri Tiberias. Wía yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa Jesús yáamiwáise àta alénácaalí yàawa, naicáacáinaté imànica madécaná yái càmirica wenàiwica idé imànica ichùnìacaténá cáuláiquéeyéi. ³ Néese Jesús yàacawa dúli íinatalé, yá yáawinacawa wáapicha wía yéewáidacaléca. ⁴ Mawiénicaté Pascua yàasu èeri judiónái imànicatáicaté yàasu cultowa máiníiri iwàwacutácawa nalí íipidenéeri Pascua. ⁵ Néese Jesús iicáidaca nalí níái manùbéeyéi wenàiwicaca yèyèicawa yàatalépiná. Iná Jesús íimaca Felipe irí:

—¿Alénásica yéewa wawèniaca nayáapíná níái manùbéeyéi wenàiwicaca? —Íimaca yái Jesúsca. ⁶ Jesús isutáca yéemìawani yáalimáidacaténá iicáwa Felipe, yáalíacaténáwa càinácaalí Felipe íináidáanáwa, Jesúscáiná yáalíacatéwa càinácaalí imànínápinaté wàacaténá wenàiwica iyáapíná. ⁷ Néese Felipe íimaca:

—Càmita wáalimá wàaca nayáapíná. Ewita wadèniacaalí doscientos denario imanùbacatá, yái doscientos èeri iwènicatái, càicáaníta caná yéewanáwa wawèniaca pan cayába yáaliméeripíná wàaca nayáatá, ibatàa púubanamáanápínátá —Íimaca. ⁸ Néese abéeri wéená, wía yéewáidacaléca, íipidenéeri Andrés, yái Simón Pedro iméeréerica, íimaca Jesús irí:

⁹ —Iyaca cháí abéeri sùmàí idènièri cinco namanùbaca cebadéeri panca, pucháiba cubái imèdecaná nacái, quéwa càmita náalimá níái manùbéeyéi wenàiwicaca —Íimaca yái Andrésca. ¹⁰ Néese Jesús íimaca walí:

—Pichùuliacué náawinacawa canánama —Íimaca yái Jesúsca. Iyacatái madécaná masicái, yá náawinacawa. Nàyaca cawàwanáta cinco mil namanùbaca asianái. Càmita waputàa càisimalénácaalí inanái, sùmanái nacái. ¹¹ Néese Jesús yeedáca níái panca icáapi irìculéwa, yá yàaca Dios irí cayábéeri. Néese isubèriadaca nía, yàaca walíni, wía yéewáidacaléca, yéewacaténá wawacùaca wenàiwicanái iríni, níái yáawinéeyéicawa néeni. Càita nacái Jesús imànica cubái imèdecaná yáapicha, yá wawacùaca nalíni, càinácaalíté imanuíca nawàwa nayáaca. ¹² Idécanáami nayáaca cadénama, yá Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Píacué peedá yéenáimi imàaquéericawa, ipíchaná yúucacawa —Íimaca yái Jesúsca. ¹³ Iná wàaca weedáca pan yéenáimi imàaquéericawa, yá wapuníadaca doce namanùbaca mapíiri pan yéenáimi iyú, yái imàaquéericawa cinco namanùbaca cebadéeri pan íicha. ¹⁴ Níái wenàiwicaca naicáacáiná Jesús imànica yái càmirica áiba wenàiwica idé imànica, íná náimaca nalíwáaca:

—Báisíta yácata yái profeta icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliçuise, yái wacuèrinápiná càide iyúwaté profeta Moisés itànàanáté tàacáisi ìwali yàanèeripínacaté aléi èeri irìculé —náimaca. ¹⁵ Quéwa Jesús yáalíacawa nawàwáaná náibàacani cachàiníiri iyú namàacacaténá Jesús iyúwa nàasu rey icùanápíná nía, íná Jesús yàacawa náicha dúli íinatalé iyacaténá abéerita.

Jesús camina sobre el agua

¹⁶ Táicacaalíté yàacawa, néese wía yéewáidacaléca walicùà wàacawa Galilea icalìsaninà néré. ¹⁷ Néese wawàlùacawa barca iriculé, yá wadàbaca wachàbaca wàacawa abéemàalé calisa ícha wàanàcaténà Capernaum iyacàlenà nérépinà. Idé catàca wàwali quéwa Jesús càmíritàacá yàanà wàatalé. ¹⁸ Néese manuíri màladàca imichàacawa cáulicáiná ipùà wía cachàini. ¹⁹ Néese máadàini watenácaté cawàwanáta cinco kilómetro, seis kilómetro idècuni cawàwanáta, yá waicáca Jesús yèepuníriwa úni inànìacubàa, mawiénita yàacawa wàasu barca irí. Yá cáaluca wía báawanama, càmícinà wáalía waicàcani. ²⁰ Quéwa Jesús ímaca walí:

—¡Núaquéi, picácué cáalu pía! —ímaca walí. ²¹ Néese casímáiri iyú weedáca Jesús barca iriculé, yáta barca yàanàca wawàwacataléca wàacawa.

La gente busca a Jesús

²² Mapisáita àniwa níai manùbéeyéi wenàiwicaca wamàaquéeyéicaté abéemàalé Galilea icalìsaninà ícha nawàwacaté nacutáca Jesús. Náalíacawa càmítaté Jesús yàawa wáapicha, wía yéewáidacaléca táicalémi watécaalíté yái abéeri barcaca iyéericaté néeni. ²³ Quéwa abénaméeyéi wenàiwica Tiberias iyacàlenà néeséeyéi nàanàca barca irícu mawiénita cáli irí yái cálica wenàiwica iyáacatáicaté pan idécanáamité Wáiwacali yàaca Dios irí cayábéeri. ²⁴ Néese wenàiwicanái càmícináté nàanà Jesús, càmícinà nacái nàanà wía, wía Jesús yéewáidacaléca, ínáté nawàlùacawa madécanà barca iriculé nachàbacaténà calisa nàanàanápínà Capernaum iyacàlenà néré nacutácaténàni, yái Jesúsca. Yá nachàbaca calisa.

Jesús, el pan de la vida

²⁵ Idécanáamité nàanàca abéemàalé calisa ícha, yá nàanàca Jesús. Náimaca irí:

—Pía, yéewáidéerica wía, ¿càicaalínáté pìanà aléi? —náimaca. ²⁶ Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Péemlàcué cayába, càmítacáwa pialía péemlàca càinàcaalí ímáaná yái numànírica càmírita áiba wenàiwica idé imànica. Píaliacáitacuéwa piyáacaté piyáacaléwa cadénama meedá, ínà picutácuéca núa yàacàsi ìwalinápínà meedá. ²⁷ Picácué máini cáininàca piicáca piyáacaléwa cháí èeri irícu imáalàapínacáináwa meedá caquialéta yái yàacàsica. Néese, iwàwacutácué cawènírica piicáca yái yàacàsica yèerica picáuca càmíri imáalàawa, yái Dios yúuleca nuèripinàcuéca pirí, núa asialí Dios néeséerica. Yácinà Núaniri Dios idéca imàacaca nudèniaca nuchàiniwa nùacaténácué picáuca càmíri imáalàawa —ímaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Càinásica iwàwacutá wamànica wamànicaténà càide iyúwa Dios iwàwáaná? —náimaca. ²⁹ Jesús ímaca nalí:

—Dios iwàwacué peebáidaca nutàacái, núa wenàiwica Dios ibànuèrica —ímaca yái Jesúsca. ³⁰ Néese nasutáca néemlàwani:

—¿Càirínà wawàsi áiba wenàiwica càmíri idé imànica pimàníripínà waicá yéewanápínà weebáidaca pitàacái? ¿Càinásica píalimá pimànica? ³¹ Wàawirináimi nayáacaté pan nacáiri èeri imanùbaca lípidenéericaté maná nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càinàwàiri, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Salmos irícu: ‘Imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuníise èeri imanùbaca nayáapínà’, càì profeta itànàacaté Moisés iinàwaná ìwali —náimaca. ³² Jesús ímaca nalí:

—Péemlàcué cayába, Moisés càmítaté yàa nayáapínà pan chènuníiséeri. Yácata Núaniri Dios yèericaté nalíni, èeri imanùbaca, quéwa siùcáisede yàacué pirí yái báisíri yàacàsi chènuníiséerica. ³³ Núacata yái Dios yúule cáurica Dios yèericuéca pirí, núa iricuèricawa chènuníise, yá nùaca nacáuca càmíri imáalàawa níai èeri mìnánica —ímaca yái Jesúsca.

³⁴ Néese nasutàcani:

—Uwé, pía wayáa yái yàacàsica mamáalàacata —náimaca. ³⁵ Jesús ímaca nalí:

—Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwicanái icáuca càmíri imáalàawa. Ewita piyáacáanítacué piyáacaléwa èeri irícuíri yàacàsi, càicáaníta máapitacué pía àniwa, macàlacué nacái piwàwa àniwa. Quéwacué peebáidacaalí nulí, pimànicaalícué nacái càide

iyúwa nuwàwáaná, yásí matuíbanáicuéca piwàwa Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa casíimáiná wenàiwica càmlíyéica máapi, càmlíyéi nacái macàla iwàwa. ³⁶ Quéwa nudéca núcàlidacuéca piríni, éwitacué piicácaníta yái numànírica, càicáanítacué càmita peebáida nutàacái mamáalàacata. ³⁷ Cawinácaalí Núaniri Dios imàaquéeyéica nùasunáipiná, níata yeebáidapiná nutàacái. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái, canácatáita núuca nuíchawa nía. ³⁸ Càmita nùanàa chènuníise numànicaténá meedá iyúwa nuwàwáaná. Néese nudéca nùanàaca numànicaténá càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, yái ibànuèrica núa. ³⁹ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa càmita iwàwa yúucacawa nuícha abéeri nùasu wenàiwicanái yéená, Dios imàaquéeyéica yeebáidaca nutàacái. Néese Dios iwàwa numichàidaca nía yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁰ Yácáiná Núaniri Dios iwàwa nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Dios íirica núa, yeebáidéeyéi nacái nutàacái. Néese numichàidapiná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa — íimaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese níai judío íiwacanánáica nadàbaca natàanica báawéeri iyú Jesús ìwali íimacáinaté: “Núacata yái Dios yúuleca chènuníiséeri Dios yèericuéca pirí, nùacaténácué picáuca càmlíri imáalàawa”, íimaca. ⁴² Yá náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús meedá, yái José íirimica! Wáalíaca waicáca isèenái, yáanirimi, yátúa nacái. ¡ìchìwaca meedá yái icàlidacáiná íricùacasawa chènuníise! —náimaca. ⁴³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Picáuqué càì pitàaní piríwáaca. ⁴⁴ Abéerita Núaniri Dios imàaquéeri wenàiwica neebáidaca nutàacái, yéewanápiná nùasu wenàiwicaca nía. Yá numichàidapiná níawa yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁵ Profeta Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicúise. Càité íimaca: ‘Dios yéewáidapiná macái wenàiwica’, càì itànàaca. Iná yéewa macáita yéemièyéica Núaniri Dios itàacái, yéewáidéeyéi nacáíwa ìwali, neebáidapiná nutàacáíwa.

⁴⁶ “Canácatàacá áiba nuícha ìiquéeri Núaniri Dios. Abéerita núa, yái Dios ibànuèrica chènuníise, nudéca nuicácani. ⁴⁷ Péemìacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái idènlaca siùcáisede icáucawa càmlíri imáalàawa. ⁴⁸ Núacata yái yàacàsica yèerica wenàiwica icáuca càmlíri imáalàawa. ⁴⁹ Pìawirináimicué nayáacaté nayáacaléwa èeri imanùbaca, yái pan nacáirica íipidenéericaté maná Dios ibànuèricaté nalí chènuníise idècunitàacá nèepunícawa manacúali yùucubàa càinàwàiri. Nayáacaté maná èeri imanùbaca, quéwa béeyéicaalíte nía, yáté néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa. ⁵⁰ Quéwa núcàlidacué pirí nùwaliwa, núacata yái yàacàsica íricuèricawa chènuníise: Cawinácaalí wenàiwica iyéerica yái yàacàsica, ìyapiná càiripináta Dios yáapicha. ⁵¹ Núacata yái yàacàsi cáurica íricuèricawa chènuníise: Cawinácaalí iyéerica yái yàacàsi cáurica, idènlapiná icáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha. Yái yàacàsi nuèripináca nalí, yácata nuiná yái. Yá numàacapiná nuináwa nuétácaténáwa yéewanápiná èeri mìnánái nadènlaca nacáucawa càmlíri imáalàawa Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca yéewáidacaténá nía imàacáanápínaté icáucawa.

⁵² Néese níai judío íiwacanánáica nadàbaca natàanica nalíwáaca chàinisíiri iyú. Yá néemíanicawa, náimaca nalíwáaca:

—¡Canáca yéewaná yàaca wayáa ìináwa yái asìalica! —náimaca. ⁵³ Jesús íimaca nalí:

—Péemìacué cayábani, càmicaalícué piyáa nuiná, núa asìali Dios néeséerica, càmicaalícué nacái pìira nuíraná, càmitacué pidènlapiná picáucawa càmlíri imáalàawa. ⁵⁴ Cawinácaalí iyéerica nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, idènlaca siùcáisede icáucawa càmlíri imáalàawa; néese numichàidapinácani yéetácáisi íicha èeri imáalàacaalípináwa. ⁵⁵ Cayábéeri yàacàsi yái nuináca. Cayábéeri nacái nuíraná wenàiwica ìirapiná. ⁵⁶ Cawinácaalí iyéeri nuiná, ìiréeri nacái nuíraná, ìyaca abédanamata núapicha, núa nacái nùyaca abédanamata yáapicha. ⁵⁷ Núaniri Dios yái ibànuèrica núa ìyaca càiripináta. Núa nacái nùyaca càiripináta Núaniricáiná yàaca núcáuca. Càita nacái cawinácaalí iyéerica nuiná, yá nùaca nacái icáuca càmlíri imáalàawa. ⁵⁸ Núcàlidacué pirí nùwaliwa yái yàacàsica íricuèricawa

chènuníise. Yái yàacàsica càmlíricata càide iyúwa maná yái pan nacáirica pìawirináimi iyéericatécué, quéwaté béeyéicaalí nía, yá néetácatéwa càmicáiná yéewa maná yàaca nacáuca càmlíri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí iyéerica yái yàacàsica nuèripináca írí, idènipináca ícaucawa càmlíri imáalàawa —cài Jesús icàlidaca nalí comparación, yéewáidacaténá nía iwàwacutáanápínaté imàacaca ícaucawa yéewacaténá yàasu wenàiwica nadènlaca nacáuca càmlíri imáalàawa.

⁵⁹ Càité Jesús yéewáidaca judíonái nàwacáidáyacacaalítéwa néewáidacàalu írìcuwa Capernaum iyacàlená néeni.

Palabras de vida eterna

⁶⁰ Néeseté manùbéeyéi néená níái yèepuníyéicatéwa Jesús yáapicha quéechatécáwa, idécanáamité néemìaca Jesús itàacái yéewáidéerica iyú nía, yá náimaca nalíwáaca:

—Máiní càulenáca weebáidaca yái tàacáisi icàlidéerica walí. ¿Càmìta wawàwa weebáidaca itàacái! —náimaca. ⁶¹ Quéwa Jesús yáaliacawa natàaníca báawéeri iyú itàacái ìwali. Yá íimaca nalí:

—¿Cánácué báawa péemìacani, yái nucàlidéericuéca pírí? ⁶² Néese, ¿càinásicué píináidacawa piicácaalícué núa, asìali Dios néeséerica, numichàacawa chènuniré àniwa, aléera nùyacataléca bàaluité? ⁶³ Abéerita Espíritu Santo yèeri wenàiwica ícauca càmlíri imáalàawa. Canácaalí Espíritu Santotá, yásí canéerica iwèni meedá yái nuinácatá. Yái comparación nucàlidéericuéca pírí yàacàsi ìwali íimáanáca Espíritu Santo yàacuéca picáuca càmlíri imáalàawa peeabáidacaalícué nutàacái báisíiri iyú. Càmìta íimáaná iwàwacutácué piyáaca nuinásiwa. ⁶⁴ Quéwa nàyaca abénaméeyéi pèewi càmlíyèipiná idèni ícaucawa càmlíri imáalàawa càmicáiná neebáida nutàacái —íimaca yái Jesúsca. Càì Jesús íimaca yácáiná idàbacatáiseté imáidaca yéewáidacalénáíwa quéechatécáwa, yáté yáaliacawa cawinácaalí nía càmlíyèipinácaté yeebáida itàacái, yáalí nacáíwa chánácaalí wéená itéeripinácaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. ⁶⁵ Néese Jesús íimaca nalí nacái:

—Iná nudéca nucàlidacuéca píríni canácata yáaliméeri nùasu wenàiwicapiná càmicaalícawa Núaniri Dios imàaca yeebáidaca nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

⁶⁶ Néese madécaná néená níái yèepuníyéicatéwa quéechatécáwa Jesús yáapicha nèepùacawa íicha. Càmìta quirínama nàacawa yáapicha. ⁶⁷ Néese Jesús isutáca yéemìawa wía, wía yéewáidacaléca, doce wamanùbaca. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué nacái pía yèeyèipináta nacáíwa? —íimaca yái Jesúsca. ⁶⁸ Quéwa Simón Pedro íimaca írí:

—Wáiwacali, canácata áiba yéewáidéeri wía. Abéerita pía icàlidéeri walí càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wadèniacaténá wacáucawa càmlíri imáalàawa. ⁶⁹ Weebáidaca pítàacái. Wáalíaca nacái mabáyawanéeri Mesíasca pía, yái wacuèrináca, yái cáuri Dios íirica —íimaca yái Pedroca. ⁷⁰ Jesús íimaca walí:

—Nudéca nuedácuéca pía, píacué docéeyéica imanùbaca. Quéwa abéeri péenácué Satanás yàasu —íimaca yái Jesúsca.

⁷¹ Càité Jesús icàlidaca Judas ìwali, yái Simón Iscariote ìrimi. Ewita abéeri wéenácáanítani, wía yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càicáaníta Judas itéenápínacaté Jesús yùuwidenái náibàacaténáni.

7

Los hermanos de Jesús no creían en él

¹ Néese Jesús yèepunícatéwa Galilea yàasu cáli íinatabàa. Càmitaté iwàwa ìyaca Judea yàasu cáli íinata, níacáiná judío íiwacanánái nawàwacaté nanúacani. ² Quéwa mawiénicaté judíonái yàasu culto abéeri semanéerica ípidenéeri Enramadas, nàyacaténaté capìima írìcu. ³ Iná Jesús yéenánái náimaca írí:

—Picá piyamáawa cháí, néese plawa Judea yàasu cáli néré yéewacaténá plasu wenàiwica iyéeyéica néeni naicáca yái pimàníricasa càmlírica áiba wenàiwica idé imànica. ⁴ Aiba

iwàwacaalí manùba wenàiwica náalí naicácani, néese càmita imàni wawàsi ibàacanèeri iyú. Báisícaalí pialimá pimànica yái càmirica wenàiwica idé imànica, yá iwàwacutá pimànicani manùba wenàiwica yàacuèsemi —nàimaca. ⁵ Càica Jesús yéénánái icàlidaca iríni, càmicáiná nacái neebáida irí. ⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Càmitàacá nuénaiwaná yàanàa, quèwacué pialimá píibaidaca piasu wawàsiwa macái èeri imanùbaca. ⁷ Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida nutàacái càmitacué yéewa báawaca naicáca pía, quéwa báawaca naicáca núa numàacacáiná náalíacawa nabáyawaná ìwaliwa. ⁸ Placuéwa culto néré, núa quéwa càmitàacá nùawa siùca, càmicáinatàacá nuénaiwaná yàanàa cayába —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese idécanáami càicàlidaca nalíni, yá Jesús iyamáacawa náicha Galilea yàasu cáli néré.

Jesús en la fiesta de las Enramadas

¹⁰ Néeseté idécanáami Jesús yéénánái yàacawa, yá Jesús yàacawa nacái Jerusalén iyacàlená nérépiná. Càmita quéwa yàawa manùba wenàiwica yàapicha; yàacawa batéwa ibàacanèeri iyú. ¹¹ Néese judío íiwacanánái nacutácani culto yaalí, Jerusalén iyacàlená irícu. Yá nasutáidaca néemíawa wenàiwicanái:

—¿Alénásica yáara asìalica? —nàimaca. ¹² Nía nacái wenàiwicaca natàaníca ibàacanèeri iyú nalíwáaca Jesús ìwali: “Cayábéeri íiwitáise”, nàimaca. Quéwa áibanái nàimaca: “Càmírita cayába, ichìwáidacáiná wenàiwica meedá”, nàimaca. ¹³ Quéwa macáita natàaníca Jesús ìwali ibàacanèeri iyú cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái, níai báawéeyéica iicáca Jesús. ¹⁴ Idècunitàacá namànica culto semana ìwallabàacatái, yaté Jesús iwàlùacawa templo iriculé. Yá idàbaca yéewáidaca wenàiwica néré. ¹⁵ Níai judío íiwacanánáica náináidacawa manuísíwata néemíaca Jesús yéewáidáaná. Yá nàimaca ìwali:

—¡Canéeri iwèni meedá yàasu tàacáisi càmicáinaté yéewáidawa wàasu escuela irícu! —nàimaca nawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Jesús íicha. ¹⁶ Néese Jesús íimaca nalí:

—Yái nuéwáidéericuéca pía ìwali càmirita nùasu tàacáisi. Nucàlidacué pirí yàasu tàacáisi yái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa. ¹⁷ Aibacaalí iwàwa imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yáalíacawa nuéwáidaca nía Dios yàasu tàacáisi iyú; náalí nacáíwa càmita nuéwáida nía nùasu tàacáisi iyúwa meedá. ¹⁸ Cawinácaalí itàaníríca íiwitáise iyúwa meedá iwàwa wenàiwicanái yàaca íimiétacaná, quéwa núa iwàwéeri wenàiwicanái yàaca Núaniri Dios íimiétacaná, yái ibànuèrica núa. Iná nutàaníca báisíiri iyú, núcáináta yái báisíríca, càmita nacái nuchíwa.

¹⁹ “Profeta Moisés icàlidacaté plawirináimicué iríni càinácaalí Dios iwàwáanácué pimànica. Quéwa canácatacué pèewi áiba imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¿Cánácué piwàwa pinúaca núa? —íimaca yái Jesúsca. ²⁰ Néese níai wenàiwicanáica nàimaca irí:

—¡Demonio iyaca piwàwalícu idacuèri píiwitáise, íná máiwitáiseca pía meedá! ¡Canácata iwàwéeri inúaca pía! —nàimaca. ²¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Macáitacué píináidacawa manuísíwata piicáidaca yái numànírícaté áiba sábado bàaluité piyamáidacatáicuécawa, nuchùnìacaalíté cáuláiquéeri asìali, íná báawacuéca piicáca núa numànicáiná yái wawàsi píiméericuéca ìwali càmiríca Dios imàaca wamànica sábado irícu judíonái iyamáidacatáicawa. ²² Quéwa Dios imàacaca wáibaidaca sábado irícu iwàwacutácaalí wamànica áiba cayábéeri wawàsi Dios ichùulìerica wamànica. Càita iyaca circuncisiónca. Profeta Moisés yéewáidacaté nía circuncisión ìwali, càide iyúwaté wàawirináimi imànínáté circuncisión néenibe asianái iríwa madécaná camuí Moisés ipíchawáise. Yái Moisés yéewáidacaté nía iwàwacutáanácué pimànica circuncisión sùmàí irí abéeri semana idénáami imusúaca iicá èeri éwita iyacáaníta sábado piyamáidacatáicuécawa. Iná pimànicuécaca circuncisión péenibe asianái iríwa càinácaalí èeri iwàwacutácatáicué pimànicani, yéewacaténácué pimànica machacànírí iyú càide iyúwa Dios ichùullaná. ²³ Càita pimànicuécaca càide iyúwa profeta Moisés ichùullaná wàawirináimi Dios inùmalícuíse, yá pimànicuécaca circuncisión péenibe asianái iríwa éwitacué iwàwacutácaníta pimànicani sábado irícu wayamáidacatáicawa, idènlacaalí abéeri semana yái sùmàica. Néese,

¿cánacué báawa piwàwa núapicha ìwalíise yái nuchùnànáca macái iiná yáara asìalica cáuláiquérimica sábadò piyamáidacatáicuécawa? ²⁴ Picácué picháawàa wenàiwica iináwaná ìwali ipíchawáise cué pialía nàwali cayába càinácaalí namàníiná. Iwàwacutácué pínáidacawa cáalíacáiri iyú ipíchawáise picàlidacuéca naináwaná ìwali. Néese, pitàanícué báisíiri iyú — íimaca yái Jesúscá.

Jesús habla de su origen

²⁵ Idécánáamité néemíaca Jesús íimáaná, néese abénaméeyéi iyéeyéica Jerusalén iyacàlená néeni nadàbaca náimaca nalíwáaca:

—¡Yácata Jesús, yái asìali judío íiwacanánái nacutéerica nanúacaténáni! ²⁶ Piicácué yái, itàaníca iyúwa iwàwáaná itàaníca macái wenàiwica yàacuésemi, quéwa wáiwacanánái càmíta nàalàa cachàiníiri iyúni. Cawàwanáta wáiwacanánái nàináidacawa ìwali Mesíascani, wacuèrinápiná wía judíoca, Dios ibànuèrica walí. ²⁷ Quéwa càmíta yéewa Mesíascani, wáalíacáináwa ácatáiséericaalí yái asìalica, quéwa Mesías yàanàacaalípiná, yá canáca yáaliéripiná ìwali síisáanéericaalíni —náimaca. ²⁸ Idècunitàacá Jesús yéewáidaca wenàiwica templo írìcu, yá yéemíaca yái náiméerica ìwali. Néese Jesús íimaca cachàiníiri iyú:

—Piyúunáidacuéca pialíacawa nùwali. Piyúunáidacué nacái pialíacawa síisáanéericaalí núa. Quéwa càmíta nùanàa numànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná, néese nudéca nùanàaca Dios ibànùacáiná núa, yái Dios báisíirica, càmíricué pialía ìwali. ²⁹ Nualíaca Dios ìwali nùanàacáiná yàatanáise. Ibànùa nacái núa néese —íimaca yái Jesúscá.

³⁰ Néese judío íiwacanánái nawàwa náucaca Jesús presoíyéi ibànalículé, quéwa càmítaté náibàani càmícaínatàacá Jesús yéenáiwana yàanàa nanúacatáipinacaténí. ³¹ Quéwa madécaná wenàiwica neebáidaca Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèrica nalí. Yá náimaca nalíwáaca:

—Iwàwacutá Mesíascani yái asìalica imànicáiná macái íiwitáaná yái càmírica áiba wenàiwica idé imànica càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalícuíse, yái Mesías yàanèeripinacaté icùacaténá wía, wía israelitaca —náimaca.

Los fariseos intentan arrestar a Jesús

³² Néeseté abénaméeyéi fariseo néemíaca wenàiwicanái itàaníca ibàacanéri iyú nalíwáaca Jesús ìwali. Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái yáapicha nabànùaca nàasu úwináíwa icuèyéica templo náibàacaténá Jesús náucáanápínáni presoíyéi ibànalículé. ³³ Iná Jesús íimaca:

—Nùyacué pèewi achúma èerita. Néese nuèpùacawa Dios yàataléwa yái ibànuèricaté núa.

³⁴ Néese picutápinácué núawa, quéwacué càmíta pidé pìanàaca núawa càmícaínácué yéewa pìanàaca néré nùyacatalépináca —íimaca yái Jesúscá. ³⁵ Néese judíonái náimaca nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Alénásica yàawa yái asìalica càmícatalépináca wadé wàanàacani? Cawàwanáta yàacawa wéénánái yàatalé iyéeyéica càmíiyéi judío yéewiré yéewáidacaténá càmíiyéi judío. Quéwa canápináta meedá yàacawa, càmícaíná neebáida itàacái. ³⁶ ¿Càinásica íimáaná? ‘Picutápinácué núawa quéwacué càmíta pidé pìanàaca núawa càmícaínácué yéewa pìanàaca néré nùyacatalépináca’, càì íimaca —náimaca, naicáaníca Jesús iquíniná.

Ríos de agua viva

³⁷ Aiba èerité namáalàidáanápíná namànica culto, máiníiri iwàwacutácawa nalí yái èerica. Yá Jesús ibàlùacawa nàacuésemi, yá íimaca cachàiníiri iyú, icàlidaca nalí comparación:

—Pìwàwacaalícué picáuca càmíiri imáalàawa càide iyúwa macàléeyéi iwàwa nawàwacaalí úni, néese peebáidacué nutàacái. Yásí nùacué picáuca càmíiri imáalàawa, càide iyúwa wàacaalí nàiraca úni, cawinácaalí macàléeyéica iwàwa. ³⁸ Càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta itànèericaté Dios inùmalícuíse, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéerica nutàacái, idènlápiná cáuri úni iwàwalícuwa, yái úni cáurica yèerica icáuca càmíiri imáalàawa càide iyúwa cayábéeri únibàa depuúwéeri canácatáita chuini —íimaca yái Jesúscá.

³⁹ Jesús icàlidaca nalí yái comparaciónca yéewáidacaténá nía Espíritu Santo ìwali, yái icuèripinacaté náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yái úni cáurica ímáanáca càicanide iyúwa Espíritu Santo. Quéwa néenialité càmitàacá Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri irìculé càmicaínátécá Jesús yéetáwa, càmicaalítécá nacái imichàawa chènuniré iyacaténá cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha. Ináté càmitàacá yéewa Espíritu Santo yàanàaca aléi èeri irìculé.

División entre la gente

⁴⁰ Néeseté abénaméeyéi néená níai wenàiwicaca idécanáami néemìaca Jesús itàacái, yá náimaca:

—Báisícata profetacani yái Jesúsca, càide iyúwa profeta Moisés itànàanáté tàacáisi profeta ìwali yàanèripinacaté yéewáidacaténá wía —náimaca. ⁴¹ Aibanái íimaca:

—Mesíascani, yái wacuèrinápiná Dios ibànuèrica walí, wía judíoca —náimaca. Quéwa áibanái íima:

—Càmita yéewa wacuèrinápiná Mesías yàanàaca Galilea yàasu cáli néese. ⁴² Iwàwacutá rey David itaquérinámicaní yái Mesíasca, càide iyúwaté Dios itàacái ímáaná profetanái itànèericaté. Iwàwacutá nacái imusúaca iicá èeri Belén iyacàlená irìcu, yái yàcaléca David imusúacatalécaté iicá èeri. Quéwa yái asialica Jesús, Nazaret iyacàlená néeséeri meedá. Iná càmita yéewa Mesíascani —náimaca, càmicaínaté néemìaca Jesús iináwaná ìwali imusúacaté iicá èeri Belén iyacàlená irìcu, rey David itaquérinámi nacáicani, yái Jesúsca. ⁴³ Càita nàináidacawa Jesús ìwali, iná càmita abédanama náiwitáise náapichawáaca níai wenàiwicaca.

⁴⁴ Aibanái nawàwa náibàacani quéwa càmitaté náibàani.

Las autoridades no creían en Jesús

⁴⁵ Néeseté úwinái icuèyéica templo nèepùacawa fariseonái yàatalé, sacerdote íiwacanánái nacái. Yá náimaca úwinái irí:

—¿Cánacué càmita pité néesení? —náimaca. ⁴⁶ Néese úwinái íimaca nalí:

—¿Canátàacá áiba wenàiwica itàaníríca àta siùca nacáide càide iyúwa itàaníná yáara asialica! —náimaca. ⁴⁷ Néese fariseonái náimaca nalí:

—¿Pimàacasicué ichìwáidaca pía nacái càide iyúwa ichìwáidáaná áibanái? ⁴⁸ Canácata wéená wía náiwacanánáica, wía nacái fariseoca, canácata wéená yeebáidéeri itàacái. ⁴⁹ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái, canéeyéica iwèni meedá nía, càmíiyéi yáalíawa Dios itàacái ìwali, Dios yúuquéeyéipiná íichawa meedá —náimaca.

⁵⁰ Néese Nicodemo yái fariseo ipáchiéricaté Jesús yàatalé áiba catá iyaca néeni fariseonái yèewi, judío íiwacanánái nacái. Yá Nicodemo íimaca nalí:

⁵¹ —Dios itàacái càmita ibatàa wanúaca wenàiwica àta wéemìacataléta icàlidaca iináwanáwa, wàalíacaténáwa ìwali yái imàníináca —íimaca yái Nicodemoca. ⁵² Néese náimaca Nicodemo irí:

—¿Píatasica Galilea yàasu cáli néeséeri nacái? Pitàaníca máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa canéeyéi iwèni Galilea yàasu cáli néeséeyéica. Pía péewáidacawa Dios itàacái ìwali profetanái itànèericaté, yásí pialíacawa canáca profeta imusuéricatéwa Galilea yàasu cáli néese —náimaca naimáichacáinaté abénaméeyéi profeta nàanàacaté Galilea yàasu cáli néese. ⁵³ Néese nèepùacawa macáita nacapèe néréwa.

8

La mujer adúltera

¹ Quéwa Jesús yàacatéwa dúli néré ípidenéchúa Olivos, ímáanáca olivo inàlimaná.

² Néese mapisáita àniwa amalácaalí yàacawa nawicáu, yá Jesús yèepùacawa templo néré. Manùbéeyéi wenàiwica nàacawa yàatalé, yá Jesús yáawinacawa yéewáidacaténá nía.

³ Néese abénaméeyéi yéewáidéeyéi wenàiwica templo irìcu, fariseonái nacái natéca inanái Jesús yàatalé, abéechúa inanái caníríichúa. Nàanàacaté úa idècunitàacá uimáca áiba

asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. Yá nabàlùadaca úa nàacuésemi níái iyéeyéica néeni. ⁴ Yá náimaca Jesús irí:

—Pía yéewáidéerica wenàiwica, wadéca wàanàaca úái inanáica idècunitàacá uimáca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. ⁵ Dios itàacái profeta Moisés itànèricaté Dios inùmalícuíse íimaca iwàwacutáanápíná wanúaca úa íba iyú cawinácaalí inanái iiméechúaca áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa. Néeni pía, ¿càinásica píimaca ùwali úái inanáica? — náimaca.

⁶ Nasutáca néemíawa Jesús yéewanápíná náalimáidaca naicáwa Jesús nacháawàcaténá iináwaná ìwali itàacái ìwalísewa. Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali icáapi ipùata iyúwa. ⁷ Quéwa nasutáca néemíawa Jesús mamáalàacata. Néese Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa, yá íimaca nalí:

—Néeni, cawinácaalícué péenáquéi mabáyawanéeri, yásí iwàwacutá idàbaca inúaca úa íba iyú —íimaca yái Jesúsca.

⁸ Néese Jesús yáawiacawa itànàaca cáli ìwali àniwa icáapi ipùata iyúwa. ⁹ Quéwa idécanáami néemíacani, yá nadàbaca nawàwalica macái báawéeri namànírica, Dios imàacacáiná nawàwalica nabáyawanáwa. Yá nàacawa náicha abéerinamata namanùbaca iyúwa. Níái béeyéica náicha canánama, yá idàbaca nàacawa náicha quéechacáwa, néese ùuculiyéi nàacawa náicha. Idécanáamité fariseonái macáita nèepùacawa náicha, yá Jesús ibàlùacawa machacànita àniwa. Yá iicáca úái inanáica ibàlùèchúacawa abéechúata. ¹⁰ Néese Jesús isutáca yéemíawa úa:

—¿Néeni níái icháawèeyéica piináwaná ìwali? ¿Canátasica iwàwéeri inúaca pía pibáyawaná ìwalísewa? —íimaca yái Jesúsca. ¹¹ Néese úumaca Jesús irí:

—Nuíwacali, canácata iwàwéeri yùuwichàidaca núa —úumaca. Néese Jesús íimaca ulí:

—Uwé, núa nacái càmita nùuwichàida pía. Siùcade pìawa, picá pimàni pibáyawanáwa àniwa —íimaca yái Jesúsca.

Jesús, la luz del mundo

¹² Néeseté wenàiwicanái ìwacáidáyacacawa Jesús yàatalé àniwa, yá íimaca nalí:

—Péemíacué comparación: Càica núade iyúwa camalási cháí èeri irícu nuéwáidacáiná èeri mìnánái náalícaténá Dios ìwali. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càmita nèepuníwa catéeri náiwitáise yáapichawa iyúwa wenàiwica càmlíyéica yáalía Dios ìwali, íná càmita namàni mamáalàacata nabáyawanáwa. Néese, amaláca numànica náiwitáise, náalícaténá Dios ìwali, nùacáiná nacáuca càmlíri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ¹³ Néese fariseonái náimaca Jesús irí:

—Canéeri iwèni meedá pitàacái picàlidacáiná piináwaná ìwaliwata, íná caná yéewaná wenàiwica yáalíacawa asáísí báisícaalíni —náimaca. ¹⁴ Jesús íimaca nalí:

—Cawèníriquei yái nucàlidéerica éwita nucàlidacáaníta nuináwaná ìwaliwani, núalíacáináwa síisáanácaalí nùanàa, núalía nacáíwa alénácaalípiná nùawa. Quéwa càmítacué pialíawa síisáanácaalí nùanàaca, alénácaalí nacái nùapínáwa. ¹⁵ Pidécuéca píimaca áibanái ìwali iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa píináidacuéca meedáwa èeri mìnánái íiwitáise iyú. Néese càmita càì nuínáidacawa. Càmita nacái nuémíla naináwaná ìwali cháí èeri irícu nùuwichàidacaténá nía. ¹⁶ Quéwa núumacaalí siùca nàwalitá iwàwacutáaná nùuwichàidaca níatá, yásí nùuwichàidaca nía machacàníiri iyútá, càmicáiná nuínáidawa nulínáamitawa nùuwichàidáanápíná níatá, néese nuínáidacawa abédanamata Núaniri Dios yáapichawa càide iyúwa iwàwáaná. ¹⁷ Dios itàacái profeta Moisés itànèricaté bàaluité íimaca: Abédanamacaalí pucháiba wenàiwica íiwitáise náapichawáaca nacàlidáanápíná áibanái iináwaná ìwali, yásí cawènica natàacái. ¹⁸ Uwé, nàyaca pucháiba icàlidéeyéica nuináwaná ìwali cawinácaalí núa: Nùacata icàlidéerica nuináwaná ìwaliwa, yácata nacái Núaniri Dios, yái ibànuèrica núa, icàlida nacái nuináwaná ìwali cawinácaalí núa. Yá abédanamacata wáiwitáise wáapichawáaca, íná yéewa cawènírica watàacái pucháibacáiná wía —íimaca yái Jesúsca. ¹⁹ Néese náimaca Jesús irí:

—Wadéca wéemàca piináwaná ìwali càmita píalíawa cawinácaalíté píanirimica —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Núaliacawa càmitacué píalíawa cawinácaalí núa, càiná nacái nuíwitáise. Núaliacawa nacái càmitacué píalía Núaniri Dios ìwali. Píaliacaalícuéwa cawinácaalí núatá, yá píaliacuécawa nacái Núaniri Dios ìwalitá —ímaca yái Jesúsca.

²⁰ Càité Jesús ímaca idècunitàacá yéewáidaca wenàiwicanái templo irìcu, mawiénita ofrenda yàalu irí náucacataléca nàasu platawa namàaquéericaté Dios irípiná ofrenda iyú. Quéwa càmitaté náibàani càmicáinátécáwa Jesús yéenáiwana yàanà nanúacatáipináténi.

“A donde yo voy, ustedes no pueden ir”

²¹ Néeseté Jesús ímaca nalí àniwa, níái judío íiwacanánáica:

—Yá nùacawa mesúnamáita, néese picutápinácué núawa, nuwasàacaténácué píá yùuwichàacáisi íicha, quéwa càmitacué pidé pìanàaca núa, íná péetápinácuécawa méetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichacuéwa. Nùacawa aléera canácatalépináca yéewanácué piwàlùacawa —ímaca yái Jesúsca. ²² Néese judío íiwacanánái náimaca nalíwáaca:

—Cawàwanáta inúapínáca yáawawa íná càì ímaca yàanápináwa alénácaalí caná yéewaná wawàlùacawa —náimaca naicáaníca Jesús iquíniná. ²³ Néese Jesús ímaca nalí:

—Eeri mìnanaícuéca píá, quéwa núaquéi chènuníseeri. Piyacuéca cháí èeri irìcu quéwa càmita èeri mìnali núa. ²⁴ Iná nudéca núumacuéca pirí péetáanápináca méetàuculé Dios íicha pibáyawaná yáapichawa. Càmicaalícué peebáida iyúwa núumáanácué pirí cawinácaalí núa, yásí péetácuécawa pibáyawaná yáapichawa —ímaca yái Jesúsca. ²⁵ Néese náimaca Jesús irí:

—¿Cawiná píá? —náimaca. Néese Jesús ímaca nalí:

—Nudàbacaalíté nuéwáidaca wenàiwica, nucàlidacatécué piríni mamáalàacata nuináwanáwa cawinácaalí núa. Siùcade canápináta meedá nutàanícuéca píapicha càmicáinácué piwàwa peebáidaca nutàacái. ²⁶ Iyaca madécaná wawàsi nucàlidacaténácué pirí péemàcaténácué pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa yái ibànuèrica núa itàaníca báisíiri iyú, yá nacái tàacáisi nucàlidéerica èeri mìnanaí irí yácata tàacáisi nuémièrica icàlidaca, yái ibànuèrica núa —ímaca yái Jesúsca.

²⁷ Quéwa níái judío íiwacanánáica càmita náalíawa Jesús icàlidaca iyaca Yáaniri Dios ìwaliwa.

²⁸ Iná Jesús ímaca nalí:

—Pimichàidacaalípinácué núa cruz ìwali pinúacaténácué núa, núa asìali Dios néeséerica, yásí píaliacuécawa nùwali nùacata yái càide iyúwacué núumáaná pirí. Píaliápinácué nacáiwa càmita numàni wawàsi nulínáamitawa, néese, nucàlidaca càide iyúwa Núaniri Dios yéewáidáaná núa. ²⁹ Yái Núaniri Dios ibànuèrica núa iyaca núapicha. Càmita Núaniri imàaca núa abéerita numànicáiná mamáalàacata càide iyúwa iwàwáaná —ímaca yái Jesúsca.

³⁰ Jesús idécanáami càì ímaca, yá madécaná wenàiwica neebáidaca itàacái.

Los hijos de Dios y los esclavos del pecado

³¹ Néeseté Jesús ímaca nalí abénaméeyéi judío icàlidéeyéica neebáidáanása itàacái:

—Peebáidacaalícué mamáalàacata nutàacái pimànicaténácué càide iyúwa nuchùulianácué píá, yásí nuéwáidacalécuéca píá báisíiri iyú. ³² Yásí píaliacuécawa ìwali yái nutàacái báisíirica. Yá nutàacái báisíirica iwasàapínácué píawa —ímaca yái Jesúsca.

³³ Náimaca irí:

—Wíaquéi Abraham itaquénáinámi, canácatáita áibanái yàasu wenàiwica wíá. ¡Canáca yéewaná píimaca walí piwasàanápinása wíawa! —náimaca. ³⁴ Jesús ímaca nalí:

—Péemàacué cayába, cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, namànica meedá càide iyúwa nabáyawaná ichùulianá nía, càide iyúwa áibanái wenàiwica íbaidáaná mawèníiri iyú náiwacali iríwa, yàasu wenàiwicacáiná nía. ³⁵ Náiwacali càmita íma yàasu wenàiwica ìwaliwa: ‘Nuénásàiriquéi’, càmita íma. Néese ímaca yéenibe ìwaliwa: ‘Nuìrica yái’, càì ímaca. ³⁶ Iná núa Dios íirica, nuwasàacaalícué píá pibáyawaná íchawa, yásí càmitacué

iwàwacutá pimànica càide iyúwa pibáyawaná ichùulianácué pía, Dios yéenibecáinácué pía báisíta. ³⁷ Nualíacawa Abraham itaquénáinámicuéca pía, quéwa piwàwacué pinúaca núa càmicáinácué peebáida nutàacái. ³⁸ Nucàlidacué pirí ìwali yái báisíiri tàacáisica Núaniri Dios yáasáidéerica nulí. Quéwa nualíacawa pimànicuécà càide iyúwa píaniri íimáanácué pirí — íimaca yái Jesúsca. ³⁹ Náimaca Jesús irí:

—Abrahamquéi wàawirimica, canáca áiba wáaniri —náimaca. Quéwa Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Abraham itaquénáinámica pía piwàwalícuísewatá, yá pimànicuécà càide iyúwaté Abraham imàníinátá. ⁴⁰ Quéwa éwita nucàlidacáanítacué pirí báisíiri iyúni càide iyúwa Dios yéewáidáaná núa, càicáaníta piwàwacué pinúaca núa meedá. ¡Càmitaté Abraham iwàwa inúaca wenàiwica Dios ibànuèyéicaté Abraham yàatalé! ⁴¹ Pimànicuécà meedá càide iyúwa píaniri imàníiná —íimaca yái Jesúsca. Néese náimaca Jesús irí:

—Càmíyéica wáatúa yéenibe úalani irícuíse wíaquéi. Wadènià abéerita Wáaniriwa wèerica icàaluíniná, yái Diosca. Càmita wáuca wáichawani wàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná —náimaca. ⁴² Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué Diosquéi píaniricatá, yásí cáininácuéca piicáca núatá, Dios néeséericáiná núa, iyéerica cháí. Càmita nùanàa nùasu wawàsi ìwaliwa meedá, néese Dioscata yái ibànuèrica núa numànicaténá càide iyúwa iwàwáaná. ⁴³ ¿Cánácué càmita pialimá pialíaca péemíaca yái nucàlidéericuécà pirí? Nualíacawa càmitacué meedá piwàwa peebáidaca nutàacái, íná càmitacué pialimá pialíaca péemíaca càinácaalí íimáaná. ⁴⁴ Píaniricué yácata Satanásca. Píacué nacái yàasu wenàiwicaca. Piwàwacué nacái pimànica càide iyúwa iwàwáaná. Satanás idéca iwàwaca inúaca wenàiwica mamáalàacata èeri idàbacatáisewa àta siùca nacáide. Càmita íináidawa báisíiri tàacáisi ìwali, báawacáiná Satanás iicácani. Itàanica yáawamita chìwái mamáalàacata càide iyúwa íiuitáise iyáaná, cachìwéericáiná meedáni. Yácata chìwái yáanirica, yái Satanásca, imàacacáiná wenàiwica itàanica chìwái. ⁴⁵ Quéwa nucàlidacáinácué pirí báisíiri tàacáisi, íná càmitacué peebáida nutàacái. ⁴⁶ Macáitacué pialíacawa nùwali mabáyawanéerica núa. Nucàlidacué pirí báisíiri iyúni, íná ¿cánácué càmita peebáida nutàacái? ⁴⁷ Dios yéenibe neebáidaca itàacái quéwa càmitacué Dios yéenibe pía, íná càmitacué piwàwa peebáidaca itàacái —íimaca yái Jesúsca.

Cristo existe desde antes de Abraham

⁴⁸ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Báisíta wacàlidacaté pìwali machacàníiri iyúni wáimacaalíte pìwali samaritanosàirica pía, càmlíiri judío ìiri meedá. Iyaca nacái demonio piwàwalícu idacuèrica píiuitáise, íná máiwitáiseica pía meedá —náimaca. ⁴⁹ Jesús íimaca nalí:

—Canáca demonio nuwàwalícu. Yái numàníirica numànicani núasáidacaténá cayábéerica Núaniri Dios yéewanápiná wenàiwicanái yàaca icàaluíniná. Quéwa càmitacué piicá núa cáimiétaquéeri iyú. ⁵⁰ Càmita nucutá wenàiwica nacàlidacaténá cayábéeri nùwali, quéwa Núaniri Dios iwàwaca wenàiwicanái yàaca nulí cayábéeri, yá Dios yáasáidapíná cawinácaalí cabáyawanéeyéi. ⁵¹ Péemíacué cayábani, cawinácaalí wenàiwica imàníirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmlíiri imáalàawa —íimaca yái Jesúsca. ⁵² Néese judío íiwacanánái íimaca irí:

—Siùca wáalíacawa báisíiri iyú demonio iyaca piwàwalícu. Néetácatéwa macáita profetaca icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse bàaluité, Abraham nacái yéetácatéwa. Néese, ¿cáná càì píimaca: ‘Cawinácaalí imàníirica càide iyúwa nutàacái íimáaná, idèniaca siùcáisede icáucawa càmlíiri imáalàawa’, cáná càì píimaca? ⁵³ ¡Pía càmlíiri cachàini íicha yái wàawirimi Abrahamca! Abraham yéetácatéwa, núa nacái profetaca néetácatéwa nacái. Càmita yéewa cachàiníiri náicha pía. ¡Càmita máiní cachàiníirica pía càide iyúwa piyúunáidáaná! — náimaca. ⁵⁴ Jesús íimaca nalí:

—Nucàlidacaalí nuináwaná ìwaliwa cayábéerica núatá, yásí canéerica iwèni meedátani, yái nutàacáica. Quéwa Núaniri Dios icàlidaca nùwali cayábéerica núa, yácata Dios picàlidéericué ìwali Picuèrinásacué Dioscani. ⁵⁵ Quéwa càmitacué pialía Dios ìwali càinácaalí

íiwitáise ìyaca. Núacata yái yáaliérica Dios ìwali. Núumacaalí càmítasa núalía Dios ìwalitá, yásí núcàlidaca nuchìwawatá càide iyúwacué pía. Quéwa núalíaca Dios ìwali báisíri iyú, nuebáida nacái càide iyúwa ímáaná. ⁵⁶ Píawirimicué Abraham casímáica iwàwa bàaluité Dios imàacacáináté Abraham yáaliacawa nuénáiwánápiná ìwali, nùanàacatáipináté aléi èeri iriculé. Yáté Abraham yáaliacawa nùanàanápínáté, íná yéewa casímáicaté Abraham iwàwa manuísíwata —ímaca yái Jesúsca. ⁵⁷ Néese judío íiwacanánái náimaca Jesús irí:

—Càmitàacá pidènià cincuenta camuí. Càmita yéewa pidé piicáca wàawirimi Abraham, Abrahamcáiná ìyacaté néese siùca dos mil camuí —náimaca. ⁵⁸ Jesús ímaca nalí:

—Péemlàcué cayábani, núacata yái ìyéericaté càiripináta ipíchawáiseté Abraham imusúaca iicá èeri, núacáiná yái Diosca —ímaca yái Jesúsca icàlidacaténá iináwanáwa Dioscani, yái càmírica imáalàawa.

⁵⁹ Néese náibàaca íba nanúacaténá Jesús íba iyú quéwa Jesús ibàacawa náicha. Yá imusúacawa templo iricúise. Yá yàacawa manùbéeyéi wenàiwica yèewibàa; càité Jesús ichàbacawa náicha.

9

Jesús da la vista a un hombre que nació ciego

¹ Néeseté Jesús idècunitàacá yèepunícawa áibalépiná wáapicha wía yéewáidacaléca, yá iicáca matuíri asìali. Quéwa yáta asáináni matuírita. ² Néese wasutáca wéemlàwa Jesús, wía yéewáidacaléca. Wáimaca irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica imusúawa matuíri iyú yái asìalica? ¿Isèenái ibáyawaná ìwalíisesica càì matuíca yái asìalica, càmicaalí nacái, ibáyawaná ìwalíisetasicawa? —wáimaca. ³ Néese Jesús ímaca walí:

—Càmita ibáyawaná ìwalíisewéera, càmita nacái isèenái ibáyawaná ìwalíisewéera. Yái asìalica imusúacawa matuíri iyú yéewanápiná macái wenàiwica yáaliacawa Dios ichùnìacani, naicácaténá Dios cáimiétaquéeri iyú. ⁴ Péemlàcué comparación: Iwàwacutá wenàiwica náibaidaca èeríapi idècunitàacá amaláca nawicáu. Catácaalí nàwali, yá càmita náalimá náibaidaca. Càita nacái iwàwacutácué wamànica cayábéeri siùca èeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái ibànùèrica núa. Nuénáiwáná yàanàaca mesúnamáita nuétácatáipináwa, néese càmita yéewa nuíbaidaca. ⁵ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri irìcu, yá càica núade iyúwa camalási icànéeri wenàiwica ìwali, amalácáiná numànica náíwítáise náalíacaténá Dios ìwali —ímaca yái Jesúsca.

⁶ Néese Jesús idécanáami càì ímaca, néese yàapìsáidaca cáli yèewiré. Yá yèewìadaca cáli isàbecaténáni. Néese ipusúaca cáli matuíri ituí ímami ìwali. ⁷ Néese Jesús ímaca irí:

—Píà píibaca pituíwa úni yáaculé namusúadacatáiseca úni ípidenéri Siloé náiquéericaté cáli yèewiré —ímaca yái Jesúsca. (Yái ípidenéri Siloé ímáanáca: “Ibànùèri”.) Néese matuíri yàaca íbaca yáawawa néré. Néese idécanáami yèepùacawa icapèe néréwa, yá catuícani. ⁸ Néese áibanái wenàiwica matuírimi imanùbacanái naicácani. Aibanái nacái náalíaca naicácani naicáacáináté isutáca plata wenàiwica ícha iwènìacaténáté iyáapínáwa. Néese níái yáaliyéica iicácani nasutáca néemlàwa níawáaca:

—¿Càmitasica yái asìalica matuíri yáawinéericatéwa àyapu idùlepi isutácaténá plata wenàiwica ícha yéewanápiná iwènìlaca iyáapínáwa? —náimaca. ⁹ Abénaméeyéi íima:

—Yácata yái —náimaca. Aibanái náima:

—Càmíiri, áibacata yái, quéwa càiride iyúwa iicácanáwa —náimaca. Quéwa yái asìali ímaca:

—Núacata yái matuírimica —ímaca. ¹⁰ Néese náimaca irí:

—¿Néeni? ¿Cáná yéewa catuíca pía? —náimaca. ¹¹ Yá ímaca nalí:

—Yáara asìali ípidenérica Jesús yèewìadaca cáli yáawiruní yèewiwa. Yá ipusúaca cáli nutuí ímami ìwali, yá ímaca nulí: ‘Píawa úni yàalu néré namusúadacatáiseca úni ípidenéri Siloé, yái manuiri yàaluca náiquéericaté cáli yèewiré. Píiba pituíwa úni iyú’, ímaca nulí. Yá

nùacawa néré. Yá idécanáami nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca yái asìalica. ¹² Néese nasutáca néemìawani:

—¿Alénásica yáara asìalica? —náimaca. Yá íimaca nalí:

—Càmita núalíawa —íimaca.

Los fariseos interrogan al ciego que fue sanado

¹³⁻¹⁴ Sábado yáté èrica, judíonái iyamáidacatáicawa Jesús yèewiàdacaalíte cáli catuícáténá imànica matuíri. Iná abénaméeyéi wenàiwica natéca matuírimi fariseonái yàatalé. ¹⁵ Néese fariseonái nasutáca néemìawa matuírimi cáná yéewaná iicáidaca. Yá íimaca nalí:

—Idéca ipusúaca cáli nutuí íimami ìwali. Néese nuíbaca nutuíwa, yá nuicáidaca —íimaca.

¹⁶ Néese abénaméeyéi fariseo náimaca irí:

—Yáara asìali imànírìca càì càmita yéewa Dios néeseéericani, íibaidacáiná sábado wayamáidacatáicawa, wíá judíoca —náimaca. Quéwa áibanái fariseo náimaca:

—Cabáyawanácaalítáni, néese càmita yéewa imàniquéi càmlírìca wenàiwica idé imànicatá —náimaca. Iná càmita abédanama náiwitáise Jesús ìwali, níái fariseoca. ¹⁷ Yá nasutáca néemìawa matuírimi àniwa. Yá náimaca irí:

—¿Néeni píá? ¿Càiná píimaca ìwali yáara asìali catuírìca imànica píá? —náimaca irí. Néese íimaca nalí:

—Núumacué pirí profetacani, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalicuíse —íimaca. ¹⁸ Quéwa judío íiwacanánái càmita neebáida matuínáani, néese catuícani iná namàacaca matuírimi yàacawa náicha, néese namáidaca matuírimi isèenái. ¹⁹ Nasutáca néemìawa matuírimi isèenái:

—¿Pìirisica yáara asìalica? ¿Idésica imusúacawa matuíwaca? Néeni, ¿cáná yéewa catuí siùcanide? —náimaca. ²⁰ Néese isèenái náimaca nalí:

—Wáalíacawa wàiriquéera. Wáalíaca nacáíwa imusúacatéwa matuíwaca. ²¹ Quéwa càmita wáalíawa càinácaalí iyú yéewaná catuíca siùcanide. Càmita nacái wáalíawa cawinácaalí ichùnà ituí. Pisutácué péemìawani. Béericáináni iná yáalimá icàlidacuéca piríni —náimaca.

²² Càité isèenái náimaca, cáalucáiná naicáca judío íiwacanánái. Níái judío íiwacanánáica abédanamata náiwitáise náucacaténá wenàiwica judíonái yéewáidacàalu íicha, cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Mesíascani yái judío icuèrinápináca Dios ibànuèrica. ²³ Iná matuírimi isèenái náimaca: “Pisutácué péemìawani béericáináni”, càì náimaca. ²⁴ Néese judíonái namáidaca matuírimi àniwa. Náimaca irí:

—Picàlida walí báisíiri iyúni Dios iicápiná. Wáalíacawa cabáyawanéerica yáara asìalica Jesús —náimaca. ²⁵ Néese íimaca nalí:

—Càmita núalíawa ìwali cabáyawanéericasicani mabáyawanéericaalíni. Abéerita núalíawa báisíiri iyú matuírìcaté núa quéwa siùcade catuíca núa —íimaca. ²⁶ Néese náimaca irí àniwa:

—¿Càiná imàni pirí? ¿Càiná imàni ichùnìacaténá pituí? —náimaca. ²⁷ Yá íimaca nalí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni, néese càmitacué peebáida. ¿Cánácué piwàwa nucàlidaca pirícué iináwaná ìwali àniwa? Cawàwanáta piwàwacué piacawa yáapicha nacái yéewáidacalénáipiná —íimaca iicáaníca naquíniná. ²⁸ Néese nacuíisaca náichawa matuírimi báawéeri iyú, yá náimaca irí:

—¡Píacata yáara asìali yéewáidacaléca meedá! Wíá quéwa, profeta Moisés yéewáidacaléca wíá. ²⁹ Wáalíacawa Dios itàaníca Moisés yáapicha bàaluité, quéwa càmita wáalíawa síisáanéericaalí yáara Jesúsca, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, iná càmita yéewa idé yàanàca Dios néese —náimaca. ³⁰ Néese yái matuírimi íimaca nalí, iicáaníca naquíniná:

—¡Yéé, canácatàacá nuémièri càiri wawàsi àta siùca nacáide! Píatacué icàlidéeyéica iináwanáwa píalíánasacué Dios ìwali, siùca píimacuéca càmitasacué píalíawa síisáanéericaalí Jesús, cawinácaalí íiwitáise iyú nacái imàni wawàsi, quéwa idéca ichùnìaca nutuí, nuicáidacaténá àniwa. ¿Cánácué càmita píalíawa? ¿Dàalasicué píiwita? ³¹ Wáalíacawa cayábéeri iyú Dios càmita yéemìla cabáyawanéeyéi isutáaná íicha. Yeebáida abéta nasutáaná íicha cawinácaalí yèeyéica icàaluíniná, imàníiyéi nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná.

³² Canácatàacá wéemièri àta siùca nacáide áiba wenàiwica iináwaná ìwali cháì èeri irìcu yáaliméeri ichùnìaca wenàiwica imusuéricawa matuíri iyú. ³³ Càmicaalí yàanàa Dios yàatanáisetá, néese càmita idé imànica càiri wawàsità —íimaca. ³⁴ Néese judío íiwacanánái nacuíscaca náichawa matuírimi báawéeri iyú àniwa, yá náimaca irí:

—Pía cáanári ibáyawaná, imusuériwa cabáyawanéeri, canáca yéewaná péewáidaca wía, wía yáaliéyéica madécaná píicha —náimaca. Yá náucacani néewáidacàalu íichawa.

Ciegos espirituales

³⁵ Néeseté Jesús yáaliacawa matuírimi iináwaná ìwali, judío íiwacanánái náucacani néewáidacàalu íichawa. Iná Jesús yàanàaca yái matuírimica, yá íimaca irí:

—¿Néeni, peebáidasica Dios Iiri itàacái, yái asìali Dios néeséerica? —íimaca ìwaliwa yái Jesúsca. ³⁶ Yá asìali íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, picàlida nulí cawinácaalíni yáara asìalica Dios néeséerica, nuebáidacaténá itàacái —íimaca. ³⁷ Jesús íimaca irí:

—Pidéca piicàcani. Núaca yái Dios néeséerica, yái itàanírìca píapicha —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese asìali ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Jesús irí yàacaténá Jesús icàaluíniná. Yá íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái —íimaca. ³⁹ Néese Jesús íimaca:

—Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé nùasáidacaténá cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái, cawinácaalí nacái càmiyéica yeebáida. Nùanàaca catuícáténá numànica náiwitáise cawinácaalí yáaliéyéica cabáyawanáca. Néese cawinácaalí iyúunáidéeyéica catuúca íiwitáise, càica níade iyúwa matuíyéi càmiyéi yáalimá iicáidaca nayúunáidacáiná mabáyawanáca nía —íimaca yái Jesúsca.

⁴⁰ Néese abénaméeyéi fariseo ibàluèyécawa mawiénita Jesús irí néemìacani, iná náimaca Jesús irí:

—Wíata quéwa càmiyéi matuí íiwitáise, wía yéewáidéeyéica wenàiwica Dios ìwali —náimaca. ⁴¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Báisícaalícué càmita píalíawa pibáyawanáwa ìwalitá, yásí càmita máiní cabáyawanácuéca píatá, quéwa éwitacué píalíacáanítawa pibáyawaná ìwaliwa, càicáaníta càmitacué peebáida nutàacái, iná cabáyawanácuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

10

El pastor y sus ovejas

¹ Néeseté Jesús íimaca: “Péemìacué cayába comparación. Aibanái iwàwacaalí iwàlùacawa oveja icorralni irìculé càmirica nàasu, càmita nawàlùawa corral inùma irìcubàa, néese náiríacawa meedá iwáiná ìwali. Yá wáimaca nàwali cayéedéeyéica nía. ² Quéwa áiba iwàluèriwa inùma irìcubàa, yá wáimaca ìwali pastor, yái icuèrica ipìra ovejanáíwa. ³ Aiba wenàiwica icuèrica corral inùma, yàacùaca inùma yéewacaténá oveja icuèriná iwàlùacawa. Yàasu ovejanái yéemìaca nacuèriná itàacáiwa. Yá imáidaca yàasu ovejanáíwa náipidená ìwali. Yá yeedáca nía corral irìcuíse. ⁴ Idécanáami yeedáca macáita yàasu ovejanáíwa corral irìcuíse, néese yàacawa napíchalé. Yàasu ovejanái nàacawa yáamíise náalíacáiná néemìaca isàna. ⁵ Càmita nàawa yáamíise yái càmirica náalía néemìaca itàacái. Napianíacawa meedá íicha càmicáiná náalía néemìaca itàacái cawinácaalí càmirica náalía naicá”, íimaca yái Jesúsca.

⁶ Càité Jesús yéewáidaca nía comparación iyú quéwa càmita náalía néemìaca càinàcaalí íimáaná.

Jesús, el buen pastor

⁷ Néeseté Jesús íimaca nalí àniwa: “Péemìacué cayába nucàlida piríni càinàcaalí íimáaná yái comparaciónca: Càica núade iyúwa corral inùma ovejanái ìyacatáica. Níái ovejaca íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái nùasunáipiná. ⁸ Macái

cachìwéeyéi yàanèeyéicaté nupíchatécáwa icàlidéeyéicaté ichìwawa Dios ibànùacasa nía, càica níade iyúwa cayéedéeyéi meedá, quéwa nùasu wenàiwica càmítaté néemla nálí, càide iyúwa ovejanái càmicaalí neebáida itàacái càmírica nacuèriná. ⁹ Càica núade iyúwa corral inùma. Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái nuwasàapíná níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yásí nucuàpiná nùasu wenàiwicawa, yá nàypíná matuíbanáita càide iyúwa ovejanái imusúacaalíwa èeríapi, yá nàanàaca nayáapínáwa cayábéeri, néese nèepùa nawàlùacawa táiyápi nayamáidacaténáwa.

¹⁰ “Aibanái cachìwéeyéica càica níade iyúwa cayéedéeyéi, yàanèeyéica iyéedùaca, nanúacaténá nacái, namáalàidacaténá nacái ovejanái. Càita nacái cachìwéeyéi nawàwaca namànica báawéeri áibanái irí. Quéwa nudéca nùanàaca nùacaténá èeri mìnánái icáuca càmíiri imáalàawa yéewanápiná nàyaca casímáiri iyú. ¹¹ Càica núade iyúwa cayábéeri pastor icuèrica yàasu ovejanáiwa, nucuàcáiná nùasu wenàiwicawa yeebáidéeyéica nutàacái. Yá nacái numàacapíná nucuáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalínáwa. ¹² Quéwa áiba íibaidéeri icuèrica áibanái irí napira ovejanái yeedácaténá iríwa plata meedá, càmíta icùa oveja cayába. Néese iicácaalí caluéri cuwèesi lobo yàanàaca, yá imàacaca ovejanái, yá ipìacawa náicha icalùniwa càmícáiná oveja icuèrináni, càmíta nacái náiwacalini. Néese caluéri cuwèesi lobo íibàaca abéeri oveja, yá áibanái oveja napíra nacàlàliacawa. ¹³ Yái asìali ipìacawa náicha íibaidacáiná meedá plata ìwalínápiná. Càmita nacái cáininá iicáca ovejanái. Càita nacái nàyaca abénaméeyéi icàlidéeyéica ìináwanáwa nawàwáanása nacùaca nùasu wenàiwica. Càmita namàaca nacáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalíná.

¹⁴⁻¹⁵ “Núacata yái cayábéeri pastor icuèrica cayába yàasu wenàiwicanáiwa. Càide iyúwa Núaniri Dios yáalíaná iicáca núa, càide iyúwa nacái núalíaná nuicáca Núaniri Dioswa, càita nacái núalía nuicáca nùasu wenàiwicanáiwa, náalía nacái naicáca núa. Yá numàacapíná nucuáucawa nùasu wenàiwicanái íichawalínáwa. ¹⁶ Nudènià nacái nùasu wenàiwica áibanái càmíiyéica israelita, iwàwacutéeyéica nacái nuedáca. Yá neebáidapíná nutàacáiwa, yásí nùwacáidaca níawa abédanamacaténá macáita náiwitáise náapichawáaca níái nùasu wenàiwicaca yéewanápiná abéerita núa icuèripíná nía.

¹⁷ “Cáinináca Núaniri Dios iicáca núa numàacapínáacáiná nucuáucawa nùasunái íichawalínáwa, yéewanápiná nuedáca nuliwa nucuáucawa àniwa, nucuácàacaténáwa. ¹⁸ Canácata yáalíméeri inúaca núa àta numàacacaalíta nanúaca núa. Quéwa numàacapíná nanúaca núa. Dios idéca ichùullaca numàacáanápiná nucuáucawa. Nudènià nacái nuchàiniwa nuedáanápiná nuliwa nucuáucawa àniwa, nucuácàacaténáwa Núaniri Dioscáiná idéca ichùullaca numàníinápiná càí”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Néese judíonái idécanáami néemla yàasu tàacáisi, yáté càmíta abédanamata náiwitáise náapichawáaca. ²⁰ Madécaná náimaca:

—¡Picácué péemla irí! Demonio idacùaca íiwitáise íná máiwitáise cani —náimaca. ²¹ Quéwa abénaméeyéi íimaca:

—Demonio idacùacaalí íiwitáisetá, néese càmíta yéewa itàaní cáaliacáiri iyútá, càmíta nacái yáalimá ichùnà matuíyéitá —náimaca.

Los judíos rechazan a Jesús

²² Néeseté àniwa uníabépi, Jerusalén ìyacàlená mìnánái namànicaté culto nawàwalicaténá áiba èerimíté masacàacatái namànicaté templo Dios irípiná. ²³ Yá Jesús ìyaca templo irícu, ìipínaca abéeri imàdáná irícubàa íipidenácatelé Pórtico de Salomón. ²⁴ Néese judío íiwacanánái nàwacáidáyacacawa, nabàlùacawa Jesús itéesebàa. Yá náimaca irí:

—Picá máini pidècunìacawa picàlidáanápiná walí báisíiri iyúni cawinácaalí pía. Báisícaalí Mesíasca pía, yái wacuèrinápiná Dios ibànùérica walí, néese picàlida walí amaléeri iyúni —náimaca irí. ²⁵ Jesús íimaca nálí:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa càmítacué peebáida nutàacái. Yái numàníirica Núaniri Dios íiwitáise iyúwa, yáasáidaca amaléeri iyúni cawinácaalí núa. ²⁶ Quéwa càmítacué peebáida nutàacái càmícáinácué nùasu wenàiwica pía. ²⁷ Nùasu wenàiwicanái náalía

néemìaca nutàacái càide iyúwa ovejanái náalíaná néemìaca nacuèriná itàacáiwa. Nùalía nacái nuicáca nía, yá namànica càide iyúwa nuchùullaná nía. ²⁸ Yá nùaca nacáuca càmlíri imáalàawa, íná càmita namáalàapínáwa. Canácata áiba yáaliméeri yeedáca nía núcáapi irìcuíse. ²⁹ Cachàiníri náicha canánama yái Núaniri Dios, yái yèerica nulí nùasu wenàiwicanái. Yá canácata yáaliméeri yeedáca nía Núaniri icáapi irìcuíse. ³⁰ Càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, càita nacái nùyaca —ímaca yái Jesúsca. ³¹ Néese judío íiwacanánái náibàaca íba àniwa nanúacaténá Jesús íba iyú. ³² Quéwa Jesús ímaca nalí:

—Nudéca numànica madécaná wawàsi cayábéeri pìacuésemicué Núaniri Dios ichàini iyúwa. ¿Càirínacué ìwalíse piwàwa pinúaca núa íba iyú ìwalíse yái numànínáca? —ímaca yái Jesúsca. ³³ Judío íiwacanánái ímaca irí:

—Càmita wanúa pía ìwalíse yái pimànínáca cayábéeri, néese wawàwa wanúaca pía pitàanicáiná báawéeri iyú Dios ìwali. Eeri mìnalicáiná meedá pía quéwa picàlidaca pi-ínáwaná ìwaliwa Dioscasi pía —náimaca. ³⁴ Néese Jesús ímaca nalí:

—Pidécuéca picàlidaca piináwanáwa piléecasi Dios itàacái. Uwé, yái cuyàluta profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse ímaca: ‘Núumacatécué pirí càicuéca piade iyúwa Dios iyáaná’, càité ímaca yái Diosca israelitanái irí, yàacaalíte nalí itàacáiwa. ³⁵ Wáalíacawa canácata yáaliméeri imáalàidaca Dios itàacái, néese báisícacani càiripináta. Yaté Dios ímaca càica níade iyúwa Dios iyáaná, níai wenàiwicaca Dios yèeyéicaté irí itàacáiwa nacàlidacaténá áibanái iríni. ³⁶ Càita nacái núa. Dios idéca imàacaca nuíbaidaca irípiná, yá ibànùaca núa aléi èeri irìculé nuyúudàacaténá èeri mìnánái. Iná, ¿cánacué yéewa càì píimaca nùwali nutàanínása Dios ìwali báawéeri iyú núumacáiná Dios Iirica núa? ³⁷ Càmicaalí numàni càide iyúwa Núaniri Dios imànínátá, néese càmitacué iwàwacutá peebáidaca nutàacáitá. ³⁸ Quéwa numànicáiná càide iyúwa Núaniri Dios imàníná, íná iwàwacutácué peebáidaca nutàacái ìwalíse yái numànínáca éwitacué càmicáaníta peebáida yái tàacáisi núcàlidéerica. Néese peebáidacaalícué nutàacái ìwalíse yái numànínáca, yásí píalíacuécawa amaléeri iyú càica núade iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái càicanide iyúwa núa —ímaca yái Jesúsca.

³⁹ Néese Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá nawàwa náibàacani àniwa, quéwa càmita nadé náibàacani Jesús yàacáináwa náicha.

⁴⁰ Néese Jesús yèepùacawa abéemàalé Jordán inanába íicha. Yá iyamáacawa néré Juan el Bautista ibautizácatelécate wenàiwica. ⁴¹ Madécaná wenàiwica yàacawa néré néemìacaténá Jesús itàacái. Yá náimaca nalíwáaca:

—Ewitaté càmicáaníta Juan imànica yái càmlírica wenàiwica idé imànica, càicáaníta báisíricata macáita tàacáisi Juan icàlidéericaté ìwali yái asíalica —náimaca Jesús ìwali. ⁴² Yá madécaná wenàiwica neebáidaca Jesús itàacái idècunitàacá yéewáidaca nía néenibàa.

11

Muerte de Lázaro

¹ Néese iyacaté áiba asíali iculuériwa ípidenéeri Lázaro, abéeri Betania iyacàlená mìnali. Nàyaca néeni nacái Lázaro yéénánái inanái pucháiba. Uucha ípidenéchúa María, ubèeru ípidenéchúa nacái Marta. ² Uái Maríaca, úacata Lázaro yéénásàatúa, yùucuechúapínacaté pumèníri isàni Wáiwacali yàabàli ìwali. Yá uchuídaca yàabàli uíwita ibáiná iyúwa. ³ Níai Lázaro yéénánái pucháibaca nabànùaca tàacáisi Jesús irí iyéerica abéemàalé Jordán inanába íicha. Náimaca:

—Wáiwacali, pìacawéeriná iculúacawa —náimaca irí. ⁴ Idécanáami Jesús yéemìacani, yá ímaca walí, wía yéewáidacaléca:

—Yáara mecuní càmita inúapínani. Néese mecuní yáasáidapíná wenàiwicanái iicá Dios íiwitáise cachàiníri, nàacaténá Dios icàaluíná; yáasáidapíná nacái wenàiwicanái iicá nuíwítáise cachàiníri, núa Dios Iirica —ímaca yái Jesúsca.

⁵⁻⁶ Ewita Jesús cáininéeyéicáaníta iicáca Martaná, Lázaro nacái, càicáaníta idécanáami yéemlaca iináwaná iculúacawa yái Lázaro, yá Jesús iyamáacawa néeni pucháiba èeri, abéemàalé Jordán inanába ícha. ⁷ Yá néese ímaca walí wía yéewáidacaléca:

—Wàacuéwa Judea yàasu cáli néré àniwa —ímaca walí. ⁸ Néese wáimaca irí:

—Wáiwacali, táquicha tàacáwa judío íiwacanánái iyéeyéica néeni nawàwacaté nanúaca pía íba iyú. ¿Cána piwàwa piacawa néré àniwa? —wáimaca irí. ⁹ Néese Jesús ímaca walí:

—Péemlacué comparación: Iyaca doce imanùbaca hora camalási èeri imanùbaca; wenàiwica yèepunícaaliwa èeríapi, yá càmita yúuwàawa amalácáiná iicáca cháí èeri irícu. ¹⁰ Quéwa yèepunícaaliwa táiyápi, yásí yúuwàacawa càmicáiná asái iicáidaca —ímaca walí yái Jesús wáalíacaténáwa judío íiwacanánái càmitaté náalimápiná nanúacani àta Dios imàacacatalépináta nanúacani. ¹¹ Néese Jesús ímaca walí àniwa:

—Yái wàacawéerináca Lázaro íimáca iyaca, quéwa nùacawa néré nucawàidacaténáni —ímaca walí yái Jesúsca, yáalíacáináwa yéetácátéwa yái Lázaro. ¹² Néese wía yéewáidacaléca wáimaca Jesús irí, wayúunáidacáiná Lázaro íimácáita meedá:

—Wáiwacali, íimácaali iyaca, yásí mecuní ichàbacawa ícha —wáimaca irí. ¹³ Quéwa Jesús iwàwaca wáalíaca wéemlaca Lázaro yéetácátéwa, néese wayúunáidaca Jesús itàaníca íimácái ìwali meedá. ¹⁴ Yá Jesús ímaca walí amaléeri iyú:

—Lázaro idéca yéetácawa. ¹⁵ Casímáica nuwàwa, canácáiná néeni núa nuchùnìacaténáni idècunitàacá cáucani, cayábacáiná cachàini pirícuéni, yéewanápinácué peebáidaca nulí manuísíwata. Quéwa, wàacué waicácani —ímaca yái Jesúsca. ¹⁶ Iná Tomás, áibaalí náiméerica ìwali Gemelo, ímaca walí wía Jesús yéewáidacaléca áibanái:

—Wàacué nacái wéetácawa yáapicha yái Wáiwacalíca —ímaca yái Tomásca.

Jesús, la resurrección y la vida

¹⁷ Néeseté wàacawa Jesús yáapicha Betania iyacàlená néré. Yá wàanàacaté néré, wéemlaca Lázaroni iináwaná iríacawa báinúaca èeri càliculí irícu. ¹⁸ Yái Betania iyacàlená iyaca mawiénita Jerusalén iyacàlená ícha, másiba kilómetro idècuni iyaca íchawáaca. ¹⁹ Madécaná judíonái nàanàacaté nàacawéeridacaténá María, Marta nacái yéetácáinatéwa náicha néenásàirimica. ²⁰ Yá nacàlidaca Marta irí Jesús yàanàaca. Yá Marta imusúacawa capìirícuíse ùaca uípunitáidaca Jesús. María uyamáacawa capìi irícuta. ²¹ Yá Marta ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíte wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénásàirimica. ²² Quéwa núalíacawa Dios imànínapíná pirí siùcade macáita iyúwata pisutáanáca íchawa, éwita nuénásàiri idéca yéetácawa —úumaca. ²³ Jesús ímaca ulí:

—Péenasàiri yèepùapíná cáuca —ímaca yái Jesúsca. ²⁴ Marta ímaca:

—Báisíta, núalíacawa yèepùanápiná cáuca àniwani namichàacaalípináwa macái yéetéeyéimicawa èeri imáalàacaalíwa canánama —úumaca. ²⁵ Jesús ímaca:

—Núacata yái imichàidéeripínáca yéetéeyéimiwa. Núacata yái yèeripínáca nacáucawa èeri imáalàapínácaalíwa. Cawinácaalí yeebáidéerica núa, éwita yéetácaalíwa, càicáaníta yèepùapínáta cáuca àniwa èeri imáalàapínácaalíwa. ²⁶ Néenialípiná macáita cáuyéicáwaca yeebáidéeyéica núa, èeri imáalàacatáipínáwa, canácatáita néetápináwa. ¿Marta, peebáidasica nutàacái? —ímaca yái Jesúsca. ²⁷ Yá úumaca:

—Báisíta, Nuíwacali, nuebáidaca pitàacái. Núalíacawa Mesíasca pía, judío icuèerinápináca, yái Dios íirica, wacuèricaté Dios ibànuèripínáca walí aléi èeri irículé —úumaca.

Jesús llora junto al sepulcro de Lázaro

²⁸ Néeseté utàanícadénaami Jesús yáapicha, yá Marta yàacawa umáidaca uénásàatúa Maríawa. Yá úumaca ulí ibàacanéeri iyú:

—Wáiwacali iyaca aléde, iwàwacutáca pía —úumaca ulí.

²⁹ Néese María uémíacaalíni, yá ùacawa uípunitáidacani, yái Jesúsca. ³⁰ Quéwa Jesús càmita iwàlùawa yàcalé irículé, iyacáwaca alé Marta ípunitáidacatáicani. ³¹ Néese níái

judío úapichéeyéica ìyéeyéica capìi irìcu, naicácanacáita umusúacawa capìi irìcuise, yá nàaca nacáíwa úamiwáise nayúunáidacáiná ùacawa càliculìi nérépiná uícháanícáténá néenibàa. ³² Néese María ùanàaca Jesús yàatalé, yá ubàlùacawa ùuluì ipùata iyúwa irí. Yá María ímaca Jesús irí:

—Nuíwacali, pìyacaalíté wáapichatá, yá càmita yéetáwatéi nuénàsàirimica —úumaca irí.

³³ Jesús iicácáiná uícháanica úái Maríaca, nía nacái judío úapichéeyéica, yá achúmaca íináidacawa iwàwawa manuísíwata, yái Jesúsca. ³⁴ Yá ímaca nalí:

—¿Aléná nabàlliani? —ímaca yái Jesúsca. Néese náimaca irí:

—Wáiwacali, aquialé, pìà piicáca néréni —náimaca irí. ³⁵ Néese Jesús ituíyáa imusúaca nacáíwa. ³⁶ Iná judíonái náimaca nalíwáaca:

—Piicácué, cáininácaté iicáca yáara yéetéerimicawa —náimaca. ³⁷ Quéwa áibanái judíonái yééná náimaca:

—Yái ichùnièricaté matuíri, ¿cáná càmita ichùnà Lázaromi ipíchanaté yéetácawa? —náimaca nalíwáaca.

Resurrección de Lázaro

³⁸ Néese, máiní báawaca Jesús yéemìaca natàacái. Yá máiní báawaca iwàwa. Yá yàacawa càliculìi yàatalé, yái utàwi nabàlièrica inùma manuírì íba iyú. Yái càliculìi náicacaté dúli ibàlài irìcu, yéewanápiná càliculìicani, càide iyúwa capìi imàdáaná. ³⁹ Néese Jesús ímaca nalí:

—Peedácué íba càliculìi inùma íicha —ímaca yái Jesúsca. Uái Martaca, yéetéeriwa yéénàsàatúamica, úumaca Jesús irí:

—Wáiwacali, yáaséeriquéera, idènìacáiná báinúaca èeri yéetácadénáamiwa —úumaca.

⁴⁰ Jesús yàalàaca úa:

—Núumacaté pirí, peebáidacaalí núa, yásí piicáca Dios íiwitáise cachàiníri —ímaca yái Jesúsca.

⁴¹ Néese needáca manuírì íba càliculìi inùma íicha. Jesús iicáidaca chènuniré, ímaca Dios irí:

—Núaniri, nùaca pirí cayábéeri peebácáiná nulí iyúwa nusutáaná píicha. ⁴² Núalíacawa báisíri iyú peebáca càiripináta nulí iyúwata nusutáaná píicha. Quéwa càì núumaca pirí yéewacáténá níái wenàiwicaca neebáidaca pidéca pibànùaca núa —ímaca yái Jesúsca.

⁴³ Néese Jesús idécanáami càì ímaca Dios irí, yá iicáidaca càliculìi irìculé. Yá ímaca cachàiníri iyú:

—¡Lázaro, pimusúawa síisaara! —ímaca yái Jesúsca.

⁴⁴ Yá yéetéerimiwa imusúacawa nadacuèri macáita ìwalíise wáluma iyú, yàabàli, icáapi nacái, néepuèri nacái inàni wáluma iyú, càide iyúwa judíonái yéepùaná yéetéerimiwa. Yá Jesús ímaca nalí:

—Piwasàacué íichani. Pimàacacué yèepunícawa —ímaca yái Jesúsca. Yá nawasàaca íicha yái néepùanàceni.

Conspiración para arrestar a Jesús

⁴⁵ Idécanáamité naicáca Jesús imichàidaca Lázaro yéetácáisi íicha, yá madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái, níái judío yàacawéeridéeyéicaté María, naicáca nacái yái Jesús imànírìica. ⁴⁶ Quéwa abénaméeyéi nàacawa fariseonái yàatalé, yá nacàlidaca fariseonái irí ìwali yái Jesús imànírìica. ⁴⁷ Iná fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa Junta Suprema yáapicha, níái israelita íiwacanánáica béeyéica. Yá náimaca nalíwáaca:

—¿Càinásica yéewa wamànica? Yáara asìalica imànica ìyaca madécaná wawàsi cachàiníri càimíri áiba wenàiwica idé imànica. ⁴⁸ Wamàacacaalí imànica càì mamáalàacata, yásí macáita wàasu cáli néeséeyéi neebáidapiná Mesíascani, yái wacuèrinápináca wía judíoca. Néese namànìpiná ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa, íná romanonái nàanàpiná wáipunita, yásí namáalàidaca wàasu templo, wàasu cáli néeséeyéi nacái —náimaca. ⁴⁹ Quéwa abéeri néená íipidenéeri Caifás, yácata sacerdote íiwacalíná yáté camuíca, ímaca nalí:

—Píacué càmiyéita yáalíawa, dàaléeyéicuéca íiwita pía meedá. ⁵⁰ Càmitacué nacái píalíawa cayábáanápíná cachàini píricuéní wanúacaalí abéeri asìali ipíchaná macái wàasu cáli néeseeyéi imáalàacawa —ímaca yái Caifásca.

⁵¹ Quéwa yái Caifásca càmita icàlida càiri tàacáisi íiwitáise iyúwata, néese iyacáináté sacerdote íiwacalíná yáté camuíca, ínáté Dios imàacaca Caifás icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise íiméerica Jesús yéetáanápínátéwa judíonái íichawalíná. ⁵² Càmita yéetáanápínátéwa abéta judíonái íichawalíná, néese macái èeri mìnánái íichawalíná yéewanápíná nàyaca Dios yéenibe macái cáli íinatabàa. ⁵³ Iná yáté èerica judío íiwacanánái nàináidacawa nanúanápínáté Jesús.

⁵⁴ Iná Jesús càmita yèepuníwa judíonái yèewibàa, néese yàacawa Judea yàasu cáli íicha wáapicha wía yéewáidacaléca. Yáté wàacawa Efraín iyacàlená néré iyéerica mawiénita manacúali yùucu càinàwàiri, canácatalé máini wenàiwica. Jesús iyamáacawa néeni wáapicha wía yéewáidacaléca.

⁵⁵ Mawiénicaté judíonái yàasu culto Pascua, íná madécaná yàcalé mìnánái nàacawa Jerusalén iyacàlená néré namànicaténá quéeacháwa áiba culto nacáiri masacàanápíná Dios iicáca nía, ipíchawáiseté namànica Pascua yàasuná culto. ⁵⁶ Yá macái wenàiwica nacutáca Jesús Jerusalén iyacàlená irìcubàa. Nabàlùacawa templo irìcu, yá nasutáca néemiawáaca. Yá nàimaca:

—¿Càiná píináidacawa? ¿Yàanàasica aléi iicácaténá culto, càmitasica yàanàa? — nàimaca. ⁵⁷ Fariseonái, sacerdote íiwacanánái nacái nachùullacaté macái wenàiwica nacàlidáanápíná nalíni náalíacaalí alénácaalí íya Jesús, náibàacaténáni.

12

Una mujer derrama perfume sobre Jesús

¹ Seis èeri ipíchawáiseté judíonái yàasu culto Pascua, Jesús yàacatéwa Betania iyacàlená néré, yái yàcaléca iyacatáiquéi Lázaro, yái asìali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha. Wía Jesús yéewáidacaléca wàacawa yáapicha. ² Aibanái imànica yàacàsi Jesús iyáacalépiná. Uái Martaca uwacùaca nalí nayáapíná. Lázaro abéeri néená níai yáawinéeyéicawa iyáaca iyáacaléwa Jesús yáapicha mesa iwéré. ³ Néese María itéca catúa idènièchúa trescientos gramos, batéwa medio litro yái séenásica pumènírica isàni yáawamíiri íipidenéri nardo, quéwa máiniiri cawènica. Yá ùucùaca pumèníiri isàni Jesús yàabàli ìwali. Néese uchuidaca yàabàli àniwa úiwita ibáiná iyúwa. Yá macáita wenàiwica capíi irìcuíyéi namíaca isàni pumèniwaca. ⁴ Néese Simón ìrimi íipidenéri Judas Iscariote, abéeri Jesús yéewáidacalé yéená itéeripínacaté Jesús yùuwidenái, náibàacaténáni, íimaca Jesús irí:

⁵ —¿Cáná pimàaca úucaca plata meedá máiwitáiséeri iyú? ¿Cánaté càmita pichùulla uwéndacani yái séenási pumènírimica trescientos denario ìwalínápíná, yái abéeri camuí iwènicatáica, yéewanápíná wayúudàaca catúulécanéeyéi? —ímaca yái Judas Iscariote.

⁶ Yái Judas quéwa càmita catúulécaná iicáca wenàiwica. Cayéedéericáita meedáni, iwàwéeri iyéedùaca plata wàasu plata yàalu irìcuise, Judascáiná icùacaté wàasu plata, wía Jesús yéewáidacaléca, yáté áibaalí iyéedùaca yàacawa wàasu plata púubanamataté. ⁷ Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Pimàaca umànica iyúwa uwàwáaná. Picá pisàiwica ulí wawàsi. Udèniacaté yái pumènírica isàni ùucùacaténá nùwalini nusànipíná nabàliacaténá nuinámi càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná. ⁸ Catúulécanéeyéi wenàiwica nàyacuéca píapicha mamáalàacata càiripínáta íná yéewacué píalimá piyúudàaca nía piwàwacatáicacatué piyúudàaca nía. Núa quéwa càmiirita iyapíná píapichacué càiripínáta cháí èeri irìcu —ímaca yái Jesúsca.

Conspiración contra Lázaro

⁹ Madécaná judío yáalíacatéwa Jesús iyaca Betania iyacàlená irìcu. Nàacawa néré naicácaténá Jesús, yá nawàwacaté naicáca Lázaro nacái, yái asìali Jesús imichàidéericaté yéetácáisi íicha. ¹⁰ Iná sacerdote íiwacanánái nàináidacawa nanúanápíná Lázaro nacái.

¹¹ Madécanáciná judío nayamáidacaté neebáidaca sacerdote íiwacanánái itàacái, neebáidáanápíná Jesús itàacái. Càité neebáidaca Jesús itàacái naicáciná cáuca Lázaro.

Jesús entra en Jerusalén

¹² Madécaná wenàiwica nàanàcaté Jerusalén ìyacàlená néré naicácaténá Pascua yàasuná culto. Néese mapisáita àniwa néemìaca tàacáisi Jesús ìináwaná ìwali yàanàanápínaté Jerusalén ìyacàlená néré. ¹³ Iná nawichùaca wisìri nacáiri ibáiná, yá natéca báinási nacáapi ìricuwa náasáidacaténá casímáica nía Jesús ìwali. Yá namusúacawa Jerusalén ìyacàlená ìricuíse náipunitáidáanápíná Jesús natàidacaténáni. Yá namáidaca nàacawa casímáiri iyú:

—¡Wàacué Dios irí cayábéeri! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, yái wenàiwica Dios ibànuèrica walí, icùacaténá wía! ¡Cayábéeriquéi Wacuèrináca, wía Israel itaquénáinámica! —náimaca.

¹⁴ Jesús yàanàaca burro, yá yáawinacawa burro íinata, iwàlùacaténáwa Jerusalén ìyacàlená ìriculé, càide iyúwaté profeta itànàanaté tàacáisi Dios inùmalicuíse. Dios íimacaté:

¹⁵ “Picácué cáalu pía, píacué ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená ìricu, áibaalí íipidenácatelé Sión. Piicácué, Picuèriná yàanàaca pìatalécué, cáimiétacanéeri, matuíbanáiri iyú nacái, yáawinéericawa burro wàlisàí íinata”,

íimacaté yái Diosca. ¹⁶ Quéechatécáwa, wía Jesús yéewáidacaléca càmitaté wáalía wéemìaca càinácaalíte íimáaná yái wenàiwicanái imànírica Jesús irí. Quéwa néesecáwa idécanáamité Jesús imichàacawa chènuniré ìyacaténá cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha, átata wawàwalica profetanái itànàacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalicuíse càinácaalíte wenàiwica namànipínáca Jesús irí.

¹⁷ Néese níai wenàiwica iyéeyéicaté Jesús yáapicha imáidacaalíte Lázaro càliculí ìricuíse, imichàidacaténáni yéetácáisi íicha, yá nacàlidaca áibanái irí Jesús ìináwaná, yái naicáanacaté Jesús icáucàidaca Lázaro. ¹⁸ Iná manùbéeyéi wenàiwica nàaca náipunitáidaca Jesús néemìacáinaté ìináwaná Jesús imàníná yái cànírica áiba wenàiwica idé imànica. ¹⁹ Quéwa fariseonái náimaca nalíwáaca:

—¿Cánácué pidècunìawa mamáalàacata? Iwàwacutá wamáalàidacani caquialéta. Piicácué, ¡macái èeri mìnánái yàacawa yáapicha! —náimaca.

Unos griegos buscan a Jesús

²⁰ Manùbéeyéi wenàiwica yàanàacaté nàacaténá Dios icàaluíná Pascua yàasuná culto yaalí Jerusalén ìyacàlená ìricu. Nàyaca nèewi abénaméeyéi Grecia yàasu cáli néeséeyéi, càníyeyéi judío. ²¹ Yá nàacawa natàaníca Felipe yáapicha yái Betsaida ìyacàlená mìnalica Galilea yàasu cáli íinatéerica ìyaca. Yá nasutáca Felipe íicha wawàsi manuísíwata. Náimaca irí:

—Néeni, pimàni walí cayábéeri, pité wía Jesús yàatalé watàanícáténá yáapicha —náimaca.

²² Yá Felipe yàacawa icàlidaca naináwaná Andrés irí. Néese Felipe, Andrés nacái nàaca nacàlidaca Jesús iríni. ²³ Néese Jesús íimaca nalí:

—Nuénáiwana idéca yàanàaca nuétáanápínáwa yéewacaténá Dios imàacaca cáimiétacanéerica núa chènuniré, núa asìalica Dios néeséerica. ²⁴ Péemìacué comparación. Càica núade iyúwa trigo ituíná íimi. Càmicaalí ituíná yúuwàawa cáli yéewiré ìyacaténá iyúwa yéetéerimiwa, néese ìyaca abéerita càiripínáta. Quéwa iwàlùacaalíwa cáli yéewiré iyúwa yéetéerimiwa, yásí idàwinàacawa needácaténá manùba ìyacaná quíiracaalíni. Càita nacái núa, iwàwacutá nuétácawa yéewacaténá madécaná wenàiwica nadènlaca nacáucawa càníiri imáalàawa. ²⁵ Cawinácaalí cànírica iwàwa yeebáidaca nutàacái cáininácáiná iicáca icáucawa cháí èeri ìricu, imáalàidaca íichawa icáucawa. Quéwa cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái éwita nanúacaalíni cruz ìwali càmicáiná cáininá iicáca nuícha icáucawa, idèniapíná icáucawa càníiri imáalàawa Dios yáapicha càiripínáta. ²⁶ Aibacaalí iwàwa íibaidaca nulípiná iwàwacutá yeebáidaca nutàacái imànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná. Cawinácaalí íibaidéerica nulípiná ìyapíná núapicha nùyacatalé chènuniré. Cawinácaalí íibaidéerica

nulípiná, Núaniri Dios imàacapiná cáimiétacanéericaní, yái wenàiwica íbaidéerica nulípiná —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia su muerte

²⁷ Néeseté Jesús íimaca: “¡Siùca máiní cáaluca nuínáidacawa nuwàwawa! ¿Càinásica núumapiná Núaniri Dios iríwa? ¿Núumasica irí: ‘Núaniri, piwasàa núa íicha yái yùuwichàacáisica’, núumasica irí? ¡Càmírita! Nudéca nùanàaca nùuwichàacaténáwa”, íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Jesús íimaca Dios irí: “Núaniri, pimàaca wenàiwica náalíacawa máiníiri cachàinica pía”, íimaca yái Jesúsca. Néese níai wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa néemìlaca tàacáisi chènuníse. Yá tàacáisi íimaca: “Nudéca numàacaca wenàiwica náalíacawa cachàinica núa, yá càì numàacapiná náalíacawa àniwa”, íimaca yái tàacáisica.

²⁹ Néese áibanái wenàiwica ibàluèyéicawa néenibàa idécanáami néemìlaca tàacáisi, yá náimaca néemìlaca énu nacáiri isàna, càide iyúwa tiríricaalí èeri isàna. Abénaméeyéi quéwa náimaca:

—Angel itàaníca yáapicha —náimaca. ³⁰ Néese Jesús íimaca nalí:

—Dios idéca itàaníca nulí, éwita núalíacáaníta yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná íicha, quéwa itàaníca nulí píalíacaténácuéwa Dios yeebáca nulí càide iyúwa nusutáaná íicha.

³¹ Mesúnamáita Dios yùuwichàidapiná macái èeri mìnanaí càmíiyéi yeebáida nutàacái, yásí Dios yúucapiná méetàuculé báawéeri Satanás, yái ichùulièrica èeri mìnanaí íiuitáise siùcade.

³² Yá namichàidacaalípiná núawa cruz ìwali chènunibàa, yásí wenàiwica macái cáli néeséeyéi neebáidapiná nutàacái —íimaca yái Jesúsca.

³³ Càité Jesús icàlidaca walíni wáalíacaténáwa yéetáanápínátéwa cruz ìwali. ³⁴ Níai wenàiwicaca náimaca Jesús irí:

—Wadéca waléeca Dios itàacái profetanái itànèericaté Mesías ìwali Mesías iyáanápíná càiripináta, yái wacuèrinápínáca Dios ibànùèrica walí wía judíoca. Quéwa pidéca picàlidaca pìwaliwa, yái asàli Dios néeséerica, iwàwacutáanápínása nanúaca pía cruz ìwali. ¿Cawinásica yáara asàli Dios néeséerica? —náimaca. ³⁵ Néese Jesús íimaca nalí:

—Achúma èeritacué nuéwáidaca pía amalácaténácué píiuitáise. Peebáidacué nutàacái siùcata. Picácué pichàbáida péenáiwánáwa, ipíchanácué piúcacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Cawinácaalí càmíiyéica yeebáida nutàacái, catáca náiiuitáise, càmita náalíawa náucáanápínáca càiripináta. Càica níade iyúwa wenàiwica yèepuníiriwa catéeri irìcu, càmíiri yáalíawa alénácaalí yàawa. ³⁶ Núata càiride iyúwa camalási íná peebáidacué nutàacái idècunitàacá nùyaca píapicha, amalácaténácué píiuitáise, pèepunínápíná Dios yáapicha —íimaca yái Jesúsca. Jesús idécanáami icàlidaca nalíni, yá yàacawa náicha. Iyamáacawa náicha ibàacanéeri iyú.

Por qué los judíos no creían en Jesús

³⁷ Ewita Jesús imànicáanítaté madécaná yái càmíirica wenàiwica idé imànica judíonái yàacuésemi, càicáaníta manùbéeyéi càmita neebáida itàacái. ³⁸ Inaté macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta Isaías itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuíse. Isaías íimacaté:

“Pía, Wacuèriná Dios, canácata yeebáidéeri walí wàasu tàacáisi wacàlidéerica nalí pinùmaliçuíse. Canácata yáaliériwa píiuitáise ìwali, càmíicáiná neebáida pítàacái”, íimaca yái Isaíasca. ³⁹ Isaías icàlidacaté cáná yéewa càmita náalimá neebáidaca. Isaías íimacaté:

⁴⁰ “Dios imàacacaté matuíca náiiuitáise, càmíiyéi nacái yáalíawa. Íná càmita náalimá náalíaca néemìlaca itàacái càinácaalí íimáaná, càmita nacái neebáida báisíiri iyú; càmita náalimá nawènúadaca náiiuitáisewa Dios irípiná, íná càmita Dios iwàlisàida nawàwa”,

íimacaté yái Isaíasca. ⁴¹ Càité Isaías icàlidacaté nalíni, iicácáináté yéenáiwánási nacáiri íimáanáca Jesús iyáanápínáté cáimiétacanéeri iyú Dios yáapicha chènuniré. Yaté Isaías icàlidaca tàacáisi Jesús ìwali.

⁴² Quéwa madécaná judío neebáidaca Jesús itàacái. Abénaméeyéi judío íiwacanánái neebáida nacái quéwa ibàacanéri iyúta, cáalucáiná naicáca nanacáiyéiwa fariseo ipíchaná náucaca nía judíonái yéewáidacàalu íicha. ⁴³ Náimaca nawàwáanása cayábaca Dios iicáca náiwitáise, quéwa máiní cachàiníwanái nawàwaca cayábaca nanacáiyéi iicáca nía, íná nabàaca naináwanáwa neebáidáaná Jesús itàacái, ipíchaná nanacáiyéi báawaca naicáca nía Jesús ìwalíise.

Las palabras de Jesús juzgarán a la gente

⁴⁴ Jesús íimacaté cachàiníri iyú: “Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, càmita yeebáida abéerita nutàacái, néese yeebáida nacái Núaniri Dios itàacái yái ibànuèrica núa aléi. ⁴⁵ Cawinácaalí yáaliérica nùwali càinácaalí nuíwítáise iyaca, yáalíaca ìwali nacái yái Núaniri Diosca, yái ibànuèrica núa aléi. ⁴⁶ Càica núade iyúwa camalási. Nudéca nùanàaca aléi èeri iriculé yéewanápiná amaláca náiwitáise cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yéewacaténá càmita nàya càide iyúwa wenàiwica càmiyeyí yáalía Dios ìwali. ⁴⁷ Aibacaalí yéemìla nutàacái quéwa càmiri yeebáida, càmitàacá nùuwichàida siùcanide, càmicáiná nùanàa aléi èeri iriculé nùuwichàidacaténá wenàiwica, néese nudéca nùanàaca nuwasàacaténá wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴⁸ Aibacaalí báawa iicáca núa, càmiri nacái yeebáida nutàacái, iyaca áiba wawàsi yáasáidéeripiná cabáyawanácani: Yái tàacáisi nucàlidéerica, yácata yáasáidéeripiná cabáyawanácani, èeri imáalàacaalípináwa. ⁴⁹ Càmicáiná nutàaní nùasu wawàsiwa. Núaniri Dios yái ibànuèrica núa aléi, yácata ichùulièrica núa nucàlidáanápiná tàacáisi inùmalicuise, nuéwáidáanápiná nacái wenàiwica. ⁵⁰ Yá núaliacawa nadèñianápiná nacáucawa càmiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica iyúwa Núaniri Dios ichùullaná. Iná yái nucàlidéericuèca pirí, yá nucàlidacuèca piríni càide iyúwa Núaniri Dios ichùullaná núa”, íimaca yái Jesúsca.

13

Jesús lava los pies de sus discípulos

¹ Iwàwacutácaté abé èeri ipíchawáise judíonái imànicaté nàasu cultowa ípidenéeri Pascua. Jesús yáaliacawa yéenáiwana yàanàacaté yàanápináwa èeri íicha yèepùacaténáwa Yáaniri Dios yàataléwa. Cáininácaté Jesús iicáca wía, mamáalàacata manuísíwata, wía yàasu wenàiwica iyéeyéica cháí èeri irícu, càita nacái cáininácaté iicáca wía àta yéetácatalétawa.

²⁻⁴ Satanás imàacacaté Judas íináidacawa itéenápiná Jesús yùuwidenái náibàacaténáni. Yái Judas, Simón Iscariote ìiricani.

Jesús nacái yáaliacatéwa yàanàacaté Dios yàatanáise, yáaliacaté nacáíwa yèepùanápinatéwa Dios yàatalé àniwa. Jesús nacái yáaliacatéwa Dios imàacacaté Jesús icùaca macáita Dios íiwitáise iyú. Néese idècunitàacá Jesús iyáaca iyáacaléwa wáapicha, wía yéewáidacaléca, yá yàacawa mesa íicha, imàacaca íichawa yàasu ruana nacáiriwa yúuquéeri ìwalísewa. Yá idacùaca wáluma ìwaliabàawa. ⁵ Néese Jesús yùucùaca úni ponchera iriculé. Yá imànica walí cayábéeri, idàbaca íibaca wàabàli, wía yéewáidacaléca, yá ichuìdaca wàabàli wáluma iyú, yái wáluma idacuèrica ìwaliabàawa càide iyúwa wáiwitáise iyáaná wía judíoca, càmicáinaté wamàni walíwáaca yái cayábéerica. ⁶ Yàanàaca Simón Pedro yàatalé íibacaténá Pedro yàabàli, quéwa Pedro íimaca Jesús irí:

—Nuíwacali, ¡càmita cayába píiba nùabàli, càmicáiná nùasu wenàiwica pía! —íimaca yái Pedroca. ⁷ Jesús íimaca irí:

—Siùca càmita píalía péemìlaca càinácaalí íimáaná yái numànírica pirícué quéwa áibaalípiná yásí píalía péemìlacani —íimaca yái Jesúsca. ⁸ Quéwa Pedro íimaca irí:

—¡Canácatáita nubatàa píibaca nùabàli! —íimaca yái Pedroca. Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí nuíba píabàli, néese càmita nùasu wenàiwica pía —íimaca yái Jesúsca. ⁹ Néese Simón Pedro íimaca irí:

—Iyá, Nuíwacali, piàpidáida núa, píiba nùabàli, núcáapi nacái, nuíwita nacái macáita, numànicáiná nubáyawanáwa núcáapi iyúwa, nuíwítáise iyú nacáwa —ímaca yái Pedroca.

¹⁰ Quéwa Jesús ímaca írí:

—Péemla comparación: Aibacaalí yàapídáanica quéechatécáwa, yá masacàacani. Casacàaca meedá yàabàli, ìpìnacáiná àyapulicubàa, íná íibacáita yàabàliwa. Càita nacái píacué. Nudéca nùapídáidacuéca píiwítáise masacàacaténácué Dios iicáca pía, numàacacáináte nuwàwawa pibáyawaná íichacué peebáidacáinácué nutàacái. Néese pimànicaalícué pibáyawanáwa áibaalí àniwa, iwàwacutácué picàlidaca píichawani nuibacaténácué píicha yái báawéerica pimàníríca áibaalípiná cháí èeri írícu, càide iyúwa wáibacaalí wenàiwica yàabàli. Quéwa abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwítáise mamàalàacata —ímaca yái Jesúsca. ¹¹ Jesús yáalíacatéwa chánacaalí wéená itéeripináte yùuwidenái náibàacaténáni, ínaté Jesús ímaca: “Abéeri péenácué casaquèeri meedá íiwítáise mamàalàacata”, càì ímaca yái Jesúsca.

¹² Néese idécanáami Jesús íibaca wàabàli, yá yúucaca ìwalísewa yàasu ruana nacáiriwa àniwa. Yá yáawinacawa mesa iwéré àniwa. Ímaca walí:

—Siúcade nucàlidacué piríni càinácaalí íimáaná yái nuíbáanácuéca piabàli. ¹³ Píimacuéca nùwali yéewáidéeri wía, Wáiwacali nacái. Yá cayábéeriquéi píimáanácuéca càì nùwali, núacáináta càiri. ¹⁴ Núa, yái yéewáidéericuéca pía, Píiwacalícuéca nacái, nudéca nuíbaidaca pirípinácué càiride iyúwacué piasu wenàiwica càmlíri cachàini náicha canánama íibaidéericué pirípiná, numànicaténácué pirí yái cayábéerica nuíbáanácuéca piabàli. Nudéca nuíbaidacuéca pirípiná càide iyúwa piasu wenàiwica càmlíri cachàini náicha canánama íibaidéericué pirí, éwitacué Píiwacalícaníta núa, íná iwàwacutácué píibaidaca pirípináwáaca pimànicaténácué piríwáaca cayábéeri. ¹⁵ Nudéca càì núsáidacuéca piríni pimànicaténácué cayábéeri piríwáaca càide iyúwa numànínacué pirí. ¹⁶ Péemíacué comparación: Canáca yàasu wenàiwica cachàiníri íiwacali íichawa. Íná picácué pínáidawa cachàiníyáicuéca nuícha pía. Càide iyúwa nuíbaidáanácuéca pirípiná, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca pirípináwáaca. ¹⁷ Píalíacaalícué péemíaca càinácaalí íimáaná yái núuméericuéca pirí, píibaidacaalícué nacái pirípináwáaca càide iyúwa nuchùullanácué pía, yásí casímáicuéca piwàwawa.

¹⁸ “Càmita macáicué càì núumaca piwaliwa. Núalíacawa nàwali níái nuedéeyéica nùasunáipináwa. Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwaté profeta itànaná tàacáisi nùuwide ìwali Dios inùmalícuíse bàaluté. David ímacaté: ‘Yái nùacawéeríná iyéericaté iyáacaléwa núapícha, yácata idé yùuwideca imànica núa, imànicaténá nulí báawéeri’, ímacaté yái Davidca. ¹⁹ Yá nucàlidacuéca piríni ipíchawáise nùuwide imànica nulí báawéeri. Néese idécanáami càì imànica nulí, yásí peebáidacuéca nutàacái, Diosca núa, yái càmlíríca imáalàawa. ²⁰ Péemíacué cayába, cawínacaalí yeebáidéerica nùasu wenàiwica itàacái, yeebáida nacái nutàacái. Néese nacái, cawínacaalí yeebáidéerica nutàacái, yeebáida nacái Dios itàacái yái Dios ibànuèrica núa aléi —ímaca walí yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Judas lo traicionará

²¹ Idécanáamité Jesús icàlidaca walíni, néese máini achúmaca iwàwa. Yá ímaca walí amaléeri iyú:

—Péemíacué cayába, abéeri péenácué itéeripiná nùuwidenái náibàacaténá núa —ímaca yái Jesúsca.

²² Néese wía yéewáidacaléca waicáidáidaca walíwáaca. Càmita wáalíawa càirínacaalí yái càì Jesús ímaca ìwali. ²³⁻²⁴ Núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núawinacawa nùyaca mawiénita Jesús írí. Íná Simón Pedro yúucaca icáapiwa nulí nusutáanápiná nuémíawa Jesús càirínacaalí yái càì Jesús ímaca ìwali. ²⁵ Íná núawiacawa Jesús ipualé, nusutácaténá nuémíawani. Yá núumaca írí:

—Nuíwacali, ¿càiríná yái càì píimaca ìwali? —núumaca írí. ²⁶ Jesús ímaca nulí:

—Yácata yái núapúadéerica irípiná pan quírápieli irìculé —íimaca yái Jesúsca. Iná idécanáami yáapúadaca pan, yá yàaca Judas iríni, yái Simón Iscariote ìirica. ²⁷ Néese Judas yeedácanacáita iríwa pan yééná isàbéeri, yá Satanás iwàlùacawa Judas iwàwalìculé ichùullacaténá Judas íiwitáise. Néese Jesús íimaca Judas irí:

—Yáara wawàsi pimàníiripináca, pía pimànica ráunamáitani —íimaca yái Jesúsca.

²⁸ Yáté èerica canáta wéénáquéi yáliériwa cáná yéewa Jesús icàlidaca Judas iríni. ²⁹ Abénaméeyéi wééná nayúunáidaca Jesús ichùullaca Judas iwèñanápinaté yàacàsi wamáapuèrica Pascua piná. Aibanái wééná nayúunáida nacái Judas yàacaténá plata catúulécaneeyéi irí. Judascáiná icuèrité wàasu plata.

³⁰ Iná Judas idécanáami iyáaca iríwa pan yééná isàbéerica, yá imusúacawa wáicha machacànta. Yá catáca ìwali.

El nuevo mandamiento

³¹ Inaté idécanáami Judas yèepùacawa wáicha, yá Jesús íimaca walí:

—Siúcáise de wenàiwica naicápiná núa cáimiétaquéeri iyúwa, núa asíali Dios néeséerica. Núasáidapíná nalíwa nacái cachàinica Dios íiwitáise. ³² Càide iyúwa núasáidáanápiná nalíwa cachàinica Dios íiwitáise, càita nacái Dios yáasáidapíná nalíwa cachàinica nacái nuíwítáise, núa asíali Dios néeséerica. Càicatanica Dios imànipiná mesúnamáisiwata. ³³ Péemíacué nulí pía nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, nùyacué piápicha achúma èerita. Yá picutápinácué núawa quéwa núumacué pirí càide iyúwa núumáanaté judío íiwacanánái irí: Càmitacué yéewa piacawa núapicha siùca aléera nùacatalépinácawa. ³⁴ Nuchùullacué pía pimàníinápiná áiba wawàsi wàlisàita: Cáininácué piicáyacacawa. Càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía, càita nacái iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. ³⁵ Cáininácaalícué piicáyacacawa, yásí macái èeri mìnánái yáaliácuécawa pìwali nuéwáidacalécuéca pía —íimaca yái Jesúsca.

Jesús anuncia que Pedro lo negará

³⁶ Néese Simón Pedro isutáca yéemíawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿alénápinásica piàwa? —íimaca yái Pedroca. Yá Jesús íimaca irí:

—Aléera nùacatalépinácawa càmita yéewa piacawa núapicha siùca, quéwa áibaalípiná yásí piacawa núami néréwa —íimaca yái Jesúsca. ³⁷ Yá Pedro íimaca irí:

—¡Càmíirita, Nuíwacali! Núalimáca nùacawa piápicha siùcasíwata. Ewita iwàwacutáca nuétácawa píchawalíná, yá cayábaca nuétácawa —íimaca yái Pedroca. ³⁸ Néese Jesús íimaca irí:

—¿Báisítasica pimàacaca nanúaca pía nuíchawalíná? Cààmíirita, máinícáiná càulenáca píchani. Péemla cayába, ipíchawáise cawámai itàaca, yá pimànipiná pìchìwawa másisiba yàawiría, píimapiná càmitasa píalía nùwali ipíchaná nanúaca pía núapicha —íimaca yái Jesúsca.

14

Jesús, el camino al Padre

¹ Néeseté Jesús íimaca walí wía yéewáidacaléca: “Picácué cáalu pía. Manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali, nùwali nacái. ² Núaniri Dios icapèe iyéerica chènuniré idènlaca imàdàanáwa madécaná wenàiwica iyacatáipiná. Canácaalí iyéeri nérétá, yá càmitacué nucàlida pirítáni. Yá nùacawéera nuchùnìacaténácué piyacatáipiná. ³ Nudécanáamicué nùacawa pícha, yá nuchùnìacuéca nacái piyacatáipiná, yásí nuèpùacawa néese àniwa, yá nutécué pía núapichawa, yéewacaténácué piyapínáca núapicha aléera nùyacataléca. ⁴ Píalíacuécawa alénácaalí nùawa. Píalíacué nacáiwa càinácaalí iwàwacutáaná pimànica piacaténácuéwa néré nacái”, íimaca yái Jesúsca. ⁵ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, càmita wáalíawa alénácaalí piàwa. Iná càmita yéewa wáalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica wàacaténáwa néré —íimaca. ⁶ Jesús íimaca irí:

—Iwàwacutácué peebáidaca nutàacái pìacaténácuéwa Núaniri Dios yàatalé. Nùaliacawa, nuémìaca nacái macáita báisìiri tàacáisi Dios ìwali. Nùacata yái yèerica nacáuca càmìiri imáalàawa macáita wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Canácata yáaliméeri yàacawa Núaniri Dios yàatalé àta yeebáidacaalíta nutàacái. ⁷ Píaliacáinácué nùwali, íná píaliapínácué nacáíwa Núaniri Dios ìwali, yá siùcáisede píaliacuécawa Dios ìwali. Piicácatécué Dios madécaná èeri, íná píaliacuéca ìwali —íimaca yái Jesúscá. ⁸ Néese Felipe íimaca irí:

—Wáiwacali, pimàaca waicáca Píaniri Dios, yásí casímáica wawàwa. Yácata abéerita wawàsi iwàwacutáwa walí —íimaca. ⁹ Jesús íimaca irí:

—Felipe, nudéca nùyacuéca píapicha madécaná èeri. ¿Cáná càmitàacáwa píaliáwa caw-inácaalí núa? Cawinácaalí wenàiwica yáaliérica nùwali yáalía nacái Núaniri Dios ìwali. Íná iwàwacutá càmita pisutá nuícha numàacáanápínácué piicáca Núaniri Dios. Pidécuéca piicácani. ¹⁰ Iwàwacutá peebáidaca nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Yái nucàlidéericuéca pírí càmita nutàaní nunùmaliúsewa. Néese nutàaníca Núaniri Dios inùmaliúsewa. Càmita nacái numàni nùasu wawàsiwa cháí èeri írìcu, néese Núaniri Dios iyaca nuwàwalícu, yácata imàníríca iyúwa iwàwáaná imànica. ¹¹ Peebáidacué nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, Núaniri Dios nacái iyaca càide iyúwa nùyáaná. Càmicaalícué píalimá peebáidaca yái núuméerica píricué nùyáaná iyúwa Núaniri Dios iyáaná, néese peebáidacué piicácaíná yái numàníríca càmíirita áiba wenàiwica idé imànica. ¹² Péemìacué cayába, cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái, imànipíná càide iyúwa numàníná. Imànipíná nacái cachàinírí íicha yái numàníríca nùacáináwa Núaniri Dios yàataléwa. ¹³ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínácué Dios íicha nunùmaliúse càide iyúwa nuwàwáaná nuchùuliacáinácué písutáanápíná Dios íichani, yá numànipínácuéca píriwani yéewacaténá núa yái Dios íríca nùasáidaca macái wenàiwica írí máiní cachàinica Núaniri Dios ííwítáise. ¹⁴ Macáita cayábéeri wawàsi pisutéeripínácué nuícha càide iyúwa nuwàwáaná, yá numànipínácuéca píriwani —íimaca yái Jesúscá.

Jesús promete enviar el Espíritu Santo

¹⁵ Néeseté Jesús íimaca walí, wía yéewáidacaléca. Yá íimaca walí: “Báisícaalícué cáinináca piicáca núa, yásí pimànicuéca càide iyúwa nuchùulíaná píá. ¹⁶ Yá nusutápiná Núaniri Dios íichawa ibànùnápínácué píri áiba Yàacawéeridéeripínácué píawa, yái Espíritu Santo yéewáidéeripínácuéca píá báisíiri tàacáisi iyú Dios ìwali, yàalèeripínácué píá nacái. Yásí Espíritu Santo yàacawéeridacué píawa càiripínáta. Canácatáitacué imàaca píawa. ¹⁷ Quéwa èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái, càmita náalimá needá nawàwalículéwani, yái Espíritu Santoca, càmíicáiná náalimá naicácani, càmíiri nacái náalía ìwali, quéwa píaliacué ìwali iyacáinácué píapicha siùca. Yásí mesúnamáita iyamáacuéwa piwàwalícuwa càiripínáta icùacaténácué pííwítáise.

¹⁸ “Càmita numàacapínácué píá abéerita iyúwa canéeyéi isèenái. Nuèpua nùanàaca nùyacaténácué píapicha àniwa. ¹⁹ Achúma èeri áibanái èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmitanica naicápiná núawa quirínama, quéwacué piicácata núa àniwa. Yásí cáuca núa àniwa íná yéewa pícaucàapínácuéca nacáíwa. ²⁰ Néenialípiná idécanáami Espíritu Santo yàanàaca, yásí píaliacuécawa nùyaca càide iyúwa Núaniri Dios iyáaná, pìyacué abédanamata nacái núapicha, nùya nacái piwàwalículécué. ²¹ Cawinácaalí yeebáidéerica iyúwa nuchùulíanáni, yá nacái imàníríca càide iyúwa núumáaná, yácata yáasáidéerica báisíiri iyú cáinináca iicáca núa. Núaniri Dios nacái cáininéeripíná iicáca cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca núa. Yá nacái cáinináca nuicápinácani, yá nùanàapínáca yàatalé numàacacaténá yáalíaca nùwali báisíiri iyú”, íimaca walí yái Jesúscá.

²² Néese Judas, (càmíirita quéwa Iscariote), íimaca Jesús irí:

—Wáiwacali, ¿cánásica pimàacapíná píawawa waicácaténá píá, quéwa càmita pimàacapíná píawawa èeri mìnánái naicácaténá píá? —íimaca irí. ²³ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmíicáiná cáininá naicáca núa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca núa, yeebáidaca nutàacái; Núaniri Dios nacái cáininéeripíná nacái iicácani. Yá nacái Núaniri Dios, núa

nacái wàanàapínáca wàyacaténá yáapícha. ²⁴ Quéwa, cawinácaalí càmírica cáiníná iicáca núa, càmíta nacái yeebáida nutàacái. Yái tàacáisi péemièricuéca nucàlidaca pírí, càmíríta nutàacái, néese Núaniri Dios itàacáicani, yái ibànùérica núa.

²⁵ “Nucàlidacuéca pírí macáita yái tàacáisica idècunitàacá nùyaca píapícha. ²⁶ Quéwa nudécanáamicué nùacawa pícha, yá nusutápiná Núaniri Dios íchawa, yásí ibànùacué pírí yái Yàacawéeridéeripínacuéca píawa, yái Espíritu Santoca, iyúudàanápínacué píá nulípiná, yàalèeripínacué píá nacái. Yá Espíritu Santo yéewáidapínacuéca píawa píalíacaténáwa macáita wawàsi íwali. Yá imàacapínacuéca piwàwalica macáita yái nucàlidéericuéca pírí.

²⁷ “Nùacaalípináwa, yá numàacacué matuíbanáica piwàwa càide iyúwa matuíbanáiná nuwàwa, càmíta càide iyúwa áibanái èeri mìnánái iyáaná càmíiyéica yeebáida nutàacái. Picácué achúma píináidacawa piwàwawa, picácué nacái cáalu piwàwa. ²⁸ Nucàlidacué pírí nùanápínacuéwa pícha, néese nuèpùapínacué nùyaca píapícha àniwa. Báisícaalícué cáinínáca píicáca núa manuísíwatatá, yásí casímáicuéca piwàwatá péemíacáinacué nùanápínáwa Núaniri Dios yàataléwa cachàiníicáiná nuícha Núaniri Dios. ²⁹ Nucàlidacuéca píríni ipíchawáise nùacawa yéewanápiná idécanáami nùacawa, yásí peebáidacuéca yái nucàlidéericuéca pírí.

³⁰ “Siùca canáca nulí èeri nutàanínápinácué déecuírí iyú píapícha, Satanáscáiná yàanàaca mesúnamáisiwata, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yeebáida nutàacái. Quéwa Satanás càmíta yáalímá imawènìadaca íchawa núa. ³¹ Néese, éwita Satanás càmíicáaníta yáalímá imawènìadaca núa, càicáaníta numàacapíná càì imànica, nùasáidacaténá macái èeri mìnánái írí cáinínáca nuicáca Núaniri Dioswa, numàni nacái càide iyúwa ichùulianá núa. Pimichàacuéwa. Wàanácuéwa —ímaca walí yái Jesúsca.

15

La vid verdadera

¹ Idècunitàacá wàacawa, Jesús ímacaté walí, wía yéewáidacaléca: “Péemíacué comparación: Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná máiniiri cawènica. Núaniri Dios iyaca càide iyúwa icuèrica abéyéeri uva yéetaná. ² Cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái càica níade iyúwa abéya yàana. Macái wenàiwica càmíiyéica imàni càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná càica níade iyúwa abéya yàana màyacanéeri. Néese Núaniri Dios yúucaca nía méetàuculé càide iyúwa wawichùacaalí yàana abéya ícha, macái yàana màyacanéerica. Néese cawinácaalí wenàiwica imàniyéica càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáaná, càica níade iyúwa abéya yàana càyacanéeri. Níái yeebáidéeyéica nutàacái, Dios itéca náicha càinácaalí báawéeri iyaca nalí, namànicaténá cayábéeri cachàiníwanái, càide iyúwa wawichùacaalí cáaléeri yàana ipùata cayábéeri yàana ícha masacàacaténá yái yàanaca yéewanápiná idènlaca iyacanáwa cayábéeri manùbéeri nacái. ³ Siùcáisede masacàacuéca píiwitáise, Núaniri Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa píbáyawaná íchacué, peebáidacáinacué nutàacái. ⁴ Picácué piwènúada píiwitáisewa nuícha yéewanápinácué nùyaca piwàwalícu mamáalàacata. Péemíacué comparación: Abéya yàana càmíta yéewa càyacanáni méetàuculé abéya ícha. Càita nacái càmítaacué píalímá pimànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná píináidacaalícuéwa nuícha.

⁵ “Càica núade iyúwa abéyéeri uva yéetaná. Píatacué càiyéide iyúwa abéya yàana. Cawinácaalí yeebáidéerica nutàacái mamáalàacata, yá nùyaca iwàwalícu, yásí imànica madécaná cayábéeri. Càmicáinacué píalímá pimànica cayábéeri méetàuculé nuícha. ⁶ Cawinácaalí càmírica yeebáida nutàacái mamáalàacata, Núaniri Dios yúucapíná méetàuculéni, càide iyúwa wáucacaalí yàanami méetàuculé, macáita yàana màyacanéeri àta mísicatalétani, néese wenàiwica yeedáca yàanami náucacaténá nía quichái iriculé neemácaténáni.

⁷ “Peebáidacaalícué nutàacái mamáalàacata, càmícaalícué nacái píimáicha tàacáisi nuéwáidéeri iyú píá, yá pisutácué nuícha numàinínápinácué pírí cànácaalí cayábéeri piwàwéericuéca, yá numànicuéca píríwani. ⁸ Pimànicaalícué madécaná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí áibanái naicápiná Núaniri Dios cáimiétaquéri iyú. Càita nacái

píasáidapínacuéca nuéwáidacalécuéca pía. ⁹ Cáininácuéca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Núaniri Dios iicáca núa, íná peebáidacué mamáalàacata nutàacái píasáidacaténacué cáinináca piicáca núa càide iyúwa cáinináanacué nuicáca pía. ¹⁰ Pimànicaalícué iyúwa nuchùullaná pía, yásí cáininácuéca nuicáca píawa càide iyúwa cáinináaná Núaniri iicáca núa numànicáiná iyúwa ichùullaná núa.

¹¹ “Càicuéca núumaca pirí casímáicaténacué piwàwa núapicha, yéewanápiná nacái casímáicuéca pía manuísíwata. ¹² Nuchùullacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacawa càide iyúwa cáinináanacuéca nuicáca pía. ¹³ Péemíacué comparación: Aibacaalí imàacaca icáucawa yàacawéeriná íchawalínáwa, yásí wáaliacawa báisíiri iyú cáinináca iicáca yàacawéerináwa macái iwàwalícuísewa. Càita nacái numàacapíná nucáucawa píchawalínácué cáinináacáinué nuicáca pía. ¹⁴ Néese, pimànicaalícué mamáalàacata iyúwa núumáaná, cáininácaténacué piicáyacacawa, yásí nùacawéeyéinacuéca pía. ¹⁵ Càmitacué quirínama núuma pìwali nùasu wenàiwicacuéca pía, càmicáiná yàasu wenàiwica yáalíawa ìwali yái ìiwacali imànínáca. Néese núumacué pìwali nùacawéeyéinacuéca pía núcàlidacáinué pirí macáita yái Núaniri Dios ímáanáca nulí. ¹⁶ Càmitatè peedácué núa píiwacalipínáwa. Néese nuedácatécué pía nùasunáipínáwa, yá nudéca nuchùullacuéca pía pimànínapíná cayábéeri, yéewacaténacué nacái yái cayábéerica pimànírícuéca iyamáacawa càiripínáta. Yásí Núaniri Dios imànicuéca piríwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéeripínacuéca ícha nunùmalícuíse, pisutácaalícué càide iyúwa nuwàwáaná. ¹⁷ Iná nuchùullacué càì pimànica: Cáininácué piicáyacacawa”, ímaca walí yái Jesúsca.

El mundo odia a Jesús y a los suyos

¹⁸ Jesús ímacatè walí: “Aibanái èeri mìnánái cà míiyéi yeebáida nutàacái báawapíná naicácuéca píawa, íná piwàwalícué báawáanátè naicáca núa quéechatè ipíchawáisetè báawaca naicácuéca pía. ¹⁹ Piyacaalícué càide iyúwa èeri mìnánái ìyáanátá, yá cáininácuéca èeri mìnánái iicáca píatá, càide iyúwa cáinináaná naicáyacacawa. Quéwa nudéca nuedácuéca pía èeri mìnánái yèewíse, peebáidacaténacué nutàacái, íná báawaca naicácuéca pía càmicáinácué pìya càide iyúwa nàyáaná. ²⁰ Piwàwalícué yái núuméricatécué pirí: ‘Canáca yàasu wenàiwica cachàiníiri ìiwacali íchawa’, càité núumaca. Càita nacái càmita yéewacué cachàinica nuícha pía. Iwàwacutácué piùwichàacawa càide iyúwa nùuwichàanáwa. Abénaméeyéi nàuwideca namànica núa, íná nàuwidecuéca nacái namànica píawa. Quéwa áibanái yeebáidaca nutàacái, íná neebáidapíná nacái iyúwa péewáidáanacué nía. ²¹ Quéwa áibanái cà míiyéi yeebáida nutàacái namànipíná pirí báawéeriwa peebáidacáinué nutàacái càmicáiná náalía Dios ìwali, yái ibànùèrica núa aléi.

²² “Càmicaalítè nùanàatá núcàlidacaténá wenàiwicanái irí nutàacáiwatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa siùcáisede canáca yéewaná náimaca cà míinápínása cabáyawaná nía nùwalíse néemíacáinatè núumaca nalí nudéca nùanàaca Dios yàatanáise. ²³ Máiníiyéi cabáyawanáca níara wenàiwicaca cà míiyéica yeebáida nutàacái, yácáiná cawínácaalí báawéerica iicáca núa, idéca báawaca iicáca núa báawacáinatè iicáca Núaniri Dios quéechatécáwa. ²⁴ Càmicaalítè numàni nàacuésesemi yái cà míirica áiba wenàiwica idé imànicatá, yá càmita cabáyawaná nía nùwalísetá. Quéwa éwita naicáacáníta càì numànica, càicáaníta báawaca naicáca núa, báawa nacái naicáca Núaniri Dios. ²⁵ Quéwa iwàwacutá macáita ichàbacawa càide iyúwatè rey David icàlidáaná tàacáisi nunùmalícuíse bàaluitè. David ímacatè: ‘Máiní báawacatè naicáca núa éwita canáacáníta ìwalíse báawáanápíná naicáca núa’, càì ímacatè nunùmalícuíse yái Davidca.

²⁶ “Quéwa nudécanáami nuèpùacawa Núaniri Dios yàataléwa, yásí nubànùacué piríwa Espíritu Santo, yái Espíritu Dios yàatanáiseérica, itàaníríca báisíiri iyú, yái Yàacawéeridéericuéca pía. Espíritu Santo yàanàapíná, yásí yéewáidacuéca píawa nùwali yéewanápinácué picàlidaca nuínáwaná ìwali. ²⁷ Pidécuéca pìyaca núapicha mamáalàacata

nudàbacatáiseté nuéwáidaca wenàiwica àta siùca nacáide, íná picàlidapinácué nuínáwaná ìwali èeri mìnánái iríwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

16

¹ Jesús ímaca walí àniwa: “Nudéca nucàlidacuéca piríni ipíchaná piwènúadacuéca píiwitáisewa nuícha isicúata, nadàbacaalípiná nàuwideca namànicuéca pía. ² Yásí náucacué píawa judíonái yéewáidacàalu ícha, càmitacué quirínama nabatàa piwàlùacawa néré àniwa. Aibaalípiná nayúunáida nacái náibaidaca nàyaca Dios irípiná nanúacaalícué píawa. ³ Yá namànipinácué pirí báawéeri càmicáiná náalía Núaniri Dios ìwali, nùwali nacái. ⁴ Nucàlidacuéca piríni siúcata yéewanápinácué nadàbacaalípiná namànicuéca pirí báawéeri, yásí piwàwalicuéca nudéca nucàlidacuéca piríni”, ímaca yái Jesúsca.

Lo que hace el Espíritu Santo

Jesús ímacaté walí àniwa: “Idàbacaalíte nuéwáidaca wenàiwica, càmitaté nucàlidacué piríni piùwichàanápínácuéwa nulípiná, nùyacáinatécué píapícha. ⁵ Quéwa siúcáade yá nùacawa nùyacaténá yáapícha yái Dios ibànuèricaté núa aléi. ¿Cánácué càmita pisutá péemlawa núa siúcade ìwali yái nùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa? Iwàwacutácué casímáica piwàwa núapícha. ⁶ Quéwa, máini achúmacuéca piwàwa siùca nucàlidacáinácué piríni. ⁷ Quéwa, péemlacué cayába. Cayába cachàiniwánái pirícuéni nuèpùanápínacawa Núaniri Dios yàataléwa. Càmicaalí nuèpùawa Núaniri Dios yàataléwa, néese càmita yàanàa yái Yàacawéeridéeripínácuéca pía, yái Espíritu Santoca. Quéwa nùacaalípináwa, yá nubànùacuéca piríwani. ⁸ Espíritu Santo yàanàpiná, yásí imàacaca èeri mìnánái náalíacawa cabáyawanáca nía. Imàacapíná náalíacawa nacái nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá. Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa nacái càinácaalí iwàwacutáanápíná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica. ⁹ Espíritu Santo imàacapíná náalíacawa cabáyawanáca nía càmicáiná neebáida nutàacái. ¹⁰ Yá Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánái náalíacawa nudéca nùyaca machacàníiri iyú Dios iicá íná yéewa nùacawa Núaniri Dios yàataléwa. Espíritu Santo imàacapíná nacái náalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá, càmicáinácué piicá núa cháí èeri irícu. ¹¹ Espíritu Santo imàacapíná èeri mìnánái náalíacawa nacái Dios yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta. Càipíná náalíacawa Dioscáiná idéca íináidacawa yùuwichàidáanápíná Satanás càiripínáta, yái ichùulìerica èeri mìnánái íiwitáise.

¹² “Iyaca madécaná nucàlidéeripínácué pirí, quéwacué siùca càmita píalímá píalíaca péemlaca macáita, càinácaalí ímáaná. ¹³ Quéwa Espíritu Santo yàanàpiná, yái itàanírìica báisíiri iyú, yásí yéewáidacuéca píawa macái báisíiri tàacáisi ìwali, càmicáiná icàlidapíná yàasu wawàsiwa, néese icàlidapíná macáita càinácaalí tàacáisi Dios icàlidéeri irí. Néese Espíritu Santo imàacapínácué píalíacawa càinácaalí ichàbáanáwa áiba èeriwa. ¹⁴ Espíritu Santo imàacapíná wenàiwica náalíacawa cachàinica nuíwítáise, icàlidacáinácué pirí nutàacái péemlacaténácué càinácaalí ímáaná. ¹⁵ Macáita yái Núaniri Dios idènièrica nudènàta nacái yáapichani, íná núumacué pirí Espíritu Santo icàlidapínácué piríwa nutàacái, imàacacué nacái píalíaca péemlacani, càinácaalí ímáaná.

¹⁶ “Achúmáanataàcá càmitacué piicápiná núa, néese mesúnamáita piicápinácué núa àniwa nùacáináca Núaniri Dios yàataléwa”, ímaca walí yái Jesúsca.

La tristeza se cambiará en alegría

¹⁷ Néeseté abénaméeyéi wéenánái wía yéewáidacaléca, náimaca nalíwáaca:

—¿Càinástica ímáaná yái tàacásica? Idéca ímaca walí achúmáanataàcá càmlínápinása waicáni, néese mesúnamáitasa yèepùu waicápináca àniwani, yàacáináscáwa Yáaniri Dios yàataléwa. ¹⁸ ¿Càinástica ímáaná yái tàacásica ‘achúmáanataàcá’? Càmita wáallíawa càinácaalí ìwali itàaní —náimaca.

¹⁹ Néese Jesús yáaliacawa wawàwaca wasutáca wéemìawa ìwali. Yá íimaca walí:

—Nudéca núumacuéca pírí achúmáanataacá càmítacué piicápiná núawa, néesequé mesúnamáita piicápinacué núa àniwa. ¿Pisutásicué péemìawa píawáaca ìwali yái tàacáisica?

²⁰ Péemìacué cayábani. Achúmáanataacá píicháanínacuéca, yá achúmapínacuéca piwàwa nanúacaalí núawa, quéwa áibanái èeri mìnánái càmíiyéi yeebáida nutàacái, casíimáipínáca nawàwa. Quéwa éwita achúmacáanítacué piwàwa maléená èeri nuétácái ìwalíise, càicáaníta mesúnamáita casíimáicuéca piwàwa nuétácái ìwaliwa. ²¹ Péemìacué comparación: Achúmaca inanái iwàwa ùasu èericaalí yàanàaca umusúadánápiná iicá èeri. Yá achúmaca uwàwa ùuwichàacáináwa cáiwíiri iyú, quéwa idécanáami asáica ùiri, yásí uimáichaca yái cáiwíirica, máinícáiná casíimáica uwàwa umusúadacáiná iicá èeri. ²² Càita nacái siùcade achúmacuécaw piwàwa. Quéwa nuèpùapínacawa nuicácuéca pía àniwa, yásí máinícué casíimáica piwàwa, yá canácata yáaliméeripíná achúmaca imànicuécaw piwàwa àniwa.

²³ “Néenialípiná càmítacué iwàwacutá pisutáca péemìawa núa, yácáiná Espíritu Santo yéewáidapínacué píawa. Péemìacué cayába, Núaniri Dios imànipínacué píríwa càinácaalí cayábéeri wawàsi pisutéericuécaw imàníinápíná pírí, pisutácaalícué Dios íicha nunùmalícuíse càide iyúwa nuwàwáaná. ²⁴ Càmitàacá pisutácué Núaniri Dios íicha nunùmalícuíse imàníinápínacué pírí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná. Pisutácué Dios íicha nunùmalícuíse imàníinápíná pírí cayábéeri, yásí imànicuécaw píríwani càide iyúwa nuwàwáaná, yéewacaténácué casíimáica piwàwa manuísíwata —ímaca walí yái Jesúsca.

Jesucristo, vencedor del mundo

²⁵ Jesús íimacaté walí àniwa: “Nudéca nuéwáidacuéca pía càulenéeri comparación iyú. Quéwa áibaalípináwa càmítacué nutàaní pírí comparación iyú. Néese nutàanínacué pírí amaléeri iyú Núaniri Dios ìwaliwa, píalíacaténácué péemìaca ráunamáitani, càinácaalí íimáaná. ²⁶ Néenialípiná pisutápinacué Dios íicha nunùmalícuíse imàníinápínacué pírí cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, yá càmita iwàwacutá nusutáca Dios íicha manuísíwata pírípinacué. ²⁷ Cáininácáiná Dios iicácuéca pía, íná càmita iwàwacutá nusutáca Dios íicha manuísíwata pírípinacué. Cáininácuéca Dios iicáca pía cáininácáinácué piicáca núa, peebáidacuéca nacái nùanàcaté Dios yàatanáise. ²⁸ Nudéca nùacawa Núaniri Dios yàatanáise nùanàcaténá aléi èeri irículé. Siùcáade nuèpùacawa èeri íicha nùacaténáwa àniwa Núaniri Dios yàataléwa”, íimaca walí yái Jesúsca.

²⁹ Néese wía, Jesús yéewáidacaléca wáimaca irí:

—Siùca pitàaníca piyaca amaléeri iyú, càmita picàlida piyaca càulenéeri comparación.

³⁰ Siùca wáaliacawa píaliacawa macáita wawàsi. Càmita iwàwacutá wasutáca wéemìawa pía píaliacáináta núa càinácaalí wáináidáanáwa wawàwalícuísew píaliacáináwa wáiwitáise ìwali. Íná weebáidaca pìanàcaté Dios yàatanáise —wáimaca irí. ³¹ Néese Jesús íimaca nalí:

—Piyúunáidacuéca peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú macái piwàwalícuísew, quéwa càmitàacáwa cachàinícué píiwitáise nùwali. ³² Mesúnamáisiwatacué pipiácuécaw picàlálíacawa nuícha, yá pimàacapínacuéca núa abéeritawa. Quéwa càmita máiní abéerisiwa núa, Núaniricáiná iyaca núapicha. ³³ Nucàlidacuéca pírí macáita yái tàacáisica yéewacaténácué matuíbanáica pía peebáidacáinácué nutàacái. Chái èeri irícu piùwichàapínacawa, quéwa pichàiniadacué piwàwawa. Nudéca numawèniadaca Satanás íiwitáise cachàiníri, yái ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise namàníinápíná nabáyawanáwa, íná yéewacué píalimápiná pimawèniadaca píichawa Satanás nacái —ímaca walí yái Jesúsca.

17

Jesús ora por sus discípulos

¹ Néeseté idécanáami Jesús icàlidaca walíni, yá iicáidaca chènuniré, yá íimaca Dios irí: “Núaniri, idéca nuénáiwana yàanàaca. Pimàaca èeri mìnánái náaliacawa cachàinica nuíwitaíse, núa Píirica, yéewanápiná numàaca nacái náaliacawa cachàinica píiwitaíse.

² Pidéca pimàacaca nulí píiwitáise núcùanápíná èeri mìnánái canánama, nùacaténá nacáuca càmíiri imáalàawa, níái pièyéica nulí nùasunáipíná, núa Pìirica. ³ Nadènlápiná nacáuca càmíiri imáalàawa níái yáaliyéica wàwali, pía abéerita Dios báisírira, núa nacái Jesucristo yái pibànùerica aléi èeri irìculé.

⁴ “Nudéca nùasáidaca nalí cachàinica píiwitáise cháí èeri irìcu, íná nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté pichùulláná numànica. ⁵ Iná Núaniri siùcade pimàaca cáimiétacanéerica núa píapicha chènuniré càide iyúwaté nùyáaná píapicha bàaluitésíwa èeri ipíchawáise.

⁶ “Pidéca peedáca níái wenàiwicaca èeri mìnánái yèewíise piacaténá nulí núa nùasunáipíná. Yá nudéca numàacaca náalíaca pìwali iyúwa pìyáaná. Quéechatécáwa pìasunáica nía, yá pidéca piaca nulí núa nùasunáipíná, nadéca nacái namànica càide iyúwa pichùulláná nía.

⁷ Siùca náalíacawa macáita yái numànírira, yá nacái tàacáisi nuéwáidéerica iyú nía, nudéca numànicaní pichàini iyú, yái pichàini pimàaquéerica nulí. ⁸ Nudéca núcàlidaca nalíni yái tàacáisica pièricaté nulí, yá neebáidaca nulíni. Náalíacawa báisírira iyúcani nùanàacaté pìatanáise. Neebáida nacái pibànùanáté núa.

⁹ “Nusutáca nalí pícha manuísíwata. Càmita nusutá pícha áibanái èeri mìnánái irípiná càmíiyéi yeebáida nutàacái. Néese nusutáca pícha nalí níái pièyéica nulí pìasunáicáiná nía.

¹⁰ Macáita níái nùasunáica níacata pìasunái nacái. Macáita níái pìasunáica níacata nùasunái nacái. Nàyacáiná machacànírira iyú, íná náasáidaca cachàinica nuíwitáise.

¹¹ “Siùcáade càmita nuyamáawa cháí èeri irìcu, quéwa nayamáapínacawa cháí èeri irìcu, idècunitàacá nùyaca píapicha. Pía, Núaniri mabáyawanéerica, picúa nía pirípináwa pichàini iyúwa neebáidáanápíná mamáalàacata pitàacái, níái pièyéica nulí nùasunáipíná, yéewacaténá abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná nuíwitáise píapicha. ¹² Idècunitàacá nùyaca náapicha cháí èeri irìcu, yá núcàacaté nía pirípiná pichàini iyú, níái pièyéica nulí nùasunáipíná. Canácata néená yúuquéeriwa nuícha, abéerita meedá yáara yúuquéericatéwa quéechatécáwa. Iná yéewa macáita ichàbapínacawa iyúwa profetanái itànàanáté tàacáisi ìwali pinùmalìcuíse bàaluité.

¹³ “Siùcáade nùacawa pìatalé, Núaniri. Quéwa idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, yá nusutáca pícha nalí casímáicaténá nawàwa manuísíwata càide iyúwa casímáiná nuwàwa. ¹⁴ Nudéca núcàlidaca nalí pitàacái quéwa báawaca èeri mìnánái iicáca nía càmíicáiná nàya càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná, càide iyúwa núa nacái càmíiná nùya càide iyúwa èeri mìnánái iyáaná. ¹⁵ Càmita nusutá pícha pitéenápíná nía èeri ícha, néese nusutáca pícha picùanápíná nía Satanás ícha yái báawéerica. ¹⁶ Càide iyúwa càmíiná nùya èeri mìnánái íiwitáise ìwali, càita nacái níái yeebáidéeyéica nutàacái càmíiyéita nacái ìya èeri mìnánái íiwitáise ìwali. ¹⁷ Masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisírira iyúwa náibaidacaténá pirí càide iyúwa piwàwáaná. Báisírira tàacáisica yái pitàacáica. ¹⁸ Càide iyúwa pibànùanáté núa èeri mìnánái yèewiré, càita nacái nubànùaca níái nùasunáicawa èeri mìnánái yèewiré càmíiyéica yeebáida nutàacái. ¹⁹ Yá siùcáade numàacapínáca núcáucawa náichawalíná numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná yéewanápíná masacàaca pimànica náiwitáise pitàacái báisírira iyúwa náibaidacaténá pirípiná càide iyúwa piwàwáaná.

²⁰ “Càmita nusutáca pícha abéta nalí níái yeebáidéeyéica nutàacái, néese nusutáca pícha nacái áibanái irípiná yeebáidéeyéipíná nutàacái áibaalípiná néemiacaalípiná nuéwáidacalénái icàlidaca nalíni. ²¹ Núaniri, nusutáca pícha pimàacáanápíná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca macáita manuísíwata, càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. Càide iyúwa pìyáaná nùapicha, nùyáaná nacái píapicha, càita nacái pimàacaca abédanamaca náiwitáise náapichawáaca nàyacaténá abédanamata wáapicha, yéewanápíná áibanái èeri mìnánái neebáidaca pidéca pibànùaca núa aléi. ²² Pidéca pimàacaca nùasáidaca nalí cháí èeri irìcu cachàinica píiwitáise. Núa nacái, nudéca numàacaca náasáidaca áibanái irí cachàinica píiwitáise yéewanápíná abédanamaca náiwitáise náapichawáaca càide iyúwa abédanamáaná wáiwitáise wáapichawáaca. ²³ Nùyaca

nawàwalìcu, pía nacái iyaca nuwàwalìcu abédanamacaténá náiwitáise náapichawáaca manuísíwata, yéewanápiná èeri mìnánái càmiyéi yeebáida nutàacái náalíacawa pidéca pibànùaca núa, yéewanápiná nacái náalíacawa cáinináca piicáca níai nùasunáica càide iyúwa cáinináanà piicáca núa.

²⁴ “Núaniri, pidéca pìaca nulí nía nùasunáipinà. Nuwàwaca nàyaca núapicha aléera nùyacatalépiná naicácaténá pimàacáanà macáita naicáca núa cáimiétaquéeri iyú nùyacaalípiná píapicha chènuniré, cáinináacáinaté piicáca núa bàaluitésíwa èeri ipíchawáise.

²⁵ Píá, Núaniri mabáyawanéeri, áibanái èeri mìnánái càmiyéi yeebáida nutàacái càmita náalía pìwali, quéwa núalíaca pìwali. Níai nacái nùasunáica náalíacawa pibànùacaté núa aléi.

²⁶ Nudéca numàacaca náalíacawa píiwitáise ìwali. Yá numàacapinà mamáalàacata náalíaca pìwali càiripinàta yéewanápiná cáinináca naicáyacacawa càide iyúwa cáinináanà piicáca núa, yéewanápiná nacái nùyaca nawàwalìcu”, íimaca yái Jesúsca isutáca walípiná Yáaniri Dios íichawa.

18

Arrestan a Jesús

¹ Jesús idécanáami isutáca walípiná Dios íicha, yá yàacawa wáapicha wía yéewáidacaléca, wàacaténáwa abéemàalé únibàa íicha, íipidenéeri Cedrón. Iyaca néeni bànacalé inàlimaná. Yá Jesús iwàlùacawa néré wáapicha wía yéewáidacaléca. ² Judas, yái yèericatéwa wáicha itécaténá Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, yáalíacawa ìwali yái bànacaléca, Jesús iyacáinaté néeni wáapicha madécaná yàawiría, wía yéewáidacaléca. ³ Iná Judas yàanàaca bànacalé inàlimaná néré, itéeri yáapichawa madécaná romanonái yàasu úwinái, áibanái nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo. Sacerdote íiwacanánái, fariseonái nacái nabànùacaté nàasu úwináíwa Judas yáapicha. Nadènìaca nacáapisàíwa. Naté nacái nàasu béeriasiwa, lámpara nacái nacamalápináwa, catácáiná nàwali. ⁴ Quéwa Jesús yáalíacawa càinácaalí namànínápináté irí, iná imusúacawa náipunita, yá isutáca yéemíawa nía:

—¿Cawinácué picutá? —íimaca yái Jesúsca. ⁵ Náimaca irí:

—Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. Néese Jesús íimaca nalí:

—Núaquéi —íimaca yái Jesúsca. Judas, yái itéerica Jesús yùuwidenái náibàacaténáni, ibàlùacawa néeni úwinái yáapicha. ⁶ Ideté Jesús íimaca: “Núaquéi”, yáta cáaluca nía Jesús íicha, yá néerúacawa íicha, yá náuwàacawa cáli ínatalé nacalùniwa. ⁷ Néese Jesús isutáca yéemíawa nía àniwa:

—¿Cawinácué picutá? —íimaca. Néese náimaca àniwa:

—Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica wacutá —náimaca irí. ⁸ Iná Jesús íimaca nalí àniwa:

—Nudéca nucàlidacuéca piríni nuináwanáwa núaquéi. Picutáacáinácué núa, néese pimàacacué nèepùacawa níai núapichéeyéica —íimaca yái Jesúsca.

⁹ Yá macáita ichàbacawa càide iyúwaté Jesús íimáanaté: “Núaniri, níai pièyéica nulí nùasunáipinà canácata néenà yúuquéeriwa nuícha”, càité íimaca yái Jesúsca, iwàwacáinaté icùaca wía yùuwichàacáisi íicha, wía yéewáidacaléca. ¹⁰ Néese Simón Pedro, idènièrica espada machete nacáiri, yá iwatàaca espada yàalu irìcuísewa, yáalimáidaca ipéliacatató quéwa isasàacáita meedá asàli yùuwi yéewápuwáiséechúa yái íipidenéerica Malco, sacerdote íiwacaliná yàasu wenàiwicaca. ¹¹ Quéwa Jesús íimaca Pedro irí:

—Píiyàa piasu espadawa yàalu irìculéwa. Iwàwacutá nùuwichàacawa manuísíwata càide iyúwa Núaniri Dios iwàwáanà —íimaca yái Jesúsca.

Jesús ante Anás

¹² Néeseté níai úwinái, náiwacali yáapichawa, nía nacái judíonái yàasu úwinái icuèyéica templo náibàaca Jesús. Yá nadacùaca náichawa icáapi. ¹³ Néese quéeacháwa natéca Jesús Anás icapèe néré. Caifás icuírìcani yái Anásca. Néenialíté sacerdote íiwacalinácani yái Caifásca. ¹⁴ Yái Caifás, yácata icàlidéericaté judío íiwacanánái irí cayábáanápináté

cachàiniwanái nalíni abéeri asìali yéetácaalípinátéwa macái wenàiwica íchawalíná, ipíchaná romanonái inúaca macáita judíonái.

Pedro niega conocer a Jesús

¹⁵ Néese Simón Pedro, núa Juan nacái, wàacawa Jesús yáamiwáise déecuta. Wàanàaca sacerdote íiwacalíná icapèe néré, yá namàacaca nuwàlùacawa Jesús yáamiwáise capli ibàacháwalená irìculé, yácaíná sacerdote íiwacalíná yáalía iicáca núa. ¹⁶ Pedro ibàlùacawa bàacháwáiseeri inùma íicha. Iná nùacawa bàacháwa íicha nutécaténá Pedro nùapichawa bàacháwa irìculé. Yá nusutáca wawàsi inanái íicha icuèchúaca capli inùma bàacháwáise umàacáanápíná Pedro iwàlùacawa. Yá umàacaca iwàlùacawa. ¹⁷ Néese usutáca uémìawa Pedro:

—¿Píasica nacái abéeri néená níai Jesús yéewáidacaléca? —úumaca Pedro irí. Néese Pedro íimaca ulí:

—Càmita núani —íimaca yái Pedroca, ipíchaná náibàacani.

¹⁸ Néese casalinicaté nàwali níai sacerdote yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni, úwinái nacái icuèyéica templo, iná napucúadacaté quichái, yá nàanabàca. Pedro yàanabàca nacái náapicha quichái.

El sumo sacerdote interroga a Jesús

¹⁹ Idècunitàacá Pedro ìyaca bàacháwáise manuiri capli íicha, yá capli irìcu sacerdote íiwacalíná idàbacaté isutáca yéemìawa Jesús wàwali macáita wía yéewáidacaléca. Isutáca yéemìawa Jesús nacái càinácaalí ìwali yéewáida wenàiwica. ²⁰ Jesús íimaca irí:

—Càmita nuéwáida nía ibàacanéri iyú. Nudéca nucàlidaca tàacáisi macái wenàiwica yàacuéseimi. Nudéca nuéwáidaca wenàiwica mamáalàacata judíonái yéewáidacàlu irìcu, templo irìcu nacái, aléde nàwacáidáyacacataléca macái judíoca. ²¹ ¿Cáná pisutá péemìawa núa? Pía pisutáca péemìawa áibanái yéemièyécate nutàacái càinácaalíte ìwali nuéwáidaca nía. Náalíacawa ìwali yái nucàlidéerica nalí —íimaca yái Jesúsca. ²² Idécanáami Jesús càí íimaca nalí, néese abéeri néená níai úwi icuèyéica templo inúaca Jesús inàni ìwali. Yá íimaca Jesús irí:

—Picá càí pitàaníca sacerdote íiwacalíná irí —íimaca. ²³ Jesús íimaca irí:

—Nutàanícaalí báawéeri iyú, picàlida nulíni càinácaalí báawéeri nutàaní. Quéwa càmicaalí nutàaní báawéeri iyú, néese canácata yéewaná picapèedáidaca núa —íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Néese Anás ichùulíaca úwinái natéca Jesús nadacuèrimi Caifás yàatalé yái áiba sacerdote íiwacalíná.

Pedro niega otra vez a Jesús

²⁵ Idècunitàacá Pedro ibàlùaníca yàanabàca ìyaca, yá áibanái iyéeyéica néeni nasutáca néemìawani:

—¿Càmitasica pía nacái abéeri néená níai Jesús yéewáidacaléca? —náimaca. Quéwa Pedro imànica ichìwawa àniwa. Yá íimaca nalí:

—Càmírita núa —íimaca yái Pedroca, cáalucáináni, ipíchaná náibàacani.

²⁶ Néese sacerdote íiwacalíná yàasu wenàiwica, abéeri yéenasàiriná yái asìali Pedro isasèericaté yùuwi, yácata isutáca yéemìawa Pedro nacái. Yá íimaca Pedro irí:

—¿Càmitasica pía yái nuiquéericaté Jesús yáapicha bànacalé inàlimaná néeni? —íimaca.

²⁷ Yá Pedro imànica ichìwawa àniwa, íimaca càmitasa yáalía Jesús ìwali, yáta cawámai itàaca.

Jesús ante Pilato

²⁸ Néeseté natéca Jesús Caifás icapèe íicha gobernador romanosàiri icapèe nérépiná. Amaláca yàacawa nawicáu, iná càmita nawàlùawa gobernador càníiri judío icapèe irìculé, náimacáiná càmitasa nawàwa casacàaca nía Dios íicha ìwalíise yái nawàlùanácawa càníiri judío icapèe irìculé. Càide iyúwaté profeta Moisés ichùulíaná nía, casacàacaalí Dios iicáca nía yáté èerica, yá càmita náalimá nayáaca nayáacaléwa Pascua yàasuná culto yaalí. ²⁹ Iná gobernador Pilato imusúacawa icapèe íichawa itàanícate náapicha. Yá íimaca nalí:

—¿Càinacué ibáyawaná pirí yái asàlica? —íimaca. ³⁰ Néese náimaca irí:

—Càmicaalí imàni ibáyawanáwatá, néese càmita waté pìatalétáni —náimaca. ³¹ Pilato íimaca nalí àniwa:

—Pitécuèni piùwichàidacuèni càide iyúwa pìawirináimi íiwitáise íimáaná —íimaca yái Pilatoca. Níái judíoca náimaca Pilato irí àniwa:

—Píacué romanonái icuèyéica wàasu cáli càmitacué pibatàa wanúaca wenàiwica cruz ìwali, wía judíoca —náimaca irí.

³² Càité namànica càide iyúwaté Jesús icàlidáanáté ìwaliwa nanúanápínatèni cruz ìwali, níái càmiyéica judío. ³³ Pilato yèepùà iwàlùacawa icapèe manuúri irìculéwa. Yá imáidaca yàataléwa Jesús. Pilato íimaca Jesús irí:

—¿Píatasica judío icuèrinápiná? —íimaca. ³⁴ Jesús íimaca irí:

—¿Pisutásica péemìawa núa píinàidacáináwa pisutáanápíná péemìà núa, càmicaalí nacái, pisutásica péemìawa núa áibanái icàlidacáiná piríni? —íimaca yái Jesúsca. ³⁵ Pilato íimaca irí àniwa:

—¡Núa càmírita judío! Péenánái judíonái, nía nacái sacerdote íiwacanánái nadéca natéca pía nùatalé nacháawàacaténá piináwaná ìwali. ¿Càiná báawéeriquéi pimànica? —íimaca. ³⁶ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmita nucùà wenàiwica càide iyúwa èeri mìnánái icùaná yàasu wenàiwicawa cháí èeri irìcu. Nucùacaalí càì nùasu wenàiwicawatá, yá nudènlaca nùasu úwináiwatá imàniyépíná úwi ipíchaná nùuwidenái íibàaca núa presoíri iyú natécaténá núa judío íiwacanánái yàatalétá. Quéwa càmita nucùà nùasunáíwa èeri mìnánái íiwitáise ìwali —íimaca yái Jesúsca.

³⁷ Néese Pilato isutáca yéemìawa Jesús àniwa:

—¿Néeni, píatasica abéeri nacuèriná? —íimaca. Néese Jesús íimaca.

—Báisíta, núaquéi càide iyúwa píimáaná. Nacuèrináca núa. Numusúacaté nuicá èeri nucàlidacaténá nalí báisíiri tàacáisi. Cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica yáalíacawa báisíiri tàacáisi ìwali, néemìaca cayába nucàlidáanáca nalíni —íimaca yái Jesúsca. ³⁸ Néese Pilato íimaca Jesús irí:

—Canácata yáaliméeri yáalíacawa càirínácaalíni, yái píiméerica ìwali báisíirica tàacáisica —íimaca yái Pilatoca.

Jesús es sentenciado a muerte

Néese Pilato idécanáamité càì isutáca yéemìawa Jesús, yá Pilato imusúacawa icapèe íichawa àniwa itàanícáténá judíonái yáapicha. Íimaca nalí:

—Càmita nuicá ìwali ibáyawaná yái asàlica. ³⁹ Quéwa, càide iyúwacué píiwitáise ìyáaná, nuwasàapínacué piríwa abéeri presoíri Pascua yàasuná culto yaalíwa. ¿Píwàwasicué numàacaca yèepunícawa pirí Jesús, yái judío icuèrináca? —íimaca yái Pilatoca. ⁴⁰ Néese macáita néemíanícawa:

—¡Càmírita! ¡Piwasàa walí Barrabás! —náimaca néemíanícawa. Yái Barrabásca abéeri presoíri imàníricaté ùwicái romanonái yàasu gobierno íipunita.

19

¹ Néeseté Pilato ichùuliaca yàasu úwináíwa nacapèedáidaca Jesús mabàleta cachàiníiri cabèesi iyú. Yá nacapèedáidaca Jesús báawanama àta íimami ichalàacatalétawa íicha.

² Néese úwinái namànica tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná càiride iyúwa romano icuèriná yàasu corona. Yá náiyàaca corona Jesús íiwita ìwali nacuèrinásàiri naicácaténásatáni, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Néese náucaca ruana nacáiri Jesús ìwalíise, abéeri ruana nacáiri cáaléeri quíiréeri nacái càiride iyúwa romano icuèriná ibàle, nacuèrinásàiri naicácaténásatáni. ³ Néese nàacawa yàatalé abéerinamata namanùbaca iyúwa, càide iyúwa nàaca nacáicaalí icàaluíniná, quéwa naicáanícáita iquíniná meedá, càmita báisíiri iyú nàa icàaluíniná. Yá náimaca irí:

—¡Casíimái piwàwa, pìyaca manùba èeri, píasa judío icuèrinásàirica! —náimaca, càide iyúwaté romano íiwitáise natàidáaná nacuèrináwa, naicáanícáténá meedá Jesús iquíniná. Yá nanúadáidaca Jesús inàni ìwali.

⁴ Néese Pilato imusúacawa àniwa itàanícáténá judíonái irí. Yá íimaca nalí:

—Piicácué yái, nudéca nutécuéca pìataléni, yéewacáténácué píalíacawa càmita nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —íimaca.

⁵ Néese namusúadaca Jesús capíi irìcuíse idènièri tuíri culèpi nacáiri icàyuwaniná íiwita ìwaliwa, idènièri ìwalíisewa bàlesi quíiréeri nacái. Yá Pilato íimaca nalí:

—¡Piicácuéni, yácata yái aslálíca! —íimaca.

⁶ Néese sacerdote íiwacanánái, nía nacái judíonái yàasu úwi icuèyéica templo, naicácanacáita Jesús, yá nadàbaca néemíanicawa. Náimaca:

—¡Pinúacuéni! ¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. Néese Pilato íimaca nalí:

—Píatacué ité itàtàawani cruz ìwali, càmicáiná nuicá ìwali ibáyawaná, canásíwa —íimaca.

⁷ Níai judíoca náimaca:

—Wadèniaca wàawirináimi yàasu tàacáisiwa íiméerica iwàwacutáaná yéetácawa icàlidacáiná iináwanáwa Dios íiricasani —náimaca.

⁸ Néese idécanáami Pilato yéemíaca natàacái, yá cáaluca manuísíwatani. ⁹ Yèepùà iwàlùacawa icapèe manuíri irìculéwa àniwa, yá Pilato isutáca yéemíawa Jesús:

—¿Síséeríná píá? —íimaca. Quéwa Jesús càmiirita itàaní. ¹⁰ Néese Pilato íimaca irí:

—¿Cáná càmita pitàaní nulí? Píalíacawa núalimá nuchùullaca natàtàaca píá cruz ìwali, íná iwàwacutá picàlidaca nulí piináwanáwa numàacáanápíná pèepunícawa càmicaalí piwàwa péetácawa —íimaca. ¹¹ Néese Jesús íimaca irí:

—Càmicaalí Dios ibatàa pimànica càide iyúwa iwàwáanátá, yá canácata píaliméeri pimànica nulítá, íná yáara wenàiwica ibànuericaté núa presoíri iyú pìatalé, máini yáwanái ibáyawaná píicha —íimaca yái Jesúsca.

¹² Yáta Pilato icutáca càinápinácaalí iyú yáalimá imàacaca Jesús yèepunícawa, quéwa judío íiwacanánái néemíanicawa:

—¡Pimàacacaalí yèepunícawa yái aslálíca, néese càmita quirínama cayába píapicha emperador romanosàirica, yái píiwacalisíwa icuèrica macái cáli imanùbaca! ¡Cawinácaalí wenàiwica iwàwéerica icùaca wenàiwica iyúwa nacuèriná, yùuwideca imànica píiwacali emperador! —náimaca.

¹³ Néese, idécanáami Pilato yéemíaca natàacái, yá ichùullaca úwinái natéénápiná Jesús capíi irìcuíse. Yá Pilato yáawinacawa yàasu yàalubáisi íinatawa yéemíacataléca wenàiwica iináwaná, íipidenácatelé Gabata hebreo itàacái iyú, áibaalí íipidenácatelé íba sàabadanaméeyéi. ¹⁴ Yáté èerica Pascua yàasuná culto ipíchawáiséeri, yáté judíonái nachùnìaca yàacàsi nayáacáténá nayáacaléwa Pascua yaalí, càmicáiná yéewaná náibaidaca Pascua yàasuná culto yaalí. Néese mawiénicaalíte machacànica èeri, yá Pilato íimaca judíonái irí:

—¡Piicácué yái picuèrináca! —íimaca. ¹⁵ Quéwa néemíanicawa:

—¡Pinúacuéni! ¡Pinúacuéni! ¡Pitàtàacuéni cruz ìwali! —náimaca. Pilato íimaca nalí:

—Càmica cayába nutàtàacué picuèriná cruz ìwali —íimaca. Quéwa sacerdote íiwacanánái náimaca:

—¡Canáca áiba wacuèriná emperador romanosàiri íicha! —náimaca.

¹⁶ Ináté Pilato yèepùadaca nalí Jesús natàtàacáténáni cruz ìwali. Yá natécani.

Jesús es crucificado

¹⁷ Néeseté natéca Jesús yàcalé íicha. Jesús itéca yàacawa yàasu cruzwa. Néese nàanàaca néré íipidenácatelé La Calavera íimáanáca “Íiwitasi yáapimi iyacatalé” (áibaalí íipidenácatelé Gólgota hebreo itàacái iyú). ¹⁸ Néese natàtàacani cruz ìwali. Yá natàtàaca nacái áibanái cruz ìwali. Nabàlùadaca abéeri cruz Jesús inanàcubàa, abéeri cruz nacái

abéemàawáise. Yá nabàlùadaca Jesús yàasu cruz bamuchúamibàa nalí. ¹⁹ Pilato gobernador ichùulìacaté nachanàidaca tàacáisi Jesús yàasu cruz ìwali. Yá tàacáisi íimaca: “Jesús, Nazaret ìyacàlená néeséeri, yái judío icuèrináca.” ²⁰ Yá madécaná judío iléeca tàacáisi úwináicáiná natàtàacaté Jesús cruz ìwali mawiénita Jerusalén ìyacàlená irí. Yá náalimá naléeca tàacáisi natànàacáináté másiba tàacáisi iyúni: hebreo itàacái iyú, latín itàacái iyú nacái, griego itàacái iyú nacái. ²¹ Ináté judíonái yàasu sacerdote ìiwacanánái nàacawa Pilato yàatalé. Yá náimaca irí:

—Báawéeriquéi meedá yái tàacáisica pichùulièrica natànàaca íiméerica ‘Judío icuèriná’, íná pichùulia natànàaca áibata àniwa. Pichùulia càì natànàanápíná: ‘Yái íiméerica ìwaliwa judío icuèrinácasani’, càì pichùulìaca natànàanápínáni —náimaca. ²² Quéwa Pilato íimaca nalí:

—Numàacaca càitanide iyúwa natànàanácani —íimaca.

²³ Néese idécanáami úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali, yá nàwacáidaca ibàlemi, naseríaca báinúacanama nàwaliwáacani, yá macái úwisàiri imanùbaca yeedáca iríwa abéeri yééná. Néese úwinái yeedáca ináawanimi cáaléeri càmlíri isucúacaná, yái wáluma ináawaniná iyàacanéeri chènuníise àta cáliaculénama. ²⁴ Iná úwinái náimaca nalíwáaca:

—Picácué wacacanáidani, waseríanápíná wàwaliwáacani. Cayába wáucaca wáichawa suerte ìwalínápíná wáalíacaténáwa càinácaalí wééná yeedéeripíná wáichani —náimaca. Càita namànica càide iyúwaté profeta itànàanáté tàacáisi Jesús inùmaliçuíse bàaluité. Càité íimaca “Naseríaca nàwaliwáaca nubàlemi, yá náucaca náichawa suerte nunáawanimi ìwalínápíná nacái, càinácaalí nééná yeedéeripíná iríwani”, càì profeta itànàacaté tàacáisi Jesús inùmaliçuíse. Càité namànica níái úwináica.

²⁵ Jesús yáatúa ibàlùacawa mawiénita Jesús yàasu cruz irí, uénásàatúa nacái. Uyaca náapicha nacái María, úái Cleofas yàacawéetúaca. María Magdalena iyaca náapicha nacái. ²⁶ Jesús iicáca yáatúawa ibàluèchúacawa núapicha mawiénita cruz irí, núa yéewáidacaléca cáininéerica Jesús iicáca, yá Jesús íimaca yáatúa iríwa:

—Yái nuéwáidacaléca, piicá càinide iyúwa pìiriwa —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca nulí, núa Juanca:

—Picúa úa càide iyúwa píatúawa —íimaca yái Jesúsca. Yá nucúacaté úa nuénánái yáapichawa nupapèerícuwa idécanáamité Jesús yéetácawa.

Muerte de Jesús

²⁸ Néeseté Jesús yáalíacawa imáalàidacaté imànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulláná imànica, íná Jesús íimaca:

—Macàlaca nuwàwa —íimaca nalí imànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái bàaluité.

²⁹ Uyaca néeni catúa ipuniéchúawa uva ituní iyú càaméeri ìiracaná. Yá náisapiaca esponja wáluma nacáiri uva ituní iyú. Yá nadacúaca wáluma nacáiri isàbéeri hisopo yéetaná yàana ipùatalicu, yái hisopo sitúa nacáirica. Néese namichàidacani mawiénita Jesús inuma irí, yéewacaténá ibèrùacani. ³⁰ Yá Jesús ibèrùaca achúmanamata íisapiacaténá inumawa iyú yái uva ituníca càaméeri ìiracaná, yéewacaténá itànínica cachàiníiri iyú. Néese Jesús íimaca:

—Nudéca numáalàidaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulláná numànica —íimaca yái Jesúsca. Néese icùadaca íiwitawa, yá imàacaca icáucawa yàacawa iiná íichawa.

Un soldado abre con su lanza el costado de Jesús

³¹ Yáté èerica viernes ipíchawáiseté judíonái iyamáidacawa Pascua yàasuná culto yaalí. Iná judíonái càmitaté nawàwa yéetéeyéimiwa ichéecami ichanàacawa cruz ìwali nàasu sábadu irícu nayamáidacatáicawa. Yáté èerica nayamáidacatáicawa máiníirica iwàwacutácawa nalí namànicaténá nàasu cultowa íipidenéeri Pascua. Iná nasutáca Pilato íicha wawàsi ichùullánápíná úwinái inúaca imalàawa nacàwa yáapi, níái ichanèeyéicawa cruz ìwali néetácáténáwa ráunamáita, yéewacaténá áibanái nalicùadaca nachéecami cruz íicha. ³² Iná

úwinái yàaca inúaca imalàawa icàwa yáapi yái idàbáanéerica nàanàaca. Namalàata nacái icàwa yáapi yái áiba natàtèerica mawiénita Jesús irí. ³³ Quéwa nàacawa Jesús yàatalé, yá naicáca yéetácatéwa, íná càmita nanúa namalàawa icàwa yáapi.

³⁴ Quéwa abéeri úwi isutàaca Jesús ibàlài irícu ùlibàna iyú. Yáta íiranámi imusúacawa icháuná irícuíse úni nacáiri yèewi. ³⁵ Nudéca nucàlidacani iyúwaté nuicáanáténi, núa Juanca, nuicácináté Jesús yéetácatéwa ipíchawáiseté úwi isutàaca ibàlài irícu ùlibàna iyú. Iná yéewa nucàlidacuéca pírí báisíiri iyúni. Nualíacawa nucàlidacuéca pírí báisíiri iyúni, peebáidacatenácué nacái Jesús itàacái. ³⁶ Namànicaté macáita Jesús irí càide iyúwaté profetanái itànàaná tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse Mesías íwali, yái judío icuèrinápiná Dios ibànùèripináté nalí. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios ímacaté: “Picácué pimalàa yáapi, yái oveja wàlisàica pinuéricuécá Pascua yàasuná culto piná”, ímacaté yái Diosca. ³⁷ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse Mesías íwali. Profeta ímacaté: “Naicáidapiná irí, yái asiali nasutèericaté”, càité itànàaca yái profetamica.

Jesús es sepultado

³⁸ Nésetécáwa José, abéeri Arimatea ìyacàlená mìnali, yàacawa Pilato gobernador yàatalé, yá isutáca Pilato íicha Jesús iinámi. Yái Joséca yeebáidacaté Jesús itàacái quéwa ibàacanéri iyúta quéechacáwa cáalucáináté José judío íiwacanánái íicha. Yá Pilato imàacaca José yeedáca Jesús iinámi, íná José yàaca yeedáca Jesús iinámi cruz íicha. ³⁹ Nicodemo nacái, yái yèericatéwa áiba catá itàanícáténá Jesús yáapicha, yàanàaca néré itéeri nacái treinta kilo pumèníiri isàni, yèewlàdéericaté pucháiba pumèníiyéi isàni íiwitáaná iyú, íipidenéeyéi mirra, áloe nacái áiba. ⁴⁰ Càité Nicodemo yeedáca Jesús iinámi José yáapicha. Yá néepùacani cáaléeri wáluma iyú náisapièricaté pumèníiri isàni iyú, Nicodemo itéerica. Namànicaté càide iyúwa judíonái imàníná yéetéeyéimiwa irí ipíchawáise nabàliaca nía. ⁴¹ Iyacaté bànacalé inàlimaná mawiénita irí yái nanúacatáica Jesús. Bànacalé inàlimaná yèewi ìyaca wàlisàì càliculli canácáwa nabàlièri yéetéerimiwa néré. Yái càlicullica áibanái íicacaté dúli ibàlài irícu yéewanápiná càlicullicani, capíi imàdàaná nacáiri. ⁴² Naliadaca Jesús iinámi càliculli irículé mawiénicáiná cruz iríni yái càlicullica, catácáiná nacái yàacawa yáté èerica viernesca, ipíchawáise sábadu judíonái iyamáidacatáicawa.

20

La resurrección de Jesús

¹ Mapisáisiwata domingo irícu, María Magdalena ùacatéwa càliculli néré catácatái tàacáwa. Yá uicáca manuúri íba ibàluèricawa méetàucuta càliculli inùma íicha, yái íba nabàlianáca càliculli inùma. Yái càlicullica áibanái íicacaté dúli ibàlài irícu yéewanápiná càlicullicani, capíi imàdàaná nacáiri. ² Néseté upíacawa wàatalé, yái Simón Pedro, núa Juan nacái yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Yá úumaca walí:

—¡Nadéca needáca Wáiwacali iinámi càliculli irícuíse, yá càmita wáalíawa alénácaalí náucani! —úumaca.

³ Néese Pedro, núa nacái Juan, wàaca waicácaténá càliculli nérépiná. ⁴ Wía aslanái wapiacawa pucháibanamata. Nupíacawa cachàini Pedro íicha. Yá idàba nùanàaca càliculli néré. ⁵ Yá núawia nuicáidaca càliculli irículé, yái càliculli náiquéericaté dúli ibàlài irícu iyúwa capíi imàdàaná. Nuicáca ibàlemi, yái néepùanacaté Jesús iinámi. Càmita quéwa nuwàlùacawa càliculli irículé. ⁶ Néese, Simón Pedro yàanàa núamiwáise, yá iwàlùacawa càliculli imàdàaná irículé. Pedro nacái iicáca yái ibàlemica. ⁷ Iicáca nacái wáluma néepuèricaté iyú Jesús íiwitami. Méetàucuta iríiawa áiba wáluma íicha ituwièriwa cayába. ⁸ Néese núa Juan, yái idàbáanéerica yàanàaca càliculli néré, nuwàlùacawa nacái nuicácaténá néré. Nuicáca iyúwa ìyáaná, yá nuebáidaca Jesús imichàacatéwa yéetácaísi íicha. ⁹ Càmicáináté wáalía wéemíaca cayába quéechatécáwa càinácaalíte Dios itàacái íimáaná íiméericaté

ìwali iwàwacutáanápínaté Jesús imichàacawa yéetácáisi ícha. ¹⁰ Néese, wía pucháiba yéewáidacaléca wèepùcatéwa wacapèe néréwa.

Jesús se aparece a María Magdalena

¹¹ Quéwa María Magdalena uyamáacatéwa mawiénita càliculì irí. Idècunitàacá uícháanica, yá úawia uicáidaca càliculì imàdàaná iriculé. ¹² Yá uicáca pucháiba ángel cabalèenaméeyéi ibàle yáawinéeyéicawa Jesús iinámi irìacatáicawa. Abéeri yáawinéeriwa Jesús íiwitami néeni. Aiba nacái yáawinéeriwa yàabàlimi néeni. ¹³ Níái ángelca náimaca ulí:

—Néeni, ¿cáná pícháaní? Càmita iwàwacutá pícháanica —náimaca. Yá úumaca nalí:

—Nadéca natéca Nuíwacali iinámi, yá càmita núalíawa alénacaalí náucani —úumaca úái María Magdalenaca.

¹⁴ Udécanacáita càì úumaca, néese uwènúaca uicáidaca uémaléwa báawata, yá abéeri wenàiwica ibàlùacawa néeni. Càmita quéwa úalíawa Jesúsca. ¹⁵ Néese Jesús íimaca ulí:

—¿Néeni? ¿Cáná pícháaní? Càmita iwàwacutá pícháanica. ¿Cawiná picutá? —íimaca yái Jesúsca. Uyúunáidéeri meedá icùaca bànacalé inàlimaná càliculì ìyacatáica. Iná úumaca irí:

—Píatasica idéca itécani, néese pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni alénacaalí piríadani, nutécaténani —úumaca irí. Yá uwènúacawa ícha àniwa. ¹⁶ Néese Jesús íimaca ulí:

—¡María! —íimaca ulí. Yá uèpùa uwènúa uicáidaca irí àniwa, yá úumaca irí hebreo itàacái iyú:

—¡Raboni! —úumaca irí (íimáanáca “Nuíwacali”). Yá úuwàa ulíacawa unùmáawawa Jesús irí, uíbàaca yàabàli ìwali ùacaténá icàaluíniná, càide iyúwaté judío íiwitáise ìyáaná. ¹⁷ Quéwa Jesús íimaca ulí:

—¡Picá píibaa nùwali!, iwàwacutácáiná numichàacawa Núaniri Dios yàataléwa. Píawa picàlidacaténá nuénánái iríni, níara nuéwáidacaléca, siùcasíwata numichàapínacawa Núaniri Dios yàataléwa, Píaniri Dios yàatalécué nacái —íimaca yái Jesúsca. ¹⁸ Iná María Magdalena ùacawa ucàlidaca walíni, wía Jesús yéewáidacaléca. Yá úumaca walí:

—¡Wáiwacaliquéi nudéca nuicáca siùcasíwataàcáwa! —úumaca walí. Ucàlidaca nacái walí yái íimáanáca ulí.

Jesús se aparece a los discípulos

¹⁹ Néeseté idécanáami catáca walí yái domingomica, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa capíi irícu. Yá wabàliacaté macái capíi inùma llave iyú cáalucáiná wía ipíchaná judío íiwacanánái nanúaca wía nacái. Yáta Jesús ìyaca wèewi. Yá íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuíbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca.

²⁰ Idécanáami càì íimaca walí, yá yáasáidaca waicá icáapiwa, útuwi yáami, ibàlàirícu nacáiwa ùlibàna yáami. Yá casímáica wawàwa waicácáiná báisícata Wáiwacalicaní. ²¹ Néese Jesús íimaca walí àniwa:

—Matuíbanáicué pía. Càide iyúwa Núaniri Dios ibànùanáté núa, càita nacái nubànùapínacué píawa pimànicaténacué càide iyúwa nuchùulianá —íimaca walí yái Jesúsca.

²² Néese Jesús ipùa icalésawa wapualé yáasáidacaténá wadèñianápiná wacáucawa wàlisàwa. Yá íimaca walí:

—Peedácué nuícha Espíritu Santo, icuèripínacué píiwitáise. ²³ Aibanái iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca pirícué nuíwítáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná ícha. Quéwa cawinácaalí càmlíyéica iwènúada íiwitáisewa Dios irípiná, yá numàacaca pirícué nuíwítáisewa picàlidáanápínacué nalí Dios càmita imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha —íimaca walí yái Jesúsca.

Tomás ve al Señor resucitado

²⁴ Tomás áibaalí íipidenéeri Gemelo, abéeri wééná wía Jesús yéewáidacaléca doce wamanùbaca, càmitaté ìya wáapicha Jesús yàanàcaalíté wèewiré.

²⁵ Néese wía Jesús yéewáidacaléca áibanái wáimaca Tomás irí:

—Wadéca waicáca Wáiwacaliwa —wáimaca. Quéwa Tomás íimaca walí:

—Càmicaalícáwa nuicá icáapi icháuná útuwi yáamica, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapi ipùatawa néeni útuwi yáami irícu, yá nacái càmicaalícá numàaca nucáapiwa ibàlài icháunálicu ùlibàna yáami, yá càmitàacá nùalimá nuebáidaca cáucani —íimaca.

²⁶ Néeseté abéeri semana idénáami, wía Jesús yéewáidacaléca wàwacáidáyacacawa àniwa capìi irícu. Tomás iyacaté néeni wáapicha. Néese éwita wabàlìacáanítaté capìi inùma llave iyú, macái capìi inùma, càicáaníta Jesús yàanàaca néré, ibàlùacawa wèewi. Yá itàidaca wía. Íimaca walí:

—¿Néenicué? Matuìbanáicué pía —íimaca yái Jesúsca. ²⁷ Néese Jesús íimaca Tomás irí:

—Pimàaca picáapi ipùatawa nucáapi icháuná irícu útuwi yáamica, yá piicáida nucáapi irí. Pimàaca picáapiwa nubàlài icháuná irícu, ùlibàna yáamica. Picá piínáidawa mamáalàacata càide iyúwa wenàiwica càmíiri yeebáida, néese jpeebáida nudéca numichàacawa yéetácáisi íicha! —íimaca yái Jesúsca. ²⁸ Néese Tomás íimaca Jesús irí:

—¡Nuíwacali, píacata Nucuèriná Dios! —íimaca yái Tomásca. ²⁹ Jesús íimaca irí:

—Tomás, siùca peebáidaca átata piicácáiná núa. Casímáipináca áibanái yeebáidéeyéipiná nutàacái éwita càmíiyéicáaníta iicá núa —íimaca yái Jesúsca.

El porqué de este libro

³⁰ Wía Jesús yéewáidacaléca waicácaté Jesús imànica madécaná wawàsi íiwitáise cachàiniíri iyúwa. Quéwa càmita nutànàa macáita cháí cuyàluta irícu. ³¹ Nudéca nutànàaca yái tàacáisica peebáidacaténácué Jesús itàacái Mesíascani, yái judío icuèrinápináca Dios ibànuericaté walí, Dios Iiricani, yéewanápinácué pidèlaca picáucawa càmíiri imáalàawa chènuniré, píacué yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

21

Jesús se aparece a siete de sus discípulos

¹ Néesetécáwa àniwa Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wía yéewáidacaléca Galilea icalisaniná néeni, áibaalí íipidenéeri Tiberias icalisaniná. Càité imànica: ² Siete wamanùbaca wía iyéeyéicaté néeni: Simón Pedro; Tomás nacái, áibaalí íipidenéeri Gemelo; Natanael nacái, Caná iyacàlená mìnali, Galilea yàasu cáli íinatéeri yàcaléca; wía nacái Zebedeo yéenibe pucháibaca; áibanái nacái Jesús yéewáidacalé pucháiba. ³ Yá Simón Pedro íimaca walí:

—Nucá nuibàaca cubái —íimaca yái Pedroca. Néese wáimaca irí:

—Uwé. Wàata nacáíwa píapicha —wáimaca. Yá wàaca wawàlùacawa barca irículé. Yá mādàiní wacamáaca wèepunícawa táiyápinama. Quéwa canácata wacaméerica. ⁴ Néeseté amalácaalí yàacawa, yá Jesús imàacaca yáawawa waicácani càina íinata idècunitàacá wàyaca úni yáacubàa barca irícu. Quéwa wía yéewáidacaléca càmítaté wáalía waicácani. ⁵ Néese Jesús imáidaca walí calisa icàinalená íinatáise. Íimaca walí:

—¡Néenicué, nùacawéeyéiná! ¿Canátacué picaméeri? —íimaca imáidaca walí. Néese wáimaca irí:

—Canáca wacaméeri —wáimaca irí. ⁶ Néese Jesús íimaca walí:

—Piúcacué pìasu chinchorrowsa yéewápuwáise barca íicha, yásí píibàacuéca nía —íimaca. Néese wamànica càide iyúwa ichùulláná wía, quéwa càmita wáalimá weedáca wàasu chinchorrowsa úni yáacuíse manùbacáiná níai cubáica iyéeyéica irícu. ⁷ Néeseté núa Juan, yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca, núumaca Pedro irí:

—¡Yácata báisi Wáiwacali! —núumaca. Simón Pedro yéemiàcanacáita Wáiwacalicaní, yá ìwalica ibàlewa iwatacáináté íichawani idècunitàacá íibaidaca. Yá Simón Pedro ipisíacawa úni yáaculé, yá imàlacawa càina íinatalépiná yàanàacaténá Jesús yàatalé ráunamáita wapíchalépiná. ⁸ Wía yéewáidacaléca áibanái wàanàaca càina néré barca irícu. Yá wawatàidaca chinchorro ipuniériwa cubái iyú barca yáamísewa. Càmita máini déeculé wía càina íicha, cawàwanáta wàyaca cien metro idècuni càina íicha weedácaalíte níai cubáica. ⁹ Wamusúacanáamiwa barca irícuíse, yá waicáca abéeri cubái iriàdéeri quichái imení íinata pan yáapicha. ¹⁰ Jesús íimaca walí:

—Peedácué néená níái cubáica píibèeyéica —íimaca yái Jesúsca.

¹¹ Yá Simón Pedro iwàlùacawa barca irìculé, yá iwatàidaca chinchorro càina ínatalé, yái chinchorro ipuniéricawa manuínaméeyéi cubái iyú. Yá waputàaca nía, ciento cincuenta y tres namanùbaca manuínaméeyéi cubáica. Ewita manùbacáaníta nía, càicáaníta càmita namàdá chinchorro. ¹² Néese Jesús íimaca walí:

—Aquialé, piacué piyáaca piyáacaléwa —íimaca yái Jesúsca. Yá canácata wéená wía yéewáidacaléca isutéeri yéemlawa cawinácaalíni wáalíacáináwa Wáiwacalicaní. ¹³ Néese Jesús yàacawa quichái néré, yá yeedáca pan icáapi irìculéwa, yá iwacùaca walíni, wía yéewáidacaléca, yá iwacùaca nacái walí yái cubáica.

¹⁴ Yácata máisibáaná yàawiría Jesús imàacaca yáawawa waicácani wía yéewáidacaléca, idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha.

Jesús habla con Simón Pedro

¹⁵ Néeseté wadécanáami wayáaca wayáacaléwa, yá Jesús íimaca Simón Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa náicha? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí àniwa:

—Péewáida nùasu wenàiwica siùquéeyéica tàacáwa idàba yeebáidaca nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cáininéeri iyú, níái oveja púubanaméeyéi yáanaca —íimaca yái Jesúsca. ¹⁶ Néese Jesús isutáca yéemlawa Pedro àniwa. Jesús íimaca irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cáininásica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Pedro íimaca irí:

—Báisíta, Nuíwacali, píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Picùa nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Picùa nía càide iyúwa oveja icuèriná icùacaalí oveja cayábéeri iyú —íimaca yái Jesúsca. ¹⁷ Néese Jesús isutáca yéemlawa àniwani máisiba yàawiríanápiná. Jesús íimaca Pedro irí:

—Simón, Jonás ìiri, ¿cayábasica piicáca núa? —íimaca yái Jesúsca. Yá achúmaca Pedro iwàwa, Jesús isutácáiná yéemlawni máisiba yàawiría cáinináaná iicácani. Yá Pedro íimaca irí:

—Nuíwacali, píalíacawa macáita ìwali. Píalíacawa cayábaca nuicáca pía —íimaca yái Pedroca. Néese Jesús íimaca irí:

—Péewáida nùasu wenàiwica yeebáidéeyéica nutàacái. Péewáida nía nutàacái iyú càide iyúwa oveja icuèriná icutácaalí ipíra iyáapináwa. ¹⁸ Péemí cayába. Bàaluité ùuculliricaalíte pía, yáté pìwalica pibàlewa, yá piàcatéwa àta alénacaalíte piwàwa piacawa, quéwa béericaalípiná pía, yásí piducúaca píanawa, yá áibanái nadacùapiná pìwaliabàa, yá natépiná píawa càmicatalé piwàwa piacawa —íimaca yái Jesúsca.

¹⁹ Jesús icàlidaca Pedro iríni wéemlucaténá Pedro yéetáanápínatéwa cruz ìwali, yáasáidacaténá èeri mìnánái irí cachàinica Dios íiwitáise Pedro yéetácaalípinatéwa Jesús ìwali yeebáidacáiná Jesús itàacái. Néese Jesús íimaca Pedro irí:

—¡Plawa núamiwáise! —íimaca yái Jesúsca.

El discípulo a quien Jesús quería mucho

²⁰ Néeseté Pedro iwènúacawa iicáidaca ínataléwa, yá iicáca nùacawa náamísewa, núa Juanca. Núacata yái yéewáidacalé cáininéerica Jesús iicáca. Núacata yái yáawinéericatéwa mawiénita Jesús irí wayáacaalíte wayáacaléwa Pascua yaalí Jesús yáapicha; núacata yái isutéericaté yéemlawa Jesús: “Nuíwacali, ¿cawiná yái itéeripináca piùwidenái náibàacaténá pía?” núumacaté Jesús irí. ²¹ Néese Pedro iicáca núa, yá isutáca yéemlawa Jesús:

—Nuíwacali, ¿néeni yái asíalica? ¿Càinácaalí iyáanápíná? —íimaca yái Pedroca. ²² Jesús íimaca Pedro irí:

—Nuwàwacaalí iyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa nuíwitáise. Iwàwacutá peebáidaca nutàacái mamáalàacata —íimaca yái Jesúsca.

²³ Iná áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúunáidaca càmlínápiná nuétáwa. Quéwa Jesús càmita càì íima. Néese íimacaté: “Nuwàwacaalí ìyaca àta nùanàacatalépináta àniwa, càmita iwàwacutá píalíacawa núíwítáise”, càité íimaca yái Jesúsca.

²⁴ Núacata yái Juanca, Jesús yéewáidacalécaté, yái icàlidéerica Jesús iináwaná ìwali. Nudéca nutànàacuéca piríni. Macáita wáalíacawa nudéca nucàlidaca báisíiri iyúni.

²⁵ Jesús imànicaté manùba càmlíri nutànàa ìwali. Natànàacaalí macáita yái Jesús imàníricatá, yá cuyàluta napuníadaca macái cháì èeritá.

LOS HECHOS

La promesa del Espíritu Santo

¹ Nubànua pirí cuyàluta, Teófilo, nùacawéeriná máiníiri cáimiétacanáca. Bàaluité nutànàaca pirí yáara idàbáanéericaté cuyàlutaca núcàlidacaténá pirí macáita Jesús imànínáté, yéewáidáanáté nacái quéechatécáwa. ² Nucàlidacaté piríni nùasu idàbáanéerité cuyàluta irìcu càinácaalíté Jesús imànica yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu àta imichàacatalétatéwa chènuniré. Ipíchawáiseté yàacawa èeri íicha, yá imáidaca yàataléwa yàasu apóstolnáiwa, íibaidéeyéipináté irí yáamirícubàa. Néese Espíritu Santo íiwitáise iyú, Jesús yàalàaca nía náalíacaténáwa càinácaalípináté iwàwacutáaná namànica. ³ Jesús yéetácadénáamitéwa, néese imichàacatéwa yéetácáisi íicha. Yá imàacaca yáawawa apóstolnái iicácani. Cuarenta èeri imàacacaté yàacawa yáawawa naicácani náalíacaténátéwa báisíiri iyú cáucani. Yéewáidaca nía nacái neebáidáanápíná Dios itàacái namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁴ Idècunitàacá iyaca yàasu apóstolnái yáapichawa, yaté Jesús yàalàaca nía ipíchanaté namusúacawa Jerusalén iyacàlená íicha. Iimacaté nali:

—Picùacué Espíritu Santo yàanàaca, yái Núaniri Dios íiméericaté ìwali ibànùnápínacué piríwani, càitade iyúwa núumáanacuéca pirí. ⁵ Báisíta Juan el Bautista ibautizácaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéeripínacuéca píawa, ibautizácaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú — íimaca yái Jesúsca.

Jesús asciende al cielo

⁶ Néeseté idècunitàacá nàwacáidáyacacawa Jesús yáapicha, yá apóstolnái náimaca nasutáca néemlàwani:

—Wáiwacali, ¿siùcatasica piwasàa wía romanonái íicha, wía judíoca, yéewacaténá píata icùaca wàasu cáli néeséeyéi? —náimaca. ⁷ Néese Jesús íimaca nali:

—Càmitacué iwàwacutá píalíacawa càiná èeri irìcucaalí Núaniri Dios imànipínacué pirí wawàsi. Abéerita Núaniri Dios yáaliéricawa. Càmita icàlida áibanái írini càiná èeri irìcucaalípináni. Càmitacué iwàwacutá píalíacawa. ⁸ Quéwa Espíritu Santo iwàlùapínacué piwàwaliculéwa, yái yèeripínacuéca pichàiniwa chènuníseéricawa, yéewanápínacué pía picàlidaca nuináwaná ìwali, ipíchanacué cáaluca piicáca wenàiwicanái. Càitacué nacái picàlidapíná nuináwaná ìwali Jerusalén iyacàlená irìcu, Judea yàasu cáli néenibàa nacáiwa, Samaria yàasu cáli néenibàa nacái, nía nacái yàcalé déecubàanaméeyéica, cháí èeri irìcu — íimaca nali yái Jesúsca.

⁹ Idécanáamité càí íimaca, idècunitàacá naicáidaca irí, yá imichàacatéwa náicha chènuniré. Yá iwàlùacawa acalèe yèewiré, càmita quirínama nadé naicácani. ¹⁰ Idècunitàacá Jesús imichàacawa, yá naicáidaca yáamísewa chènuniré. Yá pucháiba asíanái cabalèenaméeyéi ibàle namàacacaté níawawa apóstolnái iicáca nía. ¹¹ Yá náimaca apóstolnái irí:

—Píacué Galilea yàasu cáli néeséeyéica, ¿cánacué pibàlù piicáidaca chènuniré? Yái Jesús siùquéerica tàacáwa imichàacawa chènuniré pèewíseué, yàanàapíná àniwa acalèe yèewíse càide iyúwa pidéénacué piicácáwa imichàacawa —náimaca níái ángelca.

Se escoge a Matías para reemplazar a Judas

¹² Néeseté apóstolnái yèepùacawa dúli íinatáise, íipidenéechúa Olivos, olivo inàlimanáca. Yá nàacawa Jerusalén iyacàlená néré. Uái dúli yáawinéechúacawa mawiénita Jerusalén iyacàlená íicha, batéwa abéeri kilómetro idècuni, càiride iyúwaté judíonái íiwitáise imàacáaná nèepuníacawa sábado irìcu nayamáidacatáicawa. ¹³ Nàanàacaté yàcalé néré, yá macáita nayamáacawa abéeri capíi imàdáaná irìcu iyéerica chènunibàa cáli inàni íicha. Once namanùbaca níái asíanáica iwàlùeyéicawa néré: Pedro, Juan nacái, Santiago nacái,

Andrés nacái, Felipe nacái, Tomás nacái, Bartolomé nacái, Mateo nacái, Santiago nacái yái Alfeo ìirica, Simón nacái, áibaalí ìipidenéeri Celote, Judas nacái, yái Santiago yéenásàirica. ¹⁴ Abédanamata náiwitáise náapichawáaca canánama nàwacáidáyacacawa nasutácáténá níawawa Dios ícha mamáalàacata, náapicha nacái abénaméeyéi inanáica, María nacái, Jesús yáatúaca, Jesús yéenánái nacái.

¹⁵ Néenialíté Pedro imichàa ibàlùacawa nàacuése, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ciento veinte namanùbaca ìwacáidáyaquéeyéicawa néré. Yá íimaca nalí: ¹⁶ “Píacué nuénánáica, idéca ichàbacawa macáita càide iyúwa rey David itànàanáté Dios itàacái, Espíritu Santo inùmaliçuise. Bàaluitécáiná David itànàaca tàacáisi Judas Iscariotemi iináwaná ìwali, yái yèericatéwa náiwitápu níai úwinái ìbèeyéicaté Jesús presocaténáté namànicani. ¹⁷ Yèepunícáinatéwa wáapicha, yái Judasmica. Ìbaidacaté nacái Dios irí wáapicha”, íimaca yái Pedroca. ¹⁸ Sacerdote ìiwacanánái iwènìacaté abéeri cáli Judas yàasu plata iyú yái nèericaté irí platamica imàníricaté ìwalíse ibáyawanáwa. Imulacàacatéwa yái Judas ichéecamica, yá yúuwàacawa isubèriacawa ìwaliabàawa balánamái, iyapicúami imusúacawa ícha canánama. ¹⁹ Néese, Jerusalén ìyacàlená mìnánái yéemìacaalíté Judasmi ìyáaná, yá nàaca ìipidená yái cálica Acéldama, ímáanáca natàacái iyú: “Írái yàalu”. ²⁰ Pedro itàaníca nalí àniwa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pedro íimaca nalí: “Càité rey David itànàacaté tàacáisi Judas Iscariotemi ìwali cuyàluta Salmos irìcu. David íimacaté: ‘Máisapínaca icapèemica, canácata ìyéeripíná icapèemi irìcu’, càité David itànàaca. Itànàacaté àniwa: ‘Aiba wenàiwica àniwa ìbaidapíná yáamirìcubàami’, càité David itànàaca Salmos irìcu”, íimaca yái Pedroca.

²¹ Pedro idécanáamité icàlidaca nalíni Judasmi iináwaná ìwali, yá íimaca nalí àniwa: “Íyéeyéica wèewi níai aslanáica yèepuníyéicatéwa wáapicha èeri imanùbaca idècunitàacá Wáiwacali Jesús ìyaca wáapicha. ²² Yèepuníyéicawa wáapicha Juan ibautizácátáiseté Jesús àta Wáiwacali imichàacatalétatéwa wáicha chènuniré. Càide iyúwaté rey David itànàanáté tàacáisi ímèerica: ‘Aiba wenàiwica àniwa ìbaidapíná yáamirìcubàami’, càita nacái iwàwacutá abéeri ìbaidaca Dios irípiná wáapicha Judas yáamirìcubàami icàlidacáténá Jesús iináwaná ìwali idéca imichàacawa yéetácáisi ícha”, íimaca yái Pedroca.

²³ Iná macáita Jesús yéewáidacaléca manùbéeyéi needáca nèewísewa pucháiba aslanái. Abéeri ìipidená José, áibaalí ìipidená Barsabás, áibaalí ìipidená nacái Justo, máisibaca ìipidená. Yá nacái yàacawéerináca ìipidená Matías. ²⁴⁻²⁵ Yá macáita nasutáca níawawa Dios ícha macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wáiwacali, píacata yái yáaliérica macái wenàiwica ìiwitáise. Píasáida walí càirínácaalí néená níai pucháiba aslanáica piwàwéeri ìbaidaca pírì iyúwa apóstol Judas yáamirìcubàami, yái Judas ìbaidacalémica Judas yúuquéericaté íchawa ibáyawaná ìwalísewa, yàacáténátéwa yúuwichàacatalépinácawa, yái infiernoca”, náimaca nasutáca Dios.

²⁶ Néese, iyúwaté judío ìiwitáise ìyáaná, náucaca náichawa suerte púubanaméeyéi íba, náalíacáténátéwa càirínácaalí néená Dios yeedéericaté ìbaidéeripínáté Dios irí náapicha níai apóstolca. Yá needáca náicha Matías, ìbaidéeripíná Dios irí náapicha. Yácata doce apóstol yéenáca, yái Matíasca.

2

La venida del Espíritu Santo

¹ Néenialíté judónái namànicaté nàasu cultowa ìipidenéerica Pentecostés, yá macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa abéeri caplí irìcu. ² Yátaté néemìlaca manuírì sànasi chènuníseeri càide iyúwa wéemìaná cachàinírì cáuli isàna. Macáita yáawinèeyéicawa caplí irìcu néemìlaca yái sànasica. ³ Yá naicáca quichái nacáiri ipèrùà manùba càide iyúwa waicáaná quichái. Yá quichái ipèrùà iseríacawa náiwita ìwali náalimáwanama, macáita níai wenàiwicaca. ⁴ Yá Espíritu Santo iwàlùacawa nawàwalìculé

canánama, icùacaténá náiwitáise. Yá nadàbaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuise áiba cáli néeseéeyéi itàacái iyú, yái tàacáisica càmíiritécáwa nadé náalíaca natàaníca iyú, càide iyúwa Espíritu Santo imàacáaná nacàlidacani.

⁵ Néenialité áibanái judío iyaca néeni Jerusalén iyacàlená irícu, yàanèeyéicaté macái cáli néese. Níái judíoca neebáidacaté Dios itàacái cáaliacáiri iyú. ⁶ Judíonái yéemíacanacáita yái sànasi chènuníiséerica, yá manùba nàwacáidáyacacawa capíi néré. Néemíaca apóstolnái, áibanái nacái náapichéeyéica, nacàlidaca nalíni natàacái imanùbaca iyú. Macái wenàiwica yéemíaca itàacáwa. Náináidacawa manuísíwata néemíaca natàacáwa, níái manùbéeyéica judíoca yàanèeyéicaté capíi néré. ⁷ Yá judíonái nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná natàaníca watàacái imanùbaca iyú? Ewita Galilea yàasu cáli néeseéeyéicáaníta nía canánama, càicáaníta natàaníca watàacái imanùbaca iyú. ⁸ ¿Càinásica yéewaná náalimá nacàlidacani watàacái iyú? ⁹ Manùba cáli néeseéeyéi wía: Partia yàasu cáli, Media yàasu cáli nacái, Elam yàasu cáli nacái, Mesopotamia yàasu cáli nacái, Judea yàasu cáli nacái, Capadocia yàasu cáli nacái, Ponto yàasu cáli nacái, Asia yàasu cáli nacái, ¹⁰ Frigia yàasu cáli nacái, Panfilia yàasu cáli nacái, Egipto yàasu cáli nacái, Libia yàasu cáli néeseéeyéi nacái, iyéeyéica mawiénita Cirene yàasu cáli irí, Roma iyacàlená mìnánái nacái ipáchiéeyéica iyaca cháí, ¹¹ áibanái nacái judíosiwanái, áibanái nacái càmíiyéica judío iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa neebáidacaténá Dios itàacái iyúwa judíosiwanái, Creta yàasu cáli néeseéeyéi nacái, Arabia yàasu cáli néeseéeyéi nacái. Manùba cáli néeseéeyéica wía, quéwa macáita wáalimáwanama wéemíaca natàaníca watàacái iyú nacàlidaca ìwali yái Dios imàníníaca cayábéeri íiwitáise cachàiníiri iyúwa —náimaca nalíwáaca.

¹² Níái manùbéeyéi wenàiwicaca, càmítaté náalíawa càinacaalí iyú yéewaná apóstolnái càì natàaníca madécaná tàacáisi iyú yéewanápiná manùbéeyéi cáli néeseéeyéi yéemíaca itàacáwa. Nasutáca néemíawa níawáaca:

—¿Càinásica yéewaná càì natàaníca? —náimaca nalíwáaca. ¹³ Abénaméeyéi quéwa naicáanícáita apóstolnái iquíniná meedá. Iná náimaca:

—¡Icàméeyéica nía meedá! —náimaca naicáaníca.

Discurso de Pedro

¹⁴ Néeseté Pedronái, níái docéeyéica imanùbaca apóstolca, namusúacawa manùbéeyéi yèewíse, níái ciento veinte namanùbaca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidacaténá manùbéeyéi wenàiwica iríni. Yá Pedro icàlidaca nalíni cachàiníiri tàacáisi iyú. Iimaca nalí: “Píacué, nuénánái judíoca, macáitacué pía nacái Jerusalén iyacàlená mìnáníca, péemíacué cayábani yái nucàlidéeripínacuéca píríwa. ¹⁵ Piyúunáidacuéca nacàmaca níái wenàiwicaca. ¡Càmírita! Canácata icàméeri mapísái yáawanáitàacáwa a las nueveta. ¹⁶ Néese Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo càide iyúwa profeta Joel icàlidáanáténi bàaluité, itànàanáté tàacáisi Dios inùmaliçuise nacái. Dios íimacaté:

¹⁷ ‘Mawiénicaalí yái èeri imáalàacatáipínáwa, yá nubànùapíná Espíritu Santo wenàiwicanái irí canánama, yàacawéeridacaténá nía; íná yéewanápinácué péenibe nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçuise; nubànùapíná tàacáisi ùuculiyéi irí yéenáiwánási nacáiri iyú, béeyéi irí nacái náamacani irícuísewa.

¹⁸ Néenialípiná nubànù Espíritu Santo nùasu wenàiwicanái iwàwalículéwa, yàacawéeridacaténá nía, asíanái, inanái nacái, yéewanápiná nacàlidaca tàacáisi nunùmaliçuise.

¹⁹ Capíraléeri cáli irícuwa nùasáidapíná naicá wawàsi nacalùadéeripíná naicáca, ínata nacái cáliquéi—irái, quichái, acalèe nacáiri íisaca nacái.

²⁰ Yái èeri icamaláná catéeripínáwa, quéeri nacáwa naiquéechúapíná quíirawaca càide iyúwa waicáaná irái, ipíchawáise nùasu èeri máiní cayábéeri yàanàaca, caiyéininéeri nacái.

²¹ Quéwa macáita cawínacaalí wenàiwica isutéeyéica yáawawa nuícha nuicáanápiná napualé, nuwasàapíná níawa nùasu yùuwichàacáisi íichawa’, íimacaté yái Diosca, càité profeta Joel itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise.

²² “Iná péemìacué cayábani yái nucàlidéeripinácuéca piriwa, píacué israelitaca: Píaliacuécawa machacànìiri iyú càinácaalíté iyáaná pèewibàa, yái Jesúsca, Nazaret iyacàlená néeséerica. Dios idéca yáasáidacuéca piríni, píaliacaténáwa Jesús ìwali, abéeri Dios néeséericani, yái Jesúsca. Dios imàacacaté Jesús imànica máinìiri cayábanaméeri wawàsi, càmìirica wenàiwica idé imànica, yáasáidacaténácué pirí Dios ibànùacani. ²³ Ewitacué píaliacáanítatéwa ìwali Dios néeséericani, càicáanítacué píibàacaténì, pinúacaténáni. Quéwa bàaluitésíwa Dios ìináidacatéwa imàacáanápíná áiba wenàiwica iyúudàacuéca píibàaca Jesús presoíri iyú, yéewanápinácué pimàacaca báawanaméeyéi asìanái itàtàacani cruz ìwali. ²⁴ Quéwa Dios iwasàacaté Jesús yéetácáisi íicha, yáté imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha càmìcáiná yéetácáisi yáalimá imawènìadacani. ²⁵ Yáté rey David icàlidacaté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalìcuíse. Jesús ìimacaté Dios irí:

‘Nucuèriná Dios, núaliacawa pìyáanápíná núapicha càiripináta, pìacawéeridaca nacái núa. Iná canácata yáaliméeri imàacaca nucaláacawa píicha, pía Nucuèriná Diosca.

²⁶ Iná yéewa casímáica nuwàwa, yásí nucántàa nacái casímáiri iyú. Yá máiní manuica nuínáidapinácawa nuwàwawa pìwali,

²⁷ càmìcáiná pimàacapíná núa càlicullì irìcu. Càmita nacái pimàacapíná ibadácawa yái nuínáca, núa pìasu wenàiwicaca mabáyawanéerica.

²⁸ Pidéca pimàacaca cáuca núa, yá nuyanídapinácawa nùyacaalípináta píapicha’, ìimacaté yái Jesúsca, càité David itànàaca Jesús itàacái.

²⁹ “Píacué nuénánáica, macáitacué wáaliacawa wàawirimi rey David yéetacatéwa, yáté nabàliacani. Siùcade macáita wía judíoca wáaliacawa alénácaalí David yàasu càlicullìmi iyaca cháí wèewibàa. ³⁰ Profetacaté yái rey Davidmica, yá yáaliacatéwa nacái Dios imànicaté wawàsi David yáapicha cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté rey David itaquérinámi icùaca israelitanái David yáamirìcubàami. ³¹ David icàlidacaté yái tàacáisi Dios inùmalìcuíse, càide iyúwa David idéca nacáicaalí iicáca macáita yái ichàbáanápínácawa. Iná yéewa rey David icàlidacaté tàacáisi ìiméerica Mesías icáucàanápínatéwa, yái israelita icuèrinápínáca. David ìimacaté nacái Mesías càmìinápínaté iyamáawa càlicullì irìcu, càmìinápínaté nacái iinámi ibadáwa. ³² Yái Jesúsca, Dios idéca icáucàidacani, yá nacái macái wía, wadéca waicáca cáucani. ³³ Dios idéca imichàidaca Jesús chènuniré, imàaca nacái yáawinacawa yéewápuwáise Dios irí, icùacaténá macáita Dios yáapicha chènuniré. Yá càide iyúwaté Jesús icàlidáaná walíni, Wáaniri Dios idéca imàacaca Jesús ibànùaca walí Espíritu Santo. Siùca èeri pidécuéca péemìaca, piicáca nacái càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwicanái íiuitáise. ³⁴ Wáaliacawa Mesíascani yái Jesúsca, Dios ibànùeripinacaté icùacaténá wía, yácáiná rey David càmítaté imichàawa chènuniré icáuca yáapichawa, quéwa David icàlidacaté tàacáisi Mesías ìwali Dios inùmalìcuíse. David ìimacaté:

‘Wacuèriná Dios ìimacaté Nuíwacali irí: Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita,

³⁵ idècunitàacá numawènìadaca píicha macái piùwidenáíwa, ìimaca yái Diosca’, càité David ìimaca.

³⁶ “Píacué macái Israel itaquénáinámica, iwàwacutácué píaliacawa báisíiricani: Yái Jesúsca, pinuéricatécué cruz ìwali, yácata Dios imàaquéerica Wáiwacalipíná, Mesías nacái, yái wacuèrinápínáca, wía judíoca”, ìimaca yái Pedroca.

³⁷ Néese níái wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa néré, néemìacáiná Pedro yàasu tàacáisi, íná máiní achúmaca nawàwa nabáyawaná ìwaliwa. Yá nasutáca néemìawa Pedro, apóstolnái nacái. Yá náimaca nalí:

—Píacué wéenánáica, ¿càinásica iwàwacutá wamànica? —náimaca. ³⁸ Néese Pedro ìimaca nalí:

—Piwènúadacué píiuitáisewa Dios irípiná. Pibautizácué nacáiwa Jesucristo íipidená ìwali píasáidacaténácué peebáidaca itàacái. Yásí Dios imàacacué iwàwawa píbáyawaná íicha. Ibànùapínácué pirí Espíritu Santo icùacaténácué píiuitáise. ³⁹ Yái Espíritu Santoca, Dios iwàwéericuéca yàaca pirí, péenibe irí nacái, nalí nacái macáita iyéeyéica déeculé, yácáiná

Dios ibànùapíná Espíritu Santo nalí canánama, cawinácaalí Wacuèriná Dios iwàwéeyéica imáidaca yàasunáipínáwa —íimaca yái Pedroca. ⁴⁰ Càita Pedro icàlidaca nalíni déecuíri iyú, yàalàa nacái nía. Íimaca nalí:

—Piwènúadacué plíwítáisewa ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía náapicha níai cabáyawanéeyéi wenàiwicaca —íimaca yái Pedroca.

⁴¹ Inaté níai yeebáidéeyéicaté Pedro yàasu tàacáisi, nabautizácawa. Tres mil namanùbaca níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái yáté èerica. ⁴² Nàwacáidáyacacawa náapicha áibanái yeebáidéeyéica néemìacaténá apóstolnái yéewáidáaná nía. Yá macáita neebáidaca cachàiniwaca. Abédanamata nacái náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. Nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha, nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca, nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná.

La vida de los primeros cristianos

⁴³ Néeseté apóstolnái ichùnìaca yàacawa manùbéeyéi cáuláiquéeyéi Dios íiwitáise iyú. Dios imàaca nacái namànica manùba cachàiníiri iyú càmíiri wenàiwica idé imànica. Iná Jerusalén ìyacàlená mìnánái cáaluca nawàwa nàináidacáwacawa canánama. ⁴⁴ Macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, abédanamata náiwitáise, nàaca nacái nalíwáaca nàasuwa. ⁴⁵ Yá nawéndaca nàasuwa càinácaalí nadènièrica nawacùacaténá iwènináami catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesús. ⁴⁶ Eeri imanùbaca nàwacáidáyacacawa templo irìculé nàacaténá Dios irí cayábéeri. Nàwacáidáyaca nacáiwà nacapèe irìculéwa nawacùacaténá nàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca nawàwalicaténá Jesús yéetácatéwa náichawalíná. Yá nayáaca nayáacaléwa náapichawáaca casímáiri iyú nawàwalicuísewa. ⁴⁷ Jerusalén ìyacàlená mìnánái cáimiétaquéri iyú naicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Eeri imanùbaca Wáiwacali iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha néenánáicaténá nía, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

3

Un cojo es sanado

¹ Aiba èerité Pedro, Juan nacái nàacawa templo néré a las trescatáica táicalé càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná nasutáca níawawa Dios íicha èeri imanùbaca. ² Macái èeri imanùbaca ìyacaté néré abéeri asiali éeruíri yàabàli, quéwa yáta imusúanátawa. Eeri imanùbaca áibanái itècani templo inùma nérépiná, yái templo inùma ípidenácátáica Hermosa. Néré isutáca plata wenàiwicanái íicha, níai iwàluèyéicawa templo irìculé. Isutáca náicha plata iwèniacaténá iyáapínáwa. ³ Iicáca Pedro, Juan nacái iwàluèyéiwa templo irìculépiná, yá isutáca náicha plata. ⁴ Idècunitàacá isutáca náicha plata, yá naicáidaca irí. Pedro íimaca irí:

—Piicáida walí —íimaca yái Pedroca. ⁵ Yái asiali éeruíri yàabàli iicáidaca nalí machacànita, iyúunáidacáiná nàapínaca irí plata. ⁶ Quéwa Pedro íimaca irí:

—Canáca nulí plata, orocáaníta canácata nulíni. Numànica piríwa yái núaliméerica numànica. Núumaca pirí Jesucristo Nazaret ìyacàlená néeséeri inùmalicuíse, yái ichàiniadéerica núa, nuchùnìacaténá pía, pimichàawa pìipíná —íimaca yái Pedroca.

⁷ Yá Pedro íibàaca asiali icáapi yéewápuwáiséeri, yá Pedro imichàidaca ibàlùawa yái asialica. Idècunitàacá imichàacawa yái asialica, yáta cachàinica yàabàli. ⁸ Yá ipisia ibàlùacawa. Yá idàbaca ìpìnaca. Iwàlùacawa Pedronái yáapicha templo irìculé, ip-isaníca nacái yàacawa, yàaca Dios irí cayábéeri néeninamata. ⁹ Macáita wenàiwica ìyéeyéica templo irìcu naicáca ìpìnáaníca. Néemìà nacái itàacái yàaca Dios irí cayábéeri.

¹⁰ Nàináidacawa manuísíwata naicáidaca irí, cáalu nacái nàináidacawa nawàwawa ìwali, yái asiali ichàbáanácawa, náalíacáinatéwa Dios íiwitáise ìyaca néré, náalíacáiná naicácani yái asialica, náalíacáiná nacáiwà ìwali yáawinánáirimicawa isutáca náicha plata templo inùma néré ípidenácátáica Hermosa.

Discurso de Pedro en el Pórtico de Salomón

¹¹ Yái asìali éeruìricaté yàabàlimi, ichùnièricatéwa, càmita iwàwa nàacawa ícha yái Pedroca, Juan nacái. Nabàlùacawa abéeri imàdàaná néeni templo irìcuíri. Yái imàdàanáca ìpidenacaté Pórtico de Salomón. Madécaná wenàiwica náinàidacawa manuísíwata néemìlaca Pedronái iináwaná, íná napìacawa néré naicácaténá nía. ¹² Néese Pedro iicácaíná nàwacáidáyacacawa, yá íimaca nalí: “¿Cánásicué máiní píinàidacawa manuísíwata píicáidaca walí, píacué israelitaca? Picácué píinàidawa wadéca wachùniaca yái asìalica wáiwitáise iyúwa meedáta. ¡Càmíirita! Càmita nacái wadé wamàacaca ìpìnaca ìwalíise yái wamànínáca culto Dios irí. ¹³ Achúmatàacáwa nucàlidacué piríwani càinácaalí yéewaná ìpìnaca. Péemìacué cayába quéechacáwa: Wacuèriná Dios, yái Dios wàawirináimi Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái nèericaté icàaluíniná, yácata imàaquéerica Jesús iyaca cáimiétacanéri iyú náicha canánama, ìbaidéerica Dios irípiná. Yái Jesúscas presocatécué pimànicani, pimàacacaténáté càmíiyéi judío inúacani, níai icuèyéica wàasu cáli. Néeseté gobernador Pilato iwàwacaalíte iwasàaca Jesús, yá pitàanícacatécué báawéri iyú Jesús ìwali, íná càmítacatécué pimàaca Pilato iwasàacani. ¹⁴ Càmitacué pisutá Pilato iwasàanápínáténi, yái Jesús mabáyawanéerica imàníríca càide iyúwa Dios ichùulíaná. Néeseté pisutácuéca Pilato ícha iwasàanápínátécué pirí abéeri inuèricaté wenàiwica. ¹⁵ Càita pinúacatécué yái yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa Dios imichàidacaténi yéetácáisi ícha. Wía nacái, wadéca waicáca cáucani, yái Jesúscas. ¹⁶ Siùcade yái asìali piiquéericuéca cháí, píaliéricué nacái piicáca, idéca ichùniacawa cachàinícaténáni Jesús ìpidená ìwali, ìpìnacaténá, yeebáidacáiná Jesús itàacái. Dios idéca imàacaca wachùniacani cayába, càide iyúwa piicáanacué macáitani, weebáidacáiná Jesús itàacái.

¹⁷ “Píacué nuénánáica, núaliacuécawa píwali, píiwacanánái nacái pinúacaalítécué Jesús, càmítacué báisíiri iyú píaliacawa cawinácaalí yái pinuèricatécuéca. ¹⁸ Quéwa Dios imàacacatécué pimànica càide iyúwaté yàasu profetanái canánama nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse ìwali yái yàasu Mesíasca. Náimacaté iwàwacutáanápínáté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànùerica walí, wía israelitaca. ¹⁹ Iná, piwènúacuéwa Dios irí àniwa, piwènúadacué nacái píiwitáisewa Dios irípiná yéewacaténácué imàacaca iwàwawa pibáyawaná ícha. Piwènúadacaalícué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa caquialéta, yá cawàwanáta Wacuèriná Dios imàacapínácué pìyaca matuíbanáiri iyú. ²⁰ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápínácué Dios ibànùaca pìatalé Jesús, yái Mesíasca. Bàaluité Dios íinàidacawa imàacáanápínácué picuèrinápinácani, píacué israelitaca. ²¹ Quéwa iwàwacutá Jesucristo iyamáacawa chènuniré àta Dios ichùniacataléta macái wawàsi càide iyúwaté profetanái íimáaná Dios inùmalícuíse, níai Dios yàasu profetaca ìbaidéeyéicaté Dios irípiná bàaluité èeri. ²² Càité profeta Moisés íimaca wàawirináimi irí: ‘Aibaalípiná Wacuèriná Dios ibànùapínácué pirí profeta péenátacuéwa, nuíwitáise nacáirica. Peebáidacué macáita càide iyúwa ichùulíaná pimànica. ²³ Macái cawinácaalí càmíiyéica yeebáida iyúwa yái profetaca ichùulíanápíná, Dios yùuwichàidapíná níawa càiripínáta’, íimacaté yái Moisésca.

²⁴ “Yá macáita profetanái, yái Samuel, nía nacái profetanái Samuel yáamíisàna nacàlidacaté Mesías yéenáiwana ìwalipínáté. ²⁵ Profetanái nacàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íméericaté Dios ibànùanápínácué pìatalé picuèrinápiná. Siùca idéca ibànùacuéca pìataléni càide iyúwaté íimáaná. Dios imànicaté wawàsi cáimiétacanéri iyú wàawirináimi yáapícha imànínápínácué pirí cayábéeri, píacué nataquénáinámica. Siùcade idéca imànicuéca pirí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná. Yácáiná Dios íimacaté wàawirimi Abraham irí: ‘Pitaquénáinámi ìwalíise numànipíná cayábéeriwa macái èeri mìnánái irí’, càité íimaca yái Diosca. ²⁶ Idécanáamité Dios imichàidaca líriwa yéetácáisi ícha, yá ibànùaca wía wacàlidacaténácué pirí iináwaná ìwali quéechatécáwa, imànicaténácué pirí cayábéeri, píacué israelitaca, yéewanápíná macáitacué piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íchawa”, íimaca yái Pedroca.

4

Pedro y Juan ante las autoridades

¹ Idècunitàacá Pedro, Juan nacái nacàlidaca yái tàacáisi wenàiwicanái irí, yá sacerdotenái nàanàaca néré, yá nacái úwi íiwacaliná, níai úwi icuèyéica templo, abénaméeyéi saduceo nàanàaca náapicha nacái. ² Calúaca nía yácáiná Pedro, Juan nacái néewáidaca wenàiwicanái tàacáisi iyú ímérica Dios idéca yásáidaca báisíiri iyú icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa, Dios icáucàidacáinaté Jesús. ³ Yá úwinái náibàaca nía, presoca namànica Pedro, Juan nacái. Namàacaca nía presoíyéi ibànalicu, máinicáiná catáca yàacawa, íná namàacaca nía néré táiyápinama. ⁴ Quéwa manùbéeyéi néená yéemièyéicaté Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidaca Jesús itàacái. Macáita níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái batéwa cinco mil namanùbaca níawami asianáita. Càmita naputàa càisimalénacaalí inanái, sùmanái nacái yeebáidéeyéica Jesús.

⁵ Néese mapisáináami àniwa, judío íiwacanánái sacerdotenái, judío icuèrinánái béeyéi nacái, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica templo irícu nàwacáidáyacacawa Jerusalén iyacàlená néré. ⁶ Iyacaté néré náiwacanánái yèewi Anás, yái sacerdote íiwacalináca. Nàyaca néré áibanái sacerdote nacái: Caifás, Juan nacái, Alejandro nacái, áibanái nacái sacerdote íiwacanánái yéenanáisiwa macáita. ⁷ Néese nachùuliaca natéca nàatalé Pedro, Juan nacái. Yá namàacaca Pedronái nabàlùacawa nàacuésemi. Yá nasutáca néemiawa Pedronái. Náimaca Pedronái irí:

—¿Cawiná íiwitáise iyú pidécué càì pimànica? ¿Cawinácué ichùulia pimànica càiri wawàsi? —náimaca. ⁸ Néese Espíritu Santo icùaca Pedro íiwitáise. Yá icàlidaca nalíni:

—Píacué nuénánái judío íiwacanánáica, wacuèrinánái béeyéica nacái: ⁹ Pidécuéca pisutáca péemiawa wía ìwali yái wamànínáca cayábéeri cáuláiquéeri irí, píaliacaténácuéwa càinácaalí yéewaná asiali ichùnìacawa. ¹⁰ Uwé, wacàlidacué piríni yéewanápiná macáita Israel itaquénáinámi náaliacawa. Yái asialica iyéerica cháì macáita wenàiwicanái yàacuésemi, idéca ichùnìacawa Jesucristo Nazaret iyacàlená néeséeri íipidená ìwali, Jesús ichùuliacáiná wachùnìacani, yái Mesíasca Dios ibànuèrica walí wacuèrinápináca, wía judíoca. Pinúacatécué Jesús cruz ìwali, quéwa Dios icáucàidacaténí. ¹¹ Píacué nuénánáica israelita íiwacanánáica, báawacatécué piicáca Jesús, piyúunáidacáinácué canáca iwèni, quéwa Dios idéca imàacaca máini cachàiníiri náicha canánama, yái Jesúsca. Péemiacué comparación: Càicuéca píade iyúwa wenàiwica imàniyéica íba icapèená. Nayúunáidaca báawaca abéeri íba, íná náucaca náichawani. Néese yái íbaca máini iwàwacutácawa capli irípiná áiba íba íicha canánama. Càita nacái Dios idéca imàacaca máiniiri cáimiétacanáca náicha canánama yái Jesúsca, éwitacué piyúunáidacáanáita canáca iwèni. ¹² Canácata áiba Jesús íicha yáaliméeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, canácáiná áiba Jesús íicha cháì èeri irícu Dios imàaquéeri iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha —ímaca yái Pedroca.

¹³ Idécanáami náiwacanánái yéemiaca Pedro, Juan nacái nacàlidáaná macàaluíninátani Jesús iináwaná ìwali, yá náiwacanánái náináidacawa manuísíwata néemiaca Pedronái itàanica cáaliacáiri iyú, níacáiná náiwacanánái náaliacawa càmitaté Pedronái yéewáidawa judionái yàasu escuela irícu, íibaidéeyéica meedá nía nacái. Yá nawàwalica Pedronái nèepunícatéwa Jesús yáapicha. ¹⁴ Yái éeruíricaté yàabàlimi nacái ichùnìericatéwa ibàlùacawa néré náapicha, íná judío íiwacanánái càmitaté náalimá natàanica báawéeri iyú Pedronái ìwali. ¹⁵ Néeseté níai ìwacáidáyaquéeyéicawa nachùuliaca úwinái namusúadaca Pedronái méetàucutá náicha achúmáanata. Yá namusúadaça Pedronái. Néese sacerdotenái natàanica náapichawáaca Pedronái ìwali. ¹⁶ Yá náimaca naliwáaca:

—¿Càinápinásica wamàni nalí, níara asianáica? Macáita Jerusalén iyacàlená mìnánai náaliacawa nadéca namànica yái camíirica wenàiwica idé imànica. Iná càmita yéewa wáimaca càmitasa namàni càiri wawàsi. ¹⁷ Quéwa iwàwacutácué wàalàaca nía cachàiníiri iyú ipíchaná nacàlidaca siùcáisede Jesúsmi iináwaná ìwali, ipíchaná macái wenàiwica nacàlidaca

nalíwáaca mamáalàacata asìali iináwaná ìwali, yái éeruúricaté yàabàlimi nachùnièrica — náimaca.

¹⁸ Néese namáidaca Pedronái àniwa. Yá nàalàaca nía ipíchaná nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali, ipíchaná nacái néewáidaca wenàiwica Jesús ìwali. ¹⁹ Quéwa Pedro, Juan nacái náimaca nalí:

—Wadéca wáináidacawa wamànínapíná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. Néese píalíacuécawa càmita wadé weebáidacuéca pitàacái Dios itàacái ícha. ²⁰ Càmita yéewa masànaca wía. Iwàwacutá wacàlidaca ìwali yái waiquéerica, wéemièri nacái —náimaca níai Pedronáica.

²¹ Néese náiwacanánái nàalàaca nía cachàiníiri iyú, nabáuliaca nàuwichàidáanápíná Pedronái càmicaalí namàni càide iyúwa nachùullaná nía. Néese namàacaca Pedronái namusúacawa náicha. Càmita náalimá nàuwichàidaca Pedronái yácáiná macái wenàiwica yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái asìali ichùnàanácawa. ²² Yái asìali ichùnièricatéwa Dios íiwitáise iyú idèniacaté cuarenta camuí ichàbaníise.

Los creyentes piden confianza y valor

²³ Néeseté Pedro, Juan nacái idécanáamité nàacawa náicha, yá nàacawa nàwacáidáyacacawa nàacawéeyéiná yáapichawa. Pedronái icàlidaca nalí macáita yái sacerdote íiwacanánái íimáanácaté, nía nacái judío icuèrinánái béeyéica. ²⁴ Néemiàcanáami, yá macáita nasutáca níawawa Dios ícha abédanamata macáita namanùbaca iyúwa. Náimaca: “Wacuèriná Dios, cachàiníiri náicha canánama, píacata yái imàníiricaté capìraléeri cáli, chá nacái èeriquéi, manuúri úni nacái, canánama wawàsi nacái iyéerica. ²⁵ Pía Wacuèriná Diosca, bàaluité Espíritu Santo icùaca plasu wenàiwica rey David íiwitáise, yàara wàawirimica, yéewacaténaté icàlidaca tàacáisi pinùmalìcuíse. David íimacaté:

‘Canápináta meedá càmíiyéi israelita namànica ùwicái Dios íipunita. Canápináta meedá israelitanái náináidacawa wamànínapíná ùwicái, càmíicáiná náalimá namawènàidaca náichawa Dios.

²⁶ Aibanái èeri mìnánái icuèrinánái, náiwacanánái nacái nàwacáidáyacacawa namànicaténá ùwicái Wacuèriná Dios íipunita, íipunita nacái yái Dios yàasu Mesíasca, Dios ibànueripínáca icùacaténá israelitanái’,
càité íimaca yái Davidca.

²⁷ “Báisíta macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profeta rey David itànàanaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse: rey Herodes, gobernador Poncio Pilato nacái nàwacáidáyacacawa cháí Jerusalén iyacàlená irícu náapicha níai càmíiyéica israelita, israelitanái nacái, nanúacaténá Pìiri Jesús, plasu wenàiwica mabáyawanéerica, yái Mesíasca pibànuericaté icùacaténá israelitanái. ²⁸ Càité namànica macáita càide iyúwaté píináidáanáwa iwàwacutáanápínaté ichàbacawa. ²⁹ Siùcade pía Wacuèriná Diosca, péemla natàacái yái nabáulianáca nàuwichàidáanápíná wía. Píchàiniada wía, wía plasu wenàiwicaca wacàlidacaténá pitàacái mamáalàacata, macàaluíninátani nacái yái Jesús iináwanáca. ³⁰ Pimàaca wachùnìlaca cáuláiquéeyéi píchàini iyúwa. Pimàaca nacái wamànica yái càmíirica wenàiwica idé imànica Jesús íipidená ìwali weebáidacáiná yái Pìiri Jesús mabáyawanéerica, íibaidéerica nacái pirípiná”, càì nasutáca níawawa Dios ícha.

³¹ Néeseté idécanáami nasutáca níawawa Dios ícha, yá icusúacawa yái capìica nàwacáidacàaluca, yá Espíritu Santo icùaca náiwitáise macáita. Yá cachàinica nawàwa, nacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta.

Todas las cosas eran de todos

³² Abédanamata náiwitáise náapichawáaca níai manùba wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Canácata néená imáisanieri yàasuwa áibanái ícha, áibanái imáapùucaalíte wawàsi.

³³ Apóstolnái nacái namànicaté madécaná Dios ichàini iyú, mamáalàacata nacàlidaca nacái Wáiwacali Jesús iináwaná ìwali icáucàacatéwa. Yá Dios imànica cayábéeri nalí

macáita manuísíwata. ³⁴⁻³⁵ Canácata nèewi áiba imáapuèri wawàsi, níacáiná caw-inácaalí idènièyéicaté bànacalé yàaluná, capli nacái, nawéndaca nía, yá natéca iwènináami apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái nawacùaca iwènináami catúulécanéeyéi irí, àta càisimalénácaalí namáapuèrica. ³⁶ Càité iyaca nèewi abéeri levita ípidenéerica José, íbaidéericaté Dios yàasu templo irícu, abéeri Chipre yàasu iwàwata néeséeri. Apóstolnái nàacaté nacái ípidená Bernabé. (Yái ípidená Bernabé ímáanáca: “Yái asiali ichàiniadéerica wawàwa” ímáanáca). ³⁷ Yái Bernabé idèniacaté bànacalé yàaluná, yá iwéndacani. Yá itéca iwènináami apóstolnái yàatalé nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

5

El pecado de Ananías y Safira

¹ Quéwa, iyacaté áiba asiali ípidenéericaté Ananías, yàacawéetúa nacái ípidenéchúa Safira. Náináidacawa nawéndáanápíná bànacalé yàaluná, yá nawéndacani. ² Yái asiali yeedáca iríwa iwènináami yééná, yá itéca nacái yééná apóstolnái yàatalé, yá imàacaca nalíni nawacùacaténáni catúulécanéeyéi irí, icàlidaca nacái nalíni idécasa imàacaca macáita iwènináami. Yàacawéetúa nacái úaliacawa ìwali ùacawéeri yeedáanáca iríwa yééná. ³ Néese Pedro ímaca irí:

—Ananías, ¿cáná pimàaca Satanás ichùulíaca píiwitáise pimànicaténá pichìwawa Espíritu Santo irí? Pidéca picàlidaca walí piináwanáwa pitécasa wàatalé macáita iwènináami, quéwa pidéca peedáca piríwa iwènináami yééná yái piwéndéerica pìasu cálimicawa. ⁴ Yáara bànacalé yàalunámica pìasusíwataté, càmitaté iwàwacutá piwéndacani, càmicaalí càì piwàwa. Néese pidécanáamité piwéndacani, yáté pìasusíwata yái iwènináamica. Càmitaté iwàwacutá pimàaca macáitani ofrenda iyú càmicaalí càì piwàwatá. ¿Cáná yéewa píináidacawa pimànica yái báawéerica? Càmitaté pimàni pichìwawa abéta wenàiwicanái iríta, néese pidéca pimànica pichìwawa Dios irí nacái —ímaca yái Pedroca.

⁵ Yéemìacanacáitani, yáta Ananías yéetácawa ibàlùacawa, yá ichéecami yúuwàacawa. Macáita yéemièyéica iináwaná yéetáanáwa, yá cáaluca nía macáita manuísíwata. ⁶ Néese abénaméeyéi ùuculiyéi yàanàaca, yá néepùaca ichéecami wáluma iyú. Yá natéca nabàllawani.

⁷ Máisiba hora idénáami, yá Ananías yàacawéetúami ùanàaca uwàlùacawa néré nàwacáidacàalu irículé. Càmiichúaca yáalíawa yái ichàbáanácawa. ⁸ Néese Pedro isutáca yéemìawa úa:

—Picàlida nulíni, ¿piwéndacaalítécué yáara bànacalé yàaluná, peedátésicué yái iwènináamica picàlidéerimicué walíni? —ímaca yái Pedroca. Yá úumaca irí:

—Báisíta, wadéca wamàacaca ofrenda iyú macáita yái iwènináamica weedéerica —úumaca. ⁹ Néese Pedro ímaca ulí:

—¿Cánácué yéewa abédanamata píiwitáise píapichawáaca píalimáidáanápínácué piicáwa Espíritu Santo, yái Wáiwacali ibànuèrica walí? Aca néese níara siùquéeyéica tàacáwa yàaca ibàlìaca pìacawéerimi. Siùca nacáide natépiná nabàllawa pía —ímaca yái Pedroca.

¹⁰ Yáta uetácawa ubàlùacawa, yá uchéecami yúuwàacawa Pedro yàabàli idaní. Nawàlùacawa néré níai ùuculiyéica, yá nàanàaca uchéecami. Yá natéca nabàllawa úa ùacawéerimi idaníbàawa. ¹¹ Néese macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita nacái áibanái yéemièyéica yái ichàbáanácawa, yá cáaluca nía manuísíwata.

Muchos milagros y señales

¹² Apóstolnái namànicaté nàacawa madécaná cayábéeri wawàsi wenàiwicanái irí, Dios íiwitáise iyú. Nàwacáidáyacacawa abéeri imàdáná irículé templo irícuírica. Yái imàdánáca ípidenacaté Pórtico de Salomón. ¹³ Abénaméeyéi cáaluca néepunícawa apóstolnái yáapicha. Aibanái wenàiwica cayábaca naicáca apóstolnái cáimiétaquéeri iyú. ¹⁴ Manùbéeyéi wenàiwica neebáidacaté Wáiwacali itàacái, aslanái, inanái nacái manùbéeyéi. ¹⁵ Iná

nèepunída nàacawa cáuláiquéeyéi wenàiwica àyapulìcubàa. Néese náawináidaca cáuláiquéeyéi yàalubáisi íinata, naliadaca nacái nía cusíduma nacáiri íinata. Nacùaca Pedro ichàbacawa néenibàa, imàacacaténá icáapiwa nàwali, càmicaalí nacái Pedro itáaná ichàbawa nàwalìse, yéewacaténaté uláicái ichàbacawa náicha. ¹⁶ Manùbéeyéi wenàiwica nàanàaca iyéeyéica mawiénita Jerusalén iyacàlená irí, natéca nacái néenánáíwa cáuláiquéeyéi, nía nacái wenàiwica demonio yùuwichàidéeyéica. Yá macáita cáuláiquéeyéi nachùniacawa.

Pedro y Juan perseguidos

¹⁷ Néeseté sacerdote íiwacaliná, nía nacái saduceo yéénaca iyéeyéica yáapicha, calúaca naicáca apóstolnái, cayàbacáiná wenàiwica naicáca apóstolnái sacerdotenái íicha. ¹⁸ Yá sacerdotenái náibàaca apóstolnái, yá náucaca nía presoíyéi ibànalìculé. ¹⁹ Táiyápita quéwa Wáiwacali yàasu ángel yàanàaca yàacùaca presoíyéi ibàna inùma. Yá imusúadaca nía néese. Yá ángel íimaca nalí: ²⁰ “Piacuéwa templo irìculé. Picàlidacué wenàiwicanái iríni yái tàacáisica íiméerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha”, íimaca nalí yái ángelca. ²¹ Idécanáami néemìacani, yá nawàlùacawa templo irìculé mapisáita. Yá nadàbaca néewáidaca wenàiwicanái iyéeyéica néeni. Idècunitàacá nàyaca néré, néese sacerdote íiwacaliná, nía nacái yáapichéeyéica nàanàaca templo néré, áiba imàdàaná irìculé quéwa. Yá nàwacáidaca Junta Suprema, níai israelita íiwacanánáica macáita. Yá nachùuliaca úwinái yàaca yeedáca apóstolnái presoíyéi ibàna irìcuíse, natécaténá nía sacerdotenái yàatalépiná. ²² Uwináita quéwa nàanàaca presoíyéi ibàna néré, yá canáca néeni níai apóstolca. Yá úwinái yèepùà icàlidaca náiwacanánái iríwani. ²³ Uwinái íimaca nalí:

—Wàanàaca presoíyéi ibàna ibàlìericawa cayàba yái inùmaca. Níai úwi nacùaca cayàbani, yái inùmaca. Quéwa, wàacùaca waicáwa presoíyéi ibàna inùmaca, yá canáca iyéeri irìcu —námaca níai úwica.

²⁴ Idécanáami néemìacani, néese sacerdote íiwacaliná, úwi íiwacaliná nacái, níai úwi icuèyéica templo, nía nacái sacerdote íiwacanánáica, càmita náalimá náalíacawa ìwali càinácaalí íimáaná, yá nasutáca néemìawa níawáaca càinácaalísica apóstolnái iyáaná. ²⁵ Néese áiba asìali yàanàaca. Yá íimaca nalí:

—Níara asìanáica pibàlièyèicatécué presoíyéi ibànalìcu, nabàlùacawa áiba imàdàaná irìcu, cháí templo irìcuírica. Néewáidaca nàyaca wenàiwica templo irìcu —íimaca.

²⁶ Néese úwi íiwacaliná yàacawa úwinái yáapicha. Yá yeedáca níai apóstolca. Càmita quéwa inúadáida nía, cáalucáiná úwinái iicáca wenàiwica, ipíchaná wenàiwica nanúaca úwinái íba iyú. ²⁷ Natéca apóstolnái Junta Suprema yàatalé. Néese sacerdote íiwacaliná íimaca apóstolnái irí:

²⁸ —Wadéca wachùuliacuéca pía machacànita cachàiníiri iyú càminápiná quirínama péewáidaca wenàiwicanái ìwali yáara asìalimica Jesúsca. Quéwa pidécuéca péewáidaca Jerusalén iyacàlená mìnánái canánama. Piwàwacué nacái picháawàaca waináwaná ìwali cabáyawanáca wía ìwalìse yái yéetáanácawa, yáara asìalimica —íimaca nalí. ²⁹ Quéwa Pedro, apóstolnái yáapichéeyéi nacái námaca sacerdotenái irí:

—Iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái, éwita wenàiwicanái ichùulliacáaníta càminápiná càì wamàni. ³⁰ Wàawirináimi yàacaté Dios icàaluíniná, yái Dios imichàidéericaté Jesús yéetácáisi íicha, yái Jesús pinuéricatécué cruz ìwali. ³¹ Quéwa Dios idéca imàacaca Jesús wacuèrinápiná, yéewanápiná Jesús icùaca wenàiwicanái canánama. Dios imàacaca Jesús Wáiwacalipiná, wía Israel itaquénáinámica. Dios nacái imàacaca Jesús iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná wawènúadaca wáiwitáisewa wabáyawaná íichawa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. ³² Wáalíacawa báisíiricani yái tàacáisica, wacàlida nacái wenàiwicanái iríni, waicácáináni watuí iyúwa, yái Jesús, imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Wacàlida ìwali yái waiquéerica. Espíritu Santo nacái iicácaté macáita yái ichàbàanácatéwa, íná yéewa wacàlidacani Espíritu Santo inùmalìcuíse, yái Espíritu Santoca Dios ibànuèrica walí canánama, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca nalí yái Pedroca.

³³ Néese, idécanáami judío íiwacanánái néemíacani, yái Pedro itàacáica, yá calúaca nía. Nawàwa nanúaca Pedronái. ³⁴ Iyacaté quéwa judío íiwacanánái yèewi áiba asíali fariseonái yééná, ípidenéericaté Gamaliel. Yéewáidéeri wenàiwicanái Dios itàacái iyú, profeta Moisés itànèericaté. Cáimiétacanéeri yái Gamalielca. Yá imichàa ibàlùacawa. Yá ichùuliaca úwinái namusúadaca náichawa níái apóstolca achúmáanata. Yá úwinái imusúadaca apóstolnái.

³⁵ Néese, Gamaliel íimaca judío íiwacanánái irí:

—Píacué nuénánáica Israel itaquénáinámica. Péemíacué cayába. Cayábacué, píináidacuéwa cayába ìwali quéechacáwa, yái píináidéericuécá pimànínapíná nalí, níara asíanáica. ³⁶ Piwàwalicué yáara asíalimica Teudas. Yàacatéwa icàlidaca ìwaliwa máinírísa cachàinicaní, íná áibanái asíanái cuatrocientos namanùbaca nèepunícawa yáapicha. Quéwa, áibanái nanúacani, yái Teudasmica, yá macáita yáapichéeyéimi naseríacawa. Yaté imáalàacawéi wawàsica. ³⁷ Néese àniwa, néenialité watànàacaalíte wáipidenáwa gobierno irí, naputàacaténá wía, iyacaté néeni Judasmi, Galilea yàasu cáli néeséeri. Abénaméeyéi nàacatéwa yáapicha. Néese áibanái inúacani. Yá macáita naseríacawa níái yáapichéeyéimica. ³⁸ Iná nùalàacuécá pía, pimàacacué matuñbanáica níara asíanáica apóstolca. Picácué pisàiwica nalí wawàsi. Wenàiwica íiwitáise iyúcaalí meedáni, yái tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwicanái, yásínica imáalàacawa. ³⁹ Quéwa Dios íiwitáisecaalíni, yá càmítacué píalimá pimáalàidacani. Iná cayábacué nuénánái, ipíchanácué pimànica ùwicái Dios íipunita — íimaca nalí yái Gamalielca. Néese judío íiwacanánái neebáca iyúwa Gamaliel yàalàaná nía.

⁴⁰ Yá namáidaca apóstolnái nàatalépináwa àniwa. Yá needáca apóstolnái ibàle, nanúadáidaca nía àicu iyú, treinta y nueve yàawiría nacapèedáidaca nía àicu iyú. Yá nachùuliaca apóstolnái càmínápiná quirínama nacàlidaca Jesús iináwaná ìwali. Néese namàacaca namusúacawa. ⁴¹ Níái apóstolca nèepùacawa judío íiwacanánái íicha. Casímáica nawàwa, nàaca nacái Dios irí cayábéeri, Dios iicácáinaté nía cáimiétaquéeri iyú, imàacáanápínaté nàuwichàacawa Jesús irípiná, neebáidacáiná itàacái. ⁴² Apóstolnái càmítaté nayamáida néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái Jesús iináwaná ìwali, yái Mesíasca Dios ibànuerícaté icùacaténá israelitanái. Néewáidacaté wenàiwica èeri imanùbaca templo irícu, wenàiwicanái icapèe irícu nacái.

6

Se nombra a siete diáconos

¹ Néenialité manùbáwanái nàacawa mamáalàacata níái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Madécaná judíonái itàaníyéica griego itàacái iyú nàanàacaté áiba cáli néese naicácaténaté judíonái yàasu culto Jerusalén iyacàlená néré. Nadécanáami neebáidaca Jesús ìwali, yá nayamáacawa néré. Nàyaca nèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeyéimicawa íicha, íná canáca nalí nayáapíná. Apóstolnái iwacùacaté nayáapíná èeri imanùbaca níái imáapuèyéica yàacàsi, quéwa nawàwacutácaté quiríta yàacàsi níái itàaníyéica griego itàacái iyú. Iná níái itàaníyéica griego itàacái iyú nataánica áibanái judíonái ìwali báawéeri iyú, itàaníyéica hebreo itàacái iyú. ² Néese níái doce namanùbaca apóstol nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá apóstolnái íimaca nalí:

—Càmíta cayába wayamáida wacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí wawacùacaténá yàacàsi catúulécanéeyéi irí. ³ Iná píacué wéénánáica, picutácué siete namanùbaca asíanái pèewiwa. Iwàwacutá cayába náiwitáise, càmíiyéi áibanái icháawàa ibáyawaná ìwali. Iwàwacutá nacái cáalíacáica nía, iwàwacutá nacái Espíritu Santo icùaca náiwitáise. Yásí wachùulía nawacùanápíná yàacàsi catúulécanéeyéi irí. ⁴ Néese wía apóstolca wasutápiná wíawawa Dios íicha mamáalàacata, wéewáidaca nacái wenàiwica Dios itàacái iyú, Jesús iináwaná ìwali —náimaca níái apóstolca.

⁵ Yá abédanamata náiwitáise canánama ìwali yái apóstolnái icàlidéerica nalí ìwali. Yá needáca Esteban, abéeri yeebáidéerica Jesús itàacái manuísíwata, Espíritu Santo icuèeri

nacái Esteban íiwitáise. Needáca nacái Felipe, Prócoro nacái, Nicanor nacái, Timón nacái, Parmenas nacái, Nicolás nacái, yái Antioquía ñyacàlená mìnalica, abéeri càmlíri israelita quéwa iwènúadéericaté íiwitáisewa Dios irípiná yeebáidacaténá càide iyúwa judíonái yeebáidáaná. ⁶ Néese natéca níai siete namanúbaca asíanái apóstolnái yàatalé. Yá apóstolnái isutáca nalí Dios, namàacaca nacáapiwa sietéeyéi ñwali náasáidacaténá macái wenàiwica irí náibaidáanápínaté Dios irí, níai sietéeyéica imanúbaca diáconoca.

⁷ Néeseté macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca Dios itàacái Jesús iináwaná ñwali manúbéeyéi wenàiwica irí cachàiniwanái mamáalàacata. Yá máini manúbaca nía mamáalàacata Jerusalén ñyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Manúbéeyéi nacái sacerdotenái judíonái neebáidaca Jesús itàacái.

Arrestan a Esteban

⁸ Abéeri diácono, ípidenéericaté Esteban, itàaníri cayába Dios íiwitáise iyú, ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàni nacái yái càmlírica wenàiwica idé imànica, Dios íiwitáise iyú. ⁹ Nàyacaté Jerusalén ñyacàlená irícu abénaméeyéi Esclavos Libertados nàasu yéewáidacàalu néená, Cirene yàasu cáli néeséeyéi, Alejandría ñyacàlená néeséeyéi nacái, Cilicia yàasu cáli néeséeyéi nacái, Asia yàasu cáli néeséeyéi nacái. Macáita natàanica Esteban yáapicha, chàinisíri iyú wenàiwicanái yàacuésemi. Nasutáca néemìlawa Esteban, náalimáidacaténá naicáwani, nawàwacáinaté náasáidaca càmitasa báisíritáni, yái Esteban itàacáica. ¹⁰ Quéwa, canácata yéewaná namawèñladaca Esteban yàasu tàacáisi, itàanícáiná cáaliacáiri iyú, Espíritu Santo íiwitáise iyú. ¹¹ Néeseté nàaca áibanái irí plata nacàlidáanápíná nachìwawa néemìacasa Esteban itàanica báawéeri iyú profeta Moisés ñwali, Dios ñwali nacái. ¹² Càité báawaca namànica Jerusalén ñyacàlená mìnánái íiwitáise, nía nacái Jerusalén íiwacanánái, nía nacái yéewáidéeyéica wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú. Yá napìacatéwa Esteban yàatalé, náibàacani, yá natécani nacháawàacaténá iináwaná ñwali, Junta Suprema yàacuésemi, níai judío íiwacanánái béeyéica. ¹³ Needáca áibanái àniwa natàanícáténá nachìwawa Esteban ñwali. Yá náimaca Esteban ñwali:

—Yái asíalica itàanica mamáalàacata báawéeri iyú wàasu templo ñwali, yái wàasu templo mabáyawanéerica. Itàanica báawéeri iyú Dios itàacái ñwali, profeta Moisés itànèericaté. ¹⁴ Wadéca wéemìlaca icàlidáaná Jesús Nazaret ñyacàlená néeséerimi imáalàidapínása wàasu templo, iwènúadapínása nacái wáiwitáise profeta Moisés itàacái íicha —náimaca namànica nachìwawa.

¹⁵ Néese macáita náiwacanánáica, nía nacái yáawinéeyéicawa néré naicáidaca Esteban irí. Yá naicáca Esteban inàni icànaca càiride iyúwa ángel inàni icànaná.

7

Defensa de Esteban

¹ Néeseté, sacerdote íiwacaliná isutáca yéemìlawa Esteban asáisí báisícaalíni, yái náimáanáca nacháawàanáca Esteban iináwaná ñwali. ² Néese Esteban íimaca nalí: “Píacué nuénánáica, wacuèrinánái béeyéi nacái, péemìacué nulí: Wacuèriná Dios icànéeri máini mèlumèluíri iyú, yácata imàaquéericaté yáawawa wàawirimi Abraham íicácani Abraham ñyacaalíte Mesopotamia yàasu cáli ínata, ipíchawáiseté yàacawa ñyacaténá Harán ñyacàlená irícu. ³ Dios íimacaté Abraham irí: ‘Pimàaca piasu cáliwa, péenánái nacáíwa. Pìawa áiba cálire núsáidéeripíná pirí’, íimacaté yái Diosca. ⁴ Néese Abraham yàacatéwa Caldea yàasu cáli íicha, yàacawa ñyacaténá Harán ñyacàlená irícu. Néese Abraham yáaniri yéetácadénáamiwa, yá Dios itéca Abraham íinatalépiná yái cáliquéi càicuéca pìyacuéca siùcade. ⁵ Quéwa Dios càmitaté imàaca Abraham idèñlaca yái cálica, ibatàa ibàlùacatáipínáwa yàabàli iyúwa, càmitaté Dios yàaca cáli Abraham irí. Dios íimacáita Abraham irí yàanápínaté iríni, yéewanápíná Abraham itaquénáinámi idèñlaca yái cálica, Abraham yéetácadénáamitéwa, éwitaté méenibecáanítàacáwa yái Abrahamca yáté èerimicaté. ⁶ Dios icàlidacaté Abraham iríni nacái itaquénáinámi nàyanápinaté

iyúwa canéeyéi yàasu cáli áiba cáli íinata. Dios íimacaté nàyáanápínaté néré càulenáwaca, áibanái yàasu wenàiwicapínaté nía, yá nacái yáara cáli néeséeyéica nàuwichàidáanápínaté Abraham itaquénáinámi cuatrocientos camuípínaté. ⁷ Quéwa Dios íimacaté Abraham irí: ‘Nùuwichàidapíná níara iyéeyéica áiba cáli íinata imàníyépínáca yàasu wenàiwicawa pitaquénáinámi. Yá pitaquénáinámi namusúapínáwa íicha yáara cálica, yásí nàapíná nucàaluíniná cháí Canaán yàasu cáli’, càité íimaca yái Diosca. ⁸ Dios imànicaalíte wawàsi Abraham yáapicha, yáté ichùuliaca Abraham imànínapíná circuncisión yéenibe aslanái iríwa nawàwalicaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía, yéeyéica icàaluíniná. Iná idécanáamité Abraham ìiri Isaac imusúaca iicá èeri, yáté Abraham imànica circuncisión Isaac irí Isaac idèniacaalíte ocho èeri. Càita nacái Isaac imànicaté circuncisión ìiri iríwa íipidenéericaté Jacob. Jacob imànicaté nacái circuncisión yéenibe aslanái iríwa doce namanùbaca. Néese Jacob yéenibe docéeyéica imanùbaca, níacata wàawirináimica, wía doce wamanùbaca Israel itaquénáinámi yàawiriaca.

⁹ “Wàawirináimica níái Jacob yéenibecaté. Néeseté báawaca naicáca naméeréeriwa José, cayábacáiná náichani. Yáté nawéndaca José áibanái irí natécaténáni Egipto yàasu cáli néré. Quéwa Dios yàacawéeridacaté José Egipto yàasu cáli néeni. ¹⁰ Yáté Dios iwasàaca José yùuwichàacáisi íicha. Dios imàacaca cáaliacáicani, yái Joséca, iná faraón, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli, cayábacaté iicáca José. Yáté faraón imàacaca José icùaca yáapicha Egipto yàasu cáli. Imàaca nacái José icùaca faraón icapèe manuiri.

¹¹ “Néeseté máapicái iyacaté Egipto yàasu cáli imanuíca, cháí wàasu cáli íinata nacái, íipidenácatelécaté Canaán. Yá macái wenàiwicanái yùuwichàacatéwa báawanama máapicái iyú. Wàawirináimi nacái càmítaté nàanàa nayáapínáwa cháí nàasu cáli íinatawa. ¹² Quéwa Jacob yéemiacaté Egipto yàasu cáli iináwaná nàwacáidacaté trigo ituíná Egipto yàasu cáli néeni. Iná Jacob ibànùacaté néré yéenibewa, níái wàawirináimica. Néeseté nàacawa Egipto néré idàbáanaté nàacawa. ¹³ Néeseté nàacawa néré pucháibáanaté yàawiriapíná, yáté José icàlidaca iináwanáwa yéénánái iríwa néenásàiricani. Iná yéewa, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli, yáaliacawa nacái José ìwali, càinácaalí íiwitáaná wenàiwicacani. ¹⁴ Néeseté José ibànùacaté tàacáisi yáaniri Jacob iríwa itéénápínaté yáapichawa yéénánáiwa macáita Egipto yàasu cáli nérépinaté. Nàyacaté setenta y cinco namanùbaca aslanái Jacob yéenibeca, itaquénái nacái, manùbéeyéi inanái nacái. ¹⁵ Càité Jacob yàacawa iyacaté Egipto yàasu cáli íinata. Jacob yéetácawa néré máinícaalíte béericani. Wàawirináimi nacái béeyéicaalíte nía, yá néetáté nacáiwa Egipto yàasu cáli íinata. ¹⁶ Néeseté Jacob yáapimi natécawa Siquem néréni nabàliacaté nani càliculli irícu, yái càliculli Abraham iwènièricaté Hamor yéenibe íicha níái Siquem mìnánáica.

¹⁷ “Mawiénicaalíte néenáiwaná Dios imànicatáipínaté càide iyúwaté íimáaná Abraham irí, yáté madécanáca nía, níái Israel itaquénáinámica Egipto yàasu cáli néré. ¹⁸ Néeseté madécaná camuí idécanáamité José yéetácawa, yá áiba nacuèriná Egipto mìnali idàbaca icùaca Egipto yàasu cáli càmílicaté yáaliíwa José iináwanámi ìwali. ¹⁹ Néese nacuèriná ichìwáidacaté wàawirináimi. Yáté imànica nalí báawéeri. Ichùuliaca náuca néenibewa quìraslínái néetacaté natewa. ²⁰ Yáté èerica Moisés imusúaca iicá èeri. Yá cayábéeri Dios iicáca yái quìraslìca. Moisés isèenái icùacani máisiba quéeri nacapèe irícuwa. ²¹ Néese iwàwacutá namàacaca méetàuculétani. Quéwa faraón íidu yàanàaca yái sùmàica, yá uedácani uìripínáwa, yá udàwinàacani càide iyúwa uìrisíwa. ²² Càité Moisés yéewáidacawa macái wawàsi ìwali Egipto yàasu cáli néeséeyéi yáallánacawa. Yá Moisés itàaníca cáaliacáiri iyú, cachàiníiri nacái íiwitáise.

²³ “Néese idécanáamité idèniaca cuarenta camuí, yá Moisés iwàwacaté ipáchiaca yéénánái yàataléwa, níái israelitaca. ²⁴ Néré iicáca Egipto yàasu cáli néeséeri icapèedáidéeri israelitasàiri. Yá Moisés yàacawa iyúudàacaté nani catúulécaneeri israelita. Moisés inúaca Egipto yàasu cáli néeséerica. ²⁵ Moisés iyúunáidacáiná yéénánái yáaliacawa Dios imàacáanápínaté Moisés iwasàaca nía nàuwidenái íichawa, níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Càmítaté

quéwa càì nàináidacawa, níái israelitaca. ²⁶ Néese mapisáináami àniwa Moisés yàanàaca pucháiba israelitanái ipéliayaquéeyéiwa. Yá Moisés iwàwa namàacáyacacawa. Iná íimaca nalí: ‘Abémisanacuéca pía, ¿cánacué pimàni báawéeri piríwáaca?’ íimaca yái Moisésca. ²⁷ Néese yái asíali imàníricaté báawéeri yéénàsàiri iríwa iwesíaca íichawa Moisés. Yá íimaca Moisés irí: ‘¡Pía càmlírita icùa wía! ¿Cáná yéewaná pìalàa wáichawáaca wía? ²⁸ ¡Càmita píalimá pinúaca núa càide iyúwa pinúaná Egipto mìnali táquicha!’ íimaca. ²⁹ Néese Moisés yéemìacaalíni, yá ipìacawa Egipto yàasu cáli íicha. Yá yàacawa Madián yàasu cáli néré. Moisés iyacaté néré càide iyúwa canéeri yàasu cáli. Néeseté yeedáca yàacawéetúapináwa. Yá idèniaca yéenibewa pucháiba asíanái.

³⁰ “Néese áiba cuarenta camuí idénáami, yáté Moisés iyaca manacúali yùucubàa càinàwàiri mawiénita manuíri dúli irí íipidenéeri Sinaí. Yá Moisés iicáca Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani quichái yèewíise, maléenéeri àicu yèewíise, yeeméeriwa quichái iyú. ³¹ Yá Moisés icalùadacawa iicáca yái yéénáiwánási nacáirica. Néese yàacawa mawiénita iicácaténá cayábani, yá yéemìaca Wacuèriná Dios itàacái. Dios íimacaté Moisés irí: ³² ‘Núacata yái Dios píawirinái yèerica icàaluíniná. Núacata yái Dios icuèrica Abraham, Isaac nacái, Jacob nacái’, íimacaté yái Diosca. Yá Moisés itatáca icalùniwa. Yá cáaluca iicáidaca néré. ³³ Néese Wacuèriná Dios íimaca irí: ‘Píwatàa píichawa pizapatoníwa pìacaténá núcàaluíniná, pibàlùacáináwa nuípunita, núa mabáyawanéerica. ³⁴ Báisíta nudéca nuicáca nàuwichàanáwa, níái wenàiwica cáininéeyéica nuicáca iyéeyéica Egipto yàasu cáli néré. Nudéca nuémìaca nasàna náicháaníca manuísíwata. Iná nudéca nulicùacawa nuwasàacaténá nía nàuwidenái íichawa. Iná aquialé, nubànùapiná pía Egipto yàasu cáli néré’, íimaca yái Diosca.

³⁵ “Ewitaté canácaáníta iwèni naicáca Moisés náimacaalíte irí: ‘¡Pía càmlírita icùa wía, canáca yéewaná pìalàa wáichawáaca wía!’ càì náimacaté, càicáaníta Dios ibànùacaté nalí Moisés nacuèrinápináca iwasèeripinacaté nía nàuwidenái íichawa. Yái Dios càiri iicácanáwade iyúwa ángel imàaquéerica yáawawa Moisés iicácani maléenéeri àicu yèewíise yeeméericawa quichái iyú, yácata yái Diosca yàacawéeridéericaté Moisés iwasàacaténaté, icùaca nacái níái israelitaca. ³⁶ Yáté Moisés yàacawa Egipto yàasu cáli néré. Néese Moisés iwasàacaté wàawirináimi Egipto yàasu cáli íicha. Moisés imànicaté madécaná Dios ichàini iyú càmlíri idé áiba wenàiwica imànica, iwasàacaténaté israelitanái. Càité Moisés imànicani Egipto yàasu cáli néeni, Mar Rojo yàasu manuíri úni néré nacái, manacúali yùucubàa càinàwàiri nacái idècunitàacá nèepunícawa chuìri cáli íinatabàa cuarenta camuí. ³⁷ Yácata Moisés icàlidéericaté wàawirináimi irí nacái: ‘Aibaalipiná Wacuèriná Dios ibànùapinacué piríwa profeta péenátacuéwa, nuíwitáise nacáirica’, íimacaté yái Moisésca. ³⁸ Yácata Moisés nacái iyéericaté Israel itaquénáinámi yáapicha ìwacáidáyaquéeyéicawa chuìri cáli néré néemìacaténá Dios itàaníca nalí. Moisés itàanícaté Dios yáapicha càiri iicácanáwade iyúwa ángel Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé, yá Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmaliçuise wàawirináimi irí. Yácata Moisés nacái yéemièricaté Dios itàacái icàlidéerica càinácaalí iyú Dios yàaca wenàiwica nacáuca càmlíri imáalàawa, yéewacaténá Moisés icàlidaca walíni yái tàacáisica.

³⁹ “Wàawirináimi quéwa càmitaté nawàwa neebáidaca Moisés itàacái. Nawàwacaté náucaca náichawa meedáni, nawàwaté nacái nèepùacawa Egipto yàasu cáli néré. ⁴⁰ Inaté idècunitàacá Moisés iyaca Dios yáapicha Sinaí yàasu manuíri dúli ipùataliculé, yá wàawirináimi náimacaté Aarón irí, yái Moisés ibèerica: ‘Pimàni walí wàasu cuwáináipiná icuèyéipiná wía, càmicáiná wáallíawa càinácaalí iyáaná yáara Moisésca yeedéerimicaté wía Egipto yàasu cáli íicha’, náimaca. ⁴¹ Néeseté namànica ídolo, pacá yéenibe yéénáiwáná, nàasu cuwáisàiripináwa. Yá nanúaca napírawa iyúwa sacrificio ídolo irí, nàacaténá cuwáisàiri icàaluíniná. Yá casímáiri iyú namànicaté manuíri fiesta ídolo irípiná, nàacaténá cayábéeri nàasu cuwáisàiri iríwa, yái ídolo namàníricaté nacáapi iyúwa. ⁴² Inaté Dios iwènúadaca íiwitáisewa náicha, yá imàacaca nàaca dùlupùta icàaluíniná yéewacaténá nàuwichàacawa

nabáyawaná ìwalísewa. Càité Dios yàasu profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté:

‘Píacué israelitaca, bàaluité càmítacué pì cayába nucàaluíniná sacrificio iyú, ofrenda iyú nacái, idècunitàacá pèepunícawa cuarenta camuí manacúali yùucubàa càinàwàiri:

⁴³ ¡Càmíirita! Nùalíacatéwa pìacuéca mamáalàacata cuwáisàiri Moloc icàaluíniná, yá nacái cuwáisàiri Refán yàasu dùlupùta nacái, níara cuwáiná yéenáiwana pimàníyéicatécué picáapi iyúwa, pimànicaténácué nuícha culto nalípiná. Iná núucapínácué píawa pìasu cáli íchawa, máini déeculé Babilonia ìyacàlená ícha’, ímacaté yái Diosca.

⁴⁴ “Manacúali yùucubàa càinàwàiri, wàawirináimi nadènlacaté Dios yàasu manuíri capìima mabáyawanéeri ímamísìri, yái nasutácatáipiná Dios ícha. Nacùacaté pucháiba íba sàabadéeyéi capìima irìcu, níai íbaca Dios itànèeyéicaté ìwali itàacáiwa. Namànicaté Dios yàasu manuíri capìima ímamísìri càide iyúwa Dios ichùullánaté Moisés. Yaté Moisés ichùullàca namànicani càide iyúwa iicáanaté yéenáiwana nacáiri irìcuíse Dios imàaquéericaté Moisés iicáca Sinaí yàasu manuíri dúli ipùatalìculé. ⁴⁵ Néeseté wàawirináimi yeedáca Dios yàasu capìima nasèenáimi íchawa. Néese wàawirináimi yàanèeyéicaté Josué yáapicha, natéca Dios yàasu capìima aléi wàasu cáli ínatalé idécanáamité namawèniadaca áibanái wenàiwica wàasu cáli ícha. Níara áibanái wenàiwicanái íiwitáanaca, Dios yúucacaté nía wàasu cáli ícha yàacaténaté nàasu cáli wàawirináimi irí. Wàawirináimi nadènlacaté yái manuíri capìima ímamísìri àta rey David yàasu èeripínaté. ⁴⁶ Néeseté Dios imànica cayábéeri rey David irí, cayábacáiná iicáca David íiwitáise, íná David iwàwacaté imànica wàlisà capìisíwa Dios ìyacatáipiná, yái Dios Jacob itaquénáinámi nèericaté icàaluíniná, níai wàawirináimica. ⁴⁷ Quéwa Dios imàacacaté rey David ìri Salomón imànica Dios yàasu templo. ⁴⁸ Quéwa Dios chènuníséeri càmíta ìya templo irìcu wenàiwicanái imànírìca icáapi iyúwa. Càité Dios yàasu profeta Isaías ímacaté Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté:

⁴⁹ ‘Núacata yái Dios ìyéerica chènuniré, máini nacái achúméeri nuícha èeriquéi. Canácata wenàiwica yáaliméeri imànica nucapèe, nuyamáacatáipináwa,

⁵⁰ núacáiná máini manuíri náicha macáita yái wawàsi nudàbéericaté’, ímacaté yái Diosca”, ímaca nalí yái Estebanca.

⁵¹ Yá Esteban icàlidaca nalíni àniwa níai judío íiwacanánáica: “Píacué quéwa, mamáalàacatacué càmíta piwàwa peebáidaca Dios itàacái. Càmítacué piwàwa péemìaca Dios itàacái. Pínáidacuécawa piwàwalìcuísewa càide iyúwa wenàiwica càmíiyéi yáalíawa Dios ìwali. Pìùwídecuéca pimànica Espíritu Santo càiripínata. Pínáidacuécawa càide iyúwa pìawirináimi nánáidáanáwa bàaluité. ⁵² Pìawirináimicué namànicaté báawéeri macáita Dios yàasu profetanái irí, níai icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Pìawirináimicué nanúacaté wenàiwica icàlidéeyéicaté tàacáisi íméericaté Jesús yàanàanápínaté yái mabáyawanéerica. Néese siùcade idéca yàanàaca yái mabáyawanéerica Jesucristo, quéwa picháawàacatécué Jesucristo, yaté pinúacuécani. ⁵³ Péemìacatécué Dios itàacái ángelnái icàlidéerica wàawirináimi irí, quéwa càmítacué peebáida yái tàacáisica”, ímaca yái Estebanca.

Muerte de Esteban

⁵⁴ Néeseté idécanáami judío íiwacanánái yéemìaca Esteban icàlidáaná nalíni, yá máini calúaca nía. Yá naamíaca nayéiwa nalúa iyúwa. ⁵⁵ Quéwa Espíritu Santo icùaca Esteban íiwitáise, yá Esteban iicáidaca chènuniré, yá iicáca Dios ìyacàle irìculé icànéerica Dios icamalá iyú. Esteban iicáca nacái Jesús ibàluèricawa Dios yéewápuwáise. ⁵⁶ Yá Esteban ímaca:

—Píicácué nacái núapichani. Nuicá capìraléeri cáli yàacuèricawa. Nuicá nacái yái asìali Dios néeséerica ibàluèricawa Dios yéewápuwáise —ímaca yái Estebanca.

⁵⁷ Quéwa judío íiwacanánái nabàllacáita meedá nàuiwiwa nacáapi iyúwa Esteban itàacái ícha. Néemíanicawa quéwanáta cachàiníiri iyú. Yá napìaca náibàaca Esteban. ⁵⁸ Yá

namusúadacani yàcalé ícha. Néese níái icháawèeyéica Esteban iináwaná ìwali náucaca náichawa nàasu ruana nacáiriwa. Abéeri aslali ípidenéeri Saulo icùaca nalípiná nàasu ruana nacáiri. Yá nadàbaca nanúaca Esteban íba iyú.

⁵⁹ Idècunitàacá nanúaca Esteban íba iyú, Esteban isutáca yáawawa Jesús ícha mamáalàacata, ímaca Jesús irí: “Nuíwacali Jesús, peedácàatéta nucáuca”, ímaca yái Estebanca. ⁶⁰ Néese Esteban yúuwàa ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa, yá ímaca cachàiníiri iyú: “¡Nuíwacali, pimàaca piwàwawa nabáyawaná ícha yái nanúanáca núa!” ímaca yái Estebanca. Idécanáamité còi ímaca, yá yéetácawa Estebanca.

8

Saulo persigue a la iglesia

¹ Yái Saulo abédanamata íiwitáise náapicha, níái inuényéicaté Esteban. Yaté èerica manùbéeyéi nàuwideca namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená ìricu. Nadàbaca namànica ùwicái cachàiníiri iyú yeebáidéeyéi ípunita. Iná macáita yeebáidéeyéica Jesús nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená ícha Judea yàasu cáli nérépiná, Samaria yàasu cáli nérépiná nacái. Níawamita apóstolnái càmíiyéi yèepùawa Jerusalén ícha. ² Abénaméeyéi aslanái yeebáidéeyéi Dios itàacái cáaliacáiri iyú natéca nabàliawa Estebanmi. Yá náicháanica íiwitáise cachàiníiri iyú. ³ Quéwa Saulo iwàwacaté imáalàidaca macáita yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá itéca úwinái, iwàlùacawa nacapèe ìriculé macáita íbàacaténá aslanái, inanái nacái, yá úwinái iwatàidaca nía nacapèe ìricúisewa, yá Saulo ibànùaca nía presoíyéi ibànalìculépiná.

Anuncio del evangelio en Samaria

⁴ Quéwa áibanái iwàwacutéeyéicaté ipìacawa Jerusalén ìyacàlená ícha, nàacatéwa nacàlàlìacawa madécaná yàcalé néré, yá àta alénacaalíté nàacawa nacàlidaca yái tàacáisi ímèerica Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁵ Aiba Felipe, abéeri néená níái imusuéyéicatéwa Jerusalén ìyacàlená ícha, yàacawa manuíri Samaria ìyacàlená néré. Yá idàbaca icàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali. ⁶ Madécaná wenàiwica nàwacáidáyacacawa néré, yá néemìaca cayábéeri iyú yái tàacáisi Felipe icàlidéerica, naicácáiná Felipe imànica madécaná Dios ichàini iyú yái càmírica wenàiwica idé imànica. ⁷ Felipe yúucacaté demonio madécaná wenàiwica ícha. Yá demonionái yàacawa yéemíaniyéiwa wenàiwicanái ícha. Felipe ichùnìaca nacái madécaná máapinéeyéi iiná, áibanái nacái éeruíyéi yàabàli. ⁸ Iná yéewa casíimáica nawàwa manuísíwata níái Samaria ìyacàlená mìnánica.

⁹ Quéwa ìyacaté néeni abéeri aslali ípidenéerica Simón. Quéechatécáwa imànicaté imàliyéidewa yàcalé ìricu, yácáiná camàliquéericaní, yái Simónca. Ichìwáidacaté Samaria ìyacàlená mìnánái, ímacáinaté ìwaliwa máinírìsa cachàinica íiwitáise. ¹⁰ Quéechatécáwa macáita Samaria ìyacàlená mìnánái, sùmanái, béeyéi nacái macáita neebáidacaté Simón itàacái. Yá náimacaté nalíwáaca: “Yácata náimèerica ìwali idènièricasa Dios íiwitáise manuíri”, náimacaté Simón ìwali.

¹¹ Quéechatécáwa néemìaca irí cayábéeri iyú yái Simónca, ichìwáidacáinaté wenàiwica imàlica iyúwa madécaná camuí. ¹² Quéwa neebáidacaté yái cayábéeri tàacáisi Felipe icàlidéerica nalí, ímèerica Dios icùaca yàasu wenàiwicawa, yái tàacáisi Jesucristo ìwali nacái, ínáté nabautizácawa, níái aslanáica, inanái nacái, yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. ¹³ Yái Simónca nacái yeebáidacaté Jesús iináwaná ìwali, yá ibautizácawa. Néese Simón yàacawa Felipe yáapicha, Simón ínàidacáináwa manuísíwata iicáidaca Felipe irí Felipe imànicáiná manuísíwata madécaná wawàsi càmíiri wenàiwica idé imànica.

¹⁴ Néeseté apóstolnái íyéeyéica Jerusalén ìyacàlená ìricu, néemìaca naináwaná Samaria ìyacàlená mìnánica neebáidacaté Dios itàacái Jesús ìwali, íná apóstolnái nabànùaca Pedro, Juan nacái nàacaténáwa Samaria ìyacàlená néré. ¹⁵ Idécanáami nàanàaca Samaria ìyacàlená néré, yá Pedronái nasutáca nalí Dios ibànùanápíná Espíritu Santo nawàwalìculé. ¹⁶ Càité

apóstolnái isutáca Dios ícha càmicáinácáwa Espíritu Santo yàanàa Samaria ìyacàlená mìnánái ìwali, ibatàa abéeri ìwalipiná, càmitàacáwa yàanàa nàwali. Nabautizácáitawa Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, náasáidacaténá neebáidaca itàacái. ¹⁷ Néese Pedro, Juan nacái namàacaca nacáapiwa nàwali níái Samaria ìyacàlená mìnánáica. Càité Espíritu Santo yàanàaca nàwali yàacawéeridacaténá nía.

¹⁸ Simón iicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo yàanàaca nàwali apóstolnái namàacacaalíte nacáapiwa nàwali, yá Simón iwàwacaté yàaca plata apóstolnái irí nawéndacaténá irí yái Espíritu Santo ichàinica. ¹⁹ Simón ímaca nalí:

—Pìacué nacái nulí yái pichàinicaawa yéewanápiná nacái numàacacaalí nucáapiwa caw-ínácaalí ìwali, yásí yàanàaca nàwali yái Espíritu Santoca —ímaca yái Simónca. ²⁰ Yá Pedro ímaca irí:

—¡Píá imáalèeripinácawa yàasu plata yáapichawa!, càmicaalí piwènúada píiwitáisewa báawéeri ícha, piyúunáidacáiná píalimápiná piwèniaca Espíritu Santo ichàini píasu plata iyúwa, yái Espíritu Santo Dios yèerica wenàiwicanái irí mawèníiri iyú. ²¹ Canáca yéewaná peedápiná piríwani, càmicáiná cayába píiwitáise Dios iicápiná. ²² Piúca píichawa yái píiwitáisecewa báawéerica. Pisutá píawawa Dios ícha manuísíwata. Cawàwanáta imàaca iwàwawa píbáyawaná ícha, yái píináidáanácawa báawéeri iyú Espíritu Santo ìwali. ²³ Nualíacáináwa ipisíríca piwàwa lúasi iyú càide iyúwa ipisírí culáli, yá nacái píiwitáise báawéeri idacùaca píá —ímaca yái Pedroca. ²⁴ Yá Simón ímaca nalí:

—Pisutácué Dios ícha nulípiná ipíchaná imàacaca yàanàaca nùwali yái píiméerica nulí ìwali —ímaca.

²⁵ Néese níái apóstolca, nadécanáamité nacàlidaca naináwanáwa neebáidaca Jesús itàacái, nadécanáami nacái néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yá nàacawa náicha. Nacàlidaca nacái yái cayábéeri tàacáisica Jesús ìwali áiba yàcalé irìcubàa Samaria yàasu cáli ínatéeyéica iyaca. Càité nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa.

Felipe y el funcionario etiope

²⁶ Néeseté àniwa Wáiwacali yàasu ángel ímaca Felipe irí: “Píawa sur iwéré àyapu irìcubàa yèericawa Jerusalén ìyacàlená ícha Gaza ìyacàlenámi nérépiná”, ímaca yái ángelca. Yáara àyapu yèericawa manacúali yùuculé càináwàiri, canácatalé wenàiwica. ²⁷ Yá Felipe yàacawa. Néese Felipe yàanàaca aslali àyapulìcubàa, Etiopía yàasu cáli néeséeri. Yácata nàasu wenàiwica cachàiníiri, gobiernosàiri, íibaidéerica Etiopía yàasu cáli icuèrinásàatúa irí, icùaca ùasu cawèníiri. Quéechatécáwa yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré yàacaténá Dios icàaluíniná. ²⁸ Néeseté yái aslali yèepùacawa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa. Yàacawa yàasu carro irìcuwa, caballonái iwatàidéerica yèepunícawa yáamiwáisewa. Yáawinéericawa iyaca yàasu carro irìcuwa iléeri néeni Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu.

²⁹ Yá Espíritu Santo ímaca Felipe irí àniwa: “Píawa yàatalé yái carroca”, ímaca yái Espíritu Santoca. ³⁰ Iná Felipe ipiàcawa néré, yàanàaca carro yàatalé, yá Felipe yéemlaca etiopesàiri itàacái iléeca Dios itàacái profeta Isaías itànèericaté cuyàluta irìcu. Yá Felipe isutáca yéemlawani:

—¿Péemlasica càinácaalí ímáaná yái piléerica? —ímaca yái Felipeca. ³¹ Yá etiopesàiri ímaca irí:

—Càmita yéewa nuémìlaca càinácaalí ímáaná canácáiná yéewáidéeri núa —ímaca. Yá isutáca Felipe ícha wawàsi iwàlùanápíná yáawinacawa yáapicha carro irìculé Felipe yéewáidacaténáni. ³² Yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté ímaca:

“Natéca nanúawani càide iyúwa nanúacaalí napìrawa ovejawa iyúwa sacrificio, càide iyúwa cordero ibàlùacaalíwa nàacuésesemi níái idaluéyéica ichùna. Quéwa càmita itàaní nalí báawéeri iyú, níái imàníiyéica irí báawéeri, càmita nacái icuísá íchawa nía.

³³ Yá nawàwaca nabáiniadacani, naicáaníca iquíniná. Ewita càmicáanítaté imàni ibáyawanáwa, càicáaníta nàuwichàidacani. Canácata itaquénáinápiná nanúacáináni”,

càité itànàaca yái profeta Isaíasca. ³⁴ Néese yái gobierno icuèriná etiopesàiri ímaca Felipe irí:

—Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni cawinácaalí wenàiwica ìwali profeta icàlidaca yái tàacáisica. ¿Icàlidasica ìwaliwata, áiba ìwalitasica nacái? —Ímaca.

³⁵ Néese Felipe icàlidaca irí yái cayábéeri tàacáisi Jesús ìwali. Quéechatécáwa Felipe icàlidaca iríni càinácaalí ímáaná yái tàacáisi profeta Isaías itànèericaté. Isaías itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íméerica Jesús yàanàanápínaté yùuwichàacaténátéwa, yái tàacáisi etiopesàiri iléericaté. ³⁶ Néese nachàbaca nàacawa úni néenibàa, yá gobierno icuèriná ímaca Felipe irí:

—Piicá úni; ¿cayábasica pibautizáca núa? —Ímaca. ³⁷ Néese Felipe ímaca irí:

—Uwé, peebáidacaalí Jesús itàacái macái piwàwalícuísewa —Ímaca yái Felipeca. Néese asìali ímaca:

—Nuebáidaca Dios Iiricani yái Jesucristoca —Ímaca.

³⁸ Néese etiopesàiri ichùuliaca nayamáidaca carro, yá nalicùacawa úni yáaculé, yá Felipe ibautizácani. ³⁹ Namichàacatéwa úni yáacuíse, yáta Espíritu Santo Wáiwacali ibànùnerica, itéca Felipe. Gobierno icuèriná càmita quirínama iicáca Felipe. Néese etiopesàiri yèepùa yàacawa yàasu cáli nérépináwa àniwa casíimáica iwàwa manuísíwata. ⁴⁰ Yáta Felipe yàanàaca Azoto ìyacàlená néré, yá icàlidaca nalíni yái tàacáisi cayábéerica Jesús iináwaná ìwali. Néese Felipe ipáchiaca yèepunícawa macái yàcalé irìcubàa ìyèeyéica àyapu ìwalibàa, yá icàlidaca macái yàcalé irìcuni àta yàanàacatalétaté Cesarea ìyacàlená néré.

9

Conversión de Saulo

¹ Quéwa Saulo icutácaté mamáalàacata inúanápiná wenàiwicanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná Saulo yàacawa sacerdote ìiwacaliná yàatalé. ² Saulo isutáca íicha ibànùanápíná tàacáisi Damasco ìyacàlená néré, judiónái yéewáidacàalu imanùbaca ìiwacanánái irí, namàacacaténá Saulo ìibàaca yeebáidéeyéi, asìanái, inanái nacái, ìyèeyéica Damasco irìcu, itécaténá nía presoíri iyú Jerusalén ìyacàlená néré. ³ Idécanáamité Saulo yeedáca iríwa cuyàluta namanùbaca, yá yàacawa Damasco ìyacàlená nérépiná. Iyacaalíte mawiénita Damasco irí àyapulìcubàa, yáta camalási chènuníiséeri icànacaté Saulo itéese máiní mèlumèluíri iyú. ⁴ Yá Saulo yúuwàa irìacawa cáli íinatalé, yéemìaca tàacáisi. Yái tàacáisi ímaca Saulo irí: “Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?” Ímaca yái tàacáisica.

⁵ Saulo isutáca yéemìawani: “¿Cawiná pía, Nuíwacali?” Ímaca yái Sauloca. Yái tàacáisi ímaca Saulo irí: “Núacata yái Jesús. Núacata yái piùwidéerica pimànica. Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipéliacáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalícu”, ímaca yái Wáiwacalica. ⁶ Yá Saulo itatáca icalùniwa. Néese ímaca: “Nuíwacali, ¿càinásica piwàwa numànica?” Ímaca yái Sauloca. Néese Wáiwacali ímaca irí: “Pimichàawa pìanáwa yàcalé irìculé. Nérénica nacàlidaca pìríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ímaca yái Wáiwacalica.

⁷ Aibanái Saulo yáapichéeyéica asìanáica cáaluca nía báawanama néemìacáiná sànasi quéwa canéeyéita iiquéri wenàiwicaca. ⁸ Néese Saulo imichàacawa cáli íicha. Yá yàacùaca ituíwa, quéwa càmita yéewa iicáidaca. Iná náibàacáita natéwa Saulo icáapi ìwali Damasco ìyacàlená irìculépiná. ⁹ Saulo iyaca Damasco ìyacàlená irìcu máisiba èeri, càmita idé iicáidaca. Càmíirita iyáa iyáacaléwa, ibatàa únipíná ìira.

¹⁰ Iyaca néré Damasco ìyacàlená mìnali ípidenéerica Ananías. Néese, Wáiwacali imàacaca yáawawa Ananías iicácani yéenáiwánási nacáiri irìcuíse. Yá ímaca Ananías irí: “¡Ananías!” Ímaca yái Jesúsca. Néese Ananías ímaca: “¿Càiná, Nuíwacali?” Ímaca yái Ananíasca.

¹¹ Yá Wáiwacali ímaca Ananías irí: “Pìawa irìcubàa yái àyapuca ípidenéerica Derecha. Piwàlùawa Judas icapèerìculé. Pisutá íichani, pitàanínápiná áiba asìali yáapicha, Tarso ìyacàlená néeséeri, ípidenéeri Saulo. Siùca isutáca iyaca yáawawa Dios íicha. ¹² Idéca iicáca

áiba asìali yéenáiwánási nacáiri irìcuíse ípidenéri Ananías, iwàluèricawa imàacaca icáapiwa ìwali yéewanápiná idé iicáidaca àniwa”, ímaca yái Jesúscá.

¹³ Quéwa Ananías, idécanáami yéemìacani, yá ímaca: “Nuíwacali, madécaná nacàlidaca nulíni iináwaná ìwali, yáara asìalica. Nadéca nacàlidaca nulíni ìwali imànica báawéeri nalí níara yeebáidéeyéica pitàacái Jerusalén ìyacàlená néeni. ¹⁴ Sacerdote íiwacanánái nadéca nachùuliaca yàanàanápiná aléi itécaténá macáita wía presoíri iyú, wía isutéeyéica yáawawa pícha”, ímaca yái Ananíasca.

¹⁵ Quéwa Wáiwacali ímaca Ananías irí: “Píawa matuíbanáiri iyú; nudéca nuedáca yái asìalica icàlidacaténá nuináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, nalí nacái áiba cáli néeséeyéica, nacuèrinánái irí nacái, israelitanái irí nacái. ¹⁶ Núasáidapíná iríwa nuíwítáisewa càinácaalí iyú iwàwacutápiná yùuwichàacawa nulípiná, yeebáidacáiná nutàacái”, ímaca yái Jesúscá.

¹⁷ Néese Ananías yàacawa capíi néré, Saulo ìyacatalé ìyaca. Yá iwàlùacawa néré imàacaca icáapiwa Saulo ìwali. Yá Ananías ímaca Saulo irí:

—Nuénásàiri Saulo, Wáiwacali Jesús imàaquéericaté yáawawa piicácani àyapulìcubàa, yáquéi ibànùaca núa pìatalé yéewanápiná pidé piicáidaca àniwa, yéewanápiná nacái Espíritu Santo icùaca píiwítáise —ímaca yái Ananíasca.

¹⁸ Yáta cubái ímami nacáiri itúacawa Saulo ituírìcuíse, yá idé iicáidaca àniwa. Yá imichàacawa ibautizácawa. ¹⁹ Néese Saulo iyáaca iyáacaléwa, cachàinica àniwani. Iyamàacawa néeni másibáwanáita èeri náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ìyeyéica Damasco ìyacàlená irìcu.

Saulo predica en Damasco

²⁰ Néeseté Saulo idàbaca yèepunícawa yéewáidaca wenàiwica judíonái yéewáidacàalu irìcu. Icàlidaca nalíni Dios Iiriquéi Jesúscá. ²¹ Macáita yéemièyéica Saulo icàlidáaná, nàináidacawa manuísíwata néemìlaca yàasu tàacáisi. Néese náimaca nalíwáaca:

—¿Cánásica yéewa imàni càì? Yái asìalica yùuwidecaté imànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesúsmi iináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená néeni. Yácata yái yàanèericaté aléi nacái itécaténá nía presoíri iyú, yéewanápiná sacerdote íiwacanánái yùuwichàidaca nía. ¿Cánásica iwàwa icàlidaca Jesúsmi iináwaná ìwali? —náimaca nalíwáaca.

²² Quéwa Saulo icàlidaca yàacawa cachàiníwanái. Yéewáidaca wenàiwica náalíacaténáwa Mesíasca yái Jesús, israelita icuèrinápináca Dios ibànùèripinácaté nalí. Itàanica cáalíacáiri iyú yái Sauloca, íná judíonái Damasco ìyacàlená mìnánái càmítaté yéewa namawènìadaca Saulo yàasu tàacáisi. Yá càmíiyéi yáalíawa náiméeripíná irí. Iná masànacáicata nía ícha meedá.

Saulo escapa de los judíos

²³ Néesetécáwa madécaná èeri idénáami, yá judío íiwacanánái natàanica náapichawáaca ibàacanéri iyúta quéwa, abédanamacaténá náiwítáise nanúanápinaté Saulo. ²⁴ Quéwa Saulo yáalíacatéwa nawàwaca nanúacani. Nachùuliaca nàasu wenàiwicawa nacùanápiná yàcalé inuma imanùbaca, èeríapinama, táiyápinama nacái nanúacaténá Saulo. ²⁵ Iná níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàlùadaca Saulo manuíchúa mapíiri iriculé. Yá táiyápi nalicuàdaca Saulo mapíiri irìcu yéenúlusi ìwali chènuníiséeri ventana irìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise, yàanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé ícha. Càita idéca imusúacawa náicha yái Sauloca.

Saulo en Jerusalén

²⁶ Néeseté Saulo, idécanáamité yàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré, yá iwàwacaté iwacáidáyacacawa náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Quéwa macáita cáaluca naicácani, càmíicáiná neebáida iwènúadacaté íiwítáisewa báisíiri iyú yeebáidáanáca Jesús itàacái. ²⁷ Quéwa Bernabé itéca Saulo yáasáidacaténáni apóstolnái irí. Bernabé icàlidaca nalíni Saulo iicácaté Wáiwacali àyapulìcubàa, Wáiwacali itàanícaté nacái Saulo yáapicha, Saulo icàlidacaté nacái macàaluínínátani yái tàacásica Jesús iináwaná ìwali Damasco

iyacàlená irìcu. Iná idécanáamité apóstolnái yéemìaca Bernabé icàlidaca nalí Saulo iináwaná, yáté needáca nàataléwa Saulo. ²⁸ Néese Saulo iyamáacawa náapicha Jerusalén iyacàlená irìcu, yèepunícawa nacái náapicha. Icàlidaca cachàiníiri iyúni macàaluínináta Wáiwacali iináwaná ìwali. ²⁹ Itàaní nacái náapicha áibanái judío itàaníyéica griego itàacái iyú, càmiyéica yeebáida Jesús ìwali. Saulo icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú macàaluínináta. Quéwa nawàwacaté nanúaca Saulo. ³⁰ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacáináwa áibanái nawàwaca nanúaca néenásàiri Saulo, yá natéca Saulo Cesarea iyacàlená néré. Yá nabànùacani Cesarea ícha yàcaténáwa Tarso iyacàlená nérépiná.

³¹ Inaté yéewa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica macái Judea yàasu cáli imanuíca, Galilea yàasu cáli néeséeyéi nacái, Samaria yàasu cáli néeséeyéi nacái, nàyaca matuìbanáiri iyú. Cachàiníwanái náiwitáise Dios ìwali, neebáidaca itàacái tàì íiméeri iyú, nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú. Nàaca Wáiwacali icàaluíniná. Espíritu Santo nacái iyúudàaca nía nawènúadánápinaté áibanái íiwitáise Wáiwacali irípiná, iná yéewa manùbáwanái nàacawa.

Curación de Eneas

³² Néenialíté Pedro yàaca ipáchiaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá yàaca ipáchiaca áibanái iyéeyéica Lida iyacàlená irìcu. ³³ Pedro yàanàaca áiba asìali íipidenéeri Eneas. Irìanírìcáitawa yàalubái íinatawa ocho camuí, máapínácáináni, yái Eneasca. ³⁴ Néese Pedro íimaca irí:

—Eneas, siúcade Jesucristo ichùnìaca píawa. Pimichàawa peedá pìalubáíwa —íimaca yái Pedroca. Yáta Eneas imichàacawa. ³⁵ Macáita Lida iyacàlená mìnánái, Sarón iyacàlená mìnánái nacái naicáca Eneas imichàacawa, yá nawènúadaca náiwitáisewa Wáiwacali irípiná.

Resurrección de Dorcas

³⁶ Uyacaté inanái Jope iyacàlená irìcu yeebáidéechúa Jesús itàacái, íipidenéechúa Tabita, (íimánáca Dorcas griego itàacái iyú). Uái inanáica umànicaté cayábéeri mamáalàacata. Uyúudàaca nacái catúulécaneeyéi wenàiwica. ³⁷ Néeseté, idècunitàacá Pedro iyaca Lida iyacàlená néeni, yá cáuláicaca Dorcas, yá uétáca. Néese abénaméeyéi inanái nàapidáidaca uinámi, yá nàwalica ùwali ubàlemi, yá nalladaca úa capìi imàdáná irìculé iyéerica chènunibàa cáli inàni ícha. ³⁸ Yái Jope iyacàlená iyaca mawiénita Lida iyacàlená irí, Pedro iyacataléca. Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái náalíacatéwa Pedro iyaca Lida iyacàlená irìcu, yá nabànùaca pucháiba asìanái yèeyéipiná imáidaca Pedro. Náimaca irí: “Aquialé Jope iyacàlená néré aquialésíwata”, náimaca.

³⁹ Yáté Pedro yàacawa náapicha. Idécanáamité yàanàaca néré, yá natécani néré Dorcasmi irìacataléca. Madécaná inanái inìrimi yéetéeyéimicatéwa ícha nàyaca néré, nabàlùacawa Pedro itéese, íicháaníyéi, náasáidaca nacái Pedro iicá bàlesi, ruana nacái umàníyéicaté nalí, úái Dorcasmi idècunitàacá cáuca úa. ⁴⁰ Néese Pedro ichùulíacaté macáita namusúacawa capìi imàdáná irìcuíse. Yá ibàlùacawa yùului ipùata iyúwa, yá isutáca Dios ícha. Néese iicáidaca yéetéechúamiwa irí. Yá íimaca ulí:

—¡Tabita, pimichàawa! —íimaca yái Pedroca. Yáta ùacùaca utuíwa. Uicáca Pedro, yá umichàaca úawinacawa. ⁴¹ Pedro íibàaca ucáapi ìwali, yá imichàidaca úa. Imáidaca níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nía nacái manìríyémica, yáasáidacaténá nalí úa, cáuca úa àniwa. ⁴² Macáita Jope iyacàlená mìnánái néemìaca uináwaná, yá madécaná wenàiwica iwènúadaca íiwitáisewa Wáiwacali irípiná. ⁴³ Yá Pedro iyamáacawa Jope iyacàlená irìcu madécaná èeri. Pedro iyaca icapèe néeni áiba asìali íipidenéeri Simón ichùnìerica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía.

10

Pedro y Cornelio

¹ Aiba asìali càmiiri judío íipidenéeri Cornelio iyacaté Cesarea iyacàlená irìcu. Yái Cornelioca, náiwacalicaní níai romanonái yàasu úwinái yéenáca íipidenéeri el Italiano. ² Yái

Cornelioca yàaca Dios icàaluíniná cáaliácáiri iyú, macáita yéénánái yáapichawa. Imàaca nacái manùba plata ofrenda iyú iyúudàcaténá judiónái. Isutéeri yáawawa Dios ícha mamáalàacata. ³ Aiba èeri cawàwanáta a las trescatáita táica, Cornelio iicáca yéénáiwánási nacáiri: Yá iicáca amaléeri iyú Dios yàasu ángel iwàlùacawa Cornelio yàatalé. Yá ímaca Cornelio irí: “¡Cornelio!” ímaca yái ángelca. ⁴ Yá Cornelio iicáidaca ángel irí manuísíwata icalùni iyúwa. Yá ímaca ángel irí: “¿Càinásica piwàwa numànica pirípiná?” ímaca yái Cornelioca. Néese ángel ímaca irí: “Dios idéca yéemìlaca yái pisutáanaca ícha, cayába nacái iicáca yái piyúudàanaca catúulécanéeyéi wenàiwica. ⁵ Siúcade pibànua wenàiwica Joje iyacàlená néré namáidacaténá néese Simón áibaalí ípidenéri Pedro. ⁶ Yái Pedroca iyaca áiba asiali icapèe irícu ípidenéri Simón ichùnièrica pìrái ímamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuíri úni idùlepi. Yái Pedroca icàlidapíná piríwani càinácaalí iwàwacutá pimànica”, ímaca yái ángelca.

⁷ Idécanáami yàacawa yái ángel itàaníríca yáapicha, yá Cornelio imáidaca pucháiba yàasu wenàiwicawa. Imáidaca nacái abéeri úwi íbaidéri Cornelio irí, yèerica Dios icàaluíniná manuísíwata, Cornelio yáaliérica cayábaca íiwitáise imànínápiná cayábéeri. ⁸ Cornelio icàlidaca nalíni macáita yái ángel icàlidéericaté irí. Yá Cornelio ibànùaca nía Joje iyacàlená nérépiná.

⁹ Néese mapisáináami àniwa, cawàwanáta machacànicaalíté èeri, yá nàyaca mawiénita Joje iyacàlená irí. Yáta hora nacái Pedro, iyéerica Simón icapèe irícu, yàacawa capí ipùata sàabadéri ínatalé, machacànicaalíté èeri. Pedro yàacawa néré isutácaténá yáawawa Dios ícha. ¹⁰ Máiní máapicani íná iwàwa iyáaca iyáacaléwa. Quéwa idècunitàacá namànica iyáapíná, Pedro iicáca yéénáiwánási nacáiri. ¹¹ Yá iicáca capíraléri cáli yàacùacawa, yá áiba wawàsi iricùacawa chènuníise cáli ínatalépiná, abéeri wawàsi càiri iyúwa manuíri sávana idacùacanéri ipùata báinúacanama yéénúlusi iyú. ¹² Chái sávana irícu nàyaca néeni macái cuwèesínái íiwitáaná, pìrái nacái, àapínái nacái, cuìpìranái nacái, macái íiwitáaná iyéeyéica chái èeri irícu. ¹³ Néese Pedro yéemìlaca tàacáisi chènuníise. Yá tàacáisi ímaca: “Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía”, ímaca. ¹⁴ Néese Pedro ímaca: “Càmíiri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùuliacáinaté wía judíoca pinùmalicúise ipíchaná wayáaca nía”, ímaca yái Pedroca. ¹⁵ Néese tàacáisi ímaca irí àniwa: “Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, picá píma ìwali casacàacani”, ímaca yái tàacáisica.

¹⁶ Másiba yàawiriaté Pedro iicáca sávana nacáiri iricùacawa, yéemìlaca nacái tàacáisi. Néese sávana yèepùà imichàacawa chènuniré àniwa. ¹⁷ Pedro ínáidacawa manuísíwata iwàwalicúsewa càinácaalí ímáaná yái yéénáiwánási nacáirica, máinícáiná càulenáca íchani. Idècunitàacá ínáidacawa ìwali, yá Cornelio yàasu wenàiwicanái nàanàaca capí inùma néré. Nèepunícawa nasutáca néemìlawa alénácaalí Simón icapèe iya. ¹⁸ Nàanàaca néré, yá namáidaca cachàini nasutácaténá néemìlawa asásísi iyacaalí néeni áiba asiali ípidenéri Simón, ípidenéri nacái Pedro.

¹⁹ Idècunitàacá Pedro ínáidacawa mamáalàacata ìwali yái yéénáiwánási nacáirica, yá Espíritu Santo ímaca irí: “Piicá, másiba aslanáica níara icutá pí. ²⁰ Pimichàawa, píawa nàatalé pèepunínáwa náapicha. Picá achúma píináidacawa piwàwawa, néese manuí píináidaca piwàwawa; nudéca nubànùaca nía píatalé”, ímaca yái Espíritu Santoca. Iwàwacutácaté Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa bàaluitécáiná profeta Moisés ichùuliacaté judiónái càmlínápiná nèepuníwa càmlíyéi judío yáapicha, íná Espíritu Santo ichàiniadaca Pedro iwàwa. ²¹ Néese Pedro yàacawa nàatalé, yá ímaca nalí:

—Núaquéi picutéericuéca. ¿Càinásicué piwàwa numànica pirípiná? —ímaca yái Pedroca.

²² Náimaca irí:

—Cornelio ibànùaca wía, abéeri úwi íiwacalíná, iyéerica machacàníiri iyú Dios iicá, yèeri nacái Dios icàaluíniná. Macái judiónái naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yá nacái cáinináca naicácani. Dios yàasu ángel ichùuliacaté Cornelio ibànùanápíná wenàiwica namáidacaténá

pía, yéewacaténá piacawa icapèe néré yéewanápiná Cornelio yéemíaca yái picàlidéeripiná irí —námíaca.

²³ Néese Pedro yeedáca yàataléwa nía. Yá nayamáacawa néeni Pedro yáapicha abéeri catá. Mapisáita àniwa yá Pedro yàacawa náapicha. Abénaméeyéi Jope iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacawa náapicha.

²⁴ Néese mapisáita àniwa nàanàaca Cesarea iyacàlená néré, cháí Cornelio icùacatáica nàanàaca. Ipíchawáiseté nàanàaca, yáté Cornelio imáidaca néré yéenánáiwa, yàacawéeyéiná nacáíwa cáininéeyéica Cornelio iicáca. ²⁵ Pedro yàanàaca icapèe néré, yá Cornelio imusúacawa ípunita yeedácaténá yàataléwani. Cornelio ibàlùacawa yùulù ipùata iyúwa Pedro irí yàacaténá icàaluíniná. ²⁶ Quéwa Pedro imichàidacani. Yá íimaca irí:

—Pimichàa pibàlùacawa. Asìalícata nacái núaquéi càide iyúwa pía —íimaca yái Pedroca.

²⁷ Idècunitàacá Pedro itàaníca yáapicha, yá iwàlùacawa iicáca madécaná wenàiwica iwacáidáyaquéeyéiwa néré, càmiyéi judío. ²⁸ Néese Pedro íimaca nalí:

—Píaliacuécawa judío íiwitáise càmita ibatàa wàwacáidáyacacawa píapichacué, píacué càmiyéica judío, ibatàa wawàlùanápínátawa picapèe irìculé, càmitasa cayába càì wamàni. Quéwa Dios idéca yàalàaca núa càminápiná quirínama casacàaca nuicáca áibanái, càmita nacái nuicá nía iyúwa canéeri iwèni Dios irípiná nía. ²⁹ Iná namáidacaalíté núa, yá nùanàaca néese aquialéta, càmita báawa nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Iná siùcade nuwàwa núaliacawa càiná ìwalicaalícué pimáida núa —íimaca yái Pedroca. ³⁰ Yá Cornelio íimaca irí:

—Báinúaca èerica néese siùcáade, chácatáicaté èeri càide iyúwa siùcade, nùyacaté cháí nupapèe irìcuwa, imàaquéeri íichawa iyáacaléwa, isutéeri yáawawa Dios íicha táicalénama. Yáté áiba asìali mèlumèluíri ibàle imàacaca yáawawa nuicácani. ³¹ Iimaca nulí: ‘Cornelio, Dios idéca yéemíaca yái pisutáanaca íicha. Cayábaca Dios iicáca yái piyúudàanaca catúulécanéeyéi wenàiwica. ³² Pibànua wenàiwica Jope iyacàlená néré namáidacaténá néese áiba asìali íipidenéeri Simón, íipidenéeri nacái Pedro. Yái Pedro iyaca áiba Simón icapèe irìcu, yáara ichùnièrica pìrái íimamimi iwéndacaténá nía, idènièrica icapèewa manuírì úni idùlepi’, càì íimaca nulí. ³³ Iná nubànùacaté nía ráunamáita nacutáca pía, yá pidéca pimànica nulí cayábéeri pìanàacáiná. Siùcade macáita wàyaca cháí Dios iicápiná, yá wawàwaca wéemíaca macáita tàacáisi Wacuèriná Dios ichùulièrica picàlidáanápíná walíni —íimaca yái Cornelio.

Discurso de Pedro en casa de Cornelio

³⁴ Néeseté Pedro idàbaca icàlidaca nalíni. Yá íimaca nalí:

—Siùcade núaliacawa báisíiri iyú Dios càmita iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata.

³⁵ Néese, cayábaca Dios iicáca náiwitáise canánama, macái wenàiwica íiwitáaná yèeyéica icàaluíniná, imàníyéica nacái cayábéeri. ³⁶ Dios idéca icàlidaca walí tàacáisi, wía Israel itaquénáinámica. Dios icàlidaca walí yái cayábéeri tàacásica íiméerica Jesucristo imàacáanápíná wàyaca Dios yáapicha matuìbanáiri iyú. Yái Jesucristo, yácata macái wenàiwicanái liwacali. ³⁷ Píaliacuécawa cayába càinácaalíté ìya judíonái yàasu cáli imanúica. Quéechatécáwa Juan el Bautista icàlidaca nalíni iwàwacutáaná wenàiwicanái ibautizáca, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Néeseté Jesús idàbacaté yéewáidaca wenàiwica Galilea yàasu cáli íinata. ³⁸ Píaliacué nacáíwa Dios ibànùacaté Espíritu Santo Jesús ìwali icùacaténá Jesús íiwitáise manuísíwata, ichàiniadacaténáni nacái, yái Jesús Nazaret iyacàlená néeséerica. Píaliacué nacáíwa Jesús yèepunicaté imànica yàacawa cayábéeri wenàiwicanái irí, ichùnìacaté nacái macáita wenàiwica Satanás yùuwichàidéeyéica. Càité Jesús idé imànica Dios yàacawéeridacáináni. ³⁹ Wadéca waicáca macáita yái Jesús imàníiricaté Judea yàasu cáli íinata, Jerusalén iyacàlená irìcu nacái. Néese natàtàacani cruz ìwali, càité nanúacani. ⁴⁰ Néeseté máisiba èeri irìcu idécanáamité nanúacani, yá Dios icàucàidacani. Néese Dios ibànùacaté Jesús imàacaca yáawawa waicácani, wáaliacaténáwa cáucani. ⁴¹ Jesús càmitaté imàaca yáawawa macái wenàiwica

iicácani. Néeseté imàacaca yáawawa waicácani, wía Dios íináidéeyéicatéwa ìwali bàaluité imàacáanápínaté iicáca cáucani, yái Jesúscá. Yá nacái wayáacaté wayáacaléwa yáapicha idécanáamité imichàacawa yéetácáisi íicha. ⁴² Néeseté Jesús ichùullacaté wacàlidáanápíná israelitanái iríni, yái tàacáisi íiméerica Dios idéca imàacaca Jesús icàlidáanápíná báawéeyéi iináwaná ìwali, cáuyéica, yéetéeyéimiwa nacái, yùuwichàidacaténá níawa càiripínáta nabáyawaná ìwalísewa, èeri imáalàacaalípínáwa. ⁴³ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca aléi èeri iriculé, yáté macáita profetanái nacàlidacaté iináwaná ìwali. Nacàlidacaté nacái Dios imàacáanápínaté iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, Jesús yéetácáinátéwa nabáyawaná ìwalíse, cawínácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —ímaca yái Pedroca.

Los no judíos reciben el Espíritu Santo

⁴⁴ Néeseté idècunitàacá Pedro icàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo iricùacawa nàwali icùacaténá náiwitáise macáita níai yéemiéyéica Pedro icàlidáaná nalíni, neebáidacáiná yái tàacáisica. ⁴⁵ Níai judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái yàacawéeridéeyéica Pedro, nánáidacawa manuísíwata naicáidaca càmiyéi judío irí Dios yàacáinaté Espíritu Santo càmiyéi judío irí nacái. ⁴⁶ Judíonái yémìlaca nacái càmiyéi judío itàaníca áiba tàacáisi iyú, càmlíri èeri mìnánái itàacái, nàaca nacái Dios irí cayábéeri. ⁴⁷ Néese Pedro íimaca:

—Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo nàwali yàacawéeridacaténá níai càmiyéica judío càide iyúwaté ibànùaná Espíritu Santo wàwali, wía judíoca. Wàacué wabautizáca nacái nía. Canáca yéewaná wamáisaníaca náicha nabautizáanáwa —ímaca yái Pedroca.

⁴⁸ Yá Pedro ichùullaca yáapichéeyéiwa ibautizáca níai càmiyéica judío Jesucristo íipidená ìwali náasáidacaténá neebáidaca Jesús itàacái. Néese níai càmiyéica judío nasutáca Pedro íicha iyamáanápínáwa náapicha máisibáwanái èeri.

11

Informe de Pedro a la iglesia de Jerusalén

¹ Néeseté apóstolnái, nía nacái yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéicaté Judea yàasu cáli íinata néemìlaca càmiyéi judío iináwaná ìwali neebáidacaté Dios itàacái càide iyúwa judíonái yeebáidáanaté. ² Quéwa idécanáamité Pedro yèepùacawa Jerusalén iyacàlená néré àniwa, néese abénaméeyéi judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàaníca ìwali yái Pedro imàníníaca càmiyéi judío yáapicha. ³ Náimaca Pedro irí:

—¿Cánaté pía pipáchiaca nàatalé níara càmiyéica judío? ¿Cáná piyáa piyáacaléwa náapicha? —náimaca. ⁴ Néese Pedro icàlidaca nalí macáita yái idàbáanácaté ichàbacawa. Yá íimaca nalí:

⁵ —Nùyacaté Jope iyacàlená irìcu. Idècunitàacá nusutáca núawawa Dios íicha, yá nuicácaté yéenáiwánási nacáiri. Nuicácaté áiba wawàsi càiri iyúwa manuíri sávana iricùacawa chènuníise, idacùacanéeri ipùata báinúacanama yéenúlusi iyú. Yáté iricùacawa nùatalé. ⁶ Nuicáidacaté cayába irí nuicácaténá cainácaalí wawàsi ìya sávana irìcu, yá nuicáca macái pìrái íiwitáaná, cuwèesínái nacái, àpinái nacái, cuipìranái nacái, macái íiwitáaná iyéeyéica cháí èeri irìcu. ⁷ Yáté nuémìlaca tàacáisi. Íimaca nulí: ‘Pimichàawa, Pedro. Pinúa piyáawa nía’, íimaca nulí. ⁸ Quéwa núumacaté irí: ‘Càmlíri, Nuíwacali. Canácatáita nuyáa níai casaquèeyéica waicáca, profeta Moisés ichùullacáinaté wía judíoca pinùmalícuíse ipíchaná wayáaca nía’, càí núumaca. ⁹ Néese yái tàacáisi chènuníiséerica íimacaté nulí àniwa. Íimaca nulí: ‘Masacàacaalí Dios imànica áiba wawàsi, yá picá píima ìwali casacàacani’, íimaca. ¹⁰ Máisiba yàawiría nuicácaté sávana nacáiri iricùacawa, nuémìlaca nacái tàacáisi. Yáté macáita yèepùa imichàacawa chènuniré àniwa. ¹¹ Yáta máisiba asíanái Cesarea iyacàlená néeseeyéi nàanàacaté nupapèe néré wàyacatáica. Náiwacali ibànùacaté nía nacutáanápíná núu. ¹² Yáté Espíritu Santo ichùullaca nùacawa náapicha, ipíchaná achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa ìwali. Níai seis namanùbaca wéénánái nacái nàacatéwa núapicha. Macáita wawàlùacatéwa áiba asìali icapèe iriculé. ¹³ Yái asìalica icàlidaca walíni iicácaté ángel icapèe irìcu. Yá

ángel íimacaté irí: ‘Pibànù wenàiwica Jope ìyacàlená nérépiná namáidacaténá néese Simón ípidenéri nacái Pedro. ¹⁴ Yái Pedroca icàlidapíná piríwani cànínacalí iyú píalímá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, píá nacái, péenánái nacái’, íimacaté yái ángelca. ¹⁵ Néeseté idécanacáita nudàbaca nucàlidaca nalíni, yá Espíritu Santo yàanàaca nàwali, yàacawéeridacaténá nía, càide iyúwaté Espíritu Santo yàanàanáté wàwali bàaluité. ¹⁶ Néeseté nuwàwalica tàacáisi Wáiwacali icàlidéericaté walí. Imacaté: ‘Báisíta Juan el Bautista ibautizacaté wenàiwicanái úni yáaculé. Quéwa mesúnamáita Dios ibànùapínacué piríwa Espíritu Santo, yái yàacawéeridéripínacuéca píá, ibautizacaténacué píiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú’, íimaca yái Wáiwacalica. ¹⁷ Uwé, Dios idéca yàaca Espíritu Santo càmíiyéi judío irí càide iyúwaté yàanáté walíni, wía judíoca, weebáidacaalíté Wáiwacali Jesucristo itàacáwa, íná canáca yéewaná wapéliaca Dios íipunita, canáca yéewaná wamáisaníaca náichani, yái Espíritu Santoca —íimaca yái Pedroca.

¹⁸ Néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená irícu, nadécanáami néemíaca yái tàacáisica, yá càmíta quirínama natàaníca báawéeri iyú Pedro ìwali, néese nàaca Dios irí cayábéeri. Yá náimaca:

—¡Dios idéca ibatàaca càmíiyéi judío nawènúadaca nacái náiwitáisewa irípiná yéewacaténá nacái nadèníaca nacáucawa càmíiri imáalàawa, càide iyúwa wàyáaná, wía judíoca! — náimaca.

La iglesia de Antioquía

¹⁹ Nadécanáamité nanúaca Esteban Jerusalén ìyacàlená néeni, yá nadàbacaté namànica ùwicái yeebáidéeyéi íipunita canánama. Iná napíacatéwa áibalépiná. Abénaméeyéi yàacatéwa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Aibanái yàacatéwa Chipre yàasu iwàwata nérépiná. Aibanái yàacatéwa Antioquía ìyacàlená nérépiná. Nacàlidacaté Jesucristo iináwaná ìwali abéta judíonái irí. Càmíta nacàlida càmíiyéi judío iríni. ²⁰ Aibanáita yeebáidéeyéi Jesús itàacái Chipre yàasu iwàwata néeséeyéi, Cirene ìyacàlená mìnánái nacái áibanái, nàanàacaté Antioquía ìyacàlená irículé. Nadàbacaté nacàlidacani càmíiyéi judío irí. Nacàlidaca nalí Jesús iináwaná Wáiwacalicaní. ²¹ Wáiwacali íiwitáise cachàiníiri ìyacaté nalí, ínáté yéewa manùbéeyéi wenàiwica namàacaca náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa, yá neebáidaca Wáiwacali itàacái.

²² Néese, níai yeebáidéeyéica Jesús, Jerusalén ìyacàlená néeníyéica néemíaca Antioquía ìyacàlená mìnánái iináwaná. Yá nabànùaca Bernabé yàacaténáwa Antioquía ìyacàlená nérépiná. ²³ Bernabé yàanàacaté néré, yá yáalíacawa Dios imànica nalí cayábéeri. Iná casíimáica Bernabé iwàwa, iyanídacawa náapicha. Yàalàaca nía, ichàiniadaca nacái nawàwa canánama, cachàinínápiná náiwitáise neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. ²⁴ Cayábéericáiná íiwitáise yái asíalica, yái Bernabéca, Espíritu Santo icùacáiná íiwitáise. Yeebáida Dios itàacái manuísíwata tàì íiméeri iyú. Càita áibanái manùbéeyéi àniwa néemíaca Bernabé icàlidáaná nalíni, yá nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Wáiwacali itàacái.

²⁵ Néeseté Bernabé yàacawa Tarso ìyacàlená irículé icutácaténá Saulo. Idécanáamité yàanàacani, yá itéca Saulo Antioquía ìyacàlená néré. ²⁶ Bernabé, Saulo yáapicha nàyacaté néré abéeri camuí náapicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néewáidacaté madécaná wenàiwica. Antioquía ìyacàlená néeni áibanái nàacaté yeebáidéeyéi ípidenápíná cristianonái, íimáanáca Cristo yéewáidacalénái, Cristo yáapichéeyéi nacái íimáanáca.

²⁷ Néenialíté abénaméeyéi profeta itàaníyéica Dios inùmalícuíse nàacatéwa Jerusalén ìyacàlená íicha, yá nàanàaca Antioquía ìyacàlená néré. ²⁸ Abéeri néená, ípidenéri Agabo, ibàlùacawa nàacuésemi, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Espíritu Santo icùaca Agabo íiwitáise icàlidacaténá nalí tàacáisi Dios inùmalícuíse. Yá icàlidaca nalíni iyáanápínáté máapicái cachàiníiri iyú nàasu cáli néré, yái Israel yàasu cálica. Càité ichàbacawa néesetécáwa idécunitàacá emperador romanosàiri Claudio icùaca macái cáli imanùbaca. ²⁹ Iná Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái náináidacatéwa

nabànùanápínaté plata iyúwa ofrenda nayúudàacaténá áibanái yeebáidéeyéica Jesús iyéeyéica Judea yàasu cáli íinata. Macái wenàiwica imanùbaca nabànùaca plata iyúwata náalimáaná namàacaca ofrenda. ³⁰ Càité nàwacáidaca plata, yá nabànùacani iyúwa ofrenda náapicha níái Bernabé, Saulo nacái natécaténáni ancianonái irí icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Judea yàasu cáli íinata, nayúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéi Jesús itàacái.

12

Muerte de Santiago y encarcelamiento de Pedro

¹ Néenialité rey Herodes idàbaca yùuwideca imànica abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái Jerusalén iyacàlená néeniyéica iyaca. Herodes idàbacaté yùuwichàidaca nía. ² Herodes ichùullaca úwinái iwichùaca Santiago íicha íiwita, yéetácaténátéwa, yámi Juan ibèerimica. ³ Néese, yái Herodesca, yáaliacawa casíimáica judío íiwacanánái ìwali yái yéetáanácawéi Santiagomica, íná ichùullaca úwinái íibàaca Pedro nacái. Yá náibàacani judiónái yàasu culto Pascua yaalí nayáacaalíte pan càmlíri idènià levadura. ⁴ Idécanáamité náibàaca Pedro, néese Herodes ichùullaca nacùaca Pedro presoíyéi ibànalìcu. Ichùullaca nacùacani, níái úwinái báinúaca náiwitáaná imanùbaca. Nàyaca báinúacanama úwinái macái náiwitáaná imanùbaca. Herodes iwàwacaté ichàbáidaca Pedro judiónái irí nanúanápínáni Pascua yàasuná culto idénáami. ⁵ Càité Pedro iyaca presoíyéi ibànalìcu. Nacùaca cayábani. Quéwa manùbéeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca Dios íicha Pedro irípiná manuísíwata mamáalàacata.

Dios libra de la cárcel a Pedro

⁶ Yáta catáca mapisáipínáta Herodes ichàbáidapínaté Pedro judiónái irí, nanúanápínáni, yá Pedro iimáca iyaca bamuchúamibàa náicha pucháiba úwinái. Pedro nadacuèri pucháiba cadena iyú. Aibanái úwi ibàluèyéiwa presoíyéi ibàna inùma néeni nacùaca presoíyéi ibàna ipíchaná Pedro imusúacawa. ⁷ Yáta Dios yàasu ángel yàanàaca néré, ibàlùacawa mawiénita Pedro irí. Yá camalási ipuníada presoíyéi ibàna irìculé. Néese ángel icapèedaca Pedro ibàlài ìwali icawàidacani. Yá íimaca Pedro irí: “¡Caquialéta, pimichàawa!” íimaca yái ángelca. Yáta pucháiba cadena icaláacawa Pedro icáapi íicha. ⁸ Yá ángel íimaca Pedro irí: “Pìwali pibàlewa, pizapatoní nacáíwa”, íimaca yái ángelca. Idécanáami Pedro imànica càide iyúwaté ángel íimáaná irí, yá ángel íimaca irí àniwa: “Peedá pìasu ruana nacáiriwa, piúca pìwalíisewani. Pìawa núamiwáise”, íimaca irí yái ángelca.

⁹ Yá Pedro imusúacawa ángel yáamiwáise. Càmita yáaliawa asáisí báisícaalíni, ángel imusúadánacani presoíyéi ibàna irìculé. Pedro iyúunáidaca yéenáíwanási nacáiri càì iicáca meedá. ¹⁰ Nachàbacatéwa idàbáanéeyéi úwi íicha, néese nachàbacawa áibanái íicha àniwa icuèyéica presoíyéi ibàna. Nàanàaca inùma néré, yái manuiri inùma yáawami hierroírita, namusúacatáipínacawa carretera irìculé yàcalèricu, yá inùma yàacùacawa yàasu wawàsitawa meedá. Yá namusúacawa íicha. Nèepunícanáamiwa abéeri carretera irìcubàa, yáta ángel imàacaca Pedro abéerita.

¹¹ Néese átata Pedro yáaliacawa imusúacatéwa náicha. Yá íimaca iríwa: “Siùcade núaliacawa báisíiri iyú, Dios idéca ibànùaca yàasu ángelwa nùatalé imusúadacaténá núa Herodes íicha, náicha nacái níara judíoca iwàwéeyéica inúaca núa”, íimaca iríwa yái Pedroca.

¹² Idécanáami íináidacawa ìwali macáita iyáaná, néese yàacatéwa María icapèe néré, úái Juan yáatúaca. Yái Juanca áibaalí íipidená Marcos. Quéechatécáwa madécaná wenàiwica iwacáidáyacacawa néré, yá nasutáca nàyaca Dios íicha. ¹³ Pedro inúacaté bàacháwáiséerica iwáiná inùmaca, yá abéechúa mànacàu íipidenéechúa Rode umusúacawa capíi íicha, ùacatéwa mawiénita iwáiná inùma irí uémìacaténá néré cawínácaalí càì isàna néese. ¹⁴ Ualíaca uémìlaca Pedro itàacái, quéwa càmita ùacúa irí iwáiná inùma, máinícaíná casíimáica úa íná upìacawa capíi irìculé àniwa ucàlidaca nalíni Pedro ibàlùanáwa bàacháwáiséeri iwáiná inùma néeni. ¹⁵ Yá náimaca ulí:

—¡Máiwitáisea pía! —náimaca ulí. Quéwa úumaca báisícātani. Néese náimaca:

—Canácani. Iwàwa cáurimica meedá yáara càì péemìaca isàna —náimaca ulí, nayúunáidacáiná úwinái nanúacatēni.

¹⁶ Idècunitàacá natàanica capli irìcu, quéwanáta Pedro inúaca mamáalàacata bàacháwáiséeri iwáiná inùma. Néese nàacùaca bàacháwáiséeri iwáiná inùma, yá naicáca Pedro ibàluèricawa néeni. Yá náináidaca manuísíwata naicáidaca irí. ¹⁷ Néese Pedro yúucaca icáapiwa nalí masànacaténá nía. Yá icàlidaca nalíni càinacaalíté iyú Wáiwacali imusúadacani presoíyéi ibàna irìcuíse. Yá íimaca nacái nalí:

—Picàlidacué Santiago iríni, yái Wáiwacali iméeréerica. Picàlidacué nacái nalíni, níara yáapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesús itàacái —íimaca yái Pedroca. Néese Pedro yàacawa náicha áibalépiná.

¹⁸ Néeseté mapisáita àniwa, cáanáica úwinái naplanícawa presoíyéi ibàna irìcubàa nacutáca Pedro, néemíanica nacáiwa nalíwáaca lúasi iyú, càmicáiná nadé nàanàaca Pedro.

¹⁹ Herodes ichùulìacaté nacutácani, quéwa càmita náalimá nàanàacani. Iná Herodes isutáca yéemìawa naináwaná, níái úwi icuèyécáté Pedro presoíyéi ibàna irìcu. Yá ichùulìaca yàasu wenàiwicawa nanúanápíná níái úwica. Néese Herodes yàacatéwa Judea yàasu cáli íicha ìyacaténá Cesarea ìyacàlená irìcu.

La muerte de Herodes

²⁰ Néeseté calúaca rey Herodes áibanái yáapicha, Tiro ìyacàlená mìnanáica, Sidón ìyacàlená mìnanáica nacái. Iná níái pucháiba yàcalé mìnanáica natàanica náapichawáaca, yá abédanamata namànica náiwitáisewa nàanápínáwa Herodes yàatalé natàanicaténá yáapicha éeréeri iyú, yéewacaténá cayábaca iicáca nía àniwa. Nàaca plata Blasto irí, abéeri Herodes yáapichéeri máiníiri cachàini, nawàwacáinaté Blasto itàanica nawicáu Herodes yáapicha, yéewanápiná Herodes ibatàa nàyaca matuíbanáita. Iwàwacutácaté nàyaca cayába Herodes yáapicha nawèniacaténáté yàacàsi áiba cáli néeni Herodes icuèricaté. ²¹ Herodes imàacaca nalí abé èeri nàwacáidáyacáanápínáwa yàatalé. Idéca èeri yàanàaca, yá Herodes ìwalica ibàle cawèniiriwa. Néese yàacawa wenàiwicanái yàacuésesemi, yá yáawinacawa yàasu yàalubáisi chènuníiri íinatawa. ²² Yá idàbaca icàlidaca nalíni. Néese níái wenàiwica yéemièyéica Herodes irí nadàbaca càì namáidáidaca: “¡Yái icàlidéerica walíni càmírìta asìali, néese abéeri chènuníiséericani!” càì namáidáidaca mamáalàacata, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. ²³ Yáta Wáiwacali yàasu ángel ibànùaca uláicái Herodes ìwali, càmicáiná Herodes yàa Dios icàaluíná, néese imàacacáita wenàiwicanái yàaca irí cayábéeri, Dioscáinásatáni, yái Herodesca, náimaca. Néeseté Herodes yéetácawa cáiwíiri iyú, enísi nacáiyéi iyáacáiná ìyapicúa irìcuíse ipíchawáiseté yéetácawa.

²⁴ Quéwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nacàlidaca nàacawa Dios itàacái mamáalàacata áibanái wenàiwica irí. Yá manùbéeyéi neebáidacani macái yàcalé.

²⁵ Idécanáamité Bernabé, Saulo nacái namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, yáté nèepùacawa Jerusalén ìyacàlená íicha. Yá natéca náapichawa Juan, ípidenéeri nacái Marcos.

13

Bernabé y Saulo comienzan su trabajo misionero

¹ Madécaná Antioquía ìyacàlená mìnanáica neebáidacaté Jesús itàacái. Abénaméeyéi profeta, áibanái nacái yéewáidéeyéica wenàiwica nàyacaté yeebáidéeyéi yéewi. Càica náipidená: Bernabé; Simón nacái, áibaalí ípidená Negro; Lucio nacái, Cirene yàasu cáli néeséeri; Manaén nacái, idàwinèericatéwa rey Herodes yáapicha, yái Herodes icuèricaté Galilea yàasu cáli; Saulo nacái áiba. ² Aiba èeri namànicaté nàyaca culto Wáiwacali irí, namàacaca náichawa nacái nayáacaléwa. Yáté Espíritu Santo íimacaté nalí: “Peedácué pèewísewa nulípiná níái Bernabé, Saulo nacái namànicaténá càide iyúwa nuwàwáaná namànica”, íimaca yái Espíritu Santoca.

³ Néese nasutáca Dios ícha nalípiná àniwa, namàaca náichawa nacái nayáacaléwa mamáalàacata, yá namàacaca nacáapiwa nàwali, níái Bernabé, Saulo nacái. Néese nabànùaca nía, náibaidacáténaté Dios irípiná.

Los apóstoles en Chipre

⁴ Néeseté namànica càide iyúwa Espíritu Santo ibànùaná nía, yá Bernabé, Saulo nacái nàacatéwa Seleucia ìyacàlená néré, mawiéníiri ìyaca manuiri úni irí. Néenita nawàlùacawa nave irìculé, yá nàacawa úni yàasu iwàwata ìnatale ìpidenácatalé Chipre. ⁵ Idécanáamité nàanàaca néré, yá nawàlùacawa Salamina ìyacàlená irìculé. Yá nadàbaca nacàlidaca nalí Dios itàacái judíonái yéewáidacàalu irìcu. Juan Marcos yàacawa náapicha nacái iyúudàacáténá nía.

⁶ Yá nàacawa iwàwata imanuica macáita yàcalé imanùbaca ìyéerica iwàwata ìnata. Yá nàanàacaté Pafos ìyacàlená néré. Nàanàaca judíosàiri ìpidenéeerica Barjesús. Yácata camàliquéeri. Itàanica ichìwawa. Imaca ìwaliwa itàanícasa Dios inùmalicúseta, quéwa ichìwa meedá. ⁷ Yái camàliquéeri ìyaca gobernador yáapicha, yái gobernador ìpidenéeerica Sergio Paulo, abéeri cáalíacáiri icuèricaté manùbéeyéi wenàiwica. Yái gobernadorca imáidaca yàataléwa Bernabé, Saulo nacái, gobernador iwàwacáinaté yéemíaca Dios itàacái. ⁸ Quéwa yái camàliquéerica, ìpidenéeerica Elimas griego itàacái iyú, yùuwideca imànica apóstolnái. Iwàwa nacái iwènùadaca gobernador ìiwitáise ipíchaná yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Néese Saulo, ìpidenéeeri Pablo griego itàacái iyú, Espíritu Santo icuèri ìiwitáise, yá iicáidaca machacàníiri iyú Elimas irí. ¹⁰ Yá imaca irí:

—Pía cachìwéerica, báawéeri meedá, Satanás nacáiri ìiwitáise, pía, nàuwideca canánama cayábéeyéi ìiwitáise. ¿Cáná càmita piyamáida piwènùadaca Dios itàacái pichìwa iyúwa? ¹¹ Iná siùcade Dios yùuwichàidapíná píawa. Matuipínaca píawa malééná èerita. Càmita píalimá piicáca èeri icamaláwa —ímaca yái Pabloca. Yáta catáca Elimas iicáca. Yá icutáca wenàiwica itécaténáni icáapi ìwali, càmicáiná yáalimá iicáca ituí iyúwa. ¹² Yá idécanáami gobernador iicáca càinácaalí iyáaná, yá yeebáidaca, ìináidacáináwa manuísíwata Wáiwacali itàacái ichàini ìwali.

Pablo y Bernabé en Antioquía de Pisidia

¹³ Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé ìyéerica Pafos ìidalutalená néeni yàacawéeyéiná yáapichawa. Yá nàacawa manuiri úni yáacubàa Perge ìidalutalená néré, ìyéerica Panfilia yàasu cáli ìnata. Quéwa Juan Marcos yèepùacatéwa náicha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ¹⁴ Yá Pablo, Bernabé nacái nachàbacatéwa Perge ìyacàlená ícha, nàacawa machacànita Antioquía ìyacàlená irìculé. Yái yàcalé ìyaca Pisidia yàasu cáli ìnata. Yá nawàlùacatéwa judíonái yéewáidacàalu irìculé, sábado, judíonái iyamáidacatáicawa. Pablo, Bernabé nacái náawinacawa néré néemíacáténá naléeca Dios itàacái. ¹⁵ Néese judíonái yéewáidacàalu ìiwacanánái naléeca nalí Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, áibanái profeta itànèericaté nacái. Néese nabànùaca tàacáisi Pablonái irí. Yá náimaca Pablonái irí:

—Wéenánái, pidèniásicué tàacáisi pìalèeripínacué iyú wenàiwica, ára picàlidacué walíni —náimaca Pablonái irí.

¹⁶ Néese Pablo imichàa ibàlùacawa, yá yúucaca nalí icáapiwa masànáanápíná nía. Yá imaca nalí: “Péemíacué, píacué israelitaca, píacué nacái càmíiyéica judío, yèeyéica Dios icàaluíniná. ¹⁷ Yái Dios icuèrica Israel itaquénáinámi yeedácaté wàawirináimi yàasunáipínáwa. Dios imàacacaté madécanáca nía idècunitàacá nàyaca Egipto yàasu cáli ìnata, càmírica nàasu cáli. Néeseté Dios iwasàaca nía ichàini iyúwa ícha yáara cálica. ¹⁸ Ewitaté nawènùadacáaníta náiwitáisewa Dios ícha, càicáaníta icùacaté nía cuarenta camuí idècunitàacá nèepunícawa chuiri manacúali yùucubàa càináwàiri, canácatalé wenàiwica. ¹⁹ Néeseté Dios imáalàidacaté siete namanùbaca wenàiwica ìiwitáaná ìyéeyéicaté Canaán yàasu cáli ìnata yàacáténaté nàasu cáli wàawirináimi irí. ²⁰ Càité Dios imànica wàawirináimi irí cawàwanáta cuatrocientos cincuenta camuí.

“Néeseté Dios ibànùaca nalí náiwacanánáipiná nacùacaténaté nía àta profeta Samuel yàasu èeripináté. ²¹ Néeseté wàawirináimi nasutáca Dios ícha wawàsi imàacáanápínaté nalí abéeri rey icuèripiná nía. Yá Dios imàacaca nalí rey icuèripináté nía cuarenta camuí. Yái idàbáanéeri reyca ípidenáté Saúl, yái Cis ìirica, Benjamín itaquérinámi. ²² Néeseté Dios càmita quirínama ibatàa Saúl icùaca israelitanái. Yá Dios imàacacaté rey David icuèripináté israelitanái Saúl yáamirìcubàami. Dios ímacaté David ìwali: ‘Yái Davidca, Isaí ìirica, cayába nuicáca íiwitáise. Núaliacawa iwàwa imànica macáita càide iyúwa nuwàwáaná’, càì ímaca yái Diosca. ²³ Yái rey Davidca idèñlaca itaquérinámiwa, ípidenéri Jesús. Dios ibànùacaté Jesús iwasàacaténá Israel itaquénáinámi Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càide iyúwaté Dios icàlidáaná bàaluité. ²⁴ Ipíchawáiseté Jesús yàanàaca, Juan el Bautista icàlidacaté tàacáisi macái Israel itaquénáinámi irí. Icàlidaca nalíni iwàwacutáanaté nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná, nabautizáanápíná nacáiwá, náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa báawéeri ícha. ²⁵ Néese mawiénicaté Juan yàasu èeri yéetáanápínatéwa, yá ímaca: ‘Núa càmíri Mesías, icuèripiná israelitanái càide iyúwacué pínáidáanáwa nùwali, néese áiba yàanàapíná núamirìcubàawa máiníri cachàinica nuícha. Nuicáca núawawa iyúwa yàasu wenàiwica càmíri cachàini náicha canánama, máinícáiná cayábéerica nuíchani’, ímacaté yái Juan el Bautistaca.

²⁶ “Píacué nuénánáica, Abraham itaquénáinámi, píacué nacái càmíiyéica judío yèeyéica Dios icàaluíná, Dios idéca ibànùacuéca pirí yái tàacásica píalíacaténácuéwa Jesús iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ²⁷ Siùcade nucàlidacué piríni. Níara Jerusalén ìyacàlená mìnánáica, nía nacái náiwacanánáica, càmítaté náalíawa cawinácaalíni yái Jesúsca. Siùcade mamáalàacata càmita náalía néemíaca cànícaalí ímáaná macáita tàacáisi profetanái itànèericaté Jesús iináwaná ìwali, éwita naléecáanítani néewáidacàalu irícuwa sábadò imanùbaca nayamáidacatáicawa. Iná nachùulíacaalíté úwinái inúaca Jesús, yáté judiónái namànicaté macáita càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali. ²⁸ Ewitaté càmíicáaníta nàanàa Jesús ìwali ibáyawaná nanuérípiná ìwalíseni, càicáaníta nasutáca Pilato gobernador ícha wawàsi ichùullianápínaté úwinái natàtàaca Jesús cruz ìwali. Càité yéetácawa. ²⁹ Néese nadécanáamité namànica irí macáita càide iyúwaté Dios itàacái icàlidáanacani Jesús ìwali, yáté áibanái nalicùadacani cruz ìwalíse. Yá nabàliacani. ³⁰ Quéwa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi ícha. ³¹ Yáté manùba èeri Jesús imàacacaté yáawawa naicácani níái yèepuníiyéicatéwa yáapicha Jerusalén ìyacàlená néré Galilea yàasu cáli ícha. Siùcade nacàlidaca nàacawa Jesús iináwaná ìwali wenàiwicanái irí.

³² “Càita wacàlidacuéca piríni yái cayábéeri tàacásica: Dios idéca imànica macáita càide iyúwa icàlidáanaté cáimiétacanéri iyúni wàawirináimi irí. ³³ Iná siùcade Dios idéca imànica walíni wía nataquénáinámica càide iyúwaté icàlidáaná tàacáisi wàawirináimi irí, íméerica imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi ícha. Yái rey Davidca nacái itànàacaté tàacáisi Jesús iináwaná ìwali pucháibáaná salmo irícu, David itànàacáinaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios ímacaté ìiri iríwa: ‘Píacata Nuìrica; siùcade nudéca numàacaca èeri mìnánái náalíacawa Nuìrica píá’, càì ímacaté yái Diosca. ³⁴ Dios icàlidacaté walíni imichàidáanápínaté Jesús yéetácáisi ícha ipíchana iinámi ibadácawa. Càité Dios ímaca walí profeta Isaías yàasu tàacáisi iyú. Dios ímacaté israelitanái irí: ‘Nucàlidacaté rey David irí tàacáisi mabáyawanéri, cáimiétacanéri iyú machìwéeri nacái, íméerica numànínápínaté irí cayábéeri. Yá numànípinácué pirí macáita yái cayábéerica nucàlidéericaté ìwali David irí’, ímacaté yái Diosca. ³⁵ Báisíta Dios idéca imànica càide iyúwaté ímáaná, càmítaté imàaca Jesús iinámi ibadácawa, ínáté rey David itànàaca áiba salmo Dios ìiri inùmalícuíse. Dios ìiri ímacaté: ‘Càmita pimàacapíná ibadácawa yái nuínaca, núa píasu wenàiwicaca mabáyawanéerica’, ímacaté yái Dios ìirica. ³⁶ Uwé, siùcade macáita wáaliacawa rey David icùacaté israelitanái càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Néeseté béericaalíténi, yá yéetácawa, yái Davidmíca, yá nabàliacani yàawirináimi yàasu càliculí irículéwa. Yáté ichéecami ibadácawa. ³⁷ Quéwa yái Jesús, Dios imichàidéericaté yéetácáisi ícha, càmítaté iiná ibadáwa. ³⁸⁻³⁹ Iná

piacué nuénánáica, wacàlidacué piri yái tàacáisica: Peebáidacaalícué Jesús itàacái, yásí Dios imàacacué iwàwawa pibáyawaná íchawa. Bàalutí profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái, yái tàacáisica icàlidéericaté nalíni cànínacaalíté Dios iwàwaca wàawirináimi nàyaca, wía nacái. Quéwa, éwita wamànicaalí macáita càide iyúwa Moisés itàacái ímáanátá, càicáaníta càmíta Dios iicá wía iyúwa mabáyawanéeritá. Néese, siúcade weebáidacaalí Jesús itàacái, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, mabáyawanáca iicáca nacái wía, éwita càmícáaníta mabáyawaná wía. ⁴⁰ Iná cayábacué, nuénánái, ipíchanacué Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca pìwali càide iyúwaté profetanái itànàanáté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios ímacaté:

⁴¹ ‘Péemiacué cayába, piacué báawéeyéica iicáca núa. Picalùadacuéwa, néese péetácuéwa, mesúnamáicáináta nubànùacué pìwali manuiri yùuwichàacáisi, càulenéeripiná peebáidaca iináwaná ìwali, éwita áibanái icàlidacáaníta pírícué yùuwichàacáisi iináwaná ìwali’,

càité ímaca yái Diosca”, ímacaté nalí yái Pabloca.

⁴² Yá Pablo imáalàidaca icàlidaca nalíni. Idècunitàacá namusúacawa judíonái yéewáidacàalu irícuise, yá càmíiyéi judío nasutáca Pablo ícha wawàsi yèepùanápínaté icàlidacaténá nalíni àniwa, yái tàacáisica, áiba sábadopinaté nayamáidacatáicawa.

⁴³ Idécanáamité namáalàidaca namànica culto, yá namusúacawa macáita yéewáidacàalu ícha, yá manùbéeyéi judíonái yàacawa náapicha níai Pablo, Bernabé nacái; áibanái nacái càmíiyéi judío, yeebéeyéi quéwa càiyéide iyúwa judíonái yeebáidáaná Dios itàacái, níacata yèeyéicatéwa Pablonái yáapicha. Yá Pablonái yàalàaca nía neebáidáanápíná mamáalàacata Wáiwacali itàacái, yéewacaténá Dios imànica nalí cayábéeri.

⁴⁴ Néese áiba sábadò àniwa judíonái iyamáidacatáicawa, batéwa macáita wenàiwica iyéeyéica yàcalé irícu nàwacáidáyacacawa néré néemiacaténá Pablonái icàlidáaná nalí Wáiwacali itàacái. ⁴⁵ Quéwa abénaméeyéi judío íiwacanánái naicácáiná madécaná wenàiwica ìwacáidáyaquéeyéicawa, yá calúaca níai judío íiwacanánáica, cayábacáiná wenàiwica iicáca náicha Pablonái, níai apóstolca. Yá judío íiwacanánái nadàbaca natàanica casaquèeri iyú Pablo ìwali. Natàaní nacái báawéeri iyú ìwali, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica wenàiwicanái irí. ⁴⁶ Iná Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca judíonái iríni macàaluínináta. Yá náimaca:

—Quéecháwanáimi iwàwacutácaté wacàlidacuéca píríni, piacué judíoca, quéwacué pidéca piwènúadaca píiwitáisewa Dios itàacái ícha, càmícáinácué piwàwa picáucawa càmíiri imáalàawa. Iná péemiacué cayába, siúcade wàaca wacàlidaca Dios itàacái càmíiyéi judío irí. ⁴⁷ Wáiwacali idéca ichùuliaca wía, càide iyúwaté profeta Isaías itànàaná Dios itàacái. Wáiwacali ímacaté:

‘Nudéca nuedáca pía péewáidacaténá càmíiyéi israelita, càide iyúwa camalási icànacaalí nàwali, náalíacaténáwa nùwali. Picàlidáanápíná nalíni, nuwàwaca nuwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, macái èeri mìnánái iyéeyéica macái cáli déecuíséeyéi’, ímaca walí yái Wáiwacalica —náimaca níai Pablonáica.

⁴⁸ Néese idécanáami càmíiyéi judío yéemiacani, yá casímáica nawàwa. Yá nàaca Dios irí cayábéeri itàacái ìwali. Yá macáita wenàiwica Dios yéeyéica icáuca càmíiri imáalàawa, neebáidaca Pablonái yàasu tàacáisi. ⁴⁹ Càité manùbéeyéi wenàiwica iyéeyéica Pisidia yàasu cáli íinata néemíaca Wáiwacali itàacái. ⁵⁰ Quéwa abénaméeyéi judío natàanica báawéeri iyú Pablonái ìwali. Judíonái itàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha, náapicha nacái abénaméeyéi inanái cáimiétacanéeyéica yeebáidéeyéica càide iyúwa judíonái. Càita judíonái nawènúadaca yàcalé íiwacanánái íiwitáise nàuwidecaténá namànica apóstolnái. Yaté namusúadaca Pablonái nàasu cáli íichawa. ⁵¹ Néese, Pablonái nachùplaca cáli ichùmalé nàabàli íichawa judíonái iicápiná càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, náasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínaté níai judíoca. Yá Pablonái yàacawa Iconio iyacàlená néré. ⁵² Níacata quéwa Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, casímáica nawàwa manuísíwata, Espíritu Santo nacái icùaca náiwitáise.

14

Pablo y Bernabé en Iconio

¹ Néseté Pablo, Bernabé nacái, nàanàaca Iconio ìyacàlená irìculé, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá nacàlidaca nalí Wáiwacali itàacái cáalíacáiri iyú, íná yéewa manùbéeyéi yeebáidaca nalíni, abénaméeyéi judío, áibanái nacái cà míiyéi judío. ² Aibanáita quéwa judío cà míiyéi yeebáida, nawènúadaca yàcalé mìnánái íiwitáise, cà míiyéica judío, nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³ Íná apóstolnái iyamáacatéwa néeni madécaná èerisíwata. Nacàlidaca nalíni cáalíacáiri iyú Wáiwacali inùmalícuíse. Yá Wáiwacali imàacaca nalí ichàiniwa nachùnìacaténá cáuláiquéeyéi wenàiwica. Imàaca nacái namànica yái cà míirica wenàiwica idé imànica. Ináté yéewa macáita náalíacawa Pablonái icàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse, báisíiri iyú. ⁴ Níái wenàiwica iyéeyéica yàcalé irìcu càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca. Abénaméeyéi yeebáidaca judío íiwacanánái itàacái, áibanái abédanamata náiwitáise apóstolnái yáapicha. ⁵ Néseté abénaméeyéi judío, áibanái nacái cà míiyéi judío natàanica yàcalé íiwacanánái yáapicha. Yá abédanamaca náináidacawa náibàanápíná Pablonái, nanúanápíná nacái nía íba iyú. ⁶ Quéwa Pablo, Bernabé nacái náalíacawa naináwaná ìwali, ínáté nàacawa náicha. Yá nàacawa áiba yàcalé néré ípidenéeyéi Listra, Derbe áiba iyéeyéica Licaonia yàasu cáli íinata. Ináté Pablonái nèepunícawa yàcalé imanùbaca iyéeyéica mawiénibàa Listra, Derbe nacái íicha. ⁷ Nacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica, íméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

Apedrean a Pablo en Listra

⁸ Iyacaté áiba Listra ìyacàlená mìnali, éeruiri yàabàli, cà míiri idé ìpìnánáica. Yáawinánáicawa meedá yácáináta imusúanáwa yáatúa íichawa. Canácatáita ìpìnánái. ⁹ Yái asíali yéemíaca tàacáisi Pablo icàlidéerica. Néese Pablo iicáidaca irí. Yá Pablo yáalíacawa éeruiri yàabàli yeebáidaca cayába yéewanápíná ichùnìacawa. ¹⁰ Néese Pablo íimaca irí cachàiníiri iyú:

—Pimichàawa pibàlùacawa machacàníiri iyú pìabàli iyúwa —íimaca yái Pabloca. Yáta éeruiri yàabàli ipisla imichàa ibàlùacawa. Yá idàbaca ìpìnánáica. ¹¹ Níái wenàiwica idécanáami naicáca yái Pablo imàníirica, yá néemíaníicawa cachàiníiri iyú. Néemíaníicawa Licaonia yàasu cáli néeséeyéi itàacái iyú. Náimaca:

—¡Cuwáináica níái wenàiwicaca! ¡Nadéca nalicùacawa chènuníise wàatàna iyúwa asìanái! —cài náimaca Pablonái ìwali.

¹² Náimaca Bernabé ìwali cuwáisàiricasani ípidenéerica Zeus. Náimaca Pablo ìwali cuwáisàiricasani ípidenéerica Hermes, Pablo icàlidacáiná tàacáisi wenàiwicanái irí. ¹³ Iyaca néré sacerdote icuèrica templo iyéerica mawiénita yàcalé inùma irí, yái nasutàcàaluca nàasu cuwáisàiriwa ípidenéeri Zeus. Yái sacerdoteca itéca pacá idènièyéica ichílanáwa íiwinási. Yá itéca pacá Pablonái yàatalé. Yái sacerdoteca, wenàiwicanái nacái canánama nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio, nàacaténáté Pablonái icàaluíniná naicácáinaté Pablonái iyúwa chènuníiséeyéi. ¹⁴ Níái apóstolca, Bernabé, Pablo nacái idécanacáita náalíacawa wenàiwicanái nawàwáaná nàaca nacàaluíniná, yá Pablonái icacanáidaca ibàlewa càide iyúwaté judío íiwitáise iyáaná máinícaalí achúmaca nawàwa. Yá Pablonái ipíacawa wenàiwicanái yéewiré, namáidáidaca napíacawa. Náimaca wenàiwicanái irí:

¹⁵ —Píacué wenàiwicaca, picácué cài pimàni. Wíacáiná wenàiwicanáita nacái càitade iyúwacué pía. Wadéca wàanàaca wacàlidacaténácué pirí tàacáisi cayábéeri íméerica iwàwacutácué piwènúadaca píiwitáisewa íicha, yái canéerica iwèni wawàsica písutácaténácué píawawa cáuri Dios íicha, yái imàníiricaté macáita waiquéerica chènuniré, dùlupùta yàasu cáli nacái, yá nacái èeriquéi, manuiri úni nacái, macáita nacái iyéerica cháí èeri irìcu. ¹⁶ Bàaluité Dios imàacaca wenàiwicanái canánama nàyaca iyúwaté nawàwáaná. ¹⁷ Mamáalàacata quéwa imànicatécué pirí cayábéeri imàacacaténácué

píaliacawa cawinácaalíni. Ibànuèri unía. Yèeri walí cayábéeri bànacalé yàasu èeri irìcuwa. Yèeri nacái wayáapíná casímáicaténá wawàwa —námaca níai Pablonáica.

¹⁸ Ewita Pablonái icàlidacáníta nalíni, níai wenàiwicaca, càicáaníta mamáalàacata máiní wenàiwica nawàwacaté nanúaca pacá iyúwa sacrificio Pablonái irí nàacaténá apóstolnái icàaluíniná.

¹⁹ Néese abénaméeyéi judío yàanàaca Antioquía iyacàlená néese, iyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. Aibanái judío yàanàaca Iconio iyacàlená néese nacái. Yá natàaníca nawènúadánápiná yàcalé mìnánái íiwitáise Pablo íicha nanúanápínáni íba iyú. Inaté nanúadáida Pablo íba iyú nanúacaténáni. Nayúunáidaca néetáidacaténí, íná nawatàidacani yàcalé irìcuise, yái Pabloca. ²⁰ Níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa Pablo itéesebàa, yá Pablo imichàacawa yèepúa iwàlùacawa yàcalé irìculé àniwa. Néeseté mapisáináami àniwa, Pablo yàacatéwa Bernabé yáapicha Derbe iyacàlená nérépiná.

²¹ Nacàlidaca nalíni Derbe iyacàlená irìcu yái tàacáisi íiméerica Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá manùbéeyéi yeebáidaca Wáiwacali Jesús itàacái. Idécanáami nacàlidacani Derbe irìcu, yáté nèepúa napáchiaca Listra iyacàlená néré, Iconio iyacàlená néré nacái, Antioquía iyacàlená néré nacái, iyéerica Pisidia yàasu cáli íinata. ²² Macái yàcalé imanùbaca Pablonái ichàiniadaca nawàwa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Pablonái yàalàaca nía cachàinínápiná náiwitáise neebáidánápiná mamáalàacata Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. Nacàlidaca nalíni nacái iwàwacutá wàuwichàacawa Wáiwacali irípináwa manùba yàawiría ipíchawáise wawàlùacawa Dios iyacàle irìculé, Dios icuacataléca macáita chènuniré. ²³ Yàcalé imanùbaca Pablonái ibàlùadaca ancianonái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nacuèrinánápiná, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca. Apóstolnái namàacacaté náichawa nayáacaléwa, nasutácaténá Wáiwacali íicha nalípiná icuánápiná wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái.

Pablo y Bernabé vuelven a Antioquía de Siria

²⁴ Néeseté Pablo, Bernabé nacái nachàbacawa Pisidia yàasu cáli, yá nàanàacaté Panfilia yàasu cáli néré. ²⁵ Yá nacàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí Perge iyacàlená irìcu. Néeseté Pablonái yàacawa Atalia íidalutalená néré. ²⁶ Atalia néeni nawàlùacatéwa nave irìculé, yá nàacawa manuíri úni yáacubàa àta nàanàacatalétaté Antioquía iyacàlená néré, namáalàidacáinaté namànica macáita náibaidacaléwa Dios irípiná. Antioquía néesecáinaté áibanái ibànùacaté nía, nasutácanáamité Dios íicha Pablonái irípiná, náibaidánápinaté irí. ²⁷ Pablonái yàanàacaté Antioquía iyacàlená néré, yá nàwacáidaca Antioquía mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá Pablonái icàlidacaté nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata, Dios imàacáanaté nacái cà míiyéi judío neebáidaca itàacái. ²⁸ Pablo, Bernabé nacái nàyacaté néeni madécaná èeri náapicha, níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

15

La reunión en Jerusalén

¹ Néenialité abénaméeyéi asíanái nàacatéwa Judea yàasu cáli íicha. Yáté nàanàaca Antioquía iyacàlená néré. Néese nadàbaca néewáidaca Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Náimacaté iwàwacutáanása cà míiyéi judío namànica nalíwa circuncisión càide iyúwaté profeta Moisés ichùullanaté judíonái imànica, néese, cà micaalí namàni nalíwa circuncisión, yá càmitasa Jesús iwasàa nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, námaca. ² Pablo, Bernabé nacái nàalàaca nía cachàiníiri iyú báawacáiná Pablonái yéemlaca nàasu tàacáisi. Néese macáita námaca nalíwáaca chàinisíiri tàacáisi iyú. Atata níai Antioquía iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo, Bernabé nacái, áibanái nacái náapicha nàanápínáwa Jerusalén iyacàlená néré. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemlawa apóstolnái, ancianonái nacái icuèyéica Jerusalén iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús. Iwàwacutá Pablonái nasutáca néemlawa nía càinácaalí Pablonái iwàwacutáaná ichùullaca cà míiyéi judío namànica circuncisión ìwali.

³ Inaté Antioquía ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablonái nàasu àyapupiná, yá nabànùaca nía. Pablonái nàacatéwa nachàbacawa Fenicia yàasu cáli ínatalé, Samaria yàasu cáli nacái. Yá nacàlidacaté nalíni càmíiyéi judío iináwaná ìwali namàacacaté náichawa náiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, idécanáami néemiàcani, yá casíimáica néemiàca yái tàacáisica.

⁴ Néese Pablo, Bernabé nacái nàanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré. Yá macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Jerusalén ìyacàlená mìnánái, apóstolnái nacái, ancianonái nacái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, macáita natàidaca Pablonái cayábéeri iyú. Néese Pablo, Bernabé nacái nacàlidaca nalíni Dios iyúudàacaté nía manuísíwata. ⁵ Quéwa abénaméeyéi fariseo yeebáidéeyéica Jesús itàacái namichàacawa. Yá náimaca Pablonái irí:

—Iwàwacutácué wamànica circuncisión càmíiyéi judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iwàwacutácué nacái wachùullaca namànínapiná càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánaté wàawirináimi imànica —náimaca níai fariseoca.

⁶ Iná apóstolnái, ancianonái nacái nàwacáidáyacacawa natàanícáténá ìwali yái wawàsica. ⁷ Idécanáami natàaníca nalíwáaca déecuiri iyú, néese Pedro imichàacawa itàaníca nalí. Yá ímaca nalí:

—Píacué nuénánáica, píalíacuécawa bàaluité Dios yeedáca núa pèewísecué nucàlidacaténá tàacáisi càmíiyéi judío irí, yái cayábéeri tàacáisica ímèerica Wáiwacali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná neebáidaca Jesús itàacái. ⁸ Néese Dios, yái yáaliérica wenàiwica íiwitáise, yáasáidacaté walí cayábaca iicáca càmíiyéi judío iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios irípiná. Càité Dios yáasáidaca walíni yàacáináté nalí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá nía càide iyúwaté yàaná walí Espíritu Santo. ⁹ Dios iicáca macáita wenàiwica abédanama, wía judíoca, nía nacái càmíiyéica judío. Càica wáaliacawa Dios imàacacáiná iwàwawa nabáyawaná íicha neebáidacáiná Wáiwacali itàacái, íná masacàaca Dios iicáca náiwitáise éwita càmíicáaníta namàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica. ¹⁰ Cayábaca Dios iicáca nía, íná ¿cánásicué piwàwa pimànica iyúwa Dios càmíiná iwàwa? Pichùullacaalícué namànica circuncisión, níara càmíiyéica judío yeebáidéeyéica Jesús itàacái, pichùullacaalícué nacái namànica macáita càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi, yásí píalimáidacuéca píicáwa Dios, Dios imàacacáináté iwàwawa nabáyawaná íicha éwita càmíicáaníta namàni iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, yái càulenéri wawàsica càmíríca wáalimá wamànica cayába, wàawirináimi nacái càmítaté náalimá namànica cayábani. ¹¹ Càmitacué cayába càì pimànica, macáicáináta wía judíoca weebáidaca Wáiwacali Jesús idéca imànica walí cayábéeri mawèníri iyú, iwasàanápínáté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha ìwalíise yái weebáidáanáca Jesús, càide iyúwa nacái iwasàaná níara càmíiyéica judío —ímaca yái Pedroca.

¹² Néese masànacata nía macáita. Yá néemiàcaté Bernabé, Pablo nacái nacàlidaca nalíni Dios imàacacaté nalí ichàiniwa nàyacaalíté càmíiyéi judío yèewi namànicaténá madécaná wawàsi càmíiri áiba wenàiwica idé imànica. ¹³ Idécanáami natàaníca, yá Santiago ímaca nalí macáita:

—Píacué, nuénánáica, péemiàcué nulí: ¹⁴ Simón Pedro idéca icàlidaca walíni càinácaalíté iyú Dios imànica cayábéeri càmíiyéi judío irí quéecháwanáimi yeedácaténá nèewíise nacái yàasunáipináwa, neebáidacáiná Jesús itàacái. ¹⁵ Càita nacái Dios yàasu profetanái náimacaté, nacàlidacaté Dios itàacái. Profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

¹⁶ ‘Néenialípiná nuèpùawa néese àniwa, yá numàacapiná àniwa rey David itaquénáinámi icùaca Israel yàasu cáli,

¹⁷ yéewanápiná israelitanái imàaquéeyéicawa nasutáca níawawa nuícha àniwa, càmlíyeyí israelita yáapicha yeebáidéeyéica nutàacái, níái wenàiwicaca numáidéeyéica nulípináwa.

¹⁸ Núa, Picuèrinácué Dios, núumacatécué piríni, yá báisíta numànipiná macáita càide iyúwaté núumáaná bàaluité’,

íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Iná nuínáidacawa càmita cayába wachùulia namànica circuncisión, yá nacái iyúwa profeta Moisés ichùullianaté, níara càmlíyeyéica judío imàaquéeyéica íichawa íiwitáise bàaluisàimiwa neebáidacaténá Dios itàacái. ²⁰ Iwàwacutácaíta watànàacuéca nalí tàacáisi wàalàacaténácué nía ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irípiná, yái cuwáinái yéenáiwánaca; càmlínápiná nacái naimá áiba yáapicha càmlíchúaca náinusíwa, càmlíríca nacái nanírísíwa; càmlínápiná nacái nayáa iinási càmlíríca ííraná imusúawa íicha; càmlínápiná nacái nayáa irái. ²¹ Néese nawàwacaalí néewáidacawa ìwali yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yá cayábaca néewáidacawa ìwali, yácáiná idàbáanátatéwa bàaluitémi áibanái judío nadéca néewáidaca wenàiwica profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yá siùca nacáide macái yàcalé imanùbaca naléeca Moisés yàasu cuyàluta néewáidacàalu irícuwa sábado imanùbaca judíonái iyamáidacatáicawa —íimaca yái Santiagoca.

La carta a los no judíos

²² Néese apóstolnái, ancianonái nacái, macái nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa néré Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyeyí Jesús itàacái, macáita nánáidacawa needáanápiná nèewísewa abénaméeyeyí nabànùacaténá nía Antioquía ìyacàlená néré náapicha níái Pablo, Bernabé nacái. Yá needáca Judas, áibaalí ípidenéeri Barsabás; needáca Silas nacái, pucháiba asíanái cáimiétacanéeyeyí nèewi níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ²³ Yá nabànùaca náapicha cuyàluta. Yaté íimaca:

“Wía apóstolca, wía nacái ancianoca, péenánáicuéca Jesucristo ìwalíisená, wawàwalicué pía wéenánái càmlíyeyéica judío ìyéeyéica Antioquía ìyacàlená irícu, Siria yàasu cáli íinata nacái, Cilicia yàasu cáli íinata nacái. ²⁴ Wadéca wéemíaca áibanái iináwaná ìwali, càmlíyeyéica wabànùacué pìatalé, nasàiwicacuéca pirí wawàsi nàasu tàacáisi iyúwa. Iná càmitacué pialíawa càinácaalícué iwàwacutáanápiná pimànica, nacàlidacáinácué piríni iwàwacutáanásacué pimànica circuncisión. Náima nacái iwàwacutáanása pimànicuéca càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica, wía judíoca, éwita càmicáaníta wachùulia néewáidáanápinácué pía càiri tàacáisi iyú. ²⁵ Iná abédanamata wáináidacawa weedáanápiná asíanái wèewísewa nàacaténácué naicáca pía, náapicha níái wéenánáica Bernabé, Pablo nacái máiníyeyéica cáinináca waicáca. ²⁶ Níái Pablonáica, nadéca nacái nacàlidaca Wáiwacali Jesucristo itàacái náibaidacaténá irípiná, éwita áibanái iwàwacáaníta inúaca nía. ²⁷ Iná wabànùacué pìatalé Judas, Silas nacái natàanínápinácué píapicha, nacàlidáanápinácué pirí machacàníri iyúni macáita yái watànèericuéca pirí cuyàluta irícu. ²⁸ Wíacáiná abédanamata wáiwitáise Espíritu Santo yáapicha càmlínápinácué wachùulia pimànica madécaná càulenéeri wawàsi méetàuculé íicha yái máiníríca iwàwacutácuéca pimànica: ²⁹ Picácué piyáa iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo irí, yái cuwáinái yéenáiwánaca. Picácué nacái piyáa irái. Picácué nacái piyáa iinási càmlíríca ííraná imusúawa íicha. Picácué nacái píimá áiba yáapicha càmlíchúaca píinusíwa, càmlíríca nacái pinírísíwa. Píicácaalícué píichawa yái báawéerica, yásí piyápinácué machacàníri iyú. Yácata imanùbaca. Wawàwalicuéca pía macáita”, càité íimaca yái cuyàlutaca.

³⁰ Càité Pablonái, idécanáamité natàaníca Jerusalén mìnánái yáapicha, yaté nàacawa náicha nèepùacaténáwa Antioquía ìyacàlená néré cuyàluta yáapicha. Nàanàaca néré, yá nàwacáidaca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái néré. Yá nàaca nalí yái cuyàlutaca. ³¹ Idécanáamité naléecani, yaté casíimáica nawàwa manuísíwata cuyàluta ichàiniadacáinaté nawàwa. ³² Yái Judas, Silas nacái profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Iná yéewa Judas, Silas nacái nachàiniadaca yàcalé mìnánái

iwàwa manuísíwata, nàalàa nacái nía cayábéeri iyú, níái Antioquía ìyacàlená mìnánáica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ³³ Judas, Silas nacái nayamáacawa néré máisibáwanáita semana. Néseté níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàwacáidáyacacawa namàacacaténá nèepùacawa náicha matuíbanáiri iyú Jerusalén ìyacàlená nérépiná àniwa, nacàlidacaténá nalíni níái ibànuèyécáté nía. ³⁴ Silas quéwa íináidacatéwa iyamáanápínacawa Antioquía ìyacàlená irícu. ³⁵ Pablo, Bernabé nacái nayamáacawa Antioquía ìyacàlená néré. Néese Pablonái, áibanái nacái manùbéeyéi, néewáidaca wenàiwica, nacàlidaca nacái nalí Wáiwacali iináwaná iwali.

Pablo comienza su segundo viaje misionero

³⁶ Aiba èerité Pablo íimaca Bernabé irí:

—Wàa wapáchiaca néré àniwa wéenánáiwà yeebáidéeyéica Jesús itàacái macái yàcalé imanùbaca wacàlidacatalécáté Wáiwacali iináwanáwa. Wàa waicáca càinácaalí nàyaca — íimaca yái Pabloca.

³⁷ Néese Bernabé iwàwacaté itéca náapicha Juan áibaalí íipidenéeri Marcos. ³⁸ Quéwa Pablo íináidacawa càmlínápiná cayába natécani, Marcos yèepùacáinátéwa náicha Panfilia yàasu cáli néese, yá càmitaté iyamáawa náapicha íbaidacaténaté Dios irípiná náapicha, nacàlidacaalíte nàacawa Dios itàacái. ³⁹ Níái Pablo, Bernabé nacái, canáca yéewaná abédanama náiwitáise, canásiwa, íná nàacawa náichawáaca. Yá Bernabé itéca Marcos. Yaté nawàlùacawa nave irículé nàacaténáwa manuíri úni yáacubàa, Chipre yàasu iwàwata nérépiná. ⁴⁰ Pablo nacái itéca Silas. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nasutáca nalí Dios iyúudàanápíná nía, yá nabànùaca náichawa Pablonái, náibaidàanápínaté Dios irípiná. ⁴¹ Yá Pablonái nachàbacawa Siria yàasu cáli ínatalé, Cilicia yàasu cáli nacái. Yá nachàiniadaca nawàwa néré níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca.

16

Timoteo acompaña a Pablo y a Silas

¹ Néseté Pablo, Silas nacái nàanàacaté pucháiba yàcalé néré íipidenéeyéica Derbe, Listra nacái. Nérété nàanàaca áiba ùuculliri yeebáidéeri Jesús itàacái íipidenéeri Timoteo. Yáatúa judíosàatúa, yeebáidéechúa Jesús itàacái. Yáanirimi quéwa griegosàiri, càmlirica judío. ² Listra ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéi Jesús itàacái, Iconio ìyacàlená mìnánái nacái nacàlidacaté Timoteo iináwaná iwali, cayábéerica íiwitáise. ³ Yaté Pablo iwàwaca Timoteo yàacawa náapicha. Yá itéca Timoteo namànicaténá irí circuncisión báawacáicha judíonái iicáca Timoteo, níái judíoca ìyéeyéica yàcalé irícu Pablo iwàwéeyéica ipáchiaca, macái judíocáiná náalíacatéwa Timoteo yáanirimi iwali griegosàirimicani, càmliri judío. ⁴ Néese Pablonái ipáchiaca yèepunícawa yàcalé imanùbaca. Ata alénácaalí nàacawa nacàlidaca cuyàluta irícuíri tàacáisi nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi apóstolnái, ancianonái nacái Jerusalén mìnánáica natànèericaté cuyàluta irícu, nàalàacaténaté càmliyéi judío. ⁵ Iná yéewa níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca, néemlaca Pablonái yàalàaná nía, yá neebáidaca cachàiniíwanái. Yá èeri imanùbaca áibanái mamáalàacata nawènùadaca náiwitáisewa neebáidàanápíná Jesús itàacái.

La visión que Pablo tuvo de un hombre de Macedonia

⁶ Néseté Espíritu Santo càmita ibatàa Pablonái icàlidaca Dios itàacái Asia yàasu cáli néré. Iná nachàbacawa Frigia yàasu cáli ínatalé, Galacia yàasu cáli nacái. ⁷ Néese nàyacaalíte mawiénita Misia yàasu cáli irí, yá náináidacatéwa nawàlùanápínáwa Bitinia yàasu cáli ínatalépiná quéwa Espíritu Santo Jesús ibànuèrica càmitaté imàaca nàacawa néré. ⁸ Néese nachàbacatéwa Misia yàasu cáli ínatalé. Yá nalicùacawa Troas ídalutalená néré. ⁹ Yá táiyápi Pablo iicácaté yéenáíwanási nacáiri, Dios néeséri. Yá iicáca asíali Macedonia yàasu cáli néeséri. Yái asíali ibàlùacawa isutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata. Yá íimaca Pablo irí: “Aquialé Macedonia yàasu cáli ínatalé, piyúudàa wía”, íimaca. ¹⁰ Néese Pablo iicácinaté

yái yéenáiwánási nacáirica, ínáté wachùnìaca wàasuwa àyapu piná caquialéta wàacaténáwa Macedonia yàasu cáli néré, wáaliacáináwa báisíiri iyú Dios imáidacaté wía wacàlidáanápíná nalí cayábéeri tàacáisi Jesús iináwaná ìwali.

Pablo y Silas en Filipos

¹¹ Néeseté Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, núa Lucas, wawàlùacatéwa nave iriculé, iyéerica Troas ídalutalená néré. Yá wàacawa machacànita manuiri úni yáacubàa iwàwata néré ípidenéechúa Samotracia. Yá mapisáita àniwa wàacawa wàanàaca Neápolis iyacàlená néré iyéerica iwàwata íinata. ¹² Wàacawa cáli íinatabàa Neápolis iyacàlená íicha àta wàanàacataléta Filipos iyacàlená iriculé, nàyacataléca níai manùbéeyéi romanosíwa. Yái yàcaléca máiníiri cachàinica Macedonia yàasu cáli yéená íinata. Wàyaca néeni cawàwanáta máisiba èeri. ¹³ Aiba sábadò judíonái iyamáidacatáicawa, Pablo, Silas nacái, núa nacái náapicha, wamusúacawa yàcalé íicha. Yá wàacawa inanábalé wéemiacáinaté judíonái iináwaná ìwali nasutáca níawawa Dios íicha néré. Abénaméeyéi inanái nàyaca néré nàwacáidáyacacawa nasutácaténá níawawa Dios íicha. Yá wáawinacawa néré, wacàlidaca nalí Dios itàacái. ¹⁴ Abéechúa néená ípidenéechúa Lidia, Tiatira iyacàlená mìnalu. Uái Lidia iwéndéechúa cawèníiri wáluma cúulíiri capìraléwaca iicácanáwa. Uái inanái, yèechúa Dios icàaluíniná, uémìaca wacàlidáaná nalíni. Yá Wáiwacali imàacaca uebáidaca yái tàacáisi cayábéerica Pablo icàlidéerica nalí. ¹⁵ Yá ubautizáca, áibanái nacái ucapèe irìcuíyéica. Néese úumaca walí:

—Píináidacaalícuéwa nuebáidaca Wáiwacali itàacái báisíiri iyú, yásí aquialécué piyamáacuéwa nuénánái yáapicha —cài úumaca walí mamáalàacata àta wàacatalétatéwa wayamáacawa nacapèerìcu.

¹⁶ Néesetécáwa áiba èeri àniwa, wàacawa inanába nérépiná wasutácaténá wíawawa Dios íicha, yá wàanàaca áiba mànacàu demonio idacuèchúaca íiwitáise, íná yéewa uwicùlidaca demonio íiwitáise iyú. Wenàiwicanái ipáyaidaca uwicùlidacaténá. Uíwacanánái needácaté nalíwa manùba plata ùwalíise uái iwicùlidéechúaca, nàasu wenàiwicacáiná úa. ¹⁷ Uái mànacàuca udàbaca ùacawa wáamiwáise, wía Pablonáica. Yá uémíánica ùacawa:

—Níai asíanáica, náibaidaca chènuníiséeri Dios irípiná. Nàanàaca nacàlidacaténácué piríni Dios iwàwaca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa —úumaca wàwali, wía Pablocá.

¹⁸ Uémíáníca ucalídacani madécaná èeri àta maséecataléta Pablo yéemìaca usàna. Yá Pablo iwènúacawa, yá íimaca demonio irí idacuèrica uíwítáise:

—Jesucristo inùmaliçuise nuchùulì pìacawa uícha —íimaca yái Pablocá. Yáta yàacawa uícha caquialéta yái demonioca.

¹⁹ Néese mànacàu íiwacanánái náalíacawa canácata quirínama needápinaté nalíwa plata ùwalíise, íná náibàaca Pablo, Silas nacái, yá natéca nía yàcalé íiwacanánái yàatalé, yàcalé mìnánái nàwacáidacàalu. ²⁰ Yá nacháawàaca Pablonái iináwaná ìwali jueznái irí. Yá náimaca Pablonái ìwali:

—Níai asíanáica judíonái meedá. Calúaca namànica wàyacàle mìnánái. ²¹ Néewáidaca wía wèepuníinápínáwa càide iyúwa áiba íiwitáisesi íimáaná méetàuculéerica wáiwitáise íicha. Càmita cayába weebáidani, romanocáiná wía, íná canáca yéewaná weebáidacani —náimaca.

²² Iná yàcalé mìnánái canánama nadàbaca néemíánícawá báawéeri iyú Pablonái ìwali, yá jueznái nachùulìaca needáca Pablonái ibàle. Yá nanúadáidaca Pablonái àicu iyú manùba yàawiría àta náiraná imusúacatalétawa nàwalíise. ²³ Idécanáami nanúadáidaca nía báawanama, yá náucaca Pablonái presoíyéi ibànalículé. Yá nachùulìaca yái icuèricaté presoíyéi ibàna icùanápíná nía cayába. ²⁴ Yeebáca yái nachùulìanácani, íná yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca iwàlùadawa Pablo, Silas nacái presoíyéi ibànaná iriculé alé imáalàanácawa. Yá icàbadàaca nacàwa pucháiba tabla imiéyéi iwéré ipíchaná namusúacawa.

²⁵ Quéwa bamuchúami catá Pablo, Silas nacái nasutáca níawawa Dios íicha, nacántàaca nacái Dios irí, yá áibanái presoíyéi yéemìaca natàacái. ²⁶ Néese yáta cáli icusúacawa

cachàiníiri iyú, íná yái presoíyéi ibànaca icusúacawa macáita cachàiníiri iyú. Yá presoíyéi ibàna inùma imanùbaca nàacùacawa macáita, cadena nacái nadacùanáca nía nacaláacawa náicha macáita níai presoíyéica iyéeyéica presoíyéi ibànalìcu. ²⁷ Néese té, yái asàli icuèrica presoíyéi ibàna icawàacawa. Yá iicáca presoíyéi ibàna inùma canánama yàacùacanéeica, yá imusúadaca yàasu espada machete nacáiriwa, inúacaténá yáawawa, iyúunáidacáiná nachúuliacatéwa íicha, níai presoíyéica. ²⁸ Quéwa Pablo imáidaca irí:

—¡Picá pinúa píawawa! ¡Wàyaca macáita! —íimaca yái Pabloca.

²⁹ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna ichùuliaca yàasu wenàiwicawa itéenápiná irí quichái lámpara nacáiri, yá ipia iwàlùacawa Pablonái yàatalé itatácawa yàacawa icalùniwa. Yá ibàlùacawa yùulu ipùata iyúwa Pablonái irí. ³⁰ Yá imusúadaca nía presoíyéi ibàna irìcuíse, níai Pablonáica. Yá isutáca yéemìawa nía:

—Píacué asianáica, ¿càinásica iwàwacutá numànica yéewanápiná Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íichawa? —íimaca nalí. ³¹ Yá náimaca irí:

—Peebáidacaalí Wáiwacali Jesús itàacái, yásí Dios iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, nía nacái picapèe irìcuíyéica —náimaca irí.

³² Néese nacàlidaca irí Wáiwacali itàacái, nalí nacái iyéeyéica icapèe irìcu, yái icuèrica presoíyéi ibàna. ³³ Yá néese, yaté horaca, bamuchúami catá, yái icuèrica presoíyéi ibàna íibaca Pablonái icháuná, nanúadáidacatabàaca nía àicu iyú. Yá ibautizácawa, yéenánai canánama nacái nabautizácawa. ³⁴ Néese yái icuèrica presoíyéi ibàna itéca nía icapèe irìculéwa. Yá yàaca nayáapíná. Yá cayábaca iwàwa, yéenánai nacái, neebáidacáiná Dios itàacái.

³⁵ Amalácaté yàacawa nawicáu, yá jueznái nabànùaca úwinái presoíyéi ibàna néré nachùuliacaténá nawasàaca Pablonái. ³⁶ Yái icuèrica presoíyéi ibàna íimaca Pablo irí:

—Níara juezca nachùuliaca nuwasàacuéca pía, íná pimusuúacuéwa matuíbanáita —íimaca Pablonái irí. ³⁷ Quéwa Pablo íimaca úwinái irí:

—Nadéca nanúadáidaca wía àicu iyú, wía romanosiwaca wenàiwicanái yàacuésemi. Càmitaté namàaca wacàlidaca waináwaná iwaliwa. Canácaté nacái nàanèeri wàwali wabáyawaná nàuwichàidéeripíná wía iwálíise. Yá nadéca náucaca wía presoíyéi ibànalìculé. Siùcade nawàwa nawasàaca wía ibàacanéeeri iyú. Quéwa càmita wawàwa wamàni càì. Píacué picàlidaca nalí níani juezca níacaténáta iwasàa wía —íimaca yái Pabloca.

³⁸ Néese úwinái nacàlidaca jueznái iríni. Íná cáaluca jueznái néemìlaca naináwaná iwali romanonáicáiná níai Pablonáica. ³⁹ Néese níai juezca nàacawa presoíyéi ibàna néré. Yá nasutáca Pablonái íicha wawàsi namàacáanápiná nawàwawa íicha yái báawéeica jueznái imàníricaté nalí. Yá jueznái iwasàaca nía presoíyéi ibàna íicha. Néese nasutáca Pablonái íicha wawàsi manuísíwata nèepùanápináwa yàcalé íicha. ⁴⁰ Pablonái namusuúacawa presoíyéi ibàna íicha, yá napáchiaca Lidia néré. Idécanáami nàwacáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá Pablonái nachàiniadaca nawàwa Dios itàacái iyú. Néese Pablonái nèepùacawa náicha.

17

El alboroto en Tesalónica

¹ Pablo, Silas nacái napáchiacaté nèepunícawa, yá nachàbacawa Anfípolis iyacàlená irìcubàa, Apolonia iyacàlená nacái. Yaté nàanàaca Tesalónica iyacàlená néré. Iyaca néré judíonái yéewáidacàalu. ² Càide iyúwaté Pablo íiwitáise iyáaná, iwàlùacawa néewáidacàalu irìculé sábadò imanùbaca, máisiba sábadò irìcu judíonái iyamáidacatáicawa. Yá itàaníca náapicha, icàlidaca nacái nalíni càinácaalí íimáaná yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalìcuíse. ³ Yá Pablo icàlidaca nalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalìcuíse Mesías iwali, yái israelita icuèrinápináca Dios ibànueripínacaté nalí. Pablo icàlidaca nalíni Mesías iwàwacutácaté yéetácawa, néese idécanáamité yéetácawa, yá iwàwacutácaté nacái icáucàacawa. Yá Pablo íimaca nalí:

—Yái Jesús nucàlidéericuéca pirí iináwaná ìwali, yácata yái Mesíasca Dios ibànuèripinácáté walí Wacuèrinápiná, wía judíoca —íimaca yái Pabloca.

⁴ Néese abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Yáté nèepunícawa Pablonái yáapicha. Madécaná griegonái yèeyéi Dios icàaluíniná, neebáidacaté Jesús itàacái, madécaná nacái inanái cáimiétacanéeyéi neebáida nacái. ⁵ Quéwa áibanái judío càmíiyéi yeebáida Jesús itàacái, yá báawaca naicáca Pablonái, manùbacáiná wenàiwica nawàwa néemíaca Pablo itàacái. Yá judíonái nàwacáidaca áibanái báawéeyéi íiwitáise, níái machawàaquéeyéica iyéeyéica calle irìcubàa, nawènúadánápiná yàcalé mìnánái íiwitáise canánama calúacaténá naicáca Pablonái. Yá wenàiwicanái ipíacawa, néemíanícawa, yá nawàlùacawa cachàiníiri iyú Jasón icapèe irìculé nacutácaténá Pablo, Silas nacái náibàacaténá nía natéénápiná nacái nía yàcalé íiwacanánái yàatalé nacháawàacaténá Pablonái iináwaná ìwali. ⁶ Quéwa canácaté néré níái Pablonáica, íná níái manùbéeyéi wenàiwicaca náibàaca Jasón, náibàaca nacái áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nawatàidaca Jasónnái nacháawàacaténá naináwaná yàcalé íiwacanánái irí. Yá náimaca néemíanícawa:

—¡Níara Pablo, Silas nacái nadéca báawaca namànica macái èeri mìnánái íiwitáise calúacaténá naicáca wacuèriná emperador! ¡Iná càmíta èeri mìnánái nàyaca matuíbanáiwaca! ¡Siùca Pablonái nadéca nawàlùacawa wàyacàle irìculé nacái! ⁷ ¡Yái Jasón idéca yeedáca nía icapèe irìculéwa! Macái namànica máiní méetàuculéeri wawàsi emperador itàacái íicha, yái wacuèriná emperador romanosàirica icuèrica macái cáli imanùbaca, náimacáiná ìyacasa áiba wacuèrinápiná, yáara ípidenéerimica Jesús —náimaca.

⁸ Idécanáamité néemíacani, yá báawaca náináidacawa nawàwawa, níái wenàiwicaca, nía nacái yàcalé íiwacanánáica. ⁹ Quéwa Jasón, áibanái nacái iyéeyéica yáapicha, napáyaidaca náichawa plata iyú yàcalé íiwacanánái càide iyúwa yàcalé íiwacanánái ichùulíaná napáyaidaca nía. Yásí namàacaca Jasónnái nèepunícawa.

Pablo y Silas en Berea

¹⁰ Néeseté níái Tesalónica ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nayúudàaca Pablo, Silas nacái namusúacawa caquialéta nàacaténáwa táiyápi Berea ìyacàlená nérépiná. Nàanàaca néré, yá nawàlùacawa judíonái yéewáidacàalu irìculé. ¹¹ Abénaméeyéi judío iyéeyéica Berea ìyacàlená irìcu cáimiétacanéeyéica nía Tesalónica ìyacàlená mìnánái íicha, íná néemíaca cáalíacáiri iyú yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Eeri imanùbaca Berea ìyacàlená mìnánái yéewáidacawa tàacáisi ìwali profetanái itànèericaté Dios inùmalicúise, náalíacaténáwa asáisi báisíiricaalíni, yái tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. ¹² Iná madécaná nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesús itàacái. Áibanái nacái griegonái manùbéeyéi neebáida nacái, madécaná wenàiwica cáimiétacanéeyéi, inanái, aslanái nacái. ¹³ Quéwa abénaméeyéi judío Tesalónica ìyacàlená néeséeyéi néemíacaté Pablo iináwaná ìwali icàlidáaná Dios itàacái Berea ìyacàlená irìcu nacái, yá nàacawa néré. Yá báawaca namànica yàcalé mìnánái íiwitáise nawàwacaténá náibàaca Pablonái nàuwichàidacaténá nía. ¹⁴ Yásí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nabànùaca Pablo caquialéta áiba yàcalé nérépiná iyéerica manuíri úni idùlepi. Silas, Timoteo nacái nayamáacatéwa Berea ìyacàlená irìcu. ¹⁵ Níái itéeyéicaté Pablo nàacawéeridacani àta nàanàacatalétaté Atenas ìyacàlená néré. Néese nèepùacawa íicha. Pablo ibànùaca náapicha tàacáisi imáidacaténá Silas, Timoteo nacái nàanápínatéwa caquialéta Pablo yàatalépiná.

Pablo en Atenas

¹⁶ Inaté Pablo ìyaca Atenas ìyacàlená irìcu. Icùaca ìyaca nàanàaca néré níái Silas, Timoteo nacái. Yá báawaca Pablo iwàwa iicácáiná manùbéeyéi ídolo, yái cuwáiná yéenáiwana ibàlùeyéicawa néenibàa, Atenas ìyacàlená mìnánái isutéeyéica yáawawa íicha. ¹⁷ Iná Pablo itàaníca judíonái yáapicha néewáidacàalu irìcu, náapicha nacái áibanái yèeyéica Dios icàaluíniná. Icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná ìwali. Nasutáca néemíawani nacái.

Eeri imanùbacata nacái Pablo itàaníca áibanái yáapicha càiyéinácaalí ibàlùeyéicawa yàcalé bamuchúamibàa. Pablo iwàwaca iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái. ¹⁸ Nàyaca néeni abénaméeyéi asíanái yéewáidéeyéiwa epicureonái yàasu tàacáisi ìwali. Aibanái asíanái nacái yéewáidéeyéiwa estoiconái yàasu tàacáisi ìwali. Aiba èeri nàanàaca Pablo. Yá nasutáca néemìlawa níawáaca:

—¿Càinásica ìwali itàaní mamáalàacata yái asìalica? —náimaca nalíwáaca. Quéwa áibanái ìimaca Pablo ìwali:

—Cawàwanáta itàaníca áibanái cuwáiná inùmalìcuíse áiba ìiwitáaná cuwáiná wàasu cuwáiná ícha —náimaca ìwali, Pablo icàlidacáiná nalí Jesús iináwaná ìwali imichàacatéwa yéetácáisi ícha. ¹⁹ Iná namáida natéwa Pablo nàwacáidacàalu néréwa ípidenácataléca Areópago, náiwacanánái ìwacáidáyacacataléca, cáaliacáiyéi nacái. Yá nasutáca néemìlawa Pablo:

—¿Cawinásica yái wàlisài tàacáisi picàlidéerica? ²⁰ Picàlidacáiná walí áiba tàacáisi càmlíricáwa wáaliáwa ìwali. Iná wawàwa wáaliácawa càinácaalí ímáaná yái tàacáisica —náimaca Pablo irí.

²¹ Càité náimaca Pablo irí níacáiná Atenas ìyacàlená mìnánáica, áibanái nacái ìyéeyéica nèewi, casímáica néemìlaca natàaníca èeríapinama macái wàlisài tàacáisi ìwali.

²² Iná Pablo yàa ibàlùacawa nàacuése níaí ìwacáidáyaquéeyéicawa Areópago néeni. Yá ìimaca nalí:

“Píacué, Atenas ìyacàlená mìnánáica, núaliacuécawa piináwaná ìwali pìanacué cuwáiná icàaluíniná manuísíwata. ²³ Nuchàbacáinaté nuicáca níara manùbéeyéi pisutácatáicuéca, yá nùanàaca áiba altar tàacáisi ichanèericawa ìwali. Yá tàacáisi ìimaca: ‘Dios iripíná, yàara càmlírica wáaliáwa ìwali’, íméeri. Quéwa péemìacué cayábani. Yái Dios pièricuécá irí cayábéeri càmlíricuécá píalía ìwali, yáca Dios yái nucàlidéericuécá pírí iináwaná ìwali.

²⁴ “Dios idàbacaté cháí cáli. Idàbaté nacái macáita wawàsi ìyéerica. Náiwacalica nacái macái cáli chènuníiséeyéica, yá nacái cáliquéi. Càmita Dios ìya templo irícu wamànírica wacáapi iyúwa. ²⁵ Canáca imáapuèri wáicha wamàniripíná irí. Abéerita Dios yái yèerica wacáuca, yèeri wacalésa nacái, yèeri nacái macáita wàasu.

²⁶⁻²⁷ “Dios idàbacaté abéeri asìali, abéechúa inanái nacái. Wàawirináimicaté nía, wía èeri mìnánáica canánama, ìyéeyéica macái cáli. Dios ichùullacaté wàwali macáita càinápinácaalí wàasu èeri, càinápinácaalí nacái wàasu cáli, wacutácaténá wáaliácawa Dios ìwali, éwita càmicáaníta wáalimá waicácani watuí iyúwa. Quéwa càmita càulená wáaliácawa ìwali. ²⁸ Dios yèericáiná wacáuca, wachàini nacái, càide iyúwa nacái náimáaná níara abénaméeyéi pèewi itànèeyéica tàacáisi íméerica: ‘Wíacata nacái Dios yéenibe’, càì natànàaca. ²⁹ Dios yéenibecáiná wía, íná càmita cayába wáináida Dios yéenáiwánáca yái ídoloca, yái yéenáiwánási wenàiwica imànírica oro ícha ídolopiná, yá nacái platéechúa ídoloca, íbéechúa ídoloca nacái iyúwa nayúunáidáaná Dios yéenáiwánácani. ³⁰ Bàaluité èeri, càmitaté wàawirináimi yáaliáwa, íná Dios ìidenlacaté yái namànínáca. Quéwa siúcade ichùullaca wawènúadáanápíná wáiwitáisewa wabáyawaná íchawa, wamàacacaténá wáichawa yái wabáyawaná wamànírica. ³¹ Dios idéca ichùullaca wawènúadáanápíná wáiwitáisewa; idéca imàacaca abé èeripíná icàlidáanápíná báisíri iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwali, yéemìlacaténá naináwaná ìwali cáaliacáiri iyú. Dios idéca imàacaca abéeri asìali icàlidáanápíná naináwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía. Idéca yáasáidaca walí canánama càirínácaalíni, yái Jesúsca, Dios imichàidacáinaté Jesús yéetácáisi ícha”, ìimaca nalí yái Pablocá.

³² Néese Atenas mìnánái idécanáami néemìlaca iináwaná imichàanáwa yéetácáisi ícha, yá abénaméeyéi nèewi naicáaníca Pablo iquíniná. Quéwa áibanái ìimaca Pablo irí:

—Wawàwaca picàlidaca walí àniwani, áibaalípiná —náimaca Pablo irí.

³³ Iná Pablo yèepùacawa náicha. ³⁴ Quéwa abénaméeyéi nèewi nàacawa Pablo yáapicha, yá neebáidaca iríni. Abéeri ípidená Dionisio, abéeri néenáca, níai Areópagoca. Aiba yeebáidéechúa, uípidená Dámaris. Aibanái náapicha nacái neebáidacaté Jesús itàacái.

18

Pablo en Corinto

¹ Néeseté Pablo yàacawa Atenas ìyacàlená ícha Corinto ìyacàlená nérépiná. ² Corinto ìyacàlená irìcu Pablo yàanàaca abéeri judío ípidenéri Aquila, abéeri Ponto yàasu cáli néeséeri. Achúma èerité ipíchawáiseté Pablo yàanàaca néré, Aquila yàanàacaté Italia yàasu cáli néese, yàacawéetúa Priscila yáapichawa. Iwàwacutácaté namusúacawa Italia yàasu cáli ícha, yácáiná emperador romanosàiri Claudio, icuèricaté macái cáli imanùbaca, ichùullacaté macái judiónái imusúacawa Roma ìyacàlená ícha. Ináté níái Aquilanáica nàacatéwa Italia yàasu cáli ícha, néese nàanàacaté Corinto ìyacàlená néré. Yá Pablo ipáchiaca níái Aquilanáica. ³ Pablo iyamáacatéwa íbaidacaténá náapicha náibaidacáiná yái wawàsi Pablo yáaliérica íbaidaca, capìima ímamisíirica. ⁴ Néese sábadu imanùbaca judiónái iyamáidacatáicawa, Pablo iwàlùacawa néewáidacàalu irìculé. Yá icàlidaca nalí Jesús iináwaná ìwali. Iwàwacaté nacái iwènúadaca náiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, níái judíoca, nía nacái càmíiyéica judío.

⁵ Silas, Timoteo nacái nàanàacaalíté Pablo yàatalé Macedonia yàasu cáli néese, yáté Pablo imàacaca íchawa yàasu íbaidacalésiwa capìima ímamisíirica icàlidacaténá mamáalàacata Jesús itàacái, iwènúadacaténá nacái judiónái íiwitáise neebáidáanápíná Jesús itàacái, nàasu Mesíascani, yái nacuèrinápínáca Dios ibànuèricaté judiónái irí. ⁶ Quéwa abénaméeyéi judío nàuwideca namànica Pablo, yá nadàbaca natàaníca ìwali báawéeri iyú. Néese Pablo icusúaca napualé yàasu ruana nacáiriwa càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, yáasáidacaténá Dios yùuwichàidáanápínáté nía. Yá ímaca nalí:

—Píacué judíoca, piùwichàapínáwa pibáyawaná ìwalíisecuéwa. Canácata nubáyawaná ìwalíise yái piùwichàanápínácuéca, nùalàacáinácué pía yùuwichàacáisi íchaná. Siùcade nùacawa nùcàlidacaténá yái tàacáisica càmíiyéi judío irí —ímaca yái Pabloca.

⁷ Yá Pablo imusúacawa judiónái yéewáidacàalu irìcuíse. Yá iwàlùacatéwa áiba asìali icapèe irìculé càmíiri judío, ípidenérica Ticio Justo. Yái asìali yèericaté Dios icàaluíniná. Idèniaca icapèewa judiónái yéewáidacàalu idaníbàa. ⁸ Iyacaté áiba judío ípidenéri Crispo, yácata abéeri néewáidacàalu íiwacali. Yái Crispo yeebáidacaté Wáiwacali itàacái, macái yéénánái yáapichawa. Madécaná Corinto ìyacàlená mìnánái nacái néemìlaca Jesús iináwaná ìwali, yá neebáidaca Jesús itàacái, yá nabautizá nacáiwá, náasáidacaténá neebáidaca Jesús. ⁹ Néese áiba catá Wáiwacali ímaca Pablo irí yéénáiwánási nacáiri irìcuíse: “Picá cáalu pía. Picàlida nalí nutàacái mamáalàacata, picá masàna pía. ¹⁰ Núcáináta píapicha íná canácata yáaliméeri imànica pirí báawéeri, nudèniacáiná madécaná nùasu wenàiwicawa judiónái yeebáidéeyéipíná nutàacái yá yàcaléquéi”, ímaca yái Wáiwacalica. ¹¹ Càité Pablo iyamáacawa abéeri camuí y medio Corinto ìyacàlená irìcu. Yá yéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú.

¹² Quéwa néenialíté Galión gobernador icùacaté Acaya yàasu cáli. Néese madécaná judío nàwacáidáyacacawa, yáté náibàaca Pablo. Yá nawatàidaca Pablo nacháawàacaténá iináwaná ìwali Galión gobernador irí. ¹³ Yá náimaca gobernador irí:

—Yái asìalica icàlidaca yèepunícawa iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise nàacaténá Dios icàaluíniná iyúwa càmíná romanonái ibatàa wamànica —náimaca.

¹⁴ Néese Pablo batéwa idàbaca itàaníca, quéwa yái Galión ímaca judiónái irí:

—Isàiwicacaalí áiba wenàiwica irí wawàsítá, càmicaalí nacái, imànicaalí ibáyawanáwa manuísíwatatá, yásí báisíta nuìdenìlaca quiríta nuémìlcaténácué cayába písàna picháawàanácué iináwaná ìwali, píacué judíoca. ¹⁵ Quéwa píasu wawàsicué meedáni, pitàanícacaténácué piríwàaca chàinisíiri iyú, canéeri iwèni tàacáisi ìwali, náipidená ìwali nacái, ìwali nacái yái pichùullianácuéca. Pichùnìacué píawamitani yái wawàsica càmíicáiná nuwàwa nuémìacuéca píasu wawàsi iináwaná ìwali —ímaca yái gobernadorca.

¹⁶ Yá yúucaca íchawa nía capìi irìcuíse, yái capìi imàdàanáca gobernador yéemìlcataléca wenàiwica iináwaná ìwali. ¹⁷ Néese macáita náibàaca Sóstenes, áiba judiónái yéewáidacàalu

íiwacali. Yá nacapèedáidacani gobernador íipunita. Quéwa matuíbanái meedá Galión iicáca yái namànírica.

Pablo vuelve a Antioquía y comienza su tercer viaje misionero

¹⁸ Néeseté Pablo iyamáacatéwa Corinto ñyacàlená irìcu madécaná èeri mamáalàacata. Néese itàanica náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái icàlidacaténá nalí iináwanáwa yàanápínáwa náicha, yá namàacaca yàacawa matuíbanáita. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé náapicha níái Priscila, Aquila nacái yàacaténáwa manuiri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Quéechatécáwa nàanàaca Cencrea ídalutalená néré. Yá nayamáidacawa néré malééná èerita. Ipíchawáiseté nawàlùacawa nave irìculé àniwa, Pablo idalúaca íiwita ibáináwa imáalàidacáináté imànica áiba íbaidacalési càide iyúwa icàlidáanáté Dios iríni, iyúwaté judío íiwitáise ñyáaná. ¹⁹ Néeseté nàacawa àniwa manuiri úni yáacubàa àta nàanàcataléta Efeso ídalutalená néré. Yá Pablo yàacawa náicha, níái Priscila, Aquila nacái iwàlùacaténáwa judíonái yéewáidacàalu irìculé. Yá itàanica judíonái yáapicha ñwacáidáyaquéeyéicawa néré. ²⁰ Yá nasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata iyamáanápínáwa náapicha quiríta yéewáidacaténá nía, quéwa càmítaté iwàwa iyamáacawa néré. ²¹ Ipíchawáiseté Pablo yàacawa náicha, yá íimaca nalí: “Iwàwacutá nùyaca Jerusalén ñyacàlená irìcu áiba èeriwa nuicácaténá náapicha mesúnamáita áiba culto namàníripínaca. Quéwa Dios iwàwacaalí nuèpùacawa néese àniwa, yásí nuèpùacué nupáchiaca pía àniwa”, íimaca yái Pabloca. Néeseté Pablo iwàlùacawa nave irìculé, yàacaténáwa manuiri úni yáacubàa. Yá yàacawa Efeso ñyacàlená íicha. ²² Idécanáami Pablo yàanàaca Cesarea ídalutalená néré, yáté yàacawa cáli íinatabàa Jerusalén ñyacàlená néré itàidacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Idécanáamité itàidaca nía néré, yáté yàacawa Antioquía ñyacàlená néré. ²³ Néese ipáchiaca nía néré achúmáanata, yá yàacatéwa náicha àniwa, yèepunicaténáwa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatabàa, Frigia yàasu cáli íinatabàa nacái. Càité yèepuní ichàiniadaca nawàwa macáita níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái.

Apolos predica en Efeso

²⁴ Néenialité áiba judío ípidenéeri Apolos, Alejandría ñyacàlená néeséeri yàanàacaté Efeso ñyacàlená néré. Yái Apolos yáalíaca icàlidaca Dios itàacái cáaliacáiri iyú, yéewáidacaté nacáiwaca cayábéeri iyú tàacáisi ñwali profetanái, áibanái nacái itànèericaté Dios inùmalicuise, íná yéewa yáaliacawa ñwali cayába. ²⁵ Apolos yéewáidacatéwa tàacáisi ñwali icàlidéerica càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná wàyaca. Yá icàlidaca Wáiwacali iináwaná ñwali manuísíwata macái iwàwalicuise. Yéewáida wenàiwicanái amaláwaca Jesús ñwali, éwita yáaliacáanítawa abéerita ñwali yái Juan el Bautista ibautizáanáté wenàiwica iwènúadéeyéicaté íiwitáise. Dios irípiná. ²⁶ Yá Apolos idàbaca icàlidaca macàaluíninátani judíonái yéewáidacàalu irìcu. Quéwa Priscila, Aquila nacái idécanáamité néemiaca Apolos, yá natécani méetàucuta nàataléwa nacàlidacaténá amaláwaca iríni macáita yái Wáiwacali iináwanáca. ²⁷ Néese Apolos iwàwacaté yàaca icàlidaca Wáiwacali itàacái Acaya yàasu cáli néré. Níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái nawàwacaté nayúudàacani yàasu àyapu piná. Yá nabànùaca yáapicha cuyàluta wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái Acaya yàasu cáli néeni, natàidáanápínani cayábéeri iyú, yái Apolosca. Yàanàacaté Acaya yàasu cáli néré, yá Apolos iyúudàaca nía manuísíwata, níái Dios imàníyéica irí cayábéeri mawèníri iyú imàacáanápíná neebáidaca Jesús itàacái. ²⁸ Yácáiná Apolos icàlidacani macái wenàiwica yàacuése, cachàiníri iyú nacái imawènàdaca nàasu tàacáisi níái judíoca. Icàlidacaté nalí machacàníri iyúni càinácaalí íimáaná tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise, yáasáidacaténá Mesíascani yái Jesúsca, judío icuèrinápíná Dios ibànùericaté nalí.

¹ Idècunitàacá Apolos ìyaca Corinto ìyacàlená irìcu, yá Pablo yàacawa ichàbacawa dúlinaméeri cáli néenibàa. Yá yàanàaca Efeso ìyacàlená irìculé. Néré Pablo yàanàaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi. ² Yá íimaca nalí:

—¿Dios ibànùasicué pirí Espíritu Santo, peebáidacaalítécué? —Íimaca yái Pabloca. Yá náimaca irí:

—Càmíri. Canácata wéemièricáwa Espíritu Santo iináwaná ìwali yàanàaná —náimaca.

³ Néese Pablo isutáca yéemìawa nía àniwa:

—¿Càirínácaalícué tàacáisi peebáidaté ìwali, nabautizácaténácué pía? —Íimaca yái Pabloca. Néese náimaca irí:

—Weebáidacaté yái tàacáisi Juan el Bautista yéewáidéericaté iyú wenàiwica wawènúadánápinaté wáiwitáisewa Dios irípiná —náimaca. ⁴ Pablo íimaca nalí:

—Juan ibautizácaté wenàiwica náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa Dios irípiná. Juan icàlidacaté nalí nacái iwàwacutánápinaté neebáidaca áiba itàacái, yái yàanèeripinácaté Juan yáamirìcubàa, yái Jesúscá —Íimaca yái Pabloca.

⁵ Idécanáami néemìacani, yá nabautizáca Wáiwacali Jesús íipidená ìwali, neebáidacáiná itàacái. ⁶ Néese Pablo imàacaca icáapiwa nàwali, yá Espíritu Santo yàanàaca yàacawéeridacaténá nía, yá natàanica áiba tàacáisi iyú, cà mìri èeri mìnánái itàacái. Nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. ⁷ Cawàwanáta doce namanùbaca asìanáica níai yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái.

⁸ Néese Pablo iyamáacatéwa nèewi Efeso ìyacàlená néré másiba quéri. Eeri imanùbaca icàlidaca nalíni judiónái yéewáidacàalu irìcu. Icàlidaca nalíni macàaluínináta, itàaní nacái náapicha, iwènúadaca náiwitáise náalíacaténáwa càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. ⁹ Quéwa abénaméeyéi judío báawaca néemìaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nawàwa neebáidacani. Natàanica wenàiwicanái irí báawéeri iyú tàacáisi ìwali, yái cayábéeri tàacáisi Pablo icàlidéerica nalí. Iná Pablo yàacawa náicha, càmita quirínama icàlida nalíni judiónái yéewáidacàalu irìcu. Itécaté nacái yáapichawa níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Yá nàacawa Tirano yàasu yéewáidacàalu irìculé. Yaté Pablo icàlidaca nalí Dios itàacái èeri imanùbaca. ¹⁰ Pablo icàlidacaté nalíni pucháiba camuí. Inaté yéewa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi néemìaca Wáiwacali iináwaná ìwali. Judiónái, nía nacái càmiyéica judío néemìata nacái. ¹¹ Yá Dios imàacaca Pablo ichùnìlaca manùbéeyéi máníiyéi cáuláicaca. ¹² Abénaméeyéi naliadaca Pablo yàasu panuelo, ibàle yéená nacái cáuláiquéeyéi ìwali, yá nachùnìacawa níai cáuláiquéeyéica. Pablo yúucaca demonio wenàiwicanái íicha nacái.

¹³ Quéwa áibanái judío yàanàacaté ipáchiaca néré náucacaténá demonio wenàiwicanái íicha. Nawàwacaté náucaca demonio wenàiwica íicha Wáiwacali Jesús íipidená iyú. Yá náimaca demonionái irí: “Jesús inùmalícuíse wachùulíacuéca pìacawa, yái Jesúscá Pablo icàlidéerica iináwaná ìwali”, náimaca.

¹⁴ Càité siete asìanái judiónái imànica. Náaniri íipidenaté Esceva, abéeri sacerdote íiwacalináca. ¹⁵ Quéwa áiba èeri náalimáidacaté náucaca demonio asìali íicha, yá demonio íimaca nalí: “Núalíaca nuicáca Jesús. Núalía nacáíwa Pablo ìwali. Càmitacué núalía nuicáca pía”, íimaca nalí yái demonioca.

¹⁶ Yáta yái asìali demonio idacuèri íiwitáise, ipisìlacawa nàwali, níai sietéeyéica imanùbaca asìanáica. Yá inúadáidaca nía cachàiníiri iyú báawanama macáita, yá inúadáidaca nía canánama cáíwíiri iyú, àta nèepùacatalétawa napiacawa capíi irìcuíse, mabàleta, cacháunéeyéi báawanama. ¹⁷ Néese macáita Efeso ìyacàlená mìnánái, judiónái canánama, càmiyéi judío nacái, néemìacaté naináwaná ìwali, níai sietéeyéi asìanáica, iná yéewa cáaluca macáita wenàiwica manuísíwata, yá náináidacawa cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali Jesús ìwali.

¹⁸ Madécaná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nabàlùacawa wenàiwicanái yàacuésemi, yá nacàlidaca náichawa nabáyawanáwa namàníricaté. ¹⁹ Madécaná nacái camàliquéeyéi natéca nàasu cuyàlutawa manùbawaca, yái cuyàluta icàlidéerica sapii ìwali, namàlica ìwali nacái. Yá neemáca nàasu cuyàlutawa macáita Efeso ìyacàlená

mìnanái iicápiná náasáidacaténá nawènúadacaté náiwitáisewa namàlica íchawa. Aibanái naputàacaté nawèni níai cuyàlutamica, yá nawèni cincuenta mìl namanùbaca dracma, yái cincuenta mìl èeri iwènicatái. ²⁰ Càité manùbéeyéi wenàiwica yéemìaca Wáiwacali itàacái, yá neebáidacani, madécanéeyéi wenàiwicaca.

²¹ Idécanáamité ichàbacawa yái wawàsica, yá Pablo íináidacatéwa ipáchíanápiná Macedonia yàasu cáli néré, Acaya yàasu cáli néré nacái yàacaténáwa àniwa Jerusalén ìyacàlená nérépiná. Iimacaté nacái idécanáamité ipáchiaa Jerusalén ìyacàlená néré, yá nacái iwàwacutápinaté yàacawa Roma ìyacàlená néré, íimaca. ²² Iná yéewa Pablo ibànùacaté pucháiba wenàiwica iyúudéeyéicani nàacaténáwa ipíchalépiná Macedonia yàasu cáli néré. Níai yàacawéeyéiná náipidená Timoteo, Erasto nacái. Idècunitàacá nèepunícawa nérépiná, yá Pablo iyamáacawa Asia yàasu cáli néré achúma èerita.

El alboroto en Efeso

²³ Néenialité áibanái nadàbaca natàanica báawéeri iyú nàwali níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Iná abénaméeyéi Efeso ìyacàlená mìnanái báawaca naicáca Dios itàacái, calúaca nacái náináidacawa. ²⁴ Abéeri asìali ípidenéri Demetrio báawacaté imànica Efeso mìnanái íiwitáise nàuwidecaténá namànica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Demetriocáiná imànírité platéeri yéenáiwánasi cawèníri. Imànicaté achúméri capìi platéeri, templo nacáiyéi iicacánáwa nasutácàalu níawawa nàasu cuwáisàatúa íchawa ípidenéchúa Artemisa. Aibanái imàníyéi achúmanaméeyéi capìi platéeri, càasuca máini nía Demetrio yáapicha. ²⁵ Iná Demetrio ìwacáidaca nía, áibanái yáapicha imàníyéica platéeri wawàsi, yá íimaca nalí canánama: “Píacué aslanáica, píaliacuécawa wàyaca càasuíri iyú ìwalíise yái wáibaidacaléca. ²⁶ Pidécuéca piicáca, péemìaca nacái yáara Pablo icàlidéerica yèepunícawa tàacáisi. Itàanírira wáibaidacalé ìwali, níai ídolo cuwáiná yéenáiwáná wamàníyéica, Pablo íimaca càmitasa báisi Diosca nía. Càita Pablo idéca iwènúadaca manùbéeyéi wenàiwica íiwitáise cuwáiná ícha cháí Efeso ìyacàlená írìcu, macái Asia yàasu cáli néenibàa nacái. ²⁷ Máiníri báawaca, cawàwanáta imáalàacawa wáicha yái wáibaidacaléca, càmicáiná quirínama wenàiwica iwènapíná yái ídoloca wamànírira. Ua nacái wasutácàalu iináwaná imáalàapínacawa wáicha, úara manuíchúa temploca wasutácàalu wíawawa wàasu cuwáisàatúa ícha ípidenéchúaca Artemisa, wenàiwica iyamáidacaalí nàaca ucàaluíná, úai macái wenàiwica yèechúaca icàaluíná, wía wenàiwicanái canánama Asia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca, macái èeri mìnanái nacái”, íimaca yái Demetrioca.

²⁸ Néese Demetrio yáapichéeyéi idécanáami néemìaca Pablo iináwaná, yá máini báawaca nawàwa ìwalíise. Yá nadàbaca néemíanicawa cachàiníri iyú, néemíanicawa mamáalàacata: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso ìyacàlená mìnanáica!” càí néemíanicawa mamáalàacata.

²⁹ Yá manùbéeyéi wenàiwica napìacawa néemìaca nasàna àta máiwitáiseacataléta madécaná Efeso ìyacàlená mìnanái. Yá náibàaca Gayo, Aristarco nacái, níai Pablo yàacawéeyéináca, Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Yá napìacawa nawatàidaca nía manuiri nàwacáidacàalu írìculéwa, iyéerica Efeso ìyacàlená írìcu. ³⁰ Néese Pablo iwàwacaté iwàlùacawa néré icàlidacaténani manùbéeyéi wenàiwica írì. Quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái càmita nabatàa Pablo iwàlùacawa néré. ³¹ Aibanái nacái, Asia yàasu cáli icuèrinánáica, Pablo yàacawéeyéináca nía, nabànùaca tàacáisi Pablo írì isutácáténá ícha wawàsi manuísíwata ipíchanaté iwàlùacawa néré. ³² Yá nàwacáidacàalu írìcu abénaméeyéi néemíanicawa nàyaca abéeri wawàsi. Aibanái nacái néemíanicawa nàyaca áiba wawàsi nacái máiwitáiseacáiná nía canánama meedá. Manùbéeyéi nèewi càmita náalíawa càinápinácaalí wawàsi ìwali nàwacáidáyacacatéwa. ³³ Néese abénaméeyéi judío iyéeyéica néeni náibàaca nawesíaca asìali ípidenéri Alejandro, ibàlùacaténáwa macái wenàiwica yàacuésemi. Yá áibanái wenàiwica nacàlidacani Alejandro írì. Néese yái Alejandro yúucaca icáapiwa manùbéeyéi wenàiwica írì masànacaténá nía, Alejandro iwàwacáinaté icàlidaca judíonái iináwaná ìwali manùbéeyéi wenàiwica írì náalíacaténáwa canácasa judíonái imàníri

ibáyawanáwa. ³⁴ Quéwa idécanacáita manùbéeyéi wenàiwica náalíacawa judíocani, yái Alejandroca, yá nadàbaca néemíanicawa. Pucháiba hora néemíanicawa mamáalàacata macáita namanùbaca iyúwa abéeri isàna iyú. Náimaca: “¡Cayábéechúaca wàasu cuwáisàatúa Artemisaca, wía Efeso iyacàlená mìnánáica!”, còi náimaca néemíanicawa mamáalàacata.

³⁵ Néeseté áiba Efeso iyacàlená mìnánái icuèriná iwàwaca icàlidaca nalíni. Idécanáami masànaca imànica nía, yá íimaca nalí: “Píacué Efeso mìnánáica. Macái èeri mìnánái náalíacawa wàyacàle Efeso iináwaná, wía icuèyéica cayába templo wasutàcàlu wíawawa wàasu cuwáisàatúa Artemisa íichawa, náalía nacáwa wacùaca Artemisa uenáiwánami, yáara náiméerica ìwali yúuwèericasawa chènuníise bàaluité cuwáinái yàasu cáli íicha. ³⁶ Macái èeri mìnánái náalíacawa báisícani, íná matuìbanáicué pía. Picácué máiwitáise píawa, pimànicáichacué wawàsi máiwitáiséeri iyú. ³⁷ Níacáiná aslanáica pitéeyéicuéca aléi, càmita nayéedua wawàsi irícuíse, yáara wasutàcàlu wíawawa Artemisa íicha, càmita nacái natàaní báawéeri iyú ùwali. ³⁸ Yái Demetrioca, áibanái nacái íibaidéeyéica yáapicha nawàwacaalí nacháawàaca naináwaná ìwali jueznái irí, yá iyaca jueznái yéemièripiná natàacái. Macáita náalimá nacháawàayacacawa machàcaníiri iyú yàcalé íiwacanánái irí. ³⁹ Piwàwacaalícué áiba wawàsi, yá iwàwacutácué pisutáca náicha wawàsi níara yàcalé íiwacanánáica, nàwacáidáyacapínacaalíwa, càide iyúwa wacuèrinánái romanonái ichùulláná wamànica. ⁴⁰ Máiníiri báawaca yái pimàníricuéca cháí. Cawàwanáta romanonái icháawàaca waináwaná ìwali, wía Efeso iyacàlená mìnánáica, náimapiná wamànicasa ùwicái wacuèrinánái romanonái íipunitawa. Náiwacanánái yéemíacaalí càinácaalícué pimàníiná cháí bàwina, yásí nasutá néemíawa núawa cánácué yéewaná pimàni máiní máiwitáiséeri iyú. Càmita núalimápiná nucàlidaca nalíwani”, íimaca yái yàcalé icuèrináca. ⁴¹ Néese yái yàcalé icuèriná idécanáami icàlidaca nalíni, yá ichùullaca nèepùacawa. Néese macáita namusúacawa nàwacáidacàlu irícuísewa, yá nàaca náichawáaca, nèepùacawa nacapèe néréwa.

20

Viaje de Pablo a Macedonia y Grecia

¹ Idécanáamité imáalàacawa yái Efeso iyacàlená mìnánái imànínáca máiwitáiséeri iyú, yá Pablo imáidaca yàataléwa níái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yàalàacaténá nía. Néese idécanáami ichàiniadaca nawàwa, yá yàacawa náicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. ² Pablo ipáchiaca macái yàcalé imanùbaca iyéeyéica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá ichàiniadaca nawàwa manuísíwata, yàalàaca nía déecuíri iyú níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese Pablo yàanàaca Grecia yàasu cáli néré. ³ Yá iyamáacawa néré máisiba quéeri. Néeseté mawiénica yéenáiwana iwàlúanápinátéwa nave irículé yàacaténáwa manuíri úni yáacubàa Siria yàasu cáli nérépiná. Yá yéemíaca judíonái iináwaná náináidáanáwa namànínápiná irí báawéeri. Íná iwènúadaca íiwitáisewa, yá íináidacawa yèepùanápinátéwa cáli íinatabàa, ichàbacaténáwa àniwa Macedonia yàasu cáli íinatalé. ⁴ Nàa nacáwa yáapicha áibanái íipidenéeyéi: Sópater, yái Pirro ìirica, Berea iyacàlená mìnali; Aristarco nacái, Segundo nacái, níái pucháiba aslanáica Tesalónica iyacàlená mìnánáica; Gayo nacái, Derbe iyacàlená mìnalica; Tímoreo nacái; Tíquico nacái, Trófimo nacái, níái pucháiba aslanáica Asia yàasu cáli néeséeyéica. ⁵ Níái aslanáica nàacatéwa wapíchalépiná, wía Pablo, núa Lucas nacái, nacùacaténá wàanàaca Troas íidalutalená néré. ⁶ Néese idécanáamité ichàbacawa Pascua yàasuná culto, judíonái iyáacaalíté pan càmíiri idènià levadura, yáté wàacawa Filipos íidalutalená íicha manuíri úni yáacubàa nave irícu. Néese báinúaca èeri idénáami, mapisáináami àniwa, yá wàanàaca níái wáapichéeyéicawa Troas íidalutalená néré. Yá wayamáacawa néré siete èeri.

Visita de Pablo a Troas

⁷ Néeseté domingo irícu, wàwacáidáyacacawa náapicha níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái wawacùacaténá wàwaliwáaca pan, yái Santa Cenaca. Yá Pablo icàlidaca nalí. Iwàwacutápináté Pablo yàacawa náicha mapisáita, íná icàlidaca nalí àta

bamuchúamicataléta catá. ⁸ Wàwacáidáyacacatéwa abéeri imàdáná irìculé iyéerica chènunibàa cáli inàni ícha. Nàyaca néré madécaná lámpara ipucuèyéicawa nacamalá piná. ⁹ Néese abéeri ùuculiri ípidenéri Eutico yáawinéeriwa iyaca ventana irìcu. Pablo itàanicáiná mamáalàacata, yá cadapùleca báawanama yái ùuculirica. Yá iimáca íchawa yáawinacawa. Néese icaláacawa ventana irìculé, máisiba pisoíri ichènunica. Yá yéetácawa. ¹⁰ Pablo iricùacawa ùuculiri yàatalé. Néese Pablo yáawia iicáidaca ùuculirimi irí, yá Pablo yeedácani yùucutaléwa. Yá ímaca nalí níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái:

—Picácué cáalu pía. Cáucani —ímaca yái Pabloca.

¹¹ Néeseté Pablo yèepùa iwàlùacawa nàwacáidacàalu irìculé chènuniréerica. Yá iwacùaca nalí pan, yái Santa Cenaca, iyáaca iyáacaléwa náapicha nacái, yá Pablo icàlidacaté nalí mamáalàacata, àta amalácataléta wawicáu. Néese yàacawa náicha. ¹² Néese yái ùuculirica, yèepùacawa yéénánái yáapichawa, icáucàacáinátéwa, íná yéewa casímáica nawàwa manuísíwata.

Viaje desde Troas a Mileto

¹³ Néeseté wàacawa Pablo ipíchalépiná. Wàacawa nave irìcu manuíri úni yáacubàa àta wàanàacatalétaté Aso ídalutalená néré wáipunitáidacaténá Pablo néré càide iyúwaté iwàwáaná, iwàwacáináté yàacawa néré cáli ínatabàa. ¹⁴ Wàanàaca Pablo Aso ídalutalená néré, yá iwàlùacawa wàatalé nave irìculé. Yá wàacawa manuíri úni yáacubàa Mitilene ídalutalená néré. ¹⁵ Néeseté wàacawa Mitilene ícha. Wàacawa abé èeri manuíri úni yáacubàa. Néese wàacawa mawiénita Quío yàasu iwàwata irí. Néese mapisáita àniwa wàanàaca Samos ídalutalená néré, idécanáamité wayamáidacawa Troguilio ídalutalená néré. Néese mapisáita àniwa wèepùa wàacawa. Yá wàanàaca Mileto ídalutalená néré. ¹⁶ Càité wèepunícawa càmicáináté Pablo iwàwa idècunìacawa manùba èeri Asia yàasu cáli ínata. Càmitaté nacái iwàwa yàacawa Efeso iyacàlená néré. Néese, iwàwacaté yàanàaca caquialéta Jerusalén iyacàlená néré iwàwacáináté iicáca náapicha judíonái yàasu culto ípidenérica Pentecostés.

Discurso de Pablo a los ancianos de Efeso

¹⁷ Idècunitàacá Pablo iyaca Mileto ídalutalená néré, yaté ibànùaca tàacáisi Efeso iyacàlená néré imáidacaténá ancianonái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái Efeso iyacàlená mìnánái. ¹⁸ Idécanáamité ancianonái nàanàaca yàatalé, yá Pablo ímaca nalí: “Píalíacuécawa nuináwaná ìwali, càinácaalíté nùyacuéca pèewi èeri imanùbaca nùanàacatáiseté Asia yàasu cáli ínatalé àta siùca nacáide. ¹⁹ Macái èerité nùyaca pèewi íbaidéeri Wáiwacali irípiná. Càmitaté cachàini nuicáca núawawa. Máini achúmacaté nuwàwa nàwali níara càmiíyéicaté yeebáida Wáiwacali itàacái. Nùuwichàacaté nacáiwaca cáiwíri iyú judíonái nawàwacáináté imànica nulí báawéeri. ²⁰ Ewitaté nùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta càmitaté numáisanla píchacué tàacáisi iyúudèeripinácuécaté pía, ibatàa abéeri tàacáisipináta idècunitàacá nucàlidacuéca piríni nàwacáidacàalu néré, nacapèe irìcu nacái. ²¹ Nùalàacaté níara judíoca, càmiíyéi judío nacái. Núumacaté nalí iwàwacutáaná nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná neebáidáanápiná nacái Wáiwacali Jesús itàacái. ²² Iná siùcade nùacawa Jerusalén iyacàlená nérépiná. Espíritu Santo idéca ichùuliaca nùanápináwa néré, càmita quéwa núalíawa càinápinácaalí namànica nulí néré. ²³ Núalíacáitawa abéeri wawàsi. Yàcalé imanùbaca Espíritu Santo icàlidaca nulíni náucáanápiná núa presoíyéi ibànalículé, nùuwichàanápiná nacáiwaca madécaná yàawiría. ²⁴ Quéwa càmita nuicá nucáucawa iyúwa máiníri cawènica nulí. Abéerita nuwàwacáita numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa casímáiri iyú, yái nuíbaidacalécawa Wáiwacali Jesús ichùulirica numànica, nucàlidáanápiná tàacáisi wenàiwicanái irí, yái cayábéeri tàacáisi íméerica cáinináca Dios iicáca wenàiwica.

²⁵ “Siùcade núalíacawa báisíri iyú càmitacué piicá núa quirínama, píacué nucàlidéeyéicaté irí yái tàacáisica icàlidéerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. ²⁶ Iná

siùcade nuwàwacué nucàlidaca piríni, canáca nubáyawanácué pìwalíse, péetácalícuéwa pibáyawaná yáapichawa, nùalàacáinátécué pía. ²⁷ Nucàlidacatécué pirí macái tàacáisi Dios iwàwéericuéca píalíacawa ìwali; càmitacué nubàa pícha tàacáisi, ìbatàa abéeripináta, càmitacué nubàa píchani. ²⁸ Iná piicácué píchawa cayába, picùacué píiwitáisewa báawéeri ícha. Picùacué nacái macáita níara yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa pìyacàle nérécué, yácáiná Espíritu Santo imàacacué picùaca Dios yàasu wenàiwica Dios iwènièyécate Iiri íraná iyúwa. ²⁹ Nùalíaca nacáiwà nùacanáamiwa píchacué, yásí áibanái nàanàaca pìatalécué iwàwéeyéica iwènúadacuéca píiwitáise Wáiwacali íchawa càide iyúwa caluéyéi cuwèesi lobo namáalàidacaalí ovejanái. ³⁰ Abénaméeyéi péenácué, áiba èeriwa néewáidaca wenàiwicanái nachìwa báawéeri iyúwa, nachìwáidacatená wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái nàacatenáwa cachìwéeyéi yáapicha. ³¹ Iná piicácué píchawa cayába. Piwàwalícué cayába nùalàacatécué pía máisiba camuí èeríapi, táiyápi nacái. Nùalàacatécué pía macáita manuísíwata, nuícháanícate nacái pìwalícué.

³² “Siùcade nuénánái numàacacué Dios icùaca pía, péewáidáanápínácué nacáiwà tàacáisi ìwali, yái nucàlidéericatécué pirí ímérica cáinináca Dios iicáca èeri mìnánái. Dios itàacái yáalimácué ichàiniadaca píiwitáise Dios ìwali, yáalimácué nacái imàacaca píalíacawa cayába ìwali yái cawènírica Dios yèeripínácuéca piríwa áiba èeriwa, náapicha macáita yàasu wenàiwicaca Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ³³ Càmitaté nuwàwa nùasupínáwa áibanái yàasu plata, nabàle nacái. ³⁴ Píalíacuécawa nuíbaidacaté cachàiníiri iyú nucáapi iyúwa nuwèlàcaténaté càinácaalí wawàsi wamáapuèricaté, núa nacái, núapichéeyéi nacái. ³⁵ Nucàlidacatécué pirí càiripináta iwàwacutáanácué wáibaidaca, wayúudàacué nacái catúulécanéeyéi wenàiwica. Piwàwalícué Wáiwacali Jesús itàacái. Yá ímacaté walí: ‘Casímái cachàini wía wàacaalí áibanái írì yái namáapuèrica, ícha yái nàanáca walí cawèníiri’, càité ímaca yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

³⁶ Idécanáami Pablo icàlidaca nalíni, yá ibàlùacawa yùlulù ipùata iyúwa. Yá isutáca Dios ícha náapicha. ³⁷ Néese macáita náicháaníca achúmaca nawàwa Pablo yàacáinátéwa náicha. Yá aslanái nàanalícuca Pablo nasùsua nacái inàni ìwali, càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, namàacacaalí yèepùacawa náicha wenàiwica cáininéeri naicáca. ³⁸ Yá máiní achúmaca nawàwa Pablo ímacáináté nalí càminápinaté yèepùca iicáca nía quirínama. Néese nàaca nàacawéeridaca Pablo àta nàanàacataléta nave néré.

21

Viaje de Pablo a Jerusalén

¹ Wàacanáamitéwa náicha níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wawàlùacawa nave irìculé. Néese wàacawa manuírì úni yáacubàa machacànita Cos yàasu iwàwata nérépiná. Néese mapisáita àniwa wàacawa Rodas yàasu iwàwata néré. Néese wàacawa Pátara ídalutalená néré. ² Néese idècunitàacá wáyaca Pátara ídalutalená néré, yaté wàanàaca nave yèericawa Fenicia yàasu cáli nérépiná. Yá wawàlùacawa irìculé. Yá wàacawa náapicha. ³ Wàacawa manuírì úni yáacubàa, yá waicáca Chipre yàasu iwàwata. Yá wàacatéwa yéewápuwáise ícha àta wàanàacalétaté Siria yàasu cáli néré. Yá wawàlùacatéwa Tiro ídalutalená néré iwàwacutáacáináté nave imàacaca yàasusi néré. ⁴ Néese Tiro ìyacàlená néré wacutáca áibanái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yá wayamáacawa náapicha néré siete èeri. Espíritu Santo icàlidacaté nalí Pablo yùuwichàanápínátéwa Jerusalén ìyacàlená néré, iná nasutáca Pablo ícha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa néré. ⁵ Quéwa idécanáami wayamáacawa néré siete èeri, yaté wàacawa náicha. Macái níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái, nàacawéetúanái nacái, néenibe nacái, nàacawéeridacaté wía yàcalé ícha. Néese wabàlùacawa wàululù ipùata iyúwa càina ínatalé wasutácaténá wíawawa Dios ícha néré. ⁶ Néese wacàlidacaté nalí wàanápínáwa náicha. Yá wawàlùacawa nave irìculé. Nèepùacawa nacái nacapèe néréwa.

⁷ Yá wàacatéwa Tiro ídalutalená ícha manuírì úni yáacubàa àta wàanàacataléta Tolemaida ídalutalená néré. Yaté wadéca wamáalàidaca wèepunínáwa manuírì úni yáacubàa.

Wàanàacaté Tolemaida ìyacàlená néré, yá watàidaca abénaméeyéi yeebáidéeyéi Jesús itàacái. Yá wayamáacawa náapicha abé èeri. ⁸ Néese té mapisáita àniwa Pablo, wía nacái yèepuníyécawa yáapicha, wàacawa náicha cáli íntabàa. Néese wàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Yá wawàlùacawa Felipe icapèe irìculé, yái icàlidéerica Wáiwacali itàacái áibanái irí. Yái Felipe abéeri néená níai sietéeyéica imanùbaca diáconoca, iyúudéeyéicaté apóstolnái quéecháwanáimi Jerusalén ìyacàlená irìcu. Yá wayamáacawa Felipe yáapicha. ⁹ Yái Felipe idèniacaté báinúaca yéenibe inanáíwa manríiyéi. Níai inanáica, profetaca nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmaliúse. ¹⁰ Wayamáacatéwa néré másibáwanái èerita, yá áiba profeta yàanàaca néré, Judea yàasu cáli néeséeri ípidenéeri Agabo, icàlidéerica tàacáisi Dios inùmaliúse. ¹¹ Idécanáami Agabo yàanàaca wàatalé, yá yeedáca Pablo yàasu cinturón. Néese yái profeta Agabo idacùaca yàabàliwa, icáapi nacáíwa Pablo yàasu cinturón iyú. Yá Agabo ímaca walí:

—Espíritu Santo ímaca: Níara judío Jerusalén ìyacàlená mìnánáica idacùapíná yái cinturón íiwacalica presocaténá namànicani, namàacacaténá càmiyéi judío yùuwichàidacani — ímaca yái profetaca.

¹² Wéemlàcáinani, níai nacái Cesarea ìyacàlená mìnánáica, íná wasutáca Pablo íicha wawàsi manuísíwata ipíchaná yàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ¹³ Néese Pablo ímaca walí:

—¿Cánacué pícháani? ¿Cánacué piwàwa cáluca pimànica núa? Nudéca nuínáidacawa numàacáanápíná nadacùaca núa, nanúacaténá nacái núa Jerusalén ìyacàlená néré Wáiwacali Jesús ìwalíse, Dios iwàwacaalí càì namànica —ímaca yái Pabloca.

¹⁴ Yá càmita wáalimá wawènúadaca Pablo íiwitáise, íná masànaca wía. Wáimacáita walíwáaca:

—Wasutácué irí Wáiwacali íichawa imànínapíná irí càide iyúwa Dios iwàwáaná — wáimaca.

¹⁵ Néese wachùnìaca wàasuwa wàacaténáwa. Yá wàacawa Jerusalén ìyacàlená néré. ¹⁶ Nàa nacáíwa wáapicha abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesús itàacái Cesarea ìyacàlená néeséeyéi. Wàanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré, yá natéca wía Mnasón icapèe néré, abéeri asíali béeríina yeebáidéericaté Jesús itàacái madécaná camuí. Yá wayamáacawa yáapicha néré.

Pablo visita a Santiago

¹⁷ Idécanáamité wàanàaca Jerusalén ìyacàlená néré, néese níai yeebáidéeyéica Jesús itàacái natàidaca wía casíimáiri iyú. ¹⁸ Néese mapisáita àniwa Pablo yàacawa wáapicha wapáchiacaténá Santiago. Nàyaca nacái néré macáita ancianonái, icuèyéica Jerusalén ìyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹⁹ Yá Pablo itàidaca nía. Néese icàlidaca nalíni éeréeri iyú macáita yái Dios imàníricaté càmiyéi judío yèewi Pablo icàlidacaalíté nalí Wáiwacali itàacái. ²⁰ Níai ancianoca idécanáami néemiacani, yá nàaca Dios irí cayábéeri. Néese náimaca Pablo irí:

—Uwé, wéenásàiri, péemla cayábani, píaliacawa madécaná mil namanùbaca judiónái neebáidaca Jesús itàacái. Yá macáita náimaca mamáalàacata iwàwacutáanása wía judíoca wamànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùulláná wàawirináimi imànica, éwita weebáidacáaníta Jesús itàacái. ²¹ Níai judíoca yeebáidéeyéica Jesús itàacái nadéca néemlaca áibanái cachìwéeyéi icàlidaca piináwaná ìwali péewáidacasa macái judiónái iyéeyéica áiba cáli nayamáidáanápíná namànica càide iyúwa profeta Moisés ichùullánáté. Náimaca píalàacasa judiónái ipíchaná namànica circuncisión néenibe asíanái iríwa, ipíchaná nacái namànica càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía judíoca, náimaca. ²² ¿Càinásica wamàni? Báisíta néemlapíná piináwaná ìwali píànàaná aléi Jerusalén ìyacàlená irìculé. ²³ Cawàwanáta cayábaca pimànicaalí càide iyúwa wàalàaná píá. Nàyaca wèewi cháì báinúaca asíanái iwàwacutéeyéica íbaidaca Dios irípiná càide iyúwaté nacàlidáaná irí. ²⁴ Pité nía píapichawa pimànicaténá náapicha culto càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, masacáanápínacué judiónái iicáca píá, piwàlùanápínacuéwa templo irìculé. Piwènà nacái nalípiná pírái nawàwacutéerica namàacaca ofrenda iyú sacrificio piná templo néré.

Yásí náalimá nadalúaca náiwita ibáináwa, náasáidacaténá nadéca namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná. Càita macái judíonái náalíapínacawa càminápiná báisíiri yái néemièricaté piináwaná ìwali pimànicáiná machacàníiri iyú càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná wamànica, wía judíoca. ²⁵ Quéwa watànàacaté cuyàluta càmiyeyí judío irí yeebáidéeyéica Jesús itàacái, náalíacaténáwa càmita iwàwacutá namànica càide iyúwaté profeta Moisés ichùullaná wamànica wía judíoca. Abéerita iwàwacutá càmita nayáa iinási áibanái imàaquéerica ídolo irí iyúwa sacrificio, yái cuwáiná yéenáiwana. Iwàwacutá nacái càmita nayáa irái. Iwàwacutá nacái càmita nayáa iinási càmirica íiraná imusúawa íicha. Iwàwacutá nacái càmita naimá áiba wenàiwica yáapicha càmicúaca náinusíwa, càmirica nacái nanírisíwa —íimaca yái Santiagoca.

Arrestan a Pablo en el templo

²⁶ Néseté mapisáita àniwa Pablo itéca níai báinúaca asíanáica. Imànica náapicha culto nacáiri, nàapída náichawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná masacàanápiná judíonái iicáca nía. Néese iwàlùacawa templo irìculé icàlidacaténá sacerdotenái irí càiná èeri irìcucaalípinaté namáalàidaca namànica náibaidacaléwa Dios irípiná, natécataípinacaté nàasu ofrendawa namàacacaténá Dios iríni sacrificio piná.

²⁷ Iwàwacutácaté nacùaca siete èeri. Batéwacaalíté namáalàacawa níai sieteca èeri, namàacacataípinaté píraí ofrenda iyú, yá Pablo iyaca templo irìcu. Abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi naicáca Pablo templo irìcu. Yá natàaníca báawéeri iyú Pablo ìwali báawacaténá namànica áibanái wenàiwica íiwitáise calúanápiná naicáca Pablo, níai wenàiwica iyéeyéica templo irìcu. ²⁸ Càité judíonái néemíanicawa wenàiwicanái irí: “¡Píacué israelitaca, piyúdàacué wía! Yái asialiquéi yèepuníriwa macái cárita, yéewáida yèepunícawa macái wenàiwica báawacaténá naicáca wía, wía judíoca. Yéewáidaca nía nacái náináidacaténáwa báawéeri iyú Dios itàacái ìwali, profeta Moisés itànèericaté. Yéewáidaca nacái báawáanápiná naicáca templo. Idéca nacái itéca càmiyeyí judío aléi templo irìculé casacàacaténá imànica templo Dios íicha, yái Dios yàasu templo masaquèerica”, náimaca Pablo ìwali.

²⁹ Càité nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali, naicácáinaté Pablo Jerusalén iyacàlená irìcu, Trófimo yáapicha, Efeso iyacàlená mìnali, càmirica judío. Iná nayúunáidaca Pablo itécaté yáapichawa Trófimo templo irìculé.

³⁰ Iná madécaná wenàiwica nàanàaca napíacawa, néemíanicawa, máiwitáiséeri iyú, níai Jerusalén iyacàlená mìnánái manùbéeyéica. Yá náibàaca Pablo nawatàidacani templo irìcuíse. Idécanacáita namusúadacani, yá áibanái nabàlìaca íicha templo inùma imanùbaca.

³¹ Idècunitàacá nanúacani, yá romanonái yàasu úwi íiwacalíná yéemíaca naináwaná namànicasa máiwitáiséeri iyú, níai Jerusalén iyacàlená mìnánái macáita. ³² Yá ráunamáita itéca yàasu úwináíwa, náiwacanánái yáapichawa, yá nalicúa napíacawa wenàiwicanái yèewiré. Níai manùbéeyéi wenàiwicaca, naicàcanacáita úwi íiwacalíná, yàasu úwinái yáapichawa, yá nayamáidaca nanúadáidaca Pablo. ³³ Néese úwi íiwacalíná yàacawa nàatalé, yá íibàaca Pablo. Yá ichùullíaca úwinái nadacùaca Pablo pucháiba cadena iyú. Néese úwi íiwacalíná isutáca yéemíawa nía cawinácaalíni, càinácaalí báawéeri nacái imànica yái Pablocá.

³⁴ Quéwa níai wenàiwicaca abénaméeyéi néemíanicawa nacàlidaca abéeri wawàsi. Áibanái yéemíanicawa nacàlidaca nàasu wawàsita nacáíwa áibalé áiba íicha. Yái úwi íiwacalíná càmita asái yéemíacani, namànicáiná madécaná nasànwawa. Yá ichùullíaca yàasu úwináíwa natéénápiná Pablo nacapèe irìculéwa. ³⁵ Nàanàaca escalera néré, úwinái icapèe yàasu yàawa irìculé, yá iwàwacutáca úwinái iwáacutáidaca Pablo nacùacaténá náichani, níai manùbéeyéi caluéyeyéi wenàiwicaca, iwàwéeyéica inúacani. ³⁶ Nàacáináwa Pablo yáamiwáise néemíanicawa mamáalàacata: “¡Pinúacuéni!” náimaca néemíanicawa.

Pablo se defiende delante de la gente

³⁷ Batéwa úwinái iwàlùadaca Pablo nacapèe irìculéwa, quéwa Pablo itàanica griego itàacái iyú úwi íiwacaliná irí. Pablo íimaca irí:

—¿Càmitasica pimàaca nutàanica píapicha abéeri wawàsi? —íimaca yái Pabloca. Néese úwi íiwacaliná íimaca Pablo irí:

—Càmita nùalía píalía pitàanica griego itàacái iyú. ³⁸ Nuyúunáidacáita píaca Egipto yàasu cáli néeséeri, yái itéericaté báinúaca mil namanùbaca asìanái inuèyéica wenàiwica manacúali yùuculé càinàwàiri imànicaténá úwi romanonái yàasu gobierno íipunita — íimaca. ³⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Judíocata núa. Numusúacatéwa Tarso ìyacàlená irìcu, yái yàcalé máiniiri cachàinica Cilicia yàasu cáli íinatéerica ìyaca. Pimàni nulí cayábéeri, pimàaca nucàlidaca nalíni, níai wenàiwicaca —íimaca yái Pabloca.

⁴⁰ Néese úwi íiwacaliná imàacaca Pablo itàanica. Iná Pablo ibàlùacawa escalera íinata. Yá yúucaca icáapiwa nalí, masànacaténá nía, níai manùbéeyéi judíoca. Néese idéca masànaca nía, yá icàlidaca nalíni natàacái iyú, hebreo iyú.

22

¹ Pablo íimacaté nalí: “Péemiacué, nuénánái, siùcade nucàlidacué pirí nuináwanáwa”, íimaca nalí yái Pabloca.

² Idécanacáita néemiaca itàanica natàacái iyú, hebreo iyú, yá masànata cachàiniwanái nabàlùacawa néemiaca irí. ³ Iimaca nalí àniwa yái Pabloca: “Judíoca núaquéi. Numusúacatéwa Tarso ìyacàlená irìcu, Cilicia yàasu cáli íinata. Quéwa nudàwinàacatéwa cháí Jerusalén ìyacàlená néeni. Gamaliel yéewáidacaté núa. Nuéwáidacatéwa macái tàacáisi ìwali Dios ichùulièricaté iyú wàawirináimi. Máini nuwàwaca numànica iyúwa Dios iwàwáaná càide iyúwa píacué siùcade. ⁴ Bàaluité numànica ùwicái náipunita, níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nubànùacaté nía yéewacaténá úwinái inúaca nía. Nudacùacaté nía, asìanái, inanái nacái yéewacaténá úwinái itéca nía presoíyéi ibànaliculé. ⁵ Sacerdote íiwacaliná, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánái macáita náalimá nacàlidaca nuináwaná ìwali nuedácaté náicha cuyàluta judíonái yéewáidacàalu íiwacanánái irípiná, ìyeyéicaté Damasco ìyacàlená irìcu. Nùacatéwa néré nuibàacaténá nía presoíri iyú nutécaténá nía Jerusalén ìyacàlená nérépiná nàuwichàacaténátéwa, níai yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái”, íimaca yái Pabloca.

Pablo cuenta su conversión

⁶ Pablo íimaca nalí àniwa: “Nùacatéwa àyapulicubàa Damasco ìyacàlená nérépiná, yá machacànicaalíté èeri nùyaca mawiénita Damasco irí, yáta camalási chènuníiséeri icànaca núa cachàiniiri iyú. ⁷ Inaté núuwàacawa nulíacawa nucalùniwa cáli íinatalé. Néese nuémiaca tàacáisi chènuníise. Yá íimaca nulí: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa?’, íimaca nulí. ⁸ Néese nusutáca nuémiawani: ‘¿Cawiná pía, Nuíwacali?’ núumaca irí. Yá tàacáisi íimaca nulí: ‘Jesús Nazaret ìyacàlená néeséerica núaquéi, yái piùwidéerica pimànica’, íimaca nulí. ⁹ Aibanái núapichéeyéica naicáca camalási, íná cáaluca nía. Càmita quéwa neebá tàacáisi itàanírira núapicha. ¹⁰ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, ¿càiná iwàwacutá numànica?’, núumaca irí. Yá Wáiwacali íimaca nulí: ‘Pimichàawa, pìanáwa Damasco ìyacàlená irìculé; néréenica nacàlidaca piríwani macáita iwàwacutéeripiná pimànica’, íimaca nulí. ¹¹ Yái camalásica matuícaté imànica núa, íná núapichéeyéica natéca núa nucáapi ìwaliwa, yá wàanàacaté Damasco ìyacàlená irìculé.

¹² “Iyacaté néré áiba asìali íipidenéeri Ananías. Níara judíoca ìyeyéica Damasco ìyacàlená irìcu, natàanicaté cáimiétaquéeri iyú Ananías ìwali, cáaliacáiri iyúcáiná yeebáidaca Dios itàacái, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuise. ¹³ Yá Ananías yàanàacaté nùatalé iicácaténá núa. Yàanàacaté itàidaca núa cayábéeri iyú. Yá íimaca nulí: ‘Nuénàsàiri Saulo, catuícá píawa’, íimaca nulí. Yáta catuícá núa. Yaté núalimá nuicácani, yái Ananíasca. ¹⁴ Néese íimaca nulí: ‘Yái Diosca, wàawirináimi yeebáidéericaté itàacái, idéca yeedáca pía píaliacaténáwa càinácaalí iwàwáaná pimànica. Idéca imàacaca piicáca

Jesús, yái mabáyawanéerica. Idéca imàaca nacái péemìaca Jesús itàaníca píapicha. ¹⁵ Iná picàlida macáita èeri mìnanaí iríwani, yái piiquéerica, yái péemièrica nacái. ¹⁶ Siùcade picá pidècunìawa. Pimichàawa, pibautizáanàwa, pisutá píawawa Wáiwacali ícha imàacáanápíná iwàwawa pibáyawaná ícha', càité Ananías ímaca nulí", ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo fue enviado a los no judíos

¹⁷ Néeseté Pablo ímaca nalí àniwa: “Nuèpùacanámítéwa Jerusalén iyacàlená irìculé, yá nùacatéwa templo irìculé nusutácaténá núawawa Dios ícha. ¹⁸ Idècunitàacá nusutáca Dios ícha, yá nuicáca Wáiwacali yéenáiwanaí nacáiri irìcuíse. Yá ímaca nulí: ‘Pèepùawa Jerusalén iyacàlená ícha caquialéta, càmicáiná neebáidapíná piríwani, yái picàlidéerica nunùmaliçuíse’, ímaca yái Wáiwacalica. ¹⁹ Néese núumaca irí: ‘Nuíwacali, náaliacawa nuináwaná ìwali nùanátéwa néewáidacàlu imanùbaca irìculé, yáté nuíbàaca nutéwa wenàiwica presoíyéi ibànalìculé, níái yeebáidéeyéica pitàacái. Nuchùuliacaté nacái úwinái icapèedáidaca nía. ²⁰ Nanúacaalíté Esteban íba iyú, yái icàlidéericaté tàacáisi pinùmaliçuíse, yá nubàlùacatéwa néeni abédanamata nacái nuíwitaíse náapicha, nucùacaté nacái nàasu ruana nacáiri, níara inuéyéicaté Esteban’, càité núumaca Wáiwacali irí. ²¹ Quéwa Wáiwacali ímaca nulí: ‘Píawa, nubànùacáiná piacawa déeculé picàlidacaténá nacái nuináwaná ìwali càmiyéi judío irí’, càité ímaca nulí yái Wáiwacalica”, ímaca yái Pabloca.

Pablo en manos del comandante

²² Néemìacanacáita yái Pablo icàlidéerica càmiyéi judío ìwali, yá càmita quirínama judiónái yéemìaca Pablo iríni. Néese nadàbaca néemíanicawa cachàiníiri iyú Pablo ìwali. Náimaca néemíanicawa: “¡Pinúacuéni, yái asíalica! ¡Cayábéerica yéetácawéi!” náimaca néemíanicawa. ²³ Idècunitàacá néemíanicawa, yá nacusúa nàasu ruana nacáiriwa, náucaca nacái cáli ichùmalé chènuniré, máinicáiná calúaca nía. ²⁴ Iná úwi íiwacalíná ichùuliaca úwinái itéca Pablo nacapèe irìculéwa. Yá ichùuliaca nacapèedáidaca Pablo cabèesi iyú, icàlidacaténá nalí iináwanàwa, báisíiri iyúta, náaliacaténàwa cáná yéewa wenàiwicanái néemíanicawa Pablo ìwali. Uwi íiwacalíná càmitaté yáaliawa càmicáiná yéemìaca hebreo itàacái, yái tàacáisi Pablo icàlidéericaté iyúni wenàiwicanái irí. ²⁵ Quéwa, idécanáami úwinái nadacùaca náichawa Pablo nacapèedáidacaténáni, yá Pablo ímaca áiba capitán irí ibàlùericawa néeni. Pablo ímaca capitán irí:

—Báawéeriquéi picapèedáidáanáuéca núa, romanosàiricáiná núa, càmiricáwaca juez yéemìaca icàlidáaná iináwanàwa —ímaca yái Pabloca. ²⁶ Iná capitán yàacawa úwi íiwacalíná yàatalé. Ímaca irí:

—Cayába, picá pimàni irí báawéeri, yái asíalica. Romanosàiriquéi —ímaca.

²⁷ Néese, úwi íiwacalíná yàacawa Pablo yàatalé, isutácaténá yéemìawa Pablo. Yá ímaca Pablo irí:

—¿Báisí romanosàirica pía? —ímaca. Néese Pablo ímaca irí:

—Báisíta, núaquéi —ímaca yái Pabloca. ²⁸ Néese úwi íiwacalíná ímaca Pablo irí àniwa:

—Iwàwacutácaté nupáyaidaca madécaná plata iyú, namàacacaténáté romanosàirica núa —ímaca. Quéwa Pablo ímaca irí:

—Emperador imànicaté cayábéeri nusèenáimi judiónái irí, imàacacaté romanonáica nía. Càicata romanonái ìiricata núaquéi, íná yéewa romanosàirisíwacata núa —ímaca yái Pabloca.

²⁹ Níái úwinái idacuèyéicaté Pablo nacapèedáidacaténáni, néemìacáiná iináwaná romanosàiricani, yá nèepùacasíwa Pablo ícha. Yá nacái cáaluca úwi íiwacalínáca, ichùuliacáináaté úwinái idacùacani, yái Pabloca, romanosàirica.

Pablo ante la Junta Suprema de los judíos

³⁰ Néese mapisáináami àniwa, úwi íiwacalíná iwàwacaté yéemìaca machacàníiri iyú ìwali cáná yéewa judiónái icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Yá iwasàaca cadena Pablo ícha. Néese ichùuliaca nàwacáidáyacacawa macái sacerdote íiwacanánái, Junta Suprema nacái,

niái judío icuèrinánái béeyéica. Néese itéca Pablo nàatalé, yá imàacaca Pablo ibàlùacawa nàacuésemi.

23

¹ Néeseté Pablo iicáidaca machacàniri iyú nali níai Junta Supremaca. Yá íimaca nali:

—Píacué nuénánái, Dios yáaliacawa nudéca nùyaca machacàniri iyú Dios iicá sùmaicaalíté núa àta siùca nacáide —íimaca yái Pabloca.

² Néeseté Ananías yái sacerdote íiwacalináca ichùulìaca áiba ibàlùèriwa mawiénita Pablo irí icapèedáanápíná Pablo inùma. ³ Néese Pablo íimaca irí:

—¡Dios yùuwichàidapíná píawa, pía pucháibéeri íiwitáiseca! Báisícaalí píawinawa néré péemìacaténá nuináwaná ìwali càide iyúwaté profeta Moisés ichùulìaná, néese, ¿cáná pichùulì namànica, yái nacapèedáanáca núa? —íimaca yái Pabloca. ⁴ Néese níai iyéeyéica néré náimaca Pablo irí:

—¡Picá picuísá píchawa Dios yàasu sacerdote íiwacaliná! —náimaca. ⁵ Néese Pablo íimaca àniwa:

—Píacué nuénánáica, càmítaté nùalíawa sacerdote íiwacalinácani, nùalíacáináwa Dios itàacái íimaca: ‘Picácué pitàaní báawéeri iyú picuèriná ìwaliwa’, íimaca yái Dios itàacáica.

⁶ Néese Pablo yáaliaca iicáca nía, níai Juntaca. Yáaliacawa saduceonái yéénaca abénaméeyéi nèewi, fariseonái yéénaca áibanái nèewi. Iná Pablo íimaca nali cachàiníri iyú:

—Píacué nuénánáica, fariseoca núaquéi. Fariseonáicaté nacái nùawirináimica. Nùyaca cháí presoíri iyú áibanáicáiná icháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa wenàiwica áiba èeriwa —íimaca yái Pabloca.

⁷ Néese idécanacáita icàlidaca nalíni, yá níai fariseoca, saduceonái nacái nadàbaca néemíaníacawa nalíwáaca ùuléri tàacáisi iyú. ⁸ Níacáiná saduceoca náimaca càmítasa yéetéeyéimiwa nacáucàapínáwa, canása nacái ángelnái, canása nacái wenàiwica iwàwa cáuri. Quéwa fariseonái neebáidaca macáita. ⁹ Yá macáita néemíaníacawa nalíwáaca lúasi iyú. Néese abénaméeyéi fariseo yéewáidéeyéi wenàiwica templo irícu namichàacawa, yá náimaca:

—Yái asìali càmíta imàni báawéeri. Cawàwanáta ángel idéca itàaníca yáapicha, càmicaalí nacái cawàwanáta wenàiwica iwàwa cáuri idéca icàlidaca irí tàacáisi —náimaca.

¹⁰ Néese, nadàbaca napéliayacacawa, yá icalùadacawa yái úwi íiwacalináca íináidacawa namàdàidáanápíná náichawáaca yèewi yái Pabloca. Iná úwi íiwacalináca ichùulìaca yàasu úwináwa nawasàanápíná Pablo judíonái íicha cachàiníri iyú. Yá úwinái itéca Pablo úwinái icapèe néré.

¹¹ Néeseté táiyápi Wáiwacali imàacaca yáawawa Pablo iicácani. Yá íimaca Pablo irí: “Picá cáalu pía, iwàwacutácáiná picàlidaca nuináwaná ìwali wenàiwicanái irí Roma iyacàlená irícu, càide iyúwa picàlidáanácáwa nalíni cháí Jerusalén iyacàlená irícu”, íimaca yái Wáiwacalica.

Planes para matar a Pablo

¹² Mapisáita àniwa abénaméeyéi judío abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nanúanápíná Pablo. Néese náimaca nalíwáaca Dios íipidená ìwali càmínápínaté nayáa nayáacaléwa, ibatàa únipíná nàira àta nanúacataléta Pablo. Náimaca Dios inúanápínaté nía càmicaalí namàni càide iyúwa náimáanáté, náimacáinása càì Dios íipidená ìwali, náimaca.

¹³ Càité náimaca cuarenta ichàbaníise asìanáica. ¹⁴ Iná nàacawa sacerdote íiwacanánái yàatalé, yàcalé íiwacanánái néré nacái. Yá náimaca:

—Wadéca wamànica wawàsi wáapichawáaca Dios íipidená ìwali, Dios inúanápíná wía wayáacaalí wayáacaléwa ipíchawáise wanúaca Pablo. ¹⁵ Iná píacué, nía nacái Junta Suprema, pisutácué úwi íiwacalináca íicha wawàsi yeedáanápíná platalé Pablo táwicha. Píimacué úwi íiwacalináca irí piwàwáanácué péemìaca Pablo iináwaná ìwali quiríta cayábéeri iyú. Yásí wacùacani wanúacaténáni ipíchawáise yàanàaca pìatalécué —náimaca.

¹⁶ Quéwa Pablo yéenasàatúa ìiri yéemìacaté nawàwáanaté nanúaca Pablo. Yá yàacawa úwinái icapèe néré icàlidacaténá Pablo iríni. ¹⁷ Néese Pablo imáidaca capitán. Yá Pablo ímaca capitán irí:

—Pité yái ùucullirica píiwacali yàataléwa, yáara úwi íiwacalináca, iwàwacutácáiná ùucullirica icàlidaca irí wawàsi —ímaca yái Pabloca.

¹⁸ Yá capitán itéca ùucullirica úwi íiwacaliná yàatalé. Yá ímaca úwi íiwacaliná irí:

—Yái Pablo presoírca idéca imáidaca núa. Yá isutáca nuícha wawàsi nutéénápiná pìatalé yái ùucullirica. Iwàwacutása icàlidaca pirí wawàsi —ímaca.

¹⁹ Néese úwi íiwacaliná itéca ùucullirica icáapi ìwaliwa, yá itécani méetàucuta áibanái íicha. Yá ímaca ùucullirica irí:

—¿Càinásica piwàwa picàlidaca nulí? —ímaca. ²⁰ Néese ùucullirica ímaca irí:

—Abénaméeyéi judío nadéca abédanama namànica náiwitáisewa náapichawáaca nasutáanápiná píicha wawàsi pitéénápiná Pablo táwicha Junta Suprema yàatalé nawàwacáinása néemìaca Pablo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. ²¹ Picánica quéwa peebá, nadèniacáiná cuarenta ichàbaníise asíanáica icuèyeyéi ibàacanéeri iyú nanúacaténáni. Yá nadéca namànica wawàsi náapichawáaca Dios ípidená ìwali, Dios inúanápinása nía, nayáacaalí nayáacaléwa ipíchawáise nanúaca Pablo. Siùcade nadéca nachùnìaca macáita. Abéta iwàwacutá nasutá píicha wawàsi —ímaca.

²² Néese úwi íiwacaliná imàacaca ùucullirica yàacawa íicha. Ichùuliaca ùucullirica càmínápiná icàlida áibanái iríni.

Envían a Pablo ante Félix el gobernador

²³ Néeseté úwi íiwacaliná imáidaca pucháiba yàasu capitánwa. Yá ichùuliaca nàwacáidáanápiná doscientos namanùbaca úwi, yèeyéiwa yàabàli iyúwa, setenta namanùbaca úwi nacái yèeyéiwa caballo íinata, áiba doscientos namanùbaca úwi itéeyéica yàasu ùlibànwawa. Ichùuliaca namusúacawa Jerusalén ìyacàlená íicha nàacaténáwa Cesarea ìyacàlená nérépiná a las nuevecatái catá. ²⁴ Ichùuliaca nacái nachùnìanápiná caballonái yéewacaténá Pablo yàacawa caballo íinata. Ichùuliaca macáita nacùanápiná cayábani yái Pabloca, natéénápináni gobernador Félix yàatalé. ²⁵ Yá ibànùaca náapicha cuyàluta. Yá cuyàluta ímaca:

²⁶ “Núa, Claudio Lisias, nuwàwalica pía manuísíwata, pía máiníiri cáimiétacanáca Félix gobernador. ²⁷ Níái judíoca náibàacaté yái asíalica, yá nawàwacaté nanúacani, quéwa nuémìacanacáita iináwaná ìwali romanosàiricani, yá nùacawa nàatalé nùasu úwinái yáapichawa nuwasàacaténáni judíonái íicha, yái asíalica. ²⁸ Néese nuwàwacaté nualíacawa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali, íná nutécani judíonái yàasu Junta yàatalé, níái judío íiwacanánáica. ²⁹ Càì meedá nacháawàaca iináwaná ìwali nàawirináimi íiwitáise ìwaliwa, quéwa càmìta nàanàa ìwali ibáyawaná nanuérìpiná ìwalíiseni, càmìta nacái wáuquéerìpináni presoíyeyéi ibànalìculé. ³⁰ Quéwa nuémìacáinaté judíonái iináwaná ìwali nánáidacatéwa nanúanápináni, íná nubànùacani pìatalé. Nudéca nacái nusutáca náicha, níara icháawèeyéica iináwaná ìwali nàanápiná pìatalé nacàlidacaténá piríni càinácaalí báawéeri wawàsi nadènìaca yáapicha. Yácata imanùbaca, núa Claudio Lisias”, ímacaté yái cuyàlutaca.

³¹ Néeseté úwinái namànicaté càide iyúwa náiwacali ichùulianaté nía. Yá needáca natéwa Pablo táiyápicáwa Jerusalén ìyacàlená íicha àta nàanàacataléta Antípatris ìyacàlená néré.

³² Néese mapisáita àniwa, níái úwi yèepuníyeyéicawa yàabàli iyúwa nèepùacawa úwinái icapèe néré Jerusalén ìyacàlená irìculé. Aibanái úwi yèeyéicawa caballo íinata nàaca natéca Pablo mamáalàacata. ³³ Nàanàacaté Cesarea ìyacàlená néré, yá úwinái yàaca cuyàluta gobernador irí. Nachàbáida nacái irí Pablo. ³⁴ Gobernador iléecanáami cuyàluta, yá isutáca yéemìawa síisáanéericaalí yái Pabloca. Néese gobernador yéemìacáiná Cilicia yàasu cáli néeséericani, yá gobernador ímaca Pablo irí:

³⁵ —Nàanàacaalípiná níara icháawèeyéica piináwaná ìwali, yásí nuémì piináwanáwa — ímaca. Néese gobernador ichùullàca úwinái icùaca Pablo cayába Herodes icapèe manuíri irìcu.

24

Defensa de Pablo ante Félix

¹ Néeseté cinco èeri idénáami, yáté Ananías, yái sacerdote íiwacaliná, yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré. Abénaméeyéi Jerusalén ìyacàlená íiwacanánái yàanàaca Ananías yáapicha, abogado nacái ípidenéri Tértulo. Yá nàacawa Félix gobernador yàatalé nacháawàcaténá Pablo iináwaná ìwali. ² Néese úwinái natéca Pablo néré, yá Tértulo idàbaca icháawàaca Pablo iináwaná ìwali. Tértulo ímaca Félix gobernador irí:

—Cayábéeri píiwitáise, pía gobernador, pidéca picùaca wía cayába. Siùcade wàyaca matuíbanáiri iyú picùacáiná wía cayába, pidéca nacái pimànica madécaná cayábéeri wawàsi piyúudàcaténá wàasu cáli néeseeyéi. ³ Iná macái wía àta alénàcaalí wàyaca, wàaca pirí cayábéeri càiripináta, pía máiníri cáimiétacanáca Félix. ⁴ Quéwa càmita wawàwa wasàiwicaca pirí wawàsi mamáalàacata, abéerita wasutáca píicha wawàsi pimàinínápiná walí cayábéeri péemianápiná wasàna quiríta. ⁵ Wadéca wáaliacawa máiní báawéerica íiwitáise yái asàlica. Macái cáli ínata báawaca imànica macái judío íiwitáise náapichawáaca. Yácata náiwitápu níara nazarenoca, yeebáidéeyéica áiba tàacáisi méetàuculéerica wàawirináimi íiwitáise íicha. ⁶ Iwàwacaté nacái casacàaca imànica wàasu templo Dios íicha. Iná wáibàacani wàuwichàidacaténáni càide iyúwa wàawirináimi yàasu tàacáisi ichùulláná wamànica. ⁷ Quéwa yáara úwi íiwacaliná Lisias iwàlùacatéwa wèewiré, yá itéca wáichani cachàiníri iyú. ⁸ Néese Lisias icàlidacaté walí iwàwacutáanása nàanàaca pìatalé, níai iwàwéeyéica icháawàaca iináwaná ìwali. Quéwa píalimá pisutáca péemìawani, yái úwi íiwacalináca ìyéerica Jerusalén ìyacàlená irìcu, píaliacaténáwa machàcaníri iyú ìwali yái wacháawàanàca iináwaná ìwali, yái asàlica —ímaca yái abogadoca.

⁹ Càita nacái áibanái judío ibàluèyécawa néré náimaca Félix irí abédanamatasa náiwitáise nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali. ¹⁰ Néese gobernador yúucaca icáapiwa Pablo irí yáasáidacaténá imàacaca Pablo icàlidaca iináwanáwa. Yá Pablo ímaca:

—Casíimáica nuwàwa nucàlidáanápiná pirí nuináwaná ìwaliwa, càinácaalí ìwalíise nacháawàaca núa. Pidéca picùaca wàasu cáli madécaná camuí, pidéca nacái péemìaca waináwaná, iná yéewa píaliacawa cayába càinácaalí wàyaca càide iyúwa wàawirináimi íiwitáise ìyáaná, wía judíoca. ¹¹ Piwàwacaalí pisutáca péemìawa áibanái, yásí píaliacawa nùwali nùanàacaté Jerusalén ìyacàlená néré doce èeri néese siùcáade, nùacaténaté Dios icàaluíniná. ¹² Càmita nàanàa núa itàaníríca chàinisíri tàacáisi iyú wenàiwicanái yáapicha templo irìcuta. Càmita nacái nuwènúada wenàiwicanái íiwitáise calúacaténá nía namàinínápiná máiwitáiséeri iyú. Càmita nacái numàni càì judionái yéewáidacàalu irìcu, áibacatalé Jerusalén ìyacàlená irìcubàa nacái. ¹³ Níai wenàiwica ìyéeyéica cháì càmita náalimá náasáidaca pirí báisícani yái nacháawèerica nuináwaná ìwali ìwalíise. ¹⁴ Quéwa nucàlida piríni nuíbaidaca Dios irípiná, yái Dios wàawirináimi nèericaté icàaluíniná. Yá nuebáidaca càide iyúwa ímáaná yái tàacáisi ípidenéri Wàlisà Ayapu, yái tàacásica níai wenàiwicaca íméerica ìwali càmlírisa báisíta, quéwa nuebáidaca mamáalàacata macáita tàacáisi profeta Moisés icàlidéericaté, profetanái nacái natànèericaté Dios inùmalicuíse. ¹⁵ Nuebáida nacái Dios icáucàidáanápiná macái yéetéeyéimiwa, cayábéeyéi, báawéeyéi nacái, càide iyúwa níai judíoca yeebáidáaná nacái. ¹⁶ Iná núalimáidaca numànica macáita machacàníri iyú càiripináta amalácaténá nuíwítáise wenàiwicanái iicápiná, Dios iicápiná nacái.

¹⁷ “Táquicha tàacáwa, nuèpunícanáamiwa áiba cálré máisibáwanáita camuí, yá nuèpùacawa aléi nùasu cáli ínataléwa nutécaténá plata nuénánái catúulécanéeyéi iríwa, numàacacaténá nacái plata ofrenda iyú Jerusalén ìyacàlená néeni. ¹⁸⁻¹⁹ Néese nùyacaté templo irìcu,

numàacacaténaté ofrenda, idécanáamité namànica culto nacáiri, nùapìda nuíchawa nacái càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná masacàcaténá naicáca núa, càide iyúwaté profeta Moisés ichùulianá wàawirináimi imànica, ipíchawáise nawàlùacawa templo irìculé. Canáca máini wenàiwica núapicha, càmita nacái wawènúada wenàiwicanái íiwitáise namànicaténá máiwitáiséeri iyú. Néseté abénaméeyéi judío Asia yàasu cáli néeséeyéi nàanàaca núa néré. Níaté báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise calúacaténaté naicáca núa. Iná iwàwacutá níata yàanàaca aléi pìatalé nacháawàcaténá nuináwaná ìwali báisicaalíté naicáca numànica nubáyawanáwa. ²⁰ Càmicaalí níara Asia yàasu cáli néeséeyéica nàanàaca, yá pimàaca níái judío ìyéeyéica cháí nacàlidaca piríni càirínacaalí nubáyawaná nàanàaca nùwali nubàlùacaalítéwa judiónái yàasu Junta Suprema yàacuésesemi, níái judío icuèrinánái béeyéica. ²¹ Abéerita wawàsi ìwalíse cawàwanáta náalimá nacháawàaca nuináwaná ìwali: Nubàlùacaalítéwa Junta Suprema yàacuésesemi, yá nucàlidacaté nalíni cachàiníiri iyú: ‘Pidécuéca picháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios icáucàidáanápíná yéetéeyéimiwa’, càité núumaca”, íimaca yái Pabloca.

²² Néese Félix idécanáamité yéemìacani, yá ichùuliaca íichawa níái judíoca, yéemìacaténása nacháawàaná Pablo iináwaná ìwali quiríta áiba èeripínása, yácáiná Félix yáalíacatéwa càinácaalíté nàyaca níái yeebáidéeyéica Jesús itàacái, yái tàacáisi áibanái yàaca ípidená Wàlisài Ayapu. Yá Félix íimaca nalí:

—Nucàaca yàanàaca yàara úwi íiwacalíná Lisiasca, yásí nuemìacué quiríta ìwali, yái pìasu wawàsica —íimaca yái Félixca.

²³ Néese Félix ichùuliaca úwisàiri capitán icùanápíná Pablo presoíri iyú, quéwa imàacáanápíná Pablo yèepunícawa matuíbanáita capìi irìcubàata, imàaca nacái Pablo yàacawéeyéiná napáchiacani, nayúudàcaténáni, càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri.

²⁴ Néseté máisiba èeríwanái idénáami, yá Félix yàanàaca àniwa yàacawéetúa Drusila yáapichawa, abéechúa judíosàatúa. Yá Félix ichùuliaca needáca yàatalé Pablo. Yá yéemìaca Pablo icàlidaca nalí Jesucristo iináwaná ìwali, yái tàacáisi íiméerica iwàwacutáaná wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. ²⁵ Néese Pablo icàlidaca nalíni iwàwacutá wàyaca machacàiníiri iyú, iwàwacutá wacùaca wáiwitáisewa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yá nacái Dios yùuwichàidáanápínáca báawéeyéi wenàiwica imáalàapínacaalíwa yái èeriquéi, ínaté cáaluca Félix. Yá íimaca Pablo irí:

—Siùcade pèepùawa wáicha. Aibaalípiná numáidaca pía àniwa nudèniacaalíta èeri —íimaca yái Félixca.

²⁶ Félix iwàwacaté nacái Pablo yàaca irí plata iwasàcaténáni, íná Félix imáidaca yàataléwa Pablo manùba yàawiría itàanícáténá yáapicha. ²⁷ Néseté pucháiba camuí idénáami, Félix càmita quirínama icùa yàara cálica. Yá Porcio Festo icùaca cáli Félix yáamirìcubàa. Félix iwàwacaté cayábaca judiónái iicàcani, ínaté imàacaca Pablo presoíyéi ibànalìcu.

25

Pablo delante de Festo

¹ Néseté Festo yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré icùacaténá cáli. Yá máisiba èeri idénáami àniwa, Festo yàacatéwa Cesarea ìyacàlená íicha Jerusalén ìyacàlená nérépiná. ² Idécanáami Festo yàanàaca Jerusalén néré, yá sacerdote íiwacanánái, nía nacái judío máiniyéi cachàinica icháawàaca Pablo iináwaná ìwali Festo irí. ³ Nasutáca Festo íicha wawàsi imànínápíná nalí cayábèeri ichùuliaca úwinái natéenápíná Pablo Jerusalén ìyacàlená néré, níacáiná judíoca nadèniaca nàasu wenàiwicawa icuèyéica Pablo yàanàaca àyapulìcubàa nanúacaténáni. ⁴ Quéwa Festo icàlidaca nalíni iwàwacutáanáaté romanonái icùaca Pablo Cesarea ìyacàlená néeni, yá nacái Festo yèeripínaté néréwa mesúnamáita, íimaca. ⁵ Yá Festo íimaca judiónái irí:

—Iná iwàwacutácué píiwacanánái nàacawa núapicha Cesarea ìyacàlená néré. Néese báisícaalíté Pablo imànica ibáyawanáwa, yásí yéewacué picháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

⁶ Festo iyamáacawa Jerusalén ìyacàlená irìcu ocho èeri, cawàwanáta diez èeri. Yáté yèepùacawa Cesarea ìyacàlená néré. Néese mapisáináami àniwa yáawinacawa yàalubái ìinatawa yéemìacaténá wenàiwicanái iináwaná. Yá Festo ichùuliaca úwinái itéca yàatalé Pablo. ⁷ Pablo iwàlùacawa néré, néese níái judío yàanèyèicaté Jerusalén ìyacàlená íicha nàacawa Pablo yàatalé. Yá nacháawàaca Pablo iináwaná ìwali; náimaca Pablo imànicasa madécaná wawàsi báawéeri, éwita càmicáaníta náalimá náasáidaca báisícacani, yái náiméerica ìwali. ⁸ Néese Pablo íimaca Festo irí icàlidacaténá iináwaná ìwaliwa:

—Càmítaté numàni áiba wawàsi méetàuculéeri judío yàawirináimi íiwitáise íicha, càmita nacái numàni áiba báawéeri wawàsi judíonái yàasu templo irí, càmitaté numàni ùwicái emperador romanosàiri íipunita, yái icuèrica macái cáli imanùbaca —íimaca yái Pabloca.

⁹ Quéwa Festo iwàwacaté casímáica judíonái iicàceni yái Festoca, íná isutáca yéemìlawa Pablo:

—¿Píwàwasica píacawa Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá piináwaná ìwali néré judío íiwacanánái yàacuésemi wáalíacaténáwa asáisi iwàwacutácaalí wàuwichàidaca píá ìwalíise yái wawàsi nacháawèerica píá ìwalíise? —íimaca yái Festoca. ¹⁰ Néese Pablo íimaca irí:

—Nùyaca cháí emperador romanosàiri yàasu gobierno ichùulíacataléca péemìlaca nuináwaná ìwali, wenàiwica icháawàacaalí nuináwaná ìwali, càide iyúwa iwàwacutáanáy péemìlaca nulí, romanosàiricáiná núa. Canáca yéewaná judíonái néemìlaca nuináwaná ìwali nàuwichàidacaténá núa. Píalíacawa cayábéeri iyú canáca nubáyawaná judíonái irí.

¹¹ Báisícaalí numànicaté nubáyawanáwa nanuérípiná ìwalíise núatá, yá càmita nusutá nawasàanápíná núa yéetácáisi íichatá. Càmita quéwa báisí yái nacháawèerica nuináwaná ìwalíise, íná iwàwacutá càmita pèepùada nalí núa. Nuwàwaca emperador romanosàiri yéemìlaca nuináwaná ìwali —íimaca yái Pabloca.

¹² Néeseté Festo itàaníca áibanái asíanái yáapicha, níái yáapichéeyéica yàalèeyéicani. Festo itàaníca náapicha, néese íimaca Pablo irí:

—Pidéca pisutáca nuícha wawàsi nubànùanápíná píá emperador yàatalé yéemìacaténá piináwaná ìwali, íná nubànùapíná píá néréwa —íimaca yái Festoca.

Pablo ante el rey Agripa

¹³ Néeseté máisibáwanáita èeri idénáami, rey Agripa yàanàaca Cesarea ìyacàlená néré, Berenice yáapicha. Nàanàacaté natàidacaténá Festo, yái gobernadorca. ¹⁴ Yá nayamáacawa máisibáwanáita èeri, íná Festo icàlidaca rey Agripa irí Pablo iináwaná ìwali. Yá Festo íimaca rey Agripa irí:

—Iyaca cháí abéeri asíali Félix imàaquéericaté presoíyéi ibànalícu, íipidenéerica Pablo.

¹⁵ Nupáchiacaalíté Jerusalén ìyacàlená néré, níara sacerdote íiwacanánáica, nía nacái Jerusalén ìyacàlená íiwacanánáica, nacháawàaca nulí iináwaná ìwali. Nawàwacaté numàacaca nanúacani. ¹⁶ Yáté nucàlidaca nalíni càide iyúwa wáiwitáise iyáaná, wía romanoca, càmita wachùulí nanúaca wenàiwica àta iicàcataléta cawinácaalí icháawèeyéica iináwaná ìwali, yéewacaténá icàlidaca iináwaná ìwaliwa nacái, yái wawàsi nacháawèerica iináwaná ìwalíise. ¹⁷ Iná idécanáamité nàanàaca aléi, yáté càmita núuca èeri. Néeseté mapisáita àniwa núawinacatéwa nùasu yàalubáisi ìinatawa nuémìacataléca nacháawàaná wenàiwica iináwaná ìwali. Yá nuchùuliaca úwinái needáca nùataléwa yái asíalica. ¹⁸ Néese níái icháawèeyéicaté iináwaná ìwali càmita nacàlida ìwali báawéeri wawàsi càide iyúwa nuínáidáanátéwa nacháawàanápínaté iináwaná ìwali. ¹⁹ Nacháawàacáitaté iináwaná ìwali needá ìwalíise yái nàawirináimi íiwitáise. Nacháawàa nacái iináwaná ìwali icàlidacáinása tàacáisi áiba asíalimi ìwali íipidenéerimicaté Jesús, yéetéericatéwa quéwa náimaca Pablo icàlidacasa mamáalàacacani cáunásani, yái Jesúsca. ²⁰ Càmicáiná núalíawa càinápinácaalí numàníiripíná ìwali yái wawàsica, yá nusutácaté nuémìlawa Pablo asáisi iwàwacaalí yàacawa

Jerusalén ìyacàlená néré nuémìacaténá néré yàasu wawàsi. ²¹ Quéwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador romanosàiri wèericuéca ímíetacaná, icuèrica macái cáli imanùbaca, yéewacaténá emperador yéemìaca nacháawàaca yái asìali iináwaná ìwali. Iná nuchùullaca úwinái icùaca Pablo presoíyèi ibànalìcu àta nùalimácataléta nubànùacani emperador yàatalé —íimaca yái Festoca.

²² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Núacáanítani nuwàwa nuémìaca yáara asìali icàlidáaná iináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Yá Festo íimaca irí:

—Táwicha péemìawani —íimaca yái Festoca.

²³ Néese mapisáináami àniwa Agripa, Berenice nacái nàanàaca máiní cáimiétaquéeri iyú, nabàle cawèníiri yáapichawa, namanùbaca yáapichawa nacái manùbéeyéi. Yá nawàlùacawa capìi imàdàaná manuiri irìculé, nàwacáidacàalu néemìacataléca wenàiwica iináwaná ìwali. Uwi íiwacanánái nawàlùacawa náapicha, nía nacái Cesarea ìyacàlená íiwacanánái máiníiyéica cachàini. Néese Festo ichùullaca úwinái yeedáca Pablo. Yá natéca Pablo. ²⁴ Néese Festo íimaca nalí, níai manùbéeyéi wenàiwicaca:

—Rey Agripa, píacué nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa wáapicha. Yácata asìalíi. Madécaná judío nadéca nacháawàaca nulí iináwaná ìwali Jerusalén ìyacàlená néeni, cháí Cesarea ìyacàlená nacái. Mamáalàacata néemíanicawa nulí, nasutáca numàacáanápíná nanúacani.

²⁵ Quéwa càmìta nùanàa ìwali ibáyawaná nuchùulièripíná nanúacani ìwalíise. Táquicha tàacáwa isutáca nuícha wawàsi nubànùanápínani emperador yàatalé, yái emperador wèerica ímíetacaná, yéewacaténá emperador yéemìaca yàasu wawàsi, asásíi ìwàwacutácaalí nàuwichàidacani. Iná nudéca nuínáidacawa nubànùanápíná Pablo yàacaténáwa emperador yàatalé. ²⁶ Quéwa càmìta nùalíawa càinácaalí ìwàwacutáanápíná nutànàaca nuíwacali emperador iríwa, càmicáiná nùanàa ìwali ibáyawaná, yái Pabloca. Iná nudéca nùwacáidaca macáitacué pía, pía nacái rey Agripa wasutácaténá wéemíawa cayábani píacuésemi, píalàacaténá núa, yéewanápíná nutànàaca cuyàluta emperador irí, wacàlidacaténá irí càinácaalí ibáyawaná, yái asìalica. ²⁷ Canápináta meedá nubànùaná presoíri càmicaalí nutànàa càiná ìwalíisecaalí nacháawàaca iináwaná ìwali —íimaca yái Festoca.

26

Pablo presenta su caso ante el rey Agripa

¹ Néeseté rey Agripa íimaca Pablo irí:

—Yá numàacaca picàlida piináwaná ìwaliwa —íimaca yái Agripaca. Néese Pablo imichàidaca icáapiwa napualé. Yá idàbaca icàlidaca nalíni: ² “Casímáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni siùcade, pía rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, nucàlidáanápíná pirí nuináwaná ìwaliwa machacàníiri iyú, nucàlidacaténá ìwali yái wawàsi judíonái nacháawèerica núa ìwalíise. ³ Casímáica nuwàwa nucàlidáanápíná piríni, píalíacáináwa ìwali macáita yái wáiwitáiseca, wía judíoca; píalía nacáiwa ìwali yái wawàsica càmlírica abédanamata wáiwitáise ìwali. Iná nusutáca pimàníinápíná nulí cayábéeri péemìacaténácáwa cayába nuináwaná ìwali”, íimaca yái Pabloca.

La vida de Pablo antes de su conversión

⁴ Pablo íimacaté nalí: “Macái judíonái náalíacawa nùwali càinácaalíte nùyaca sùmàicaalíte núa àta siùca nacáide àniwa nùasu cáli néese, Jerusalén ìyacàlená irìcu nacái. ⁵ Càmita nawàwa nacàlidaca piríni, quéwa náalía nacáiwa fariseonái yéénaca núa ùucullíricatáiseté núa àta siùca nacáide, yá nudéca nùyaca càide iyúwa fariseo ííwitáise iyáaná madécaná camuí. Càide iyúwa píalíanáwa, wía fariseoca weebáidaca machacàníiri iyú macáita càide iyúwa wàawirináimi ííwitáise íimáaná wàanápíná Dios icàaluíná. Píalía nacáiwa canáca áibanái judío yeebáidéeyéi macáita cáalíacáiri iyú cachàiníwanái wáicha, wía fariseoca. ⁶ Siùcade nadéca nacháawàaca nuináwaná ìwali nuebáidacáiná Dios imànínápíná walí cayábéeri càide iyúwaté icàlidáanáté cáimiétacanéeri iyúni wàawirináimi

irí, icáucàidáanápíná yéetéeeyéimiwa áiba èeripíná. ⁷ Macái wía Israel itaquénáinámi doce wàawiría wamanùbaca wacùaca Dios imànínápíná càide iyúwaté icàlidáaná walíni, icáucàidáanápíná wía áiba èeriwa. Iná wàaca Dios icàaluíná, wáibaida nacái irípiná èeríapinama, táiyápinama nacái. Yácata wawàsíra ìwallíse yái judíonái icháawàaca nuináwaná ìwali siúcade, pía rey Agripa, nuebáidacáiná càide iyúwa náimáaná neebáidacasa nacái, yái tàacáisi ímérica Dios icáucàidáanápíná yéetéeeyéimiwa. ⁸ ¿Cánásicué càmita peebáida Dios icáucàidáaná yéetéeeyéimiwa?” ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta cómo perseguía a los cristianos

⁹ Pablo ímacaté nacái: “Bàaluité, éwita nuebáidacáaníta Dios icáucàidáanápínaté yéetéeeyéimiwa, càicáaníta nuyúunáidaca iwàwacutáaná nùuwichàidaca wenàiwicanái yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái, yái Nazaret ìyacàlená néeséerica, càmicáinaté nuebáida icáucàacatéwa. ¹⁰ Càité numànica Jerusalén ìyacàlená irícu. Yaté sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa, núucacaténá nía presoíyèi ibànalículé, madécaná yeebáidéeyéica Jesús itàacái. Néese úwinái inúacaalíte nía, yá abédanamata nuíwítáise náapicha, níái inuéyéicaté nía. ¹¹ Manùba yàawiría nùuwichàidaca nía núalimáidacaténá nuicáwa nía, nawènúadánápíná náiwítáisewa Jesús íicha. Càité numànica macái judíonái yéewáidacàalu irícu namanùbaca. Máinícáiná calúaca báawanama nuíwítáise náapicha, ínáté càmita nuyamáawa cháí wàasu cáli íinata, néese nùaca nacái nucutáca nía àta áiba yàcalé iyéeyéica méetàuculé wàasu cáli íicha, nùuwichàidacaténaté nía”, ímaca yái Pabloca.

Pablo cuenta otra vez su conversión

¹² Pablo ímacaté nalí nacái: “Nùacatéwa nùuwichàidacaténá nía Damasco ìyacàlená néré, idécanáamité sacerdote íiwacanánái nabànùaca núa nuíbàanápínaté wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái. ¹³ Péemí cayába, pía rey, nuèpunícatéwa àyapulicubàa machacànicaalíte èeri, yaté nuicáca camalási chènuníise icànéericaté cachàiníiri iyú èeri íicha. Yá icànaca núa mèlumèluwaca, nía nacái núapichéeyéica. ¹⁴ Néese macáita wáuwàacawa waliacawa wacalùniwa cáli íinatalé, yá nuémíaca tàacáisi. Yá ímaca nulí hebreo itàacái iyú: ‘Saulo, ¿cáná piùwide pimànica núa? Catúulécanáca pimànica píawawa báawanama, pipélicáiná nuípunita, càide iyúwa pacá ibawàacaalí cáiréeri ipùatalícu’, ímaca nulí. ¹⁵ Néese núuma irí: ‘¿Cawíná pía, Nuíwacalí?’ núumaca irí. Néese Wáiwacalí ímaca nulí: ‘Núacata yái Jesús, yái piùwidéerica pimànica. ¹⁶ Siúcade pimichàa pibàlùacawa, nudéca numàaca núawawa piicáca núa píibaidacaténá nulípiná, picàlidáanápíná nacái wenàiwicanái irí yái siùquéerica tàacáwa piicáca, yá nacái núasáidéeripínáca pirí. ¹⁷ Yá nuwasàapínáca píawa judíonái íichawa, càmiyèi judío íicha nacái. Siúcade nubànù pía picàlidacaténá nutàacái càmiyèi judío irí. ¹⁸ Nubànùapíná píawa nàatalé picàlidacaténá nalí nutàacái, amalácaténá náiwítáise, nàyacaténá Dios icamaláná irícu, ipíchaná nàyaca mamáalàacata càide iyúwa Satanás ichùulláná nía, néese nèepunícaténáwa Dios yáapicha; yéewanápíná nacái neebáidaca nutàacái, Dios imàacacaténá iwàwawa nabáyawaná íicha, numàacacaténá nacái Dios yàasu wenàiwicaca nía, Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa, neebáidacáiná nutàacái’, càité ímaca nulí yái Wáiwacalíca”, ímaca yái Pabloca.

Pablo obedece a la visión

¹⁹ Pablo ímacaté àniwa: “Iná, pía rey Agripa, nudéca numànica càide iyúwa Wáiwacalí ichùulláná numànica irícuíse yái yéenáiwánási nacáiri chènuníiséerica. ²⁰ Quéechatécáwa nucàlidaca itàacái Damasco ìyacàlená mìnánái irí. Néese nucàlidacani Jerusalén ìyacàlená mìnánái irí, macái Judea yàasu cáli imanúica nacái. Nucàlidaca nacái càmiyèi judío iríni nawènúadacaténá náiwítáisewa Dios irípiná, namànínápíná cayábèeri náasáidacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Dios irípiná. ²¹ Càiri wawàsi ìwalité judíonái náibàacaté núa templo irícu nanúacaténá núa. ²² Quéwa Dios idéca iyúudàaca núa àta siùca nacáide. Yá nucàlidaca nuèpuníacawa Dios itàacái mamáalàacata macái irí, púubéeyèi irí, béeyèi irí nacái. Nucàlidaca nalí abéerita yái tàacáisi profetanái itànèericaté, yá nacái profeta

Moisés itànèericaté Dios inùmaliçuise, íiméerica càinácaalí Mesías imànínapínaté, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripináté walí. ²³ Níacáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise íiméerica iwàwacutáanápínaté Mesías yéetácawa, yái wacuèrinápináca Dios ibànuèripináté walí, wía judíoca. Profetanái íimacaté nacái idécanáamité Mesías yéetácawa, yáté Mesías iyáanápínaté idàbáanéeri wenàiwica Dios icáucàidéeripináté iyacaténá càiripináta, icàlidéeripináté tàacáisi judíonái irí, càníiyéi judío irí nacái, yái tàacáisi íiméerica Dios iwàwa iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íichawa”, íimaca yái Pabloca.

Pablo trata de convencer a Agripa de que se haga cristiano

²⁴ Idécunitàacá Pablo icàlidaca nalí iináwanáwa, yá Festo íimaca Pablo irí cachàiníiri iyú:
—¡Máiwitáiseca pía meedá, Pablo! Pidéca péewáidacawa báawanama madécaná wawàsi ìwali íná máiwitáiseca pía —íimaca yái Festoca. ²⁵ Quéwa Pablo íimaca irí:

—Càmírica máiwitáise núaquéi, pía Festo máiníiri cáimiétacanáca. Néese nucàlidaca báisíiri tàacáisi cáiwitáiséeri iyú. ²⁶ Iyaca cháí rey Agripa, yáaliéricawa cayába ìwali yái wawàsi nutàanírira ìwali, íná yéewa manuica nuínáidacawa nuwàwawa nucàlidáanápíná íríni, núalíacáináwa báisícata rey Agripa yáalíacawa cayába ìwali yái wawàsica, càmicáiná nutàaní wawàsi ìwali wenàiwicanái imànírica ibàacanéeri iyú —íimaca yái Pabloca. ²⁷ Néese Pablo icàlidaca àniwa rey Agripa íríni. Pablo íimaca irí:

—Rey Agripa, máiníiri cáimiétacanáca, ¿peebáidasica tàacáisi profetanái icàlidéericaté Dios inùmaliçuise? Núalíacawa peebáidacani —íimaca yái Pabloca. ²⁸ Néese Agripa íimaca Pablo irí:

—¿Cánásica piwàwa piwènúadaca núiwitáise ráunamáita meedá yéewanápiná cristianoca núa nuebáidáanápíná Jesús itàacái? —íimaca yái rey Agripaca. ²⁹ Néese Pablo íimaca irí:

—Núalimácaalí nuwènúadaca píiwitáise Jesús írípiná ráunamáita, càmicaalí nacái ééréeri iyú, yásí casímáipíná nuwàwa, nusutácáinácué pírí Dios, pía rey Agripa, macái nacái yéemièyéica nutàacái siùca, macáitacué peebáidacaténá Jesús itàacái càide iyúwa nuebáidáaná, abéerita càminápinácué nadacua pía cadena iyú càide iyúwa nùyáaná —íimaca yái Pabloca.

³⁰ Idécanáami cài Pablo íimaca, yá rey Agripa imichàa ibàlùacawa, gobernador nacái, Berenice nacái, macáita náapicha níai yáawinéeyéicawa néré. ³¹ Yá nàacawa méetàucuta natàanícáténá ìwali yái wawàsica. Yá náimaca nalíwáaca:

—Yáara asíali càmita imàni ibáyawanáwa nanuèripíná ìwalíiseni, càníiripíná nacái náucacani presoíyéi ibànaliculé —náimaca. ³² Néese rey Agripa íimaca Festo irí:

—Càmicaalíte isutá pícha wawàsítá pibànùanápínaté emperador yàataléni, emperador yéemlanápiná iináwaná, yá píalimácaté pimàacaca yèepunícawa matuìbanáiri iyútá —íimaca yái rey Agripaca.

27

Pablo enviado a Roma

¹ Néeseté náináidacawa nabànùanápíná wía abéemàalé manuíri úni íicha, Roma ìyacàlená nérépiná, ìyéerica Italia yàasu cáli íinata. Íná nachàbáidaca presoíyéi áiba capitán irí, níai presoíyéi Pablo, áibanái nacái presoíyéi yáapicha. Yái capitán íipidená Julio, abéeri náiwacali níai úwi íipidenéeyéica Emperador yàasu úwinái. ² Núa nacái Lucas nùacawa náapicha. Yá wawàlùacawa nave írìculé, Adramitio íidalutalená néré. Yái nave yèeripinátéwa madécaná ídalutale nérépiná, ìyéeyéica Asia yàasu cáli íinata. Iya nacái wáapicha yái Aristarco, Tesalónica ìyacàlená mìnali, yái yàcalé ìyéerica Macedonia yàasu cáli íinata. Yá wadàbaca wàacawa manuíri úni yáacubàa. ³ Mapisáináami àniwa wàanàaca Sidón íidalutalená írìculé. Yá capitán Julio imànicaté cayábéeri Pablo irí, imàacaca Pablo yàaca ipáchiaca yàacawéeyéiná néréwa nàacaténá irí càinácaalí wawàsi Pablo imáapuèri. ⁴ Wamusúacatéwa Sidón íidalutalená néese, yá wachàbacawa mawíénita Chipre yàasu iwàwata irí, ùyaca apáuwáise wáicha úai iwàwataca. Càité wàacawa cáulicáiná ipúa

wáipunita. ⁵Yá wàacatéwa manuiri úni yáacubàa náaliméerica machacànita níai cáli Cilicia, Panfilia nacái. Yá wàanàaca Mira ídalutalená irìculé Licia yàasu cáli ínatéeri iyaca.

⁶Mira néeni capitán Julio yàanàacaté áiba nave Alejandría iyacàlená néeseeri, yèeripinátéwa Italia yàasu cáli nérépiná. Yá capitán ichùullaca wawàlùacawa nave irìculé, wàacaténáwa nave irìcu yáapicha. ⁷Yáté wàacawa máisibáwanái èerita éerénamata, manuiri úni yáacubàa. Máini càulenáca wàacawa mawiénita Gnido ídalutalená ícha. Néese cáulicáiná ipùa wáipunita mamáalàacata, yá wàacawa mawiénita Salmón irí. Uyaca wéewápuwáise úai iwàwataca ípidenéchúa Creta. ⁸Máini càulenáca wàacawa mawiénibàata cáli irí, yái Creta yàasu iwàwataca, àta wàanàacataléta ídalutale néré ípidenácataléca Buenos Puertos. Iyaca mawiénita Lasea iyacàlená irí.

⁹Wadéca wáucaca madécaná èeri. Càulenápinácaté wàanápinátéwa manuiri úni yáacubàa, mawiénicáinaté unìabé. Iná Pablo yàalàaca nave íiwacanánái. ¹⁰Pablo íimaca nalí:

—Píacué, aslanáica, núaliacawa yái àyapuca máini yáwanáiripiná càulenáca. Iná imáalàapinácawa wáicha yái naveca, nave íisanái nacáíwa macáita. Yá cawàwanáta nacái wéetápinácawa —íimaca yái Pabloca.

¹¹Quéwa capitán yeebáidaca nave íiwacanánái irí Pablo itàacái ícha. ¹²Báawaca yái ídalutaca unìabépi iná càmítaté yéewa wayamáacawa néenibàa. Yá manùbéeyéi néená nayúunáidaca cayábapináca wèepùacawa néesetá, yéewanápiná wàanàaca Fenice ídalutalená néré, Creta yàasu cáli ínatéeri iyaca. Yái Fenice ídalutalená iyaca síisíamàade èeri iwàlùacatalécawa iná càmíta cachàini cáuli ipùaca néeni unìabépi. Iná nawàwacaté nayamáacawa Fenice ídalutalená néré unìabépi.

La tempestad en el mar

¹³Néeseté cáuli idàbaca ipùaca síisade cuculíawa èeri ìwali, iná nayúunáidaca cawàwanáta wáalimáaná wàacawa àniwa manuiri úni yáacubàatá. Yá wàacawa ídalutale ícha, yá wàacawa mawiénita Creta yàasu iwàwata irí. ¹⁴Quéwa achúmáanata àniwa cáuli ipùaca nave ípunita àniwa. Yái cáuli máiniiri cachàinica ípidenéeri Noreste. Yá cáuli iwesiáca nave déeculé cáli ícha. ¹⁵Néese cáuli iwesiáciná yái naveca, yá càmítaté wáalimá wàacawa alénacaalí wawàwa wàacawa. Iná iwàwacutácaté wamàacaca nave yàacawa. Yá úni yàalaca iwatàidaca wía. ¹⁶Yá wachàbacatéwa úamíisewa, úai iwàwata achúméchúaca ípidenéchúaca Cauda. Càmita máini cachàini cáuli ipùaca néré, iná yéewa wamichàidaca barca achúméchúaca nave irìculé càulenéeri iyú, úai barca achúméchúaca nave itéechúacaté yáamiwáisewa. ¹⁷Nadécanáami namichàidaca barca nave irìculé, yá nadacùaca nave ìwaliabàa ipíchaná nave isubèriacawa. Néese cáaluca nía náináidacawa wàabácawa càina ínatalé, yái càina ípidenéerica Sirte, iyéerica úni yáaculé mawiénita Libia yàasu cáli irí. Iná nalicùadaca macáita vela nave ícha ipíchaná cáuli itéca wía Sirte yàasu càina ínatalé. Yá namàacaca cáuli itéca nave éeréta. ¹⁸Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca mamáalàacata cachàiniiri iyú. Yá nadàbaca náucaca macái wawàsi iyéerica nave irìcu úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca. ¹⁹Mapisáináami àniwa, yá wáucaca nave yàasunámi úni yáaculé. Càité cáuli ipùaca wía máisiba èeri. ²⁰Madécaná èerita càmítaté wadé waicáca èeri, dùlupùta nacái catácáiná máini iná wayúunáidaca wéetápinácawatá cachàinicáiná ipùaca wàwali yái cáulica.

²¹Canáca wayéeri madécaná èeri, iná Pablo ibàlùacawa wèewi icàlidacaténá walíni. Yá íimaca walí:

—Píacué aslanáica, cayába cachàinitésicué pirítáni peebáidacaalícuécá nutàacáitá, ipíchanaté wèepùacawa Creta yàasu iwàwata íchatá, yá càmíta yúuwàawa wàwali yái báawéericatá, càmíta nacái wáuca wàasuwatá. ²²Quéwa siùcade, picácué achúma piwàwa. Nave imáalàapinácawa, quéwa canáta yéetériwa wéenaca. ²³Táiyápicáiná bàwina Dios, yái nuibaidéerica irípiná, nuèrica nacái icàaluíná ibànùaca ángel imàacáanápiná yáawawa nuicácani. ²⁴Yá ángel íimaca nulí: ‘Picá cáalu píawa, Pablo, iwàwacutáciná picàlidaca piináwaná ìwaliwa emperador romanosàiri irí, yái icuèrica macái cáli imanùbaca. Dios idéca yéemíaca pisutáaná ícha, iná icùapiná canánama yéetácáisi ícha níai píapichéeyéica

iyéeyéica nave irìcu', íimaca nulí yái ángelca. ²⁵ Iná píacué asíanáica, manuícué pínáidacawa piwàwawa, nuebáidacáiná Dios itàacái, núalíacawa nacái báisíiri iyú macáita ichàbáanápínacawa càiwade iyúwa ángel ímáaná nulí. ²⁶ Abéerita nave ibacápináwa áiba iwàwata iwéréwa —íimaca nalí yái Pablocá.

²⁷ Càité wachàbaca pucháiba semana wèepuníináwa manuírí úni yáacubàa, yá wàyaca manuírí úni yáacubàa ípidenéeri Adriático. Abéeri catá úni yàalaca iwatàidaca wía éeréta abéemàalé manuírí úni íicha. Bamuchúamibàa catá níái íibaidéeyéica nave irìcu náináidacawa mawiénica wía cáli irí. ²⁸ Náalimáidaca idepuíwaca yái única. Idepuiwaca iyaca treinta y seis metros. Néese achúmáanata àniwa náalimáidaca idepuíwaca àniwa. Idepuiwaca àniwa veintisiete metros meedá. ²⁹ Inaté cáaluca nía náináidacawa nave inúanápíná yáawawa íba iwéré iyéerica úni yáacubàa. Natúadaca báinúaca imiýéi ancla nave yàapùa néese cáaléeyéi cadena íwali ipíchaná nave yàacawa máiní. Yá nasutáca níawawa Dios íicha manuísíwata amaláanápíná nawicáu. ³⁰ Néese níái íibaidéeyéica nave irìcu nawàwaca nachúuliacawa nave íicha íbàacanéeri iyú ipíchaná néetácawa. Iná nadàbaca nalicuàdaca achúméechúa barca úni yáaculé, càide iyúwa natúadaca nacáicaalí áiba ancla nave íidacua néeni. ³¹ Quéwa Pablo icàlidacani úwinái irí, capitán irí nacái. Yá Pablo íimaca nalí:

—Nachúuliacaalíwa wáicha níái íibaidéeyéica nave irìcu, yásí péetácuécawa macáita —íimaca yái Pablocá. ³² Iná úwinái nadalúaca barca íiyaná, yá ucaláacawa úni yáaculé, úái barcamica.

³³ Amalácaté yàacawa wawicáu, yá Pablo yàalàaca wía wayáanápínaté wayáacaléwa. Yá íimaca walí:

—Pucháiba semana canátacué piyéeri, canátacué nacái piimáaná cayába. ³⁴ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piyáanápínácué piyáacaléwa achúmáanata, pichàinipínácuéwa. Canácata yéetéeripínáwa. Canácatacué nacái picháunáwa —íimaca yái Pablocá.

³⁵ Idécanáami càí íimaca, yá Pablo yeedáca pan icáapi irìculéwa. Yá yàaca Dios irí cayábéeri wàacuésemi wía iyéeyéica nave irìcu. Yá isubèriadaca iríwani, yá idàbaca iyáacani. ³⁶ Iná yéewa manuíca wáináidacawa wawàwawa macáita, yá wayáaca wayáacaléwa nacái. ³⁷ Wamanùbaca wía nave irìcuíyéica, doscientas setenta y seis wamanùbaca wía wenàiwicaca. ³⁸ Néese idécanáamité macáita wayáaca wayáacaléwa càide iyúwaté wawàwáaná, yá wáucaca trigo ituíná imàaquéerimiwa macáita úni yáaculé, misàacaténá quiríta yái naveca.

Se hunde el barco

³⁹ Néeseté amaláca wawicáu, yá níái íibaidéeyéica nave irìcu, càmitaté náalía naicáca yái iwàwataca. Yá naicáca úni iwènuériwa wiúcataléca úni quéwa càina iyacatalé. Yá nawàwaca nawàlùadaca nave néré càina íinatalépiná. ⁴⁰ Iná nadalúaca ancla íiyaná, yá namàacaca nacaláacawa úni yáaculé níái anlamica. Yá nawasàaca manuírí téna nacáiri namachacàniacaténá nave. Néese namichàidaca vela ibàlùawa nave íidacualé, cáuli itécaténá wía àniwa. Yá nave idàbaca yàacawa càina nérépiná. ⁴¹ Naveta quéwa yàabácawa dàalanama cáli iwéré, iyéerica úni yáacu cálica. Dàalanamaca yàanàaca càina iwéré yái nave íidacuaca, canásíwa yéewaná imusúacawa càina íicha. Nave yàapùami ibacácawa màladàca ichàini iyú.

⁴² Inaté úwinái nawàwa nanúaca macáita presoíyéi, ipíchaná nachúuliacawa namàlacawa náicha cáli nérépiná. ⁴³ Capitánta quéwa iwàwa icùaca Pablo náicha, ínà càmita ibatàa úwinái inúaca nía. Néese capitán ichùullaca cawinácaalí yáaliéyéica imàlacawa napsíanápínáwa nave íicha quéechacáwa namàlacaténátéwa cáli iwérépiná. ⁴⁴ Néese capitán ichùullaca áibanái nawatácawa àicu ínata, níái àicu nave yéemamica, cawinácaalí càmiyéica yáalía imàlacawa. Càité macáita wadéca wàanàaca cáli iwéré. Canáta wéená yéetáanáwa.

28

Pablo en la isla de Malta

¹ Idécanáamité macáita wàanàaca cáli iwéré, yá nacàlidaca walí iwàwata ípidenéechúaca Malta. ² Abénaméeyéi Malta néeséeyéi namànicaté walí cayábéeri, yá napucúadaca walí manuiri quichái, máinicáiná casalínica wàwali yúuwàacáiná wía uníaca. Yá namáidaca wía macáita wàanabàcaténá. ³ Yá Pablo yàanàidaca abéeri ibàpi quichái. Quéwa idécanacáita iriadacani quichái irìculé, yáta àapi ipisà ipìlacawa quichái yèewíise. Néese yaamíia ichanàacawa Pablo icáapi ìwali, yái àapica. ⁴ Níái Malta mìnánáica naicácáiná àapi yaamíiaca Pablo icáapi ìwali ichanàacawa, yá náimaca nalíwáaca: “Yá asìaliquéi cawàwacanéeri inúaca wenàiwica. Ewita cáucáanítani manuiri úni íicha, càicáaníta wàasu cuwáisàatúa càmita imàacapíná cáucani”, náimaca nalíwáaca.

⁵ Quéwa Pablo yúucaca àapi quichái irìculé icáapi ìwalíisewa. Yá canácata ìyáaná yái Pabloca. ⁶ Macáita nacùaca yéenacawa yái Pabloca àapi iyú. Nacùaca nacái yúuwàanápíná yéetácawa aquialéta. Idécanáami nacùaca mamáalàacata yéetácaténáwa, yá canácata naicá ìyáaná. Néese nadàbaca nánáidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, cuwáisàirica cámináni, yái Pabloca, náimaca.

⁷ Iyacaté asìali ípidenéeri Publio, yácata iwàwata icuèrináca, idèniaca ibànacalewa mawiénita néré. Yá Publio yeedáca wía yàataléwa, imànica walí cayábéeri, icùaca wía, yàaca nacái wayáapíná máisiba èeri. ⁸ Iyaca nacái néré Publio yáaniri. Irièricáitawa meedá yàasu cama íinatawa, iculuériwa, íisuadéeri nacái. Yá Pablo yàaca iicáca néréni. Idécanáami Pablo isutáca irí Dios, yá Pablo imàacaca icáapiwa Publio yáaniri ìwali, yá ichùnìacani. ⁹ Iná áibanái Malta yàasu iwàwata néeséeyéi cáuláiquéeyéi nàanàaca wàatalé, yá nachùnìacawa. ¹⁰ Iná nàaca walí manùba wàasupíná mawèníiri iyú. Néese, máisiba quéeri idénáami, wawàlùacawa áiba nave irìculé àniwa, yá nàaca walí macáita wawàsi wamáapuèrica wàacaténáwa àniwa.

Pablo llega a Roma

¹¹ Wàyacaté máisiba quéeri Malta yàasu iwàwata íinata. Néeseté wawàlùacawa nave irìculé ìyéericaté unìabépinama Malta yàasu iwàwata néeni. Alejandría ìyacàlená néeséericani, yái naveca, ípidenéeri Cástor, Pólux yáapicha, níara romanonái yàasu cuwáináica. Yá wàacatéwa Malta yàasu iwàwata íicha. ¹² Yá wàacatéwa manuiri úni yáacubàa àta wàanàacataléta Siracusa íidalutalená irìculé. Yá wàyaca yàcalé irìcu máisiba èeri. ¹³ Néeseté wawàlùacawa nave irìculé àniwa, yá wàacawa àniwa mawiénibàata cáli irí. Yá wàanàaca Regio íidalutalená néré. Mapisáináami àniwa cáuli ipùaca cuculíawa èeri ìwali, yá iwesíaca nave wàacaténáwa manuiri úni yáacubàa àniwa. Yá pucháiba èeri idénáami, wàanàacaté átata Puteoli íidalutalená néré. Yá wamàacaca nave, wàacaténáwa cáli íinatabàa. ¹⁴ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesús itàacái ìyéeyéica néré nasutáca wáicha wawàsi wayamáanápínáwa náapicha abéeri semana. Iná wayamáacatéwa náapicha. Néese, abéeri semana idénáami, yá wàacawa náicha, cáli íinatabàa, Roma ìyacàlená nérépiná. ¹⁵ Abénaméeyéi Roma ìyacàlená mìnánái, yeebáidéeyéi Jesús itàacái, néemìacaté waináwaná ìwali. Iná namusúacawa yàcalé íicha náipunitáidacaténá wía àyapulicubàa. Yá wàanàaca nía Foro de Apio ìyacàlená irìcu. Macáita wàacawa àniwa, yá wàanàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesús itàacái Tres Tabernas ìyacàlená irìcu. Pablo iicácáiná nía, iná yàaca Dios irí cayábéeri, yá manuica íináidacawa iwàwawa. ¹⁶ Wàanàacaté Roma ìyacàlená irìculé, néese capitán ichàbáida presoíyéi áiba asìali irí, yái icuèrica presoíyéi ibàna. Quéwa capitán imàacaca Pablo ìyaca méetàuculé presoíyéi ibàna íicha áiba capìi irìcuta. Iyaca nacái Pablo yáapicha abéeri úwi icuèripínani.

Pablo en Roma

¹⁷ Idécanáami wàyaca néeni máisiba èeri, yá Pablo imáidaca yàataléwa judío íiwacanánái ìyéeyéica Roma ìyacàlená irìcu. Néese nàwacáidáyacacawa néré, yá Pablo íimaca nalí:

—Nuénánái, canáca nubáyawaná judíonái irí. Canáca nacái numàníiri áiba wawàsi càmíiri wàawirináimi íiwitáise imàaca wamànica. Ewita canácáaníta numàníiri nubáyawanácawa, càicáaníta abénaméeyéi judío Jerusalén iyacàlená mìnánái nachàbáidacaté núa presoíri iyú romanonái irí. ¹⁸ Néese romano íiwacanánái nasutáca néemíawa nuínáwaná ìwali, yá nawàwacaté nawasàaca núa, càmicáináté nàanàa nùwali nubáyawaná nanuérípiná núa ìwalíise. ¹⁹ Quéwa càmitaté judíonái iwàwa numusúacawa, ínáté iwàwacutácaté nusutáca romanonái íicha wawàsi nabànùanápínáté tàacáisi emperador irí emperadorcaténá yéemíaca nucàlidaca irí nuínáwaná ìwaliwa. Càmita quéwa nuwàwa nucháawàaca nuénánái judío iínáwaná ìwaliwa. Canáca nudènièri náapicha báawéeri wawàsi. ²⁰ Iná nudéca numáidacuéca nùataléwa pía nucàlidacaténacué pírí nuínáwaná ìwaliwa, núalíacaténacué nacáíwa pìwali. Presocaté namànica núa, idacuèriwa cadena iyú, nucàlidacáináté nalí Mesías ìwali, yái wacuèricaté Dios ibànùanápínáté walí wacuèrinápiná, wía israelitaca —íimaca nalí yái Pabloca. ²¹ Néese níái judío íiwacanánáica náimaca Pablo irí:

—Canácatàacá wéemièri piínáwaná ìwali, canácáiná nabànuèri walí cuyàluta Judea yàasu cáli néese. Aibanái wéénánái judíoca nadéca nàanàaca aléi, quéwa canáta nacháawèeri walí piínáwaná ìwali. ²² Wawàwaca wéemíaca càinácaalí pínáidacawa, wáalíacáináwa macái cáli imanùbaca abénaméeyéi judío natàaníca báawéeri iyú nàwali, níara yeebáidéeyéica áiba tàacáisi wàawirináimi íiwitáise íicha —náimaca Pablo irí. ²³ Yá namàacaca abé èeri nàwacáidáyacacatáipínáwa néemíacaténá Pablo icàlidaca iínáwaná ìwaliwa. Néeseté madécaná wenàiwica ìwacáidáyacacawa Pablo iyacatáica. Yá Pablo icàlidaca nalíni èeríapinama, yái tàacáisi íiméerica Dios iwàwaca wenàiwicanái nawènúadaca náiwitáisewa neebáidáanápíná Jesús iínáwaná Mesíascani, yái nacuèrinápináca Dios ibànùèripínacaté nalí, càide iyúwaté Dios ichùulianáté profeta Moisés itànàaca tàacáisi Jesús ìwali, iyúwa nacái profetanái itànàanáté tàacáisi Jesús ìwali Dios inùmalícuíse. ²⁴ Néeseté abénaméeyéi judío neebáidaca yái tàacáisi Pablo icàlidéerica Jesús ìwali. Aibanái càmíiyéita yeebáida iríni. ²⁵ Càmita abédanamata náiwitáise náapichawáaca iná nadàbaca nèepùacawa Pablo íicha. Iná Pablo íimaca nalí:

—Báisiiri iyúta profeta Isaías icàlidacaté tàacáisi Espíritu Santo inùmalícuíse piawirináimi irícué. Isaías íimacaté:

²⁶ ‘Dios ichùulíaca nucàlidacuéca píríni, yái tàacáisica: Ewitacué péemíacáaníta mamáalàacata piùwi iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapínacuéwa càinácaalí íimáaná. Ewitacué piicáacáaníta madécaná wawàsi pítuú iyúwa, càicáanítacué canácatáita píalíapíná piicácani. Càì ibànùacuéca pírí tàacáisi yái Diosca. Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca:

²⁷ Níái wenàiwicaca, Israel itaquénáinámica, cadapùleca náiwitáise, cadapùleca neebáca nutàacái. Càica níade iyúwa màuwíiyéi, càmita nawàwa néemíaca nutàacái. Nadéca naimáidaca natuúwa, càmíiyéi iwàwa yáalíacawa càinácaalí íimáaná yái nutàacáica, ipíchaná nawènúadaca náiwitáisewa báawéeri íicha, nuwasàacaténá nía nùasu yùuwichàacáisi íichawa. Càité íimaca nulí yái Diosca’,

íimacaté yái profeta Isaíasca. ²⁸ Péemíacué cayábani, siùcade Dios iwàwaca iwasàaca áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, níái càmíiyéica judío. Níata yeebáidapínácani yái Dios itàacáica —íimaca nalí yái Pabloca. ²⁹ Idécanáami càì Pablo íimaca, yá judíonái yèepùacawa íicha, namusúacawa itàaníiyéica iríwáaca cachàiníiri iyú, náimaca nalíwáaca chàinisíiri iyú náapichawáaca.

³⁰ Néese pucháiba camuí macáinaméeri Pablo iyacaté capíi irícu. Pablo ipáyaidaca capíi íiwacali. Yá Pablo itàidaca cayába macáita cawinácaalí yèeyéica ipáchiacani. ³¹ Matuúibanáiri iyú icàlida nalíni yái cayábèeri tàacáisica, íiméerica càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicanáíwa. Yéewáida nacái nía Wáiwacali Jesucristo ìwali. Canáca isàiwiquéeri Pablo irí wawàsi néré, néese namàacaca itàaníca matuúibanáita.

ROMANOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo yàasu wenàiwicaca núa, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios imáidacaté núa, yàasu apóstolcaténá núa, ibànùacaténá núa nuíbaidáanápíná abéerita Dios irípiná. Dios imáidaca núa nucàlidacaténá itàacái cayábéeri áibanái irí, yái tàacáisi íméeerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

² Bàaluité Dios icàlidacaté wenàiwicanái iríni, yái tàacáisi cayábéerica. Yaté Dios imàacaca yàasu profetanái itànàaca inùmaliçuíseni, yái tàacáisica. ³⁻⁴ Yácata tàacáisi icàlidéerica walí Dios líri ìwali, ípidenéri Jesucristo, yái Wáiwacalica. Abéeri rey David itaquérinámicani, yái Wáiwacalica, imusuéricaté iicá èeri càide iyúwa wenàiwica. Quéwa éwita wenàiwicacánítani, càicáaníta idènìaca íiwitáisewa mabáyawanéri càide iyúwa Dios iyáaná. Idécánáamité Wáiwacali yéetácawa, néese imichàacatéwa yéetácáisi ícha. Càité Dios yáasáidaca Dios líricani, yái Wáiwacali Jesucristo cachàiníirica íiwitáise.

⁵ Jesucristo yéetácatéwa nuíchawalíná, íná Dios idéca imànica nulí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú ibànùanápíná núa iyúwa yàasu apóstol nucàlidacaténá tàacáisi inùmaliçuíse. Càité Dios imànica yéewanápíná ìyaca wenàiwicanái macái cáli imanùbaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàníiyéica nacái càide iyúwa ichùulíaná nía. ⁶⁻⁷ Píatacué nacái, peebáidacuéca Jesucristo itàacái, píacué ìyéeyéica Roma ìyacàlená irícu. Iná nutànàacué pirí cuyàluta. Cáininácué Dios iicáca pía, idéca nacái imáidacuéca pía yéewacaténácué Jesucristo yàasu wenàiwicaca pía. Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínápínácué pirí cayábéeri manuísíwata, mawèníiri iyú, namàacáanápínácué nacái piyaca matuúbanáita.

Pablo quiere visitar Roma

⁸ Quéechacáwa nuwàwa nùaca Dios irí cayábéeri píwalicué Jesucristo ípidená ìwali, peebáidacáinácué Wáiwacali itàacái. Nùaca Dios írí cayábéeri píwalicué canánama nuémìacáiná wenàiwica nacàlidacué piináwaná ìwali macái cáli imanùbaca, náimaca peebáidacuéca Jesucristo itàacái. ⁹ Nuíbaida Dios irípiná macái nuchàini iyúwa nucàlidáanápíná yái cayábéeri tàacáisica Dios líri iináwaná ìwali. Dios yáalíacawa nusutáca ícha pirípinácué mamáalàacata. ¹⁰ Nusutáca Dios ícha mamáalàacata imàacáanápínácué nupáchiaca pía átata bàaluitécáiná nuwàwacaté nupáchiacuéca pía àta siùca nacáide. ¹¹ Nuwàwacáiná nuicácuéca pía nuéwáidacaténácué pía iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná núa peebáidacaténácué mamáalàacata tàì íméeeri iyú cachàiníwanái. ¹² Yá nuchàiniadapínácué piwàwa Dios itàacái iyú, càita nacáicué pichàiniadapíná nuwàwa Dios itàacái iyú, yái peebáidéericuéca, nuebáidéerica nacái.

¹³ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa abéeri wawàsi: Madécana yàawiría nuwàwacaté nùaca nuicácuéca pía, quéwaté càmítàacá nudé núalimá. Nuwàwatécué nùacawa píatalé nuéwáidacaténácué pía Dios itàacái iyú yéewanápíná mamáalàacata áibanái wàlisàna neebáidaca pèewi càide iyúwaté áibanái yeebáidáaná áiba cáli íinata nucàlidacaalíté nalí Dios itàacái. ¹⁴ Nudènìaca manuírì numawèniacálewa Dios yáapicha, Dios imànicáiná nulí cayábéeri manuísíwata. Iwàwacutá nuéwáidaca cáimiétacanéeeyéi wenàiwica, nía nacái càmíiyéica cáimiétacaná, nía nacái cáalíacáiyéica, nía nacái càmíiyéica cáalíacái. ¹⁵ Iná máinícué nuwàwaca nuéwáidaca pía nacái ìwali yái tàacáisi cayábéerica, píacué ìyéeyéica Roma ìyacàlená irícu.

El poder del evangelio

¹⁶ Càmita báì nucàlidaca yái tàacáisi cayábéerica, Dios ichàini manuírìcáináni, yáaliméeerica iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica

itàacái. Wáaliacawa judiónái irípinéericani yái tàacáisica, Dios yàasu wenàiwicacáináté nía quéechatécáwa. Quéwa siùca càmíiyéi judío nacái neebáidaca Dios itàacái. ¹⁷ Yái tàacáisi yáasáidaca walí cànácaalí iyú mabáyawanáca Dios iicáca wía. Ewita cabáyawanácáníta wía, càicáaníta mabáyawanáca Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios. Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Yáté íimaca: “Cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú ìwalíise yái yeebáidáanáca Dios, yácata iyéeripiná càiripináta càmíiri imáalàawa Dios yáapicha”, íimacaté yái profetaca.

La culpa de la humanidad

¹⁸ Quéwa wáaliacawa Dios, yái iyéerica chènuniré, yùuwichàidapiná manuísíwata macáita wenàiwica càmíiyéica yàa icàaluíniná, imàníyéica nacái báawéeri áibanái irí. Níái wenàiwicaca imàníyéica ibáyawanáwa, nadéca nawènúadaca náiwitáisewa báisíiri tàacáisi íicha, càmícáiná nawàwa neebáidacani. ¹⁹ Nadéca náaliacawa cayába Dios íiwitáise ìwali Dios yáasáidacáináté nalíni, cànácaalí íiwitáise ìyaca. ²⁰ Ewita càmícáaníta yéewa wenàiwica iicáca Dios, càicáaníta yéewa náaliacawa Dios íiwitáise ìwali, ìwalíise macáita yái Dios imànicaléca cháí èeri irícu. Bàaluité èeri Dios idàbacatáiseté macáita àta siùca nacáide, èeri mìnánái idéca iicáca amaléeri iyúni yái Dios imànicaléca, íná canáca yéewaná báawéeyéi wenàiwica íimaca càmítasa náaliáwa cachàinírica Dios càiripináta. ²¹ Ewitaté náaliacáaníta Dios íiwitáise ìwali, càicáaníta càmítaté nàa icàaluíniná, yái Dios cachàinírica. Càmítaté nacái nàa irí cayábéeri. Néeseté nadàbacaté nàináidacawa máiwitáiseeri iyú meedá, báawéeri nacái, namàacacáiná nawàwawa canéeri iwèni wawàsi ìwali, yá catéeyéica íiwitáise nía, càmíiyéica yéewa yáaliacawa Dios ìwali. ²² Náimacaté cáaliacáiyéicasa nía, quéwa máiwitáiseeyéica nía meedá. ²³ Càmítaté nawàwa nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàinírica íiwitáise, icànéeri mèlumèluíri iyú icamaláná irícuwa, càmírica yéetáwa. Nàacáita meedá nàasu cuwáinái yéenáiwana icàaluínináwa, wenàiwica yéetèeripináwa yéenáiwana, cuìpiranái nacái, cuwèsinái nacái, àapinái nacái. Càité nàaca cuwáinái icàaluíniná Dios íicha.

²⁴ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca càì nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Yá nadéca namànica náapichawáaca máiní báawéeri iyú. ²⁵ Dios idéca iwènúacawa náicha càmícáiná nawàwa náaliacawa báisíiri Dios ìwali. Nadéca nàaca nacàaluíniná, níara wawàsi Dios idàbéeyéicaté. Càmita nàa Dios icàaluíniná, yái báisíiri Cadàbacáirica, ewita iwàwacutácáaníta wàaca irí cayábéeri càiripináta. Báisíta, amén.

²⁶ Iná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa namànica wawàsi nainá iyúwa, yái wawàsi càmírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Inanái càmita quirínama naimá asianái yáapicha, néese naimáca inanái yáapicha meedá. ²⁷ Càité nacái asianái càmita quirínama naimáca inanái yáapicha. Yáté máiní nawàwaca naimáca asianái yáapicha meedá. Yá asianái naimáca nanacáiri yáapichawa, namànica máiní báawéeri iyú náapichawáaca. Nadéca naméeràacawa namànicaténá càiri báawéeri, íná Dios yùuwichàidaca nainá manuísíwata.

²⁸ Càmícáináté nawàwa naicáca Dios cáimiétaquéri iyú, íná Dios idéca iwènúacawa náicha, yá imàacaca nàyaca nabáyawaná yáapichawa máinícáiná nawàwa nàináidacawa casaquèeri iyú, canéeri iwèni wawàsi ìwali nacái. Càita namànica wawàsi càmírica cayába wenàiwica imàníná. ²⁹ Máiní namànica macái báawéeri íiwitáaná. Máiní namànica báawéeri áibanái irí. Máiní nawàwa needáca nalíwa madécaná cawèníri. Máiní nàináidacawa mamáalàacata cànápinácaalí náalimá namànica báawéeri áibanái irí. Báawaca naicáca áiba wenàiwica idènièrica cawèníri wawàsica náicha. Nanúaca wenàiwica. Nacuísáyacaca nacáwa. Nachiwáidaca nacái áibanái. Nacàlidaca báawéeri tàacáisi áibanái ìwali ibàacanéeri iyú náicha. ³⁰ Natàanica báawéeri iyú áibanái ìwali. Nàuwideca namànica Dios. Càmita nàa áibanái íimiétacaná. Cachàiníiyéi iicáca yáawawa áibanái íicha. Canùmaséeca nacái nía. Nàináidacawa mamáalàacata namànicaténá áiba íiwitáaná báawéerica wàlisài. Càmita neebáida nasèenái itàacáwa. ³¹ Càmita náaliáwa Dios ìwali,

canásíwata. Càmita namàni càide iyúwa náimáaná. Càmita cáininá naicáca néenánáíwa. Càmita nawàwa namàacaca nawàwawa áibanái ibáyawaná ícha. Càmita catúulécaná naicáca áibanái. ³² Níái báawéeyéica náalíacawa amaléeri iyú Dios idéca ímaca iwàwacutáaná néetácawa nabáyawaná ichùulíacawa, cawinácaalí wenàiwica imàníiyéica càiri báawéeri. Quéwa namànica nabáyawanáwa mamáalàacata. Casímáica nacái naicáca áibanái imànica càiri báawéeri iyúwa namàníná.

2

Dios juzga conforme a la verdad

¹ Iná cabáyawanáca pía nacái, judíocaalí pía, càmicaalí nacái, càmlíricaalí judío pía. Pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái íiwitáise. Pidéca picàlidaca nacái iwàwacutáanása Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísewa. Pidéca cà pímaca áibanái ìwali, iná pidéca cà pímaca pìwaliwata nacái pimànicáiná pibáyawanáwa càide iyúwata nacái namàníná. Iná cabáyawanáca pía nacái. ² Quéwa wáalíacawa Dios icàlidaca wenàiwica iináwaná ìwali machacàníiri iyú, báisíiri iyú nacái. Iná Dios ímacaalí cabáyawanáca wenàiwicanái, iwàwacutáaná nacái nàuwichàacawa nabáyawaná ichùulíacawa, yá wáalíacawa Dios idéca icàlidacani báisíiri iyú. ³ Néese pía, pidéca cabáyawanáca piicáca áibanái, quéwa pidéca pimànica càide iyúwa namàníná, iná càmita píalimá piwasàaca píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁴ Máini cayábéeri Dios íiwitáise, iwàwéeri imànica cayábéeri wenàiwicanái irí mamáalàacata. Càmlíri yùuwichàida wenàiwica caquialéta namànicaalí nabáyawanáwa néese icùaca nawènúadacaténá náiwitáisewa nabáyawaná íchawa. Cà Dios iicáca pipualé iwàwacáiná iwènúadaca píiwitáise báawéeri ícha. Quéwa caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios imàníirica pírí. ⁵ Càmita piwàwa Dios imànica pírí cayábéeri, càmita nacái piwàwa piwènúadaca píiwitáisewa Dios irípiná, pimàacacaténá píchawa yái báawéerica pimàníirica. Iná pìwacáida pìyaca píríwa piùwichàanápínáwa áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica èeri imáalàacaalípináwa. Néenialípiná Dios yéemíaca macái wenàiwica imanùbaca iináwaná ìwali icàlidacaténá càinácaalípiná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùulíacawa. ⁶ Yásí Dios yàaca macái wenàiwica imanùbaca iwèni, ìwalíse yái namàníirica cháí èeri irícu. ⁷ Abénaméeyéi nadéca namànica cayábéeri mamáalàacata máinícáiná nawàwa nàyaca càiripináta, cáimiétacanéeri iyú chènuniré Dios yáapicha, nàyacaténá Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. Dios imàacapíná nadèniaca yáapicha nacáucawa càmlíri imáalàawa. ⁸ Quéwa áibanái càmita nawàwa Dios icùaca nía, càmlíyéi nacái yeebáida báisíiri tàacáisi, néese neebáida meedá iyúwa náiwitáise báawéeri ichùulíaná nía. Dios yùuwichàidapíná nía manuísíwata báawacáiná iicáca náiwitáise. ⁹ Nàuwichàapínácawa manuísíwata, máinípiná achúmaca nawàwa nacái, macáita níái wenàiwicaca imàníiyéica ibáyawanáwa. Macáita wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná judíonái, quéwa càmita yùuwichàida abéta nía, néese yùuwichàidapíná càmlíyéi judío nacái. ¹⁰ Quéwa macáita cawinácaalí wenàiwica imàníiyéica cayábéeri, Dios imàacapíná nàyaca yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu, cáimiétaquéeri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càiripináta. Macáita wáalíacawa càipíná Dios imànica judíonái irí, quéwa càmita abéta judíonái irí, néese càmlíyéi judío irí nacái.

¹¹ Dios yàapíná macái wenàiwicanái iwèni machacàníiri iyú càmicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái ícha. ¹² Iná macáita imàníiyéica ibáyawanáwa càmlíyéica yáalíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, néetápinácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta nabáyawaná ichùulíacawa, namàníirica méetàuculé Dios itàacái ícha. Nía nacái imàníiyéica ibáyawanáwa éwita náalíacáaníta Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, Dios yùuwichàidapíná nía càide iyúwa itàacái ímáaná. ¹³ Càmita mabáyawaná Dios iicá wenàiwica néemíacaalícaíta meedá itàacái. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí imàníiyéica càide iyúwa itàacái ichùulíaná nía. ¹⁴ Quéwa áibaalí abénaméeyéi càmlíyéi judío, éwita càmicáaníta náalíawa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté,

càicáaníta áibaalí namànica cayábéeri wawàsi càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá wía, áibaalícáiná nawàwa namànica càì. Namànicaalí cayábéeri, yá náiwitáise ìyaca nali càiride iyúwa tàacáisi ichùulièrica namànica cayábéeri. ¹⁵ Namànicaalí cayábéeri, yá náasáidaca náalíacawa nawàwalicuísawa Dios iwàwaca wamànica cayábéeri. Náalíacáiná cayábéeri ìwali báawéeri íchaná, íná náasáidaca náalíacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wamànica. Náalíapínacawa nawàwalicuísawa nadéca namànica cayábéeri, càmicaalí nacái nadéca namànica nabáyawanáwa. ¹⁶ Càipíná náalíacawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwa núcàlidáanacué pirí Dios itàacái cayábéeri; Dios imàacapíná Jesucristo yéemíaca macái báawéeyéi iínáwaná ìwali yùuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalíise, yái báawéerica namànírica ibàacanéri iyú.

Los judíos y la ley de Moisés

¹⁷ Picàlidaca piacawa piínáwanáwa judíoca pía. Píimaca nacái cayábacasa Dios iicáca pía pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Cáimacáica piicáca píawawa áibanái ícha nacái píalíacáináwa báisíiri Dios ìwali, piacáiná nacái icàaluíniná. ¹⁸ Picàlidaca piacawa píalíánásawa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica. Picàlidaca nacái piínáwanáwa, Dios itàacái idécasa yéewáidaca pía, píalíacaténáwa cayábéeri ìwali báawéeri íchaná. ¹⁹⁻²⁰ Pidéca manuíca píináidaca piwàwawa piwaliwa píalimácáinása péewáidaca wenàiwica càmiyéica yáalíawa Dios ìwali, càide iyúwa watécaalí matuíri icáapi ìwali. Càita nacái píináidacawa píalimáaná amaláca pimànica áibanái íiwitáise, iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise catéeri ichùulianá nía namànicáiná nabáyawanáwa. Càita píináidacawa pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yái báisíiri tàacáisi imàaquéerica cáalíacáica nía cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéicani. ²¹ Pía, yéewáidéerica áibanái, ¿cáná càmita péewáida píawawa? Pidéca píalàaca áibanái ipíchaná nayéedù. Néeni pía, ¿cáná piyéedù? ²² Pidéca píalàaca áibanái ipíchaná naimáca áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmírira nacái nanírísíwa. Néeni pía, ¿cáná pimàni càì? Pidéca picàlidaca báawacasa piicáca ídolonái, níara cuwáiná yéenáiwánaca, néese, ¿cáná piwàlùawa ídolo yàasu templo irìculé, wenàiwica isutàcàalu nàasu cuwáiná íchawa? Báawéeriquéi piwàlùanácawa néré piyéedùacaténá nàasu cawèníri. ²³ Máiní cáimacáica piicáca píawawa áibanái ícha pidèniacáiná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, quéwa pidéca píasáidaca caná iwèni piicáca Dios càmicáiná pimàni càide iyúwa itàacái ímáaná. ²⁴ Càité nacái áiba profeta icàlidacaté Dios itàacái machacàníri iyú israelitanái irí. Imacaté nali: “Níara càmiyéica israelita naicácáinácué pimànica píbayawanáwa, íná máiní natàaníca báawéeri iyú Picuèrinácué Dios ìwali píbayawaná ìwalíise, piacué israelitaca”, ímacaté yái profetaca.

²⁵ Báisíta, áibacaalí judío yeebáida cayába Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise náicha níara càmiyéica judío cabáyawanéeyéica. Quéwa càmicaalí judío imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, néese éwita judíocáanítani, càicáaníta báawaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa cabáyawanéeri càmíiri judíocaalítani. ²⁶ Néese, áibacaalí càmíiri judío imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yá cayábaca Dios iicáca íiwitáise càide iyúwa judíocaalítani, éwita càmicáaníta judíoni. ²⁷ Cawinácaalí càmírira judío yeebáida Dios itàacái, profeta Moisés itànèericaté, yá éwita càmicáaníta judíoni, càicáaníta cayábaca Dios iicáca íiwitáise judíonái ícha càmiyéica imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, éwita nadènìacáaníta Dios itàacái. ²⁸ Càmita Dios iicáca wenàiwica càide iyúwa yàasunáíwa ìwalíise meedá yái nadènìanáca nasèenáíwa judíonái, nadènìaná nacái judíonái iicácanáwa ínatabàawa meedá. ²⁹ Néese Dios iicáca iyúwa yàasunáíwa cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú. Canéeri iwèni meedáni judíonái namànicaalí circuncisión càide iyúwa Dios itàacái ichùulianá judíonái imànica, càmicaalí nawènúada náiwitáisawa Dios irípiná báisíiri iyú. Cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái báisíiri iyú, yásí Dios iicáca nía iyúwa yàasunáíwa, éwita càmicáaníta judío nía.

3

¹ Iná cawàwanáta áiba iwàwa isutáca yéemíawa núa: “¿Càinásica cayábéeri wawàsi judíonái idènià áibanái wenàiwica ícha? ¿Dios imànicatésica cayábéeri cachàiniwanái judíonái irí imàniyéica circuncisión càide iyúwa Dios ichùullaná judíonái imànica?” càì áibanái iwàwa isutáca yéemíawa núa cawàwanáta. ² Báisíta, Dios idéca imànica madécaná cayábanaméeri wawàsi judíonái irí. Yái wawàsi cayábéeri náicha canánama, yácata Dios itàacái Dios imàaquéericaté quéechatécáwa judíonái irí. ³ Wáalíacawa abénaméeyéi judío nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Dios ícha. Quéwaté Dios càmlíri imáalàida yái wawàsica imàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité. ⁴ ¡Càmírita! Dios càmlíri itàaní chìwái iyúwa. Ewitasica cachìwacaalí macái wenàiwicatá, càicáaníta Dios imànipiná càiripináta báisíiri iyútáni, càide iyúwa íimáaná. Càité nacái áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalicuise, yá íimaca:

“Pía Dios, áibanái náimaca càmitasa báisí pitàacái, quéwa píasáidapiná macái wenàiwicanái irí báisíricani yái pitàacáica pimànicaalípiná macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté píimáaná”,

íimacaté yái profetaca.

⁵ Wía èeri mìnánáica wamànica wabáyawanáwa cháì èeri irícu, quéwa canáca Dios ibáyawaná, canásíwa. Iná cawàwanáta abénaméeyéi judío báawéeyéi íiwitáise nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa manuísíwata yéewacaténá macái èeri mìnánái náalíacawa máini cayábéeri wáichani, yái Diosca. Càipiná wayúudàaca Dios, ínà càmita Dios icúa wenàiwica machacàníiri iyú yùuwichàidacaalí wía, wayúudàacáináni”, càì abénaméeyéi judío náimaca. Núumacáita meedá càide iyúwa abénaméeyéi íináidáanápínáwa cawàwanáta. ⁶ ¡Càmírita! Báisícaalí càmita Dios imàni wenàiwica irí machacàníiri iyútá, yá canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca nía nabáyawaná ìwalísetá.

⁷ Aibanái báawéeyéi nacái nawàwa náimaca: “Cayábaca wamànicaalí wachìwawa áibanáicaténá yáalíacawa máini machìwéerica Dios, cayábéeri nacái èeri mìnánái íichani, yái Diosca. Iná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca wía, wayúudàacáináni”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. ⁸ Néese náima àniwa: “Wàacué wamànica báawéeri manuísíwata wayúudàacaténá Dios manuísíwata”, càì áibanái báawéeyéi náimaca. Aibanái iwàwéeyéica imànica nulí báawéeri, nadéca nacàlidaca nachìwawa nùwali, náimaca nuéwáidacasa wenàiwica càiri cachìwéeri tàacáisi iyú. Quéwa cawínacaalí càiyéica íimaca, Dios yùuwichàidapiná níawa nabáyawaná ìwalísewa.

Todos somos culpables

⁹ Iná báisíta wía judíoca, càmita cayába wía áibanái ícha. Nudéca núsáidaca cabáyawanáca wía judíoca càide iyúwa macái èeri mìnánái cabáyawanáaná nía. Macáita nacái wabáyawaná idéca idacúaca wía iyúwa presoíyéi. ¹⁰ Càité profetanái natànàacaté Dios itàacái. Náimaca:

“¡Canácata wenàiwica imànírica cayábéeri! ¡Canásíwata, ibatàa abéeri piná!

¹¹ Canásíwata nacái yáaliériwa Dios íiwitáise ìwali, canácata icutéeri yáalíacaténáwa Dios ìwali.

¹² Macáita nacái náucacawa nèepunícawa déeculé Dios ícha. Macáita nadéca nawènúadaca náiwitáisewa cayábéeri ícha, namànicaténá nabáyawanáwa meedá. Canácata imànírica cayábéeri, canásíwata.

¹³ Càica nacanápide iyúwa càlicullí yàacuèricawa, nacàlidacáiná casaquèeri tàacáisi càiride iyúwa yáaséeri chéecáimi isàni. Cáanáica nachìwa. Namànica áibanái irí báawéeri nataacái iyúwa càide iyúwa àapi yùuwichàidacaalí wía iculále iyúwa.

¹⁴ Cáanáica nalúa, nacuísaca náichawa áibanái báawéeri tàacáisi iyú.

¹⁵ Caquialéta nàaca nanúaca wenàiwica canéerica ibáyawaná.

¹⁶ Ata alénacaalí nàya nàuwichàidaca wenàiwica.

¹⁷ Càmita náalimá nayúudàaca áibanái ìyáanápíná matuíbanáiri iyú náapichawáaca.

¹⁸ Canásiwacatáita náalíawa iwàwacutá cáaluca naicáca Dios”,
càité náimaca níái profetaca itànèeyéicaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse.

¹⁹ Wáalíacawa Dios imàacacaté profetanái itànàaca càiri tàacáisi judíonái irí, wía idènièyéica Dios itàacái wáalíacaténáwa canáca yéewaná wáimaca mabáyawanácasa wía, yácáiná Dios itàacái bàaluisàimi yáasáidaca walí cabáyawanáca macáita, wía èeri mìnánáica, iwàwacutá nacái Dios yùuwichàidaca wía canánama wabáyawaná ìwalísewa. ²⁰ Iwàwacutá Dios yùuwichàidaca wía canánama canácáiná wenàiwica Dios iiquéeripiná mabáyawanéeri iyú, canácáiná wenàiwica yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa tàacáisi ímáaná profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Yái tàacáisi bàaluisàimica yáasáidacáita walí cabáyawanáca wía, wía imàníyéica ibáyawanáwa.

La salvación es por medio de la fe

²¹⁻²² Quéwa Dios idéca yáasáidaca walí áiba wawàsi wàlisài, càinácaalí yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía, éwita càmicáaníta wáalimá wamànica macáita càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ímáaná. Wáalíacawa báisícani, yái wawàsi wàlisàica, Dios itàacái bàaluisàimi icàlidacáiná walíni, yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse, áibanái profeta nacái. Mabáyawanáca Dios iicáca wía cawinácaalí wéená yeebáidéerica Jesucristo. Càita Dios imànica abédanamata macái wenàiwica irí cawinácaalí yeebáidéerica, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. ²³ Dios imànica abédanamata macáita irí, níacáiná macáita namànica nabáyawanáwa, yá canácata imàníríca càide iyúwa Dios iwàwáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía. ²⁴ Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica mawèníri iyú nacái: Mabáyawanáca iicáca wía. Càita Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús. ²⁵ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wáichawalíná. Cristo yéetácáinatéwa, íná Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo yéetacatéwa nabáyawaná ìwalíse. Càita Dios imáalàidacaté wáicha wàuwichàanápínatéwa méetàuculé Dios íicha càiripináta. Dios imànicaté càì yáasáidacaténaté imànica macáita machacàníri iyú, éwitaté ìideníacáaníta wàawirináimi namàníná nabáyawanáwa bàaluité. ²⁶ Dios imàacacaté Cristo yéetácawa wabáyawaná ìwalíse yáasáidacaténá siùcade Dios imànica iyaca macáita machacàníri iyú, iwàwacutácáinaté mabáyawanéeri wenàiwica yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú èeri mìnánái ibáyawaná ìwalíse. Mamáalàacata nacái Dios imànica macáita machacàníri iyú mabáyawanácaalí iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesús yéetacatéwa nabáyawaná ìwalíse.

²⁷ Càì Dios imànica walí mabáyawanácaténá iicáca wía. Iná canáca yéewaná wáimaca wadécasa wamànica cayábéeri yéewanápinása mabáyawanáca Dios iicáca wía. ¡Canásiwa! Canáca yéewaná cáimacái waicáca wíawawa áibanái íicha. Càmita wamàni macáita càide iyúwa Dios itàacái ichùulíaná wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalìcuíse. Néese mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. ²⁸ Iná yéewa wadéca wáalíacawa cayábani: Mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo. Càmita mabáyawaná Dios iicá nía ìwalíse yái namànínáca càide iyúwa Dios itàacái bàaluisàimi ímáaná.

²⁹ Dios cànírítá abéta judíonái icuèrináca. Nacuèrináta nacái níái càníyéica judío. ³⁰ Yácáiná abéerita yái Diosca. Canácata íicha áiba, yái Diosca iiquéerica mabáyawanéeri iyú macái wenàiwica yeebáidéerica Jesucristo. Càì Dios imànica judíonái irí, càníyeyéi judío irí nacái. ³¹ Quéwa, éwita wáalíacáanítawa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwicanái neebáidacaalí Jesucristo, càicáaníta càmita caná iwèni waicáca yái tàacáisi bàaluisàimica Dios imàaquéericaté wàawirináimi irí. Néese wawàwa wáasáidaca máiníri cawènicani.

1-2 Néese, cawàwanáta abénaméeyéi judío nawàwa náimaca nulí: “Wàawirimi Abraham imànicaté cayábéeri ínáté yéewa cayábaca Dios iicácani”, càì nawàwa náimaca. Quéwa càmítaté Dios iicá Abraham mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái cayábéerica Abraham imàníricaté. Mabáyawanácaalíté Dios iicáca Abraham ìwalíse yái cayábéerica Abraham imàníricatá, yáté yéewa Abraham cáimacáica iicáca yáawawa áibanái íchatá. Quéwa, canácaté yéewaná Abraham cachàinica iicáca yáawawa Dios iicá. ³ Canácaté yéewaná Abraham cáimacáica iicáca yáawawa yácáiná Dios itàacái profeta itànèericaté ímaca: “Abraham yeebáidacaté Dios, ínáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham”, càì ímaca Dios itàacái profeta itànèericaté. ⁴⁻⁵ Uwé, macáita wáalíacawa wenàiwica íbaidacaalí cháì èeri irícu, yásí nàaca iwèni. Càmita nàa iríni mawèníri iyú, néese iwàwacutá íbaidaca yeedácaténá iríwa plata. Quéwa càmita càì Dios yàaca yàasu wenàiwica iwèniwa. Dios imànica nalí cayábéeri mawèníri iyú. Cawinácaalí yeebáidéerica Dios, yái Diosca iwàwéerica mabáyawanáca iicáca wenàiwica cabáyawanéeyéi, yásí mabáyawanáca Dios iicáca cawinácaalí yeebáidéerica Dios, éwita càmicáanítàacá imàni wawàsi cayábéeri Dios iicáca. ⁶ Càité nacái rey David itànàaca Dios itàacái bàaluité. David ímacaté casímáica cawinácaalí wenàiwica Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú éwita càmicáanítàacá imàni macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁷ Càité David itànàaca:

“¡Casímáica wenàiwicanái Dios imàaquéeyéica iwàwawa íbáyawaná ícha, càinácaalí báawéeri namàníricaté!

⁸ ¡Casímáica wenàiwica cà mírica Wacuèriná Dios iicá cabáyawanéeri iyú!”
càité ímaca David.

⁹ David càmítaté icàlida wàwali abéta wía judíoca casímáiná wía. Néese icàlidacaté nàwalini nacái níái cà míyéica judío, cawinácaalí yeebáidéeyéipináté Jesucristo. Wadéca wacàlidaca mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. ¹⁰ Mabáyawanácaté Dios iicáca Abraham ipíchawáiseté namànica Abraham irí circuncisión. ¹¹ Quéechatécáwa mabáyawanáca Dios iicáca Abraham bàaluité Abraham yeebáidacaalíté Dios. Néeseté namànica circuncisión Abraham irí. Càité circuncisión iyú Dios yáasáidaca mabáyawanácaté iicáca Abraham yeebáidacaalíté Dios. Cayábacaté Dios iicáca Abraham íiwitáise Abraham yeebáidacaalíté Dios ipíchawáiseté judíocani yái Abrahamca. Iná yéewa yái Abrahamca, càicanide iyúwa nàawirimi macái cà míyeyéi judío yeebáidéeyéica Dios. Càita mabáyawanáca Dios iicáca cà míyeyéi judío nacái, neebáidacaalí Dios, éwita càmicáaníta namàni circuncisión. ¹² Yácata judíonái yàawirimi nacái, yái Abrahamca, cawinácaalí judíonái yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná ipíchawáiseté judíocani.

La promesa se cumple por medio de la fe

¹³ Píalíacuéwa Abraham ìyacaté cawàwanáta quinientos camuí ipíchawáiseté Moisés yàasu èerité. Bàaluité Dios icàlidaca Abraham irí cáimiétacanéeri iyúni yàanápínaté Abraham irí macái cáli iyéerica cháì èeri irícu, itaquénáinámi irí nacái Abraham yáapicha. Quéwaté Dios cà mírita icàlida Abraham irí càiri tàacáisi cáimiétacanéeri iyú ìwalíse yái Abraham imàníináca càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté, bàaluitécáiná canátàacáwa Moisés yàasu cuyàluta Abraham yàasu èerité. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni Abraham yeebáidacaalíté Dios imàníinápinaté Abraham irí cayábéeri. Yáté mabáyawanáca Dios iicáca Abraham. ¹⁴ Abénaméeyéi judío náimaca iwàwacutáanása wamànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta ímáaná yéewanápinása Dios imànica walí cayábéeri, yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. Quéwa càmita báisi natàacái. Báisícaalítáni, yá canéerica iwèni meedátáni, yái weebáidáanáca Dios, canéerica iwèni nacái yái tàacáisi Dios icàlidéericaté Abraham irítá, canácáináta wenàiwica yáaliméeri imànica macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu cuyàluta ímáaná. ¹⁵ Càmita yéewa cayába wáapicha Dios profeta Moisés yàasu tàacáisi iyú, yácáiná Dios itàacái yáasáidaca cabáyawanáca wía, iwàwacutá nacái Dios

yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Dios itàacái ìyaca cháí èeri irìcu, íná yéewa wáalíacawa cabáyawanáca wía macáita, wía èeri mìnánáica.

¹⁶ Wáalíacawa canácata wéená yáaliméerica imànica macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Iná iwàwacutá Dios imànica walí cayábéeri mawènìiri iyú, wía yeebáidéeyéica Dios, yéewacaténá macáita wía Abraham itaquénáinámica, weedáca waliwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté ìwali cáimiétacanéri iyú wàawirimi Abraham irí, wía judíoca, píacué nacái càmiyéica judío. Yái cayábéerica, càmiricata abéta walípiná, wía judíoca yeebáidéeyéica Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. Néese Dios imànipiná cayábéeri càmiyéi judío irí canánama nacái, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Càita Dios iicáca Abraham iyúwa wàawirimi, macáita wía yeebáidéeyéica Dios. ¹⁷ Dios icàlidacaté càiri tàacáisica Abraham irí bàaluité. Dios ímacaté: “Nudéca numàacaca pía madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiripiná pía”, ímacaté yái Diosca. Iná mabáyawanáca Dios iicáca madécaná wenàiwica íiwitáaná cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Yácata Wacuèriná Dios wàawirimi Abraham yeebáidéericaté, yái Diosca icáucàidéerica yéetéeyéimiwa, yáaliméeri nacái idàbaca wawàsi càmiricáwa ìya siùca.

¹⁸ Ewitaté máinicáaníta béericani yái Abrahamca, càicáaníta Abraham yeebáidacaté Dios itàacái yéewanápinaté idènlaca ìiriwa. Inaté “Madécaná wenàiwica íiwitáaná yàawiricani”, yái Abrahamca, càide iyúwaté Dios icàlidáaná iríni: “Manùbéeyéipiná pitaquénáinámica”, ímacaté yái Diosca. ¹⁹ Abraham idènlacaalíte batéwa cien camuí, yáté yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté Abraham yáalíacáanítawa néetáanápinátéwa mesúnamáita, yái Abrahamca, úa nacái yàacawéetúa Saraca. Càité Abraham yeebáidaca Dios, éwita máinicáaníta béeyéica nía nadènlánápinaté néenibewa. ²⁰ Abraham yeebáidacaté Dios mamáalàacata. Càmitaté Abraham iwènúada íiwitáisewa tàacáisi íicha Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéri iyú imàacáanápinaté quéenibeca Abraham. Yeebáidacaté Dios manuísiwata cachàiniwanái mamáalàacata. Yàacaté nacái Dios irí cayábéeri. ²¹ Yáté Abraham yeebáidaca macái ichàini iyúwa cachàinica Dios, yáaliméericaté imànica macáita càide iyúwaté ímáaná Abraham irí cáimiétacanéri iyú. ²² Abraham yeebáidacaalíte Dios tàí íiméeri iyú, yá mabáyawanácaté Dios iicácani.

²³ Càmitaté natànàa abéerita Abraham ìwali mabáyawanácaté Dios iicácani. ²⁴ Néese natànàacaté càiri tàacáisi wàwali nacái, mabáyawanáciná Dios iicáca wía weebáidacaalí Dios, yái Dios imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi íicha. ²⁵ Dios imàacacaté Jesús yéetácawa wabáyawaná ìwalíse iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté Dios imichàidaca Jesús yéetácáisi íicha yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía.

5

Libres de culpa

¹ Iná siùcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía, wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacáiwa. Mabáyawanáca Dios iicáca wía, íná cayábaca wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Wáiwacali Jesucristo ìwalíse, Wáiwacali yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíse. ² Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná cayábaca Dios iicáca wía, imànica walí cayábéeri, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Yá manuica wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, casímái nacái wawàwa idècunitàacá wacùaca wàyanápiná chènuniré Dios yáapicha icamaláná mèlumèluíri irìcu, cáimiétaquéeri iyú nacái, càide iyúwa Dios ìyáaná. ³ Càita nacái casímáica wawàwa siùcáisede iwàwacutácaalí wàuwichàacawa. Wáalíacáináwa yùuwichàacáisi yéewáidaca wía yéewacaténá màulenáca wía, cachàini nacái wáiwitáise Wáiwacali ìwaliwa wàidenlanápiná wàuwichàanáwa mamáalàacata. ⁴ Màulenácaalí wía, yásí wáasáidaca weebáidaca Wáiwacali itàacáiwa tàí íiméeri iyú. Idécanáami càí wáasáidaca cachàinica wáiwitáise, yásí máini cachàiniwanái manuica wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa wáalimáanápiná wàidenlaca wàuwichàanáwa mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré.

⁵ Néese manuícáalí wáináidaca wawàwawa, yá càmita báí wía, yácáiná Dios imànipiná walí cayábéeriwa chènuniré càide iyúwaté ímáaná walí. Wáaliacawa Dios imàninápiná càì ibànùacáináté Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu imàaquéerica wáaliacawa macái wawàwalicuíséwa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata.

⁶ Wáaliacawa cáinináca Dios iicáca wía, bàaluitécáiná càmicaalíté wáalimá wawasàaca wíawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáté Cristo yàanàaca aléi èeri iriculé yàasu èerité, yáté yéetácawa wáichawalíná, wía báawéeyéica. ⁷ Máiní càulenáca wéetácawa áiba wenàiwica íichawalíná wayúudàacaténáni, éwita cayábéericáaníta íiuitáiseni. Quéwa cayábasíwéericaalí íiuitáise, yá cawàwanáta abénaméeyéi yéetápinácawa íichawalíná nayúudàacaténáni. ⁸ Quéwa Dios ibànùacaté Cristo yéetáanápínátéwa wáichawalíná éwitaté cabáyawanácáaníta wía. Càité Dios yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. ⁹ Siúcáisede mabáyawanáca Dios iicáca wía Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa wáaliacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, èeri imáalàapínácaalíwa. ¹⁰ Wáaliacawa Dios iwasàanápíná wíawa, bàaluitécáiná idècunitàacá wàuwideca wamànica Dios, yáté cáinináca Dios iicáca wía, iwàwacaté nacái imànica walí cayábéeri, Dios líri yéetácáinátéwa wabáyawaná ìwalíise. Íná yéewa cayábaca wáapicha Dios siúcáisede matuíbanáiri iyú. Néeseté Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáaliacawa báisíiri iyúcani Cristo iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íiuitáise cáuri iyúwa, cachàiníiri nacái, cayábacáiná wáapicha Dios siúcáisede matuíbanáiri iyú. ¹¹ Yá nacái casímáica wawàwa Dios yáapicha Wáiwacali Jesucristo ìwalíise, cayábacáiná wáapicha Dios matuíbanáiri iyú Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná.

Adán y Cristo

¹² Bàaluité, yái idàbáanéericaté asíalica imànicaté ibáyawanáwa; càité idàbaca wenàiwicanái imànica ibáyawanáwa cháí èeri irícu. Càité nacái idàbaca néetácawa méetàuculé Dios íicha nabáyawaná ichùullacawa. Càité nacái yéetácáisi yàanàaca macái wenàiwicanái ìwali macáicáináta namànicaté nabáyawanáwa. ¹³ Ipíchawáiseté Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés írí israelitanái írípiná, yáté macái èeri mìnánái yàawirináimi namànicaté nabáyawanáwa. Ínaté néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. Càmicaalíté wenàiwica yáaliáwa Dios iwàwáaná nàyaca machacàníiri iyútá, yá càmitaté cabáyawaná níatá. Quéwa náaliacatéwa. ¹⁴ Yáté wenàiwicanái yéetácawa Adán yàasu èericatáiseté àta profeta Moisés yàasu èerité nacái namànicáináté nabáyawanáwa éwita càmicáanítaté nayáa àicu iyacanà càide iyúwaté Adán iyáaná abéeri àicu iyacanà íiuitáaná càmlíricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Siúcade wéewáidacuéwa Adán ìwali, Cristo ìwali nacái, yái yàanèeripínacaté madécaná camuí Adán idénáami.

¹⁵ Quéwa yái Adán ibáyawanámicaté, máiní áiba íiuitáanáde íicha yái cayábéerica Dios imànírica walí mawèníiri iyú. Madécaná wenàiwica néetácawa abéeri asíali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca, quéwa Dios idéca imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú wía madécaná wenàiwicaca. Dios idéca imànica walí cayábéeri abéeri asíali ìwalíisená, yái Jesucristoca. ¹⁶ Abéeri asíali ibáyawaná, yái Adánca, máiní áiba íiuitáanáde íicha yái cayábéerica Dios imànírica walí mawèníiri iyú. Cabáyawanáca macáita wenàiwica Adán ibáyawaná ìwalíise quéwa Dios idéca imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái írí abéeri asíali ìwalíisená, yái Jesucristoca, mabáyawanácaalíté Dios iicáca wenàiwica imàníyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata. ¹⁷ Báisíta wenàiwicanái néetacatéwa abéeri asíali ibáyawaná ìwalíise, yái Adánca. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri manuísíwata mawèníiri iyú, íná yéewa wáaliacawa báisíiri iyúcani, wía Dios iiquéeyéica mabáyawanéeri iyú, wàypíná cáimiétaquéri iyú, casímáiri iyú nacái wacáuca wàlisài yáapichawa abéeri asíali ìwalíisená, yái Jesucristoca.

¹⁸ Càité Adán ibáyawaná cabáyawanacaté imànica macái wía èeri mìnánáica Dios yùuwichàidáanápínáté wía. Quéwa Jesucristo imànicaté cayábéeri càide iyúwaté Dios iwàwáaná yéetáanápínátéwa wabáyawaná ìwalíise yéewacaténá mabáyawanáca Dios iicáca

macáita wía. ¹⁹ Íimáanáca cabáyawanáca wía madécaná wenàiwicaca abéeri asìali ibáyawaná ìwalìise yái báawéerica abéeri asìali imànìricaté, yái Adánca, càmlìricaté imàni càide iyúwaté Dios íimáaná. Càita nacái mabáyawanáca Dios iicápiná wía madécaná wenàiwicaca ìwalìise yái cayábéerica abéeri asìali imànìricaté, yái Jesucristoca, yái yeebáidéericaté iyúwa Dios ichùulianá imànica.

²⁰ Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí yéewacaténá wenàiwicanái yáalíacawa máini cabáyawanáca nía. Quéwa éwita wamànicáanítaté wabáyawanáwa manuísíwata, càicáaníta Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata cachàiniwanái wabáyawaná manuíri íicha. ²¹ Quéechatécáwa wenàiwica néetácatéwa méetàuculé Dios íicha càiripináta nabáyawaná ichùuliacawa. Quéwa siúcáisede Dios, yái cayábéeri íiwitáiseca, icùaca wía imànicaténá walí cayábéeri mawèníiri iyú, yá mabáyawanáca Dios iicáca wía, yàaca nacái wacáuca càmliri imáalàawa Wáiwacali Jesucristo yéetácái ìwalìise.

6

Muertos respecto al pecado pero vivos en Cristo

¹ Cawàwanáta áibanái iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca cayábaca càicaalí wáimaca: “Wamànicué wabáyawanáwa mamáalàacata manuísíwata yéewanápiná macái èeri mìnanaí náalíacawa máiniiri cayábaca Dios íiwitáise néemàcáiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná manuíri íicha”, càì áibanái íináidacawa. ² ¡Càmírita! Wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái càmita iwàwacutá wamànica wabáyawanáwa quirínama. Péemiacué comparación: Wenàiwica yéetéerimiwa càmita yáalimá imànica quirínama ibáyawanáwa chái èeri irìcu. Càita nacái wía. Càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamànica wabáyawanáwa. Wamànicaalí wabáyawanáwa mamáalàacata, càmita wáalimá wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ³ ¿Càmitasicué pialíawa wadàbacaté wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa? Càité wadàbaca wàyaca weebáidacaalíté Cristo Jesús itàacái wabautizáanápínatéwa wáasáidacaténá weebáidaca. Siúcade wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná iwàwacutá wàyaca càide iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, càmlínápiná quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁴ Yái wabautizáanácawa, yácata yéetácáisi yéenáiwanaí nacáiri. Càide iyúwa nabàliacaalí yéetéerimiwa càliculí irìculé, càita nacái walicuacatéwa úni yáaculé càide iyúwa wéetáca nacáicaalíwa Cristo yáapicha wabautizácaalítéwa wáasáidacaténá weebáidaca Cristo itàacái. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca wadàbacaté wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa. Wabautizácaalítéwa, yáté wáasáidaca Dios yàacaté wacáuca wàlisài yéewanápiná wàyaca wàlisài wáiwitáise yáapichawa càide iyúwaté Wáaniri Dios cachàiniiri íiwitáise imichàidáanáté Cristo yéetácáisi íicha.

⁵ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Càita nacái báisíiri iyú wadèniaca siúcáisede wacáuca wàlisàíwa Cristo yáapicha. ⁶ Wáalíacawa Dios idéca ichuìdaca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichànica, Cristo yéetácái ìwalìise, yái natàtèericaté cruz ìwali, yéewanápiná chuìca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná nacái càmita wamàni mamáalàacata wabáyawanáwa, iyúwa áibanái yàasu wenàiwicanái iwàwacutáaná íibaidaca mawèníiri iyú náiwacali iríwa. ⁷ Càide iyúwa yéetéerimiwa càmlíná imàni ibáyawanáwa quirínama chái èeri irìcu, càita nacái wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa ibáyawaná íichawa, íná iwàwacutá càmita quirínama wamàni wabáyawanáwa. ⁸ Wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, íná wadéca wadàbaca wàyaca iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa, càide iyúwaté Cristo yéetáanáwa. Íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. ⁹ Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi íicha, íná yéewa wáalíacawa càmita quirínama yéetáwa àniwa. Càmita quirínama yéetácáisi yáalimá imawèniadacani. ¹⁰ Cristo yéetácatéwa abé yàawiríata ichuìdacaténá wáicha wabáyawaná càiripináta, yái wabáyawaná

ichàinica, quèwa siùcáisede Cristo ìyaca càiripináta Dios yáapicha imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Càitacué nacái pía. Cristo Jesús yéetácatéwa píchawalínácué, néeseté icáucàacawa, íná iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa íbáyawaná íchawa, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Iná picácué pimàni pibáyawanáwa. Néese pìyacué iyúwa cáuyéi wenàiwica Dios irípiná, iyúwa wenàiwica imichèeyéicatéwa yéetácaisi ícha, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha píibaidacaténácué Dios irípiná cáimiétaquéri iyú.

¹² Iná picácué pimàaca píiwitáise cabáyawanéeri ichùullaca pía pimànínapíná pibáyawanáwa iyúwa píiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná. ¹³ Picácué pimàaca píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaca pía iyúwa píiwacali pimànínapínácué mamáalàacata pibáyawanáwa piíná iyúwa, píiwitáise iyú nacáíwa. Néese pimàacacué píawawa Dios irí pimànicaténácué cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. Bàalutécáiná pìyacatécué déeculé Dios ícha iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawanácué yáapichawa, quèwa siùcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios irí pìyacaténácué càide iyúwa píiwitáise wàlisàì ímáaná picáuca wàlisàì yáapichawa, pimànicaténácué cayábéeri macái píiwitáise iyúwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁴ Bàaluté píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullacatécué pía. Yá Dios ímacaté cabáyawanácuéca pía, iwàwacutáanácué nacái piùwichàacawa pibáyawaná ichùullacawa. Quèwa Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníri iyú imàcáanápínaté iwàwawa pibáyawaná íchacué, íná siùcade iwàwacutácué càmíta pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullánácué pía, néese Dios ichàiniadapínácué píawa pimànicaténácué càide iyúwa iwàwáaná.

Un ejemplo tomado de la esclavitud

¹⁵ Wáalíacawa Dios idéca imànica walí cayábéeri càì mawèníri iyú: Mabáyawanáca iicáca wía éwita càmícaáníta wamàni macáita càide iyúwa iwàwáaná. Néese siùcade cawàwanáta áibanái nayúunáidaca nùasu tàacáisi ímáanáca cayábaca wamànicaalí wabáyawanáwa Dios imàacacáiná iwàwawa wabáyawaná ícha éwita càmícaáníta wamàni macáita iyúwaté profeta Moisés ichùulláná. ¡Càmírita! ¹⁶ Péemíacué comparación: Píalíacuéwa pimàacacaalícué píawawa áiba wenàiwica irí pimànicaténá càide iyúwa ichùullánácué pía, yásí yàasu wenàiwicaca imànicuéca pía íbaidéeripíná irí mawèníri iyú. Iwàwacutácué nacái pimànica càide iyúwa ichùulláná pía. Càita nacái píacué: Pimàacacaalícué pibáyawaná ichùullaca pía, yásí pibáyawaná yàasu wenàiwicaca imànipínácuéca píawa, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios ícha pibáyawaná yáapichawa. Quèwa pimànicaalícué càide iyúwa Dios ichùulláná pía, yásí Dios yàasu wenàiwicaca imànipínácuéca píawa, yá pìyapínácuéca machacàníri iyú. ¹⁷ Quèwa nùaca Dios irí cayábéeri pìwalícué. Bàaluté pimànicatécué càide iyúwaté pibáyawaná ichùullánácué pía, quèwa siùcade peebáidacuéca tàì íméeri iyúni yái tàacáisi cayábéerica Dios ibànuèricaté wenàiwica irí néewáidacaténácué iyú pía. ¹⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía píiwacali bàaluisàimi íchawa, yái pibáyawaná ichàinica ichùulièricatécué pía. Yá pidécuéca pidàbaca pìyaca machacàníri iyú càide iyúwacué Píiwacali wàlisàì ichùullánácué pía, yái Wáiwacali Jesucristoca. ¹⁹ (Nucàlidacuéca nùyaca piríni càide iyúwa wenàiwica itàaníná aliséeri tàacáisi iyú càmícaínácué píalía péemíaca cayábani càinácaalí ímáaná, càulenácáinácué píchani.) Quéechatécáwa pimàacacatécué pibáyawaná ichùullaca pía pimànicaténáté pibáyawanáwa casaquèeri manuísíwata. Quèwa siùcade iwàwacutácué pimàacaca píawawa Dios irí pìyacaténácué machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, píibaidacaténácué Dios irípiná mabáyawanáwaca macái pichàini iyúcuéwa.

²⁰ Pimànicaalítécué càide iyúwa pibáyawaná ichùullánácué pía, yaté càmítacué píibaida Dios irípiná, ínaté càmítacué pimàni cayábéeri pìyacaténácué machacàníri iyú. ²¹ Píalíacuéwa cayába càmítaté pìya casímáiri iyú, néese pibáyawanácué itécaté yàacawa pía irículé yái yéetácaísica càmírica ímáalàawa. Báicuéca pía siùca ìwalíise yái pimàníricatécué, íná canéerica iwèni piríni yái iyúwaté pìyáaná bàaluté. ²² Quèwa Dios idéca ichuìdacuéca

píicha pibáyawaná, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica. Yá pidécuéca pidàbaca píibaidacuéca Dios irípiná iyúwa yàasu wenàiwica. Yá pidécuéca peedáca piriwa yái cayábéeri iwènica: Dios imàacacué píibaidaca irípiná mabáyawanéeri iyú cháí èeri irícu, yá nacái imàacapínacué pìyaca yáapicha chènuniré càiripináta. ²³ Abéericata nawèni needáca naliwa cawinácaalí imàniyéica ibáyawanáwa. Needáca naliwa meedá yéetácáisi. Quéwa Dios imànica walí cayábéeri mawèníri iyú, yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa Wáiwacali Cristo Jesús yáapicha, wía yeebáidéyéica itàacái.

7

Un ejemplo tomado del matrimonio

¹ Píacué nuénánái judíoca, yáaliyéicawa tàacáisi ìwali profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise. Píaliacuéwa yái tàacáisi ichùullaca wenàiwica abéta idècunitàacá cáucani yái wenàiwicaca. ² Péemìacué comparación: Dios itàacái íimaca walí, caníríchúa inanái càmita udé uèpùacawa unìri íichawa àta yéetácatalétawa uícha, íimacáiná càì yái tàacáisica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioica, yásí canáca ubáyawaná éwita uedácaalí ulíwa áiba àniwa. ³ Iná uimácaalí áiba asìali yáapicha càmlírica unìrisíwa idècunitàacá cáuca yái unìrica, yá umànica ubáyawanáwa. Quéwa unìri yéetácaalíwa uícha, yá imáalàacawa yái matrimonioica. Yásí úalimá ucásàacawa áiba asìali yáapicha mabáyawanéeri iyú.

⁴ Càita nacái píacué nuénánáica. Bàaluité máini cabáyawanácuéca pía, ínáté càmitacué píalimá pimànica càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Quéwa Cristo yéetácatéwa píichawalínacué, íná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéyéicatéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càmitacué quirínama yáalimá ichùullaca pía. Siùcáisede Cristo yàasu wenàiwicacuéca pía, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha. Càita wáalimá wamànica cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Bàaluité wàyaca wabáyawaná yáapichawa, yáté wéemìaca Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íiméerica càinácaalí Dios iwàwaca wàyaca machacàníri iyú. Wáaliacatéwa càirínacaalí wawàsi Dios imáisanìericaté wamànica, ínáté máini wawàwacaté wamànica càiri wawàsi. Iná yái wabáyawanáca itécaté yàacawa wía yéetácáisi irículé méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁶ Quéwa idéca chuìca wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi ichàinica, ichùulièricaté wamànica wabáyawanáwa méetàuculé Dios itàacái íicha. Iná Dios idéca iwàsàaca wía wáibaidacaténá irípiná wacáuca wàlisài yáapichawa Espíritu Santo yèerica walí. Càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùullaná wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica càmlíri iwàwa wamànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái bàaluisàimi tàacáisica profeta Moisés itànèericaté.

El pecado que está en mí

⁷ Cawàwanáta áibanái wenàiwica iyúunáidaca nùasu tàacáisi íimáanáca báawaca meedáni yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmírita! Néese, máini cayábéericani yái tàacáisica, quéwa núaliacáinatéwa Dios imáisanìata nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, íná máini nuwàwacaté numànica nubáyawanáwa. Càmicaalíté tàacáisi imáisanìata nuwàwaca numànica nubáyawanáwatá, yá càmitaté máini nuwàwa numànica nubáyawanáwatá. ⁸ Quéwa máini cachàinicaté mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná ìwalíse yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, yái tàacáisi imáisanìericaté nuwàwaca numànica nubáyawanáwa. Yá nubáyawaná yáalimáidacaté núa ìwalíse yái Dios itàacáica, imàacáanápíná nuínáidacawa numànínápíná nubáyawanáwa macái íiwitáaná, macái wawàsi Dios imáisanìerica wamànica. Càmicaalí wáaliwà Dios imáisanìaca wamànica áiba wawàsi báawéeri, néese càmita máini wawàwa wamànica yái wawàsi báawéerica. ⁹ Bàaluité càmita núalía Dios imáisanìaca wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, ínáté nùyaca matuíbanáita, càmita achúma nuínáidacawa nuwàwawa nubáyawaná ìwaliwa. Quéwa idécanáamité núaliacawa Dios càmita iwàwa wáináidacawa wamànínápíná wabáyawanáwa,

yá máiní cachàinicate mamáalàacata yàacatéwa nubáyawaná ichàini nuwàwáanápinate numànica nubáyawanáwa. Yá núaliacatéwa cabáyawanáca núa, iwàwacutáanápinate nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùullacawa. ¹⁰ Dios imàacacaté itàacái cayábéeriwa profeta Moisés irí yáasáidacaténa walí cainácalí iwàwacutáaná wamànica wàyacaténa casíimáiri iyú, mabayawanéeri iyú nacái Dios yáapicha. Quéwa nubáyawaná ichiwáidaca núa numànínapíná nubáyawanáwa, iná yái tàacásica imàacacaté núaliacawa cabáyawanéerica núa, iwàwacutáanápinate nacái nuétácawa méetàuculé Dios ícha càiripinátá. ¹¹ Yaté nubáyawaná yáalimáidaca núa Dios itàacái cayábéeri iwalíise, yaté nubáyawaná ichiwáidacaté núa. Yá nubáyawaná cabáyawanáca imànicaté núa Dios itàacái iyú, nuétáanápinate méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùullacawa.

¹² Máiní cayábéericani, yái tàacásica Dios imàaquéricaté profeta Moisés irí, imáisanlàcáiná wamànica wabayawanáwa. Máiní cayábéerica nacái yái tàacási imáisanierica wawàwaca wamànica wabayawanáwa. Yái tàacásica yéewáidaca wía wàyacaténa machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Cayábéericani yái tàacásica iyúudàacáiná wía wàyacaténa casíimáiri iyú. ¹³ Yái cayábéeri tàacásica profeta Moisés itànèericaté, canáca yéewaná wayúunáidaca báawéericani iwalíise yái íimáanáca iwàwacutáca wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta wabayawaná ichùullacawa. ¡Càmíirita! Néese máinícáiná cabáyawanáca núa, iná núaliacáinatewa Dios itàacái cayábéeri imáisanlàca numànica nubáyawanáwa, inaté máiní nuwàwaca numànica nubáyawanáwa, yá iwàwacutácaté nuétáanápínáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Iná yéewa núaliacawa amaléeri iyúni, máiní báawacani yái nubáyawanáca, nubáyawanácáiná ichùullaca numànica nubáyawanáwa éwita núaliacáanáta Dios itàacái cayábéeri imáisanlàca numànica càiri.

¹⁴ Wáaliacawa báisíiri iyú cayábéericani yái tàacásica profeta Moisés itànèericaté yácáiná Espíritu Santo imàacacaté Moisés itànàacani. Quéwa báawéeri meedá nuíwítáise càide iyúwa macái èeri mñanái íiwítáise iyáaná: Nubáyawaná ichùullaca núa cachàiníiri iyú numànínapíná nubáyawanáwa, càide iyúwa áiba náiwacali báawéeri íiwítáise ichùullaná cachàiníiri iyú yàasu wenàiwicawa íibaidéerica irí mawèníiri iyú càiripináta. ¹⁵ Càmita núalía cáná yéewa nuíwítáise càica iyaca; càmita numàni càide iyúwa nuwàwáaná, néese, numànicáita meedá báawéeri wawàsi càmíirica nuwàwa numànica, yái máinírica báawaca nuicáca. ¹⁶ Báawaca nuicáca yái numànírica, càita nudéca núasáidaca núaliacawa cayábéerica Dios itàacái, báisíirica nacái. ¹⁷ Iná núa, idènièrica wàlisàí íiwítáise, càmita nuwàwa numànica nubáyawanáwa. Quéwa éwita càmicáanáta nuwàwa numànica nubáyawanáwa, càicáanáta nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaca numànínapíná nubáyawanáwa. ¹⁸ Núaliacawa canáca irí cayábéeri, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. Ewita nuwàwacáanáta numànica cayábéeri, càicáanáta càmita núalimá càì numànica nuchàini iyúwa. ¹⁹ Càmita numàni cayábéeri càide iyúwa nuwàwáaná, néese numàni mamáalàacata nubáyawanáwa, yái càmíirica nuwàwa numànica. ²⁰ Iná numànicaalí yái càmíirica nuwàwa numànica, yá càmita núa yái iwàwéerica imànica ibáyawanáwa, néese nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéeri, yácata ichùulièrica numànínapíná nubáyawanáwa.

²¹ Càì ichàbaca núa, macái èerita nuwàwacatáita numànica cayábéeri, càmita yéewa numànicani, néese numànicáita yáawami nubáyawanáwa. ²² Máiní cáinináca nuicáca Dios itàacái. ²³ Quéwa iyaca nuwàwalícu áiba chàinisi càmíirica imàaca nuínáidacawa machacàníiri iyú, ipéliéri nacái nuíwítáise wàlisàí íipunita. Yácata nuíwítáise, yái cachàini, yái nuíwítáise bàaluisàimi cabáyawanéerica, idacuèrica núa iyúwa presoíri.

²⁴ ¡Máiní achúmaca nuwàwa! ¿Cawiná iwasàapíná núa ícha yái nubáyawaná ichàinica iwàwéerica itéca núa yéetácási iriculé, nuétácaténáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nubáyawaná ichùullacawa? ²⁵ Abéericata Dios yáaliméeri ichuidaca nuícha nubáyawaná iwalíise yái cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imàníricaté nulípiná, iná nùaca Dios irí cayábéeri. Càita nùyaca cháì èeri irícu: Nuwàwaca numànica càide iyúwa Dios ichùullaná

wamànica, quéwa núiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaca núa mamáalàacata numàníinápíná nubáyawanáwa. Quéwa Dios idéca ichuìdaca nuícha nubáyawaná.

8

La vida conforme al Espíritu de Dios

¹ Iná yéewa wáaliácawa Dios càmita yùuwichàidapíná wíawa wabáyawaná ìwalísewa infierno irìcu, yái manuìri quicháica, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Yácáiná Espíritu Santo yàaca wacáuca càníri imáalàawa, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Yá Espíritu Santo ichàini ichuìdaca wáicha wabáyawaná, yéewanápiná càmita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa wabáyawaná ichùullaná wía, yái wáiwitáise bàaluisàimica iwàwéerica itéca wía yéetácáisi irìculé, wéetácáténáwa méetàuculé Dios ícha càiripináta. ³ Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí, quéwa wáalimáidacaalíté wamànica càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná, yáté càmita wáalimá wachuìdaca wáichawa wabáyawanáwa mánicáináté wawàwa wamànica wabáyawanáwa, wía èeri mìnánáica. Quéwa Dios idéca imànica walí yái cayábéerica càmliricaté wáalimá wamànica: Dios ibànùacaté Iiriwa càiride iyúwa waicácanáwa, wía èeri mìnánái imàníiyéica ibáyawanáwa. Dios ibànùaca Iiriwa yéetáanápínáwa iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíse. Càité Dios yùuwichàidaca Iiriwa wabáyawaná ìwalíse ichuìdacaténá wáicha wabáyawaná. ⁴ Dios imànicaté cà yéewanápiná wáalimá wàyaca machacàníri iyú càide iyúwa ichùullaná wía irìcuíse yái tàacáisi Dios imàaqueéricaté profeta Moisés irí. Iwàwacutácáiná càmita wamànica càide iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri iwàwáaná, néese iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná wamànica.

⁵ Cawinácaalí wenàiwica imànírira càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, ínàidacawa meedá wawàsi ìwali isímáidéeripínácani báawéeri iyú. Quéwa cawinácaalí imànírira càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, ínàidacawa imànicaténá wawàsi casímáiripínáca Dios iicá. ⁶ Cawinácaalí wenàiwica imàaqueeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yá náiwitáise itépiná níawa yéetácáisi irìculé méetàuculé Dios ícha càiripináta nabáyawaná ìwalísewa. Quéwa cawinácaalí imàaqueeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, nadènlaca nacáucawa càmliri imáalàawa, nàya nacái matuìbanáiri iyú, cayábacáiná náapicha Dios. ⁷ Cawinácaalí wenàiwica imàaqueeyéica yáawawa namànicaténá càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, nàuwideca namànica Dios, càmicáiná náalimá namànica càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, càmita nacái nawàwa namànica cà. ⁸ Iná cawinácaalí iyéeyéica càide iyúwa náiwitáise cabáyawanéeri ichùullaná nía, càmita náalimá namànica yái casímáirica Dios iicá.

⁹ Píacué quéwa, càmitacué pìya càide iyúwa bàaluisàimi íiwitáisesi iyáaná, néese núaliácué pìyaca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yácáiná Espíritu Santo iyacué piwàwalìcu yàacawéeridacaténacué pía. Cawinácaalí wenàiwica canéerica irí Espíritu Santo Cristo ibànùerica walí, càmlirica Cristo yàasu wenàiwicacani. ¹⁰ Cristo iyacaalícué piwàwalìcu, yá cáuca Espíritu Santo imànica píiwitáise càiripináta, éwitacué yái píinaca pidènièricuéca chái èeri irìcu yéetácáanítawa áibaalíwa, machawàacacáiná wainá macáita ìwalíse yái wàawirimi Adán ibáyawanáca. Cáuca Espíritu Santo imànicuéca píiwitáise, mabáyawanácáinácué Dios iicáca pía. ¹¹ Wáaniri Dios icáucàidacaté Jesús yéetácáisi ícha. Néeseté Dios ibànùaca Espíritu Santo iyacaténá wawàwalìcu. Espíritu Santo iyacaalícué piwàwalìcu, yásí Dios icáucàidapínacué píawa wàlisài iyú yéetácáisi ícha áibaalípiná càide iyúwaté Dios icáucàidáanáté Cristo yéetácáisi ícha. Yá Dios icáucàidapínacué píawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéericuéca piwàwalìcu.

¹² Iná nuénánái, wáaliácáináwa Dios icáucàidapíná wíawa, ínà iwàwacutá wamànica càide iyúwa Espíritu Santo ichùullaná wía. Picácué wamànica iyúwa wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaná wía. ¹³ Pimànicaalícué píacawa càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi

cabáyawanéeri ichùulláná, yá péetápinácuécawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Quéwa pimàacacaalícué Espíritu Santo iyúudàacuéca pichuìdaca píchawa pibáyawanáwa, yái píiwitáise bàaluisàimi ichàinica, yá pìyapinácuéca càiripináta.

¹⁴ Macái imàníyéica càide iyúwa Espíritu Santo yàalàaná nía, níacata Dios yéenibe. ¹⁵ Yái Espíritu Santo Dios ibànuèrica walí càmita máini ichùulla wía cachàiníiri iyú, càmita nacái cáalu imànica wía, càide iyúwa áiba náiwacali ichùulláná yàasu wenàiwicawa cachàiníiri iyú. Néese Espíritu Santo imàacaca Dios yéenibeca wía, íná yéewa wamáidaca Dios irí: “¡Pía Wáaniri!” càì wáimaca Dios irí. ¹⁶ Yái Espíritu Santoca, yácata icàlidéerica walíni wawàwalícuíse, Dios isùmanáireca wía. ¹⁷ Dios yéenibecáiná wía, íná Dios yàapiná walí cawèníiri càide iyúwaté ímáaná cáimiétacanéeri iyú. Yá weedápiná yái cawèníirica Cristo yáapichawa, wàuwichàacáináwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, wàyacaténá cáimiétaquéri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu.

La gloria que ha de venir

¹⁸ Nuicáca iyúwa achúméerína meedá yái wàuwichàanácawa cháì èeri irícu nuínáidacáináwa ìwali yái wàyáanápináca cáimiétaquéri iyú Wáiwacali yáapichawa chènuniré icamaláná mèlumèluíri irícu wacùacaténá yáapicha macáita. ¹⁹ Macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháì èeri irícu, capíraléeri cáli ínata nacái, macáita máini natuíyàaca wéenáiwana yàanàaca caquialéta, Dios yáasáidacatáipinácata yéenibeca wía. ²⁰ Dios yùuwichàidacaté macáita wawàsi idàbéericaté, íná càmita máini cayábaca nàyaca siùcade, Dios ínáidacáinatéwa yùuwichàidáanápínaté nía. Quéwa Dios iwàwacaté iwasàaca macáita wawàsi yùuwichàacáisi ícha áibaalípiná. ²¹ Macái wawàsi Dios idàbéericaté, áibaalípiná Dios iwasàapíná níawa báawéeri ícha, càmita quirínama nacái nabadácawa, néese nàypíná cayábéeri iyú wáapicha, wía Dios yéenibeca, wàypínacáiná mabáyawanáwaca, cáimiétaquéri iyú nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irícu. ²² Wáalíacawa macái wawàsi Dios idàbéericaté cháì èeri irícu, capíraléeri cáli ínata nacái, macáita yái iyéerica idéca yùuwichàacawa déecuíri iyú Dios idàbacatáiseté yùuwichàidaca nía àta siùca nacáide, èeri mìnanaí ibáyawaná ìwalíise. Yá macáita nàuwichàacawa, càide iyúwa inanái ùuwichàacaalíwa umusúadacaténá iicá èeri. ²³ Càmita abéta yùuwichàacawa yái macáita wawàsi Dios idàbéerica, wíacáaníta nacái wàuwichàacawa, wía Dios yèeyéicaté irí Espíritu Santo wáalíacaténáwa Dios imàníinápíná walí cayábéeri càide iyúwaté ímáaná walí. Wàuwichàacawa wáináidacawa wawàwalícuísewa idècunitàacá watuíyàaca wéenáiwana yàanàaca, Dios yáasáidacatáipináta yéenibeca wía imichàidacaalípiná wíawa yéetácáisi ícha. ²⁴ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imànicaténá walí cayábéeri áibaalípiná wapíchalécáwa. Imáalàidacaalíte imànica walí yái cayábéeritá, yá càmita iwàwacutá watuíyàacatáni. ²⁵ Quéwa càmitàacá yéewa waicáca yái cayábéeri watuíyèerica siùcade, íná iwàwacutá watuíyàaca mamáalàacatani, matuíbanáiri iyú, càmita nacái waméyáawa watuíyàacani.

²⁶ Càita nacái Espíritu Santo iyúudàaca wía, ichàiniadaca wáiwitáise, càmicáiná wáalíawa cayába cànácaalí iwàwacutáaná wasutáca Dios ícha càide iyúwa iwàwacutáaná wáalíacawa. Quéwa Espíritu Santo isutáca walípiná Dios ícha manuísíwata. Isutáca walí Dios ícha tàacáisi iyú càmíirica yéewa èeri mìnanaí yáalimá icàlidaca natàacái iyúwa. ²⁷ Diosca, yái yáaliéerica wawàwa, yáalía nacái yéemìlaca cànácaalí ímáaná yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica, yácáiná Espíritu Santo isutáca walí Dios ícha càide iyúwa Dios iwàwáaná, wía Dios yéenibeca.

Más que victoriosos

²⁸ Wáalíacawa macáita yái wachàbáanácawa, wía Dios yàasunáica, Dios idéca imàacaca ichàbacawa, iyúudàacaténá wía, yéewanápiná wàyaca càide iyúwa iwàwáaná, wía cànínéeyéica iicáca Dios, Dios imáidéeyéica càide iyúwaté ínáidáanáwa imáidáanápínaté wía yàasunáipínáwa. ²⁹ Dios yáalíacatéwa wàwali bàaluitésíwa, yáté

ínáidacawa imàacáanápínáté wadènlaca waicácanáwawa Dios Iiri iicácanáwa nacáiri, wadènlacaténá nacái wáiwitáisewa càide iyúwa Dios Iiri íiwitáise iyáaná yéewanápiná wabèericani, yái Iirica, icuèrica wía manùbéeyéica. ³⁰ Wía Dios ínáidéeyéicatéwa ìwali quèchatécáwa imàacáanápínáté wàyaca càide iyúwa Iiri iyáaná, wíacata Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa. Wía Dios imáidéeyéicaté yàasunáipínáwa, wíacata nacái mabáyawanéeyéicaté Dios iicá. Wía Dios iiquéeyéicaté mabáyawanéeri iyú, wíacata nacái Dios ínáidéeyéicatéwa ìwali imàacáanápíná wàyaca cáimiétacanéri iyú yáapicha chènuniré icanéeyéipíná Dios icamaláná mèlumèluíri iyú.

³¹ ¡Iná péemiacué cayábani, nuénánái! ¡Dios yàacawéeridacáiná wía, íná canácata yáaliméerica imáalàidaca wía! ³² Dios càmitaté imáisanlaca wáicha Iiriwa, càmitaté nacái icùa Iiriwa yùuwichàacáisi íicha, néese Dios ibànùacaté Iiriwa yéetáanápínátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise. Dios imànicáináté walí yái cayábéeri manuísíwéerica, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápíná walíni Iiri yáapichawa, macáita yái wamáapuèrica. ³³ ¡Canácata yáaliméeripíná icháawàaca wabáyawanámi iináwaná ìwali Dios irí, wía Dios yeedéeyéicaté yàasunáipínáwa! Yácáiná idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía. ³⁴ ¡Canácata yáaliméeripíná yúucaca wía infierno iriculé wabáyawanámi ìwalíise!, yácáiná Cristo Jesús yéetátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise, imichàacaté nacáiwa yéetácáisi íicha. Yáté yàacawa chènuniré yáawinacaténáwa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. Jesucristo isutáca iyaca Dios íicha walípiná mamáalàacata, itàaníca wawicáu Dios yáapicha. ³⁵ ¡Canácata yáaliméeripíná yeedáca wía Cristo íicha, yái cáininéerica iicáca wía! Ewita wàuwichàacaalíwa, éwita nacái máinícaalí achúmaca wáináidaca wawàwawa, éwita nacái nàuwichàidacaalí wíawa Wáiwacali ìwalíise weebáidacáiná itàacái, éwita máapicaalí wía manuísíwata, éwita catúulécanácaalí wía, éwita máinícaalí nawàwa namànica walí báawéeri, éwita nanúacaalí wíawa, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Cristo íicha, yái cáininéerica iicáca wía. ³⁶ Aiba profeta icàlidacaté Dios itàacái bàaluité íiméerica cainácaalí Dios yàasu wenàiwicanái yùuwichàanápínátéwa. Imacaté:

“Mamáalàacata nawàwa nanúaca wía weebáidacáiná pitàacái. Càide iyúwa wenàiwica itécaalí ipírawa oveja alé yàatalé inuérica pírái, càita nacái nawàwa nanúaca wía”, íimacaté yái profetaca.

³⁷ Quéwa éwita wàuwichàacáanítawa càiri wawàsi ìwalíise, càicáaníta wamawènladaca wàacawa macái báawéeri íiwitáaná, cachàiniwanái mamáalàacata nacái wáiwitáise Wáiwacali Jesucristo ìwaliwa, ichàini iyú nacái, iyúudàacáiná wía, yái Wáiwacalica cáininéericaté iicáca wía, yéetáanápínátéwa wáichawalíná. ³⁸ Núalíacáináwa báisíiri iyúcani canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha yái cáininéerica iicáca wía. Ewita wéetácaalíwa, éwita wàyacaalí quiríta nacái, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha. Angelnái nacái, demonio íiwacanánái nacái càmita nàalimá needáca wía Dios íicha. Canácata báawéeriquéi yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha, yái báawéerica iyéerica siùcade, càita nacái báawéeri iyéeripíná wapíchalécáwa, canácata yáaliméeripíná yeedáca wía Dios íicha. ³⁹ Ewita wàacaalíwa dùlupùta yàasu cáli néré, càita nacái walicùacaalíwa depuúwalé cáli iriculé, càicáaníta canácata yáaliméeri yeedáca wía Dios íicha. ¡Yá canáca áiba wawàsi Dios idàbéericaté yáaliméeripíná yeedáca wía Dios íicha, yái wáaliéricawa cáinináca iicáca wía ibànùacáináté Wáiwacali Cristo Jesús yéetáanápínátéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise!

9

Dios ha escogido a Israel

¹ Núa, yeebáidéerica Cristo itàacái, núumacué pirí báisíiri iyú, càmitacué nacái nuchíwáida pía. Espíritu Santo imàacacáiná matuúibanáica nuwàwa, íná yéewa núalíacawa nucàlidacani báisíiri iyú. ² Máiní catúulécanáca numànica nuwàwawa nuénánái israelitanái ìwaliwa, achúma nacái nuwàwa mamáalàacata nàwali. ³ Máiní cáinináca

nuicáca nuénánáisiwawa, nùawiría yéénánái, ínáté batéwa nuwàwacaté càmita Cristo yàasu wenàiwica núa Dios yùuwichàidáanápínaté núa càiripínata nùalimácaalí nuétácawa nuénánái israelita íchawalínáwa, nuwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Quéwa càmita yéewa nuétácawa náichawalíná nabáyawaná ìwalíse, éwita cáininácáaníta nuicáca nía manuísíwata. ⁴ Israel itaquénáinámica nía. Dios yeedácaté nía yàasunáipínáwa iicácaténá nía iyúwa yéenibewa. Bàaluité Dios ìyacaté nàacuésesemi icamaláná mèlumèluíri irícuwa. Imànicaté nacái náapicha wawàsi icùanápínaté nía. Imàacacaté nacái itàacáiwa profeta Moisés irí, yéewacaténá israelitanái yáaliacawa càinácaalíté Dios iwàwáaná nàyaca. Dios yéewáidacaté nía nacái namànicaténá culto nàacaténá Dios icàaluíniná. Icàlidacaté nacái nalí cáimiétacanéeri iyúni imànínapínaté nalí cayábéeri manuísíwata. ⁵ Níai israelitaca, níacata wàawirináimi itaquénáinámica. Néeseté Wáiwacali, yácata israelitanái yàasu Mesías, yái nacuèrinápínáca Dios ibànuèricaté nalí. Wáiwacali yàanàacaté aléi èeri irículé, yáté imusúaca iicá èeri iyúwa israelitasàiri. Yái Wáiwacali, yácata Wacuèriná Diosca cachàiníríca náicha canánama, icuèrica nacái macáita, íná wàacué Wáiwacali iríwa cayábéeri càiripínata. Báisíta, amén.

⁶ Quéwa éwita càmicáaníta macáita Israel itaquénáinámi neebáida Dios itàacái, càicáaníta Dios càmita yúuca íchawa itàacáiwa icàlidéericaté nalí cáimiétacanéeri iyú, ímérica imànínapíná nalí cayábéeri. Quéwa càmita Dios iicá macáita Israel itaquénáinámi iyúwa yàasunáiwá, báisi israelitanáisiwaca, níacáiná abénaméeyéi néená càmita neebáida Jesu-cristo itàacái. ⁷ Dios càmita iicá iyúwa yàasunáiwá macáita Abraham itaquénáinámi, yácáiná Dios càì ímacaté Abraham irí: “Nuicápiná iyúwa nùasunáiwá pìiri Isaac itaquénáinámi”, càì ímacaté yái Diosca, éwita Abraham idènlàcáanítaté yéenibewa áibanái. ⁸ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmita iicá iyúwa yéenibewa macáita Abraham itaquénáinámi, néese níawamita cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios itàacái Dios icàlidéericaté Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, ímérica Dios imànínapínaté cayábéeri Abraham itaquénáinámi irí. ⁹ Dios icàlidacáináté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté quéenibeca Abraham. Yáté càì Dios ímaca: “Aiba camuípíná numàacapíná quéenibeca pírí úara pìacawéetúaca Saraca, yá udènlàpináca uúriwa”, ímacaté yái Diosca.

¹⁰ Iyaca áiba wawàsi nacái: Wàawirimi Abraham ìiri ípidenéericaté Isaac idènlacaté yéenibewa yàacawéetú Rebeca yáapichawa. Pucháiba aslanáica níara Isaac yéenibeca. Ibèeri ípidenaté Esaú, iméeréeri nacái ípidenaté Jacob. ¹¹⁻¹³ Quéwa ipíchawáiseté namusúa naicá èeri, ipíchawáiseté nacái namànica cayábéeri, báawéeri nacái, yáté Dios ímaca Rebeca irí: “Ibèeri íbaidapíná iméeréeri iríwa”, càité ímaca yái Diosca. Càité nacái profeta itànàacaté tàacáisi nàwali Dios inùmalícuíse. Dios ímacaté: “Cáininácaté nuicáca Jacob, quéwa càmitaté nuedá Esaú nùasu wenàiwicapínáwa”, càité ímaca yái Diosca. Càita wáaliacawa Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicanápínáwa càide iyúwaté ínáidáanáwa. Yásí imáidaca wenàiwica yàasunáipínáwa quéwa càmita ìwalíse yái namàníríca.

¹⁴ Iná cawàwanáta áibanái ímaca báawacasa Dios íwítáise càmicáiná imáida wenàiwica yàasunáipínáwa ìwalíse yái namàníríca. ¡Càmíríta! ¹⁵ Dios ímacáináté profeta Moisés irí: “Nuicápiná napualé cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca ipualé. Càita nacái catúulécánápiná nuicáca cawinácaalí nuwàwéeyéica nuicáca itúulécáná”, càité Dios ímaca. ¹⁶ Iná yéewa wáaliacawa Dios càmita iicá wenàiwica ipualé ìwalíse yái nawàwéerica, ìwalíse nacái yái namàníríca macái nachàini iyúwa. Néese iicáca napualé ínáidacáináté imànínapíná nalí cayábéeri. ¹⁷ Càité nacái bàaluité Dios ímacaté faraón irí, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Dios ímacaté: “Nudéca numàacaca picùaca pìasu cáliwa nùasáidacaténá nuchàiniwa macái èeri mìnánái irí numànicaalípiná pírí wawàsi caiyéininéeri. Iná yéewa macái èeri mìnánái yéemìapíná nuináwaná ìwali”, ímacaté yái Diosca. ¹⁸ Càita wáaliacawa catúulécánáca Dios iicáca cawinácaalí Dios iwàwéeyéica iicáca itúulécáná. Dàalaca nacái imàacaca áibanái íwítáise dàalacaténá náináidacawa nawàwalícuísewa.

¹⁹ Cawàwanáta píimaca píináidacawa píríwa: “Dios imànicáiná càì, íná canáca yéewaná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica Dios imàacacáiná namànica nabáyawanáwa”, càì píináidacawa cawàwanáta. ²⁰ Picá càì píimaca. Wenàiwicacáiná píá meedá, canáca yéewaná pisutáca péemíawa Dios cáná yéewa imàni wawàsi. Péemí comparacón: Canácatáita càì catùà íimaca írí yáì imàníríca úa: “¿Cáná càì píimànica núa?”, càmita yéewa úuma úái catùaca. ²¹ Yáì imàníríca catùà yáalimá imànica íbái iyúwata iwàwáaná imànicani. Iná imànica íbái yéená úasíwaná, yéenáta nacái imàni áiba iwàsape iyú.

²² Càita nacái báisíiri iyú Dios yéewa imànica càide iyúwa iwàwáaná. Dios yéewa yùuwichàidaca manuísíwata ichàini manuírí iyúwa macáita wenàiwica Dios íináidéeyéicatéwa yùuwichàidáanápíná nía, cawinácaalí imàníyéica íbáyawanáwa. Dios idéca ìidenìlaca yáì namànínáca nabáyawanáwa déecuírí iyú. ²³ Càita nacái Dios imànica yeedácaténá wía yàasunáipínáwa. Dios íináidacatéwa catúulécanáanápínaté íicáca wía, imànínápinaté nacái walí cayábéeri manuísíwata. Íináidacaté nacáiwa imàacáanápíná wáyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha chènuniré icamaláná mèlumèluírí írìcu. Càì imànica walí yáasáidacaténa ííwítáise cachàiníríwa macái wenàiwica írí. ²⁴ Iná Dios idéca imáidaca wía yàasunáipínáwa, abénaméeyéi wéenánái wía judíoca, abénaméeyéi nacái càimíyéi judío. ²⁵ Càité nacái profeta Oseas itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Aibanái càimíyéité nucua bàaluité, nucupíná níawa áibaalípiná. Nía nacái càimíyéica áibanái iwàwa bàaluité, cáininápináca nuicáca níawa.

²⁶ Alé núumacatalécaté nalí: ‘Càimíyéicué píá nùasu wenàiwica’, alé núumapínáca nàwaliwa nuénibeca nía, núa cáuri Diosca”, íimacaté yáì Diosca. ²⁷ Bàaluité profeta Isaías íimacaté israelitanái ìwali: “Ewita manùbéeyéicáaníta níái Israel itaquénáinámica càide iyúwa càina imuluí, càicáaníta càimíyéipíná manùba nía Dios iwasèeyéipíná yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ²⁸ Yácáiná Wacuèriná Dios imànipíná mesúnamáita macáita càide iyúwaté íimáaná imànínápinaté cháì èeri írìcu”, càité íimaca yáì Isaíasca. ²⁹ Càité nacái profeta Isaías íimaca bàaluité: “Wacuèriná Dios, cachàinírí náicha canánama, càmicaalíte ichàiniada wéenibe yéetácáisi íichatá, wía israelitaca, yáté càica wíatáde iyúwa pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra nacái, Dios imáaláidéeyéicaté nabáyawaná ìwalísewa”, càité íimaca yáì profetaca Isaías.

Los judíos y el evangelio

³⁰ Péemíacué cayábani. Abénaméeyéi càimíyéi judío, càimíyéicaté nacái icutá Dios cayábáanápíná íicáca nía, mabáyawanáca Dios íicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo. ³¹ Quéwa, israelitanái càmitaté càì namànica. Nadènìacaté tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse icàlidéerica càinácaalíte israelitanái iwàwacutáaná nàyaca machacànírí iyú Dios íicápiná. Néese máiníte náalimáidaca namànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwa yáì tàacáisi íimáaná, náimacáinaté mabáyawanáca Dios íicáca nía ìwalíse yáì cayábéerica namànírícaté. Quéwa càmitaté mabáyawaná Dios íicáca nía. ³² Nucàlidacué píríni siúcade cáná yéewa càmita mabáyawaná Dios íicáca nía: Nawàwacáiná cayábaca Dios íicáca nía ìwalíse yáì namànínáca cayábéeri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùullianaté nàawirináimi. Càmita nawàwa cayábaca Dios íicáca nía ìwalísecáita yáì neebáidáanáca Dios. Iná yéewa nacaláacawa Dios íicha Jesucristo ìwalíse, báawacáiná naicáca Cristo yéetáanáwa cruz ìwali. Càita Jesucristo ìyaca nalí siúcade iyúwa manuírí íba wenàiwica yúuwèeriwa iwéré cáiwírí iyú. ³³ Càité nacái áiba profeta itànàacaté tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse Jesucristo ìwali. Yáì Jesucristoca càicanide iyúwa manuírí íba. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuírí idàbacaténá imànica caplí dàalanama, càita nacái nubànùapíná abéeri wenàiwica israelitanái íríwa nacuèrinápiná máinírí cayábaca, níara ìyéeyéica Jerusalén ìyacàlená írìcu, áibaalí íipidenácatalé Sión. Quéwa abénaméeyéi néená càmitapíná neebáida itàacái, calúa nacái naicápinácani. Quéwa abénaméeyéi néená neebáidapíná itàacái, íná càmita

achúma nawàwa neebáidáaná ìwallisewa, yácáiná Dios imànipiná naliwa macáita càide iyúwaté ímáaná nali”, ímacaté yái Diosca.

10

¹ Píacué nuénánáica, máiní nuwàwaca Jesucristo iwasàaca israelitanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná nusutáca Dios ícha nalípiná mamáalàacata neebáidáanápíná.

² Núalimá nucàlidaca nàwali yái cayábéerica: Níái israelitaca máiní nawàwaca nàaca abéerita Dios icàaluíniná, quéwa càmita náallawa cayába càinácaalí Dios iwàwáaná. ³ Càmita nawàwa neebáidaca Cristo yéetácátéwa yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. Nawàwaca meedá namànica nachàini iyúwani, cayábáanápínása Dios iicáca nía ìwallise yái cayábéerica namànírira. Càmita nawàwa neebáidaca Cristo càide iyúwa Dios iwàwáaná, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca nía. ⁴ Abéericata Cristo yái yáaliméerica imànica macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. Iná yéewa macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái, mabáyawanáca Dios iicáca nía.

⁵ Bàaluité profeta Moisés itànàacaté càinácaalí wenàiwica náalimáaná nàyaca machacàníiri iyú namànicaalí macáita càide iyúwa Dios itàacái ímáaná Moisés itànèericaté. Moisés ímacaté: “Cawinácaalí wenàiwica imànírira macáita càide iyúwa Dios ichùullaná, yácata ìyéeripiná casímáiri iyú”, càité ímaca. ⁶ Quéwa mabáyawanáca Dios iicáca wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo. Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ímaca: “Picá càì plínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripiná íríacawa chènuniré’ ”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo chènuníise iyúudàacaténá wía. ⁷ Moisés ímacaté nacái: “Picá nacái plínáidacawa: ‘Canácata yáaliméeripiná iricùacawa yéetéeyéimiwa yèewiré’ ”, càité ímaca Moisés. Yái tàacáisi ímáanáca càmita iwàwacutá weedáca Cristo yéetácáisi ícha iyúudàacaténá wía. Càmita iwàwacutá wamànica càiri càulenáca wawàsi yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁸ Péemla Dios itàacái íméerica: “Yái tàacáisi iyaca mawíénita pirí pinùmalicu, piwàwalicu nacái”, càì ímaca Dios itàacái. Yácata tàacáisi wacàlidéerica íméerica iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo, yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía. ⁹ Picàlidacaalí áibanái irí Jesús iináwaná ìwali Wacuèriná Dioscani, peebáidacaalí nacái piwàwalicuísewa Dios imichàidacaté Jesús yéetácáisi ícha, yásí Jesucristo iwasàaca píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁰ Weebáidacaalí wawàwalicuísewa, yásí mabáyawanáca Dios iicáca wía. Càita nacái wacàlidacaalí áibanái irí waináwanáwa weebáidaca Jesucristo itàacái Wacuèriná Dioscani, yásí iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

¹¹ Aiba profeta itànàacaté Dios itàacái icàlidéerica tàacáisi Wáiwacali Cristo ìwali: “Cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwallisewa, yácáiná Dios imànipiná nali macáita càide iyúwaté ímáaná nali”, càì ímaca Dios itàacái. ¹² Cáinináca Dios iicáca wía abédanamata, judíocaalí wía, càmicaalí judío wía nacái wadèlàcáiná abéerita Wáiwacaliwa, macáita wía yeebáidéeyéica Wáiwacali Cristo itàacáiwa. Wáiwacali imàni nacái cayábéeri manuísíwata nali macáita yéeyéica icàaluíniná. ¹³ Càicáinaté áiba profeta itànàaca Dios itàacái Wáiwacali Cristo ìwali: “Macáita cawinácaalí isutéeyéica Wáiwacali ícha iicáanápíná napualé, yá Wáiwacali iwasàapínáca níawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha”, ímacaté yái profetaca. ¹⁴ Iná yéewa wáallacawa iwàwacutáaná wàaca wacàlidaca Wáiwacali iináwaná ìwali áibanái wenàiwica irí, càmicáiná náalimá nasutáca ícha iicáanápíná napualé, yái cà míricáwaca neebáida itàacái. Càmita nacái náalimá neebáidaca ìwali yái cà míricáwaca néemla iináwaná ìwali. Càmita nacái náalimá néemlaca iináwaná ìwali canácaalí áibanái icàlidéeyéipíná nali itàacái. ¹⁵ Càmita nacái wenàiwicanái yàa icàlidaca nali itàacái càmicaalí áibanái ibànùu nía. Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “¡Máiní casímáica waicáca nàanàanáca wàatalé, níái itéeyéica walí cayábéeri tàacáisi!” càité ímaca. ¹⁶ Quéwa càmita neebáida Jesucristo itàacái iwasàacaténá nía

Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càité profeta Isaías itànàacaté Dios itàacái bàaluité. Íimacaté: “Wáiwacali, canácata yeebáidéerica walí wàasu tàacáisi, yái wacàlidéerica nalí pinùmalicuise”, càité íimaca yái Isaíasca. ¹⁷ Iná yéewa wáaliacawa iwàwacutá wenàiwicanái yéemlaca áiba icàlidaca nalí Cristo itàacái yéewacaténá neebáidaca Cristo. ¹⁸ Quéwa nusutáca nuémíawa: ¿Cawàwanáta càmítaté néemí Dios itàacái, yái tàacáisi icàlidéerica Dios iináwaná ìwali? ¡Báisíta, nadéerica néemíaquéera! Yácáiná Dios itàacái áiba profeta itànèericaté íimaca:

“Macái èeri mìnánái àta alénacaalí nàyaca cháí èeri irícu náaliacawa ìyaca abéeri Dios, naicácáiná macáita wawàsi Dios idàbéericaté cháí èeri irícu, capìraléeri cáli ínata nacái”,

càité íimaca yái profetaca. ¹⁹ Yá nuèpùà nusutáca nuémíawa àniwa: ¿Càmítasica israelitanái yáalíatéwa Dios yeedáanápínaté càmíiyéi israelita yàasunáipínáwa? Báisíta, nadéerica néemíaquéera, yácáiná profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmalicuise. Dios íimacaté: “Píacué israelitaca, piicápinácué numànica cayábéeri càmíiyéi israelita irí, yásí mánícué báawaca píináidacawa, calúacuéca nacái piicáca nía, níai piyúunáidéeyéicuéca càmíiyéica yáalimá yáaliacawa Dios ìwali”,

íimacaté yái Moisésca. ²⁰ Néese càmítaté cáalu profeta Isaías, yá itànàacaté càiri tàacáisica àniwa Dios inùmalicuise. Dios íimacaté:

“Nudéca numàacaca náaliacawa nùwali, níara càmíiyéica israelitaca, càmíiyéicaté iwàwa yáaliacawa nùwali. Nudéca nacái nùasáidaca núíwítáise cachàiníriwa nalí, níara càmíiyéicaté isutá yéemíawa nuináwaná ìwali”,

càité íimaca yái Diosca, càmíiyéi israelita ìwali. ²¹ Isaías itànàacaté Dios itàacái nacái israelitanái ìwali. Dios íimacaté: “Mamáalàacata núalimáidacaté nuwènúadaca náíwítáise báawéeri íicha, níai israelitaca càmíiyéica yeebáida nutàacái, càmíiyéi nacái iwàwa nucùaca nía”, íimacaté yái Diosca.

11

El Israel escogido

¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íichawa yàasu wenàiwicawa cáininéeyéica Dios iicáca, níai israelitaca. ¡Càmíirita!, núacáiná nacái israelitaca núa, Abraham itaquérínámi, Benjamín yàawiría yéénaca núa. ² Bàaluitésíwa Dios yeedáca israelitanái yàasu wenàiwicanáipínáwa, yá siùcade càmíta yúuca íichawa nía. Píaliacuéwa càinácaalí Dios itàacái icàlidáaná profeta Elías ìwalité. Elías isutácaté Dios íicha, yáté Elías icháawàaca israelitanái iináwaná ìwali Dios irí. Elías íimacaté Dios irí: ³ “Núiwacali, israelitanái nadéca nanúaca píasu profetanái, nadéca namáalàidaca píasu altar canánama, nàawirinámi nàacatalécaté picàaluíniná. Abéericata núa ìyaca quiríta. Nawàwata nacái quéwa nanúaca núa”, íimacaté yái Elíasca. ⁴ Quéwa Dios íimacaté Elías irí: “Nudéca nucùaca nía báawéeri íicha, nùasu wenàiwicawa israelitanái siete mil namanùbaca asíanái càmíiyéica yàa cuwáisàiri Baal yéénáiwáná icàaluíniná”, íimacaté yái Diosca. ⁵ Càita nacái siùcade nàyaca mamáalàacata máisibáwanáita israelitanái Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa íináidacáinatéwa imàníinápíná nalí cayábéeri mawèníiri iyú. ⁶ Dios càmíta yeedá nía yàasunáipínáwa ìwalíise yái cayábéerica namàníríca irípiná nachàini iyúwa. Néese Dios yeedáca nía yàasu wenàiwicapínáwa iwàwacáiná imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú. Dios imànicaté nalí cayábéeri mawèníiri iyú yeedácaalíté nía yàasunáipínáwa, éwita càmíicáanítaté namàni cayábéeri.

⁷ Iná càica nàyaca: Madécaná israelitanái nawàwacaté Dios iicáca nía mabáyawanéeri iyú, quéwa Dios càmítaté càì imàni. Néese abénaméeyéi israelitanái Dios íináidéeyéicatéwa yeedáanápínaté nía yàasunáipínáwa, mabáyawanáca Dios iicáca nía. Quéwa áibanáica, dàalacaté Dios imàacaca náíwítáise dàalacaténá náináidacawa, càulenácaténaté neebáidacani, níai càmíiyéica iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁸ Càité nacái profetanái itànàaca Dios itàacái israelitanái ìwali. Náimacaté: “Dios imàacacaté dàalaca náíwítáise, dàalacaténá

náináidacawa, càmiyéipíná yáalía yéemìlaca càinácaalí báisíiri tàacáisi ímáaná. Càita nacái nía siùcade. Péemìacué comparación: Càica níade iyúwa wenàiwica idènièyéica ituíwa càníiri náalimá naicáidaca iyú, idènièyéica nacái yúuwiwa càníiri náalimá néemìlaca iyú”, càité náimaca níái profetaca. ⁹ Rey David itànàacaté nacái Dios itàacái israelitanái ìwali. Imacaté:

“Nàasu cayábéeri yàacàsi, cawèníiri wawàsi nacái ichìwáidapíná nía, nayúunáidacaténá cayábaca náapicha Dios. Néese, ráunamáita Dios yúuwichàidapíná nía nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁰ Càipínáca níade iyúwa matuíyéi, càmicáiná náalíawa Dios yúuwichàidáanápíná níawa. Dios imàacapíná báawéeri yúuwàacawa nàwali, yá nàuwichàapínácawa mamáalàacata”, càité ímaca yái Dios itàacáica.

La salvación de los no judíos

¹¹ Iná cawàwanáta áibanái iyúunáidaca Dios idéca yúucaca íchawa judíonái càiripínáta nabáyawaná ìwalíse, yái càmináca neebáida Jesús itàacái. ¡Càmírita! Dios càmitaté imàaca naméeràacawa yúucacaténá íchawa nía meedá càiripínáta. Néese Dios iwàwacaté càmiyéi judío yeebáidaca Jesús itàacái yéewanápiná judíonái íicáca càinácaalí càmiyéi judío nàyaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá judíonái iwènúadaca íiwitáisewa neebáidacaténá nacái Jesucristo itàacái. ¹² Càmitaté judíonái yeebáida Cristo itàacái, íná Dios idéca imàacaca càmiyéi judío yeebáidaca. Càita càmiyéi judío nadéca nàanàaca cayábéeri wawàsi càmicáiná judíonái yeebáida Cristo itàacái. Iná yéewa wáalíacawa Dios imàníinápíná máiní cayábéeri cachàiníwanái macái èeri mìnánái írí judíonái iwènúadapínácaalí íiwitáisewa Dios írípíná àniwa yéewacaténá manùbéyéi neebáidaca Cristo itàacái.

¹³ Quéwa siùcade nuwàwacué nucàlidaca pirí wawàsi, piacué càmiyéica judío. Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá itàacái càmiyéi judío írí, íná máiní cawènica nuicáca yái nuíbaidacalécawa, nuwàwaca nacái nuíbaidaca Dios írípíná cachàiníiri iyú. ¹⁴ Nuwàwaca nuénánái judíonái íicáca càinácaalícué piyáaná casímáiri iyú Dios yáapicha, yéewacaténá nawàwaca neebáidaca Cristo itàacái càide iyúwacué peebáidáaná. Càita cawàwanáta núalimá nuwènúadaca náiwitáise Cristo írípíná iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁵ Dios idéca iwènúacawa judíonái íicha càmicáináaté nawàwa neebáidaca Cristo itàacái, íná siùcade yáalimá cayábaca Dios macái èeri mìnánái yáapicha. Iná yéewa wáalíacawa Dios imàníinápíná máiní cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata macái èeri mìnánái írí judíonái nawènúadacaalípiná náiwitáisewa Dios írípíná àniwa. ¡Yásí máinípiná cayábaca walíni càide iyú wenàiwica ícàucàacaalíwa yéetácáisi íicha! ¹⁶ Péemìacué comparación: Judíonái imànicaalí idàbáanéeri pan ofrenda piná namàacacaténáni Dios írí sacerdotenái iyáapíná, yásí Dios yàasucani, yái idàbáanéeri panca namàníirica íbesi íicha panpiná. Dios yàasucáináni, yái idàbáanéerica panca, íná Dios yàasuca yái íbesica macáirita. Càita nacái wamàacacaalí àicu ipìchu ofrenda iyú Dios írí, yásí Dios yàasuca nacái àicu yàanaca canánama. Yái comparaciónca ímáanáca càicanide iyúwa judíonái yàawirináimi. Dios yàasu wenàiwicacaté nía idàbáanéeyéicaté, íná yéewa wáalíacawa áibaalípiná Dios yàasu wenàiwicapínáca nacái nataquénáinami, níái judíoca.

¹⁷ Péemìacué áiba comparación: Dios íicáca yàasu wenàiwicawa càide iyúwa olivo yéetaná. Quéechatécáwa yàasu wenàiwicaca níái judíoca. Néeseté abénaméeyéi néená nawènúadaca náiwitáisewa Dios íicha. Inaté càmita quirínama Dios yàasu wenàiwica nía, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. Néese Dios imáidacaté pía, pía càníirica judío yàasu wenàiwicacaténá pía judíonái yáamirìcubàa, càide iyúwa wachanàidacaalí áiba íiwitáaná olivo yàanata ànalímáiséerica idàbáanéeri yàanamica yáamirìculé càyacanácacaténáni olivo yéetaná ìwali. Yái yàanaca ànalímáiséeri wachanàidéerica olivo yéetaná ìwali ímáanáca càicanide iyúwa pía, pía càníirica judío yeebáidéerica Cristo itàacái, yéewacaténá Dios yàasu wenàiwicaca pía, càide iyúwaté judíonái iyáaná quéechatécáwa. ¹⁸ Picá cáimacái piicáca píawawa náicha níái Dios yàasu

wenàiwica idàbáanéeyéimica, níái judíoca. Piyúunáidacaalí cayábaca pía judiónái íicha, néese piwàwali càmita yéewa cachàinica pía Dios yàasu wenàiwica idàbáanéeyéi íicha, níara judiónái yàawirináimi yeebáidéeyéicaté Dios itàacái bàaluité, càide iyúwa àicu yàana càminá yéewa càiyacanàcani ichàini iyúwa méetàuculé àicu ipìchu íicha.

¹⁹ Cawàwanáta càì píimaca: “Quéwa Dios iwichùacaté idàbáanéeri yàanami ichanàidacaténá núa olivo yéetaná ìwali. Càita Dios imàacaca yàasu wenàiwicaca núa, íná cayábéerica núa judiónái íicha”, càì piwàwa píimaca cawàwanáta. ²⁰ Cayába, nuénásàiri, picá càì píinàidacawa. Piwàwali Dios yúucacaté íichawa nía càmiyéicaté yeebáida itàacái, idéca nacái imàacaca yàasu wenàiwicaca pía peebáidacáiná Jesucristo, càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha wachanàidacaténá áiba íiwitáaná olivo yàana àicu ìwali. Càité Dios imànica pirí cayábéeri, íná picá cachàini piicáca píawawa judiónái íicha, néese píaca Dios icàaluíniná, picá píichawa cayába nacái, ipíchaná pímanica pibáyawanáwa. ²¹ Càmicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná íicha níái idàbáanéeyéimica yàanaca, níái judíoca càmiyéica yeebáida Cristo itàacái. Íná yéewa wáaliacawa càmita imàacapíná iwàwawa pibáyawaná íicha pímanicaalí pibáyawanáwa mamáalàacata càide iyúwaté judiónái imàníná. ²² Íná píinàidawa cayába Dios ìwali máiníiri cayábaca íiwitáise, quéwa máiníiri cachàinica íiwitáise nacái. Dios imànicaté cachàini nalí icaléeyéicatéwa Dios íicha nabáyawaná ìwalísewa, néese imànicaté pirí cayábéeri. Quéwa iwàwacutá peebáidaca itàacái mamáalàacata, piwènúadacaténá píiwitáisewa pibáyawaná íichawa. Càmicaalí càì pímaní, yásí yúuca íichawa pía càide iyúwa wawichùacaalí báawéeri yàanami olivo yéetaná íicha. ²³ Quéwa judiónái nawènúadacaalí náiwitáisewa neebáidacaténá Cristo itàacái, yásí Dios yàasu wenàiwicaca nía àniwa, càide iyúwa wachanàidacaalí olivo yàanami àniwa olivo yéetaná ìwali wàlisàì iyú, cachàiníricáiná Dios imànicaténá càì. ²⁴ Péemlà comparación: Wáalimá wamànica càulenéeri wawàsi wachanàidáaná ànalímáiséeri àicu yàana cayábéeri olivo yéetaná ìwali idàwinàacaténáwa, íná yéewa wáaliacawa càmirica máiní càulenáca wachanàidaca olivo yàanamisíwa olivo yéetaná ìwali, yái yàanamica wawichuèricaté olivo yéetaná íicha. Càita nacái Dios imànica: Dios imàacacaté yàasu wenàiwicaca pía, éwita càmicáanáta judío pía, íná yéewa wáaliacawa imàacáanápíná yàasu wenàiwicapíná nía àniwa níái judíoca, neebáidacaalí Cristo itàacái, idàbáanéeyéicáináté Dios yàasu wenàiwicaca nía bàaluité.

La salvación final de los de Israel

²⁵ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píaliacawa wawàsi ibàacanéeri ìwali ipíchanácué máiní cáimacáica piicáca píawawa israelitanái íicha. Dios idéca imàacaca dàalaca náiwitáise achúma èrita, níái israelitaca. Càipíná israelitanái ìyaca àta macáita càmiyéi judío néená neebáidacataléta Jesucristo itàacái, macáita càmiyéi judío Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa. ²⁶ Idécanáami càì ichàbacawa, yásí Dios iwasàapíná Israel itaquénáinámi canánama Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càica wáaliacawa bàaluitécáiná profetanái itànàacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càité Dios íimaca:

“Yái iwasèeripínáca israelitanái yàanàapíná Sión ìyacàlená néesewa. Yá iwènúadapíná náiwitáise nabáyawaná íichawa, níái Jacob itaquénáinámica.

²⁷ Càipíná numànica nalíwa machacàníiri iyúni càide iyúwaté numànínáté wawàsi nàawirináimi yáapicha, numàacáanápínáté nuwàwawa nabáyawaná íicha”, íimacaté yái Diosca.

²⁸ Siùcade manùbéeyéi judío yéená càmitàacáwa neebáida yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná Dios iicáca judiónái iyúwa yùuwidenáíwa. Nàuwidecaté namànica Dios, néeseté píacué càmiyéica judío pidàbacatécué péemlaca Dios itàacái peebáidacaténácué náamirìcubàa. Quéwa cáinináca Dios iicáca judiónái mamáalàacata imànicáináté wawàsi nàawirináimi yáapicha yeedáanápínáté nía yàasunáipínáwa. ²⁹ Cáinináca Dios iicáca judiónái mamáalàacata càmicáiná Dios yèepùadapíná náichawa yái cayábéeri wawàsica imàníiricaté nàawirináimi

yáapicha, càmita nacái Dios yúucapiná íchawa nía, níai wenàiwica Dios imáidéeyéicaté yàasunáipináwa. ³⁰ Bàalutité càmitacué pimàni càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Quéwa siùcade càmicáiná judíonái imàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná catúulécanáca Dios iicácuéca pía, piacué càmiyéica judío. ³¹ Càide iyúwacué càmlínaté pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná, càita nacái siùcade judíonái càmita namàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càide iyúwa Dios iicáanacué pipualé càmicáinaté judíonái yeebáida, càita nacái Dios iicápiná judíonái ipualé àniwa. ³² Dios iicápiná judíonái ipualé Dioscáiná idéca cabáyawanáca iicáca macái wenàiwica íiwitáaná, yéewanápiná Dios iicáca macái wenàiwicanái ipualé abédanamata.

³³ ¡Máini manuísíwata Dios iicáca wenàiwicanái ipualé, imànicaténá nalí cayábéeri manuísíwata! ¡Máiníri cáallíacáicani áibanái íicha canánama yái Diosca! ¡Máini nacái yáallíacawa macái wawàsi ìwali! Canácata yáaliméerica yáallíacawa macáita wawàsi Dios íináidéericawa ìwali; càita nacái canácata yáalíericawa cayába Dios íiwitáise ìwali macáisiwata. ³⁴ Càité áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canácata yáaliméerica yáallíacawa cayába càinácaalí Wacuèriná Dios íináidáanáwa. Canácata nacái yáaliméerica yàalàaca Dios. ³⁵ Macáita yái Dios idènièrica, càmitaté áibanái yàaca íríni, íná Dios càmita imawènla áibanái íicha wawàsi, càmita nacái iwàwacutá ipáyaidaca íchawa imawènìacálewa”, íimacaté yái profetaca. ³⁶ Canácata cachàinírica Dios íicha, Dios idàbacáinaté macáita wawàsi, yá nacái Dios icùaca macáitani, yá nacái macáita yái ìyéerica, iyaca Dios írípiná. ¡Iná wàacué Dios írí cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

12

La vida consagrada a Dios

¹ Píacué nuénánáica, Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata imànicaténá walí cayábéeri, íná nùalàacué pía manuísíwata pimàacáanápínacué píawawa Dios írí iyúwa cáuri ofrenda, mabáyawanéeri nacái, casíimáiri nacái Dios iicáca. Yácata báisíiri culto Dios iwàwéericuéca pimànica írí, piacaténacué Dios icàaluíniná cáiwitáiséeri iyú. ² Picácué quirínama piyaca càide iyúwa èeri mìnánái ìyáaná siùcade, níai càmiyéica yáallíawa Dios ìwali. Néese piwènúadacué yái píináidáanácawa yéewacaténacué piyaca píiwitáise wàlisài yáapichawa, yéewanápinacué nacái píalíacawa Dios íiwitáise ìwali, càinácaalí Dios iwàwáanacué pimànica cayábéeri, mabáyawanéeri iyú, casíimáirica Dios iicáca.

³ Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca írípiná. Ichùullaca núa nùalàanápínacué pía. Iná núumacué pirí: Picácué máini cachàini piicáca píawawa càmicaalícué máini cachàini pía. Néese, iwàwacutácué píináidacawa píwaliwa cáiwitáiséeri iyú. Picácué píalimáida pimànica áiba píibaidacaléwa Dios írípiná càmicaalí Dios imàaca pirí càiri chàinisi píibaidacaténá cà. Néese pimànicué píibaidacaléwa Dios írípiná, yái íibaidacalési Dios imàaquéericuéca pirí càiri chàinisi pimànicaténáni, yái chàinisi Dios imàaquéericatécué pirí idàbacaalítécué peebáidaca itàacái. ⁴ Péemiacué comparación: Abéericata yái waináca, quéwa wadènlaca wàwalíséeriwa madécaná. Iya nacái wáiwita, wacáapi nacái, wàabàli nacái, wàuwí nacái, watuí nacái. Macái wàwalíséeri imanùbaca nadènlaca náibaidacaléwa méetàucunamata náichawáaca. ⁵ Càita nacái wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica Cristo ichàini iyú. Yá waicáyacacawa càide iyúwa abémisana, càide iyúwa wainá idènláná ìwalíséeriwa madécaná quéwa abéericata yái waináca.

⁶ Dios imàacacaté walí chàinisi wáalimáwanama méetàucunamata wáichawáaca càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni. Iná iwàwacutá wamànica cayábéeri walíwáaca wayúudàayacacaténáwa, wáibaidáanápíná Dios írí càide iyúwa Dios imàacáanaté walí chàinisi. Wadènlacaalí chàinisi Dios néeséeri wacàlidacaténá tàacáisi inùmalícuíse, yásí iwàwacutá wacàlidaca tàacáisi inùmalícuíse càide iyúwa Dios imàacáaná wáallíacani. ⁷ Wadènlacaalí chàinisi Dios néeséeri wayúudàacaténá áibanái, yásí iwàwacutá wayúudàaca nía cayábéeri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté írí chàinisi yéewáidacaténá

áibanái wenàiwica Dios itàacái iyú, iwàwacutá yéewáidaca nía cachàiníiri iyú. ⁸ Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi yàalàanápíná áibanái ichàiniadacaténá nawàwa, iwàwacutá imichàidaca áibanái íiwitáise mamáalàacata. Cawinácaalí wéenáca yèerica cawèníiri iyúudàacaténá áibanái, iwàwacutá càmfírìca canùmasée yàasu ofrenda ìwaliwa. Cawinácaalí wéenáca icuèrica wía icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá icùaca wía cáaliacáiri iyú. Cawinácaalí wéenáca Dios imàaquéericaté irí chàinisi iicácaténá catúulécanéeyéi ipualé iyúudàanápíná nía, iwàwacutá iyúudàaca nía casímáiri iyú.

Deberes de la vida cristiana

⁹ Cáininácué piicáyacacawa báisiiri iyú. Pimàacacué píchawa píiwitáise báawériwa. Pimànicué mamáalàacata abéerita yái cayábéerica. ¹⁰ Iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa iyúwa abémisana. Iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa cachàiníiyéi íichawáaca, cáimiétaquéri iyú nacái.

¹¹ Cachànicué píiwitáise, picácué ínu pía. Píibaidacué Wáiwacali irípiná cachàiníiri iyú macái pichàini iyúwa.

¹² Piyanídacuéwa casímáiri iyú wacùacáinácué wàyáanápíná càiripináta Dios yáapicha. Píideníacué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyúni piùwichàacaalícuéwa Wáiwacali irípiná peebáidacáinácué itàacái. Picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios íicha mamáalàacata.

¹³ Piyúudàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Dios itàacái. Pimàacacué nalí yái namáapuèrica. Pitàidacué cayába cawinácaalícué ipáchiéyéica pía, níai yeebáidéeyéica Jesucristo, peedácaténácué pìataléwa nía.

¹⁴ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéri, pisutácué nalí Dios imàníinápíná nalí cayábéeri. Picácué pisutá Dios íicha yùuwichàidàanápíná nía.

¹⁵ Casímáicué piwàwa náapicha cawinácaalí casíméeyéica iwàwa. Pìacawéeridacué nacái cawinácaalí achúméeyéica iwàwa.

¹⁶ Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca. Picácué cachàini piicáca píawawa áibanái íicha, néese pìacawéeridacué wenàiwica càmfíiyéica cachàini áibanái íicha canánama. Picácué píináidawa máini cáaliacáica pía áibanái íicha.

¹⁷ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéri, picácué pimàni nalí báawéri píipuináwa. Piyacué machacàníiri iyú macái wenàiwica iicápiná. ¹⁸ Pimànicué píalimáanáta piyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha macáita. ¹⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, áibanáicaalí imànicué pirí báawéri, picácué pimàni nalí báawéri píipuináwa, néese, pimàacacué Dios yùuwichàidaca nía. Càité áiba profeta itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Núacata yái yùuwichàidéeripínáca wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, yásí nùaca nawèniwa, macáita imàníiyéica báawéri áibanái irí”, íimacaté yái Diosca. ²⁰ Càité nacái Dios íimaca: “Máapicaalí piùwide, pìà iyáapíná. Macàlacaalí iwàwa, pìà ìira úni. Pimànicaalí irí càì cayábéeri, yásí báicani ibáyawaná ìwaliwa, yái yùuwidéenáca imànica pía”, íimacaté yái Diosca. ²¹ Picácué piwàwali yái báawéerica imàníiricatécué pirí, ipíchaná imawèniadacuéca píiwitáise cayábéeri. Picácué pimàni irí báawéri àniwa píipuináwa. Néese pimànicué irí cayábéeri pimawèniadacaténá íiwitáise báawéri, pìacawéeridacaténácué pimànicani.

13

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutácué macái peebáidaca natàacái níai icuèyéicuéca pìasu cáli, Dioscáiná idéca yàaca nachàini nacùanápínácué pìasu cáli, idéca nacái Dios imàacaca nacùaca wenàiwica. ² Iná cawinácaalí càmfíiyéica yeebáida yàasu cáli icuèrinánái itàacáiwa, nàuwideca namànica Dios yái imàaquéerica nàasu cáli icuèrinánái icùaca wenàiwica. Néese cawinácaalí càmfíiyéica càì yeebáida, nàuwichàapínáca. ³ Níai icuèyéica wàasu cáli càmita nàya nacalùadacaténá wenàiwica imàníiyéica cayábéeri, néese nàyaca nacalùadacaténá wenàiwica imàníiyéica báawéri áibanái irí. Pìwàwacaalí pìyaca

macàaluínináta náicha níái icuèyéica piasu cáli, néese pìya machacànìiri iyú, yásí cayábaca naicáca píawa, níái icuèyéica piasu cáli. ⁴ Níái icuèyéica piasu cáli, idéca Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái, imànicaténá pirí cayábéeri. Quéwa pimànicaalí báawéeri, yásí iwàwacutá cáluca píá náicha, Dioscáiná imàacaca nàuwichàidaca wenàiwicanái báawéeyéi íiwitáise. Dios imàacaca nacùaca wenàiwicanái nàuwichàidacaténá machacànìiri iyú caw-inácaalí imànìirica báawéeri áibanái irí. ⁵ Iná iwàwacutá wamànica càide iyúwa nachùullianá wía, níái icuèyéica wàasu cáli. Càmita meedá weebáidaca nía ipíchaná wàuwichàacawa, néese weebáidaca nía wáalíacáináwa wawàwalìcuísewa Dios iwàwa wamànica càide iyúwa nachùullianá wía. ⁶ Dios imàacacué nacùaca piasu cáli, iná iwàwacutácué pipáyaidaca nía càide iyúwa gobierno ichùullianácué pipáyaidaca píchawa nía, náibaidacáiná iyúwa Dios imàacáaná náibaidaca.

⁷ Pimànicué macái picuèrinánái iríwa càide iyúwa nachùullianá píá, níái icuèyéicuéca piasu cáli. Pipáyaidacué píchawa níái yeedéeyéica plata gobierno irípiná. Pipáyaidacué nacái níái yeedéeyéica plata piasu cawèniyéi ìwalìseuèwa gobierno irípiná. Càita nacái piacué nacàaluíniná níái iwàwacutéeyéica píaca icàaluíniná. Càita nacái píaca náimiétacaná níái iwàwacutéeyéica píaca ìimiétacaná.

⁸ Picácué pimawèniá áibanái íicha wawàsi mamáalàacata, plata nacái, idécanáamicué pimawènlacále yàasu èeri yàanàaca pipáyaidáanápínacué píchawani. Iyacáinácué pirí abéeri wawàsi cayábéeri iwàwacutéericuèwa pimànica, yái cáinináanácuéca piicáyacacawa. Canácatáita wáaliméeripiná wamáalàidaca wapáyaidaca wáichawa macáita yái wamawènlacálecawa cáinináanápíná waicáca áibanái wenàiwica càiripináta càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuíse. ⁹ Càité ìimaca yái tàacáisica: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha càmlíchúaca pínusiwa, càmlìrica pinrìsìwa nacái, picá pinúa wenàiwica, picá piyéedua, picá picàlida pichìwawa áibanái ìwali, picá piwàwa piasupínáwa áibanái yàasu”, càì ìimaca yái Dios itàacáica. Nàyaca nacái áiba wawàsi Dios ichùulièyéica wamànica, quéwa macáita yái ichùullacanásica ìimáanáca abéeri wawàsi, càide iyúwa yái ichùullacanási maléenéeri ìimáaná: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa pimànicaténá nalí abéerita cayábéeri”, càì ìimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, càmita wamàni nalí báawéeri, iná cáininácaalí waicáca áibanái wenàiwica, yásí wamànica wàacawa macáita càide iyúwa Dios itàacái ìimáaná.

¹¹ Aiba wawàsi nacái, iwàwacutácué piwàwalica máiní báawéerica yái èerica wàyáanáca siùcade, iwàwacutá nacái wacawàacawa wadapùle íichawa wáibaidacaténá cachàinìiri iyú Dios irípiná, yácáiná mawiéniwanáica wéenáiwana Wáiwacali iwasàacatáipíná wíawa. Mawiéniwanáica walíni íicha yáara èerimicaté wadàbacatáicaté weebáidaca itàacái.

¹² Mesúnamáita imáalàapínacawa wáicha yái èeriquéi, siùcade amaláca yàacawa wawicáu yáara wéenáiwanaapínaca Wáiwacali iwasàacatáipínaca wíawa, iná iwàwacutá wamàacaca wáichawa wáiwitáise catéeriwa ipíchaná wamànica càide iyúwa èeri mìnánái catéeyéi íiwitáise imàníná. Yá wamànicué cayábéeri màulenácaténá wía Dios icamaláná irícu wamànicaténácué cayábéeri macái wenàiwica iicápiná. Càipíná wamànica ùwicái Satanás íipunita, càide iyúwa úwinái ìwalicaalí quíramenìiri bàlesi dàaléeri nabàlùacaténáwa tàì ìiméeri iyú nàuwidenái íipunitawa. ¹³ Yá wamànicué machacànìiri iyú macái wenàiwica iicápiná càide iyúwa wenàiwica ìyéeyéica Dios icamaláná irícu. Picácué wacàma wàyaca. Picácué nacái wamàni báawéeri fiesta málaléqueri iyú. Picácué nacái waimáca náapicha níara ìiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalínápiná; càita nacái picácué wamàni wáalaniwa. Picácué nacái wacuísáyacawa chànisìiri iyú. Picácué nacái báawa waicáca áibanái nàasu cawèniíri ìwalìsewa. ¹⁴ Néese pìyacué càide iyúwa Wáiwacali Jesucristo ìyáanáté, yásí Wáiwacali icùacué píawa wàuwide Satanás íicha, càide iyúwa úwinái ibàle dàaléeri icùacaalí úwinái nàuwidenái íichawa. Yá picácué picutá písìimáidacaténá píiwitáise bàaluisàimiwa ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa.

14

No critiques a tu hermano

¹ Nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmlíyéi cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali càmicáiná náalíawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca, càmita nacái náalíawa cayába ìwali yái cayábéerica Dios imànírica walí mawèníri iyú mabáyawanácaténá iicáca wía. Quéwa picácué báawa piicáca nía càmlíyéica cachàini íiwitáise, néese pìacawéeridacué nía. Picácué pitàaní náapicha chàinisíri iyú piwènúadacaténá náiwitáise náináidáanápínáwa càide iyúwacué píináidáanáwa. ² Níacáiná abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náináidacawa cayábacani nayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, iinási nacái, quéwa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nayáaca yáawami bànacalé, àicu iyacaná nacái, ipíchaná nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níai cuwáiná yéenáíwanáca. Cáaluca nayáaca iinási càmicáiná cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Càmitàacá manuú náináidacawa nawàwawa Wáiwacali ìwali. ³ Uwé, cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, iwàwacutá càmita cachàini iicáca yáawawa yéenasàiri íichawa, yái càmlírica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Yái iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmita iicáaní yéenasàiri iquínináwa, càmita nacái caná iwèni iicácani, iyúwa càmlíri yáalíawa nacái. Càita nacái yái càmlírica iyáa macái yàacàsi íiwitáaná iwàwacutá càmita itàaní báawéeri iyú ìwali yái wenàiwica iyéerica macái íiwitáaná, cayábacáiná Dios iicáca íiwitáise. ⁴ Péemì comparación: Canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba asìali yàasu wenàiwica ìwali. Cayábacaalí íiwacali iicáca yái íibaidacalési yàasu wenàiwica imànírica irí, càita nacái báawacaalí iicáca yái wawàsi yàasu wenàiwica imànírica, yácata íiwacali yàasu wawàsica, càmlírica pìasu wawàsi. Càita nacái canáca yéewaná pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Wáiwacali itàacái, Wáiwacali yàasu wenàiwicacáináni, càmlírica pìasu. Quéwa Wáiwacali yáalimá iyúudàaca yàasu wenàiwicawa imàníinápiná càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná.

⁵ Abénaméeyéi nacái náináidacawa máiníri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca áiba èeri íicha canánama. Quéwa áibanái wenàiwica naicáca macái èeri imanùbaca abédanamata. Iwàwacutá náalimáwanama náalíacawa machacàníri iyú càinácaalí Dios iwàwáaná namànica. ⁶ Cawinácaalí íináidéericawa máiníri cayábaca abé èeri macái semana imanùbaca, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Càita nacái cawinácaalí iiquéerica macái èeri imanùbaca abédanamata, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná. Cawinácaalí iyéerica macái yàacàsi íiwitáaná, càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios irí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa. Áiba wenàiwica càmita iyáa macái yàacàsi íiwitáaná ipíchaná iyáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá ídolo icàaluíniná, níai cuwáiná yéenáíwanáca. Càmicaalí iwàwa iyáaca iinási, yá càì imànica yàacaténá Wáiwacali icàaluíniná, yàaca nacái Dios irí cayábéeri iyáacalé ìwaliwa.

⁷ Wía yeebáidéeyéica Wáiwacaliwa, càmita wàya walípináwa, càmita nacái wéetáwa walípináwa. ⁸ Néese wía yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáiwa, idècunitàacá wàyaca cháì èeri irícu, yá wàyaca wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Càita nacái wéetácaalípináwa, yásí wéetácaawa càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. Iná idècunitàacá wàyaca cháì èeri irícu, càita nacái wéetápinácaalíwa, yá Wáiwacali yàasunáica wía mamáalàacata. ⁹ Wáiwacali yàasunáica wía, yácáiná Cristo yéetácatéwa, yáté nacái yèepùaca cáuca àniwa Náiwacalicaténáni níara yéetéeyéimicawa, nía nacái cáuyéica cháì èeri irícu.

¹⁰ Iná picá pitàaní báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Picá nacái caná iwèni piicácani. Iwàwacutáciná macáita wàacawa áibaalípiná wabàlùacaténáwa Dios íipunita yéewanápiná Dios icàlidaca waináwaná ìwali, càinácaalíte wamàníná, wáináidaca nacáiwa cháì èeri irícu. ¹¹ Wáalíacawa báisíiricatani, áiba profetacáiná itànàacaté yái tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

“Péemìacué cayábani, núumacáiná cáimiétacanéeri iyúni, núa Picuèrinácuéca Dios, macái wenàiwicanái ibàlùapinácawa yùulù iyúwa nuípunita, yá nàapináca nulí cayábéeriwa”,
 ímacaté yái Diosca. ¹² Iwàwacutápiná macáita wía wacàlidaca waináwaná ìwaliwa Dios irí, cànínacalíte wamàníná, wáináidaca nacáíwa cháí èeri irícu.

No hagas tropezar a tu hermano

¹³ Iná picácué watàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese píalimáidacué càmínápiná pimàni áiba wawàsi imàaquéeripiná áibanái imànica ibáyawanáwa. ¹⁴ Núa, yeebáidéerica Wáiwacali Jesús itàacái, núallácawa báisíri iyúcani càmita yáalimá casacàaca yàacàsi irínáamitawa, iná càmita báawa wayáacani. Quéwa áibacaalí wenàiwica casacàacaalí iicáca yái yàacàsica ídolo cuwáiná yéenáíwaná ìwalíse, yá casacàaca iríni, yái yàacàsica, iná báawaca iyáacani. ¹⁵ Quéwa áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái naicácaalí piyáaca yàacàsi casaquèerica naicáca ídolo ìwalíse, níai cuwáiná yéenáíwanáca, nadàbacaalí nacái nayáacani càide iyúwa pìyáaná piyáacaléwa, yá namànica nabáyawanáwa, achúma nacái nawàwa ìwalíse, nayúunáidacáiná Dios càmita iwàwa nayáaca iinási áibanái inuérimica nàacaténá cuwáiná icàaluíniná. Yá càmita pimàni cayábéeri, càmita nacái cáiníná piicáca áibanái. ¡Picá pimàni càiri wawàsi imàaquéerica áiba wenàiwica icaláacawa Dios itàacái íicha, piwàwacáiná piyáaca meedá áiba yàacàsi íiwitáaná! Picá piimáicha Cristo yéetácatéwa íichawalíná nacái. ¹⁶ Ewita càmícaníta báawa piríni yái wawàsica, càicáaníta càmita cayába pimànicani áibanáicaalí itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali ìwalíse yái pimàníríca. ¹⁷ Dios càmítaté imáida wía icùacaténá wía iyúwa yàasu wenàiwicanái yéewanápiná meedá wayáaca yàacàsi, wàira nacái càide iyúwa wawàwáaná. Néese Dios icùaca wía wàyacaténá machacànírí iyú, matuíbanáiri iyú nacái wáapichawáaca, casímáiri iyú nacái Espíritu Santo ìwalíse. ¹⁸ Cawinácaalí càì íibaidéerica Cristo irípiná, cayábaca Dios iicácani. Yá nacái áibanái wenàiwicanái iicáca cáimiétaquéri iyúni.

¹⁹ Dios iwàwacáiná càì wàyaca, iná wamànicué wáalimáanáta macái wachàini iyúwa wàyáanápiná matuíbanáiri iyú wáapichawáaca yéewanápiná wachàiniadaca wawàwawáaca, yéewacaténá cachàiníwanái mamáalàacata wáiwitáise canánama Wáiwacali ìwaliwa. ²⁰ Dios imàacaca yàacawa cayábéeri wawàsi péenásàiri iwàwaliculé, yái càmíríca cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iná picá pimàaca piyáacalé imáalàidaca yái cayábéerica Dios imàaquéerica péenásàiri iwàwaliculé. Báisíta masacàaca macái yàacàsi, quéwa abéericaalí wéená icaláacawa Dios íicha wayáacalé ìwalíse, yá wamànica wàacawa irí báawéeri. ²¹ Aiba wenàiwica imànicaalí ibáyawanáwa iicáciná piyáaca iinási, pìira nacái ìiracalési ipuúri, pimàni nacái áiba wawàsi, yá cayába cachàiníwanái pimàacacaalí píichawa macáita yái wawàsica, ipíchaná áiba wenàiwica imànica ibáyawanáwa, icaláacáichawa Dios íicha ìwalíse yái pimàníríca. ²² Píalíacaalíwa càmita pimàni pibáyawanáwa piyáacaalí iinási áibanái inuérimica yàacaténá ídolo icàaluíniná, yá cayábaca càì pínáidacawa abéerita Dios iicápiná, quéwa picá canùmasée pía ìwali áibanái yàacuése. Casímáica iwàwa cawinácaalí yáaliéerica càmita imàni wawàsi Dios iiquéerica báawéeri iyú. ²³ Quéwa áiba wenàiwica càmita yáalíawa cayába asáisí Dios imàacacaalí iyáaca áiba yàacàsi, ìira nacái. Néese iyáacaalí yái yàacàsica, yásí cabáyawanácani, càmíciná yáalíawa cayába iwàwalícuísewa asáisí Dios imàacacaalí iyáacani. Wamànicaalí wawàsi càmíríca wáalíawa cayába wawàwalícuísewa Dios imàacáaná wamànicani, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa.

15

Agrada a tu prójimo, no a ti mismo

¹ Abénaméeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitàacá náalíawa cayába, iná càmita máiní cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Uwé, wía yeebáidéeyéica tàì íiméeri

iyú, iwàwacutá wàidenàacani matuíbanáiri iyú càmicàalítàacá abénaméeyéi wenàiwica náalíawa macáita, wayúudàacaténá nía, níai cà míiyéica cachàini íiwitáise Wáiwacali ìwali. Iwàwacutá nacái càmita wamàni càide iyúwa wawàwáanáwa meedá, wasímáidáanápíná meedá wíawawa. ² Macáita wía iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná cachàinica náiwitáise Wáiwacali ìwali cachàiníwanái mamáalàacata. ³ Cristocáiná càmitaté imàni càide iyúwaté iwàwáaná isímáidáanápíná meedá yáawawa, néese imànicaté càide iyúwa áiba profeta itànàanáté tàacáisi Cristo inùmaliçuise. Cristo ímacaté Dios irí: “Níai icuíséeyéica íichawa pía báawéeri iyú, nadéca nacuísaca náichawa núa nacái”, ímacaté yái Cristoca. ⁴ Macái yái tàacáisi profetanái itànèericaté bàaluité Dios inùmaliçuise Dios imàacacaté natànàacani yéewáidacaténá wía. Yái tàacáisi yéewáidaca wía, ichàiniada nacái wawàwa wàidenàacaténá wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú cachàiníwanái, àta wàanàacatalépináta chènuniré. ⁵⁻⁶ Yá nusutáca Dios íicha pirípinácué, yái iyúudèerica wàidenàaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú, ichàiniadéerica nacái wawàwa. Nusutácué Dios íicha pirípiná iyúudàanápínácué pìyaca matuíbanáiwaca píapichawáaca, càide iyúwaté Cristo Jesús iyáaná, yéewanápinácué pìaca Dios irí cayábéeri abédanamata càide iyúwa wenàiwicanái icántàacaalí abédanamata macáita namanùbaca iyúwa, pìacaténácué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica.

El evangelio es anunciado a los no judíos

⁷ Iná iwàwacutácué piicáyacacawa iyúwa abémisana éwita abénaméeyéi càmicáanítàacá náalíawa macáita, Cristocáiná yeedácatécué pía yàasunáipínáwa, macáitacué pía, yéewacaténá macáita náalíacawa máini cachàinica Dios, nàanápíná irí cayábéeri. ⁸ Nuwàwacué nucàlidaca piríni Cristo yàanàacaté chènuníise iyúudàacaténá judíonái. Càité Cristo imànica càide iyúwaté Dios icàlidáaná wàawirináimi iríni cáimiétacanéeri iyú. Càité Cristo imànica yáasáidacaténá Dios imànica machacàníiri iyúni càide iyúwa icàlidáaná wenàiwicanái iríni cáimiétacanéeri iyú. ⁹ Cristo yàanàacaté yéewacaténá cà míiyéi judío nacái nàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái Dios iicáanáca wenàiwicanái ipualé. Càité profetanái itànàaca tàacáisi Cristo íméericaté Dios irí. Cristo ímacaté:

“Iná nùapíná pirí cayábéeriwa cà míiyéica israelita yàacuésemi, nucántàapíná nacái píipidená ìwaliwa nucàlidacaténá piináwaná ìwali cáimiétaquéri iyú”, ímacaté yái Cristoca. ¹⁰ Càita nacái profeta Moisés itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Moisés ímacaté:

“¡Píacué cà míiyéica israelita, casímáicué piwàwa israelitanái yáapicha, Dios yàasu wenàiwicanáica!”

ímacaté yái Moisésca. ¹¹ Aiba profeta nacái itànàacaté tàacáisi Dios inùmaliçuise. Yaté ímaca:

“¡Píacué Wacuèriná Dios irí cayábéeri, macáitacué pía cà míiyéica israelita!”

ímacaté yái profetaca. ¹² Profeta Isaías itànàacaté nacái tàacáisi Dios inùmaliçuise. Isaías ímacaté:

“Isaí ìiri rey David itaquénáinámi nàyaca siùcade iyúwa àicumi yùuquériwa, càmicáiná cachàini nía. Quéwa càide iyúwa wàlisà àicu achúméri ibacácaalíwa àicu ipìchu yèewíise, idàwinàacaténáwa wàlisà iyú àniwa, càita nacái abéeri rey David itaquérinámi imichàapínácawa icùacaténá cà míiyéi israelita, yásí neebáidapíná itàacáíwa”,

ímacaté yái Isaíasca, icàlidacaténaté Cristo icùanápínaté cà míiyéi israelita.

¹³ Nusutácué Dios íicha pirípinácué yái imàaquéerica manuíca wáináidaca wawàwawa ìwali. Nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué casímáica piwàwa manuísíwata, matuíbanáicaténácué píiwitáise, píacué yeebáidéeyéica itàacái. Nusutáca Dios íicha imàacáanápínácué manuíca píináidaca piwàwawa ìwali manuísíwata, Espíritu Santo ichàini iyú.

¹⁴ Píacué nuénánaica, núaliacawa máini cayábacuéca píiwitáise, máini cáaliacáiyéicuéca nacái pía, píaliacué nacái càinácaalí iwàwacutáanácué plàlàayacacawa éeréeri iyú. ¹⁵ Quéwa nudéca nutànàacuéca pírí yái cuyàlutaca núcàlidacaténácué pírí abénaméeyéi wawàsi ìwali machacànìiri iyú, macàaluínináta, ipíchanácué piimáichaca nía. Nudéca càì numànicani Dios imànicáináté nulí cayábéeri mawèníiri iyú imàacáanápíná nuíbaidaca Jesucristo irípiná. ¹⁶ Dios idéca ichùullaca nuíbaidáanápíná Jesucristo irí nuyúudàacaténá càmlíyéi judío. Nuíbaidaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote imàacacaalí ofrenda Dios irí. Núcàlidaca càmlíyéi judío iríni, yái Dios itàacáica ímérica Jesucristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica núcàlidéerica nalí, càica níade iyúwa nùasu ofrenda numàaquéerica Dios irí. Casímáica Dios iicáca nía Espíritu Santocáiná idéca masacàaca imànica náiwitáise, íná Dios iicáca nía iyúwa cayábéeri ofrenda, mabayawanéeri nacái.

¹⁷ Cristo Jesús idéca iyúudàaca núa, yái Cristo Jesús nuebáidéerica itàacái. Cristo iyúudàacáiná núa, íná càmlíyéi judío nadéca neebáidaca itàacái; yá máini casímáica nuwàwa siùcade ìwalíise yái nuíbaidacaléca Dios irípiná. ¹⁸ Canácatáita nuwàwa núcàlidaca nuináwanáwa canùmaséeri iyú, néese nuwàwacáita núcàlidaca Cristo iináwaná ìwali, càinácaalí cayábéeri wawàsi Cristo imàníríca nuíbaidacalé ìwalíise, nùasu tàacáisi ìwalíise nacái, iwènúadacaténá càmlíyéi judío íiwitáise neebáidacaténá Dios itàacái. ¹⁹ Neebáidaca Cristo itàacái naicácináté numànica Dios ichàini iyú yái càmlíríca wenàiwica idé imànica. Càité Cristo imáidaca nía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios yàatanáiséerica. Càita nudéca numàalàidaca núcàlidaca nalíni yái tàacáisica ímérica Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nudéca núcàlidacani Jerusalén ìyacàlená mìnánái irí, nalí nacái iyéeyéica áiba cáli íinata canánama, àta nùanàacatalétaté Iliria yàasu cáli néré. ²⁰ Càité núalimáidaca macái nuchàini iyúwa núcàlidáanápínáté nalíni alé càmicatalécaté néemiàtécáwa Cristo iináwaná ìwali náaliacaténáwa Cristo iwàwaca iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté nuwàwa nuéwáidaca wenàiwica alé áibanái yéewáidacatalécaté nía Cristo ìwali, nuwàwacáináté núcàlidaca abéta nalíni, cawinácaalí càmlíyéicaté yéemiàcáwa Cristo iináwaná ìwali. ²¹ Càita núcàlidaca nalíni numànicaténá càide iyúwaté áiba profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Profeta itànàacaté wenàiwicanái néemiàanápínáté Cristo iináwaná ìwali: “Níai càmlíyéicaté yéemiàcáwa iináwaná ìwali, náaliapínaca ìwali; yá néemiàpínaca iináwaná ìwali, yái càmlíricaté néemiàcáwa”, íimacaté yái profetaca.

Pablo piensa ir a Roma

²² Manùba yàawiría máadainí nuwàwacaté nupáchiacuéca pía, quéwa càmitaté núalimá máinicáináté càulenáca núa nuèpunicáinátéwa núcàlidaca Cristo iináwaná ìwali. ²³ Quéwa nudéca numàalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Dios irípiná cháì áiba cáli íinata, íná yéewa nupáchiapínácuéca píawa càide iyúwaté nuwàwáaná numànica madécaná camuí. ²⁴ Nuínáidacawa núalimáanápíná nupáchiacuéca pía nùapínacaalíwa España yàasu cáli nérépináwa. Néese idécanáami nupáchiacuéca pía casímáiri iyú malééná èeripíná, yá nusutácué píicha wawàsi piyúudàanápínácué núa nùacaténáwa España yàasu cáli nérépináwa. ²⁵ Quéwa siùcade nùacáwacawa Jerusalén ìyacàlená nérépináwa nutécaténá nalí plata, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Nutépiná nalí plata néré áibanáicáiná wéénánái càmlíyéi judío, Macedonia yàasu cáli néeséeyéi, Acaya yàasu cáli néeséeyéi nacái, nadéca namàacaca plata ofrenda iyú nabànùacaténá nalíni níara wéénánái judío catúulécanéeyéica iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená néré. ²⁷ Nadéca nàwacáidaca plata casímáicáiná nawàwa nayúudàanápíná judíonái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata ichùulìericaté nàwacáidáanápíná plata. Néese nadéca namànica cayábéeri, níacáiná càmlíyéi judío imawènlaca judíonái íicha cayábéeri. Quéecháwanáimi judíonái neebáidacaté Jesucristo itàacái, néese nàacatéwa núcàlidáanápíná càmlíyéi judíonái iríni.

Càité judíonái iwacùacaté yái cayábéeri wawàsica càmiyéi judío irí, nayúudàacaténa càmiyéi judío íiwitáise. Iná càmiyéi judío imawèniaca judíonái íicha cayábéeri, iná siùcade iwàwacutá càmiyéi judío iyúudàaca judíonái nàasu wawàsi iyúwa èeri irìcuírìca, níara judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càipiná càmiyéi judío iwacùaca cayábéeri wawàsi judíonái iríwa, yái plataca iyúudèeripináca judíonái. ²⁸ Iná nudécanáami numáalàidaca numànica yái wawàsica nùanápíná nali yái ofrendaca, yásí nùacawa España yàasu cáli nérépináwa, yá nupáchiapínacué píawa nùwaliwa ipíchawáise nùacawa España yàasu cáli nérépiná. ²⁹ Núalíacawa cayába nùapínacaalícuéwa pìatalé, yá Cristo imànipíná nulí cayábéeri manuísíwata.

³⁰ Píacué nuénánáica, núalíacawa cáininácuéca piicáca Wáiwacali Jesucristo, núalíaca nacáíwa Espíritu Santo idéca imàacaca cáinináca waicáyacacawa. Iná nusutácué pícha wawàsi manuísíwata pisutáanápínacué nulí Dios piyúudàacaténaqué numànica ùwicái Satanás íipunita. ³¹ Pisutácué Dios íicha nulípiná icùanápíná núa náicha abénaméeyéica càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái iyéeyéica Judea yàasu cáli ínata. Pisutácué nacái Dios íicha yéewanápíná casíimáiri iyúca wéénánái judíonái Jerusalén iyacàlená mìnánái needáca naliwa yái ofrendaca nutéeripínáca nali. ³² Pisutácué Dios íicha nulípiná imàacáanápínacué nùacawa pìatalé casíimáiri iyú, Dios iwàwacaalí càì numànica, nuicácaténacué pía, wachàiniadacaténa wawàwawáaca. ³³ Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínacué macáita piyaca matuíbanáiri iyú. Báisíta, amén.

16

Saludos personales

¹ Siùcade nucàlidacué pirí wéénásàatúa Febe iináwaná ìwali, cayábéechúa íiwitáise, yeebáidéechúa Jesucristo itàacái. Udéca úbaidaca Dios irípiná nèewiré níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Cencrea iyacàlená irìcu. ² Pitàidacué úa cayába Wáiwacali íipidená ìwali iyúwa péénásàatúacué, peedácaténacué pìataléwa úa, càide iyúwa iwàwacutáaná wamànica wéénánái iríwa, cawínacaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Piyúudàacué nacái úa càirínacaalí wawàsi umáapuèri, uyúudàacáiná madécaná wéénánáiwa, nùacáaníta nacái.

³ Nuwàwali nacái úara Prisca, ùacawéeri Aquila nacái, níara yàacawéeridéeyéicaté núa wáibaidacaalíté Cristo Jesús irípiná. ⁴ Achúmacaté néetácawa nawasàacaténa núa áibanái íicha iwàwéeyéicaté inúaca núa. Iná nùaca nali cayábéeri, càita nacái macáita wéénánái càmiyéica judío nàaca nali cayábéeri, níara wéénánái iyéeyéica yacalé imanùbaca, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càita nacái nuwàwali wéénánái alé ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto nacapèe irìcu, yái nacapèeca Prisca, Aquila nacái. Nuwàwali nùacawéerináwa cáininéerica nuicáca íipidenéeri Epenetoca. Yái Epenetoca, yácata idàbáanéeri wenàiwica yeebáidéericaté Cristo itàacái Asia yàasu cáli néeni. ⁶ Nuwàwali nacái María, íibaidéechúaca cachàiníiri iyú Dios irípiná pèewi. ⁷ Nuwàwali Andrónico, Junias nacái, nùasu cáli néeséeyéica. Nàyacaté núapicha presoíyéi ibànalìcu. Apóstolca núa, caináwanéeyéica, namànicáiná cayábéeri manuísíwata. Neebáidacaté Cristo itàacái nupíchawáise.

⁸ Nuwàwali Ampliato, nùacawéeriná cáininéerica nuicáca yeebáidéerica Wáiwacali itàacái. ⁹ Nuwàwali nacái Urbano, wàacawéeriná íibaidéerica wáapicha Cristo irípiná. Nuwàwali nacái yáara cáininéerica nuicáca Estaquis. ¹⁰ Nuwàwali nacái Apeles yáasáidéericaté manùbàawiría yeebáidaca Cristo itàacái tàì íiméeri iyú yùuwichàacaalítéwa Cristo irípiná. Nuwàwali nacái Aristóbulo yéénánái. ¹¹ Nuwàwali nacái nùasu cáli néeséeri íipidenéerica Herodión, Narciso yéénánái nacái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. ¹² Nuwàwali nacái úara Trifena, úa nacái Trifosa, níara inanái íibaidéeyéica Wáiwacali irípiná. Nuwàwali nacái úara cáininéechúaca waicáca wéénásàatúa Pérsidaca, íibaidéechúaca cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ¹³ Nuwàwali Rufo yeebáidéerica Wáiwacali itàacái cayábéeri iyú.

Nuwàwali nacái yáatúa imàníchúacaté nulí cayábéeri càide iyúwa núatúasiwa. ¹⁴ Nuwàwali nacái níara asìanáica Asíncrito, Flegonte nacái, Hermes nacái, Patrobas nacái, Hermas nacái, nía nacái wéenánái ìyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Nuwàwali nacái yáara Filólogo, úara Julia nacái, yái Nereo nacái, yéenasàatúa nacái, Olimpás nacái, macáita nacái ìyéeyéica náapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁶ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. Macáita yeebáidéeyéica Cristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa imànica culto yàcalé imanùbaca, nawàwalicuéca pía.

¹⁷ Píacué nuénánáica, piicácué píichawa cayába cawinácaalí icàlidéeyéicuéca pirí áiba tàacáisi càmíricuéca imàaca abédanamata píiwitáise píapichawáaca, imàaquéericué nacái piseríacawa píichawáaca. Nawàwacué náalimáidaca pía, pimànínapinácué pibáyawanáwa, pitàanícáténácué pìwaliwáaca báawéeri iyú. Piicácué píichawa nía, càmíciná namàni càide iyúwa ìimáaná yái tàacáisica péewáidéericatécuéwa ìwali. Píacuéwa náicha. ¹⁸ Iwàwacutácué pìacawa náicha càmíciná náibaida Wáiwacali Jesucristo irípiná. Néese náibaidacáita nasíimáidacáténá níawawa meedá. Nàaca wenàiwica icàaluíniná, natàanica éeréeri iyú, cayábéeri tàacáisi iyúca nacái casíimáiri wenàiwica yéemíaca. Càita natàanica nachiwáidacáténá wenàiwica bàsabàséeyéica ìiwita, càmíiyéica yáalíawa cayába báisiiri tàacáisi ìwali. ¹⁹ Ata alénácaalí nùacawa, yá macáita náalíacuéca piínáwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái, íná casíimáica nuwàwa. Nuwàwacué cáallácaica pía pimànínapiná cayábéeri mamáalàacata, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa.

²⁰ Pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, càmicaalícué nacái peebáida cachìwéeyéi itàacái, yásí yái Dios imàaquéerica wáyaca matuúbanáiri iyú iyúudàapinácué pimawènladaca píichawa Satanás, machawàacacáténácué píichani, càide iyúwa àapimi pìabàli yáapiré. Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínapinácué pirí cayábéeri.

²¹ Timoteoca, yái nùacawéerináca cháí íbaidéerica núapicha Dios irípiná, iwàwalicuéca pía. Níái nùasu cáli néeséeyéi Lucio, Jasón nacái, Sosípater nacái ìyéeyéica cháí núapicha, nawàwalicuéca pía.

²² Núa, Tercio, nutànàaca yái cuyàlutaca Pablo irípiná, nuwàwalicué pía Wáiwacali ípidená ìwali, weebáidacáiná itàacái.

²³ Gayo nacái iwàwalicué pía, yái nùyéerica icapèe irícu, núa Pabloca. Yái Gayoca imàaquéerica nacái icapèewa nàwacáidáyacacáténáwa namànica culto macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Erasto iwàwalicué nacái pía, yái icuèrica gobierno yàasu plata cháí yàcalé irícu. Wéenasàiri Cuarto iwàwalicué nacái pía. ²⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínapinácué pirí cayábéeri canánama. Báisíta, amén.

Alabanza final

²⁵ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái yáaliméericuéca dàalanamaca imànica pía, pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi ìimáaná, yái tàacáisi núcàlidéerica wenàiwicanái irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Dàalanama Dios imànipinácué píawa pimànicaalícué càide iyúwa tàacáisi ìimáaná nuéwáidéerica iyú wenàiwica Jesucristo iináwaná ìwali. Yá núcàlidaca nalíni cànácaalíté Dios íináidáanáwa iwàwacutáanápínaté wamànica. Dios idéca yáasáidaca walíni yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha bàaluitésíwa ipíchawáiseté idàbaca èeri. ²⁶ Quéwa siùcáisede Dios imàacaca wáallíacawa, waléecaalí tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalícuíse. Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yái Dios càmírica imáalàawa. Yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha icàlidaca cànácaalíté Dios íináidáanáwa imànínapináté. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica macái cáli néeséeyéi yéemíaca yái tàacáisi Dios ibèericaté náicha. Siùcade Dios imàacaca wenàiwica yeebáidacani.

²⁷ ¡Iyaca abéerita Dios, canáca íicha áiba cáallácairi, íná wàacué irí cayábéeri càiripináta Jesucristo ìwalíise! Báisíta, amén.

1 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nutànàacué pirí cuyàluta. Dios idéca imáidaca núa nuíbaidacaténá Jesucristo irípiná iyúwa apóstol, Jesucristo ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanái irí. Yái wéenàsàiri Sóstenes yeebáidéerica Jesucristo itàacái iyaca nacái núapicha cháí. Yá Sóstenes itànàacuéca pirí núapichani, yái cuyàlutaca. ² Nutànàacué pirí cuyàluta píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iyéeyéica Corinto iyacàlená irìcu. Peebáidacáinácué Cristo Jesús itàacái, íná pìyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá nacái Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise yàasunáicaténácué pía, ílbaidéeyéipiná abéerita Dios irípiná. Dios idéca imáidacuéca pía yàasunáipináwa, náapicha macáita wenàiwica isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo ícha macái cáli íinata, yái Wáiwacali, Náiwacali nacái. ³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, namàacáanápinácué pìyaca matuíbanáiri iyú.

Bendiciones por medio de Cristo

⁴ Nùaca cayábéeri Dios irí pìwalicué mamáalàacata Dioscáiná idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú Cristo Jesús ìwalíise, yái pìyéericuéca abédanamata yáapicha. ⁵ Piyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha, íná Dios idéca càasuca imànicuéca pía madécaná chàinisi chènuníiséeri iyú. Iná yéewa píalimácué picàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri iyú. Píalíacué nacáíwa cayába ìwali yái tàacáisi báisíríca. ⁶ Càita peebáidacuéca tàì íméeri iyú yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali. Peebáidacuéca Cristo itàacái, íná yéewa pìyacuéca siùcade machacàníiri iyú Dios iicápiná. Càita píasáidacuéca báisírícani, yái tàacáisica. ⁷ Iná canáta pimáapuèricuéca chàinisica quiríta Dios néeséeri idècunitàacá picùacuéca Wáiwacali Jesucristo yàanàaca àniwa. ⁸ Yá Dios ichàiniadapínácué piwàwawa peebáidacaténácué itàacái àta èeri imáalàacatalépinátawa yéewanápiná canáta yéewanácué nacháawàaca pía Wáiwacali Jesucristo yàanàacaalí àniwa. ⁹ Dios imàni càiripináta càide iyúwa icàlidáaná. Yá idéca imáidacuéca pía yàasu wenàiwicapínáwa pìyacaténácué abédanamata Dios Iiri yáapicha, yái Wáiwacali Jesucristoca.

Divisiones en la iglesia

¹⁰ Píacué nuénánáica, nusutácué píicha manuísíwata Wáiwacali Jesucristo ípidená ìwali yàasu wenàiwicacáinácué pía, abédanamacué pimànica píiwitáisewa; picácué quirínama piseríaca píichawáaca. Abédanamacué píiwitáise canánama píapichawáaca, abéeri íiwitáisesi iyúta. ¹¹ Càicuéca núumaca pirí, píacué nuénánáica, níacáiná Cloé uénánái nacàlidaca nulíni picuísáyacáanásacuéwa pìyaca. ¹² Nuémìlacuéca piináwaná ìwali abénaméeyéi péená íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píichacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Apolos yéewáidacalé píichacué”; càita nacái áibanái náimaca: “Núacata Pedro yéewáidacalé píichacué”; áibanái nacái íima: “Núacata Cristo yéewáidacalé píichacué”, càì náimaca. ¹³ Quéwa abéericata yái Cristoca, càmíirita wáalimá waseríacani, wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irìcu. Canáca yéewaná waseríaca Cristo iiná. Iná báawéeriquéi piseríanácuéca píichawáaca. Núa nacái, Pablo, càmítaté nuétáwa píichawalínácué pibáyawaná ìwalíise. Càmítatécué nacái pibautizáwa nuípidená ìwali. Iná báawéeriquéi picàlidáanácuéca pìwaliwáaca nuéwáidacalécuéca pía áibanái ícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁴ ¡Nùaca Dios irí cayábéeri canácáinaté nubautizéerica péenácuéca, ipíchanácué píimaca pìwaliwa nuéwáidacalécuéca pía áibanái ícha! Níawamita Crispo, Gayo, níai nubautizéeyéicaté nùyacaalítécué píapicha. ¹⁵ Iná caná yéewaná náimaca nabautizáanásawa nuípidená ìwali. ¹⁶ Quéwa nubautizátaté nacái

Estéfanos yéénánái, quéwa càmita núalimá nuwàwalica asáisi nubautizácaalíté áibanái. ¹⁷ Càmicáináté Cristo ibànùacué núa pìyacàle néré nubautizáanápíná madécaná wenàiwica. Néese Cristo idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni Cristo iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa càmita nucàlida cayábanaméeri tàacáisi iyúni càide iyúwa casímáiná èeri mìnánái yéemìlaca càmiyéica yeebáida Dios itàacái. Càmita nuwàwa nucàlidacani èeri mìnánái yáaliacái iyú, ipíchanácué wenàiwicanái iimáichaca abéerita yái Cristo yéetáanácawa iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yái Cristo yéetéricatéwa cruz ìwali wáichawalíná.

Cristo, poder y sabiduría de Dios

¹⁸ Wacàlidaca wèepunícawa yái tàacáisica: Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali, íná yéewa yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Aibanái yèeyéipínacawa in-fierno iriculé néemìlacaalí yái tàacáisica, yá naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái, náimaca càmitasa yéewa cáiwitáiséeyéi yeebáidacani. Quéwa wía Cristo iwasèeyéipíná Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wéemìlaca cáaliacáiri iyúni, yái tàacáisica, wáaliacáináwa weebáidacaalí yái tàacáisi Cristo ìwali, yásí Dios iwàlìsàidaca wáiwitáise cayábéeri iyú ìiwitáise cachàiníiri iyúwa. ¹⁹ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Yá numáalàidapíná náicha náaliacái, níái íináidéeyéicawa cáaliacáica nuícha nía, cayábéeyéi nacái iicáca èeri mìnánái yáaliacái. Càipíná nacái núasáidaca càmita báisi náaliacawa”, íimaca yái Diosca.

²⁰ Iná canáca iwèni meedá yái náaliacáica, níái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Dios, éwita náináidacáanítawa cáaliacáica nía, néewáida nacái áibanái, náalía nacái natàanica èeri yàasu wawàsi ìwali. ¡Dios idéca yáasáidaca canáca iwèni meedá yái èeri mìnánái yáaliacáica càmiyéica yeebáida Dios! ²¹ Máini cáaliacáica Dios áibanái íicha canánama. Dios íináidacatéwa càminápináté imàaca èeri mìnánái yáaliacawa ìwali náaliacái iyúwa. Néese Dios íináidacatéwa iwasàanápínáté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, ìwalìse yái weebáidáanaca tàacáisi íiméerica Cristo yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Cristo, caná iwèni naicáca yái tàacáisica.

²² Abénaméeyéi judío náimaca neebáidáanápínása Cristo itàacái naicácaalí wamànica áiba wawàsi càmiirica wenàiwica idé imànica wáasáidacaténá wadèniaca Dios ichàini chènuníiséeri. Nía nacái càmiyéica judío, caná iwèni naicáca yái tàacáisica càmicáiná iya abédanamata náaliacái yáapicha, yái èeri mìnánái yáaliacáica. ²³ Quéwa wacàlidaca yái tàacáisica: Yái Jesucristoca, yácata Mesías, Dios ibànùericaté icùacaténáté judiónái. Néese yái Mesíasca yéetácatéwa wáichawalíná cruz ìwali. Judiónái yéemìlacaalí yái tàacáisica, càmita nawàwa neebáidacani. Nía nacái càmiyéica judío néemìlacaalí yái tàacáisica, yá caná iwèni naicácani iyúwa máiwitáiséeyéi itàacái. ²⁴ Quéwa wía Dios imáidéeyéica yàasunáipínáwa, judíocaalí wía, càita nacái càmicaalí judío wía, weebáidaca yái Mesíasca, íipidenéerica Cristo, yéetéricatéwa cruz ìwali, wáaliacáináwa Cristo idèniaca Dios ichàini manuiri, idèni nacái Dios yáaliacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁵ Dios ibànùacaalíté Cristo yéetácaténáwa wáichawalíná, yaté caná iwèni èeri mìnánái iicáca yái Dios imànírica, quéwa Dios imànicaté máini cáaliacáiri iyú macái èeri mìnánái yáaliacái íicha. Naicácaté Cristo iyúwa machawàaquéeri wenàiwica, yéetácaínátéwa máini báawéeri iyú cruz ìwali, quéwa wáaliacawa Cristo yáasáidacaté iyaca walí Dios ichàini máiníiri manuica macái èeri mìnánái ichàini íicha. ²⁶ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica Dios imáidacatécué pía yàasunáipínáwa nàyacaalítécué pèewi máisibáwanáita cáaliacáiri èeri mìnánái ìiwitáise iyú, máisibáwanái péenácué nacái ichùulièyéicaté áibanái wenàiwica, càitacué nacái pisèenáimi càmitaté máini càasuca nía, càmita nacái máini cachàinica nía cháí èeri irícu. ²⁷ Aibanái èeri mìnánái càmiyéi yeebáida Dios naicácuéca pía iyúwa máiwitáiséeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipínáwa ibáiniadacaténá wenàiwica íináidéeyéicawa cáaliacáica nía áibanái íicha canánama. Càita nacái èeri mìnánái iicácuéca pía iyúwa machawàaquéeyéi, quéwa Dios yeedácatécué pía yàasunáipínáwa ibáiniadacaténá wenàiwica cachàiníyéica

iicáca yáawawa. ²⁸ Dios yeedácatécué pía yàasunáipináwa, píacué áibanái iiqueeyéica iyúwa báawéeyéica meedá, iyúwa canéeyéica iwèni nacái, iyúwa càmiyéica máini cachàini cháì èeri irìcu, iyúwa wawàsi càmirica iya. Càita Dios yeedácatécué pía yàasáidacaténá caná iwèni iicáca èeri mìnánái ichàini, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái ícha canánama. ²⁹ Iná canáca yéewaná cachàinica wenàiwica iicáca yáawawa Dios yàacuésemi, ibatàa abéeripiná. ³⁰ Quéwa Dios idéca imàacacué pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Dios imàaca nacái Cristo yàasáidaca walí Dios íiwitáise cáaliacáiri. Dios nacái mabáyawanáca iicáca wía ìwalíise yái Cristo yéetánácawa wáichawalíná. Cristo nacái masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná ícha yéewacaténá wáibaidaca abéerita Dios irípiná, iwasàaca nacái wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³¹ Iná canáca yéewaná cachàinica waicáca wíawawa. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Picá picàlida piináwaná ìwaliwa máinícasa cayábéerica pía áibanái iicácaténá pía cáimiétaquéeri iyú; néese picàlida Wáiwacali iináwaná ìwali, macáita yái cayábéerica Wáiwacali imànírira pirí, yéewacaténá áibanái iicáca Wáiwacali cáimiétaquéeri iyú”, íimaca yái Dios itàacáica.

2

El mensaje de Cristo crucificado

¹ Quéwacué nuénánái bàaluité nùanàacaalítécué pìatalé, nucàlidacatécué pirí yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha; siùcáisede Dios imàacaca wacàlidacuéca piríni, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càmitaté nucàlidacué piríni càulenéri tàacáisi iyú, càmita iyú nacái yái èeri mìnánái yáaliacáica càmiyéica yeebáida Dios. ² Néeseté nùyacaalítécué píapicha, yaté nuínáidacawa nucàlidáanápínacué pirí abéerita Jesucristo iináwaná ìwali, abéerita yái tàacáisi íiméerica Jesucristo yéetacatéwa cruz ìwali wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ³ Càmitaté nucàlidacué piríni nuchàini iyúwa núaliacáinátéwa nuwàwacutáca Dios iyúudàaca núa. Nutatácatéwa nucalùniwa Dios iicá máiníacáináté nuwàwaca numànica macáita càide iyúwaté Dios ichùulianá núa. ⁴ Nutàanícaalíté píapichacué, nucàlidacaalíté nacái pirí yái tàacásica, càmitaté nuwàwa nuchìwáidacuéca pía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú, nuwènúadacaténaté píiwitáise. Néese, Espíritu Santoquéi iwènúadéericatécué píiwitáise Dios ichàini iyú peebáidacaténaté Jesucristo itàacái. ⁵ Càité Dios imàacaca nucàlidacuéca piríni yéewacaténá macáita náaliacawa càmitacué yáalimá èeri mìnánái yáaliacái iwènúadaca píiwitáise Dios irípiná, néese abéericata Dios ichàini idéca imàacacué peebáidaca Jesucristo.

Dios se da a conocer por medio de su Espíritu

⁶ Quéwa wacàlidaca tàacáisi yàasáidéerica Dios yáaliacái wenàiwicanái irí wàyacaalí wenàiwicanái yáapicha yeebáidéeyéica Jesucristo tàì íiméeri iyú. Quéwa yái yáaliacáisi wacàlidéerica iyú nalíni, càmiricata èeri mìnánái yáaliacái, níai càmiyéica yeebáida Dios, càmiricata nacái náaliacái níai icuèyéica yái èeriquéi, imáalèeripinácawa mesúnamáita. ⁷ Néese wacàlidaca nalí tàacáisi yàasáidéerica nalí Dios yáaliacái, yái tàacáisi Dios ibèericaté èeri mìnánái ícha. Bàaluité ipíchawáiseté Dios idàbaca èeriquéi, néenialíté Dios ínáidacawa imàacáanápínaté wàyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéri iyú, icànéeyéipináca mèlumèluíri iyú nacái, wacàcaténá yáapicha macáita. Quéwa, quéechatécáwa càmitaté Dios icàlida wenàiwicanái iríni. ⁸ Níara èeri mìnánái icuèrinánáica inuéyéicaté Wáiwacali cruz ìwali, càmitaté náaliawa Dios ínáidacatéwa imànínápínaté walí cayábéeri. Náaliacaalítéwa ìwalitá, yá càmitaté nanúa Wáiwacalitá, yái máinírira cáimiétacanáca, cachàinírira nacái íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré, icuèrica macáita Dios yáapicha. ⁹ Quéwa Dios idéca imàacaca wáaliacawa ìwali yái cayábéerica imàníriripináca walí. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica:

“Dios idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri wawàsi, níai cáininéeyéica iicáca Dios, yái cayábéeri wawàsi càmiricáwaca wenàiwica iicá, càmiricáwaca nacái néemla iináwaná ìwali, yá nacái càmiricáwaca náináidawa ìwali”,

íimaca yái Dios itàacáica. ¹⁰ Yácata wawàsi Dios imàaquéerica Espíritu Santo yéewáidaca wía ìwali, yácáiná Espíritu Santo yáalíaca Dios íiwitáise ìwali macáita, àta càinácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalícuísewa nacái, yái càmirica áiba yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná.

¹¹ Canáca áiba wenàiwica yáaliériwa càinácaalí áiba wenàiwica íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Abéericata yái wenàiwica yáaliéricawa càinácaalí íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Càita nacái abéericata Espíritu Santo yái yáaliéricawa càinácaalí Dios íináidáanáwa iwàwalícuísewa. ¹² Dios càmitaté ibànua wawàwalículé áiba wenàiwica íiwitáise, néese ibànùacaté walí Espíritu Santo yéewacaténá Dios íiwitáise iyaca wawàwalícu, yéewanápiná wáaliacawa ìwali yái wawàsi cayábanaméerica Dios yèerica walí. ¹³ Wéewáidacué pía píaliacaténácué ìwali yái cayábéerica Dios imàníríca walí, yá wacàlidacuéca piríni càide iyúwa Espíritu Santo yéewáidáaná wía, yái Espíritu Dios néeséerica. Càmitacué wacàlida piríni èeri mìnánái yáaliacái iyú yái néewáidéericawa ìwali cháí èeri írícu. Néese wacàlidacué piríni píaliacaténácuéwa Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáanácué íimaca pirí, píacué idènièyéica iwàwalícuwa yái Espíritu Santo.

¹⁴ Aibanái càmiyéica idènià Espíritu Santo nawàwalícuwa, càmita neebáida iyúwa Espíritu Santo Dios néeséeri yéewáidáaná wía, caná iwènicáiná naicáca Espíritu Santo yàasu tàacáisi. Càmita nacái náalía néemíaca càinácaalí íimáaná, níacáiná níawamita cawinácaalí idènièyéica Espíritu Santo iwàwalícuwa, níata yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná yái Espíritu Santo yàasu tàacáisica. ¹⁵ Quéwa wía idènièyéica Espíritu Santo iwàwalícuwa wáaliaca cayábéeri ìwali báawéeri íichaná. Canáca yéewaná èeri mìnánái nayúunáidaca wáináidacawa máiwitáiséeri iyú wawàwalícuísewa. ¹⁶ Càulenáca náichani, yái iyúwa wáináidáanáwa càmicáiná nadènià Cristo íiwitáise càide iyúwa wadèniáná. Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Canáca wenàiwica yáaliériwa càinácaalí Wáiwacali íináidáanáwa iwàwalícuísewa. Eeri mìnánái nacái càmita náalimá nàalàaca Wáiwacali nacàlidacaténá íríni càinácaalí iwàwacutáanápiná imànica”, càì íimaca. Quéwa wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, wíata yáaliáwa ìwali yái Cristo íináidáanácawa iwàwalícuísewa wadèniacáiná Cristo íiwitáise.

3

Compañeros de trabajo al servicio de Dios

¹ Néeni, píacué nuénánáica, ¿cánácué càmitàacá pibatàa Espíritu Santo yéewáidaca pía? ¿Cánácué píináidawa mamáalàacata iyúwa èeri mìnánái canéeyéica írí Espíritu Santo? Iná càmitaté núalimá nuéwáidacuéca pía càulenéeri tàacáisi iyú Cristo ìwali, néeseté iwàwacutácué nuéwáidaca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa sùmanáicaalícué pía, càmiyéica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná, yái càulenéeri tàacáisica. ² Nuéwáidacatécué pía éeréeri iyú càide iyúwa nàacaalí quírasì ìiraca ìinisi càmicáiná yáalimá iyáaca íinási. Nuéwáidacatécué pía màulenéeri tàacáisi iyú, càmicáinácué píalía péemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica. ¿Siùca nacáide mamáalàacata càmitacué píalía péemíacani! ³ ¿Càmitacué píalía péemíaca càinácaalí càulenéeri tàacáisi íimáaná pidèniacáinácué èeri mìnánái íiwitáise mamáalàacata! Núalíacawa báawacuéca piicáyacacawa píasu cawèníiri ìwalísewáaca, báawacué nacái piicáyacacawa macáicáiná péenácué iwàwaca áibanái iicácani iyúwa cachàiníiri áibanái íicha canánama ichùulíacaténácué pía macáita. Iná picuísáyacacacawa píyaca nacái, píseríacuéca píichawáaca nacái. Iná pidèniacuéca mamáalàacata èeri mìnánái íiwitáise, mamáalàacata nacái pimànicuéca píacawa càide iyúwa èeri mìnánái imàníná càmiyéica yeebáida Cristo itàacái. ⁴ Abénaméeyéi péenácué íimaca: “Núacata Pablo yéewáidacalé píichacué”, càì náimaca; áibanái nacái íimaca: “Núacata Apolos yéewáidacalé píichacué”, càicaalícué píimaca, yá pèepunícuécawa càide iyúwa èeri mìnánái íináidáanáwa báawéeri iyú.

⁵ Càmitacué cayába càì píináidacawa, càmiyéicáiná cachàini wía áibanái íicha, núa Pablo, yá nacái Apolos. Dios yàasu wenàiwicaca wía, íibaidéeyéica írípíná. Wacàlidacatécué pirí

Wáiwacali iináwaná peebáidacaténácué itàacái. Wadéca wamànica yái wáibaidacalécawa Wáiwacali imàaquéericaté walí. ⁶ Péemiacué comparación: Abéeri náiwacali idèniaca ibànacale yàalunáwa. Yá ibànùaca yàasu wenàiwicawa ibànacaténá néré. Néese ibànùaca yàasu wenàiwicawa áiba yùucùacaténá néré úni, ipíchaná chuica cáli. Yá Dios imàacaca bànacalé idàwinàacawa cayába. Càita nacái Wáiwacali ibànùacaté núa pìatalécué nuíbaidáanápínaté irí pèewibàa nuéwáidáanápínácué pía itàacái iyú quéecháwanáimi; néeseté Wáiwacali ibànùacaté Apolos íbaidacaténá irípiná núamirìcubàa yéewáidacaténácué pía mamáalàacata Cristo ìwali cachàinacaténácué píiwitáise Cristo ìwali. Quéwa abéericata Dios yái imichàidéericuécá píiwitáise. ⁷ Iná núa ibànéericaté Dios itàacái piwàwalicu, Apolos nacái yái icuèricatécué pía núamirìcubàa, càmiyéi cachàini wía áibanái íicha, yácáiná Diosca yái abéericata imichàidéericatécué píiwitáise. ⁸ Apolos, núa nacái wáibaidaca Dios irípiná wáapichawáaca, Dios yàasu wenàiwicacáiná wía. Càmita cachàini abéeri wéená áiba wéená íicha, néese Dios idéca imàacaca walí wáibaidacalépiná méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa Dios yàapíná nawèni cawinácaalí íbaidéeyéica irípiná. Yàapíná nawèni ìwalíise yái namànínáca náibaidacaléwa Dios imàaquéerica nalí. ⁹ Wíata íbaidéeyéi Dios irípiná wáapichawáaca, quéwa píacué, càicuécá píade iyúwa Dios ibànacale, cáininéerica Dios iicáca, iyúwa nacái cayábéeri capli Dios imànírica iyaca. Iná Dios ibànùaca wía wáibaidacaténá irípiná wayúudàanápínácué pía. ¹⁰ Péemiacué comparación: Aiba wenàiwica iwàwacaalí imànica cayábéeri capli íba icapèená, yásí quéechacáwa ibànùaca yàasu wenàiwicawa iriadacaténá néré cachàiníiri íba ibàlùadacatáipínáca íinata capli iwáiná. Néese capli íiwacali ibànùaca yàasu wenàiwicawa áibanái náawináidacaténá cayábanaméeyéi íba capli iwáinápiná. Nabàlùadaca capli iwáiná cachàiníiri íba íinata, yái íba idàbáanéeri wenàiwica iriadéerica. Yái Dios, càicanide iyúwa náiwacali ichùulièrica namànica capli. Quéechatécáwa Dios ibànùacaté núa yàasu wenàiwica nucàlidacaténá wenàiwicanái irí Jesucristo iináwaná ìwali. Siùcade Dios ibànùaca áibanái yéewáidacaténá wenàiwica mamáalàacata. Quéwa cawinácaalí Dios ibànùerica yéewáidacaténá wenàiwica, iwàwacutá iicáca íichawa cayába imànicaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹¹ Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa idàbáanéeri íba cachàiníiri naliadéerica cayábéeri iyú nabàlùadacatáipínáca íinata capli iwáiná. Yái nuéwáidáanáca wenàiwica Jesucristo ìwali, càicanide iyúwa naliadacaalí cayábéeri iyú idàbáanéeri íba cachàiníiri. Canáca yéewaná áibanái yéewáidaca wenàiwica méetàuculé íicha yái tàacáisca, canácáiná áiba Jesucristo íicha weebáidéeripíná itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹² Wéewáidacaalí wenàiwica cáalíacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, nàyacaténá machacàníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica cawèníiri wawàsi capli iwáinápiná, yái oroca, quírameníiri plata nacái, cawèníiri íba nacái, yái cayábanaméeri wawàsi càmirica yéewa quichái imáalàidaca. Quéwa wéewáidacaalí nía canéeri iwèni tàacáisi iyú, càmirica iyúudàa nàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná, yásí càica wíade iyúwa wenàiwica ichanàidéeyéica púuba capli iwáinápiná, masicái nacái, sitúa íbáiná nacái, yái wawàsi quichái imáalàidéeripínáca. ¹³ Aiba èeriwa, èeri imáalàacatáipínátawa, Dios yásáidapíná amaláwacani yái wáibaidéerica irípiná, quichái yéenáiwana yàanàapínácaalí. Néesequé quichái yáalimáidapíná iicáwa wáibadacalé wamànírica Dios irípiná cawiná íiwitáanácaalíni. Càipíná Dios yásáidaca asáisi cayábacaalíni, càmicaalí nacái caná iwèni, yái wéewáidáanáca wenàiwica. ¹⁴ Wéewáidacaalí wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí yái wáibaidéerica Dios irípiná ìidenlápíná quichái, càide iyúwa cawèníiri íba icapèená càmirica yeemáwa, yásí Dios yàapínáca wawèniwa, wía yàasu wenàiwicawa. ¹⁵ Quéwa càmicaalí wéewáida wenàiwica cayába nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicápiná, yásí quichái imáalàidapíná yái wáibaidéerica, càide iyúwa quichái yeemácaalí capli idènièrica iwáináwa masicái meedá, yásí yái wáibaidéerica imáalàapínáca wáicha, càmita nacái Dios yàapíná wawèni. Quéwa éwita yái wáibaidéerica imáalàacaalíwa wáicha, càicáaníta cáupíná wíawa quichái íicha iyúwa wenàiwica ipìacaalíwa quichái ipèrùà yéewíise,

yá càmita wamáalàapináwa.

¹⁶ Abénaméeyéi wenàiwica namànica manuiri capii lipidenéeri templo, yá nawàlùacawa nàacaténá Dios icàaluíniná. ¿Càmitasicué pialíawa Dios yàasu temploca pía Espíritu Santo iyacáinacué piwàwalicu? ¹⁷ Abéerita Dios irípinacué pía, càide iyúwa Dios icapèe. Píacatacué yái Dios yàasu temploca. Iná áibacaalí báawa imànicuéca píiwitáise cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí Dios yùuwichàidapiná manuísíwatani.

¹⁸ Picácué pínáidawa máiníná cáaliacáica pía. Aibacaalí péenacué ínáidawa máiníná cáaliacáicani èeri mìnáná yáaliacái iyú, iwàwacutá iwènúadaca íiwitáisewa íicha yái ínáidáanácawa iicáténá yáawawa iyúwa càmirica cáaliacái áibanái íicha. Càita yáalimá cáaliacáicani báisíiri yáaliacáisi iyú, yái yáaliacáisi yàanèrica Dios néese. ¹⁹ Caná iwèni Dios iicáca èeri mìnáná yáaliacái càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái íiméerica: “Dios yùuwichàidapiná nía cawinácaalí cáimacáiyéica iicá yáawawa, níai icàlidéeyéica náalíánásawa manùba wawàsi ìwali cháí èeri mìnáná íiwitáise iyú. Yái báawéerica nawàwéerica namànica áibanái irí, Dios imàacapiná yàanàaca nàwali idècunitàacá nachìwáidaca áibanái náaliacái iyúwa”, íimaca. ²⁰ Càité nacái áiba profeta itànàaca Dios itàacái íiméerica: “Wacuèriná Dios yáaliacawa canáca iwèni meedá yái náináidáanácawa cawinácaalí ínáidéeyéica cáaliacáica èeri mìnáná yáaliacái iyú”, íimaca. ²¹ Iná picácué cachàini piicáca píawawa ìwalíise yái áiba wenàiwica yéewáidáanáca pía, náiméerica ìwali cayábéericasani áibanái íicha yéewáidéeyéi wenàiwica. Iwàwacutácué cayábaca piicáca nía canánama abédanamata Dios imàacacáinacué pirí macáita. ²² Dios imàacacué pirí núa Pabloca, yá nacái Apolosca, yá nacái Pedro wéewáidacaténacué pía. Dios imàacacué pirí yái èeriquéi pìyacaténacué cháí èeri írìcu. Imàacacué pirípiná nacái yéetácáisi. Imàacacué pirí nacái siùca èeride, macái èerita wapíchalépinácáwa nacái. Càicué Dios imàacaca pirí macáita. ²³ Yá Cristo yàasu wenàiwicacuéca nacái pía, Cristocáiná nacái Dios yàasu wenàiwicaca.

4

El trabajo de los apóstoles

¹ Càita iwàwacutácué pínáidacawa wàwali, wía apóstolca, íibaidéeyéica Cristo irípiná, Cristo ibànùacáiná wía wéewáidacaténacué pía iyú yái cayábéeri tàacáisica Dios ibèericaté áibanái íicha. Siùcáisede Dios imàacaca wáaliacawa cayábéeri tàacáisi ìwali. ² Wenàiwica íibaidacaalí áiba irí, iwàwacutá imànica càide iyúwa íiwacali íimáaná irí. ³ Iná càmita nuínáidawa ìwali yái píimáanacuéca nùwali, píimacaalícué nùwali càmitasa nuíbaida cayába. Càita nacái càmita nuínáidawa ìwali yái áibanái íimáanáca nùwali. Núa nacái canáca yéewaná núumaca nuíbaidacasa cayába Dios irípiná càmicáiná nùalimá nùalíaca nuíwítáisewa càide iyúwa Dios yáalíánáwa. ⁴ Càmita nuwàwali asáisi numànicaalíte áiba wawàsi báawéeri, quéwa cawàwanáta nudéca numànica áiba wawàsi càmirica nùalíawa ìwali. Abéericata Wáiwacali yái yáaliéricawa, yácata yái icàlidéeripináca nuináwaná ìwali asáisi nuíbaidacaalíte irípiná cayába, càita nacái canéerica iwènicaalí meedáni, yái numàníricaté. ⁵ Iná picácué picàlida áibanái iináwaná ìwali càmitasa náibaida cayába Dios irípiná. Picàcué Wáiwacali yàanàanápíná, yásí yáasáidapiná amaléeri iyú yái wamànírìca ibàacanéeri iyú. Yáasáidapiná nacái càinácaalíte wáináidáanáwa wawàwalícuésewa wèpunícaalíte wáibaidaca Dios irípiná. Néese cayábacaalí Dios iicá yái wamànírìca, yásí Dios icàlidapiná wamànicaté cayábéeri.

⁶ Píacué nuénánáica, nùalàacuéca pía càiri tàacáisi iyú nuyúudàacaténacué pía, yéewanápínacué nacái pìyaca càide iyúwa Apolos iyáaná, núa nacái, ipíchanacué picutáca áiba tàacáisi Dios itàacái íicha, yéewanápínacué nacái cayábaca piicáca abédanamata macáita wenàiwica íibaidéeyéica Dios irípiná, nía nacái yéewáidéeyéicuéca pía. Báawéeriquéi cachàinínacuéca piicáca píawawa ìwalíise yái pidèñanacuéca áiba yéewáidéericuéca pía píiméericuéca ìwali cayábéericasani áibanái íicha canánama. ⁷ Néeni, ¿cánacué yéewa cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha canánama? ¿Càmitasicué pialíawa Dioscata yái yèerica pirí

macáita pidènièricuéca? Dios yàacáinácué piríni, néese ¿cánácué yéewa cachàinica piicáca píawawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué peedáca piríwani pichàini iyúwa?

⁸ Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita wawàsi Dios ìwali. Piyúunáidacuéca pìyaca càide iyúwa càasuíyèi idènièyèica manùba cawèníri, càmiyèica iwàwacutá áibanái iyúudàaca. Piyúunáidacuéca píalíacawa macáita yái iwàwacutéericuéca píalíacawa, íná càmítacué piwàwa wéewáidaca pía quirínama. Piicácuéca píawawa iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái càmiyèica iwàwacutá wayúudàaca. Dios imàacacaalícué picùaca macái wenàiwica cachàiníri iyútá, yá nucùacuéca nía píapichatá. Quéwa càmíta nacuèriná núa cháí èeri irícu, canásíwata. ⁹ Wía apóstolca, càmíta yéewa wàya iyúwa èeri mìnánái icuèrinánái, nuínáidacáináwa cawàwanáta Dios idéca imàacaca wàuwichàacawa manuísíwata, wía apóstolca. Báawaca èeri mìnánái iicáca wía iyúwa presoíyèi imàniyèica ibáyawanáwa manuísíwata, yéetèeyèipínacawa máini báawèeri iyú nabáyawaná ìwalísewa. Eeri mìnánái, ángelnái nacái náináidacawa manuísíwata naicáidaca walí idècunitàacá wàuwichàacawa. ¹⁰ Madécaná wenàiwica naicáca wía iyúwa máiwitáiséeyèi wàuwichàacáináwa Cristo irípiná. Quéwa piicácuéca píawawa iyúwa cáiwitáiséeyèi Cristo itàacái ìwalíse. Pímacuéca càmítasa pimàni iyúwa máiwitáiséeyèi ipíchanácué piùwichàacawa iyúwa wía. Eeri mìnánái iicáca wía iyúwa machawàaquèeyèi càmíciná wéewáida wenàiwica èeri mìnánái yáalíacái iyú. Néese piicácuéca píawawa iyúwa cachàiníyèica íiwitáise, cáimiétacanèeyèica nacái, quéwa èeri mìnánái iicáca wía iyúwa canèeyèi iwèni, wía apóstolca. ¹¹ Mamáalàacata àta siùca nacáide wàuwichàaca máapicái, macàlaca nacái wawàwa, canáca nacái wabàle cayába. Aibaalí nacapèedáidaca wía. Canáca nacái wacapèesiwa. ¹² Wáibaida nacái wacáapi iyúwa cachàiníri iyú àta chamàlecatáléta wía wawèlàcaténá wayáawa. Aibanái icuísaca íichawa wía, quéwa wasutáca nalí Dios imànínapíná nalí cayábèeri. Nàuwideca namànica wía quéwa wàidenlàca yái báawèerica namàníríca walí. ¹³ Natàaníca báawèeri iyú wàwali, quéwa càicáaníta watàaníca nalí éerèeri iyú quéwanáta. Mamáalàacata àta siùca nacáide namànica walí càide iyúwa náucacaalí náichawa báawèeri yáséerimi, casaquèeri wawàsi natunuérica bàacháwalícuíse.

¹⁴ Càmíta núumacué pirí càì nubáiniadánápinácué pía, néese nuwàwacáita nùlàacuéca pía càide iyúwa nuénibewa, cáininácinácué nuicáca pía. ¹⁵ Yáciná éwitasica diez mil namanùbaca yàanàacaalí néewáidacaténácué pía Cristo ìwali, càicáaníta càmítacué pidènià madécaná pisèenáiwa. Núcata càide iyúwacué píaniri, bàaluitécáiná nucàlidacué pirí Cristo Jesús iínáwaná, yátè peebáidacuéca itàacái, iwasàanápinácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa numàníiná, càide iyúwacué píaniricaalícué núa.

¹⁷ Nudéca nubànùacuéca pìatalé Timoteo, yái nuiquéerica iyúwa nuìriwa cáininéerica nuicáca Wáiwacalí ìwalíse. Nùalíacawa Timoteo ìwali imànínapíná cayábèeri mamáalàacata càide iyúwa nusutáaná íicha. Nubànùacaté Timoteo iwàwalicaténácué pía càinácaalí nùyaca mamáalàacata càide iyúwa iwàwacutáaná wenàiwica iyaca yeebáidéerica Cristo Jesús itàacái. Càita nuéwáidaca wenàiwica nàyacaténá càì macái níái yeebáidéeyèica Cristo Jesús itàacái macái cáli íinata, àta alénácaalí nuèpuníwa. ¹⁸ Abénamèeyèi péenácué cachàinica naicáca níawawa nayúunáidacáiná cáaluca nùaca nupáchíacuéca pía. ¹⁹ Quéwa nuwàwacué nùacawa nuicáca pía mesúnamáita Wáiwacalí imàacacaalí numànica càì. Yásí nùacawa nuicácaténá yái náiméerica náalimáanása namànica náibaidacaténása Dios irípiná, náimaca, níara cachàiníyèica iicáca yáawawa. Càmíta nùawa néré nuémìacaténácaíta nasàna meedá, náimaca cachàinínása nía. ²⁰ Càmíta nuwàwa nuémìaca nacàlidacáicata naináwanáwa, yáciná cawinácaalí wenàiwica Dios icuèyèica náasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca nía idènièyèica Dios ichàini náibaidacaténá Dios irípiná cachàiníri iyú, nàyacaténá nacái machacàníri iyú. Càmíta nacàlidacáita meedá naináwaná ìwaliwa nadèniánása Dios ichàini. ²¹ Néeni, ¿càinásícué piwàwa numànica? ¿Piwàwasícué nùanàaca pìatalé nùuwichàidacaténácué pía pibáyawaná ìwalísewa, yái cachàinínácuéca piicáca píawawa?

Càmicaalícué piwàwa nùacawa pìatalé nùuwichàidacaténácué píá, néese piwènúadacué píiwitáisewa píináidacaténáwa machacàníri iyú, piicácaténácué píawawa iyúwa cà míiyéica cachàini, yéewacaténácué nùalàaca píá ééréeri iyú cáininácáinácué nuicáca píá.

5

Juicio sobre un caso de inmoralidad

¹ Macáita nacàlidacué naliwáaca piináwaná ìwali báawéeri iyú ìyacáiná abéeri péenácué yeedéericaté iríwa yáatúanáwa, úara yáaniri yàacawétúaca. ¡Máini báawéerica yái namànírica pèewi! Ewita èeri mìnánái càmicáaníta neebáida Jesucristo itàacái, càicáaníta càmita máini namàni càiri báawasíwéeri wawàsi, càide iyúwacué péená imàníiná.

² ¿Cánácué cachàini piicáca píawawa mamáalàacata? ¡Iwàwacutácué máini achúmaca piwàwa manuísíwata pibáyawaná ìwaliwa! Yái asìali imànírica càiri báawéeri, iwàwacutácué piúcaca pèewísewani yái asìalica. ³ Ewita càmicáaníta nùyaca píapichacué néré, càicáaníta nuicáca núawawa iyúwacué abéeri péená. Nudéca nuínáidacawa nùuwichàidáanápíná yái asìalica càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha néré. Yái Wáiwacali Jesucristo idéca ichùullaca núa nucàlidáanápíná càinácaalí iwàwacutáanápíná yùuwichàacawa yái imànírica càiri báawasíwéerica. ⁴ Pìwacáidáyacacuéwa, yá píináidacuéwa nùwali càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha, nùalàacaténácué píá. Yásí Wáiwacali Jesús cachàiníri íiwitáise iyapínácué píapichawa. ⁵ Iná iwàwacutácué pèepùadaca yái asìalica Satanás irí yéewanápíná Satanás imáalàidaca iiná uláicái iyú àta yéetácatalépinátawa ipíchaná yùuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripinátawa Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná àniwa.

⁶ Picácué picàlida piináwanáwa canùmaséeri iyú cayábáanásacué píá idècunitàacá pimàacacué abéeri péená imànica càiri báawéeri. Píaliacuéwa comparación íiméerica: “Nèewàdacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yá levadura imàacaca macáita íbesi inísàapínacawa”, càì íimaca yái comparaciónca wabáyawaná ìwali. Yái levadura íimáanáca càicanide iyúwa wenàiwica ibáyawaná. Iná pimàacacaalícué abéeri péená imànica ibáyawanáwa mamáalàacata, yásí mesúnamáita macáitacué píá pimànipíná piacawa pibáyawanáwa. ⁷ Iná piúcacué pèewísewa yáara levadura nacáirica íiwitáise, yái péenácuéca imànírica báawéeri, ipíchanácué báawaca imànica píiwitáise canánama. Yásí píalimácué pìyaca wàlisài iyú, mabáyawanéeri iyú nacái. Càicuéca píade iyúwa wàlisài pan, cà míiri idènia levadura, Dioscáiná idéca yúucacué píicha yái báawéerica pimàníricaté. Càide iyúwa judíonái nanúacaalí oveja wàlisài nàasu culto Pascua yaalíwa nawàwalicaténá iyúwaté Dios iwasàaná nía, càita nacái wàasu Cordero íipidenéerica Cristo yéetácatéwa iwasàacaténá wía, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁸ Judíonái namànica nàasu Pascuawa, yá náucaca náichawa macáita levadura. Càita nacái, wáucacué wáichawa yái levadura nacáirica wáiwitáiseca bàaluisàimica. Picácué wàya quirínama wabáyawaná yáapichawa. Càide iyúwa pan càmicaalí idènia levadura, càita nacái iwàwacutá wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa, watàanícué nacái báisíiri iyú.

⁹ Bàaluité nutànàacatécué pirí áiba cuyàluta nùalàacaténácué píá ipíchanácué piacawéeridaca wenàiwica iiméeyéica áiba yáapicha cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nacái nanìrisíwa. ¹⁰ Quéwa càmitacué píalía péemiaca cayábani càinácaalíté íimáaná yái núuméericatécué pirí. Càmita nuchùullacué piánápínáwa déeculé náicha macái èeri mìnánái cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, níai iiméeyéica áiba yáapicha cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nacái nanìrisíwa, nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníri, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo icàaluíniná, yái cuwáiná yéenáiwánaca. Càmitàacá píalimácué piacawa náicha àta péetácatalétacuéwa piacaténáwa èeri íicha. ¹¹ Càmitaté càì nuchùullacuéca píá, néese nùalàacatécué píá ipíchaná piacawéeridaca wenàiwica icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidáanása Jesucristo itàacái quéwa namàni nàacawa càiri báawéeri: Naimáca áiba yáapicha, cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nacái nanìrisíwa; nawàwaca needáca naliwa macái wawàsi cawèníri; nàaca ídolo icàaluíniná yái

cuwáinái yéenáíwanáca; natàaníca báawéeri iyú áibanái ìwali, áibaalí nacái nacàmaca; áibaalí nacái nayéedùaca, quéwa mamáalàacata nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Picácué piacawéerida nía; picácué piyáa piyáacaléwa náapicha. ¹²⁻¹³ Dios càmítacué ichùulla wàuwichàidaca èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese Diosta yùuwichàidapiná nía. Quéwa cawinácaalí iyéeyéica pèewibàa, nacàlidacaalí naináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa namànica nabáyawanáwa, néese iwàwacutácué picháawàaca naináwaná ìwali, pìalàacaténácué nía cachàiníiri iyú. Iná piúcacué pèewísewa yái imàníirica ibáyawanáwa.

6

Pleitos ante jueces no creyentes

¹ Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? Báawéeriquéi pimàníinácuéca cài. Néese iwàwacutácué picháawàaca iináwaná ìwali Dios yàasu wenàiwica irí, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa, nachùnìacaténácué pirí yái wawàsica. ² Píacué Dios yàasu wenàiwicaca, pìalíacuéwa Dios imàacáanápínácué péemìaca èeri mìnánái iináwaná ìwali èeri imáalàacaalípináwa picàlidacaténácué iwàwacutáanà nàuwichàacawa càiripinátawa nabáyawaná ìwalísewa. Iná yéewa pìalimácué péemìaca piináwanáwáaca achúméerìina wawàsi ìwali cháí èeri irícu pichùnìacaténácué wawàsi piríwáaca, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Pìalíacuéwa nacái wéemìanápíná nacái ángelnái iináwaná ìwali wacàlidacaténá cayábacaalíni, báawacaalí nacái, èeri imáalàacaalípináwa. Iná màulenáca meedá péemìacuéca piináwanáwáaca cháí èeri irícu, pichùnìacaténácué piríwáacani, yái achúméeri wawàsica. ⁴ Iná abéeri péenácué yeebáidéerica Jesucristo itàacái cháí èeri irícu imànicaalícué pirí báawéeri, ¿cánácué picháawàa iináwaná ìwali jueznái irí picàlidéeyéica iináwaná canápinéeyéicasa nía, níara càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái? ⁵ Núumacué pirí cài báicaténácué pía, piwènúadacaténácué píiwitáisewa. ¿Càmítasicué ìya abéeri péená yáaliméeri yéemìacuéca piináwaná, ichùnìacaténácué píichawáaca yái wawàsica? ⁶ ¡Báawéeriquéi pipélianácuéca, picháawàayaca nacáíwa jueznái irí, quéwa báawéeriquéi cachàiníwanái picháawàanácuéca piináwaná ìwaliwáaca jueznái irí càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái!

⁷ Picháawàacaalícué piináwaná ìwaliwáaca, yá pidécuéca pimàacaca báawéeri icàbadàacuéca pía, càmítacué nacái pimàni càide iyúwa Dios iwàwáaná. Aiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, imànicaalícué pirí báawéeri, iyéedùacaalícué píicha piasu nacái, yá cayába cachàiníwanái pìidenìacaalícué piùwichàanáwa masànatatá, ipíchaná èeri mìnánái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pipéliayacacawa. ⁸ ¡Quéwacué càmíta pìidenìani, néese pimànicuéca cài pibáyawanáwa cachàiníwanái: Pimànicuéca áibanái irí báawéeri, piyéedùacuéca nàasu, éwita pimanùbacacáaníta nía!

⁹⁻¹⁰ Pìalíacuéwa báawéeyéi íiwitáise càmíta nawàlùapínáwa Dios ìyacàle irìculé, yái icùacataléca chènuníiséerica. Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmíiyéipiná iwàlùawa Dios ìyacàle irìculé cawinácaalí imàníiyéica yáalaniwa; nía nacái yéeyéica ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná; nía nacái iiméeyéica inanái yáapicha càmíichúaca nàinusíwa, nía nacái iiméeyéica asìali yáapicha càmíirica nanìrisíwa; nía nacái asìanái imàaquéeyéica áiba asìali idulca, áibanái nacái asìanái iiméeyéica inacáiri yáapichawa; nía nacái iyéeduèeyéica; nía nacái iwàwéeyéica yeedáca iríwa macái wawàsi cawèníiri, nía nacái icàméeyéica; nía nacái itàaníiyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, nía nacái ipéliéeyéica áibanái nayéedùacaténá nàasu. Nía càmíiyéipináta iwàlùawa Dios ìyacàle irìculé chènuniré. ¹¹ Càitécué abénaméeyéi péená ìyacaté ipíchawáiseté piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios irípiná peebáidacaténácué Jesucristo itàacái. Quéwa Dios idéca imàacacué iwàwawa pibáyawaná íicha càide iyúwa idéca nacáicaalícué íibaca píichani. Idéca nacái yeedácuéca pía yàasu wenàiwicapínáwa mabáyawanácaténá iicácuéca pía. Càita Dios idéca

imànicuéca pirí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo ípidená ìwali, yéetácáinátéwa wáichawalíná. Dios idéca imàacacué yàasu wenàiwicaca pía Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Dios ibànùericuéca piwàwaliculé.

La santidad del cuerpo

¹² Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanà numànica áiba wawàsi, yásí cayábaca numànica macái wawàsi nuwàwéerica numànica”, càì nàimaca. Quéwa, núumacué pirí, éwita Dios càmicáaníta imáisanà wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná yái wawàsi wawàwéerica wamànica idacùaca wía cachàiníiri iyú àta càmicataléta wáalimá wamàacaca wáichawani. Báawaca wamàacacaalí áiba wawàsi idacùaca wáiwitáise. ¹³ Nacàlidaca báisíiri iyúni nàimacaalí yàacàsi ìwali watùra irípinéerica, watùra nacái wayáacalé irípiná. Báisíta, Dios imàacaca wayáaca macái yàacàsi wawàwéerica. Quéwa áibaalípiná Dios imáalàidapiná yàacàsi, watùra nacái càmicáiná iwàwacutá wayáaca wayáacaléwa quirínama. Quéwa wainá càmita ìya càide iyúwa yàacàsi; namànicáita nachìwawa meedá nàimacaalí cayábacasa waimáca áibanái yáapicha cawínácaalí wawàwéeri, càmicáaníta wáinusíwani, càita nacái càmicáaníta wanìrisíwani. Càmita báisí nataacái, néese, yái waináca, yácata Wáiwacali yàasu weebáidacaténá itàacái. Wáiwacali nacái wainá irípinéeri, ichàiniadacaténá wainá, yéewanápiná wáibaidaca irípiná. ¹⁴ Càide iyúwaté Dios imichàidáaná Wáiwacali yéetácáisi íicha, càita nacái imichàidapiná wíawa yéetácáisi íicha íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yái chàinisi imichàidéericaté iyú Wáiwacali.

¹⁵ ¿Càmitasicué píalíawa piíná ìwaliwa Cristo iíná ìwalíiséericani? Yácáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iíná ìyéerica cháí èeri irícu. ¡Iná máini báawaca abéericaalí wéená imànica ibáyawanáwa inanái yáapicha iiméechúaca asíanái yáapicha plata ìwalinápiná! ¡Picácué wamàni càiri báawéeri! ¹⁶ ¿Càmitasicué píalíawa asíali iimácaalí inanái yáapicha iiméechúaca asíanái yáapicha plata ìwalinápiná, yásí níái pucháibaca abéericata nainá? Càité profeta itànàaca Dios itàacái nàwali cawínácaalí iiméeyéica yáapichawáaca: “Dios íicáca níái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì íimaca. ¹⁷ Quéwa wenàiwica yeebáidacaalí Wáiwacali itàacái, yásí ìyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha.

¹⁸ Iná píacuéwa náicha caquialéta cawínácaalí iimáidéeyéicuéca pía piimáanápiná áiba yáapicha càmiríca pinìrisíwa, càmicáhuaca nacái píinusíwa. Macái áiba nabáyawaná íiwitáaná càmita imàni báawéeri nainá iríwa, quéwa cawínácaalí iiméeyéica áiba yáapicha càmiríca nanìrisíwa, càmicáhuaca nacái náinusíwa, namànica nabáyawanáwa nainá iríwa. ¹⁹ ¿Càmitasicué píalíawa piíná ìwalicuéwa Espíritu Santo yàasu templocani, yái Espíritu Santo Dios imàaquéericatécué pirí, yá nacái Espíritu Santo ìyacuéca piwàwalícu? Càmitacué píiwacali píawawa. ²⁰ Yái Diosca, yácatacué Píiwacali, Dioscáiná iwènlacatécué pía cawèníiri wawàsi iyú, yái líri íiranáca. Iná picácué pimàni pibáyawanáwa piíná iyúwa, néese piyacué mabáyawanéeri iyú yéewanápiná áibanái náalíacawa máini cayábéerica íiwitáise yái Diosca.

7

Consejos sobre el matrimonio

¹ Siúcade nucàlidacué píriní yái pisutéericuéca péemíawa núa ìwali pibànùacaalítécué nulí cuyàluta. Báisíta cayábaca càmicaalí asíanái idunùa inanái ìwali. ² Quéwa madécaná wenàiwica nawàwaca naimáca áiba yáapicha, càmicáhuaca náinusíwa, càmiríca nacái nanìrisíwa, íná cayábacata macái asíanái yeedáca íinuwa, macái inanái nacái uedáca unìriwa. ³ Iwàwacutá asíali iimáca íinusíwa yáapichawa càide iyúwa iwàwacutáaná imànica. Càita nacái iwàwacutá inanái uimáca unìrisíwa yáapichawa. ⁴ Uái inanáica càmita uíná íiwacalu úa, néese unìri yàasucani. Càita nacái asíali, càmita iíná íiwacalini, néese íinu

yàasucani. ⁵ Picácué pimáisanà piináwa pínu íchawa, pinìri ícha nacáíwa, càmicaalícué abédanama píiwitáise píapichawáaca quéechacáwa càminápiná piimá píapichawáaca maléená èerita pisutáanápínacué Dios ícha manuísíwata. Pidécanáamicué pimáalàidaca pimànica càì, néese iwàwacutácué pèepù piimá píapichawáaca àniwa ipíchanácué càmita píalimá picùaca píawawa, yá Satanás yáalimáidacuéca pía pimàníinápíná pibáyawanáwa áiba yáapicha.

⁶ Càmitacué nuchùulia pía peedáanápíná piríwa piacawéeripínáwa, quéwa piwàwacaalícué picásàacawa, yá cayábacani. ⁷ Macái wenàiwica náalimácaalí nàyaca abéeritatá càide iyúwa nùyáaná canéri ínutá, yá cayábacatáni, quéwa càmita macái náalimá nàyaca abéerita. Néese Dios imàacaca walí wáalimáwanama madécaná chàinisi íiwitáaná wáibaidacaténá irípiná, wadèniánápíná wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Dios imàaca abénaméeyéi wééná nàyaca abéerita casímáiri iyú. Imàaca áibanái wééná nàyaca nàacawéeri yáapichawa casímáiri iyú.

⁸ Núumacué pirí piácué máinuíyéica, manìríyéi nacái, piácué nacái inìrimi yéetéeyéimicawa ícha, cayábaca piyamáacaalícuéwa abéerita càide iyúwa nùyáaná abéerita. ⁹ Quéwa càmicaalícué píalimá picùaca píawawa ipíchaná pimànica pibáyawanáwa, yásí iwàwacutácué peedáca pinìriwa, pínu nacáíwa, cayábacáiná cachàiniwanái picásàacaalícuéwa máinícaíchacué píináidáanícawa piimáanápíná áiba yáapicha.

¹⁰⁻¹¹ Quéwa nuchùuliacué pía, piácué cáinuíyéica, piácué nacái canìríyéica càide iyúwaté Wáiwacali íimáaná walí, càminápiná inanái imàaca inìriwa, càita nacái càminápiná asìali imàaca ínuwa. Càmiricata núa meedá yái ichùulièricuéca pía, néese Wáiwacalícata yái ichùulièricuéca càminápiná pimàni càì. Quéwa inanái uèpùacaalíwa unìri íchawa, iwàwacutá uyamáacawa abéechúata, canáca yéewaná uedá ulíwa áiba àniwa. Néese càmicaalí quirínama uwàwa ùyaca abéechúata, yá iwàwacutá unìri, úa nacái nawènúadaca náiwitáisewa nalíwáaca nàyacaténá abédanamata náapichawáaca àniwa.

¹² Siùcade nuwàwacué nùalàaca pía quiríta càide iyúwa nuínáidáanáwa, piácué áibanái yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái. Càmita Wáiwacali ichùulia núa nùalàanápínacué pía tàacáisi iyú núuméeripínacuéca pirí, quéwa nuínáidacawa cayábacani. Péemiácué: Abéeri asìali yeebáidéeri Jesucristo itàacái ínucaalí càmicíhúa yeebáida, quéwa uwàwacaalí ùyaca yáapicha, iwàwacutá asìali yeebáidéerica Jesucristo càmita imàaca íchawa úa.

¹³ Càita nacái inanái yeebáidéechúa Jesucristo itàacái unìricaalí càmìri yeebáida, quéwa iwàwacaalí iyaca úapicha, iwàwacutá inanái yeebáidéechúa Jesucristo càmita umàaca uíchawani. ¹⁴ Cayábaca nayamáacawa náapichawáaca, yácáiná Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa yái asìalica ùwalíse úái ínuca yeebáidéechúaca Jesucristo. Càita nacái Dios iicáca iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa úái inanáica ìwalíse yái unìrica yeebáidéerica Jesucristo. Piácué yeebáidéeyéica Jesucristo, càmicaalícué piyamáawa piacawéeri yáapichawa càmirica yeebáida, yá cawàwanátacué péenibe càmita neebáida Jesucristo itàacái; néese piyamáacaalícuéwa piacawéeri yáapichawa, péenibe yáapichawa nacái, yásí Dios iicácuéca péenibe iyúwa yàasu wenàiwicapínáwa. ¹⁵ Quéwa yái unìrica, úa nacái ínuca, càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái máinícaalí nawàwaca nèepùacawa nàacawéeri íchawa yeebáidéerica, pimàacacué nèepùacawa náicha. Piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitacué iwàwacutá piyamáacawa piacawéeri yáapichawa càmirica yeebáida nawàwacaalí nèepùacawa píchacué càmicáiná Dios iwàwa wapéliyacacawa, néese Dios idéca imáidaca wía wáyáanápíná matuìbanáiri iyú. ¹⁶ Nawàwacaalícué nèepùacawa pícha, pimàacacué nèepùacawa ipíchanácué pipéliyacacawa, càmicáinácué píalíawa, piácué inanáica, asáisi píalimácaalí piwènúadaca pinìri íiwitáisewa Dios irípiná. Càita nacái piácué asianáica, càmitacué píalíawa asáisi píalimácaalí nacái piwènúadaca pínu íiwitáisewa Dios irípiná.

¹⁷ Píalimáwanama macáitacué iwàwacutáca piyaca càide iyúwaté Wáiwacali imàacáanátécué pirí chàinisi píibaidacaténácué irí. Càmicaalícué báawa yái píibaidacaléca, néese piyacué càide iyúwaté piyáaná Dios imáidacaalítécué pía. Càita nùalàaca macáita

wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeeyéicawa yàcalé imanùbaca. ¹⁸ Dios imáidacaalí asìali namàníricaté irí circuncisión, càmita iwàwacutá iwènùadaca yàasu circuncisiónwa. Càita nacái Dios imáidacaalí asìali càníricaté namàni irí circuncisión, càmita iwàwacutá imàacaca namànica iríni siùcade. ¹⁹ Picácué achúma píináidáanícawa piwàwawa circuncisión ìwali, cáininácáiná Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata. Abéerita píináidacuéwa pimànílinápiná machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué macáita pìyaca càide iyúwa pìyáanáté quéecha Dios imáidacaalítécué pía. ²¹ Aibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía íibaidéericaté mawèníiri iyú Dios imáidacaalíté pía, picá achúma piwàwa ìwali. Quéwa namàacacaalí pèepunícawa matuíbanáita, yá cayábaca pèepunícawa máiwacalináwaca. ²² Cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná áibanái yàasu wenàiwicacaalíté pía íibaidéerica mawèníiri iyú Dios imáidacaalíté pía pèebáidáanápínaté Wáiwacali itàacái, néese siùcade éwita áibanái yàasu wenàiwicacáaná pía mamáalàacata, càicáaná iwàwacutá piwàwalica Wáiwacali idéca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha píibaidacaténá Wáiwacali irípiná; càita nacái pía yèepuníricatéwa máiwacalináwaca cháí èeri irícu Dios imáidacaalíté pía, siùcáisede Cristo yàasu wenàiwicaca pía íibaidéeripíná Cristo irí càiripínáta. ²³ Dios iwènìacatécué pía cawèníiri wawàsi iyú, yái líri líranáca. Íná picácué píináidáanícawa ìwali yái èeri mìnánái íimáanáca pìwali. Picácué nacái cáimacái píicáca píawawa iyúwa èeri mìnánái. ²⁴ Íná píacué nuénánáica, càmicaalícué báawa píibaidacalé, néese iwàwacutácué pìyaca mamáalàacata càide iyúwa pìyáanátécué Dios imáidacaalítécué pía.

²⁵ Siùcade nùalàacué pía nàwali níara càníiyéicáwaca icásàawa. Wáiwacali càmita imàaca nulí tàacáisi nuchùullanápiná nía quéwa nùalimá nùalàaca nía Dios iyúudàacáiná núa manuísíwata, iicáciná nupualé, yéewanápiná nùalàaca wenàiwica cáaliacáiri iyú. ²⁶ Nuínáidacawa cayábaca macáita wenàiwica nayamáacaalíwa càide iyúwa nùyáaná máinuta, manìrita nacái macáicáinácué càulenápiná wàasu èeri siùcade, nàuwichàidapínacaalí wía Cristo ìwalíise, weebáidacáiná itàacái. ²⁷ Quéwa cáinucaalí pía, picá pimàaca píichawa úa. Máinucaalí pía, cayábaca càmicaalí peedá píinuwa. ²⁸ Quéwa peedácaalí píinupínáwa, càmita pimàni pibáyawanáwa. Càita nacái mánacáu uedácaalí uníriwa, càmita cabáyawaná úa. Quéwa níái cáinuíyéica, nía nacái caníríiyéica nàypíná càulenéeri iyú cháí èeri irícu, iwàwacutáciná nàuwichàacawa Cristo irípiná. Íná nùalàacuéca pía ipíchanácué máiní pìyaca càulenéeri iyú.

²⁹ Píacué nuénánáica càicué nuwàwaca nùalàaca pía: Iyaca wapíchalé achúma èerínata meedá, íná siùcade cawinácaalí idènièyéica yàacawéeriwa, iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa náalimáanáta cachàiníiri iyú. ³⁰ Càita nacái cawinácaalí achúmèeyéica iwàwa yéénánái yéetèeyéimiwa ìwaliwa iwàwacutá náibaidaca Wáiwacali irípiná càide iyúwa càníiyéi achúma iwàwa. Cawinácaalí nacái imàníiyéica fiesta iwàwacutá nàyaca cáimiétaquèeri iyú càide iyúwa càníiyéi máiní casímái iwàwa náibaidacaténá cáaliacáiri iyú Wáiwacali irípiná. Cawinácaalí nacái iwènìèyéica wawàsi iwàwacutá càmita máiní cáinináca naicáca nàasuwa, néese iwàwacutá náináidacawa càide iyúwa canéeyéica yàasu, náibaidacaténá cachàiníiri iyú Wáiwacali irípiná. ³¹ Cawinácaalí nacái imàníiyéica yàasu wawàsiwa cháí èeri irícu needácaténá nalíwa plata, iwàwacutá càmita máiní báawaca nawàwa náináidáanícawa nàasu cawèníiri ìwaliwa cháí èeri irícuíríca, yáciná mesúnamáita ímáalàapínacawa macáita yái waiquérica cháí èeri irícu.

³² Càmitacué nuwàwa píináidáanícawa báawanama cháí èeri yàasu wawàsi ìwali. Máinucaalí asìali, yásí íináidacawa Wáiwacali yàasu wawàsi ìwali imànicaténá càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná casímáicaténá imànica Wáiwacali iwàwa. ³³ Quéwa cáinucaalí asìali, yá iwàwacutá íináidacawa cháí èeri yàasu wawàsi ìwali casímáicaténá imànica íinu iwàwawa. Yái asìali càmita yáalimá íibaidaca macái ichàini iyúwa íinu irípináwa, Wáiwacali irípiná nacái. ³⁴ Càita nacái maníríchúa, áiba inanái nacái cànílichúaca icásàawa, náináidacawa Wáiwacali

yàasu wawàsi ìwali, casímáicaténá namànica Wáiwacali iwàwa, namàacacaténá naináwa, náiwitáise nacáíwa Dios irí, náibaidacaténá cachàiníiri iyú irípiná. Quéwa áiba inanái canrìríchúaca iwàwacutá uínáidacawa cháí èeri yàasu wawàsi ìwali usímáidacaténá unñriwa.

³⁵ Càita nùalàacuécá píá nuyúudàacaténácué píá. Càmita numáisanlàcué picásàacawa, néese núumacué pirí càì pìyacaténácué cáimiétaquéeri iyú, píibaidáanápínácué nacái Wáiwacali irípiná macái pichàini iyúwa.

³⁶ Quéwa áibacaalí aslali íináidawa càmita cayába imáisanlàacaalí mamáalàacata íiduwa ucásàacawa béerucáiná úa, uwàwacaalí ucásàacawa nacái, yásí cayábaca úaniri imàacacaalí ucásàacawa. Càmita namàni nàyaca nabáyawanáwa, níái icásèeyécawa. ³⁷ Quéwa áibacaalí idènià íiduwa, càmicaalí iwàwacutá íidu icásàacawa aslali yáapicha, càmicaalí nacái uwàwa ucásàacawa, úaniri nacái íináidacaalíwa càmlínápiná imàaca ucásàacawa yáapicha yái aslìlica, yá úaniri imànica ìyaca cayábéeri wawàsi. ³⁸ Iná cawinácaalí imàaquéerica íiduwa icásàacawa imànica cayábéeri wawàsi. Quéwa cawinácaalí càmlírica imàaca ucásàacawa imànita nacái cayábéeri yáwanái.

³⁹ Uái canrìríchúaca canáca yéewaná umàaca uíchawa unñriwa. Iwàwacutá uyamáacawa yáapicha idècunitàacá cáucani. Quéwa yéetácaalíwa uícha, yásí úalimáca udéca ucásàacawa àniwa yáapicha cawinácaalí aslali máinuírca uwàwéerica, quéwa iwàwacutá ucásàacawa abéeri yáapicha yeebáidéerica Jesucristo itàacái. ⁴⁰ Quéwa nuínáidacawa casímáinápíná cachàiníwanái uwàwa càmicaalí uedá unñripináwa àniwa. Càita nuínáidacawa, nuebáida nacái Espíritu Santo Dios néeséeri idéca iyúudàaca nuínáidáanáwa càì.

8

Los alimentos consagrados a los ídolos

¹ Siùcade nucàlidacué piríni ìwali yái pisutéericuécá péemlawa núa ìwali pìasu cuyàluta irìcuwa: yái iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáíwaná icàaluíniná, càide iyúwa náiwitáise ìyáaná, níara áibanáica càmlíyécica yeebáida Jesucristo itàacái. Pidécuéca píimaca cáalíacáicasacué píá macáita. Cayábacué nuénánái, ipíchanácué cáimacáica piicáca píawawa píalíacái ìwalísewa. Cayába cachàiníwanái cáininácaalícué pi-icáyacacawa, yéewanápínácué píiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú. ² Cawinácaalí iyúunáidéerica yáalíacawa madécaná wawàsi ìwali, càmitàacá yáalíawa cayába càide iyúwa iwàwacutáaná yáalíacawa. ³ Quéwa cawinácaalí cáinináca iicáca Dios, yásí Dios yáalía iicáca yái wenàiwicaca, cayábaca Dios iicáca íiwitáise nacái.

⁴ Pisutácatécué péemlawa núa asáisi cayábacaalícué piyáaca iinási nanuérica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná, níái cuwáinái yéenáíwanáca. Càitacué núumaca pirí ìwali: Báisita canéerica iwèni meedáni, canáca nacái ichàini yái ídoloca, cuwáisàiri yéenáíwanáca meedáni cháí èeri irìcu, canácáiná áiba báisíiri Dios íícha, abéerita yái Diosca. ⁵ Báisita nàyaca madécaná demonio íiwacanánái cachàiníyeyéi báawéeyéi íiwitáise icuèyécica yàasu cáliwa chènuníseeri cáuli irìcubàa, cháí èeri irìcu nacái èeri mìnánái yèeyécica íipidená cuwáinái (ímáanáca diosnái). Madécaná wenàiwica nàaca demonio icàaluíniná, wenàiwica icàlidéeyécica ìwali cuwáináicasa nía. ⁶ Quéwacué canáca walí áiba wèeripiná icàaluíniná íícha yái abéerita Wáaniri Diosca. Wáaniri Dios imànicaté macáita, iná wawàwa wàyaca càide iyúwa iwàwáaná. Iya nacái abéerita Wacuèriná, yái Wáiwacali Jesucristoca, yái idàbéericaté macáita, àta wía nacái, Wáaniri Dios irípiná.

⁷ Quéwa càmitacué macái wéená náalía néemlaca cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisica. Càmita cachàini náiwitáise Dios ìwali càmicáináca náalía cayába. Níái wéenánái yéewánéeyéita yàaca ídolo cuwáisàiri yéenáíwaná icàaluíniná ipíchawáiseté nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá Jesucristo itàacái. Nayáacaalí nayáacaléwa áibanái yáapicha, nawènìacaalí iinási nacái yàcalé irìcu, yá náalíacawa áibanái nadéca nanúaca yái pìráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíniná. Abénaméeyéi wéená iyáacaalí yái iinásica,

yá nayúunáidaca càmita báisi Dios imàaca nayáacani. Quéwa nayáacani quéwanáta. Iná nadàbaca nàináidacawa méetàuculé Dios ícha, yá báawaca náiwitáise ìwalíse yá namànínáca wawàsi nàináidéerica Dios imáisaníaca namànica. ⁸ Báisíta càmita cayába Dios iicáca wía ìwalíse meedá yá wayéerica, iná càmita cayábáwanái Dios iicáca wía áiba wawàsi ìwalíse wayáacaalíni. Càita nacái càmita báawa Dios iicáca wía ìwalíse yáì càmírica wayáa. ⁹ Quéwacué éwita Dios imàacacáaníta piyáaca iinási áibanái inuérica iyúwa sacrificio ídolo cuwáisàiri yéenáiwana írí, càicáaníta iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchanácué abéeri wéenasàiri càmírica yeebáida tàì íméeri iyú imànica ibáyawanáwa iicácáinácué piyáacani, yáì iinásica. ¹⁰ Píacáiná yáliéricawa Dios imàacaca piyáaca yáì iinásica, néese píawinacaalíwa piyáacaténá piyáacaléwa ídolo yàasu templo néré, nawacùacataléca iinási nanuérimica iyúwa sacrificio ídolo írí, yá cawàwanáta abéeri wéená càmíri yeebáida tàì íméeri iyú iicáca pía néré, néese iwàlùacawa néré nacái iyáacaténá yáì iinásica, éwita íináidacáanítawa càmita Dios iwàwa imànica càì. ¹¹ Pidéca píimaca píwaliwa píalíanásawa madécaná, quéwa yáì píalíacáica càmita iyúudàa péenásàiri yáì càmírica yeebáida tàì íméeri iyú, néese pidéca pímanica írí máini báawéeri píalíacái iyúwa, yá cawàwanáta yéetápináca méetàuculé Dios ícha ibáyawaná yáapichawa, yáì péenásàirica, éwitaté Cristo yéetácanítawa nacái íchawalíná. ¹² Iná péewáidacaalícué péenánáíwa càmíyéica yeebáida tàì íméeri iyú namànínapíná áiba wawàsi nàináidéerica ìwali càmírica Dios iwàwa namànica, yá pímanícuéca píacawa píbayawanáwa péenánái íríwa, Cristo írí nacái. ¹³ Iná yáì nuyáanáca iinási imàacacaalí nuénásàiri imànica ibáyawanáwa nuyáacalé ìwalíse, yásí cayába cachàiniwanái càmínápiná quirínama nuyáaca iinási, ipíchaná núalimáidaca nuicáwa nuénásàiriwa àta imànicataléta ibáyawanáwa.

9

Los derechos de un apóstol

¹ Ewita apóstolcáaníta núa, yáì Dios ibànuèrica, càicáaníta càmita nuèpuníwa càide iyúwa isíimáidáaná núa meedá, néese nuwàwaca nuyúudàaca áibanái. Báisíta Dios imàacacaté núa apóstolpiná, iná canáca ichùulièri núa cháì èeri írìcu. Nudéca nuicáca Wáiwacali Jesús. Píacué nacái yáasáidéeyéica apóstolca núa bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa Dios írípiná nuíbaidacaalíté Wáiwacali írípiná pèewibàa, nucàlidáanápínácué píri iináwaná ìwali. ² Cawàwanáta áibanái càmita naicá núa càide iyúwa apóstol, yáì Dios ibànuèrica, quéwa píalíacuéwa báisíiri iyú apóstolca núa, bàaluitécáiná piwènúadacuéca píiwitáisewa peebáidacaténá Wáiwacali itàacái, nucàlidacaalítécué píri iináwaná ìwali. Càita Dios yáasáidacuéca píri apóstolca núa.

³ Natàanícaalí báawéeri iyú nùwali, náimacaalí nacái càmítasa apóstolca núa, yásí càì núuma nalíwa: ⁴ Dios ibànùacaté núa iyúwa apóstol nucàlidacaténá Wáiwacali iináwaná, iná Dios imàacaca nusutáca nuyáapínáwa wenàiwicanái ícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Dios imàaca nacái macái apóstol idènlaca ínuwa yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, imàaca nacái apóstol itéca yáapichawa úa idècunitàacá yèepunícawa icàlidacaténá Dios itàacái, càide iyúwa áibanái apóstol namàníiná, nía nacái Wáiwacali yéenánái iméeréerináica, Pedro nacái. Iná nudèniacaalí nuínuwatá, yá cayábaca nutéca núapichawa úatá. ⁶ Dios imàaca nacái Bernabé, núa nacái wayamáidaca wáibaidaca wacáapi iyúwa, wasutácaténácué píicha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidaca píricué Dios itàacái. Quéwa éwita Dios ibatàacáaníta wamànica càì, càicáaníta càmítaté wasutácué píicha wayáapínáwa, néese wíata ipáyaidaténí. ⁷ Péemíacué comparación: Píalíacuéwa úwinái càmita nawènà nayáapínáwa. Càita nacái wenàiwica ibànacaalí ibànacalewa abéyèeri uva yéetaná, càmita iwàwacutá ipáyaidaca iyáacaténá yàasu uva iyacanáwa. Càita nacái abéeri icùacaalí áibanái ipira ovejanái, canáca imáisaníèri líraca leche yeedéerica ovejanái ícha. Càita nacái Dios imàacaca apóstolnái isutáca iyáapínáwa wenàiwicanái ícha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Dios ibànùacáiná apóstolnái nàatalé. ⁸ Picácué píináidawa núumáanáca càiri tàacáisi

nuíwítáise iyúwa meedá, bàaluitécáiná Dios càì íimaca imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí, Moisés icàlidacaténáté israelitanáí iríni. ⁹ Càité Moisés itànàaca tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse: “Picácué pidacùà pacá inùma ituínási íicha idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawàidaca ituínási, ùlùlucacaténá ituínási iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, íimaca. Dios íimacaté càì walí wáalíacaténáwa catúulécanaáa iicáca pacá, quéwa iwàwacutácué wáalíacawa áiba wawàsi quiríta. ¹⁰ Dios íimacaté càì icàlidacaténá walí iwàwacutáanáca wayúudàaca wenàiwica iyúudèeyéica wía. Dios ichùulíacaté Moisés itànàanápínáté yáí tàacáisi wamànicaténá cayábéeri nali caw-inácaalí yéewáidéeyéica wía Dios itàacáí iyú. Péemíacué comparación: Asìali ichùnìacaalí cáli nabànacatáipíná, yá iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa quíiracaalí yáí iyacanásica. Càita nacáí cawinácaalí yùuluèrica ituínási iwìralè, iwàwacutá namàacaca yeedáca yàasupínáwa. Càita nacáí wía yéewáidéeyéicuéca pía, Dios imàacaca wasutácuéca pícha wayáapínáwa. ¹¹ Wabànacatécué Dios itàacáí piwàwalícu, íná cayábaca wasutácué pícha weedácaténá wàasupínáwa, yáí wayáapíná, wabàlepiná nacáí, wayamáacatáipíná nacáí cháí èeri irícu. ¹² Dios imàacacáiná áibanáí yéewáidéeyéicuéca pía isutácuéca píchani, yá máiní cachàíníwanáí Dios imàaca wasutácuéca píchani, wíacáínáté idàbàanéeyéicaté icàlidacuéca pirí Jesucristo iináwaná. Quéwa, éwita Dios imàacacáanáta wasutácuéca pícha wayáapínáwa, càicáanáta càmíta càì wamànica. Néese wàideníacaté wàuwichàanáwa wáibaidaca wawènìanápíná wayáawa ipíchanácué báawaca péemíaca Cristo itàacáí ìwalíise yáí wasutáanácuéca wayáapínáwa pícha.

¹³ Píalíacuéwa naináwaná ìwali, cawinácaalí íibaidéeyéica templo irícu. Needáca nayáawa templo irícuíse. Íimáanáca, cawinácaalí inuéyéica pìráí iyúwa sacrificio, needáca nalíwa iínási yéenáimi, macáí pìráí yéená nanuérica neemácaténáni altar íinata. ¹⁴ Càita nacáí Wáiwacali idéca ichùulíaca cayábàanápíná nàyaca náibaidacalé ìwaliwa namànìirica Dios irípiná, cawinácaalí icàlidéeyéica yáí tàacáisi cayábéerica, íná cayábaca nasutáca nayáapínáwa wenàiwicanáí íicha yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacáí. Yácata nawèni, níái icàlidéeyéica Dios itàacáí. ¹⁵ Quéwa canácatáita càì numànité nùyacaalítécué píapícha, càmíta nacáí nutànàacué pirí cuyàluta siùca pìacaténácué nulí wawàsi. ¡Máiní casímáica nuwàwa nucàlidacué pirí Dios itàacáí mawènìiri iyú! ¡Cayába cachàíníwanáí nulítáni nuétácaalíwatá ipíchaná nuyamáidaca nucàlidaca Dios itàacáí mawènìiri iyú!

¹⁶ Càmíta cachàini nuicá núawawa ìwalíise yáí nucàlidáanáca Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nucàlidacani Cristo ichùulíacáiná núa. ¡Máiní báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripínáca nùwali càmícaalí nucàlida yáí tàacáisica wenàiwicanáí irí! ¹⁷ Iná nucàlidacaalíté yáí tàacáisica nuíwítáise iyúwa meedátá, yá nuedácaté wenàiwicanáí íicha nuwènìipínáwatá. Quéwa càmíta nucàlidani nuíwítáise iyúwa, néese Dioscata yáí ichùulíerica nucàlidacani. ¹⁸ Yácata nuwèni yáí: Casímáica nuwàwa nucàlidacáiná mawènìiri iyúni yáí tàacáisica íiméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càita nucàlidaca mawènìiri iyúni: Ewita Dios imàacacáanáta nusutácué pícha nuyáapínáwa nucàlidacáinácué pirí itàacáí, càicáanáta càmíta càì nusutácuéca píchani.

¹⁹ Ewita càmícaanáta áibanáí yàasu wenàiwica núa íibaidéerica mawènìiri iyú, càicáanáta numàacaca núawawa càide iyúwa macáí wenàiwicanáí yàasu wenàiwica íibaidéerica mawènìiri iyú nuyúudàanápíná áibanáí wenàiwica manùbéeyéí nawènúadàanápíná náiwítáisewa Cristo irípiná. ²⁰ Nùyacaalí judíonáí yáapícha, yá nùyaca càide iyúwa náiwítáise ìyáaná nuyúudàacaténá nawènúadaca náiwítáisewa Cristo irípiná. Càita nacáí numànica nùyacaalí náapícha níái càmíyéica judío yeebáidéeyéica tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí bàaluité; yá nùaca Dios icàaluíníná náapícha càide iyúwa náiwítáise ìyáaná, yéewacaténá néemíaca nucàlidaca nalí Cristo iináwaná ìwali, éwítacué càmícaanáta iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná wàacaténá Dios icàaluíníná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacáí. ²¹ Càita nacáí nùyacaalí náapícha níái càmíyéica judío,

càmíiyéica iya Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yá càmíta numàni iyúwa wenàiwica imànírica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, nuwàwacáiná nuwènúadaca náiwitáise Cristo irípiná. Quéwa éwita càmícaanáta numàni càide iyúwa wenàiwica iyéerica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, càicáanáta nuebáidaca mamáalàacata Dios itàacái càide iyúwa Cristo ichùullaná núa. ²² Nùyacaalí áibanái yáapicha càmíiyéica yeebáida tàì íméeri iyú, yá nuèpùà nùyaca càide iyúwa abéeri néená, nuicá nacái cáimiétaquéeri iyú yái náináidáanácawa, càmíta nuicáaní naquíniná. Càita nùyaca náapicha nuyúudàacaténá neebáidaca Jesucristo itàacái cachàiníwanái. Iná núalimáidaca nùyaca abédanamata náapicha macái wenàiwica íiwitáaná numànicaténá àta càinácaalí núalimáanáta numànica nuyúudàacaténá abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²³ Càita numànica yéewacaténá madécaná wenàiwica yéemlaca yái tàacáisi cayábéerica íméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, nuwàwacáiná nacái Dios imànica nulí cayábéeri náapicha níai yeebáidéeyéica Cristo.

²⁴ Péemlàcué comparación: Píalíacuéwa ìwali yái napìanínácawa carrera ìwali, yá macáita napìanícawa, quéwa abéerita yái imawènlàdéerica áibanái yeedáca iríwa cawèníri. Càide iyúwa níai ipìaníyécawa cachàiníri iyú carrera ìwali, càita nacái iwàwacutácué píibaidaca Dios irípiná cachàiníri iyú, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimànicaténá càide iyúwa ichùullanácué píá. Càicué pimàni peedácaténácué piríwa yái cawènírica Wáiwacali yèeripináca yàasu wenàiwicanái iríwa chènuniré. ²⁵ Chái èeri irícu macáita iwàwéeyéica isàiwicaca deporte needácaténá nalíwa cawèníri, néewáidacawa cachàiníri iyú yéewacaténá cachàinica nainá; namàacaca náichawa macái wawàsi imànírica báawéeri nainá irí. Yá néewáidacawa cachàiníri iyú needácaténá nalíwa abéeri corona, laurel íbáiná icàyuwaniná. Quéwa báinásiiri corona yèepùaca chuìca ráunamáita, yá imáalàacawa, néese wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái wáibaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali irípináwa weedácaténá walíwa áiba cawèníri càmíirica imáalàawa iyéerica chènuniré. ²⁶ Núacata càmíiri iyúwa matuíri ipìanícaalíwa éeruwaca, càmíta nacái iyúwa áiba inúadáidéeri cáuli meedá. Néese núalíacawa càinácaalí Wáiwacali iwàwáaná numànica, yá nuíbaidaca cachàiníri iyú Wáiwacali irípiná. ²⁷ Nucùaca núawawa, nuiná nacáiwa cachàiníri iyú ipíchaná numànica nubáyawanáwa, ipíchaná nacái numànica áiba wawàsi càmíirica iyúudàa áibanái, càmícainá nuwàwa Wáiwacali imáisanlaca nuíbáidáanápíná irí quirínama idécanáami nuéwáidaca áibanái.

10

Consejos contra la idolatría

¹ Píacué nuénánáica, picácué piimáicha macái wàawirináimi israelitanái namusúacatéwa profeta Moisés yáapicha Egipto yàasu cáli íicha. Néeseté idècunitàacá nèepunícawa nàacawa manacúali yùucubàa càináwàiri, yáté Dios imàacaca manuiri acalèe yàacawa napíchalépiná yáasáidacaténaté alénácaalí iwàwacutá nàacawa. Macáita nèepunícacatéwa acalèe yáapíise, catámèeri irícu ùuléeri íicha. Macáitaté nàacawa Moisés yáapicha, yá nachàbacatéwa chuiri cáli ínatabàa Mar Rojo yàasu manuiri úni ìwallabàa. ² Càité macáita abédanama namànicaté náiwitáisewa Moisés yáapicha namànicaténaté iyúwa Moisés ichùullaná nía càide iyúwaté nadéca nacáicaalí nabautizácawa nèepunícáinatéwa Moisés yáapicha acalèe yáapíise, úni ìwallabàa nacái. ³ Càité nacái macáita nayáacaté chènuníséeri yàacàsi Dios yèericaté nalí, yái pan nacáirica íipidenéericaté maná. ⁴ Macáita nacái nàiracaté úni Dios imàaquéericaté imusúacawa íba yèewíise. Yái Cristo yàacawéeridéericaté yèepunícawa nía, càicanide iyúwa cachàiníri íba Cristo yàacáinaté nacáuca. ⁵ Quéwaté báawaca Dios iicáca náiwitáise batéwa macáita, ínáté Dios inúaca nía, yá nachéecami icàlàliacatéwa manacúali yùucubàa càináwàiri.

⁶ Càité nachàbacawa. Dios yùuwichàidacaté nía yéewáidacaténá wía ipíchaná wawàwaca báawéeri càide iyúwaté nawàwáaná báawéeri. ⁷ Iná picácué pía ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná càide iyúwaté abénaméeyéi nanúanaté pìrái, nayáaca nacái iinási nàacaténá ídolo icàaluíniná. Càité profeta itànàaca Dios itàacái íméerica: “Níara wenàiwicaca náawinacatéwa nayáacaténá iinási, yáté nàiraca nacái, néese namichàacatéwa nasàiwicacaténá náapichawáaca, yá naimáca náapichawáaca”, ímaca. ⁸ Píacué nuénánái, picácué waimá áiba yáapicha cà mílichúaca wáinusíwa, cà mírica nacái wanìrisíwa, càide iyúwaté abénaméeyéi imànínaté. Yáté veintitres mil namanùbaca néetácawa Dios inúacáinaté nía nabáyawaná ìwalíse. ⁹ Picácué nacái wáalimáida waicáwa Cristo càide iyúwaté abénaméeyéi namànínaté nabáyawanáwa mamáalàacata néese Dios yùuwichàidacaté nía. Yáté néetácawa àapi iyú Dios ibànuèyéica nèewiré. ¹⁰ Picácué picuísá píchawa Dios càide iyúwaté abénaméeyéi nacuísáidacaté Dios, yáté Dios ibànùaca yàasu àngelwa inuérica wenàiwica, yá inúacaté nía.

¹¹ Càité ichàbacawa. Dios yùuwichàidacaté wàawirináimi yéewáidacaténá wía ipíchaná wamànica càide iyúwa namànínaté. Néeseté áibanái profeta natànàacaté Dios itàacái nàalàacaténá wía ipíchaná wamànica wabayawanáwa, wía ìyèyéica siùcade ipíchawáise èeri imáalàacawa. ¹² Iná píinàidacaalícuéwa cachàinica píiwitáise, cáalíacáiri nacái, iwàwacutácué piicá píchawa cayába ipíchaná picaláacawa Dios ícha pimànicáichacué pibáyawanáwa. ¹³ Pidàbacaalícué piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, néese piwàwalicué macái èeri mìnánái nachàbaca càiri wawàsi yáalimáidéerica nía namànínapíná nabáyawanáwa. Quéwa cayábéeri Dios íiwitáise, imànírica nacái machacàníiri iyú càide iyúwa ímáaná, yá iyúdàapínácué pía ipíchaná pimànica pibáyawanáwa. Iná yéewa píalimácué manuíca píinàidacawa piwàwawa Dios ìwali cà míinápínácué imàaca càulenéri wawàsi yáalimáidaca pía cachàiniwánái ícha yái píaliméericuéca pìidenìaca. Néese càulenéri wawàsi yáalimáidacaalícué pía pimànínapíná pibáyawanáwa, yásí Dios iyúdàacué píawa yéewacaténá pìidenìaca mamáalàacatani ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Càipíná Dios iyúdàapínácué píawa, iná càmitacué iwàwacutá pimànica pibáyawanáwa.

¹⁴ Iná píacué nuénánái nuwàwéeyéica, picácué piacawéerida wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana icàaluíniná. Piyacué déeculé náicha cawinácaalí imàniyéica cà. ¹⁵ Núalíacawa cáiwitáiseecuéca pía, iná nutàanicué pirí nuwàwacáinácué píinàidacawa cáalíacáiri iyú ìwali yái núméericuéca pirí. Yásí píalíacuéwa báisícatani. ¹⁶ Macái imanùbaca wamànicaalí Santa Cena, yá wasutáca Dios ícha cayábacaténá imànica walí uva ituní, wàa nacái Dios irí ìwali cayábéeri, yáciná uva ituní ímáanáca càicanide iyúwa Cristo íraná imusuéricatéwa ícha cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wàiracaalí yái uva ituníca, yá wáasáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, yéetácáinatéwa cruz ìwali wáichawalíná. Macái imanùbaca wayáacaalí wáalimáwanama pan yéená wasubèriadéerica, yá wáasáidaca wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, Cristo iiná yùuwichàacáinatéwa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁷ Ewita manùbéeyéicáaníta wía, càicáaníta macáita wayáaca abéeri pan yéená macáita wamanùbaca iyúwa. Càita wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, éwita manùbéeyéicáaníta wía.

¹⁸ Piwàwalicué Dios ichùullacaté Israel itaquénáinámi bàaluité. Abédanamata namànica náiwitáisewa náapichawáaca nayáacaalíté iinási macáita namanùbaca iyúwa, yái pìráimi nanuéricaté iyúwa sacrificio cáuri Dios irí. ¹⁹ Càmita núuma nàaca Dios icàaluíniná cawinácaalí inuèyéica pìrái iyúwa sacrificio ídolo irí. Càmita báisí cáurica yái ídolo cuwáisàiri yéenáiwána, iná canáca iwèni meedá. Yá nacái pìrái iinámi neeméerica ídolo irí, cà mírita cachàini áiba iinási íiwitáaná ícha. ²⁰ Néese nuwàwacué píalíacawa nàwali níara áibanái yèeyéica ídolo icàaluíniná. Namàaca iinási iyúwa sacrificio ídolo irí, quéwa càmita nàa Dios icàaluíniná, néese nàaca demonio icàaluíniná. Iná càmitacué nuwàwa piyáaca náapichani idècunitàacá nàaca ídolo ímiétacaná fiesta irícu, ipíchanácué piyaca abédanamata demonio yáapicha, náapicha nacái níara yèeyéica demonio icàaluíniná. ²¹ Càmitacué Dios

imàaca pìiraca uva ituní Santa Cena yaalí Wáiwacali yàasu copa irìcuíse, pìiracaalícué nacái demonio yàasu copa irìcuíse. Càita nacái càmitacué Dios ibatàa piyáaca piyáacaléwa Santa Cenaca Wáiwacali yàasu mesa iwéré, piyáacaalícué piyáacaléwa nacái demonio yàasu mesa iwéré, aléera namànicataléca fiesta nadécanáami nanúaca pìrái iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná.

²² ¡Picácué wamàni càì ipíchanácué máini báawaca Wáiwacali iicáca wáiwitáise! ¡Picácué wayúunáida cachàiníwanáica wía Wáiwacali íichawa! Canáca yéewaná wamànica irí càiri báawéeri wawàsi.

La libertad y el amor cristiano

²³ Abénaméeyéi nacàlidaca: “Càmicaalí Dios imáisanà wamànica áiba wawàsi, yási cayábaca wamànica càinàcaalí wawàsi wawàwéerica wamànica”, càì nàimaca. Quéwa núumacué pìrí, éwita Dios càmicáaníta imáisanà wamànica áiba wawàsi, càicáaníta càmita macái wawàsi iyúudàa wía, áibanái nacái. Báisíta Dios imàacaca wamànica càide iyúwa wawàwáaná, càmicaalí báawa yái wawàwéerica wamànica, quéwa càmita macái wawàsi imàaca wáiwitáise idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú weebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, wayúudàacaténá nacái áibanái neebáidáanápíná. ²⁴ Picácué wacutácáita wasímáidáanápíná wíawawa meedá, néese wacutácué wayúudàacaténá áibanái nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú àta neebáidacataléta itàacái tàì íiméeri iyú.

²⁵ Piyáacué macáita cawinácaalí iinásica piwènièricuéca nawéndacataléca iinási; picácué pisutá péemíawa nía iwéndéeyéicani pialíacaténácuéwa asásí áibanái inúacaalíte yái pìráimica nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa íwali. Dios imàacacué piyáacani íná piwèniacué matuúbanáiri iyúni. ²⁶ Càmitacué iwàwacutá achúmaca piwàwa yàacàsi íwali Wáiwacali yàasucáiná macái wawàsi èeri irìcuíríca.

²⁷ Néese áibacaalí càímíiri yeebáida Jesucristo itàacái, imáidacaalícué piyáaca piyáacaléwa yáapicha, piwàwacaalícué nacái piyáaca yáapicha, néese piyáacué macáita yàacàsi yèericuéca piyáa. Picácué nacái pisutá péemíawa nía iinási íwali pialíacaténácuéwa asásí áibanái inúacaalíte yái pìráimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná, achúmacáichacué piwàwa. ²⁸ Quéwa áibacaalícué càì yàalàaca pía: “Yái iinásica, nadéca nanúacani iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná”, càicaalícué íima pìrí, néese picácué piyáani pimànicáichacué báawéeri irí yái yàalèericuéca pía ipíchaná iwènúadaca íiwitáisewa Dios íicha, càmicáiná yeebáida tàì íiméeri iyú néese iyúunáidaca Dios imáisanìerica wayáaca yái iinásica. ²⁹⁻³⁰ Abénaméeyéi càmitàacá neebáida tàì íiméeri iyú, íná machawàacaca nàináidacawa. Cáaluca namànica wawàsi càímíricué cáalu pimànica, càmicáiná náalíawa cayába càide iyúwacué pialíanáwa. Nayúunáidaca báawáanápíná Dios iicáca nía yàacàsi íwalíise. Quéwa cawàwanátacué piwàwa càì píimaca nulí: “Dios idéca imàacaca numànica càide iyúwa nuwàwáaná càmicaalí báawa yái nuwàwéerica numànica, íná canáca yéewaná áiba imáisanàaca numànicani achúmacáicha meedá iwàwa. Nudéca nùaca Dios irí cayábéeri yàacàsi íwali, íná canáca yéewaná áiba itàaníca báawéeri iyú nùwali nuyáacalé íwalíisewa”, càicué piwàwaca píimaca cawàwanáta. ³¹ Báisíta, quéwa péemíacué nulí, nuénánái. Càinàcaalícué wawàsi piyáaca, càinàcaalícué wawàsi nacái pimànica, pimànicué abéerita yái imàaquéerica áibanái iicáca Dios cáimiétaquéri iyú. ³² Picácué pimàni wawàsi càì áibanáicaalícué iicá pimànicani yá nacaláacawa Dios íicha, yá namànica nabáyawanáwa, macáita cawinácaalí nía, judíocaalí nía, càímíyéicaalí judío nía, nía nacái Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³³ Núa nacái, àta càinàcaalí numànica, núalimáidaca nuyúudàaca macái wenàiwica íiwitáaná. Càmita nucutá numànicaténá abéerita yái isímáidéeripínáca núa, néese nucutáca numànicaténá yái iyúudèeripínáca manùbéeyéi wenàiwica, yéewanápiná nawènúadaca náiwitáisewa Cristo irípiná iwasàacaténá nía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

11

Las mujeres en el culto

¹ Piyacué nacái càide iyúwa nùyáaná càide iyúwa nacái Cristo iyáanaté. ² Píacué nuénánáica, iyéeyéica Corinto iyacàlená irìcu, nadéca nacàlidacuéca nulí piináwaná ìwali. Cayábéeriquéi piwàwallínacuéca núa mamáalàacata, pimànicuéca nacái mamáalàacata càide iyúwa nucàlidáanátécué pirí tàacáisi. ³ Quéwa nuwàwacué píalíacawa áiba wawàsi: Càide iyúwa Dios ichùulláná Cristo, yá Cristo yeebáidaca Dios itàacái, càita nacái Cristo ichùullaca macái aslanái yeebáidéeyéica itàacái; néese càide iyúwa Cristo ichùulláná macái aslanái yeebáidéeyéica itàacái, yá neebáidaca itàacái, càita nacái macái aslanái idènièyéica ínuwa iwàwacutá nachùullaca náinuwa, yá iwàwacutá nacái inanái neebáidaca nàacawéeri itàacáiwa. ⁴ Asìali ibàllacaalí íiwitawa idècunitàacá isutáca yáawawa Dios íicha, icàlida nacái tàacáisi Dios inùmallicuise, càmita yàa Cristo íimiétacaná. ⁵ Quéwa càmicaalí inanái ibàllia uíwita idècunitàacá usutáca Dios íicha, ucàlida nacái tàacáisi Dios inùmallicuise, càmita ùa unìri íimiétacanáwa, néese càica úade iyúwa inanái nàuwisèechúaca íicha íiwita ibáiná macáita. ⁶ Càmicaalí inanái ibàllia uíwita, iwàwacutá udalúaca uíchawa uíwita ibáináwa. Quéwa báicaalí udalúaca uíwita ibáináwa macáita, iwàwacutá ubàllaca uíwita. ⁷ Iwàwacutá asìali càmita ibàllia íiwitawa. Dios idàbacaté idàbáanéeri asìali quèechatécáwa iyúwa Dios iicácanáwa, íná iwàwacutá aslanái yáasáidaca cachàinírica Dios íiwitáise. Quéwa iwàwacutá inanái yáasáidaca cáimiétacanáca unìri. ⁸ Bàaluitécáiná Dios idàbacaalíte idàbáanéeri asìalica, càmitaté Dios iwènúada inanái ibàllai yáapi asìali iyú àacawéeripiná, néese Dios yeedácaté asìali ibàllai yáapi, yá iwènúadacaté yáapi inanái iyú asìali yàacawéetúapiná. ⁹ Càmitaté Dios imàni asìali inanái irípiná. Néese Dios imànicaté inanái asìali irípiná. Íná iwàwacutá inanái uebáidaca unìri itàacáiwa. ¹⁰ Dios imànicaté inanái asìali irípiná, íná iwàwacutá inanái ubàllaca uíwita, ángelnái iicácaíná úa. ¹¹ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáinináca Dios iicáca wía abédanamata: Aslanái càmita nàya isicúa canácaalí inanái, càita nacái inanái càmita nàya isicúa canácaalí asìali. ¹² Ewitaté Dios iwènúadacáaníta asìali ibàllai yáapi idàbáanéechúa inanái iyú, asìali yàacawéetúapiná, càicáaníta siúcade aslanái imusúaca iicá èeri inanái íicha. Quéwa Dios idàbacaté macáita, wía èeri mìnánáica.

¹³ ¿Càinásicué píináidacawa? ¿Cayábasica inanái usutácaalí Dios íicha càmicaalíacáwa ubàllia uíwita? ¹⁴ ¿Càmitasica macáita wáalíacawa cáalacaalí asìali íiwita ibáiná idàwinàacawa, yásí báawaca áibanái iicácani? ¹⁵ Quéwa cáalacaalí inanái íiwita ibáiná idàwinàacawa, yá casíimáica uicácani, úalíacáináwa Dios imàacaca ulí uíwita ibáiná uépùacaténá uíwita iyú. ¹⁶ Quéwa abénaméeyéi péenacué iwàwacaalí itàaníca chàinisíiri iyú ìwali yái tàacásica, càmicáiná nawàwa namànica càide iyúwa núumáanacué pirí, yá nùalàaca nía cachàiníiri iyú namànínapiná iyúwa núumáaná. Wía apóstolca, macáita nacái Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmita wamàni càiri méetàuculéeri wawàsi, iyúwacué pimàníiná.

Abusos en la Cena del Señor

¹⁷ Siúcade nutànàacué pirí áiba wawàsi ìwali, quèwacué càmita núalimá núumaca cayábéeri píwali càmicáinácué pimàni cayába. Macái imanùbaca píwacáidáyacacaalícuéwa, yá pimànicuéca báawéeri píríwáaca, càmitacué piyúudàayacawa. ¹⁸ Quèechacáwa nuwàwacué nutànàaca píriní iyúwa áibanái icàlidáanacué piináwaná ìwali. Càì nàimaca: Píwacáidáyacacuécawa pimànicaténá culto, quèwa càmitacué abédanama píiwitáise, íná piwènúadacuéca píiwitáisewa píchawáaca. Batéwa nuínáidacawa báisícani yái nàimáanacuéca píwali. ¹⁹ ¡Píwènúadacuéca píiwitáisewa píchawáaca cachàinicáinácué píicáca píawawa píchawáaca piwàwacáinácué áibanái nàináidacawa abéericatacué píá níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái báisíiri iyú! ²⁰ Piseríacuécawa píchawáaca, íná éwitaqué píwacáidáyacacáanítawa, càicáaníta càmitacué pimàni Santa Cena machacàníiri iyú càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²¹ Yàanàacáiná yàasu èericatái piyáacaténá

piyáacaléwa píapichawáaca ipíchawáise pimànicuéca Santa Cena, yá ráunamáita piyáacuéca piyáacaléwa méetàucunamata píchawáaca, yái yàacàsi pitéericuéca píapichawa. Néese áibanái catúulécanéeyéica yàanèeyéicué píamísewa canéeyéica irí yàacàsi natéeripiná, yá máapica nía, quéwa áibanái càasuíyéi nacàmaca nàiracáiná manuí uva ituní. ²² Píacué càasuíyéica, ¿cánácué càmita piyáa piyáacaléwa picapèerìcutawa ipíchawáise cuéca pianàaca? ¿Cánácué báawa piicáca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái? ¿Cánácué pibáiniada catúulécanéeyéi wenàiwica canéeyéica irí yàacàsi natéeripiná? Piyúunáidacuéca nucàlidáanápina pirí pimànicuéca cayábéeri. ¡Càmírita! ¡Càmitacué pimàni cayábéeri!

La Cena del Señor

²³ Bàaluité Wáiwacali yéewáidacaté núa càinácaalí iwàwacutáaná wamànica yái Santa Cenaca. Càita nacái nuéwáidacatécué pía: Yátaté catáca, ipíchawáiseté Judas itéca úwinái Wáiwacali Jesús yàatalé náibàacaténáni, yá Wáiwacali yeedáca pan icáapi irìculéwa. ²⁴ Néese idécanáamité yàaca Dios irí cayábéeri pan ìwali, yá isubèriadacani. Yá ímaca: “Yácata nuiná yái, yéetèeripinácuécawa píchawalíná ipíchanácué Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Piyáacuéní yái panca piwàwalíripinácué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, ímaca yái Wáiwacalica. ²⁵ Càité nacái idécanáamité nayáaca nayáacaléwa, yá Jesús yeedáca copa icáapi irìculéwa, abéechúa copa idènièchúa irìcuwa uva ituní. Yá ímaca: “Yái uva ituníca, yácata nuíraná imusuèripinácuécawa nuíchawa cruz ìwali pirípinácué, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa. Yái uva ituníca yáasáidacuéca pirí báisíiricani yái wàlisài wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapicha iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Macái imanùbaca pìracaalícuéni, piwàwalícué càinácaalí nuétácawa píchawalíná”, ímacaté yái Wáiwacalica. ²⁶ Iná nuénánái, piyáacáinácué yái panca, pìracáinácué nacái yái uva ituníca, iná píasáidacuéca pìacawa áibanái irí càinácaalíte iyú Wáiwacali yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali. Pimànicué càì àta Wáiwacali yàanàacataléta àniwa.

Cómo se debe tomar la Cena del Señor

²⁷ Iná macái imanùbaca pimànicaalícué Santa Cena, iwàwacutácué piwàwalica yái pan ímáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, yá nacái uva ituní copa irìcuíríca ímáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali íiraná. Néese abéericaalí péenácué càmita iyáa yái panca cáimiétaquéeri iyú, ìira nacái yái uva ituníca, yá imànica ibáyawanáwa Wáiwacali irí, càmicáiná iicá cáimiétaquéeri iyú Wáiwacali iiná, íiraná nacái. ²⁸ Iná ipíchawáise wayáaca pan, wàira nacái uva ituní copa irìcuíse, iwàwacutá wáináidacawa wáalimáwanama wawàwalícuísewa Dios iicápiná asásí ìyacaalí áiba báawéeri wawàsi wamàníríca iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa quéeacháwa Dios irí ipíchawáise wayáaca, wàiraca nacái yái Santa Cenaca. ²⁹ Macái imanùbaca wayáacaalí yái panca, wàiracaalí nacái yái uva ituníca, iwàwacutá wawàwalica ímáanáca càicanide iyúwa Wáiwacali iiná, íiraná nacái, yéetácáinátéwa wáichawalíná cruz ìwali. Càmicaalí càì wáináidacawa, néese wáalimáidaca Dios yùuwichàidáanápina wíawa. ³⁰ Manùbéeyéi péenácué nadéca namànica càì, iná cáuláicaca nía, machawàacaca nacái nía. Abénaméeyéi nadéca néetácawa. ³¹ Quéwa wáináidacaalíwa wáalimáwanama wawàwalícuísewa cayába Dios iicápiná asásí ìyacaalí áiba wawàsi báawéeri wamàníríca iwàwacutéerica wacàlidaca wáichawa Dios irí, néese càmita iwàwacutá Wáiwacali yùuwichàidaca wía. ³² Quéwa Wáiwacali yùuwichàidacaalí wía, yá imànica càì yéewáidacaténá wía, wawènúadáanápina wáiwitáisewa báawéeri íicha, ipíchaná Dios yúucaca wía infierno irìculé náapicha áibanái èeri mìnánái càmlíyéica yeebáida itàacái.

³³ Iná nuénánái, macái imanùbaca pìwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa píapichawáaca, iwàwacutácué picùaca macáita pimanùbacaaná yàanàaca. ³⁴ Máinicaalí máapica abéeri péenácué, néese iwàwacutá iyáaca iyáacaléwa icapèe néenitawa, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca pía ìwalíse yái càmlínácuéca piyáaca piyáacaléwa machacàníiri iyú macáita pimanùbaca iyúwa, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wenàiwica idènièyéica cayába yàacàsi nayáacáiná nayáacaléwa cadénama ipíchawáise catúulécanéeyéi yàanàaca.

Néeni, nùanàapinàcaalícué nupáchiaca pía, yá nuchùnìaca áiba wawàsi, yái pisutéericuéca péemìawa núa ìwali pìasu cuyàluta irìcuwa.

12

Los dones espirituales

¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pirí áiba wawàsi píalíacaténácuéwa ìwali yái chàinisica Espíritu Santo imàaquéerica walí wáalimáwanama, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa.

² Píalíacuéwa cayába bàaluité càmítacué peebáida Jesucristo itàacái, íná demonionái iméeràidacatécué pía iyúwa máiwitáiséeyéi pìacaténaté madécaná ídolo icàaluíniná, níara cuwáiná yéenáiwánáca, càmíiyéica yáalimá itàaníca. ³ Bàaluité càmítacué ídolo iyúudàa pía, íná siúcade nuwàwacué nucàlidaca piríni cànínacaalícué píalimá píalíacawa asáisi wenàiwica itàanícaalí Espíritu Santo inùmaliúise: Cawínacaalí itàaníiyéica báawéeri iyú Jesús ìwali, náimacaalí nacái càmítasa Dios yái Jesúsca, yási píalíacuéwa càmíta natàaní Espíritu Santo ichàini iyú. Néese áibanáicaalí íima: “Yái Wáiwacali Jesús, yácata Wacuèriná Dios”, càicaalí náima, yási píalíacuéwa náimaca càiri tàacáisi Espíritu Santo ichàini iyú.

⁴ Càmíta abédanama Espíritu Santo imàaca wáalimáwanama wachàini wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Quéwa abéerita yái Espíritu Santo imàaquéerica walí ichàiniwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Càmíta abédanama macáita yái wáibaidacaléca Wáiwacali irípiná, néese wadènlaca wáalimáwanama wáibaidacaléwa méetàucunamata wáichawáaca. Quéwa abéerita yái Wáiwacali ichùulièrica wáibaidáanápíná irí. ⁶ Wadènlaca chàinisi wáalimáwanama Dios imàaquéerica walí méetàucunamata wáichawáaca, wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa, quéwa abéerita yái Diosca ichàiniadéerica wía canánama, wamànicaténá macáita yái iwàwéerica wamànica. ⁷ Dios idéca imàacaca macái wáalimáwanama chàinisi yáasáidéerica wadènlaca Espíritu Santo, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yéewanápiná wayúudàayacacawa. ⁸ Espíritu Santo ichàiniadaca abénaméeyéi wééná yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái natàanícáténá cáalíacáiri iyú nàalàacaténá áibanái. Néese Espíritu Santo ichàiniadaca áibanái wééná néewáidacaténáwa cachàiníiri iyú nacàlidáanápíná Dios itàacái cayábéeri iyú áibanái irí. ⁹ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái abénaméeyéi wééná manuícáténá náináidaca nawàwawa Dios ìwali neebáidacaténá tàì íméeri iyú. Ichàiniadaca nacái abénaméeyéi nachùnìapíná cáuláiquéeyéi. ¹⁰ Espíritu Santo ichàiniadaca nacái áibanái wééná namànínapíná wawàsi càmíiri wenàiwica idé imànica. Aibanái wééná nacái Espíritu Santo ichàiniadaca nía nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmaliúise. Espíritu Santo nacái imàacaca áibanái wééná yáalíacawa càirínácaalí wenàiwica icàlidaca ìyaca tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmaliúise, yá nacái càirínácaalí icàlidaca ìyaca cachìwéeri tàacáisi demonio inùmaliúise. Aibaalí nacái Espíritu Santo imàaca abénaméeyéi wééná itàaníca áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái. Espíritu Santo ichàiniada nacái áibanái wééná yéewanápiná nacàlidaca walíni watàacái iyú cànínacaalí ímáaná yái tàacáisica áibanái icàlidéerica càmíirica èeri mìnánái itàacái iyú. ¹¹ Abéerita Espíritu Santo imàaquéerica walí chàinisi wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Espíritu Santo iwacùaca walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná.

Todos pertenecemos a un solo cuerpo

¹² Péemìacué comparación: Wainá idènlaca ìwalíiséeriwa madécaná: níái wacáapica, wacàwa nacái, wàbàli nacái, watuí nacái, wàuwí nacái, madécaná áiba ìwalíiséeri nacái. Quéwa éwita wainá idèniacáaníta ìwalíiséeriwa madécaná, càicáaníta abéericatani, yái waináca. Càica ímaca yái comparaciónca. Uwé, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháì èeri irícu. Càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná idèniáná ìwalíiséeriwa madécaná, càita nacái ìyaca madécaná wééná, madécaná wenàiwica íiwitáaná nacái. ¹³ Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yácáiná Espíritu Santo abédanamata

imànica wáiwitáise wáapichawáaca, macái wía judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéica judíocaalí wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepuníyéicaalíwa máiwacalináwaca wía. Càica wíade iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Wabautizáanáwa iyú wáasáidaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná, iyacáiná abéerita Espíritu Santo iwàluèricatéwa wawàwalìculé macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹⁴ Péemìacué comparación: Abéeri wenàiwica iiná càmìta idènià ìwalíséeriwa abéerita, néese idèniaca ìwalíséeriwa madécaná. ¹⁵ Cawàwanáta yàabàli íma: “Càmíricata núa icáapi, íná canéerica iwèni núa meedá, càmíricata iiná ìwalíséeri”, càì ímaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì ímaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁶ Càita nacái yùuwicaalí càì ímaca: “Càmíricata núa ituí, íná canéerica iwèni núa meedá, càmíricata iiná ìwalíséeri”, càì ímaca cawàwanáta. Quéwa éwita càì ímaca, càicáaníta mamáalàacata iiná ìwalíséericani. ¹⁷ Iná ituícaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wéemìaca? Càita nacái yùuwicaalí macáita yái wainácatá, ¿càinásica wáalimá wamìaca pumèníri isàni? ¹⁸ Quéwa Dios idéca imàacaca macái wainá ìwalíséeyéi alénácaalí iwàwa imàacaca nía. ¹⁹ Abéeri ìwalíséericaalí yái waináca macáitatá, yá canáca wainá macáiritá. ²⁰ Báisíta, éwita wainá idèniacáaníta ìwalíséeriwa madécaná, càicáaníta abéerita yái waináca.

²¹ Canáca yéewaná watuí ímaca wacáapi irí càì: “Càmìta nuwàwacutá píá”; càita nacái canáca yéewaná wáiwita ímaca wàabàli irí: “Càmìta nuwàwacutá píá”. ²² Néese yái wainá ìwalíséeri waiquéerica iyúwa machawàaquéeri náicha canánama, yácata máiníiri wawàwacutáca. ²³ Yá wainá ìwalíséeri càmírica máiní cayábaca iicácanáwa, yáta wamànírica irí cayábéeri wáiyàanápíná ìwali cayába, cawèníri nacái. Yá nacái wainá ìwalíséeri báirica wamàacaca áibanái iicá, yáta iwàwacutéerica wamànica irí cáimiétaquéeri iyú cachàiníwanái, wáiyàanápíná ìwali ibàlepiná càiripináta. ²⁴ Quéwa wainá ìwalíséeri cayábéerica iicácanáwa, càmìta máiní iwàwacutá wàaca ímiétacaná, íná càmìta wáiyàa ibàle. Càita Dios idéca ichùnìaca wainá wamànicaténá cáimiétaquéeri iyú cachàiníwanái irí yái wainá ìwalíséerica waiquéerica iyúwa càmíri cachàini náicha canánama. Càita ímaca walí yái comparaciónca, wáalícaténáwa càica wíade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháì èeri irìcu. ²⁵ Dios imàacaca wàyaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná yéewanápiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, yéewanápiná nacái waicáyacacawa catúulécanéeri iyú, yéewacaténá nacái wamànica cayábéeri walíwáaca abédanamata, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁶ Abéericaalí wééná yùuwichàacawa, yá achúmaca wawàwa macáita. Càita nacái namànicaalí cáimiétaquéeri iyú abéeri wééná irí, yásí casímáica wía macáita.

²⁷ Iná macáitacué píá, càicuéca píade iyúwa Cristo iiná ìyéerica cháì èeri irìcu, yá píacué canánama píalimáwanama abéeri Cristo iiná ìwalíséerica píá, yái Cristo iináca ìyéerica cháì èeri irìcu. ²⁸ Iná Dios iwàwaca wáibaidaca wáapichawáaca Wáiwacali irípináwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéechacáwa Wáiwacali ibànùaca abénáméeyéi wééná iyúwa apóstolnái, nèepunícaténáwa áibalé nacàlidacaténá Wáiwacali iináwaná ìwali, yéewanápiná áibanái iwènúadaca íiwitáisewa Jesucristo irípiná; abénáméeyéi wééná yàanàaca apóstolnái yáamirìcubàa, níai profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Néese Dios imàacaca áibanái wééná yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios imàaca nacái áibanái imànica yái càmírica wenàiwica idé imànica; imàaca nacái abénáméeyéi ichùnìaca cáuláiquéeyéi wenàiwica; imàaca nacái abénáméeyéi iyúudàaca áibanái; imàaca nacái abénáméeyéi wééná icùaca wenàiwica; imàaca nacái áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. ²⁹ Càmìta apóstol macái wía, Wáiwacali ibànùeyéica wacàlidacaténá iináwaná ìwali. Càmìta nacái profeta macái wía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicuise. Càmìta nacái macái wéewáida wenàiwica. Càmìta nacái macái wamànica yái càmírica wenàiwica idé imànica. ³⁰ Càita nacái càmìta macái wadènià Dios ichàini wachùnìanápíná cáuláiquéeyéi. Càmìta nacái macái watàaní áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. Càmìta nacái

macái wáalíá wacàlidaca càinàcaalí íimáaná yái tàacáisi càmírica èeri mìnánái itàacái. ³¹ Pisutácué Dios íicha manuísíwata imàacáanápínacué pirí chàinisi máiníri wamáapùaca náicha canánama, piyúudàcaténacué wía macáita, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Quéwa iyaca áiba wawàsi máiníri cayábaca cachàiníwanái náicha canánama. Siùcade nuéwáidapínacué pía ìwali.

13

El amor

¹ Iyaca áiba wawàsi cayábéeri náicha canánama chàinisi. Yácata cáinináanaca waicáca áibanái wenàiwica. Nutàanícaalí áiba èeri mìnánái itàacái iyú càmíricáwaca nuéwáidawa ìwali, nutàanícaalí nacái ángelnái itàacái iyú, quéwa càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica, yá canéerica iwèni meedá nutàacái càide iyúwa báawéeri sànasi nanúadáidacaalí lata nacáiri, quírápieli nacái. ² Ewita nucàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalícuíse, éwita nacái núalíacaalí macái wawàsi ìwali Dios ibèericaté áibanái íicha; éwita nacái nuémíacaalí càinàcaalí íimáaná macái íiwitáaná Dios yáalíacáica; éwita nacái manuícaalí nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali tàì íiméeri iyú nuedácaténá manuíri dúli yàalu íichawa áibacatalépiná, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica. ³ Ewita nuwacùacaalí macáita nùasuwa catúulécanéeyéi írí, éwita nacái numàacacaalí neemáca núa Dios ìwalíse càmíicáiná numéyáawa nuebáidaca itàacái, càicáaníta canéerica iwèni núa meedá, càmicaalí cáininá nuicáca wenàiwica.

⁴ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, yácata yáaliméerica ìideníaca yùuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí írí báawéeri, càmíricata nacái calúa ráunamáita áibanái yáapicha. Iicáca áibanái ipualé iyúudàanápíná nía. Càmíricata nacái báawa iicáca íichawa áibanái nàasu cawèníri ìwalíse. Càmíricata nacái canùmasée, càmíicáiná cachàini iicáca yáawawa. ⁵ Cawinácaalí cáininéerica iicáca wenàiwica, càmíricata cáimacái iicáca yáawawa, càmírica nacái imàni áibanái írí báawéeri; càmírica nacái ichùullá áibanái cachàiníri iyú namànínapíná abéerita càide iyúwa iwàwáaná namànica. Ewita áibanái yáalimáidacáaníta iicáwani, càicáaníta càmíta calúani, càmíta nacái iwàwali mamáalàacata yái báawéerica áibanái imànírica írí, néese imàacaca iwàwawa íicha. ⁶ Càmíta casímái iicáca wenàiwica namànica nabáyawanáwa nàuwichàidacaténá áibanái, néese casímáica iwàwa iicáca wenàiwicanái iyaca machacàníri iyú. ⁷ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, càmíricata icháawàa naináwaná ìwali ráunamáita namànicaalí báawéeri, néese imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha; iicá nacái macáita wenàiwica iyúwa cayábéeyéipíná íiwitáise; ituíyàa nacái nawènúadàanápíná náíwítáisewa namànicaténá cayábéeri; yá ìideníaca macáita càiripínáta matuíbanáiri iyú, éwita càulenácáaníta íichani.

⁸ Dios iwàwaca cáinináca waicáca áibanái càiripínáta cháí èeri írìcu, áibaalípiná nacái idécanáami èeri imáalàacawa. Yá áibaalípiná càmíripínáta iwàwacutá wenàiwica nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. Càmíripínáta nacái natàaníca áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánái itàacái. Càmíripínáta nacái iwàwacutá néewáidaca wenàiwica Dios yáalíacái ìwali.

⁹ Aibaalípiná Dios imàacapíná nachàbacawa wáicha macáita yái wawàsica, yáacáiná éwita Dios imàacacáaníta wáalíacawa siùcade, càicáaníta wáalíá yéénáta meedá. Dios imàacaca abénaméeyéi wééná nacàlidaca tàacáisi inùmalícuíse, quéwa náalimá nacàlidaca yéénáta meedá nacái. ¹⁰ Quéwa Cristo yàanàapínácaalí cachàiníri íiwitáise yáapichawa, icamalá írìcu nacáíwa icùacaténá macáita, yásí wáalíacawa macáita, yá nacái imáalàapínácaawa yái càmíníaca wáalíawa cayába siùcade.

¹¹ Péemíacué comparación: Sùmàicaalíté núa, yáté nutàaníca sùmài íiwitáise iyú, càité nacái nuínáidacawa iyúwa sùmài, quéwa idécanáamité béerica núa, yáté numàacaca nuíchawéi sùmàináca nuíwítáise. ¹² Càita nacái wía, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháí èeri írìcu. Siùcade càmíta wáalíawa Dios ìwali cayába, quéwa áiba èeriwa, yásí wáalíacawa cayába. Siùcade wáalíá wéemíaca yéénáta meedá càinàcaalí íimáaná yái Dios yáalíacáica,

càide iyúwa waicácaalí wíawawa samànéechúa inàni chapúaca irìculé, quéwa áiba èeriwa waicápiná Dios inàni amaláwaca. Siùcade wáalíacawa yéénata meedá Dios ìwali, quéwa áiba èeriwa wapíchalépinácáwa, yásí wáalíacawa amaláwaca Dios íiwitáise ìwali càide iyúwa Dios yáalíanáwa wáiwitáise ìwali.

¹³ Càide iyúwa núumáaná, macáita yái chàinisi Dios imàaquéerica walí wáibaidacaténá irípiná, áiba èeriwa Dios imàacapiná nachàbacawa wáicha. Quéwa càmiyéipináta nachàbawa wáicha níái máisiba wawàsica: yái weebáidáanáca Jesucristo, yá nacái wáalíanácawa idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá nacái cáinináanáca waicáca áibanái. Níái máisiba wawàsica canácatáita nachàbawa wáicha, quéwa cachàinica náicha canánama yái cáinináanáca waicáca áibanái.

14

El hablar en lenguas

¹ Píalimáidacué manuísíwata cáinináanápiná piicáca áibanái. Néese pituíyàacué nacái Dios imàacáanápinácué pirí chàinisi píibaidacaténá Wáiwacali irípiná. Cayába cachàiníwanái pituíyàacaalícué Dios imàacáanápiná pirí chàinisi picàlidáanápinácué tàacáisi Dios inùmalícuíse pimanùbacaaná itàacái iyúwa, piyúudàacaténácué nía. ² Càì núumacuéca pirí yácáiná áibacaalí itàaní áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnanaí itàacái, càmita iyúudàa nía yàasu tàacáisi iyúwa, néese itàanicáita Dios yáapicha, canácáiná áibanái yáalíaná yéemíacani càinácaalí íimáaná, éwita néemíacáanáta isàna. Espíritu Santo ichàiniadacani icàlidacaténá càiri tàacáisi ibàacanéri wawàsi ìwali càmlírica èeri mìnanaí itàacái iyú, quéwa itàanica tàacáisi càmlírica yáalía càinácaalí íimáaná. Iná yái tàacáisi càmita iyúudàa áibanái. ³ Quéwa cawinácaalí icàlidéerica tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyúcué, yáta iyúudàacué pía yéewáidacáinácué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinínápinácué píiwitáise Dios ìwali. Yái icàlidéericuéca pirí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, yáta imichàidacuéca píiwitáise, ichàiniadacué nacái piwàwa peebáidacaténácué Dios tàì íiméeri iyú. ⁴ Cawinácaalí itàanírira Dios yáapicha áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnanaí itàacái, yáta ichàiniadéerica íiwitáisewa Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéericuéca pirí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, yáta iyúudàacué pía pidàwinàidacaténá píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinícaténácué píiwitáise Dios ìwali, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁵ Macáita péenácué idèniacaalí chàinisi itàanicaténá áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnanaí itàacái, yá cayábaca casíimáicáiná nuicáca yái pimàníinácuéca càì. Quéwa cayába cachàiníwanái nuwàwa picàlidacaalícué tàacáisi Dios inùmalícuíse péenánái itàacái iyúwa. Cayába cachàiníwanái yái picàlidáanácuéca tàacáisi Dios inùmalícuíse péenánái itàacái iyúwa, íicha yái pitàanínácuéca áiba tàacáisi iyú, càmicaalíacáwa nacái picàlidacué nalí càinácaalí íimáaná yái tàacáisi picàlidéericuéca. Iwàwacutácué picàlidaca nalíni nataacái iyú, piyúudàacaténácué nadàwinàidaca náiwitáisewa Dios íiwitáise iyú, cachàinícaténá náiwitáise Dios ìwali. ⁶ Iná nuénánái nupáchiacaalícué pía, yá nutàaníacaalícué pirí áiba tàacáisi iyú càmlírica èeri mìnanaí itàacái, yá càmitacué píalía péemíaca càinácaalí íimáaná nùasu tàacáisi. Numànicaalí càì, néese nùasu tàacáisi càmita iyúudàacué pía. Iná canéerica iwèni meedá pirícuéni, yái nùasu tàacáisica. Quéwa nucàlidacaalícué piríni machacànírira iyú pitàacái iyú, yái tàacáisi Dios imàaquéerica núalíaca ìwali, nucàlidacaalícué nacái pirí pitàacái iyúni càinácaalí íimáaná yái báisírira tàacáisica, nucàlidacaalícué nacái pirí tàacáisi Dios inùmalícuíse pitàacái iyú, nuéwáidacaalícué pía nacái Dios ìwali, yásí nùasu tàacáisi iyúudàacuéca pía, yéewanápinácué peebáidaca Dios itàacái tàì íiméeri iyú.

⁷ Péemíacué comparación: Napùliacaalí flauta íwa nacáiri namànicaténá música, nanúacaalí arpa nacái, càmicaalí namàni música machacànírira iyú, néese áibanái càmita náalía néemíaca cawinácaalí música íiwitáanáquéi càì namànica. ⁸ Néeni, nucàlidacué pirí áiba comparación ùwicái ìwali: Aibacaalí ipùlía trompeta imáidacaténá úwinái,

càmicaalí ipùlla amaláwaca, néese càmita náalíawa iwàwacutáaná nachùnìaca nacáapisàíwa namànicaténá ùwicái. ⁹ Càitacué nacái pía: Càmicaalícué pitàaní pitàacái iyúwa péewáidacaténá wenàiwica amaléeri tàacáisi iyú náalíerica néemìaca càinácaalí ímáaná, néese càmitacué náalía néemìaca píasu tàacáisi. ¡Yái tàacáisi picàlidéericuéca nalí càmita iyúudàapíná nía! ¹⁰ Báisíiri iyúcata iyaca madécaná íiwitáaná èeri mìnánái itàacái cháí èeri írìcu. Nía nacái itàaníiyéica càì náalíaca néemìacani, nataacáicáináni. ¹¹ Quéwa càmicaalí núalía nuémìaca càinácaalí tàacáisi ímáaná áiba wenàiwica icàlidéerica nulí, yásí nuínáidacawa ìwali áiba cáli néeséericaní nùasu cáli íicha. Càita nacái íináidacawa nùwali càmicáiná núalía nuémìaca càinácaalí itàacái ímáaná. ¹² Càita nacái pitàanícaalícué áiba tàacáisi iyú, cà mírica èeri mìnánái itàacái, yásí áibanái càmita náalimá néemìaca càinácaalí píasu tàacáisi ímáaná, yá càmitacué piyúudàa nía. Iná piwàwacáinácué Dios imàacaca pirí chàinisi píibaidacaténácué írìpiná cachàiníiri iyú, yá pituíyàacué Dios imàacáanápínácué pirí chàinisi yéewacaténácué piyúudàaca wenàiwica manuísíwata yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadàwinàidacaténá náiwitáisewa Dios ìwali, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú.

¹³ Iná cawinácaalí wenàiwica Dios imàaquéerica írì chàinisi itàanícaténá áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái, iwàwacutá isutáca Dios íicha imàacáanápíná írì chàinisi icàlidacaténáni áibanái írì nataacái iyúwa càinácaalí ímáaná yái tàacáisica. ¹⁴ Càita nacái núa: Espíritu Santo imàacacaalí nusutáca Dios íicha áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái, yá nusutáca Dios íicha manuísíwata, quéwa càmita núalíawa càinácaalí nùasu tàacáisi ímáaná. Nutàanícaalí càì, yá càmita nudé nuyúudàaca wenàiwica nùasu tàacáisi iyúwa. ¹⁵ Iná nucàlida pirí càinácaalí numànínapínáca: Nusutápiná Dios íicha áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái, nucántàa nacái Dios írì tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái. Quéwa nusutápiná Dios íicha nacái wenàiwica itàacái iyú, nucántàa nacái Dios írì wenàiwica itàacái iyú. ¹⁶ Càita numànica yácáiná, wàacaalí cayábéeri Dios írì manuísíwata áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái, néese níái áibanái yéemièyéica wasàna càmicaalí náalíawa néemìacani yái tàacáisica, yá càmita yáalimá abédanama náiwitáise wáapicha iyúwa wàaná Dios írì cayábéeri, càmicáiná náalía néemìacani, càinácaalí ímáaná yái wasutéerica. ¹⁷ Cawàwanáta wàaca cayábéeri Dios írì cayábéeri iyú, quéwa áibanái wenàiwica íiwitáise càmita idé idàwinàacawa Dios íiwitáise iyú, neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, càmicáiná náalía néemìaca càinácaalí wàasu tàacáisi ímáaná. ¹⁸ Nùaca Dios írì cayábéeri nutàanícáiná Dios yáapicha cachàiníwanái píichacué canánama áiba tàacáisi iyú cà mírica èeri mìnánái itàacái, idècunitàacá nùyaca nulínáamitawa méetàucuta áibanái íicha nusutácaténá núawawa Dios íicha. ¹⁹ Quéwa culto írìcu, nùyacaalí áibanái yèewi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yásí cayába cachàiníwanái núumacaalí cinco namanùbaca palabra nataacái iyú náalíerica néemìaca càinácaalí ímáaná nuéwáidacaténá nía íicha yái núumáanáca diez mil namanùbaca palabra áiba tàacáisi iyú cà mírica náalía néemìaca càinácaalí ímáaná.

²⁰ Píacué nuénánáica, picácué píináidawa càide iyúwa sùmàì íináidáanáwa cà míiyéi yáalíawa cayába. Píyacué càide iyúwa sùmanái cà míiyéica yáalíawa madécaná báawéeri ìwali. Quéwa píináidacuéwa cáalíacáiri iyú càide iyúwa béeyéi, píalíacaténácué péemìaca yái núuméericuéca pirí ìwali yái tàacáisi cà mírica èeri mìnánái itàacáica. ²¹ Bàaluté profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté: “Nutàanípiná israelitanái yáapicha quéwa áiba cáli néeséeyéi itàacái iyú. Nubànùapíná cà míiyéi israelitanái nacàlidacaténá tàacáisi nunùmalícuíse israelitanái írì, quéwa éwita numànicáaníta càì, càicáaníta níái israelitaca càmita neebáidapíná nutàacáíwa”, íimaca Wacuèriná Dios. ²² Iná watàanícaalí áiba tàacáisi iyú, cà mírica èeri mìnánái itàacái, yá càmita wáasáida Dios ichàini wenàiwicanái írì yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini áibanái írì cà míiyéica yeebáida Jesucristo ìwali. Quéwa wacàlidacaalí tàacáisi Dios inùmalícuíse watàacái iyúwa, yá càmita wáasáida Dios ichàini áibanái írì cà míiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, néese wáasáidaca Dios ichàini wenàiwicanái írì yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²³ Néese culto irìcu, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, macáicaalícué pitàanica áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánai itàacái iyú, yá cawàwanáta áiba wenàiwica iwàlùacawa càmírica yáallawa ìwali yái pimànínacuéca, áiba nacái càmíri yeebáida Jesucristo itàacái. Yásí néemiacuéca pisàna, yá nánáidacawa máiwitáiséeyéicuéca pía macáita. ²⁴ Quéwa macáicaalícué picàlida tàacáisi Dios imàaquéerica pirí pitàacái iyúwa, yá nacái áibacaalí wenàiwica iwàlùawa càmírica yáallawa ìwali yái pimànínacuéca, áiba nacái càmírica yeebáida Jesucristo itàacái, yásí nawàwalica nadéca namànica nabáyawanáwa, náaliacáiná néemíaca macáita yái picàlidéericuécá, natàacái iyúcáinani. ²⁵ Iná néemíacáinani, yá náaliacawa Dios iicáca náiwitáise, iyúwa nánáidáanáwa nawàwalicuéséwa ibàacanéri iyú áibanái ícha. Yásí nabàlùacawa nàulúi ipùata iyúwa nàacaténá Dios icàaluíniná, nàacaténá nacái irí cayábéri. Yá nacàlidapínacué piináwaná ìwali nacái Dios iyáanacué píapicha báisíiri iyú.

Háganlo todo decentemente y con orden

²⁶ Uwé, piacué nuénánáica, macái imanùbaca pimànicaalícué culto, abénaméeyéi péenacué icántàapíná salmos nàacaténá Dios irí cayábéri, abénaméeyéi péenacué nacái yéewáida wenàiwica Dios itàacái iyú, áibanái péenacué nacái icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica náaliacawa, áibanái péenacué itàanica áiba tàacáisi iyú, càmírica èeri mìnánai itàacái, áibanái péenacué nacái icàlidaca càinácaalí ímáaná yái tàacáisica. Quéwa, piicácué píchawa cayába yéewanápiná macáita yái pimàníricuécá culto irìcu iyúudàaca wenàiwica nadàwinàidacaténá náiwitáiséwa Dios íiwitáise iyú neebáidáanápiná Dios tàí íméeri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Natàanicaalí culto irìcu áiba tàacáisi iyú càmírica èeri mìnánai itàacái, pimàacacué pucháiba itàanica, áibacaalí ìya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàanica abéerinamata. Iwàwacutá nacái áiba ìyaca néré píapichacué icàlidacaténacué pirí càinácaalí ímáaná, yái tàacáisi nacàlidéerica. ²⁸ Quéwa canácaalí áiba icàlidéeripínacué pitàacái iyúni, càinácaalí ímáaná yái tàacáisi áibanái iwàwéerica icàlidaca, iwàwacutá masànaca nía culto irìcu, ipíchaná natàanica áiba tàacáisi iyú. Iwàwacutá natàanica Dios yáapicha nàyacaalí nalínáamitawa méetàucuta áibanái ícha. ²⁹ Càita nacái nàyacaalí abénaméeyéi péenacué icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmàlicuése, pimàacacué pucháibata itàanica, áibacaalí ìya, néese pimàacacué máisiba wenàiwica itàanica abéerinamata. Iwàwacutá áibanái yéemíacani yái nacàlidéerica, nánáidacaténáwa cáaliacáiri iyú ìwali, yéewanápiná náaliacawa asásí báisícaalí natàanica Dios inùmàlicuése. ³⁰ Quéwa Dios imàacacaalí tàacáisi áiba wenàiwica irí yáawinéericawa néré, yásí yái idàbáanéeri wenàiwicaca iwàwacutá yáawinacawa imàacacaténá áiba icàlidaca nacái nalíni. ³¹ Càita piacué macáita icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmàlicuése, píalimácué picàlidacani abéerinamata yéewanápiná macáita néemíaca càinácaalí tàacáisi Dios imàaquéerica píaliacawa, nachàiniadacaténá nawàwawa. ³² Cawinácaalí icàlidaca tàacáisi Dios inùmàlicuése náalimá masànaca namànica níawawa ìyacaalí áiba iwàwéerica icàlidaca tàacáisi Dios imàaquéerica irí. ³³ Càita iwàwacutácué pimànica culto càmíciná Dios ibatàa macáita nacàlidaca tàacáisi macáita namanùbaca iyúwa, néese imàaca natàanica abéerinamata. Càmita iwàwa wamànica culto canéerica iwèni iyúwa máiwitáiséeyéi. Iwàwacutácué pimànica nacái càide iyúwa macáita Dios yàasu wenàiwica imàníná, níara áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. ³⁴ Iná iwàwacutá masànaca inanái culto irìcu. Canáca yéewaná inanái itàanica culto irìcu. Néese iwàwacutá nàaca nàacawéri ímiétacanáwa, neebáida nacái itàacái, càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta Moisés itànèericaté. ³⁵ Néeni, inanái nawàwacaalí náaliacawa wawàsi ìwali, iwàwacutá nasutáca néemíawa nàacawériwa nacapèe néenitawa, báawacáiná inanái itàanica culto irìcu.

³⁶ Piwàwalicué Dios itàacái càmírica píapicha idàbatéwa. Càmitacué nacái pía abéta yeebáidani. Iná iwàwacutácué peebáidaca càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. ³⁷ Báisícaalícué píalimá picàlidaca Dios itàacái wenàiwicanái irí, càita nacái báisícaalícué Espíritu Santo

imàacacaté pirí chàinisi cáaliacáicaténacué píá, yásí píaliacuéwa Wáiwacali ichùulìacaté nutànàanápínacué pirí yái tàacáisica. Iná iwàwacutácué peebáidacani. ³⁸ Quéwa nàyacaalí abénaméeyéi càmíiyéica iicá nùasu tàacáisi iyúwa Wáiwacali itàacái, picácué péemla nali, càmíicáiná nataani báisíiri iyú Dios inùmalicuise.

³⁹ Iná nuénánái, pituíyàacué Dios imàacáanápínacué pirí chàinisi picàlidacaténá tàacáisi inùmalicuise. Picácué pimáisanla áibanái itàaníca áiba tàacáisi iyú càmíirica èeri mìnánái itàacái. ⁴⁰ Quéwa iwàwacutácué pimànica macáita machacàníiri iyú culto irícu, pimàacacué wenàiwica icàlidaca tàacáisi abéerinamata, áiba itàaní áiba yáamíise.

15

La resurrección de Cristo

¹ Siùcade piácué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidacuéca pirí àniwa piwàwalicaténáni yái tàacáisica nucàlidéericatécué pirí, yái tàacáisi íiméerica Cristo iwasàacuéca píá Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yácata tàacáisi peebáidéericatécué, siùca nacáide peebáidacuéca pìyacani tàì íiméeri iyú. ² Yásí Cristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha peebáidacaalícué mamáalàacata yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí, báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái.

³ Quéechaté nucàlidacuéca pirí yái tàacáisi cachàiníiri náicha canánama càide iyúwaté Cristo yéewáidáaná núa. Nucàlidacatécué pirí Cristo yéetácátéwa wáichawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profetanái itànèericaté. ⁴ Nucàlidacatécué pirí nacái nabàllacaté Cristo càliculli irículé, quéwa imichàacatéwa yéetácáisi íicha máisiba èeri irícu càide iyúwaté íimáaná nacái Dios itàacái profetanái itànèericaté. ⁵ Nucàlidacatécué pirí nacái Cristo imàacacaté yáawawa Pedro iicácani, néese imàacacaté yáawawa naicácani, níái doce namanùbaca apóstolca, Cristo ibànùeyéicaté nacàlidacaténá itàacái. ⁶ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa naicácani, áibanái quinientos ichàbaníiséeyéica yeebáidéeyéica itàacái. Yá batéwa macáita néená ìyaca siùcade nutànàacaalícawa yái cuyàlutaca, quéwa abénaméeyéi néená nadéca néetácawa. ⁷ Néeseté Cristo imàacaca yáawawa iméeréeri iicácani, yái Santiagoca, néeseté macáita apóstolnái naicácaté Cristo nacái.

⁸ Néeseté idécanáami imàacaca yáawawa macái áibanái iicácani, yáté átata imàacaca nacái yáawawa nuicácani. Iná nuicáca núawawa càiride iyúwa sùmai càmíiricáwa imusúawa yàasu èeri irícuwa, máiníicáinaté náamíiseca Wáiwacali imáidaca núa ibànùacaténá núa iyúwa apóstol. ⁹ Núacata càmíiri cachàini náicha canánama níái apóstolca, Wáiwacali ibànùeyéica nacàlidacaténá iináwaná. Canácaté yéewaná núumaca nùwaliwa apóstolca núa nupíadáidacáinaté Dios yàasu wenàiwica, nùuwichàidacaténáté nía, níái yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁰ Quéwa Dios idéca imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidáanápínáté núa yéewanápínáté apóstolca núa, éwita nùuwichàidacáanítaté yàasu wenàiwica manuísíwata. Yá càmíita caná iwèni yái imáidáanáca núa, nuíbaidacáiná irípiná cachàiníwanái macái áibanái apóstol íicha. Quéwa càmíita càì numànica nuchàini iyúwa, néese Dios yái imàníirica nulí cayábéeri mawèníiri iyú, yácata iyúudèerica núa. ¹¹ Quéwa éwita wáibaidacáaníta Dios irípiná, níái áibanái apóstol, núa nacái, càicáaníta ìyaca áiba wawàsi cachàiníiri wáicha canánama, yácata yái tàacáisi wacàlidéericuéca pirí, yái tàacáisi peebáidéericatécué nacái.

La resurrección de los muertos

¹² Wadéca wacàlidacuéca pirí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íicha, quéwa abénaméeyéi péenacué náimaca càmítasa wenàiwicanái imichàawa yéetácáisi íicha. Báawéeriquéi nacàlidáanáca càiri cachìwéeri tàacáisi. ¹³ Càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, néese iwàwacutá nacái wáimaca càmítaté báisí Cristo imichàacawatá. ¹⁴ Néese, càmicaalíté báisí Cristo imichàawatá, yá canéerica iwènitáni yái tàacáisica wacàlidéerica. Yá nacái canéerica iwèni meedáni yái peebáidáanáca Jesucristo itàacáitá.

¹⁵ Quéwa ìyaca áiba wawàsi báawéeri yáwanái: Càmicaalípiná yéetéeeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese àta wía apóstolca wadéca wacàlidaca wachìwawa Dios ìwalitá, wacàlidacáiná Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi ícha. Quéwa càmicaalípiná Dios imichàida yéetéeeyéimiwatá, néese iwàwacutá wacàlidaca càmitaté Dios imichàida Cristotá. ¹⁶ Yácáiná càmicaalípiná yéetéeeyéimiwa idé imichàacawatá, néese càmitaté báisi nacái Cristo imichàawatá. ¹⁷ Càmicaalí Cristo imichàacatéwa yéetácáisi íchatá, néese iwàwacutá canéerica iwèni meedátáni yái peebáidáanácúéca Cristo itàacái, yá pìyacuéca mamáalàacata pibáyawaná yáapichawatá. ¹⁸ Càmicaalípiná yéetéeeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese áibanái yeebáidéeyéimicaté Cristo itàacái ipíchawáiseté néetácawa nadéca náucacawa Dios íchatá. ¹⁹ Wadéca wawènúadaca wáiwitáisewa ícha macáita yái èeri irìcuírca, weebáidáanápíná Cristo itàacái wacùanápíná cayábéeri èerica yàanèeripínáca, wáallácáináwa wamichàanápínáwa yéetácáisi ícha. Iná càmicaalípiná yéetéeeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, yá wadéca weebáidaca cachìwéeri tàacáisitá, iwàwacutá nacái áibanái iicáca wía càiyéide iyúwa yùuwichèeyéiwa catúulécanéeri iyú cachàini áibanái ícha canánama.

²⁰ ¡Quéwa Cristo idéca imichàacawa yéetácáisi ícha báisíiri iyú! Yácata yái idàbáanéericaté imichàacawa yéetácáisi ícha càmiripíná quirínama yéetácawa àniwa. Càita nacái yácata Cristo idàbáanéerica wamanùbacaaná yéenaca, wía manùbéeyéica imichèeyéipínacawa yéetácáisi ícha càide iyúwa bànacalé imusúacaalíwa cáli irìcuíse wenàiwica yeedácáténá iyacaná manùba. ²¹ Bàaluité wàawirimi Adán, yái idàbáanéericaté wenàiwica, imànicaté ibáyawanáwa, ínáté yéetácáisi iwàlùacatéwa irìculé èeriquéi. Néese Cristo imànicaté cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná, iná yéewa idéca iwàlùacawa aléi èeri irìculé yái wamichàanápínacawa yéetácáisi ícha. ²² Macáita wía Adán itaquénáinámi wéetápinacawa wadèniacáiná wàawirimi Adán íiwitáise cabáyawanéeriwa. Càide iyúwa macáita wía wadèniáná abéeri wàawirimi, yái Adánca, càita nacái wía ìyèeyéica abédanamata Cristo yáapicha wamichàapínacawa yéetácáisi ícha wadèniacáiná wacáuca wàlisàiwica càmiri imáalàawa. ²³ Quéwa Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wamichàacawa yéetácáisi ícha Cristo yáamíise: Quéechatécáwa Cristo imichàacatéwa càide iyúwa idàbáanéeri needáca iyacanásica nabànacale íchawa. Néese Cristo yàanàapíná àniwa, yásí macáita wamichàapínacawa, wía yàasu wenàiwicaca. ²⁴ Néese èeri imáalàacaalípináwa, yásí Cristo imáalàida nachàini, macái èeri mìnánái icuèrinánáica, demonio íiwacanánái nacái. Néese idécanáami Cristo imànica macáita càide iyúwa Dios ichùullianáni, yásí Cristo yèepùadapíná macáita Yáaniri Dios iríwa àniwa, Dios icùacaténá macáita. ²⁵ Iwàwacutácáiná Cristo icùaca macáita siúcáisede idècunitàacá Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái. ²⁶ Yái wàuwide namáalàidáanáca canánama, yácata yái yéetácáisica; yá Dios imawèniadéeripíná, imáalàidapíná nacái yéetácáisi, iwasàapínácaalí wía yéetácáisi ícha. ²⁷ Dios idéca imàacaca Cristo icùaca macáita, iná yéewa wáalláca ìyaca abéerita càmirica Cristo ichùulla, yái Yáaniricawa yái Diosca. ²⁸ Aibaalípiná idécanáami Dios imawèniadaca macáita Cristo yùuwidenái, néese Cristo, yái Dios Iirica, imàacapíná yáawawa Dios irí, imànicaténá càiripínáta càide iyúwa Dios ichùullianá, yái imàaquéericaté Cristo icùaca macáita. Yásí Dios icùaca macáita càiripínáta, macáita yái ìyéerica.

²⁹ Néese abénaméeyéi péenácúé nadéca neebáidaca Jesucristo itàacái, nawàwacáiná nadènlaca nacáucawa càmiri imáalàawa áiba èeriwa néenánáimi yáapichawa, níara yéetéeeyéimicawa yeebáidéeyéimicaté Jesucristo itàacái. Yá nadéca nabautizácawa náasáidacaténá nàyanápíná àniwa néenánáimi yáapichawa áiba èeriwa. Quéwa càmicaalípiná yéetéeeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwèni meedátáni, yái wenàiwicanái ibautizáanácawa nàwaliná. ³⁰ Néeni càmicaalípiná yéetéeeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íchatá, néese canéerica iwènitáni wèepunícaalíwa wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibalé nawàwacataléca nanúaca wía macái èeri imanùbaca. ³¹ Báisíta nuénánái, áibanái iwàwaca inúaca núa macái èeri imanùbaca; càita nacái báisíta

máiní casíimáica nuicácuéca pía peebáidacáinácué Wáiwacali Jesucristo itàacái. ³² Chá nacái Efeso ìyacàlená irìcu nawàwacaté nanúaca núa, níái áibanái càmíiyéica yeebáida, caluéyéi cuwéesi nacáiyéi íiwitáise, iwàwéeyéicaté imàdádaca nuèwi. Quéwa càmicaalípiná yéetéeyéimiwa idé imichàacawa yéetácáisi íichatá, yá canéerica iwèni meedátáni yái nùuwichàanácawa Wáiwacali irípiná. Piicácué píichawa cawinácaalí càmíiyéica yeebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa, náimacáiná càiri cachìwéeri tàacáisi: “Wàacué wayáaca wayáacaléwa cadénama, wàira nacái manuí, táwichacáiná wéetápinácawa, néese canáca wía, canáca nacái yùuwichàidéeripíná wíawa wabáyawaná ìwalíse”, náimaca.

³³ Picácué pimàaca nachìwáidaca pía, néese piacuéwa náicha, càide iyúwa áiba tàacáisi íimáaná cáaliacáiri iyú: “Wamàacacaalí báawéeyéi íiwitáise yàacawéeridaca wía, yásí namáalàidaca wáicha wáiwitáise cayábéeri”, íimaca. ³⁴ Piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri íicha píinàidacaténácuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwacué iwàwacutáaná pìyaca machacàníiri iyú; yá picácué pimàni quirínama pibáyawanáwa. Càì nùumacué pírí báicaténácué pía, núaliacáináwa abénaméeyéicué pèewi càmitàacáwa náalía Dios ìwali báisiiri iyú.

Cómo resucitarán los muertos

³⁵ Abénaméeyéi péenácué càmita neebáida yéetéeyéimiwa imichàanápínáwa yéetácáisi íicha, íná namànica naquíniwa ìwali, yá náimaca: “Càmita náalimá nacáucàacawa, níái yéetéeyéimicawa. ¿Càirínásica chéecáisi íiwitáaná iyú namusúapínáwa càlicullì irìcuíse?” càì náimaca naicáanica. ³⁶ ¡Natàanícáita máiwitáiséeri iyú meedá! Péemìacué comparación: Wabànacaalí bànacalé íimi cáli irìculé, néese bànacalé íimi iwàwacutá ìyaca càiride iyúwa yéetéerimiwa yéewanápiná ìyaca yái bànacaléca. ³⁷ Yái íimi wabànéerica, càmíirita íimi yái imusuéricawa cáli irìcuíse. Wabànacáita bànacalé íimi, cawàwanáta trigo ituíná íimi, càmicaalí áiba bànacalé íimi nacái. ³⁸ Yái ibaquéericawa Dios yàa iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Macái bànacalé íimi íiwitáaná, Dios idéca imàacaca idèniaca bànacalé iicácanáwa càide iyúwa Dios iwàwáaná. ³⁹ Càita nacái iinási càmita abédanamani. Wía èeri mìnánica wadèniaca waináwa áiba íiwitáanáta. Cuwéesináí nadèniaca nacái naináwa áibata. Cuipíra iiná, áiba íiwitáanáta nacái. Cubái iiná, áiba íiwitáanáta nacái. ⁴⁰ Càita nacái níara ìyéeyéica chènuniré nadèniaca naináwa áibata íicha yái naináca macáita níái ìyéeyéica cháí èeri irìcu. Quéwa chènuníiséeyéi áibata nadèniaca cayábéeri naicácanáwa èeri irìcuíyéi íicha, yácáiná chènuníiséeyéi iináca icànaca mèlumèluíri iyú. ⁴¹ Càita nacái níái ìyéeyéica capíraléeri cáli íinata. Nadèniaca nacamaláwa áibata. Néese èeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese quèeri udèniaca ucamaláwa áibata. Néese dùlupùta nadèniaca nacamaláwa áibata. Nía nacái dùlupùtaca nadèniaca nacamaláwa méetàucunamata náichawáaca. Càita íimaca comparaciónca.

⁴² Càipíná nacái namichàacawa níái yéetéeyéimicawa. Idécanáami nabàllaca wainámi cáli irìculé, yá wainámi ibadápinácawa, quéwa wainá imichèeripínácawa yéetácáisi íicha, càmíirita yéewa ibadácawa. ⁴³ Yá nabàllaca wainámi càlicullì irìculé, chéecáisi báawéeri iicácanáwa, néese wainá icáuquèeripínácawa icànapíná mèlumèluíri iyú, cayábéeri iicácanáwa. Nabàllaca wainámi machawàaquéri néese cachàinipínácani yái waináca imichèeripínácawa càlicullì íicha. ⁴⁴ Nabàllaca wainámi, cháí èeri irìcuírica, néese wainá chènuníiséeri imichàapínácawa, ìyacáiná wainá èeri irìcuíri, càita nacái ìyaca wainá chènuníiséeri.

⁴⁵ Càité profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité: “Idécanáamité Dios imànica wàawirimi Adán iiná, yái idàbàanéericaté wenàiwicaca, yaté Dios cáucaté imànica Adán ìyacaténaté cháí èeri irìcu iyúwa èeri mìnali”, íimaca yái Dios itàacáica. Quéwa máiní cachàinica Cristo íiwitáise Adán íicha, yácáiná idécanáamité Cristo yéetácawa, yaté imichàacatéwa yéetácáisi íicha yàacaténá wacáuca càmíiri imáalàawa. ⁴⁶ Siùca càmita wadèniaca chènuníiséeri iicácanáwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu. Wadèniaca èeri irìcuíri iicácanáwa quèechacáwa, néesePINá wadèniaca chènuníiséeri iicácanáwa. ⁴⁷ Dios imànicaté cáli

ichùmalé wàawirimi Adán iyú, yái asìali idàbáanéerimica. Yáté èeri m̀nalicani, yái Adánca. Néeseté Cristo yàanàaca, yáté chènuníiséericani. ⁴⁸ Wía ìyéeyéica cháí èeri irìcu, wadè̀laca waináwa cháí èeri irìcuírìca càide iyúwaté yái asìali iná Dios idàbéericaté cáli ichùmalé ícha asìalipiná, yái wàawirimi Adánca. Néese, weebáidacaalí Cristo itàacái wàyacaténá chènuniré, yásí wadè̀napiná waináwa chènuníiséeri càide iyúwa Cristo ìyáaná, yái chènuníiséerica.

⁴⁹ Càide iyúwacué wadè̀laná iicácanáwa yái wàawirimi Adán Dios idàbéericaté cáli ichùmalé ícha asìalipiná, càita nacái wadè̀napiná iicácanáwa yái Cristo yàanèericaté chènuníise.

⁵⁰ Píacué nuénánáica, nuwàwacué nucàlidaca pirí áiba wawàsi: Yái wainá idènièrica íranáwa cháí èeri irìcu càmíripiná yéewa iwàlùacawa Dios ìyacàle irìculé Dios icùacataléca macáita, wainá imáalàacáináwa áiba èeriwa. Iná càmìta yáalimá iwàlùacawa néré càmìcatalépináca imáalàawa. ⁵¹ Quéwacué nuwàwa pialíacawa áiba wawàsi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha, quéwa siùcade imàacaca wáalíacawa. Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmìta wéetápináwa canánama, quéwa Dios iwènúadapiná wíawa macáita wàlisanácaténá waicácanáwa. ⁵² Wéemìapiná trompeta isàna, yái trompeta namáalàidáanáca canánama, yásí abéericuíseta Dios iwàlisàidapiná waináwa ráunamáita càide iyúwa bàli íimacaalí watuí. Yácáiná wéemìapiná trompeta isàna, yásí namichàacawa càliculli irìcuíse macái yéetéyémicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Namichàapináca yéetácáisi ícha nainá wàlisàì yáapichawa, càmíyèipiná yèepùà yéetácawa quirínama. Yásí wíaca nacái cáuyéica Dios iwènúadapiná wíawa wàlisanácaténá waicácanáwa. ⁵³ Yácáiná wainá èeri irìcuírìca càmìta yéewa ìyaca càiripináta, iná iwàwacutá Dios iwàlisàidaca wainá wadè̀lacaaténá waináwa wàlisàì càmíri imáalàawa. ⁵⁴ Néese idécanáami Dios iwàlisàidaca wainá, wadè̀lacaaténá waináwa wàlisàì càmíri imáalàawa, yásí wàyapiná càiwade iyúwaté profetanái itàanánaté Dios itàacái bàaluité. Náimaca: “Yái yéetácáisi idéca imáalàacawa. Dios idéca imáalàidaca wáichani, yái wàuwideca yéetácáisica. ⁵⁵ Pía yéetácáisi, càmìta quirínama yéewa pimawè̀ladaca wía. Pía càliculli, càmìta quirínama yéewa piùwichàidaca wía, canácáiná quirínama píwi”, càipiná wáimaca. ⁵⁶ Yái wabáyawanáca ìyaca càide iyúwa yéetácáisi íiwica, yácáiná wabáyawaná ìwallise, iwàwacutácaté wéetáanápínacawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Yá nacái yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí càicanide iyúwa idéca nacáicaalí yàaca wabáyawaná ichàini, wíacáiná wáalíacaalítéwa càinácaalí wawàsi Dios imáisanièri wamànica, néese máinité cachàiníwanái wawàwaca wamànica wabáyawanáwa. ⁵⁷ Quéwa Wáiwacali Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, iná idéca iwàsàaca wía ícha yái wéetáanápínacawa méetàuculé Dios ícha càiripináta; càita nacái Wáiwacali Jesucristo yéetáaná ìwallise, Dios iyúudàaca wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wàacué Dios irí cayábéeri!

⁵⁸ Iná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, cachàinicué píiwitáise, píibaidacué mamáalàacata Wáiwacali irípiná cachàiníwanái, pialíacáinácuéwa cawè̀niricani, yái píibaidéericuéca Wáiwacali ichàini iyú.

16

La colecta para los hermanos

¹ Siùcade nucàlidacué pirí ìwali yái ofrenda pìwacáidéeripínacuéca pibànùacaténacué plata iyúwa ofrenda catúulécanéeyéi irí, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìwacáidacué ofrenda càide iyúwa nucàlidáanaté nalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli ìnatéeyéica ìyaca.

² Domingo imanùbaca semana ìwali, macáitacué pía canánama iwàwacutácué pìwacáidaca yéená yái plata peedéericuéca piríwa. Yá picùacué méetàucutani. Iná nùanàapínacaalí néré, càmìtacué iwàwacutá pimichàidaca plata picùacaalícué méetàucutani semana imanùbaca.

³ Néese nùanàapínacaalí néré, yásí nubànùaca wenàiwica natécaténá plata Jerusalén ìyacàlená nérépiná, cawinácaalí wenàiwica peedéeyéicuéca pèewísewa natécaténá plasu

ofrenda néré. Yá nubànùapíná náapicha cuyàluta nali níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Jerusalén iyacàlená irícu, natàidacaténá nía cayába níai péenácuéca pibànùeyéipínácuéca néré. ⁴ Nuínáidacaalíwa cayábaca nùacaalíwa nacái, yásí nàacawa núapicha.

Planes de viaje de Pablo

⁵ Nùapínácuéwa pìatalé, yá iwàwacutá nuchàbaca Macedonia yàasu cáli néenibàa. Nudécanáami nuchàbacawa néenibàa, yá nùanàapínácué piyacàle néréwa Corinto iyacàlená néré. ⁶ Cawàwanátacué nupáchiaca píawa achúma èerita, càmicaalí càì, yá nùypínácué piápichawa unìabépinama. Néese píalimápinácué piyúudàaca núa nùwacáidacaténá wawàsi numàluwepínáwa alénácaalí iwàwacutápiná nùacawa. ⁷ Càmitacué nuwàwa nupáchiaca pía maléená èeri meedá, néese nuwàwacuéca nùyaca piápicha madécaná èeri Wáiwacali imàacacaalícué nùyaca piápicha. ⁸ Quéwa nuyamáapínácué cháì Efeso iyacàlená irícu àta judíonái imànicatalépináta nàasu cultowa ípidenéeica Pentecostés. ⁹ Nuwàwa nuyamáacawa quirítàacáwa cháì, nàyacáiná madécaná wenàiwica iwàwéeyéica yéemíaca Jesucristo iináwaná ìwali, íná nuíbaidacáwaca cháì Wáiwacali irípiná, éwita nàyacáaníta nacái madécaná wàuwideca, càmiyéica iwàwa nuéwáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú.

¹⁰ Timoteo yàanàacaalícué pìatalé, pitàidacué cayábani casíimáicaténá iwàwa piápichacuéwa. Pimànicué irí cayábéeri íbaidacáiná Wáiwacali irípiná càide iyúwa núa. ¹¹ Íná piicácué píchawa cayába ipíchaná abéeri péenácué caná iwèni iicáca Timoteo. Néese piyúudàacué Timoteo yàasu àyapu ìwali yàanápínáwa matuíbanáiri iyú nùatalé, nucùacáiná yàanàaca náapicha níara áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹² Néeni, nudéca nusutáca wawàsi manuísíwata wéenásàiri Apolos ícha yàanápínácué ipáchiaca pía áibanái wéenánái yáapicha. Quéwa siuca càmitàacáwa iwàwa yàacawa. Néesecáwa ipáchiapínácué píawa idèniàcatáita wawàsi.

Saludos finales

¹³ Piicácué píchawa cayába. Peebáidacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué cáalu pía, néese píináidacuéwa cáiwitáiséeri iyú càide iyúwa béeyéi asíanái. ¹⁴ Macáita yái pimàníricuécá, pimànicué cáininéeri iyúni, piyúudàacaténácué áibanái.

¹⁵ Siúcade piácué nuénánáica, píaliácué naináwaná ìwali níara Estéfanos yéénánáica iyéeyéicuécá piápicha. Níacata idàbàanéeyéicaté yeebáidaca Jesucristo itàacái Acaya yàasu cáli íinata. Yá nadéca namàacaca níawawa Dios irí nayúudàacaténácué pía, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nuwàwacué pimànica càide iyúwa nàalàanácué pía, níai Estéfanos yéénánáica, cawinácaalí nacái inacáiyéica iyúudèeyéica wenàiwica, íbaidéeyéica nacái Wáiwacali irípiná.

¹⁷ Casíimáica nuwàwa níacáiná áibanái péenácué nadéca nàanàaca nùatalé, níai Estéfanos, Fortunato nacái, Acaico nacái. Nadéca namànica nulí cayábéeri càmirícué píalimá pimànica canáacáinácué pía núapicha. ¹⁸ Nadéca nachàiniadacuéca piwàwa, nuwàwa nacái. Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéeri iyú macái wenàiwica iyéeyéica càide iyúwa nàyáaná.

¹⁹ Nawàwalícué pía níai iwacáidáyaquéeyéicawa yàalé imanùbaca cháì Asia yàasu cáli íinata, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái Aquila, úai nacái yàacawéetúaca Prisca nawàwalícué pía manuísíwata Wáiwacali ípidená ìwali, náapicha macáita iwacáidáyaquéeyéicawa nacapèe irícu namànicaténá culto. ²⁰ Macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cháì nawàwalícué pía. Pitàidáyacuéwa cayábéeri iyú.

²¹ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerína tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía.

²² Áibanáicaalí càmita cáininá iicáca Wáiwacali Jesucristo, Dios yùuwichàidapíná níawa. ¡Pía, Wáiwacali, píawa síisaara caquialéta!

²³ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ²⁴ Nuwàwalicué pía manuísíwata cáininácáiná nuicácuéca pía Cristo Jesús ìwalíise.

2 CORINTIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, Jesucristo imáidéericaté yàasu apóstolcaténá núa ibànùacaténá núa càide iyúwa Dios iwàwáaná. Núa Pablo, Timoteo yáapicha, yái wéenàsàiri yeebáidéerica Jesucristo itàacái, wawàwalicué pía. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwacáidáyaquéeyéicawa Corinto ìyacàlená irìcu, píacué nacái Dios yàasu wenàiwica ìyéeyéica macái Acaya yàasu cáli íinata. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, namàacáanápínácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Sufrimientos de Pablo

³ Wàacué cayábéeri Dios irí, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèriná Diosca, Yáaniri nacái, yácáiná yái Diosca, yácata Wáaniri iiquéerica watúulécaná, ichàiniadéerica nacái wáiwitáise macái èerita achúmacaalí wawàwa. ⁴ Macái imanùbaca wàuwichàacaalíwa, yásí Dios ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa, cawinácaalí yùuwichèeyéicawa. Yá wachàiniadaca nawàwa càide iyúwa Dios ichàiniadáná wawàwa. ⁵ Wáalimá wachàiniadaca áibanái iwàwa yácáiná éwita iwàwacutácáaníta wàuwichàacawa manuísíwata Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, càicáaníta Cristo ichàiniadaca wawàwa manuísíwata nacái yéewacaténá wàidenìaca wàuwichàanáwa. ⁶ Siùcade wía apóstolca wàuwichàacawa wacàlidacáinácué pirí Jesucristo iináwaná ìwali yéewacaténácué ichàiniadaca piwàwa, iwasàacaténácué pía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa Dios idéca ichàiniadaca wawàwa, wía apóstolca, yéewacaténá wachàiniadacuéca piwàwa, píaliacaténácué nacáiwa Dios iyúudàanápínácué pìidenìaca piùwichàanáwa piùwichàapínácaalíwa càide iyúwa wàuwichàanáwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. ⁷ Manuícá wáináidacawa wawàwawa pìwalicué píalimáanápínácué pìidenìaca piùwichàanáwa Cristo irípiná, wáaliacáináwa càide iyúwa piùwichàanácuéwa wáapicha Cristo irípiná, càita nacái Dios ichàiniadacué piwàwa siùcade càide iyúwa ichàiniadáná wawàwa.

⁸ Píacué wéenánáica, wawàwacuéca piwàwalica wàuwichàacatéwa manuísíwata Asia yàasu cáli íinata. Máinícáinaté càulenéerica yái wàuwichàanácawa, yáté càmita wáalimá wàidenìaca quirínamani wachàini iyúwa. Yáté wayúunáidaca wéetáanápínácatéwa néré. ⁹ Wía apóstolca waicácaté wíawawa càide iyúwa nacháawèeyéi nanuéyéipínáca. Quéwa cayábacaté walíni yái wàuwichàanácawa, wéewáidacáinatéwa càmínápiná wáibàa wawàwawa wachàini iwéréwa, néese Dios iwérépiná wáibàaca wawàwawa yái Dios icáucàidéerica wenàiwica yéetácáisi íicha. ¹⁰ Dios iwasàacaté wía íicha yái wéetáanápínácatéwa máiní báawéeri iyú, wía apóstolca. Iwasàaca nacái wía mamáalàacata siùcade. Manuícá wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali iwasàanápíná wíawa madécaná yàawiría. ¹¹ Quéwa iwàwacutácué piyúudàaca wía pisutácué Dios íicha walípiná. Manùbéeyéicaalí isutá Dios íicha walípiná, yásí manùbéeyéi nàapíná nacái Dios irí cayábéeri icùacáiná wía cayábéeri iyú.

Por qué no fue Pablo a Corinto

¹² Iyaca áiba wawàsi isímáidéerica wawàwa, wía apóstolca, yái wáalíanácawa wawàwalicuésewa wadéca wàyaca masaquèeri wáiwitáise yáapichawa cháí èeri irìcu machìwéeri iyú nacái Dios iicá, yá máiní càì wàyacaté wàyacaalítécué píapicha. Càmitaté càì wàyaca wáaliacái iyúwa, néese Dios imànicaté walí cayábéeri mawèníri iyú iyúudàacaté wía wàyáanápínaté càì pèewibàa. ¹³⁻¹⁴ Macái wàasu cuyàluta irìcu watànèericuéca pirí, wacàlidacué piríni machacàníri iyú, machìwéeri iyú nacái, piléecaténácué péemíawani màulenéeri iyú càinácaalí íimáaná. Nuwàwacué macáita manuícá píináidaca piwàwawa nùwali, càide iyúwa batéwa macáitacué píináidánáwa nùwali siùcade. Càitacué nuwàwa

píináidacawa yéewanápiná casímáica wawàwa macáita. Yáalimápinácué casímáica piwàwa wàwali, wía apóstolca, ìwalíse yái wéewáidáanácátécué píá, càide iyúwa yáalimáanápíná casímáica wawàwa píwalicué néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalí àniwa.

¹⁵ Manuícáté nuínáidacawa nuwàwawa píwalicué, casímáinácué píá núapicha, íná quéechatécáwa nuínáidacátéwa nupáchianápinácué píá pucháibàawiría nuyúudàacáténácué píá. ¹⁶ Quéechatécáwa nuwàwacátécué nupáchiaa píá nuèpunícaalítéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwacáté nacái nupáchiaacuéca píá àniwa nuèpùacaalítéwa Macedonia yàasu cáli néese. Càité nuwàwacátécué piyúudàaca núa nùanápínátéwa Judea yàasu cáli nérépiná. ¹⁷ Néese càmitaté núa pìatalécué càide iyúwaté nucàlidáanácué piríni. Quéwa picácué píináidawa càmitaté nuínáidawa cáimiétacanéeri iyú. Picácué píináidawa nutàaníca càide iyúwa èeri mìnali pucháibéeri íiwitáise, íiméerica “báisíta” ínùma iyúwa quéwa íináidacáitawa iwàwalícuísewa “càmita”. ¹⁸ ¡Càmírita pucháiba íiwitáise núaquéi! Dios yáalíacawa watàanínácuéca pirí báisíiri iyú, càita nacái càmitacué wáima pirí “báisíta” wáináidacaalíwa wawàwalícuísewa “càmita”. ¹⁹ Núa Pablo, yá nacái Silvano, áibaalí íipidenéeri Silas, yá nacái Timoteo, wadéca wacàlidacuéca pirí Cristo Jesús íináwaná ìwali, yái Dios Íirica. Càmita pucháibéeri íiwitáise yái Cristo Jesúsca. Cristo càmita íima “báisíta” íináidacaalíwa iwàwalícuísewa “càmita”, néese yái Cristo càicanide iyúwa Dios yàasu tàacáisi íiméerica “báisíta”, Cristo icàlidacáiná macáita báisíiri iyú, imàni nacái càide iyúwa íimáaná. ²⁰ Cristo idéca imànica macáita càide iyúwaté Dios icàlidáanáté ìwali. Iná macái imanùbaca wàacaalí Dios írí cayábéeri, yá wáimaca “Amén”, Cristo Jesús ìwalíse, íimáanáca “báisíta”, weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái. ²¹ Yái Diosca, yácata ichàiniadéerica wía apóstolca, píacué nacái ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Cristo íicha. Dios idéca ibàlùadaca wía yàasunáipínáwa, wáibaidáanápíná írí. ²² Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwalículé, íná yéewa wáalíacawa báisíiri iyúcani Dios yàasunáica wía, wáalíaca nacáiwa Dios imànínápiná walí macáita yái cayábéerica icàlidéericaté walí ìwali.

²³ Quéwa éwitaté nucàlidacáanítacué pirí nùanàanápínáté piyacàle Corinto néré nupáchiaacáténácué píá, càicáaníta càmitaté nùawa néré. Siùcade nuwàwaca nucàlidacuéca piríni cáná yéewaná càmitaté nùawa néré. Nucàlidacué piríni Dios yéemìapíná: Càmitaté nuwàwa nùuwichàidacuéca píá cachàiníiri iyú pibáyawaná ìwalísewa ipíchanácué máiní achúmaca piwàwa nùwalíse. Ináté nuínáidacawa cawàwanáta cayábáwanái pirícuéni càmicaaalípináté nùawa pìatalé ráunamáita. ²⁴ Wía apóstolca, wáalíacawa peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, íná càmita wawàwa wachùulíacuéca píá cachàiníiri iyú peebáidáanápínácué càide iyúwa iwàwacutáanácué peebáidaca. Néese wawàwacáitacué wayúudàaca píá casímáicaténácué piwàwa.

2

¹ Ináté nuínáidacawa càminápinátécué nupáchiaa píá caquialéta àniwa ipíchanácué máiní achúmaca piwàwa báawanama. Nùacaalítéwa pìatalécué ipíchawáiseté piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íichawatá, yá iwàwacutácaté nùuwichàidacuéca píá cachàiníiri iyútá. ² Máinícaalícué achúmaca numànica piwàwa, néese càmitacué yéewa wasímáidáyacacawa. ³ Ináté càmitacué nupáchia píá, néeseté nubànùacuéca pirí cuyàluta, pichùnìacáténácué wawàsi ipíchawáise nùanàaca pìatalécué, càmicáináté nuwàwa nùacawa néré achúmacaténá nuwàwa píwalicué, yácáiná nuwàwacué casímáica pimànica nuwàwa. Manuícáté nuínáidacawa nuwàwawa nacái píwalicué casímáinápínáté piicáca nùacawa pìatalé casímáiri iyú. ⁴ Bàaluité nutànàacuéca pirí yára quéechéeri cuyàlutaca nùalàacáténácué píá cachàiníiri iyú, néeseté máiní achúmaca nuínáidáanícawa nuwàwawa. Catúulécanáca numànicaté nuwàwawa manuísíwata àta nuícháanícataléta. Quéwa càmitaté nutànàacué pirí cuyàluta achúmáanápínácué piwàwa, néese nutànàacátécué pirí yára cuyàluta píalíacáténácuéwa máiní cáinináca nuicácuéca píá manuísíwata.

Perdón para el que había ofendido a Pablo

⁵ Yáí imàníricaté ibáyawanáwa pìatalécué, achúmacaté imànicuéca piwàwa canánama. Càita nacái achúmacaté imànica nuwàwa. Quéwa siùcade càmita nuwàwa nucháawàaca iináwaná ìwali mamáalàacata cachàiníri iyú, néese nuwàwaca numàacaca nuwàwawa ibáyawaná ícha, yùuwichàacáinátéwa manuísíwata. ⁶ Batéwa macáitacué pidéca piúcaca píichawani, íná idéca yùuwichàacawa ibáyawaná ichùulìacawa. Càmitacué iwàwacutá piùwichàidaca mamáalàacatani. ⁷ Iná siùcade iwàwacutácué pimàacaca piwàwawa ibáyawaná ícha. Pichàiniadacué iwàwa nacái ipíchaná máini achúmaca iwàwa àta yúucacatalétawa píichacué càiripináta. ⁸ Iná nusutácué pícha manuísíwata píasáidáanápínacué cáinináca piicácani, peedácué pèewiréwa àniwani. ⁹ Nutànàacatécué pirí ìwali yáí wawàsica núalimáidacáténacué nuicáwa pía núalíacáténátéwa asáisi pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pí. ¹⁰ Iná siùcade pimàacacaalícué piwàwawa áiba wenàiwica ibáyawaná ícha, yásí nacái numàacaca nuwàwawa ícha. Yá nudéca numàacaca nuwàwawa Cristo iicápiná péenásàiricué ibáyawaná ícha, yáí báawéerica imàníricaté nulí, nuwàwacáinácué casíimáica piwàwa macáita. ¹¹ Wamàacacué wawàwawa ibáyawaná ícha ipíchanácué Satanás imawèniadaca wía. Wáalíacáináwa báisíiri iyú Satanás yáalimáidaca wenàiwica namàníinápíná nabáyawanáwa.

Intranquilidad de Pablo en Troas

¹² Nùanàacaté Troas ìyacàlená néré nucàlidacáténá nalí Cristo itàacái, yá Dios imàacacaté numànica cachàiníri iyú nuíbaidacáténá Wáiwacali irípiná, nucàlidáanápíná iináwaná madécaná wenàiwica irí. ¹³ Quéwa achúmacaté nuwàwa nuínáidacawa càmicáiná nùanàa nùacawéerináwa Tito yáí nuiquéerica iyúwa nuénásàiriwa, yeebáidacáiná Jesucristo itàacái. Néese càmicáináté nùanàa Tito néré, ínaté nucàlidaca nuináwanáwa Troas ìyacàlená mìnánáí irí nùacáténáwa náicha, yá nùacatéwa Macedonia yàasu cáli nérépiná.

Victoriosos en Cristo

¹⁴ Quéwa nùaca Dios irí cayábéeri imawèniadacáiná wáicha wàuwidenáí càiripináta, níara càimíyéica iwàwa wacàlidaca Cristo Jesús iináwaná, yáí wàyéerica abédanamata yáapicha. Nùaca Dios irí cayábéeri nacái imàacacáiná wacàlidaca itàacái madécaná wenàiwica irí. Yá Wáiwacali iináwaná icàlálìacawa macái cáli ínata càide iyúwa pumèníri isàni icàlálìanáwa. ¹⁵ Yá cayábaca Dios iicáca wacàlidáaná Cristo iináwaná. Càica wíade iyúwa pumèníri incienso isàni Cristo yèerica Dios irí iyúwa ofrenda, Cristo ìyacáiná wawàwalìcu. Yá Cristo iináwaná icàlálìacawa macái wenàiwica íiwitáaná irí. Icàlálìacawa wenàiwicanáí irí Cristo iwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha neebáidacáiná Cristo itàacái. Càita nacái Cristo iináwaná icàlálìacawa wenàiwicanáí irí yúuquéeyéipínacawa Dios ícha càmicáiná neebáida Cristo itàacái. ¹⁶ Yáí Wáiwacali itàacáica càicanide abénaméeyéi iríni iyúwa chéecáisi isàni inuérica wenàiwica, cawinácaalí yúuquéeyéipínacawa Dios ícha nàuwichàapínacáináwa càiripináta. Néese yáí Wáiwacali itàacáica càicanide áibanáí iríni iyúwa pumèníri isàni yèerica wenàiwica icáuca càmlíri imáalàawa, cawinácaalí wenàiwica Cristo iwasèeyéipínaca Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha nàypínacáiná Dios yáapicha càiripináta. Quéwa, canácata wenàiwica yáaliméeri icàlidaca Wáiwacali itàacái ichàini iyúwa meedá. ¹⁷ Wacàlida wèepunícawa Dios itàacái quéwa càmita càì wamàni weedácaténá walíwa plata càide iyúwa madécaná áibanáí imàníiná. Néese wacàlidaca Dios itàacái machiwéeri iyú Dios iicápiná càide iyúwa wenàiwica Dios ibànuèyéica báisícáináta wawàwa wamànica càide iyúwa Dios ichùulìaná wamànica, wàyacáiná nacái abédanamata Cristo yáapicha.

3

El mensaje del nuevo pacto

¹ Wadéca càì wacàlidaca waináwanáwa, wía apóstolca, íná cawàwanáta abénaméeyéi péenácué iyúunáidaca wadàbaca wataánica wàwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwacué abénaméeyéi péená icháawàanáté wía quéechatécáwa. Quéwa càmita càì wamànica. Càita

naçái càmíta iwàwacutá wáasáidacuéca pírí cuyàluta áibanái itànèrica waináwaná ìwali píalíacaténácuéwa Dios ibànùeyéica wía. Càmitacué naçái iwàwacutá wasutáca pícha cuyàluta picàlidáanáué waináwaná ìwali áibanái irí needácaténá nàataléwa wía. Madécaná áibanái yéewáidéeyéicué píá nadéca nasutáca pícha càiri cuyàluta, quéwa càmíta càì wamànica. ² Canáca iwàwacutácué walí pícha cuyàlutaca píacáináué càicuéca píade iyúwa cuyàluta icàlidéeripíná waináwaná ìwali áibanáicaalí iwàwa yáalíacawa wàwali asáisí Dios ibànùacaalí wía, bàaluitécáiná peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírí iináwaná. Càicuéca píade iyúwa cuyàluta Dios itànèrica wawàwalicu wáalíacaténáwa Dios ibànùacaté wía, wía apóstolca. Macái wenàiwica náalíacawa peebáidacatécué Jesucristo itàacái wacàlidacaalítécué pírí iináwaná. ³ Macáita náalíacawa amaléeri iyú càicuéca píade iyúwa cuyàluta Cristo itànèrica wáibaidacalé iyú peebáidacáináué Cristo itàacái wacàlidéericuéca pírí. Càmitacué càì píade iyúwa cuyàluta wenàiwica itànèrica tinta iyú. Càmitacué càì píade iyúwa tàacáisi natànèrica íba ìwali càide iyúwaté Dios itànàanáté itàacáíwa íba ìwali profeta Moisés irípiná. Néese cáuri Dios idéca ibànùacuéca Espíritu Santo piwàwa cáuri irículé yáasáidacaténá Cristo yàasunáicuéca píá. Iná yéewa macáita náalíacawa Dios ibànùacaté núa nucàlidacaténácué pírí itàacái.

⁴ Cristo idéca imàacaca manuíca wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali, wía apóstolca, yá wáalíacawa báisíiri iyú Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pírí itàacái. ⁵ Càmita wáalimá wacàlidaca Dios itàacái wachàini iyúwa meedá, néese macáita yái wamàníríca Dios idéca ichàiniadaca wía wamànicaténáni. ⁶ Dios idéca ichàiniadaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidáanápiná yái tàacáisica icàlidéerica wàlisàì wawàsi ìwali, yái wawàsi Dios imàníríca wenàiwicanái yáapícha icùanápiná nía iyúwa yàasunáíwa. Yái wawàsi wàlisàì càmíirita càide iyúwa wawàsi bàaluisàimica profeta Moisés itànèricaté iináwaná ìwali, yái tàacáisi ímèericaté Dios icùanápináté israelitanái namànicaalí càide iyúwa ichùullaná nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica Moisés itànèricaté icháawàaca wía wéetáanápináwa càmíicáiná wáalimá wamànica macáita càide iyúwa ímáaná. Quéwa siùcade Dios ichàiniadaca wía wéewáidacaténácué píá wàlisàì wawàsi ìwali Dios imàníríca wáapícha wawàwalícuíse, yàaca walí Espíritu Santo, yái Espíritu yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa.

⁷ Bàaluité Dios itànàacaté itàacáíwa íba sàabadéeyéi ìwali, profeta Moisés yéewáidacaténá wàawirináimi israelitanái. Máinícáiná Dios icànaca mèlumèluíri iyú, íná yéewa idécanáamité Moisés iyaca Dios yáapícha yeedácaténá Dios ícha yái bàaluisàimi tàacáisica, yaté Moisés inàni icànaca naçái máiní mèlumèluíri iyú. Israelitanái càmítaté náalimá naicáidaca Moisés inàni irí máinícáiná inàni icànaca. Quéwaté yái camalásica ichacàcawa yàacawa Moisés inàni ícha. Ewita yái bàaluisàimi tàacáisica yáasáidacáaníta iwàwacutáaná wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa, càicáanítaté yàanàaca aléi èeri irículé máiní mèlumèluíri iyú yàanàacáináté Dios néese. ⁸ ¡Iná yéewa wáalíacawa Dios imànínápiná walí cayábèeri cachàiníwanái, wía Dios imàníiyéica yáapícha wàlisàì wawàsi imàacáanápiná Espíritu Santo iwàlùacawa wawàwalículé! ⁹ Númacué pírí àniwa; éwita yái bàaluisàimi tàacáisica icháawàacáaníta wía wéetáanápinátéwa wabáyawaná ichùullacawa, càicáanítaté Dios yáasáidaca wenàiwicanái irí ichàini manuíriwa icànèrica mèlumèluíri iyú imàacacaalíté itàacáíwa profeta Moisés irí. ¡Iná yéewa wáalíacawa máiní cayábèericani cachàiníwanái yái wàlisàì wawàsica Dios imàníríca wáapícha iicácaténá wía iyúwa mabáyawanéeyéi, cayábacaténá naçái imànica wáiwitáise! ¹⁰ Báisíta yái tàacáisi bàaluisàimica yàanàacaté mèlumèluíri iyú. Quéwa siùcade waicácani iyúwa càmíríca máiní cawènica yácáiná wàlisàì wawàsi idéca yàanàaca, máiníiri cayába cachàiníwanái quéechéerimi ícha. ¹¹ Càide iyúwaté tàacáisi bàaluisàimi yàanàanáté mèlumèluíri iyú éwitaté imáalàapinátéwa, càita naçái cayábèeri cachàiníwanái yái wàlisàì wawàsica iyamáacáináwa càiripináta wáapícha.

¹² Wáalíacawa wàlisàì wawàsi iyamáanápináwa càiripináta, íná wacàlidaca Dios itàacái macàaluínináta, càmíta naçái wamáisaná Dios itàacái wenàiwica ícha. ¹³ Càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa profeta Moisés imànínáté. Idécanáamité Moisés icàlidaca Dios

itàacái israelitanái irí, yá ibàllacaté inàniwa wáluma iyú ipíchaná israelitanái iicáca camalási ichacàca yàacawa inàni íicha, yái camalásica càmírica icàna càiripináta. ¹⁴ Quéwa càmítaté náalía néemíaca cànácaalí íimáaná yái Dios itàacáica, matuícáináaté náiwitáise. Siùca nacáide naléecaalí yái tàacáisica bàaluisàimica Dios imàaquéericaté profetanái irí, yá mamáalàacata càmíta náalía néemíacani cànácaalí íimáaná matuícáiná náiwitáise càide iyúwa cáucuiri wáluma idéca nacáicaalí ibàllaca náiwita. Càmíta idé catuúca náiwitáise yácáiná abéerita Cristo yáalimá imàacaca náalía néemíacani, quéwa càmíta neebáida itàacái. ¹⁵ Ata siùca nacáide naléecaalí macáita yái cuyàlutaca profeta Moisés itànèericaté, yá mamáalàacata càmíta náalía néemíaca cànácaalí íimáaná, càide iyúwa cáucuiri wáluma idéca nacáicaalí ibàllaca náiwita. ¹⁶ Quéwa áibacaalí israelita iwènúada íiwitáisewa Wáiwacali irípiná, yásí Wáiwacali imàacaca yáalíaca yéemíaca Dios itàacái, càide iyúwa Wáiwacali idéca nacáicaalí yeedáca cáucuiri wáluma wenàiwica íiwita íicha, yéemíacaténá Dios itàacái. ¹⁷ Wáiwacali iyaca abédanamata Espíritu Santo yáapicha, íná wadèniacáiná Espíritu Santo, yásí Espíritu Santo iwasàaca wía wacàlidacaténá Dios itàacái macàaluínináta, wáalíacaténá wéemíaca nacái cànácaalí íimáaná. ¹⁸ Péemíacué comparación: Càmíta wabàlla wanàniwa cáucuiri wáluma iyú. Càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmíta wabàa Wáiwacali íiwitáisewa áibanái wenàiwica íicha. Càide iyúwa chapúa íibàacaalí èeri icamaláná quírameníwaca, icànacaténá èeri icamaláná iyú, càita nacái Espíritu Santo imàacaca wáasáidaca áibanái irí máiní cayábéerica Wáiwacali íiwitáise. Càide iyúwa waicáidaca nacáicaalí Wáiwacali yéenáiwana íríwa icànéerica mèlumèluiri iyú chapúa irícuíse, càita nacái wamàacaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa, weebáida nacái itàacái, íná yéewa Espíritu Santo imàacaca wáiwitáise iwènúaca yàacawa Wáiwacali íiwitáise iyúwa, wàyacaténá càide iyúwa Wáiwacali iyáaná. Macái yàawiría imanùbaca wadèniaca Wáiwacali íiwitáisewa cachàiniwanái. Càita Wacuèrinásàiri imànica wawàwalìcu, yái Espíritu Santoca.

4

¹ Iná wía apóstolca, càmíta cáalu wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Càmíta nacái waméyáawa, Dios iicáciná wapualé, imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná. ² Càmíta wamàni wawàsi báawéeri ibàacanéeri iyú iwàwacutéerica báica wía ìwalíse. Càmíta wéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. Càmíta nacái wawènúada Dios itàacái wachìwáidacaténá áibanái. Néese wacàlidaca Dios itàacái abéerita, machacànìiri iyú, yái báisìiri tàacáisica. Càita wamànica macáita báisìiri iyú yéewacaténá macái wenàiwica náalía watàanica báisìiri iyú Dios iicápiná. ³ Wacàlidaca amaléeri iyúni yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. Abénaméeyéi wenàiwica càmíta náalía néemíaca cayábani cànácaalí íimáaná, quéwa níawamita yúuquéeyéipínacawa méetàuculé Dios íicha càiripináta. ⁴ Càmícáiná neebáida íná yéewa Satanás idéca matuúca imànica náiwitáise, yái Satanás, nàasu cuwáisàiricani ichùulièrica èeri mìnanaí íiwitáise. Càide iyúwa matuúyéimi càmíná náalimá naicáca camalási icànéeri mèlumèluiri iyú, càita nacái Satanás matuúca imànica náiwitáise, níái càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, ipíchaná náalíacawa máiní cayábéericani yái tàacáisi wacàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, yái Cristo cachàiníirica íiwitáise icànéerica mèlumèluiri iyú, cáimiétacanéeri náicha canánama, yáasáidéerica walí cànácaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáinani yái Cristoca. ⁵ Wía apóstolca, càmíta wacàlida tàacáisi wàwaliwa yéewacaténá cayábaca wenàiwica iicáca wía, néese wacàlidaca Jesucristo ìwali Wacuèriná Dioscani. Wáimacáita nacái wàwaliwa pìasu wenàiwicacuéca wía wáibaidacaténácué pírí cáininácáiná waicáca Jesús. ⁶ Wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, yácáiná Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Bàaluitésíwa canácaté camalási cháì èeri irícu. Néeseté Dios ichùullacaté camalási icànáanápínaté catéeri irícuíse. Càita nacái Dios idéca imàacaca icamaláwa icànaca wawàwalìculé amalácaténá wáiwitáise yéewanápiná wáalíacawa Dios íiwitáise ìwali máiní cayábéericani. Jesucristo yáasáidaca walí amaléeri iyú cànácaalí Dios íiwitáise iyaca, Dioscáinani yái Jesucristoca.

El vivir por la fe

⁷ Yá wadèniàca Dios icamaláná wawàwalìcuwa, íná wáalíacawa Dios ìwali. Wadènià nacái ichàini wàyacáiná abédanamata Jesucristo yáapicha. Yái camalásica, chàinisi nacái càicanide iyúwa wawàsi máiníri cawènica, cayábéeri nacái iicacánáwa, iwàwacutéeri wacàlidaca ìwali áibanái irí. Quéwa wadèniàca yái cawènírica wawàsica wainá machawàaquéeri irìcuwa càiride iyúwa catùu mawènícháa, bàcabàquéechúaca meedá, ibái icatùalenáca. Càita wáasáidaca Dios néeséericani yái chàinisi manuírìca ìyéerica wawàwalìcu. Càmita wáibaida wachàini iyúwa. ⁸ Iná éwita máinícaáníta càulenáca namànica walí macái watéesebàa, càicáaníta wáalímá wáibaidaca Dios irípiná. Ewita nacái achúmacáaníta wáináidáanícawa wawàwawa ìwalise yái wàuwichàanácawa, càicáaníta càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios ícha. ⁹ Napiadáidaca nàuwichàidáanápíná wía, quéwa Dios càimírita imàaca wía abéerita. Náucaca wía cáli ínatalé, quéwa càmitàacá namáalàida wía. ¹⁰ Ata alénacaalí wàacawa, yá abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía, íná wàyaca càiripínáta càide iyúwa Jesús iyáanáté, yái yáaliéricatéwa yéetáanápínátéwa cáiwíri iyú. Càita wàuwichàacawa cháí èeri irìcu wáasáidacaténá macái wenàiwica irí cáuca Jesús, yái icuèrica wía báawéeri ícha. ¹¹ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu, yá macái èeri imanùbaca abénaméeyéi iwàwaca inúaca wía weebáidacáiná Jesús itàacái, wacàlidacáiná nacái iináwaná. Càita wáasáidaca áibanái irí wadèniáná Jesús icáuca càimíri imáalàawa éwita wainá yéetácaánítawa áibaalípiná. ¹² Wacàlidacatécué pirí Jesucristo iináwaná, íná áibanái iwàwaca inúaca wía, quéwa pidécuéca peedáca piríwa picáucawa càimíri imáalàawa peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ¹³ Bàaluité profetanái itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse íiméerica: “Nuebáidaca Dios íná nucàlidaca wenàiwicanái irí manuica nuináidacawa nuwàwawa Dios ìwali”, càì ímaca yái tàacáisica. Càita nacái wía, wadéca weebáidaca Dios càide iyúwaté profetanái yeebáidáaná, íná wacàlidaca nacái áibanái irí Dios iináwaná. ¹⁴ Wacàlidaca Dios iináwaná wáalíacáináwa Dios imichàidacaté Wáiwacali Jesús yéetácaisi ícha. Càita nacái wáalíacawa Dios imichàidáanápíná wía yéetácaisi ícha wàyacáiná abédanamata Jesús yáapicha. Yá Dios itépiná wía yàataléwa, píacáanítacué nacái. ¹⁵ Wía apóstolca, wàuwichàacawa wayúudàacaténácué pía. Yá manùbéeyéicalícué péená nawènúada náiwitáisewa Dios irípiná, yásí manùbéeyéi nàapíná Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéerica imànírìca nalí, yéewacaténá manùbéeyéi yáwanái náalímá náalíacawa máiní cayábéerica Dios íiwitáise. ¹⁶ Iná càmita waméyáawa wacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali. Ewita wainá máinícaáníta béeri yàacawa, càicáaníta Dios iwàlìsàida yàacawa wáiwitáise èeri imanùbaca. ¹⁷ Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata Cristo irípiná madécaná èeri, càicáaníta waicáca wàuwichàanáwa cháí èeri irìcu iyúwa achúméeri wawàsi ichàbéeripínácawa wáicha ráunamáita máinícaíná manuísíwéerica yái cawènírica wadènièripínáca càiripínáta chènuniré ìwalíse yái wàuwichàanácawa Cristo irípiná, yácaíná wàyapíná máiní cáimiétaquéeri iyú Dios yáapicha chènuniré, icànéeyéi mèlumèluíri iyú càiripínáta. ¹⁸ Iná càmita máiní wáináidáanícawa ìwali yái wàuwichàanácawa, càmicáiná cawèni waicá yái wawàsi ìyéerica cháí èeri irìcu, yácaíná macáita yái ìyéerica cháí èeri irìcu imáalàapínácawa mesúnamáita. Néese wamàacaca wawàwawa ìwali yái cawèníri chènuníseerica càimíricáwaca waicá, ìyéerica néré wàyacatalépináca càiripínáta, wáalíacáináwa yái chènuníseerica càimíricáwaca wadé waicáca siúcade ìyéeripíná càiripínáta èeri càimíri imáalàawa.

5

¹ Wáalíacawa wainá ìyaca càide iyúwa caplí wadènièrica cháí èeri irìcu, càide iyúwa nacái caplíma càimírìca ìya càiripínáta. Néese wéetácaalíwa càide iyúwa caplí imáalàacaalíwa, yá wadèniápiná waináwa chènuníseeri, Dioscáiná idéca ichùnìaca walípináni, càiride iyúwa wacapèepíná chènuníseerica càimírìca imáalàawa, càimírìca wenàiwica imànicalé ícáapi iyúwa. ² Iná yéewa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu wainá èeri irìcuírìca yáapichawa, yá máiní wawàwaca wàwalica wainá wàlìsàíwa chènuníseerica. ³ Yá wàwalipíná wainá

wàlisàíwa néré càide iyúwa wàwalicaalí wabàlewa. ⁴ Idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu wainá irìcuwa, yá achúmaca wawàwa wáináidacawa wainá ìwaliwa, wawàwacáiná wàwalica wainá wàlisàíwa, yéewanápiná wainá èeri irìcuíri iwènúacawa wàlisàí iyú ìwalíise yái wacáuca càmírica imáalàawa Dios yèeripínáa walí. ⁵ Dios idéca màulenáca imànica wía wàwalicaténá wacáuca wàlisàíwa. Dios idéca nacái imàacaca walí Espíritu Santo yàacawéeridacaténá wía yéewanápiná wáaliacawa báisíiri iyúcani Dios yàanápiná walí wacáuca wàlisàí càide iyúwa ímáanáté walí.

⁶ Iná yéewa manuica wáináidacawa wawàwawa Dios ìwali mamáalàacata. Wáaliacawa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu wainá irìcuwa, wàyaca càide iyúwa canéeyéi yàasu cáli, càmíicáináca wàya Wáiwacali yáapichawa. ⁷ Càmitàacá wáalimá waicáca Wáiwacaliwa, quéwa weebáidacani wáiwitáise iyúwa idècunitàacá wàyaca cháí èeri irìcu. ⁸ Manuica nacái wáináidacawa wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa. Wáaliaca nacáíwa cayábáanápiná cachàiniwánáí walíni wéetácaalíwa wamusúacaténáwa wainá íchawa wàacaténá wàyaca chènuniré Wáiwacali yáapichawa. Càita máini wawàwa wàyaca yáapicha. ⁹ Iná wáalimáida wamànica càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná càiripínáta idècunitàacá wàyaca wainá irìcuwa cháí èeri irìcu, càita nacái wéetácaalíwa wàacaténá wàyaca Wáiwacali yáapichawa. ¹⁰ Yáacáiná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái, iwàwacutápiná macáita wabàlùacawa Cristo ípunita áibaalípiná chènuniré, Cristo icàlidacaténá waináwaná ìwali, cànácaalíté wamànica wàyacaalíté cháí èeri irìcu wainá irìcuwa. Wáibaidacaalí cayábéeri iyú Cristo irípiná, yásí yàaca wawèni. Quéwa càmicaalí wáibaida cayába irípiná, càita nacái canácaalí iwèni yái wáibaidacaléca, yá canáca wàasu cawèníiri.

El mensaje de la paz

¹¹ Iná wáaliacáináwa iwàwacutáca wàaca Wáiwacali iyéinináwa, wía apóstolca, íná wáalimáidaca cachàiniíri iyú wáasáidacaténá áibanáí irí watàanica báisíiri iyú, Dios idéca nacái ibànùaca wía. Dios yáaliacawa wàwali cayábéeri iyú, ìwali nacái yái wamànírica. Yá nuwàwacué pialíacawa nacái Dios idéca ibànùaca wía. ¹² Picácué píináidawa watàanicáita wàwaliwa cayábéeri iyú meedá càide iyúwaté abénaméeyéi péenácué icháawàaná waináwaná ìwali quéechatécáwa. Càmita cáimacái waicá wíawawa áibanáí ícha, néese wawàwacáita pialíacuécawa cànácaalí wamànica, cànácaalí watàanica nacái wawènúadacaténá wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Càita wacàlidacuéca piríni casímáicaténácué piicáca wía, wía yéewáidéeyéicatécué pía. Iná áibanáí ímacaalícué pirí càmítasa Dios yàasu apóstol núa, íibaidéerica Dios irípiná, yásí pialimácué pimawèniadaca nàasu tàacáisi, níara cachàiniíyéica iicáca yáawawa iyúwa cayábéerica iicácanáwa, icàlidéeyéi nacái máini cayábéeri iyúni, quéwa càmita báisí nawàwa náibaidaca Dios irípiná náiwitáise cayábéeri yáapichawa. ¹³ Abénaméeyéi péenácué nadéca náimaca wàwali máiwitáise casa wía máinicáiná wáibaidaca Dios irípiná cachàiniíri iyú, wacàlidacáiná nacái itàacái macái wachàini iyúwa. Quéwa wadéca wamànica còi cáinináciná waicáca Dios, wawàwa nacái áibanáí yàaca irí cayábéeri. Néese macáitacué pialíacawa wadéca wéewáidaca pía éeréeri iyú, cáimiétaquéeri iyú nacái càide iyúwa cáiwitáiseeyéi. Wadéca còi wamànica wayúudàacaténácué pía. ¹⁴ Wáaliacawa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, íná yéewa máini wawàwaca wáibaidaca irípiná macái wacáuca iyúwa wáaliacáináwa báisíiri iyúcani abéeri wenàiwica, yái Cristoca, idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná. Iná yéewa Dios iicáca macái wenàiwica càide iyúwa nadéca nacáicaalí néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. ¹⁵ Cristo idéca yéetácawa macái wenàiwica íchawalíná, yéewanápiná cawinácaalí iyéeyéica cháí èeri irìcu yeebáidéeyéica Cristo itàacái càmita nàya càide iyúwa nawàwáanáta meedá, néese iwàwacutá nàyaca càide iyúwa Cristo iwàwáaná, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, imichèericaté nacáíwa yéetáicáisi ícha wàwalínápiná. ¹⁶ Iná siúcáisede càmita waicá áibanáí càide iyúwa èeri mìnánáí iicáaná wenàiwica. Ewita bàaluité canácaanáta iwèni waicáca Cristo, càide iyúwa èeri mìnali meedá, càicáanáta siúcade càmita quirínama wáináidacawa ìwali còi. ¹⁷ Iná cawinácaalí wenàiwicaca iyéerica abédanamata

Cristo yáapicha, Dios idéca iwàlisàidaca íiwitáise. Yái iyúwaté ìyáaná quéechatécáwa idéca ichàbacawa íicha, yá idéca idàbaca ìyaca wàlisài iyú.

¹⁸ Dioscata yái imànírica càiri cayábéeri wenàiwicanái irí. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwènúadaca wáiwitáise irípiná, yá siùcáisede cayábaca wáapicha Dios, idéca nacái Dios imáidaca wía wáibaidacaténá irípiná, wacàlidacaténá itàacái macái wenàiwica irí yéewanápiná neebáidacani, cayábacaténá náapicha Dios nacái. ¹⁹ Yái tàacáisi íimáanáca, Cristo yéetácatéwa èeri mìnánái íichawalíná nabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná cayábaca náapicha Dios, yá Dios imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, cawinácaalí yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca ichùullaca wacàlidáanápíná yái tàacáisi wenàiwicanái irí. ²⁰ Iná Cristo ibànuyéyica wía wacàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Wacàlidacuéca pírí Cristo itàacái Dios imáidacáinacué pía wàasu tàacáisi iyú. Yá wasutácué pícha wawàsi manuísíwata Cristo inùmalícuíse piwènúadánápínacué píiwitáisewa Dios irípiná yéewanápinacué cayábaca píapicha Dios. ²¹ Cristo càmitaté imàni ibáyawanáwa; quéwa Dios yùuwichàidacaténí wáichawalíná càide iyúwa cabáyawaná nacáiricani, yái Cristoca. Dios yùuwichàidacaté Cristo càide iyúwa idéca nacáicaalí macái èeri mìnánái ibáyawaná ìyaca ìwali, yái Cristo mabáyawanéerica. Càité Dios imànica yéewanápiná mabáyawanáca ìicáca wía, wía ìyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, Cristo yùuwichàacáinátéwa yùuwichàacáisi iyú yàanèeripínacatéwa wàwali wabáyawaná ìwalísewa.

6

¹ Iná siùcade wáibaidacáinacué Dios irípiná píapicha, yá wasutácué pícha wawàsi càmlínápínacué piúca píchawa yái cayábéeri Dios imàníricuécá pírí mawèníri iyú iwasàacaténacué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ² Bàalutécáiná profeta itànàacaté Dios itàacái. Dios íimacaté:

“Nuémìacaté pisutáaná nuícha nuwàwacaalíté nuicáca pipualé; yáté nuwasàaca pía nùasu yùuwichàacáisi íichawa nuyúudàacaténá pía”,
cài íimaca yái Diosca. Siùcade wéenánái, idéca wéenáiwana yàanàaca cayábéeri iyú Dios ìicácaténá wapualé siùcade, íná iwàwacutá wenàiwica isutáca Dios íicha siùca. ¡Siùca Cristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!

³ Wáalimáidaca macái wachàini iyúwa wàyacaténá machacàníri iyú càiripínáta ipíchaná áibanái báawaca naicáca Dios itàacái wacàlidéerica nalí, néese càmita nawàwa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná. Wàyaca machacàníri iyú càmicáiná wawàwa áibanái itàaníca báawéeri iyú ìwali yái wáibaidáanáca Dios irípiná. ⁴ Néese càinácaalí wawàsi wamàni, yá wáalimáidaca wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía: Wàidenìaca wàuwichàanáwa mání matuíbanáiri iyú, éwita canácaalí walí wawàsi wamápuèrica, càita nacái áibanáicaalí càulenáca namànica walíni. ⁵ Càita nacái wàidenìaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita nacapèedáidacaalí wía, càita nacái náucacaalí wía presoíyéi ibànalículé, càita nacái báawacaalí namànica yàcalé mìnánái íiwitáise àta napìacatalétawa nàwacáidáyacacawa nanúacaténá wía. Càita nacái wàidenìaca wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú éwita iwàwacutácaalí wáibaidaca cachàiníri iyú àta máníacataléta chamàleca wía, càita nacái càmicaalí waimá cayába táiyápinama wáibaidacaténá Dios irípiná, wasutácaténá íicha nacái, càita nacái máapicaalí wía canácáiná wayáapíná. ⁶ Càita wamànica wáasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. Wàyaca masaquèeri iyú; wáalíaca báisíiri tàacáisi; càmita calúa wía ráunamáita áibanái yáapicha, wamàni nacái nalí cayábéeri; Espíritu Santo ìyaca wawàwalícu; cáinináca waicáca wenàiwica báisíiri iyú yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita wáasáidaca Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéica irípiná. ⁷ Càita nacái wacàlidaca yái tàacáisi báisíirica, wamànica nacái Dios ichàini iyú yái càmlírica wenàiwica idé imànica. Yái wàyáanáca machacàníri iyú, càicanide iyúwa wacáapisài chènunlíséerica wapéliéripíná iyú Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái Dios irípiná: Wamànica ùwicái Satanás íipunita

wawènúadacaalí wenàiwica íiwitáise Dios irípiná. Wàyacaalí nacái machacàníiri iyú, yásí wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ⁸ Abénaméeyéi wenàiwica nàaca wáimiétacaná. Aibanái nacái caná wawèni naicáca wía. Abénaméeyéi natàaníca wàwali cayábéeri iyú; áibanái nacái natàaníca wàwali báawéeri iyú. Naicáca wía càide iyúwa cachìwéeyéi éwita wacàlidacáaníta yái báisíiri tàacáisica. ⁹ Namànica walí báawéeri càide iyúwa càmicaalí náalíca naicáca wía, éwita náalíacáaníta naicáca wía cayába. Naicáca wía iyúwa yéetéeyéipináwa, quéwa cáuca wía. Nàuwichàidaca wía manuísíwata quéwacá càmíta nanúca wía. ¹⁰ Naicáca wía iyúwa achúméeyéi iwàwa, yá báisícata áibaalí achúmaca wawàwa, quéwa wayanídacawa mamáalàacata wawàwalicúsewa. Éwita catúulécanácáaníta wía, càicáaníta wadéca wawacùaca yái báisíiri cawènírica madécaná wenàiwica irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wàyaca càide iyúwa canásíwéeyéi yàasu, quéwa Dios yáapicha wadèníaca macáita.

¹¹ Píacué wéenánáica Corinto ìyacàlená mìnánáica, wadéca wacàlidacuéca pírí macáita iyúwa wáináidáanáwa. Càmitacué wabàa pícha wáiwitáisewa. ¹² Càmita wawènúada pícha wáiwitáisewa, néese cáinináca waicácuéca pía mamáalàacata. Quéwa càmitacué máini cáininá piicáca wía. ¹³ Iná nusutacué pícha wawàsi càide iyúwa abéeri nániri isutáaná yéenibe íichawa wawàsi: Cáininácué piicáca wía báisíiri iyú càide iyúwa cáinináanácué waicáca pía.

Somos templo del Dios viviente

¹⁴ Píacué picásàawa náapicha níara càmíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, càita nacái picácué pimàni wawàsi náapicha, càmíciná yéewa abédanamacué píiwitáise náapicha; yáciná cawinácaalí iwàwéerica ìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná càmíta yéewa abédanama íiwitáise áiba wenàiwica yáapicha càmírica iwàwa ìyaca machacàníiri iyú. Càide iyúwa càmíná yéewa camalási yàacawéeridaca catéeri, càita nacái càmíta yéewa abédanama amaléeri íiwitáise catéeri íiwitáise yáapicha. ¹⁵ Càide iyúwa càmíná yéewa abédanamata Cristo íiwitáise Satanás yáapicha, càita nacái cawinácaalí yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmíta nacái yéewa abédanamata íiwitáise yáapicha abéeri càmírica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁶ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná wenàiwica itéca ídolonái, níai cuwáiná yéenáiwánaca, Dios yàasu templo iriculé, yái capíi wenàiwica isutácàaluca Dios íicha, càmícinácué yéewa wàaca cuwáiná icàaluíniná wàacaalí Dios icàaluíniná. Píacué, càicuéca píade iyúwa cáuri Dios yàasu templo, cáuri Dios ìyacáinácué piwàwalicu. Dios ìyacáinácué píapicha, iná canáca yéewaná pìyaca abédanamata áibanái yáapicha càmíyéica yeebáida Dios. Dios idéca càì íimaca wàwali, wía yàasu wenàiwicaca:

“Nùyapíná nèewibàa, nuèpunípiná nacáwa náapicha; núatapíná Nacuèriná Dios, níatapíná nacái nùasu wenàiwica”,

càì íimaca yái Diosca. ¹⁷ Iná Wáiwacali íimaca walí nacái:

“Pimusúacuéwa nèewíise, píacué nacáwa náicha; picácué pimàni pibáyawanáwa náapicha, níara casaquèeyéica íiwitáise. Néese nuedápinácué píawa nùasu wenàiwicapínáwa.

¹⁸ Núatapíná Píaniricué, píatapínácué nacái nuénibewa”, íimaca yái Wáiwacalica, yái cachàinírica náicha canánama.

7

¹ Iná péemíacué cayába, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca, nudéca nucàlidacuéca píríni càide iyúwa Dios íimáanáté cáimiétacanéeri iyú imàníinápiná walí. Iná iwàwacutá wacùaca wíawawa masaquèeri iyú méetàuculé báawéeri íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa wainá iyúwa, wáiwitáise iyú nacáwa. Iwàwacutácué wàaca Dios iyéininá, wamàaca irí nacái wíawawa wáalimáidacaténá wàyaca mabáyawanéeri iyú.

La conversión de los corintios

² Píacué wéenánáica, wasutacué pícha wawàsi cáinináanápínácué piicáca wía àniwa. Canácatacué báawéeri wamàníirité pírí. Càmitaté nacái wawènúadacué píiwitáise

cayábéeri ícha. Canátaté wachìwáidáanácué pía. ³ Càmita càì núuma nucháawàcaténácué pía. Càide iyúwaté núumáanácué pirí quéechatécáwa: Cáininácuéca nuicáca pía manuísíwata, idècunitàacá nùyaca cháí èeri írìcu, càita nacái wéetácaalíwa. ⁴ Manuícá nuínáidacawa nuwàwawa pìwalicué pimàníinápinácué machacàníiri iyú càide iyúwa núumáaná. Máiní casíimáica nuicácuéca pía nacái pimànicáinácué cayábéeri. Ewita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, wía apóstolca, càicáaníta nuchàiniadaca nuwàwawa casíimáiri iyú manuísíwata nuémìacáinácué piináwaná ìwali.

⁵ Wàanàacatáiseté aléi Macedonia yàasu cáli ínatalé, càmita wadé wayamáidacawa matuìbanáiri iyú, néese namànica walí máiní càulenéri iyú àta alénácaalí wàacawa. Abénaméeyéi nawàwaca napéliaca wía. Yá nacái achúmaca wáináidacawa wawàwawa wacalùniwa wawàwalícuísewa. ⁶ Quéwa Dios, yái ichàiniadéerica nawàwa, cawinácaalí achúméeyéica iwàwa, ichàiniadacaté wawàwa nacái Tito yàanàacaalíte wàatalé. ⁷ Càmiiritaté abéta Tito ìwali casíimáica wawàwa yàanàanáca, néese casíimáicaté wawàwa pichàiniadacáinácué Tito iwàwa iyacaalítécué píapicha. Tito icàlidacaté walí máinícué piwàwa piicáca wía. Icàlidacaté nacái walí achúmáanácué piwàwa nùwalíná, máinícué nacái piwàwaca pimànica càide iyúwa nùlàanácué pía. Inaté nuémìacáináté càiri tàacáisi, íná casíimáicaté nuwàwa máiní cachàiníwanái.

⁸ Ewitaté nùasu quéechéeri cuyàluta nutànèericatécué pirí achúmacaté imànicuéca piwàwa, càicáaníta siùca càmita achúma nuwàwa ìwali. Quéechatécáwa achúmaca nuwàwa núaliacáinátéwa achúmaca nùasu quéechéeri cuyàluta imànicuéca piwàwa achúma èeripinátaté. ⁹ Siùca quéwa casíimáica nuwàwa. Càmita casíimái nuwàwa ìwali yái achúmáanácuéca piwàwa, néese casíimáica nuwàwa piwènúadacáinátécué piwitàisewa Dios irípiná àniwa achúmacáinácué piwàwa ìwalíse yái báawéerica pimàníiricatécué. Achúmacatécué piwàwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, íná yéewa yáara quéechéeri cuyàlutaca nutànèericatécué pirí idéca iyúdàacuéca pía. ¹⁰ Achúmacaalí wawàwa wabáyawaná ìwaliwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, yásí wawènúadaca wáiwitàisewa báawéeri ícha Jesucristo iwasàcaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Néese càmita quirínama iwàwacutá achúmaca wawàwa ìwalíse. Quéwa áibanái èeri mìnanaí càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, achúmacaalí nawàwa iwàwacutácáiná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa cháí èeri írìcu, càmita nawènúada náiwitàisewa Dios irípiná. Iná néetápinácawa nabáyawaná yáapichawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. ¹¹ Idéca achúmacuéca piwàwa pibáyawaná ìwalicuéwa càide iyúwa Dios iwàwáaná, jíná Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata! Dios idéca imàacacué pínáidacawa cáaliacáiri iyú ìwali yái báawéeri wawàsica, ínaté pidécuéca pichùnìlacani ipíchanácué cabáyawanáca pía ìwalíse mamáalàacata. Yá máiní calúacatécué piicáca yái báawéeri wawàsica namàníiricaté pèewi. Cáalucatécué nacái pía càmicáinácué piwàwa Dios yùuwichàidacuéca pía. Néeseté piwàwacuéca piicáca núa. Piwàwacatécué nacái piùwichàidaca péenásàiri imàníiricaté ibáyawanáwa. Iná pidécuéca píasáidaca càmita quirínama cabáyawanáca pía ìwalíse yái wawàsi báawéerica. ¹² Iná nutànàacaalícué pirí yáara quéechéeri cuyàlutaca, báisícata nuínáidacatéwa nùyaca ìwali yái wenàiwica imàníiricaté ibáyawanáwa, nuyúudàacaténá nacái yái yùuwichèericawa báawéeri ìwalíse. Quéwa máiní cachàiníwanái nuínáidacatéwa nùyaca pìwalicué canánama yéewanápináté píasáidacuéca Dios iicápiná cáinináanácuéca piicáca wía. ¹³ Càita Dios idéca ichàiniadaca wawàwa yéewacaténá casíimáica wía àniwa.

Quéwa máiní casíimáica cachàiníwanái wawàwa waicáca casíimáiná Tito iwàwa, yácáiná macáitacué pidéca pichàiniadaca iwàwa manuísíwata. ¹⁴ Ipíchawáiseté Tito yàaca ipáchiacuéca pía, yáté nucàlidaca iríni cayábaca nuicácuéca piwitàise, càmitaté nacái báí núa pìwalísecué. Néese càide iyúwa wacàlidáanácué pirí abéerita yái báisíiri tàacásica, càita nacái báisíirica macáita yái wáimáanácaté Tito irí wáimacaalíte irí casíimáicué waicáca piwitàise. ¹⁵ Yá cáinináca Tito iicácuéca pía cachàiníwanái mamáalàacata iwàwalicáiná peebáidacatécué itàacái, pitàidacatécué nacái cayábéeri iyúni, cáimiétaquéri iyú nacái.

¹⁶ ¡Yá casímáica nuwàwa núalimácáiná manuíca nuínáidacawa nuwàwawa pìwalicué núalíacáináwa báisíiri iyúcani casímáináca waicáyacacawa àniwa!

8

Generosidad en las ofrendas

¹ Píacué wéenánáica wawàwacué wacàlidaca piríni siùcade cànácaalí iyú Dios idéca imànica cayábéeri nali níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwacáidáyaquéeyéicawa cháí Macedonia yàasu cáli íinata. ² Ewita nàuwichàacáanítawa manuísíwata Jesucristo irípiná neebáidacáiná itàacái, càicáaníta máini casímáica nawàwa. Máini catúulécanáca nía quéwa nadéca namàacaca manùba plata Dios irípiná manuíri ofrenda iyú càide iyúwa càasuíyéi. ³ Nudéca nuicáca nutuí iyúwani namàacaca plata Dios irípiná iyúwata nadèlàná. Núalíacawa nacái nadéca namàacaca ofrenda casímáiri iyú manuísíwata cachàiniwanái íicha yái náalimáanáca namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú, càide iyúwaté nawàwáaná nawàwalícuísewa. ⁴ Nasutácaté wáicha wawàsi manuísíwata wamàacáanápínaté namàacaca plata Dios irí ofrenda iyú càide iyúwaté áibanái imàacáanáté ofrenda nayúudàcaténá wéenánái catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái. ⁵ Níai Macedonia yàasu cáli néeseeyéica nadéca namàacaca manùba plata manuíri ofrenda iyú cachàiniwanái íicha yái watuíyèericaté. Quéchatécáwa namàacaca níawawa Wáiwacali irí namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, neebáidacaté nacái walí namànicaténáté càide iyúwa wàalàaná nía Dios inùmalícuíse, néese namàacacaté plata ofrenda iyú Dios irípiná. ⁶ Iná wadéca wasutáca Tito íicha wawàsi yàanápínacawa píatalécué àniwa yeedácaténácué píicha yái manuíri ofrenda pidàbéericuécáwaca píaca irí bàaluité. ⁷ Pidécuéca pimànica cayábéeri iyú manuísíwata. Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Pidécuéca nacái picàlidaca Dios itàacái cayábéeri iyú. Pidécuéca píalíacawa Dios itàacái íwali, pidécuéca píibaidaca cayába Dios irípiná. Pidécuéca nacái cáinináca píicáca áibanái manuísíwata càide iyúwa wéewáidáanácué pía, íná iwàwacutácué pimàacaca manuísíwéeri ofrenda nacái Dios irípiná casímáiri iyú, piyúudàcaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁸ Càmitacué càì núumaca pirí nuchùulíacaténácué pía cachàiníiri iyú pimàacáanápínácué plata ofrenda iyú Dios irípiná. Néese nuwàwacáitacué píalíacawa áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca namàacaca ofrenda casímáiri iyú, nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise píasáidacaténácué cáinináca píicáca áibanái báisíiri iyú. ⁹ Yáciná píalíacuéwa Wáiwacali Jesucristo imànicaté walí cayábéeri mawèníiri iyú. Ewitaté máinicáaníta càasucani Dios yáapícha icùacáináté macáita chènuníise, càicáaníta imàacaca íichawa yàasu cawèníiriwa macáita, yá iyacaté cháí èeri irícu iyúwa canéeri yàasu cáininácáiná íicácuéca pía. Iná yéewa càasucuéca pía siùcáisede cawèníiri chènuníiséeri iyú Wáiwacali itúulécaná íwalíise.

¹⁰ Nuwàwaca nuyúudàacuéca pía, íná nucàlidacué pirí siùcade cànácaalí nuínáidacawa píasu ofrendapíná íwali: Aiba camuímité pidàbacatécué píwacáidaca píasu ofrendawa, pimàacacatécué plata Dios irípiná casímáiri iyú. ¹¹ Siùca nùalàacué pía píwacáidáanápíná mamáalàacatani càide iyúwacué píalimáanáta àta pimáalàidacatalétacué píwacáidaca yái plata picàlidéericatécué nulí íwali. Pimànicué nacái casímáiri iyúni càide iyúwaté pidàbáanáté pimànicani. ¹² Báisícaalí wenàiwica iwàwa imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, yásí cayábaca Dios íicáca yàasu ofrenda. Dios càmita isutá wáicha wawàsi càmíríca wadènià.

¹³ Càmita nuchùulla pía píanápínácué píasuwa macáita piyúudàcaténácué áibanái àta canáacatalétacué pirí yái pimáapuèrica. ¹⁴ Néese núumacué pirí cayábaca piyúudàacaalícué nía nàyacaténá càide iyúwacué píyáaná, càmiyéica máini càasu píicha, càita nacái càmiyéicué máini catúulécaná píicha. Siùcade pidèniacué píasuwa cayába piyúudàcaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica. Néese áibaalípiná nadèniaca nàasuwa

cayába, yásí náalimá nayúudàacuéca pía, càmicaalícué pidènia yái pimáapuèrica. Càitacué píalimápiná piyaca abédanamata. ¹⁵ Cayábaca iyacaalí càide iyúwaté Dios imàniná israelitanái irí bàaluté. Dios imàacacaté pan nacáiri yúuwàacawa chènuníise israelitanái nàwacáidacaténáni nayáapináwa. Yá Dios yàasu profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Abénaméeyéi ìwacáidacaté manùba maná quéwa càmitaté nadènia manùba íicha yái namáapuèrica. Càita nacái abénaméeyéi ìwacáidacaté achúmáanata maná quéwa nadèniacaté macáita namáapuèrica”, càì íimaca. Iná iwàwacutá wayúudàaca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái.

Tito y sus compañeros

¹⁶ Nùaca Dios irí cayábéeri imàacacáináté Tito cáinináacuéca iicáca pía càide iyúwa cáinináanácué nuicáca pía nacái. Iná yéewa Tito iwàwaca iyúudàacuéca pía. ¹⁷ Iná nusutácaalíté Tito yàanápinácué pìatalé, yáté yeebáca nulí casímáiri iyú. Iwàwacáinácué nacái iyúudàaca pía, íná idéca íináidacawa yàanápinácué iicáca pía siùcade.

¹⁸ Iyaca cháì áiba wéénásàiri cayábéeri iináwaná, yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yánica wabànùacani Tito yáapicha. Macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca nacàlidaca iináwaná ìwali cayábéeri iyú yái wéénásàirica, íibaidacáiná cayába Dios irípiná icàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha. ¹⁹ Yá nacái níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadéca needácani yái wéénásàirica yàacawéeridacaténá wía, iyúudàaca nacái watéca ofrenda, yéewacaténá wàaca Wáiwacali íimiétacanáwa, wáasáidacaténá nacái wawàwaca wayúudàaca wenàiwica catúulécanéeyéi, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁰ Wawàwa watéca wáapichawani yái wéénásàirica cayábéeri iináwaná ipíchaná áibanái itàanica báawéeri iyú wàwali ofrenda ìwalíise, yái wàwacáidéerica wàyaca, manuicáináni, yái ofrendaca. ²¹ Wawàwa càì wamànica wáalimáidacáiná wamànica machacàníiri iyú macáitani, càimíricata abéta Wáiwacali iicápiná, néese macái wenàiwica iicápiná nacái.

²² Wabànùaca nacái náapicha áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái, yái yáasáidéerica walí madécaná yàawiría íibaidáaná Dios irípiná cachàiníiri iyú. Siùca nacái máini cachàiníwanái iwàwaca iyúudàacuéca pía manuicáiná íináidacawa iwàwawa pìwalícué manuísíwata, yéemlàcáinácué piináwaná piwàwáanácué piyúudàaca áibanái. ²³ Aibacaalícué isutá yéemlàwa pía Tito ìwali, yá picàlidacuéni nalí nùacawéerinácani, íibaidéerica nacái núapicha Dios irípiná wayúudàacaténácué pía. Nasutácaalícué nacái néemlàwa pía nàwali níái áibanái wéénánáica Tito yáapichéeyéica, yá picàlidacué nalí càì, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái níaca ibànù nía, náibaida nacái Cristo irípiná yéewacaténá áibanái yàaca Cristo icàaluíniná. ²⁴ Iná nàanàapinácaalícué pìatalé, yá píasáidacué nalí cáinináacuéca piicáca nía báisíiri iyú, yéewanápiná macáita wenàiwica áiba cáli néeséeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalíacawa pimànicuéca cayábéeri, náalíacaténá nacáwa wacàlidacatécué piináwaná ìwali machacàníiri iyú, watàanícaalíté cayábéeri iyú pìwalícué.

9

La colecta para los hermanos

¹ Càmita iwàwacutá nutànàacuéca pírì àniwa ìwali yái píasu ofrendapináca, pìwacáidéeripinácuéca piyúudàacaténácué catúulécanéeyéi wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ² Núalíacáináwa cayábacuéca píiwitáise, núalíaca nacáwa piwàwacué pìwacáidaca plata pimàacacaténáni Dios irípiná ofrenda iyú. Càita nucàlidacué casímáiri iyú piináwaná ìwali càiripináta nalí níái Macedonia yàasu cáli néeséeyéica. Nudéca nucàlidacuéca nalí piináwaná ìwali, píacué iyéeyéica Acaya yàasu cáli íinata, píináidáanátécué pìwacáidaca ofrenda idé abéeri camuíca néese. Iná yéewa batéwa macáita iyéeyéica cháì Macedonia yàasu cáli íinata nadéca namichàidaca náiwitáisewa néemlàcáinácué piináwaná ìwali pimàacáanápinácué plata Dios irí ofrenda iyú, íná

nawàwaca namàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú nacái. ³ Quéwa nubànùacuéca pìatalé níái wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ipíchanácué càmitàacáwa pìmaní càide iyúwa nucàlidáanátécué pìináwaná ìwali cayábéeri iyú pìasu ofrenda ìwalipiná. Nuwàwaca báisíta pìmáalàidacuéca pìwacáidacani ipíchawáise nùanàacuéca pìatalé càide iyúwaté nucàlidáaná áibanái irí pìináwaná ìwalicué. ⁴ Aibanái Macedonia yàasu cáli néeséeyéi nàanàacaalí núapicha pìatalécué, càmìta nuwàwa nàanàacuéca pìá càmínacáwa pìwacáida ofrenda, ipíchaná báica wía ìwalíise yái wacàlidáanáca manuíca wáinàidacawa wawàwawa pìwalicué pìwacáidáanápínacué ofrenda. Yá nacái báipínacué pìawa canácaalícué pìasu ofrenda pìyúudàacaténacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁵ Iná nudéca nuínàidacawa nusutáanápíná náicha wawàsi níái wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàanápínacué napáchiaca pìá quéecha nupíchalécáwa, nayúudàacaténacué pìmáalàidaca pìwacáidaca pìasu ofrendawa càide iyúwaté picàlidáaná bàaluté. Iná pìmáalàidacanámícué pìwacáidaca pìasu ofrendawa cayába, yásí náaliacawa pìmàacacué plata Dios irípiná casímáiri iyú pìwàwacáinacué pìyúudàaca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeni càmicaalícuécáwa pìmáalàida pìwacáidaca ofrenda, yásí áibanái náinàidacawa càmítacué báisí pìwàwa pìmàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú, nayúunàidapíná nacái weedácuéca píchani cachàiníiri iyú.

⁶ Péemíacué cayába comparación: Aibacaalí wenàiwica ibàna achúmáana, yásí yeedáca yàacàsi achúmanamata; quéwa ibànacaalí manuí, yásí yeedáca manùba yàacàsi. Càita nacái pìmàacacaalícué achúméeri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pìrí achúméerína cayábéeri; quéwa pìmàacacaalícué manuíri ofrenda, yásí Dios imànicuéca pìrí cayábéeri àniwa manuísíwata. ⁷ Iwàwacutá macái wenàiwica imanùbaca imàacaca plata Dios irípiná ofrenda iyú càide iyúwa ìnàidáanáwa iwàwalícuésewa. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica imàaquéeyéica ofrenda casímáiri iyú. Càmita Dios iwàwa wamàacaca plata ofrenda iyú báawacaalí wawàwa ìwalíise, càide iyúwa áibanái idéca nacáicaalí ichùullaca wía cachàiníiri iyú. ⁸ Dios yáalimá imànicuéca pìrí macái cayábéeri íiwitáaná manuísíwata càiripínata pìdèniacaténacué macáita pìmáapuèricuéca, pìdèniacaténacué nacái pìasuwa cayába pìyúudàacaténacué macái ìbaidacalési íiwitáaná cayábéeri. ⁹ Càité profeta itànàacaté Dios itàacái bàaluté:

“Yái wenàiwica cayábéerica íiwitáise idéca yàaca catúulécanéeyéi yàasupíná manuísíwata. Imànipíná áibanái iríwa machacàníiri iyú càiripínata”,

cài íimaca. ¹⁰ Dios yàacuéca walí bànacalé íimi wabànacaténacué wabànacalewa. Yàacué nacái walí yàacàsi wayáapíná. Càita nacái Dios yàapínacué pìrí macáita yái pìmáapuèrica. Dios imàacapínacué pìdèniaca pìasuwa cayába pìacaténacué catúulécanéeyéi yàasupíná. Néese Dios imàacapínacué pìasu ofrenda iyúudàaca nía manuísíwata. Yásí Dios imànicuéca pìríwa cayábéeri manuísíwata, yéewanápínacué pìyúudàaca áibanái àniwa. ¹¹ Càipínacué pìdèniapínacué macái cawèníiri íiwitáaná yéewanápínacué placa catúulécanéeyéi yàasupíná manùba. Pibànùacaalícué pìasu ofrendawa núapicha catúulécanéeyéi irípiná, yásí níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàapíná Dios irí cayábéeri pìasu manuíri ofrenda ìwalíise. ¹² Yácáiná watépinacué pìasu ofrenda catúulécanéeyéi irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, quéwa càmíricata abéta wàa nalí yái wawàsica namáapuèrica, néese wachàiniadapíná nawàwawa nacái nàacaténá Dios irí cayábéeri manuísíwata. ¹³ Nàapíná Dios irí cayábéeri, yácáinácué pìasu ofrenda yáasáidapíná nalíwa peeabáidacuéca Cristo itàacái cayábéeri pìmanícaténá càide iyúwa Cristo ichùullánacué pìá. Nàapíná nacái Dios icàaluíniná ìwalíise yái manuíri ofrenda pìmàaquéericuéca pìyúudàacaténá nía, áibanái nacái. ¹⁴ Yá nacái nasutápinacué Dios íicha pìrípinacué manuísíwata, máiní cáininéeri iyú, Dios imànicáinácué pìrí cayábéeri mawèníiri iyú. ¹⁵ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri imànicáiná walí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, quéwa máiní manuí cachàiníwanái íicha yái wáaliméeripínaca wacàlidaca èeri mìnánái itàacái iyú!

10

La autoridad de Pablo como apóstol

¹ Núa Pablo, nùalàacué pía manuísíwata, quéwa éeréeri iyúta nacái càide iyúwa Cristo yàalàaná wenàiwica éeréeri iyú, imàni nacái cayábéeri wenàiwica irí. Abénaméeyéi péenàcué náimaca nùwali cáalucasa nuicácuéca pía, náimaca nacái nùalàacasa wenàiwica éeréeri iyú idècunitàacá nùyaca píapicha, quéwa náimaca nùyacaalícué déeculé pícha, yá nùalàacuécasa pía cachàiníiri iyú, náimaca. ² Uwé, nusutácué pícha wawàsi manuísíwata, picácué píalimáida piicáwa núa nùacaalípiná nupáchiacuéca pía, ipíchaná iwàwacutáca nùalàaca nía cachàiníiri iyú níara péenàcuéca icháawèeyéica nuináwaná ìwali náimacáiná numànicasa càide iyúwa èeri mìnánái imàníná càmíiyéica yeebáida Dios. Nudéca nuínáidacawa nùalàanápíná nía cachàiníiri iyú nùyacaalípinácué píapicha càmicaalíca nàwènúada náiwitáisewa báawéeri ícha. ³ Báisícata iwàwacutá wàyaca cháí èeri irícu càide iyúwa macái èeri mìnánái, quéwa càmita wamàni ùwicái Dios irípiná càide iyúwa èeri mìnánái imàníná ùwicái nàuwidenái ípunitawa nacáapisàì iyúwa èeri irícuírica. ⁴ Yái wacáapisàì càmíirica càide iyúwa èeri mìnánái icáapisàì, néese yái Dios ichàinica, yácata wacáapisàì yáaliméerica imáalàidaca Satanás imànicalé cachàiníirica, yái Satanás idacùanáca wenàiwica íiwitáise. ⁵ Iná yéewa Dios ichàini iyú wáasáidaca cachìwéerica nàasu tàacáisi cawinácaalí ichìwáidéeyéica áibanái ipíchaná neebáidaca Jesucristo itàacái. Wáasáidaca nacái cachìwéeyéica nía, cawinácaalí cáimacáiyéica iicáca yáawawa, icàlidéeyéica cachìwéeri tàacáisi ipíchaná wenàiwica yeebáidaca Dios. Wadèniacáiná yái wacáapisàicawa, yái Dios ichàinica, iná yéewa wáalimá wawènúadaca wenàiwica íiwitáise Cristo irípiná neebáidacaténá itàacái. ⁶ Càita nacái Dios ichàini iyú wáalimá wàuwichàidaca níara abénaméeyéi péenàcuéca càmíiyéica iwàwa imànica càide iyúwa wàalàaná nía, pidécanáamicué pimànica machacàníiri iyú càide iyúwa wáimáaná.

⁷ Càmitacué píalimá píináidacawa machacàníiri iyú piicácinácué wenàiwica iicácanáwa meedá, ínacué piicáca núa càide iyúwa machawàaquéeri. Aibanáicaalí pèewi icàlida iináwanáwa Cristo yáasunáicasa nía, iwàwacutá nawàwalica Cristo yáasunáica nacái wía, wía apóstolca. ⁸ Cawàwanáta piyúunáidacuéca canùmaséeca núa nucàlidacáiná madécaná ìwali yái wachùulianápinácuéca pía, quéwa càmita báipíná núa nutàacái ìwalíisewa yácáiná núsáidapínácué piríwa amaléeri iyú Wáiwacali idéca imàacaca wàalàacuéca pía wayúudàacaténácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú cachàinicaténácué píiwitáise Dios ìwali. Càmitaté imàaca walí ichàiniwa wamáalàidacaténácué pía. ⁹ Càmitacué nuwàwa piyúunáidaca nuwàwaca nucalùadaca pía nùasu cuyàluta iyúwa. ¹⁰ Aibanái íimaca nutàanàacasa cachàiníiri tàacáisi cuyàluta irícu, nùalàacaténá wenàiwica cachàiníiri iyú, quéwa náimaca càmitasa nùalimápiná nutàaníca cayába nùyacaalípinácué píapicha, náimaca nacái càmitasa cachàini nuíwítáise nuchùulianápiná wenàiwica, náimaca. ¹¹ Quéwa níara icàlidéeyéica càì iwàwacutá náalíacawa cachàinínápiná wáiwitáise wamànicaténá cachàiníiri iyú wàyacaalípinácué píapicha càide iyúwa wabànùanácuéca pirí cachàiníiri tàacáisi cuyàluta iyú.

¹² Nàyaca abénaméeyéi pèewi icàlidéeyéica ìwaliwa máiníiyéicasa cayábaca nía. Quéwa péemlàcué cayábani, càmita báisí cáalíacáica nía. Náimaca cawinácaalí wenàiwica iyéerica càide iyúwa nàyáaná, máiníicasa cayábaca íiwitáise, náimaca. Iná cáimacáica naicáca níawawa áibanái ícha máiníicáinása cayábéerica náiwitáise, náimaca. Càmita numàni càì, báawacáináni. ¹³ Càmita watàaní wàwaliwa canùmaséeri iyú. Wacàlidacáita wáibaidacalé iináwanáwa, yái íibaidacalési Dios imàaquéerica walí wamànínápiná irí. Dioscata yái yáasáidéerica walí alénácaalí iwàwa wáibaidaca irípiná. Imàacacaté wàanàaca pìatalécué Corinto iyacàlená néré. ¹⁴ Inaté càmita wachàbawa ícha yái Dios imàacacataléca wáibaidaca irípiná wàalàacaténácué pía, wàyacaalítécué píapicha. Wíaté idàbàanéeyéi yàanàaca pìatalécué icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. ¹⁵ Aibacaalí íibaidaté Dios irípiná pèewi icàlidacaténácué pirí Jesucristo itàacái, yá cayábaca. Càmita

watàaní áibanái íibaidacalé ìwali càide iyúwa wadéca nacáicaalí wamànicani. Càmita nacái wamàni áiba wawàsi íicha yái wáibaidacaléca Dios imàaquérica wamànica irípiná. Néese wawàwacué wáibaidaca àniwa Dios irípiná pèewi wayúudàacaténacué peebáidaca Jesucristo itàacái cachàiniwanái. Yásí píalimácué piyúudàaca wàanápínáwa áibalé wáibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa imàacáaná walí wáibaidacalépiná. ¹⁶ Wawàwa nacái wàacawa déeculé yáwanái pìasu cáli íichacué wacàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmita quéwa wawàwa wéewáidaca wenàiwica áiba yàcalé irícu áibanái yéewáidacatalécaté nía Jesucristo ìwali, càmicáiná wawàwa watàanica canùmaséeri iyú càide iyúwa wadéca nacáicaalí wéewáidaca wenàiwica néré ipíchawáiseté áibanái yàanàaca néré néewáidacaténá nía.

¹⁷ Picácué canùmasée pía pìwaliwa, néese pitàanícué cayábéeri iyú Wáiwacali ìwali. Picàlidacué Wáiwacali idéca imànicuéca pirí cayábéeri. Iwàwacutácué cawènica piicáca yái Wáiwacali icàlidáanáca piináwaná ìwali pidécuéca pimànica cayábéeri. ¹⁸ Wawàwacaalí áibanái iicáca wía cáimiétaquéeri iyú, iwàwacutá càmita wáima wàwaliwa máinícasa cayábaca wía. Néese iwàwacutácué wamànica càide iyúwa Wáiwacali ichùulláná yéewacaténá Wáiwacali icàlidaca waináwaná ìwali cayábéeri iyú.

11

Pablo y los falsos apóstoles

¹ Cawàwanátacué píalimá pìidenìaca nutàanínáca nùwaliwa achúmáana iyúwa máiwitáiséeri, càide iyúwa canùmaséeri. Pìidenìacué achúmáanata. Càmita báisi nuwàwa nutàanica càì quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca piríni, máinícaínacué ráunamáita piwènúadaca píiwitáisewa báisiri tàacáisi íicha. ² Máinícué cáinináca nuicáca pía càide iyúwa cáinináaná Dios iicácuéca pía. Dios, núa nacái càmita wawàwa piwènúadacué píiwitáisewa Cristo íicha. Péemiácué comparación: Cayábacaalí mánacàu íiwitáise, càmita uimá ùuculliri yáapicha. Néese ucùaca úawawa masaquèeri iyú asianái íicha àta uedácataléta ulíwa unìriwa cáininácaténá uicáca abéerita yái unìrisiwaca. Càitacué nacái pía: Nuwàwacué picùaca píawawa masaquèeri iyú cachìwéeri tàacáisi íicha yéewanápinácué cáinináca piicáca abéerita Cristo. ³ Quéwa achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta pimàacáanápínacué Satanás ichìwáidaca pía. Bàaluité Satanás ichacamàanícawa cáaliacáiri àapi iyú. Satanás icàlidacaté cachìwéeri tàacáisi Eva irí, úái idàbáanéechúaté inanáica. Yáté Satanás yáalimáidacaté úa uyáanápínaté abéeri íiwitáaná àicu iyacaná, yái íiwitáaná càmliricaté Dios ibatàa wenàiwica iyáaca. Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta Satanás yàasu wenàiwica ichìwáidacuéca pía piwènúadánápínacué píiwitáisewa Cristo íicha, piméyáacaténacué cáinináca piicáca abéerita Cristo mabáyawanéeri iyú. ⁴ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué, casíimáicáínacué péemiaca natàacái cachìwéeri níara yèepuníyécawa icàlidaca áiba tàacáisi Jesús ìwali áibalé íicha yái tàacáisica wacàlidéerica. Piwàwacuéca peebáidaca áiba tàacáisi íicha yái tàacáisi wacàlidéerica Espíritu Santo ìwali càide iyúwacué peebáidaca nacáicaalí áiba yàacawéeridéericuéca pía Espíritu Santo íicha. Casíimáica nacái peebáidacuéca áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái peebáidéericatécué Jesucristo ìwali iwasàanáca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁵ Uwé, nuínáidacawa càmita caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía, níara peebáidéeyéicuéca irí, piiqueeyéicuéca iyúwa máiníliyéi cayábaca íiwitáise yéewáidaca. ⁶ Báisícata càmita nucàlida tàacáisi èeri mìnánái yáaliacái iyú íná píináidacuécawa càmita nùalimá nutàanica ibaniéri tàacáisi iyú. Quéwa nùalíacawa cayábéeri iyú ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí. Madécaná yàawiriaté wáasáidacuéca pirí Dios idéca imàacaca wáaliacawa cayába, piicácaalítécué cànácaalí wamàni pèewibàa.

⁷ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yáté càmita nuchùulla pipáyaidáanápínacué núa.

Néese nuíbaidacaté nucáapi iyúwa nuwèñlacaténaté nuyáapináwa. Quéwa siùcade pímacuéca canácasa iwèni yái tàacáisi nucàlidéericatécué pírí càmíicáinaté nucobracué pía, nùyacáinaté nacái iyúwa càmíirica cachàini píchacué. Iná calúacuéca pía núapicha siùcade càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pírí báawéeri manuísíwata. Quéwa càmítaté nucobracué pía nuwàwacáinaté nuyúudàacuéca pía yéewanápinácué pìyaca cáimiétaquéeri iyú Dios yáapicha. ⁸ Aibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda nuwèñlacaténaté nuyáawa iyú idècunitàacá nuéwáidacatécué pía. ⁹ Néeseté imáalàacatéwa nuícha yái plata idècunitàacá nùyaca píapichacué, quéwa càmítaté nusutácué pícha plata éwítaté canácáaníta nulí yái numáapuèrica, yá canácaté wenàiwica nusàiwiquéeri irí wawàsi yàanápinaté nuyáapiná, ibatàa abéeri piná. Néeseté áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàanàacaté Macedonia yàasu cáli néese, yá nàacaté nulí plata iyúwa ofrenda, ínáté yéewa nudèñlaca yái numáapuèrica. Càité nuwàwaca numànica ipíchanaté nusàiwicacué pírí wawàsi pìacaténácué nuyáapiná, ipíchanaté càulenácuéca píchani. Siùca nacáide nuwàwa numànica càì mamáalàacata. ¹⁰ Càide iyúwa núalíánáwa báisíiri tàacáisi ìwali, yái icàlidéerica Cristo iináwaná ìwali, càita nacái nudéca nuínáidacawa nucàlidáanápiná mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèñliri iyú aléera pìasu cálicué imanuíca, yái Acaya yàasu cálica, yéewanápiná casímáica nuwàwa ìwalíise càiripináta yái càmíínaca nusàiwicacué pírí wawàsi nuedáanápinácué pícha plata nulípináwa. ¹¹ Néeni, ¿cánásica nutàaní càì? ¿Càmíicáinásica cáininá nuicácuéca pía? Càmíirita. ¡Dios yáalíacawa cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata!

¹² Quéwa nuwàwa nucàlidaca nuèpunicawa mamáalàacata Cristo iináwaná ìwali mawèñliri iyú numawèñladacaténá níara cachìwéeyéica icàlidéeyéica ìwaliwa náibaidacasa Dios irípiná càide iyúwa núa. Quéwa nasutácué pícha nawènipináwa, íná càmíta báisí náibaida Dios irípiná càide iyúwa núa. ¹³ Níacáináta meedá cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa Cristo yàasu apóstolcasa nía, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¹⁴ Núalíacatéwa namànínápinaté càì, namànicáiná càide iyúwa náiwacali Satanás imàníná. Satanás yáalimácáiná imàacaca yáawawa cacamalánéeri iyú wenàiwica iicácaténáni càide iyúwa mèlumèluíri ángel Dios néeséeri ichìwáidacaténá wenàiwica namànínápiná nabáyawanáwa. ¹⁵ Iná yéewa wáalíacawa Satanás yàasu wenàiwica íibaidéeyéica irí namànica càide iyúwa Satanás imàníná. Yá náimaca nàwaliwa cayábanaméeyéicasa íiwitáise nía, íibaidéeyéicasa Dios irípiná, quéwa nachìwáidacáita wenàiwica meedá. ¡Iná nàuwichàapinácawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú càiripináta namànicáiná nabáyawanáwa!

Sufrimientos de Pablo como apóstol

¹⁶ Nusutácué pícha wawàsi àniwa, picácué píináidawa máiwitáise núa. Càmíta báisí nuwàwa nutàaníca càì nucàlidacaténá máiní nùwaliwa, quéwa iwàwacutá nutàanícuéca pírí iyúwa máiwitáiséeri máiníicáinácué piwàwaca piwèñúadaca píiwitáisewa Jesucristo íicha. Iná iwàwacutá canùmaséeca núa nacái achúmáanata, càide iyúwa níara áibanái cáimacáiyéica iicá yáawawa. Quéwa càmíta báisí nuwàwa nutàaníca iyúwa núa. ¹⁷ Wáiwacali càmíta iwàwa wacàlidaca wàwaliwa máinícasa cayábaca wía. Quéwa iwàwacutá canùmaséeca núa achúmáanata càide iyúwa máiwitáiséeri piwàwacáinácué péemìlaca máiwitáiséeyéi itàacái meedá, níara canùmaséeyéica iicáca yáawawa. ¹⁸ ¡Iwàwacutá canùmaséeca núa nacái, nucàlidacaténá nuináwanáwa máiwitáiséeri iyú càide iyúwa wenàiwica cachàiníiri iicáca yáawawa áibanái íicha! Càita iwàwacutá nutàanícuéca pírí nuyúudàacaténácué pía, máiníicáinácué piwàwaca péemìlaca yáawamita máiwitáiséeyéi itàacái. ¹⁹ Càmitacué máiní cáalíacáicuéca pía càide iyúwa píináidáanáwa, quéwa píicácuéca píawawa iyúwa máiníiyéica cáalíacáica áibanái íicha, íná yéewa píideníacuéca nía casímáiri iyú níara máiwitáiséeyéica. ²⁰ Iná yéewa casímáica píicáca níara cachìwéeyéica yéewáidéeyéicuéca pía, éwita nachùullacáanítacué píibaidaca nalí, éwita nacái nayáacáanítacué macáita pìasu yàacàsi, éwita nacái nachìwáidacáanítacué pía, éwita nacái nanúacáanítacué pinàni ìwali.

²¹ Càmita wamànicué pirí càiri wawàsi, íná piicácuéca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmícaínaté wamànicué pirí báawéeri. Yá nacái piwàwacuéca pibáiniadaca wía ìwalíise yái càmínácuéca wamàni pirí cachàiníri iyú.

Quéwa càmícaíná cáalu níara cachìwéeyéica nacàlidáanápíná nàwaliwa máini canùmaséeri iyú, íná iwàwacutá canùmaséeca núa macàaluínináta nacái iyúwa máiwitáiséeri éwita càmícaáníta nuwàwa nutàaníca càì báawacáináni. Quéwa iwàwacutá núasáidacuéca pirí apóstolca núa, Dios ibànuèrica yéewáidéeripínacué pía. ²² Níara cachìwéeyéica nacàlidaca hebreoca nía. Núa nacái hebreosàirita, itàaníríca hebreo itàacái iyú. Nacàlidaca nacái israelitaca nía. Núacáanítani israelitasàirita, Israel itaquérínámícaíná núa. Nacàlida nacái Abraham itaquénáinámica nía. Núacáanítani Abraham itaquérínámíca nacái. ²³ Náimaca náibaidáanása Cristo írípiná. Núacáaníta nacái máini cachàiníwanái náicha, quéwa càmita báisi nuwàwa nucàlidaca càiri wawàsica nùwaliwa, níacáiná abéta máiwitáiséeyéi natàaníca càì canùmaséeri iyú nàwaliwa. Quéwa iwàwacutá nucàlidacuéca pirí càì píalíacaténácuéwa báisícata apóstolca núa, Dios ibànuèrica. Yá nudéca nuíbaidaca Cristo írípiná cachàiníri iyú náicha. Nudéca nùuwichàacawa cachàiníwanái náicha. Nùuwidenái yúucaca núa presoíyéi ibànaliculé manùba yàawiría náicha. Aibanái máini nacapèedáidacaté núa cachàiníwanái náicha. Manùba yàawiría áibanái iwàwacaté inúaca núa. ²⁴ Cinco yàawiriaté judiónái nàuwichàidaca núa. Cinco yàawiriaté nacapèedáidaca núa cabèesi iyú treinta y nueve yàawiría. ²⁵ Másibàawiría nacapèedáidacaté núa àicu iyú. Abé yàawiriaté nanúadáida núa íba iyú nanúacaténaté núa. Másibàawiriaté nùacawa manuiri úni yáacubàa nave írìcu, yáté nave nasawíacawa wáicha. Abé yàawiriaté batéwa nuisicùmacawa nùyaté táiyápinama, abé èeri nacái manuiri úni yáaculé, nuwatácawa àicu íinata. ²⁶ Nudéca nuèpunícawa madécaná yàawiría, déeculé nacái nucàlidacaténá Dios itàacái. Nudéca nuchàbacawa caiyéininéeri inanába yáacubàa; iwàwacutácaté nuèpunícawa cayéedéeyéi yèewibàa nacái. Nuicácaté nacái cáalunáiri nùasu cáli néeséeyéi yèewiwa, càmíiyéi nacái nùasu cáli néeséeyéi yèewi. Nuicácaté nacái cayéininéeri yàcalé írìcu, nawàwacataléca nanúaca núa, càita nacái manacúaliré, manuiri úni yáacubàa nacái. Nudéca nuicáca cáalunáiri nèewi nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa neebáidacasa Jesucristo itàacái. ²⁷ Nudéca nuíbaidaca cachàiníri iyú. Nudéca nacái nùuwichàacawa càulenéeri wawàsi iyú, nuíbaidacaténá Dios írípiná, íná madécaná yàawiría càmita núalimá nuimáca cayába. Nudéca nùuwichàacawa máapicái iyú macàláaná nacái nuwàwa. Madécaná yàawiría càmita nudé nuyáaca nuyáacaléwa. Nudéca nacái nùuwichàacawa casalíníri iyú, canácaté nacái nubàle cayába.

²⁸ Nàyaca nacái manùba áiba wawàsi càulenéeri nuícha. Càita nacái macái èeri imanùbaca catúulécanáca numànica nuwàwawa nàwali macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa macái cáli imanùbaca. ²⁹ Aibacaalí càmíiri yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, yá achúmaca nuwàwa máinícaíná nuwàwaca nuyúudàaca nía. Aibacaalí icaláawa Dios íicha imànicaténá ibáyawanáwa ìwalíise yái nachìwáidáanácani, yá achúmaca nuwàwa báawanama, báawa nacái nuínáidacawa. ³⁰ Iwàwacutácaalí canùmaséeca núa péemlàcaténácué nulí, yá cayába cachàiníwanái canùmaséecaalí núa ìwali yái wawàsi yáasáidéerica machawàacaca nùatá, yéewacaténá macáita náalíacawa abéericata Diosca yái ichàiniadéerica núa. ³¹ Wáiwacali Jesucristo Yáaniri, yái Icuèriná Diosca, yái wèeripínaca írì cayábéeri càiripínáta, yáalíacawa nucàlidáaná nuináwanáwa báisíri iyú. ³² Nùyacaalíte Damasco ìyacàlená írìcu, yái gobernador íibaidéericaté rey Aretas írì ichùulíacaté yàasu úwináwa nacùanápínaté macái iwáiná inùmaca, yái yàcalé itéeséerica iwáináca, náibàanápínaté núa. ³³ Quéwa áibanái nayúudàacaté núa, yá nalicùadacaté núa manuiri mapíiri írìcu yéenúlusi ìwali chènuníiséeri ventana írìcubàa yàcalé iwáiná íinatáise nùanàacaténá cáli iwéré méetàucuta yàcalé íicha. Càité numusúacawa náicha.

Visiones y revelaciones

¹ Canápináta meedáni wacàlidacaalícué waináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú, quéwa níara cachìwéeyéica nacàlidaca canùmaséeri iyú nàwaliwa, náimaca nadécasa naicáca yéenáiwánási nacáiri Dios néeséeri, íná iwàwacutá nacái nucàlidaca Wáiwacali idéca imàacaca nuicáca yéenáiwánási nacáiri yáasáidacaténá nulí wawàsi ibàacanéeri iyú.

² Catorce camuí néese siùcade, núa, yái yeebáidéerica Cristo itàacái, nùacatéwa chènuniré Dios itécáinaté núa aquialénamata àta nùanàacataléta máisibáaná cáli chènuníiséeri néré, yái Dios ìyacàle chènuníiséerica. Càmita nùalíawa asásí nùacaalítéwa néré nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú. Diosta yáaliáwa.

³ Nùalíacawa Dios itecaté núa aquialénamata paraíso néré, quéwa càmita nùalíawa asásí nùacaalítéwa nuiná yáapichawa, càmicaalí nuwàwa cáuri iyú nùawa. Abéerita Dios yáaliáwa.

⁴ Nùacatéwa paraíso néré, yá nuémìacaté tàacáisi máiníríca ibàacanáca íná Dios càmita ibatàa wenàiwica icàlidaca áibanái iríni.

⁵ Ewita máinícaáníta cayábéericaní yái nuchàbáanácawa paraíso néré, càicáaníta càmita nuwàwa nutàanica nùwaliwa canùmaséeri iyú, néese nucàlidacáita machawàacáanáca núa cháí èeriquéi.

⁶ Nuínáidacaalíwa nucàlidáanápiná cayába nuináwaná ìwaliwatá, yá càmita nutàaní máiwitáiséeri iyútá, néese nucàlida cáimiétaquéeri iyútáni, báisícáinatáni, yái núuméeripinátá. Quéwa càmita numànipiná càì ipíchaná áibanái iyúunáidaca máiní yáwanáica cachàini núa íicha yái naicáanáca núa, íicha nacái yái néemìanáca nucàlidaca Dios itàacái.

⁷ Yáara yéenáiwánási nacáiri nuiquéericaté, máiní yáwanáiri ichùnica, máiní nacái Dios yáasáidaca nulí wawàsi ibàacanéeri iyú, íná ipíchaná máiní cachàinica nuicáca núawawa áibanái íicha, yáté Dios imàacaca nulí uláicái. Yái uláicáica cáiwica nulíni càide iyúwa manuiri tuíri ìyacaalí wainálícu cáiwíiri iyú. Siùcade Satanás yùuwichàidaca núa mamáalàacata iyú yái uláicáica. Càita Dios imàacaca nùuwichàacawa ipíchaná máiní cáimacáica nuicáca núawawa càide iyúwa wenàiwica cachàiníríca iicáca yáawawa áibanái íicha.

⁸ Máisiba yàawiriaté nusutáca Wáiwacali íicha yeedáanápinaté nuícha yái uláicáica.

⁹ Quéwa Wáiwacali íimaca nulí: “Càmíiri. Quéwa núata píapicha. Càmita pimáapúa áiba wawàsi íicha yái cáinináanáca nuicáca pía. Machawàacacaalí pía, yásí wenàiwica naicápiná nuchàini amaléeri iyú cachàiníwanái. Naicácaalí pimànica cachàiníiri iyú éwita machawàacacáaníta pía, yásí náalíacawa pimànicani nuchàini iyú”, càì íimaca nulí yái Wáiwacalica. Íná casímáica núa machawàacáanáca núa, yéewanápiná Cristo ichàini iyamáacawa nùwali, núasáidacaténá áibanái irí cachàiníríca Cristo íiwitáise.

¹⁰ Íná yéewa cayábaca nuwàwa machawàacáanáca núa, namàníná nacái nulí báawéeri nabáiniadacaténá núa; cayába nacái nuwàwa éwita catúulécanácaalí núa, nàuwichàidacaalí nacái núa Cristo ìwalíise nuebáidacáiná Cristo itàacái, càulenácaalí nacái namànica nulíni. Máinícaalí machawàacaca núa, yásí máiní cachàiníwanái Cristo ichàini iyamáacawa nùwali.

Preocupación de Pablo por la iglesia de Corinto

¹¹ Nudéca nucàlidaca nuináwaná ìwaliwa canùmaséeri iyú càide iyúwa máiwitáiséeri. Càmita báisí nuwàwa nutàanica càì, quéwa iwàwacutá numànicani càmicáinácué picàlida nuináwaná ìwali cayábéeri iyú. Cayába cachàinitésicatáni picàlidacaalítécué nuináwaná cayábéeri iyútá, càmicáiná caná nuwèni náicha níara cachìwéeyéica peebáidéeyéicuéca irí icàlidéeyéica ìwaliwa apóstolcasa nía Dios ibànuèyéicasa máiníiyéicasa cayábaca áibanái apóstol íicha. Ewita canéeri iwènicáaníta núa, càicáaníta Dios imàacaca cachàinica núa náicha.

¹² Bàaluité nùyacaalícué píapicha, yá numànicaté mamáalàacata báisíiri apóstol íibaidacalé, yái càimíríca wenàiwica idé imànica, ínaté yéewa píalíacuéwa báisíiri iyúcani Dios ibànuèrica núa.

¹³ Iyacaté abéeri wawàsi càimírícaté numànicué pirí numàníricaté áibanái irí canánama, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái áiba cáli imanùbaca: Yái nusutáanáca náicha nuyáapináwa, nuimácatáipiná nacái. Ínácué cawàwanáta báawacuéca piicáca núa meedá càide iyúwa nudéca nacáicaalí numànicuéca pirí báawéeri càmicáinaté nusàiwicacué pirí wawàsi ipíchanácué nuínataléca piríni. Báawacaalícué piicáca núa, nusutácué píicha wawàsi pimàacáanápinácué piwàwawa íicha.

¹⁴ Siùcade màulenáca núa nupáchiacaténácué pía àniwa máisibàawiríanápiná. Yá mamáalàacata càmitacué nusutápiná nuyáapináwa pícha, ipíchanácué nusàiwicaca pirí wawàsi. Yácáiná càmita cáininá nuicácuéca plasu plata, néese cáinináca nuicácuéca pía. Càmitacué nucutá piwacáidáanápíná plata nulípiná, yácáiná nuicácuéca pía càide iyúwa nuénibewa, yá píalíacuéwa sùmanái càmita nàwacáida plata nasèenái irípináwa. ¹⁵ Càita nacái núucapíná macáita nùasuwa casímáiri iyú, nuyúudàacaténácué pía. Yá nacái iwàwacutácaalí numàacaca nucáucawa numànicaténácué pirí cayábéeri, yá cayábaca. Càita nuwàwacué nuyúudàaca pía éwitacué pimànicáaníta nulí càide iyúwa càmiíyèi máiní cáinináca iicáca núa, éwita máinícaanítacué cáinináca nuicáca pía.

¹⁶ Báisíta, càmitatécué nusutá pícha nuyáapináwa, quéwa abénaméeyéi péenácué nacàlidaca nùwali nudécasa nuchìwáidacuéca pía nuchìwa iyúwa, náimaca nacái nudécasa nuedácuéca pícha plata máalíacanéri iyú. ¹⁷ Quéwa, píalíacuéwa cayába càmitaté nachìwáidacué pía needácaténá pícha plata nulípiná níai nubànuèyèicatécué platalé. ¹⁸ Nusutácaté wawàsi Tito ícha ipáchianápínátécué pía. Nubànùacaté nacái áiba yeebáidéeri Jesucristo itàacái yàacaténátéwa Tito yáapicha. Píalíacuéwa Tito càmitaté ichìwáidacué pía yeedácaténácué pícha plata nulípiná. Píalíacuéwa báisíiri iyúcani wía pucháibaca, núa Pabloca, Tito nacái wadéca wamànicuécá pirí abédanamata abédanamacáiná wáiwitáise wáapichawáaca.

¹⁹ Cawàwanátacué píináidacawa wacàlidacáitacué pirí waináwanáwa càide iyúwa wawàwaca nacáicaalí wáasáidacuéca pirí mabáyawanáca wía. Quéwa càmita wawàwa wamànica cà, néese watàaníca Dios iicápiná Cristo yàasu wenàiwicacáiná wía. Yá macáita yái wacàlidéericuécá pirí cháí cuyàluta irícu, wadéca wacàlidacuéca piríni yéewanápinácué pidàwinàidaca píiwitáisewa Dios íiwitáise iyú peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, píacué wéenánái cáininéeyéica waicáca. ²⁰ Achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanáta càmita nùanàapínácué pìyaca càide iyúwa nuwàwáaná nùanàacaalípinácué nuicáca pía. Càita nacái achúmaca nuwàwa nuínáidacawa cawàwanátacué càmita plànàapíná núa casímáiri núa píapichacuéwa. Nuínáidacawa cawàwanáta nàyacué abénaméeyéi péená icuísáyaquéeyéiwa, abénaméeyéi nacái báawéeyéica iicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíise, abénaméeyéi nacái caluéyéica, abénaméeyéi nacái cachàiníiyéica iicáca yáawawa, abénaméeyéi nacái itàaníiyéica báawéeri iyú áibanái ìwali, abénaméeyéi nacái icuíséeyéica íichawa áibanái, abénaméeyéi nacái cáimacáiyéica iicáca yáawawa áibanái íicha, abénaméeyéi nacái càmiíyéica iwàwa abédanaméeri íiwitáise áibanái yáapicha. ²¹ Achúmaca nuwàwa nuínáida nacáiwa cawàwanáta Nucuèriná Dios imàacapíná báica núa pìwalíiseucé, nùanàacaalípinácué platalé àniwa, yá nacái cawàwanáta iwàwacutápiná nuicháanícuéca pìwali, manùbéeyéicaalí péenácué nadéca nèepùaca namànica nabáyawanáwa àniwa bàaluitéerícuíse àta siùca nacáide, càmiíyécáwa nacái iyamáida iimáca áiba yáapicha càmiíchúaca náinusíwa, càmiírica nacái nanìrisíwa.

13

Advertencias y saludos finales

¹ Yácata máisibéeri yàawiríaná nupáchianápínácué pía. Profeta Moisés itànàacaté Dios itàacái íiméerica: Aibanáicaalí iwàwa icháawàaca wenàiwica ibáyawaná nàuwichàidacaténáni, iwàwacutá natéca náapichawa pucháiba wenàiwica nacàlidacaténá iináwaná càmicaalí máisiba nacái. Uwé, nùapínácuéwa plataléwa máisibàawiríanápiná nùalàacaténácué pía báawéeri íichaná. Càmicaalícué peebáida, yásí nùuwichàidacué píawa. ² Píacué imàníiyéicaté ibáyawanáwa manuísíwata bàaluité, canánamacué nacái pía. Nùalàacué pía macáita àniwa idècunitàacá nùyaca déeculécué pícha càide iyúwaté nùalàanácué pía bàaluité nùyacaalítécué píapicha yái pucháibáaná yàawiríanáca. Néeni nupáchiaacalícué platalé àniwa, yá càmita quirínama numàni nalí cayábéeri iyú, níara imàníiyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata. ³ Cachàinipíná numànicuécá piríwa

picàlidacáinacué piwàwacasa pialíacawa asáisi nutàanícaali Cristo inùmalícuíse. Cristo càmita yùuwichàidapínacué píawa machawàaquéeri iyú, néese cachàiníiri iyúpinacué yùuwichàida píawa. ⁴ Báisíta natàtàacaté Cristo cruz ìwali idècunitàacá iyaca cháí èeri írìcu iyúwa machawàaquéeri. Quéwa siùcáisede iyaca Dios yáapicha, idèniaca nacái macáita Dios íiwitáise cachàiníiri. Càita nacái machawàacaca wía cháí èeri írìcu càide iyúwaté Cristo iyáanaté quéwa wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, íná yéewanápiná wàyaca Dios ichàini iyú, wayúudàacaténacué pía.

⁵ Picácué pialimáida piicáwa wía, néese píináidacuéwa piwàwalícuísewa asáisi báisícaalícué peebáidacaté Cristo itàacái. Nuínáidacawa pialíacuéwa Cristo iyacué piwàwalícu. Quéwa, canácaalíni, ñéesequé càmitàacá peebáida Cristo báisíiri iyú! ⁶ Nutuíyàaca pialimáanápínacué pialíacawa báisíiri iyúcani wadéca weebáidaca Cristo báisíiri iyú, Cristo idéca ibànùaca wía nacái wáibaidacaténá írípíná iyúwa yàasu apóstolnái. ⁷ Wasutáca Dios íicha pirípínacué nacái ipíchánacué pimànica pibáyawanáwa. Càmita wasutá Dios càì píasáidacaténacué wadéca wéewáidacuéca pía cayába, néese wawàwacáitacué pimànica cayábéeri, éwitasica áibanái íináidacawa càmita apóstol wía, càmicáiná wàuwichàidacué pía wáasáidacaténá báisíirica apóstolca wía idèniéyéica Dios ichàini wàuwichàidacaténá báawéeyéi. ⁸ Yácáiná iwàwacutá wamichàidaca wenàiwica íiwitáise namànínápiná cayábéeri, càide iyúwa Dios itàacái báisíiri íimáaná. Canáca yéewaná watuíyàaca namànica nabáyawanáwa yéewanápiná wàuwichàidaca nía. ⁹ Iná wàanàacaalípinacué pìatalé, yá wàanàacaalícué pía yeebáidéeyéi iyaca tàì íiméeri iyú, càmicaalí nacái iwàwacutá wàuwichàidacuéca pía pibáyawaná ìwalísewa, yásí cayábaca wawàwa éwitasica áibanái íicáca wía iyúwa machawàaquéeyéi càmicáiná wáasáida Dios ichàini wàuwichàidacaténacué pía. Wawàwacáita peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, cachàiníicaténacué píiwitáise ìwali. Yá wasutácué Dios íicha pirípínacué mamáalàacata ichùnlanápínacué píiwitáise cayábéeri iyú. ¹⁰ Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca ipíchawáise nùacué nuicáca pía. Nùanàacaalícué pía imàníiyéi yàacawa ibáyawanáwa nùanàacaalípinacué pìatalé, yásí iwàwacutá numànicuécacá pirí cachàiníiri iyú, nudèniacáiná Wáiwacali ichàini nucuàcaténacué pía. Iná nutànàacué pirí yái cuyàlutaca quéechacáwa piwènúadacaténacué píiwitáisewa báawéeri íicha. Wáiwacali càmita imàaca nulí ichàiniwa nuwènúadánápínacué píiwitáise Dios íicha, néese imàacaca nulí ichàiniwa nuyúudàacaténacué pía yéewanápinacué cachàinica píiwitáise Dios ìwali.

¹¹ Yáta imanùbaca, píacué nuénánáica. Nuwàwacué pìyaca casíimáiri iyú. Picutácué pìyacaténá machacàníiri iyú Dios íicápiná. Pimichàidacué píiwitáisewa peebáidacaténacué iyúwa nùalàaná pía. Abédanamacué pimàni píiwitáisewa píapichawáaca. Pìyacué nacái matuíbanáiri iyú píapichawáaca. Yásí yéewapínacué Dios iyaca píapicha, yái Dios imàaquéerica wàyaca matuíbanáiri iyú, imàaquéerica nacái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú. ¹³ Macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháí nawàwalícué pía.

¹⁴ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha imàníinápínacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú; càita nacái nusutáca Dios íicha imàacáanápínacué pialíacawa piwàwalícuísewa cáininácuéca Dios íicáca pía; càitacué nacái abédanamáanápíná píiwitáise Espíritu Santo yáapicha càiripínáta.

GÁLATAS

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùacué pirí cuyàluta. Apóstolca núa, Dios ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái wenàiwicanái irí. Càmitaté wenàiwica níái càì imàaca núa apóstolpiná càmitaté nacái wenàiwica níái càì ibànù núa nucàlidacaténá Dios itàacái. Néese yái Jesucristoca yácata ibànuèrica núa. Idéca nacái Dios ibànù núa, yái Wáaniri Dios imichàidéericaté Jesucristo yéetácáisi íicha. ² Macáita níái wéenánáica núapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicuéca pía. Nubànùacué pirí cuyàluta píacué macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca Galacia yàasu cáli íinatéeyéica ìyaca. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàninápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú namàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú. ⁴ Yái Jesucristo imàacacaté icáucawa yéetácáténáwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalisewa. Càité Jesucristo imànica iwasàacaténá wía íicha yái báawéeri èerica càide iyúwaté Wáaniri Dios iwàwáaná imànica walí, yái Wacuèriná Diosca. ⁵ ¡Iná wàacué Dios irí cayábéeri càiripináta, yái cachàiníri íiwitáiseca ìyéerica chènuniré cáimiétaquéeri iyú, icànéeri nacái icamaláná mèlumèlúri irícuwa! Báisíta, amén.

No hay otro mensaje de salvación

⁶ Máinícué achúmaca nuwàwa nuínáidacawa nuémìlaca piináwaná ìwali, càulenáca nacái nuebáidaca yái náimáanáca pìwalicué piwènúadacasacué píiwitáisewa caquialéta Dios íicha. Dios idéca imáidacuéca pía yéewanápinácué Cristo imànica pirí cayábéeri mawèníri iyú quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa peebáidacaténácué cachìwéeri tàacáisi áibanái íiméerica ìwali iwasàanápinásacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁷ Quéwa canáca áiba tàacáisi báisíri iwasèeripináca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese nàyaca meedá áibanái pìatalécué imèniàdéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú íná báawaca píiwitáise píapichawáaca. Nawàwa nacái nawènúadaca Dios itàacái báawacaténá namànicani, yái tàacáisi icàlidéerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Quéwa, péemìacué cayába, áibanáicaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. Càita nacái nucàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidaca núa càiripináta. Càita nacái chènuníiséeri ángel icàlidacaalícué pirí áiba tàacáisi, yásí Dios yùuwichàidacani càiripináta. ⁹ Nudéca nucàlidacuéca piríni quéwa siùcade nucàlidacuéca pirí àniwani: Aibacaalí icàlidacué pirí áiba tàacáisi méetàuculéeri íicha yái wacàlidéericatécué pirí, yá Dios yùuwichàidéeripiná càiripináta.

¹⁰ Càmita quirínama nucutá cayábacaténá meedá wenàiwicanái iicáca núa, néese nucutáca cayábacaténá Dios iicáca yái numànírica. ¡Núalimáidacaalí mamáalàacata numànica meedá càide iyúwa casíimáiná wenàiwicanái iicácatá, néese càmita Cristo yàasu wenàiwica núatá!

Cómo llegó Pablo a ser apóstol

¹¹ Píacué nuénánáica, nuwàwacué píalíacawa ìwali yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí Jesucristo ìwali, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càmitaté èeri mìnánái níái càì ichùnàca yái tàacáisi náalíacái iyúwa. ¹² Càmitaté wenàiwicanái níái càì imàaca nulí yái tàacáisica. Càmita nacái néewáida núa càì. Néese Jesucristocata yái imàaquéerica núalíacawa nucàlidacaténá wenàiwicanái iríni.

¹³ Pidécuéca péemìlaca nuináwaná ìwali càinácaalíte numànica bàaluité nuèpunícaalítéwa càide iyúwa judíonái yéewáidáaná. Píalíacuéwa nùuwichàidacaté Dios yàasu wenàiwica mamáalàacata, máiní báawéeri iyú, níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nunúacaté

manùbéeyéi numáalàidacaténá nía. ¹⁴ Nuèpunicáinátéwa càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, yáté máiní numànica cachàiníiri iyú náicha madécaná nunacáiyéicawa nuénánái judíoca máinicáináté cachàiníwanái náicha numànicaté macáita machacàníiri iyú càide iyúwa wàawirináimi judío íiwitáise íimáaná. ¹⁵ Quéwa ipíchawáiseté numusúaca nuicáca èeri, Dios yeedácaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Yá cáininácáiná Dios iicáca núa, íná imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú imáidáanápínaté núa nuíbaidacaténá irípiná. Néese Dios íináidacatéwa imàacáanápínaté nuicáca Jesucristo. Yáté nuicácani. ¹⁶ Dios imàacacaté núalíacawa Dios Iiricaní yái Jesucristoca, yéewanápiná nucàlidaca yái tàacáisi Jesucristo ìwali càmíiyéi judío irí. Idécanáamité Dios imàacaca nuicáca líri, yá càmítaté nuwàwacutá áibanái wenàiwica yéewáidáanápínaté núa. ¹⁷ Càmítaté nacái nùawa Jerusalén ìyacàlená néré nuicácaténá níara apóstolca, Dios imáidéeyéicaté nupíchawáise. Càmítaté nusutá nuémíawa nía nùasu tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté nulí. Néeseté nùacatéwa machacànita Arabia yàasu cáli néré. Néesetécáwa nuèpùacawa Damasco ìyacàlená néré.

¹⁸ Néeseté máisiba camuí idénáami, yá nùacatéwa átata Jerusalén ìyacàlená néré, nupáchiacaténaté Pedro néré, idàbáanaté nùacawa yéewanápiná núalía nuicáca Pedro. Yáté nuyamáacawa Pedro yáapicha quince èeri. ¹⁹ Quéwa canácata nuiquéeri áibanái apóstol, abéerita Santiagoquéi nuicá, yái Wáiwacali iméeréerica. ²⁰ Núumacué pirí báisíiri iyú, abéerita Jesucristo yái càì imàaquéericaté núalíacawa itàacái. Dios yáalíacawa nucàlidacuéca pirí báisíiri iyúni.

²¹ Néese idécanáamité nupáchiaca néré, yáté nùacawa Siria yàasu cáli néré, Cilicia yàasu cáli néré nacái. ²² Níara wéenánái yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicatéwa yàcalé imanùbaca Judea yàasu cáli íinata, càmíiyéicáwaté yáalía iicáca núa. ²³ Néemiácaté nuináwaná ìwali. Càì náimacaté nùwali: “Yáta yùuwichàidéericaté wía bàaluité, yái iwàwéericaté imáalàidaca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Jesucristo itàacái, siùcade yàaca yàalàaca wenàiwica neebáidáanápíná Jesucristo itàacái”, càì náimacaté nùwali. ²⁴ Yá nàacaté Dios irí cayábéeri nùwali Dios iwènùadacáináté irípináwa nuíwítáise.

2

Los otros apóstoles aceptan a Pablo

¹ Néeseté catorce camuí idénáami, yáté nuèpùà nùacawa Jerusalén ìyacàlená néré àniwa Bernabé yáapicha, yá nutécaté Tito núapichawa. ² Nùacatéwa néré Dios ichùuliáicáináté nùanápínáwa néré. Néeseté Jerusalén ìyacàlená néenibàa nùacawa nàatalé níara nacuèrinánái cáimiétacanéeyéica, watàanicaténá wáapichawáaca méetàucuta áibanái íicha. Yá nucàlidacaté nacuèrinánái irí yái tàacáisica nucàlidéerica càmíiyéi judío irí, íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nuwàwacaté cayábaca néemiaca nùasu tàacáisi ipíchanaté canáca iwèni yái íibaidacalésica numàníiricaté Dios irípiná, càita nacái yái íibaidacalési numàníirica siùcade. ³ Néenialíté abénaméeyéi cachìwéeyéica nacàlidacaté iwàwacutáanása namànica circuncisión Tito irí, yái núapichéerica griegosàiri, càmíirica judío. Quéwa níai nacuèrinánáica càmítaté nachùulia Tito namànínápíná irí circuncisión. ⁴ Níara ichùulièyéicaté namànínápíná circuncisión Tito irí, cachìwéeyéica nía meedá icàlidéeyéicaté iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái. Nawàlùacatéwa wèewiré ibàacanéri iyú. Yá nawàwacaté nacháawàaca waináwaná ìwali càmíicáináté wamàni macái càulenéri wawàsi profeta Moisés ichùulièricaté israelitanái imànica nàacaténaté Dios icàaluíniná. Quéwa Cristo Jesús iwasàacaté wía Moisés yàasu tàacáisi íicha. Càité cachìwéeyéi namànica nawàwacáináté nadacùaca wía wamànínápínaté àniwa càide iyúwa Moisés ichùulianá israelitanái bàaluité. ⁵ Quéwa càmítaté weebá natàacái ibatàa abéeri momentopináta, wawàwacáináté wacùacuéca pirípináni yái tàacáisi báisíirica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèníiri iyú.

⁶ Níái nacuérinánái áibanái iiquéeyéica cáimiétaquéeri iyú, càmitaté nachùulla nucàlidáanápíná áiba wawàsi wàlisài càmiyéi judío irí, néese cayábacaté naicáca nucàlidáanaté Jesucristo iináwaná. Quéwa càmitaté nucutá cayábáanápíná naicáca núa éwita cáimiétacanéeyéicáníta nacuérinánáica nía, càmicáiná Dios iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái íicha. ⁷ Càmitaté nachùulla nucàlidáanápínaté áiba wawàsi wàlisài, néese náimacaté nùwali báisícata Dios ichùulliacaté nucàlidáanápíná itàacái càmiyéi judío irí, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; càité nacái Dios ichùulliacaté Pedro icàlidáanápíná yái tàacáisi judíonái irí. ⁸ Dios ibànùacáinaté Pedro iyúwa apóstol icàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali judíonái irí. Càita nacái Dios ibànùaca núa iyúwa apóstol nucàlidacaténáni càmiyéi judío irí.

⁹ Inaté Santiago, Pedro nacái, Juan nacái, níái áibanái iiquéeyéicaté iyúwa nacuérinánáiwa, níata yáaliacatéwa Dios imànicaté nulí yái cayábéerica mawèníri iyú, imàacacaténaté nucàlidaca itàacái càmiyéi judío irí. Néeseté náibàaca nacáapiwáaca wáapicha, núa, Bernabé nacái náasáidacaténá casíimáica naicáca wía iyúwa nàacawéeyéináwa iyúudéeyéica nía. Yaté abédanamata náiwitáise nacái wáapicha wacàlidáanápínaté Jesucristo iináwaná ìwali càmiyéi judío irí idècunitàacá áibanái apóstol íibaidaca Dios irípiná nacàlidacaténá itàacái judíonái irí. ¹⁰ Nasutácaté wáicha abéeri wawàsi meedá wayúudàanápínaté catúulécanéeyéi wenàiwica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càita nùalimáidaca numànica cáaliacáiri iyú càiripináta.

Pablo reprende a Pedro en Antioquía

¹¹ Quéwa Pedro idécanáamité yàanàaca Antioquía ìyacàlená néré, néese nùalàacani cachàiníri iyú imànicáinaté yàacawa áiba wawàsi báawéeri. Càité imànica: ¹² Quéechatécáwa Pedro imànicaté cayábéeri, yaté iyáaca iyáacaléwa wéenánái yáapicha, níara càmiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néeseté abénaméeyéi judío yàanàaca néré nacái, níái judío Santiago ibànùeyéicaté néré, Jerusalén ìyacàlená néeseeyéi. Idécanáamité nàanàaca, yá báawacaté naicáca Pedro, yàacawéeridacáinaté càmiyéi judío. Inaté Pedro iwènúacawa càmiyéi judío íicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmitaté iyáa iyáacaléwa náapicha càì quirínama cáalucáinaté Pedro iicáca níái judío yàanèeyéicaté Jerusalén néese, casacàacáiná judíonái iicáca càmiyéi judío. ¹³ Néeseté áibanái judío iyéeyéicaté yàcalé irícu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, abédanamata namànica náiwitáisewa Pedro yáapicha, namànicaténá càide iyúwa pucháibéeyéi íiwitáise. Yaté càmita quirínama Bernabé yàacawéeridaca wéenánái càmiyéi judío. ¹⁴ Nuicácaté càmita namàníná càide iyúwa báisíiri tàacáisi yéewáidáaná wía, yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha mawèníri iyú, cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo. Inaté nùalàaca Pedro cachàiníri iyú nàacuésemi macáita níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicatéwa néré. Núumacaté Pedro irí: “Pía judíosàirica, quéechatécáwa pìacawéeridacaté wéenánái càmiyéica judío càide iyúwa càmlíri judío, píalíacáinatéwa cáinináca Dios iicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, íná ¿cáná pichùulla càì nàyaca càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná, níái wéenánái càmiyéica judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái?” càité núumaca Pedro irí.

Los judíos y los no judíos alcanzan la salvación por la fe

¹⁵ Néeseté núumaca Pedro irí: “Pía, núa nacái, wíata asáiyéi iyúwa judíonái, càmitaté wamàni iyúwa càmiyéi judío imàníná, càmiyéica yeebáida Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté. ¹⁶ Quéwa éwita judíocáaníta wía, càicáaníta wáaliacawa càmita mabáyawaná Dios iicáca wía ìwalíse yái wamànínáca càide iyúwa Dios itàacái íimáaná profeta Moisés itànèericaté. Néese mabáyawanáca Dios iicáca wía abéerita ìwalíse yái weebáidáanáca Jesucristo. Iná wía nacái judíoca wadéca weebáidaca Jesucristo yéewanápíná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíse yái weebáidáanáca Jesucristo, càmita ìwalíse yái wamànínáca càide

iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Canácáiná wenàiwica Dios iiquéeri mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái imàníná càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná”, núumacaté Pedro irí.

¹⁷ Uwé, càita weebáidaca: Mabáyawanáca Dios iicáca wía wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. Iná áibanái judío càmíiyéi yeebáida Cristo náimaca wàwali càicasa wíade iyúwa càmíiyéi judío cabáyawanéeyéica, càmíicáiná wachùulla wenàiwica namànica macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Iná náimaca Cristo idéca cabáyawanáca imànica wía. ¡Càmíirita! ¹⁸ Néese cabáyawanáca wía báisíiri iyú wèepùacaalí wéewáidaca wenàiwica iwàwacutáanápíná namànica càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùullaná yéewacaténá cayábaca Dios iicáca wía. Wadéca wáasáidaca càmíita Dios iicáca wía mabáyawanéeri iyú ìwalíse yái cayábéerica wamànírica. ¹⁹ Yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí yáasáidacaté nulí iwàwacutáanáté nuétácawa nubáyawaná ichùullacawa càmíicáinaté nudé numànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. Quéwa Cristo yéetacatéwa cruz ìwali nuíchawalíná ipíchaná Dios yùuwichàidaca núa nubáyawaná ìwalísewa. Siùcade nùyaca abédanamata Cristo yáapicha. Iná yái tàacáisi Dios imàaquéericaté Moisés irí càmíita quirínama icháawàaca nubáyawaná. Càmíita nacái nucutá Dios iwasàaca núa yàasu yùuwichàacáisi íchawa ìwalíse yái numàníná càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Càité Dios imànica nulí nùyacaténá machacàníiri iyú siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²⁰ Siùcáisede càmíita nùya nucáuca iyúwa, néese Cristo icáuca iyúcata càì nùyaca. Iná yéewa idècunitàacá nùyaca cháì èeri irícu, yá nuebáidaca Dios líri itàacái, yái cànínéericaté iicáca núa, imàaquéericaté nacái icáucawa yéetacaténáwa nuíchawalíná. ²¹ Càmíita caná iwèni nuicáca yái Dios imàníná wálí cayábéeri mawèníiri iyú, néese núalíacawa Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse yéewanápíná mabáyawanáca Dios iicáca wía. Néeni, mabáyawanácaalíte Dios iicáca wía ìwalíse yái wamàníná càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ichùullaná wamànicá, yá canáca iwèni meedá yái Cristo yéetáanácawatá.

3

La ley o la fe

¹ ¡Píacué Galacia yàasu cáli néeseéeyéica, càmítacué plínáidawa cáalíacáiri iyú! Aiba wenàiwica idéca ichìwáidacuéca pía, iná plínáidacuécawa máiwitáiséeri iyú, yá pidécuéca peebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Nucàlidacatécué pirí Jesucristo iináwaná ìwali máini machacàníiri iyú. Nucàlidacatécué pirí Cristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Yaté píalíacuéwa cayába amaléeri iyúni caná yéewaná Jesucristo yéetacatéwa, càide iyúwa nudéca nacáicaalícué numàacaca piicàcani pituí iyúwa. ² Péemlàcué cayábani: Píalíacuéwa Espíritu Santo càmítaté iwàlùawa piwàwalìculé ìwalíse yái pimànínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. ¡Càmíirita! Néese Espíritu Santo iwàlùacatécué piwàwalìculé peebáidacáinaté yái tàacáisi péemièricatécué, yái Jesucristo iináwanáca, iwasàa wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná píalíacatécué amaléeri iyúni Espíritu Santo càmítacué iwàlùawa piwàwalìculé ìwalíse yái pimànínáca iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. ³ ¿Cánásícué yéewaná máini máiwitáíseca pía? Pidàbacatécué pèepunícawa Cristo yáapicha Espíritu Santo ichàini iyú, iná siùcade, ¿cánácué piwàwa píalimáidaca pìyaca machacàníiri iyú pichàini iyúcuéwa meedá? ⁴ Yái Espíritu Santo idéca imànicuécua pirí madécaná cayábéeri. ¿Cánácué piwàwa piúcaca píchawa siùcade meedá macáita yái cayábéerica? ¡Nutuýàaca càmínápínácué pimàni càì! ⁵ Dios idéca imàacacuéca pirí Espíritu Santo, yá siùcade Dios imànica ìyaca pèewi yái canáca áiba yáaliméeri imànica. Dios càmítacué imàni pirí càiri cayábéeri ìwalíse yái pimànínácuéca càide iyúwa itàacái bàaluisàimi ímáaná, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí. Néese Dios imànicuécua pirí yái cayábéerica ìwalíse yái peebáidáanácucéca tàacáisi péemièricatécué Cristo ìwali.

⁶ Abraham yeebáidacaté Dios, yáté mabáyawanáca Dios iicácani. ⁷ Iná iwàwacutácué pialíacawa cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná, Dios iicáca nía iyúwa báisiyeyéi Abraham itaquénáinámi. ⁸ Dios itàacái yáasáidaca walí Dios íináidacatéwa bàaluité iwasàanápínaté càmíyeyéi judío nabáyawaná íichawa, yéewacaténa mabáyawanáca iicáca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéipínacaté Dios. Càité Dios icàlidaca Abraham iríni bàaluité, yái tàacáisi cayábéerica. Dios íimacaté Abraham irí: “Numànipíná cayábéeriwa macái èeri mìnánái irí yeebáidéeyéica núa càide iyúwa peebáidáaná”, íimacaté yái Diosca. ⁹ Iná yéewa macáita wenàiwica cawinácaalí yeebáidéeyéica, Dios imànica nalí cayábéeri càide iyúwaté imàníiná Abraham iríni, yái yeebáidéericaté Dios nacái.

¹⁰ Abénaméeyéi wenàiwica iwàwaca mabáyawanáca Dios iicáca nía ìwalíise yái namàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Quéwa càmita náalimá namànica machacànirí iyú macáita càide iyúwa yái tàacáisi ichùulláná namànica. Iná cabáyawanáca nía, iwàwacutá nacái néetácawa nabáyawaná ichùullacawa, yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Iwàwacutá yéetácawa ibáyawaná ichùullacawa cawinácaalí càmíríca imàni mamáalàacata macáita càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná”, íimaca. ¹¹ Iná wáalíacawa amaléeri iyúni canácata wenàiwica mabáyawanéeripíná Dios iicáca ìwalíise yái imàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Yácáiná áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Mabáyawanáca Dios iicáca níawamita yeebáidéeyéica Dios. Nàyapíná Dios yáapicha càiripínáta”, íimaca yái Dios itàacáica. ¹² Quéwa yái tàacáisi Moisés itànèericaté càmíríca ichùulla wenàiwica yeebáidáanápíná Dios, néese yái tàacáisi íimacáita meedá: “Cawinácaalí imàníríca càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, yáta mabáyawanéeripíná Dios iicáca”, íimaca. Quéwa canácata èeri mìnali yáaliméeri imànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná, ínaté iwàwacutá macáita wéetácawa wabáyawaná ichùullacawa.

¹³ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái yùuwichàacáisi yàanèeripínáca wàwali ìwalíise yái càmíináca wamàni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi Moisés itànèericaté. Dios imàacacaté yàasu yùuwichàacáisi yàanàaca Cristo ìwali yéetacaténátéwa wáichawalíná. Wáalíacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi yàanàacaté Cristo ìwali yácáinaté áiba profeta itànàacaté Dios itàacái íiméerica: “Cawinácaalí nachanàidéerica àicu ìwali yéetacaténáwa, náimapíná ìwali Dios idéca yùuwichàidacani manuísíwata”, íimaca. ¹⁴ Càité Cristo Jesús yéetacatéwa píchawalínácué yéewanápíná Dios imànicuéca nacái pirí yái cayábéerica icàlidéericaté ìwali Abraham irí, píacué càmíyeyéica judío yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, yéewanápíná nacái macáita wía weedáca Espíritu Santo wawàwalículéwa càide iyúwa Dios íimáaná weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

La ley y la promesa

¹⁵ Píacué nuénánáica, siùcade nucàlidacué pirí comparación nàwali níai cháí èeri irícuíyeyéica: Asiali imànicaalí wawàsi áiba wenàiwica yáapicha, yá natànàaca nàasu wawàsi íináwaná ìwaliwa cuyàluta irícu. Néese natànàaca náipidenáwa cuyàluta irícu náasáidacaténa cawèníricani, yái wawàsi namànírica náapichawáaca. Yá canáca yéewaná áiba wenàiwica yúucaca yái wawàsica, càmita nacái yéewa áiba wenàiwica itùculíadaca tàacáisi quiríta. ¹⁶ Càité nacái Dios icàlidaca Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàníinápinaté Abraham irí cayábéeri, itaquérinámi irí nacái. Yái tàacáisi càmita íima “itaquénáinámi”, íimáanáca manùbéeyéi, néese íima “itaquérinámi”, íimáanáca abéeri wenàiwica. Yái Abraham itaquérinámi yácata yái Cristoca. ¹⁷ Yácata nuwàwéericuéca núumaca pirí: Dios imànicaté wawàsi Abraham yáapicha, néese cawènírica Dios imànica yái wawàsi íipidená ìwaliwa máini cáimiétacanéeri iyú. Néeseté cuatrocientos treinta camuí Abraham yàasu èeri idénáamité àniwa, yá Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí, nalípiná níara israelitaca. Moisés yàasu tàacáisi càmita yéewa canéerica iwèni imànica yái idàbàanéeri wawàsica Dios imànírícaté Abraham yáapicha. Càmita nacái yéewa Moisés yàasu tàacáisi canéerica iwèni imànica Dios itàacái bàaluitéeri cachàiníwanái Moisés yàasu tàacáisi íicha, Dios icàlidacáinaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú madécaná camuí Moisés yàasu

tàacáisi ipíchawáiseté. ¹⁸ Càmita Dios imàni walí cayábéeri ìwalíise yái wamànnínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Néese Dios icàlidacaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imànnínápinaté nalí cayábéeri mawèníri iyú, cawinácaalí yeebáidéeyéica Dios càide iyúwaté Abraham yeebáidáaná. Iná wáallíacawa càmita yéewa weedáca walíwa yái cayábéerica ìwalíise yái wamànnínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná.

¹⁹ Siùcade cawàwanáta áibanái iwàwa isutáca yéemíawa núa cánaté yéewaná Dios imàacaca itàacáíwa profeta Moisés irí ichùullacaté israelitanái. Uwé, Dios imàacacaté nalí itàacáíwa yéewanápiná wáallíacawa cabáyawanáca macái èeri mìnánái, càmita nacái wamàni càide iyúwa Dios ímáaná. Iwàwacutácaté namànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná àta Abraham itaquérinámi yàanàacatalétaté aléi èeri irìculé, yái Cristoca, Dios icàlidéericaté irí cáimiétacanéeri iyú imàacáanápinaté Cristo imànica cayábéeri èeri mìnánái irí. Dios imàacacaté tàacáisi yàasu ángelnái iríwa nacàlidacaté itàacáí Moisés irí, néese Moisés ichùullacaté israelitanái namànnínápinaté càide iyúwa Dios ímáaná. ²⁰ Quéwa abéerita yái Dios itàanírícaté Abraham irí, càmitaté Dios ibànùu ángelnái nacàlidacaté Abraham irí Dios imànnínápinaté irí cayábéeri mawèníri iyú. Iná yái wawàsi Dios imànnírícaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha, cachàinnírícani Moisés yàasu tàacáisi íicha.

El propósito de la ley

²¹ Yái tàacáisi nucàlidéericuéca pirí càmita ímáaná profeta Moisés yàasu tàacáisi yùuwide imànica Dios itàacáí, yàara wawàsi Dios imànnírícaté cáimiétacanéeri iyú Abraham yáapicha. ¡Càmírita! Néese Dios càmita mabáyawaná iicáca wía ìwalíise yái wamànnínáca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ichùulláná wía. Iná Moisés yàasu tàacáisi càmita yáalimá yàaca wacáuca càmíri imáalàawa. ²² Càita nacái Dios itàacáí icàlidaca walíni: Wabáyawaná ichàini idacùuca wía iyúwa presoíyéi, macáita wía èeri mìnánáica. Càica Dios itàacáí ímaca yéewanápiná cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo náalimáanápiná needáca nalíwa yái cayábéerica Dios íméericaté cáimiétacanéeri iyú imànnínápinaté nalí.

²³ Ipíchawáiseté Jesucristo yàanàaca aléi èeri irìculé, wía judíoca càmitaté yéewa weebáidacani iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise ichùullacaté wía cachàinníri iyú, idacùucaté wía nacái iyúwa presoíyéi, cabáyawanácinaté wía. Càité wáyaca, wía judíoca, àta Dios imàacacatalétaté wáallíacawa iwàwacutáanaté weebáidaca Jesucristo. ²⁴ Péemíacué comparación: Càasuíri asíali idènníaca yàasu wenàiwicawa icuèrica íiwacali yéenibewa. Càita nacái yái Moisés yàasu tàacáisica, càicaténide iyúwa Dios yàasu wenàiwica icuèricaté wía judíoca àta Cristo yàanàacatalétaté yéewanápiná mabáyawanáca Dios iicáca wía ìwalíise yái weebáidáanáca Cristo. ²⁵ Quéwa Cristo idéca yàanàaca, íná weebáidaca itàacáí. Càmita quirínama profeta Moisés yàasu tàacáisi icùuca wía, càide iyúwa càasuíri yàasu wenàiwica càmita icùu íiwacali yéenibewa, béeyéicaalí nía. Néese Cristo icùuca wía siùcáisede. ²⁶ Yá nacái Dios yéenibecuéca pía macáita, piacué càmíiyéica judío peebáidacáinacué Cristo Jesús itàacáí. Yá piyacuéca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ²⁷ Bàalutité pibautizácuécawa píasáidacaténacué peebáidaca Cristo Jesús, yá pidàbacatécué piyaca abédanamata Cristo yáapicha, piyacuéca nacái siùcade càide iyúwa Cristo íiwitáise iyáaná. ²⁸ Cáinináca Dios iicáca wía macáita abédanamata. Canácata wenàiwica Dios iiquéerica iyúwa áiba íiwitáaná judíonái íicha, judíocaalí wía, càita nacái càmíiyéicaalí judío wía, càita nacái áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía, càita nacái yèepunícaalíwa máiwacalináwaca wía, càita nacái aslanáicaalí wía, càita nacái inanáicaalí wía, néese wáyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá cayábaca Dios iicáca wía macáita abédanamata. ²⁹ Yá nacái Cristo yàasunáicaalícué pía, yásí Dios iicácuéca pía iyúwa Abraham itaquénáinámi nacái. Càipiná nacái Dios imànicuéca piríwa yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáanaté Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú.

4

¹⁻² Siùcade nucàlidacué pirí comparación píalíacaténácuéwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ìwali, yái áiba íiwitáanáca tàacáisi Jesucristo itàacái íicha. Cawinácaalí wenàiwica imàníyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca nía, càica níade iyúwa càasuíri liri idècunitàacá sùmàicani. Càmitàacá yéewa idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Iwàwacutá imànica càide iyúwa icuèrinánái íimáaná. Iná càicanide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéerica mawèníri iyú càiripináta. Quéwa yái sùmài yáanirica idéca imàacaca abé èeripiná, béericatalépináta yái ìirica. Iná yéewa yàanàacaalí ùuculiri yàasu èeri, yásí namàacaca idènlaca yáaniri yàasu cawèníriwa. Yái ùuculirica, càicanide iyúwa wía iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha. Wáaniri Dios idéca yàaca walí yái cawènírica: Idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíse yái weebáidáanáca Jesucristo. ³ Bàaluité càicuéca wíade iyúwa yái sùmài nachùulièricaté. Wàyacaté càide iyúwa nàasu wenàiwica íibaidéeyéica mawèníri iyú càiripináta, demonionái idacùacáinaté wáiwitáise bàaluité, níara báawéeyéica ángelca icuèyéica yàasu cáli chènuníiséeyéiwa, ichùulièyéica nacái èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yáalía Dios ìwali. ⁴ Quéwa Dios íináidacatéwa ibànùanápínaté liriwa aléi èeri iriculé, íná yéenáiwana yàanàacaalíté, yáté Dios ibànùaca liriwa imusúacaténáwa abéechúa inanái íicha. Judíosàiricaténi, íná imànicaté càide iyúwa judío íiwitáise iyáaná, iyúwa nacái Dios itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùullacaténá judíonái. ⁵ Dios ibànùacaté liriwa iwasàacaténá wía íicha yái càulenéri tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, wía judíoca. Càité Dios liri iwasàaca wía, iwasàacué nacái pía, Dios yeedácaténá wía macáita yéenibepináwa. Iná càmita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná Dios iicáca wíatá. ⁶ Néese yáasáidacaténá Dios yéenibeca wía, yá Dios ibànùaca walí Espíritu Santo wawàwaliculé, yái Espíritu Dios liri ibànùerica. Iná yéewa wáimaca Dios irí Espíritu Santo íiwitáise iyú: “¡Pía, Wáaniri, cáininéerica waicáca!” íná yéewa wáimaca. ⁷ Càita Dios isùmàireca pía, càmita quirínama demonio idacùa píiwitáise càmíicáiná nàasu wenàiwica pía quirínama, néese Dios liri idéca iwasàaca pía náicha. Siùcáisede Dios isùmàireca pía, íná Dios idéca nacái iwasàaca pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Pablo se preocupa por los creyentes

⁸ Píacué càmíiyéica judío, bàaluité càmitacué píalíawa Dios ìwali, yáté càicuéca píade iyúwa demonio yàasu wenàiwica, demonionái idacùacáinácué píiwitáise, píacaténaté nacàaluíniná, níara cuwáináica, íipidenéeyéica diosnáí, bàaluitécáiná piyúunáidacuéca báisiiri Diosca nía. ⁹ Quéwacué siùcade píalíacuécawa Dios ìwali. Cayába cachàini núumaca Dios idéca iicácuéca pipualé quéechatécáwa imànicaténácué pirí cayábéeri. Iná ¿cánácué piwàwa pèepùacawa Dios íicha peebáidacaténá demonio itàacái àniwa, níái canápinéeyéica càmíiyéicué yáalímá iyúudàaca pía? ¿Cánácué piwàwa pimàacaca nadacùaca píiwitáise àniwa? Pidàbacaalícué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía, yásí càicuéca píade iyúwa wenàiwica iwàwéeyéica demonio nadacùaca íiwitáise. ¹⁰ Aibanái idéca ichìwáidacuéca pía, íná pidécuéca pidàbaca pimànica macái culto íiwitáaná càide iyúwa judíonái imàníná sábadò irìcu, áiba èeri nacái, quéri imanùbaca nacái, camuí imanùbaca nacái. Càitacué pimànica madécaná culto cayábáanápínácué máadáini Dios iicáca pía, piyúunáidacáinácué piwasàanápíná píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha ìwalíse yái pimànínáca culto. ¹¹ Iná máini achúmaca nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta canáca iwèni yái nuéwáidáanátécuéca pía. Peebáidacaalícué cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yásí canáca iwèni meedá yái nuéwáidáanátécuéca pía.

¹² Píacué nuénánáica, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata. Piyacué càide iyúwa nùyáaná. Càmita numàni mamáalàacata càulenéri wawàsi judíonái imàníríca cayábáanápíná náapicha Dios. Néese nuíbàaca nuwàwawa abéerita Jesucristo iwéré iwasàacaténá núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwacué píibàanáté piwàwawa

Jesucristo iwéré peebáidacaalítécué itàacái quéechatécáwa. Bàaluité nùyacaalítécué piápicha, càmitaté pimàni nulí báawéeri. ¹³ Píaliacuéwa nùuwichàacatéwa uláicái iyú quéechatécáwa nucàlidacaalítécué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁴ Yái nùuwichàanácawa uláicái iyú yáalimáidacatécué iicáwa pía báawáanápínaté piicáca núa, nùasu tàacáisi nacái, máinicáiná báawaca yái uláicáica. Quéwacué càmitaté báawa piicáca núa uláicái ìwallíse. Càmitaté nacái piúca píichawa núa, néese pitàidacatécué núa cayábéeri iyú, peedacatécué núa pìataléwa càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios yàasu ángel yàanàaca pìatalécué; ¡pimànicatécué nulí cayábéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí Jesucristo yàanàaca pìatalécué! ¹⁵ ¿Cánacué càmita casímái piwàwa núapicha càide iyúwaté quéechatécáwa? Nùalimácué nucàlidaca piináwaná ìwali cayábéeri iyú máinicuéca piwàwacaté piyúudàaca núa, ínáté píalimácaalícué pimúsúadaca pituíwa pimàacacaténácué nutuípinátáni, yá pimànicatécué càiritá. ¹⁶ Quéwa siúcade nuínáidacawa cawàwanátacué piicáca núa càide iyúwa piùwidewa, ìwallíse yái nucàlidàanacatécué pirí báisíiri tàacáisi.

¹⁷ Níara cachìwéeyéica nàacué picàaluíniná, namànicuéca pirí máini cayábéeri iyú nacái cáininacaténácué piicáca nía, quéwa càmitacué nawàwa pirí cayábéeri. Nawàwacué báawaca piicáca wía piicacaténácué níata cáimiétaquéeri iyú. ¹⁸ Cayábaca nuémíaca áibanái iináwaná ìwali namànicaalícué pirí cayábéeri nawàwacáiná nayúudàacuéca pía. Cayábaca nacái namànicaalícué pirí cayábéeri càiripináta, càimírira abéta nùyacatáitacué piápicha. ¹⁹ Píacué cáininéeyéica nuicáca càide iyúwa nuénibewa, máinicué achúmaca nuínáidacawa nuwàwawa piwalícué àniwa càide iyúwa achúmáaná inanái iwàwa ùuwichàacaalíwa cáiwíiri iyú umusúadacaténá iicá èeri. Yá nùuwichàapínáwa nuwàwalícuísewa mamáalàacata àta peebáidacataléta Cristo itàacái tàì íiméeri iyú pidèniacaténácué Cristo íiwitáise manuísíwata. ²⁰ ¡Máinicué nuwàwaca nùyaca piápicha siúcade nutàanacaténácué piápicha éeréeri iyúta, càmicáiná nùalía cayába càinácaalícué iwàwacutáaná nùumaca pirí!

El ejemplo de Agar y Sara

²¹ Picàlidacué nulí abéeri wawàsi, píacué càmiyéica judío iwàwéeyéica idacùaca íiwitáisewa pimànicaténácué càide iyúwa càulenéeri tàacáisi íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténaté judionái. Báisícaalícué piwàwa pimànica càide iyúwa yái tàacáisi íimáaná Dios iwasàanápínácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, néese ¿cánacué càmitàacá péewáidawa ìwali cayábéeri iyú píaliacaténácuéwa càinácaalí íimáaná? ²² Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté íimaca: Abraham idèniacaté íinuwa idàbáanéechúa íipidenéechúaca Sara, càmicíhúaca yàasu wenàiwica. Idèniacaté nacái íinuwa íipidenéechúa Agar, úái Sara yàasu wenàiwica íibaidéechúaca nalí mawèníiri iyú càiripináta. Abraham idèniacaté ìiriwa Ismael Agar yáapicha. Idèniacaté nacái ìiriwa Isaac Sara yáapicha. ²³ Uái Agarca, nàasu wenàiwica íibaidéechúaca nalí, udéerícutaté, néese umusúadaca iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái imàníiná. Quéwa úái Saraca, càmicíhúataté nàasu wenàiwica, umusúadacaté iicá èeri Dios imànicáináaté yái càimírira wenàiwica idé imànica, càmicáináaté yáalimá Sara udéerícu, quéwa Dios ichàiniadacaté úa udèniacaténá uìriwa Abraham yáapicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná Abraham íríni quéechatécáwa, cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Yái tàacáisi pucháiba inanái ìwallírica yáasáidaca walí comparación. Níái pucháiba inanáica íimáanáca càicanide iyúwa pucháiba wawàsi Dios imàníricaté wenàiwicanái yáapicha yàasu wenàiwicacaténaté nía. Abéeri wawàsi yácata yái Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté ichùuliacaténá israelitanái nàyamáacaalítéwa mawiénita manuíri dúli irí íipidenéeri Sinaí, Dios imànicatáicaté náapicha wawàsi icùanaté nía. Yái Moisés yàasu tàacásica, càicanide iyúwa Agar, úái nàasu wenàiwica íibaidéechúacaté mawèníiri iyú càiripináta. Péemiacué comparación: Macái sùmai imusuéricatéwa nàasu wenàiwica íicha iwàwacutácaté íibaidaca yáatúa íiwacali íríwa mawèníiri iyú càiripináta. Càita nacái cawinácaalí wenàiwica iwàwéeyéica isíimáidaca Dios ìwallíse yái namàníináca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná, càica níade iyúwa áibanái yàasu wenàiwica

libaidéeyéica mawènliri iyú càiripináta. ²⁵ Iná Agar íimáanáca càicanide iyúwa Sinaí yàasu manuíri dúli, iyéerica Arabia yàasu cáli íinata. Siùcade Jerusalén iyacàlená mìnánái càmíiyéi yeebáida Jesucristo itàacái càica níade iyúwa Agar yéenibe, úái nàasu wenàiwica libaidéechúacaté mawènliri iyú càiripináta, níacáiná judíonái namànica mamáalàacata càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná Moisés itànèericaté ichùullacaténá israelitanái, quéwa canácatáita náalimá cài nawasàaca níawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁶ Quéwa úái Saraca, càmíichúataté nàasu wenàiwica, íimáanáca càicanide iyúwa wàyacàlepiná chènuníiséeri íipidenácataléca wàlisài Jerusalén, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Canácata idacuèri wía iyúwa nàasu wenàiwica libaidéeyéica mawènliri iyú càiripináta, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica Moisés ichùulièricaté iyú israelitanái. ²⁷ Wáaliacawa wadènlaca wàyacàlepináwa yái Jerusalén iyacàlená chènuníiséerica, yácáiná áiba profeta itànàacaté comparación Jerusalén ìwali Dios inùmalicúise. Càica íimáanáca yái comparaciónca: Píacué Jerusalén iyacàlená chènuníiséeri mìnánáica. Aibanái iicácuéca pía iyúwa máisibáanata meedá càide iyúwa abéechúa inanái càmíichúa yáalimá idènlaca yéenibewa. Quéwa, siùcade casíimáicué piwàwa manuísíwata, pimáidacué casíimáiri iyú nacái. Manùbapínacué pía náicha níara imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná cayábáanápíná Dios iicáca nía, càica íimáanáca yái comparaciónca. ²⁸ Píacué nuénánáica, càicuéca píade iyúwa Abraham ìiri íipidenéericaté Isaac. Píatacué Dios iiquéeyéica iyúwa Abraham itaquénáinámi. Píatacué Dios icàlidéeyéicaté ìwali Abraham irí itaquénáinápinaté nía, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁹ Quéwa siùcade áibanái judío càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái namànica walí báawéeri càide iyúwa Agar ìiri Ismael imàníínaté báawéeri Sara ìiri irí, íipidenéericaté Isaac. Yái Ismael imusúacaté iicá èeri càide iyúwa macái èeri mìnánái lyáaná, quéwa Espíritu Santo imànicaté yái càmíirica wenàiwica idé imànica yéewacaténaté Isaac imusúa iicá èeri. Càita nacái Espíritu Santo idéca imàacaca Dios yéenibeca wía. Yá nacái judíonái imàníiyéica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná nàuwichàidaca wía. ³⁰ Dios íimacaté Abraham irí bàaluité: “Pichùulla píchawa úái Agarca, piasu wenàiwicaca libaidéechúaca pirí mawènliri iyú; pibànua úapicha uìri nacái, nàacaténáwa déeculé píicha; canácainá yéewanápiná libaidéechúa pirí uìri yeedáca piasumi yáapicha yái pìiri Isaac, pidènièrica píinu Sara yáapichawa, úái càmíichúaca libaida mawènliri iyú càiripináta”, càité íimaca. ³¹ Iná píacué nuénánáica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmíita cài wíade iyúwa Agar yéenibe, libaidéeyéipínaté mawènliri iyú càiripináta càide iyúwa áibanái yàasu wenàiwica meedá. Càmíita iwàwacutá wamànica mamáalàacata càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná. Néese càica wíade iyúwa Sara yéenibe, úái càmíichúacaté áibanái yàasu wenàiwica, Jesucristocáiná idéca iwasàaca wía, yéewacaténá Dios yéenibeca wía.

5

Firmes en la libertad

¹ Cristo idéca iwasàaca wía íicha yái càulenéeri tàacáisica profeta Moisés ichùulièricaté iyú israelitanái. Iná càmíita iwàwacutá wamànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná cayábáanápíná wáapicha Dios Cristo yéetácáínatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíise iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná cachàinicué píiwitáise pèepunícaténácuéwa macàaluínínawaca. Aibanái iwàwa idacùacuéca píiwitáise àniwa iyúwa nàasu wenàiwica iwàwacutéeyéica libaidaca cachàini mawènliri iyú càiripináta. Náimaca iwàwacutáanásacué pimànica càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi bàaluisàimi íimáaná cayábáanápíná Dios iicácuéca pía. Picácué peebá nachìwa.

² Péemiacué nulí cayába. Núa Pablo núumacué pirí, píacué càmíiyéica judío, pimàacacaalícué cachíwéeyéi namànicuéca pirí circuncisión piwasàanápínacué píawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese càmítanica Cristo iwasàacué píawa. ³ Nuwàwa

nucàlidacuéca pirí àniwani: áibacaalí aslali imàacacaalí namànica irí circuncisión cayábáanápíná Dios iicácani, yásí iwàwacutáca imànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Moisés ichùullànáté israelitanái. ⁴ Píacué iwàwéeyéica mabáyawanáca Dios iicáca pía ìwalíse yái pimànlínácuéca càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi ímáaná. Péemíacué cayába: Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo ícha, piúcacáinácué píichawani, yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pirí. ⁵ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Espíritu Santo imàacaca wáalíacawa, imàaca nacái weebáidaca mabáyawanáanáca Dios iicáca wía. ⁶ Wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, canáta iwèni Dios irí áibanái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmicaalí namàni walí circuncisión. Abéerita iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái. Báisícaalí weebáidaca, yásí wamànipíná áibanái irí cayábéeri cáininéeri iyú.

⁷ Quéchatécáwa peebáidacatécué cayába. ¿Cánácué pimàaca áibanái cachìwéeyéi iwènúadaca píiwitáise ícha yái báisíri tàacáisica? ⁸ Càmlírita Dios yái imèniadéericuéca pía; néese Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía ícha yái càulenéeri wawàsica. ⁹ Aiba comparación ímaca: “Nèewìadacaalí achúmanamata levadura íbesi yèewi, yásí levadura imàacaca macáita íbesi inísàacawa”, càì ímaca. Càita nacái pimàacacacalícué áiba wenàiwica yéewáidacuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú, yásí mesúnamáita macáita piméeràapínácuécawa báisíri tàacáisi ícha. ¹⁰ Quéwa manuíca nuínáidacawa nuwàwawa Wáiwacali ìwali càmlínápinácué píináidawa áibalé ícha yái nuínáidáanácawa. Núalía nacáwa Dios yùuwichàidáanápíná abédanama macáita cawinácaalí imèniadéericuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹¹ Píacué nuénánáica píalíacuéwa cayába càmita nuchùulla wenàiwica namànlínápiná nalíwa circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca nía. Nucàlidacaalí mamáalàacata nalítani, yásí judíonái càmita nàuwichàida mamáalàacata núatá nùasu tàacáisi ìwalísewa, níacáiná judíoca nawàwaca macáita namànica circuncisión, náimacáiná càmitasa cayába Dios iicáca wenàiwica càmlíyéica imàni circuncisión. Quéwa báawaca meedá judíonái iicáca nucàlidáaná Cristo ìwali yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹² Quéwa níara imèniadéeyéicuéca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimàacacaténácué namànica pirí circuncisión cayábáanápíná Dios iicáca pía, néese ¿cáná càmita nèepùawa píichacué náiriadacaténá naináwatá? Báawacáiná Dios iicáca yái nachùullánácuéca pimànica circuncisión, píacué càmlíyéica judío.

¹³ Néeni píacué nuénánáica, Dios idéca imáidacuéca pía iwasàacaténácué pía yéewanápinácué pèepunícawa matuìbanáiri iyú. Càmitacué iwàwacutá pimànica càide iyúwa càulenéeri tàacáisi ímáaná Moisés itànèericaté, quéwa picácué pimàni máiwitáiséeri iyú meedá càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná imànica mamáalàacata. Néese piyúdàayacacuéwa píasáidacaténácué cáinináca piicáyacacawa. ¹⁴ Macáita tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse ímáanáca abéerita wawàsi. Càì ímaca yái abéerita ichùullacanásica máiníri iwàwacutáca weebáidaca: “Cáininá piicáca áibanái wenàiwica, càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càì ímaca. ¹⁵ Picácué picuísáyacawa, càita nacái picácué pitàaní báawéeri iyú piríwáaca càide iyúwa cuwèesiná yaamíayacacacalíwa, nayáayacaca nacáwa. Pimànicaalícué càiri báawéeri, néese càmitacué quirínama cáinináca piicáyacacawa, yá nacái càmitacué quirínama peebáida Cristo itàacái.

Los deseos humanos y la vida por el Espíritu

¹⁶ Iná núumacué pirí: Píyacué càide iyúwa Espíritu Santo ichùullánácué pía. Picácué pimàni càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáanácué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Yácáiná wáiwitáise bàaluisàimi yùuwideca imànica Espíritu Santo. Càita nacái Espíritu Santo yùuwideca imànica wáiwitáise bàaluisàimi iwàwéerica wamànica wabáyawanáwa. Yá máiní nàuwidéyacacawa náipunitawáaca íná càulenácuéca pimànica cayábéeri càide iyúwa piwàwáaná. ¹⁸ Quéwa Espíritu Santo icùacaalícué píiwitáise, néese càmita yéewa Moisés

yàasu tàacáisi bàaluisàimi icháawàacuéca pibáyawaná, pimànicáinácué cayábéeri càide iyúwa Dios ichùullaná.

¹⁹ Macáita wáaliacawa càinácaalí iyú namànica níara yèepuníyécawa càide iyúwa náiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéeri ichùullaná nía: Naimáca áiba yáapicha cà míichúaca náinusíwa, cà míirica nacái nanìrisíwa; namàni nacái nainá iyúwa casaquèeri wawàsi cà míirica Dios ibatàa wenàiwica imànica; namànica macái báawéeri íiwitáaná málaléquéeri iyú, mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. ²⁰ Nàaca cuwáinái yéenáiwana icàaluíniná, níai ídoloca; namàni nacái namàliyédewa namáidacaténá demonionái iyúudàanápíná nía; nàuwidéyacacawa náipunitawáaca. Nacúisáyacacawa; báawaca naicáyacacawa nàasu cawèníiri ìwalisewáaca. Ráunamáita calúaca nía. Namànica macái wawàsi nalípináwa meedá; càmita nawàwa abédanaméeri náiwitáise áibanái yáapicha; naseríaca náichawáaca. ²¹ Nawàwa needáca nàasupínáwa áibanái wenàiwica yàasu; nanúaca wenàiwica; icàméeyéi nacái; camùnica nía, iyéeyéica máini manuí iyáacaléwa; yá namànica macái báawéeri íiwitáaná. Càita nùalàacuéca pía siùca àniwade càide iyúwaté nucàlidáanácué pírí bàaluité: Macái wenàiwica imàníyéica iyaca ibáyawanáwa cà mamáalàacata, canáca yéewanápiná nawàlucawa Dios iyacàle irìculé Dios icùacataléca macáita chènuniré.

²² Quéwa Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yásí cáinináca waicáca áibanái; cayábaca nacái wawàwa; matuíbanáica nacái wáiwitáise; wàidenlaca nacái wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí walí báawéeri; cayábaca nacái wáiwitáise; wamàni nacái áibanái írì cayábéeri; wamànica macáita machacàníiri iyú yéewanápiná manuíca áibanái íináidacawa iwàwawa wàwali. ²³ Espíritu Santo icùacaalí wáiwitáise, yá càmita cáimacái waicá wíawawa áibanái íicha; wacúa nacái wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iná wamàacacaalí Espíritu Santo icùaca wáiwitáise, yásí wamànica wàyaca càide iyúwa Dios itàacái ichùullaná wía. ²⁴ Càide iyúwaté natàtàná Jesucristo cruz ìwali, càita nacái wía Jesucristo yàasunáica, wadéca wawènúacawa wáiwitáise bàaluisàimi íichawa, càide iyúwa wadéca nacáicaalí watàtaca wáiwitáise bàaluisàimiwa cruz ìwali yéetacaténáwa, macáita yái wabáyawanáca wawàwéerica wamànica. Càita iwàwacutá waicáca wíawawa iyúwa yéetéeyéimiwa cà míiyéica yáalimá imànica ibáyawanáwa, ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. ²⁵ Espíritu Santo idéca yàaca wacáuca wàlisài cà míirica imáalàawa, íná iwàwacutá wamàacaca Espíritu Santo icùaca wáiwitáise wamànicaténá càide iyúwa ichùullaná wía.

²⁶ Picácué cáimacái waicáca wíawawa áibanái íicha. Picácué nacái wáalimáidaca waicá wíawáaca calúanápiná wamàníyacacawa. Picácué nacái báawa waicáyacacawa wàasu cawèníiri ìwalisewáaca.

6

Ayúdense unos a otros

¹ Píacué nuénánáica, píalíacaalíwa abéeri péená idéca imànica isicúata ibáyawanáwa, néese abénaméeyéi pèewi Espíritu Santo icuèyéica íiwitáise níata iwàwacutá iyúudàacani iwènúadacaténá íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, nàalàacani nacái imàacáanápíná íichawa ibáyawanáwa. Quéwa iwàwacutácué píalàacani éeréeri iyú. Píicácué píichawa cayába nacái ipíchaná Satanás yáalimáidacuéca pía nacái pimàníinápínácuéca pibáyawanáwa. ² Piyúudàayacacuéwa piwènúadánápíná píiwitáisewa Dios irípiná àniwa pibáyawaná íichacuéwa. Càipínácué pimànica càide iyúwaté Cristo ichùullaná wía, wía yeebáidéeyéica itàacái.

³ Picácué cachàini waicáca wíawawa áibanái íicha, wíacáiná èeri mìnánái, càmita báisi cachàinica wía. Cáimacáicaalí waicáca wíawawa áibanái íicha, yásí wachìwáidacáita wíawawa meedá. ⁴ Macáitacué iwàwacutá píináidacawa piwàwalicúsewa ìwali yái pimàníricuéca asáisi cayábacaalíni. Néese cayábacaalíni, yásí yáalimácué casímáica pía piwàwalicúsewa ìwali yái pimànírica. Iwàwacutácué càmita cáimacái píicáca píawawa áibanái íicha.

⁵ Macáicáináta wía èeri mìnánáica áibaalí wawàwaca wamànica wabáyawanáwa, canácáiná mabáyawanéeri cháí èeri irícu.

⁶ Cawinácaalícué yéewáida pía iyú yái Dios itàacái ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, piacué yàasupiná macái piasu yéenáwa cayábéeri íiwitáaná imanùbaca piacaténácué iwèni.

⁷ Abénaméeyéi cachìwéeyéi náimaca càmítasa yéewa Dios iicáca yái pimàníricuéca, càmítasa nacái yùuwichàidapínácué píawa pibáyawaná ìwaliwa. Quéwa nachìwa meedá. Picácué peebá nali. Càmítacué yéewa pichìwáidaca Dios, piicánícaténácáita iquíniná meedá. Péemiácué comparación: Aiba ibànacaalí bànacalé íimi, yásí yeedáca yái bànacalé íiwitáaná iyacanáca yàasu èeri irícu. Càita nacái, cànícaalícué pimànica, yásí Dios yàapínácué piwèni. ⁸ Cawinácaalí imàníríca ibáyawanáwa càide iyúwa íiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, yéetápinácawa yùuwichàacaténáwa càiripináta. Quéwa cawínícaalí imàníríca càide iyúwa Espíritu Santo iwàwáaná, yeedápináca íríwa icáucawa càmíiri imáalàawa Espíritu Santo yèeripínáca írí. ⁹ Iná iwàwacutá càmíta waméyáawa wamànica cayábéeri, yácáiná càmícaalí waméyáawa wamànica cayábéeri, yásí Dios yàapíná walí wàasu cawèníriwa áibaalípiná yéenáiwana yàanàacatalépináca. ¹⁰ Iná chácátáinápinácaalí wáalimáca wamànica cayábéeri, iwàwacutá wamànica cayábéeri macái íríta, cachàníwanái nacái nali waiquéeyéica iyúwa wéenánáisiwawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái.

Advertencias y saludos finales

¹¹ ¡Piicácué yái manuírí letra nutànèericuéca pirí siùcade nutànàacaténácué pirí yái achúmèerína tàacáisica nucáapi iyúwa! ¹² Níara ichùulièyéica pimànínapínácué piríwa circuncisión nacàlidaca càiri cachìwéeri tàacáisi cayábacaténácáita áibanái judíonái iicáca nía meedá. Càmíta nawàwa judíonái yùuwichàidaca nía ìwalíse yái nacàlidáanáca tàacáisi ímérica Jesucristo yéetáanátéwa cruz ìwali wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹³ Níara judíoca càmíta namàni macáita càide iyúwa profeta Moisés yàasu tàacáisi ichùulíaná judíonái imànica. Canácata yáaliméerica imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa Moisés yàasu tàacáisi íimáaná. Nawàwacáita nacàlidaca naináwanáwa pìwalícué canùmaséeri iyú meedá; nawàwa nacàlidaca nachùulíacuécasa pía pimànicaténácué circuncisión áibanáicaténá yáalíacawa néewáidacalécuéca pía, níai cachìwéeyéica. ¹⁴ Quéwa càmíta nuwàwa nucàlidaca nuínáwanáwa canùmaséeri iyú. Néese nuwàwa nucàlidaca abéerita Wáiwacali Jesucristo iínáwaná ìwali, yéetácatéwa cruz ìwali iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Cristo yéetácatéwa cruz ìwali nuíchawalíná, íná nuicáca núawawa nacái càide iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa íicha macái wawàsi báawéerica èeri mìnánái iwàwéerica numànica. Canéeri nulí iwèni macáita yái báawéerica, càmíta quirínama nuwàwa numàni càì. ¹⁵ Néese, wàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapícha, yá canéeri walí iwèni wasèenái imànicaalí walí circuncisión, càita nacái càmícaalí namànité walí circuncisión. Abéerita cawènírica walí yái Dios iwàlisàidáanáca wáiwitáise, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁶ Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápíná pìyaca matuíbanáiri iyú, iicáanápínácué pipualé nacái, macáitacué pía yeebáidéeyéica càide iyúwa nucàlidáanácué piríni, macáitacué pía nacái Dios yàasu wenàiwicaca báisíiri iyú.

¹⁷ Siùcáisede càmíta nuwàwa áibanái íimaca càmítasa Jesús ibànùa núa, nasàiwicacaténá nulí wawàsi. Yái cabèesi yáaminá nùwalíseerica yáasáidaca amaléeri iyú nudéca nùuwichàacawa Jesús irípiná yàasu wenàiwicacáiná núa.

¹⁸ Píacué nuénánáica, nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué imànínápíná pirí cayábéeri mawèníiri iyú, macáitacué pía. Báisíta, amén.

EFESIOS

Saludo

¹ Núa Pablo, nubànùacué pirí cuyàluta, núa abéeri Jesucristo yàasu apóstol. Jesucristo ibànùaca núa nucàlidacaténá wenàiwicanái irí tàacáisi càide iyúwa Dios iwàwáaná, Dios imáidacáiná núa. Nubànùacué pirí cuyàluta, píacué Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái iyéeyéica Efeso iyacàlená irìcu. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, namàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáita.

Bendiciones espirituales en Cristo

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, Dioscáiná idéca imànica walí cayábéeri Cristo ìwalíse, yái wàyéerica abédanamata yáapicha, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Dios idéca imànica walí macái cayábéeri íiwitáaná chènuníseeri iyúudèeripiná wáiwitáise, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ⁴ Dios yeedácaté wía yàasu wenàiwicacaténá wía, ipíchawáiseté idàbaca èeri yáaliácáinatéwa Cristo yéetáanápínatéwa wáichawalíná. Dios yeedácaté wía imàacacaténá wàyaca yáapicha chènuniré, wáibaidacaténá nacái abéerita Dios irípiná mabáyawanéeri iyú Dios iicápiná. ⁵ Cáininácáinaté Dios iicáca wía èeri ipíchawáiseté, ínáté ínáidawa yeedáanápínaté wía iicácaténá wía iyúwa yéenibewa. Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná càide iyúwaté Dios ínáidáanátéwa. Iná Dios iicáca wía iyúwa yéenibewa. ⁶ Iná wàaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata imànicáiná walí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú. Càité Dios imànica walí cayábéeri, imàacacaté Iiri yéetácawa wáichawalíná, yái Iirica cáininéerica Dios iicáca. ⁷ Cáininácáiná Dios iicáca wía, íná ibànùacaté Iiriwa yéetácaténátéwa wáichawalíná. Dios Iiri íiraná imusúacatéwa ícha cruz ìwali yéetácaalítéwa wáichawalíná, íná Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, bàalutécáiná Dios iwàwacaté imànica walí cayábéeri mawèníri iyú. Dios imànicáiná wenàiwicanái irí cayábéeri manuísíwata càmlíri imáalàawa. ⁸ Dios idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía. Wáaliácawa cáinináca iicáca wía imàacacáiná cáaliácáica wía wáaliacaténáwa macái wawàsi ìwali, yái iwàwacutéerica wáaliácawa ìwali wàyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Dios imàaca nacái wáaliácawa yàasu cayábéeri ìwali, yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica walí, càmlírité wenàiwicanái yáaliáwa ìwali quéechatécáwa. Dios ínáidacáinaté ibànùanápínaté Cristo aléi èeri irìculé imànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁰ Aibaalípiná Dios imànipiná càide iyúwaté ínáidáanáwa imàníinápíná alétade yéenáiwana yàanàacatalépináta. Càipiná Dios imànica: Imàacapíná Cristo icùaca macáita iyéerica chènuniré, chá nacái èeri irìcu.

¹¹ Dios yeedácaté wía èeri ipíchawáiseté imàacacaténá wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wía yeebáidéeyéica itàacái, yéewanápiná weedáca walíwa yái cawènírica càide iyúwaté Dios ínáidáanáwa imàacáanápínaté walíni, yái Dios imànírica macái wawàsi machacàníri iyú, cayábéeri iyú nacái càide iyúwa iwàwáaná imànicani. ¹² Dios idéca càì imànica walí, wía judíoca, níái idàbáanéeyéicáwaca yeebáidaca Cristo ìwali yéewanápiná wàyaca machacàníri iyú cháì èeri irìcu, yéewacaténá áibanái canánama yàaca Dios irí cayábéeri ìwali yái manuírí cayábéerica Dios imànírica mawèníri iyú wenàiwicanái irí. ¹³ Píacué nacái càmlíyéica judío, bàaluté péemlàcuéca yái báisíri tàacáisi icàlidéerica Cristo iwàwaca iwasàaca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yá peebáidacatécué Cristo itàacái. Ináté Dios imàacacué pìyaca abédanamata Cristo yáapicha, Dios imàacacué nacái Espíritu Santo iwàlùacawa piwàwaliculé càide iyúwaté Dios ímáaná, píaliacaténácuéwa Dios yàasunáica pía. ¹⁴ Espíritu Santo iyacáiná wawàwalicu íná yéewa wáaliácawa báisíri iyú Dios imàacáanápíná walí macáita yái cawènírica càide iyúwa icàlidáaná walíni, áiba

èeriwa idécanáami imáalàidaca iwasàaca wía, wía yàasunáica, yéewacaténá áibanái canánama yàapiná Dios irí cayábéeri ìwali yái cayábéeri manuíríca Dios imàníríca mawèníri iyú wenàiwicanái irí.

Pablo pide a Dios que dé sabiduría a los creyentes

¹⁵ Nudéca nuémíacuéca piináwaná ìwali íná yéewa núalíacawa peebáidacuéca Wáiwacali Jesús itàacái. Nudéca nuémíaca nacái cáininácuéca piicáca macái Dios yàasu wenàiwicanái. ¹⁶ Iná nùaca Dios irí cayábéeri mamáalàacata pìwalicué. Yá nusutácué Dios ícha pirípinácué. ¹⁷ Nusutácué Dios ícha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Icuèrináca, yái Wáaniri Dios cachàiníríca íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú. Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápíná cáalíacáica pía Espíritu Santo yáalíacái iyú, píalíacaténácué péemíaca cayába càinácaalí íimáaná yái tàacáisica, píalíacaténácué nacái Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁸ Nusutácué Dios ícha pirípinácué amalácaténá imànica píiwitáise píalíacaténácuéwa ìwali yái cawènírica Dios imàaquéeripinácuéca pirí. Dios idéca imáidacuéca pía picùanápínácué imàacaca piríni, cawèníricáináni yái cayábéerica, manuísíwata nacái, áibaalíciná Dios imàacapínácué pìyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú manuísíwata, máiní mèlumèluíri iyú nacái, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Nusutácué nacái Dios ícha pirípinácué píalíacaténácuéwa Dios ichàini ìwali máiní manuírí càmíri imáalàawa nacái, càmíri nacái yéewa wáalimáidacani, càinácaalí imanuíca, yái ichàini manuíríca ìyéerica wawàwalícu, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Yái ichàinica ìyéerica wawàwalícu, yácata Dios ichàini manuíríca Dios yáasáidéericaté cachàiníri iyú, manuísíwata nacái imichàidacaalíté Cristo yéetácáisi ícha. ²⁰ Dios imichàidacaté Cristo yéetácáisi ícha cachàiníri íiwitáise iyúwa, néeseté Dios imàacaca ichàini iyúwa Cristo yáawinacaténátéwa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita Dios yáapicha. Yácata Dios ichàini manuíríca ìyéerica wawàwalícu. ²¹ Dios imichàidacaté Cristo chènuniré, yá imàacacaté Cristo icùaca macái chàinisi íiwitáaná, macái íiwitáisesi íiwitáaná nacái, macái nacuèrinánái íiwitáaná nacái, macái náiwacanánái íiwitáaná nacái, macái wawàsi ìyéerica nacái. Siùcáisede Cristo icùaca macáita, icùapíná macáita nacái áibaalí iwàlisàidacaalípiná macáita. ²² Dios idéca imàacaca Cristo irí macái íiwitáisewa, Cristo icùacaténá macáita. Dios idéca nacái ibàlùadaca Cristo wáiwitápupíná icùacaténá wía macáita, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²³ Wíacáiná yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná chái èeri irícu, wáiwitápucáináni yái Cristoca, yái icuèrica macáita, iyaca macáita nacái, yáaliméeri nacái imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná.

2

Salvos por el amor de Dios

¹ Bàaluité pìyacatécué iyúwa yéetéeyéimiwa pibáyawaná ìwalísewa piúcacáinácuéwa Dios ícha. ² Pèepunícatécuéwa pibáyawaná yáapichawa, pimànicáinátécué càide iyúwa èeri mìnánái imàníiná, iyúwa nacái Satanás iwàwáaná, yái ichùulièrica demonionái ìyéeyéica cáuli irícu, ichùulièrica nacái èeri mìnánái íiwitáise càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. ³ Càité wàyaca nacái macáita bàaluité, wía judíoca. Yá wamànicaté macáita càide iyúwaté wawàwáaná wamànica meedá macáita wawàsi Dios imáisanierica wamànica. Wamànicaté wabáyawanáwa càide iyúwaté wáiwitáise cabáyawanéeri iwàwáaná, iyúwaté nacái wáináidáaná wamàníinápiná. Báawacáináté wáiwitáise, ínaté iwàwacutáca Dios yùuwichàidaca wía manuísíwata, iyúwa áibanái èeri mìnánái canánama càmíiyéica judío. ⁴ Quéwa Dios iicácaté wapualé manuísíwata, yáté máiní cáinináca iicáca wía. ⁵ Ewitaté wàyacáaníta càide iyúwa yéetéeyéimiwa, wáucacáinácuéwa Dios ícha wabáyawaná ìwalísewa, càicáaníta cáininácaté Dios iicáca wía. Inaté imàacacué wàyaca abédanamata Cristo yáapicha. Càité Dios yàaca wacáuca càmíri imáalàawa. Pidécuéca pimúsúacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha Dioscáiná imànicatécué pirí yái cayábéerica mawèníri iyú. ⁶ Wàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi ícha, íná

Dios iicáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí Dios imichàidaca wía yéetácáisi íicha, Dioscáiná idéca yàaca wacáuca wàlisài wàyacaténá machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Dios iicáca wía nacái càide iyúwa wadéca nacáicaalí wáawinacawa Cristo Jesús yáapicha chènuniré wacùacaténá macáita Cristo yáapicha, yái yáawinéericatéwa néré icùacaténá macáita. ⁷ Càita Dios idéca imànica walí yéewacaténá yáasáidaca càiripináta cáinináca iicáca wía manuísíwata èeri càmìiri imáalàawa, yáasáidacaténá nacái imànínáca walí cayábéeri mawèníiri iyú Cristo Jesús yéetácáinatéwa wáichawalíná, yái wàyéerica abédanamata yáapicha. ⁸ Dios idéca iwasàacuéca pía yàasu yùuwichàacáisi íicha, Dioscáiná imànicatécué pirí yái cayábéerica mawèníiri iyú peebáidacáinatécué Cristo Jesús. Càmitacué pialímá píibaidaca ìwalínápiná peedacaténacué piríwani yái iwasàanacuéca pía. Néese Dioscata yái yèericuéca piríni mawèníiri iyú. ⁹ Canáca wáaliméeri wamànica Dios iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, íná càmìta yéewa canùmaséeca wía ìwali, cachàinacaténá waicáca wíawawa áibanái íicha. ¹⁰ Yácáiná Dioscata yái idàbéerica wía wàlisài iyú wàyacaténá abédanamata Cristo Jesús yáapicha yéewanápiná wamànica cayábéeri càide iyúwaté Dios íináidáanáwa bàaluité wàwali wamànínápinaté cayábéeri.

La paz que tenemos por medio de Cristo

¹¹ Iná piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná bàaluité. Càmitacué judío pía íná judíonái náimacuéca pìwali “càmíiyéi imàni circuncisión”, níacáiná judíonái namànica circuncisión aslanái íimami ìwali. Yá náimaca naliwáaca “wía imàníiyéica circuncisión”, náimaca. Iná báawaca judíonái iicáca càmíiyéi judío iyúwa casaquèeyéi Dios íicha. ¹² Piwàwalicué càinácaalíté pìyáaná: Bàaluité càmitacué pialíawa Cristo ìwali. Càmitacué Israel itaquénáinámi yééná pía. Càmitacué Dios imànité píapicha wawàsi imànicaténaté pirí cayábéeri càide iyúwaté imàníná wawàsi israelitanái yáapicha. Pìyacatécué cháí èeri irìcu canéeyéitaté icuèriná Dios, càmìtaté nacái pialíawa Dios ìwali. Canátatécué pirí abéeri iyúudèeripinácué pía. ¹³ Quéwa Cristo Jesús íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali, yáté yéetácawa wáichawalíná. Inacué siùcáisede pìyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Píacué càmíiyéica judío, iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios íicha, Dios idéca imawiénidacuéca iríwa pía, Cristo Jesús yéetácáinatéwa píchawalínacué. ¹⁴ Cristo imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, wía yeebáidéeyéica itàacái. Abéerita wenàiwica íiwitáaná imànica wía, wía judíoca, píacué nacái càmíiyéica judío. Cristo imáalàidacaté wáicha nacái canánamani yái wàuwidéyacáanáca wía càide iyúwa idéca nacáicaalí imáalàidaca manuiri iwáiná iyéericaté bamuchúamibàa wáicha. ¹⁵ Cristo imáalàidacaté iiná iyúwani, yái wàuwidéyacáanáca wía yéetácáinatéwa cruz ìwali. Bàaluitécáiná Dios ichùuliaca israelitanái imànínápiná madécaná càulenéri wawàsi masacàacaténaté Dios iicáca náiwitáise. Quéwa Cristo yéetacatéwa imáalàidacaténá ichàini, yái tàacáisi bàaluisàimica, íná Cristo idéca iwasàaca macái wenàiwicanái. Yá imàacaca wàyaca càide iyúwa abéerita wenàiwica íiwitáaná wàlisàna, wía judíoca, píacué nacái càmíiyéica judío, wàyacaténá abédanamata Cristo yáapicha. Càité imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. ¹⁶ Cristo yéetácáinatéwa cruz ìwali, yá imáalàidacaté wàuwidéyacáanáwa, wía pucháiba íiwitáaná wenàiwicaca. Yá Cristo imàacaca cayábaca wáapicha Dios, yá idéca imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica.

¹⁷ Cristo yàanàacaté chènuníse icàlidacaténá walí macáita yái cayábéeri tàacáisica wáalíacaténáwa càinácaalí yéewa cayábaca wáapicha Dios, píacué càmíiyéica judío iyéeyéicaté iyúwa yúuquéeyéiwa Dios íicha, wía nacái judíoca, yáaliyéicatéwa Dios iináwaná ìwali. ¹⁸ Cristo yéetacatéwa wáichawalíná, íná cayábaca wáapicha Wáaniri Dios, macáita wía, píacué nacái, Espíritu Santo iyúudàacáiná wía macáita. ¹⁹ Iná càmitacué piya iyúwa canéeyéi yàasu cáli, iyúwa nacái càmíiyéi wéénánái, píacué càmíiyéica judío, néese piyacuéca wáapicha iyúwa wàasu cáli néeséeyéi, wía Dios yàasu wenàiwicaca, yá Dios yéenibecuéca pía wáapicha. ²⁰ Càicué pía wáapicha iyúwa capíi ibàluèricawa cachàiníiri íba íinata. Níara

apóstolca, profetanái nacái, càica níade iyúwa cachàiníiri íba capìi ibàlùericawa íinata, nacàlidacáinaté tàacáisi Dios inùmalìcuíse quéechatécáwa, yéewacaténá wenàiwicanái yeebáidaca Jesucristo itàacái. Yái Jesucristoca, càicanide iyúwa capìi yàasu íba cachàiníiri náicha canánama, máiníiri iwàwacutácawa capìi irípiná, Wáiwacalícáináni, yái Jesucristo wàyéerica abédanamata yáapicha. ²¹ Càide iyúwa wenàiwicanái ibàlùadacaalí íba icapèená, càita nacái macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái iwàwacutá abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca macáita càide iyúwa wamànica nacáicaalí templo abéta Wáiwacali irípináwa, wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²² Iná píacué iyéeyéica abédanamata Cristo yáapicha, abédanamacué píiwitáise píapichawáaca yéewanápinácué pìyaca càide iyúwa templo Dios iyéerica irìcu, Espíritu Santo iyacáinácué piwàwalìcu.

3

Pablo encargado de llevar el evangelio a los no judíos

¹ Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué càmlíyéica judío, íná yéewa presoca núa, núa Pablo, nucàlidacáiná Cristo Jesús itàacái càmlíyéi judío irí. ² Núalíacawa pidécuéca péemìlaca nuináwaná ìwali Dios imànínaté nulí cayábéeri mawèníiri iyú ichùullánaté nucàlidáanápínácué pirí itàacái, píacué càmlíyéica judío. ³ Dios idéca imàacaca núalíacawa càinácaalíté ínáidacawa imànínapíná, càmlírité imàaca áibanái yáalíá ìwali. Dios idéca imàacaca núalíacawa, yá nudéca nucàlidacuéca piríni maléenéeri cuyàluta irìcu. ⁴ Piléecaalícuéni, yásí píalíacuéwa núalíacawa ìwali yái tàacáisi Dios ibèericaté áibanái íicha, Cristo yáasáidéerica nulí. ⁵ Bàaluité Dios càmita imàaca wenàiwicanái yáalíacawa yái tàacáisi ìwali, quéwa Dios idéca imàacaca Espíritu Santo yáasáidaca nalíni, níái Dios yàasu apóstolca, profetanái nacái, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalìcuíse siúcade. ⁶ Yácata tàacáisi ibàacanéeri: Níái càmlíyéica judío, neebáidacaalí yái tàacáisi cayábéeri ímèerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yá Dios imànipináca nalíwa cayábéeri manuísíwata abédanamata càide iyúwa imàníná cayábéeri judíonái irí, cawínacaalí yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, nàyacáiná iyúwa abéeri wenàiwica iiná, yái Cristo iináca, judíonái yáapicha, Dioscáiná idéca imànica wawàsi nacái càmlíyéi judío yáapicha imànínapíná nalí cayábéeri nàyacaalí abédanamata Cristo Jesús yáapicha, càide iyúwa Dios imàníná cayábéeri judíonái irí.

⁷ Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníiri iyú: Imàacaca nuíbaidaca irípiná nucàlidacaténá yái tàacáisica. Càité Dios imànica nulí cayábéeri mawèníiri iyú, ichàiniadaca nacái núa íiwitáise cachàiníiri iyúwa. ⁸ Núacata yái càmlírica cachàini náicha canánama Dios yàasu wenàiwicaca, quéwa Dios idéca imànica nulí càiri cayábéeri mawèníiri iyú: Imàacaca nucàlidaca cayábéeri tàacáisi càmlíyéi judío irí, yái tàacáisi icàlidéerica walí máiní cayábéerica Cristo íiwitáise, imàni nacái wenàiwica irí cayábéeri manuísíwata. Canácata wenàiwica yáaliméeri iputàaca yái cawèníirica Cristo idènièrica, yá nacái cayábéeri manuírica Cristo imàníirica wenàiwicanái irí. ⁹ Yácata Dios, yái idàbéericaté macáita, idéca ichùullaca nucàlidáanápíná macái wenàiwica irí càinácaalíté Dios ínáidacawa ibàacanéeri iyú bàaluitésíwa, yái tàacáisi Dios ibèericaté bàaluitésíwa. ¹⁰ Càité Dios imànica yéewanápiná macái ángel íiwacanánái iyéeyéica chènuniré, demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa cáuli irìcu, náalíacawa átata cayábéeri iyú máiní cáalíacáica Dios áibanái íicha canánama imànicaténá macái íiwitáanáta càulenéeri wawàsi. Càì nadéca náalíacawa naicácáiná Dios imàacaca abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca, macáita wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹¹ Dios idéca imànica càide iyúwaté ínáidáanáwa bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté. Yá Wáiwacali Jesucristo idéca imànica macáita cayábéeri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná Wáiwacali imànica. ¹² Néese wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha, yá macàaluínináta wasutáca wíawawa Dios íicha wamawíénidacaténáni. Yá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaténá íicha weebáidacáiná Cristo itàacái. ¹³ Iná nusutácué píicha wawàsi manuísíwata

càmíinápinácué píináidáaniwa ìwalíse yái nùuwichàanácúecawa pìwalíse nucàlidacáináte píricué Dios itàacái. Néese pichàiniadacué piwàwawa, yácáiná yái nùuwichàanácawa imàacaca áibanái iicácuéca pía cáimiétaquéri iyú.

El amor de Cristo

¹⁴ Iná nubàlùacawa nùulul ipùata iyúwa Wáaniri Dios irí nùacaténá icàaluíniná. ¹⁵ Macáita Dios yàasunái ìyéeyéica cháí èeri irícu, nía nacái ìyéeyéica chènuniré, Dios idéca idàbaca nía. ¹⁶ Yái Wáaniri Dios, máini cachàinica íiwitáise náicha canánama, icànéeri nacái mèlumèlúri iyú mamáalàacata, imàníri nacái walí cayábéeri mawèníri iyú càiripináta càmlíri imáalàawa. Nusutácué Wáaniri Dios íicha píripínácué ichàiniadánápiná píiwitáise manuísíwata Espíritu Santo ichàini manuíri iyú. ¹⁷ Nusutácué Dios íicha píripínácué imàacáanápiná peebáidaca Cristo itàacái yéewanápinácué Cristo iyaca piwàwalícu. Càipínácué cachàinica píiwitáise Cristo ìwali càide iyúwa manuíri àicu idènlàcaalí ipìchuwa depuíwalé cáli irículé, cáininácaténácué piicáca Dios, áibanái nacái. ¹⁸ Yási píalimácué píalíacawa náapicha macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, àta siùca nacáide, càiripinátawa, càmlíri imáalàawa, yácáiná àta alénácaalí wàacawa, néréta nacái cáinináca Cristo iicáca wía. ¹⁹ Iná nusutácué Dios íicha píripíná píalíacaténáwa cáinináca Cristo iicáca wía manuísíwata, máini manuíri íicha yái wáaliméerica wáalíacawa càinácaalí imanuíca. Càicué nusutáca píri Dios iyáanápinácué piwàwalícu manuísíwata icùacaténácué píiwitáise macáita, yái Dios máiniírica cayábaca náicha canánama.

²⁰ Siùcade, wàacué Dios irí cayábéeri, yái cachàiniírica íiwitáise náicha canánama, yáaliméerica imànica walí cayábéeri máinisíwata manuíri cachàiniíwanái íicha yái wasutéerica, manuísíwata íicha nacái yái wáináidéericawa, yái Dios ichàiniadéerica wía ichàini iyúwa ìyéerica wawàwalícu. ²¹ ¡Wàacué Dios irí cayábéeri wía yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái, ìyéeyéica abédanamata yáapicha! ¡Wàacué irí cayábéeri càiripináta èeri càmlíri imáalàawa! Báisíta, amén.

4

Unidos por el Espíritu

¹ Iná núaqueí presoíri nucàlidacáiná Wáiwacali itàacái, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata píyáanápinácué machacàníri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná nàyaca cawinácaalí Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, Dioscáiná idéca imáidacuéca pía. ² Picácué cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Picácué calúa píiwitáise, néese iwàwacutácué casímáica píiwitáise áibanái yáapicha. Cáininácué píicáyacacawa pìidenlàcaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalícué píri báawéeri. ³ Píalimáidacué macái pichàini iyúwa yéewanápinácué abédanamata píiwitáise píapichawáaca, càide iyúwacué Espíritu Santo iyúudàaná pía, yéewanápinácué píyaca matuíbanáiri iyú píapichawáaca iyúwa abéeri wenàiwica. ⁴ Weebáidacáiná Cristo Jesús itàacái, íná càica wíade iyúwa Cristo iiná, yái abéerita iináca ìyéerica cháí èeri irícu. Abéericata nacái yái Espíritu Santoca. Càita nacái Dios idéca imáidaca wía abédanamacaténá wáiwitáise wacúanápiná abéerita yái iwasàanápináca wíawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ⁵ Iyaca walí abéerita Wáiwacali. Weebáidaca abéerita tàacáisi. Iyaca abéerita wabautizáanáwa. ⁶ Iyaca abéerita Dios, yái Wáanirica macáita, yái icuèrica wía macáita, iyúudèerica nacái wía macáita, ìyéerica nacái wawàwalícu macáita. ⁷ Quéwa Cristo idéca imàacaca walí wáalimáwanama cayábéeri chàinisi wamanùbaca nacáitawa, càide iyúwa iwàwáaná imàacaca walíni, wáibaidacaténá irípiná, wamànicaténá irí wáibaidacaléwa wáalimáwanama. ⁸ Iná càì íimaca yái Dios itàacáica áiba profeta itànèericaté Cristo ìwali:

“Imichàacatéwa chènuniré, itéeri yáamiwáisewa yùuwidenáíwa, manùbéeyéi presoíyéica idacuèyécawa.

Idéca yàaca cayábéeri chàinisi wenàiwicanái irí náibaidacaténá irípiná”,
 ímaca yái tàacáisica.

⁹ Néeni, ¿píalásicué càinácaalí ímáanáquéi tàacáisi íméérica “Cristo imichàacatéwa”? Yá ímáanáca Cristo iwàlùacatéwa quèchatécáwa càlicullí irìculé, infierno irìculé nacái.
¹⁰ Yái Cristo iricuèricatéwa, yácata imichèericaté nacáiwa chènuniré Dios yàatalé, yái cáli chènuníseérica náicha canánama, icùacaténá macáita Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèluíri iyú nacái. Càité Cristo imànica ipuníadacaténaté macáita íiwitáise iyúwa. Iná yéewa ìyaca macáita, icùaca nacái macáita depuìwalé náicha canánama àta chènuníse náicha canánama nacái, yácáiná Dioscani yái Cristoca. ¹¹ Cristo imàacacaté walí cayábéeri chàinisi wáalimáwanama wáibaidacaténá irípiná. Idéca imàacaca abénaméeyéi wééná apóstolnáipiná nía, ibànùacaténá nía madécaná yàcalé néré nacàlidacaténá iináwaná ìwali. Idéca imàacaca abénaméeyéi wééná profetanáipiná nía, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúse; Cristo imàacaca abénaméeyéi wééná icàlidaca yái cayábéeri tàacáisica íméérica Cristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha; Cristo idéca imàacaca abénaméeyéi wééná pastornáipiná nía nacùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo itàacái abéeri yàcalé mìnánái. Imàaca abénaméeyéi yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹² Càita Cristo idéca ichàiniadaca wía, wía yàasu wenàiwicaca wáibaidacaténá irípiná, wayúudàacaténá áibanái, wamichàidacaténá nacái náiwitáise níai yeebáidéeyéica Cristo itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí èeri irìcu. ¹³ Iwàwacutácué càì wamichàidaca wáiwitáisewáaca àta weebáidacataléta abédanama Dios Iiri itàacái tàì íméeri iyú, àta nacái wáalíacatalétawa Dios Iiri ìwali báisíiri iyú càide iyúwa íiwitáise iyáaná. Càipiná cachàini yàacawa wáiwitáise Cristo íiwitáise iyú iyúwa béeyéi wenàiwica àta wáalimáacataléta wàyaca machacàníiri iyú, cáalíacáiri iyú nacái càide iyúwa Cristo iwàwáaná wàyaca. ¹⁴ Càicaalí wàyaca, néese càmita wèepunípináwa càide iyúwa sùmanái iwènúadéeyéica ráunamáita íiwitáisewa madécaná yàawiría, càiyéide iyúwa ída cachàiníiri cáuli, màladàca nacái iwatèeyéica. Càmita wamàacapiná macái wàlisàì tàacáisi iméeràidaca wía Dios íicha càide iyúwa cáuli itécaalí cáli ichùmalé déeculé. Càmita wabatàapiná nachìwáidaca wía níara cachìwéeyéica imàníiyéica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi ímáaná. ¹⁵ Néese iwàwacutá cáinináca waicáca áibanái watàanícáténá nalí éeréeri iyú wacàlidáanápíná nalí yái báisíiri tàacáisica yéewanápíná wadàwinàidaca wáiwitáisewa Cristo íiwitáise iyú càide iyúwa béeyéi wamànicaténá càide iyúwa Cristo iwàwáaná, wáiwitápucáináni, wía yeebáidéeyéica itàacái, càiyéide iyúwa Cristo iiná iyéérica cháí èeri irìcu. ¹⁶ Iná macáita wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái càiyéide iyúwa Cristo iiná, wàyaca abédanamata Cristo yáapicha, wáiwitápucáináni. Abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca càide iyúwa abéeri wenàiwica iiná. Yá nacái cachàinicaalí macái wééná íiwitáise Cristo ìwali, wáibaidacaalí cayába Cristo irípiná nacái, yásí cachàinica wáiwitáise yàacawa macáita, wamichàida nacái wáiwitáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa.

La nueva vida en Cristo

¹⁷ Yácata tàacáisi núuméericuéca pirí, nuchùulièricuéca iyú pía nacái Wáiwacali íipidená ìwali Wáiwacali ichùullàcáináté nucàlidáanápínácué piríni: Píacácué pìya quirínama càide iyúwa áibanái iyáaná càimíiyéica yeebáida Dios itàacái, imàníiyéi nacái càide iyúwa ímáaná áiba íiwitáisesi canéérica iwèni. ¹⁸ Catáca meedá náiwitáise nabáyawaná ìwalíisewa. Canáca nacáuca wàlisàì càimíiri imáalàawa Dios yèérica wenàiwica irí, càmicáiná náalía Dios ìwali. Càmita náalía Dios ìwali matuícáiná náiwitáise. ¹⁹ Dàalaca náiwitáise ichàbanamawa, càmita quirínama báica nía nabáyawaná ìwalíisewa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali. Càmita quirínama náináidacawa napíchaléwa nabáyawaná ìwaliwa, nadéca namàacaca níawawa namànicaténá náapichawáaca máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa áibanái yàacuésemi, yá namànica casaquèeri wawàsi macái íiwitáanata máiwitáiséeri iyú nasíimáidáanápíná níawawa. ²⁰ Quéwa càmitatécué píalía Cristo ìwali pìyáanápínácué meedá iyúwa nàyáaná, níai càimíiyéica yáalíawa. ²¹ Núalíacawa pidécuéca péemíaca Cristo iináwaná ìwali, idéca nacái

Cristo yéewáidacuéca pía píaliacaténacuéwa càirínácaalí yái báisíiri tàacáisica. ²² Piúcacué píchawa píiwitáise bàaluisàimiwa yái iyúwaté pìyáaná bàaluité, yái píiwitáise yáaséerimica. Bàaluité piwàwacatécué pimànica yái càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica, ínáté píiwitáise bàaluisàimi ichìwáidacatécué pía. ²³ Pimàacacué Dios iwàlisàidaca píiwitáise piwàwalicu. ²⁴ Piyacué píiwitáise wàlisài yáapichawa, yái píiwitáiseacuéca Dios idàbéericaté, Dios íiwitáise inacáiripiná pìyacaténacué machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná.

²⁵ Iná picácué pitàaní pichìwawa áibanái irí. Néese pitàanicué báisíiri iyúta piríwáaca iwàwacutácáiná abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wíacáiná canánama wáalimáwanama, abéeri Cristo iiná ìwalíiséerica wía, yái Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu.

²⁶ Calúacaalícué pía, picácué pimàni pibáyawanáwa, néese piúcacué píchawa pilúawa ipíchawáise èeri iwàlùacawa; pimàacacué caquialéta nacái piwàwawa íicha càirínácaalí báawéeri áibanái imàníiri pirí. ²⁷ Calúacaalícué pía déecuíri iyú, yásí màulenáca Satanás yáalimáidacuéca pía, pimàníinápinácué pibáyawanáwa.

²⁸ Cawinácaalí péenácué cayéedéeri, iwàwacutá iyamáidaca iyéedùaca íibaidacaténá machacàníiri iyú icáapi iyúwa yéewanápiná idènlaca yàasuwa cayába iyúudàacaténá catúulécanéeyéi wenàiwica.

²⁹ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali, néese pitàanicué cayábéeri wawàsi ìwali, càirínácaalí wawàsi iwàwacutéerica wenàiwicanái yéemlaca, abéerita yái wawàsi iyúudèripináca wenàiwica yéemièyécuéca picàlidáaná, pimichàidacaténácué náiwitáise, yéewanápiná Dios imànica nalí cayábéeri mawèníiri iyú ìwalíise yái picàlidéericuéca nalí. ³⁰ Picácué pitàaní báawéeri wawàsi ìwali ipíchanácué achúmaca pimànica Espíritu Santo iwàwa, yái Dios mabáyawanéerica. Yái Espíritu Santoca idéca iwàlùacuécawa piwàwaliculé yáasáidacaténácué Dios yàasunáica pía. Càipiná Espíritu Santo imànica èeri imàalàacaalípináwa, Dios iwasàacaalípinácué píawa macái yùuwichàacáisi íicha.

³¹ Piúcacué píchawa yái báawáanáca piicáyacacuécawa. Piúcacué píchawa pilúawa. Picácué picuísáyacacawa, càita nacái picácué pitàaní áibanái ìwali báawéeri iyú; càita nacái piúcacué píchawa macáita píiwitáise báawéeriwa. ³² Néese cayábacué píiwitáise píapichawáaca, càita nacái catúulécanácué piicáyacacawa, pimàacacué piwàwawa íicha càirínácaalí báawéeri péenàsàiri imàníirica pirí, càide iyúwa Dios imàacáanáté iwàwawa wabáyawaná íicha Cristo yéetácáinatéwa wáichawalíná.

5

Como deben vivir los hijos de Dios

¹ Píacué Dios yéenibeca, cáininéeyéica Dios iicáca, pìyacué càide iyúwa Dios iyáaná.

² Cáininácué piicáyacawa, càita nacái cáininácué piicáca Dios, áibanái nacái, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, yá imàacacaté ícaucawa yéetácáténátéwa wáichawalíná iyúwa sacrificio. Yá casíimáicaté Dios iicáca Cristo cáininácáinaté Cristo iicáca wía imàacáanápináté ícaucawa wáichawalíná. Dios iicáca Cristo yéetáanáwa iyúwa cayábéeri ofrenda, sacrificio nacái neeméerica pumèníiri isàni yáapicha.

³ Píacué nuénánáica, Dios yàasunáicáinácué pía, íná iwàwacutácué canácatáita piimá áiba wenàiwica yáapicha càmlírica pinìrisíwa, càmlíchúaca nacái píinusíwa. Càita nacái iwàwacutácué canácatáita pimàni casaquèeri wawàsi piiná iyúwa, càita nacái picácué piwàwa pìasupináwa áibanái yàasu. ⁴ Picácué picàlida casaquèeri tàacáisi. Càita nacái picácué picàlida tàacáisi canéeri iwèni càide iyúwa máiwitáiséeyéi. Càita nacái picácué píicáaní casaquèeri tàacáisi ìwali. Macái tàacáisi casaquèeri, càmita iyúudàa wenàiwica. Néese, cayába cachàiníwanái píacaalícué Dios irí cayábéeri. ⁵ Dios imàacapiná walí cayábéeri cawèníirica, wía Dios yéenibeca áiba èeriwa wawàlùacaalípináwa chènuniré, yái yàcalé Cristo icùacataléca macáita Dios yáapicha. Quéwa píaliacuéwa canácata néená iwàlùèripinácawa néré, ibatàa abéeri néená piná, cawinácaalí càmlíyéica yeebáida Cristo itàacái, nía nacái

iiméeyéica áiba yáapicha càmlírica nanìrisíwa, càmlíchúaca nacái náinusíwa, nía nacái imàniyéica casaquèeri wawàsi iiná iyúwa, nía nacái iwàwéeyéica yàasupináwa áibanái yàasu, Dios iicáciná nía iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáinái yéenaiwaná icàaluíniná cáinináciná naicáca cawèníri wawàsi Dios ícha. ⁶ Picácué pibatàa áibanái ichìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú pimànicáichacué càiri báawéeri máiníciná báawaca Dios iicáca yái namànírica, yásí yùuwichàida níawa manuísíwata, cawinácaalí càmiyéica imàni càide iyúwa Dios ichùullaná. ⁷ Iná picácué piacawéerida wenàiwica imàniyéica càiri báawéeri.

⁸ Bàaluité piyacatécué catéeri píiwitáise yáapichawa, pimànicáinatécué pibáyawanáwa, quéwa siúcáise de piyacuéca amaléeri píiwitáise yáapichawa, piyacuéca nacái iyúwa camalási cháí èeri irícu, piyacáinacué abédanamata Wáiwacali yáapicha, píasáidacáinacué nacái áibanái irí cànícaalí Dios íiwitáise iyaca. Iwàwacutácué piyaca càide iyúwa wenàiwica amaléeyéi íiwitáise, iyéeyéica mabáyawanéeri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ⁹ Wèepunícaalíwa amaléeri wáiwitáise yáapichawa càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca mabáyawanéeri iyú, yásí cayábéeri wáiwitáise, wàyaca nacái machacàníri iyú, wèepuní nacáíwa càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ¹⁰ Píalimáidacué pimànica yái casíimáirica Wáiwacali iicáca. ¹¹ Picácué pimàni pibáyawanáwa canéerica iwèni náapicha níara áibanái yèepuníyécawa catéeri íiwitáise yáapichawa, càmiyéica yáallíwa Dios íwali, néese píalàacué nía náalíacaténáwa báawaca Dios iicáca yái namànírica. ¹² Iwàwacutácué píalàaca nía namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànírica, máiníciná báawacani yái namànírica nainá iyúwa ibàacanéeri iyú áibanái ícha, íná báica natàaníca íwali. ¹³ Quéwa píalàacaalícué nía Dios itàacái iyú, yásí náalíacawa namànica nàacawa nabáyawanáwa. ¹⁴ Iná càì íimaca áiba tàacáisi: “Pía yèepuníricawa íiwitáise catéeri yáapichawa, pimànicáiná pibáyawanáwa matuíbanáiri iyú Dios ícha, càica píade iyúwa wenàiwica íiméerica iyaca, iyúwa nacái yéetéerimiwa; íná iwàwacutá piwènúadaca píiwitáisewa pibáyawaná íchawa càide iyúwa wenàiwica icawàacaalíwa idapùle íchawa, iyúwa nacái yéetéerimiwa imichàacaalíwa yéetácáisi ícha, yásí amaláca Cristo imànica píiwitáise piyacaténá machacàníri iyú Cristo icamaláná irícu”,

íimaca yái tàacáisica.

¹⁵ Iná piicácué píichawa cayába, picùacué píawawa piyacaténácué machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué píya càide iyúwa máiwitáiséeyéi wenàiwica, néese piyacué cáalíacáiri iyú. ¹⁶ Picácué piúca èeri máiwitáiséeri iyú, néese píalimáidacué pimànica cayábéeri èeri imanúbaca, idècunitàacá wàyaca cháí èeri irícu ipíchawáise èeri imáalàacawa, máiníciná èeri mìnánái imànica ibáyawanáwa siúcade. ¹⁷ Picácué máiwitáise pía, néese péewáidacuéwa píalíacaténácuéwa cànícaalí Dios iwàwáanácué pimànica. ¹⁸ Picácué picàma ipíchanácué pimáalàidaca píawawa máiwitáiséeri iyú, néese pimàacacué Espíritu Santo icùaca píiwitáise manuísíwata pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná. ¹⁹ Pitàanícué piacawa piríwáaca Wáiwacali iináwaná íwali. Pimichàidacué píiwitáisewáaca salmos iyú, himnos iyú nacái, cantos iyú nacái ichàiniadéeyéica wáiwitáise Espíritu Santo ichàini iyú. Picántàacué manuísíwata casíimáiri iyú Wáiwacali irí, piacué nacái irí cayábéeri. ²⁰ Piacué mamáalàacata Wáaniri Dios irí cayábéeri íwali yái macáita imàaquéericuéca pirí. Piacué Dios irí cayábéeri Wáiwacali Jesucristo ípidená íwali, piyacáinacué abédanamata Jesucristo yáapicha.

La vida familiar del cristiano

²¹ Cáimiétaquéri iyúcué piicáyacawa, péemíacué piríwáaca nacái piacaténácué Cristo icàaluíniná.

²² Piacué inanái caníriyéica, pimànicué càide iyúwa piníri ichùullaná pía, pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná. ²³ Iwàwacutácué peebáidaca piníri itàacáíwa Dioscáiná idéca imàacaca píiwitápupináni, yái pinírica, càide iyúwa Dios imàacáaná wáiwitápupiná yái Cristoca, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo idéca nacái iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, wía càiyéide iyúwa Cristo iiná cháí

èeri irìcu. Càica wíade iyúwa Cristo iiná wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha. ²⁴ Néese càide iyúwa iwàwacutáaná wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái wamànica càide iyúwa Cristo ichùullaná wía, càita nacái piacué inanái canìríiyéica iwàwacutácué pimànica macáita càide iyúwa pinìri ichùullaná pía.

²⁵ Píacué asìlanái cáinuúyéica, iwàwacutácué cáinináca piicáca píinuwa, càide iyúwaté cáinináaná Cristo iicáca wía, wía yeebáidéeyéica itàacái. Yá Cristo imàacacaté icáucawa yéetáanápínatéwa wáichawalíná. ²⁶ Cristo imànicaté càì yeedácaténá wía yàasunáipínáwa idécanáamité masacàaca imànica wáiwitáise báawéeri íicha itàacái iyúwa wabautizácaalítéwa wáasáidacaténaté weebáidaca itàacái. ²⁷ Cristo imànicaté càì yéewanápiná imàacaca wabàlùacawa ípunita chènuniré icànéeyéipíná mèlumèluíri iyú, cayábéeyéi iicácanáwa, canéeyéi ibáyawaná ibatàa achúméeríina piná, néese mabáyawanéeyéi Cristo irípiná, wía yeebáidéeyéica itàacái. ²⁸ Asìali idènlacaalí ínuwa, yá iwàwacutá cáinináca iicáca úa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Cawinácaalí cáininéerica iicáca ínuwa, imànica iyaca iríwa cayábéeri, Dios iicácaná nái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica. ²⁹ Canáca asìali báawéeri iicáca iináwa, néese icùaca iináwa yàacási iyú, bàlesi iyú nacái. Càita nacái iwàwacutá asìali iicáca ínuwa càide iyúwa iicácaná iináwa, icùacaténá úa cáininéeri iyú, càide iyúwa Cristo icùaná wía cáininéeri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³⁰ Cristo icùaca wía wàyacáiná iyúwa iiná cháì èeri irìcu. Wía nacái, càica wíade iyúwa Cristo iiná ìwalíiséeyéi, wía yeebáidéeyéica itàacái wàyacáiná abédanamata Cristo yáapicha càide iyúwa inanái ùyáaná abédanamata unìri yáapichawa. ³¹ Dios itàacái icàlidacaté walíni, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuíse. Imaca: “Iná asìali yàacawa yáaniri íchawa, yátúa ícha nacáíwa, iyacaténá abédanamata ínu yáapichawa. Néese idécanáami asìali iimáca úapicha, yásí Dios iicáca nái pucháibaca iyúwa abéeri wenàiwica”, càì ímaca. ³² Máiní iwàwacutá wawàwalica yái cayábéeri tàacáisica Dios yáasáidéerica walí asìali ìwali ínu yáapichawa, quéwa nuwàwa nuéwáidacuéca pía comparacón iyú, Cristo ìwali, yàasu wenàiwicanái yáapichawa nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. ³³ Iná nucàlidacuéca pírí àniwani, iwàwacutácué macáita péená cáinináca iicáca ínuwa càide iyúwa cáinináaná iicáca yáawawa. Càita nacái piacué canìríiyéica, iwàwacutácué piicáca pinìriwa cáimiétaquéeri iyú, pimànicué nacái càide iyúwa ichùullaná pía.

6

¹ Píacué sùmanái, peebáidacué càide iyúwa pisèenái ichùullanácué pía píasáidacaténácué cáinináca piicáca Wáiwacali, cayábacáná pimànicaalícué càì. ²⁻³ Iyaca abéeri ichùullacanási máiníricué iwàwacutá piwàwalica, icàlidéericuéca pírí càinácaalí Dios ichùullaná pimànica. Dios ímacaté cáimiétacanéeri iyú imànínápiná cayábéeri nalí cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica íméerica: “Píacué nacái píaniri ímiétacanáwa, píatúa ímiétacaná nacáíwa, casíimáicaténácué piwàwa, pìyacaténácué nacái madécaná èeri cháì èeri irìcu”, càité ímaca yái Diosca.

⁴ Néenicué pía quéenibéeyéica, picácué pichùulla péenibewa lúasi iyú mamáalàacata ipíchanácué píalimáidaca piicáwa nía àta calúacataléta náiwitáise. Néese pidàwinàa nía neebácaténá pitàacái. Péewáidacué nía nacái, píalàacué nía, pimichàidacué nacái náiwitáise neebáidacaténá Wáiwacali itàacái, cáininácaténá nacái naicáca Wáiwacali.

⁵ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca íbaidéeyéica mawèníri iyú, peebáidacué píiwacanánái itàacáíwa ichùuliéyécuéca pía cháì èeri irìcu. Píacué náimiétacaná, nacàaluíniná nacái, báisíri iyú. Píibaidacué nalí cachàiníri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Cristo irípiná. ⁶ Píibaidacué nalí cayábéeri iyú càiripínata, càmlírica abéta naicáidacaalícué pírí cayábacaténácaita naicácué pía meedá, néese píibaidacué iyúwa Cristo yàasu wenàiwica íbaidéeyéica irípiná, pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná macái pichàini iyúwa báisíri iyú. ⁷ Pimànicué píibaidacaléwa casíimáiri iyú càide iyúwa píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irípiná, càmlírica èeri mìnánái irí meedá. ⁸ Càicué píibaida píaliacáinácuéwa

Wáiwacali yàanápíná walí cawèníyèi wamanùbaca nacáitawa ìwalíise yái cayábéerica wamàníríca, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wía íbaidéeyéica mawèníri iyú, càita nacái wèepunícaalíwa máiwacalináwaca.

⁹ Píacué wenàiwica íiwacanánáica, pímanícué cayábéeri píasu wenàiwicanái iríwa càide iyúwa nuchùulláná nía náibaidáanápínacué pirí cayába. Picácué pibáulia picapèedáidáanápíná nía náibaidacaténacué pirí cachàiníri iyú. Piwàwalícué Wáiwacali chènuníiséeri ichùullíacuéca pía, càita nacái ichùullíacué píasu wenàiwica, cáininácáiná Wáiwacali iicáca macái wenàiwica íiwítáaná abédanamata, càmita nacái iicá abéeri wenàiwica iyúwa cayábéeri áibanái ícha.

Las armas espirituales del cristiano

¹⁰ Néese nuénánái, cachàinícué píiwítáise Wáiwacali ìwali, íiwítáise manuírí iyú. ¹¹ Càide iyúwa úwisàiri ìwalícaalí íbàlewa dàaléeri hierro nacáiri ipíchaná yùuwidenái isutàacani, càita nacái picùacué píawawa Dios ichàini iyú macáita. Peedácué piríwa Dios ícha píiwítáise íbàllánápínáwa hierro nacáiri cachàinícaténacué píiwítáise macàaluínínáta Satanás ípunita, càide iyúwa úwisàiri íbàlùacaalíwa tàì ímèeri iyú yùuwidenái ípunitawa. Iwàwacutácué cachàiníca píiwítáise Dios ichàini iyú ipíchaná yái icháawàidéerica wía ípidenéeri Satanás imawèniadacuéca pía, yái cachíwéerica yáalímáidéerica wenàiwica namànínápíná nabáyawanáwa. ¹² Càmicáiná wamàni úwi èeri mìnánái ípunita, néese wamànica wàacawa úwi náipunita níara canéeyéica iiná, canéeyéica yáapi, demonio íiwacanánáica cáuli irícuíyéica, níái báawéeyéica ángel ichùullíeyéica èeri mìnánái catéeyéi íiwítáise. ¹³ Iná peedácué piríwa píiwítáise íbàllánápínáwa hierro nacáiri, Dios imàaquéericuéca pirí cachàinícaténacué píiwítáise càinácaalí báawéeri èeri náalímáidacatáitacué pía. Màulenácaalícué pímaníca píiwítáisewa ùwicái piná, yásí píalímácué pibàlùacawa tàì ímèeri iyú Satanásnái ípunita yéewanápínacué càmita pímaní pibáyawanáwa.

¹⁴ Càide iyúwa úwisàiri íbàlùacaalíwa tàì ímèeri iyú yùuwidenái ípunitawa, càita nacái cachàiníca píiwítáise Wáiwacali ìwali mamáalàacata ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. Càide iyúwa úwisàiri idacùacaalí ìwaliabàawa yàasu cinturónwa ipíchaná íbàle hierro nacáiri icaláacawa ícha, càita nacái picùacué cayába píawawa báisíri tàacáisi iyú. Yái úwisàiri ìwalíca ìwaliabàawa dàaléeri íbàlewa yùucutalícubàawa ipíchaná yùuwidenái isutàacani. Càita nacái iwàwacutácué pìyaca machacàníri iyú mabáyawanéeri iyú nacái picùacaténacué píawawa ipíchanácué Satanás imawèniadaca pía. ¹⁵ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri ìwalícaalí izapatoníwa yéewanápíná imusúacawa caquialéta imànicaténá ùwicái, càita nacái péewáidacuéwa cayába picàlidacaténacué áibanái irí yái tàacáisi cayábéerica ímèerica Cristo imàacaca wenàiwica nàyaca matuíbanáiri iyú Dios yáapícha. ¹⁶ Máiní iwàwacutá úwisàiri ícáapíca yàasu manuírí escudowa, yái wawàsi dàaléerica, cáucuírí nacái úwisàiri itéerica ícáapi irícuwa íchacàidacaténá íchawa ipièrica ipualé chucùlu yeeméericawa ipíacawa ipualé. Càita nacái peebáidacué Cristo itàacái tàì ímèeri iyú picùacaténacué píawawa Satanás ícha, yái báawéerica yáalímáidéerica wía cachàiníri iyú càide iyúwacué ichàwidàaca nacáicaalí wía chucùlu yeeméeri iyúwa, wamànicaténá wabáyawanáwa, waméyáacaténáwa weebáidaca Cristo itàacái. ¹⁷ Néese àniwa càide iyúwa úwisàiri íbàllícaalí íiwítawa dàaléeri càyúwa nacáiri iyú ipíchaná nanúaca íwita, càita nacái iwàwacutácué piwàwalíca Cristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, iná éwitacué Satanás icháawàacáaníta piináwaná ìwali Dios irí, càicáaníta càmitacué iwàwacutá pímaníca pibáyawanáwa. Néese càide iyúwa úwisàiri yeedácaalí espada machete nacáiri ipéliacaténá yùuwidenáíwa, càita nacái iwàwacutácué peedáca piríwa Dios itàacái, yái wacáapisàì Espíritu Santo imàaquéerica walí, péewáidacué nacáíwa Dios itàacái ìwali, píalíacaténácuéwa ìwali piwàwalícuísewa, yéewanápínacué picàlidaca áibanái írini. Càita píalímácué pímaníca ùwicái Satanás ípunita. ¹⁸ Píacué pímaníca ùwicái Satanás ípunita èeri imanùbaca: Picácué píméyáawa písutáca píawawa Dios ícha. Písutácué Dios ícha manuísíwata càiripínáta, càide iyúwa Espíritu Santo iyúudàanácué písutáca Dios ícha. Piicácué píichawa cayába,

pichàiniadacué píiwitáisewa, picácué piúca piwàwawa, néese pisutácué Dios ícha nalípiná, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ¹⁹ Pisutácué nacái Dios ícha nulípiná imàacáanápíná núalíacawa càinácaalí iwàwacutáaná núumaca nucàlidacaténá cayába yái tàacáisi cayábéerica ímèerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, nucàlidacaténáni macàaluínináta áibanái irí, yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha bàaluité quéwa yái imàaquéerica wáalíacawa ìwali siùcade. ²⁰ Dios idéca ibànùaca núa nucàlidacaténá inùmalìcuíse yái tàacáisi cayábéerica. Siùcade nùyaca presoíri iyú nucàlidacáiná áibanái iríni càide iyúwa Dios ibànùaná núa nucàlidáanápínáni. Iná pisutácué Dios ícha nulípiná nucàlidáanápíná itàacái macàaluínináta.

Saludos finales

²¹ Yá nubànùacué pìatalé yái Tíquicoca, wéenàsàiri cáininéerica waicáca iyúudèeri cayába nacái wáibaidacaténá Wáiwacali irípináwa. Yá Tíquico icàlidapínácué pirí nuináwaná ìwali, ìwali nacái yái numànírica. ²² Iná nubànùacué pìataléni icàlidacaténácué pirí waináwaná ìwali. Càipíná ichàiniadacué piwàwawa.

²³ Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué Wáiwacali Jesucristo nacái namàacáanápínácué pìyaca matuíbanáiri iyú, píacué macáita wéenánáica, cáininácaténácué piicáyacacawa nacái, peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ²⁴ Nusutácué Dios ícha nacái pirípiná imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú macáitacué píá cáininéeyéica iicáca Wáiwacali Jesucristo mamáalàacata báisíiri iyú càiripináta.

FILIPENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Timoteo yáapicha, Jesucristo yàasu wenàiwicaca wía, íibaidéeyéica irípiná. Watànàacué pirí cuyàluta píacué Filipos iyacàlená mìnánáica, píacué Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, macáitacué pía yeebáidéeyéica itàacái, píacué nacái ancianonáica, diácononái nacái canánama. ² Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, namàacáanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú.

Oración de Pablo por los creyentes

³ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri macái imanùbaca nusutácaalí íicha pirípinácué. ⁴ Nusutáca Dios íicha pirípinácué, yá macái yàawiríata mamáalàacata nusutácué Dios íicha pirípiná canánama casímáiri iyú. ⁵ Casímáicué nuwàwa pìwali piyúdàacáinácué núa nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali áibanái irí náalíacaténáwa iwàwa iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Piyúdàacatécué núa bàaluité idàbacatáisetacué péemìlaca Jesucristo iináwaná ìwali àta siùca nacáide. ⁶ Bàaluité peebáidacuéca Jesucristo itàacái, yaté Dios idàbacatécué imànica íibaidacalé cayábéeriwa piwàwalìcuise, yaté imàacacué pirí píiwitáise wàlisài pimànicaténácué cayábéeri. Càita nacái nùalíacawa báisíiri iyú Dios imànipinácué yái íibaidacalé cayábéeriwa piwàwalìcuise mamáalàacata àta imáalàidacataléta ichùnìacuéca píiwitáise cayábéeri iyú néenialípiná Jesucristo yàanàapínácaalí àniwa. ⁷ Cayábéeriquéi nuínáidáanácawa càì pìwalicué casímáiri iyú cáininácáinácué nuicáca pía, Dios imànicáinácué pirí cayábéeri nacái càide iyúwa imàníná nuli cayábéeri siùca idècunitàacá nùyaca cháì presoíyéi ibànalìcu, càita nacái macái yàawiríata nubàlùacaalíwa náipunita nacái níai nacuèrinánáica nucàlidacaténá nalí nuináwanáwa nuebáidáaná Jesucristo itàacái, núsáidacaténá nacái báisíiricani yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁸ Dios yáalíacawa máini cáinináca nuicácuéca pía macáita Jesucristo imàacacáiná cáinináca nuicácuéca pía manuísíwata. ⁹ Nusutácué Dios íicha pirípinácué iyúdàanápinácué pía cáininacaténá piicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, imàacáanápinácué nacái cáalíacáica pía manuísíwata píalíacaténácuéwa càinácaalí Dios iwàwáaná pimànica, píalíacaténácué piicáca cayábéeri báawéeri íichaná. ¹⁰ Càita nusutácué Dios íicha pirípinácué píalíacaténácuéwa piicáca cayábéeri báawéeri íichaná, pimànicaténácué nacái cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. Càicaalícué pimànica, yásí píalimácué pìyaca masaquèeri iyú, canácata yáaliméeripíná icháawàacuéca piináwaná ìwali Cristo yàanàapínácaalí àniwa. ¹¹ Pimànicué cayábéeri manuísíwata Jesucristo ichàini iyú yéewacaténá áibanái wenàiwica nàináidacawa cayába Dios ìwali, natàanícáténá nalíwáaca cayábéeri iyú Dios ìwali nacái.

Para mi la vida es Cristo

¹² Píacué nuénánáica, nadéca náucaca núa presoíyéi ibànalìculé báawacáiná naicáca yái nucàlidáanáca Jesucristo iináwaná ìwali. Quéwa nuwàwacué píalíacawa macáita yái nuchàbáanácawa iyúdàaca áibanái wenàiwica nucàlidacaténá yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹³ Iná yéewa macáita wenàiwica, nía nacái úwi iyéeyéica nacuèriná icapèe manuíri irícuwa, càita nacái macáita áibanái wenàiwica iyéeyéica cháì yàcalé, náalíacawa nuináwaná ìwali presoca núa nuebáidacáiná Cristo itàacái. ¹⁴ Nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica cháì yàcalé, batéwa macáita nachàiniadaca náiwitáisewa idécanáami naicáca núa presoíyéi ibànalìcu. Naicáciná nuìdenìlaca nùuwichàanáwa matuìbanáiri iyú, ínà cachàinica náiwitáise manuísíwata cachàiníwanái. Càmita cáalu nacàlidaca Dios itàacái, néese náibàaca nawàwawa Wáiwacali iwéré iyúdàanápiná nía nacái.

¹⁵ Báisíta abénaméeyéi nèewi nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca caináwanáca náicha núa. Nawàwaca namawèniadaca núa meedá. Quéwa áibanái nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cayábéeri náiwitáise yáapichawa. ¹⁶ Nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa, náaliácáináwa Dios idéca imàacaca presoca núa nucàlidacaténá madécaná wenàiwica irí cainácaalí íimáaná yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁷ Quéwa níara báawéeyéica iicáca núa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali caináwanácaténá nuícha nía. Càmita báisí nawàwa nacàlidaca Cristo iináwaná ìwali, néese nawàwa meedá càulenáca cachàiniíwanái namànica nulíni presocáiná núa. ¹⁸ Quéwa éwita nacàlidacáaníta Cristo iináwaná ìwali báawacáiná naicáca núa, càicáaníta càmita achúma nuwàwa ìwali. Néese casímáica nuwàwa, càide iyúwa casímáiná nuwàwa nacàlidacaalí Cristo iináwaná ìwali cáininácáiná naicáca núa.

¹⁹ Yá mesúnamáita casímáica cachàiniíwanái nuwàwa núaliácáináwa macáita yái namàníirica iyúudàanápíná numusúacawa cayába, pisutácáinácué Dios íicha nulípiná, Espíritu Santo nacái iyúudàaca núa, yái Espíritu Jesucristo ibànuèrica yàacawéeridacaténá wía. ²⁰ Núaliácáináwa báisiiri iyú nuwàwalicuísewa Dios càmlínápíná ibáiniada núa ìwalíise yái nuebáidáanáca itàacái nucàcaténá iyúudàaca nutàanica nalí; néese núaliácawa iyúudàanápíná núa nutàanícacaténá macàaluínináta nàacuésesemi macáita. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali iyúudàanápíná núa càide iyúwa iyúudàaná núa càiripináta núsáidacaténá cayábéeri iyú cachàiniíwanái máini cayábéericani, yái Cristoca, cachàiniíri nacái íiwitáise. Càipíná Dios iyúudàaca núsáidaca cáimiétacanéericani yái Cristoca, idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu, càita nacái nuétácaalíwa. ²¹ Nuwàwa núsáidaca cachàiniírica íiwitáise yái Cristoca, núacáiná nudéca numàacaca núawawa Cristo irí numànicaténá abéerita càide iyúwa iwàwáaná idècunitàacá nùyaca cháí èeri irìcu; néese nanúacaalí núa Cristo ìwali nuebáidacáiná itàacái, yá cayába cachàini nulíni íichéi nùyáanáca cháí èeri irìcu níacáiná madécaná yáwanái wenàiwica néemiápíná Cristo iináwaná ìwali nuétáaná ìwalíise, yá nacái nùypináca yáapicha chènuniré. ²² Quéwa núaliácawa núalimá nuíbaidaca mamáalàacata Cristo irípiná nuyamáacaalícáwa cháí èeri irìcu. Iná càmita núaliáwa càirínácaalí nuwàwéeri náicha, yái nucáuca cháí èeri irìcuírca, càmicaalí nucáuca chènuníiséeri. ²³ Máini càulenáca núaliácacaténáwa càirínácaalí náicha nuwàwéeri numànica. Nuínáidacaalíwa abéerita nùwaliwa, yá nuwàwa nuétácawa yéewanápíná nùyaca Cristo yáapicha chènuniré cayábacáiná cachàinica nulíni nùyáanáca néeni íicha èeriquéi. ²⁴ Quéwa, nuwàwalicaalícué pía, yá núaliácawa iwàwacutácué nùyaca piápicha cháí èeri irìcu, nuyúudàacaténácué pía. ²⁵ Núaliácáináwa iwàwacutáanácué nuyúudàaca pía quiríta, íná yéewa nuebáidaca nuwàwalicuísewa nùyáanápínácué mamáalàacata piápicha cháí èeri irìcu nuchàiniadacaténácué píiwitáise peebáidacaténácué Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiniíwanái mamáalàacata, casímáiri iyú nacái. ²⁶ Iná nùypinácaalícué piápicha àniwa, yásí cáimiétaquéeri iyúpiná piicáca Cristo Jesús nùwalíisená, icùacáiná núa cayába.

²⁷ Péemiàcué abéeri wawàsi: Máinícué iwàwacutáca pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Cristo iyáanaté, yéewanápíná áibanái iwàwaca yéemiàca Cristo iináwaná ìwali. Càita nùacaalí nupáchiaacuéca pía, càmicaalícué nacái nùawa pìatalé, yá nuwàwacué nuémiàca piináwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, abédanamacacué nacái píiwitáise piápichawáaca Espíritu Santo ichàini iyú. Càita iwàwacutácué pimànica ùwicái Dios irípiná: Píibaidacué Dios irípiná cachàiniíri iyú piápichawáaca picàlidacaténácué macàaluínináta yái tàacáisica, yéewanápíná áibanái yeebáidaca Jesucristo itàacái, yéewacaténá iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁸ Picácué máiwitáise pía picalùniwa piùwidenái ìwalísewa, ibatàa abé yàawiriápíná. Piùwidenái iicácaalícué plideníaca piùwichàanáwa Cristo irípiná matuíbanáiri iyú, yásí náaliácawa amaléeri iyú nàuwichàanápínácawa càiripináta nabáyawaná ìwalísewa. Càipíná nacái Dios imàacacué píaliácawa Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²⁹ Dios idéca imànicuécá pirí yái

cayábéerica Cristo ìwalíisená: Dios imàacacué peebáidaca Cristo itàacái, càita nacái Dios imàacacué piùwichàacawa Cristo irípiná cháí èeri irícu, peebáidacáinacué itàacái. ³⁰ Píacué, núa nacái abédanamata wamànica wàacawa ùwicái Dios irípiná. Càita wamànica ùwicái: Wàuwichàacawa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái. Bàaluité piicácuéca namànica nulí báawéeri nùyacaalítécué píapicha. Pidécuéca péemìaca nuináwaná ìwali àniwa namànica nulí báawéeri mamáalàacata cháí. Càita numànica nùacawa ùwicái Dios irípiná.

2

La humillación y la grandeza de Cristo

¹ Píacué nuénánáica, núalíacawa Cristo idéca imichàidacuéca píiwitáise, pidécuéca pichàiniadaca piwàwawa nacái cáininácáinacué Cristo iicáca pía. Núalíacawa nacái Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía. Càita nacái núalíacawa piicáanacué áibanái ipualé, cáinináca piicácuéca nía nacái. ² Iná yéewa píalimácué casímáica pimànica nuwàwa pimànicaalícué cà: Abédanamacué píiwitáise píapichawáaca, píacué macáita. Cáininácué piicáyacawa. Abédanamacué piwàwa píináidacawa, píibaidacué cachàiníiri iyú Dios irípiná macáita pi-manùbaca iyúwa. ³ Picácué pimàni piríwata cayábéeri yéewanápiná meedá caináwanácuéca pía áibanái íicha; càita nacái picácué cáimacái piicáca píawawa. Néese iwàwacutácué piicáca píawawa iyúwa cà míiri cachàini áibanái íicha. Picácué picutá cachàinicaténá pimànica píawawa áibanái íicha, néese piicá áibanái iyúwa cayábéeyéi íiwitáise píicha. ⁴ Picácué pimàni abéerita piríwata cayábéeri, néese picutácué piyúudàacaténá áibanái, pimànicaténácué nalí cayábéeri.

⁵ Píináidacuéwa càide iyúwaté Cristo Jesús íináidáanáwa.

⁶ Càité Cristo Jesús imànica: Ewitaté Dioscáanítani, yái Cristo Jesúsca, càicáaníta càmitaté cachàini imànica yáawawa áibanái íicha macáicaténaté yàaca icàaluíniná càiride iyúwa abéeri Dios inacáiri.

⁷ Néese iwàwacáinaté imànica càide iyúwaté Dios iwàwáaná, ínáté Cristo Jesús imàacaca íichawa ichàini manuúriwa, yá nacái icamalánáwa icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré Dios yáapicha. Yáté Cristo Jesús imànica yáawawa iyúwa Dios yàasu wenàiwica íibaidacaténá Dios irí, yá imusúacaté iicá èeri iyúwa wenàiwica.

⁸ Yèepunícatéwa iiná èeri irícuíri yáapichawa, yá iyacaté càide iyúwa cà míiri cachàini náicha canánama. Dios ichùullacaté Cristo Jesús yéetáanápinátéwa, yá Cristo Jesús imànicaté càide iyúwaté Dios ichùullianáni. Càmitaté yéetáwa càide iyúwa macái èeri mìnánái yéetáanáwa, néese yùuwichàacaté yéetácáisi máiníiri báawaca, báiri nacái wenàiwica iicáca nanúacáinaténi cruz ìwali càide iyúwa nanúaná wenàiwica imànírira íbáyawanáwa manuúsiwata.

⁹ Ináté idécanáamité Jesús imichàacawa yéetácáisi íicha, yá Dios imàacacaté Jesús iyaca cáimiétacanéeri iyú áibanái íicha canánama, yéewacaténá macáita yàaca Jesús iyéininá iyúwa Dios.

¹⁰ Càité Dios imànica Jesús irí yéewanápiná macáita nàaca Jesús icàaluíniná, macáita níara iyéeyéica chènuniré, nía nacái èeri irícuíyéica, nía nacái yéetéeyéimicawa. Càipiná nàaca Jesús iyéininá Dioscáiná idéca imàacaca cachàinicanani náicha canánama.

¹¹ Yá macáita nacàlidapiná Jesucristo ìwali Wáiwacalicanani, cachàinírira náicha canánama icuèrica macáita. Càipiná nàaca Wáaniri Dios irí cayábéeri Jesucristo ìwali.

Los cristianos son como luces en el mundo

¹² Iná píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca, càide iyúwacué peebáidáanaté nutàacái nùyacaalícué píapicha bàaluité, càita nacái nuwàwacué peebáidaca nutàacái tàì íiméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata idécunitàacá nùyaca déeculé píchacué. Jesucristo idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, íná píalimáidacué macái pichàini iyúwa pimàninápinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná placaténácué iyéininá cáimiétaquéeri iyú, ipíchanácué pimànica píbáyawanáwa. ¹³ Píalimápinácué càì pimànica Dioscáiná idéca

imàacacué pirí píiwitáise cayábéeri yéewacaténácué piwàwaca pimànica cayábéeri, Dios nacái iyúudàacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa iwàwàaná.

¹⁴ Picácué pitàaní lúasi iyú, picácué nacái pitàaní piríwàaca chàinisíiri iyú, ìwaliise yái iwàwacutéericuécá pimànica, néese píibaidacué Dios irípiná píapichawàaca. ¹⁵ Pimànicuécá càì, yéewanápinácué canácata áibanái yáaliméeri icháawàaca píbáyawaná, càmitacué nacái pucháiba píiwitáise. Dios yéenibecáinácué pía, íná piyacué mabáyawanéeri iyú nèewi níái èeri mìnánái báawéeyéica íiwitáise, iméerèeyéicawa. Càicuécá píade cháì èeri írìcu iyúwa dùlupùta ipucuèyéicawa catéeri írìcu, píalíacáinácué Dios ìwali. ¹⁶ Picàlidacué nalí yái báisíiri tàacáisica yéewanápiná nadènàaca nacáucawa càmlíri imáalàawa. Iná pimànicaalícué càide iyúwa nuéwáidáanácué pía, yá casímáipináca nuwàwa píwalísecuécá Cristo yàanàacaalípiná núalíacáináwa cawèníricani yái nuéwáidáanácuéca pía. Cawènírica nacái yái nuíibaidacaléca Dios irípiná. ¹⁷ Péemíacuécá comparación: Judíonái imàacacaalí pírái ofrenda iyú Dios irípiná nàacaténá írì cayábéeri, yá nàucùaca quíiréeri uva ituní cáli íinatabàa iyúwa sacrificio yéewacaténá cawèníri cachàiníwanái namànica nàasu ofrendawa Dios irípiná. Càita nacái peebáidacuécá Jesucristo itàacái, piùwichàacuécawa irípiná nacái. Yácatacué píasu ofrenda Dios irípiná. Uwé, cawàwanáta Dios iwàwaca nuétácawa Cristo ìwali càide iyúwa sacrificio íiranámi imusúacaalíwa íicha cáli íinatabàa. Càita núalimácué cawènica cachàiníwanái numànica píasu ofrendawa Dios irípiná, yái peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái, piùwichàanácuéwa irípiná nacái. Quéwa éwita nanúacaalí núa, càicáaníta casímáica núa, nuyanídacawa píapichacué nacái. ¹⁸ Casímáicuécá piwàwa, piyanídacuécwa nacái núapicha.

Timoteo y Epafrodito

¹⁹ Wáiwacali Jesús iwàwacaalí càì, yá nuwàwaca nubànùacuécá pìatalé Timoteo mesúnamáita ipáchiacaténácué pía, nuwàwacáinácué icàlidaca nulí piínáwaná ìwali casímáicaténá nuwàwa. ²⁰ Yá nubànùacuécá pìatalé Timoteo canácáiná núapicha áiba wenàiwica íináidéeriwa abédanamata núapicha, iyúudàacaténácué pía càide iyúwa nuwàwàaná. ²¹ Macáita níara áibanáica náináidacáitawa nàasu wawàsi ìwaliwa. Càmita máiní nawàwa namànica càide iyúwa Jesucristo iwàwàaná. ²² Quéwa píalíacuécawa Timoteo iínáwaná ìwali ìyaca machacàníiri iyú, íibaida nacái Dios irípiná núapicha, wacàlidacaténá Dios itàacái, yá Timoteo iyúudàaca núa càide iyúwa asíali iyúudàacaalí yáaniriwa. ²³ Iná nuwàwaca nubànùacani iicácaténácué pía, idécanacáita núalíacawa càinácaalí namànínapiná nulí cháì presonái ibànaná írìcu. ²⁴ Quéwa manuíca nuínáidaca nuwàwawa Wáiwacali ìwali nùanápiná nuicácuécá pía caquialéta, Wáiwacali iwàwacaalí numànica càì.

²⁵ Càita nacái nuínáidacawa iwàwacutáaná nubànùacuécá pìatalé wéenasàiri Epafrodito, yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, íibaidéerica núapicha Dios irípiná, wamànicaténá ùwicái Satanás íipunita Jesucristo irípiná. Bàaluté píbànùacatécúé nùatalé yái Epafroditoca iyúudàanápináté núa. ²⁶ Máiní Epafrodito iwàwaca iicácuécá pía macáita. Achúmaca iwàwa manuísíwata píwalícué péemíacáináté iínáwaná ìwali iculúanátéwa. ²⁷ Báisíta iculúacatéwa, batéwa nacái yéetácawa, quéwa Dios iicácaté ipualé. Dios iicácaté nacái nupualé, íná càmitaté imàaca Epafrodito yéetácawa máinícaícha achúmaca nuwàwa cachàiníwanái náicha macáita yái wawàsica imàaquéerica achúmaca nuwàwa. ²⁸ Iná máiní cachàiníwanái nuwàwaca nubànùacuécá pìataléni caquialéta casímáicaténácué piwàwa piicáca àniwani. Piicácaalípinácué Epafrodito ìyaca cayába siùca, yásí matuíbanáica nuwàwa. ²⁹ Pitáidacuécá Epafrodito casímáiri iyú càiride iyúwa péenasàiri yeebáidacáiná Wáiwacali itàacái; píacué nacái náimiétacaná càiripináta, cawinácaalí cayábéeyéica íiwitáise càide iyúwa Epafrodito iyáaná. ³⁰ Batéwaté yéetácawa íibaidacáináté cachàiníiri iyú Cristo irípiná. Yùuwichàacatéwa cáalunáiri iyú iyúudàacaténáté núa, imànicaténáté nulí cayábéeri píchawalínácué, yái cayábéerica càmlíricuécá píalimá pimànica nulí déeculécáinácué pía nuícha.

3

Lo verdaderamente valioso

¹ Siùcade nuénánái casíimáicué piwàwa Wáiwacali ìwali, yàasu wenàiwicacáinácué pía. Yá casíimáica nuwàwa nutànàacuéca pirí àniwani càide iyúwa nudéenácué nutànàacáwa piríni iwàwacutácáinácué píaliacawa péemìlaca cayábani. ² Iná péemìlacué cayábani: Piicácué píchawa cayába níara báawéeyéica íiwitáise, yèepuníiyéicawa càide iyúwa íibaidacanacáiyéi Dios irí, quéwa namànicáita nabáyawanáwa meedá. Nachùullaca càmíiyéi judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nadalúanápiná naináwa circuncisión iyú càide iyúwa judío íiwitáise ìyáaná. ³ Picácué péemla nali, wíacáiná Dios yàasunáisiwaca wía, wía yèeyéica Dios icàaluíniná báisíiri iyú càide iyúwa Espíritu Santo imichàidáaná wáiwitáise. Yá casíimáica wàyaca abédanamata Cristo Jesús yáapicha. Càmita nacái cáimacái waicáca wíawawa ìwalíise yái wáaliméerica wamànica wachàini iyúwa. ⁴ Idécaalí Dios yàasu wenàiwicaca wía ìwalíise yái wamàníricatá, yáté Dios yàasu wenàiwicaca núa ráunamáita áibanái íicha canánamatá, máinícáiná judíosiwaca núa. ⁵ Namànicaté nulí circuncisión nudèniacaalíté ocho èeri, càide iyúwaté Dios ichùullaná judiónái imànica nawàwalicaténaté Dios yàasu wenàiwicaca núa. Israelitaca núa, Israel itaquérinámicáiná núa, Benjamín itaquénáinámi yéénaca núa, yái Israel ìrimicaté íipidenéericaté Benjamín. Núacata hebreosiwa, hebreosiwacáiná macáita nùawirinámica, càmíiyéité icásàawa càmíiyéi israelita yáapicha. Nutàaníca nacái hebreo itàacái iyú, càmítaté nacái núuca nuíchawa israelita íiwitáise nùyacaténaté iyúwa càmíiri israelita. Yá nuéwáidacatéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté, yá fariseocaté núa yeebáidéericaté manuísíwata càide iyúwa fariseonái yéewáidáaná, níai yeebáidéeyéica cachàiníiri iyúni náicha canánama. ⁶ Máinícáinaté nuebáidacaté cachàiníiri iyú fariseonái yàasu tàacáisi, ínáté nùuwichàidaca nùacawa níara yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. Nùyacaté machacàníiri iyú càide iyúwa profeta Moisés ichùullánaté wàawirináimi, ínáté canácata yáaliméeri icháawàaca núa Moisés yàasu tàacáisi ìwalíise. ⁷ Bàaluité cawèníricaté nulí nuicáca macáita yái wawàsica quéwa siùcáisede caná iwèni nulí nuicácani, nùaliacáináwa càmita yéewa iwasàaca núa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese nuwàwaca Cristo icùaca núa. ⁸ Càita nacái nuicáca macái wawàsi càiride iyúwa canéeri iwèni íicha yái Nuíwacali Cristo Jesúsca, máinícáiná cawènica nuicácani, nuwàwa nacái nùalíaca ìwali manuísíwata. Nuebáidacáinaté Cristo, yáté yúucacawa nuícha macáita yái wawàsi judío íiwitáise ìwalírica. Siùcáisede nuicáca yái wawàsica iyúwa náuquéerimi wawàsi báawéeri nuwàwacáiná nudèniaca Cristo Jesús Nuíwacalipináwa, nuwàwacáiná nacái nùalíaca nùacawa ìwali manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata àta nùanàacataléta yàatalé chènuniré. ⁹ Nuwàwa nacái nùyaca abédanamata Cristo yáapicha càiripináta. Nùaliacawa càmíiripiná mabáyawaná Dios iicáca núa ìwalíise yái numàníníaca càide iyúwa itàacái íimáaná, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalícuise; néese manuica nuínáidaca nuwàwawa Dios ìwali mabáyawanáanápíná iicáca núa ìwalíise yái nuebáidáanáca Cristo. ¹⁰ Máiní nuwàwaca nùalíaca Cristo ìwali, nudèniacaténá ichàini nuwàwalicu, yái chàinisi Cristo idènièrica imichàacáinatéwa yéetácáisi íicha, nùuwichàacaténáwa írípiná nacái nuebáidacáináni, àta nuíwítáise ìyacataléta càide iyúwaté Cristo íiwitáise ìyáanáté yéetácaalítéwa. ¹¹ Càita nuwàwaca nùyaca càide iyúwa Cristo ìyáanáté numichàacaténáwa yéetácáisi íicha càide iyúwaté Cristo icáucàanátéwa.

La lucha por llegar a la meta

¹² Càmitàacá macáita nuíwítáise ìya càide iyúwa Cristo Jesús íiwitáise ìyáaná. Càmitàacá nacái mabáyawaná núa càide iyúwa Cristo ìyáaná. Quéwa nùalimáida nùacawa mamáalàacata nùyacaténá càide iyúwa Cristo ìyáaná, yácáiná Cristo Jesús idéca yeedáca núa yàasu wenàiwicapináwa. ¹³ Píacué nuénánáica, núumacué pirí àniwa, càmítàacá nùalimá nùyaca càide iyúwa Cristo ìyáaná. Néese càì numànica: Numàacaca nuwàwawa íicha macáita yái numàníricaté bàaluité. Yá càmita quirínama nuínáidacawa ìwali, néese nuchàiniadaca

nuíwítáisewa numànicaténá yái iyéerica nupíchale núalimáidáanápíná macái nuchàini iyúwa nùyacaténá càide iyúwa Cristo iyáaná. ¹⁴ Nuchàiniadaca nuíwítáisewa, yá núalimáidaca nùacawa mamáalàacata macái nuchàini iyúwa nùyacaténá iyúwa Cristo iyáaná càide iyúwa wenàiwica ipìanírìcawa carrera ìwali ipìacaalíwa cachàinírì iyú àta yàanàacataléta carrera yàasu imáalàacataléwa néré yeedácaténá iríwa cawènírì premio. Càita nacái nùapínacaalíwa chènuniré, yá Dios imàacapíná nulí yái cawènírica Dios imáidéerica wía weedáanápíná walíwa Cristo Jesús ìwalíse, weebáidacáiná itàacái.

¹⁵ Báisícaalícué cachàinica píiwítáise Jesucristo ìwali peebáidacaténácué itàacái tàì íiméeri iyú, néese iwàwacutácué píináidacawa càide iyúwa núumáanácué pirí. Iyacaalí abéeri wawàsi píináidéericuécawa ìwali méetàuculé nuícha, yásí Dios imàacacué píalíacawa nacái càide iyúwa iwàwacutáanácué píalíacawa. ¹⁶ Quéwa iwàwacutá wàyaca machacànírì iyú báisírì tàacáisi ìwali càide iyúwa Dios imàacáaná wáalíacawa.

¹⁷ Píacué nuénánáica, pímanícué càide iyúwa nùyáaná. Piicáidacué nalí níara wenàiwicaca iyéeyéica càide iyúwaté wáyáanácué pèewibàa, wía apóstolca, píalícaténácuéwa càinácaalí iwàwacutáaná pìyaca. ¹⁸ Nudéca nucàlidacuéca píriní madécaná yàawiría, quéwa siùca nucàlidacué pirí àniwani nutuíyáa yáapichawa: Madécaná wenàiwica nacàlidaca naináwanáwa neebáidáanása Cristo itàacái báisírì iyú, quéwa nàuwideca namànica Cristo, canácáiná iwèni naicáca Cristo yéetáanácawa cruz ìwali wáichawalíná. ¹⁹ Quéwa èeri imáalàacaalípináwa, yásí nàuwichàacawa càiripínáta, níara báawéeyéica íiwítáise. Camúnica nía, nayáaca nayáacaléwa máiní cadénama, namànicaténá càide iyúwa natúra iwàwáaná meedá. Yá cáimacáica naicáca níawawa nabáyawaná ìwaliwa, yái báawéerica namànírica, yái wawàsi iwàwacutéericuéca báica wamànica. Náináidacawa mamáalàacata èeri irícuírì wawàsi ìwali. ²⁰ Wía quéwa wadèniaca wàasu cáliwa chènuniré. Wacùaca nacái Wáiwacali Jesucristo yàanàaca chènuníse, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ²¹ Néese Wáiwacali Jesucristo iwàlisàidapíná wainá machawàaquéerica cayábéeri iyú iyacaténá càide iyúwa iiná chènuníseeri iyáaná, icànéerica mèlumèluírì iyú. Càipíná imànica ichàini iyúwa, idèniacáiná ichàiniwa icùacaténá macáita.

4

Alégrese siempre en el Señor

¹ Iná peebáidacué Wáiwacali tàì íiméeri iyú, píacué nuénánáica cáininéeyéica nuicáca. Máiní nuwàwaca nuicácuéca pía àniwa. Píacué cáininéeyéica nuicáca, píatacué isímáidéeyéica nuwàwa. Càicuéca píade iyúwa yái cawènírica Dios yèeripínáca nulí píasáidacáinácué cawènica Dios iicáca yái nuíbaidacaléca irípiná.

² Nusutáca wawàsi uícha úara Evodiaca, uícha nacái úara Síntiqueca abédanamáanápíná náiwítáise náapichawáaca càide iyúwa abémisana neebáidacáiná Wáiwacali itàacái.

³ Pía nacái íibaidéerica Dios irípiná núapicha cayábéeri iyú, nusutáca píicha wawàsi píwènúadáanápíná náiwítáise nalíwáaca, níara pucháiba inanáica abédanamacaténá náiwítáise, nayúudàacáinaté wamànica úwi Dios irípiná wacàlidacaténáté yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wáibaidacaalíte Dios irípiná Clemente yáapicha, áibanái yáapicha nacái idènièyéica íipidenáwa cuyàluta irícu chènuniré, yái cuyàluta idènièrica náipidená canánama wenàiwica Dios yéeyéica icáuca camírì imáalàawa.

⁴ Casíimáicué píwàwa càiripínáta Wáiwacali ìwali. Yá núumacué pirí àniwani: ¡Casíimáicué píwàwa! ⁵ Pímanícué áibanái irí éeréeri iyú yéewacaténácué macái wenàiwica náalíacawa cayábéericuéca píiwítáise. Mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacaténá àniwa.

⁶ Picácué achúma píináidáanícawa píwàwawa áiba wawàsi ìwali càinácaalícué pichàbáanáwa, néese picàlidacué Dios irí macáita, macái imanùbaca pisutácaalícué píawawa Dios íicha. Pisutácué nacái íicha wawàsi. Píacué nacái irí cayábéeri. ⁷ Yásí Dios imàacacué matuíbanáica píiwítáise manuísíwata, manuísíwéeri cachàiníwanái mamáalàacata íicha yái

èeri mìnánái yáaliméerica yáaliácawa ìwali. Yá nacái Dios icùapinácué piwàwa, píiwitáise nacái, pìyacáinácué abédanamata Cristo Jesús yáapicha.

Piensen en todo lo que es bueno

⁸ Néese, ìyaca abéeri wawàsi quiríta nucàlidéeripinácué pirí nuénánái: Píináidacuéwa macái báisiiri tàacáisi ìwali. Píináidacué nacáiwa macái cáimiétacanéri wawàsi ìwali, píináidacuéwa ìwali nacái macáita yái iwàwacutéerica wamànica wàyacaténá machacàníiri iyú. Píináidacué nacáiwa macái wawàsi ìwali càmíirica yáalimáida wenàiwica imàninápiná ibáyawanáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iicacánáwa, càita nacái macái wawàsi cayábéeri iináwaná. Píináidacué nacáiwa ìwali macái cayábéeri íiwitáaná, ìwali nacái macáita wacàlidéerica iináwaná cayábéericani.

⁹ Pimànicué càide iyúwaté nuéwáidáanácué pía, càide iyúwa nacái nùlànácué pía. Pimànicué nacái càide iyúwaté nucàlidáanácué pirí, càide iyúwaté nacái piicáanácué numànica. Pimànicué càì, yásí Dios yàacawéeridacuéca píawa, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise.

Ofrendas de los filipenses para Pablo

¹⁰ Casímáica nuwàwa manuísíwata Wáiwacali ìwali piwàwalicáinácué núa àniwa. Nùaliácawa càmítacué piimáichaté núa, néese càmítaté píalimácué piyúdàaca núa.

¹¹ Nudèniaca siùcade yái numáapuèrica, ínà càmita nutànàa pirí cuyàluta pibànùanápinácué nulí ofrenda àniwa, nùacáiná nudéca nuéwáidacawa casímáinápiná nùyaca iyú càinácaalí nudènièrica. ¹² Aibaalí nùyaca catúulécanéri iyú. Aibaalí nacái nùyaca càasuíri iyú. Nudéca nuéwáidacawa matuíbanáicaténá nùyaca cháì èeri irìcu càinácaalí nùyáaná, éwita máapicaalí núa, càita nacái nudèniacaalí cayába nuyáacaléwa, càita nacái nudèniacaalí madécaná nùasuwa, càita nacái canácaalí nulí yái numáapuèrica. ¹³ Càinácaalí iyú iwàwacutá nùyaca, nùalimá nuideniaca macáita yácáiná Cristo ichàiniadaca núa. ¹⁴ Quéwa, pidécuéca pimànica nulí cayábéeri manuísíwata pibànùacaalíté nulí plata, áiba wawàsi nacái numáapuèricaté.

¹⁵ Bàaluité nucàlidacatécué pirí yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néeseté nuèpùacawa piasu cáli íichacué, yáara Macedonia yàasu cálica, nùacaténaté nucàlidaca yái tàacáisica áibanái irí. Píalíacuéwa nuèpùacaalítéwa píichacué, píacué Filipos iyacàlená mìnánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yaté abétacué pía ibànùericaté nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda piyúdàacaténácué núa, piwàwacáinácué piaca Dios irí cayábéeri ìwali yái nucàlidáanácuéca pirí itàacái. ¹⁶ Càita nacái ipíchawáiseté nùacawa Macedonia yàasu cáli íicha, idècunitàacá nùyaca Tesalónica iyacàlená néré, yaté pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái iyúwa ofrenda máisibáwanái yàawiría nudèniacaténaté yái numáapuèrica. ¹⁷ Càmita nuínáidawa nùasu ìwaliwa meedá nuedácaténá nulíwa nùasupináwa, néese nuwàwaca Dios imànicuéca pirí cayábéeri manuísíwata piyúdàacáinácué núa. ¹⁸ Nudéca nuedáca macáita yái pibànùericatécué nulí, yá nudèniaca cayábáwanái íicha yái numáapuèrica. Pibànùacatécué nulí plata, áiba yàasusi nacái Epafrodito yáapicha, ínà yéewa nudèniaca cayábáwanái íicha yái numáapuèrica. Yái piasu ofrenda pibànùericuèca nulí, càicanide iyúwa pumèníiri isàni neeméerica nàacaténá Dios irí cayábéeri, yá casímáica Dios iicácuéca yái pimàníirica piyúdàacaténácué núa. ¹⁹ Iná Nucueríná Dios imàacapinácué pirí manuísíwata macáita pimáapuèricuèca cháì èeri irìcu, píacué iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, Dios idèniacáiná máiní manuísíwata cawèníiri chènuniré. ²⁰ ¡Wàacué Wáaniri Dios iríwa cayábéeri càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos finales

²¹ Nuwàwali macáita níara Dios yàasu wenàiwicaca iyéeyéica néeni yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Níái wéénánái iyéeyéica cháì núapicha yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

nawàwalicué pía nacái. ²² Macáita níai Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica cháí yàcalé, nía nacái íibaidéeyéica emperador romanosàiri icapèerìcu nawàwalicué pía nacái.

²³ Yá nusutácué Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú macáita.

COLOSENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, abéeri Jesucristo yàasu apóstol, Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá Jesucristo iináwaná ìwali wenàiwicanáí irí càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nubànùacué pirí cuyàluta. Yái wéenàsàiri Timoteo yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìyaca núapicha, iwàwalicuéca pía nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta piacué wéenánáica, Dios yàasu wenàiwicaca ìyéeyéica Colosas ìyacàlená irìcu yeebáidéeyéica Cristo itàacái tàì ìiméeri iyú. Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, imàacáanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú nacái.

La oración de Pablo por los creyentes

³ Macái imanùbaca wasutácaalí Wáaniri Dios ícha pirípinácué, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica, yá wàaca irí cayábéeri pìwalicué. ⁴ Wadéca wéemlàcuéca pi-ináwaná ìwali peebáidacuéca Cristo Jesús itàacái, cáininácué nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái. ⁵ Píalimácuéca cáinináca piicáca nía píalíacáinácuéwa pìyáanápiná chènuniré Dios yáapicha casíimáiri iyú. Pidécuéca pidàbaca picùaca pìyáanápinácué néré péemlàcáináté yái báisíiri tàacáisi cayábéerica icàlidéerica Jesucristo iwàwaca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Yáté peebáidacuécani. ⁶ Yái báisíiri tàacáisica áibanái icàlidéericatécué pirí, idéca manùbéeyéi yéemlacani, yá neebáidacani macái cáli ínata. Yá macái wenàiwica íiwitáaná nèewi nàyaca abénaméeyéi yeebáidéeyéica yái tàacáisi càide iyúwacué peebáidáaná, bàaluitécáiná péemlàcuéca cáinináca Dios iicácuéca pía báisíiri iyú. ⁷ Wéenàsàiri cáininéerica waicáca ípidenéerica Epafras, yéewáidacatécué pía báisíiri tàacáisi iyú. Yái Epafras íbaidaca Dios irípiná wáapicha. Yá siùcade Epafras íbaidaca mamáalàacata Cristo irípiná cachàiníri iyú. ⁸ Epafras idéca icàlidacuéca walí piináwaná ìwali. Icàlidaca walí Espíritu Santo idéca ichàiniadacuéca pía cáininácaténácué piicáca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

⁹ Ináté wéemlàcanacáitacué piináwaná ìwali, yá càmita wayamáida wasutáca Dios ícha pirípinácué imàacáanápinácué píalíacawa càinácaalícué iwàwáaná pimànica, imàacáanápiná nacái cáalíacáicuéca pía, cáiwitáisecaténá nacái píalíacaténácuéwa cayábéeri ìwali báawéeri íchaná. ¹⁰ Dios imànicaalícué pirí càì, yásí píalimácué pìyaca càide iyúwa iwàwacutáaná Wáiwacali yàasu wenàiwica imànica, pimànicaténácué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa Wáiwacali iwàwáaná wamànica, pimànicaténácué píibaidacaléwa macái cayábéeri íiwitáaná Dios irípiná idècunitàacá píalíacuéca Dios ìwali cayábéeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. ¹¹ Wasutácué Dios ícha nacái pirípinácué ichàiniadàanápinácué pía íiwitáise chènuníseeri iyúwa, yái icànéerica mèlumèluíri iyú. Càitacué píalimá píideníaca macái wawàsi matuìbanáita, tàì ìiméeri iyú nacái. ¹² Càita nacái píalimácué placa Wáaniri Dios irí cayábéeri casíimáiri iyú, yái màulenéericuéca imànica pía cayábéeri iyú, piacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, peedácaténácué piríwa yái cawènírica Dios yèeripináca yàasu wenàiwicanáí iríwa Dios ìyacàle cacamaléeri irìcu. ¹³ Dios idéca iwasàaca wía Satanás íiwitáise catéeri ícha, íná càmita quirínama Satanás idacùà wáiwitáise; Dios idéca imàacaca líriwa icùanápiná wía, yái lírica cáininéerica Dios iicáca. ¹⁴ Yái Dios lírica yéetácatéwa wáichawalíná, ipíchaná Dios yùuwichàidaca wía wabáyawaná ìwalísewa. Càita Dios líri idéca iwasàaca wía líraná iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, wía yeebáidéeyéica Dios líri itàacái.

La paz con Dios por medio de la muerte de Cristo

¹⁵ Càmita wáalimá waicáca Dios watuì iyúwa, quéwa yái Cristo, yácata Dios yéenáiwana wáaliméerica waicáca. Yácata Dios lírica, ìyéericaté ipíchawáiseté idàbacawa macáita

yái iyéerica. ¹⁶ Dios imàacacaté Iiri idàbaca macáita yái iyéerica, macáita iyéerica capìraléeri cáli íinata, cháí èeri irìcu nacái. Idàbacaté macáita yái waiquéerica, yá nacái cà míricáwa wáalimá waicáca. Dios Iiri idàbacaté macáita ángelnái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi. Dios Iiri idàbacaté irípináwa macáita yái iyéerica. ¹⁷ Cristo iyacaté macái wawàsi ipíchawáise, yá siùca Cristo icùaca macáita namànicaténá càide iyúwa iwàwacutáaná namànica. ¹⁸ Cristo nacái icùaca wía, ichùullaca wía nacái, wía yeebáidéeyéica itàacái. Càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullaná iináwa, càita nacái wáiwitaca yái Cristoca, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná cháí èeri irìcu. Cristoca yái yéerica macái wawàsi icáuca, imàacacaté nacái weebáidaca itàacái. Yácata yái idàbàanéericaté imichàacawa yéetácáisi íicha. Iná Cristo icùaca macái wawàsi, cachàinicáiná íiwitáise, manuúri íiwitáise nacái náicha macáita yái wawàsica Cristo imàníricaté. ¹⁹ Dios íináidacatéwa iwàwáaná íiwitáise manuúri iyaca Cristo iwàwalìcu máiní manuísíwata. ²⁰ Dios iwàwacaté nacái Cristo yéetácawa wáichawalíná cruz ìwali, ipíchaná wàuwichàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalísewa. Yaté Cristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali. Càité Dios iwàwaca imànica yéewacaténá cayábaca íicáca macái wawàsi, níái macáita iyéeyéica cháí èeri irìcu, nía nacái iyéeyéica chènuníiséeri cáli íinata.

²¹ Quéechatécáwa càmítacué Dios yàasu wenàiwica pía, iyúwa canéeyéi yàasu cáli. Bàaluité Dios yùuwidecuéca pía manuísíwata, pimànicáinátécué pibáyawanáwa. ²² Quéwacué Dios idéca cayábaca íicácuéca píiwitáise imàacacáináté iwàwawa pibáyawaná íicha, Cristo yùuwichàacáináté yéetácáisi iiná yáapichawa, yái iiná èeri irìcuírica. Dios idéca cà imànicuéca pirí itécaténácué pía ibàlùadàanápínácué pía íipunitawa, masaquéeyéipíná íiwitáise, mabáyawanéeri iyú nacái. ²³ Quéwa piwàwacaalícué pìyaca Dios yáapicha, iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata. Picácué piméyáa picùaca Jesucristo iwasàanápíná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese peebáidacué mamáalàacata càide iyúwa nacàlidàanátécué pirí cayábéeri tàacáisi. Yácata tàacáisi madécaná wenàiwica íiwitáaná yéemièrica macái cáli íinata. Núa nacái Pablo, nudéca nucàlidaca wenàiwicanái iríni.

Pablo encargado de servir a la iglesia

²⁴ Siùca casíimáica nuwàwa nùuwichàacawa cháí presoíyéi ibànalìcu ìwalíse yái nucàlidàanácuéca pirí Jesucristo iináwaná, madécaná áibanái wenàiwica irí nacái, nuwàwacáiná núasáidaca áibanái irí càinácaalíté Cristo yùuwichàanáwa náichawalíná imàacacaténá yàasu wenàiwicaca nía, cawinácaalí yeebáidéeyéica itàacái, iyéeyéipíná càiwade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irìcu. ²⁵ Dios idéca ichùullaca nuíbaidàanápínácué pirí, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuyúudàacaténácué pía. Dios ichùullacaté núa nucàlidàanápíná itàacái wenàiwicanái irí, quéwa iwàwacutáca nucàlidaca itàacái macáita, àta yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái íicha. ²⁶ Bàaluitésíwa, èeri ipíchawáiseté, néenialíté Dios ibàacaté yái tàacáisi macái ángelnái íicha. Néeseté idécanáami idàbaca wenàiwicanái, yaté ibàaca náichani nacái, yái tàacáisica. Iná madécaná mìl camuí Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide, idéca ibàaca yái tàacáisica wenàiwicanái íicha. Quéwa siùca Dios imàacaca yàasu wenàiwicanái yáalíacawa ìwali. ²⁷ Píacué cà míiyéica judío, Dios iwàwacatécué imàacaca píalíacawa ìwali yái tàacáisi máiníiri cayábaca, máiníiri nacái cawènica, Dios ibèericaté áibanái íicha. Yácata yái tàacáisica: Dios idéca imàacacué Cristo iyaca piwàwalìcu, píalíacaténácuéwa pìyáanápíná chènuniré Dios yáapicha, cáimiétacanéeri iyú, mèlumèlúripíná picamalá yáapichawa.

²⁸ Wía apóstolca, wacàlidaca Cristo itàacái wenàiwicanái irí. Wàalàaca nía éeréeri iyú macái wenàiwica íiwitáaná. Wéewáida nacái macái wenàiwicanái macáita Dios yáalíacái iyú náalíacaténá néemlaca cayábani, càinácaalí íimáaná wawàwacáiná wabàlùadaca nía Dios íipunita cachàiníiyéi íiwitáise Cristo ìwali. ²⁹ Iná nuíbaidaca Dios irípiná cachàiníiri iyú macái nuchàini iyúwa, yái chàinisi Cristo imàaquéerica nulí.

2

¹ Nuwàwacué pialíacawa nusutácué Dios ícha pirípiná manuísíwata, píacué Colosas iyacàlená mìnanaíca. Càita nacái nusutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea iyacàlená mìnanaíca, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmiyéicáwa iicá núa. ² Nusutácué Dios ícha pirípiná canánama Dios ichàiniadánápinácué piwàwa, yéewanápiná nacái cáinináca piicáyacacawa abédanamata. Nusutácué Dios ícha nacái imàacáanápinácué pialíacawa manuísíwata Cristo ìwali. Yái Jesucristoca, yácata tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwicanái ícha, quéwa siuca Dios imàacaca wáalíacawa Jesucristo ìwali. ³ Dios iwàwa wáalíacawa Cristo ìwali, yácáiná Cristo idèniaca macáisiwata Dios yáalíacái, máini cayábéerica. Iná wáalíacaalíwa Cristo ìwali, yási imàaca wáalíacawa macái wawàsi ìwali Dios iwàwéerica wáalíacawa ìwali. ⁴ Núumacué pirí càì ipíchanácué nachìwáidaca pía cachìwéeri tàacáisi iyú casímáirica wenàiwicanái yéemìaca, níai càmiyéica yáalía Dios ìwali. ⁵ Ewitaqué canácáaníta núa píapicha siuca, càicáanítacué nuwàwali pía mamáalàacata càide iyúwa nùyaca nacáicaalícué píapicha. Yá casímáica nuwàwa nuémìacué piináwaná ìwali abédanamacué píiwitáise píapichawáaca piyacaténácué machacàniri iyú Dios iicápiná, peebáidáanácué nacái Cristo itàacái tàì ìiméeri iyú.

La nueva vida en Cristo

⁶ Pidécuéca peebáidaca Wáiwacali Jesucristo iwasàanápinácué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, iná iwàwacutácué piyaca abédanamata Wáiwacali yáapicha. ⁷ Càide iyúwa manuiri àicu ipìchu ibàlùacaalíwa depuìwalé cáli irìcu, yá canácata yáaliméeri iwataacani, càita nacái iwàwacutácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì ìiméeri iyú càide iyúwatécué néewáidáaná pía. Píacué nacái cayábéeri Dios irí mamáalàacata.

⁸ Piicácué píichawa cayába ipíchanácué áibanái iwènúadacuéca píiwitáise báisiiri tàacáisi ícha nawàwacáiná nachìwáidacuéca pía nàasu cachìwéeri tàacáisi iyúwa. Càmita nacàlida Cristo itàacái, càmita nacái Cristo iyúudàa nía. Néese nacàlidacáita meedá càide iyúwa èeri mìnanaí ìiwitáise ìimáaná, yá nacái nàawirináimi yàasu tàacáisica. Nacàlida nacái demonionái yàasu tàacáisi, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnanaí ìiwitáise namànicaténá nabáyawanáwa.

⁹ Picácué péemì cachìwéeyéi irí yácáiná yái Cristoca, yácata abéerita wenàiwica idènièrica macáita Dios ìiwitáise cachàiníiri manuísíwata. ¹⁰ Dios ìiwitáise cachàiníiri idéca ipuníadacuéca piwàwa piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái Cristo ichùulièrica macái ángelnái ìiwitáaná, demonionái nacái, macáita icuèyéica yàasu cáliwa chènuníisèeyéi, cháì èeri irìcu nacái. Iná cachàinírìca náicha canánama yái Cristoca. ¹¹ Péemìacué comparación: Dios ichùuliacaté judiónái namàninápináté circuncisión néenibe aslanái iríwa nawàwalicaténáté Dios yàasunáica nía. Yái circuncisión ìimáanáca càicanide iyúwa Dios idéca nacáicaalí idalúaca náicha náiwitáise cabáyawanéeri. Càité Dios iwàwaca judiónái imànica àta Cristo yàanàacatalétaté. Siuca piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, iná Cristo idéca ichuìdacuéca píicha píiwitáise cabáyawanéeri càide iyúwa idéca nacáicaalí idalúacuéca píicha báawéeri. Càitacué Cristo yásáidaca yàasu wenàiwicaca pía. ¹² Càita nacái ìimáaná yái pibautizáanácuéca: Quéechatécué piricùacaalítéwa úni yáaculé, yá píasáidacatécué Cristo idéca ichuìdacuéca pibáyawaná machawàacacaténácué pibáyawaná iyúwa yéetéerimiwa. Iná càicatécué píade iyúwa yéetéeyéimiwa Cristo yáapicha càliculì irìcu, piricùacaalítécuéwa úni yáaculé. Néese pimichàacaalítécuéwa úni yáacuíse, yaté píasáidacuéca pidàbacaté piyaca picáuca wàlisàì yáapichawa càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa yéetácáisi ícha Cristo yáapicha, peebáidacáinaté cachàinírìca Dios ìiwitáise, yái imichàidéericaté Cristo yéetácáisi ícha. ¹³ Bàaluité càicuéca píiwitáise iyúwa yéetéeyéimiwa, pimànicáinatécué pibáyawanáwa. Inaté càmitacué píalimá pimànica cayábéeri càide iyúwa yéetéerimiwa càmlíná yáalimá imànica cayábéeri, píiwitáise cabáyawanéeri idacuàcáinatécué pía. Quéwa Dios idéca cáuca imànicuéca

píiwitáise piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa macáita wabáyawaná ícha, ìwalíse yái Cristo yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁴ Bàaluité càmíta wamàni càide iyúwaté Dios ichùullaná wamànica imàacacaalíte itàacáíwa profeta Moisés irí. Ináté yái tàacáisi icháawàcaté waináwaná ìwali. Dios itàacái ímacaté iwàwacutáanáté wàuwichàacawa wabáyawaná ichùullacawa. Yái yùuwichàacáisica càicanide iyúwa wamawèniacále manuiri iwàwacutéerica wapáyaidaca wáichawa càiripináta càmícináté wáalimá wamànica macáita machacàníri iyú càide iyúwa Dios itàacái ímáaná. Quéwa Dios idéca imáalàidaca wáicha yái wamawèniacáleca imàacacáináté iwàwawa wabáyawaná ícha Cristo yéetácinátéwa cruz ìwali wáichawalíná. Iná càmíta iwàwacutá wàuwichàacawa càiripináta wabáyawaná ichùullacawa. Dios idéca iwasàaca wía ícha. ¹⁵ Cristo yéetácinátéwa cruz ìwali wáichawalíná, yáté Dios imawèniadaca demonionái ichàini, níara demonio íiwacanánáica ichùulièyéica èeri mìnánái íiwitáise. Yá Dios ibáiniadaca nía macàaluínináta macái chènuníseeyéi iicápiná. Yá nacái Dios imàacaca Cristo itéca yáamísewa demonio íiwacanánái presoíri iyú, càide iyúwa cachàiníri úwi íiwacalíná itécaalí yáamísewa yùuwidenáíwa idécanáami úwi íiwacalíná imawèniadaca nía.

Busquen las cosas que son del cielo

¹⁶ Iná càmítacué iwàwacutá péemíaca nalí níara áibanái icháawèeyéica piináwaná ìwali piyáacalé ìwalísewa, ìwalíse nacái yái càmíinacuéca pimàni judíonái yàasu manuiri culto macái camuí imanùbaca, macái quéri imanùbaca nacái, macái semana imanùbaca nacái, sábado irícu, judíonái iyamáidacatáicawa. ¹⁷ Bàaluité Dios ichùullacaté israelitanái namànínapínaté macáita yái wawàsica náináidacaténátéwa ìwali nacuèrinápináca Dios ibànueripínaté nalí, yái Cristoca. Quéwa Cristo yàanàcaté aléi èeri irículé, iná càmíta iwàwacutá wamànica wàacawa quirínama yái wawàsica iyúwa áibanái cachìwéeyéi náimáanacué pirí siùca. ¹⁸ Péemíacaalícué cachìwéeyéi irí, yásí nachìwáidacué píawa; picácué péemíaca nacháawàaná piináwaná ìwali. Càita nacàlidaca nèepunícawa nàasu tàacáisi cachìwéeriwa: Náimaca iwàwacutáanása wàyaca máini catúulécaneéri iyú, wamàacáanása nacái wáichawa wayáacaléwa cayábáanápínása Dios iicáca wía. Náimaca nacái iwàwacutáanása wàaca ángelnái icàaluíniná, wasutáanása náicha wawàsi natàanínápiná wawicáu Dios yáapicha, cachìwéeyéi ímacáiná càmítasa Dios iwàwa yéemíaca wasutáaná ícha. Nacàlidaca nachìwawa nacái naicácasa yéenáiwánási nacáiri Dios néeseéri. Yá nacái máini cáimacáica naicáca níawawa manuísíwata náiwitáise èeri irícuíri ìwalísewa. ¹⁹ Càmita nàya abédanamata Cristo yáapicha, yái icuèrica wía, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Cristo ichùullaca wía càide iyúwa wenàiwica íiwitáise ichùullaná iináwa, wíacáiná càica wíade iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Cristo ichàiniadaca wawàwa, imàacacué nacái abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca wamànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

²⁰ Piyacáinacué abédanamata Cristo yáapicha, yái yéetéericatéwa píchawalínacué, iná yéewa càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéericatéwa Cristo yáapicha demonionái ícha, níara demonio ichùulièyéica èeri mìnánái íiwitáise. Iná càmítacué quirínama iwàwacutá piyaca càide iyúwa èeri mìnánái íiwitáise iyáaná. Càmitacué iwàwacutá peebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùullánacué pía. ²¹ Càita nacàlidaca nachìwawa cayábáanápínásacué Dios iicáca pía. Náimaca: “Picácué pidunúa yái wawàsi ìwali; picácué piyáa yái yàacàsica; picácué peedáni picáapi irículéwa”, náimaca. ²² Macáita yái tàacáisica nacàlidacáita wawàsi ìwali imáalèeripínacawa, iná càmíta iwàwacutá wéemíaca nàasu tàacáisi irí, Dios imànicáináté yàacàsi wayáapíná. Níara cachìwéeyéica nachùullaca wenàiwica, néewáidaca nacái nía èeri mìnánái yàasu tàacáisi iyú. ²³ Báisíta madécaná wenàiwica iyúunáidaca cáalíacáica nía cawinácaalí yeebáidéeyéica cachìwéeyéi itàacái, áibanáicáiná nayúunáidaca náalimáaná nàaca Dios icàaluíniná cayábéeri iyú cachàiníwanái náicha canánama namànicaalícaita càulenéeri wawàsi, nàyacaalí nacái máini catúulécaneéri iyú, namàacacaalí náichawa nayáacaléwa, nàuwichàidacaalí nacái naináwa báawanama. Quéwa macáita yái canéeri

iwèni wawàsica càmita iyúudàa wíá wadacùcaténá wáichawa wáiwitáise báawéerica, yái ichùulièrica wamànínápiná wabáyawanáwa.

3

¹ Iná pìyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, yái imichèericatéwa yéetácáisi íicha, iná siùca pìyacuéca picáuca wàlisài yáapichawa, càide iyúwa pidéca nacáicaalícué pimichàacawa Cristo yáapicha yéetácáisi íicha. Iná iwàwacutácué pimànica càide iyúwa Cristo ichùulianá pía peedácaténácué piríwa yái cayábéeri cawènírica iyéerica chènuniré, Cristo iyacataléca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha. ² Píináidacuéwa ìwali yái cawèníri iyéerica chènuniré peedéeripinácuéca piríwa áibaalípiná. Picácué píináidawa mamáalàacata ìwali yái èeri irìcuíríca. ³ Càicuéca píade iyúwa wenàiwica yéetéeeyéicatéwa Cristo yáapicha. Càide iyúwa yéetéerimiwa càmlíná íináidawa quirínama èeri irìcuírí ìwali, càita nacái picácué píináidawa mamáalàacata èeri yàasu wawàsi ìwali. Cristo, yái iyéerica abédanamata Dios yáapicha, icùaca iyaca picáuca càmlíri imáalàawa Dios irípiná ibàacanéri iyú áibanái èeri mìnánái íicha. ⁴ Piyacáinácué abédanamata Cristo yáapicha, iná abéericata Cristo yái yèericuéca picáuca càmlíri imáalàawa. Aibaalípiná Cristo yàanàapíná àniwa, yásí piyapinácué icamaláná mèlumèluírí irìcu Cristo yáapicha, picùapíná macáita Cristo yáapicha, yái iyéerica chènuniré máiníri cáimiétaquéeri iyú naicáca, icùacáiná macáita.

La vida antigua y la vida nueva

⁵ Aibaalípiná piyapinácué Cristo yáapicha chènuniré, iná siùca cháí èeri irìcu pimànicué ùwicái cachàiníri iyú íipunita yái píiwitáise bàaluisàimica, yái ichùulièricuéca pimànica pibáyawanáwa mamáalàacata: Picácué piimá áiba yáapicha càmlírica pinìrisíwa, càmlíchúaca nacái píinusíwa. Picácué pimàni báawéeri piiná iyúwa, yái wawàsi càmlírica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picácué nacái pimàni càide iyúwa píiwitáise báawéeri iwàwáaná pimànica. Picácué piwàwa peedáca piríwa mamáalàacata macái wawàsi cawèníri. Cáininácaalícué piicáca cawèníri wawàsi, yá piacuéca èeri irìcuírí wawàsi icàaluíná Dios íicha, iná pimànicuéca càide iyúwa wenàiwica yèeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwana icàaluíná Dios íicha. ⁶ Cawinácaalí imàníyéica càì nàuwichàapínacawa manuísíwata áibaalípiná Dios yàasu yùuwichàacáisi caiyéininéeri yàanàapínacaalí nàwali, càmicáiná neebáida Dios itàacái. ⁷ Càitécué pimànica bàaluité píináidacáinatécuéwa ìwali yái èeri irìcuíríca. ⁸ Quéwa siùca pimàacacué píichawa macáita yái báawéerica. Picácué calúa píiwitáise, càita nacái picácué calúa pía ráunamáita. Picácué báawa piicáca áibanái. Picácué picuísá píichawa áibanái, càita nacái picácué pitàaní nàwali báawéeri iyú. Picácué pitàaní casaquèeri tàacáisi iyú. ⁹ Piwènúacatécuéwa píiwitáise bàaluisàimi íichawa, íicha nacái yái báawéerica pimàníricatécué ipíchawáiseté peebáidaca Jesucristo itàacái, iná picácué picàlida pichíwawa piríwáaca. ¹⁰ Siùcade pidèniacuéca wàlisài píiwitáisewa iyéerica càide iyúwa wàlisài wenàiwica. Yá píiwitáiseuéc wàlisài idàwinàacawa yàacawa Dios íiwitáise inacáiripíná, yéewanápinácué píalíacawa cayába Dios ìwali, yái Dios idàbéericatécué pía. ¹¹ Weebáidacaalí Cristo itàacái, yá cayábaca Dios iicáca wíá macáita abédanamata, Cristo ìwalíse, judíocaalí wíá, càmlíyéicaalí judío wíá nacái, imàníyéicaalí circuncisión wíá nacái, càmlíyéicaalí imàni circuncisión nacái wíá, yàanèeyéicaalí áiba cáli néese wíá nacái, càmlíyéicaalí yáalía wíá nacái, áibanái yàasu wenàiwicacaalí wíá nacái, íibaidéeyéica mawèníri iyú, náiwacanánáicaalí wíá nacái. Iyaca abéerita wawàsi iwàwacutéeri macáita wamànica: Iwàwacutá wadèniaca Wáiwacaliwa abéerita macáita, yái Cristoca. Yá nacái Cristo iyaca wawàwalícu macáita.

¹² Cáinináca Dios iicácuéca pía. Dios idéca yeedáca pía yàasu wenàiwicacaténácué pía. Iná piyacué machacàníri iyú. Piicácué áibanái itúulécana báisíri iyú. Pimànicué áibanái irí cayábéeri. Picácué cachàini piicá píawawa áibanái íicha, néese iwàwacutácué piicáca áibanái iyúwa cachàiníyéica píicha. Píideníacué piùwichàanáwa matuibanáiri iyú áibanái imànicaalícué pirí báawéeri. ¹³ Aibacaalí péenácué imàni pirí báawéeri, yá píideníacuéni,

néese pimàacacué piwàwawa ícha, yái báawéerica imàníricuéca pirí. Càide iyúwa Wáiwacali imàacáanátécué iwàwawa pibáyawaná ícha, càita nacái pimàacacué piwàwawa ícha yái báawéerica áiba péená imàníricuéca pirí. ¹⁴ Iyaca abéeri wawàsi cachàiníiri náicha canánama, yái cáinináanaca waicáyacacawa. Cáininácaalí waicáyacacawa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca manuísíwata. ¹⁵ Pimàacacué Cristo iyúudàaca pía pìyacaténácué matuíbanáiri iyú píapichawáaca yácáiná Dios imáidacatécué pía abédanamacaténácué píiwitáise píapichawáaca càide iyúwa Cristo iiná iyéerica cháí èeri irícu. Píacué Dios irí cayábéeri ìwali macáita yái cayábéerica Dios imàníricuéca pirí.

¹⁶ Píináidacuéwa mamáalàacata Cristo itàacái ìwali piwàwalícuísewa píalíacaténácué péemlaca manuísíwatani. Péewáidáyacacuéwa Dios yáalíacái iyú. Pichàiniadacué piwàwawáaca nacái cáalíacáiri iyú. Picántàacué cachàiníiri iyú pìacaténácué Dios irí cayábéeri. Picántàacué Dios irí salmos iyú, himnos iyú nacái, canciones iyú nacái, iyúwa Espíritu Santo iyúudàanacué picántàaca. ¹⁷ Càinácaalícué wawàsi pimàni, càinácaalícué nacái picàlida, pimànicué macáita Wáiwacali Jesús ípidená ìwali, píasáidacaténácué íiwitáise áibanái irí. Píacué Wáaniri Dios irí cayábéeri nacái Wáiwacali Jesús ípidená ìwali.

Deberes sociales del cristiano

¹⁸ Píacué inanái caníriyéica, peebáidacué piníri itàacáiwa, yácáiná cawinácaalí inanái yeebáidéechúaca Wáiwacali itàacái iwàwacutá umànica càide iyúwa ùacawéeri ichùullaná úa.

¹⁹ Píacué asíanái cáinuíyéica, cáininácué piicáca píinuwa, pimànicué ulí cayábéeri. Picácué piùwichàida úa. Picácué nacái pitàaní ulí ipisíiri tàacáisi iyú.

²⁰ Píacué sùmanáica, peebáidacué pisèenái itàacáiwa macáita casíimáicáiná Wáiwacali iicácué pimàni cà. ²¹ Píacué asíanái quéenibéeyéica, picácué píalimáida piicáwa péenibenáíwa àta calúacataléta náiwitáise, ipíchaná achúmaca nawàwa manuísíwata, yá càmita quirínama neebáidacué pitàacái.

²² Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íbaidéeyéica mawèníiri iyú píiwacali iríwa, pimànicué macáita càide iyúwa píiwacali ichùullaná pía cháí èeri irícu. Pimànicué cayábani yái píibaidacalécawa, càmíirica abéta píiwacali iicáidacaalícué pirí, cayábacaténácáita iicácué pía meedá, néese píibaidacué cayába càiripináta píiwitáise cayábéeri yáapichawa báisíiri iyú, píasáidacaténácué placa Dios icàaluíniná. ²³ Cawinácaalícué pimàni, pimànicué cayábani casíimáiri iyú càide iyúwacué píibaidaca nacáicaalí Wáiwacali irí, càmíirica wenàiwica irí meedá. ²⁴ Càicué pimàni píalíacáinacuéwa Wáiwacali yàanápínacué pirí yàasu cawèníiri yéénawa yàacaténácué piwèni áibaalípiná pìanàacaalícué chènuniré, píibaidacáinacué Cristo irípiná, yái Píiwacalisíwacué abéerita. ²⁵ Quéwa cawinácaalí imànírica ibáyawanáwa, Dios ipáyaidapínani yùuwichàacáisi iyú, ìwalíse yái báawéerica imànírica, càmíicáiná Dios iicá áiba wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái ícha, néese iicáca macái wenàiwica abédanamata.

4

¹ Píacué náiwacanánái iwàwacutácué picùaca plasu wenàiwicawa machacàníiri iyú. Picácué piùwichàida nía máiwitáiséeri iyú, néese pimànicué nalí cáalíacáiri iyú. Piwàwalícué pidènlaca Píiwacaliwa chènuníiséeri. Yá áibaalípiná iwàwacutácué picàlidaca piináwanáwa irí càinácaalícué cayábéeri, báawéeri nacái pimànírica cháí èeri irícu.

² Píacué wéénánáica, picácué piméyáawa pisutáca píawawa Dios ícha. Néese pisutácué píawawa Dios ícha manuísíwata. Yá píacué Dios irí cayábéeri. ³ Pisutácué nacái Wáiwacali ícha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca yái cayábéeri tàacáisica áibanái irí mamáalàacata, wacàlidacaténá nacái nalí yái tàacáisi càmíiricaté wenàiwica yáalía ìwali, yái tàacáisi íméerica Cristo iwasàaca càmíiyéi judío Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná pisutácué Dios ícha nulípiná ipíchaná cáaluca núa, nùyacáiná siùca cháí presoíyéi ibànalícu nucàlidacáiná yái tàacáisica wenàiwicanái irí. ⁴ Pisutácué nulí Dios amalácaténá numànica nalí yái tàacáisica yéewanápiná náalíaca néemíacani, càinácaalí íimáaná.

⁵ Piicácué píchawa cayába, pimànicué cáaliacáiri iyú, iwàwacutácaalícué pimànica wawàsi nèewi níara áibanái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Càicaalínácaalícué pialímá picàlidaca nalí Wáiwacali iináwaná ìwali, yá picàlidacué nalíni. ⁶ Iwàwacutácué pitàaníca éeréeri iyú càiripináta, cáiwitáiséeri iyú nacái. Iwàwacutácué pialíaca picàlidaca machacàníiri iyú nalíni, macáita cawinácaalí wenàiwica isutéeyéica yéemíawa pía.

Saludos finales

⁷ Wéenásàiri cáininéerica waicáca ípidenéerica Tíquico icàlidapinácué piríwa macáita nuináwaná. Tíquico yàacawéeridaca wía cayába, íbaidaca nacái Wáiwacali irípiná núapicha.

⁸ Iná nubànùacué pìataléni icàlidacaténácué pirí waináwaná ichàiniadacaténácué píiwitáise Wáiwacali ìwali. ⁹ Onésimo yái wéenásàiri cáininéerica waicáca, pìyacàle néeséerícué nacái, yàapinácawa Tíquico yáapicha. Yásí nacàlidacué piríwa macáita ìwali càinácaalí ìyáaná cháí.

¹⁰ Aristarco yái ìyéerica presoíri iyú núapicha presoíyéi ibànalícu, iwàwalícuéca pía. Càita nacái Marcos, yái Bernabé yéenásàirináca, iwàwalícuéca pía nacái. Nudéca nucàlidacuéca pirí Marcos ìwali, ipáchiaacalícué pía, yá pitàidacué cayábéeri iyúni. ¹¹ Aiba wenàiwica ípidenéeri Jesús, áibaalí ípidenéeri Justo, iwàwalícuéca pía nacái. Níacata abéta judío yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái íbaidéeyéica núapicha, wacàlidacaténá càinácaalí iyú Dios icùaca yàasu wenàiwicawa. Càita nachàiniadaca nuwàwa. ¹² Epafra abéerícué pìyacàle néeséeri íbaidéerica Cristo irípiná iwàwalícuéca nacái pía. Yá mamáalàacata isutácuéca Dios ícha pirípinácué manuísíwata cachàinícaténácué píiwitáise Jesucristo ìwali, pimàacáanápínácué píawawa nacái Dios irí pimànicaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná.

¹³ Núaliacawa Epafra isutácué Dios ícha pirípinácué manuísíwata, càita nacái Epafra isutáca Dios ícha nalípiná níara Laodicea ìyacàlená mìnanáica, Hierápolis ìyacàlená mìnanáica nacái. ¹⁴ Lucas nacái yái cadeplíacáirica cáininéerica waicáca, iwàwalícuéca pía nacái. Càita nacái Demas iwàwalícuéca pía.

¹⁵ Nuwàwali níara wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Laodicea ìyacàlená mìnanáí. Nuwàwali nacái Nínfa, nía nacái ìwacáidáyaquéeyéicawa ucapèerículé namànicaténá culto. ¹⁶ Pidécánáamicué piléeca yái cuyàluta piríwáaca, yá pibànùacuéni naléecaténáni, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Laodicea ìyacàlená mìnanáica. Píacué nacái, piléecué nacái yáara cuyàlutaca nubànùerica nalí Laodicea néré. ¹⁷ Píimacué càì Arquipo irí: “Píbaida cayába pimànicaténá píibaidacaléwa càide iyúwa Wáiwacali ichùullaná pimànica irípináni”, càì núumaca Arquipo irí.

¹⁸ Núa Pablo nutànàacué pirí yái tàacáisi achúméerínaca nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía. Pisutácué Dios ícha nulípiná presocáiná núa. Nusutácué nacái Dios ícha pirípinácué imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

1 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéri Silas, Timoteo yáapicha nacái nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica ìyacàlená mìnánái, píacué ìyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. Wía apóstolca, wasutáca Dios ícha pirípinácué imànínápinácué pirí cayábéeri mawèníri iyú, imàacáanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú nacái.

El ejemplo de fe que daban los de Tesalónica

² Macái imanùbaca wasutácaalí Dios ícha pirípinácué, wàaca irí cayábéeri pìwalicué macáita. ³ Wàaca Wáaniri Dios iríwa cayábéeri mamáalàacata píibaidacáinácué Dios irípiná cachàiníri iyú peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Wáalía nacáywa pìyúdàacuéca áibanái manuísíwata cáininácinácué piicáca Dios. Wáalía nacáywa picùacuéca manuísíwata Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa, íná yéewa pìideníacuéca pìùwichàanáwa matuìbanáiri iyú idècunitàacá namànicuéca pirí báawéeri ìwalíse yái peebáidáanácuéca Jesucristo itàacái. ⁴ Píacué wéenánáica, cáininácuéca Dios iicáca pía. Wáalíaca nacáywa Dios idéca yeedácuéca pía yàasu wenàiwicacaténácué pía. ⁵ Wacàlidacaalítécué pirí Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càmítatè wacàlidacáitacué piríni yáawami tàacáisi iyú meedá, néese wacàlidacatécué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, wáalíacatè nacáywa báisíiri iyú báisícani yái tàacáisi wacàlidéerica. Píalíacué nacáywa amaléeri iyú wàyacatè machacàníiri iyú pèewibàa, wayúudàacaténácué pía, íná píalíacuéwa wacàlidacatè pirí Dios itàacái báisíiri iyú.

⁶ Wía apóstolca, wáalíacawa Dios yàasunáica píacué, bàaluitécáiná pidàbacué pìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa wáasáidáanátécué pirí, càide iyúwatè nacái Wáiwacali ìyáaná. Yá peebáidacatécué Jesucristo itàacái casímáiri iyú, càide iyúwatè Espíritu Santo imàacáanácué casímáica pía, éwítatè áibanái càmíiyéi yeebáida nàuwichàidacáanítacué pía báawanama peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. ⁷ Càita píasáidacuéca áibanái irí cànínacaalí iwàwacutáaná neebáidaca, macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata, Acaya yàasu cáli ínata nacái. ⁸ Wáalíacawa pimàacacué madécaná áibanái náalíacawa Wáiwacali itàacái ìwali, càmíríca abéta níara ìyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata, nía nacái ìyéeyéica Acaya yàasu cáli ínata, néese macái cáli imanùbaca manùbéeyéi wenàiwica náalíacué piináwaná ìwali. Náalíacawa peebáidáanácué Dios itàacái, íná càmíta iwàwacutá wacàlidacuéca nalí piináwaná ìwali. ⁹ Néese, níata icàlidaca ìyaca walí piináwanácué ìwali, íná náalíacawa wapáchíánácué pía bàaluité, pitàidacatécué wía cayába, péemlàcatécué nacái wàasu tàacáisi. Piyamáidacatécué píaca ídolo icàaluíníná, níara cuwáinái yéenáiwánáca, yá pimàacacatécué píawawa cáuri Dios irí, yái báisíirica, peebáidacaténácué itàacái, píibaidacaténácué irípiná nacái. ¹⁰ Nacàlidaca nacái walí picùacuéca Jesús yàanàaca chènuníise àniwa, yái Dios lírica, Dios imichàidéericatè yéetácáisi ícha. Yácata Jesús iwasèerica wía Dios yàasu manuíri yùuwichàacáisi ícha, yái yùuwichàacáisi yàanèeripínáca èeri imáalàacaalípináwa.

2

El trabajo de Pablo en Tesalónica

¹ Íná píacué wéenánáica píalíacuéwa Dios imànicatécué pirí cayábéeri wapáchíacaalícué pía bàaluité. ² Péemlàcatécué waináwaná ìwali, wía apóstolca, ipíchawáisetè wàanàacué píatalé, yaté Filipos ìyacàlená mìnánái namànicatè walí máini báawéeri, natàanícate nacái wàwali báawéeri iyú idècunitàacá nàuwichàidaca wía ìwalíse yái wacàlidáanáca Jesucristo

itàacái. Quéwa Dios iyúudàacaté wía wàanàacaténáté pìyacàle nérécué wacàlidáanápínacué pìrìni macàaluínináta, yái tàacáisica ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, éwitaté áibanái nàuwidecáaníta namànica wía manuísíwata. ³ Càmitaté wacàlidacué pìrì cachìwéeri tàacáisi, càmita nacái watàanícué pìrì wachìwáidacaténacué pía meedá, weedácaténacué pícha plata. ⁴ Néese Dios yáalimáidacaté iicáwa wía asáisi wáibaidacaalí irípiná machacànìiri iyú, wía apóstolca. Néese idècanáamité cayábaca Dios iicáca iyúwaté wáibaidáaná irí, yá ibànùacaté wía wacàlidáanápínáté yái tàacáisi ímérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná yéewa wacàlidaca wenàiwicanái iríni. Càmita wáalimáida wasimáidacáita wenàiwica meedá wàasu tàacáisi iyúwa, néese wacàlidaca Dios itàacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, yái Dios yáaliérica wawàwa. ⁵ Píaliacué nacáiwica càmitaté wachìwáidacué pía cachìwéeri tàacáisi iyú càide iyúwa èeri mìnánái iwàwáaná yéemìaca. Càmitaté wamàni càì weedáanápínacué pícha cawènìiri. Càmitaté nacái wamàni wawàsi ibàacanéri iyú weedácaténacué pícha plata. Càité wàyacué pèewibàa machacànìiri iyú Dios iicá. ⁶ Càmitaté wawàwa wenàiwica naicáca wía iyúwa máiníiyéica cayába áibanái ícha. Càmitacué wacutá pícha càiri, áibanái ícha nacái, ibatàa abéeri piná, éwita Dios imàacacáaníta walí cáimiétacanéri íbaidacalési, wía apóstolca. Càité nacái, éwita Dios imàacacáaníta walí íiwitáisewa wachùullacaténacué pía cachàinìiri iyú, càicáaníta càmitaté wamàni càì. ⁷ Càmitaté wachùullacué pía cachàinìiri iyú, éwita Cristo yàasu apóstolcáaníta wía. Néese watàanícacué pìrì éeréeri iyú. Wamànicacué pìrì càide iyúwa inanái udàwinàacaalí uénibewa, ucua nacái nía cáininéri iyú. ⁸ Càité nacái cáinináca waicácuéca pía iná wawàwacaté wacàlidacuéca pìrì Dios itàacái cayábéeri, yá wáibaidacaté macái wachàini iyúwa wayúudàacaténacué pía. ¡Yá wacàlidacatécué pìrì Dios itàacái mamáalàacata cáininácáiná waicácuéca pía! ⁹ Píacué wéénánáica, píaliacuéwa wáibaidacaté wacáapi iyúwa mamáalàacata cachàinìiri iyú wawènìacaténáté wayáapínáwa, wàyacaalíte pèewibàa. Càmitaté wawàwa wáinataléca pìrìcuéni, iná wáibaidacaté èerìapinama, táiyápinama nacái ipíchanacué wacutáca pícha wayáapínáwa idècunitàacá wacàlidacatécué pìrì Dios itàacái.

¹⁰ Píaliacuéwa amaléeri iyúni wàyacatécué pèewibàa machacànìiri iyú piicápinacué, mabáyawanéri iyú nacái Dios iicá. ¹¹ Píaliacué nacáiwica wàalàacatécué pía, wamichàidacatécué píiwitáise, wachàiniadacatécué piwàwa, píacué abéechúanaméeyéica càide iyúwa nániri cayábéeri íiwitáise imàníná yéenibe iríwa. ¹² Wàalàacatécué pía pimànínápínacué càide iyúwa iwàwacutáaná Dios yàasu wenàiwica imànica, yái Dios imáidéericuéca pía icùacaténacué pía iyúwa Picuèriná, pìyacaténacué nacái Dios icamaláná mèlumèluíri irìcu chènuniré.

¹³ Iyaca áiba wawàsi nacái wèerica Dios irí cayábéeri ìwalíise mamáalàacata: Bàaluité péemìacanáamicué wacàlidaca pìrì Dios itàacái, yáté peebáidacuécani píaliacáinátéwa Dios itàacáicani báisìiri iyú, càmita càide iyúwa wenàiwica itàacái meedá. Báisíta Dios itàacáicani, iwàlisàidéericuéca píiwitáise piwàwalícuísewa, píacué yeebáidéeyéicani. ¹⁴ Iná píacué wéénánáica, peebáidacáinacué Jesucristo itàacái, ínáté ìwalíise pìasu cáli néeséeyéi nàuwichàidacatécué pía, níai càmiyéica yeebáida. Yá piùuwichàacatécuéwa càide iyúwa Dios yàasu wenàiwica nàuwichàanátéwa, níara yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái Judea yàasu cáli ínata, bàaluitécáiná néenánái nacái judíonái nàuwichàidacaté nía ìwalíise yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níara judíoca nanúacaté Wáiwacali Jesús, càide iyúwaté nàawirináimi inúanáté Dios yàasu wenàiwica profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse. Judíonái yùuwichàidacaté wía nacái, náucaca wía nacái nàasu cáli íchawa. Càmita namàni càide iyúwa casíimáiná Dios iicáca. Nàuwideca namànica macái wenàiwica. ¹⁶ Macái imanùbaca wawàwacaalí wacàlidaca Dios itàacái càmiyéi judío irí, yéewacaténá Jesucristo iwasàaca nía nacái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, judíonái càmita namàaca wacàlidaca Dios itàacái càmiyéi judío irí. Càita máiní namànica nabáyawanáwa, níai judíoca. Quéwa átata Dios yàasu yùuwichàacáisi máinìiri manuíca idéca yàanàaca mawiéniré

nalí, yàanàacaténá nàwali mesúnamáita.

Pablo desea visitar otra vez a los de Tesalónica

¹⁷ Píacué wéenánáica, achúmacaté wawàwa iwàwacutácáináté wàacawa píichacué, achúma èeripináté, yáté éwita càmicáaníta waicácué pía, càicáaníta wawàwalicué pía mamáalàacata wawàwalicuísewa. Iná wawàwacaté wàacawa pìatalécué máinicáináté wawàwaca wapáchiacuéca pía. ¹⁸ Yáté wáináidacawa wapáchíanápínáté píacué. Núa, Pablo nuwàwacaté nupáchiacuéca pía madécaná yàawiría quéwa càulenácaté Satanás imànica nuíchani, íná càmitaté núalimá nùanàaca néré. ¹⁹ Wía apóstolca, máinité wawàwaca waicácuéca pía casíimáicáinácué pimànica wawàwa wacùacáinácué wabàlùanápínáwa píapicha Wáiwacali Jesucristo ípunita áiba èeriwa Wáiwacali yàanàacaalípíná àniwa. Néenialípíná, ¡máiní casíimáipínáca wawàwa pìwalicué peebáidacáinácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú! ²⁰ Báisíta, wacàlidapínácué piínáwaná ìwali casíimáiri iyú, pimànicáinácué máiní cayábéeri.

3

¹ Néeseté máiní nuwàwacaté nuémìlaca piínáwaná ìwalicué, quéwa càmitaté núalimá nùaca nupáchiacuéca pía. Càmicáináté núalimá nuìdenlaca mamáalàacata yái càmináca núalíawa, ínáté nuínáidacawa nuyamáanápínátéwa abéerita Atenas iyacàlená néré. ² Yáté nubànùaca wéenásàiri Timoteo yeebáidéerica Jesucristo itàacái, ipáchiacaténácué pía. Yái Timoteo abéeri wééná wía íbaidéeyéica Dios irípiná, wía icàlidéeyéica yái cayábéeri tàacáisica Cristo iináwaná ìwali. Yáté nubànùacué pìatalé Timoteo imichàidacaténácué píiwitáise, ichàiniadacaténácué piwàwa nacái, yéewanápínácué peebáidaca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ³ Nubànùacaté Timoteo pìatalécué yàalàacaténácué pía, báawacáichacué piwàwa piùwichàacái ìwalísewa, ipíchanácué piwènúadaca píiwitáisewa Jesucristo ícha. Píalíacuéwa iwàwacutáaná wàuwichàacawa càì, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁴ Càita nacái bàaluité wàyacaalítécué píapicha, yáté wacàlidacué pirí áibanái nàuwichàidáanápíná wía, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Siùca píalíacuéwa wadéca wadábaca wàuwichàacawa càide iyúwaté wacàlidáanácué piríni. ⁵ Iná càmicáináté núalimá nuìdenlaca quirínamani, yái càminácuéca núalía piínáwaná ìwali, yáté nubànùaca Timoteo isutácaténácué yéemìlawa pía yéewanápíná núalíacuéca piínáwaná ìwali asásí peebáidacaalícué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Nubànùacatécué pìataléni achúmacáináté nuwàwa nuínáidacawa pìwalicué cawàwanáta Satanás yáalimáidacatécué pía piwènúadáanápínácué píiwitáisewa Jesucristo ícha. Càita Satanás iwàwa imànica yéewanápíná canáca iwèni, yái wacàlidéericuéca pirí Dios itàacái bàaluité.

⁶ Quéwa siùcade Timoteo idéca yèepùacawa pìyacàle néesecué, yáara Tesalónica iyacàlenáca. Yá idéca icàlidaca walí cayábáanácué piínáwaná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú, cáininácaínácué nacái piicáyacacawa. Idéca icàlidaca walí piwàwalínácué wía cáininéeri iyú mamáalàacata, máiní nacái piwàwacué piicáca wía càide iyúwa wawàwáanácué waicáca pía. ⁷ Iná píacué wéenánáica, éwita wàuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta wadéca wachàiniadaca wawàwawa, wía apóstolca, wéemìlacáinácué piínáwaná ìwali peebáidacuéca Jesucristo itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. ⁸ Yá wáalimá wàidenlaca yùuwichàacáisi wéemìlacáinácué piínáwaná ìwali càminácué piméyáawa peebáidaca Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú. ⁹ Càmiripínáta wayamáida wàaca Dios irí cayábéeri piínáwaná ìwalísecué, yá nacái pimàninácuéca cayábéeri. Iná yéewa casíimáica wía Dios iicápiná pìwalínácué. ¹⁰ Eeríapinama, táiyápinama nacái wasutáca Dios ícha manuísíwata imàacáanápíná waicácuéca pía watuí iyúwa wéewáidacaténácué pía mamáalàacata iwàwacutácáinácué píalíacawa áiba wawàsi ìwali peebáidacaténácué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú.

¹¹ Wía apóstolca, wawàwaca Wáaniri Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàaca wía yéewanápíná wáalimáca wapáchiacuéca pía mesúnamáita. ¹² Wasutá Wáiwacali ícha

pirípinácué, imàacáanápínácué cáinináca piicáyacacawa cachàiniwanái mamáalàacata, càita nacái cáinináanápínácué piicáca áibanái wenàiwica canánama, càide iyúwa cáinináaná waicácuéca pía. ¹³ Càita nusutáca Wáiwacali ícha pirípinácué ichàiniadánápínácué píiwitáise, yéewanápínácué mabáyawanáca Dios iicáca pía Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná macáita yàasunái mabáyawanéeyéi yáapichawa èeri imáalàapínácaalíwa. Báisíta, amén.

4

La vida que agrada a Dios

¹ Siúcade piácué wéenánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wasutácué pícha wawàsi manuísíwata, wàalàacué pía nacái Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. Piyacué machacànìiri iyú cachàiniwanái mamáalàacata casímáicaténácué Dios iicáca píiwitáise càide iyúwacué pidàbáanáté piyaca péemìacanacáitacué wéewáidaca pía.

² Péemìacatécué cayába yái tàacáisi wacàlidéericatécué pirí Wáiwacali Jesús inùmalícuíse. ³ Dios iwàwacué piyaca mabáyawanéeri iyú píibaidacaténácué abéerita irípiná. Càmita iwàwacué piimáca áiba yáapicha càmlírica pinírisíwa, càmlíchúa nacái píinusíwa. ⁴ Càita Dios iwàwacué piyaca, yéewanápíná cawinácaalí asiali iwàwéerica icásàacawa yáalimá yeedáca iríwa ínupináwa mabáyawanáwaca, iyacaténá úapicha cáimiétaquéri iyú. ⁵ Aibanái wenàiwica càmlíyéica yáalíawa Dios ìwali needáca inanái máinícáiná nawàwacáita naimáca náapicha meedá. Càmita báisi naicáyacacawa cáimiétaquéri iyú. Picácué pimàni càì. ⁶ Picácué nacái piimá áiba asiali ínu yáapicha, càita nacái áiba inanái inìri yáapicha. Pimànicaalícué càiri báawéeri áiba wenàiwica irí, yásí Wáiwacali yùuwichàidacué píawa manuísíwata, càide iyúwacué wàalàanáté pía cáimiétaquéri iyú. ⁷ Dios càmita imáida wía wamànínápiná wabáyawanáwa casaquèeri iyú, néese imáidaca wía wàyacaténá mabáyawanéeri iyú, yéewanápíná wáibaidaca abéerita irípiná. ⁸ Yái tàacáisi nùalèericuéca iyú pía, càmlírita meedá wenàiwica yàasu tàacáisi, néese Dios itàacáicani, íná cawinácaalí càmlírica yeebáida yái tàacáisi, idéca yúucaca íchawa Dios, yái Dios ibànuèricuéca Espíritu Santo piwàwalículé. Yái Espíritu Santo ípidená ímáanáquéi “Yái Mabáyawanéerica” ímáanáca, Espíritu yàanàacáináté mabáyawanácaténá imànica wía.

⁹ Quéwa càmita iwàwacutá nùalàacuéca pía cáinináanápínácué piicáyacacawa Dioscáiná idéca yéewáidacuéca pía càì, íná nùalíacawa cáininácuéca piicáca áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁰ Wáalíacawa cáininácuéca piicáca macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iyéeyéica Macedonia yàasu cáli ínata. Quéwa wasutácué pícha wawàsi manuísíwata, piácué wéenánáica, cáinináanápínácué cachàiniwanái mamáalàacata piicáca macáita yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalimáidacué piyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Picácué máiní pisutáida péemíawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali, néese píibaidacué picáapi iyúwa càide iyúwaté wàalàanácué pía. ¹² Píibaidacué cachàinìiri iyú yéewanápíná áibanái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái naicácuéca pía cáimiétaquéri iyú, pidèniacaténácué nacái yái pimáapuèrica, ipíchanácué picutáca piyáapínáwa áibanái ícha.

El regreso del Señor

¹³ Piácué wéenánáica, wawàwacué píalíacawa càinácaalí nàyáanápíná níara yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái achúmacáichacué piwàwa manuísíwata càide iyúwa achúmáaná èeri mìnánái iwàwa càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Achúmaca nawàwa manuísíwata càmicáiná nacua néenánáimi imichàacawa yéetácáisi ícha. ¹⁴ Wadéca weebáidaca Jesús iináwaná ìwali yéetácatéwa, néese imichàacaté nacáwa yéetácáisi ícha. Càita nacái weebáidaca Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa yéetácáisi ícha, níai yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesús itàacái. Nacáucami yàanàapíná Jesús yáapicha namichàacaténáwa yéetácáisi ícha Jesús yàanàapínácaalí àniwa.

¹⁵ Iná wacàlidacué pirí yái tàacáisi càide iyúwa Wáiwacali yéewáidáaná wía: Wía cáuyéicáwaca mamáalàacata cháí èeri irícu Wáiwacali yàanàacaalípiná, càmita wàawa napíchalé chènuniré níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái. ¹⁶ Wéemlápíná chènuníseeri tàacáisi imáidéerica wía cachàiníiri iyú, yá ángel íiwacalíná imáidapíná nacái wíawa, yá nacái Dios yàasu trompeta casànapíná wéemlawa napuliacaalíni. Yásí Wáiwacali iricùapínáwa chènunibàata. Néese níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Cristo itàacái, níata idàbapíná icáucàacawa quéechacáwa. ¹⁷ Néese wía cáuyéicáwaca wamichàapínácawa náapichawa cáuli irículé, wawàlùacaténáwa acalèe yèewiré wáipunitáidacaténá Wáiwacaliwa capìraléeri cáli ínatalé. Càipíná wàyaca Wáiwacali yáapichawa càiripínáta. ¹⁸ Iná pichàiniadacué piwàwawáaca iyú yái tàacáisi cayábéerica ipíchanácué máini achúmaca piwàwa péenánái yéetácaalíwa pícha.

5

¹ Píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càmítacué iwàwacutá nutànàaca pirí tàacáisi ìwali yái Wáiwacali yéenáiwánáca yàanàacatáipínáta, càisimalénácaalí camuí ìya wapíchalé. ² Píalíacuéwa cayába canáca èeri mìnánái yáaliériwa càicaalínápinácaalí Wáiwacali yàanàaca àniwa. Càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí táiyápi càmícatáita wenàiwicanái ínáidawa ìwali, càita nacái Wáiwacali yàapínáwa néese àniwa càmícatáita èeri mìnánái icùa yàanàaca. ³ Néenálípiná wenàiwica nacàlidapíná càì: “Cayába macáita. Canáca ùwicái. Wàyaca matuíbanáita”, càipíná náimaca. Néese ráunamáita yùuwichàacáisi yàanàapínácawa nàwali cáiwíiri iyú imáalàidacaténá nía, càide iyúwa inanái idàbacaalí yùuwichàacawa isicúasiwata umusúadacaténá íicá èeri. Yásí càmita náalimá naplacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁴ Quéwa píacué wéénánáica càmítacué catá píiwitáise, píalíacáinácuéwa Dios ìwali. Iná càmítacué Wáiwacali yéenáiwáná icalùada píawa, yàanàapínácaalí càide iyúwa cayéedéeri icalùadacaalí wenàiwica. ⁵ Amalácáinácué píiwitáise macáita, píalíacáinácuéwa Dios ìwali, picùacáinácué nacái Wáiwacali yàanàaca. Càmita wàya càide iyúwa catéeyéi íiwitáise iyáaná, càmíiyéica yáalía Dios ìwali. ⁶ Iná iwàwacutá wamichàidaca wáiwitáisewa wacùanápíná Wáiwacali yàanàaca. Picácué wàya iyúwa iiméeyéi meedá, càmíiyéica icùa Jesús yàanàanápíná. Yá waicáidacué Wáiwacali íipunitawa cáalíacáiri iyú, wacùacaténá wíawawa ipíchaná wawènúadaca wáiwitáisewa Wáiwacali íichawa. ⁷ Aíbanái catéeyéica íiwitáise càmita náalíawa Dios ìwali. Càica níade iyúwa wenàiwica iiméeyéica meedá táiyápinama, iyúwa nacái wenàiwica icáméeyéica catéeri irícu. ⁸ Quéwa wía amaléeyéica íiwitáise, icuèyéica nacái Wáiwacali yàanàanápíná, iwàwacutá wacùaca wíawawa cayába ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá weebáidaca Jesucristo itàacái, càita nacái cáinínácué waicáyacacawa, càita nacái manuícué wáináida wawàwawa Jesucristo ìwali iwasàanápíná wíawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Wamànicaalí càì, yásí wacùapíná wíawawa cayába Satanás íicha ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, càide iyúwa úwisàiri ìwalicaalí icàyuwaniwa, ibàle nacáiwa dàaléeri hi-erro nacáiri icùacaténá yáawawa yùuwidenái íichawa. ⁹ Dioscáiná càmítaté yeedá wía yàasunáipínáwa imàacáanápíná yàasu manuírí yùuwichàacáisi yàanàaca wàwali, néese idéca yeedáca wía iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa ìwalíise yái Wáiwacali Jesu-risto yéetáanácawa wáichawalíná. ¹⁰ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná wàyacaténá yáapicha càiripínáta, éwita nacái wéetácaalíwa, càita nacái cáucaalícáwa wía áiba èeriwa Jesucristo yàapínácaalíwa néese àniwa. ¹¹ Iná pimichàidacué píiwitáisewáaca mamáalàacata, pichàiniadacué nacái piwàwawáaca càide iyúwa pimàníinácué píacawa siùcade.

Pablo aconseja a los hermanos

¹² Píacué wéénánáica wasutácué pícha wawàsi manuísíwata, píacué ancianonái íimíétacaná, níái íibaidéeyéica Dios irípiná pèewibàa, nacùacaténácué pía, nàalàacaténácué pía Wáiwacali itàacái iyú, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Iwàwacutácué píaca

ancianonái íimiétacaná, cáininácué nacái piicáca nía manuísíwata ìwalíse yái íibaidacalésica namànírica Dios irípiná, yái nacùanácuéca pía. Píyacué matuíbanáita píapichawáaca.

¹⁴ Wachùuliacué pía, píacué wéenánáica, píalàacué cachàiníiri iyú níara péená càmíiyéica iwàwa íibaidaca. Pichàiniadacué nawàwa nacái cawinácaalí achúméeyéica íináida iwàwawa, nàuwichàacái ìwalísewa. Piyúudàacué nacái níara machawàaquéeyéica íiwitáise, càmíiyéicáwaca yeebáida tàì íiméeri iyú. Pimànicué macáita irí éeréeri iyú mamáalàacata.

¹⁵ Aibanáicaalí imànicué pirí báawéeri, picácué pimàni irí báawéeri nacái pípuináwa, néese píalimáidacué pimànica cayábéeri piríwáaca càiripináta, macái wenàiwica irí nacái.

¹⁶ Cayábacué piwàwa càiripináta. ¹⁷ Pisutácué píawawa Dios íicha mamáalàacata. ¹⁸ Píacué Dios irí cayábéeri càinácaalícué pìyáaná, càicáinácué Dios iwàwa pimànica, píacué yeebáidéeyéica Cristo Jesús itàacái.

¹⁹ Càide iyúwa càmicaalí wachacàida cayábéeri quichái iyúudèerica wía, càita nacái picácué pimáalàida píichawa yái cayábéerica Espíritu Santo imàníricuéca piwàwalícuíse.

²⁰ Picácué caná iwèni piicáca natàacái níai wenàiwica Espíritu Santo ichàiniadéeyéica nacàlidacaténá tàacáisi Dios inùmalícuíse. ²¹ Quéwa pínáidacuéwa cáalíacáiri iyú ìwali macái tàacáisi péemièricuéca píalíacaténácuéwa asáisi báisícaalí Dios itàacáicani, néese peebáidacué abéerita yái cayábéeri tàacáisica. ²² Piwènúacuéwa macái báawéeri íiwitáaná íicha.

²³ Wasutáca Dios íicha pirípinácué, yái Dios matuíbanáirica imànica wáiwitáise, masacàanápinácué imànica píiwitáise píibaidacaténácué abéerita Dios irípiná, icùanápinácué nacái píiwitáise manuísíwata, piwàwa nacái, piiná nacái mabáyawanéeri iyú àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ²⁴ Càipiná Dios imànicuéca piríni. Yái Dios imáidéericatécué pía yàasunáicaténácué pía, imànipinácué pirí macáita càide iyúwa icàlidáanácué piríni.

Saludos y bendición final

²⁵ Píacué wéenánáica, písutácué Dios íicha walípiná nacái. ²⁶ Pitàidacué cayábéeri iyú macáita wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁷ Nuchùuliacué pía Wáiwacali inùmalícuíse, piléecué yái nùasu cuyàlutaca nalí macáita níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ²⁸ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué, imànínapinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TESALONICENSES

Saludo

¹ Núa Pablo, Silvano yáapicha, áibaalí lípidenéeri Silas, Timoteo yáapicha nacái, nutànàacué pirí cuyàluta, píacué wéenánái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái Tesalónica iyacàlená irícu, píacué iyéeyéica abédanamata Wáaniri Dios yáapicha, Wáiwacali Jesucristo yáapicha nacái. Wawàwalicué pía. ² Wasutáca Wáaniri Dios ícha pirípinácué, Wáiwacali Jesucristo nacái namànlínápinácué pirí cayábéeri mawènliri iyú, namàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Dios juzgará a los pecadores cuando Cristo vuelva

³ Píacué wéenánáica, casímáica wàaca Dios irí cayábéeri càiripináta pìwalicué. Yá cayábaca càì wamànica peebáidacáinácué piacawa Jesucristo itàacái manuísíwata cachàiníwanái, yá nacái wáalíacawa cáinináanácué yáwanái piicáyacacawa mamáalàacata. ⁴ Iná wacàlidacuéca piináwaná ìwali casímáiri iyú áibanái irí Dios yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái macái yàcalé wapáchiacatabàa. Wacàlidaca nalíni pìidenláanácuéca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidáanácué nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái éwitacué áibanái nàuwichàidacáanítacué pía madécaná yàawiría, éwitacué nacái piùwichàacáanítawa madécaná càulenéeri wawàsi iyú. ⁵ Iná yéewa wáalíacawa amaléeri iyú Dios yàanápiná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, namànicaalí cayábéeri, càita nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Siùcade piùwichàacuécawa pìyaca ìwalíse yái peebáidáanácuéca iyúwa Dios ichùullánácué pía, quéwa càmitacué piméyáawa peebáidaca. Iná Dios icàlidapínácué piináwaná ìwali pimànínácuéca cayábéeri, yá imàacapínácué piwàlùacawa Dios iyacàle irículé Dios icùacataléca yàasu wenàiwicanáíwa càiripináta chènuniré.

⁶ Dios yàapíná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, yùuwichàidapíná nacái níara wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níái yùuwichàidéeyéicuéca pía siùcade. ⁷ Dios yàapíná macái wenàiwica iwèni machacàníiri iyú, imàacapínácué nacái piyamáidacawa piùwichàacái íchawa càide iyúwa imàacáanápiná wayamáidaca nacáíwa. Càipíná Dios imànica walí macáita néenialípiná Wáiwacali Jesús yàanàacaalípiná chènuníse mèlumèluíri iyú, quichái ipèrùà yèewíse yàasu cachàiníiyéi ángel yáapichawa. ⁸ Yá Wáiwacali Jesús yàanàapíná yùuwichàidacaténá wenàiwica nabáyawaná ìwalísewa, níái càmiíyéica iwàwa yáalíaca Dios ìwali, macáita nacái càmiíyéica yeebáida yái tàacáisi íméerica Wáiwacali Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁹ Yá Wáiwacali yúucapíná íchawa nía déeculé, nàuwichàacaténáwa nabáyawaná ìwalísewa càiripináta, èeri càmlíri imáalàawa, yá càmita quirínama naicáca Wáiwacali, yái mèlumèluíríca íicacánáwa, icuèrica macáita cáimiétacanéeri iyú, máinícáiná cachàinica íiwitáise manuírí. ¹⁰ Càipíná Wáiwacali imànica nalíwa néenialípiná yàanàacaalípiná àniwa. Yàapínácuéca néese àniwa yéewacaténá macáita yàasunái, wía yeebáidéeyéica itàacái, wàaca irí cayábéeri manuísíwata cáimiétaquéeri iyú casímáiwaca. Núalía nacáíwa piicáanápinácué Wáiwacali yàanàaca, piapínácué nacái irí cayábéeri, peebáidacáinácué iyúwaté wacàlidáaná pirí Wáiwacali iináwaná.

¹¹ Wáalíacawa piánápinácué Wáiwacali irí cayábéeri néenialípiná, iná wasutáca Wacuèriná Dios ícha pirípinácué mamáalàacata. Wasutáca Dios ícha iyúudàanápinácué pía pìyacaténácué càide iyúwa wenàiwica Dios imáidéeyéica nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Càita nacái wasutáca Dios ícha pirípinácué ichàiniadáanápinácué pía íiwitáise cachàiníiri iyúwa, pimànicaténácué macái cayábéeri wawàsi piwàwéericuécaca pimànica, yá nacái píibaidacalécuéca pimàníríca peebáidacáinácué Jesucristo itàacái.

¹² Càita wasutáca Dios ícha pirípinácué yéewanápiná áibanái nacái nàapínáca Wáiwacali

Jesús irí cayábéeri naicácaalípiná ichàiniadacuéca pía pimànicaténá cayábéeri, yéewanápiná nacái piacué iyéeyéica abédanamata Wáiwacali Jesús yáapicha piásáidacuéca áibanái irí cayábéeri íiwitáisevani, yái Wáiwacali. Píalimápinácué pimànica càì yácáiná Wacuèriná Dios, Wáiwacali Jesucristo nacái nayúudàacuéca pía mawènliri iyú.

2

Aclaraciones sobre el regreso del Señor

¹ Siúcade piacué wéenánáica, píaliacuéwa Wáiwacali Jesucristo yàanàanápiná àniwa. Píaliacué nacáiwa Dios ìwacáidáanápiná wíawa Wáiwacali Jesucristo yàatalé. Siúcade wawàwaca wéewáidacuéca pía ìwali quiríta. ² Cawàwanáta abénameeyéi cachìwéeyéi nacàlidapinácué piríni idécasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwaná yàacaténáwa néese àniwa. Wasutácué píicha wawàsi manuísíwata ipíchaná piúcáida piwàwawa picalùniwa caquialéta iyúwa sìcusìcuíyéi iwàwa. Picácué cáalu pía áibanái cachìwéeyéi náimacaalícué pirí nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalícuíse ímérica idécasa ichàbacawéi Wáiwacali yéenáiwaná, càita nacái néewáidacaalícué pía iyú càiri cachìwéeri tàacáisica. Cawàwanáta náasáidapinácué pirí cuyàluta náimérica ìwali nutànàacasacué piríni, quéwa picácué peebáida nachìwa, picácué nacái cáalu pía. ³ Picácué pimàaca áibanái ichìwáidacuéca pía áiba tàacáisi cachìwéeri iyú, ibatàa abéeri tàacáisi iyúpináta. Ipíchawáise Wáiwacali yéenáiwaná yàanàaca yàacaténáwa néese, yá madécaná wenàiwica nawènúadapiná náiwitáiseva Dios ícha manuísíwata, yá càmita nawàwapiná Dios icùaca nía. Abéeri asìali nacái yàanàapiná, máiníiri cabáyawanáca, Satanás inacáiri íiwitáise, yáalimáidéeripiná èeri mìnánái namànlínápiná nabáyawanáwa. Máinípiná báawacani, yái asìalica, íná Dios idéca íináidacawa imáalàidáanápináni báisíiri iyú. ⁴ Yái asìali yàanèeripináca, yácata Dios yùuwidesíwaca báawéerica náicha canánama. Yá máinípiná cáimacáica iicáca yáawawa. Icàlidapiná ìwaliwa cachàinicasani Dios ícha, cachàinisa nacáicani macái cuwáiná ícha áibanái yéeyéica icàaluíniná, íná ichùulípiná èeri mìnánái yàaca icàaluíniná Dios ícha. Néese imànipiná càiri báawasíwéeri: Ibàlùadapiná yàasu manuíri yàalubáisiwa Dios yàasu templo irícu, yá yáawinacawa néré icùacaténá macáita, Dioscáinásani, càipiná ímaca yéewacaténá èeri mìnánái yàaca icàaluíniná. Yá icàlidapináca iináwanáwa Dioscani.

⁵ Núaliacawa piwàwalícuéca cayábani yái tàacáisi nucàlidéericatécué pirí. Bàaluité nùyacaalítécué píapicha, yáté nucàlidacuéca pirí iináwaná ìwali yáara máiníiri cabáyawanáca yàanèeripináca áibaalípiná. ⁶ Siúcade píaliacuéwa càirínácaalí chàinisi càmlíritàacá ibatàa yáasáidacawa yáara máiníiri cabáyawanáca, àta idécatalépináta yéenáiwaná yàanàaca, Dios imàaquéerica irí yàanàacatáipiná. ⁷ Dios imàacaca wáaliacawa Satanás idéca idàbaca iwènúadaca wenàiwicanái íiwitáise Dios ícha. Quéwa càmitàacá idé Satanás yáalimá imànica macáita yái báawéerica iwàwéerica imànica, ìyacáiná siúcade abéeri imáisanierica Satanás imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná imànica. Aibaalípiná yàapinácawa èeri ícha yái càmlíricáwaca ibatàa Satanás imànica macáita yái iwàwéerica imànica. Idécanáami yàacawa èeri ícha, yásí Satanás yáalimápiná imànica macáita càide iyúwa iwàwáaná cháí èeri irícu. ⁸ Néese yáara máiníiri cabáyawanáca wenàiwica yáasáidapinácawa cháí èeri irícu, yái asìali Wáiwacali Jesús inuéripináca caquialéta itàacái iyúwa. Wáiwacali yàanàapiná cachàiníiri íiwitáise yáapichawa, icamalá mèlumèluíri irícu nacáiwa, yá Wáiwacali imáalàidapinácani yáara máiníiri cabáyawanáca. ⁹ Quéwa néenialípiná, idècunitàacá ìyaca cháí èeri irícu, yáara máiníiri cabáyawanáca, yásí Satanás ichàiniadapinácani manuísíwata idènìacaténá ichàini manuíriwa. Yásí yáara máiníiri cabáyawanáca imànipiná madécaná wawàsi cachàiníiri iyú càmlíiri wenàiwica idé imànica ichìwáidacaténá wenàiwica. ¹⁰ Imànipiná nacái macái báawéeri íiwitáaná ichìwáidacaténá wenàiwica Dios yùuwichàidéeyéipiná nabáyawaná ìwalíise càiripináta càmicáiná cáininá naicáca báisíiri tàacáisi neebáidacaténáni. Dios yùuwichàidapiná nía càmicáiná neebáida báisíiri tàacáisi yéewanápiná Jesucristo iwasàaca nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹¹ Càmicáiná nawàwa neebáidaca báisíiri tàacáisi,

íná Dios imàacapíná cachìwéeri tàacáisi ichìwáidaca nía, neebáidacaténáni cachàiníiri iyú.
¹² Càipíná Dios imànica yáasáidacaténá yùuwichàidáanápíná càiripínáta macáita wenàiwica càmíiyéica iwàwa yeebáidaca yái báisíiri tàacáisica, néese casímáica meedá namànica nabáyawanáwa.

Escogidos para ser salvados

¹³ Quéwa wía apóstolca, iwàwacutá wàaca Dios irí cayábéeri càiripínáta pìwalicué, píacué wéenánáica cáininéeyéica Wáiwacali iicáca. Wàaca Dios irí cayábéeri bàaluitécáiná Dios yeedácuéca pía èeri ipíchawáise iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, Espíritu Santo imàacacáinácué Dios yàasu wenàiwicaca pía, peebáidacáinácué nacái yái báisíiri tàacáisica. ¹⁴ Dios iwàwacáináté iwasàacuéca pía, íná Dios ibànùacaté wía wacàlidacaténácué pirí yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Càita Dios imáidacatécué pía yàasunáicaténácué pía, yéewanápinácué pìyaca Wáiwacali Jesucristo yáapicha cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícu nacái càide iyúwa Wáiwacali iyáaná.

¹⁵ Iná píacué wéenánáica, cachàiníicué píiwitáise Jesucristo ìwali, peebáidacué itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Picácué piimáicha yái wacàlidéericatécué pirí wàyacaalícué piápicha bàaluité. Picácué nacái piimáicha yái tàacáisi wacàlidéericuéca pirí cuyàluta irícu watànèericuéca pirí. ¹⁶ Yá wasutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípinácué, Wáaniri Dios ícha nacái, yái cáininéerica iicáca wía, imàníríca nacái walí cayábéeri mawèníiri iyú. Càita idéca ichàiniadaca wawàwa càiripínáta, imàaca nacái manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali imànínápiná walí cayábéeri càide iyúwa icàlidáanáté walíni. ¹⁷ Yá wasutáca Dios ícha pirípinácué ichàiniadáanápínácué piwàwa, imàacáanápínácué nacái pimànica cayábéeri mamáalàacata macái íiwitáanáta, pitàanícaténácué nacái yáawamita cayábéeri wawàsi ìwali.

3

Oren por nosotros

¹ Píacué wéenánáica, ìyaca nacái áiba wawàsi quiríta wawàwéericuéca wacàlidaca pirí: Pisutácué Dios ícha walípiná imàacáanápíná wacàlidaca Wáiwacali itàacáiwa áibanái irí caquialéta macái cáli imanùbaca. Pisutácué Dios ícha imàacáanápíná madécaná wenàiwica neebáidaca Wáiwacali itàacái cáimiétaquéeri iyú càide iyúwacué peebáidáaná. ² Pisutácué Dios ícha nacái icùanápíná wía báawéeri ícha, nàyacáiná abénaméeyéi wenàiwica máiníiyéica báawaca íiwitáise, iwàwéeyéica imànica walí báawéeri càmíicáiná macái wenàiwica yeebáida Wáiwacali itàacái. ³ Quéwa Wáiwacali imànica macáita càiripínáta càide iyúwa íimáaná, íná yéewa wáalíacawa ichàiniadáanápínácué píiwitáise peebáidacaténácué itàacái mamáalàacata, tàì íiméeri iyú, icùanápínácué pía nacái Satanás ícha, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. ⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Wáiwacali ìwaliwa iyúudáanápínácué pía pimànicaténácué placawa mamáalàacata càide iyúwa wachùulíanácué pía. ⁵ Wasutáca Wáiwacali ícha pirípinácué iyúudáanápínácué cáinináca piicáca Dios càide iyúwa cáinináanácué Dios iicáca pía. Càita nacái wasutáca Wáiwacali ícha ichàiniadáanápínácué píiwitáise pìideníacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú càide iyúwaté Cristo ìideníaná yùuwichàanáwa.

El deber de trabajar

⁶ Píacué wéenánáica, wachùulíacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, picácué piacawéerida cawinácaalí péenácué càmíríca iwàwa ìbaidaca, càmíríca nacái ìya càide iyúwa wéewáidáanácué pía. ⁷ Píalíacuéwa cànínacaalí iwàwacutáanácué pìyaca pimànicaténácué càide iyúwaté wáasáidáanácué pirí wàyacaalítécué piápicha. Néenialí wàyacaalítécué piápicha, wía apóstolca, wáibaidacaté wawèníacaténá wayáapínáwa. ⁸ Càmitaté nacái wayáacué pícha yàacàsi mawèníiri iyú. Néese wía apóstolca wáibaidacaté cachàiníiri iyú èeríapi, táiyápi nacái wapáyaidacaténá wayáapínáwa, ipíchanácué piùwichàacawa wàwalíise,

càmicáináté wawàwa wáinalatécuéca piríni, ibatàa abéeri péená irí. ⁹ Ewita Dios imàacacáaníta wasutácuéca pícha wayáapínáwa mawèníiri iyú wéewáidacáinácué pía, càicáaníta càmítaté wamàni càì. Néese wáibaidacaté cachàiníiri iyú wáasáidacaténácué pirí càinácaalí iwàwacutáanácué píibaidaca cachàiníiri iyú. ¹⁰ Wàyacaalítécué píapícha, yáté wachùullacuéca pía càiri tàacáisi iyú íiméerica: Aibacaalí péenácué càmíta iwàwa íibaidaca, picácué pía iyáapíná. ¹¹ Quéwa wadéca wéemlàcuéca piináwaná ìwali ínucué pèewibàa abénaméeyéi péená, càmíiyéica íibaida ibatàa achúméerína íibaidacalési piná. Càmíta nabatàa áibanái íibaidaca, néese nasàiwicaca nalí wawàsi meedá. ¹² Níara ínuiyéica, càmíiyéica íibaida, wachùulla nía, wasutáca náicha wawàsi manuísíwata nacái Wáiwacali Jesucristo íiwitáise iyúwa, náibaidáanápiná matuíbanáiri iyú needácaténá nayáapínáwa.

¹³ Píacué wéenánáica, picácué chamàle pimànica cayábéeri ipíchaná piméyáacawa, néese pimànicué piacawa cayábéeri mamáalàacata. ¹⁴ Aibacaalí péenácué càmíta imàni càide iyúwa wachùullàanáni cháì cuyàluta irícu, picàlidacué iináwaná ìwali macái wenàiwicanái yàacuésesemi, níái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué piacawéeridani, yéewacaténá báicani ibáyawaná ìwaliwa. ¹⁵ Quéwa picácué piùwide pimànica yái wenàiwicaca, néese pìalàacué éeréeri iyútani, càide iyúwacué pìalàaca nacáicaalí péenásàiriwa.

Bendición final

¹⁶ Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinácué, yái imàaquéerica matuíbanáica yàasu wenàiwica iwàwa, imàacáanápiná matuíbanáicuéca piwàwa càiripínáta càinácaalícué pìyáaná. Wasutáca Wáiwacali íicha pirípinácué yàacawéeridáanápinácué pía manuísíwata.

¹⁷ Núa Pablo nutànàacué pirí yái achúméerína tàacáisica nucáapi iyúwa nuwàwalicáinácué pía. Càita nutànàacani macái nùasu cuyàluta irícuwa. Càì nutànàacani píalíacaténácuéwa càinácaalí iicácanáwa, ipíchanácué áibanái ichìwáidaca pía. ¹⁸ Nusutácué Wáiwacali Jesucristo íicha pirípinácué, imàníinápinácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú, píacué canánama.

1 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànùaca pirí cuyàluta. Núa Pablo Jesucristo yàasu apóstol, Dioscáiná ibànùaca núa nuibaidáanápíná irí. Yái Diosca, yácata iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Wáiwacali Jesucristo nacái ibànùaca núa, yái Jesucristo imàaquéerica manuica wáináidaca wawàwawa ìwali imàníinápíná walí macáita càide iyúwaté íimáaná walí. ² Nutànàaca pirí cuyàluta Timoteo, píacata nuiquéerica càiride iyúwa nuiriwa báisíta peebáidacáiná Jesucristo itàacái, càide iyúwa nuebáidáaná nacái. Yá nusutáca Wáaniri Dios íicha pirípiná, Wáiwacali Cristo Jesús nacái, namàníinápíná pirí cayábéeri mawèníiri iyú, naicáanápíná nacái pipualé namàacáanápíná nacái matuibanáica piwàwa.

Advertencia contra enseñanzas falsas

³ Pimàni càide iyúwaté nùalàaná pía ipíchawáiseté nùacawa píicha Macedonia yàasu cáli nérépiná. Nuwàwaca piyamáacawa aléera Efeso iyacàlená irícu pialàacaténá cachàiníiri iyú áibanái wenàiwica néeníiyéica iyaca nayamáidáanápíná néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú. ⁴ Pìalàa nía nacái cachàiníiri iyú ipíchaná neebáidaca nàawirináimi yàasu cachìwéeri tàacáisiwa, ipíchaná nacái néewáidacawa mamáalàacata áiba tàacáisi cachìwéeri ìwali náiméerica ìwali icàlidacasa càinácaalí nàawirináimi imàníiná bàaluité, ipíchaná nacái nacàlidaca mamáalàacata macáita nàawirináimi íipidenáwa madécaná. Wenàiwicanái yéewáidacaalíwa nàwali, yá nasutáca néemlawa níawáaca mamáalàacata, natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú nacái. Yái tàacáisi cachìwéerica càmita iyúudàa wenàiwica neebáidáanápíná Dios itàacái nàyacaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Dios idéca ichùuliaca wía cáinináanápíná waicáyacacawa. Wáalimá càì wamànica masacàacaalí wáiwitáise macái báawéeri íicha, wawènúadacaalí nacái wáiwitáisewa Dios irípiná imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha, weebáidacaalí nacái Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁶ Abénaméeyéi càmita càì nàyaca nawènúacáinatéwa Dios itàacái íicha, yá naméeràacawa déeculé báisíiri tàacáisi íicha. Siùcade natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwalíise meedá. ⁷ Náimaca nawàwacasa néewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú, yái tàacáisi profeta Moisés itànèericaté Dios inùmalicuise, quéwa càmita náalía néemlaca càinácaalí íimáaná Moisés yàasu tàacáisi. Nayúunáidaca náalía néemlaca yái tàacáisica, íiná manuica náináidaca nawàwawa nàwaliwa néewáidáanápíná wenàiwica, quéwa càmita náalía néemlaca tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica.

⁸ Wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wáalíacawa cayábéericani, yái profeta Moisés yàasu tàacáisica, cayábaca nacái wéewáidacaalí iyú wenàiwica yái tàacáisica, quéwa iwàwacutá wéewáidaca nía càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁹ Iwàwacutá wawàwalica Dios itàacái càmita imáisanla wamànica cayábéeri, néese icháawàaca naináwaná ìwali cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, càmíiyéica nacái iwàwa yeebáidaca Dios itàacái. Càì namànica: Nàuwideca namànica Dios, namànica nabáyawanáwa; càmita nàa Dios iyéininá, caná iwèni naicáca áibanái yàanáca Dios icàaluíniná; nanúaca nàaniriwa, náatúa nacáiwá, nanúa nacái áibanái wenàiwica. ¹⁰ Naimáca áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nanìrisíwa nacái, aslanái naimáca nanacáiri yáapichawa, inanái naimáca nanacáichúa yáapichawa nacái; náibàaca wenàiwica plata ìwalinápíná; nacàlidaca nachìwawa, nachìwáida nacái áibanái, nacháawàaca áibanái iináwaná ìwali nachìwa iyúwa. Càita áibanái wenàiwica nàyaca imàníiyéica macái báawéeri íiwitáaná méetàuculé íicha yái yéewáidacalésica machacànirica. Iná Dios itàacái profeta Moisés itànèericaté icháawàaca naináwaná ìwali, íimaca iwàwacutáanápíná nàuwichàacawa nabáyawaná ìwalíisewa. ¹¹ Moisés yàasu tàacáisi báisíirica iyaca abédanamata yáapicha yái tàacáisi Dios imàaquéerica nulí, nucàlidacaténá áibanái iríni yéewanápíná náalíacawa Jesucristo iwasàaca wenàiwicanái

Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yái Dios mèlumèluírica iicácanáwa; iwàwacutá wàaca Dios icàaluíniná.

Gratitud por la misericordia de Dios

¹² Yá nùaca Wáiwacali Jesucristo irí cayábéeri, yái ichàiniadéerica núa. Nùaca irí cayábéeri bàalutécáiná iicáca núa càiride iyúwa abéeri imàníripináté càide iyúwa ichùulianá núa, yáté imàacaca nuíbaidaca irípiná. ¹³ Càita idéca imànica nulí yái cayábéerica éwitaté nutàanicáaníta báawéeri iyú Jesús ìwali quéechatécáwa, nùuwichàidacaté nacái wenàiwica yeebáidéeyéicaté itàacái, numànicaté nacái nalí báawéeri manuísíwata iyúwa wenàiwica cáimacáiri iicáca yáawawa áibanái ícha. Quéwa Dios iicácaté nupualé càmicáináté núalíawa nùuwichàidáanáté nùacawa yàasu wenàiwicanái ipíchawáiseté nuebáidaca Jesucristo itàacái. ¹⁴ Yá Wáiwacali idéca imànica nulí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata. Yá imàacaca nuebáidaca itàacái, cáinináca nacái iicáca núa. Càita wàyaca, wía iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yeebáidéeyéica itàacái.

¹⁵ Nucàlidacué pírí báisisíwéeri tàacáisi. Iwàwacutá macáita yeebáidacani: Cristo Jesús yàanàcaté aléi èeri iriculé iwasàcaténá cabáyawanéeyéi wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Nùacata yái cabáyawanéerica náicha canánama èeri iricuíyéica cabáyawanéeyéica. ¹⁶ Dios iicácaté nupualé, núa cabáyawanéerica náicha canánama, yéewacaténá Jesucristo yáasáidaca macáita wenàiwica irí máini cayábéerica íiwitáise, náalíacaténáwa nacái càmita yùuwichàida wenàiwica ráunamáita, néese icùaca déecuíri iyú yéewanápiná wenàiwica nawènúadaca irípiná náiwitáise. Càipiná náalíacawa néemiápinácaalí nuináwaná ìwali, náalíacaténáwa Dios iicáanápiná napualé nacái neebáidacaalí Jesucristo itàacái needácaténá nalíwa nacáucapínáwa càmlíri imáalàawa. ¹⁷ Wàacué Dios irí cayábéeri manuísíwata càiripináta, wàacué iyéininá nacái cáimiétaquéeri iyú, yái Wacuèriná Dios càmlírica imáalàawa, càmlíri nacái yéetáwa, càmlíri nacái yéewa èeri mìnánái iicáca, yái abéericata Dios! Báisíta, amén.

¹⁸⁻¹⁹ Néeni, Timoteo, nuíquéri càiride iyúwa nuíriwa, nuchùulíacaté pía píalàanápiná cachàiníri iyú níara yéewáidéeyéica wenàiwica cachíwéeri tàacáisi iyú. Cà nuchùulíaca pía pimànicaténá cayábéeri ùwicái cachíwéeyéi ípunita, pimawèníadacaténá nía báisíri tàacáisi iyú. Píalimápiná pimawèníadaca nía peebáidacaalí mamáalàacata yái tàacáisi báisírica, píwènúadacaalí nacái píiwitáise. Càiripináta píbáyawaná íchawa. Iwàwacutá pimànica càide iyúwaté abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nacàlidáanáté tàacáisi píwali Dios inùmalícuíse. Náimacaté píibaidáanápináté Dios irí cáalíacáiri iyú. Áibanái càmitaté nawènúada náiwitáise. Nabáyawaná íchawa báisíri iyú, íná nadéca naméyàaca neebáidaca yái báisíri tàacáisica. ²⁰ Càita nadéca namànica níara Himeneo, Alejandro nacái. Iná nudéca numàacaca nía yéewanápiná Satanás yùuwichàidaca nía namàacacaténá náichawa yái natàanínáca báawéeri iyú Dios ìwali.

2

Instrucciones sobre la oración

¹ Quéechacáwa nuwàwa píalàaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nasutáanápiná Dios ícha macái èeri mìnánái irípiná. Iwàwacutá wasutáca Dios ícha nalípiná, wàaca nacái Dios irí cayábéeri nàwali macáita. ² Iwàwacutá wasutáca Dios ícha nalípiná níai icuèyéica cáli, nalí nacái macáita icuèyéica wenàiwicanái, yéewacaténá wàyaca matuíbanáita, yéewanápiná nacái wàaca Dios icàaluíniná matuíbanáiri iyú, yéewanápiná nacái wàyaca cáimiétaquéeri iyú macái wenàiwicanái iicápiná. ³ Cayábéeriquéi wasutáanáca Dios ícha nalípiná, casímái nacái Dios yéemíaca yái wasutáanáca ícha nalípiná, yái Dios iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ⁴ Cayábaca Dios yéemíaca wasutáaná ícha nalípiná Dioscáiná iwàwaca Jesucristo iwasàaca macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha; Dios iwàwa nacái náalíacawa ìwali yái báisíri tàacáisica. ⁵ Iyacáiná abéerita Dios. Iyaca nacái abéerita wenàiwica yáaliméerica itàaníca Dios yáapicha èeri

mìnanái iwicáu, yái wenàiwica ípidenéerica Jesucristo. Canácata áiba Jesucristo ícha yáaliméerica imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁶ Jesucristo imàacacaté icáucawa macái èeri mìnánái íchawalíná iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càide iyúwaté Dios yáasáidáná walí iwàwacáináté wáaliacawa. ⁷ Dios imàacacaté apóstolca núa ibànùacaténá núa nucàlidáanápíná càiri tàacáisi inùmaliçuise Jesucristo iináwaná ìwali. Núumaca pirí báisíiri iyú, càmìta nuchìwa: Dios ibànùaca núa nuéwáidacaténá càmíiyéi judío báisíiri tàacáisi iyú, neebáidacaténá Jesucristo itàacái.

⁸ Iná àta alénacaalí nàwacáidáyacacawa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nuwàwaca asíanái isutáca Dios ícha. Namíchàidacaalí nacáapiwa nasutácaténá Dios ícha, iwàwacutá masacàaca nawàwa mabáyawanéeri iyú càide iyúwa cayábáaná Dios iicáca. Iwàwacutá càmìta calúa nía, càmìta nacái natàaní nàapichawáaca chàinisíiri iyú. ⁹ Cayábaca nacái inanái nadènìacaalí nabàlewa iyúwa cáimiétacanéeyéi inanái, ipíchaná asíanái naicáidaca nalí, néese náináidacawa inanái ìwali báawanama. Cayábaca càmicaalí nachùnì náiwita ibáináwa máiní cawèníiri iyú, oro yáapicha, cawèníiyéi tùliquìchi yáapicha nacái, cawèníichúa íba perla yáapicha nacái. Cayábaca nacái càmicaalí nàwalica máiníiri cawènica bàlesica. ¹⁰ Càmìta cayába inanái náasáidaca meedá nadènìaca madécaná cawèníiri, néese cayábaca inanái náasáidacaalí nadéca namàacaca níawawa Dios irí nàacaténá iyéininá báisíiri iyú. Càì náalimá náasáidaca náiwitáisewa: Iwàwacutá namànica cayábéeri áibanái irí. ¹¹ Iwàwacutá masànaca inanái culto irìcu, néemìacaténá asíanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. Iwàwacutá nacái inanái nàaca náimiétacaná, cawinácaalí asíanái yéewáidéeyéica wenàiwicanái. ¹² Càmìta numàaca inanái yéewáidaca asíanái Dios itàacái iyú culto irìcu macái wenàiwica yàacuésesemi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càmìta nacái numàaca inanái ichùuliaca asíanái, néese iwàwacutá masànaca inanái néemìacaténá asíanái yéewáidaca wenàiwica Dios itàacái iyú. ¹³ Canáca yéewaná inanái ichùuliaca asíanái, Dios idàbacáináté Adán quéecha, néeseté idàbaca Eva, níara idàbáanéeyéicaté wenàiwicaca, wàawirináimica nía, wía èeri mìnánáica canánama. ¹⁴ Yái Adán càmìtaté Satanás ichìwáidani, néese Satanás icàlidacaté ichìwawa inanái irí, yá uebáidacani, uyáacaté abéeri àicu iyacaná càmíiricaté Dios ibatàa nayáaca. Càité umànica ubáyawanáwa quéechaté. Iná yéewa wáaliacawa canáca yéewaná inanái ichùuliaca asíanái. ¹⁵ Quéwa níai inanáica namusúapínacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha namànicaalí càide iyúwa iwàwacutáaná namànica néenibe iríwa, neebáidacaalí nacái mamáalàacata Jesucristo itàacái cáaliacáiri iyú càide iyúwa cáimiétacanéeyéi, cáininácaalí nacái naicáca áibanái. Iwàwacutá nacái masacàaca náiwitáise macái báawéeri ícha, náibaidacaténá Dios irí mabáyawanéeri iyú.

3

Cómo deben ser los dirigentes

¹ Báisíta cayábaca máinícaalí abéeri iwàwaca íbaidaca Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Báisíta máiní cayábéeri, cáimiétacanéerica nacái yái anciano íbaidacaléca Dios irípiná. ² Iná cawinácaalí íbaidéerica Dios irípiná iyúwa anciano icùacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá iyaca machacàníiri iyú yéewanápiná càmìta áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali, ipíchaná náimaca anciano imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idènìaca abéechúata ínuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yáawawa cáimiétaquéeri iyú ipíchaná imànica ibáyawanáwa. Iwàwacutá nacái casímáica yeedáca yàataléwa áibanái nayamáacaténáwa icapèe irìcu, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèpuníiyéicawa déeculé icapèe íchawa. Iwàwacutá nacái anciano yáalimá yéewáidaca wenàiwica cayába. ³ Càmìta nacái anciano icàma. Càmìta nacái ipélia, néese càmíiri calúa iwàwa, càmìta nacái iwàwa itàaníca chàinisíiri tàacáisi iyú. Càmìta icutá mamáalàacata yeedácaténá iríwa manùba plata. ⁴ Iwàwacutá anciano icùaca icapèerìcuíyéiwa cayába. Iwàwacutá yéenibe neebáidaca itàacái, nàa nacái íimiétacaná manuísíwata. ⁵ Iwàwacutá càì anciano icùaca icapèerìcuíyéiwa, yácáiná

càmicaalí yáalimá icùaca cayába icapèerìcuíyéiwa, néese càmita nacái yáalimá icùaca Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ⁶ Iná iwàwacutá anciano càmlírica wàlisà yeebáidaca Jesucristo itàacái, ipíchaná cachàinica iicáca yáawawa áibanái ícha, yá imànica ibáyawanáwa, néese Dios yùuwichàidacani càide iyúwaté Satanás cachàinínaté iicáca yáawawa Dios ícha, yáté imànica ibáyawanáwa, iná Dios yùuwichàidapinàcani báawanama càiripináta. ⁷ Iwàwacutá nacái anciano ìyaca machacànìiri iyú yéewanápiná áibanái càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái, naicáca cáimiétaquéeri iyúni, yái ancianoca. Càmicaalí càì anciano ìyaca, yá cawàwanáta áibanái itàaníca ìwali báawéeri iyú, néese Satanás yáalimáidacani imànlinápiná ibáyawanáwa.

Cómo deben ser los diáconos

⁸ Càita nacái diácononái: Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmlíyéita cachìwa, néese namànica càide iyúwa náimáaná; càmlíyéita nacái icàma, càmlíyéita nacái iwàwa imànica yàasu wawàsi báawéeriwa needácaténá naliwa plata. ⁹ Iwàwacutá diácononái yeebáidaca tàì íméeri iyú yái tàacáisi báisírica weebáidéerica, Dios imàaqueérica wáalíacawa ìwali. Iwàwacutá nacái masacàaca diácononái íiwitáise. ¹⁰ Yá iwàwacutá piicáca náiwitáise quéecha asáisi náibaidacaalí cayába Dios irípiná, nàyacaalí nacái machacànìiri iyú. Néese càmicaalí namàni nabáyawanáwa, yásí náalimáca náibaidaca Dios irípiná iyúwa diácono. ¹¹ Càita nacái inanái íibaidéeyéica Dios irípiná iyúwa diácono. Iwàwacutá nàyaca cáimiétaquéeri iyú, càmlíyéica itàaní áibanái ìwali báawéeri iyú, càmlíyéita nacái icàma, namànica nacái macáita náibaidacaléwa machacànìiri iyú càide iyúwa iwàwacutáaná namànicani. ¹² Iwàwacutá diácono idènlàca abéechúata línuwa. Iwàwacutá nacái icùaca yéenibewa cayába, icapèerìcuíyéi nacáiwa. ¹³ Iwàwacutá càì nàyaca níái diáconoca, níacáiná, náibaidacaalí cayába Dios irí, yásí áibanái iicáca nía cáimiétaquéeri iyú, yá nacái manuípínaca diácononái íináidaca iwàwawa, cachàinìiri yáwanái náiwitáise nacàlidacaténá naináwanáwa macàaluínináta neebáidáaná Cristo Jesús itàacái.

La verdad revelada de nuestra religión

¹⁴ Nutuíyàaca núalimáanápiná nùaca nupáchiaca pía mesúnamáita, quéwa siùcade nutànàaca pirí cuyàluta. ¹⁵ Iná càmicaalí núalimá nùacawa píatalé mesúnamáita, càicáaníta píalápinácawa càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, wía Dios yéenibeca, cáuri Dios yàasunáica, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá wéewáidaca wenàiwica càiripináta báisìiri tàacáisi iyú. ¹⁶ Macáita wáalíacawa báisìiri iyú, máini cachàinìirica yái tàacáisi Dios ibèericaté wenàiwica ícha bàaluité quéwa siùca Dios idéca imàacaca wáalíacawa ìwali. Yácata tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí iwàwacutáaná weebáidaca:

Cristo yàanàacaté aléi èeri irìculé càide iyúwa wenàiwica. Néese Espíritu Santo icàlidacaté Cristo ìwali mabáyawanéericani, ángelnái nacái naicàcani. Aibanái nadéca nacàlidaca iináwaná wenàiwicanái irí; abénaméeyéi èeri mìnánái neebáidaca itàacái; néeseté Cristo imichàacawa chènuniré àniwa, ìyacaténá cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcu nacáiwa.

4

Los que se apartarán de la fe

¹ Quéwa Espíritu Santo icàlidaca yái tàacáisi amaléeri iyú: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha, càmita quirínama neebáidapíná itàacái. Néese neebáidapíná demonionái itàacái cachìwéeri, demonionái yàasu yéewáidacalési cachìwéeri nacái. ² Néenialípiná wenàiwica néemiápiná pucháibéeyéi íiwitáise irí, cachìwéeyéi nacái. Níara cachìwéeyéica náalápinácawa cabáyawanáca nía, quéwa càmita quirínama báipíná nía nabáyawaná ìwaliwa, càmita nacái achúma nawàwa ìwali, néese namànipíná mamáalàacata nabáyawanáwa. ³ Níara cachìwéeyéica càmita nabatàa wenàiwica nacàsàacawa. Namáisanlàca wenàiwica

iyáaca abénaméeyéi yàacàsi íiwitáaná, quéwa Dios idéca imàacaca wenàiwicanái icàsàacawa; Dios iwàwaca nacái nàaca irí cayábéeri náinu ìwaliwa, nanìri ìwali nacáíwa. Dios idéca nacái idàbaca macái yàacàsi íiwitáaná wayáapíná idécanáami wàaca irí cayábéeri ìwali, yái yàacàsica, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yáaliyéicawa báisíri tàacáisi ìwali nacái. ⁴ Cayábaca wayáacaalí macái yàacàsi íiwitáaná, cayábacáiná macáita yái Dios idàbacaléca íná càmita iwàwacutá wàucaca wáichawa áiba yàacàsi, néese weedácani casímáiri iyú idécanáami wàaca Dios irí cayábéeri ìwali. ⁵ Cayábaca wayáacaalíni Dios itàacái íimacáiná walí cayábacani, yá nacái wasutáaná Dios ícha masacàaca imànica walí macáita yàacàsi.

Un buen siervo de Jesucristo

⁶ Iwàwacutá péewáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Péewáida nía iyú yái tàacáisi yàacàsi ìwalírica, pìalàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachíwéeyéi yàasu tàacáisi. Péewáidawa mamáalàacata nacái ìwali yái tàacáisi icàlidéerica walí cànínacaalí iwàwacutáaná weebáidaca Jesucristo itàacái. Peebáida nacái mamáalàacata yái cayábéeri yéewáidacalésica càide iyúwa pidàbáanaté peebáidacani àta siùca nacáide. Càicaalí pìmànica, yásí píibaidapíná piacawa Jesucristo irípiná cayábéeri iyú.

⁷ Eeri mìnánái càmíiyéi yáalía Dios ìwali nacàlidaca nàasu tàacáisiwa canéerica iwèni, máiwitáiséerica, cachíwéerica nacái, càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná wenàiwica irí. Piúca píichawa macáita càiri tàacáisi. Picá péemà nali. Néese péewáidawa cachàiníri iyú piyacaténá machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁸ Cayábaca walíni cachàinicaalí wainá chái èeri irícu idècunitàacá wàyaca chái malééná èeri. Quéwa cayába cachàini walíni càiripínata wàyacaalí machacàníri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, yácáiná càicaalí wàyaca, yá cayábaca Dios iicáca wáiwitáise siùcade. Néese áiba èeriwa wàypínaca yáapicha càiripínata. ⁹ Báisícata yái tàacáisica. Iwàwacutá macái wenàiwica yeebáidacani. ¹⁰ Iná wáibaidaca cachàiníri iyú, weebáidacáiná cáuri Dios, manuícáténá wáináidaca wawàwawa ìwali càiripínata, yái iwasèerica macái wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, cawínacaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

¹¹ Càita iwàwacutá pichùullaca nàyaca, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, péewáida nacái nía, iyú yái tàacáisica nucàlidéerica pirí. ¹² Timoteo, picá pimàaca caná piwèni naicáca pía, éwita ùuculíricáaná pía. Néese píasáida nali cànínacaalí iwàwacutáaná nàyaca machacàníri iyú níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pitàaní abéerita cayábéeri wawàsi ìwali. Píya machacàníri iyú wenàiwicanái iicápiná. Cáininá piicáca áibanái, piyúdàanápíná nía. Peebáida Dios. Iwàwacutá masacàaca píiwitáise macái báawéeri ícha. ¹³ Pilée nali Dios itàacái macái imanùbaca nàwacáidáyacacaalíwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Pimichàida náiwitáise mamáalàacata neebáidáanápíná cachàiníwanái; péewáida nía nacái Dios itàacái iyú àta nùanàacataléta pìatalé. ¹⁴ Picá pibatàa imáalàacawa pícha yái chàinisi Dios imàaquéericaté pirí píibaidáanápíná irí, bàaluité ancianonái imàacacaalíte icáapiwa píwali, nacàlidacaté nacái tàacáisi píwali Dios inùmalícuíse ímèerica píibaidáanápínaté Dios irípiná.

¹⁵ Pimàni mamáalàacatani macái pichàini iyúwa càide iyúwa núumáaná pirí, yéewacaténá macáita wenàiwica náalimá naicáca pimànica piacawa cayábéeri cachàiníwanái mamáalàacata. ¹⁶ Picàa píawawa wenàiwica ibáyawaná ícha. Péewáidawa mamáalàacata Dios itàacái ìwali, néese péewáida wenàiwica cáaliacáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pimànicaalí cà, yásí piwasàaca píawawa cachíwéeyéi yàasu tàacáisi ícha. Càita nacái piwasàapíná nía cachíwéeri tàacáisi ícha, níara yéemiéyéica pirí.

5

Cómo portarse con los creyentes

¹ Picá pìalàa nía cachàiníri iyú, níara béeyéica aslanáica, néese pìalàa nía éeréeri iyú càide iyúwa pìalàaca nacáicaalí píaniriwa éeréta. Pìalàa nacái ùuculíyéi càide iyúwa pìalàaca

nacáicaalí péenásàiriwa. ² Pìalàa béeyéi inanái càide iyúwa pìalàaca nacáicaalí pìatúawa éeréta. Píá ùucullirica, péewáidacaalí mànacaná, piicá nía càiyéide iyúwa péenásàatúanái, picúa nacái píawawa càiripináta ipíchaná pimànica pibáyawanáwa.

³ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nàyacuéca pèewi abénaméeyéi inanái inìrimi yéetéeeyéimicawa íicha. Piyúudàacué níara manìriyéimica canéeyéica yéenibe, canéeyéica nacái yéenánái iyúudèeyéipiná nía. ⁴ Quéwa manìríchúami idèniacaalí yéenibewa, càita nacái udèniacaalí utaquénáíwa, yásí iwàwacutá nayúudàaca úa quéecha nàacaténá uúmiétacaná càide iyúwa Dios ichùulianá. Iwàwacutá nayúudàaca úa nèepùadacaténá yái cayábéerica nasèenáimi imànìricaté nali, casímáicáiná Dios iicáca namànica ulí cayábéeri. ⁵ Nàyaca abénaméeyéi inanái manìriyéimi catúulécánásiwéeyéi, canácáiná néenánái iyúudèeyéipiná nía. Níara manìriyéimica náibàaca nawàwawa Dios iwéré iyúudàanápiná nía, yá nasutáca níawawa Dios íicha éeriápinama, táiyápinama nacái. Iná iwàwacutácué piyúudàaca nía, píacué Dios yàasu wenàiwicaca. ⁶ Quéwa càmitacué iwàwacutá piyúudàaca áiba manìríchúami ùyacaalí meedá càasuúri iyú usímáidacaténá úawawa. Càmita uínáidawa Dios ìwali, íná ùyaca càide iyúwa yéetéechúamiwa. ⁷ Càita iwàwacutá pichùuliaca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nàyáanápiná machacànìiri iyú ipíchaná áibanái nacháawàaca naináwaná ìwali. ⁸ Aiba icàlidacaalí iináwanáwa yeebáidacasa Jesucristo itàacái, quéwa càmita iyúudàa yéenánáíwa, icapèerìcuíyéi nacáíwa, idéca iyamáidaca yeebáidaca Jesucristo itàacái. Báawéerica íiwitáise áibanái íicha càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái.

⁹ Aiba manìríchúami iwàwacaalí íibaidaca abéerita Dios irípiná mamáalàacata uyúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá iwàwacutá udèniaca sesenta camuí. Iwàwacutá nacái abéeríchúamica inìri. ¹⁰ Iwàwacutá nacái caináwanáca úa ìwalíise yái umànínáca áibanái irí cayábéeri; idàwinèechúa yéenibewa cayába nàyacaténá machacànìiri iyú; yeedéechúa wenàiwica ucapèerìculéwa casímáiri iyú, ùacaténá nayáapiná; iyúudèechúa cayába áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái uíibaidáanápiná nali càide iyúwa nàasu wenàiwica íibéerica wenàiwicanái yàabàli; iyúudèechúa nacái cawinácaalí yùuwichèeyéicawa; íimáanáca uwàwacaalí umànica macái cayábéeri íiwitáaná áibanái irí.

¹¹ Pitànàacaalí inanái íipidená cuyàluta irìcu, náibaidacaténá abéerita Dios irípiná càiripináta, picá pitànàa náipidená cawinácaalí manìriyéimica càmiyéitàacáwa idèniaca sesenta camuí; níacáiná abénaméeyéi manìriyéimi nawènúadapiná náiwitáisewa náibaidacalé íichawa náiméericaté ìwali namànínápinása Cristo irípiná nawàwacáiná needáca naliwa nanìripináwa àniwa. ¹² Néese namànicaalí càì, yá cabáyawanáca nía càmicáiná namàni càide iyúwaté nacàlidáaná quéecha náibaidáanápinása abéerita Dios irípiná mamáalàacata nayúudàacaténá wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹³ Abénaméeyéi inanái nacái napáchiaca nàacawa meedá capìi imanùbaca, yá ínucá náibaidaca meedá; càmita ínucáita nía meedá, néese nadàbaca natàaníca áibanái ìwali báawéeri iyú; máini nawàwaca náalíacawa áibanái yàasu tàacáisi ìwali; néese nacàlidaca áibanái irí tàacáisi càmlírica cayába nacàlidaca nali. ¹⁴ Iná nuwàwaca nacásàacawa àniwa níara manìriyéimica, inìrimi yéetéeeyéimicawa íicha, cawinácaalí inanái càmiyéitàacáwa idèniaca sesenta camuí, nadàwinàacaténá nacái néenibewa, nacúa nacái nacapèewa àniwa, ipíchaná wàuwidenái itàaníca báawéeri iyú wàwali, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁵ Níacáiná abénaméeyéi manìriyéimi nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha namànicaténá càide iyúwa Satanás iwàwáaná.

¹⁶ Abéechúa inanáicaalí yeebáidéechúa Jesucristo itàacái, udèniacaalí uénánáíwa inanáíwa inìrimi yéetéeeyéimicawa íicha, yá iwàwacutá uyúudàaca nía, ipíchaná níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nayúudàaca nía. Yásí níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái náalimá nayúudàaca inanái manìriyéimi canéeyéica yéenánái iyúudèeyéipiná nía.

¹⁷ Iwàwacutá níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú napáyaidacaténá ancianonái íbaidéeyéica mamáalàacata Dios irípiná, icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica. Anciano icùacaalí nía cayába, íbaidacaalí cachàiníiri iyú Dios irípiná mamáalàacata icàlidacaténá nalí Dios itàacái, yéewáidacaténá nía mamáalàacata nacái, yá iwàwacutá namàacaca nàasu platawa ofrenda iyú pucháiba yàawiriéicatái íicha yái ofrenda namàaquéerica áiba anciano irí, nàacaténá iwèni yéewanápiná anciano idènlaca cayába iyáapináwa, yéenibe yáapichawa. ¹⁸ Cayábaca Dios iicáca namànica càì bàalutécáiná profeta itànàaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Dios ímacaté: “Picácué pidacua pacá inuma ituínási íicha, idècunitàacá uíbaidaca pirí ubawàidaca ituínási ùulùacaténá iwìralè, néese pimàacacué uyáacani idècunitàacá uíbaidaca uèpunícawa”, ímacaté yái Diosca. Càité nacái Wáiwacali ímaca: “Iwàwacutácué pìaca iwèni yái íbaidéericuécá pirí”, ímaca.

¹⁹ Picá péemla irí cawinácaalí icháawàaca anciano iináwaná ìwali canácaalí pucháiba, càmicaalí nacái máisiba icháawèeyéica anciano iináwaná ìwali.

²⁰ Quéwa cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa mamáalàacata, iwàwacutá pìalàaca nía cachàiníiri iyú macái wenàiwica yàacuèsemi cáalucaténá áibanái namànica nabáyawanáwa, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²¹ Nuchùuliaca pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, mabáyawanéeyéi ángel iicápiná nacái, pimàníinápiná macáita càide iyúwa núumáaná pirí siùcatàacáwa. Cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa, pìalàa nía cachàiníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pìalàa nía, iwàwacutá nacái càmita cayába piicáca abéeri wenàiwica áibanái íicha, néese pìalàa nía macáita abédanamata, cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ²² Picá pimàaca picáapiwa mesúnamáita aslali ìwali pibàlùadacaténáni iyúwa anciano icuèrinápiná wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picua piicáwani asáisi yèepunícaalíwa machacàiníiri iyú, isicúacáicha cabáyawanéericani yái asíalica idécanáami pibàlùadacani iyúwa anciano. Pibàlùadacaalí càiri anciano, néese imànicaalí ibáyawanáwa, yási cabáyawanáca pía nacái, càide iyúwa pidéca nacáicaalí piyúudàaca imànica ibáyawanáwa. Picua píawawa masacàawaca macái báawéeri íicha.

²³ Núaliacawa pidéca piyamáidaca pìiraca uva ituní píasáidacaténá càmita piwàwa picàmaca iyúwa áibanái báawéeyéi. Quéwa cáuláicaca pidèèricubàa madécaná yàawiría, íná nùalàaca pía ipíchaná pìiraca yàawami únita, néese pèewlada achúmanamata uva ituní úni yèewi pìiracaténáni iyúwa dabé.

²⁴ Píináidawa cáaliacáiri iyú ipíchawáise pibàlùadaca áiba anciano nacuèrinápiná. Abénaméeyéi namànica nabáyawanáwa amalánama wenàiwicanái yáliéricawa ìwali ipíchawáise áibanái icháawàaca naináwaná ìwali, quéwa áibanái namànica nabáyawanáwa ibàacanéeri iyú, càmita nacái wáaliawa ìwali madécaná èeripiná. ²⁵ Càita nacái waicáca amalánamata yái cayábéerica abénaméeyéi imànírica. Aibanái nacái namànica cayábéeri ibàacanéeri iyú quéwa càmita yéewa ibàacawa càiripináta, yái cayábéerica namànírica.

6

¹ Níara áibanái yàasu wenàiwicaca yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, iwàwacutá nàaca náiwacali icàaluínináwa cáimiétaquéri iyú náibaidacáiná irí, ipíchaná áibanái càmiíyéica yeebáida Jesucristo itàacái natàanica báawéeri iyú Dios ìwali, ìwali nacái yái tàacáisi wéewáidéerica iyú wenàiwica. ² Náiwacalicaalí yeebáida Jesucristo itàacái, iwàwacutá càmita nayamáida nàaca icàaluíniná cáimiétaquéri iyú mamáalàacata, éwita néenásàiricáanítani Jesucristo ìwalísená. Néese iwàwacutá náibaidaca irí cachàiníwanái mamáalàacata nayúudàacaténáni, náiwacalícáiná yeebáidaca Jesucristo itàacái, iwàwacutá nacái cáinináca naicácani, néenásàiricáináni, Jesucristo ìwalísená.

La verdadera riqueza

³ Aibacaalí yéewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, càmicaalí nacái abédanama íiwitáise yeebáidacaténá yái báisiiri tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yéewáidéericaté iyú

wenàiwica, càmicaalí nacái yeebáida yái tàacáisi icàlidéerica càinácaalí iwàwacutáaná wàyaca, yá cáimacáica iicácawa. ⁴ Máini cachàinica iicáca yáawawa meedá áibanái ícha, quéwa càmita báisi yáaliáwa, ibatàa abéeri wawàsipiná, càmita yáaliáwa. Cúláicaca íwitáise máinicáiná iwàwa icuísaca íchawa áibanái canéeri iwèni tàacáisi ìwalíse; yá idécanáami natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú, yá báawaca áibanái iicáca nía náimacáiná náalíacasa nacàlidaca máini cáaliacáiri iyúni. Néese càmita yáalimá abédanamata náiwitáise náapichawáaca, yá nadàbaca nacuísáyacacawa máini báawéeri iyú. Néese nadàbaca nayúunáidaca báawaca áibanái íwitáise canánama. Càmita náalimá manuíca náináidaca nawàwawa áibanái ìwali. ⁵ Néese napéliyacacawa mamáalàacata níai báawéeyéica íwitáise, càmiyéica yáaliá báisíiri tàacáisi ìwali. Nacàlidaca naináwanáwa meedá neebáidáanása Jesucristo itàacái, quéwa càmita neebáida báisíiri iyúni. Nacàlidacáita naináwanáwa cà needacaténá naliwa plata. ⁶ Báisíta weedáca walíwa cawèníiri wàyacaalí càide iyúwa Dios iwàwáaná, quéwa yái cawènírica ìyaca wawàwalicu Dios imàacacáiná casímáica wía cayábacaalí waicáca wàasuwa Dios imàaqueérica walí, matuìbanáicaalí nacái wía cawèníiri wawàsi ícha. ⁷ Canápináta meedá cáinináaná waicáca cawèníiri wawàsi, bàaluitécáiná canáca watéeri wáapichawa wamusúacaalíte waicá èeri; càita nacái canácata watéeripiná wáapichawa wàacaalíwa èeri ícha. ⁸ Néese wadèniacaalí wayáapináwa, wabàlepiná nacáiwa, yásí yéewa casímáica wawàwa. ⁹ Quéwa cawinácaalí iwàwéeyéica càasuca, neebáidaca Satanás itàacái, yáalimáidacáiná nía namànínapiná nabáyawanáwa, yá nacaláacawa Dios ícha, yá nabáyawaná íbàaca nía càide iyúwa trampa íbàacaalí cuwèesi ráunamáita. Néese máini nawàwa namànica madécaná báawéeri wawàsi máiwitáiséeri iyú, yái báawéerica càmirica iyúudàa wenàiwica, néese iwatàidéerica nía yéetácáisi iriculé, càide iyúwa wenàiwica isicùmacaalíwa depuúwéeri úni yáaculé. ¹⁰ Cawinácaalí wenàiwica cáininéerica iicáca plata, imànica macái báawéeri íwitáaná yeedacaténá iríwa mamáalàacata plata. Abénaméeyéi nacái cáininéeyéica iicáca plata nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha nacutacaténá mamáalàacata plata, néese nadéca needáca naliwa manuísíwéeri yúuwichàacáisi, íná achúmaca nawàwa siùca nàuwichàacáináwa.

La buena lucha de la fe

¹¹ Quéwa pía, Timoteo, píacata Dios yàasu wenàiwicaca íbaidéerica Dios irípiná, íná piúca píchawa macáita yái báawéerica namànírica. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Pía Dios icàaluíniná, peebáida itàacái, cáininá nacái piicàcani, piidenà piùwichàanáwa mamáalàacata matuìbanáiri iyú. ¹² Píalimáida macái pichàini iyúwa pimànicaténá cayábéeri ùwicái Dios irípiná. Yácata cayábéeri ùwicáica: yái picàlidáanáca báisíiri tàacáisi íméerica iwàwacutá wenàiwica yeebáidaca Jesucristo itàacái. Cà iwàwacutá pimànica, yásí peedápiná piríwa picáucawa càmiri imáalàawa. Dioscáiná imáidacaté pía pimànicaténá cà. Dios imáidacáináaté pía, íná yéewa picàlidacaté cayába piináwanáwa madécaná wenàiwicanái yàacuésemi peebáidáaná Jesucristo itàacái. ¹³ Siúcade Dios, yái yèerica nacáuca, macáita yái iyéerica, yéemìlaca yái nuchùulianáca pía. Jesucristo nacái yéemìlaca yái nuchùulianáca pía, yái Jesucristo icàlidéericaté cayábéeri tàacáisi, icàlidacaté nacái iináwanáwa machacàníiri iyú Poncio Pilato irí. ¹⁴ Íná nuchùulia pía Dios iicápiná, Jesucristo iicápiná nacái, pimàni macáita càide iyúwa nuchùulianáca pía. Picá piwènúada yái tàacáisica, ibatàa abéeri tàacáisi piná, ipíchaná iwàwacutá nùalàaca pía cachàiníiri iyú. Pimàni mamáalàacata càiripináta càide iyúwa nuchùulianáca pía àta Wáiwacali Jesucristo yàanàacataléta àniwa. ¹⁵ Dios imàacapiná Wáiwacali Jesucristo yàacawa néese àniwa yéenáiwana yàanàacaalíwa càide iyúwa abéerita Dios yáaliánáwa, chácaalínápiná èeri irícucaalí. Càipiná Dios imànica abéericáináta Dios máiniiri cayábaca, cachàinírica nacái náicha canánama; yácata Wacuèriná nacái cachàinírica áibanái nacuèrinánái ícha canánama; yácata Wáiwacali nacái cachàinírica áibanái íwacanánái ícha canánama. ¹⁶ Yái Diosca, yácata abéerita càmirica imáalàawa, iyéerica icamaláná irícuwa canácatalé áiba yáaliméeri yàanàaca mawiéniré irí, máinicáiná mèlumèluíricani. Canácata èeri mìnali

iiquéricaté Dios. Canácata nacái èeri mìnali yáaliméeri iicácani. ¡Macáita nàapíná abéerita Dios iyéiníná càiripínáta, yái Dios cachàiníríca náicha canánama èeri càmríri imáalàawa! Báisíta, amén.

¹⁷ Píalàa níara càasuíyéica idènièyéica cháí èeri yàasu cawèníiri. Píalàa nía ipíchaná cáimacái naicáca níawawa áibanái íicha. Iwàwacutá nacái càmita manuí nàináidaca nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, càmicáiná yéewa nàasu cawèníiri icùaca nía báawéeri íicha, yá nacái nàasu cawèníiri imáalàapínácawa áibaalípiná. Néese iwàwacutá manuíca nàináidaca nawàwawa Dios ìwali icùanápíná nía, yái Dios imàaquérica walí madécaná wawàsi casímáicaténá wawàwa. ¹⁸ Pichùulà càasuíyéi namànica cayábéeri áibanái irí nayúudàacáténá nía. Cayába namànicaalí áibanái irí cayábéeri manuísíwata nadènlàcáiná manùba cawèníiri. Iwàwacutá casímáica nàaca catúulécanéeyéi irí càinácaalí wawàsi catúulécanéeyéi imáapuèrica. ¹⁹ Càasuíyéi imànicaalí càì, yásí nadènlàpináca cawènisíwéeri nàasuwa áiba èeriwa, yái nacáuca báisíríca càmríríca imáalàawa.

Encargo final a Timoteo

²⁰ Timoteo, pimàni cayába píibaidacaléwa Dios imàaquéricaté pirí picàlidáanápíná yái báisírí tàacáisica. Picá peebá èeri mìnánái yàasu tàacáisi canéeri iwèni, casaquèeri nacái. Áibanái nacái nawàwa natàaníca náapichawáaca chàinisírí wawàsi iyú nàasu tàacáisi cachìwéeri ìwaliwa. Náimaca cáalíacáicasa nía quéwa càmita báisí náalíacawa. Picá peebá nalí. ²¹ Abénaméeyéi nadéca neebáidaca nàasu yéewáidacalési cachìwéeri, yá nadéca nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo íicha.

Nusutácué Dios íicha pirípinácué imànínápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú.

2 TIMOTEO

Saludo

¹ Núa Pablo nubànù pirí cuyàluta. Núacata abéeri apóstol Jesucristo ibànùérica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Jesucristo ibànùaca núa Dios ímacáiná té imàacáanápíná wenàiwica nadènìaca nacáucawa cà míri imáalàawa cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Cristo Jesús yáapicha. ² Nubànù pirí cuyàluta, Timoteo cáininéérica nuicáca càiride iyúwa nuiriwa. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Wáiwacali Jesucristo nacái namànínapíná pirí cayábéeri mawèníri iyú, naicáanápíná nacái pipualé, namàacáanápíná nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Dar testimonio de Cristo

³ Nusutáca Dios ícha pirípiná èeríapi, táiyápi nacái, yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali, yái Dios nuibaidéérica írípíná, nuérica nacái icàaluíníná matuíbanáiri iyú nùyacáiná machacàníri iyú càide iyúwaté nùawirináimi yàaná Dios icàaluíníná. ⁴ Macái yàawiría nusutácatáita Dios ícha pirípiná, máini nuwàwa nùaca nuicáca pía, nuwàwalicáiná achúmacaté piwàwa manuísíwata nuèpùacaalítéwa pícha. Iná nuwàwa nuicáca pía àniwa casíimáicaténá nuwàwa manuísíwata. ⁵ Yá nùaca Dios irí cayábéeri pìwali nùalíacáináwa peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú macái piwàwalicúsewa. Quéechatécáwa pírumi Loida uípidená, píatúami nacái Eunice uípidená, neebáidacaté Jesucristo itàacái, yá nùalíacawa báisíri iyú peebáidáaná nacái.

⁶ Iná càì nùalàaca pía: Càide iyúwa wapucúadacaalí quichái capèrùacaténáni, càita nacái iwàwacutá picáucàidaca chàinisi Dios imàaquéericaté pirí numàacacaalíté nucáapiwa pìwali; yá pimàni píibaidacaléwa cachàiníri iyú, yái íbaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, ichùulièrica nacái pimànica. ⁷ Píalimá pimànica píibaidacaléwa cachàiníri iyú yái íbaidacalésica Dios imàaquéericaté pirí, Dioscáiná idéca yàaca walí Espíritu Santo. Yái Espíritu Santo cà mírita cáalu imànica wía, néese ichàiniadaca wía wáibaidacaténá Dios írípíná, imàaca nacái cáinináca waicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái, iyúudàaca nacái wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, yéewacaténá nacái wamànica macáita cáalíacáiri iyú. ⁸ Picá báì picàlidaca áibanái irí Wáiwacali iináwaná. Picá nacái báì pía nùwalíse, yái nùuwichàanácawa presoíri iyú Wáiwacali írípíná nucàlidacáiná iináwaná. Néese píidenà yùuwichàacáisi núapicha wacàlidacáiná tàacáisi ímèérica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Píalimá píidenàca piùuwichàanápínáwa yácáiná Dios yàaca pichàini. ⁹ Dios idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Ichùuliaca wàyaca mabáyawanéeri iyú nacái. Càmitaté iwasàa wía, imáida wía nacái ìwalíse yái wamàníríca wachàini iyúwa. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imáida wía nacái íináidacáiná téwa imànínápinaté walí cayábéeri mawèníri iyú, cáinináacáiná té nacái iicáca wía ìwalíse yái cayábéérica Cristo Jesús imànírípínacaté walí. Bàaluitécáiná èeri ipíchawáiseté, néenialíté cáinináca Dios iicáca wía. ¹⁰ Siùcade Dios imàacaca wáalíacawa cáinináca iicáca wía, iwàwa nacái imànica walí cayábéeri mawèníri iyú. Càì yásáidaca walíni: Ibànùacaté Jesucristo, yái iwasèérica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Jesucristo idéca imáalàidaca wáicha yái yéetácáisica imàaquéeripíná wéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripínáta, iná càmita quirínama iwàwacutá cáaluca waicáca wéetáanápínáwa. Wéetacaalíwa, yá wéetápinácawa Dios icáapirìcuta, iná càmita cáalu wía. Jesucristo idéca nacái imàacaca wáalíacawa wáyáanápínacué càiripínáta wacáuca cà míri imáalàawa yáapichawa weebáidacaalí Jesucristo itàacái.

¹¹ Dios idéca ichùuliaca nucàlidáanápíná yái tàacáisica. Yá ibànùaca nùa iyúwa apóstol nuéwáidacaténá wenàiwicanái iyú yái tàacáisica. ¹² Iná siùcade nùuwichàacawa presoíri iyú. Quéwa càmita báì núa ìwalíse yái nùuwichàanácawa Jesucristo írípíná, nùalíacáiná ìwali yái

nuebáidéerica, yái Jesucristoca, núalíaca nacáíwa báisíiri iyú cachàiníiricani icùacaténá núa yéewanápiná nuebáidaca itàacái mamáalàacata àta yàanàacataléta àniwa.

¹³ Píà picàlidaca machacàníiri iyúni yái tàacáisi càide iyúwaté péemianá nucàlidaca piríni. Peebáida mamáalàacata Cristo Jesús itàacái, cáininá piicáca Dios, wenàiwicanái nacái càide iyúwa Cristo Jesús ichàiniadáná píà. ¹⁴ Picùà cayába yái tàacáisi cayábéerica Dios imàaquéericaté pirí, ipíchaná áibanái iwènúadacani. Picùà cayábani Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu iyéerica wawàwalicu, ichàiniadéerica nacái wía.

¹⁵ Píalíacawa macáita Asia yàasu cáli néeséeyéi nadéca namàacaca núa abéerita. Càita nacái nawènúacatéwa nuícha níara Figelo, Hermógenes nacái, yaté càmita nayúudàa núa quirínama idécanáamité romanonái yúucaca núa presoíyéi ibànalìculé. ¹⁶ Quéwa Onesíforo idéca iyúudàaca núa, ínà nusutáca Dios íicha iicáanápíná napualé, níai Onesíforo icapèerìcuíséeyéica, yácáiná Onesíforo idéca iyúudàaca núa madécaná yàawiría, yá ichàiniadacaté nuwàwa. Càmitaté báí ipáchiaca núa éwita presocáaníta núa presoíyéi ibànalìcu. ¹⁷ Néese idécanáamité Onesíforo yàanàaca aléi Roma iyacàlená irìculé, yaté icutáca núa mamáalàacata àta yàanàacataléta núa cháí presoíyéi ibànalìcu. ¹⁸ Yá nusutáca Dios íicha iicáanápíná Onesíforo ipualé, imàni nacái irí cayábéeri néenialípiná Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. Píalíaca nacáíwa Onesíforo iyúudàacaté wía nacái wàyacaalíté néeni Efeso iyacàlená irìcu.

2

Un buen soldado de Jesucristo

¹ Iná Timoteo, nuiquéerica càiride iyúwa nuíriwa, pimàaca Dios ichàiniadaca píiwitáise Cristo Jesús ichàini iyú, yái imàníirica pirí cayábéeri mawèníiri iyú pìyacáiná abédanamata yáapicha. ² Bàaluité péemíaca nucàlidaca yái tàacáisica madécaná wenàiwica yàacuésemi. Siùcade iwàwacutá péewáidaca áiba asíanái, pichùulla nacái nacàlidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá cayábéeyéica íiwitáise, yeebáidéeyéica tàì íiméeri iyú, imàníiyéica nacái machacàníiri iyú càide iyúwa náimáaná. Iwàwacutá nacái náalíaca néewáidaca áibanái wenàiwica iyú yái tàacáisica.

³ Pìidenà piùwichàanàwa Jesucristo irípiná wáapicha wía yéewáidéeyéica wenàiwica Jesucristo itàacái iyú càide iyúwa cayábéeri úwisàiri lidenlaná yùuwichàanàwa imànicaténá càide iyúwa íiwacali iwàwáaná. ⁴ Péemà comparación: Uwisàiri càmita ìya càide iyúwa càmíiyéi úwi, néese yeebáidaca íiwacali iríwa iwàwacáiná isíimáidaca íiwacaliwa, yái imáidéericani. Càita nacái iwàwacutá pimàacaca píawawa Cristo Jesús irí píibaidacaténá irí cachàiníiri iyú. ⁵ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica isàiwicacaalí deporte imawèniadacaténá áibanái. Canáca yéewaná yeedáca iríwa cawèníiri premio yái coronaca, càmicaalí isàiwica machacàníiri iyú càide iyúwa nachùnlaná deporte. Càita nacái iwàwacutá péewáidacawa cachàiníiri iyú, píibaida nacái machacàníiri iyú pimànicaténá macáita càide iyúwa Jesucristo iwàwáaná; yásí yàaca piríwa cawèníiri pìapínacaalíwa chènuniré. ⁶ Iwàwacutá pimànica càide iyúwa wenàiwica íibaidacaalí ibànacalewa cachàiníiri iyú, yá yáalimá iyáaca idàbáanéeri ibànacale ìyacanáwa. Càita nacái iwàwacutá píibaidaca cachàiníiri iyú Jesucristo irí, néese yàapínaca piríwa cawèníiri chènuníiséerica. ⁷ Píináidacawa cayába ìwali yái tàacáisi siùquéerica tàacáwa nucàlidaca pirí, yásí Wáiwacali imàacaca píalíacawa macáita piwàwacutéerica píalíacawa ìwali.

⁸ Píalimápiná pìidenàca piùwichàanàwa piwàwalicaalí Jesucristo, yái wenàiwica Dios imicháidéericaté yéetácáisi íicha. Yácata rey David itaquérinámi nacái, yái Jesucristoca. Càì nucàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ⁹ Yá nàuwichàidaca núa nucàlidacáiná yái tàacáisica. Yá nadéca nadacùaca núa cadena iyú cháí presoíyéi ibànalìcu, càide iyúwa cabáyawanéeri. Quéwa yái Dios itàacáica, càmita náalimá nadacùacani, néese áibanái icàlidaca yàacawa mamáalàacatani. ¹⁰ Iná nuídenà macái yùuwichàacáisi nalípiná níai wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasunáipínáwa.

Cài nùuwichàacawa yéewanápiná neebáidaca Cristo Jesús itàacái iwasàacaténá nía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, yéewanápiná nàyaca yáapicha cáimiétacanéeri iyú, nacamaláná mèlumèluíri irìcu nacáíwa càiripináta.

¹¹ Báisíricata yái tàacáisica íiméerica:

Weebáidaca Jesucristo itàacái, yái yéetéericatéwa wáichawalíná, íná càica wíade iyúwa wenàiwica yéetéeyéicatéwa íbáyawanámi íichawa. Yá wàypíná nacái Jesucristo yáapicha càiripináta;

¹² wàidenìacaalí yùuwichàacáisi Jesucristo irípiná, yá wacùapínáca macáita yáapicha áiba èeriwa; quéwa wáimacaalí càmítasa yàasunái wía, càita nacái íimapínáca càmíta yàasunái wía;

¹³ cawàwanáta wawènúadapíná wáiwitáisewa íicha, quéwa Jesucristo imànipíná macáita càide iyúwa íimáaná càmícáiná yéewa iwènúadaca íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali.

Un trabajador aprobado

¹⁴ Picàlida nalí àniwani, yái tàacáisi nucàlidéericaté pirí ìwali, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Píalàa nía Dios iicápiná ipíchaná natàaníca náapichawáaca chàinisíiri iyú canéeri iwèni wawàsi ìwali. Canéerica iwèni yá tàacáisi natàaníríca ìwali. Natàanícaalí càiri canéeri iwèni wawàsi ìwali, càmíta nayúudàa wenàiwica, néese báawaca namànica wenàiwicanái íiwitáise cawínácaalí yéemièyéica nàasu tàacáisi, íná càmíta neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁵ Píalimáida macái pichàini iyúwa píibaidacaténá cayábéeri iyú Dios irípiná, casíimáicaténá Dios iicáca yái pimàníríca, càide iyúwa abéeri yàasu wenàiwica íibaidacaalí cayába, yá càmíta iwàwacutá báicani ìwalíise yái imàníríca. Yá picàlidaca machacàníiri iyú nalíni, yái tàacáisi báisíríca Dios itàacáica. ¹⁶ Picá pitàaní wenàiwica yáapicha natàanícaalí máiwitáiséeri iyú cháì èeriquéi yàasu tàacáisi cachíwéeri ìwali, méetàuculéeri tàacáisi nacái, níacáiná itàaníyéica máiwitáiséeri iyú càiri wawàsi ìwali naméeràidaca wenàiwica déeculé Dios íicha, nàyacaténá iyúwa càmíná Dios iwàwa. ¹⁷ Yái nàasu tàacáisi néewáidéerica iyú wenàiwica máiní báawaca imànica wenàiwicanái íiwitáise. Nàasu tàacáisi idàwinàacawa wenàiwicanái iwàwalícu càide iyúwa cháunási ibadéericawa iyáacaalí yàacawa wainá mauláiquéerica. Càita néewáidaca wenàiwica níara Himeneo, Fileto nacái. ¹⁸ Nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi íicha. Nadéca nawènúadacani. Nacàlidaca nachíwawa meedá càì: Náimaca idécasa íchàbacawa wáicha yái namíchàanácawa yéetácáisi íicha. Càita nadéca báawaca namànica abénaméeyéi íiwitáise íná càmíta neebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. ¹⁹ Quéwa cachàiníríca càiripinátani, yái Dios itàacái báisíríca, càide iyúwa manuúri íba wabàlùadéeripínáca íinata manuísíwéeri capíi. Iyaca nacái tàacáisi íba ìwali, yái tàacáisi íiméerica: “Wáiwacali yáalíacawa cawínácaalí níái yàasu wenàiwicaca”, càì íimaca. Yá íimaca àniwa: “Cawínácaalí icàlidéeyéica iináwanáwa Wáiwacali yàasu wenàiwicaca nía, neebáidaca nacái itàacái, iwàwacutáca namàacaca náichawa macái nabáyawanáwa namàníríca”, íimaca.

²⁰ Péemla comparación: Càasuúri icapèe manuúri irìcu nàyaca madécaná quírápieli íiwitáaná. Nadènìaca abénaméeyéi cawèníyéi quírápieli oro imànicaná, quírameníiri plata imànicaná nacái. Iyaca nacái abénaméeyéi quírápieli càmíiyéica cawèni, cáli imànicaná, àicu imànicaná nacái. Yá capíi íiwacali icùaca càiripináta níái cawèníyéica quírápielica, quéwa áibaalípiná yúucaca meedá íichawa quírápieli canéeyéica iwèni. Càita nacái àta alénácaalí nàyaca Wáiwacali yàasunái, yá iyaca nèewi abénaméeyéi càmíiyéica yàasu. ²¹ Iná abéeri Wáiwacali yàasu wenàiwica icùacaalí cayába yáawawa masaquèeri iyú ipíchaná imànica íbáyawanáwa, yásí yáalimá íibaidaca cayába Wáiwacali irípiná, imànicaténá àta càníacaalí cayábéeri íibaidacalési Wáiwacali ichùulíerica imànica, càide iyúwa nacùacaalí cawèníiri quírápieli abéerita capíi íiwacali irípiná.

²² Iná picá pimàni càide iyúwa abénaméeyéi ùuculíyéi iwàwáaná imànica meedá, néese pimàni cayábéeri macái pichàini iyúwa. Peebáida Jesucristo itàacái. Cáininá píicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píya matuíbanáiri iyú náapicha cawínácaalí masaquèeyéica

íiwitáise isutéeyéica yáawawa Wáiwacali Jesucristo íicha. ²³ Picá pitàaní náapicha caw-inácaalí iwàwéeyéica itàanica canéeri iwèni wawàsi ìwali càide iyúwa máiwitáiseeyéi càmíiyéica yáaliíawa. Píaliíacawa natàanicaalí càiri wawàsi ìwali, yá nadàbaca natàanica náapichawáaca chàinisíiri iyú, tàacáisi ùuléri iyú nacái. ²⁴ Pía íibaidéerica Wáiwacali irípiná iwàwacutá càmita pipélica placawa, néese iwàwacutá càmíirica calúa píiwitáise macái wenàiwica yáapicha. Iwàwacutá nacái píaliíaca péewáidaca wenàiwica cayába. Iwàwacutá nacái píideníaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalí píri báawéeri, càmicaalí nacái nawàwa néewáidacawa. ²⁵ Abénaméeyéi nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi. Píalàa nía éeréri iyú. Iwàwacutá càmita cáimacái piicáca píawawa náicha. Càì iwàwacutá pimànica yéewacaténá cawàwanáta Dios imàacaca nawènúadaca náiwitáisewa neebáidacaténá yái báisíiri tàacáisica, ²⁶ yéewacaténá nacái Dios iwasàaca nía Satanás ichàini íicha. Satanás idéca íibàaca nía càide iyúwa trampa íibàacaalí cuwèesi. Dios iwasàacaalí nía, yásí náalimá namànica càide iyúwa Dios iwàwáaná.

3

Cómo será la gente en los tiempos últimos

¹ Iwàwacutá píaliíacawa abéri wawàsi: Aibaalípiná maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá máinípiná càulenáca wenàiwica nàyaca cháì èeri irìcu. ² Máinípiná cáinináca wenàiwica naicáca níawawa áibanái íicha, cáininápiná nacái naicáca plata, máiní cáimacáica naicápiná níawawa áibanái íicha. Cachàinipiná nacái naicáca níawawa. Natàanípiná báawéeri iyú Dios ìwali. Càmita neebápiná nasèenái ichùuliíacawa. Càmita nàapiná cayábéeri tàacáisi quirínama áibanái irí, Dios irí nacái. Caná iwèni naicápiná áibanái yàanáca Dios icàaluíniná. ³ Càmita cáininá naicápiná néenánáíwa. Càmita abédanamata náiwitáise áibanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Nacàlidapiná nachìwawa báawéeri iyú áibanái ìwali. Càmita nacùapiná níawawa cayába íná namànipiná macái íiwitáaná báawéeri namàlìawalé iyúwa. Caluéyéipiná íiwitáise iyúwa cuwèesiná. Nàuwidepiná namànica macái íiwitáaná cayábéeri. ⁴ Yá nacháawàapiná nanacáiyéiwa nàuwidenái irííwa. Ráunamáita namàni nàacawa nabáyawanáwa máiwitáiseeri iyú ipíchawáise náináidacawa ìwali yái namàníiripináca. Yá máiní cayábapiná naicáca níawawa áibanái íicha. Nawàwapiná namànica meedá càinácaalí wawàsi ísímáidéeripiná nawàwa. Càmita nacutápiná náalíacaténá Dios ìwali namànicaténá càide iyúwa Dios iwàwáaná. ⁵ Pucháibéeyéipiná íiwitáise, namànipiná càide iyúwa wenàiwica yéeyéica Dios icàaluíniná báisíiri iyú, quéwa nachìwa iyúwa meedá. Càmita namàacapiná Dios icùaca náiwitáise nàyacaténá machacàníiri iyú. Píawa náicha cawinácaalí imàniyéica càì.

⁶ Picá placawéerida wenàiwica imàniyéica càì nàyacáiná nèewi abénaméeyéi aslanái ichìwáidéeyéica wenàiwica namàacáanápíná nawàlùacawa nacapèe iriculé. Néese nachìwáidaca máalíawáiseeyéi inanái, bàsabàséeyéi íiwita, máiníyéi cabáyawanáca, imàniyéica madécaná báawéeri namàlìawalé iyúwa càide iyúwa máiníiná nawàwa namànica. ⁷ Ewita níara inanáica néewáidacáanítawa mamáalàacata áiba tàacáisi wàlisàì ìwali, càicáaníta canácatáita náalimá náalíaca néemíaca càinácaalí íimáaná yái tàacáisi báisíirica. ⁸ Níái cachìwéeyéica nàuwideca namànica báisíiri tàacáisi, càide iyúwaté pucháiba camàliquéeyéi íipidenéeyéicaté Janes, Jambres nacái. Bàaluté nàuwideca namànicaté profeta Moisés, icàlidéericaté Dios itàacái. Siùca nacáide, níái báawéeyéica máiní éruca náiwitáise, náináidacawa abéerita báawéeri ìwali. Caná nawèni Dios iicáca nía càmíicáiná neebáida Jesucristo itàacái báisíiri iyú. ⁹ Quéwa càmita náalimápiná nawènúadaca wenàiwicanái íiwitáise mamáalàacata macáicáiná wenàiwica náalimápiná náalíacawa máiwitáiseeca nía. Néese nachàbapinácawa càide iyúwaté nachàbàanáwa, níara pucháiba yùuwidéeyéicaté imànica profeta Moisés.

El último encargo de Pablo a Timoteo

¹⁰ Quéwa Timoteo, pidéca peebáidaca cayába càide iyúwaté nuéwáidáaná wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Píalía nacáíwa càinácaalí nùyaca, càinácaalí nacái nuínáidaca numànica. Píalíacawa càinácaalí nuebáidaca Dios, càinácaalí nacái núalimáidaca mamáalàacata nuéwáidacaténá wenàiwica éeréeri iyú. Píalíacawa cáinináca nacái nuicáca Dios, áibanái wenàiwica nacái. Píalíacawa càinácaalí nuídeníaca nùuwichàanácawa Wáiwacali irípiná. ¹¹ Píalía nacáíwa càinácaalíté nàuwichàidaca núa, yá nùuwichàacawa Wáiwacali irípiná nuíbaidacáiná irí. Píalíacawa macáita ìwali yái nuchàbáanácátéwa nàuwichàidacaalíté núa Antioquía ìyacàlená irícu, Iconio ìyacàlená irícu nacái, Listra ìyacàlená irícu nacái. Píalíacawa ìwali yái nùuwichàanácátéwa quéwa Wáiwacali iwasàacaté núa náicha canánama. ¹² Báisíta macáita cawinácaalí iwàwéeyéica ìyaca machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná nàyacáiná abédanamata Cristo Jesús yáapicha, yá áibanái yùuwichàidapíná níawa Cristo Jesús ìwali. ¹³ Quéwa níái báawéeyéica, níá nacái ichìwáidéeyéica wenàiwica namànipíná nàacawa mamáalàacata nabáyawanáwa cachàiníwanái, yá nachìwáidapíná wenàiwica mamáalàacata, nachìwáidaca nacái níawawa.

¹⁴ Quéwa pía Timoteo, iwàwacutá peebáidaca yái tàacáisica mamáalàacata, pimàni nacái càide iyúwa péewáidáanátéwa, iyúwa nacái píalíanáwa báisíiricata yái tàacáisi péewáidéericawa ìwali, píalíacáináwa néewáidacaté pía báisíiri tàacáisi iyú, níara yéewáidéeyéicaté pía. ¹⁵ Piwàwali píalíacatéwa Dios itàacái ìwali sùmàicatáiseta pía àta siùca nacáide, yái tàacáisi profetanái itànèericaté Dios inùmalicuise. Píalíacawa Dios itàacái ìwali íná yéewa cáalíacáica pía. Píalía nacáíwa peebáidacaalí Cristo Jesús itàacái, yá iwasàapíná píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁶ Macáita yái Dios itàacáica Dios imàacacaté wenàiwica náalíacawa càinácaalíté iwàwacutáaná natànàaca itàacái inùmalicuise. Íná cayábaca wéewáidaca wenàiwicanái Dios itàacái iyú, wàalàaca níá nacái cachàiníiri iyú namànicaalí nabáyawanáwa. Yá cayábéerica Dios itàacái wéewáidacaténá iyú wenàiwica, wawènúadacaténá náiwitáise Dios irípiná, wáasáidacaténá nacái càinácaalí iwàwacutáaná namànica nàyacaténá machacàníiri iyú Dios iicá. ¹⁷ Íná iwàwacutá wía Dios yàasu wenàiwicaca wéewáidacawa Dios itàacái ìwali yéewacaténá wáalíacawa, yéewacaténá nacái wáalimá wamànica càinácaalí cayábéeri wawàsi Dios ichùulièrica wamànica.

4

¹ Nuchùullia pía manuísíwata Dios iicápiná, Cristo Jesús iicápiná nacái, yái yàanèeripínáca icàlidacaténá macái èeri mìnánái iináwaná ìwali, càinácaalí báawéerica namànica, yùuwichàidacaténá níá nabáyawaná ìwalisewa, níái cáuyéica, níá nacái yéetéeyéimicawa. Nuchùullia pía manuísíwata Cristo Jesús yàacáináwa néese àniwa icùacaténá macáita. ² Nuchùullia pía manuísíwata picàlidáanápiná báisíiri tàacáisi wenàiwicanái irí. Picàlida nalíni mamáalàacata éwita càmicaalí nawàwa néemíaca piríni. Píalàa níá cachàiníiri iyú cawinácaalí imàníiyéica ibáyawanáwa, piwènúadacaténá náiwitáise nabáyawaná íichawa. Pimichàida náiwitáise namànínápiná cayábéeri. Picá piméyáa péewáidaca níá càmicaalí neebáida caquialéta, néese péewáida níá éeréeri iyú mamáalàacata. ³ Picàlida nalíni siùcade, mesúnamáicáináta càmita wenàiwica nawàwa néemíaca irí yái tàacáisi báisíirica. Néese nacutápiná nalíwa meedá máini madécaná yéewáidéeyéipínáca níawa, icàlidéeyéipínáca nalí abéerita tàacáisi nawàwéerica néemíaca, càinácaalí wàlisàì tàacáisi itiquilíadáidéeripíná nàui. Nàwacáidapíná nalíwa càiyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nawàwacáiná namànica nabáyawanáwa nasímáidacaténá níawawa. ⁴ Nawènúapínacawa báisíiri tàacáisi íicha, yá càmita quirínama nawàwapíná néemíacani, néese naméeràacawa meedá neebáidaca èeri mìnánái yàasu tàacáisi cachìwéeri càide iyúwa abénaméeyéi béeyéi inanái icàlidáaná. ⁵ Quéwa pía Timoteo, píináidawa mamáalàacata machacàníiri iyú. Píidenla yái piùwichàanácawa. Picàlida mamáalàacata yái tàacáisi íiméerica Cristo Jesús iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Pimàni cayába macáita píibaidacalécawa càide iyúwa Dios ichùullíaná pimànica.

⁶ Iwàwacutá píibaidaca cachàiníiri iyú Dios irípiná núamirìcubàami, yácaíná nuénáiwana idéca yàanàaca nuétácatáipináwa Wáiwacali ìwali, íná nuétápináwa càide iyúwa sacrificio Wáiwacali ìwali. ⁷ Nudéca nuíbaidaca Jesucristo irípiná cachàiníiri iyú càide iyúwa úwisàiri imànicaalí cayábéeri ùwicái. Nudéca numáalàidaca numànica nuíbaidacaléwa Jesucristo irípiná càide iyúwa wenàiwica imáalàidacaalí iplanícawa carrera ìwali. Càmitaté nuwènúawa Dios ícha, néese nuebáidaca yái tàacáisi báisírica mamáalàacata. ⁸ Càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwica irí, yái wenàiwica ipianíricatéwa carrera ìwali imawènladaca nacái áibanái, càita nacái siùcade ìyaca nulí nùasu cawèníiri chènuniré, Wáiwacali yèeripináca nulí yàacaalíwa néese àniwa, numànicáiná cayábéeri machacàníiri iyú càide iyúwa iwàwáaná. Yái Wáiwacali, cayábéerica íiwitáise, icùaca wenàiwica machacàníiri iyú, yùuwichàidapiná nacái báawéeyéi. Càmita nulípiná abéerita yàacani, yái cawènírica, néese yàapiná cawèníiri macái wenàiwica irí cawinácaalí máini iwàwéeyéica iicáca Wáiwacali yàacawa néese àniwa cáininácáiná naicácani.

Instrucciones personales

⁹ Pimàni macáita càide iyúwa iwàwacutáaná pimànica pìacaténáwa nùatalé mesúnamáita. ¹⁰ Nuwàwacutáca pía, Demascáiná idéca imàacaca núa abéerita cáininácáiná iicáca èeri mìnanaí íiwitáise. Idéca yàacawa Tesalónica ìyacàlená néré. Crescente idéca yàacawa Galacia yàasu cáli néré. Tito nacái idéca yàacawa Dalmacia yàasu cáli néré. ¹¹ Abéerita Lucasquéi ìya núapicha. Pía picutáca Marcos pítécaténáni píapichawa iyúudàacáiná núa cayábéeri iyú nuíbaidacaténá Dios irípiná. ¹² Nuwàwacutáca Marcos iyúudàaca núa nubànùacáiná Tíquico yàacaténáwa Efeso ìyacàlená néré. ¹³ Idècunitàacá pìanàaca nùatalépiná, peedá nulí nùasu ruana nacáiri núuquéeri nùwallisewa, numàaquéericaté Carpo icapèe irìcu, Troas ìyacàlená néeni. Peedá nacái nùasu cuyàluta imanùbaca iwawanèericawa. Máini nuwàwacutáca nacái nùasu cuyàluta iwawanèericawa canánama, níai pìrái íimamimica namànírica cuyàluta piná.

¹⁴ Alejandro yái íibaidéerica hierro idéca imànica nulí báawéeri manuísíwata. Wáiwacali yùuwichàidapinácani ìwallise yái báawéerica imànírica. ¹⁵ Píicá píichawa cayábani yái asíalica ipíchaná imànica pìrì báawéeri nacái máinícáina yùuwideca imànica yái tàacáisi wacàlidéerica.

¹⁶ Quéechatécáwa nubàlùacaalítéwa nàacuésemi níai yàcalé íiwacanánáica, yá nucàlidacaté nalí nuináwaná ìwaliwa yái nùuwidenái icháawàanáca nuináwaná ìwali. Yaté canáca áibaquéi yàacawéeridéeripinácaté núa. Macáicata namàacacaté núa abéerita. Nusutáca Dios ícha nalípiná, ipíchaná yùuwichàidaca núa ìwallise yái namàacáanácaté núa abéerita. ¹⁷ Quéwa Wáiwacali idéca yàacawéeridaca núa, ichàiniadaca nacái nuíwítáise, íná yéewa nudéca numáalàidaca nucàlidaca yái tàacáisi íiméerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yéewacaténaté macáita càmíiyéi judío néemiaca Jesucristo iináwaná ìwali. Wáiwacali iwasàacaté núa cáalunáiri ícha càide iyúwa idéca nacáicaalí iwasàaca núa león inùma ícha, cháwi quíiréeri nacáirica. ¹⁸ Yá núalíacawa Wáiwacali iwasàanápíná núawa macái báawéeri íiwitáaná ícha, yá itépiná núawa cayábacatalé chènuniré Wáiwacali icùacataléca macáita. ¡Néese macáita nàapiná irí cayábéeri càiripináta, yái icuèripináca macáita cáimiétacanéri iyú, icamaláná mèlumèluíri irìcuwa càiripináta! Báisíta, amén.

Saludos y bendición final

¹⁹ Nuwàwali níara Prisca, Aquila nacái, nía nacái Onesíforonáica. ²⁰ Erasto iyamáacatéwa Corinto ìyacàlená irìcu. Numàacacaté Trófimo iculuéericawa Mileto ìyacàlená irìcu. ²¹ Pimàni macáita iyúwata píalimáanáta, pìacaténáwa mesúnamáita nùatalé ipíchawáise uníabéca. Nawàwali pía macáita níai ìyéeyéica cháí yàcalé, níai Eúbulo, Pudente nacái, Lino nacái, úa nacái Claudia, macáita nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

²² Pía Timoteo, nusutáca Wáiwacali Jesucristo ícha pirípiná ichàiniadáanápíná píiwitáise. Píacué canánama, nusutácué Dios ícha nacái pirípinácué imàníinápínácué pirí cayábéeri mawèníiri iyú manuísíwata, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

TITO

Saludo

¹ Núa, Pablo, nubànua pirí cuyàluta, pía Tito. Núa íbaidéerica Dios irípiná. Nucàlida tàacáisi nacái Jesucristo inùmalìcuíse. Numàni càì yéewanápiná macáita wenàiwica Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa neebáidaca Dios itàacái tàì íméri iyú, yéewanápiná nacái náalíacawa macáita yái tàacáisi yéewáidéerica wía wáalíacaténáwa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca cháì èeri irìcu. ² Nuíbaida Dios irípiná, nutàaní nacái Jesucristo inùmalìcuíse núalíacáináwa báisíiri iyúcani Dios yáalimá imàacaca wàyaca yáapicha càiripináta. Yái Diosca, yái càmirica cachìwa, icàlidacaté tàacáisi bàaluitésíwa èeri ipíchawáise. Dios icàlidacaté cáimiétacanéri iyúni, yàanápiná wacáuca càmiri imáalàawa. Wáalía nacáwa imàlinápiná càì. ³ Siùcáisede Dios imàacaca wáalíacawa tàacáisi ìwali Dios icàlidéericaté. Yá wáalíacawa ìwali yái tàacáisica, Dios ibànùacáináté wenàiwica néewáidacaténá wía. Yácata yái tàacáisica Dios ichùulìerica nucàlidaca wenàiwicanái irí, yái Dios iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ⁴ Nubànua pirí cuyàluta, Tito. Báisíta, nuicáca pía càiride iyúwa nuíriwa weebáidacáiná Jesucristo itàacái. Nusutáca Wáaniri Dios ícha pirípiná, Jesucristo nacái, yái iwasèericaté wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, namànínapíná pirí cayábéeri, namàacáanápiná nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

El trabajo de Tito en Creta

⁵ Numàacacaté pía Creta yàasu iwàwata íinata pimànicaténá yái íbaidacalési càmiricáwaca numáalàida numànica nèewi níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Nuwàwa nacái pibàlùadaca ancianonápiná macái yàcalé imanùbaca nacuèrinánápináca níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá nacái ancianonái nàyaca càide iyúwaté núumáaná pirí. ⁶ Càita iwàwacutá ancianonái nàyaca: Iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali, ipíchaná náimaca imànicasa ibáyawanáwa. Iwàwacutá anciano idèniaca abéechúata ínuwa. Yéenibe nacái iwàwacutá neebáidaca Jesucristo itàacái. Iwàwacutá anciano yéenibe nàyaca machacànìiri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca naináwaná ìwali, ipíchaná áibanái náimaca anciano yéenibe nawàwáanása namànica meedá macái báawéeri íwitáaná, càmitasa nacái neebáida nániri itàacáwa. ⁷ Yáciná anciano íbaidaca Dios irípiná, icùacaténá Dios irípiná yàasu wenàiwica, íná iwàwacutá anciano ìyaca mabáyawanéeri iyú yéewanápiná càmita áibanái yáalimá icháawàaca iináwaná ìwali. Iwàwacutá càmirita canùmasée yái ancianoca, càmiri cachàini iicáca yáawawa. Càmita nacái calúa. Càmita nacái icàma. Càmita nacái icuísá íchawa wenàiwica. Càmita íináidawa mamáalàacata yeedácaténá iríwa plata. ⁸ Néese, iwàwacutá anciano itàidaca wenàiwica cayába, cawinácaalí yèepuníyécawa déeculé icapèe íchawa, anciano yeedáanápiná yàataléwa nía, nayamáacaténáwa icapèèicu. Iwàwacutá casíimáica nacái anciano imànica yáawamita cayábéeri áibanái irí. Iwàwacutá cáimiétacanéri, cáalíacáiri nacái, yái ancianoca. Iwàwacutá ìyaca machacànìiri iyú. Iwàwacutá anciano yàaca Dios icàaluíná. Iwàwacutá anciano icùaca yáawawa ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ⁹ Iwàwacutá nacái anciano yeebáidaca tàì íméri iyúni yái tàacáisi báisíirica wéewáidéerica iyú wenàiwica yéewanápiná anciano yáalimá yàalàaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú, yéewanápiná nacái anciano yáalimá imawènìadaca cachìwéeyéi wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú cawinácaalí cachìwéeyéica yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú.

¹⁰ Pibàlùada ancianonápiná càide iyúwa núumáaná pirí, manùbacáiná wenàiwica càmita neebáida nacuèrinánái itàacáwa. Manùba wenàiwica natàanica máiwitáiséeri iyú meedá. Nachìwáidaca nacái áibanái wenàiwica. Abénaméeyéi judío yéewáidéeyéica wenàiwica, máini cachìwéeyéica nía cachàiniwanái áibanái ícha, náimacáiná iwàwacutáanása càmiriyéi

judío imànica circuncisión idécanáami neebáidaca Jesucristo itàacái. Nachìwacáita meedá, níai judío icàlidéeyéica càiri tàacáisica. ¹¹ Cawinácaalí ancianonái pibàlùadéeyéica iwàwacutá nachùullaca masànanápiná níara icàlidéeyéica càiri cachìwéeri tàacáisica, níacáiná cachìwéeyéica nadéca nawàlùacawa abénaméeyéi icapèericulé, néese cachìwéeyéi iméeràidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi lícha, canánama níai capìirìcuíyéica. Naméeràidaca áibanái néewáidacáiná nía meedá chìwái iyú, càmírica báisi tàacáisica, yéewanápiná needáca nalíwa plata nachìwa iyúwa meedá.

¹² Iwàwacutá ancianonái ichùullaca masànanápiná níara cachìwéeyéica, bàalutécáiná iyacaté áiba cáaliacáiri Creta yàasu cáli néeséeri. Yá ímacaté yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa: “Níai Creta yàasu cáli néeséeyéi nachìwáidaca áibanái wenàiwica mamáalàacata. Càica níade iyúwa caluéyéi cuwèesi. Inuca nacái nía, càita nacái camùnica nía. Nawàwaca nayáaca nayáacaléwa cadénama meedá, napuníadacaténá natúrawa”, ímacaté yái cáaliacáirica. ¹³ Yái cáaliacáirica Creta yàasu cáli néeséeri itàanícaté báisíiri iyú yàasu cáli néeséeyéi ìwaliwa. Iná pìalàa nía cachàiníiri iyú, níai yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái neebáidáanápiná tàì íméeri iyú abéericata yái tàacáisi báisíirica. ¹⁴ Pìalàa nía nacái ipíchaná neebáidaca cachìwéeri tàacáisi áibanái icàlidéerica ichìwa iyúwa, judíonái yàawirináimi yàasu tàacáisimica. Pìalàa nacái nía ipíchaná neebáidaca iyúwa cachìwéeyéi ichùulláná namànica, níai càmíiyéica yeebáida báisíiri tàacáisi.

¹⁵ Pìalàa nacái nía cachàiníiri iyú. Cayábacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yásí cayábacani macáita yái namànírica. Néese, báawacaalí wenàiwicanái íiwitáise, yá càmicaalí neebáida Dios itàacái, yásí báawacani macáita yái namànírica. Càita nàyaca: Náináidacawa báawéeri ìwali, càmita báí nía nabáyawaná ìwaliwa. ¹⁶ Pìalàa nía cachàiníiri iyú, níara cachìwéeyéica. Ewita nacàlidacáaníta naináwaná ìwaliwa Dios yàasu wenàiwicacasa nía, càicáaníta náasáidaca càmita Dios yàasu wenàiwica nía. Náasáidaca càmita Dios yàasunáica nía, namànicáiná wawàsi báawéerica Dios iicá, càmícáiná nacái neebáida càide iyúwa Dios iwàwáaná namànica. Canácatáita namàni cayábéeri.

2

La sana enseñanza

¹ Tito, iwàwacutá péewáidaca wenàiwica nàyanápiná machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná. ² Péewáida béeyéi asianái ipíchaná nacàmaca, iwàwacutá cáimiétacanáca nía, iwàwacutá nacái nacùaca níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá neebáidaca Dios itàacái tàì íméeri iyú. Iwàwacutá cáinináca naicáca Dios báisíiri iyú. Iwàwacutá nacái nàidenlaca nàuwichàanáwa matuìbanáiri iyú áibanáicaalí imàacaca nàuwichàacawa neebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³ Càita nacái péewáida béeyéi inanái. Iwàwacutá nàyaca càide iyúwa inanái iyáaná yeebáidéeyéica Dios itàacái. Iwàwacutá càmita natàani báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmita nàira mamáalàacata ìiracalési ipuúri. Iwàwacutá béeyéi inanái néewáidaca áibanái namàníinápiná cayábéeri. ⁴ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái nàyaca machacàníiri iyú néewáidacaténá mánacanái caníríiyéica cáinináanápiná naicáca nanìriwa, néenibe nacáwa. ⁵ Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái caníríiyéi nacùanápiná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. Iwàwacutá nacái càmita náináidaca áiba asìali ìwali càmírica nanìrisíwa. Iwàwacutá nacái béeyéi inanái néewáidaca mánacanái caníríiyéi náibaidáanápiná néenánái irípináwa nacapèericuwa, namàníinápiná nacái cayábéeri áibanái irí, namàníinápiná nacái càide iyúwa unìri íimáaná ulí. Iwàwacutá mánacanái namànica càì ipíchaná áibanái itàaníca báawéeri iyú Dios itàacái ìwali.

⁶ Càita nacái pìalàaca ùuculiyéi nacùanápiná níawawa ipíchaná namànica nabáyawanáwa. ⁷ Pimàni abéerita yái cayábéerica yéewanápiná pinacáiyéi ùuculiyéica náaliacawa càinácaalí iwàwacutáaná nàyaca. Péewáida nía cáimiétacanéeri iyú abéta báisíiri tàacáisi iyú. ⁸ Pitàani nacái báisíiri iyú yéewanápiná áibanái càmita náalimá nacháawàaca pía ìwalíise, yái

pitàanínáca. Pitàaní báisíiri iyú càiripináta, báicaténá piùwidenái càmicáiná nàanàa pìwali wawàsi nacháawàanápíná pía ìwalíise.

⁹ Néese, pìalàa nacái níara áibanái yàasu wenàiwica íbaidéeyéica mawèníiri iyú áiba wenàiwica írí neebáidáanápíná càiripináta náiwacali itàacáíwa, càide iyúwa ichùulláná nía. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacali iwàwáaná. Pìalàa nía nacái ipíchaná natàaníca lúasi iyú náiwacali yáapichawa, náiwacali ichùullacaalípíná náibaidaca. ¹⁰ Pìalàa níara íbaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái írí ipíchaná nayéedùaca náiwacali yàasuwa. Iwàwacutá namànica cayábéeri náiwacali íríwa mamáalàacata, matuíbanáicaténá náapichani, yái náiwacalica. Iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata yéewanápiná áibanái nacái neebáidaca walí yái tàacáisi wacàlidéerica Dios ìwali, yái iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa.

¹¹ Cawinácaalí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá nàyaca machacàníiri iyú, càide iyúwaté núumáaná pirí, Dioscáiná idéca yáasáidaca amaléeri iyú èeri mìnánái íríni náalíacaténáwa iwàwaca iyúudàaca wenàiwica cà: Iwàwaca iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ¹² Dios idéca imànica walí yái cayábéerica, íná yéewa wáalíacawa iwàwacutáaná wayamáidaca wamànica macái wawàsi càmíirica Dios iwàwa. Iwàwacutá nacái càmíta wawàwa quirínama wamànica càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica, níái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Néese, idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu, iwàwacutá wacùaca wíawawa ipíchaná wamànica wabáyawanáwa. Iwàwacutá wamànica cayábéeri, iwàwacutá nacái wàyaca càide iyúwa Dios iwàwáaná wàyaca. ¹³ Càita iwàwacutá wàyaca idècunitàacá wacùaca yàanàaca yái wáaliéerica yàanàanápíná àniwa, yái Jesucristoca. Dios imànica walí cayábéeri Jesucristo ìwalíise. Yái Jesucristo, yácata Wacuèriná cachàiníirica ííwítáise, iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Wacùaca Jesucristo yàanàanápíná àniwa icamalá cachàiníiri írìcuwa, cáimiétacanéri iyú nacái, máiní nacái cachàiníirica ííwítáise icuàcaténá macái èeri mìnánái. ¹⁴ Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetácaténátéwa wáichawalíná, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha macáita. Jesucristo imàacacaté yáawawa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwítáise, yéewacaténá nacái yàasu wenàiwicaca wía, yéewanápiná nacái casímáica wamànica cayábéeri càiripináta.

¹⁵ Íná pía Tito, péewáida wenàiwica iyú yái tàacáisi nutànèerica pirí. Pìalàa níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái namàníinápíná càide iyúwa nutànàaná pirí cháí cuyàluta írìcu. Pìalàa cachàiníiri iyú cawinácaalí càmíiyéica yeebáida càide iyúwa nuéwáidáaná wenàiwica. Péewáida nía, pìalàa nía cachàiníiri iyú, Dioscáiná idéca ibànùaca pía, pìalàacaténá nía. Picá pimàaca caná iwèni naicáca pìasu tàacáisi.

3

Deberes de los creyentes

¹ Tito, ìyaca áiba wawàsi pimàníiripíná: Piwàwali nía, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, neebáidáanápíná nacuèrinánái itàacáíwa, nía nacái náiwacanánái áibanái. Iwàwacutá namànica càide iyúwa náiwacanánái ímáaná nalí. Iwàwacutá casímáica namànica cayábéeri càiripináta. ² Iwàwacutá càmíta quirínama natàaní báawéeri iyú áibanái ìwali. Iwàwacutá càmíta nacái natàaní náapichawáaca chàinisíiri iyú. Iwàwacutá nacái naicáca áibanái ipualé. Iwàwacutá nacái cáimiétaquéri iyú naicáca macái wenàiwica càiripináta.

³ Tito, picàlida nalí àniwani, namàníinápíná càide iyúwa nutànàaná pirí, bàaluitécáiná wía macáita wamànicaté wabáyawanáwa. Bàaluité máiwítáiseocaté wía meedá, càmítaté nacái weebáida Dios itàacái. Bàaluité weebáidaca cachìwéeri tàacáisi. Bàaluité wawàwaca wamànica mamáalàacata macái báawéeri ííwítáaná càide iyúwa èeri mìnánái nawàwáaná namànica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. Mamáalàacataté wáináidacawa wamàníinápíná wabáyawanáwa. Wawàwacaté wàasupínáwa áibanái yàasu. Áibanái

báawacaté naicáca nacái wía. Wía nacái báawacaté waicáyacacawa. ⁴ Quéwa, éwitaté wamànicáaníta càì, càicáanítaté Dios yáasáidaca walí iicáca wenàiwica ipualé, cáinínaca nacái Dios iicáca wenàiwica, yái Diosca iwasèericaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. ⁵ Yási Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa. Càmitaté iwasàa wía ìwallise yái cayábéerica wamàníricaté. Néese iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, iicácináté wapualé, imàacacáináté nacái iwàwawa ícha yái báawéerica wamàníricaté. Espíritu Santo ichàini iyú, Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, imàacaca nacái wàyaca wáiwitáise wàlisài yáapichawa, wàyacaténá wàlisài iyú. ⁶ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo iyúudàacaténá wía manuísíwata. Dios yáalimá imànica càì yácáiná Jesucristo yéetacatéwa wáichawalíná, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ⁷ Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, yéewanápiná weedáca walíwa Dios ícha wacáuca wàlisài càimíri imáalàawa, wía Dios yéenibeca. Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali yàanápiná walíni, yái wacáuca càimíri imáalàawa, Dioscáiná iicacaté wapualé, mabáawanacaté nacái iicáca wía.

⁸ Iná báisícáiná nutàacái nutànèerica pirí, íná iwàwacutá péewáidaca nía cachàiníiri iyú nùasu tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Dios itàacái. Péewáida nía yéewanápiná náalimáidaca cachàiníiri iyú namànicaténá cayábéeri càiripináta. Yái tàacáisi nuéwáidéerica iyú pía, cayábéeri tàacáisica, iyúudàa nacái wenàiwica. ⁹ Iwàwacutá nacái càmita pitàaní mamáalàacata áibanái yáapicha canéeri iwèni wawàsi ìwali. Picá péemà cachìwéeri tàacáisi irí wàawirináimi judío icàlidéericaté nachìwa iyúwa. Picá nacái pitàaní chàinisíiri iyú áibanái yáapicha càinácaalí íimáaná tàacáisi profeta Moisés itànèericaté. Picá picuísáyacawa áibanái yáapicha ìwali, yái wawàsica. Pitàanícaalí càì chàinisíiri iyú, càmita piyúudàa wenàiwica. Canéeri iwèni meedá walítáni wacuísáyacacaalíwa mamáalàacata ìwali yái tàacáisica.

¹⁰ Néese áibacaalí yéewáida wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, néese pichùulia iyamáidáanápiná yéewáidaca nía càì. Néese, càmicaalí iyamáida yéewáidaca nía càì, yá píalàani abé yàawiría quiríta imàacáanápiná íchawani. Néese, càmicaalí imàaca íchawani, yá picá pibatàa iyaca náapicha níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹¹ Píalíacáináwa cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica cachìwéeri tàicáisi iyú, nadéca naméeràacawa báisíiri tàacáisi ícha, íná namànica nabáyanáwa meedá. Càita náasáidaca cabáyanáca nía.

Instrucciones personales

¹² Uwé, Tito, iyaca abéeri wawàsi quiríta: Nubànùapíná píatalé Artemas, càmicaalí Tíquico. Yàanàacaalípiná píatalé, píacàatétawa píipunitáidacaténá núa Nicópolis iyacàlená néré, nuínáidacáináwa nuyamáanápináwa néenibàa unìabépinama. ¹³ Piyúudàa nacái yáara abogado ípidenéerica Zenas, Apolos nacái nachùnàcaténá nàasuwa nèepùanápináwa Creta yàasu cáli ícha. Pimàni nalí iyúwa píalimáanáta pimànica, yéewanápiná nadèniaca macáita càinácaalí namáapuèrica nàacaténáwa. ¹⁴ Càita nacái macái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái iwàwacutá casímáica nayúudàaca áibanái nadèniacaténá yái namáapuèrica. Namànicaalí càì, yási cawènica Dios iicáca náibaidacalé namànírica irípiná.

Saludos y bendición final

¹⁵ Yáta imanùbaca nutànàaca pirí, Tito. Macáita níai núapichéeyéica cháì yeebáidéeyéica Jesucristo, nawàwalica pía. Wawàwali nacái macáita níara píapichéeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, cáiníneyéica iicáca wía. Wasutacué Dios ícha pirípinacué imànínápinacué pirí cayábéeri, macáitacué pía.

FILEMÓN

Saludo

¹ Núa Pablo ìyéerica presoíri iyú Cristo Jesús irípiná, núcàlìdacáiná iináwaná ìwali, nubànù pirí cuyàluta. Wéenàsàiri nacái yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yái Timoteoca, iwàwalica pía. Wabànù pirí cuyàluta, pía Filemón, wàacawéeriná cáininéerica waicáca íbaidéerica Dios irípiná wáapicha. ² Wawàwali nía nacái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá culto picapèe irìcu, úa nacái wéenàsàatúa Apphíaca, yá nacái Arquipo, wàacawéeriná yàacawéeridéerica wía wamànicaténá ùwicái wàuwide Satanás íipunitawa. ³ Nusutácué Wáaniri Dios íicha pirípinácué canánama, Wáiwacali Jesucristo nacái, namànínapínácué pirí cayábéeri manuísíwata, namàacáanápínácué nacái matuíbanáica pía.

El amor y la fe de Filemón

⁴⁻⁵ Nùaca Nucuèriná Dios iríwa cayábéeri pìwali macái imanùbaca nusutácaalí Dios íicha pirípiná, pía Filemón, nuémìacáiná piináwaná ìwali, cáinináca piicáca Wáiwacali Jesús, peebáidaca nacái Wáiwacali itàacái tàì íiméeri iyú, cáinináca nacái piicáca macáita Dios yàasu wenàiwica. ⁶ Nusutáca Dios íicha pirípiná, pía Filemón, yeebáidéerica abédanamata wáapicha, yéewanápiná píalíacawa machacàníiri iyú ìwali macáita yái cayábéerica wadènièrica weebáidacáiná Cristo itàacái. ⁷ Cayábaca nuwàwa manuísíwata píapicha, pía nuénàsàirica, cáininácainá piicáca núa, íná yéewa manuíca nuínáidaca nuwàwawa; casímáica nuwàwa nacái pichàiniadacáiná nawàwa, níara yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái.

Pablo pide un favor para el esclavo Onesimo

⁸⁻¹⁰ Iná éwita Dios imàacacáaníta nuchùullaca pía Cristo yàasu apóstolcáiná núa nuchùullacaténá pía ìwali, yái iwàwacutéeripínáca pimànica, càicáaníta nuwàwa nusutáca píicha wawàsi manuísíwata cáininácainá nuicáca pía. Núa Pablo, máiní béerica, presoca nacái núa Cristo Jesús irípiná, nusutáca píicha wawàsi Onésimo iwicáu, yái nuíquéerica càiride iyúwa nuíriwa, nuwènúadacáináte íiwitáise cháì preso ibànalícu yeebáidáanápíná Jesucristo itàacái.

¹¹ Aibaalíté yái Onésimo ìyacaté pirí canéeri iwèni pìasu wenàiwicaca. Quéwa siùcáisede Onésimo yáalimá iyúudàaca pía cayába, càide iyúwa iyúudàaná núa. ¹² Yási nubànùaca Onésimo pìatalépiná àniwa, yái Onésimo cáininéerica nuicáca manuísíwata. Pimàni irí cayábéeri càide iyúwa pimàníiná nulí. ¹³ Iyamáacaalíwa núapichatá, yá cayábaca nuwàwatá, yéewanápiná yáalimá iyúudàaca núa mamáalàacata píamirícubàata, idècunitàacá presoca núa núcàlìdacáiná wenàiwicanái irí Wáiwacali Jesucristo itàacái. ¹⁴ Càmita quéwa nuwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha càmicaalí piwàwa numànica càì. Càmicaalí nacái piwàwa Onésimo iyamáacawa núapicha, yá canáca yéewanáwa iyamáacawa núapicha. Càmita nuwàwa nuchùullaca pía cachàiníiri iyú pimàacáanápíná Onésimo iyamáacawa núapicha. Néese nuwàwaca pimàaca iyamáacawa núapicha càicaalíta piwàwa. ¹⁵ Cawàwanáta Dios imàacacaté Onésimo yàacawa píicha achúma èerínata, yéewacaténá Dios yèepùadaca pirí càiripínatani. ¹⁶ Càmita quéwa Dios yèepùada pirí Onésimo pìasu wenàiwicapínaniwatá meedá. Siùcáisede Onésimo ìyaca pirí cayábéeri íicha pìasu wenàiwica meedá: Iyaca pirí siùcáisede péenàsàirisíwa Wáiwacali ìwalíisená. Máiní cáinináca nuicácani, quéwa iwàwacutá cáinináca piicácani cachàiníwanái, càmita iyúwa piicáaná áiba wenàiwica meedátá, néese iyúwa piicáaná péenàsàirisíwawa Wáiwacali ìwalíisená.

¹⁷ Piicácaalí núa iyúwa péenàsàiriwa Wáiwacali ìwalíisená, yá nusutáca píicha wawàsi pitàidáanápíná Onésimo cayábéeri iyú càide iyúwa pitàidáaná núa. ¹⁸ Imànicaalítésica pirí

báawéeri, imawèniacaalí pícha plata nacái iyéedùacáináté pìasu, yásí nuíchata peedá yái imawènièrica pícha. ¹⁹ Núa Pablo nutànàaca piríni nucáapi iyúwani nuípidená yáapichawa nupáyaidapíná píawa Onésimo imawèniacále. Picá piimáicha nucàlidacaté pirí Wáiwacali itàacái, pidèniacaténá picáucawa camíiri imáalàawa. Numànicáináté pirí cayábéeri manuí, íná iwàwacutá pimànica nulí cayábéeri peebá nusutáaná pícha. ²⁰ Báisíta, nuénásàiri, nuwàwaca pimànica nulí cayábéeri peebáidacáiná Wáiwacali itàacái. Pisíimáida nuwàwa, pía nuénásàirica yeebáidéerica Cristo itàacái.

²¹ Nutànàa piríni núalíacáináwa báisíiri iyú pimàníinápiná càide iyúwa nuwàwáaná. Núalía nacáíwa pimàníinápiná cachàíniwanái íicha yái nusutéerica pícha. ²² Aiba wawàsi quiríta, pimàni nulí cayábéeri, pichùnà nulí nùyacatáipínáwa, nucùacáiná Dios imàacáanápiná nùacawa pìatalécué nùyacaténácué píapicha, càide iyúwacué pisutáaná Dios íicha nulípiná.

Saludos y bendición final

²³⁻²⁴ Yái Epafra iwàwalica pía, yáca nùacawéeriná presoírica cháí presoíyéi ibànalícu icàlidacáiná Cristo Jesús iináwaná ìwali. Nía nacái áibanái iyúudèeyéica nuíbaidáanápiná Dios irípiná, yái Marcos, Aristarco nacái, Demas nacái, Lucas nacái, nawàwalica pía.

²⁵ Nusutáca Wáiwacali Jesucristo íicha imàníinápinácué pirí cayábéeri ichàiniadacaténácué piwàwa.

HEBREOS

Dios ha hablado por medio de su Hijo

¹ Bàaluité Dios imàacacaté yàasunáí wenàiwica profetanáí icàlidaca tàacáisi inùmalicuise judíonáí yàawirináimi irí. Profetanáí icàlidacaté Dios itàacái madécaná yàawiría idécanáamité néemìaca itàacái náamacani irìcuìsewa, yéenáiwánási nacáiri irìcuìse nacái. Néeseté nacàlidaca Dios itàacái wàawirináimi irí, wía judíoca. Càité Dios itàanícaté wàawirináimi yáapicha icàlidacaténá nalí máisibáawanáita wawàsi ìwali Dios imànìiripinacaté. ² Quéwa siùca ipíchawáise èeri imáalàacawa, Dios idéca ichùullaca Iiriwa icàlidáanápíná walí tàacáisi Dios inùmalicuise, yáasáidacaténá walí Dios íiwitáise càinàcaalíté Dios íináidáaná imànínápíná walí. Bàaluité Dios ichùullaca Iiriwa idàbáanápínaté macái wawàsi. Néese Dios imàacaca Iiri icùanápíná macáita. ³ Dios Iiri icànaca Dios icamaláná mèlumèluíri iyú, cachàiníiri íiwitáise nacái càide iyúwa Dios iyáaná. Macáita yái Dios Iiri íiwitáise, yá nacái macáita yái Dios Iiri imànìirica yáasáidaca walí Dios íiwitáise. Iná yéewa wáaliacawa báisíiri iyú, Dioscani, yái Dios Iirica, yái icuèrica, ichùulièrica nacái macái wawàsi itàacái máiníiri cachàini iyúwa, macáita yái iyéerica cháí èeri irìcu, chènuniré nacái. Dios Iiri yéetácatéwa wáichawalíná masacàacaténá imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, yéewanápíná cayábaca wáapicha Dios nacái. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha.

El Hijo de Dios es superior a los ángeles

⁴ Yái Dios Iiri máiní cachàiníirica íiwitáise náicha macái ángelnái. Càì wáaliacawa Dioscáiná idéca imàacaca Iiri icùaca macáita, icùa nacái ángelnái. Néese càmita Dios imàaca ángelnái icùaca macáita. ⁵ Canácáiná Dios icàlidáaná ángel irí “Nuìrica píá”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús irí: “Nuìrica píá, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náaliacawa Nuìrica píá”, íimaca yái Diosca. Càita nacái canáca Dios icàlidáaná ángel ìwali “Nuìricani”, ibatàa abéeri piná. Néese Dios idéca íimaca Jesús ìwali càiri tàacáisi. Dios íimacaté: “Núacata Yáaniri, yácata nacái Nuìri”, íimaca yái Diosca. ⁶ Quéwa Dios ibànùacaalíté yái idàbáanéeri Iiricawa aléi èeri irìculé, yaté Dios íimaca yàasu ángelnái iríwa: “Píacué Nuìri icàaluíniná, macáita píacué nùasu ángelca”, íimaca yái Diosca. ⁷ Càì Dios íimaca yàasu ángelnái iináwaná ìwaliwa: “Nudàbaca nùasu wenàiwicawa ángelnáíwa náibaidacaténá nulí, natécaténá tàacáisi caquialénamata càide iyúwa cáuli ipìanáwa; nùasu ángelnái íibaidéeyéica nulí, càica níade iyúwa quichái ipèrù”, íimaca yái Diosca. ⁸ Quéwa Dios íimaca Iiri iríwa: “Píá Dios, picùapíná macáita càiripináta, picùapíná nía cayába, machacàníiri iyú nacái. ⁹ Casíimáica pimànica abéerita cayábéeri. Báawa nacái piicáca báawéeri. Iná núa Picuèriná Dios numàacapíná picùaca macáita casíimáiri iyú náicha canánama píapichéeyéica”, íimaca yái Diosca. ¹⁰ Dios íimaca nacái Iiri iríwa: “Píá, Nuíwacali, bàaluité pidàbacaté yái èeriquéi; píacata imànìiricaté macáita iyéerica chènuniré. ¹¹ Yá macáita yái wawàsica namáalàapínacawa macáita, quéwa pìyapíná càiripináta. Macáita isíamipínaca nía càide iyúwa bàlesi. ¹² ¡Càide iyúwa wenàiwica ituwìlacaalí ibàlewa, yá pituwìlapíná yái pidàbacaléca, cháí èeriquéi, chènuníse nacái, pimànínápíná áiba àniwa wàlisài iyú! Quéwa píá,

canácatáita piwènúadapiná píiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. Néese pìyapiná càiripinátawa, càmíripináta imáalàawa”,
 íimaca yái Diosca. ¹³ Canácatáita Dios imàacaté ángel icùaca yáapicha macáita, ibatàa abéeri piná. Quéwa Dios idéca íimaca líri iríwa:
 “Píawinawa núapicha nuéwápuwáise picùacaténá núapicha macáita idècunitàacá numawèniadaca píicha macái piùwidenái”,
 íimaca yái Diosca. ¹⁴ Iná cachàinica Dios líri íiwitáise náicha ángelnái canánama, níacáiná ángelca, Dios yàasu wenàiwicaca nía meedá, íibaidéeyéica irí. Cáuli nacáiyéica nía macáita, càmíiyéica yéewa waicáca watuí iyúwa. Dios ibànùaca nía aléi èeri iriculé nayúudàacaténá wía, wía Jesucristo iwasèeyéipináca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

2

No hay que descuidar la salvación

¹ Dios idéca itàaníca walí líri itàacái irìcubàawa, yái cachàiníiri íiwitáiseca náicha ángelnái canánama, iná iwàwacutá weebáidaca cayábani, cáaliacáiri iyú nacái yái tàacáisi Dios líri icàlidéerica walí ipíchaná wawènúadaca íicha wáiwitáisewa. ² Bàaluité Dios ibànùaca itàacáíwa ángelnái yáapicha, yái tàacáisi Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaténaté wàawirináimi israelitanái irí cànínacalíité iwàwacutáaná nàyaca machacàníiri iyú càide iyúwaté Dios iwàwáaná. Cawinácaalíité imàníríca íbáyawanáwa, càmíríca nacái yeebáida yái tàacáisica, yáté nàuwichàidacani ráunamáita càide iyúwaté Dios itàacái íimáaná. ³ Càmicáináté náalimá namusúacawa yùuwichàacáisi íicha, iná yéewa wáaliacawa càmíta wáalimá wachúuliacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha wawènúadacaalí wáiwitáisewa Jesucristo íicha, yái imàníríca walí càiri cayábéeri manuísíwata iwasàanápíná wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yái Wáiwacali, yácata idàbéericaté icàlidaca yái tàacáisica íiméerica Jesucristo iwàwaca iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Néese níái yéemièyécaté icàlidaca nalíni, nacàlidacaté walíni. ⁴ Càita nacái Dios idéca yáasáidaca walí báisírícani yái tàacáisica imàacacáináté ichàiniwa yàasu wenàiwicanái iríwa namànicaténá macái íiwitáanáta cachàiníiri wawàsi càmíríca áibanái idé imànica. Wáaliacawa báisírícani yái tàacáisica Dioscáiná idéca ibànùaca Espíritu Santo wawàwaliculé, yái imàaquéerica walí chàinisi wáalimáwanama càide iyúwa iwàwáaná, wáibaidacaténá Dios irípiná.

Jesucristo, hecho como sus hermanos

⁵ Dios càmíta imàacapíná ángelnái icùaca wàlisài èeri wacàlidéerica iináwaná ìwali, yái wàlisài èeri Dios imànírípináca wàlisài iyú. Néese imàacapíná wenàiwicanái icùaca yái èerica. ⁶ Càita íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:
 “Pía Dios, éwita máinícáaníta cachàinica píiwitáise, càicáaníta pidéca picùaca wenàiwicanái, pidéca nacái piicáca wapualé, wía càmíiyéica cachàini.
⁷ Pidéca pidàbaca wía, yá siùcade machawàacaca wía ángelnái íicha achúma èerínápináta; quéwa áiba èeriwa pimàacapíná máiníiyéi cachàinica wía wacamaláná mèlumèluíri irìcuwa, wacùacaténá macáita yái pidàbacaléca;
⁸ yá pimàacapíná wachùuliaca macáita”,
 íimacaté yái profetaca, nàwali níái yeebáidéeyéica Dios. Càita Dios idéca íináidacawa imàacáanápíná wacùaca macáita. Canácata áiba wawàsi càmíripíná wacùu, wía yeebáidéeyéica itàacái. Quéwa càmítàacáwa wacùu macáita siùcade. ⁹ Néese wadéca wáaliacawa Jesús iináwaná ìwali idéca yàanàaca aléi èeri iriculé, yái Dios imàaquéericaté iyaca iyúwa machawàaquéeri ángelnái íicha achúma èerínaté. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica ínáté iwàwaca Jesús yéetácawa macái wenàiwica íichawalíná. Jesús yùuwichàacaté yái yéetácáisica, iná Dios idéca imàacaca máiníiri cachàinica Jesús, mèlumèluíri icamaláná yáapichawa icùacaténá macáita chènuníise.

¹⁰ Macáita yái wawàsi iyéerica iyaca Dios irípiná, bàaluité nacái Dios idàbacaté macáita. Dios iwàwaca yéenibe macáita nàyaca cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha chènuniré, icamaláná mèlumèluíri irìcu. Ináté iwàwacutá Dios imàacaca Jesucristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yéewacaténáté Jesucristo imànica macáita machacànìiri iyú càide iyúwaté Dios íináidáanáwa. Iná Jesucristo idéca imànica macáita yéewanápiná Wáiwitápuca yàacawa, iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, wía Dios yéenibeca. ¹¹ Jesucristoquéi masaquèerica imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa, imàacacaténá Dios yàasu wenàiwicaca wía íibaidéeyéipiná Dios irípiná. Iná yéewa Dios Iiri, wía nacái Dios yéenibeca wadèniaca Wáaniriwa abéerita, yái Diosca. Iná càmita báí Dios Iiri icàlidaca waináwaná ìwali, yéenanáica wía. ¹² Càité Dios Iiri íimaca Yáaniri Dios iríwa. Abéeri profeta itànàacaté yái tàacáisica Dios Iiri inùmalìcuíse. Dios Iiri íimacaté:

“Nucàlidapiná piináwaná ìwali nuénánái iríwa, nucántàapiná nacái himnos nàacuésemi níái yeebáidéeyéica pitàacái”,

íimacaté yái Dios Iirica. ¹³ Íimacaté nacái:

“Nuebáidapiná Dios itàacái”,

íimacaté yái Dios Iirica. Íimacaté nacái àniwa:

“Cháta nùyaca, náapicha níái nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, níái wenàiwicaca Dios yèeyéica nulí nucuèyéipiná”,

íimacaté yái Dios Iirica.

¹⁴ Wía Dios yéenibeca, èeri mìnánáica wía, idènièyéica iináwa, íiraná nacáiwa. Càita nacái Jesús yàanàacaalíté aléi èeri irìculé, imusúaca iicá èeri, idènàcaté iináwa, íiraná nacáiwa càide iyúwa macái èeri mìnánái. Jesús iyacaté cháí èeri irìcu iyúwa èeri mìnali, néeseté nanúacani. Càité Jesús yéetácawa wáichawalíná imawènàdacadaténáté yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yái Satanásca, idènièricaté ichàiniwa inúacaténáté wenàiwica. ¹⁵ Jesús yéetacatéwá wáichawalíná, iná idéca iwasàaca wía wacalùni íichawa, wía iyéeyéicaté mamáalàacata iyúwa presoíyéi wacalùni iyúwa idacuèricaté wía, máinicáiná cáalucaté waicáca wéetáanápínátéwa. Siúcáisede càmita iwàwacutá cáaluca waicáca yéetacáisi.

¹⁶ Jesús càmítaté yàanàa aléi èeri irìculé iyúudàacaténáté àngelnáita, néese yàanàacaté chènuníise iyúudàacaténá wía yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios iiquéeyéica càiyéide iyúwa Abraham itaquénáinámi. ¹⁷ Ináté iwàwacutá Jesús iyaca cháí èeri irìcu càide iyúwa èeri mìnalisíwa, yéewanápiná ibàlùacawa Dios íipunita íibaidacaténá Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha, imàníríca macáita machacànìiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná, iiquéerica wía nacái catúulécaneéri iyú, wía yeebáidéeyéica itàacái. Jesús íibaidaca iyaca Dios irípiná càide iyúwa sacerdote íiwacalíná imànicaténá walí yái cayábéerica: Itàaníca wawicáu Dios yáapicha isutacaténá Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná íicha. Jesús yáalimá càì isutáca Dios íicha wawàsi Jesús yéetacáinatéwá wáichawalíná iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalíise, yùuwichàacaténátéwá Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wáichawalíná. ¹⁸ Jesús yùuwichàacatéwá manuísíwata càide iyúwa èeri mìnali, Satanás nacái yáalimáidacaté Jesús cachàinìiri iyú imànínápínáté ibáyawanáwa càide iyúwa Satanás yáalimáidáaná macái èeri mìnánái, iná siúcáisede Jesús yáalimá iyúudàaca wía, macái imanùbaca Satanás yáalimáidacaalí wía.

3

Jesús es superior a Moisés

¹ Iná piácué nuénánáica, Dios yàasu wenàiwicanái, Dios idéca imáidacuéca píá yàasunáicaténá píá. Iná iwàwacutácué píináidacawa cáaliacáiri iyú Cristo Jesús ìwali. Yái Cristo Jesús, yácata Dios yàasu apóstol cayábéeri náicha canánama, Dios ibànuèrica chènuníise icàlidacaténá walí Dios itàacái. Yácata nacái Dios yàasu sacerdote íiwacalíná itàaníríca wawicáu Dios yáapicha isutacaténá Dios íicha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa wabáyawaná íicha, yái Cristo Jesús weebáidéerica itàacái. ² Jesús idéca imànica macáita

cayábéeri iyú, machacàníiri iyú nacái càide iyúwa Dios ichùullianá imànica, càide iyúwaté profeta Moisés íbaidáanaté cayába Dios irí icùacaténaté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái, càide iyúwa wenàiwica icùacaalí áiba wenàiwica icapèe. ³ Quéwa iwàwacutá waicáca Jesús cáimiétaquéeri iyú Moisés ícha, càide iyúwa cawinácaalí imàníríca capíi, cáimiétacanéerícani capíi ícha. ⁴ Macái capíi iyéeríca, idéca áiba wenàiwica imànicani, quéwa Dios idàbacaté macái wawàsi iyéeríca cháí èeri írìcu, chènuniré nacái. ⁵ Càité nacái Moisés, yái Dios yàasu wenàiwicaca, íbaidacaté cayába Dios irípiná icùacaténaté Dios yàasunái wenàiwica israelitanái. Iwàwacutácaté Moisés icàlidaca tàacáisi Dios inùmalicuise israelitanái irí càinácaalíte Dios ímáanápínaté wenàiwicanái irí Moisés idénáami. ⁶ Quéwa Cristo, yái Dios íiríca, icùaca Dios icapèe cayábéeri iyú, càide iyúwa iwàwacutáaná capíi íiwacali líri icùaca yáaniri icapèewa. Càica wíade iyúwa yái Dios icapèeca, wíacáiná yeebáidéeyéica Dios itàacái, Dios íicáca wíacàiride iyúwa icapèewa, weebáidacaalí itàacái mamáalàacata tàí íiméeri iyú, casímáiri iyú nacái àta wéetácatalétawa, wacùacaténá Dios imànica walí cayábéeri càide iyúwa ímáaná walí.

Reposo del pueblo de Dios

⁷ Iná iwàwacutá weebáidaca Cristo itàacái, càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái Espíritu Santo inùmalicuise. Íimacaté:

“Siùcade péemíacaalícué yái tàacáisi Dios íiméeríca pírí,

⁸ picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íícha càide iyúwaté píawirináimi israelitanái imàníná nàuwídecaalíte namànica Dios bàaluité, iyúwa nacái náalimáidáanaté naicáwa Dios nèepunícaalítéwa manacúali yùucubàa càináwàiri.

⁹ Píawirináimicué yáalimáidacaté íicáwa núa, éwítaté naicácaáníta madécaná cayábéeri numàníríca nalí núíwítáise cachàinírí iyúwa cuarenta camuí bàaluité.

¹⁰ Inaté máiní báawaca nuicácaté náiwítáise níara wenàiwicaca, yáté núumaca nàwali: ‘Máiní nawàwa naméeràacawa núícha càiripínáta, càmita nawàwa nucùaca nía, càmita nacái nawàwa náalíacawa nutàacái ìwali nàyacaténá machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùullianá nía’, càité núumaca.

¹¹ Máinícaínaté báawaca nuicáca náiwítáise, ínaté núumaca nàwali cáimiétacanéeri iyú, càimínápinaté nawàlùawa ínatalé yái cálica nuchùnièrica nùasunái irípináwa”, íimacaté yái Espíritu Santoca.

¹² Píacué nuénánáica, píicácué píichawa cayába báawacáichacué piwàwa cáuri Dios íícha, píùwídecaíchacué píimànica Dios càmicáinácué peebáida itàacái cayába.

¹³ Néese píimichàidacué píiwitáisewáaca èeri imanùbaca, cachàinícaténácué píiwitáise peebáidáanápínácué Jesucristo itàacái idècunitàacá wàyaca cháí èeri írìcu siùcade càide iyúwa tàacáisi ímáaná profeta itànèericaté Dios inùmalicuise. Píimichàidacué píiwitáisewáaca ipíchanácué píibáyawaná ichìwáidaca pía, ipíchaná nacái píùwíde píimànica Dios. ¹⁴ Weebáidacaalí Cristo itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata àta wéetácatalétawa càide iyúwa weebáidáanaté quéechatécáwa, yásí wadèniaca nacái cayábéeri Cristo yáapichawa, yái cawènírica Dios imàaquéeripínáca Cristo irí.

¹⁵ Iná càì Dios itàacái yàalàaca wía:

“Siùcade, péemíacaalícué yái tàacáisica Dios íiméeríca pírí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios íícha càide iyúwaté píawirináimi israelitanái imàníná nàuwídecaalíte namànica Dios bàaluité”,

càì íimaca. ¹⁶ Píalíacuéwa profeta Moisés itécaté israelitanái yàawirináimi Egipto yàasu cáli íícha. Néeseté macáita néemíaca Dios itàacái icàlidacáinaté nalí itàacáíwa càinácaalíte iwàwáaná nàyaca machacàníiri iyú, quéwa nàuwídecaté namànica Dios, níara manùbéeyéica, càmitaté nawàwa namànica càide iyúwa Dios ichùullianá nía. ¹⁷ Inaté máiní báawaca Dios íicáca náiwítáise cuarenta camuí bàaluité, níái imàníyéicaté yàacawa íbáyawanáwa. Yáté néetáacawa manacúali yùucubàa càináwàiri. ¹⁸ Níái càimíyéicaté imàni càide iyúwaté Dios ichùullianá, Dios icàlidacaté nàwali cáimiétacanéeri iyú càimínápinaté

nawàlùawa ínatalé yái cáli ípidenácataléca Canaán Dios ichùnìèricaté yàasunái irípináwa. ¹⁹Iná wáalíacawa naináwaná ìwali càmitaté nawàlùawa càmicáináté neebáida Dios itàacái.

4

¹ Dios idéca icàlidaca walíni wáalíacaténáwa báisíiri iyú imàacáanápíná wawàlùacawa iriculé yái wayamáidacatalécawa wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré, quéwa iwàwacutá waicáca wáichawa cayába ipíchanácué abénaméeyéi péená càmita náalimápiná nawàlùacawa néré ìwalíse yái càmíináca neebáida. ² Iwàwacutá weebáidaca wéemlàcáináté nacái yái tàacáisi cayábéerica íméerica Dios iwasàaca wenàiwica yàasu yùuwichàacáisi íchawa, càide iyúwaté israelitanái yéemìanáté, níara wenàiwicaca profeta Moisés yáapichéeyéicaté. Quéwaté yái tàacáisica, càmitaté iyúudàa nía, càmicáináté neebáida càide iyúwa áibanái yeebáidáanáté. ³ Quéwa wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, wawàlùapínacawa iriculé yái wayamáidacatalépinácawa, wàyacaténá Dios yáapicha chènuniré. Càité Dios ímaca ìwali yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa Dios yáapicha. Dios ímacaté:

“Máinicáináté báawaca nuicáca náiwitáise, ínáté núumaca nàwali cáimiétacanéri iyú càmlínápináté nawàlùawa iriculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”,

càité ímaca yái Diosca, éwitaté ichùnìacáaníta yái nayamáidacatalépinácátéwa. Wáalíacawa Dios imáalàidacaté imànica macáita íbaidacaléwa idécanáamité idàbaca yái èeriquéi, chènuníse nacái. ⁴ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi Dios inùmàlicuíse sietená èeri ìwali. Ímacaté:

“Dios iyamáidacatéwa macái íbaidacalé íchawa sietená èeri irìcu”,

ímaca. ⁵ Quéwa, càmitaté nawàlùawa, càmicáináté neebáida Dios itàacái, càide iyúwaté áiba profeta itànàanà tàacáisi Dios inùmàlicuíse. Dios ímacaté:

“Càmita nawàlùapínáwa iriculé yái wenàiwicanái iyamáidacatalécawa núapicha chènuniré”, ímacaté yái Diosca. ⁶ Néese áibanái iwàlùapínacawa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha chènuniré quéwa càmita níai idàbáanéeyéicaté yéemìaca yái tàacáisi icàlidéerica Jesucristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càmicáináté neebáida Dios itàacái. ⁷ Iná Dios idéca imàacaca áiba wéenáiwánápiná, yácata siùca èeri yéewacaténá wenàiwicanái iwàlùacawa. Dios imàacacaté rey David icàlidaca tàacáisi inùmàlicuíse wáalíacaténáwa wéenáiwáná ìwaliwa. Rey David itànàacaté tàacáisi Dios inùmàlicuíse madécaná camuí idécanáamité profeta Moisés yáapichéeyéi yéetácawa. Càité David itànàacaté Dios itàacái càide iyúwa núumáanácué pirí siùca tàacáwa cháí cuyàluta irìcu. David ímacaté:

“Siùcade péemlàcaalícué yái tàacáisica Dios íméerica pirí, picácué piwènúada píiwitáisewa Dios ícha”,

ímacaté. ⁸ Idécanáamité profeta Moisés yéetácawa, yaté Josué icùacaté israelitanái Moisés yáamirìcubàami. Yá Josué itécaté israelitanái Canaán yàasu cáli ínatalé. Quéwa madécaná camuí Josué idénáami, yaté Dios yèepùacaté itàaníca áiba néenáiwáná ìwali yàasu wenàiwicanái iwàlùacatalépinácátéwa iriculé yái nayamáidacatalécawa Dios yáapicha. Càita wáalíacawa càmlírita wayamáidacatalépináwa yái cáli Canaán. ⁹ Néese Dios icùaca iyaca mamáalàacatani, yái wayamáidacatalépinácawa chènuniré wàyacaténá Dios yáapicha, wía yàasu wenàiwicaca. ¹⁰ Níacáiná iwàlùèyéipínacawa néré nàyacaténá Dios yáapicha, nayamáidapínacawa náibaidacalé íchawa, nàuwichàacái ícha nacáiwa càide iyúwaté Dios iyamáidáanáwa íbaidacalé íchawa, idécanáamité idàbaca macáita yái èeriquéi, chènuníse nacái. ¹¹ Iná iwàwacutá weebáidaca Dios itàacái mamáalàacata macái wachàini iyúwa yéewacaténá wawàlùacawa iriculé yái wayamáidacatalépinácawa Dios yáapicha chènuniré ipíchaná wamànica càide iyúwaté níai Moisés yáapichéeyéimica càmlínáté neebáida Dios.

¹² Dios itàacái idèlàcáiná cáuri Dios ichàini. Máini cachàiníirica yái Dios itàacáica, càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméri caserúnica. Quéwa espada yáalimácáita íríadaca íinási, yáapi nacái, néese cachàiníirica Dios itàacái macái espada ícha yáalimácáiná

iwàlùacawa depuìwalé wawàwaliculé, yáalimá nacái iwàlùacawa irìculé yái wáiwitáise wabèerica áibanái ícha, yá Dios itàacái yáasáidaca asáisí cayábacaalí wáiwitáise, càita nacái báawacaalí wáiwitáise, yái wáináidáanácawa wawàwalicuìsewa càmlírica áibanái yáalláwa ìwali. ¹³ Canácata wéená yáaliméeri ibàacawa Dios ícha, wía Dios idàbéeyéicaté, macái wawàsi nacái Dios idàbéericaté. Dios yáalíaca iicáca wáiwitáise macáita amaláwaca. Néese áibaalípiná iwàwacutápiná wabàlùacawa Dios ípunita wacàlidáanápiná irí waináwanáwa.

Jesús es el gran sumo sacerdote

¹⁴ Yái Jesús, yái Dios Iirica, yácata sacerdote íiwacaliná cachàiníiri íiwitáise. Jesús ichàbacatéwa macái cáli iyéeyéica chènuniré àta iwàlùacatalétawa aléera Dios yàatalé chènuníiséerica. Dios Iiri iwàlùacatéwa néré iyúudàacaténá wía, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Iná weebáidacué Jesús itàacái tàì íiméeri iyú mamáalàacata. ¹⁵ Yái Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná itàanírira wawicáu Dios yáapicha, yáaliméerica iicáca watúulécana, wía càmlíyéica cachàini, Jesús yùuwichàacáinátéwa càide iyúwa wàuwichàanáwa. Jesús yùuwichàacatéwa Satanás yáalimáidacaalíténi quéwa càmitaté Jesús imàni ibáyawanáwa. ¹⁶ Iná wamawiénidacué Dios wáiwitáise iyúwa macàaluínináwaca wasutácaténá Wacuèriná Dios íchawa, yái cáininéerica iicáca wía. Wasutácué Dios ícha iicáanápiná wapualé, imàninápiná nacái walí cayábéeri mawèníiri iyú iyúudàacaténá wía chácaalínácaalí wawàwacutá iyúudàaca wía.

5

¹ Píalíacuéwa judíonái needácaté nèewísewa abéeri néenáwa sacerdote íiwacalinápiná íbaidacaténáté Dios irípiná. Yaté sacerdote íiwacaliná itàanícaté nawicáu Dios yáapicha, imàacaté nacái ofrenda, inúacaté nacái pìrái iyúwa sacrificio judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná ícha. ² Aibaalíte sacerdote íiwacaliná imànicaté ibáyawanáwa, wenàiwicacáiná meedáni càide iyúwa wía macáita. Inaté yéewa yàalàaca wenàiwicanái éeréeri iyú namànicaalíte nabáyawanáwa níai càmlíyéica yáalláwa. ³ Sacerdote íiwacaliná imànicáináté ibáyawaná nacáiwa, inaté iwàwacutáca inúaca pìrái iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalísewa, càide iyúwaté iwàwacutáaná nacái imànica sacrificio Dios irí macái judíonái ibáyawaná ìwalíse, isutácaténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa nabáyawaná ícha macáita. ⁴ Canácaté yáaliméeri ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacaliná, wenàiwicanái iicácaténáni cáimiétaquéri iyú, néeseté iwàwacutá Dios imáidacani íbaidacaténáté Dios irí càide iyúwaté Dios imáidáanáté Aarón, yái idàbáanéerité sacerdote íiwacalináca. ⁵ Càita nacái Cristo. Càmitaté Cristo idé ibàlùadaca yáawawa iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, néese Dioscata yái càì imàaquéericaté Cristo sacerdote íiwacalinásíwapiná, itàanírira wawicáu Dios yáapicha, yái Cristo waiquéerica cáimiétaquéri iyú. Wáalláwaca Dios idéca imànica càì, Dios íimacáináté Cristo ìwali:

“Nuìrica pía, siùca èeri nudéca numàacaca macáita náalíacawa Nuìrica pía”, íimacaté yái Diosca. ⁶ Càité nacái profeta itànàacaté áiba tàacáisi Dios íiméericaté Cristo irí. Dios íimacaté:

“Sacerdoteca pía càiripináta, íbaidéerica nulípiná, itàanírira núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná”, íimaca yái Diosca. ⁷ Idècunitàacá Cristo ìyacaté cháì èeri irìcu, yaté isutáca yáawawa Dios ícha manuísíwata àta ituíyáa imusúacatalétatéwa ituí ícha. Càité Jesús isutáca yáawawa Dios ícha, yái Dios yáaliméericaté iwasàacani yéetácáisi ícha, ipíchanáté Jesús yéetácawa ipíchawáiseté natàtàacani cruz ìwali. Yaté Dios yéemàaca Cristo isutáaná, Cristo yàacáináté Dios iyéininá, yeebáidaté nacái Dios itàacái. ⁸ Càité Cristo, éwitaté Dios Iir-icáanítani, càicáaníta yùuwichàacatéwa yéewáidacaténátéwa yeebáidaca Dios itàacái. ⁹ Cristo imànicáináté macáita càide iyúwaté Dios ichùullanáni, Iná yéewa Cristo yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càiripináta, macáita yeebáidéeyéica Cristo

itàacái. ¹⁰ Yáté Dios imàacaca Cristo sacerdote íiwacalinápináca, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha càide iyúwa sacerdote Melquisedec imànínáté bàaluité.

Peligro de renunciar a la fe

¹¹ Nuwàwaca nucàlidacuéca pírí madécaná tàacáisi Cristo ìwali yái itàaníríca wawicáu Dios yáapicha. Quéwa máinícué càulenáca nucàlidaca píríni càmicáinácué piwàwa pialíaca péemiàcani, càinácaalí íimáaná. ¹² Pidécuéca peebáidaca Jesucristo itàacái madécaná camuí, íná iwàwacutácué péewáidaca áibanái wenàiwica quéechacáwatá. Quéwa càmitàacá péewáidacué áibanái. Néese iwàwacutá mamáalàacata wéewáidacuéca pía iyú yái wawàsi màulenéerica yáwanáica Dios itàacái yéewáidéerica iyú wía. Pidécuéca pèepùacawa machawàacaca píináidacawa iyúwa sùmài. Iwàwacutá wéewáidacuéca pía màulenéeri tàacáisi iyú càide iyúwa quìraslì ìiracaalí ìinisi càmicáiná idé iyáaca dàaléeri ìinási. Càicuéca píade càmicáiná pialía péemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica. ¹³ Cawinácaalí càmlíyéica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica, càica níade iyúwa quìraslì ìiréeyéi ìinisi. Càmita náalía cayába macái càulenéeri tàacáisi ìwali Dios íiméerica walí, càmita nacái náalía cayábéeri ìwali báawéeri íichaná, càide iyúwa quìraslì càmlíná idé iyáaca ìinási. ¹⁴ Quéwa cawinácaalí yáaliéerica yéemíaca càinácaalí íimáaná yái càulenéeri tàacáisica Dios íiméerica walí, càica níade iyúwa béeyéi yáaliyéica iyáaca dàaléeri yàacàsi. Nadéca namànica cayábéeri madécaná yàawiría, íná náináidacawa cayába, náalía nacái cayábéeri ìwali báawéeri íichaná.

6

¹⁻² Iwàwacutá wéewáidacawa wáináidacaténáwa Dios itàacái ìwali iyúwa béeyéi íiuitáise. Bàaluité wadàbacaté weebáidaca Cristo itàacái, yá wéewáidacatéwa idàbáanéeri tàacáisi ìwali, yái tàacáisi wéemièricaté nacàlidáaná walí. Nacàlidacaté walí iwàwacutáaná wawènúadaca wáiwitáisewa Dios irípiná, iwàwacutá nacái wayamáidaca wamànica wabáyawanáwa, itéericaté yàacawa wía yéetácáisi irìculé, iwàwacutá nacái weebáidaca Dios itàacái. Nacàlidacaté walí nacái cáná yéewaná iwàwacutáca wabautizácawa. Nacàlidacaté walí nacái ancianonái namàacaca nacáapiwa wáiwita ìwali wadàbacaalíté weebáidaca Jesucristo itàacái nasutácaténá walí Dios áibanái yàacuése. Bàaluité nacái nacàlidacaté walí Dios imichàidáanápíná yéetéeyéimiwa, yùuwichàidapíná nacái macái báawéeyéi wenàiwica càiripínáta. Bàaluité wéemíaca cayába yái idàbáanéeri tàacáisica. Iwàwacutá càmita waimáicha yái tàacáisi màulenéerica wéemièricaté quéechatécáwa, quéwa iwàwacutá wachàbacani siùcade wéewáidacaténáwa quiríta càulenéeri tàacáisi ìwali. ³ Siùcade wéewáidacuéca càulenéeri tàacáisi ìwali wadàwinàidacaténá wáiwitáisewa cáalíacáiri iyú Dios imàacacaalí wamànica càì.

⁴ Aibanáicáiná abénaméeyéi wenàiwica nadéca néemíaca báisíiri tàacáisi. Náalíacawa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú imàacáaná iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná íicha. Nadéca naicáca càinácaalí iyú Espíritu Santo icùaca wenàiwica íiuitáise namànicaténá cayábéeri. ⁵ Náalíaca nacáíwa cayábéericani yái Dios itàacáica, náalíaca nacáíwa Dios yáasáidáanápíná ichàiniwa áibaalípiná iwàlìsàidacaalí yái èeriquéi. ⁶ Néese nawènúadacaalí náiwitáisewa Jesucristo íicha nèepùacaténá nacaláacawa Dios íicha, yá càmita náalimá nèepùacawa nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná àniwa, namànicáiná báawéeri Dios Ìiri irí àniwa náucacaténá náichawani, càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàtàacani cruz ìwali àniwa, namàacacaténá áibanái iicáanica Dios Ìiri iquíniná àniwa. Abédanamata namànica náiwitáisewa báawéeyéi yáapicha inuéyéicaté Dios Ìiri. ⁷ Càica níade iyúwa waicáaná cáli ìiracaalí unía yúuwàacaalíwa cáli ìwali, Dios imànicáiná cáli irí yái cayábéerica, quéwa cáli idàwinàida báawéeri bànacalé meedá. Péemíacué comparación: Cáli idàwinàidacaalí bànacalé cayába nalí níái ibànéeyéicani, yásí nacùaca cayábani, yái cálica. Càita nacái Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú wenàiwicanái irí. Neebáidacaalí itàacái, namànicaalí cayábéeri càide iyúwa iwàwáaná, yásí Dios imàaca nalí cayábéeri manuísíwata

cachàiniwanái mamáalàacata. ⁸ Quéwa áiba cáli idàwinàidacaalí báawéeri tuíri canéerica iwèni meedá, áwa yúuba nacái, yásí caná iwèni cáli íiwacali iicáca yái cálica, yá yeemáca meedá yái báawéerimica. Càita nacái wenàiwica càmlíyéica yeebáida Dios itàacái: Dios íináidapinácawa imáalàidáanápíná nía, yásí mesúnamáita neemápinácawa quichái iyú.

La esperanza que nos mantiene firmes

⁹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, éwitacué càì nùalàaca pía, càicáaníta càmítacué càì nuínáidacawa pìwali, néese núalíacawa peebáidáanácúeica Jesucristo itàacái iwasàacaténacué pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ¹⁰ Dios icùacáiná wenàiwica machacànìiri iyú, íná càmíta iimáichapíná yái cayábéerica pimànìiricuéca. Càmita iimáicha nacái yái piyúudàanácúeica áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái píasáidacaténá cáinináca piicáca Dios, càide iyúwacué piyúudàaná pìacawa nía mamáalàacata nacái. ¹¹ Quéwa máini nuwàwaca macáita cáininácúeica piicáca áibanái mamáalàacata àta imáalàacatalétawa yái èeriquéi, yéewacaténacué peedáca pìrìwa pìasu cawèníriwa macáita, yái cayábéerica Dios imàaquéeripinácúeica pìrìwa. ¹² Càmitacué nuwàwa pèepùà ínucúeica pía àniwa, néese nuwàwa pìyacuéca càide iyúwa níara iyéeyéica siùca Dios yáapicha chènuniré yeedéeyéica iríwa yái cawènírica Dios icàlidéericaté nalí ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté nalíni neebáidacáinaté itàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú.

¹³ Bàaluité Dios icàlidacaté Abraham irí ìwali yái imànínápínacaté Abraham irí cayábéeri, yásí Dios icàlidacaténi ípidená yáapichawa, cáimiétacanéeri iyú nacái, yéewacaténaté Abraham yáalíacawa Dioscata yái imànìiripinacaté irí yái cayábéerica. Càita Dios icàlidacaté Abraham iríni ípidená yáapichawa canácáiná áiba cachàinìiri Dios íicha, canáca nacái áiba yáaliméeri imànica càide iyúwa Dios imàníná. ¹⁴ Yaté Dios íimaca Abraham irí: “Báisíiricata núuma pìrì, numànìpiná pìrìwa cayábéeri manuísíwata. Numàacapíná nacái manùbéeyéipíná níara pitaquénáiná”, íimacaté yái Diosca. ¹⁵ Dios icàlidacáinaté càì Abraham iríni, íná Abraham icùacaté mamáalàacata matuìbanáiri iyú. Néese càité Dios imànica iríni, imàacacaté quéenibeca yái Abrahamca; yá Abraham idèniacaté ìriwa ípidenéericaté Isaac, càide iyúwaté Dios íimáaná Abraham irí cáimiétacanéeri iyú. ¹⁶ Péemìacué comparación: Aiba wenàiwica báawéeri íiwitáise iwàwacaalí áibanái yeebáidaca itàacái, yá icàlidaca nalíni Dios ípidená yáapicha, cachàiníciná wenàiwica íichani, yái Diosca. Néese idécanáami càì icàlidacani, yásí áibanái càmíta nawàwa náimaca càmlínápíná báisí itàacái náimacáiná Dios yùuwichàidapinácasa nía. ¹⁷ Quéwa Dios càmíta imàni càide iyúwa wenàiwica imàníná. Néese Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyúni yéenibe iríwa báisíiricani yái itàacáica, wía yàasu wenàiwicaca Dios imàaquéeyéipínáca irí yái cawènírica càide iyúwaté icàlidáaná walí cáimiétacanéeri iyúni. Dios iwàwacaté yáasáidaca amaléeri iyú walíni, imànínápíná walí macáita machacànìiri iyú, càide iyúwaté íimáaná wáalíacaténáwa càmlìripíná iwènúada íiwitáise wía yái wawàsi imànìiricaté wáapicha. Inaté Dios icàlidacaténi ípidená yáapichawa Abraham irí cáimiétacanéeri iyú, Abraham yáalíacaténatéwa báisíiri iyúcani Dioscata yái imànìiripinacaté irí cayábéeri. ¹⁸ Iná Dios idéca yáasáidaca walíni pucháiba wawàsi iyú, níai pucháiba wawàsi càmlíyéica idé iwènúacawa, yái Dios itàacáica, yá nacái Dios ípidenáca. Wáalíaca nacái Dios, yái cachàinìirica íiwitáise, càmlìri yéewa cachíwa itàacái ìwaliwa, ípidená ìwali nacáíwa. Iná yéewa wáalimá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali tàì íiméeri iyú, yái ichàiniadéerica wawàwa, wía isutéeyéica yáawawa Dios íicha icùanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yá wadéca weebáidaca itàacái, wáalíaca nacáíwa báisíiri iyú iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. ¹⁹ Néese wáalíacáináwa báisíiri iyú Dios iwasàanápíná wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, íná yéewa cachàinica wáiwitáise weebáidáanápíná Jesucristo itàacái mamáalàacata. Péemìacué comparación: Càica wíade iyúwa nave lancha nacáiri yèericawa manuíri úni yáacubàa. Yái naveca idèniaca yàasu ancla imiériwa yéenúlusi ìwalíiri úni yáaculé ipíchaná nave iméeràacawa cáuli iyú, màladàca ichàini iyú nacái. Càita wía nacái. Càmita waméeràawa Dios íicha, wàyacáiná abédanamata

Jesús yáapicha, yái iwàlùericatéwa Dios yàatalé, aléera yáawàaná íinatawáise iyéerica templo irícu chènuníseérica. ²⁰ Jesús iwàlùacatéwa néré yàacùacaténá walí wawàlùanápínáwa néré Dios yàatalé, Dios imàacacáináté Jesús sacerdote íiwacalíná càiripínáta itàanírí wawicáu Dios yáapicha càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íibaidáanáté Dios irí bàaluité.

7

Jesús, sacerdote de la misma clase que Melquisedec

¹ Bàaluité Melquisedec, yácata Salem ìyacàlená icuèrináca, sacerdote nacáicani íibaidéericaté Dios irípiná, yái Dios chènuníseérica, itàanícáténáté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Néenialité Abraham imànica ùwicái áiba yàcalé icuèrinánái íipunita iwasàacaténá náicha ìirináwa ípidenéericaté Lot. Néeseté idécanáamité Abraham imawèniadaca nacuèrinánái, yásí Abraham yèepùacawa ùwicái íicha. Yáté Melquisedec yàaca íipunitáidaca Abraham, itàidacaténáténi. Melquisedec isutácaté Dios íicha imànínápiná cayábéeri Abraham irí. ² Dios iyúudàacaté Abraham, ínáté Abraham imàacaca cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Abraham yèepùadacaté madécaná cawèníiri nacuèrinánái íicha, níái nacuèrinánái íibèeyéicaté Abraham ìiriná imanùbacaaná yáapicha. Néese macái néená níái diéyéica cawèníiyéi yàasusica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, Dios iyúudàacáináté Abraham. Melquisedec ípidená íimáanáca “Yái Wacuèriná mabáyawanéerica, icuèrica wía machacànírí iyú”, íimáanáca. Salem ìyacàlená ípidená íimáanáquéi “Matuíbanái”; íná Melquisedec icuèricáináté Salem ìyacàlená, íná yéewa íimáanáquéi nacái “Yái Wacuèrináca, wía ìyèeyéica matuíbanáiri iyú, cayábacáiná wáapicha Dios”, íimáanáquéi. ³ Profetanái càmitaté nacàlida walí Melquisedec yáanirimi ìwali, yáatúami nacái, yàawirináimi nacái. Càmitaté nacàlida walí càicaalínácaalíté Melquisedec imusúa iicá èeri, càita nacái càicaalínácaalíté yéetáwa. Íná yéewa yái Melquisedec càicanide iyúwa Dios Iirí, abéeri sacerdote iyéerica càiripínáta, itàaníríca Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu.

⁴ Íná píináidacuéwa cayába ìwali yái Melquisedec, cachàinírícani macái wenàiwica íicha bàaluité. Cachàinícaté Melquisedec wàawirimi Abraham íicha, ínáté Abraham imàacaca cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí. Macái néená níái diéyéica yàasusica cawèníyéica, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí, yái cawèníiri yàasusi Abraham yèepùadéericaté náicha níái nacuèrinánáica Abraham imàníiyéicaté íipunita ùwicái. ⁵ Píalíacuéwa Dios itàacái ìwali profeta Moisés itànèericaté. Yái tàacáisi icàlidaca Leví itaquénáinámi ìwali níacata iwàwacutèeyéicaté íibaidaca Dios irí iyúwa sacerdotenái. Dios imàacacaté sacerdotenái yeedáca cawèníiri yàasusi ofrenda piná néenánái íichawa, níái israelitaca. Macái néená níái diéyéica yàasusica israelitanái yeedéeyéicaté iríwa, sacerdotenái yeedácaté náicha abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios irípiná. Càité sacerdotenái icobra nía, éwita néenánáicáaníta nía, nadèniacáanítaté nacái nàawirimiwa abéerita, yái Abrahamca. ⁶ Quéwa yái Melquisedec éwitaté càmicáaníta Leví itaquérínámini, càicáanítaté yeedáca ofrenda Abraham íicha; macái néená níái diéyéica yàasusica Abraham idènièricaté, Abraham imàacacaté abéerinama néená Melquisedec irí ofrenda iyú, cachàiníacáináté Melquisedec Abraham íicha éwitaté Dios icàlidacáanítaté Abraham irí cáimiétacanéri iyú imànínápináté Abraham irí cayábéeri. Melquisedec nacái icàlidacaté cayábéeri tàacáisi Abraham ípidená ìwali yéewacaténáté Dios imànica Abraham irí cayábéeri, Melquisedec yáalimáacáináté itàaníca Dios inùmalícuíse. ⁷ Íná yéewa macáita wáalíacawa cachàinícaté Melquisedec Abraham íicha, yáacáináté Melquisedec yáalimácaté icàlidaca cayábéeri tàacáisi Abraham ípidená ìwali yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri cachàiníwanái Abraham irí. ⁸ Chái èeri irícu israelitanái yèewi sacerdotenái yeedáca ofrenda néenánái israelita íichawa; macái néená níái diéyéica yàasusica wenàiwica yeedéerica iríwa, sacerdotenái yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda Dios

irípiná. Quéwa idécanáamité béeyéica níái sacerdoteca, yáté néetácawa, quéwa profetanái natànàacaté tàacáisi Dios inùmallicuise Melquisedec ìwali càide iyúwa Melquisedec ìyaca nacáicaalí siùcáise mamáalàacata càiripináta. Iná yéewa wáaliacawa cachàiníríca Melquisedec áibanái sacerdote ícha canánama. ⁹⁻¹⁰ Bàaluité Abraham imàacacalíte cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí, néenialíte càmitàacá imusúa iicá èeri yái Abraham itaquérinápinacaté ípidenéericaté Leví, yái macái sacerdotenái yàawirimica. Siùca sacerdotenáica níái Leví itaquénáinámi, yá needáca ofrenda israelitanái ícha; macái néená níái diéyéica yàasusi israelitanái yeedéerica iríwa, Leví itaquénáinámi yeedáca abéerinama néená iyúwa ofrenda. Bàaluité Abraham idèniàtàacáwa nía iiná irícuwa, níara Leví itaquénáinámi, Leví nacái, Melquisedec yàacaalíte ípunitáidaca Abraham. Iná yéewa wáalimá wáimaca nàwali níái sacerdoteca, Leví itaquénáinámica, namàacacaté ofrenda Melquisedec irí, yácáinaté nàawirimi Abraham imàacacaté cawèníri yàasusi ofrenda iyú Melquisedec irí madécaná camuí ipíchawáiseté namusúa naicá èeri. Càica wáaliacawa cachàiníríca Melquisedec macái sacerdotenái ícha canánama, níái Leví itaquénáinámica.

¹¹ Néeseté madécaná camuí Abraham idénáamité, Dios imàacacaté itàacáíwa Israel itaquénáinámi irí. Yáté Dios yeedáca Leví itaquérinámi ípidenéericaté Aarón, yéenibe yáapichawa náibaidacaté Dìos irí iyúwa sacerdotenái, itàaníyèipinacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwicáu. Quéwa càmitaté yéewa Aarón itaquénáinámi iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha càmicáinaté sacerdotenái yáalimá mabáyawanáca imànica wenàiwicanái. Inaté iwàwacutáca Dios ibànùaca Cristo, yái áiba íiwitáaná sacerdote Aarón itaquénáinámi ícha, yái Cristo iyéerica càide iyúwaté Melquisedec ìyáanaté. ¹² Dios imàacacáiná walí wàlisài íiwitáaná sacerdote, yái Cristoca, iná iwàwacutá ìyaca áiba wàlisài tàacáisi sacerdote ìwali, áiba íiwitáaná tàacáisi profeta Moisés yàasu tàacáisi ícha, yái tàacáisi Moisés itànèericaté Dios inùmallicuise. ¹³ Wáaliacawa iwàwacutáca ìyaca wàlisài tàacáisi càmicáiná Leví itaquérinámi yái Wáiwacalica, yái Dios itàacái icàlidéerica walí ìwali. Wáiwacali idèniàca áibata yàawiríawa náicha níái sacerdote yàawiríaca. Canácatáita Wáiwacali yàawiría yéena íbaidaté Dios irí iyúwa sacerdote. ¹⁴ Wáaliacawa Judá itaquérinámicaní yái Wáiwacalica. Bàaluité Dios ímacaté abéeri Judá itaquérinámi icùanápinaté israelitanái. Càmitaté Dios ichùulí profeta Moisés yeedáanápinaté Judá itaquénáinámi náibaidacaté Dìos irí iyúwa sacerdotenái itàaníyèipinaté Dios yáapicha wenàiwica iwicáu.

¹⁵ Iná wáaliacawa amaléeri iyú ìyaca áiba wàlisài sacerdote íiwitáaná, yácáiná Cristo, yácata wàlisài sacerdoteca íbaidéerica Dios irípiná càide iyúwaté Melquisedec ìyáanaté, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. ¹⁶ Bàaluité Dios yeedáca Leví itaquénáinámi sacerdotenáipinaté nía íbaidéeyéipiná irí. Quéwa càmita Dios imàaca walí Cristo sacerdotepiná yàawiría ìwalísewa, néese Dios imàacaca sacerdotecaní yái Cristoca, Cristo idèniàcáiná ícauca cachàiníríwa yái càmíríca imáalàawa, càmíríca nacái áiba yáaliméeri imáalàidaca. ¹⁷ Wáaliacawa báisírícaní Dioscáiná idéca càí íimaca Wáiwacali irí:

“Sacerdoteca pía càiripináta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwicáu càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanaté nulípiná”, íimaca yái Diosca. ¹⁸ Yái quéechéericaté tàacásica Dios imàaquéericaté profeta Moisés irí icàlidacaté nalíni càinácaalíte iyú sacerdotenái iwàwacutáaná íbaidaca Dios irí, àta Wáiwacali yàanàacatalétaté. Dios idéca iwèniàcawa ícha yái quéechéeri tàacásimica sacerdotenái ìwalíríca, machawàacacáinaté nía, níái sacerdoteca, càmiyéicaté yáalimá iwasàaca wenàiwicanái Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. ¹⁹ Níái sacerdoteca náibaidacaté Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulí profeta Moisés icàlidáanápinaté nalíni. Quéwa càmitaté náalimá mabáyawanáca namànica wenàiwica Dios iicá. Néese siùcade wadèniaca Cristo, yái cayábéeri náicha canánama sacerdoteca, mabáyawanéerica imànica wía Dios iicápiná, imàaquéeri nacái wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa.

²⁰ Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyú Dios idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. ²¹ Dios càmitaté icàlida càiri tàacáisi áibanái sacerdote ìwali, níai Leví itaquénáinámica. Néese Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyú idéca imàacaca sacerdotecani càiripináta yái Wáiwacalica. Iná càì Dios íimaca Cristo irí:

“Núa, Picuèriná Dios, nucàlidacaté tàacáisi nuípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú yéewacaténá macáita náalíacawa báisíiri iyúcani, yá canácatáita nuwènúadapiná nuíwítáisewa ícha. Núumacaté pirí: ‘Sacerdoteca pía càiripináta, íbaidéerica nulípiná, itàaníríca núapicha nùasu wenàiwicanái iwícau càide iyúwaté sacerdote Melquisedec íbaidáanáté nulípiná’, càité núumaca pirí”,

íimacaté yái Diosca Wáiwacali irí. ²² Jesús ìyacáiná sacerdote càiripináta itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, iná wáalíacawa Jesús idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha cayábéeri ícha yái bàaluisàimi wawàsica, Dios imànírícaté israelitanái yáapicha icùanáté nía iyúwa yàasu wenàiwicanáiwa. Yái wàlisài wawàsi Jesús imàníríca walípiná Dios yáapicha ímáanáca Dios icùanápíná wía càiripináta, Jesús ìyacáiná càiripináta. ²³ Manùbacaté níai sacerdoteca bàaluisàna, Leví itaquénáinámica, càmicáináté nadé náibaidaca Dios irípiná càiripináta néetácáinátéwa nàacawa, ináté càmita náalimá natàaníca Dios yáapicha wenàiwicanái iwícau càiripináta. ²⁴ Quéwa Jesús càimírípiná yéetáwa, iná yéewa íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha; càimírípiná Jesús imàaca íchawa íbaidacaléwa áiba sacerdote irí, canásíwata. ²⁵ Iná yéewa Jesús yáalimá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha báisíiri iyú càiripináta, wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái, wamawiénidacaténá Dios wáiwítáise iyúwa Jesús ìyacáiná càiripináta isutácáténá Dios ícha walípiná, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha nacái.

²⁶ Iná Jesús, yácata sacerdote íiwacaliná báisíríca íbaidéerica Dios irípiná, yái wawàwacutéerica itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Yá mabáyawanéericaní, càimíríca nacái yáalimá imànica íbáyawanáwa. Yái Jesúsca, yácata áiba íiwítáaná wenàiwica cabáyawanéeyéi wenàiwica ícha, ìyéerica siùcáisede déeculé náicha, Dios imichàidéerícaté chènuniré náicha canánama níai cáli chènuníiséeyéica, icùacaténá macáita Dios yáapicha. ²⁷ Càmita iwàwacutá Jesús íbaidaca càide iyúwa áibanái sacerdote íiwacanánái. Iwàwacutácáté nanúaca pírái namànicaténá sacrificio Dios irí èeri imanùbaca. Quéechacáwa nanúacaté pírái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa nasutácáténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápíná iwàwawa nabáyawaná ícha. Néeseté nanúaca áiba pírái iyúwa sacrificio àniwa wenàiwicanái íbáyawaná ìwalíse cayábacaténá Dios iicáca náiwítáise. Càmita iwàwacutá Jesús imàni càì, néese Jesús imànicaté abéta sacrificio abé yàawiríata, cawènírica càiripináta, imàacacaté icáucawa wáichawalíná, nanúacaténáténi cruz ìwali, yùuwichàacaténátéwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú wabáyawaná ìwalíse. ²⁸ Dios ichùullícaté profeta Moisés yeedáanápínáté Aarón itaquénái náibaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdote íiwacanánái, itàaníyéipínacaté Dios yáapicha wenàiwicanái iwícau. Quéwa èeri mìnánái meedá nía, cabáyawanéeyéica. Néeseté madécaná camuí Moisés idénáamité, Dios icàlidacaté tàacáisi ípidená yáapichawa cáimiétacanéri iyú wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani idéca imàacaca sacerdote íiwacalinácani, yái Iíríca mabáyawanéerica, imàníríca macáita càide iyúwa Dios ichùullínaná, yéewacaténá íbaidaca Dios irípiná càiripináta iyúwa sacerdote íiwacaliná, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha.

8

Jesús, mediator de un nuevo pacto

¹ Péemíacué cayába, ìyaquéi walí sacerdote íiwacaliná, yái Cristoca, itàaníríca wawicáu Dios yáapicha. Cristo idéca yáawinacawa Dios yéewápuwáise chènuniré icùacaténá macáita

Dios yáapicha. ² Yá Cristo íbaidaca ìyaca iyúwa sacerdote báisíiri templo irìculé ìyéerica chènuniré, Wacuèriná Dios imàníricaté, cà mírica wenàiwica imàni.

³ Iwàwacutácaté macái sacerdote íiwacaliná imàaca cawèníiri yàasusi ofrenda iyú Dios irí, iwàwacutácaté nacái inúaca pìrái iyúwa sacrificio Dios irí wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse yéewacaténáté Dios imàacaca iwàwawa wenàiwicanái ibáyawaná ícha bàaluité. Iná iwàwacutácaté Jesucristo imàacaca cayábéeri wawàsi nacái Dios irí ofrenda piná.

⁴ Jesucristo iyacaalícáwa siùca cháí èeri irìcutá, càmita judíonái ibatàa íbaidaca Dios irí templo irícu iyúwa sacerdotetá, càmicáiná Leví itaquérinàmini, yái Jesucristoca; yá nacái judíonái nadènlaca mamàalàacata néenánaiwa sacerdote íbaidéeyéica templo irícu inuéyéica pìrái iyúwa sacrificio wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse càide iyúwaté profeta Moisés ichùullánáté nàawirináimi, manùbacáiná níai judíoca càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Quéwa canéerica iwèni meedáni yái náibaidacaléca siúcáisede, níai judíonái yàasu sacerdoteca, náibaidacáiná cháí èeri irícu meedá. Nàasu templo, yácata báisíiri templo yéenaiwaná meedáni, yái báisíiri templo ìyéerica chènuniré, Dios iyacàle báisíirica. Càica wáallacawa bàaluitécáiná ipíchawáiseté profeta Moisés ichùullaca israelitanái imànica Dios yàasu caplíma mabayawanéeri, yái caplíma ímamisíirica, israelitanái isutácatáipiná Dios ícha, yáté Dios ímaca Moisés irí: “Píibaida cáallacáiri iyú. Pimàni macáita cayába càide iyúwa yái núsáidéerica pìrí caplíma yéenaiwanápiná manuiri dúli ínatalé ípidenéerica Sinaí”, ímaca yái Diosca. Càité Dios yáasáidaca Moisés irí báisíiri templo chènuníseeri yéenaiwanápiná yéewacaténáté Moisés yáallacawa càinácaalíté iyú iwàwacutáaná namànica Dios yàasu caplíma mabayawanéeri israelitanái isutácatáipináté Dios ícha cháí èeri irícu. ⁶ Quéwa siúcáisede Jesucristoca, yái íbaidéerica Dios irípiná iyúwa sacerdote íiwacaliná itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha, yácata imànírica ìyaca culto máiníiri cayába cachàiniwanái ícha yái culto sacerdotenái imànírica cháí èeri irícu. Càita Jesucristo idéca imàacaca wàyaca abédanamata Dios yáapicha Jesucristocáiná idéca imànica walípiná wàlisài wawàsi Dios yáapicha, Dios icùaná wía. Yái wàlisài wawàsi, cayábéericani bàaluisàimi wawàsi ícha Dios imàníricaté israelitanái yáapicha, Dioscáiná idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéeri iyú imàníinápiná walí cayábéeri cachàiniwanái.

⁷ Yái quéechéericaté wawàsi càmita iyúudàa wenàiwicanái cayába imàacacaténá mabayawanáca nía Dios iicápiná, iná iwàwacutácaté Dios imànica wàlisài wawàsi wenàiwicanái yáapicha. ⁸ Quéwa cabáyawanácaté Dios iicáca níara israelitaca namànicáinaté nabáyawanáwa. Càì ímaca Dios itàacái profeta itànèericaté Dios inùmalicúise:

“Wacuèriná Dios ímaca: Aibaalípiná numànipiná wàlisài wawàsi náapicha níai Israel itaquénáinámica, Judá itaquénáinámi nacái, nucùanápiná nía cayábéeri iyú.

⁹ Yái wàlisài wawàsica càmiripiná càide iyúwa bàaluisàimi wawàsi numàníricaté nàawirináimi yáapicha bàaluité numusúadacaalíté nía Egipto yàasu cáli ícha càide iyúwa wenàiwica itécaalí ìiriwa icáapi ìwali. Néese càmicáinaté namàni càide iyúwaté nuchùulláná nía, ínáté núucaca nuíchawa nía, ímaca yái Diosca.

¹⁰ Néese Dios ímaca àniwa: Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipiná náapicha wawàsi àniwa, nucùanápiná nía, níai Israel itaquénáinámica. Càipiná numànica nalí, núa Nacuèriná Diosca: Numàacapiná nuíwítáise náiwitalícu, náalícaténáwa nutàacái ìwali nawàwalicúisewa, yéewanápiná neebáidaca machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùulláná nía. Yá núapinácata Nacuèriná Diosca, níapinácata nacái nùasu wenàiwica cáininéeyéica nuicáca.

¹¹ Càmita iwàwacutápiná néewáidáyacacawa náalícaténá nùwali, níai náapichéeyéica, nía nacái néenánáica, macáicáiná náalíapináca nùwali, macáita púubéeyéi, béeyéi nacái.

¹² Yá numàacapináca nuwàwawa nabáyawaná ícha, càmita quirínama nuèpùu nuwàwalica yái báawéerica namàníricaté, ímacaté yái Diosca”,

cài ímaca yái profetaca. ¹³ Dios idéca icàlidaca walí yái tàacáisica wàlisài wawàsi ìwalírica, yái wawàsi Dios imànírica wáapicha Jesucristo ìwalíse, íná yéewa wáalíacawa Dios idéca íicáca quéechéeri wawàsi càiride iyúwa éwisàimi, yái wawàsi Dios imàníricaté abéta israelitanái yáapicha, Leví itaquénáinámi íbaidacaténáté Dios irí iyúwa sacerdotenái. Yá idéca imáalàacawa yái éwisàimi wawàsica sacerdotenái ìwalírica, Dioscáiná idéca imàacaca íichawani.

9

El templo terrenal y el templo celestial

¹ Quéechatécáwa Dios imànicaté wawàsi israelitanái yáapicha, imàacacaténá Leví itaquénáinámi íbaidaca irí iyúwa sacerdotenái. Yáté Dios icàlidacaté profeta Moisés iríni, càinacaalíté iyú iwàwacutáaná sacerdotenái imànica culto cháí èeri irícu Dios yàasu capìma mabáyawanéeri irículé, yái manuíri capìima ímamisírica, israelitanái isutácatáipináca Dios íicha bàaluité. ² Namànicaté manuíri capìima idènièricaté imàdáanáwa pucháiba. Idèniacaté inùmawa abéeri yáawàaná. Ínatawáise yái capìima inuma wáluméerica ìyacaté idàbáanéeri imàdáanáca ípidenéerité Mabáyawanéeri. Imàdáaná irícu ìyacaté abéeri lámpara, àicu cáiwínaca nacáiri íicacánáwa, sietéericaté icamalá imanùbaca. Iyacaté néeni abéeri mesa nacái, naliadéericaté ínata pan namàaquéericaté Dios irí ofrenda iyú sacerdotenái iyáapiná. ³ Bamuchúamibàa capìima irícu ìyacaté áiba yáawàaná, wáluma cáucuíri iyú. Ínatawáise yái pucháibáanáca yáawàaná, ìyacaté áiba imàdáaná capìima imáalàanáwa. Yái imàdáaná, yácata Dios ichàini ìyacataléca, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama, ínaté imàdáaná ípidenacaté Mabáyawanéeri náicha canánama. ⁴ Iyacaté oroíri altar mesa nacáiri ìyéericaté mawiénita pucháibáanáca yáawàaná irí. Neemacaté pumèníri isàni altar ínata nàacaténá Dios icàaluíniná. Iyacaté nacái Dios yàasu yàalusi nacáiri mabáyawanéeri nachanàidéeri macáita ínatabàa oro iyú. Yàalusi nacáiri irículé náawínáidacaté oroíchúa catúa ipuniéchúawa maná iyú, yái pan nacáirica Dios ibànuericaté nalí chènuníse nayáapiná. Náawínáidacaté nacái Aarón yàasu àicu yàalusi nacáiri irículé, yái Aarón yàasu àicu yèpuèericaté imusúadaca íiwináwa àniwa. Nàyacaté nacái íba yàalusi nacáiri irícu, níái pucháiba sàabadéeyéica íba Dios itànèeyéicaté ìwali itàacíiwa diez namanùbaca tàacáisi israelitanái yeebáidacaténáté iyúwa Dios ichùulianá nía. ⁵ Pucháiba querubín yéenáiwana ángel càanabáiyéi náipunitawáaca nabàlùacawa nalíwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé ínata, naicáidaca yàalusi inuma irí. Dios ichàini icamaláná icànacaté mèlumèluíri iyú bamuchúamibàa náicha níái querubín yéenáiwana. Querubín yàanabái ipùata yàanàcaté iwéréwáaca yàalusi nacáiri inùmabàalé iwicáulé. Yái yàalusi nacáiri inùmabàalé ípidenéericaté “Dios imàacacatái iwàwawa wabáyawaná íicha”. Sacerdote íiwacaliná idàchladacaté pìrái íiranámi yàalusi inùmabàalé ìwali yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa israelitanái íbáyawaná íicha. Quéwa canáca nulí èeri cayába siùcade nucàlidáanápiná macáitani ìwali yái wawàsica.

⁶ Càité nachùnìaca capìima bàaluité. Sacerdotenái nawàlùacatéwa èeri imanùbaca irículé yái capìima imàdáanáca idàbáanéerica namànicaténá culto Dios irí càide iyúwaté Dios ichùulianáté nía nàanápínaté Dios icàaluíniná. ⁷ Quéwa abéericata sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa irículé yái imàdáaná imáalàidáanáca abé yàawiríata camuí imanùbaca, aléera Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri ìyacatáica, yái Dios mabáyawanéerica náicha canánama. Sacerdote íiwacaliná iwàlùacaalítéwa néré, iwàwacutácaté itéca pìrái íiranámi. Itéca pìrái íiranámi yái inuéricaté iyúwa sacrificio íbáyawaná ìwalísewa, yéewacaténáté Dios imàacaca iwàwawa sacerdote íiwacaliná íbáyawaná íicha. Itécaté nacái áiba pìrái íiranámi sacerdote inuéricaté macái israelitanái íbáyawaná ìwalíse, Dios imàacacaténáté iwàwawa nabáyawaná íicha, yái báawéerica càníiricaté náalíawa namànicaté. ⁸ Quéwa sacerdotenái imànicaté culto èeri imanùbaca idàbáanéeri imàdáaná irícu nàacaténá Dios icàaluíniná. Càita Espíritu Santo yáasáidaca walí wáalíacaténáwa idècunitàacá namànicaté

culto idàbàanéerica capìima imàdàaná irìcu, yáté canáca yéewaná macái wenàiwica yàacawa mawiénita Dios irí, canácáináté áiba yáaliméeri mabáyawanáca imànica nía Dios iicá. Càide iyúwa canáanáté yéewaná nawàlùacawa áiba imàdàaná irìculé naicácaténáté Dios ichàini icamaláná mèlumèluíri, càité nacái canácaté yéewaná wenàiwica nàacawa chènuniré nàyacaténá Dios yáapicha, càmitaté nacái yéewa nàyaca abédanamata Dios yáapicha. ⁹ Iná Espíritu Santo yéewáidaca wía siùca comparación iyú ìwali yái capìimami bàaluisàimica, capìima yàasu wawàsi ìwali nacái. Ewitaté namàacacáaníta ofrenda Dios irí, nanúacaté nacái pìrái iyúwa sacrificio Dios irí imàacacaténáté iwàwawa nabáyawaná ícha càide iyúwaté ichùulláná nía, càicáaníta càmitaté yáalimá pìrái íiranámi mabáyawanáca imànica nía Dios iicá, níai yéeyéicaté Dios icàaluíniná pìrái íiranámi iyú. ¹⁰ Yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé iwàlisàidaca wenàiwica íiwitáise nàyacaténáté machacànìiri iyú, néese yéewáidacáita nía meedá càirínácaalíte yàacàsi Dios imàaquéeri nayáaca, càirínácaalí wawàsi nacái Dios imàaquéeri nàiraca, càinácaalíte iyú nacái iwàwacutáaná nàapìdaca náichawa masacàacaténá Dios iicáca nía. Yái bàaluisàimi tàacáisica ichùullacaté wenàiwica nachùnìanápínaté nàinatabàawa; yéewáidacaté nía Dios ìwali nacái, àta yéenáiwana yàanàacatalétaté Dios ichùnìanápínaté cayába wàlisàì wawàsi yàasu wenàiwicanái yáapichawa Cristo ìwalíise.

¹¹ Quéwa Cristo yàanàacaté. Siùcáisede Cristoca yái sacerdote íiwacalíná íibaidéerica Dios irípiná, itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. Yá Cristo imànica ìyaca walí cayábéeri càmirícaté wenàiwica yáallawa ìwali bàaluité. Imichàacatéwa chènuniré, déeculé capìraléeri cáli ícha, càide iyúwaté sacerdote íiwacalíná ichàbàanátéwa irìcubàa yái capìima imàdàanáca idàbàanéerica. Yá Cristo iwàlùacatéwa templo chènuníiséeri irìculé, yái báisiiri temploca, cayábéeri ícha, mabáyawanéeri ícha nacái yáara capìimami bàaluisàimica. Yái templo chènuníiséerica, càmirírita wenàiwica imànicaléta, càmirírita nacái ìya cháì èeri irìcu. ¹² Cristo iwàlùacatéwa irìculé yái mabáyawanáacataléca náicha canánama, Dios ìyacatái chènuníiséerica, quéwa càmitaté Cristo ité chivo íiranámi, pacá yéenibe íiranámi nacái; néese Cristo itécaté íiranátawa iyúwa sacrificio yéetácáinátéwa macái wenàiwica íichawalíná. Càité iwàlùacawa abé yàawiríata imànicaténáté sacrificio; càmita quirínama iwàwacutá yèepùà imànica sacrificio àniwa. Cristo idéca iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha càiripínáta. ¹³ Bàaluité Dios ichùullaca sacerdotenái nadàchìadaca toro íiranámi, chivo íiranámi nacái wenàiwica ìwali níai wenàiwicaca Dios iiquéeyéicaté iiná casaquèeri iyú. Nachùchùaca becerra imenínáami wenàiwica ìwali nacái Dios iicácaténá nainá masaquèeri iyú yéewacaténáté nasutáca níawawa Dios íicha àniwa. Macáita yái wawàsica namànicáitaté wenàiwica íinatabàa meedá. ¹⁴ Quéwa cawènicáináté níara wawàsi bàaluisàimica masacàacaténáté Dios iicáca wenàiwica iiná, jíná yéewa wáalíacawa cawènica Cristo íiraná cachàiniwánái náicha, masacàanápíná imànica wáiwitáise Dios iicápiná! Yácáiná Cristo imàacacaté icáucawa Espíritu Santo ichàini iyú, yái càmirírica imáalàawa. Càité Cristo yéetácawa imànicaténáté càide iyúwa Dios iwàwáaná. Yéetácatéwa iyúwa mabáyawanéeri sacrificio wabáyawaná ìwalíise. Cristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná yéewa íiraná masacàaca imànica wáiwitáise canánama ícha yái báawéerica wamànírica itéericaté yàacawa wía yéetácáisi irìculé. Iná siùcáisede wáalimá wáibaidaca cáuri Dios irípiná.

¹⁵ Ináté càì Jesucristo iyúudàaca wía: Yéetácatéwa wáichawalíná yéewacaténá itàanica wawicáu Dios yáapicha. Càita Jesucristo imànica walípiná wàlisàì wawàsi Dios yáapicha cayábacaténá Dios iicáca wía. Cristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníricaté idècunitàacá wàyacaté càide iyúwa bàaluisàimi tàacáisi íimáaná. Càité Jesucristo imànica walí yéewanápiná wía Dios imáidéeyéica weedáca walíwa yái cawènírica càmirírica imáalàawa Dios icàlidéerica walí ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápíná walíni. ¹⁶ Péemíacué comparación romanonái íiwitáise ìwali: Ipíchawáise romanosàiri yéetácawa, yásí itànàaca cuyàluta icàlidacaténáni càide iyúwa iwàwáaná naseríaca yàasumi idécanáami yéetácawa. Quéwa canéeritàacá iwèni

yái cuyàlutaca àta náalíacatalétawa báisíiri iyúcani yéetácatéwa, yái itànèericaté cuyàluta. ¹⁷ Iná càmíiritàacá cawèni yái cuyàlutaca idècunitàacá cáucani yái itànèericani, iná canáca yéewaná áiba wenàiwica yeedáca naliwa yàasu cawèníiri càide iyúwaté icàlidáaná naliní. Quéwa yéetacánáamiwa yái itànèericaté cuyàluta, yásí cawèníirica nalí cuyàluta, níái yeedéeyéipináca iríwa yàasumi. ¹⁸ Càité nacái Dios imànicaté quéechéeri wawàsi israelitanái yáapicha, yáté càmíiritàacá cawèni yái bàaluisàimi tàacáisica àta nanúacatalétaté pìrái iyúwa sacrificio. Inaté israelitanái inúaca pìrái iyúwa sacrificio cawènicaténaté namànica naliwa yái wawàsi Dios imàníiricaté náapicha. ¹⁹ Bàaluité profeta Moisés iléecaté Dios itàacái macái israelitanái irí, yái tàacáisi Dios ichùulièrica neebáidaca nàyacaténaté machacàníiri iyú Dios iicá. Néese Moisés yeedáca púubanaméeri hisopo yéetaná yàana idènièrica pumèníiri ibáináwa. Yá yéepùaca hisopo yéetaná yàana quíréeri lana iyú. Néese íisapiádacatèni pacá yéenibe íiranámi iyú, chivo íiranámi iyú nacái, yèewlàdéerica úni yèewi. Yá idàchìadacaté íiranámi cuyàluta ìwali, yái cuyàluta idènièricaté Dios itàacái Dios ichùulièricaté israelitanái yeebáidaca. Néese Moisés idàchìadacaté nacái pìrái íiranámi macái wenàiwica ìwali, yái pìrái íiranámi yèewlàdéerimica úni yèewi, masacàacaténaté Dios iicáca nía. ²⁰ Néese Moisés íimacaté nalí: “Yácata íiranámi, yái pìráimica yéetèerimicawa pibáyawaná ìwalíseué masacàacaténácué Dios iicáca pía, yéewanápiná cawènica yái wawàsica Dios imàníiricuéca píapicha, peebáidáanápiná iyúwa ichùulíanácué pía”, íimacaté nalí yái Moisésca. ²¹ Moisés idàchìadacaté nacái pìrái íiranámi Dios yàasu manuiri capìima ìwali, yái nasutácatáipináca Dios íicha. Idàchìadaca pìrái íiranámi macái yàalubáisi imanùbaca ìwali nacái ìyèerica capìima irìcu, nía nacái quírápieli nacáiyéica iwàwacutéeyéicawa nalí culto irípiná nàacaténaté Dios icàaluíniná. ²² Càide iyúwa íimáaná yái bàaluisàimi tàacáisi Dios imàaquéericaté nalí, iwàwacutácaté namànica càiri culto pìrái íiranámi iyú batéwa macái wawàsi ìwaliná masacàacaténaté namànicani Dios iicá. Canácaté Dios imàacáaná iwàwawa nabáyawaná íicha càmicaalíte nanúa napirawa yéewanápinaté pìrái íiraná imusúacawa náicha wenàiwica ibáyawaná ìwalíse. Iwàwacutácaté pìrái yéetáca wenàiwica íichawalíná. Càita nacái càmicaalíte Jesucristo yéetáwa wáichawalínátá íiranácaténá yàapídáidaca wáiwitáisetá, yá canáca yéewaná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íichatá.

El sacrificio de Cristo quita el pecado

²³ Càité iwàwacutáca nanúaca pìrái iyúwa sacrificio masacàacaténá namànica manuiri capìima pìrái íiranámi iyú, capìima yàasu wawàsi nacái, yái capìima íimamisíirica, nasutácatáipináca Dios íicha bàaluité. Yái capìimaca, yácata chènuníiséeri templo yéenáiwanáca. Quéwa yái wawàsi chènuníiséericáwaca iwàwacutácaté cayábéeri íiranámi pìrái íiranámi íicha, yái pìrái íiranámi masaquèericaté imànica bàaluisàimi capìima cháí èeri irìcu. ²⁴ Càmicáinaté Cristo iwàlùawa irìculé yái capìima wenàiwica imàníiricaté. Yái bàaluisàimi capìimaca yáasáidacáicata walí meedá càiride iyúwa báisíiri temploca chènuníiséeri iicacánáwa. Cristo quéwa iwàlùacatéwa Dios yàatalé chènuniré náicha macái capìraléeri cáli chènuníiséeyéica. Siùca Cristo ibàlùacawa Dios íipunita itàanícáténá wawicáu Dios yáapicha. ²⁵ Camuí imanùbaca bàaluité israelitanái yàasu sacerdote íiwacaliná iwàlùacatéwa irìculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama Dios ichàini ícamaláná icànacataléca capìima imàdàaná irìcu. Inaté sacerdote íiwacaliná iwàlùacawa néré madécaná yàawiríatè itécaténá pìrái íiranámi. Càmitaté sacerdote íiwacaliná ité íiranáwa. Quéwa Cristo iwàlùacatéwa chènuniré itécaténá néré íiranáwa, yá càmitaté Cristo imàni càide iyúwa judiónái yàasu sacerdote íiwacaliná imàníiná. ²⁶ Iwàwacutácaalíte Cristo iwàlùacawa néré camuí imanùbacatá, yásí iwàwacutá yéetáca madécaná yàawiríatá èeri idàbacatáise bàaluité àta siùca nacáide. Quéwa siùca ipíchawáise èeri imàalàacawa Cristo idéca iwàlùacawa aléi èeri irìculé imàacacaténaté yàawawa yéetácaténatéwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata càiripináta. Càité ichuìdaca wáicha wabáyawaná. ²⁷ Dios icàlidacaté iwàwacutáanápiná macái wenàiwica yéetáca abé yàawiríata, néese idécanáami néetáca,

yá Dios yùuwichàidapíná báawéeyéi wenàiwica. ²⁸ Càita nacái Cristo imàacacaté yáawawa yéetácáténáwa iyúwa sacrificio abé yàawiríata yéewanápináté madécaná wenàiwica ibáyawaná iyaca ìwali. Néese yàanàpiná àniwa quéwa càmita quirínama yéetácawa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse, néese yàanàpiná iwasàacáténá yàasu wenàiwicawa, wía icuèyéica yàanàaca.

10

¹ Bàaluité Dios imàacacaté itàacáíwa profeta Moisés irí icàlidacáténaté israelitanái iríni yéewanápináté náalíacawa Dios iwàwaca nàyaca machacàníiri iyú. Quéwa yái bàaluisàimi tàacáisi càmitaté yáasáida nalí amaléeri iyú macáita yái cayábéerica Cristo imàníripináté walí. Iná yái bàaluisàimi tàacáisica càmitaté idé mabáyawanáca imànica wenàiwica Dios iicá, níai inuèyéica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí camuí imanùbaca nabáyawaná ìwalísewa nàacáténá Dios icàaluíniná. ² Yái bàaluisàimi tàacáisi yáalimácaalíté mabáyawanáca imànica wenàiwicatá, yá nayamáidacaté nanúaca pìrái iyúwa sacrificiotá bàaluitécáiná mabáyawanácaalíté níatá, yá càmitaté nèepùu achúmaca nánáidacawa nawàwawa nabáyawaná ìwaliwatá. ³ Quéwa nanúacáináté pìrái iyúwa sacrificio, yáté nawàwalica nabáyawanáwa camuí imanùbaca. ⁴ Càmicáináté yéewa toro íiranámi, chivo íiranámi nacái imáalàida wenàiwica ibáyawaná.

⁵ Iná Cristo iwàlùacatéwa aléi èeri irìculé, yáté íimaca Dios irí:

“Pía, Dios, càmita quirínama piwàwa wenàiwicanái inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná, néese pidéca pibànùaca núa iyúwa wenàiwica nuétácáténáwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

⁶ Càmita quirínama casímái piicáca wenàiwicanái inúaca ipìrawa iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná.

⁷ Iná núumacaté pirí: ‘Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé càide iyúwaté profetanái itànàanaté tàacáisi pinùmalicuíse numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios’ ”,

íimacaté yái Cristoca. ⁸ Quéechatécáwa Cristo íimaca càmita quirínama Dios iwàwa sacrificio, càmita quirínama nacái casímáica iicáca wenàiwica inúaca pìrái iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, éwita Dios itàacái bàaluisàimi ichùullacáanítaté namànica cà. Càmita quirínama cayába Dios iicáca nàasu sacrificio, càmicáiná yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ⁹ Néese Cristo íimaca Dios irí àniwa: “Nudéca nùanàaca aléi èeri irìculé numànicaténá càide iyúwa piwàwáaná, pía Dios”, íimacaté yái Cristoca. Yái tàacáisica íimáanáca Cristo imáalàidáanápináté macáita sacrificio bàaluisàna imàacacáténaté yáawawa iyúwa sacrificio náamirìcubàa, yéetáanápinátéwa wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse. ¹⁰ Idéca mabáyawanáca Dios iicáca wía wáibaidacáténá abéerita Dios irípiná, Jesucristo imànicáináté càide iyúwaté Dios iwàwáaná imàacacáináté yáawawa iyúwa sacrificio yéetáanápináwa abé yàawiríata càiripináta wenàiwicanái ibáyawaná ìwalíse.

¹¹ Iyaca sacerdote judíosàiri inuérica pìrái iyúwa sacrificio Dios irí israelitanái ibáyawaná ìwalíse èeri imanùbaca. Namànica yái sacrificio bàaluisànamica madécaná yàawiría éwita càmicáaníta yéewa pìrái íiranámi imáalàidaca wenàiwica ibáyawaná. ¹² Quéwa Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápináwa iyúwa sacrificio wenàiwica ibáyawaná ìwalíse càiripináta. Néeseté imichàacawa chènuniré, yá yáawinacatéwa Dios yéewápuwáise icùacáténá macáita Dios yáapicha. ¹³ Siùca Jesucristo iyamáacawa chènuniré idècunitàacá Dios imawèniadaca íicha yùuwidenái. Yásí áibaalípiná Dios imáalàidapíná imawèniadaca Jesucristo yùuwidenái. ¹⁴ Yácáiná Jesucristo imàacacaté yáawawa yéetáanápináwa wáichawalíná abé yàawiríatá, yáté mabáyawanáca imànica wía Dios iicápiná càiripináta, wía Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa wáibaidacáténá abéerita Dios irípiná. ¹⁵ Espíritu Santo

naçái icàlidaca walí tàacáisi wáalíacaténáwa báisíiri iyúcani càmita iwàwacutá Jesucristo yèepùa yéetácawa wáichawalíná àniwa. Càité Espíritu Santo íimaca:

¹⁶ “Aibaalípiná ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá numànipiná náapicha wàlisài wawàsi àniwa nucùanápíná nía, núa Nacuèriná Diosca. Càipíná numànica nalí, núa, Nacuèriná Diosca. Numàacapíná nuíwítáisewa nawàwalìculé, náalíacaténáwa nutàacái ìwali náiwitalìcuwa, yéewanápíná neebáidaca machacàníiri iyú càide iyúwa nuchùullaná nía,

¹⁷ càmita quirínama nuèpùa nuwàwalica nabáyawaná, yái báawéerica namàníiricaté”, íimacaté yái Espíritu Santoca. ¹⁸ Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha, íná càmita quirínama iwàwacutá wanúaca pìrái iyúwa sacrificio wabáyawaná ìwalísewa.

Debemos acercarnos a Dios

¹⁹ Iná píacué nuénánáica, siùcáisede manuíca wáináidaca wawàwawa wáalimáanápíná wawàlùacawa macàaluínináta irìculé yái mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios ìyacàle chènuníiséerica, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, itéenápínaté néré íiranáwa, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná íicha. Càité Jesucristo yàacùaca wáapunápíná yéewanápíná wamawiénidaca Dios wáiwítáise iyúwa. ²⁰ Jesucristo idéca yàacùaca walí wàlisài àyapu cáuri wawàlùacaténáwa irìculé yái Dios ìyacàleca chènuníiséerica. Yái Jesucristo yácata wáapuná cáurica imàaquéerica wamawiénidaca Dios, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, néese imichàacatéwa chènuniré déeculé macái chènuníiséeri cáli íicha. Péemíacué comparación: Bamuchúamibàa judíonái yàasu templo irìcu ìyacaté manuíri yáawàaná wáluma cáucúiri iyú ibàlièricaté Dios ichàini wenàiwicanái ituí íicha. Inaté canáca yéewaná wenàiwica nàacawa Dios yàatalé. Quéwaté, Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, yáté yái manuíri yáawàanáca icacanácatéwa bamuchúamibàa cáli iwérénama, pucháibawaca yèewi, wáalíacaténáwa wáalimá wàacawa Dios yàatalé siùcáisede Jesucristo yéetácái ìwalíse. Yá naçái Jesucristo iináca, càicanide iyúwa yái yáawàanámica, iwàwacutácaténaté Jesucristo iiná icacanáacawa cruz ìwali yéetácaténáwa wáichawalíná yéewanápínaté yàacùaca walí wáapunápíná wàacaténáwa Dios yàatalé. ²¹ Iyaca walí Jesús yái sacerdote íiwacalíná cachàiníirica, íibaidaca Dios irípiná, itàanícaténá wawicáu Dios yáapicha. Jesúscata yái icuèrica Dios yàasu templo chènuníiséerica, icuèrica naçái wía, wía Dios yéenibeca. ²² Iná wamawiénidacué Dios wáiwítáise iyúwa, wàacaténá icàaluíniná báisíiri iyú. Wáibàacué wawàwa naçáiwa Dios iwéré cachàiníiri iyú yeedáanápíná wía yàataléwa, yácáiná Jesús íiraná idéca yàapídáidaca wáiwítáise wabáyawaná íichawa, Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná. Iná càmita iwàwacutá achúmaca wáináidacawa wawàwawa wabáyawanámi ìwaliwa, yácáiná Espíritu Santo masacàacaté imànica wáiwítáise wabautizácaalítéwa úni yáaculé. ²³ Cachàinícué wáiwítáise mamáalàacata Dios ìwali, picácué naçái wawènúada wáiwítáisewa Dios íicha, néese weebáidacué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú càide iyúwa wacàlidáaná waináwanáwa weebáidáaná, yácáiná Dios imànipiná walíwa macáita yái cayábéerica càide iyúwaté icàlidáaná walíni cáimiétacanéeri iyú. ²⁴ Wamichàidacué wáiwítáisewáaca cáininácaténá waicáyacacawa cachàiníwanái mamáalàacata, wamànicaténá naçái cayábéeri. ²⁵ Picácué wayamáida wàwacáidáyacacawa wamànicaténá culto, wàaca naçái Dios icàaluíniná. Picácué wamàni càide iyúwa náiwítáise ìyáaná níara abénaméeyéi càmlíyéica ìwacáidáyacawa wáapicha, néese wachàiniadacué wawàwawáaca siùcade. Iwàwacutá càì wamànica cachàiníwanái mamáalàacata wáalíacáináwa mawiénica Wáiwacali yéenáiwana yàanàacatáipíná, èeri imáalàanápíná naçáiwa.

²⁶ Wamànicaalí wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata wéemíacadénáami yái báisíiri tàacáisica Jesucristo ìwali, yá canáca walí quirínama áiba yéetéeripínáwa iyúwa sacrificio wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, canácáiná áiba Jesucristo íicha Dios íiquéeri càiride iyúwa cawèníiri yéetáanápínáwa wáichawalíná. ²⁷ Iná wáucacaalí wáichawa Jesucristo, yá ìyaca walí wapíchalépiná abéta Dios yàasu yùuwichàacáisi máníiri caiyéinináca,

cáaluíri waicáca, yá nacái manuíri quichái caluérica, ipucuéricawa iyaca cachàiníri iyú, yeeméeripináca Dios yùuwidenái. ²⁸ Bàalutité áibacaalí wenàiwica càmita imàni càide iyúwa Dios itàacái ímáaná, yái bàaluisàimi tàacásica profeta Moisés icàlidéericaté nalí Dios inùmalicuise, néese iyacaalíté nacái pucháiba wenàiwica, càmicaalí máisiba nacái icháawèyéicani, náalíacáináté imànica ibáyawanáwa, yáté càmita nacuèrinánái iicá ipualé, néese nanúacani ráunamáita. ²⁹ Iná píalíacuéwa nàuwichàanápínacawa manuísíwata cachàiníwanái nayamáidacaalí neebáidaca Dios Iiri namànicaténá irí báawéeri, càide iyúwa nabawàidaca nacáicaalíni nàabàli iyúwa; càide iyúwa nacái casacàaca nacáicaalí naicáca Dios Iiri íiraná, caná iwèni naicácáiná Dios Iiri yéetáanáwa wáichawalíná; càide iyúwa nadéca nacáicaalí natàaníca nacái báawéeri iyú naquíniwa Espíritu Santo ìwali, yái cáininéerica iicáca wía. Yái Dios Iiri íiranáca, yácata cawènírica imànica wàlisà wawàsi Dios imànírica wáapicha iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Yái Jesucristo íiranáca masacàaca imànica wáiwitáise wabáyawaná íichawa Dios iicápiná. ³⁰ Wáalíacawa Wacuèriná Dios idéca íimaca: “Núacata yái yùuwichàidéeripináca wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa. Núacata yái yèeripináca nawèni”, íimaca yái Diosca. Idéca íimaca nacái: “Núa Dios, nùuwichàidapíná nùasu wenàiwicawa namànicaalí nabáyawanáwa”, íimaca yái Diosca. ³¹ ¡Máiníri caiyéinináca yùuwichàacáisiquéi cáuri Dios yùuwichàidacaalí wíawa!

³² Quéwa piwàwalicué càinácaalíté iyú pidàbaca péemiaca yái cayábéeri tàacásica Jesucristo ìwali, píideníacatécué nacái piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú áibanái imànicaalíté píipunita manuíri ùwicái peebáidacáiná Jesucristo itàacái. ³³ Abénaméeyéicué píapichéeyéi nàuwichàacatéwa manuísíwata Wáiwacali irípiná macái wenàiwica yàacuésemi. Aibanái càmiyéi yeebáida Wáiwacali natàanícaté máini báawéeri iyú nàwali, naicáani nacái naquíniná, nàuwichàidacaté nacái abénaméeyéi. Achúmacatécué piwàwa nàwali nàuwichàacáinatéwa. ³⁴ Pidécuéca piicáca napualé cáininéeri iyú pitécaténácué nayáapíná, níai píapichéeyéica yùuwichèeyéicatéwa presoíyéi ibànalícu, neebáidacáináté Jesucristo itàacái. Píideníacatécué nacái piùwichàanáwa casímáiri iyú piùwidenái imelùdacaalítécué pìasuwa píalíacáinácuéwa pídeníaca áiba pìasuwa càmlíri imáalàawa chènuniré cayábéeri íicha yái píasumica cháí èeri irícuíríca. ³⁵ Picácué piméyáawa, néese manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali; peebáidacaalícué Dios itàacái tàí íiméeri iyú mamáalàacata, yásí yàacué píriwa cawèníri manuísíwéeri chènuniré. ³⁶ Iwàwacutácué cachàinica píiwitáise mamáalàacata píideníacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, pímanícaténácué càide iyúwa Dios iwàwáaná yéewanápinácué peedáca píriwa nacái yái cawènírica Dios icàlidéericatécué píri ìwali cáimiétacanéeri iyú. ³⁷ Iwàwacutá wàideníaca wàuwichàanáwa quiríta wacùanápíná Cristo yàacawa néese, càide iyúwa Dios itàacái ímáaná profeta itànèericaté. Càí íimacaté:

“Caquialésíwata yàanàapínáca yái yèeripinácawa néese, càmlírita nacái idècuníawa càiripináta.

³⁸ Nùasu wenàiwica nuíquéerica mabáyawanéeri iyú yeebáidacáiná núa, iyapíná càiripináta yeebáidacaalí mamáalàacata nutàacái, quéwa iwènúadacaalí nuícha íiwitáisewa icalùni ìwalíisewa, néese càmita cayába nuicá íiwitáise”,

íimaca yái Diosca. ³⁹ Quéwacué càmiyéi néená wía, níara iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios íicha icalùni ìwalíisewa, yásí namáalàacawa. Néese wíata yái yeebáidéeyéica Dios itàacái mamáalàacata, Jesucristo iwasèeyéipínáca Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

11

Lafe

¹ Báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíiri iyúcani wawàwalícuísewa Dios imàníinápiná walí càide iyúwa icàlidáaná walíni; báisícaalí weebáidaca Dios, yásí wáalíacawa báisíiri iyúcani iyaca báisíiri wawàsi càmlíricáwa wadé waicáca watuí

iyúwa. ² Cayábacaté Dios iicáca abénaméeyéi wàawirináimi israelitanái íiwitáise bàaluité neebáidacáináté Dios.

³ Weebáidacáiná Dios íná yéewa wáaliacawa Dios idàbacaté macáita itàacái iyúwa, macái wawàsi ìyéerica cháí èeri irìcu, chènuníiséeyéi cáli íinata nacái macáita, íná yéewa wáaliacawa Dios iwènúadacaté wawàsi càmirica wadé waicáca imànicaténá macáita yái waiquéerica.

⁴ Bàaluité Abel yeebáidaca Dios ínaté imànica càide iyúwaté Dios ichùullianáni. Abel inúacaté ipìrawa iyúwa sacrificio ibáyawaná ìwalisewa, isutácaténá Dios ícha imàacáanápíná iwàwawa Abel ibáyawaná ícha. Cayábacaté Dios iicáca yái Abel imànínáca. Iná mabáyawanacaté Dios iicáca Abel. Quéwa Abel ibèeri ípidenéericaté Caín càmitaté imàni càide iyúwaté Dios ichùullianá. Néese Caín yàacáita Dios irí ibànacale ìyacanáwa meedá, càmiricaté Dios ichùulla wenàiwicanái imàaca Dios irí nabáyawaná ìwalisewa. Inaté cayábéeri Dios iicáca Abel íiwitáise Caín ícha. Iná éwita Abel yéetácanítatéwa madécaná camuí néese siùcade, càicáaníta siùcade wéemlaca iináwaná ìwali, yási wawàwalica càinácaalíté iyú yeebáidáaná Dios, yá wáaliacawa iwàwacutáaná weebáidaca Dios nacái.

⁵ Bàaluité Enoc nacái yeebáidaca Dios, yáté Dios itécani chènuniré méetáanánamata icáuca yáapichawa. Càmitaté quirínama nàanàaca Enoc cháí èeri irìcu Dios itécáináténi. Dios itàacái profeta itànèericaté icàlidaca walí Enoc iináwaná: Ipíchawáiseté Dios itéca Enoc chènuniré, Enoc ìyacaté machacàníiri iyú ínaté cayábaca Dios iicáca íiwitáise. ⁶ Quéwa càmita wáalimá wàyaca iyúwa casimáiná Dios iicáca càmicaalí weebáidani. Wawàwacaalí wamawiénidaca Dios wáiwitáise iyúwa wáaliacaténá ìwali, iwàwacutáca weebáidaca ìyaca cáuri Dios. Iwàwacutá weebáidaca nacái Dios iicáanápíná wapualé, imàaca nacái iwàwawa wabáyawaná ícha, wía icutéeyéicani manuísíwata wáaliacaténá ìwali.

⁷ Bàaluité Noé nacái yeebáidacaté Dios. Néese Dios yàalàacáináté Noé yùuwichàacáisi íchaná, yái ichàbéeripinátéwa ipíchalé, càmirítécáwaca idé Noé iicáca, ínaté Noé yeebáidaca Dios itàacái. Noé imànicaté manuiri arca lancha nacáiri iwasàanápínáté yéénánáíwa Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, yái manuiri yéesacáica imáalàidéeripináté macái èeri mìnánái. Noé yeebáidacaté Dios, ínaté yái arca Noé imànírica yáasáidacaté cabáyawanáca macái èeri mìnánáica, iwàwacutáanáté nacái néetácawa nabáyawaná ichùullacawa. Quéwa Noé yeebáidacáináté Dios, ínaté mabáyawanáca Dios iicácani iwasàanápínáté Noé Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha.

⁸ Bàaluité Abraham nacái yeebáidaca Dios, ínaté Dios imáidacaalíténi, yáté Abraham yeebáidaca irí, yá yàacawa yàasu cáli íchawa yàacaténátéwa áiba cáli nérépiná Dios yèeripináté irí. Abraham imusúacaalítéwa yàasu cáli íchawa, càmitaté yáaliawa alénácaalí yàawa. ⁹ Càmitaté Abraham iméyáawa, néese yeebáidacaté Dios mamáalàacata, éwitaté iwàwacutácaníta yèepunícawa iyúwa canéeri yàasu cáli idécanáamité yàanàaca ínatalé yái cáli Dios icàlidéericaté irí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú, yàanápínáté Abraham iríni. Càmitaté Abraham imàni icapèewa néenibàa, néese yèepunícáitawa yàacawa, ìyacaté mamáalàacata ímamisíiri caplìma irìcu. Càité nàyaca nacái níái Abraham ìiri ípidenéericaté Isaac, Isaac ìiri nacái ípidenéericaté Jacob. Éwitaté Dios càmicáanítacá yàa nalí yái cálica càide iyúwa icàlidáanáté nalíni cáimiétacanéeri iyú, càicáanítaté neebáidaca Dios mamáalàacata yàanápínáté nalíni áibaalípinácáwa. ¹⁰ Càité Abraham ìyaca iyúwa canéeri yàasu cáli icùacáináté yàanàanápíná áiba yàcalé íiwitáaná néré, yái cayábéeri yàcalé chènuníiséerica, ibàluèricawa cachàiníiri íba íinata càmirica imáalàawa, yái yàcalé Dios idàbéericaté.

¹¹ Sara nacái, úái Abraham ínuca, yeebáidéechúa Dios itàacái. Éwitaté càmicáaníta yéewa quéenibeca úa máinicáináté béeruca úa, Abraham nacái máinícaté béericani, càicáanítaté Dios ichàiniadaca Abraham idèniánápínáté ìiriwa Sara yáapicha Abraham yeebáidacáináté Dios imànínanápínáté macáita machacàníiri iyú càide iyúwaté icàlidáaná Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú. ¹² Càité Abraham idèniaca ìiriwa yái Isaac, éwitaté

máiníccáaníta béericani yái Abrahamca, nayúunáidéeri yéetápinácatéwa mesúnamáita. Néeseté Abraham ìiri ípidenéericaté Isaac idèniacaté yéenibe nacáíwa, itaquénái nacáíwa madécaná. Iná yéewa siùca nàya manùbéeyéi Abraham itaquénáinámi càide iyúwa dùlupùta imanùbaca chènuníseeyéica, iyúwa nacái imanùbaquéi manuiri úni yàasu càina imulúica càmírica wáalimá waputàaca.

¹³ Macáita níai Abrahamnáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái, neebáidacaté Dios mamáalàacata tàì íiméeri iyú àta néetácatelétawa, éwitaté càmíccáanítaté needá nalíwa cayábéeri wawàsi Dios icàlidéericaté nalí iináwaná ìwali cáimiétacanéeri iyú yàanápinaté nalí nía. Quéwa neebáidacáiná Dios tàì íiméeri iyú, ínáté yéewa naicáca yái cayábéerica náiwitáise iyúwa, càmíiri natuí iyúwa, yái cayábéerica Dios imàníiripinacaté nataquénáinámi irí cháì èeri irícu, chènuniré nacái. Casíimáicaté nawàwa naicácáináténi náiwitáise iyúwa càide iyúwa waicácaalí wenàiwica déecuíséericáwaca wáicha, wamáidacani watáidacaténáni casíimáiri iyú idécunitàacá wàacawa wáipunitáidacani. Càité nacái níai Abrahamnáica, casíimáiri iyúca nèepunícáitawa nàacawa iyúwa canéeyéi yàasu cáli náalíacáinátéwa napáchiacáita nèepunícawa irícu yái èeriquéi, nadèniacáináté nàasu cálipináwa chènuniré. ¹⁴ Cawinácaalí càì icàlidéeyéica iináwanáwa nàasáidaca amaléeri iyú nacutáca nàacawa natuíyàaca nàasu cálipináwa càmírica cháì èeri irícuiri. ¹⁵ Càmitaté náináidawa ìwali yàara cáli nàacatáiseocaté. Náináidacaalítéwa ìwalítá, yáté náalimá nèepùacawa nérétá. ¹⁶ Quéwa nawàwacaté nàasu cálipináwa cayábáwanáiri, yái Dios yàasu cáli chènuníseerica, Dios icùacataléca macáita. Iná càmírita báì nàwalíse yái Diosca, néese casíimáica yéemíaca nacàlidáaná naináwanáwa nadèniaca Nacuèrináwa, yái Diosca. Càì wáalíacawa càmita báì Dios nàwalíse, Dioscáiná idéca ichùnìaca nalípiná cayábéeri yàcalé chènuniré.

¹⁷ Abraham yeebáidaca Dios tàì íiméeri iyú mamáalàacata éwitaté Dios yáalimáidacáaníta iicáwani asáisi báisícaalí Abraham yàaca Dios iyéininá. Càité Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham: Ichùulíacaté Abraham inúanápinaté ìiriwa Isaac iyúwa sacrificio yàacaténaté Dios icàaluíniná. Càmita báisi Dios iwàwaca wanúaca irí wenàiwica, néese càicáicaté Dios yáalimáidaca iicáwa Abraham. Yá Abraham iwàwacaté yeebáidaca Dios itàacái, iná íináidacatéwa inúanápiná Isaac iyúwa sacrificio Dios irí, yái abéerita ìirica, éwitaté Dios icàlidacáaníta Abraham iríni cáimiétacanéeri iyú imàacáanápinaté Isaac idèniaca madécaná itaquénáíwa, Abraham itaquénáinámipiná. ¹⁸ Càité Dios íimaca Abraham irí idécunitàacá sùmàicani yái Isaac: “Nuicápiná iyúwa nùasunáíwa pìiri Isaac itaquénáinámi”, íimacaté yái Diosca. ¹⁹ Quéwa Abraham íináidacatéwa inúanápinaté ìiriwa Dios irí Abraham yeebáidacáináté Dios yáalimá imichàidacani yéetácáisi íicha, yái Isaac, Abraham yáalíacáináwa cachàinírica yái Diosca. Achúmacaté Abraham inúa ìiriwa, càmita imáisanla Dios íichani, yái Isaac. Quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ichùulíacaténá Abraham ipíchanaté inúa ìiriwa. Iná Abraham yeebáidacáináté Dios, ínáté yéewa Abraham yeedáca ìiriwa cáuritàacáwa, càide iyúwa Dios idéca nacáicaalí imichàidaca Isaac yéetácáisi íicha.

²⁰ Càité nacái Isaac yeebáidaca Dios. Iná icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse íiméerica Dios imànínápinaté cayábéeri Jacob irí, Esaú irí nacái, níai Isaac yéenibe aslanáica.

²¹ Jacob nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, Jacob icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuíse itaquénái ípidená ìwaliwa, níai José yéenibe pucháiba ùuculiyéica. Yái tàacáisi íimacaté Dios imànínápinaté nalí cayábéeri. Yá Jacob éwitaté machawàacacáanítani béecái iyú, càicáanítaté íináidacawa cáalíacáiri iyú. Yáté imichàacawa quiríta yàasu cama íichawa, yá íibàaca ichaquèewa ìipinánírica ìwali icùadánápiná íiwitawa, yàacaténá Dios icàaluíniná. Càité Jacob yeebáidaca Dios éwitaté iwàwacutácáaníta itéca yéenibewa macáita Egipto yàasu cáli néré.

²² José nacái yeebáidacaté Dios, ínáté maléenácaalí irí èeri ipíchawáise yéetácawa, yá José icàlidacaté yéenanái iríwani, níai israelitaca, namusúanápinátéwa Egipto yàasu cáli íicha áibaalípinaté. José yeebáidacaté Dios iyúudánápinaté israelitanái, iná José

ichùuliacaté nía natéénápinaté yáapimi chácataínápinácaalíte namusúawa Egipto yàasu cáli ícha, nabàllacaténaté yáapimi áiba cáli néré, yái cáli Dios imàaquéericaté Abraham irí.

²³ Néeseté nacái Moisés isèenái neebáidacaté Dios iyúudàanápinaté nía, nía nacái néenánái israelitaca. Iná idécanáamité Moisés imusúaca iicá èeri, yá isèenái icùacaténi ibàacanéeri iyú máisiba quéeri cayábacáinaté naicáca iicácanáwa yái sùmai yáanaca càiride iyúwa wenàiwica íbaidéeripinaté Dios irípiná. Egipto yàasu cáli icuèriná ichùuliacaté israelitanái nanúanápinaté néenibewa aslanáica, quéwa càmita cáalu Moisés isèenái, ínáté càmita namàni càide iyúwaté egipcionái icuèriná ichùulianá nía.

²⁴ Moisés nacái yeebáidacaté Dios. Quéechatécáwa Egipto yàasu cáli icuèriná ídu udàwinàacaté Moisés càide iyúwa uùriwa. Quéwa idécanáamité béerica Moisés, càmitaté iwàwa náimaca ìwali itaquéricani, yái faraón icuèricaté Egipto yàasu cáli. ²⁵ Néese cayába cachàiníwanái iicácaté yùuwichàanápináwa Dios yàasu wenàiwica yáapicha, níái israelitaca, ícha yái iyáanápinácaté càasuíri iyú achúma èerínata náapicha níái Egipto yàasu cáli íiwacanánáica, imàníyéicaté ibáyawanáwa casímáiri iyú. ²⁶ Moisés yáalimápinácaté idèniaca macáita cawèníri iyéericaté Egipto yàasu cáli icuèriná irí, naicácaínaté Moisés càiride iyúwa faraón ìri, quéwa Moisés imàacacaté íchawa macáita, cawènicáiná cachàiníwanái iicácaté yái yùuwichàanápinácatéwa Dios irípiná càide iyúwa Cristo yùuwichàanápinátéwa áibaalípinaté. Càité Moisés ínáidacawa yeebáidacáinaté Dios yàanápinaté cawèníri nalí chènuniré cawínácaalí yùuwichèeyéicawa Dios irípiná neebáidacáiná itàacái.

²⁷ Moisés yeebáidacaté Dios, ínáté yéewa itéca israelitanái Egipto yàasu cáli ícha, macàaluínináta rey ilúa ícha, yái icuèricaté Egipto yàasu cáli. Yaté cachàinica Moisés íiwitáise Dios ìwali imànicaténaté càide iyúwa Dios ichùulianáni. Moisés imànicaté cachàiníri iyú macàaluínináta càide iyúwa iicáidaca nacáicaalí mamáalàacata Dios irí, yái Dios càmlírica yéewa waicáca. ²⁸ Moisés yeebáidacaté Dios itàacái, ínáté ichùuliaca israelitanái namànica idàbàanéerité Pascua yàasuná culto càide iyúwaté Dios icàlidáaná Moisés iríni. Iná israelitanái nanúacaté napírawa oveja yéenibe. Macái capíi imanùbaca irícuíyéi iwàwacutácaté nanúaca abéeri oveja wàlisà. Néese napusúa oveja íiranámi nacapèe inùma ìwaliwa ipíchaná Dios yàasu ángel inuérica wenàiwica inúaca israelitanái idàbàanéeyéica néenibe aslanáica.

²⁹ Càita nacái israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté nachàbacawa Mar Rojo yàasu manuíri úni ìwaliabàa. Dios yàacùaca yèewi yái única nachàbàanápináwa abéemàalé. Yaté nàacawa chuìri cáli ínatabàa. Càité Dios imàacaca napíacawa nàuwidenái íchawa níái Egipto yàasu cáli néeséeyéica. Néese egipcionái nawàwacaté nachàbacawa nacái náibàacaténaté israelitanái, quéwa Dios imàacaca ibàllacawa yái única, ínáté Egipto yàasu cáli néeséeyéi nàisicùmacawa.

³⁰ Néese israelitanái neebáidacaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca nía namànicaténaté ùwicái nàuwidenái ípunitawa, áiba yàcalé mìnánái, ípidenácataléca Jericó. Nàipínáaníca Jericó itéesebàa sietè èeri, yái yàcalé iwáiná itéesebàa càide iyúwaté Dios ímáaná nalí, yaté iwáiná yúuwàacawa. ³¹ Ua nacái Rahab, Jericó iyacàlená mìnaluca. Quéechatécáwa uimácaté aslanái yáapicha plata ìwalinápiná. Quéwa uwènúadacaté úiwitáisewa ubáyawaná íchawa, yá uebáidacaté Dios itàacái. Ináté pucháiba israelitanái yàanàacaalíte Jericó iyacàlená néré naicáanápinaténi ipíchawáiseté macái israelitanái imànica ùwicái Jericó ípunita, yaté Rahab ubàaca nía Jericó iyacàlená yàasu úwinái ícha. Uyúudàacáinaté israelitanái, iná càmitaté nanúa úa namawèniadacaalíte Jericó iyacàlená. Yaté càmita uétáwa náapicha níái Jericó iyacàlená mìnánáica càmlíyéicaté yeebáida Dios itàacái.

³² Iyaca madécaná càiri tàacáisi nàwali áibanáica yeebáidéeyéicaté Dios. Canáca nulí cayába èeri nucàlidacaténá naináwaná ìwali macáita, níái Gedeón, Barac, Sansón, Jefté, rey David, Samuel, áibanái profeta nacái. ³³ Israelitanái neebáidacáinaté Dios, ínáté Dios iyúudàaca namànica ùwicái Canaán yàasu cáli mìnánái ípunita needácaténaté nàasu cáli. Dios iyúudàacaté israelita íiwacanánái nacùaca wenàiwicanái machacàníri iyú.

Dios imànicaté nali madécaná cayábéeri càide iyúwaté ímáaná nali cáimiétacanéeri iyú. Dios icùacaté nacái áibanái ipíchaná león cháwi nacáiri iyáaca nía, íná yéewa nabàllacaté cháwinái inùma Dios ichàini iyú. ³⁴ Dios icùacaté áibanái nacái manuiri quichái ícha. Aibanái neebáidacáinaté Dios, íná Dios iwasàacaté nía nàuwidenái íchawa iwàwéeyéicaté inúaca nía espada machete nacáiri iyú. Aibanái canáca cayába nachàini, quéwa Dios yàacaté nachàinipiná neebáidacáinaté itàacái, yá namànicaté ùwicái cachàiniiri iyú, yá namawènìadaca nàuwidenái yàasu úwináwa. ³⁵ Inanái nacái neebáidacaté Dios, íná Dios icáucàidacaté nali néenibe yéetácáisi ícha.

Quéwa áibanái néetácatéwa cabèesi iyú càmicáinaté nawènúada náiwitáisewa Dios ícha nàuwidenái nacapèedáidacaalíté nía. Càmitaté nawènúada náiwitáisewa Dios ícha nawàwacáinaté namichàacawa yéetácáisi ícha áiba èeripiná nàyáanápíná cayába Dios yáapicha.

³⁶ Aibanái nàuwichàacatéwa nàuwidenái iicáanicaalíté naquíniná, nacapèedáida nacái nía, nadacùaca nía cadena iyú, náucacaté nía presoíyéi ibànalìculé neebáidacáinaté Dios itàacái. ³⁷ Aibanái nacái néetácawa nàuwidenái nanúacáinaté nía íba iyú, nasiéráidacaté nía nacái, nanúacaté nía nacái espada machete nacáiri iyú. Níái yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nèepunícátéwa macapèeta. Canáca nabàle cayába, nàwalica nabàlewa oveja ímami, cabra ímami nacái. Catúulécanácaté nía, naméeràacawa. Aibanái yùuwichàidacaté nía. Aibanái imànicaté nali báawéeri. ³⁸ Ewitaté canácaáníta nawèni èeri mìnánái iicáca nía, càicáaníta cawènica nía èeri mìnánái ícha, máinícáinaté báawaca èeri mìnánái íiwitáise. Nèepunícátéwa canácatalé wenàiwica manacúali yùucubàa càinàwàiri, dúli yèewibàa nacái, nacutácaté utàwi nàyáanápínaté cáli irìculé, íba yéecalìcubàa nacái.

³⁹ Macáita nía neebáidacaté Dios, íná mabáyawanácaté Dios iicáca nía. Quéwa càmitaté needá naliwa yái cayábéerica Dios icàlidéericaté nali ìwali cáimiétacanéeri iyú imàacáanápínaté nalíni. ⁴⁰ Yácaíná Dios ínáidacatéwa wàwali, àta wamusúacataléta waicá èeri, imàníinápínaté walí cayábéeri cachàiniwanái mamáalàacata náapicha, yéewanápiná Dios yàaca macáita wacáuca càmfiri imáalàawa náapicha, áibaalí èeri imáalàacaalípináwa.

12

Fijemos la mirada en Jesús

¹ Madécanácaté nía, níái wenàiwica iyéeyéicaté cháí èeri irìcu yeebáidéeyéicaté Dios itàacái. Siùcáisede nàyaca chènuniré, iyúwa manuiri acalèe wawicáulé, iicáidéeyéica walí naicácaténá càinàcaalí wàyáaná. Wadéca wéemìaca naináwaná, íná wáaliacawa iwàwacutá weebáidaca Dios tàì íméeri iyú nacái. Péemìacué comparación: Iwàwacutácaalí wenàiwica ipianícawa carrera ìwali, yá imàacaca íchawa macái wawàsi imiéri, càmita nacái idacùa yàabàliwa, iwàwacáiná ipianícawa cayába cachàiniiri iyú. Càita nacái wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái: Wamàacacué wáichawa macái yái càulenéerica imànica walíni, wamàacacué wáichawa nacái wabáyawanáwa idacuèrica wía. Néese wáibaidacué cachàiniiri iyú Dios irípiná; wàidenìacué wàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú; weebáidacué Dios nacái tàì íméeri iyú yéewanápiná wàanàaca chènuniré. ² Manuícué wáináidaca wawàwawa mamáalàacata Jesús ìwali. Jesús yeebáidacáinaté Dios tàì íméeri iyú náicha canánama, íná nacái yáalimá iyúudàaca wía weebáidacaténá Dios mamáalàacata àta wàanàacataléta chènuniré. Jesús yùuwichàacatéwa cruz ìwali, càide iyúwa báawéeyéi yùuwichàanáwa máiní báiri iyú, cáiwíiri iyú nacái namànicáiná nabáyawanáwa manuiri cachàiniwanái náicha canánama. Quéwa éwitaté nawàwacáaníta nabáiniadaca Jesús nanúacaalíténi, máiní nacái cáiwíiricani, càicáaníta Jesús iicácaté yùuwichàanáwa càiride iyúwa achúméeri wawàsi meedá yáaliacáinatéwa casímáinápínaté iwàwa manuísíwata chènuniré yùuwichàacáisi idénáami. Néese idécanáamité icáucàacawa, yá imichàacatéwa chènuniré yáawinacawa Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha.

³ Iná píináidacuéwa Jesús ìwali, yái ìidenièricaté manuúri yùuwichàacáisi cabáyawanéeyéi imànicáinaté irí máini báawéeri, nacuísáidacaté náichawani cachàiníri iyú. Píináidacuéwa Jesús ìwali cachàinacaténácué píiwitáise ìwali, ipíchaná chamàleca píibaidaca Dios irípiná, machawàacacáichacué nacái pía picalùniwa, Jesús yùuwichàacáinatéwa cachàiníwanáicué píicha. ⁴ Càmitàacáwa piùuwichàacuéwa manuísíwata àta péetácatalétawa iyúwaté Jesús yéetáanáwa. Iná picácué ìnu pía, néese pimànicué ùwicái manuísíwata cachàiníwanái pibáyawaná ípunitawa pimànicáichacué pibáyawanáwa. Pìidenìacué nacái piùuwichàanáwa matuíbanáiri iyú càinacaalí báawéeri áibanái imàníricuéca pirí ìwalíse yái peebáidáanaca Jesús itàacái. ⁵ Picácué piimáicha càinacaalíte Dios yàalàanácué pía, Dios yéenibecáinácué pía. Càì íimaca Dios itàacái profeta itànèericaté:

“Péemla nulí nuùri, picá caná iwèni piicáca Wacuèriná Dios imàacáaná piùuwichàacawa yéewáidacaténá pimànica cayábéeri; picá nacái máini achúmaca piwàwa yùuwichàidacaalí pía cachàiníri iyú pibáyawaná ìwalísewa.

⁶ Yácáiná Wacuèriná Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú wía cáininéeyéica Dios iicáca; yùuwichàida nacái wía macáita wamànicaalí wabáyawanáwa, wía Dios yeedéeyéica yéenibepináwa”,

íimaca yái Dios itàacáica. ⁷ Pìidenìacué piùuwichàanáwa Dios yùuwichàidacaalícué pía. Càicué imànica pirí yéenibecáinácué pía. Macáita wenàiwica quéenibéeyéi néewáidaca néenibewa, nacapèedaca nía nacái namànicaalí nabáyawanáwa. Càita nacái Dios imàacacué piùuwichàacawa yéewáidacaténácué pìidenìaca mamáalàcatani, yùuwichàidacuéca pía nacái pimànicaalícué pibáyawanáwa. ⁸ Càmicaalícué Dios yùuwichàida pía càide iyúwa yùuwichàidáaná yéenibewa canánama, néese càmitacué Dios yéenibesíwa pía, néese canéeyéica yáaniricuéca pía meedá. ⁹ Càita nacái bàaluité sùmanáicaalíte wía, yáté wasèenái cháí èeri irícu néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái wamànicaalíte wabáyawanáwa, yáté wàaca náimiétacaná. Iná Wáaniri Dios chènuníseeri yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yá iwàwacutá weebáca cachàiníwanái, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa cháí èeri irícu, wadèñanápíná yáapicha wacáucawa càníiri imáalàawa. ¹⁰ Bàaluité wasèenái cháí èeri irícuíyéica néewáidacaté wía, nàuwichàidacaté wía nacái achúma èerita càide iyúwaté nawàwáaná. Quéwa Dios yéewáidaca wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidaca wía nacái wamànicaalí wabáyawanáwa. Dios yùuwichàidaca wía imànicaténá walí cayábéeri, iyúudàacaténá wía nacái, yéewanápiná wàyaca mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios iyáaná. ¹¹ Dios yéewáidacaalí wía yùuwichàacáisi iyú, yùuwichàidacaalí wía nacái wabáyawaná ìwalísewa, yá achúmaca wawàwa yátaca èericani cáiwicáiná walíni. Quéwa idécanáami yùuwichàacáisi ichàbacawa, yá wéewáidacaalíwa cayába, yásí wàyaca machacàníiri iyú, matuíbanáiri iyú nacái càide iyúwa Dios iwàwáaná, cayábaca nacái wáapicha Dios.

El peligro de rechazar la voz de Dios

¹² Iná pimichàidacué píiwitáisewa wàlisài iyú píibaidacaténácué Dios irípiná cachàiníri iyú. Pichàiniadacué piwàwawa Dios ìwali pìidenìacaténácué piùuwichàanáwa. ¹³ Piyacué machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi íimáaná yéewanápinácué píapichéeyéi càimíyéi máini cachàinica íiwitáise Jesús ìwali càmita nacaláawa Dios íicha, ipíchaná nacái naméeràacawa íicha nabáyawaná ìwalísewa.

¹⁴ Picutácué píalimáanáta pìyacaténácué macái wenàiwicanái yáapicha matuíbanáiri iyú. Càita nacái píalimáidacué pìyaca mabáyawanéeri iyú, yácáiná cawinácaalí càimíríca ìya mabáyawanéeri iyú, càmita yáalimá ìyaca Wáiwacalí yáapicha. ¹⁵ Piicácué píichawa cayába ipíchaná abéeri péenácué iwènúadaca íiwitáisewa Dios íicha, yái imànírica walí cayábéeri mawèníiri iyú. Cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo íicha, càicanide iyúwa bànacalé idènièrica ìyacaná ipisíiriwa, iculálecáináni, inuérica wenàiwica. Càita nacái cawinácaalí iwènúadéerica íiwitáisewa Jesucristo íicha, càmita iwasàapíná yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, néese báawaca meedá imànica áibanái íiwitáise Jesucristo íicha.

¹⁶ Piicácué píchawa ipíchaná abéeri péenácué iimáca áiba yáapicha càmlírica unìrisíwa, càita nacái càmlíchúaca íinusíwa. Cayábacué nacái ipíchanácué caná iwèni piicáca yái cayábéerica Dios iwàwéericuéca imànica pirí. Picácué píináidawa iyúwaté Esaú íináidáanátéwa, yái Jacob ibèerica bàaluité. Caná iwèni Esaú iicácaté yái cayábéerica Dios iwàwéericaté imànica irí, yái Isaac ìrica idàbáanéerica. Iná abé yàawiríaté, máinicáináté máapica yái Esaúca, iná iwéndacaté íichawani yái cayábéerica Dios imàniripinácaté irí. Iwéndacani iméeréeri iríwani, yàacási ìwaliná. ¹⁷ Píalíacuéwa, Esaú yèepùacaalíté iwàwaca yáaniri icàlidaca cayábéeri tàacáisi Esaú íipidená ìwali Dios inùmalicúise yéewacaténáté Dios imànica cayábéeri Esaú irí idécanáamité Isaac yéetácawa, càmítaté Isaac yeebá Esaú irí éwítaté Esaú íicháanícáaníta manuísíwata Dios imànínápináté irí cayábéeri. Càité Dios yùuwichàidaca Esaú canácáiná iwèni Esaú iicácaté Dios imànínápináté irí cayábéeri.

¹⁸ Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri cachàiniwanái náicha níai israelitanái yàawirináimica. Bàaluité Dios ichùullaca nabàlùanápínáwa manuíri dúli íipunita, íipidenéerica Sinaí, néemíacaténá Dios icàlidaca nalí itàacáíwa. Níai israelita naicáidacaté dúli irí ipucuéricawa manuíri quichái iyú, ibàlièrica nacáíwa catéeri iyú; cachàiníiri cáuli nacái ipùaca manuíri dúli ìwali. ¹⁹ Néese israelitanái néemíacaté trompeta isàna máiníiri cachàini; néemíà nacái Dios itàacái idécunitàacá itàaníca nalí. Níai yéemièyéicaté Dios itàacái, nasutáca Dios íicha wawàsi manuísíwata ipíchanáté itàaníca nalí àniwa, máinicáináté cáaluca néemíaca itàacái. ²⁰ Càité nasutáca Dios íicha càmíicáináté náalimá nàideníaca yái tàacáisi Dios ichùulièricaté iyú nía. Càí íimaquéi tàacáisica: “Cawínácaalí wenàiwica, píraí nacái yèericawa mawiénita manuíri dúli irí, iwàwacutácué pinúacani íba iyú, càmícaalí nacái ùlibàna iyú”, íimacaté yái Diosca. ²¹ Máinicáiná caiyéininéerica yái naiquéericaté néeni, ínáté profeta Moisés íimaca: “Nutatácawa nucalùniwa”, íimaca yái Moisésca.

²² Quéwa píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pidécuéca pìanàaca mawiéniré cáuri Dios ìyacàle irí, áibaalí íipidenácatelé Siòn yàasu manuíri dúli, yái Dios ìyacàle íipidenéerica wàlisàí Jerusalén chènuníiséeri, alé madécaná mil namanùbaca ángelnái ìwacáidáyacatalécawa nàacaténá Dios irí cayábéeri. ²³ Dios yéenibe nacái nadéca nàwacáidáyacacawa néenibàa idènièyéica íipidenáwa cuyàluta chènuníiséeri irícu. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Dios irí yái icuèrica macáita machacàníiri iyú, yái yùuwichàidéeripináca báawéeyéi wenàiwica. Pidécuéca pìanàaca mawiéniré nalí níara wenàiwica cayábanaméeyéica ííwítáise ìyéeyéica siúcáisede Dios yáapicha mabáyawanéeri iyú. ²⁴ Pidécuéca pìanàaca mawiéniré Jesús irí nacái, yái imànírica walípiná wàlisàí wawàsi Dios yáapicha, Dios icùanápíná wía iyúwa yéenibewa. Jesús yéetácátéwa wáichawalíná, iná yéewa íiraná idéca yàapídáidacuéca píiwítáise píbáyawaná íichawa. Yái Jesús íiranáca yáasáidaca walí Dios iwàwa imànica walí cayábéeri mawéníiri iyú, iwasàacaténá wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Jesús íiraná càmíta imàni càide iyúwa Abel íiranámi. Bàaluité Abel ibèeri íipidenéeri Caín inúacaté Abel. Caín iicácaalíté iméeréeri íiranámiwa cáli íinatabàa, yá cáaluca Caín, íináidacawa cawàwanáta áiba inúaca íipuináni, Abel ìwalíise. Caín yáalíacaté nacáíwa Dios yùuwichàidáanápínáténi. Quéwa Jesús íiraná yáasáidaca walí Dios iwàwa imàacaca iwàwawa wenàiwicanái íbáyawaná íicha.

²⁵ Iná piicácué píchawa cayába ipíchanácué piwènúadaca píiwítáisewa Jesucristo íicha, yái icàlidéerica walí Dios itàacái. Càmíicáináté israelitanái neebáida Dios itàacái iyúwa profeta Moisés icàlidáanáté nalíni cháí èeri irícu, ínáté càmíta náalimá napíacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Iná wáalíacawa máinípiná cachàiniwanái wàuwichàanápínáwa wawènúadacaalí wáiwítáisewa Jesús íicha, yái chènuníiséerica icàlidéerica walí Dios itàacái siúcáisede. ²⁶ Bàaluité nàyacaté manuíri dúli itéesebàa, íipidenéeri Sinaí, yáté Dios itàacái icusúacaté cáli cachàiníiri iyú. Quéwa Dios idéca íimaca walí: “Abé yàawiríata àniwa nucusúapíná cáli, macái capíraléeri cáli chènuníiséeri nacái, numáalàidacaténá macáita”, íimaca yái Diosca. ²⁷ Yái tàacáisi íiméerica “abé yàawiríata àniwa” íimáanaca

Dios imáalàidapiná idàbacaléwa macáita cháí èeri irícu, chènuníse nacái, yéewanápiná yáawamita wawàsi càmírica imáalàawa iyamáapináwa. ²⁸ Càmíripináta imáalàawa yái wawàsi Dios imàníricaté wáapicha imàacáanápíná wacùaca macáita. Iná wàacué Dios irí cayábéeri, wàacué nacái Dios icàaluíníná báisíiri iyú càide iyúwa iwàwáaná wàaca iyéininá. ²⁹ Yácáiná Wáaniri Dios càicanide iyúwa caiyéininéeri quichái imáalàidéerica macáita, yùuwichàidapinácáiná manuísíwata macái báawéeyéi wenàiwica càide iyúwa manuíri quichái yeemácaalí macái báawéeri.

13

Como agradecer a Dios

¹ Píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, picácué piyamáida cáinináca piicáyacacawa mamáalàacata càide iyúwa abémisana. ² Picácué piimáicha pitàidaca wenàiwicanái cayábéeri iyú, peedácaténácué pìataléwa nía, cawinácaalí áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái yèepuníyécawa déecuise icapèe íchawa. Abénaméeyéi Dios yàasu wenàiwica nadéca càì namànica cayábéeri, yá needácaté nàataléwa ángelnái Dios ibànuéyéica càiyéide iyúwa wenàiwica iicácanáwa. Inaté Dios imànica nalí cayábéeri.

³ Catúulécanácué piicáca presoíyéi, piyúdàacué nía, ipíchaná nàuwichàacawa máiní. Piwàwalicué nía càide iyúwa pìyaca nacáicaalí náapicha néeni, nàyacáiná presoíyéi ibànalícu neebáidacáiná Jesucristo itàacái. Piyúdàacué wenàiwica yùuwichèeyécawa ìwalíse yái neebáidáanáca Jesucristo itàacái. Piicácué piwènúawa náicha, áibaalícáiná cawàwanáta iwàwacutácué càì piùwìchàacawa nacái.

⁴ Iwàwacutácué piicáca cáimiétaquéri iyú macáita cawinácaalí idènièyéica inèriwa, ìnu nacáiwa. Picácué piimá áiba yáapicha càmílichúaca pínusiwa, càmírica nacái pinìrisíwa. Yácáiná Dios yùuwichàidapiná macáita imàníyéica yáalaniwa, cawinácaalí nacái ìmèeyéica áiba wenàiwica yáapicha càmílichúaca ìnusiwa, càmírica nacái unìrisíwa.

⁵ Picácué cáininá piicáca plata. Casíimáicué piicáca yái pidènièricuéca siùca. Picácué achúma pínáidáanícawa piwàwawa càinácaalícué iyú yéewanápiná peedáca wawàsi pimáapuèrica. Yácáiná Dios idéca ìimaca: “Càmíripináta numàaca pía, càmita nacái núuca nuíchawa píawa”, ìimaca walí yái Diosca. ⁶ Iná yéewa wáalimá wáimaca macàaluínínáta: “Nuíwacali iyúudàapiná núawa; ìná càmita cáalupiná núu. Càmita cáalupiná nuicá càinácaalí báawéeri áibanái imàníripináca nulí”, càì wáimaca.

⁷ Piwàwalicué níara picuèrinánáimi ancianonái icàlidéeyéicatécué pirí Dios itàacái. Piwàwalicué càinácaalíté nàyáaná machacàníiri iyú, àta néetácatalétawa. Piwàwalicué neebáidáanáaté Jesucristo tàì ìiméeri iyú éwitaté áibanái inúacáaníta nía. Néese pìyacué nacái càide iyúwaté nàyáaná, neebáidáanáaté nacái Jesucristo itàacái.

⁸ Jesucristo canácatáita iwènúada ìiwitáisewa áiba ìiwitáisesi ìwali. Càide iyúwaté ìiwitáise ìyáaná bàaluité, càita nacái ìyaca siùcáisede, càiripináta nacáiwa èeri càmíiri imáalàawa. ⁹ Iná picácué pibatàa áibanái iméeràidacué pía méetàuculé ícha yái tàacáisi peebáidéericuéca. Áibanái nawàwacué peebáidaca madécaná tàacáisi yàacàsi ìwalírica icàlidéerica walí càirínácaalí yàacàsi wáalimá wayáaca. Macáita yái canéerica iwèni tàacáisi yàacàsi ìwalírica canácatáita idé iyúudàaca wenàiwica náalícaténáwa Dios ìwali. Néese macái wenàiwica yeebáidéeyéica càiri tàacáisi, càmita cachàini náiwitáise Wáiwacali ìwali. Cayába cachàini walíni wamàacacaalí Dios imànica walí cayábéeri mawèníiri iyú ichàiniadánápíná wawàwa.

¹⁰ Bàaluité sacerdotenái inúacaalíté pìrái iyúwa sacrificio macái israelitanái ibáyawaná ìwalíse, yáté càmita Dios ibatàa nayáaca yái ìinásica. Càita nacái siùca, macáita inuéyéica pìrái Dios irí mamáalàacata nawàwacáiná cayábaca Dios iicáca náiwitáise, canáca yéewaná náalíacawa Dios ìwali. Yácáiná Dios idéca imàacaca walí áiba sacrificio ìiwitáaná, cayábéeri macái pìrái ícha. Yái Jesucristo, yéetácatéwa wáichawalíná iyúwa

sacrificio cruz ìwali wabáyawaná ìwalíise yéewacaténa Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha. ¹¹ Bàaluité sacerdote íiwacalíná itécaté pìrái íiranámi Dios yàasu manuíri capìima imàdàaná irìculé, yái israelitanái isutácatápináca Dios ícha. Itéca irái imàdàaná irìculé, mabáyawanácataléca náicha canánama, Dios íchàini ìyacatalécaté. Idàchlàdacaté irái yàalusi nacáiri ìwali, imànicaténáté ofrenda nacáiri Dios irí, isutácaténáté Dios ícha wawàsi imàacáanápínaté iwàwawa israelitanái ibáyawaná ícha. Quéwa neemácaté pìrái iinámi méetàucuta nàyacàle íchawa. ¹² Càité nacái Jesús yùuwichàacawa, yéetácawa méetàucuta yàcalé ícha. Yéetácatéwa wáichawalíná, wía yàasu wenàiwicaca, yéewacaténa Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, Dios yeedácaténá wía yàasunáipínáwa íbaidéeyéipínáca abéerita Dios irípiná. Càita Jesús yàapídáidaca wáiwitáise wabáyawaná íchawa íiraná iyúwa, yéetácáinátéwa wáichawalíná. ¹³ Càide iyúwa Jesús yàanátéwa méetàucuta yàcalé ícha yùuwichàacaténátéwa, càita nacái iwàwacutácué wàyaca méetàuculé èeri mìnánái íiwitáise ícha. Càide iyúwaté Jesús yùuwichàanáwa wáichawalíná, càita nacái iwàwacutá wèepunícawa yáapicha, wàuwichàaca nacáíwa irípiná weebáidacáiná itàacái. ¹⁴ Chái èeri irícu canácata wàyacàle ìyéerica càiripínáta. Néese wèepunícawa wàacawa nérépiná yái yàcalé yàanèeripínáca chènuníise áibaalípiná, yái Dios ìyacàleca, wàlisàì Jerusalén. ¹⁵ Jesucristo yéetácatéwa wáichawalíná, íná wàacué Dios irí cayábéeri càiripínáta Jesucristo ìwali. Yái wàanáca cayábéeri Dios irí, yácata wàasu sacrificio wamàaquéerica Dios irí ofrenda iyú càide iyúwa iwàwacutáaná wamàacaca iríni wàacaténá icàaluíná. ¡Íná wacàlidacué áibanái irí Dios iináwaná ìwali cayábéeri íiwitáise! ¹⁶ Picácué piméyáawa pimànica cayábéeri áibanái irí. Piyúudàacué áibanái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái pìasu iyúwa casímáicáiná Dios iicáca wamàníná irí càiri sacrificio, wàacaténá icàaluíná.

¹⁷ Peebáidacué nataacái níara picuèrinánáicuéca ancianonáica. Pimànicué nacái càide iyúwa náimáaná nacùacáinácué pía. Nawàwa nacùacuéca pía cayába náalíacáináwa iwàwacutá nacàlidaca naináwanáwa Dios irí càinácaalíte iyú nacùanácuéca pía. Peebáidacaalícué nataacái, yá casímáica náibaidaca Dios irí. Quéwa, càmicaalícué peebáida nataacái, yá achúmaca nawàwa náibaidacalé ìwalísewa, yá nacái Dios yùuwichàidapínácué píawa.

¹⁸ Pisutácué Dios ícha walípiná. Wáalíacawa wadéca wáalimáidaca wamànica cayábéeri càiripínáta, íná càmita báì wía ìwalíise yái wamànírica. ¹⁹ Nusutácué pícha wawàsi manuísíwata pisutáanápínácué Dios ícha nulípiná imàacáanápíná nuèpùacawa pìatalécué caquialéta.

Bendición y saludos finales

²⁰ Nusutácué Dios ícha pirípiná, yái imàaquéerica matuíbanáica wáiwitáise, yá nacái imichàidéericaté Wáiwacali Jesús yéetácáisi ícha, yái Wacuèriná cachàinírica icuèrica wía cayába càide iyúwa pastor icùacaalí ipìrawa ovejanái. Dios icáucàidacaté Jesús, imàacaca nacái Wacuèrinápínácani Jesús yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná yéewa Wáiwacali Jesús íiraná cawènica imànica yái wàlisàì wawàsica Dios imànírica wáapicha icùanápíná wía càiripínáta. ²¹ Yá nusutácué Dios ícha pirípinácué ichàiniadàanápínácué pía píalimácaténácué pimànica macái íiwitáaná cayábéerica càide iyúwa Dios iwàwáaná. Nusutáca Dios ícha nacái imàacáanápíná macáita wàyaca càide iyúwa iwàwáaná Jesucristo íiwitáise cachàiníri iyú. ¡Wàacué cayábéeri Cristo irí, yái ìyéerica cáimiétacanéeri iyú, icànéeri nacái mèlumèluíri iyú, icuèripíná nacái macáita càiripínáta! Báisíta, amén.

²² Píacué nuénánáica, nusutácué pícha píináidàanápínácuéwa cáalíacáiri iyú ìwali yái nùalàanácuéca pía cháì achúméerína cuyàluta irícu, nutànàacáináni nuchàiniadacaténácué piwàwa mamáalàacata. ²³ Nuwàwaca nucàlidacuéca nacái pirí wéenásàiri Timoteo iináwaná nadéca namàacaca yèepunícawa presoíyéì ibànaná ícha. Yàanàacaalí caquialéta nùatalé, yásí nutéca núapichawani, nupáchíacaténácué píawa.

²⁴ Nuwàwalicué macáita picuèrinánái ancianonái, macáita nacái níara Dios yàasu wenàiwica canánama. Níái Italia yàasu cáli néeséeyéica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, nawàwalicué pía.

²⁵ Nusutácué Dios ícha pirípinácué macáita imàníinápínácué pirí cayábéeri manuísíwata mawèníri iyú.

SANTIAGO

Saludo

¹ Núa, Santiago, yái Dios yàasu wenàiwica íbaidéerica írípiná, Wáiwacali Jesucristo yàasu wenàiwicaca nacái núa. Nuwàwalicué pía, píacué doce namanùbaca Israel itaquénáinámi nàawiría icàlalièyécawa macái cáli íinata.

La sabiduría que viene de Dios

² Píacué nuénánáica, iwàwacutácué casímáica piicáca yái piùwichàanácawa macái yùuwichàacáisi íiwitáaná iyú. ³ Píaliacáinácuéwa piùwichàacaalíwa Dios írípiná peebáidacáiná Dios, yásí péewáidacuéwa plidenìacaténá yùuwichàacáisi matuíbanáiri iyú, cachàiníiri píiwitáise yáapichacuéwa. ⁴ Quéwa píalimáidacué plidenìaca piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú cachàiníwanái cachàinìcaténácué píiwitáise Dios ìwali. Yásí píalimácué pimànica macáita càide iyúwa Dios iwàwáaná.

⁵ Aibacaalí péenácué càmlíri yáalíawa cayába càinácaalí iwàwacutáaná imànica iyacaténá machacàníiri iyú, yá iwàwacutá isutáca yáawawa Dios ícha imàacáanápíná cáaliacáicani, yásí Dios imàaca cáaliacáicani. Càmicáiná Dios imáisanà wáicha wáaliacáica, néese imàacacué walí manuísíwatani, càmita nacái icuísa íchawa wía wasutácaalí ícha imàacáanápíná caaliacáica wía. ⁶ Quéwa iwàwacutá manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali wasutácaalí ícha imàacáanápíná cáaliacáica wía. Cawinácaalí wenàiwica càmlírìca manuí íináidaca iwàwawa Dios ìwali, càmita yáalimá yeebáida Dios tàì íméeri iyú, néese iméeràacawa méetàuculé Dios ícha. Càicanide iyúwa màladàca manuíri ùni ìwali, cáuli itéeri abéemàalé, néese yèepùacawa abéemàa iwéré àniwa. ⁷ Yái íináidéericawa càì, càmita Wáiwacali imàacapíná cáaliacáicani. ⁸ Càmita Dios imànìpiná írí cayábéeri yácáiná yái wenàiwica éeruírìca íiwitáise íináidacawa abéeri wawàsi ìwali siùcatái, néese táwìchanáami íináidacawa áiba wawàsi ìwali àniwa, yá càmita yáalimá iyaca machacàníiri iyú macái èeri imanùbaca.

⁹ Catúulécanaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá casímáica iwàwa Dioscáiná iicácani càiride iyúwa cáimiétacanéri. ¹⁰ Càasucaalí áiba wenàiwica, yá iwàwacutá nacái casímáica iwàwa càmicáiná cayába Dios iicácani yàasu cawèníiri ìwalíse. Níacáiná macái càasuíyéi wenàiwicaca nadèniaca maléenà èeri nàyacaténá cháì èeri írìcu, càide iyúwa macái wenàiwica. Càica níade iyúwa íiwinási ibàlùacaalíwa masicái yèewi manacúalibàa, càmlírìca ìya càiripináta. Càita nacái càmita càasuíyéi idècunìawa cháì èeri írìcu càiripináta. ¹¹ Eeri imusúacaalíwa, yá ùuleca máiní. Yá chuìca yái masicáica, néese íiwiná nacái ícaláacawa. Yá imáalàacawa cayábéeri iicácanáwa. Càita nacái càasuíri yéetápináwa, idècunitàacá imànica ìyaca yàasu wawàsiwa yeedácaténá írìwa plata mamáalàacata.

Pruebas y tentaciones

¹² Aibaalí wawàwacaalí wamànica wabáyawanáwa, quéwa càmicaalí càì wamàni, yásí casímáica wawàwa manuísíwata. Wadécanaami wáasáidaca càmita wawènúada wáiwitáisewa Dios ícha, yásí Dios yàaca walí wacáuca càmlíri imáalàawa càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacanéri iyúni yàanápíná nacáuca càmlíri imáalàawa macáita cáininéeyéica iicáca Dios. ¹³ Piwàwacaalícué pimànica pibáyawanáwa, picácué píináidawa Dios yáalimáidáaná pía pimànínápínácué pibáyawanáwa. Canácatáita Dios iwàwa imànica ibáyawanáwa, càita nacái canácatáita yáalimáida wenàiwica namànínápíná nabáyawanáwa. ¹⁴ Néese píiwitáise báawéeri, yácata imáidéerica pía, yáalimáida nacái pía, néese idacùaca pía àta máinícataléta piwàwaca pimànica pibáyawanáwa. ¹⁵ Néese máinícáiná piwàwaca pimànica pibáyawanáwa, íná pimànica pibáyawanáwa. Pimànicaalí piacawa pibáyawanáwa mamáalàacata àta péetácatalétawa, yásí piwàlùacawa írìculé yái yéetácáisi càmlírìca imáalàawa méetàuculé Dios ícha càiripináta.

¹⁶ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Picácué píima Dios idécasa itàaníca pírí piwàwalicuise piwàwacaténásacué pimànica pibáyawanáwa. ¹⁷ Macáita yái cayábéerica wadènièrica, Dios yái iyéerica chènuniré, idéca imàacaca walíni, yái Wáaniri Dios idábéericaté camalási chènuníseeyéi, níái èeri, quéri, dùlupùta nacái. Quéwa yái Wáaniri Dios càmlírita càide iyúwa èeri iyáaná, yái èeri iwènuéricawa yàacawa, càmlíri nacái icàna cayába càiripináta. Néese Wáaniri Dios canácatáita iwènúada íiwitáisewa áiba íiwitáisesi ìwali. ¹⁸ Dios idéca yàaca wacáuca càmlíri imáalàawa weebáidacaalíte báisíri tàacáisi. Càité Dios imànica càide iyúwaté iwàwáaná, yéewanápiná Dios yéenibeca wía, cayábéeyéi áiba wawàsi íicha macáita Dios idábéericaté cháí èeri írícu.

La verdadera religión

¹⁹ Iná piwàwalicué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Macáitacué pía iwàwacutácué péemíaca cáalíacáiri iyúni áibanái itàanícaalícué píapicha, yéewáidacaalí nacáicué pía. Néese píináidacuéwa cayába ipíchawáise pitàaníca. Picácué nacái calúa pía ráunamáita. ²⁰ Cawinácaalí caluérica íiwitáise, càmita yáalimá imànica càide iyúwa Dios iwàwáaná. ²¹ Iná pimàacacué píchawa casaquèeri píiwitáiseacawa, yá nacái pibáyawaná manuíríca. Néese peebáidacué yái tàacáisi báisíríca píiwitáise cayábéeri iyúwa, yái tàacáisi néewáidéericuécá iyú pía; peebáidacaalícué yái tàacáisica, yásí Jesucristo iwasàacué píawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

²² Báisíta iwàwacutácué péemíaca yái tàacáisica, quéwa péemíacaalícaíta meedáni, néese càmicaalícué pimàni càide iyúwa íimáaná, yá pichìwáidacáitacué píawawa meedá. Piyúunáidacuécá cayábaca Dios íicáca píiwitáise, quéwa báawaca íicácué píiwitáise. ²³ Aibacaalí yéemíacáita Dios itàacái, néese càmita imàni càide iyúwa íimáaná, càicanide iyúwa wenàiwica íicácaalí inàniwa chapúalículé. ²⁴ Yá íicáca yáawawa chapúalículé. Néese iwènúacanacáitawa chapúa íicha, yá íimáichaca caquialéta càinàcaalí íicàcanáwa, ínà càmita ichùnà yáawawa. ²⁵ Weebáidacaalí Dios itàacái cayábéeri, yásí Dios ichuìdaca wáicha wabáyawaná yéewanápiná càmita quirínama iwàwacutá wamànica càide iyúwa wabáyawaná ichùullaná wía, Dios itàacáicáiná imáisaníaca wamànica wabáyawanáwa, quéwa yàalàaca wía wamànicaténá cayábéeri. Iná yéewa càmicaalí waimáicha Dios itàacái, wamànicaalí nacái càide iyúwa íimáaná, yá casíimáica Dios imànica wawàwa ìwali yái wamàníríca.

²⁶ Picàlidacaalícué píináwanáwa peebáidáanása Dios itàacái, quéwa càmitacué píalimá picùaca pinùmawa ipíchaná pitàaníca báawéeri iyú, yá pichìwáidacáitacué píawawa, canáca iwèni nacái yái picàlidáanáca peebáidáanáscué Dios itàacái. Piyúunáidacuécá cayábaca Dios íicáca píiwitáise, quéwa báawaca meedá íicácué píiwitáise. ²⁷ Piwàwacaalícué píasáidaca Wáaniri Dios írí peebáidáaná itàacái báisíri iyú, yá pimànicué cà: Piyúudàacué sùmanái canéeyéica isèenái, nía nacái inanái inírimi yéetéeyéimicawa íicha ipíchaná nàuwichàacawa. Picácué nacái pimàni pibáyawanáwa càide iyúwa áibanái èeri mìnánái imàníná.

2

Advertencia contra la discriminación

¹ Píacué nuénánáica, yeebáidéeyéica Wáiwacali Jesucristo itàacái, yái cachàiníríca íiwitáise, icànéerica mèlumèluíri iyú, yá nacái icuèrica macáita cáimiétacanéri iyú Dios yáapicha. Picácué piicá abéeri wenàiwica íiwitáaná iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese cáininácué piicáca macái wenàiwica abédanamata. ² Pìwacáidáyacatáicawa pìacaténácué Dios icàaluíniná, néese áiba càasuíri iwàlùacaalíwa pèewiré idènièrica anillo oro yáawamíiyéita, ibàlewa cawèníri nacái. Yáta nacái áiba catúulécanéri iwàlùacaalíwa, idènièrica ibàlewa éewisàimi, báawéeri meedá. ³ Néese, càmitacué pimàni cayábéeri, pitàidacaalícué cayábani yái idènièrica ibàlewa cayábéeri, yá nacái pímacuécá írí: “Píawinawa cháí cayábéeri yàalubáisi íinata”, quéwa pímacuécá catúulécanéri írí: “Pibàlùawa alé, càmicaalí nacái piwàwa pibàlùacawa alé, yá píawinawa alé cáli íinata”, càicuécá pidéca píimaca.

⁴ Pimànicaalícué càiri báawéeri, yá pucháibacuéca píiwitáise pìyaca, càmitacué cáininá pi-icáyacacawa abédanamata. Yá nacái píináidacuécawa báawéeri iyú meedá, piicáicáinacué càasuíri càiride iyúwa cayábéeri catúulécaneéri íicha.

⁵ Péemíacué cayábani, píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca: Dios idéca yeedáca yàasunáipináwa níara iyéeyéica catúulécaneéri iyú cháí èeri irìcu neebáidacaténá itàacái tàì íiméeri iyú, yéewanápiná iwasàaca nía yàasu yùuwichàacáisi íicha càide iyúwaté Dios icàlidáaná cáimiétacaneéri iyúni imànnínápiná nalí cayábéeri, macáita cáininéeyéica iicácani.

⁶ Iná, ¿cánácué máini báawaca piicáca catúulécaneéeyéi wenàiwica càiyéide iyúwa canéeyéi iwèni? ¿Cánácué pibáiniada nía? ¿Càmitasicué píalíawa càasuíyéi nàuwichàidacuéca pía, namànicué nacái píri báawéeri needácaténácué píicha píasu ipíchanácué nacái pidèniaca yái pimáapuèrica? Yá natécuéca pía yàcalé icuèrinánái yàatalé nacháawàcaténácué piináwaná ìwali càmicaalícué píalimá pipáyaidaca píchawa pimawèniacálecawa. ⁷ Níara càasuíyéica naicáaníca Jesucristo iquíniná, natàaníca nacái báawéeri iyú ìwali, yái cayábéerica íiwitáise, cáimiétacaneéri nacái, yeedéericuéca pía yàasu wenàiwicanáipináwa.

⁸ Pimànipinácué cayábéeri pimànicaalícué machacàníri iyú càide iyúwa Dios ichùullianácué pía, yái ichùullianási cachàinírica náicha canánama íiméerica: “Cáininá piicáca áibanái càide iyúwa cáinináaná piicáca píawawa”, càita iwàwacutácué pimànica áibanái irí cayábéeri. ⁹ Quéwa càmicaalícué cáininá piicáca macái wenàiwica abédanamata, yá pimànicuéca píacawa pibáyawanáwa, cabáyawanácuéca pía nacái càmicáinácué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía. ¹⁰ Cabáyawanácuéca pía, éwitacué pimànicáaníta batéwa macáita iyúwa Dios ichùullianá, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pimànicaalícué abéeri wawàsi cà míricué Dios iwàwa pimànica. Yá cabáyawanácuéca pía iyúwa wenàiwica imànníyéica macái báawéeri íiwitáaná. ¹¹ Cabáyawanácuéca pía éwitacué pimànicáaníta abéeri wawàsi báawéeri, yáicáiná abéericata yái Diosca ichùulièricaté wía cà mínápiná wamàni wabáyawanáwa macái íiwitáanáta. Dios íimaca: “Picá piimá áiba wenàiwica yáapicha cà míichúaca píinusiwa, cà míirica nacái pinèrisíwa”, íimaca yái Diosca. Càita nacái Dios íimaca: “Picá pinúa wenàiwica”, íimaca. Iná éwita càmicáanítacué piimá áiba yáapicha cà míichúaca píinusiwa, cà míirica nacái pinèrisíwa, càicáaníta cabáyawanácuéca pía pinúacaalícué wenàiwica. Càmitacué pimàni càide iyúwa Dios itàacái ichùullianá wía. ¹² Weebáidacaalí Dios itàacái, yásí iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Dios icàlidapiná waináwaná ìwali, asáisi wamànicaalíte càide iyúwa itàacái íimáaná. Iná iwàwacutácué pitàaníca cáalíacáiri iyú, pìyacué nacái machacàníri iyú Dios iicápiná. ¹³ Níacáiná cawinácaalí cà míiyéica iicá áibanái ipualé, càmitapiná Dios iicá napualé áibaalípiná yùuwichàidacaalí níawa, quéwa cawinácaalí iiquéeyéica áibanái ipualé, yásí Dios iicápiná napualé. Yá Dios iwasàapináca níawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa.

Hechos y no palabras

¹⁴ Píacué nuénánáica, caná iwèni Dios iicáca yái picàlidáanáca peebáidáanásacué Dios càmicaalícué pimàni cayábéeri píasáidacaténácué peebáidaca Dios báisiiri iyú. Dios càmita iwasàapinácué píawa yàasu yùuwichàacáisi íichawa písaana iyúwa meedá yái càì píimacuéca.

¹⁵ Iyacaalícué pèewi asáli càmicaalí nacái inanái, yeebáidéeyéi Dios itàacái, canácaalí nabàlepiná, canácaalí nacái nayáapiná namáapuèrica yáta èerica, yá iwàwacutácué piyúudàaca nía. ¹⁶ Néese abéeri péenácué íimacaalí nalí: “Píacuéwa cayába píwalícué pibàlewa, píacué piyáaca nacái piyáacaléwa cadénama”, íimacaalí nalí quéwa càmita yàa nalí yái namáapuèrica, yá canéerica iwèni meedá itàacái, càmicáiná itàacái iyúudàa nía.

¹⁷ Càita nacáicué pía: Báisícaalícué peebáidaca Dios, yá pimànipinácué áibanái irí cayábéeri. Càmicaalícué pimàni áibanái irí cayábéeri, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisiiri iyú.

¹⁸ Quéwa cawàwanátacué piwàwaca píimaca nulí: “Abénaméeyéi yeebáidaca Dios báisiiri iyú, éwita càmicáaníta namàni áibanái irí cayábéeri. Áibanái càmita neebáida Dios quéwa

namànica áibanái irí cayábéeri”, càicué piwàwaca píimaca nulí cawàwanáta. Quéwa pidécuéca piwènúacawa. Càmitacué píináidawa machacàníiri iyú. Càmicaalícué pimàni áibanái irí cayábéeri, yá pidécuéca píasáidaca càmita peebáida Dios báisíiri iyú. Caw-inácaalí yeebáidéerica Dios báisíiri iyú, yácata imàníirica áibanái irí cayábéeri. ¹⁹ Pidécuéca peebáidaca ìyaca abéerita Dios. Yá cayábéeriquéi peebáidáanácuéca cà, quéwa macái demonio neebáidaca nacái ìyaca abéerita Dios, yá natatáca naca lùniwa náalíacáináwa Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Iná peebáidacaalícáita ìyaca abéerita Dios, càmitacué pimàni máiníiri cayábaca wawàsi demonionái íicha. ²⁰ Picácué máiwitáise pí. Iwàwacutácué píalíacawa, càmicaalícué pimàni cayábéeri áibanái irí, yá píasáidacuéca càmitacué peebáida Dios báisíiri iyú. ²¹ Mabáyawanácaté Dios iicáca wàawirimi Abraham ìwalíise yái imàníirica càide iyúwaté Dios ichùullánani. Dios isutácaté Abraham íicha inúanápíná ìiriwa, yái Isaac, Dios iwàwacáináté yáalimáidaca iicáca Abraham asáisi yeebáidacaalí Dios tàì íiméeri iyú. Yaté achúmaca Abraham inúaca ìiriwa iyúwa sacrificio Dios irípiná, quéwa Dios imáidacaté Abraham irí ipíchanáté inúaca Isaac. Abraham yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú, iná mabáyawanáca Dios iicácani. ²² Abraham yeebáidacaté Dios, imànicaté nacái càide iyúwaté Dios ichùullánani. Càité nacái Abraham yáasáidaca yeebáidacaté Dios tàì íiméeri iyú. ²³ Càité ichàbacatéwa càide iyúwaté áiba profeta itànàanáté Dios itàacái íiméerica: “Abraham yeebáidacaté Dios, ináté mabáyawanáca Dios iicácani”, càì íimaca. Néese náimacaté Abraham ìwali Dios yàacawéerinácani, imànicáináté càide iyúwa Dios ichùullánani.

²⁴ Iná píalíacuéwa cawinácaalí yeebáidéerica Dios tàì íiméeri iyú imànicaténá càide iyúwa Dios ichùullánani, yácata Dios iiquéerica mabáyawanéeri iyú, ìwalíise yái cayábéerica imàníirica, càimírira abéta ìwalíise yái yeebáidáanáca Dios. ²⁵ Càité nacái úara Rahab, càimíchúa israelita. Quéechatécáwa uimácaté asíanái yáapicha plata ìwalínápíná, quéwa uwènúadacaté úíwítáisewa Dios irípiná. Néese uyúudáacaté pucháiba wenàiwica israelitanái ibànuèyéicaté. Ubàaca nía nàuwidenái íichawa. Uyúudáaca nía nacái namusúacaténáwa áiba àyapulcubàa báawéeyéi wenàiwica íicha. Ináté mabáyawanáca Dios iicáca úa. ²⁶ Péemíacué comparación: Càide iyúwa wenàiwica iiná yéetáanáwa idécanámi iwàwa cáuri yàacawa íicha, càita nacái cawinácaalí íiméerica ìwaliwa yeebáidáanása Dios, quéwa càmita imàni cayábéeri áibanái irí, yá canéerica iwèni meedá yái itàacáica iyúwa chéecáisi, càmicáiná yeebáida Dios báisíiri iyú.

3

La lengua

¹ Píacué nuénánái, iwàwacutácué càmita manùbéeyéi péená nabàlùadaca níawawa néewáidacaténá wenàiwica. Cayábacué nuénánái ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa. Píalíacuéwa Dios yùuwichàidáanápíná wíawa manuísíwata áibanái íicha, wía yéewáidéeyéica wenàiwica, càmicaalí wàya machacàníiri iyú càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ² Madécaná yàawiría macáita wía watàanica càimíiri máiní cáalíacáiri iyú. Càulenáca wacùaca wanùmawa ipíchaná watàanica báawéeri iyú. Cawinácaalí càimírira imàni ibáyawanáwa itàacái iyúwa, yá béerica íiwitáise, yáaliéri nacái icùaca yáawawa macái cáalíacáiri iyú, ipíchaná imànica ibáyawanáwa. ³ Péemíacué comparación: Wachanàidaca achúméeri freno caballo inùmaliculé yéewanápíná caballo imànica càide iyúwa wawàwáaná. Càita wáalimá wawènúadáidaca manuíri caballo. ⁴ Càita nacái nave manuínaméeyéi, lancha nacáiyéi yèeyéicawa manuíri úni yáacubàa cáuli iyú. Ewita manuínaméeyéicáaníta nía, éwita nacái cachàiníiri cáuli iwatàidacáaníta nía nacái, càicáaníta yái itéerica nave yáalimá iwènúadáidaca manuíri nave càide iyúwa iwàwáaná achúméeri téna nacáiri iyú. ⁵ Càita nacái ìyaca wanène; achúméeri wainá ìwalíiséericani yái wanèneca, quéwa yáaliméeri imànica madécaná wawàsi, wáalimáciná wamànica wanène iyúwa cayábéeri manuí, báawéeri nacái manuíta. Yái wàasu tàacáisi imusuéricawa wanùma irícuíse càicanide iyúwa

achúméeríina quichái idàbacaalí yeemáca manuíri ànalíma. Càmicaalí áiba ichacàidani, yásí quichái yeemáca ànalíma macáita. Càita nacái wía, éwita achúmacáaníta yái wanèneca, càicáaníta yáalimá imànica áibanái irí báawéeri manuísíwata, càmicaalí wacúa wataacáíwa ipíchaná wataánica báawéeri iyú. ⁶ Càica wàasu tàacáisi iyacade iyúwa quichái wáalimácáiná wamànica máini báawéeri áibanái irí wataacái iyúwa, madécaná íiwitáaná báawéeri. Yái tàacáisi báawéerica imusuéricawa wanúma irícuíse, casacàaca imànica wáiwitáise macái. Satanás, yáara demonio íiwacalináca, yácata náiwacalica macáita wenàiwicaca itàaníiyéica báawéeri iyú mamáalàacata. Wataánicaalí báawéeri iyú, yásí wataacái báawéeri máini báawaca imànica yàacawa macáita yái wamàníríca cháí èeri irícu, càmita nacái wáalimá wáyaca casímáiri iyú áibanái yáapicha. ⁷ Wía èeri mìnánica, wáalimá macàalunica wamànica madécaná íiwitáaná pírái, cuwèesínái nacái, cuipiranái nacái, àpinái nacái, áibanái cuwèesi nacái iyéeyéica manuíri úni yáaculé. Yá wáalimá wéewáidaca nía namànicaténá càide iyúwa wawàwáaná. ⁸ Quéwa canácata wenàiwica idéeri macàalunica imànica inènewa icùanápínái ipíchaná itàanica báawéeri iyú. Yái wataacái báawéerica càmita quirínama iwàwa iyamáacawa. Càicanide iyúwa àapi iculále inuérica wenàiwica, wáalimácáiná wàuwichàidaca áibanái wenàiwica báawanama wataánicaalí báawéeri iyú nàwali. ⁹ Máini éeruiri wáiwitáise: Wàaca cayábéeri Wáaniri Dios iríwa wanène iyúwa. Néese wanène iyúwa nacái wataánica báawéeri iyú áibanái wenàiwica ìwali, wacúisaca wáichawa nía nacái, níai wenàiwica Dios idàbéeyéica nàyacaténá càide iyúwa Dios inacáiyéi. ¹⁰ Abéerita wanúma irícuíse imusúacawa cayábéeri tàacáisi Dios irí, báawéeri tàacáisi wenàiwicanái irí nacái. Píacué nuénánica, càmita cayába wamàni cà. ¹¹ Péemíacué comparación: Canáca yéewaná ipisíiri úni imusúacawa dāpu néenibāa yāapichéi úni cayábéerica. ¹² Càita nacái higuera yéetaná càmita yáalimá yàaca walí olivo iyacaná. Càmita yéewa uva yéetaná abéya nacáiri yàaca walí higo iyacaná. Càmita yéewa puíwéeri dāpu yàaca walí cayábéeri úni wàiréeripíná. Càita nacái càmita wáalimá wataánica báawéeri iyú báisícaalí cayábaca wáiwitáise wawàwalícuísewa.

La verdadera sabiduría

¹³ Báisícaalícué cáalíacáica pía, cáiwitáise nacái càide iyúwa picàlidáanácué piináwanáwa, néese pìyacué machacàníiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Picácué nacái cáimacái piicáca píawawa áibanái íicha. Càita píalimácué píasáidaca cáalíacáicuéca pía báisíiri iyú. ¹⁴ Quéwa máinícaalícué báawaca piicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, piwàwacaalícué nacái pichùullaca áibanái canánama, iwàwacutácué càmita piyúunáidaca cáalíacáica pía áibanái íicha, néese píasáidacuéca càmitacué píalía báisíiri tàacáisi. ¹⁵ Pimànicaalícué cà, yásí wáalíacawa píiwitáise píiméericuécá ìwali cáalíacáicasani camíirita yái náalíacáica Dios imàaquéerica wenàiwica irí. Néese cué cháí èeri irícuíríca meedá yái píiwitáiseca càide iyúwa èeri mìnánái íináidáanáwa, Satanás ichùullacáiná náiwitáise. ¹⁶ Ata alénacaalí nàyaca wenàiwica báawéeyéica iicáca áibanái nàasu cawèníiri ìwalíise, nía nacái iwàwéeyéica ichùullaca áibanái canánama, yásí napéliaca níawáaca, namànica nacái macái íiwitáaná nabáyawanáwa. ¹⁷ Quéwa cawínacaalí idènièyéica yáalíacáíwa Dios néeséerica, yá wáalíacawa ráunamáita cawínacaalí nía, nàyacáiná machacàníiri iyú náiwitáise masaquèeri yáapichawa. Masacàacáiná náiwitáise, íná yéewa nàyaca nacái matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha. Càmiyeyéi nacái calúa íiwitáise, yéemièyéica áibanái irí cáalíacáiri iyú. Naicáca áibanái ipualé, yá nayúudàaca catúulécanéeyéi. Cayábaca naicáca macái wenàiwica íiwitáaná abédanamata, natàanica machacàníiri iyú, càmita nacái nachiwáida wenàiwica, néese namànica áibanái irí cayábéeri. ¹⁸ Wayúudàacaalí áibanái ìyáanápíná matuíbanáiri iyú náapichawáaca, yásí wía nacái wáyapíná matuíbanáiri iyú. Néese áibanái iicápiná càinácaalí wáyaca, yá nawàwapíná namànica cayábéeri nacái.

4

La amistad con el mundo

¹ Píacué judíoca, ¿cánacué pimàni ùwicái píipunitawáaca? ¿Cánacué nacái pipélicia píapichawáaca? Nucàlidacué piríwani. Máinicué piwàwaca peedáca piríwa cawèníiri wawàsi casíimáicaténacué piwàwa, íná pipélicuécá píapichawáaca. ² Piwàwacuécá peedáca piríwa cawèníiri wawàsi, néese càmicáinacué pidé peedácani, yásí pinúacuécá wenàiwica peedácaténá yàasumi. Yá báawacuécá piicáca áibanái wenàiwica nàasu cawèníiri ìwalíise, néese càmicáinacué píalimá peedáca piríwani, íná pimànicuécá ùwicái píipunitawáaca, pipélicia nacái píapichawáaca peedácaténacué áibanái yàasu. Càmitacué pidé peedáca piríwani yáara piwàwéerica càmicáinacué pisutá Dios íchani. ³ Néese éwita písutácaánitacué Dios íchani, càmitacué yàa piríni, báawacáinacué píiwitáise písutáca Dios íchani, písímáidacaténacué píawawa meedá báawéeri iyú. ⁴ ¡Píacué wenàiwicaca iwènúadéeyéica íiwitáisewa Dios ícha! ¿Càmitasicué píalíawa pidécuéca piùwide pimànica Dios, cáininácáinacué piicáca èeri irìcuíyéi íiwitáise? Cawinácaali iwàwéerica ìyaca càide iyúwa èeri irìcuíyéi íiwitáise íimáaná, idéca yùuwide imànica Dios. ⁵ Càmirica caná iwèni yái tàacáisica áiba profeta itànèericaté Dios inùmalicúise. Imaca: “Máini cáinináca Dios íicáca wía, íná càmita iwàwa wawènúadaca ícha wáiwitáisewa ipíchaná cáinináca waicáca Dios ícha áiba”, íimaca. ⁶ Quéwa Dios iyúudàaca wía cachàiníwanái mamáalàacata imànicaténacué walí cayábéeri mawèníiri iyú càide iyúwaté profeta itànàaná Dios itàacái bàaluité. Imacaté: “Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmitasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú nalí cawinácaali yáaliyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”, íimaca. ⁷ Iná pimàacacué Dios icùaca píiwitáise, pimànicaténacué càide iyúwa íimáaná. Pibàlùacuéwa tàì íiméeri iyú Satanás íipunita, picácué peebá irí, yásí ipiácuécawa pícha. ⁸ Piwènúadacué píiwitáisewa Dios irípiná, yá íicácuéca pipualé imànicaténacué pirí cayábéeri mawèníiri iyú. ¡Píacué cabáyawanéeyéica, pimàacacué píchawa yái báawéerica pimàníricuécá! ¡Masacàacué pimànica piwàwawa pibáyawaná íchawa, yái píináidéericuécawa báawéeri iyú piwàwalicúisewa, píacué pucháibéeyéica íiwitáiseca! Càmitacué píalimá cáinináca piicáca Dios cáininácaalícué piicáca èeri irìcuíyéi íiwitáise càmlíyéica yáalía Dios ìwali. ⁹ ¡Pícháánícué ìwali yái báawéerica pimàníricuécá! ¡Picácué casíimáica piicáanica pibáyawaná ìwaliwa, néese pícháánícué ìwali! ¡Pimàacacué píchawa yái casíimáiná piwàwa pibáyawaná ìwaliwa, néese iwàwacutácué achúmaca piwàwa pibáyawaná ìwaliwa! ¹⁰ Picàlidacué píchawa yái báawéerica pimànírica Wáiwacali imàacacaténacué iwàwawa pibáyawaná ícha. Yásí imànicuécá pirí cayábéeri.

No juzgar al hermano

¹¹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní báawéeri iyú pìwaliwáaca. Pitàanícaalícué báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, càita nacái báawacaalícué piicácani ìwalíise yái imànírica, càmitacué pimàni iyúwa Dios ichùullaná cáinináanápínacué piicáyacacawa. Càmitacué piicá Dios itàacái cáimiétaquéeri iyú, néese píasáidacuécá báawaca piicáca Dios itàacái càiride iyúwa wawàsi canéerica iwèni. Quéwa pimànicaalícué càì, yá píasáidacuécá piicáca píawawa càiride iyúwa cachàinírica Dios ícha, picàlidacáinacué càmitasa iwàwacutá pimànica càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. ¹² Iyaca abéerita Dios, yái imàaquéerica walí itàacáíwa. Piwàwalicué nacái yái Dios imàaquéerica walí itàacáíwa, yácata nacái yùuwichàidéeripínáca báawéeyéi wenàiwica, iwasèeripíná nacái áibanái wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Iná canáca yéewanacué pitàanica báawéeri iyú áiba wenàiwica ìwali, abéericáináta Diosquéi yáaliéricawa wenàiwica íiwitáise.

Inseguridad del día de mañana

¹³ Siùcade péemíacué cayába píacué icàlidéeyéica càì: “Siùcade wàacawa áiba yàcalé irìculé, táwicha nacái. Yá wayamáapínacawa néenibàa abéeri camuí. Yá wamànipíná wàasu wawàsiwa weedácaténá walíwa plata mamáalàacata”, càicué píimaca. ¹⁴ ¡Picácué càì píimaca, càmicáinacué píalíawa càinápinácaali píchàbàanápínáwa táwicha èeri! Canácata wéená ìyéeri càiripínáta cháì èeri irìcu. Càide iyúwa waicácaali samànéeri achúmasíwata,

néese yáta canácani, càita nacái wàyaca cháí achúma èerínata. Càmita wáallíawa càicaalínápiná wéetáwa. ¹⁵ Iwàwacutácué càì píimaca: “Wáiwacali iwàwacaalí wamànica càì, yásí wàyaca néenibàawa, wamànica nacái wawàsi”, càicué iwàwacutá píimaca. ¹⁶ Quéwa máinícué piwàwaca pitàanica canùmaséeri iyú, cachàinicáinácué piicáca píawawa. Báawaca meedá Dios iicáca yái cáimacáinácuéca piicáca píawawa. ¹⁷ Cawinácaalí yáaliérica càinácaalí iwàwacutáaná imànica cayábéeri, néese càmicaalí imàni càì, yá imànica iyaca ibáyawanáwa.

5

Advertencias a los ricos

¹ ¡Péemlacué cayábani, píacué judío càasuíyéica càmlíyéica yeebáida Dios itàacái! ¡Píicháanícué, péemíáníca nacíwàli yái báawéeri yùuwichàacáisi yàanèeripinácuécawa pìwali! ² Yá báawapinácuéca píichani macáita píasu cawènírica. Cuwée iyáapinácuéca píicha pibàle cayábéerica. ³ Yá cayàmipinácuéca píichani macáita yái píasu oroca, plata nacái. Cayàmicaalípinácué píichani, yásí macáita náalíacuéca piináwaná iwaliwa càmitacué piyúudàa catúulécanéeyéi píasu plata iyúwa, yái plata cáininéericuécawa piicáca. Yácué píasu cawèníri imáalàapinácuécawa píicha, néese piùwichàapinácuécawa cáiwíiri iyú. Pidécuéca pìwacáidaca madécaná cawèníri písupináwa malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa. ⁴ Píasu plata yáasáidapiná cabáyawanácuéca píawa, yái plata càmlíricuécawa píawenàiwica irí íbaidéeyéicátécué pírí needácaténácué pírí pibànacale iyacaná. Yái Wáiwacali cachàinírica náicha canánama, ichùulièrica nacái chènuníiséeyéi úwi, idéca yéemlaca catúulécanéeyéi ícháanica irí, níái íbaidéeyéicuécawa pírí, nacháawàanácué piináwaná iwali, yá Wáiwacali yùuwichàidapinácué píawa. ⁵ Cháí èeri írìcu pìyacuéca cayábéeri iyú, càasuíri iyú nacái. Pidènlacuéca macáita yái piwàwéerica casímáicaténácué piwàwa. Pidécuéca piyáaca cadénama, yá walíibàacuéca píacàide iyúwa pírái walíibèeyéi nawalíibàidéeyéica cayábéeri yàacási iyú ipíchawáise nanúaca nía. ¡Yá máinícué mawiénica píasu èeri Dios yùuwichàidacatáipinácué píawa càide iyúwa natécaalí pírái nanúacaténá nía! ⁶ Picàlidacuéca pichíwawa picháawàcaténá mabáyawanéeyéi iináwaná iwali, néese pinúacuéca nía, éwita càmicáanítacué napélia píacàide.

La paciencia y la oración

⁷ Quéwa, píacué nuénánáica yeebáidéeyéica Wáiwacali itàacái, píidenlacué piùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta Wáiwacali yàanàacataléta. Péemlacué comparación: Yái ibànéerica ibànacalewa iwàwacutá icùaca mamáalàacata matuíbanáiri iyú àta idàbacataléta unía yúuwàacawa. Néese iwàwacutá icùaca quiríta àta unía imáalàacatalétawa àniwa yeedácaténá bànacalé iyacaná. ⁸ Càita nacái picùacué mamáalàacata matuíbanáiri iyú, peebáidacué tàì íméeri iyú nacái mawiénicáiná Wáiwacali yéénáiwana yàanàanápíná.

⁹ Píacué nuénánáica, picácué pitàaní píríwáaca lúasi iyú, ipíchaná Dios yùuwichàidacuéca píawa. Yá mawiénica Dios yàasu èeri yùuwichàidáanápíná wenàiwica, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa capíi inùmálicu ipíchawáise iwàlùacawa. ¹⁰ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué pìyaca càide iyúwa profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Wacuèriná Dios inùmálicuise. Yaté nàuwichàacawa Dios irípiná neebáidacáinaté itàacái, quéwa nàidenlacadé nàuwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyú. ¹¹ Wáallíacawa casímáica nía siúcáise bálutécáiná nàidenlaca nàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú Dios irípiná. Píalíacuécawa Job iináwaná iwali. Satanás yáalímáidacaté iicáwani cachàiníiri iyú. Ewitaté Job yùuwichàacáanítawa manuísíwata, càicáaníta lidenlacadé yùuwichàanáwa mamáalàacata; càmitaté iwènúada íiwitáisewa Dios íicha. Píalíacué nacáwa idécanáamité Job yùuwichàacawa manuísíwata, néeseté Wacuèriná Dios imànicaté irí cayábéeri manuísíwata, máinícáiná Dios iicáca wapualé, catúulécaná nacái iicáca wía.

¹² Quéwa péemlacué cayábani nuénánái yái tàacáisi máinírica cachàini: Picácué píima “Báisi báisíwata, Dios yáaliéricawa”, picácué càì píima. Picácué nacái càì píima

capìraléeri cáli ípidená ìwali, cáli ípidená ìwali nacái, càinácaalí áiba wawàsi ípidená ìwali nacái. Píimacaalícué “Báisíta”, iwàwacutácué báisírica pitàacáica. Píimacaalícué “Càmita”, iwàwacutácué báisírica pitàacáica. Picácué píima: “Báisí báisísíwata, Dios yáliéricawa”, ipíchanácué Dios yùuwichàidaca píawa.

¹³ Aibanáicaalí péenácué yùuwichàacawa, iwàwacutá nasutáca níawawa Dios ícha. Aibanáicaalí casímái iwàwa, iwàwacutá nacántàaca casímáiri iyú Dios irí nàacaténá irí cayábéeri. ¹⁴ Aibacaalí cáuláica, iwàwacutá imáidaca ancianonái, níara icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Iwàwacutá imáidaca nía nasutácaténá irí Dios, napusúacaténá nacái séenási ipùdàlicu idècunitàacá nasutáca irí Dios Wáiwacali ípidená ìwali. ¹⁵ Yá manuícaalí ancianonái íináidaca iwàwawa Dios ìwali ichùnìanápíná cáuláiquéeri, náalíacáináwa Wáiwacali iwàwaca ichùnìaca cáuláiquéeri, yásí ichùnìacawa yái cáuláiquéerica, yá Wáiwacali yeedápináca íchani, yái uláicáica. Cáuláiquéeri imànicaalíté ibáyawanáwa, yásí Wáiwacali imàacaca iwàwawa ibáyawaná ícha. ¹⁶ Iná picàlidacué pìchawa yái báawéerica pimàníricuécá píríwáaca, pisutáyacacuéwa pìchawáaca pimàacáanápínácué piwàwawa ícha yái pibáyawanácuéca. Néese pisutácué pìwaliwáaca Dios ícha ichùnìanápínácué pía. Cayábacaalí wáiwitáise Dios iicápiná, wàyacaalí nacái machacàníiri iyú, néese wasutácaalí wíawawa Dios ícha, yásí Dios imànicué walí cayábéeri manuísíwata. ¹⁷ Piwàwalicué càinácaalíté iyáaná Dios yàasu profeta ípidenéericaté Elías. Yácata abéeri asìali wanacáiri, quéwa Elías isutácaté Dios manuísíwata ipíchanáté unía yúuwàacawa, yéewacaténáté báawéeyéi wenàiwica nàuwichàacawa nabáyawaná ichùullacawa. Yá máisiba camuí y medio canácaté unía; Dios imànicaté càide iyúwa Elías isutáaná ícha. ¹⁸ Néese Elías isutácaté Dios ícha àniwa unía yúuwàacaténáwa àniwa, yá yèepùaca unía yúuwàacawa àniwa cáli ìwali, yèepùà bànacalé yàaca ìyacanáwa.

¹⁹ Píacué nuénánáica, áiba péenácué iwènúadacaalí íiwitáisewa Dios itàacái ícha, néese piyúudàacaalícué iwènúadaca íiwitáisewa Dios irípiná àniwa, yá pimànicuécá piacawa cayábéeri manuísíwata. ²⁰ Péemlàcué cayábani, cawínácaalí iwènúadéerica áiba wenàiwica ibáyawaná íchawa, idéca icùaca cabáyawanéeri ipíchaná yéetácawa méetàuculé Dios ícha càiripináta. Yá nacái Dios imàacapíná iwàwawa ibáyawaná manuíri ícha.

1 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Pedro abéeri apóstol Jesucristo ibànuèrica nucàlidacaténá itàacái. Nutànàacué pirí cuyàluta píacué càmiyéica ìya yàasu cáli íinatawa, ìyéeyéica Ponto yàasu cáli íinata, Galacia yàasu cáli íinata nacái, Capadocia yàasu cáli íinata nacái, Asia yàasu cáli íinata nacái, Bitinia yàasu cáli íinata nacái. ² Nutànàacué pirí cuyàluta, píacué Wáaniri Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicanápináwa càide iyúwaté ínáidáanáwa bàaluité. Dios idéca ibànùaca Espíritu Santo piwàwaliculécué masacàacaténácué imànica píiwitáise, yéewanápinácué píibaidaca abéerita Dios irípiná, pimànicaténácué nacái càide iyúwa ichùullaná. Jesucristo íiraná imusúacatéwa íicha cruz ìwali yéetácaalítéwa píichawalínácué, píacué yeebáidéeyéica itàacái, íná Dios idéca imàacacué iwàwawa píbayawaná íicha. Nusutácué Dios íicha pirípinácué imànínapínácué pirí cayábéeri mawèníri iyú manuísíwata, imàacáanápinácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Una vida de esperanza

³ Wàacué Dios irí cayábéeri, yái Wáiwacali Jesucristo Yáanirica. Dios idéca iicáca wapualé manuísíwata, íná idéca iwàlisàidaca wáiwitáise wadèniacaténá wacáuca wàlisàíwa chènuníiséerica. Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri Jesucristo imichàacáinátéwa yéetácaisi íicha. Íná yéewa manuíca wáináidaca wawàwawa idècunitàacá wacùaca Dios imànínapíná walí càide iyúwaté íimáaná. ⁴ Dios idéca iwàlisàidacuéca píiwitáise yàacaténácué pirí pìasu cawèníripínáwa chènuníiséerica. Siùcáisede Dios icùaca ìyaca pirípinácué pìasu cawèníri cayábéeri, càmiírca yéewa áiba imáalàidacani càiripínáta. ⁵ Peebáidacáinácué Dios itàacái, íná icùacuéca pía ichàini iyúwa, iwasàacaténácué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa èeri imáalàacaalípináwa, càide iyúwaté ínáidáanáwa imànínapínácué pirí cayábéeri macáita naicápiná.

⁶ Íná yéewa casíimáicuéca piwàwa siùcáisede éwitàacáwa cawàwanáta iwàwacutácué piùwichàacawa manuísíwata achúma èerínatàacá, manuíri yùuwichàacáisi iyú. ⁷ Péemlàcué comparación: Nawasàaca oro ùuléeri quichái iyú needácaténá íicha macái wawàsi casaquèeri yéewanápiná masacàasiwaca yái oroca, cawènírica nacái, quírameníri nacái. Càita nacái yái piùwichàanácuécawa yáalimáidacué iicáwa pía píasáidacaténácué peebáidaca Jesucristo itàacái báisíri iyú. Piidenlàcaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí Dios iicácuéca peebáidáaná càiride iyúwa máiníri cawènica macái oro íicha, orocáiná imáalàapínacáitawa meedá áiba èeriwa. Íná peebáidacaalícué Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, éwitacué piùwichàacáanítawa, yá Dios icàlidapínácué piínáwaná cayábéeri iyúwa, imàacapínácué nacái pìyaca cáimiétacanéeri iyú yáapicha, picamaláná mèlumèluíri írìcuwa, Jesucristo yàacaalípináwa néese àniwa.

⁸ Cáininácuéca piicáca Jesucristo éwitacué càmicáanítàacáwa pidé piicácani pituí iyúwa. Càita nacái peebáidacuéca itàacái siùca, yái càmiírícuécáwaca piicá, íná yéewa piyanídacuécawa casíimáiri iyú manuísíwata Dioscáiná idéca isíimáidacuéca pía. Eeri mìnánáì càmita náalimá nacàlidacani natàacái iyúwa cánácué yéewaná casíimáica pía. ⁹ Peebáidacáinácué Jesucristo, íná idéca iwasàacuéca pía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹⁰ Bàaluité Dios yàasu profetanái icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliúise néewáidacatéwa Dios itàacái ìwali cachàiníri iyú náalíacaténáwa càinápinácaalíté iyú wenàiwicanái yáalimá iwasàaca yáawawa Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Yáté nacàlidaca Dios itàacái íiméerica Dios imànínapínátécué pirí cayábéeri mawèníri iyú. ¹¹ Bàaluité Espíritu Santo, Cristo ibànuèrica, imàacacaté Dios yàasu profetanái yáalíacawa Cristo yàanàanápináté, yùuwichàanápináté nacáíwa, ìyáanápináté nacái cáimiétacanéeri iyú chènuniré icamaláná mèlumèluíri írìcuwa Dios yáapicha icùacaténá macáita. Néese

profetanái néewáidacatéwa cachàiniiri iyú náaliacaténáwa cawinápinácaalí wenàiwicacani, yái wenàiwica Dios imàaquéericaté nacàlidaca iináwaná ìwali ipíchawáiseté yàanàaca, càita nacái càicaalínápinácaalíté yéenáiwana yàanàaca. Néese profetanái náináidacatéwa mamáalàacata ìwali náaliacaténáwa càinácaalíté ìmáaná yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nalí. ¹² Quéwa Dios imàacacaté profetanái náaliacawa càminápináté nàasu èeri pinátani yái tàacáisi Espíritu Santo imàaquéericaté nacàlidaca Dios inùmallicuise; néese Dios imàacacaté náaliacawa yàacaté nalí tàacáisi pirípinácué iyéeyéipináté madécaná camuí náamiwáise. Pidécuéca péemìaca Dios yàasu apóstolnái icàlidáaná pirí Cristo itàacái, ìméerica Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Nacàlidacatécué piríni Espíritu Santo ichàini iyú, yái Espíritu Cristo ibànuèrica chènuníse. ¡Máini Dios yàasu ángelnái chènuníseeyéi nawàwaca náaliaca néemìaca càinácaalí iyú Cristo iwasàaca wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!

Dios nos llama a una vida santa

¹³ Iná pimichàidacué píiwitáisewa píináidacaténácuéwa cáaliacáiri iyú. Picácué picàma, néese pìyacué cáimiétaquéri iyú, piicáténácué píichawa cayába. Manuícué píináidaca piwàwawa Dios ìwali picùacaténácué matuìbanáiri iyú Dios imàinínápinácué pirí cayábéeri mawèniiri iyú Jesucristo yàanàacaalípiná àniwa. ¹⁴ Picácué pimàni pibáyawanáwa càide iyúwacué pimàníná bàaluité ipíchawáiseté píalíaca Dios ìwali. Néese peebáidacué Wáaniri Dios itàacái. ¹⁵ Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná yái Diosca imáidéericuécá pía. ¹⁶ Càité nacái profeta itànàaca Dios itàacái bàaluité; Dios ìmacaté: “Piyacué mabáyawanéeri iyú, mabáyawanéericáiná núa”, ìmaca yái Diosca.

¹⁷ Píalíacuéwa càmita Dios iicá abéeri wenàiwica íiwitáaná càiride iyúwa cayábéeri áibanái íicha, néese yùuwichàidapíná canánama báawéeyéi, ìwalíse yái báawéerica namànírica. Iná píimacaalícué Dios ìwali Wáaniricani, yá iwàwacutácué placa iyéininá mamáalàacata idècunitàacá pìyacuécá cháí èeri irícu. ¹⁸ Dioscáiná idéca iwasàacuécá pía íicha yái píiwitáisemica canéerica iwèni, yái piawirináimi íiwitáiseca. Píalíacuéwa máiníricaté cawènica Dios iríni yái iwasàanacatécué pía yàasu yùuwichàacáisi íichawa. Càmitaté ipáyaidani oro iyú, càmita nacái quírameníiri plata iyú, yái wawàsi imáalèeripinácawa. ¹⁹ Néese Dios iwasàacaté wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa Cristo íiraná cawèniiri iyú, Cristo yéetácáinatéwa iyúwa sacrificio wáichawalíná. Bàaluité Dios ichùulíaca yàasu wenàiwica nanúanápínaté cordero iyúwa sacrificio nabáyawaná ìwalísewa, yái oveja wàlisài cayábéeri, canéerita isacàa. Càita nacái Cristo, yái cayábéerica íiwitáise, mabáyawanéeri nacái yéetacatéwa wáichawalíná yéewacaténá Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha. ²⁰ Bàaluitésíwata èeri ipíchawáiseté, yaté Dios íináidacawa ibànùnápínaté Cristo yéetáanápínáwa èeri mìnánái íichawalíná. Cristo idéca yàanàaca maléená èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, iyúdàacaténácué pía. ²¹ Cristo idéca imàacacué peebáidaca Dios itàacái, yái Dios imicháidéericaté Cristo yéetácáisi íicha. Néeseté Dios imàacaca Cristo iyaca yáapicha chènuniré cáimiétacanéeri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícuwa icùacaténá macáita. Càita peebáidacuécá Dios, picùacuécá pìyaca nacái Dios imàinínápinácué pirí cayábéeri.

²² Peebáidacuécá càide iyúwa ìmáaná yái tàacáisi báisírica, iná Dios idéca masacàaca imànicuécá píiwitáise cáininácaténácué piicáca áibanái báisíiri iyú cawinácaalí wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, piicáanápínácué nía càiyéide iyúwa péenánáwi Wáiwacali ìwalísená. Iná iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa mabáyawanéeri iyú, báisíiri iyú nacái, macáitacué pichàini iyúwa. ²³ Dios idéca iwàlisàidacuécá píiwitáise pidèniacaténácué picáucawa chènuníseerica. Càmitacué Dios yàa picáuca imáalèeriwa càide iyúwacué pisèenáimi imàinínaté cháí èeri irícu. Néese yái Dios cáurica, càmírica imáalàawa, idéca iwàlisàidacuécá píiwitáise itàacái iyúwa, yái tàacáisi peebáidéericuécá. ²⁴ Càité nacái profeta itànàacaté Dios itàacái ìméerica:

“Càide iyúwa masicái idaluériwa imáalàacaalíwa ráunamáita, càide iyúwa nacái íiwichi yúuwàacaalíwa masicái íicha, càita nacái wía wenàiwicaca canánama: Ewita càasuíyéicaalí wía, cáalíacáiyéicaalí wía nacái, càicáaníta wàyacáita malééná èerita cháí èeri írìcu.

²⁵ Quéwa Wáiwacali itàacái ìyaca càiripináta”,
càité íimaca yái profetaca. Yái Wáiwacali itàacái, yácata tàacáisi nacàlidéericatécué pírí píalíacaténácuéwa Jesucristo iwasàacuéca pía Dios yàasu yúuwichàacáisi íicha.

2

¹ Iná piúcacué píchawa píiwitáise báawérimiwa macái íiwitáaná, macái chìwái nacái, macái nacái pucháibáanácué píiwitáise, yá nacái macái báawáanácué piicáca áibanái nàasu cawèníri ìwalíse, yá nacái macái báawéeri tàacáisi íiwitáaná picàlidéericuéca áibanái ìwali. ² Péemíacué comparación: Máiní quírasínái icutáca ìnisi yáawamita nachàiniadacaténá naináwa. Càita nacái iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali cachàiníri iyú, yái machìwéeri tàacáisca, pichàiniadacaténácué píiwitáise Dios ìwali, àta Jesucristo yàanàacataléta iwasàacaténácué pía macái báawéeri íicha. ³ Càita iwàwacutácué péewáidacawa Dios itàacái ìwali píalíacáinácuéwa báisíri iyúcani Wáiwacali iicáca wapualé manuísíwata.

Cristo, la piedra viva

⁴ Abédanamacué pimànica píiwitáise Dios Wáiwacali yáapicha mamáalàacata. Péemíacué comparación: Aibanái imàníyéicaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba canácáinaté iwèni naicácani. Càita nacái abénaméeyéi èeri mìnánái caná iwèni naicáca Wáiwacali, quéwa Dios idéca ibàlùadacani iyúwa abéeri cachàiníri náicha canánama. Yái Wáiwacali, càicanide iyúwa manuíri íba cáuri Wáiwacali yàacáiná wacáuca càmlíri imáalàawa. ⁵ Píacatacué càiyéide iyúwa cáuyéi íba, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Dios idéca iwacáidacuéca pía irípináwa. Càicuéca píade iyúwa manuíri templo cayábéeri, Dios imàníríca icapèepináwa, Espíritu Santo ìyacaténá írìcu. Dios idéca masacàaca imànicuéca píiwitáise píibaidacaténácué abéerita irípiná càide iyúwa sacerdotenái mabáyawanéeyéi, isutéeyéica Dios íicha áibanái irípiná, pimànicaténácué nalí cayábéeri nacái, pimàacacaténácué nacái píawawa Dios irí, píacaténácué irí cayábéeri nacái. Yácata sacrificio Dios iwàwéericuéca pimànica irípiná píiwitáise cayábéeri yáapichawa. Yá casíimáipinácué Dios iicáca piasu sacrificio piyacáinácué abédanamata Jesucristo yáapicha, yái yéetéericatécué píichawalíná píbayawaná ìwalíse. ⁶ Aiba profeta itànàacaté càiri tàacáisi bàaluité Dios inùmalícuíse. Dios íimacaté:

“Càide iyúwa wenàiwica yeedácaalí cayábéeri íba manuíri idàbacaténá imànica caplí dàalanama, càita nacái nubànùapíná israelitanái iríwa nacuèrinápiná, níái iyéeyéica Jerusalén ìyacàlená írìcu, áibaalí ípidenéeri Sión. Máiní cayábéeri íiwitáise yái nacuèrinápináca nubànùeripínáca nalíwa, máiní nacái nùasu wenàiwicanái iwàwacutácani. Càicanide iyúwa cayábéeri íba manuíri, máiníri iwàwacutáca nacái caplí irípiná, yái íba wenàiwica needéerica nadàbacaténá namànica caplí. Cawínácaalí yeebáidéeyéipínáca itàacái, yái nacuèrináca, càmita achúma nawàwa neebáidáaná ìwalíse, numànipinácáiná nalíwa macáita càide iyúwaté núumáaná nalí”,

càité íimaca yái Diosca.

⁷ Máinícué cawènica pírí yái íbaca, yái Jesucristoca, piácué yeebáidéeyéica itàacái, quéwa Dios imànipíná cachàiníri iyú áibanái irí càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái càide iyúwa yàasu profetanái itànàaná Dios itàacái bàaluité. Náimaca:

“Níái imàníyéicaté íba icapèená, náucacaté náichawa abéeri íba, canácáinaté iwèni naicácani. Quéwa siúcade máiníri iwàwacutáca caplí irípiná yái íba náuquéricaté”,

íimacaté yái profetaca icàlidacaténáté Jesucristo iináwaná. ⁸ Càita nacái áiba profeta itànàacaté Dios itàacái Jesucristo ìwali. Iimacaté:

“Aibanái càmítapíná neebáida itàacái, calúapíná nacái naicácani”,
cài íimaca yái tàacáisica. Siùca báawaca naicáca Jesucristo càmícáiná neebáida Dios itàacái. Yá Dios yùuwichàidapíná níawa càide iyúwaté íináidáanáwa bàaluité.

⁹ Quéwa Dios idéca yeedácuéca pía yéenibepínáwa, íná yéewa càicuéca píade iyúwa abéeri wenàiwica yàawiría. Wacuèriná Dios idéca imàacacué pía sacerdotenáipíná, píibaidacaténácué irípiná, písutácaténá Dios íicha wenàiwicanái irípiná, piacaténácué nacái cayábéeri Wacuèriná Dios iríwa. Càicuéca píade iyúwa abéeri cáli néeséeyéi mabáyawanéeyéica, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapínáwa íibaidéeyéipíná abéerita Dios irípiná. Càita Dios idéca imànicuéca pirí yéewanápinácué picàlidaca iináwaná ìwali idéca imànica madécaná cayábéeri ichàini manuírí iyúwa, yái Dios imáidéericatécué pía catéeri íicha, yái píbáyawanáca pimàníricatécué càmicaalíte pialía Dios ìwali. Dios idéca imáidacuéca pía amalácaténácué imànica píiwitáise yéewanápinácué piyaca Dios icamalá irícu, náapicha macáita yáaliyéica Dios ìwali. ¹⁰ Bàaluité piyacuéca càide iyúwa canéeyéi yàawiría, quéwa siùcade Dios icuèyécúéca pía. Bàaluité càmítacué pialíawa Dios iicáca pipualé, quéwa siùcáise pialíacuéwa Dios iicáca pipualé manuísíwata.

Vivan para servir a Dios

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata piicáanápínácué píawa iyúwa wenàiwica yèepuníyécawa déeculé yàasu cáli íichawa, idècunitàacá piyacuéca chái èeri irícu, yácáinácué piasu cáli iyaca chènuniré. Picácué pimàni báawéeri càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná, yái píiwitáise imànírícuéca ùwicái píipunita, ipíchanácué picaláacawa Dios íicha. ¹² Piyacué machacànírí iyú chái èeri irícu yéewanápiná áibanái càmíiyéica yeebáida Dios naicáca yái cayábéerica pimànírícuéca. Siùca natàanícué píwali báawéeri iyú càide iyúwacué pidéca nacáicaalícué pimànica píbáyawanáwatá. Quéwa pimànicaalícué cayábéeri siùcade, yásí áibaalípiná nàapínáca Dios irí cayábéeriwa Dios yéemlacaalípiná èeri mìnánái iináwaná ìwali càinácaalíte namàníríca, càinácaalíte nacái nàyaca.

¹³ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué pía, macáita icuèyécúéca piasu cáli, píasáidacaténácué cayábéeri íiwitáise yái Wáiwacalica. Peebácué itàacái yái náiwacalináca icuèricuéca piasu cáli. ¹⁴ Pimànicué càide iyúwa nachùulianácué pía, níara gobernadorái náiwacaliná íbànuyéicuéca píatalé nacapèedáidacaténá báawéeyéi íiwitáise, namànicaténá nacái áibanái irí cáimiétaquéeri iyú, cawinácaalí imàníiyéica cayábéeri. ¹⁵ Dios iwàwacáinácué pimànica cayábéeri, yéewanápinácué càmíta náalimá nacháawàca piináwaná ìwali, áibanái máiwitáiseeyéica càmíiyéica iwàwa yáaliacawa.

¹⁶ Báisíta pidèniacué abéerita Píiwacaliwa chènuníiséerica, yái iwasèericatécué pía báawéeri íicha. Quéwa càmíta Wáiwacali iwasàacué pía pimànicaténácué píbáyawanáwa meedá. Néese pimànicué abéerita càide iyúwa Dios ichùulianá, yàasu wenàiwicacáinácué pía. ¹⁷ Piicácué macái wenàiwica cáimiétaquéeri iyú. Cáininácué piicáca macái yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níacáinácué péenánáica nía Wáiwacali ìwalíisená. Píacué Dios icàaluíniná. Píacué nacái íimiétacaná yái wenàiwica icuèricuéca piasu cáli.

El ejemplo del sufrimiento de Cristo

¹⁸ Píacué áibanái yàasu wenàiwicaca, íibaidéeyéica mawènírí iyú. Peebáidacué píiwacali itàacáiwa cáimiétaquéeri iyú, càmíta abéta níái ichùulièyécúéca pía éeréeri iyú, néese nía nacái báawéeyéica íiwitáise, imàníiyéicuéca pirí báawéeri. ¹⁹ Cayábaca Dios iwàwa iicáca píideníacuéca yùuwichàacáisi matuìbanáiri iyú mabáyawanácaalícué pía, piùwichàacaalícuéwa càì písíimáidacaténá Dios. ²⁰ Quéwa pimànicaalícué píbáyawanáwa, néese píideníacaalícué piùwichàanáwa matuìbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía, néese càmítacué cawèni Dios iicáca piùwichàanáwa, cabáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa

nàuwichàidacaalícué pía ìwalíse yái cayábéerica pimànírica, néese pìidenìacaalícué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, yásí cawènica Dios iicácué piùwichàanácawa. ²¹ Yácáiná Dios imáidacatécué pía pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú nàuwichàidacaalícué pía ìwalíse yái cayábéerica pimànírica. Cristo yùuwichàacáinatéwa píichawalínácué yáasáidacaténácué pirí iwàwacutácué pimànica càide iyúwaté Cristo imàníná. ²² Canácatáita Cristo imànité ibáyawanáwa, canásíwata. Càmitaté ichìwáida wenàiwica, ibatàa abéeripiná. ²³ Nacuíscaté náichawani báawéeri iyú, quéwa càmitaté itàaní báawéeri iyú nalí. Nàuwichàidacaté Cristo, quéwa canátaté ibáulianá nía. Néese imàacacaté yáawawa Dios irí mamáalàacata, yái yùuwichàidéeripiná báawéeyéi wenàiwica machacàníiri iyú. ²⁴ Cristocata yái itéericaté ìwaliwa wabáyawaná yùuwichàanápínatéwa wabáyawaná ìwalíse iiná iyúwa cruz ìwali. Yáté Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná wamàacaca wáichawa yái báawéerica wamànírira. Càité Cristo yéetacáwa yéewanápiná wáyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná. Nacapèedáidacaté Cristo cabèesi iyú báawanama ipíchawáiseté natàtaacani cruz ìwali. Inácué Cristo icháuná ìwalíse idéca píiwitáise ichùnìacawa pibáyawaná íichacuéwa. ²⁵ Quéchatécáwa piméeràacatécuéwa méetàuculé Dios íicha càide iyúwa ovejanái iméeràacaalíwa canéeyéica icuèriná. Quéwa pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa Cristo irípiná yái icuèricuéca píiwitáise cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáwa.

3

Cómo deben vivir los casados

¹⁻² Càita nacái piácué inanái canríiyéica, pimànicué càide iyúwa piníri iwàwáaná. Yásí níara abénaméeyéi càmiyéicatàacáwa yeebáida Jesucristo itàacái nawènúadapíná irí náiwitáisewa, éwitacué càmicáaníta pialàa nía báawanama, naicácáiná pimànicuéca cayábéeri, piyacaalícué machacàníiri iyú nacái piníri yáapichawa piacaténácué íimiétacaná càide iyúwa Dios ichùulànácué pía. ³ Piácué inanái canríiyéica, picácué máiní pínáidáanícawa ìwali càinácaalícué iicacánáwa. Picácué máiní pichùnìaca píiwita ibáináwa cawèníiri iyú. Càita nacái picácué máiní picùada piwaliwa oroíri tùliquìchi cawènírica. Picácué nacái máiní picutáca pibàlepináwa máiníiri cawènica. ⁴ Néese pichùnìacué cayába píiwitáisewa piwàwalícuísewa. Picácué cachàini piicáca piawawa áibanái íicha, néese pimànicué áibanái irí éeréeri iyú. Yásí casíimáicué Dios iicáca píiwitáise càiride iyúwa wawàsi cayábéeri iicacánáwa, càníiri imáalàawa. ⁵ Càité nacái inanái namànica bàaluité, Dios yàasu wenàiwicaca. Nachùnìacaté náiwitáisewa cayábéeri iyú nawàwalícuísewa bàaluité, yáté cawènica Dios iicáca náiwitáise. Manuícaté nánáidaca nawàwawa Dios ìwali imànínápinaté nalí cayábéeri càide iyúwaté íimáaná nalí. Namànicaté nacái càide iyúwa nàacawéeri iwàwáaná. ⁶ Càité Sara imànica, úái Abraham íinuca. Umànicaté càide iyúwa Abraham iwàwáaná. Yáté úumaca ìwali “nuiwacali”. Yá càicuéca piade iyúwa Sara íidunái pimànicaalícué cayábéeri piacawéeri iríwa, càmicaalí nacái cáalu piácué.

⁷ Càita nacái piácué aslanái cáinuíyéica. Piyacué píinu yáapichawa cáalíacáiri iyú. Peedácué ùasupíná piacaténácué uímiétacaná. Pimànicué càì ulí cayábéeri cáalíacáiri iyú càmicáiná cachàini úa càide iyúwacué cachàiníná pía. Piácué uímiétacaná nacái Dioscáiná idéca imànica ulí cayábéeri mawèníiri iyú yàacaténá ucáuca càníiri imáalàawa càide iyúwa imànínácué pirí. Piácué uímiétacaná yéewanápiná Dios yeebácuéca pirí pisutáanácué íicha.

Los que sufren por hacer el bien

⁸ Siúcade péemlacué cayába, macáitacué pía. Abédanamacué pimànica píiwitáisewa piapichawáaca, piicáyacacaténácuéwa catúulécaneeri iyú, cáininéeri iyú nacái, abémisanacáinácué pía Wáiwacali ìwalísená. Piicácué pipualéwáaca. Picácué cáimacái piicáca piawawa áibanái íicha. ⁹ Picácué pimàni irí báawéeri cawinácaalí imànírícuéca pirí báawéeri. Picácué nacái picuísani éwita icuísacaalícué pía. Néese pitàanícué irí cayábéeri

iyú, pimànicué irí cayábéeri nacái, Dioscáiná imáidacatécué pía imànicaténácué pirí cayábéeri. ¹⁰ Càité áiba profeta idéca itànàaca Dios itàacái:

“Piwàwacaalí piyaca manùba èeri casímáiri iyú, yá iwàwacutá picùaca pinènewa pitàanicáicha báawéeri tàacáisi, picùaca nacái pinùmawa ipíchaná picàlidaca pichìwawa.

¹¹ Piwènúada píiwitáisewa báawéeri íicha, yá pimàni cayábéeri. Píalimáida macái pichàini iyúwa piyacaténá matuíbanáiri iyú áibanái yáapicha; picácué pipélicia nía.

¹² Yácáiná Wacuèriná Dios icùaca wenàiwica iyéeyéica machacàníiri iyú Dios iicápiná, yeebá nacái nasutáaná íicha; quéwa Dios yùuwideca imànica wenàiwica imàniyéica ibáyawanáwa”,

íimaca yái Dios itàacáica.

¹³ Batéwa macái wenàiwica cayába naicápinácué píawa pimànicaalícué cayábéeri mamáalàacata, yá càmítacué nàuwichàida píawa. ¹⁴ Quéwa éwita nàuwichàidacaalí píawa ìwalíse yái cayábéerica pimàníricuéca, càicáaníta Dios imànipinácué pirí cayábéeri. Picácué cáalu pía piùwidenái íichawa. Picácué nacái achúma píináidacawa piwàwawa. ¹⁵ Néese piácué Píiwacali Cristo icàaluínináwa macái piwàwalícuísewa. Aibanáicaalícué isutá yéemíawa pía càinácaalí peebáidéerica, yá picàlidacué nalí Jesucristo iináwaná, yái peebáidéericuéca itàacái. Picàlidacué nalí cáimiétaquéeri iyú, éeréeri iyú nacái. ¹⁶ Pimànicué cayábéeri, yéewanápiná áibanái itàanícaalícué píwali báawéeri iyú peebáidacáinácué Cristo itàacái, yásí báica nía natàacái báawéeri ìwaliwa, pimànicáinácué abéerita yái cayábéerica.

¹⁷ Pimànicaalícué pibáyawanáwa, yásí piùwichàapinácuéwa pibáyawaná ichùulíacawa. Quéwa caná iwèni Dios iicá yái piùwichàanácuéca cabáyawanácáinácué pía meedá. Quéwa Dios imàacacaalícué áibanái yùuwichàidaca pía ìwalíse yái cayábéerica pimàníricuéca, yásí máini cawènica Dios iicácuéca piùwichàanáwa, càmíicáinácué cabáyawaná pía. ¹⁸ Yácáiná Cristo nacái yùuwichàacatéwa mabáyawanéeri iyú. Cristo yéetacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, abé yàawiríata, néese càmíta quirínama yéetacawa. Cayábéericaté íiwitáise yái Cristoca, quéwa càicáaníta yùuwichàacatéwa wáichawalíná, wía báawanaméeyéica itécáténá wía Dios yàatalé, yéewanápiná nacái cayábaca wáapicha Dios. Yéetacatéwa càide iyúwa wenàiwica, quéwa cáucaté iwàwa cáuri mamáalàacata. ¹⁹ Néese idécanáamité Cristo yéetacawa, yaté yàacawa iwàwa cáuri iyú yàacaténaté iicáca infierno iriculé icàlidacaténaté nalí tàacáisi, níara yéetéeyéimicawa báawéeyéica íiwitáise nadacuèyéica presoíri iyú. ²⁰ Níacata càmíiyéicaté yeebáida Dios itàacái bàaluité Noé yàasu èerimíté. Idècunitàacá Noé imànicaté arca, yái manuíri lancha nacáirica, yaté Dios idècuníacawa quiríta nawènúadacaténaté náiwitáisewa báawéeri íicha, níara èeri mìnáníca. Ochocaté namanùbaca níái Noénáica yeebáidéeyéicaté Dios itàacái nawàlùacaténatéwa arca iriculé, yá cáucaté nía manuíri yéesacái íicha, inuéricaté áibanái èeri mìnánái canánama. ²¹ Yái yéesacái íimáanáca càicanide iyúwa wabautizáanáwa úni yáaculé, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Càide iyúwaté arca iwasàanaté Noénái úni yéesacái íicha, càita nacái Jesucristo iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha weebáidacaalí Jesucristo itàacái wabautizácaténáwa úni yáaculé. Jesucristo yáalimá iwasàaca wía imichàacáináatéwa yéetacáisi íicha. Yái wabautizáanáca, càmíta íimáaná wàapídacáita wáichawa meedá, néese íimáanáca wasutáca Dios íicha wawàsi imàacáanápiná iwàwawa wabáyawaná íicha, ichàiniadacaténá wía nacái yéewanápiná wàyaca machacàníiri iyú Dios iicápiná. ²² Jesucristo imichàacatéwa chènuniré, yá iyaca siùcáisede Dios yéewápuwáise icùacaténá macáita Dios yáapicha, macáita ángelnái, macáita demonio íiwacanánái nacái icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi, cháí èeri irícu nacái.

4

Servir según los dones recibidos de Dios

¹ Cristo yùuwichàacatéwa iiná iyúwa, íná càita nacái iwàwacutácué pichùnìlaca píiwitáisewa yéewanápinácué màulenáca pía piùwichàacaténáwa Cristo irípiná matuíbanáiri

iyú. Wàuwichàacaalíwa wainá iyúwa Cristo irípiná weebáidacáiná itàacái, yásí chuica wáicha wabáyawaná, yái wáiwitáise bàaluisàimi cabáyawanéerica. ² Néese idècunitàacá pìyacuéca cháí èeri irícu, yá pimànipinácué càide iyúwa Dios iwàwáaná, cà míiritacué càide iyúwa píiwitáise bàaluisàimi iwàwáaná. ³ Bàaluité piúcacatécué madécaná èeri pimànicaténacué càide iyúwa èeri mìnánái imàníná cà míiyéica yeebáida Dios itàacái. Pimànicatécué báawéeri macái íiwitáaná mamáalàacata mabáiníiri iyú áibanái yàacuésemi. Pimànicatécué nacái piiná iyúwa yái cà míirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Picàmacatécué nacái manuiri fiesta irícu, piyáacaalítécué piyáacaléwa manuí máiwitáiseeri iyú áibanái yáapicha icàméeyéicué piapicha báawanama, imàníyéicatécué piapicha nacái máini báawéeri wawàsi nainá iyúwa pìacaténacué ídolo icàaluíniná, níái cuwáiná yéenáiwánaca. ⁴ Siúcacué pìacawéeyéiná bàaluisàna nàináidacawa naicáidacuéca pirí, natàanicué nacái pìwali báawéeri iyú càmicáinácué quirínama pìacawéeridaca nía namànicaalí nabáyawanáwa manuísíwata málaléqueri iyú. ⁵ Quéwa áiba èeriwa iwàwacutápiná nabàlùacawa Dios ípunita, yái Dios icàlidéeripiná iwàwacutáaná nàuwichàacawa nabáyawaná ichùuliacawa, macáita báawéeyéi, níái cáuyéicáwaca, nía nacái yéetéeyéimicawa. ⁶ Níái yéetéeyéimicawa yeebáidéeyéicaté Jesucristo itàacái cháí èeri irícu néemlàcaté yái cayábéeri tàacáisica yéewanápinaté nadèniaca nacáucawa cà míiri imáalàawa Dios yáapicha, éwitaté iwàwacutácaníta néetácawa càide iyúwa macái èeri mìnánái.

⁷ Siùca mawiénicani yái èeri imáalàanápinácawa. Iná picùacué píawawa cayába pisutacaténacué píawawa Dios ícha cáimiétaqueri iyú iyúwa cáalíacáiyéi. ⁸ Máini iwàwacutácué cáinináca piicáyacacawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wamàacaca wawàwawa nabáyawaná ícha, càinácaalí báawéerica namànirica walí, yéewanápiná nacái Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha. ⁹ Peedácué pìataléwa áibanái wenàiwica casímáiri iyú, yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Picácué calúa pía ìwalíise, néese piyúdàacué wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái nèepunícaalíwa déeculé nacapèe íchawa. ¹⁰ Dios idéca imàacacué pirí chàinisi abéechúanaméeri iyú pimànicaténacué píibaidacaléwa Dios irípiná. Dios imàacacué pirí pìasu cawèníiri nacái, càide iyúwa iwàwáanácué imàacaca piríni, yéewanápinácué piyúdàayacacawa. Iná pimànicué cayábéeri piríwaca càide iyúwa Dios ichàiniadánácué pía. ¹¹ Picàlidacaalícué Dios itàacái, picàlidacué nalíni càide iyúwa Dios itàacái íimáaná. Piyúdàacaalícué áibanái, piyúdàacué nía càide iyúwa Dios imàacáanácué pirí chàinisi. Càinácaalícué pimàni, pimànicué macáita machacàníiri iyú, mabáyawanéeri iyú nacái yéewanápiná áibanái wenàiwica neebáidaca Jesucristo itàacái nàacaténá Dios irí cayábéeri. Jesucristo icùapiná macáita càiripináta íiwitáise cachàiníiri iyúwa, icànéerica mèlumèluíri iyú chènuniré. Báisita, amén.

Sufrir como cristianos

¹² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca. Manuiri yùuwichàacáisi idéca yàanàaca pìwalícué. Picácué pínáidawa manuísíwata piicáca yái manuiri yùuwichàacáisica yáalimáidéericuécá iicáwa pía càide iyúwa quichái masacàacaalí imànica oro, yáasáidacaténá asáisi báisícaalícué peebáida Cristo. Picácué pínáidawa cà mínápinácué iwàwacutá piùwichàacawa. ¹³ Néese casímáicué piwàwa manuísíwata píalimácáinácué pìideniaca piùwichàanáwa Cristo irípiná càide iyúwa Cristo ìideniánaté yùuwichàanáwa, yéewanápinácué piyanídacawa cachàiníwanái Cristo yàanàacaalípiná cachàiníiri iyú, icamaláná mèlumèluíri irícuwa, icùacaténá macáita íiwitáise cachàiníiri iyúwa. ¹⁴ Casímáipinácué piwàwa áibanái itàanícaalícué pìwali báawéeri iyú ìwalíise yái peebáidáanácuéca Cristo itàacái. Yá casímáipinácué piwàwa yácáiná Espíritu Santo yàacawéeridacuéca pía mamáalàacata icùacaténácué píiwitáise Dios ichàini manuiri iyú. ¹⁵ Càmita nutàaní yùuwichàacáisi ìwali yàanèerica èeri mìnánái ìwali inuéyéica wenàiwica, nía nacái cayéedéeyéica, nía nacái imàníyéica báawéeri áibanái irí; nía nacái máiníyéica iwàwaca isutáca yéemlàwa áibanái yàasu tàacáisi ìwali. ¹⁶ Quéwa piùwichàacaalícuéwa ìwalíise

yái peebáidáanácuéca Cristo itàacái, picácué báí pía ìwalíise, néese pía Dios irí cayábéeri náalíacáinácué píwali Cristo yàasu wenàiwicaca pía.

¹⁷ Idéca yàanàaca nàasu èeri Dios idàbacatáipináta yùuwichàidaca èeri mìnánái nabáyawaná ìwalíise. Quéechacáwa Dios yùuwichàida wía siùca, wía Dios yéenibeca. Dios idéca idàbaca imàacaca wàuwichàacawa càide iyúwa wenàiwica icapèedáidacaalí yéenibewa, íná yéewa wáalíacawa máinípiná cachàiníwanái Dios yùuwichàidaca èeri mìnánái manuísíwata, caw-inácaalí càmíiyéica yeebáida Dios itàacái. ¹⁸ Iwàwacutá wàuwichàacawa manuísíwata cháí èeri irícu, éwita Dios yàasu wenàiwicacáníta wía, Dios yéewáidacáiná wía yùuwichàacáisi iyú àta wàacatalétawa èeri íicha. Iná wáalíacawa Dios yùuwichàidáanápíná cabáyawanéeyéi wenàiwica càiripináta, cawinácaalí nacái báawéeyéica iicá Dios. ¹⁹ Iná wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios iwàwacaalí wàuwichàacawa Cristo irípiná, yá iwàwacutá wamànica cayábéeri mamáalàacata, wamàacacué nacái wíawawa Dios icáapi irículé icùacaténá wía, yái Dios idàbéericaté wía, imàníiripínáca nacái walí càide iyúwaté íimáaná.

5

Consejos para los creyentes

¹ Siùcade nuwàwaca nùlàacuéca pía píacué ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Ancianoca núa nacái càide iyúwacué pía. Nuicátaté Cristo yùuwichàacawa cruz ìwali, yá nucàlidaca iináwaná ìwali. Néese Cristo yàanàapínácaalí àniwa icamaláná mèlumèluíri irícuwa, yásí wàypíná Cristo yáapicha cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá yáapicha macáita. ² Píacué ancianoca, picùacué Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, níara wenàiwica Dios imàaquéeyéicuéca picùaca. Péewáidacué nía, picùacué nía cáininéeri iyú càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa. Picùacué nía casímáiri iyú càide iyúwa Dios iwàwáaná. Píacué ancianoca, picácué picutá madécaná plata. Néese píibaidacué Dios irípiná picùacaténácué yéenibe cayába macái pichàini iyúwa piwàwalicuíséwa. ³ Picácué pichùulí nía cachàiníiri iyú; picácué piwàwa náiwacalícuéca pía, níái Dios imàaquéeyéicuéca picùaca. Néese picùacué nía cayábéeri iyú, pìyacué nacái machacàníiri iyú Dios iicápiná, píasáidacaténácué nalí càinácaalí Dios iwàwáaná nàyaca. ⁴ Yá áibaalípiná Wáiwacali yàanàapíná, yái Wáiwacalisíwaca, wía ancianoca icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, càide iyúwa pastor icùacaalí yàasu ovejanáíwa cáininéeri iyú. Wacùacaalí nía cayábéeri iyú, yásí Wáiwacali yàapíná walí wàasu coronawa càmíiri imáalàawa, wáiwita ìwalíiripíná, yá wàypíná Wáiwacali yáapichawa icamaláná mèlumèluíri irícu càiripináta, cáimiétacanéeri iyú, wacùacaténá macáita yáapicha.

⁵ Càita nacái píacué càmíiyéica máiní béeyéi, píacué ancianonái íimiétacaná, níái icuèyéica wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Pimànicué nacái càide iyúwa nàalàanácué pía. Píacué píimiétacanáwàaca piyúudàayacacuéwa, picácué cáimacái piicáca píawawa, càide iyúwa Dios itàacái íimáaná, abéeri Dios yàasu wenàiwica itànèericaté:

“Dios yùuwideca imànica wenàiwica icàlidéeyéica iináwanáwa càmítasa nawàwacutá Dios, quéwa Dios imànica cayábéeri mawèníiri iyú nalí cawinácaalí yáaliyéicawa nawàwacutáca Dios iyúudàaca nía”,

íimaca yái Dios itàacáica. ⁶ Iná píacué Dios icàaluíníná, yái cachàiníirica náicha canánama; pimànicué nacái càide iyúwa ichùullanácué pía. Picácué máiní cachàini piicáca píawawa Dios iicápiná, picácué máiní cáimacái piicáca píawawa. Néese áibaalípiná yàanàacatáipínátacué péenáíwaná, èeri imáalàapínácaalíwa, yásí Dios imànicué píri cayábéeriwa wenàiwicanái iicápiná. ⁷ Picàlidacué Dios irí yái cáalúunácuéca píináidacawa, néese manuícué píináidaca Dios ìwali, píibàacué piwàwawa iwéré, Dioscáiná iwàwalicuéca pía mamáalàacata, icùacuéca nacái pía.

⁸ Picùacué cayába píawawa cáalíacáiri iyú ipíchanácué pimànica píbayawanáwa. Piicácué píichawa cayába ipíchanácué piùwide Satanás yáalimáidaca pía, piwènúadacáichacué

píiwitáisewa Dios ícha. Satanás, yái icháawàidéerica waináwaná ìwali, yèepunícawa yáalimáidaca wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, imàacacaténá nacaláacawa Dios ícha càide iyúwa león cháwi nacáiri caluérica yèepunícaaliwa, ícháaníca, canàicáináni, icutáca iyáapináwa wenàiwica. ⁹ Peebáidacué Jesucristo itàacái cachàiníiri iyú, yéewacaténacué pibàlùacawa tàì íméeri iyú Satanás ípunita, ipíchanacué piwènúada píiwitáisewa Dios ícha. Càmitacué píá abéta yùuwichàawa Cristo irípiná. Néese péenánáicué iyéeyéica macái cáli íinata imanùbaca, nàuwichàaca nacáíwa siùcata Cristo irípiná càide iyúwacué piùwichàanáwa, neebáidacáiná itàacái. ¹⁰ Quéwa idécanáamicué piùwichàacawa Cristo irípiná achúma èerita, yásí Dios ichàiniadacué píiwitáisewa cayábéeri iyú peebáidacaténacué Jesucristo itàacái macàaluínináta tàì íméeri iyú cachàiníwanái mamáalàacata. Yái Diosca, yácata yái cáininéerica iicáca wía manuísíwata, imáidacaté wía wàyanápiná abédanamata Jesucristo yáapicha, wacànacaténá mèlumèluíri iyú yáapicha càiripináta Dios icamaláná irìcu chènuniré. ¹¹ Wàacué Dios irí cayábéeri icùapinácáiná macáita càiripináta ichàini manuírì iyúwa. Báisíta, amén.

Saludos finales

¹² Nubànùacué pirí yái achúméerína cuyàlutaca Silvano yáapicha, áibaalí ípidenéerica Silas, yái wéenàsàirica yeebáidéerica Jesucristo itàacái. Manuíca nuínáidaca nuwàwawa Silvano ìwali imànínápiná cayábéeri càide iyúwa nusutáaná ícha. Nudéca nutànàacuéca pirí yái cuyàlutaca nùalàacaténacué píá éeréeri iyú, nucàlidacaténacué pirí nacái Dios idéca imànicuéca pirí cayábéeri mawèníiri iyú yáasáidacaténá cáininácuéca iicáca píá báisíiri iyú. ¡Peebáidacué itàacái mamáalàacata cachàiníiri iyú!

¹³ Níái iyéeyéica cháí Babilonia ìyacàlená irìcu yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, Dios yeedéeyéica yàasunáipináwa càide iyúwa yeedáanacué píá, nawàwalicué píá. Càita nacái Marcos yái nuiquéerica càiride iyúwa nuìriwa iwàwalicué nacái píá. ¹⁴ Pitàidáyacacuéwa cayábéeri iyú càide iyúwa abémisana. Nusutácué Dios ícha pirípinácué imàacáanápinácué pìyaca matuìbanáiri iyú, píacué Cristo yàasu wenàiwicaca.

2 SAN PEDRO

Saludo

¹ Núa Simón Pedro nubànùacué pirí cuyàluta. Núacata abéeri Jesucristo yàasu wenàiwica, yàasu apóstol nacái Jesucristo ibànùèrica nucàlidacaténá itàacái. Nubànùacué pirí yái cuyàlutaca, piácué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái cáimiétaquéri iyú abédanama càide iyúwa weebáidáaná. Càita Wacuèriná Dios yái Jesucristoca, idéca imànica walí macáita abédanamata, icùacáiná wenàiwica machacànìiri iyú, yái Jesucristo iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. ² Nusutácué Dios íicha pirípinácué imàacáanápínácué píaliacawa Dios ìwali manuísíwata cachàiniwanái mamáalàacata, Wáiwacali Jesús ìwali nacái, yéewanápiná namànicuéca pirí cayábéeri mawènìiri iyú manuísíwata, namàacacaténácué nacái pìyaca matuíbanáiri iyú.

Cualidades del cristiano

³ Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini iyúwa, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, íná wadèniaca macáita yái chàinisi wamápuèrica wàyacaténá siùcade càide iyúwa Dios iwàwáaná wacáuca càmíiri imáalàawa yáapichawa, wàacaténá nacái Dios iyéininá machacànìiri iyú. Càité Dios imànica walí imàacacalíte wáaliacawa Jesucristo ìwali, yái imáidéericaté wía irípináwa, wàyacaténá yáapicha icamaláná mèlumèluíri irìcu, cáimiétacanéeri iyú nacái, yái Jesucristo cayábéerica náicha canánama. ⁴ Càita Dios idéca imànica walí cayábéeri ichàini manuíri iyúwa càide iyúwa íimáanáté, yái cayábéerica manuísíwéeri cawènìiri nacái, yéewanápinácué pìdèniaca Dios íiuitáise mabáyawanéeri, yéewanápinácué nacái iwasàaca pía èeri mìnánái íiuitáise íicha imáalèeripinácawa yáséeri iyú nabáyawaná ìwalísewa, máinícáiná nawàwaca namànica nabáyawanáwa, níái èeri mìnánáica càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Dios idéca imànicuéca pirí yái cayábéerica, íná piácué yeebáidéeyéica Jesucristo, píalimáidacué macái pichàini iyúwa pìyáanápíná mabáyawanéeri iyú. Néese, píalimáidacué píalíanápínáwa Dios ìwali cachàiniwanái mamáalàacata, píaliacaténácué cayábéeri ìwali báawéeri íichaná cáaliacáiri iyú. ⁶ Néese píalimáidacué pìcùanápíná píawawa báawéeri íicha ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Néese píalimáidacué pìidenianápíná pìùwichàanáwa mamáalàacata matuíbanáiri iyúta. Néese píalimáidacué pianápíná Dios iyéininá machacànìiri iyú, pimànicaténácué cayábéeri áibanái irí. ⁷ Néese píalimáidacué cayábáanápíná piicáca áibanái yeebáidéeyéi Jesucristo itàacái, càide iyúwa yéénayaquéeyéiwa. Néese píalimáidacué cáinináanápíná piicáca nacái macáita èeri mìnánái.

⁸ Pimànicaalícué manuísíwata macáita yái nucàlidéericuéca pirí, yásí máiní cawènica Dios iicáca yái pimànìiricuéca. Cawènìirica yái píalíanácuécawa Wáiwacali Jesucristo ìwali. ⁹ Quéwa cawinácaalí càmíita imàni càide iyúwa nucàlidáanácué pirí, yá catáca íiuitáise càide iyúwa matuíri, càì nacáide iyúwa wenàiwica càmíiri yáalimá iicáca déeculé, íimáichacáiná Dios imàacacaté iwàwawa íicha yái báawéerica imànìiricaté quéechacáwa. ¹⁰ Iná nuénánái, Dios idéca imáidacuéca pía, idéca nacái yeedácuéca pía yàasunáipínáwa, íná iwàwacutácué píalimáidaca pimànínápíná cayábéeri macái pichàini iyúwa cawènicaténácué pimànica yái imáidáanácuéca pía. Pimànicaalícué càì, yá canácatáita picaláacuéwa Dios íicha. ¹¹ Càita Dios itàidapínácué píawa máiní cayábéeri iyú imàacáanápínácué pirí píasu cawènìiripíná manuíri piwàlùacaténácuéwa yàcalé chènuníiséeri irìculé Wáiwacali Jesucristo icùacataléca macáita càiripínáta, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha.

¹² Iná nucàlidapínácué piríwani càì mamáalàacata éwitacué péemiácaánítani bàaluité, píaliacué nacái ìwali cayába, éwitacué nacái peebáidacáaníta tàì íiméeri iyú yái báisìiri tàacáisi néewáidéericatécué iyú pía. ¹³ Idècunitàacá nùyaca cháì èeri irìcu, iwàwacutácué nùlàaca pía numichàidacaténácué píiuitáise ipíchanácué piimáichaca yái tàacáisica

píaliéricuécawa ìwali. ¹⁴ Wáiwacali Jesucristo idéca imàacaca núaliácawa nuétáanápínáwa mesúnamáita. ¹⁵ Quéwa numànipíná macáita núalimáanáta nucàlidacaténácué pírí yái tàacáisi báisírica, yéewanápiná nuétácadénáamiwa, yá píalimápinácué piwàwalica yái tàacáisica nuéwáidéericuéca iyú pía.

Los que vieron la grandeza de Cristo

¹⁶ Bàaluité wéewáidacué pía Wáiwacali Jesucristo íiwitáise cachàiníiri ìwali. Càita nacái wacàlidacatécué pírí Wáiwacali yàanàanápíná aléi èeri irìculé àniwa. Càmitaté wéewáidacué pía iyú yái píawirináimi íiwitáise cachìwéerica, yái wawàsi namànírica náaliácái iyúwa nachìwáidacaténá áibanái. Néeseté wéewáidacuéca pía báisíiri tàacáisi iyú waicácáináté Wáiwacali watuí iyúwa, yái Wáiwacali cachàiníiri íiwitáise icànéeerica mèlumèluíri iyú, yái icamaláná chènuníiséerica, wàyacaalíté yáapicha manuíri dúli íinata. ¹⁷ Waicácaté Wáiwacali néenialíté Wáaniri Dios imàacacaalíté Wáiwacali imàacaca yáawawa waicácani cáimiétacanéeri, mèlumèluíri nacái icamaláná chènuníiséeri yáapichawa. Yáté Dios itàaníca chènuníise, yá icàlidaca tàacáisi Wáiwacali ìwali íiméerica: “Yácata Nuíri nuwàwéeri cáininéeri nuicáca. Cayábaca nuwàwa nuicácani”, íimaca yái Diosca. ¹⁸ Wéemlacaté yái tàacáisi chènuníiséerica, wàyacáináté Wáiwacali yáapichawa manuíri dúli ínatalé, chènuníiséeyéi imàacacaalíté yáawawa waicáca nía.

¹⁹ Iná macáita idéca ichàbacawa càide iyúwaté profetanái itànàanáté Dios itàacái Cristo iináwaná ìwali. Càita wáaliácawa cachàiníwanái báisíiri iyúcani Cristo yàanàanápíná àniwa. Iwàwacutácué péewáidacawa ìwali yái tàacáisi Dios íiméericaté Cristo ìwali, peebáidacué nacái, yácáiná yái tàacáisi imàacaca wáaliácawa càinácaalí Dios iwàwa wàyaca. Yái Dios itàacái càicanide iyúwa lámpara icànacaalí catácatalé àta Jesucristo yèepùacataléta yàanàaca àniwa aléi èeri irìculé. ²⁰ Quéwa iwàwacutácué piwàwalica abéeri wawàsi càiripináta: Càmita yéewa wáaliácawa wéemlacani wachàini iyúwa meedá càinácaalí íimáaná yái tàacáisi Dios yàasu profetanái itànèericaté inùmaliçuise. Néese iwàwacutá Espíritu Santo iyúudàaca wía wáaliácáténá wéemlacani, càinácaalí íimáaná. ²¹ Níacáiná Dios yàasu profetanái càmitaté nacàlida tàacáisi náiwitáise iyúwa càide iyúwaté nawàwáaná meedá; néese Dios yàasu wenàiwicaca nía icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmaliçuise, càide iyúwaté Espíritu Santo imàacáanáté nacàlidacani.

2

Los que enseñan mentiras

¹ Bàaluité nacái israelitanái yèewi nàyacaté abénaméeyéi cachìwéeyéi iwicùlidéeyéica. Nacàlidacaté nachìwawa, náimacaté Dios yàasu profetanáicasa nía, icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmaliçuise. Càita nacái abénaméeyéi cachìwéeyéi yéewáidéeyéica wenàiwica nàanàapínácué péewiré. Yá néewáidapíná wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, quéwa namànipíná càì ibàacanéeri iyú yéewanápiná áibanái iyúunáidaca cachìwéeyéi néewáidaca wenàiwica báisíiri tàacáisi iyú. Nàasu tàacáisi cachìwéeri itépiná wenàiwica Dios yàasu yùuwichàacáisi irìculé. Nacàlidapíná nachìwawa Wáiwacali ìwali, náimapíná càmitasa Wacuèrináni, yái Jesucristoca yéetéericatéwa wáichawalíná iwasàacaténá wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Quéwa néetápinácaalíwa, yáta Dios idàbapíná yùuwichàidaca níawa manuísíwata. ² Madécaná icàlidéeyéica iináwanáwa neebáidáanása Jesucristo itàacái neebáidapíná cachìwéeyéi yàasu tàacáisi, yá namànipíná macái báawéeri íiwitáaná mabáiníiri iyú nainá iyúwa wenàiwicanái yàacuésemi. Iná nàwalíise áibanái natàanípíná báawéeri iyú báisíiri tàacáisi ìwali, wàwali nacái, wía yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ³ Níara cachìwéeyéica máiní nawàwa needáca naliwa manùba cawèníiri, íná nachìwáidapínácué píawa cachìwéeri tàacáisi iyú néewáidacáinácué pía placaténácué nalí plata. Bàaluité quéwa Dios íináidacawa yùuwichàidáanápíná cawinácaalí imàníiyéica càì, idéca nacái ichùnìaca nalípiná nàuwichàanápínácaawa càmlíri imáalàawa, yá canácata iwasèeripíná níawa nàuwichàacái íichawa.

⁴ Wáaliacawa Dios yùuwichàidáanápíná nía, càmicáináté Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha níara báawéeyéica ángel iwènúadéeyéicaté íiwitáisewa Dios ícha. Néese yúucacaté nía infierno irìculé; yáté idacùaca nía cadena iyú icùacaténá nía iyúwa presoíyèi catéeri irìcu mamáalàacata àta áibaalípiná Dios icàlidacataléta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripináta. ⁵ Càité nacái càmita Dios imàaca iwàwawa nabáyawaná ícha níara bàaluisàna èeri mìnanaíca. Néese ibànùacaté manuiri yéesacái imáalàidacaténáté macáita báawéeyéi wenàiwica. Dios icùacaté ocho namanùbaca wenàiwica yéesacái ícha, yái Noé, yàalèericaté wenàiwica nawènúadáanápíná náiwitáisewa báawéeri ícha, yá nacái siete namanùbaca wenàiwica Noé yáapichéeyéica. ⁶ Càité nacái Dios ibànùaca manuiri yùuwichàacáisi imáalàidacaténáté pucháiba yàcalémi Sodoma, Gomorra. Dios yeemacaté nía àta imenínáamicataléta imàacacawa. Càité Dios imáalàidaca níai wenàiwicaca yáasáidacaténá áibanái báawéeyéi irí, iyéeyéipinacaté náamiwáise, yùuwichàidáanápíná nía nacái cawinácaalí imàníyéica ibáyawanáwa. ⁷ Quéwa Dios iwasàacaté Lot Sodoma iyacàlená ícha. Yái cayábéeri íiwitáiseca Lot máinité achúmaca iwàwa iicáca namànica nabáyawanáwa mabáinináwacata nainá iyúwa, níai Sodoma iyacàlená mìnanaíca bàaluité.

⁸ Yái asiali cayábéerica íiwitáise ípidenéericaté Lot, iyacaté báawéeyéi wenàiwica yèewi. Yáté máini achúmaca iwàwa manuísíwata ìwalíse macáita yái báawéerica iiquéericaté namànica, natàanica nacái macái èeri imanùbaca. ⁹ Wáiwacalicata yái yáaliméerica iwasàaca wía ícha yái wawàsi yáalimáidéerica wía ipíchaná wamànica wabáyawanáwa, wía Dios yàasu wenàiwica yeebáidéeyéica itàacái. Siùcata Dios yùuwichàida iyaca níai báawéeyémica presoíri iyú àta néenáiwaná yàanàacataléta Dios icàlidacatáipináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidáanápíná nía càiripináta. ¹⁰ Máini cachàiníwanái mamáalàacata Dios yùuwichàidapíná wenàiwica imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa iiná iyúwa, yái casaquèeri wawàsi càmlirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Càita nacái Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí càmlíyéica iwàwa Jesucristo Náiwacalipináwa icùacaténá nía. Macáita níai yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càmita nàa áibanái íimiétacaná. Càmita cáalu natàani báawéeri iyú báawéeyéi ángel ìwali, níai cachàiníyèi demonio íiwacanánáica icuèyéica yàasu cáliwa chènuníiséeyéi cáuli irìcuíyèi. ¹¹ Néese Dios yàasu ángelnái cachàinica nía náicha macái demonio íiwacanánái, quéwa éwita cachàinicáaníta ángelnái demonionái ícha, càicáaníta càmita ángelnái icuísá íchawa demonionái Wáiwacali yàacuésemi. Iná picácué wacuísá wáichawa demonionái.

¹² Quéwa níai cachìwéeyéica, yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, càica níade iyúwa cuwèesínai máiwitáiséeyéi. Càmita nàináidawa cáaliacáiri iyú, néese namànicáita meedá macáita càinácaalí nawàwéeri namànica càide iyúwa cuwèesínai imàníiná. Càide iyúwa wenàiwica náibàacaalí cuwèesi nanúacaténáni, càita nacái Dios idéca íináidacawa íbàanápíná níai cachìwéeyéica yùuwichàidacaténá nía càiripináta. Nacuísá náichawa demonionái máini báawéeri iyú, éwita càmicáaníta náalía cayába demonionái iináwaná ìwali; quéwa Dios yùuwichàidapíná cachìwéeyéi càiripináta càide iyúwa yùuwichàidáanápíná nacái demonionái. ¹³ Níai cachìwéeyéica nàuwichàapínacawa càide iyúwa nàuwichàidáanáté áibanái wenàiwica. Casímáica nàyaca càasuíri iyú, nayáaca nacái nayáacaléwa, cawèníri yàacàsica, nàináidacáináwa abéerita ìwali yái siùquèeri wawàsica. ¡Càica níade iyúwa casaquèeri wawàsi, namànicáiná nabáyawanáwa mabáiníri iyú pèewibàa piwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténá piyáacaléwa! Camùnica nía, casímáiri iyúta nayáaca manuí nayáacaléwa cawèníri yàacàsi, nàiraca nacái. Náimaca neebáidáanása báisíri tàacáisi, quéwa nachìwa meedá.

¹⁴ Naicácanacáita inanái, yá nawàwaca naimáca úapicha. Canácatáita chamàle namànica nabáyawanáwa. Náalimáida nawènúadáanápíná inanái íiwitáise, asianái nacái namàníinápíná nabáyawanáwa náapichawáaca, níai wenàiwicaca càmlíyéica yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú. Nadéca néewáidaca níawawa nawàwacaténá nàasupináwa áibanái yàasu cawèníri. Níata wenàiwicaca Dios yùuwichàidéeyéipíná càiripináta. ¹⁵ Nadéca

naméeràacawa Dios ícha namàacacáiná níawawa namànicaténá nabáyawanáwa. Namàni càide iyúwaté Beor ìrimica Balaam imànínaté. Bàaluté Balaam iwàwacaté icháawàaca israelitanái ípidená ìwali imapùacaténaté nía chàwicùli iyú, yéewanápinaté báawéeri yúuwàacawa nàwali níai Dios yàasu wenàiwicaca. Càité Balaam iwàwacaté imànica yeedácaténá írìwa cawèníri wawàsi israelitanái yúuwidenái ícha. ¹⁶ Néseté Dios yàalàaca Balaam cachàiníri iyú ipíchanaté icháawàaca israelitanái ípidená ìwali chàwicùli iyú. Dios imàacaca Balaam ipira burro utàanica wenàiwica isàna iyú Balaam irí. Càité burro umáisanàaca Balaam imànica ibáyawanáwa, íná càmítaté yáalimá Balaam ibànùaca chàwicùli Dios yàasu wenàiwica ìwali, Dios icùacáinaté nía.

¹⁷ Cawinácaalí yéewáidéeyéica wenàiwica siùcade cachìwéeri tàacáisi iyú, canéeyéica iwèni nía càide iyúwa dápú canéerica irí úni, càide iyúwa nacái cúulíri acalée cáuli itéerica quéwa canácatáita unía yúuwèeriwa wenàiwica ibànacale ìwali. Yá Dios yúucapíná íchawa níai cachìwéeyéica nàuwichàacaténáwa càiripináta irícu yái máinícataléca cúulica catá. ¹⁸ Níacáiná cachìwéeyéi nacàlidaca canéeri iwèni wawàsi canùmaséeri iyú. Idécanacáita wenàiwica yeebáidaca Jesucristo, nayamáidaca nacái namànica càide iyúwa cachìwéeri tàacáisi ímáaná, néese cachìwéeyéi idàbaca yáalimáidaca nía namànínapíná macái báawéeri íiwitáaná mabáinináwacata nainá iyúwa áibanái wenàiwica yàacuéssemi. ¹⁹ Níai cachìwéeyéica nacàlidaca wenàiwicanái irí cayábacasa wàyaca iyúwa canéeyéi íiwacali wamànicaténá càide iyúwa wawàwáaná meedá, náimacáiná càmítasa iwàwacutá weebáidaca iyúwa Dios ichùulianá. Quéwa níai cachìwéeyéica càmíta nàya iyúwa canéeyéi íiwacali, néese càica níade iyúwa presoíyéi, nabáyawanácáiná idacùaca nía cachàiníri iyú namànicaténá meedá nabáyawanáwa itéeripínaca nía yéetácáisi irículé déeculé Dios ícha càiripináta. Yáacáiná cawinácaalí wawàsi idacuèrica wenàiwica íiwitáise, yácata yái wenàiwica íiwacalica. ²⁰ Cawinácaalí wenàiwicanái yáaliyéicawa Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha, yá Wáiwacali iwasàaca nía èeri mìnánái íiwitáise ícha, macái casaquèeri wawàsi èeri mìnánái imànírica. Néese, níai yáaliyéicawa Wáiwacali ìwali, nawènúadacaalí náiwitáisewa cayábéeri ícha àniwa, yá namàacacaalí nabáyawanáwa idacùaca nía àta yái báawéerica icàbadàacataléta nía, yá máiní cachàiníwanái cabáyawanáca nía ícha yái quéechéericatécáwa. ²¹ Quéechatécáwa náaliacawa càinácaalí Dios iwàwáaná wàyaca machacàníri iyú, néese nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo itàacái ícha, yái tàacáisi mabáyawanéerica Dios imàaquéericaté walí; íná Dios yúuwichàidapíná níawa manuísíwata cachàiníwanái náicha cawinácaalí càmíiyéica yéemíacáwaca Jesucristo iináwaná ìwali. ²² Níai yèepuèyéica imànica ibáyawanáwa àniwa nadécanáami náaliacawa Jesucristo iináwaná ìwali, càica níade iyúwa áiba comparación ímáaná: “Auli yèepùacawa iyáacaténá yèeculéwa. Marrano nacái nadécanáami nàapidáidaca úa, yá uèpùaca utaliacawa casacàalirículé àniwa”, ímaca yái comparaciónca.

3

El regreso del Señor

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, yáta pucháibáaná cuyàluta nutànèericuéca pírí. Iná nudéca nùalàacuéca pía pucháiba yàawíríá nuwàwacáinácué numichàidaca píiwitáise masaquèeri píináidacaténácuéwa cáaliacáiri iyú. ² Píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi Dios yàasu profetanái icàlidéericaté bàaluté. Píináidacué nacáiwa Wáiwacali Jesucristo itàacái ìwali, yái ichùulíerica wamànica, yái Wáiwacali iwasèerica wía Dios yàasu yúuwichàacáisi ícha. Wía apóstolca Jesucristo ibànùeyéica wacàlidacaténá itàacái, wadéca wéewáidacuéca pía pimànicaténácué càide iyúwa Wáiwacali ichùulianá.

³ Péemíacué cayába, iyaca abéeri wawàsi máinícué iwàwacutéeri píaliacawa. Ipíchawáise èeri imáalàacawa, yá wenàiwicanái iyáanápíná iicáaníiyéica waquíniná, wía yeebáidéeyéica Cristo itàacái. Namànipíná nabáyawanáwa macái íiwitáaná càide iyúwa náiwitáise báawéeri iwàwáaná. ⁴ Nasutápiná néemíawa wía, namànica naquíníwa cà: “Pidécuéca píimaca

walí Cristo ímacasa bàaluité yàanàanápínaté àniwa. ¿Néenicué, cáná càmitàacá yàanàa? Níara wàawirináimi iiquéeyéicaté Cristo nadéca néetácawa bàaluité, quéwa Cristo càmitàacá yàanàa. Yá macái wawàsi iyéerica cháí yèepunícawa ìyaca mamáalàacata iyúwataté iyáaná Dios idàbacatáiseté èeri àta siùca nacáide”, càipíná náimaca càmícáiná neebáida Dios imáalàidáanápíná yái èeriquéi. ⁵ Cawinácaalí wenàiwica icàlidéeyéica càiri tàacáisi càmita báisi nawàwa náalíacawa càinácaalíté Dios imànica. Càmita nawàwa náalíacawa Dios idàbacaté chènuníiséeyéi cáli itàacái iyúwa bàaluité. Néese Dios ichùullacaté chuìri cáli imusúacawa manuìri úni yáacuise. Néese iseríacaté úni yéewacaténaté yéená ìyaca chènuniré, áiba yéená nacái iyamáacatéwa cháí. ⁶ Néeseté àniwa Dios imàacacaté úni yéesacawa macái cáli ìwali àta idapúadacatalétaté macáita. Ináté Dios imáalàidacaté macáita cháí èeri irícuíríca úni iyú, yái manuìri yéesacáica bàaluité. ⁷ Quéwa siùca chènuníiséeyéi cáli, yá nacái cáliquéi iyéerica cháí èeri irícu siùca, Dios icùaca ìyaca nía yeemácaténá nía quichái iyú áibaalípíná. Yá quichái yeemápiná níawa néenialípíná Dios icàlidapínácaalí báawéeyéi ìiwitáise ibáyawaná ìináwaná yùuwichàidáanápíná níawa càiripínáta.

⁸ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, picácué piimáicha Dios iicáca abé èeri ichàbacawa càide iyúwa waicáaná mil camuí ichàbacawa. Càita nacái Dios iicáca mil camuí ichàbacawa càide iyúwa waicáaná abé èeri ichàbacawa. ⁹ Aibanái nayúunáidaca idéca ichàbacawa wáicha Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná àniwa càide iyúwa icàlidáanaté walíni. Quéwa càmitàacá ichàbawa yái Wáiwacali yéenáíwanáca, néese Wáiwacali idècunìacáicatawa icùacáiná ìyaca áibanái nawènúadáanápíná náiwitáisewa irípiná. Càita icùaca éeréeri iyú càmícáiná iwàwa yúucacawa íicha ibatàa abéeripínáta, néese iwàwa macáita nawènúadaca náiwitáisewa Dios irípiná.

¹⁰ Canácata yáaliériwa Wáiwacali yéenáíwaná, càicaalínápínácaalí yàanàaca àniwa, càide iyúwa càmicaalí wenàiwica náalíawa càiná èeri irícucaalí cayéedéeri yàanàapíná nacapèe néré. Néese Wáiwacali yàanàapínácaalí àniwa, yásí chènuníiséeyéi cáli namáalàapínácawa máiníiri yáwanái tiríríiri isàna manuìri iyú, caiyéininéeri macái énu íicha. Yá macái wawàsi iyéerica iwasàapínáwa ùuléri iyú neemácaínáwa quichái irícu, yá nachalíapínácawa. Yásí macáita yái èeriquéi, yá nacái èeri irícuíri wawàsica canánama neemápinácawa Dios imáalàidacaalí níawa.

¹¹ Dios imáalàidapíná macáita quichái iyú, macáita yái iyéerica. ¡Iná iwàwacutácué pìyaca mabáyawanéeri iyú, pìacué nacái Dios iyéininá! ¹² Picùacué Dios yéenáíwaná yàanàaca. Pimànicué píalimáanáta yéewanápíná yéenáíwaná yàanàaca caquialéta cachàiniíwanái. Néenialípíná chènuníiséeyéi cáli namáalàapínácawa quichái iyú, yá macái wawàsi iyéerica iwasàapínácawa ùuléri iyú quichái ipèrúa yèewi. ¹³ Quéwa wíata icùaca ìyaca Dios idàbáanápíná wàlisài capíraléeri cáli, wàlisài cáli nacái, càide iyúwa Dios icàlidáaná walí imànínápíná. Yá macáita iyéeripínáca néré, cayábapíná náiwitáise, iyéeyéipíná machacàníiri iyú càiripínáta.

¹⁴ Iná nuénánái cáininéeyéica nuicáca, idècunitàacá picùaca Wáiwacali yéenáíwaná yàanàanápíná, yá pimànicué macáita píalimáanáta macái pichàini iyúwa pìyacaténácué matuìbanáiri iyú áibanái yáapícha, mabáyawanéeri iyú nacái Dios iicápiná. ¹⁵ Picácué piimáicha Wáiwacali idècunìacawa éeréeri iyú yéewacaténá iwasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Càita nacái wéenasàiri Pablo, yái cáininéerica waicáca, idéca itànàacuéca pírí cuyàluta píalíacaténácuéwa Wáiwacali yàanàanápíná, càide iyúwa Dios imàacáaná Pablo yáalíacawa. ¹⁶ Pablo idéca icàlidacuéca pírí càì Wáiwacali yàanàanápíná àniwa macái yàasu cuyàluta irícuwa. Pablo idéca icàlidaca áiba wawàsi ìwali càulenéeri wenàiwica yáalía yéemíaca càinácaalí íimáaná. Néese áibanái càmíiyéicá yéewáidawa cayába, càmíiyéi nacái yeebáida Jesucristo itàacái tàì íiméeri iyú, nadéca nawènúadaca Pablo yàasu tàacáisi, yá càmita nacàlida machacàníiri iyúni càide iyúwa íimáaná. Càita nacái nadéca nawènúadaca Dios itàacái profetanái itànèericaté. Iná Dios yùuwichàidapíná cawinácaalí càmíiyéica icàlida Dios itàacái machacàníiri iyú.

¹⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, pialíacuéwa cachìwéeyéi yàanàanápíná. Iná piicácué píichawa cayába ipíchanácué báawéeyéi íiwitáise ichìwáidacuéca pía nawatàidacaténácué pía nachíwa iyúwa déeculé báisíiri tàacáisi íicha àta piméyáacatalétacuéwa peebáidaca Jesucristo itàacái. Picácué peebá nalí. ¹⁸ Néese pialimáidacué pialíacaténáwa manuísíwata cachàiníwanái mamáalàacata Wáiwacali Jesucristo ìwali, yái iwasèerica wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha. Pimàacacué nacái Wáiwacali ichàiniadaca pía íiwitáise cachàiníiri iyúwa, yái Wáiwacali cáininéerica iicácuéca pía. ¡Wàacué Wáiwacali íríwa cayábéeri siùcáisede, càiripináta nacái! Báisíta, amén.

1 SAN JUAN

La palabra de vida

¹ Wabànùacué pirí cuyàluta. Wacàlidacué pirí Jesucristo ìwali, yái ìyéericaté èeri ipíchawáise bàaluité. Wacàlidacué pirí Jesucristo ìwali, yái wéemièrica itàacái wàuwì iyúwa, yái waiquéerica watuí iyúwa, wíacáiná waicácaté Jesús, wamàaca nacái wacáapiwa ìwali. Yái Jesucristo, yácata Tàacáisi yèerica wacáuca càmíiri imáalàawa. ² Jesucristo imàacacaté yáawawa waicácani yèepunícaalítéwa cháí èeri irìcu, yáté waicácani. Iná yéewa wacàlidaca iináwaná ìwali, yá wacàlidacué pirí nacái yái tàacáisica Jesucristo ìwali, yái càmíirica imáalàawa, ìyéericaté càiripinàta Wáaniri Dios yáapicha, yái Jesucristo imàaquéericaté yáawawa waicácani. ³ Iná wacàlidacué pirí iináwaná ìwali yái Jesucristo waiquéericaté, wéemièrica nacái itàacái, yéewanápinácué abédanamata píiwitáise wáapicha, wàyacáiná abédanamata Wáaniri Dios yáapichawa, yáapicha nacái yái Dios Iirica, Jesucristoca. ⁴ Iná wabànùacué pirí cuyàluta, casíimáicaténácué piwàwa wáapicha.

Dios es luz

⁵ Wacàlidacué pirí yái tàacáisica iyúwaté Jesucristo yéewáidáaná wía. Jesucristo yéewáidacaté wía wáalíacaténáwa mabáyawanáca Dios, imàaca nacái wáalíaca Dios ìwali, càide iyúwa camalási imàacacaalí waicáca cayába. Canéeri Dios ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Wáimacaalí, “Wàyaca abédanamata Dios yáapicha”, quéwa wamànicaalí mamáalàacata wabáyawanáwa, yá cachìwéeyéi wía meedá, càmìta nacái wàya machacànìiri iyú. ⁷ Quéwa, wàyacaalí mabáyawanéeri iyú càide iyúwa Dios ìyáaná mabáyawanáwaca icamaláná irìcuwa, yásí abédanamata wáiwitáise wáapichawáaca. Dios Iiri Jesús íraná imusúacatéwa icháuná irìcuísewa cruz ìwali, yá yéetácatéwa. Yùuwichàacatéwa wáichawalíná wabáyawaná ìwalíse, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica. ⁸ Néese, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá ichìwáidéeyéi yáawawa meedá wía. Càmìta nacái watàaní báisíiri iyú. ⁹ Wáalíacawa machìwéericanì, yái Diosca, imàni nacái macáita càide iyúwa ímáaná. Wáalíaca nacáiwa Dios icùaca wenàiwica machacànìiri iyú. Iná yéewa wacàlidacaalí wáichawa Dios irí yái báawéerica wamàníirica, yásí Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, masacàaca nacái imànìpiná wáiwitáisewa macái báawéeri íiwitáaná ícha. ¹⁰ Quéwa, wáimacaalí “Canáca wabáyawaná”, càì wáimacaalí, yá waicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmìta nacái weebáida Dios itàacái báisíiri iyú. Dios idéca icàlidaca waináwaná ìwali wamànica wabáyawanáwa.

2

Cristo, nuestro abogado

¹ Píacué, nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pirí cuyàluta pimànicáichacué pibáyawanáwa. Quéwa, éwita wamànicaalí wabáyawanáwa, càicáanáta Jesucristo, yái mabáyawanéerica ìyéerica Wáaniri Dios yáapicha, yàacawéeridaca wía, itàanáca wawicáu Dios yáapicha, Dios imàacacaténá iwàwawa wabáyawaná ícha. ² Jesucristo imàacacaté icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápiná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, yái báawéerica wamàníirica wàyaca. Càmíiritaté yéetáwa abéta wáichawalíná, néese yùuwichàacatéwa macái èeri mìnáná íchawalíná nabáyawaná ìwalíse.

³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, yásí wáalíacawa báisíiri iyú wáalíacawa Dios ìwali, wàyaca nacái abédanamata Dios yáapicha. ⁴ Aibacaalí càì ímaca “Núalíaca Dios ìwali”, càicaalí íima, càmicaalí quéwa imàni càide iyúwa Dios ichùullaná wamànica, cachìwéeri meedáni yái wenàiwicaca, càmìta nacái yeebáida báisíiri tàacáisi. ⁵ Néese àniwa cawinácaalí imàníirica càide iyúwa Dios ichùullaná, yácata cáininéerica iicáca

Dios báisiiri iyú. Iná yéewa wáalimá wáaliacawa báisiiri iyú wàyaca abédanamata Dios yáapicha wamànicaalí càide iyúwa Dios ímáaná. ⁶ Cawinácaalí càì íméeerica “Nùyaca abédanamata Dios yáapicha mamáalàacata”, càicaalí íma, iwàwacutá iyaca càide iyúwa Jesucristo iyáanaté cháì èeri irìcu.

El nuevo mandamiento

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmita wàlisàì yái tàacáisi nutànèericuéca pírí. Yái tàacáisi, yácata tàacáisi peebáidéericatécué piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo iripíná. Yái tàacáisi bàaluisàimica yácata tàacáisi péemièericuéca bàaluité. ⁸ Ewitaqué péemlàcáanítani bàaluité, càicáaníta siùca àniwade nutànàacué píríni, càide iyúwa tàacáisi wàlisàita. Càide iyúwaté Jesucristo yeebáidáaná yái tàacáisica, càita nacáicué peebáidacani, píacué cáininéeyéica iicáyacacawa. Pidécuéca piwènúadaca píiwitáisewa báawéeri ícha peebáidacaténacué Jesucristo itàacái, càide iyúwa waicácaalí catéeri ichaliacawa cachàiníiri camalási icànacaalí catéeri irìculé.

⁹ Aibacaalí càì ímaca “Nuebáidaca Jesucristo itàacái, nuèpuníca nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irìcu”, quéwa meedá báawaca iicáca áiba wenàiwica, yá meedá yèepuníiriwa mamáalàacata ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé, máiníiri catáca. ¹⁰ Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái, yácata yeebáidéerica Jesucristo itàacái, yèepuníiri nacáíwa mabáyawanáwaca Dios icamaláná irìcu, yá canáca wawàsi yáaliméeri iwènúadaca íiwitáise imànínápiná ibáyawanáwa. ¹¹ Quéwa cawinácaalí báawa meedá iicáca áibanái, càmita yeebáida Jesucristo itàacái báisiiri iyú, yá yèepuníiri nacáíwa ibáyawaná yáapichawa, càide iyúwa wenàiwica iméeràacaalíwa catácatalé. Yá càmita yáalimá imànica cayábéeri, ilúacáiná matuí imànica íiwitáise, càide iyúwa wenàiwica yúuquéeriwa càminá yáaliíwa alénacaalí yàawa.

¹² Píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, nutànàacué pírí cuyàluta Dioscáiná idéca imàacaca iwàwawa pibáyawaná ícha, Jesucristo yéetácáinácuéwa píichawalíná.

¹³ Píacué, béeyéica, nutànàacué pírí cuyàluta píaliacáinácué Jesucristo ìwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise. Píacué nacái ùuculiyéica, nutànàacué nacái pírí cuyàluta núaliacáináwa pidécuéca pimawènladaca báawéeri Satanás.

¹⁴ Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta, píacué nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, píaliacáinácué Wáaniri Dios ìwali. Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta píacué béeyéica píaliacáinácué Jesucristo ìwali, yái iyéericaté èeri ipíchawáise. Nutànàacatécué nacái pírí cuyàluta, píacué ùuculiyéica cachàinicáinácué píiwitáise peebáidacáinácué Dios itàacái tàì íméeri iyú, núaliacáiná nacáíwa pidécuéca pimawènladaca báawéeri Satanás.

¹⁵ Picácué cáininá piicáca cháì èeriquéi. Picácué cáininá piicáca èeri mìnánái íiwitáise càmiyéica cáininá iicáca Dios. Cawinácaalí cáininéerica iicáca èeri mìnánái íiwitáise, càmita yáalimá cáinináca iicáca Wáaniri Dios. ¹⁶ Aibanái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái, canácata néená imàníiri càide iyúwa Wáaniri Dios ichùullaná, canásiwa. Namànicáita meedá càide iyúwa náiwitáise iwàwáaná. Càita namànica: Máiní máalíawáiséeri iyú nawàwa namànica wawàsi càmlírica Dios ibatàa namànica, nasíimáidacaténá níawawa meedá; máiní nawàwa naicáca báawéeri wawàsi, càmlírica Dios iwàwa wenàiwica iicáca, casíimáicaténá nawàwa báawéeri iyú meedá; namàaca nacái nawàwawa nàasu cawèníiri ìwaliwa, yá cáimacáica naicáca níawawa áibanái ícha. ¹⁷ Yái chéerica èeri irìcuíríca, macáita imáalàapínáwa, nía nacái èeri mìnánáica iwàwéeyéica báawéeri meedá, namáalàapíná nacáíwa. Quéwa, cawinácaalí imàníirica càide iyúwa Dios iwàwáaná, iyapíná Dios yáapicha càiripínáta.

La verdad y la mentira

¹⁸ Píacué, nuíquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, yái èeriquéi imáalàapínáwaca mesúnamáita. Pidécuéca péemlaca iináwaná ìwali abéeri asìali yàanèeripínáca íipidenéerica Cristo yúuwide. Siùcasíwata madécaná Cristo yúuwidenái nadéca nàanàaca, íná yéewa

wáaliacawa mawiénica yái èeriquéi imáalàanápínacawa mesúnamáita. ¹⁹ Níai Cristo yùuwidenáica nàacatéwa wèewísewa. Níacaté quéwa càmlíyéi wéenánáisiwa Wáiwacali ìwalísená. Wéenánáisiwacaalíté níatá, yá nayamáacatéwa wáapichatá. Dios imàacacaté nàacawa wèewíse yéewanápiná wáaliacawa abénaméeyéi iyéeyéica wèewibàa, càmita wéenánáisiwa nía Wáiwacali ìwalísená.

²⁰ Cristo idéca ibànùacuéca pírí Espíritu Santo íná cáiwitáiseuécá pía canánama. ²¹ Iná nutànàacué pírí cuyàluta píaliacáinacuéwa báisíiri tàacáisi ìwali. Píaliacué nacáíwa piicáca báisíiri tàacáisi chìwái íchaná. ²² Siùcade nucàlidacué pírí cawinácaalí cachìwéerica. Cachìwéericani, cawinácaalí càì íméerica, “Càmíirité Mesías yáara Jesúsmica”, càì ímaca imànica ichìwawa. Yácata nacáí abéeri Cristo yùuwide, càmicáiná yeebáida Wáaniri Dios itàacái, Dios líri itàacái nacáí. ²³ Cawinácaalí càmlírica yeebáida Mesíascani yái Dios lírica, yái wenàiwica Dios ibànùericaté icùacaténá èeri mìnánái, càmita yáalía Wáaniri Dios ìwali. Quéwa cawinácaalí icàlidéerica Dios líri ìwali Mesíascani, yái Mesías Dios ibànùericaté walí, yácata yáaliérica nacáí Wáaniri Dios ìwali.

²⁴ Iná peebáidacué cayábani mamáalàacata tàì íméeri iyú, yái tàacáisi nacàlidéericatécué pírí bàaluté. Peebáidacaalícué cayábani tàì íméeri iyú, yásí pìyacuéca abédanamata càiripínata Dios líri yáapicha, yáapicha nacáí yái Wáaniri Diosca. ²⁵ Jesucristo idéca icàlidaca walíni cáimiétacanéri iyú yàanápíná wacáuca càmlíri imáalàawa, wáaliaca nacáíwa imànínápiná càide iyúwaté ímáaná.

²⁶ Siùca nubànùacué pírí cuyàluta nùalàacaténacué pía náichaná níara áibanái iwàwéeyéica ichìwáidacuéca pía. ²⁷ Quéwa, iyacué pírí Espíritu Santo, yái Espíritu Santo Jesucristo ibànùericatécué pírí. Càmita iwàwacutá áibanái yéewáidacuéca pía Espíritucáiná yácata yéewáidéericuécá pía macáí wawàsi ìwali. Espíritu yéewáidaca wía báisíiri iyú. Canácatáita ichìwáida wía. Peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái, càide iyúwa Espíritu yéewáidáanacué pía.

²⁸ Siùcade píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, peebáidacué mamáalàacata Cristo itàacái manuicaténá wáináidaca wawàwawa waicácaalípiná Jesucristo, yàanàapínacaalí, ipíchaná báica waicáca wíawawa iwéré wabáyawaná ìwalísewa yàanàapínacaalí àniwa. ²⁹ Píaliacuécawa Jesucristo ìwali mabáyawanácani. Iná iwàwacutácué píaliaca nacáíwa báisíiri iyú cawinácaalí iyéeyéica mabáyawanéri iyú, Dios yéenibeca nía.

3

Hijos de Dios

¹ Wáaliacawa cáinináca Wáaniri Dios iicáca wía, Dioscáiná idéca yàaca wáipidená “Dios yéenibe”. Báisíta, Dios yéenibeca wía. Iná áibanái èeri mìnánái càmlíyéica Dios yéenibe càmita náalíawa Dios yéenibeca wía càmicáiná náalía Dios ìwali. ² Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, siúcáise de Dios yéenibeca wía. Ewita càmicáaná wáaliawa càinápinácaalí wáyaca áiba èeriwa, càicáaná wáaliacawa Jesucristo yàanàapínáca àniwa, yásí wáyapínáca càiwade iyúwa lyáaná, asáiripínacáiná waiquéeripíná Jesús, càide iyúwa lyáaná. ³ Macáita icuèyéica Jesucristo yàanàanápínáwa, masacàaca namànica náiwitáisewa báawéeri ícha, càide iyúwa Jesucristo lyáaná mabáyawanéri iyú.

⁴ Quéwa cawinácaalí imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa, càmita neebáida Dios itàacái. Càmicaalí weebáida Dios itàacái, yá wamànica wàacawa wabáyawanáwa. ⁵ Píaliacuéwa Jesucristo yàanàacaté aléi èeri iriculé yúucacaténá wáicha wabáyawaná. Píaliacué nacáíwa canácata Jesucristo ibáyawaná, canásíwata. ⁶ Cawinácaalí iyéeyéica abédanamata Jesucristo yáapicha mamáalàacata, càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa. Macáita quéwa imàníyéica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, càmitàacá nánáidawa Jesús ìwali, càmitàacá náalía ìwali. ⁷ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, abénaméeyéi wenàiwica nawàwa nachìwáidacuéca pía, náimacáinacué pírí cayábacasa pimànicaalícué pibáyawanáwa mamáalàacata éwitacué Dios yéenibecáanáta pía. Nachìwacáita meedá.

Picácué pimàaca áibanái ichìwáidaca pía càì. Cawinácaalí imànírica yàacawa cayábéeri, yácata cayábéeri íiwitáise càide iyúwa Jesús ìyáaná mabáyawanéeri iyú. ⁸ Cawinácaalí quéwa imànírica yàacawa ibáyawanáwa mamáalàacata, yácata Satanás yàasu wenàiwica, yái wàuwide Satanás, icháawàidéerica waináwaná ìwali, Satanás imànicáináté ibáyawanáwa mamáalàacata èeri ipíchawáiseté àta siùca nacáide mamáalàacata àniwa. Ináté Dios Ìiri yàanàaca imáalàidacaténá macáita yái Satanás imànírica.

⁹ Báisícaalí Dios yéenibeca wía, néese càmita wamànipiná wabáyawanáwa mamáalàacata, wadèniacáiná Dios íiwitáise. Càmita wáalimá wamànica wàacawa wabáyawanáwa mamáalàacata, báisícaalí Dios yéenibeca wía. ¹⁰ Càita wáallacawa càiyéinácaalí níái Dios yéenibeca, càiyéinácaalí nacái Satanás yéenibeca. Cawinácaalí càmiyéica imàni cayábéeri, nía nacái báawéyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata càmiyéica Dios yéenibe. Quéwa cawinácaalí imàniyéica cayábéeri, nía nacái cayábéeyéica iicáca áibanái wenàiwica, níacata Dios yéenibeca.

Amémonos unos a otros

¹¹ Yái idàbáanéeri tàacáisi péemièricatécuéca madécaná yàawiría ìimaca walí: “Cáininácué piicáyacacawa”, ìimaca. ¹² Picácué wamàni càide iyúwa Caín imànináté, yái báawéeri Satanás yàasu wenàiwicaca, inuéricaté meedá iméeréeriwa. ¿Píalásicuéwa cánaté yéewa Caín inúaca iméeréeriwa? Calúacáináté Caín iicáca yéenasàiri íiwitáisewa, yéenasàiricáiná imànicaté cayábéeri, quéwa Caín imànicáita meedá ibáyawanáwa.

¹³ Píacué nuénánáica, iwàwacutácué piwàwalica báawáanápíná naicáca pía níái èeri mìnánái càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ¹⁴ Bàaluité wàyaca càide iyúwa yéetéyéimiwa, canácáiná wacáuca càmiiri imáalàawa. Néeseté Dios yàaca wacáuca càmiiri imáalàawa. Cáininácaalí waicáca áibanái, yásí wáallacawa Dios idéca yàaca wacáuca càmiiri imáalàawa. Cawinácaalí càmiirica cáininá iicáca áibanái, ìyaca mamáalàacata càide iyúwa yéetéerimiwa canéerica icáuca càmiiri imáalàawa. ¹⁵ Cawinácaalí báawéerica iicáca áibanái, Dios iicáca càinide iyúwa inuérica wenàiwica. Píalácué nacáiwa cawinácaalí inuérica meedá wenàiwica, canáca icáuca càmiiri imáalàawa. ¹⁶ Jesucristo idéca yéewáidaca wía càinácaalí iwàwacutáaná cáinináca waicáca áibanái, Jesucristo imàacacáináté icáucawa imànicaténá walí cayábéeri. Càita nacái iwàwacutá wamàacaca wíawawa áibanái irípináwa yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. ¹⁷ Pidèniacaalí cayába pìasuwa, píalíacaalí nacáiwa áibanái càmita nadèniá yái namáapuèrica, néese càmicaalí piyúudàa nía, yásí wáallacawa càmita cáininá piicáca Dios báisíiri iyú. ¹⁸ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué wacàlidacáita meedá waináwanáwa canéeri iwèni iyú. Picácué wacàlidacáita meedá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese wayúudàacué nía wáasáidacaténá cáinináca waicáca nía báisíiri iyú.

Confianza delante de Dios

¹⁹ Wamànicaalí càì, yásí wáallacawa weebáidaca báisíiri tàacáisi, wàyaca nacái Dios iicápiná mabáiníiri iyú, macàaluínináwaca nacái. ²⁰ Achúmacaalí wáináidaca wawàwawa wabáyawaná ìwaliwa, iwàwacutá wawàwalica cáalíacáica wáicha Dios, yáliéri nacái macáita wawàsi ìwali. ²¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, càmicaalí Dios imàaca achúmaca wáináidaca wawàwawa wawàwalicúisewa, yásí manuúca wáináidaca wawàwawa mabáinináwaca Dios iicápiná. ²² Néese Dios yàapíná walí macáita wasutéerica íicha, wamànicáiná càide iyúwa ichùulláná wía, wamàni nacái yái casímáirica Dios iicáca. ²³ Dios ichùulla weebáidáanápíná Ìiri itàacáiwa, yái Jesucristoca. Ichùulla nacái cáinináanápíná waicáyacacawa càide iyúwa ichùulláná wía. ²⁴ Cawinácaalí imàniyéica càide iyúwa Dios ichùulláná, níacata ìyéeyéica abédanamata Dios yáapicha. Dios ìyaca nacái náapicha. Espíritu Santo nacái imàacaca wáallacawa Dios ìyaca wáapicha, yái Espíritu Dios ibànuèricaté walí yàacawéeridacaténá wía.

4

El Espíritu de Dios y el espíritu del enemigo de Cristo

¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, manùbéeyéi náimaca nacàlidacasa tàacáisi Dios inùmalicuise. Picácué peebáida caquialéta nataacái macáita. Néese píináidacuéwa cáaliacáiri iyú nàasu tàacáisi ìwali quéechacáwa píaliacaténacuéwa asáisi báisícaalí natàaníca Dios inùmalicuise. Nàyacáiná cháí èeri irícu madécaná cachìwéeyéica icàlidéeyéicasa tàacáisi Dios inùmalicuise. ² Píaliacuéwa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi báisíiri iyú Espíritu Santo inùmalicuise nacàlidacáiná Jesús iináwaná ìwali, Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànùericaté walí iyúwa asìali. ³ Cawinácaalí càmíiri càì icàlidaca tàacáisi, canáca irí Espíritu Santo. Iyaca irí Cristo yùuwide íiwitáise. Pidécuéca péemìaca iináwaná ìwali, yàanàanápíná yáara Cristo yùuwideca íiwitáise. Siùca idéca yàanàaca wàatalé aléi èeri iriculé, yái Cristo yùuwideca íiwitáise.

⁴ Píatacué quéwa nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, Dios yéenibecuéca pía. Pidécuéca pimawènladaca píichawa níara cachìwéeyéica, càmícinácué peebáida nàasu tàacáisi cachìwéeri, ìyacáinácué piwàwalìcu Dios íiwitáise, máiníiri cachàinica íiwitáise Satanás íicha, yái Satanás ichùulièrica èeri mìnánái íiwitáise, càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁵ Níara cachìwéeyéica càmìta neebáida Jesucristo itàacái. Cháí èeri irícuíri náiwitáise meedá, íná nacàlidaca tàacáisi èeri yàasu wawàsi ìwali meedá, íná yéewa èeri mìnánái yeebáca nataacái, níái càmíiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ⁶ Quéwa wíata Dios yéenibeca. Cawinácaalí yáalièrica Dios ìwali, yéemìaca wàasu tàacáisi. Aibanái quéwa càmíiyéica Dios yéenibe, càmìta néemì walí. Càita wáaliacawa càiyéinácaalí níái icàlidéeyéica tàacáisi Espíritu Santo inùmalicuise báisíiri iyú, càiyéinácaalí nacái níái icàlidéeyéica ichìwawa Cristo yùuwide íiwitáise iyú.

Dios es amor

⁷ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa, cáininácáiná Dios iicáca wía. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, yácata Dios isùmàireca, yáalía nacái Dios ìwali. ⁸ Cawinácaalí càmíirica cáininá iicáca áibanái, càmitàacá yáalía Dios ìwali, cáininácáiná Dios iicáca wenàiwica. ⁹ Dios quéwa idéca yáasáidaca walí cáinináca iicáca wía, ibànùacáinaté liriwa, yái abéerita liriwa aléi èeri iriculé, yéewanápíná wadènlaca wacáucawa càmíiri imáalàawa, Dios liri yéetácáinatéwa wáichawalíná. ¹⁰ Siùcata càmìta nutànàacué nùyaca pirí ìwali, yái cáinináanáca waicáca Dios. Néese nuwàwacué píaliacawa cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata báisíiri iyú, íná ibànùacaté liriwa imàacacaténá icáucawa iyúwa sacrificio, yéewanápíná Dios imàacaca iwàwawa wabáyawaná íicha.

¹¹ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, cáinináca Dios iicáca wía manuísíwata, càide iyúwacué núumáaná pirí, íná nacái iwàwacutá macái cáinináca waicáyacacawa. ¹² Canácatáita áiba èeri mìnali iicácaté Dios. Quéwa, cáininácaalí waicáyacacawa, yásí Dios ìyaca wawàwalìcu, yàacawéerida nacái wía, yásí wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios ìyáaná, yái cáininéerica iicáca wía. ¹³ Dios idéca ibànùaca walí Espíritu Santo. Espíritu imàacaca wáaliacawa báisíiri iyú wàyaca Dios yáapicha, wáaliaca nacáiwa Dios ìyaca wawàwalìcu, yàacawéeridaca nacái wía. ¹⁴ Wía nacái apóstolca wadéca waicáidaca Jesucristo irí watuí iyúwa íná yéewa wacàlidaca áibanái iríni Wáaniri Dios idéca ibànùaca liriwa Jesucristo iwasàacaténá èeri mìnánái Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha, macáita yeebáidéeyéica itàacái. ¹⁵ Cawinácaalí icàlidéerica Jesús ìwali Dios liriwani, Dios ìyaca iwàwalìcu, yàacawéeridacani nacái. Yái wenàiwicaca ìyaca nacái Dios yáapicha.

¹⁶ Íná wáaliacawa, weebáida nacái cáinináca Dios iicáca wía. Cáinináca Dios iicáca wenàiwica. Cawinácaalí cáininéerica iicáca áibanái wenàiwica, ìyaca Dios yáapicha. Dios ìyaca nacái iwàwalìcu, yàacawéeridacani nacái. ¹⁷ Càita nacái wadàbaca wàyaca càide iyúwa Dios ìyáaná, yái cáininéerica iicáca áibanái, yéewanápíná manuíca wáináidaca wawàwawa

mabáiníiri iyú áibaalípiná Dios yùuwichàidacaalípiná báawéeyéi wenàiwica, wàyacáiná cháí èeri irìcu càide iyúwa Jesucristo iyáaná. ¹⁸ Báisícaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, càmita iwàwacutá cáaluca wía Dios íicha, wenàiwicanái íicha nacái. Néese àniwa, manuísíwacaalí cáinináca waicáca Dios, áibanái nacái, yá canácata cáaluíri waicáca, canásíwa. Quéwa, cáalucaalí wía, yásí yái cáalucáica yùuwichàidaca wíawa. Iná, cáalucaalí wía, yásí wáalíacawa càmitàacá cáininá waicáca Dios manuísíwata, áibanái nacái.

¹⁹ Cáinináca waicáca Dios, yácáiná Dios cáininácaté iicáca wía ipíchawáiseté cáinináca waicácani. ²⁰ Aibacaalí càí íimaca, “Cáinináca nuicáca Dios”, càí íimacaalí, quéwa meedá báawaca iicáca áibanái, yácata cachìwéeri meedá. Càmicaalí wáalimá cáinináca waicáca áibanái wenàiwica waiquéeyéica watuí iyúwa cháí èeri irìcu, néese càmita wadé cáinináca waicáca Dios yái càmiricáwaca waicá watuí iyúwa. ²¹ Jesucristo idéca ichùullaca wía càí: Cawinácaalí icàlidéeyéica cáinináca naicáca Dios, iwàwacutá cáinináca naicáca áibanái wenàiwica nacái.

5

Nuestra victoria sobre el mundo

¹ Macáita cawinácaalí yeebáidéeyéica Mesíascani, yái Jesúsca, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèrica walí, Dios yéenibeca nía. Cawinácaalí cáininéeyéica iicáca Wáaniri Dios, cáinináca nacái naicáca Dios yéenibe. ² Cáininácaalí waicáca Dios, wamànicaalí nacái càide iyúwa ichùullaná wía, yásí wáalíacawa cáinináca waicáca Dios yéenibe nacái. ³ Wamànicaalí càide iyúwa Dios ichùullaná wía, yásí wáasáidaca cáinináca waicáca Dios. Càmirita mainí càulenáca wáicha wamànínápiná càide iyúwa Dios ichùullaná wía. ⁴ Macáita wía Dios yéenibeca, wáalimá wamànica càide iyúwa Dios iwàwáaná, wáalimá wamàacaca wáichawa wabáyawanáwa yái báawéerica wamànírica cháí èeri irìcu, weebáidacáiná Jesucristo itàacái. ⁵ Wía yeebáidéeyéica Dios Iiricani, yái Jesúsca, wíawamita yáaliméeyéica imàacaca íichawa ibáyawanáwa, yái báawéerica wamànírica cháí èeri irìcu.

El testimonio acerca del Hijo de Dios

⁶ Jesucristo yàanàcaté aléi èeri irìculé, yá imàacacaté wáalíacawa Dios Iiricani, ibautizácaalítéwa úni yáaculé, néese àniwa nacái íiraná imusúacaalítéwa icháuná irìcuísewa cruz ìwali. Iná idéca imàacaca wáalíacawa Dios Iiricani úni iyú, íiraná iyú nacáiwa. ⁷ Espíritu Santo icàlidaca nacái Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, Espíritu icàlidacáiná báisíiri iyúni. ⁸ Náyaca máisiba chènuniré icàlidéeyéica walíni, yái Wáaniri Diosca, yá nacái Dios Iirica, yá nacái Espíritu Santo. Ewita máisibacáaná nía, càicáaná abéericata nía, abédanama náiwitáise náapichawáaca. Máisiba nacái níai icàlidéeyéica Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani, cháí èeri irìcu, yái Espíritu Santoca, yái única nacái, yái íiranáca nacái. Níai máisibaca abédanamata náiwitáise nacàlidaca Jesucristo iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ⁹ Aibaalí wéemlaca wenàiwica icàlidáanáca walí. Quéwa, yái Dios icàlidáanáca, cawèníiri cachàini manuísíwatani, Dios icàlidacáiná walí Jesús iináwaná ìwali, Dios Iiricani. ¹⁰ Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yáalíacawa báisíiri iyú iwàwalícuísewa Dios Iiricani. Dios idéca icàlidaca Iiri ìwaliwa Dios Iiricani. Cawinácaalí wenàiwica càmirica yeebáidani iicáca Dios càiride iyúwa cachìwéeri, càmicáiná yeebáida tàacáisi Dios icàlidéerica Iiri ìwaliwa. ¹¹ Yácata tàacáisi Dios icàlidéerica walí: Dios idéca yàaca wacáuca càmiri imáalàawa, wía yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái. ¹² Cawinácaalí yeebáidéerica Dios Iiri itàacái, yácata yáaliéerica Dios Iiri ìwali báisíiri iyú, idènià nacái icáucawa càmiri imáalàawa. Quéwa cawinácaalí càmirica yeebáida Dios Iiri itàacái, càmita yáalí Dios Iiri ìwali báisíiri iyú, yá canáca irí icáuca càmiri imáalàawa.

Conclusión y consejos finales

¹³ Nudéca nutànàacuéca piri yái cuyàlutaca píacué yeebáidéeyéica Dios Iiri itàacái píalíacaténacuéwa pidèniàca picáucawa càmiri imáalàawa.

¹⁴ Manuíca wáináidaca wawàwawa Dios ìwali, wáaliacáináwa wasutácaalí ícha wawàsi Dios iwàwéerica wadèniaca, yásí yeebáidaca walí. ¹⁵ Càide iyúwa wáaliánáwa Dios yéemlaca wasutáaná ícha, càita nacái wáalía nacáiwa Dios yàapíná walí yái wasutéerica ícha.

¹⁶ Piicácaalícué wenàiwica yeebáidéeri Jesucristo itàacái imànica ìyaca ibáyawanáwa, quéwa càmirica Dios inúa wía ìwalíse, iwàwacutácué pisutáca Dios ícha irípiná. Yásí Dios icáucàidaca yái yeebáidéerica Jesucristo itàacái càmicaalí imàni ibáyawanáwa Dios inuérica wía ìwalíse. Iyaca áiba wabáyawaná íiwitáaná Dios inuéricuéca wía ìwalíse. Càmita nuchùuliacué pisutáca Dios ícha nalípiná namànicaalí cà. ¹⁷ Macáita yái báawéerica wamànírica, yácata wabáyawanáca, quéwa, ìyaca wabáyawaná íiwitáaná càmirica Dios inúa wía ìwalíse.

¹⁸ Wáaliacawa Dios yéenibe càmita namàni nàacawa nabáyawanáwa mamáalàacata, Dios Iiri icùacáiná nía, íná báawéeri Satanás càmita yáalimá íibàaca nía. ¹⁹ Wáaliacawa Dios yéenibeca wía. Wáalía nacáiwa Satanás ichùullaca macáita èeri mìnánái íiwitáise, càmiyéica yeebáida Jesucristo itàacái. ²⁰ Wáalía nacáiwa Dios Iiri idéca yàanàaca aléi èeri irìculé. Yá imàacaca cáaliacáica wía, wáaliacaténá Dios ìwali, yái báisisíwéeri Diosca. Wàyaca yáapicha yái báisisíwéerica, yáapicha nacái yái Iirica, yái Jesúsca, Dios ibànuèricaté. Yácata abéerita báisisíwéeri Dios, yèerica wacáuca càmiri imáalàawa. ²¹ Píacué nuiquéeyéica càiyéide iyúwa nuénibewa, picácué pìà cuwáiná ícàaluíniná.

2 SAN JUAN

La verdad y el amor

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànùacué pirí cuyàluta. Nuwàwalicué pía manuísíwata, piácué ìwacáidáyaquéeýéicawa aléera, Dios yeedéeyéica yàasu wenàiwicapináwa. Nuwàwalicué nacái níái piápichéeyéicuéca. Cáininácué nuicáca pía báisíiri iyú. Macáita nacái yáaliéyéica báisíiri tàacáisi, cáininácuéca naicáca pía. ² Cáininácué nuicáca pía weebáidacáiná báisíiri tàacáisi, yái tàacáisi iyéerica walí càiripináta èeri càmíiri imáalàawa. ³ Wáaniri Dios, Jesucristo nacái, yái Wáaniri Iirica, namànipinácué pirí cayábéeriwa, naicápinácué píawa catúulécanéeri iyú nacái, namàacápinácué matuíbanáica píiwitáise nacái, peebáidacáinácué mamáalàacata báisíiri tàacáisi, cáininácué nacái piicáyacacawa.

⁴ Casímáica nuwàwa manuísíwata nùanàacáiná abénaméeyéi péenácué piápichéeyéi iyéeyéica machacàníiri iyú càide iyúwa báisíiri tàacáisi ímáaná, càide iyúwa Wáaniri Dios ichùullaná wáyaca. ⁵ Siúcade, piácué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nusutácué píicha wawàsi manuísíwata, cáininácué waicáyacacawa. Yái tàacáisi nutànèericuéca pirí càmíirita wàlisài ichùullacanási. Yácata idàbáanéeri tàacáisica Jesucristo ichùulièricaté weebáidáanápíná: Iwàwacutá cáinináca waicáyacacawa. ⁶ Cáininácaalí waicáca Dios, yásí wamàni càide iyúwa ichùullaná wía. Bàaluité piwènúadacaalítécué píiwitáisewa Jesucristo irípiná, yáté péemlàcatécué Dios ichùullàca cáinináanápínácué piicáyacacawa.

Los engañadores

⁷ Nàyacáiná manùbéeyéi iwàwéeyéica ichìwáidaca wía cháí èeri irìcu. Càmita nacàlida Jesús iináwaná ìwali Mesíascani, yái Wacuèrinásàiri Dios ibànuèricaté aléi iyúwa asíali. Cawinácaalí icàlidéeri càì ichìwawa, yácata ichìwáidéerica wía, Cristo yùuwidecani nacái. ⁸ Cayábacué, ipíchanácué piúcaca píibaidacaléwa, yái pimàníirica Dios irípiná. Píibaidacué cayába Dios irípiná, pimáalàidacué nacái pimànica yái pimàníirica Dios irípiná yéewanápinácué peedáca piríwa macáita píasu cawèníiriwa Dios iwàwéericuéca yàaca pirí ìwaliná, yái píibaidáanácuéca irípiná.

⁹ Aibacaalí yeebáidéeri áibanái yàasu tàacáisi méetàuculéeri Jesús itàacái íicha, yácata càmíirica yáalíawa Dios ìwali. Quéwa, cawinácaalí yeebáidéerica mamáalàacata Jesús itàacái, yácata yáaliériwa Wáaniri Dios ìwali, ìwali nacái yái Dios Iirica. ¹⁰⁻¹¹ Nàanàacaalícué píatalé áibanái yéewáidéeyéipínácué pía cachìwéeri tàacáisi iyú Jesús itàacái íicha, picácué pimàaca nawàlùacawa picapèe iriculé. Picácué pitàida nía. Pitàidacaalícué nía, yásícué piacawéeyéináca pimànica níawa, níara imàníiyéica ibáyawanáwa meedá.

Palabras finales

¹² Nuwàwacué nucàlidaca pirí manùba tàacáisi mamáalàacata, quéwa càmita nuwàwa nutànàaca cuyàluta irìcuni. Nucúa àta núalimácatalépináta nùacawa nupáchiacuéca píawa, yéewanápiná casímáica wawàwa manuísíwata.

¹³ Níái piacawéeyéináca ìwacáidáyaquéeýéicawa chábài, Dios yeedéeyéica nacái yàasu wenàiwicapináwa, nawàwalicuéca pía.

3 SAN JUAN

Alabanzas a Gayo

¹ Núa Juan, ancianoca núa, nubànua pirí cuyàluta, pía Gayo nùacawéerináca, cáininéerica nuicáca báisíiri iyú.

² Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, nusutáca Dios ícha imàníinápíná pirí cayábéeri ìwalíse, yái macáita pimàníirica. Nusutáca Dios ícha nacái imàacacaténá mauláicaca pía. Nualíacawa cachàinica píiwitáise Dios ìwali. ³ Casímáica nuwàwa manuísíwata nàanàacáiná nùatalé táquicha tàacáwa abénaméeyéi yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, yá nacàlidaca nulí piináwaná peebáidaca mamáalàacata báisíiri tàacáisi. ⁴ Canácata áiba tàacáisi càiri isímáidéeri núa càide iyúwa casímáiná nuwàwa nuémìacaalí nuéwáidacalénái iináwanáwa neebáidaca báisíiri tàacáisi machacàníiri iyú.

⁵ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, cayábéericani yái píibaidacaléca pimàníirica Dios irípiná, yái cayábéerica pimàníirica áibanái irí yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, éwita déecuíséeyéicáaníta nía, cà míiyéicáwaca píalía piicáca. ⁶ Táquicha tàacáwa wàwacáidáyacacaalíwa chábàì, wamànicaténá culto, yá nacàlidacaté walí piináwaná ìwali, nàimaca cáinináca piicáca nía. Siùcade, pimàni nulí cayábéeri, piyúudàa nía nàasu àyapu ìwalipíná, càide iyúwa casímáinápiná Dios iicáca wamànica. ⁷ Nadéca nadàbaca nèepunícawa náibaidacaténá Jesucristo irípiná, càmita nacái needá nalíwa wawàsi áibanái ícha cà míiyéica yeebáida Jesús itàacái. ⁸ Iná iwàwacutá wía yeebáidéeyéica Jesús itàacái weedáca wàataléwa nía, wàacawéeridacaténá nía, níai icàlidéeyéica yèepunícawa báisíiri tàacáisi.

La mala conducta de Diótrefes y el buen ejemplo de Demetrio

⁹ Nudéca nutànàaca nalí abéeri cuyàluta, níara ìwacáidáyaquéeyéicawa aléera. Quéwa, Diótrefes càmita iwàwa yeebáidaca nutàacái, máinícáiná iwàwa ichùuliaca nía macáita.

¹⁰ Yá nùacaalípináwa néré, yásí nutàaníca yáapichawa ìwali yái cà míníca iwàwa yeebáidaca nutàacái, icháawàcáiná yèepunícawa wía máiwitáiséeri iyú, báawéeri iyú nacái. Néese, iwàwaca imànica áiba wawàsi mamáalàacata, ínà càmita yeedá yàataléwa wenàiwica wabànuyéica néré yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái. Néese, áibanáicaalí péenácué nawàwacaalí natàidaca nía, Diótrefes càmita ibatàa needáca nàataléwa nía, yúuca nacái nía pèewíse, píacué ìwacáidáyaquéeyéicawa néenibàa.

¹¹ Pía nuénásàiri cáininéerica nuicáca, pimàni cayábéeri càide iyúwa cayábéeyéi íiwitáise imàníiná. Picá pimàni pibáyawanáwa iyúwa báawéeyéi íiwitáise imàníiná. Cawinácaalí imàníirica cayábéeri, yácata Dios isùmàireca. Quéwa, cawinácaalí imàníirica ibáyawanáwa, càmita yáalía Dios ìwali.

¹² Macáita wenàiwica, báisíiri tàacáisi nacái, nacàlidaca nàyaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Wía nacái wacàlidaca cayábéeri iyú Demetrio ìwali. Píalía nacáíwa nutàaníca báisíiri iyú.

Palabras finales

¹³⁻¹⁴ Nudènià bàwina madécaná tàacáisi nucàlidéeripínáca pirí, càmita quéwa nuwàwa nutànàaca cuyàluta irícuni, nuwàwacáiná nuicáca pía aquialéta, nutàanícacaténá píapichawa.

¹⁵ Nusutáca Dios ícha imàacáanápiná matuìbanáica pía. Níai wàacawéeyéináca iyéeyéica cháì nawàwalica pía. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nalíni nuwàwalica nía macáita iyéeyéica néenibàa, níara wàacawéeyéináca.

SAN JUDAS

Saludo

¹ Núa Judas, Jesucristo yàasu wenàiwica íbaidéerica irípiná, Santiago yéenasàirica nacái núa, nubànùacué pirí cuyàluta píacué cáininéeyéica Wáaniri Dios iicáca, Dios imáidéeyéica yàasunáipináwa, píatacué nacái Jesucristo icuèyéica. ² Nusutácué Wáaniri Dios ícha pirípinácué iicáanápinácué pipualé manuísíwata, yéewanápinácué nacái matuíbanáica pía, yéewanápinácué nacái cáinináca piicáyacacawa macái piwàwalicuísewa.

Los que enseñan mentiras

³ Píacué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, nuwàwacatécué máiní nutànàaca pirí cuyàluta ìwali yái Jesucristo iwasàanáca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha. Siùcata quéwa iwàwacutácué nutànàaca pirí tàacáisi nusutácaténácué pícha wawàsi manuísíwata. Iwàwacutácué plàlàaca nía cachàiníiri iyú, nía cachìwéeyéica, ipíchaná nawènúadaca yái báisíiri tàacásica Dios imàaquéericaté abé yàawiriaté yàasu wenàiwicanái iríwa. ⁴ Péewáidacué wenàiwica macàaluínináta báisíiri tàacáisi iyú, níacáiná cachìwéeyéi nadéca nawàlùacawa ibàacanéri iyú pèewiré. Bàaluité Dios itàacái icàlidacaté naináwaná ìwali, níái cachìwéeyéica, càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápiná níawa. Báawaca naicáca Dios. Nacàlidaca nachìwawa báawéri iyú, náimaca cayábacasa waimáca manùbéeyéi yáapicha báawéri iyú, Dioscáiná imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha, càita nacàlidaca nachìwawa. Náasáidaca càmita nawàwa Jesucristo Náiwacalipináwa, yái abéerita Wáiwacalica, Wacuèrinásàiri nacái.

⁵ Ewítacué píalíacáanítawa yái tàacáisi ìwali macáita, càicáaníta nuwàwa nucàlidacuéca pirí àniwani, piwàwalicaténácuéni. Bàaluité Dios imusúada israelitanái Egipto yàasu cáli ícha. Ewítaté Dios itécáaníta macáita nía Egipto yàasu cáli ícha, càicáanítaté imáalàidaca macáita néená càmíiyéicaté yeebáida itàacái. ⁶ Nía nacái ángelnái imàaquéeyéicaté íchawa íbaidacaléwa Dios imàaquéericaté nalí, nía imàaquéeyéicaté ìyacatáwa chènuniré, yá níaquéi Dios idacùacaté, presoíyéica imànica nía, catéeri irìculé càiripinátawa, àta áibaalípiná Dios icàlidacatalépináta nabáyawaná iináwaná ìwali, yùuwichàidacaténá níawa. ⁷ Càide iyúwaté ángelnái ìyáaná, càita nacái nàyacaté yàcalé mìnánáimi, pucháiba yàcalémi, Sodoma, Gomorra nacái, áiba nacái yàcalémi ìyèeyéicaté mawiénita nalí, máiní naimácaté manùbéeyéi yáapicha mamáalàacata càmíiyéica nàacawéeyéi. Nía nacái asíanái naimácaté nanacáiri yáapichawa namànicaténá yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica. Ináté Dios yùuwichàidaca nía quichái iyú, yái quichái càmíirica ichacàwa, càiripinéerita ìyaca. Càita Dios imàacaca wáalíacawa yùuwichàidáanápiná macáita imàníiyéica ibáyawanáwa.

⁸ Càita nacái nía yéewáidéeyéica wenàiwica chìwái iyú, éwita náalíacáanítawa Dios yàasu yùuwichàacáisi ìwali, càicáaníta namànica nacái báawéri. Néewáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú néemièricasa náamacani irìcuísewa, namànicaténá nainá iyúwa yái càmíirica Dios ibatàa wenàiwica imànica; càmita nacái neebáida Wáiwacali itàacái; natàaní nacái báawéri iyú ángelnái ìwali. ⁹ Quéwa ángelnái íiwacali ípidenéerica Miguel càmítaté itàaní báawéri iyú ángelnái ìwali. Miguel itàanícaté chàinisíiri iyú Satanás yáapicha càirínácaalí náicha yeedéeripinácaté Moisés ichéecami, yaté Miguel yáalíacawa canácaté yéewaná icuísaca íchawa Satanás báawéri iyú. Ináté Miguel ímacáita Satanás irí: “¡Nusutáca Wáiwacali ícha yàalàanápiná pía cachàiníiri iyú!” ímaca yái Miguelca. ¹⁰ Níata quéwa cachìwéeyéica asíanái natàaníca báawéri iyú ángelnái ìwali, éwita càmíicáaníta náalíawa cayába ángelnái iináwaná ìwali. Namànica meedá macáita càirínácaalí nawàwa namànica càide iyúwa cuwèesinái imàníiná. Iná namáalàidaca nacáucawa Dios ícha.

¹¹ ¡Dios yùuwichàidapiná níawa!, nàyacáiná báawéri iyú càide iyúwaté Caín ìyáaná. Nawènúadaca náiwitáisewa néewáidacaténá wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú, needácaténá

nalíwa plata, càide iyúwaté Balaam imànníná. Namànica nacái ùwicái nacuèrinánái ìpunitawa càide iyúwaté Coré imànníná. Iná néetápiná nacáiwa méetàuculé Dios ícha càiripináta nabáyawaná ichùullacawa. ¹² Níái cachìwéeyéica nàyaca càide iyúwa casaquèeri wawàsi, níacáiná mabáiníiri iyú namànica nabáyawanáwa pèewi piwacáidáyacacaalícuéwa piyáacaténácué piyáacaléwa Santa Cena ipíchawáise. Casímáiri iyúta nayáaca nayáacaléwa manuiri, nàiraca nacái macàaluínináta. Iiwacanánái báawéeyéica meedá níara, camùnica nía nacái iyéeyéica iríwa meedá yàacàsi cadénama. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa acalèe canéerica irí unía yèepuníricawa cáuli iyú. Canéeyéica iwèni níara càide iyúwa àicu màyacanéerica yàasu èeri yàanàacaalí, iná wenàiwica iwatàaca àicu cáli yèewíise, yásí àicu yéetácawa báisíiri iyú. ¹³ Níái cachìwéeyéica imànníyéica máiní yáaséeri nabáyawanáwa áibanái wenàiwica yàacuése, nàyaca càide iyúwa manuiri màladàca. Cachàiníiri cáuli ipùacaalí manuiri úni, yásí màladàca namichàidaca báawéeri úni icàli càina ínatalépiná. Níái cachìwéeyéica naméeràidaca áibanái, nàyacáiná càide iyúwa dùlupùta iméerèeyéicawa, camíiyéica icàna cayába wáapunálicubàa. Iná Dios ichùullapíná nàyáanápíná càiripináta catéeri irícu máinícataléca cúulica catá.

¹⁴ Bàaluité Enoc iyaca, yái sietééná Adán itaquérinámi waléerica iináwaná ìwali. Enoc icàlidacaté tàacáisi Dios inùmalícuise cachìwéeyéi ìwali càinácaalí iyú Dios yùuwichàidáanápíná níawa. Enoc ímacaté: “Péemíacué cayába, nudéca nuicáca Wáiwacali yàanèeripínáwa náapicha níái yàasu manùbéeyéi mìl namanùbaca ángelnáica mabáyawanéeyéica. ¹⁵ Yàanàapíná yéemíacaténá naináwaná ìwali canánama, yáasáidacaténá nacái cabáyawanáca macáita báawéeyéica íiwitáise, ìwalíise macáita báawéerica namànnírica, ìwalíise nacái yái báawéeri tàacáisi náiméerica Dios ìwali, níái báawéeyéica íiwitáise imànníyéica ibáyawanáwa”, ímacaté yái Enoc. ¹⁶ Níái cachìwéeyéica natàaníca ibàacanéeri iyú nacuèrinánái ìwaliwa. Báawaca naicáca macái wenàiwica. Máiní nawàwa namànica càinácaalí báawéeri isímáidéeri níawawa. Máiníyéi canùmaséeca nía, cachàiníiyéica iicáca yáawawa. Natàaníca cayábéeri iyú áibanái irí, needácaténá náicha wawàsi meedá.

Amonestaciones a los creyentes

¹⁷ Quéwa piácué nuénánái cáininéeyéica nuicáca, piwàwalícué yái tàacáisi Wáiwacali Jesucristo yàasu apóstolnái icàlidéericatécué pirí, íméerica càinácaalí ichàbáanápínáwa wapíchalécáwa. ¹⁸ Náimacatécué pirí: “Aibaalípiná malééná èeri ipíchawáise èeri imáalàacawa, yásí abénaméeyéi wenàiwica naicáanápínácué piquíniná peebáidacáinácué Jesucristo itàacái. Namànipíná nabáyawanáwa càide iyúwa nawàwáaná”, náimacatécué pirí níái apóstolca. ¹⁹ Quéwa níara cachìwéeyéica, nawènúadaca áibanái íiwitáise báawáanápíná naicáyacacawa. Náináidacáita meedá irícu èeriquéi. Canáca nalí Espíritu Santo.

²⁰ Quéwacué pía nuénánái cáininéeyéica nuicáca, peebáidacué tàì íméeri iyú Dios itàacái mabáyawanéerica, yéewanápínácué cachàiníca píiwitáise. Pimàacacué Espíritu Santo yéewáidaca pía, písutáanápínácué píawawa Dios ícha. ²¹ Picácué piwènúada píiwitáise, méetàuculé Dios ícha, yái cáininéerica iicáca wía. Néese manuícué pínáidaca piwàwawa picàcaténá Wáiwacali Jesucristo yàaca wacáuca camíiri imáalàawa, iicácáiná wapualé.

²² Piicácué natúulécaná pìalàanápínácué níawa, cawinácaalí iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáise, méetàuculé Dios ícha. ²³ Níái iwàwéeyéica iwènúadaca íiwitáise, méetàuculé Dios ícha, càica níade iyúwa wenàiwica yúuwàacaalí yàacawa quichái irículé, nawàwacáiná nacalàacawa Dios ícha namànicaténá nabáyawanáwa. Pìalàacué nía, peedácué nía ráunamáita Dios yàasu yùuwichàacáisi ícha, càide iyúwa weedácaalí wenàiwica quichái ícha. Áibanái wenàiwica namànica nàacawa nabáyawanáwa manuísíwata. Báawacué piicá yái báawéerica namànnírica, quéwa piicácué natúulécaná níái wenàiwicaca. Pìalàacué nía cachàiníiri iyú, namàacáanápíná náichawa yái báawéerica namànnírica, quéwa piicácué píichawa cayába, ipíchánácué cayábaca piicáca yái báawéerica namànnírica nainá iyúwa. Picácué pimàni náapicha pibáyawanáwa.

Alabanza final

²⁴⁻²⁵ Yáí abéerita Diosca, iwasèerica wía yàasu yùuwichàacáisi íichawa, yáta yáalimácué icùaca pía ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa. Dios yáalimácué nacái itéca píawa chènuniré ibàlùadacaténácué pía íipunitawa mabáyawanéeyéica, máinícuéca nacái casímáica piwàwawa, Dios ìyacàle chènuníiséeri irìcu, icànéerica mèlumèluwaca Dios icamaláná iyú. Wàacué Dios irí cayábéeri ìwalíise yáí cayábéerica Wáiwacali Jesucristo imànírica walípiná, máinícáiná cachàinírica Dios íiwitáise, máiní cáimiétacanéeri Wacuèriná nacáicani, icuèrica nacái macáita, cachàinírica náicha canánama, bàaluitésíwa èeri ipíchawáiseté, siùca nacáide, càiripináta nacáíwa, èeri cà míiri imáalàawa. Báisíta, amén.

EL APOCALIPSIS

La revelación de Jesucristo

¹ Yáí cuyàlutaca icàlidaca walí tàacáisi ìwali Dios imàaquéericaté Jesucristo yáaliacawa ìwali ibàacanéri iyú áibanái ícha, yéewanápiná Jesucristo yáasáidacani Dios yàasu wenàiwicanái irí náallacaténáwa càinácaalí iwàwacutáanápíná ichàbacawa caquialéta. Jesucristo ibànùacaté yàasu ángelwa yáasáidacaténá yáí tàacáisica Juan irí, yáí Juan, Jesucristo yàasu wenàiwicaca. ² Juan itànàacaté báisíiri iyúni cuyàluta irìcu macáita yáí Dios itàacái Juan yéemièrica, yá nacái Jesucristo yàasu báisíiri tàacáisica, idécanáamité Juan iicáca macáita tàacáisi yéenáiwanási nacáiri irìcuíse.

³ Casímáica iwàwa cawinácaalí iléerica nalíni, yáí cuyàlutaca, culto irìcu, yáí tàacáisi icàlidéerica walí càinácaalí ichàbáanápínáwa. Casímáica nacái nawàwa cawinácaalí yeebéeyéica yáí tàacáisica Juan itànèerica cháí cuyàluta irìcu, mesúnamáipinácáináta iwàwacutá ichàbacawa.

Juan escribe a las siete iglesias

⁴ Núa Juan nutànàacuéca pirí cuyàluta, píacué yeebáidéeyéica Jesucristo itàacái, píacué iyéeyéica siete namanùbaca yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Nusutácué Dios ícha pirípinácué, Espíritu Santo nacái, Jesucristo nacái, namàníinápinácué pirí cayábéeri, namàacáanápíná nacái matuíbanáicuéca pía. Dios iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyéeripiná càiripináta, càníiri imáalàawa. Yáí Espíritu Santoca máiníiri cayábaca iyaca Dios yàasu yàalubáisi íipunita. ⁵ Jesucristo itàaníca báisíiri iyú, imànica macáita machacàníiri iyú càide iyúwa íimáaná, icàlidacaté báisíiri tàacáisi éwitaté nanúacáanítani. Yáí Jesucristo, yácata idàbáanéerica wenàiwica imichèericatéwa yéetáními yèewíse, idènièri iináwa càníiri imáalàawa. Jesucristo ichùullaca macái cáli icuèrinánái. Cáinináca Jesucristo iicáca wía. Jesucristo íiraná imusúacatéwa icháuná irìcuíse cruz ìwali àta yéetácatálétawa wáichawalíná. Jesucristo yéetácáinátéwa wáichawalíná, íná Dios idéca imàacaca iwàwawa wabáyawaná ícha. ⁶ Jesucristo idéca imàacaca yàasu wenàiwicaca wía. Imàacaca nacái wáibaidaca irípiná iyúwa sacerdotenái, wasutácaténá Dios ícha wenàiwicanái irípiná, yáí Dios Jesucristo Yáanirica. Máiní nuwàwaca macái wenàiwica yàaca cayábéeri Jesucristo irí, nuwàwa nacái Jesucristo icùaca wenàiwicanái canánama càiripináta èeri càníiri imáalàawa. Báisíta, amén.

⁷ ¡Jesucristo yàapínáwa néese acalée yèewísewa! Macáita wenàiwica naiquéeripináni, nía nacái inuéyéicaténi, naiquéeripináwa. Macáita èeri mìnánái càníiyéica yeebáida itàacái náicháanápíná nacalùniwa naicápinácaalí yàanàaca, cáalucáiná naicácani. Báisíta, amén.

⁸ Wacuèriná Dios cachàiníiri náicha canánama, iyacaté bàaluité, siùca nacáide, iyapíná càiripináta, càníiri imáalàawa. Wacuèriná Dios íimaca walí: “Núacata yáí idàbéericaté macáita, núacata nacái yáí imáalàidéeripináca macáita. Iná núacata càiride iyúwa las letras alfa y omega”, càí íimaca walí yáí Wacuèriná Diosca.

Una visión del Cristo glorioso

⁹ Núa Juan, péenásàiricué, nùuwichàacawa píapichacué Jesús irípiná weebáidacáiná itàacái. Weebáidaca itàacái, íná wacùapíná macáita Jesús yáapichawa. Abédanamata nacái wáiwitáise Jesús yáapicha wàidenlàcaténá wàuwichàanáwa matuíbanáiri iyú. Yáté presocaté núa Patmos yàasu iwàwata íinata nucàlidacáináté Dios itàacái áibanái irí, nucàlidacáináté nacái Jesús iináwaná ìwali. ¹⁰ Néeseté áiba domingomi, Espíritu Santo icùacaté núiwitáise. Yá nuémíacaté tàacáisi nuínatawáisewa, yáí cachàiníiri tàacáisi càiride iyúwa wéemíaná trompeta isàna. ¹¹ Yá íimaca nulí: “Pitànàa cuyàluta, picàlidacaténá nalíni càinácaalí piicáaná. Néese pibànùa nalíni níara yeebáidéeyéica nutàacái iyéeyéica siete namanùbaca

yàcalé Asia yàasu cáli íinata. Níái yàcaléca náipidená: Efeso ìyacàlená, Esmirna ìyacàlená nacái, Pérgamo ìyacàlená nacái, Tiatira ìyacàlená nacái, Sardis ìyacàlená nacái, Filadelfia ìyacàlená nacái, Laodicea ìyacàlená nacái”, íimaca nulí.

¹² Yá nuwènúa nuicáidaca nuínataléwa nuicácaténá yái itàaníríca nulí. Yá nuicáca siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéi. ¹³ Néese nuicá nèewibàa níái siete namanùbaca lámparaca càì iicácanáwade iyúwa asìali. Idènìaca ináawaniwa cáaléeri àta yàabàli ipùata néré. Idènìaca nacái cáucuíri iwaalíbapi oroíri yùucutalìcubàawa. ¹⁴ Cabalèeri íiwita ibáiná càide iyúwa waicáaná cabalèeri lana, nieve nacáiri áiba. Ituí nacái nàya càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. ¹⁵ Yá mèlumèluíyéi yàabàli càide iyúwa waicáaná naquésìerica bronce nacáirica nawasèerica ùuléeri iyú quéechacáwa manuírí quichái irìcu ipíchawáise naquésìacani. Cachàinica itàacái càide iyúwa wéemìaná manuírí inanába isàna yúuwèericawa íba yèewibàa. ¹⁶ Idènìaca siete namanùbaca dùlupùta icáapi irìcuwa yéewápuwáiseriwa. Itàacái ìyaca càide iyúwa espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica. Inàni nacái icànaca iyúwa èeri icàaná mèlumèluíri iyú cachàiniwaca machacànicaalí èeri.

¹⁷ Nuicácanacáitani, yá núuwàa nullacawa nunùmáawawa nucalùniwa yàabàli idaní càide iyúwa yéetèerimiwa. Quéwa imàacaca icáapiwa yéewápuwáiseriwa nùwali. Yá íimaca nulí: “Picá cáalu pía nuícha. Núacata yái idàbéericatè macáita. Núacata nacái yái imáalàidéeripináca macáita. ¹⁸ Núacata yái Cáurica. Nuétácatéwa quéwa, péemì cayába, siúcáisede nùyaca càiripináta. Núacata imàaquéerica wenàiwica yéetácawa néenáiwana yàanàcatáita néetácatáipináta; nucàa nacái infierno, yáara báawéeyéimi íiwitáise yùuwichàacatalécawa íipidenácataléca infierno. ¹⁹ Iná pitànàa macáita yái núsáidéeripináca piicá. Pitànàa nacái yái ichàbéericawa siúcade, yá nacái ichàbéeripinácawa áiba èeriwa wapíchalécáwa. ²⁰ Siúcade nucàlida piríni càinácaalí íimáaná níái siete namanùbaca dùlupùta piiquéeyéica nucáapi irìcu. Nucàlida nacái pirí càinácaalí íimáaná níái siete namanùbaca cáaléeyéica lámpara oroíyéica. Níái siete namanùbaca dùlupùta, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái siete namanùbaca yàcalé mìnánái. Níái siete namanùbaca lámpara cáaléeyéica, íimáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca náapichéeyéi ìwacáidáyaquéeyéicawa yáapichawáaca yeebáidéeyéica nutàacái”, íimaca nulí yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

2

Mensajes a las siete iglesias

El mensaje a Efeso

¹ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Efeso ìyacàlená irìcu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa idènìerica siete namanùbaca dùlupùta nucáapi irìcuwa nuéwápuwáiseriwa, núa yèepunírícawa nèewibàa níái siete namanùbaca cáaléeyéi lámpara oroíyéica: ² Núalíacawa macáitacué pìwali yái pimàníricuécá; núalíacawa píibaidacuéca nulípiná cachàinírí iyú; núalíacawa píideníacuéca piùwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú; núalíacawa báawacuéca piicáca náiwitáise níara báawéeyéica wenàiwicaca. Núalíaca nacáíwa píalimáidacuéca piicáwa nàasu tàacáisi níara icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa apóstolcasa nía, quéwa nachíwa meedá. Pidécuéca píasáidaca cachíwéeyéica meedá nía. ³ Núalíacawa píideníacué piùwichàanáwa mamáalàacata. Núalíaca nacáíwa piùwichàacuécawa nulípiná manuísíwata nuípidená ìwali peebáidacáinacué nutàacái. Càmitacué nacái chamàle píiwitáise píibaidáanápinácué nulí. ⁴ Quéwa nuicácué pìwali abéeri wawàsi báawéeri. Càmitacué cáininá piicáca áibanái càide iyúwaté cáinináaná piicáca nía quéechatécáwa. ⁵ Iná píináidacuéwa ìwali yái quéechéeri píiwitáise cayábéerica piúquéericatécué píichawa. Píwènúadacué píiwitáiseriwa machacànírí iyú, pimànicaténacué cayábéeri áibanái irí càide iyúwacué pimànínaté quéechatécáwa.

Càmicaalícué càì pìmaníca, yásí nùacawa caquialéta pìatalécué, yá nuedácué pícha pìasu lámpara ìyacatái íichawa, càmicaalícué piwènúada píiwitáisewa. ⁶ Quéwa ìyacué pirí yái cayábéerica. Báawacuéca piicáca yái báawéerica nicolaítanái imàníríca càide iyúwa nacái báawáaná nuicáca yái namàníríca. ⁷ Néese, càuwíyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Macáita cawinácaalí imawènìadéeyéica báawéeri, numàacapíná nayáaca nayáacaléwa àicu ìyacanáca yèerica nacáuca càmíiri imáalàawa, yái àicu ìyéerica paraíso néeni, Dios ìyacàle irícu', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Esmirna

⁸ Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Esmirna ìyacàlená irícu: 'Càì núumacuéca pirí, núa idàbéericatè macáita, núa imáalàidéeripínáca macáita nacái, núa yéetéericatèwa, néesetè yèepùaca núcáucaacawa: ⁹ Nùaliacawa piùwichàacuécawa pìyaca. Nùaliacawa catùulécanácuéca pía, quèwacué nuicáca pía càiyéide iyúwa càasuíyèi. Nùalía nacáíwa càinácaalí iyú nacháawàanácué piináwaná ìwali báawéeri iyú, níara icàlidéeyéica iináwanáwa judíocasa nía, quèwa càmíiyèi judío nía nawàwalícuísewa, càmíicáiná neebáida nutàacái. Báawéeri Satanás yéewáidacaléca meedá nía. ¹⁰ Picácué cáalu piicáca yái piùwichàanápínácuécawa. Péemíacué cayába, mesúnamáita Satanás yúuca abénaméeyèi péenácué presoíyèi ibànalículé yáalimáidacaténácué iicáwa pía macáita, piwènúadánápíná píiwitáisewa nuícha. Yá piùwichàapínácuéwa diez èeri. Quéwa cachàinicué píiwitáise mamáalàacata, éwitacué nanúacaalí pía, yásí nùacué piríwa picáuca càmíiri imáalàawa càide iyúwa nàacaalí corona wenàiwicanái irí imawènìadéeyéica áibanái. ¹¹ Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawènìadéeyéica báawéeri, canácatáita yéewanáwa pucháiba yàawiriéri yéetácáisi íibàaca níawa, canásíwa', càì pitànàaca nalí cuyàluta", íimaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Pérgamo

¹² Néese Wáiwacali íimaca nulí àniwa: "Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuerínásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Pérgamo ìyacàlená irícu: 'Càì nuchùullacuéca pía, núa idènièrica espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica: ¹³ Nùaliacawa macáita ìwali yái pìmanírícuéca. Nùalía nacáíwa pìyacuéca aléera yàcalé Satanás icùacataléca. Nùaliacawa peebáidacuéca nutàacái mamáalàacata tàì íiméeri iyú. Càmitacué piméeyáa peebáidaca nutàacái éwitatè nanúacáaníta Antipas, yái nanuéricatè yeebáidacáiná nutàacái pèewi, píacué ìyéeyéica yàcalé Satanás icùacataléca. ¹⁴ Quéwa nuicácué pìwali máisibáwanáita báawéeri wawàsi, yái càmíirica cayába nuicáca: Pidèniacué píapichawa abénaméeyèi yéewáidéeyéica wenàiwica càide iyúwaté Balaam yéewáidáaná wenàiwica. Bàaluité Balaam yàalàacatè Balac yáalimáidáanápíná israelitanái namànicaténá nabáyawanáwa. Ichùullacatè nayáanápíná iinási nanuérimica iyúwa sacrificio nàacaténá ídolo icàaluíná, cuwáiná yéenáíwanáca. Ichùullatè naimáca áibanái inanái yáapícha càmíiyéica náinusíwa. ¹⁵ Càita nacái, ìyacué pèewibàa abénaméeyèi yeebáidéeyéica nicolaítanái yàasu cachìwéeri tàacáisi. ¹⁶ Iná piwènúadacué píiwitáisewa báawéeri íicha. Càmicaalícué càì pìmaníca, yásí nùacuéwa pìatalé caquialéta. Yá numànipíná úwi náipunitawa nutàacái iyúwa, càide iyúwa wenàiwica namànicaalí úwi espada machete nacáiri iyú. ¹⁷ Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, ìyéeyéica yàcalé imanùbaca. Cawinácaalí imawènìadéerica báawéeri, nùaca iyáapíná maná, yái pan nacáirica ibàacanáta áibanái wenàiwica íicha. Nua nacái irí cabalèeri íba natànèerica ìwali wàlisàì íipidenápíná. Abéerita

yái idènièrica yàasu íbawa, yáalía ìwali yái ípidenápínáca wàlisài, canáca áibanái yáaliériwa ìwali’, càì pitànàaca nali cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Tiatira

¹⁸ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Tiatira ìyacàlená irìcu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa Dios Írica, núa idènièrica ituíwa càide iyúwa quichái ipèrùà iyáaná, núa idènièrica nacái yàabàliwa càide iyúwa naquéesièrica bronce nacáirica iicácanáwa. ¹⁹ Núalíacawa ìwali yái pimàníricuécá. Núalíacawa cáininácuéca piicáca áibanái, núalíacawa peebáidacuéca nutàacái. Núalía nacáíwa piyúudàacuéca áibanái, pìideniàacuéca piùwichàanáwa nacái matuíbanáiri iyú. Núalíacawa pimànicuécá cayábéeri cachàiníwanái íicha yái pimàníricatécué quéecha, pidàbacaalítécué peebáidaca nutàacái. ²⁰ Quéwa nuicácué pìwali áiba wawàsi quiríta. Pidécuéca pimàacaca ùyaca matuíbanáita pèewibàa, úái inanáica Jezabelca. Nacàlidaca uináwaná utàanícasa Dios inùmalicuise, quéwa uéwáidaca wenàiwica cachìwéeri tàacáisi iyú meedá uchìwáidacaténá nùasu wenàiwica naimáanápíná áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmírica nacái nanìrisíwa, nayáanápíná nayáacaléwa nacái iínási nanuérica ídolo irí nàacaténá cuwáinái yéenáíwaná icàaluíníná. ²¹ Nudéca nùalàaca úa cachàiníiri iyú uwènúadánápíná uíwítáisewa ubáyawaná íchawa, quéwa càmíta uebá uwènúadánápíná uíwítáisewa íicha, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha. ²² Siùcade, péemiacué cayába, nùuwichàidapíná úa uláicái iyúwa, macáita nacái iiméeyéica úapicha, núucapíná níawa manuíri yùuwichàacáisi irìculéwa, càmicaalí nawènúada náiwítáisewa nabáyawaná íchawa, yái báawéerica namànírica úapicha. ²³ Nunúapíná nacái uénibe yéetácáisi iyú. Néese macáita yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca, néemiapínacaalí uináwaná ìwali, yásí náalíacawa núacata yái iiquéerica náiwítáise, nawàwa nacái. Yásí numànicuécá pirí cayábéeriwa, nùuwichàidapíná nacáíwa píalimáwanama càide iyúwa imanuícanamacué pimànica cayábéeri, báawéeri áibata. ²⁴ Néese píacué Tiatira ìyacàlená mìnánái càmíiyéica yeebáida Jezabel itàacái, càmíiyéi nacái yéewáidawa tàacáisi ìwali yáara náiméerica ìwali Satanás yàasu íiwítáise íbàacanéeriwa. Núumacué pirí, iyaca quiríta abéeri wawàsi iwàwacutéeri nuchùulìapínácué pimànica. ²⁵ Peebáidacué mamáalàacata nutàacái càide iyúwacué peebáidáná siùca àta nùanàacatalépináta. ²⁶ Cawínacaalí imawènìadéeyéica báawéeri, imàníiyéi nacái mamáalàacata càide iyúwa nuwàwáaná àta néetácatalétawa, numàacaca nacùaca núapicha macái èeri mìnánái. ²⁷ Càide iyúwa Núaniri Dios imàacáaná nucùaca èeri mìnánái Dios íiwítáise iyúwa, càita nacái nùasu wenàiwica nacùapíná èeri mìnánái cachàiníiri iyú, nàuwichàidapíná nacái macáita wenàiwica càmíiyéica yeebáida nutàacái, càide iyúwa hierro ibaquíadacaalí catùa achúmáanamata yéemáanáami. ²⁸ Numàaca nacái nàyaca nucamaláná irìcu, yái nucamaláná icànéerica càide iyúwa dùlupùta icànáaná waiquéerica mapisáisiwata. ²⁹ Càuwíiyéicaalícué píá, péemiacué cayába yái tàacáisica Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái, iyéeyéica yàcalé imanùbaca’, càì pitànàaca nali cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

3

El mensaje a Sardis

¹ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanái yeebáidéeyéica nutàacái Sardis ìyacàlená irìcu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa iyéerica yáapicha yái Espíritu Santoca máiníiri cayábaca, núa idènièrica nacái siete namanùbaca dùlupùta: Núalíacawa ìwali macáita píibaidacalécuéca. Nuémiacué piínáwaná ìwali cáucasacué píá, quéwa nuicácuéca píá càiyéide iyúwa yéetéeyéimiwa. ² Pimichàidacué píiwítáisewa, pichàiniadacué píiwítáise cayábéeriwa iyéericuécá pirí quiríta, iwàwéerica ichàbacawa píicha, nuicácáiná yái pimàníricuécá càmírica cayába Nucuèriná

Dios iicáca. ³ Iná píináidacuéwa ìwali yái tàacáisi péemièricatécué, peebáidéericatécué nacái quéechacáwa. Pimànicué mamáalàacata cayábéeri càide iyúwa yái tàacáisi ímáaná. Piwènúadacué píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. Càmicaalícué pimichàida píiwitáisewa, yásí nùanàacué pìatalé càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáita wenàiwica icùa nùanàaca, càmitacué nacái píalíawa chácaalínácaalí nuénáiwana yàanàa nùanàacatáipinácué pìatalé. ⁴ Quéwa abénaméeyéicué péená Sardis ìyacàlená mìnanaí càmita nàya cabáyawanéeri iyú. Càide iyúwa wenàiwica icùacaalí masacàata ibàlewa, càita nacái abénaméeyéi péenácué nacùaca níawawa masaquèeri iyú, báawéeri ícha. Yá áiba èeripiná nèepunícawa núapichawa nabàle cabalèeri yáapichawa namànicáiná cayábéeri càide iyúwa Dios iwàwáaná cháí èeri irícu. ⁵ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, nadèniapiná nabàlewa cabalèeri. Càmita nacái nutunúa náipidená cuyàluta irícuíse yái cuyàlutaca idènièrica náipidená macáita cáuyéica càmiyéica ímáalàawa. Yá nucàlidapiná naináwaná ìwaliwa nùasunáica nía Núaniri Dios iríwa, yàasu ángelnáí irí nacái. ⁶ Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanáí irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta", ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Filadelfia

⁷ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanáí yeebáidéeyéica nutàacái Filadelfia ìyacàlená irícu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa Mabáyawanéerica, núa yái Báisírira, núa rey David itaquérinámica, imàaquéerica nacái wenàiwica iwàlùacawa Dios ìyacàle irículé, Dios icùacataléca macáita. Nùacùacaalí nalíni, yá canáta yáaliméeri ibàllaca náichani. Néese nubàliacaalí náichani, canácata nacái yáaliméeri yàacùaca nalíni. Péemíacué: ⁸ Cayábaca nuicáca yái pimàníricuéca. Péemíacué cayába, numàacacué picàlidaca nuináwaná ìwali áibanáí irí, càmitacué nacái yéewa nasàiwicaca pirí wawàsi, peebáidacáinácué nutàacái, càmitacué nacái piwènúada píiwitáisewa nuícha, éwitacué càmicáaníta máini cachàinica pía. ⁹ Péemíacué cayába. Nàyaca pìyacàle néeni abénaméeyéi judío icàlidéeyéica iináwaná ìwaliwa judíosiwacasa nía, quéwa nachíwa meedá, càmicáiná neebáida nutàacái báisírira iyú. Satanás yéewáidacaléca nía meedá. Mesúnamáita numàacapiná nabàlùacawa nàulù ipùata iyúwa píipunitacuéwa nàacaténácué picàaluíná. Yásí náalíacawa cáininácuéca nuicáca pía. ¹⁰ Pidécuéca peebáidaca nutàacái pìidenàcaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, íná nucùapinácué píawa áibaalípiná yùuwichàacáisi yàanàapinácaalí macái cáli ìwali, yùuwichàidacaténá èeri mìnanaí. ¹¹ Nùacawa néese caquialéta. Peebáidacué tàì íméeri iyú yái peebáidéericuécá; picácué pimàaca áibanáí iwènúadacuéca nuícha píiwitáise ipíchanácué piúcaca píichawa píasu cawèníri coronawa Dios iwàwéericuécá yàaca pirí áiba èeriwa. ¹² Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapiná nàyaca Nucueriná Dios yáapicha càiripináta, càide iyúwa àicu íricusi ibàluèriwa càiripináta Dios yàasu templo irícuírira. Canácatáita nàawa Dios ícha. Nutànàapiná nacái Nucueriná Dios ípidenáwa nàwali yái Nucueriná Dios ìyacàle ípidenáwa nacái, yái yàcalé ípidenéerica Wàlisàí Jerusalén, irícuèripinácawa chènuníse Nucueriná Dios yàatanáise. Nutànàapiná nacái nuípidená wàlisàíwa nàwali. ¹³ Càuwíyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanáí irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca', càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

El mensaje a Laodicea

¹⁴ Néese Wáiwacali ímaca nulí àniwa: “Pitànàa yái tàacáisica irí yáara nacuèrinásàiri icuèrica wenàiwicanáí yeebáidéeyéica nutàacái Laodicea ìyacàlená irícu: ‘Càì núumacuéca pirí, núa ípidenéerica Báisírira, càmirica ichìwáida wenàiwica, núa icàlidéerica báisírira iyúni, núa idàbéericaté macáita Dios irípiná cháí èeri irícu: ¹⁵ Núalíacawa ìwali yái macáita pimàníricuécá. Núalíacawa càmitacué máini piwènúadaca nuícha píiwitáisewa, càmitacué nacái máini pimichàida píiwitáisewa peebáidacaténá cayába nutàacái. Iwàwacutácué

píináidacawa càinácaalí pimàníinápíná. ¿Piwènúadapínásicué nuícha píiwitáisewa? ¿Néeni, pimichàidapínásicué píiwitáisewa? ¿Càinásicué pimànipíná? ¹⁶ Néese, càmicáinácué peebáida cayába nutàacái macái piwàwalìcuísewa, íná núucapínácué nuíchawa pía. ¹⁷ Picàlidacáinácué càì piwaliwa: “Càasuíyéica wía, máiní nacái cayábaca wía. Wadéca weedáca walíwa manùba wàasupínáwa. Càmita wawàwacutá Dios iyúudàaca wía”, càicué píimaca piwaliwa. ¿Cánácué càmita píalíawa cáuláicaca píiwitáise pibáyawaná iyúwa? Dios iicácuéca pía càiyéide iyúwa catúulécaneeyéi, màasuíyéi nacái. Matuíyéicué nacái píiwitáise, báica nacáicué pía pibáyawaná iwaliwa iyúwa mabàléeri wenàiwica. ¹⁸ Iná nùalàacué pía pimàacáanápínácué numànica pirí cayábéeri manuísíwata càide iyúwa wenàiwica iwéndacaalí áiba wenàiwica irí cayábéeri oro masaquèericaté namànica quichái irícu. Néese idécanáami numànicuéca pirí cayábéeri, yásí báisícata càasuíyéicuéca pía chènuníiséeri cawèníiri iyú. Peedácué nacái nuícha píiwitáisepiná mabáyawanéeri càide iyúwacué pibàlepiná cabalèeri, ipíchanácué báica pía pibáyawaná iwaliwa. Pimàacacué nuchùnìaca píiwitáise matuírica càide iyúwa natuí idàbená ichùnìacaalí wenàiwica ituí, catuícáténácué píiwitáise, píalíacáténácuéwa nùwali. ¹⁹ Nùalàaca nùasunái cachàiníiri iyú, macáita wenàiwica cáininéeyéica nuicáca. Nùuwichàidaca nía nacái. Iná pimichàidacué píiwitáisewa càiripínáta, piwènúadacué nacái píiwitáisewa pibáyawaná íchawa. ²⁰ Péemíacué cayába, mesúnamáita nùacawa néese, càide iyúwa wenàiwica ibàlùacaalíwa caplí ípunita imáidacáténá wenàiwica iyéeyéica capíirícu. Cawinácaalí yéemièyéica nutàacái, nawàwacaalí neebáidaca nutàacái, yá càica níade iyúwa wenàiwica yàacùacaalí icapèe inùmawa áiba irí, yeedácaténá yàataléwani. Néese cawinácaalí yeebáidéeyéica nutàacái, yásí nùyaca náapicha, nàyaca nacái núapicha, càide iyúwa wenàiwica iwàlùacaalíwa caplíriculé iyáacáténá iyáacaléwa yéénánái yáapichawa.

²¹ Cawinácaalí imawèniadéeyéica báawéeri, numàacapíná náawinacawa núapicha nùalubái ínatale, nacùacáténá macáita núapicha, càitatéde iyúwa numawèniadánáté báawéeri, néese núawinacatéwa Núaniri Dios yáapichawa, yàalubái ínatale nucùacáténá macáita yáapicha. ²² Càuwíiyéicaalícué pía, péemíacué cayába yái tàacáisi Espíritu Santo icàlidéerica wenàiwicanái irí yeebáidéeyéica nutàacái yàcalé imanùbaca’, càì pitànàaca nalí cuyàluta”, ímaca yái Cáurica, yái Wáiwacali Jesucristoca.

4

La adoración en el cielo

¹ Néeseté idécanáami Wáiwacali càì ímaca nulí, yáté nuicáidaca chènuniré, yá péemíacué cayába, nuicáca abéeri caplí inùma yàacùacanéerica. Néese idàbáanéeri tàacáisi nuemièricaté itàaníca nulí iyúwa cachàiníiri trompeta isàna, yácata tàacáisi ímaca nulí àniwa: “Pimichàawa sísaara. Yá nùasáidaca pirí càinácaalí ichàbáanápínácawa áibaalípiná”, ímaca nulí. ² Aquialénamata Espíritu Santo icùaca nuíwitáise manuísíwata, péemíacué cayába, Espíritu Santo imàacaca nuicáca cayábéeri yàalubáisi ibàlùericawa chènunibàa. Nuicáca abéeri yáawinéericawa yàalubáisi ínata icùacáténá macáita. ³ Yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata càiride iyúwa waicáaná cuniéri íba cabalèeri ípidenéeri jaspe, iyúwa nacái waicáaná íba ípidenéeri cornalina quíiréeri, cuniéri nacái. Yá mèlumèluwaca àrawàli icànaca yàalubáisi itéese càide iyúwa waicáaná cuniéri íba esmeralda ipuléeri. ⁴ Nàyaca yàalubáisi itéesebàa áiba veinticuatro namanùbaca yàalubáisi. Náawinacawa yàalubáisi ínata veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái. Idènièyéi cabalèeri ibàlewa. Nadènì nacái nàasu coronawa yáawami orota náiwita iwaliwa. ⁵ Yái yáawinéericawa yàalubáisi ínata icànaca mamáalàacata iyúwa énu icànáná, itàaníca nacái càide iyúwa wéemíaná cachàiníiri énu isàna tiríricaalí. Nàyaca yàalubáisi ípunita siete namanùbaca lámpara nacáiyéi idènièyéica icamaláwa, quichái ipèrù nacáiri. Yái quicháica, yácata máiníiri cayábaca Espíritu Santoca. ⁶ Iyaca nacái calisa nacáiri yàalubáisi ípunita, abéeri calisa càiride iyúwa vidrio máiníiri cuníaca. Yàalubáisi itéesebàa nàyacaté báinúaca cáuyéi ángel madécanéeyéi ituí

naicácaténá napíchaléwa, naicácaténá nacái náinataléwa. ⁷ Yái idàbáanéeri ángel cáurica càiride iyúwa león iicácanáwa. Pucháibáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa toro iicácanáwa. Máisibáaná cáuri ángel àniwa càiri inànde iyúwa asìali. Báinúacáaná cáuri ángel àniwa càiride iyúwa áwa iicácanáwa idècunitàacá yáalanícawa. ⁸ Níái báinúaca ángel cáuyéica nadènlaca seis namanúbaca nàanabáíwa náalimáwanama. Macái cáuyéi ipuniyéíwa natuí iyúwa náinatabàawa, nalìcuísewa nacái. Yá càì náimaca èeríapinama, táiyápinama mamáalàacata: “¡Mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, mabáyawanéericani, yái Wacuèriná Dios cachàiníríca náicha canánama, yái iyéericaté, iyéerica nacái siùcade, iyéeripiná nacái càiripináta, càmlíri imáalàawa!” càì náimaca.

⁹⁻¹⁰ Néese idècunitàacá cáuyéi ángel nàaca icàaluíniná, nàaca nacái iyéininá, nàaca nacái irí cayábéeri, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, iyéerica càiripináta èeri càmlíri imáalàawa, yá veinticuatro namanúbaca nacuèrinánái náuwàa naliacawa nanùmáawawa irí, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta èeri càmlíri imáalàawa. Yá naliadaca nàasu coronawa yàalubáisi yàabàli idaní náasáidacaténá Dios yàasu wenàiwicaca nía. Yá náimaca irí:

¹¹ “Máiní cayábéeri píiwitáise, pía Wacuèriná Wáiwacali Dios, íná wàaca picàaluíniná, wàaca nacái píimiétacaná, wáalíaca nacáíwa máiní cachàiníríca pía, pidàbacáínaté macáita, yá nàyacaté píiwitáise iyú, pidàbacáínaté nía”, càì náimaca nacántàaca.

5

El rollo escrito y el Cordero

¹ Néeseté nuicáca cuyàluta iwawanèeriwa icáapirícu yéewápuwáise, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yái cuyàluta iwawanèericawa idènlaca tàacáisi irículéwa, íinatawáise nacáíwa. Yái cuyàluta nadacuèrica cayába siete namanúbaca nadacuèrica iyúni. ² Néese nuicáca áiba ángel cachàinírí. Yá isutáca yéemíawa nía macáita. Íimaca cachàinírí iyú: “¿Cawínásica wenàiwica Dios ibatèeripiná iwasàaca yái nadacúanácani, yàacùacaténá yái cuyàlutaca?” Íimaca yái ángelca. ³ Quéwa canáca náicha níái chènuníséeyéica, nía nacái iyéeyéica cháí èeri irícu, nía nacái yéetéeyéimicawa, canácata yáaliméeri yàacùaca cuyàluta, iléecaténátáni. ⁴ Yá nuicháaníca manuísíwata canácáíná nàanèeri wenàiwica Dios ibatèeripiná yàacùaca cuyàluta, iléecaténáni. ⁵ Néese abéeri néená níái nacuèrinánáica íimaca nulí: “Picá pícháaní quirínama. Píicáida irí cayába, yái israelita icuèrinásàiri, rey David itaquérinámica, idéca imawènladaca báawéeri, yéewacaténá iwasàaca siete namanúbaca nadacúanáca, yàacuèripiná nacái cuyàluta”, íimaca nulí.

⁶ Néese nuicáca Cordero ibàluèericawa nèewi yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Yái Cordero idènlaca icháunáwa bàaluitécáíná nanúacani iyúwa sacrificio. Idènlaca nacái siete namanúbaca ichàlewa, siete namanúbaca nacái ituíwa. Níái siete ituí íimáanáca càicanide iyúwa máinírí cayába Espíritu Santo Dios ibànùèrica macái cáli íinatalé. ⁷ Néese Cordero yàaca yeedáca cuyàluta icáapi yéewápuwáise íicha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ⁸ Néese Cordero idécanáami yeedáca cuyàluta, yá báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái veinticuatro namanúbaca nacuèrinánáica náuwàa naliacawa nanùmáawawa Cordero irí nàacaténá icàaluíniná. Nacuèrinánái náalimáwanama nadènlaca arpa, nadènlaca nacái bacàa níawami orota ipuniyéíwa pumèníri isàni iyú. Yái pumèníri isàni íimáanáca càicanide iyúwa nasutáaná Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. ⁹ Yá nacántàaca wàlisàì canción Cordero irí. Náima nacántàaca càì:

“Dios imàacaca peedáca yái cuyàlutaca, piwasàanápíná nadacúanácani, pimàacacáínaté nanúaca pía iyúwa sacrificio, yá piwènlacaté wenàiwicanái píiranámi iyúwa Dios irípiná nèewíse macái yàawiría, macái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacái, macái wenàiwica nacái, macái cáli néeséeyéi nacái.

¹⁰ Pidéca pimàacaca Dios yàasu wenàiwicaca nía, icuèyéipiná macáita píapicha, isutéeyéipiná nacái Dios íicha wenàiwicanái irípiná, yá nacùapíná macái cáli”, náimaca nacántàaca.

¹¹ Yáté nuicáidaca néré, yá nuémìaca madécaná ángel isàna ibàluèyéicawa natéesebàa yái yàalubáisica, nía nacái báinúaca ángel cáuyéica, nía nacái nacuèrinánáica. Nuicáca madécaná millones namanùbaca ángel, càmlíyéi wenàiwica yáalimá iputàaca nía, càisimalénácaalí nía.

¹² Yá náimaca cachàiníiri iyú: “¡Wàacué Cordero icàaluíniná, yái Corderoca imàaquéericaté nanúacani iyúwa sacrificio, yácáiná Dios idéca imàacaca Cordero icùanápíná canánama, idéca imàacaca càasuírìcani, yái Corderoca! ¡Máiní cáaliácáirìcani yái Corderoca, cachàiníiri nacái íiwitáise! ¡Cayábaca waicácani, wàacué nacái icàaluíniná, wàacué nacái irí cayábéeri!” càì náimaca níái ángelca.

¹³ Nuémìaca nacái macáita Dios idàbéeyéica náimaca irí, macái iyéeyéica chènuniré, cáli íinatéeyéica nacái, nía nacái yéetéeyéimicawa, ùni irícuíyéica nacái, macáisiwa canánama náimaca Dios irí. Càì náimaca:

“¡Wàaca cayábéeri irí yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, irí nacái yái Corderoca! ¡Cáimiétaquéeri iyú waicáca nía, wàaca nacái nacàaluíniná! ¡Máiní cachàinica náiwitáise càiripináta, èeri càmlíri imáalàawa!” náimaca.

¹⁴ Néese báinúaca ángel cáuyéica náimaca: “¡Báisiíta, amén, càita nacái wáimaca!” càì náimaca. Níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái nabàlùacawa nàulul iyúwa nàacaténá icàaluíniná, yái iyéerica càiripináta, càmlírica imáalàawa.

6

Los siete sellos

¹ Néeseté nuicáca Cordero iwasàaca idàbáanéeri néená níái siete namanùbaca nadacùanáca cuyàluta iwawanèericawa. Yá nuémìaca abéeri néená níái ángel cáuyéica íimaca cachàiníiri iyú càide iyúwa tiríricaalí: “¡Aquialé, pìà piicáca!” càì íimaca. ² Néeseté nuicáidaca néré. Yá, péemìacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái asìali yáawinéericawa caballo íinata idèniaca demápu imàníiripíná iyú ùwicái. Yá náawináidaca corona íiwita íwali. Néese imawèniadaca yàacawa imawèniadacaténá mamáalàacata áibanái.

³ Néese Cordero iwasàaca pucháibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca pucháibáaná cáuri ángel íimaca: “¡Aquialé, pìà piicáca!” càì íimaca. ⁴ Yá áiba caballo imusúacawa, máiní quíiréeri quéwa, càide iyúwa waicáaná irái. Nuicáca wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata. Yá namàacaca imànínápiná ùwicái cháì èeri irícu, ipíchaná wenàiwicanái nàyaca matuíbanáiri iyú, imàacáanápíná nacái wenàiwicanái inúayacacawa. Yá nàaca irí cáaléeri espada machete nacáiri báipunitácanaméeri caserúnica.

⁵ Néese Cordero iwasàaca máisibáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca máisibáaná cáuri ángel íimaca: “¡Aquialé, pìà piicáca!” càì íimaca. Yáté nuicáidaca néré. Yá, péemìacué cayába, nuicáca cúulíri caballo. Yái yáawinéericawa caballo íinata idèniaca abéeri wapésáidáaná imiéri. ⁶ Néese nuémìaca tàacáisi nacáiri cáuyéi ángel yèewibàa, yá íimaca: “Abéeri kilo trigo ituíná iwèníiri abéeri denario, yái abé èeri iwènicatáica. Máisiba kilo nacái cebada ituíná iwèníiri abéeri denario, picá quéwa pimàni báawéeri olivo inàlimaná irí, uva ibànacalená irí nacái”, càì íimaca.

⁷ Néese Cordero iwasàaca báinúacáaná nadacùanáca cuyàluta, yá nuémìaca báinúacáaná cáuri ángel íimaca: “¡Aquialé, pìà piicáca!” càì íimaca. ⁸ Néese nuicáidaca néré, yá péemìacué cayába, nuicáca áiba caballo éewéeri nacáiri. Yái yáawinéericawa caballo íinata íipidená Yéetácáisi. Áiba íipidenéerica Infierno yàacawa Yéetácáisi yáapicha. Namàacaca Yéetácáisi, Infierno nacái nanúanápíná madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái báinúaquéeyéica wenàiwicaca, abéeri néená yéetácawa. Yá nanúaca wenàiwicanái ùwicái iyú, máapicái iyú nacái, uláicái iyú nacái. Nachùulla nacái caluéyéi cuwèesi nanúanápíná wenàiwica.

⁹ Néese Cordero iwasàaca cinconá imanùbaca nadacùanáca cuyàluta, yáté nuicáca nacáucami altar yáapiré, níái Dios yàasu wenàiwicaca nanuéyéicaté neebáidacáinaté Dios itàacái, ìwalíise nacái yái tàacáisi báisírìca nacàlidéericaté wenàiwicanái irí. ¹⁰ Néese náimaca cachàiníiri iyú: “Wacuèriná Dios mabáyawanéeri, wáaliacawa pimànica macáita

càide iyúwa píimáaná machìwéeri iyú. ¿Chácaalínápinácaalí piùwichàidapíná èeri mìnánái ìwalíise yái nanúanáca wía?” càì náimaca. ¹¹ Néese yàaca nali cáaléeri nanáawanipíná cabalèeri. Yá ichùuliaca nacùanápíná achúmáanata èeri quiríta àta nanacáiyéi yéetácatalétawa ìbaidéeyéica Náiwacali irípiná, nía nacái néenánáica iwàwacutéeyéica yéetácawa càide iyúwaté néetáanáwa.

¹² Néese Cordero iwasàaca seisná imanùbaca nadacùaná cuyàluta, yáté nuicáidaca néré, péemiacué cayába, nuicáca cáli icusúacawa cachàiníiri iyú, yá catáca èeri càide iyúwa waicáaná cúulíiri wáluma. Yá nacái macàpucuícaalí quéerica, quíiraca úa càide iyúwa waicáaná irái. ¹³ Dùlupùta nacái nacaláacawa cáli ínatálé càide iyúwa higuera yéetaná imàacacaalí icaláacawa ìyacanáca éemíirica cachàinicáiná cáuli ipùaca ìwali. ¹⁴ Yá capìraléeri cáli icacanácawa chènuníise càide iyúwa wáluma icacanácaalíwa. Néese iwawanàacawa abéemàalé, abéemàa néese nacái càide iyúwa cuyàluta ibáiná iwawanàacaalíwa. Yá canáca capìraléeri cálimica. Yá macái dúli manuínaméeyéi, macáita nacái iwàwata nachacàacawa nàyacatái íchawa. ¹⁵ Néese macáita èeri mìnánái nabàacawa íba yéecalìcubàa, íba is-abàlìcubàa nacái. Macáita nabàacawa, níái èeri mìnánái icuèrinánáica, nía nacái wenàiwica íiwacanánáica, nía nacái úwi íiwacanánáica, nía nacái càasuíyéica, nía nacái cachàiníiyéica úwica, macáita èeri mìnánái canánama, nía nacái ìbaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníiyéica máiwacalináwaca. ¹⁶⁻¹⁷ Yá náimaca manuínaméeyéi dúli irí, manuínaméeyéi íba irí nacái: “¡Picaláacuéwa wáinatabàa, pibàacué wía ituí ícha, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, ícha nacái Cordero yàasu yùuwichàacáisi ibànuèripínáca wàwali! Idéca yàanàaca wéenáiwana náuwichàidacatáipínáta wía, yá canácata wéená yáaliméeri ìidenàaca nàasu yùuwichàacáisica”, càì náimaca.

7

Los señalados de las tribus de Israel

¹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicácaté áiba yéenáiwanaasi nacáiri, yá nuicáca báinúaca ángel ibàluèyéicawa chènuniré, iwicáubàa yái èeriquéi macáirica. Yá náibàaca macái cáuli ipíchaná cáuli ipùaca cáli ìwali, manuíri úni ìwali nacái, àicunái ìwali nacái canánama.

² Néeseté nuicáca áiba ángel imichàacawa cáli ínatáise èeri imusúacatáiseacawa. Yá ángel idèniaca cáuri Dios yàasu néenáiwanaapíná. Ángel icàlidaca nalíni cachàiníiri iyú, níái báinúaca ángel Dios yéeyéicaté ichàinipíná nàuwichàidacaténá cáli, manuíri úni nacái. Yá íimaca nali: ³ “¡Picácué piùwichàida cáli, manuíri úni nacái, àicunái nacái càmicaalíca wachanàida Dios yàasu néenáiwanaapíná napùdàlìcu, níái Wacuèriná Dios yàasu wenàiwica ìbaidéeyéica irípiná!” càì íimaca yái ángelca.

⁴ Néese nuémíaca càisimalénácaalí nía idènièyéica Dios yàasu néenáiwanaapíná napùdàlìcu. Namanùbaca nàyaca ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca israelitanái, nèewíise macáita israelita yàawiríanáica. ⁵ Doce mil namanùbaca Judá itaquénáinámi idènièyéica Dios yàasu néenáiwanaapíná napùdàlìcu. Càita nacái doce mil namanùbaca Rubén itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Gad itaquénáinámi. ⁶ Càita nacái doce mil namanùbaca Aser itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Neftalí itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Manasés itaquénáinámi. ⁷ Càita nacái doce mil namanùbaca Simeón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Leví itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Isacar itaquénáinámi. ⁸ Càita nacái doce mil namanùbaca Zabulón itaquénáinámi. Càita nacái doce mil José itaquénáinámi. Càita nacái doce mil namanùbaca Benjamín itaquénáinámi.

La multitud vestida de blanco

⁹ Idécanáamité nuicáca càì, yá nuicáca áiba yéenáiwanaasi nacáiri, péemiacué cayába, yá nuicáca chínamáí wenàiwica canáca yáaliméeri iputàaca nía, macái íiwitáaná cáli néeséeyéi yéenáca, macái yàawiría yéená nacái, macái wenàiwica íiwitáaná yéená nacái, macái itàaníiyéica áiba tàacáisi iyú íiwitáaná yéená nacái. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita,

Cordero ípunita nacái. Nadèniaca cáaléeri nanáawani cabalèeriwa. Nadèni wisìri nacáiri ibáiná nacáapi irìcuwa. ¹⁰ Macáita náimaca cachàiníri iyú:

“¡Wacuèriná Dios, yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata, Cordero nacái, nadéca nawasàaca wía Dios yàasu yùuwichàacáisi íicha!” còi náimaca.

¹¹ Néese macáita ángel ibàluèyéicawa yàalubáisi itéese, nacuèrinánái itéese nacái, báinúaca cáuyéi ángel itéese nacái, náuwàa naliacawa nanùmáawawa yàalubáisi ípunita nàacaténá Dios icàaluíniná. ¹² Yá náimaca:

“¡Báisíta, amén! ¡Wacàlidacué Wacuèriná Dios iináwaná ìwaliwa cayábéericani, wàacué nacái icàaluíniná! ¡Máiní cáalíacáica Wacuèriná Dios, wàacué irí cayábéeri, cáimiétaquéri iyúcué waicácani, máiníri cachàinica íiwitáise càiripináta èeri càmíri imáalàawa! ¡Báisíta, amén!” còi náimaca.

¹³ Néeseté abéeri néená níai nacuèrinánáica isutáca yéemíawa núa. Yá íimaca nulí: “¿Píalíasica cawinácaalí níai idènièyéica cáaléeri nanáawani cabalèeriwa, síisáanacaalí nacái nàanàa?” còi íimaca nulí. ¹⁴ Néese núumaca irí: “Càmita núalíawa. Pimàni nulí cayábéeri, picàlida nulíni”, núumaca irí. Néese íimaca nulí: “Nadéca namusúacawa manuíri yùuwichàacáisi íicha. Dios idéca imàacaca iwàwawa nabáyawaná íicha, neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa nabáyawaná ìwalíise.

¹⁵ “Iná yéewa nàyaca Dios yàasu yàalubáisi ípunita. Náibaida irípiná táiyápinama, èeríapinama nacái yàasu templo chènuníseeri irìcu. Yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata iyaca náapicha icùacaténá nía.

¹⁶ Càmita quirínama máapica nía, càmita quirínama macàla nawàwa nacái. Càmita èeri yeemá níawa. Uuléeri nacáíwa càmita íisa nía quirínama.

¹⁷ Yái Cordero iyéerica yàalubáisi ípunita icùapiná níawa càide iyúwa pastor icùacaalí ipìranái ovejawa cáininéeri iyú. Yá Cordero imàacaca nàiraca úni yèerica nacáuca càmíri imáalàawa. Dios nacái itunúapiná náicha natuíyáa”, còi íimaca nulí.

8

El séptimo sello y el incensario de oro

¹ Néese nuicácaté Cordero iwasàaca cuyàluta íichani, yái sietená namanùbaca nadacúanacani, yá masànaca macáita chènuniré cawàwanáta media hora. ² Néese nuicáca siete namanùbaca ángel ibàluèyéicawa Dios ípunita. Yàaca nalí siete namanùbaca trompeta. ³ Néese áiba ángel yàanàaca. Idèniaca quichái yàalu oro yáawamírica. Yá ángel ibàluacawa altar ípunita. Nàaca irí manùba pumèníri isàni. Yèewíadaca pumèníri isàni nèewi níai nasutáanaca Dios íicha, macáita Dios yàasu wenàiwicaca. Néese ángel yeemáca pumèníri isàni altar íinata, yái altar oro yáawamírica ibàluèericawa yàalubáisi ípunita. ⁴ Càita pumèníri íisalená imichàacawa ángel icáapi íicha chènuniré Dios ípunita, yáapicha yái nasutáanaca Dios íicha, níai Dios yàasu wenàiwicaca. ⁵ Néese ángel yeedáca quichái yàaluca, yá ipuníadaca yàalu quichái iyú altar íinatáiséeri quicháica. Néese ángel yúucaca quichái yàalu chènuníse cáli íinatalépiná. Yá nuémíaca madécaná énu isàna, madécaná tàacáisi nacái. Nuicáca madécaná énu icànaca mèlumèluwaca. Cáli nacái icusúacawa.

Las trompetas

⁶ Néese níai siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca trompeta nabàluacawa napùllacaténá nàasu trompetawa.

⁷ Yái idàbáanéerica ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá granizo íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli íinatalé quichái yáapicha yèewíericawa irái iyú. Yá yeemáca madécaná cáli. Macái néená níai máisibéeyéica cálica, abéeri néená yeemáca. Yeemáca nacái manùbéeyéi àicu. Macái néená níai máisibéeyéica àicuca, abéeri néená yeemáca. Yeemáca nacáíwa macáita masicái iyéerica cáli íinata.

⁸ Néese pucháibáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá áiba wawàsi yúuwàacawa manuíri úni yáaculé, yái wawàsi manuírca dúli nacáiri iicacánawa, yeeméericawa quichái

iyú. ⁹ Néese madécaná manuíri úni nachacamàacawa irái iyú. Macái néená níái máisibéeyéica manuíri única, abéeri néená ichacamàacawa irái iyú. Manùbéeyéi néetácawa ìyéeyéica manuíri úni yáaculé. Ata alénacaalí manuíri úni ichacamàacawa irái iyú, yá macáita néetácawa ìyéeyéica úni yáaculé, càita nacái manùbéeyéi nave imáalàacawa, lancha nacáiyéica yèeyéicawa úni yáacubàa. Macái néená níái máisibéeyéica naveca, abéeri néená imáalàacawa náicha.

¹⁰ Néese máisibáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá manuíri dùlupùta nacáiri yúuwàacawa chènuníse yeeméericawa cachàiníri quichái iyú. Yá dùlupùta nacáiri yúuwàacawa madécaná inanába yáaculé, únibàa nacái, úni imusúacatáiseacawa cáli irícuíse nacái. ¹¹ Yái dùlupùta ìpidenéri Ipiisíiri. Yá macái néená níái máisibéeyéica única, abéeri néená ichacamàacawa ipisíiri iyú. Yá madécaná wenàiwica néetácawa úni iyú, ipisíiricáináni.

¹² Néese báinúacáaná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá imáalàacawa máisibáaná néená èeri icamalánaca, máisibáaná yéená nacái quéri icamalánaca, máisibáaná néená nacái níái dùlupùta nacamalánaca. Càita catáca máisibáaná néená nacamalánaca. Càmita nacái nacàna máisibáaná néená èeríapi, táiyápi nacái.

¹³ Néeseté nuémìlaca néré, yá nuémìlaca áiba ángel áwa nacáiri imáidaca cachàiníri iyú idècunitàacá yáalanícawa cáli iwicáubàa machacànita. Yá íimaca: “¡Máinícué piùwichàapinácawa, píacué èeri mìnánaca báawéeyéica íiwitáise, casànapinacaalí áiba trompeta mamáalàacata, áiba máisiba ángel ipùlièyéipinaca mesúnamáita!” còi íimaca.

9

¹ Néeseté nuémìlaca cinconá imanùbaca ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá nuicáca áiba ángel dùlupùta nacáiri iicacánawa iricuèricatéwa chènuníse cáli íinatalépiná. Nàaca irí llave yàacùacaténá utàwi inùma yái máinírica depuìwaca. ² Néese ángel yàacùaca utàwi inùma máinírica depuìwaca. Yá ísa imichàacawa utàwi inùma irícuíse càide iyúwa yùucanási íisalená. Yái ísa utàwi irícuíseerica catáca imànica èeri icamaláná, macái cáuli nacái. ³ Néese wirìchu nacáiyéi namusúacawa ísa yèewíse, yá nàacawa cáli íinatabàa. Níái wirìchu nacáiyéica nadènlaca náiwíwa náucacaténá wenàiwica càide iyúwa chália yúucáaná wía. ⁴ Iwàwacutápiná càmìta nàuwichàida masicái idàwinèericawa cáli íinata, macái bànacalé nacái, macái àicu nacái canánama. Abéta iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica canéeyéica irí Dios ìpidená napùdàlicu. ⁵ Iwàwacutápiná nàuwichàidaca wenàiwica cinco imanùbaca quèeripiná, càmìta quéwa ibatàa wirìchu inúaca wenàiwica. Yái icáicha cáiwica wenàiwica iríni càide iyúwa chália yúucáaná wía.

⁶ Néenialípiná wenàiwica nacutáca néetacaténawa quéwa càmìta náalimápiná néetácawa. Máiní nawàwapiná néetácawa, quéwa yéetacáisi càmíripiná íibàa nía.

⁷ Níái wirìchu càica níade iyúwa caballonái úwinái ichùnìeyéica namànicaténá ùwicái. Nadèni corona oro yáawamíri náiwita ìwaliwa. Wirìchunái càiyéi inànide iyúwa wenàiwica inàni. ⁸ Nadènlaca nacái náiwita ibáináwa càide iyúwa inanái íiwita ibáiná. Nadèni nacái nayéiwa càide iyúwa león cháwi nacáiri iyéi. ⁹ Nadènlaca náimamiwa càide iyúwa hierro nàucutalicuwa, ipíchaná áibanái isutàaca nía. Casànaca nàanabái idècunitàacá náalanícawa càide iyúwa wéemìlaná manùbéeyéi caballo yàabàli isàna ipìlacawa itéeyéica madécaná carro ùwicái nérépiná. ¹⁰ Nadènlaca nacái nasìpiwa càide iyúwa chália íiwi. Náiwí idènièrica icáichawa yùuwichàidacaténá wenàiwica cinco quèeripiná. ¹¹ Níái wirìchu nadènlaca náiwacaliwa, yái ángel icuèrica utàwi máinírica depuìwaca. Angel ìpidená Abadón hebreo itàacái iyú, Apolión griego itàacái iyú, íimáanáca “Imáalàidéeri wía”.

¹² Yácata idàbáanéeri yùuwichàacáisi manuírca yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali. Péemìlacué cayába, nàyaca pucháiba yùuwichàacáisi mamáalàacata yàanèeyéipiná mesúnamáita.

¹³ Néese seisná ángel ipùllaca yàasu trompetawa. Yá nuémìacaté tàacáisi imusuéricawa nèewíise níái altar iculuwí báinúaca, yái altar oro yáawamíríca, iyéerica Dios ípunita. ¹⁴ Yái tàacáisi ímaca seisná ángel írí ipùlièrica yàasu trompetawa: “Piwasàa báinúaca ángel idacuèyèicawa manuírí inanába néenibàa ípidenéri Eufates”, càì ímaca. ¹⁵ Yá iwasàaca báinúaca ángel nanúacaténá madécaná èeri mìnánái. Macái néená níái máisibéeyéica wenàiwicaca abéeri néená yéetápinácawa náicha. Níái báinúaca ángelca Dios idacùacaté nía iwasàacaténá nía áiba èeripíná. Abéerita Dios yáaliéricawa càinácaalí horapíná, èeripíná nacái, quèeripíná nacái. ¹⁶ Nuémìaca càisimalénácaalí úwinái níái yèeyéipínácawa caballo íinata. Nàacawa doscientos millones namanùbaca úwináica.

¹⁷ Nuicáca càì níái caballoca yéenáiwánási nacáiri írìcuíse. Níái yèeyéicawa caballo íinata nadèniaca nabàle dàaléeriwa nàucutabàawa, yái dàaléeri bàlesica quíiréeri, capìraléeri nacái, éewéeri nacái. Caballonái nadèniaca náiwitawa càide iyúwa león cháwi nacáiri íiwita. Imusúacawa caballonái inùmalicuíse: quichái, ísa nacái, azufre nacái, yái éewéeri íba yeeméericawa máiní ùuléri iyú. ¹⁸ Yásí madécaná èeri mìnánái néetápináwa, iyú yái imusuéricawa caballonái inùmalicuíse, yái quichái, ísa nacái, azufre nacái. ¹⁹ Níái caballoca nadèniaca nachàiniwa nanùma írìcuísewa, nasipi néeni nacáiwa. Nasipi ipùata càiri íicacánáwade iyúwa àapi íiwita. Nasipi iyúwa nanúapíná wenàiwica.

²⁰ Quéwa níái wenàiwicaca iyéeyéicáwaca mamáalàacata, càmiyéicáwaca caballonái inúaca, càmita nawènúadapíná náiwitásewa íicha yái báawéerica namànírica. Càmita nayamáida nàaca demonio icàaluíníná, ídolo icàaluíníná nacái, yái cuwáinái yéenáiwáná oroíríca, platéeri nacái, broncéeri nacái, íbéeri nacái, àicuírí nacái. Níara ídoloca càmita náalímá naicáca, càmita nacái néemì, càmita nacái nèepuníwa. ²¹ Càmita èeri mìnánái iwènúada íiwitásewa íicha yái nanúanáca wenàiwica, namànílináca nacái namàliyéidewa, nayéedùaná nacái, naimáaná nacái áiba yáapícha càmicáhuaca náinusíwa, càmíríca nacái nanírísíwa.

10

El ángel con el rollito escrito

¹ Néeseté nuicáca áiba cachàinírí ángel írìcuèericawa chènuníise. Yá yéepuèriwa acalèe iyú, idèniaca àrawàli íiwita itéesebàawa. Inàni icànaca càide iyúwa èeri icànáaná. Càiri icàwade iyúwa waicáaná quichái. ² Idèniaca cuyàluta icáapi írìcuwa, abéeri cuyàluta achúméerína yàacùacanéerica. Yá ángel ibàlùadaca yàabàli yéewápuwásewa manuírí úni yáaculé. Yá ibàlùadaca abéemàa yàabàli apáuwásewa chuítaliré. ³ Néese imáidaca cachàinírí iyú càide iyúwa león cháwi nacáiri íichacaalí. Idécanáami imáidaca, yá siete namanùbaca énu natàaníca nasàna iyúwa. ⁴ Idécanáami casànaca énunái, yá nuínáidacawa nutànàanápínaté énunái itàacái, quéwa nuémìaca tàacáisi chènuníiséeri. Yá ímaca nulí: “Pibàa tàacáisi áibanái íicha, yái tàacáisi siete namanùbaca énu náiméerica ìwali. Picá pítànàa yái náiméerica ìwali”, càì ímaca nulí.

⁵ Néese yái ángel nuiquéerica ibàluèericawa manuírí úni yáaculé, chuítaliré nacái, yá imichàidaca icáapi yéewápuwásewa chènuniré. ⁶ Yá icàlidaca Dios yàasu tàacáisi cáimiétacanéeri iyú, yái Dios iyéerica càiripínáta èeri càmlíri imáalàawa, yái idàbéericaté capìraléeri cáli, nía nacái chènuníiséeyéi cáli, nía nacái iyéeyéica cháì èeri írìcu, manuírí úni nacái, nía nacái iyéeyéica úni yáaculé. Yá ímaca: “Càmita quirínama Dios idècuníawa. ⁷ Yá yàanàapínácaalí sietená ángel yéenáiwáná idàbacatáipínáta ipùllaca yàasu trompetawa, yásí Dios imáalàidapíná imànicani, yái ibèericaté wenàiwicanái íicha, càide iyúwa icàlidáanaté yàasu wenàiwicanái íríwa, níái profetaca”, càì ímaca.

⁸ Néeseté nuémìaca àniwani yái tàacáisi chènuníiséerica. Itàaníca núapícha àniwa, ímaca nulí: “Pia peedáca cuyàluta yàacùacanéerica icáapírícu yái ángel ibàluèericawa manuírí úni yáaculé, chuítaliré nacái”, càì ímaca nulí. ⁹ Néese nùacawa ángel yàatalé, yá nusutáca íichani yái cuyàluta achúméerínaca. Yá yàaca nulíni. Ímaca nulí: “Peedáni, piyáani. Idècunitàacá

piyáacani, yá puchìchacani pinùma irìcu càide iyúwa mába ituní, quéwa piyapicúa irìcu, yásí ipisícani”, ímaca nulí.

¹⁰ Néese nuedáca achúméerína cuyàluta ángel icáapi irìcuíse. Yá nuyáacani. Puchìchacani nunùma irìcu, quéwa idécanáami nuwetúacani, yá ipisícani nudèerìcuíse. ¹¹ Néese náimaca nulí: “Iwàwacutá picàlidaca tàacáisi àniwa Dios inùmalìcuíse manùbéeyéi wenàiwica ìwali, manùbéeyéi cáli néeséeyéi ìwali nacái, nàwali nacái itàaníyéica áiba tàacáisi iyú, nacuèrinánái ìwali nacái”, náimaca nulí.

11

Los dos testigos

¹ Néeseté nàaca nulí cáaléeri metro sitùa nacáiri. Yá nuémìacaté tàacáisi íiméerica nulí: “Aquialé, pialimáida Dios yàasu templo, nasutácàalu Dios íicha; pialimáida altar nacái, càisimaléná metrocaalí nadèniaca. Piputàa nacái càisimalénácaalí wenàiwica yèeyéica Dios icàaluíniná néenibàa. ² Picá quéwa pialimáida templo ibàacháwalená, néese pimàacani. Nadéca nàaca templo ibàacháwalená càmíiyéi judío irí. Yá nabawàidapináni nàabàli yáapiréwa yái yàcalé mabáyawanéerica Jerusalén iyacàlená, idècunitàacá nacùapinàcani cuarenta y dos quéeriwa. ³ Yá nubànùapiná pucháiba nùasu wenàiwicawa nacàlidacaténá nutàacái nunùmalìcuíse mil doscientos sesenta èeri. Nadèniapiná nabàlewa cúulíiri wáluma cáucuiri, iyúwa nabàle iyáaná níái íicháaníyéica yéetéeyéimiwa ìwali”, ímaca nulí.

⁴ Níái pucháiba icàlidéeyéipináca tàacáisi Dios inùmalìcuíse, níacata pucháiba olivo yéetaná, níacata nacái pucháiba lámpara ibàluèyécawa Dios íipunita, yái icuèrica canánama. ⁵ Aibacaalí iwàwa imànica nalí báawéeri níái pucháibaca, yásí quichái imusúacawa nanùmalìcuíse, níái pucháibaca, yá neemápináca macáita nàuwidenáíwa. Càita iwàwacutá yéetácawa cawinácaalí iwàwéerica imànica nalí báawéeri. ⁶ Níái pucháiba nadèniapiná nachàiniwa nabàliacaténá capìraléeri cáli ipíchaná unía yúuwàacawa néenialípiná idècunitàacá nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Nadèni nachàiniwa nacái nawènúadacaténá úni irái iyú. Yá náalimá nabànùaca macái íiwitáaná yúuwichàacáisica cáli ìwali iyúwata nawàwáaná.

⁷ Néese idécanáami namáalàidaca nacàlidaca tàacáisi Dios inùmalìcuíse, yásí caluéri cuwèesi imusuéripinàcawa utàwi depuúwéeri irìcuíse imànipiná ùwicái náipunita. Imawènìadapiná níawa, yásí inúaca nía. ⁸ Yá nachéecami irìapináwa carretera irìcubàa manuiri yàcalé irìcu, Jerusalén iyacàlená, áibanáimi itàtàacatalécaté Náiwacali cruz ìwali. Espíritu Santo imàacaca wáaliacawa Jerusalén iyacàlená mìnánái nàyaca càide iyúwaté Sodoma iyacàlená mìnánáimi iyáanáté, iyúwa nacái Egipto yàasu cáli néeséeyéi iyáaná. ⁹ Néese máisiba èeri y mediopiná manùbéeyéi wenàiwica macái cáli néeséeyéi naicáidapiná nachéecami irí, níái icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalìcuíse. Càmita nabatàapiná áibanái ibàliaca nía. ¹⁰ Casímáipináca èeri mìnánái iwàwa néetácanáamiwa níái icàlidéeyéimica. Casímáica èeri mìnánái iwàwa íná nàapiná nalíwáaca cawèníiri, níacáiná pucháiba profetamica yúuwichàidaca èeri mìnánái.

¹¹ Quéwa máisiba èeri y medio idénáami, yásí Dios icáucàidapiná nía àniwa, yásí namichàapiná nabàlùacawa, yá máiní cáalupináca èeri mìnánái iicáca níái pucháibaca.

¹² Néese néemiapiná cachàiníiri tàacáisi chènuníiséerica. Yá ímapiná pucháiba irí: “¡Pimichàacuéwa sísaara!” càipiná ímaca nalí. Yásí namichàapinàcawa chènuniré acalée yèewiré nàuwidenái yèewisewa. ¹³ Yáta cáli icusúapináwa máiní cachàiníiri iyú Jerusalén iyacàlená néenibàa, yá manùbéeyéi capìi náuwàapináwa. Macái néená níái diéyéica capìica, abéeri néená yúuwàapináwa. Yá siete mil namanùbaca Jerusalén iyacàlená mìnánái néetápináwa cáli icusúacái iyú. Yá máiní cáalupináca wenàiwica iyéeyéica mamáalàacata. Yá nàapiná Dios icàaluíniná yái íyéerica chènuniré.

¹⁴ Yácata pucháibáaná yúuwichàacáisi manuiri yàanèeripináca èeri mìnánái ìwali, quéwa yàanàapiná caquialéta yáara máisibáaná yúuwichàacáisica.

La séptima trompeta

¹⁵ Néese sietená ángel ipùllaca yàasu trompetawa, yáté nuémìaca cachàiníiri tàacáisi chènuniré. Yá náimaca:

“Wáiwacali Dios icùapiná macái èeri mìnánái Cristo yáapichawa, yái Cristo Dios imàaquérica icùaca canánama. Yá icùaca macáita càiripináta, èeri càníiri imáalàawa”, càì náimaca.

¹⁶ Néese veinticuatro namanùbaca nacuèrinánái yáawinéeyéicawa yàalubái íinatawa Dios íipunita náuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios irí nàacaténá icàaluíniná. ¹⁷ Yá náimaca:

“Wàaca pirí cayábéeri, pía Wáiwacali Dios cachàiníríca náicha canánama, pía ìyéricaté bàaluité, ìyérica nacái siùcade, ìyèeripiná càiripináta. Wàaca pirí cayábéeri cachàinícáiná píiwitáise. Pidéca pidàbaca picùaca macáita.

¹⁸ Calúaca píapicha níái èeri mìnánáica, quéwa báawaca piicáca yái namàníríca. Idéca yàanàaca néenáiwana piùwichàidacatáipináta yéetéeyéimiwa báawéeyéi íiwitáise, piàcaténá nacái cawèníiri nalí, níái íibaidéeyéica pirípiná, nía nacái profeta icàlidéeyéica tàacáisi pinùmalicúise, nía nacái pìasu wenàiwicaca, nía nacái yèeyéica picàaluíniná, sùmanái nacái, béeyéi nacái. Idéca yàanàaca néenáiwana pimáalàidacatáipináta macáita cawinácaalí báawéeyéica imànica èeri mìnánái íiwitáise”, càì náimaca.

¹⁹ Néeseté nuicáca Dios yàasu templo chènuníiséeri yàacùacawa, yá naicáca Dios yàasu yàalusì nacáiri templo irìcúrica, yái yàalusica imàaquérica nawàwalica Dios imànicaté wawàsì israelita yàawirináimi yáapicha icùanápínaté nía. Néese manùba énu icànaca, néemìaca manùba tàacáisi, énu isàna manùba nacái, cáli icusúa nacáwa, granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi yúuwàacawa cáli íinatalé nacái.

12

La mujer y el dragón

¹ Néeseté nuicáca manuíri yéenáiwana nacíiri chènuniré, abéechúa inanái yéepuèchúawa èeri icamaláná iyú. Udènlaca quéri ùabàli yáapíise. Udènlaca nacái corona uíwita ìwaliwa, abéeri corona doce namanùbaca dùlupùta ìyaca ìwali. ² Idéerìcuíchúacáwa úái inanáica. Yá uícháanica cáiwicáiná ulíni umusúadacaténá iicá èeri. ³ Néese nuicáca áiba wawàsì chènuniré, péemíacué cayába, nuicáca manuíri màanu quíiréeri quéwa. Idènlaca siete namanùbaca íiwitawa, diez ichàle imanùbaca nacái. Idènlaca corona íiwita ìwaliwa yáalimáwanama. ⁴ Yái màanu íibàaca manùbéeyéi dùlupùta isìpi iyúwa. Yúucaca nía cáli íinatalépiná. Macái néená níái máisibéeyéica dùlupùtaca, abéeri néená icaláacawa cáli íinatalé. Yái màanuca ibàlùacawa inanái íipunita. Màanu icùaca iyáacaténá uìri idécanacáita imusúacawa. ⁵ Uái inanái umusúadaca iicá èeri yái asìali icuèripináca macái èeri mìnánái cachàiníiri iyú. Néeseta quéwa Dios yeedáca uìri chènuniré, íimáanaca Wáiwacali, yá Dios itéca yàataléwani yàalubái íinataléwa. ⁶ Uái inanái upíacawa manacúali yùuculé, chuìri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica. Aléera ìyaca ulí ùyacatalépiná, Dios ichùnìericaté ulípiná. Néré nàapiná uyáapínáwa mìl doscientos sesenta èeripiná.

⁷⁻⁸ Néese nuicáca namànica ùwicái chènuniré. Yái ángel íiwacalíná íipidenéeri Miguel, yàasu ángelnái nacái namànica ùwicái màanu íipunita. Yái màanuca, nía nacái yàasu ángelnáica, namànica ùwicái Miguelnái íipunita, quéwa Miguelnái imawènladaca nía, íná màanunái càmita quirínama náalimá nàyaca chènuniré. ⁹ Càita náucacani chènuníise yái manuíri màanuca, yái bàaluitéeri àapica íipidenéeri Diablo, íimáanaca “Icháawàidéeri waináwaná ìwali”, íipidenéeri nacái Satanás, íimáanaca “Wàuwidesàiri”, yái ichìwáidéerica macái èeri mìnánái. Yácata náuquéri chènuníise cáli íinatalépiná, yàasu ángelnái nacái náucacawa yáapicha chènuníise.

¹⁰ Néese nuémìaca cachàiníiri tàacáisi chènuníise. Yá íimaca: “Wacuèriná Dios idéca iwasaaca wía. Dios idéca yáasáidaca íiwitáise cachàiníiriwa icùacaténá macáita. Dios imàacapiná Cristo icùaca yáapicha macáita, yái Cristo

Dios ibànuèricaté. Idéca Wàuwidesàiri yúucacawa chènuníise, yái icháawàidéerica wéenánái iináwaná ìwali, icháawàidéerica naináwaná ìwali Wacuèriná Dios irí èeríapinama, táiyápinama nacái, icháawàaca naináwaná ìwali.

¹¹ Wéenánái nadéca namawèniadaca Wàuwidesàiri neebáidacáiná Cordero itàacái, yái Cordero yéetéericatéwa wáichawalíná, nacàlidacáiná nacái naináwaná ìwaliwa Jesucristo yàasunáica nía, càmicáiná nacái nawènúadaca náiwitáisewa Jesucristo ícha éwita áibanái inúacáaníta nía.

¹² ¡Casíimáicué piwàwawa, píacué iyéeyéica chènuniré! ¡Quéwa píacué èeri mìnánáica, máinícué piùwichàapínacawa, yáacáiná Diablo icháawàidéerica waináwaná ìwali, idéca iricùacawa chènuníise píatalécué máiníiri calúaca íiwitáise, yáalíacáináwa iyaca irí malééná èeri!” còi náimaca.

¹³ Néese yái màanuca yáalíacáináwa náucacaténi chènuníise cáli ínatalé, yá ipiàcawa úami úái inanái imusúadéechúaca iicá èeri. ¹⁴ Quéwa nàaca ulí pucháiba ùanabáipiná manuínaméeyéi úái inanáica, càide iyúwa áwa yàanabái, yéewanápiná úalacawa màanu ícha chuìri cáli nérépiná, canácatalé wenàiwica alé ùyacatalépiná, nàacatalépiná uyáapiná máisiba camuí y medio piná. ¹⁵ Yá màanu imusúadaca úni inùmalícuísewa inanái yáamiwáisePINÁ, càide iyúwa inanába, isicùmáidacaténá úa yéesacái iyú, úái inanáica. ¹⁶ Cálita quéwa iyúudàaca úa, yá yàacùacawa inùmasi nacáiri cáli yèewiré iwetúacaténá inanába màanu imusúadéerica inùmalícuísewa. ¹⁷ Néese máiní calúaca yái màanuca inanái yáapicha. Yá yàacawa imànicaténá úwi náipunita níái uénibeca áibanái, yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùulláná nía, icàlidéeyéica nacái naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía.

13

Los dos monstruos

¹ Néeseté nuicáca màanu ibàlùacawa manuíri úni icàinalená íinata, yá nuicáca cachàiníiri cuwèesi caluéri nacái imusúacawa manuíri úníacuíse. Yái cuwèesi idèniaca siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. Idèniaca corona ichàle ìwaliwa yáalimáwanama. Macái íiwita imanùbaca idèniaca ípidenáwa itàaníiyéica casaquèeri iyú Dios ìwali, icàlidéeyéica Dioscasa yái cuwèesica. ² Yái cuwèesi càiride iyúwa cháwi iicácanáwa. Idèniaca yàabàliwa càide iyúwa sálu yàabàli. Idèniaca nacái inùmawa càide iyúwa león cháwi quíiréeri nacáiri. Néese màanu imàacaca íiwitáise cachàiníiriwa cuwèesi irí, yéewacaténá caluéri cuwèesi ichùullaca manùbéeyéi wenàiwica cachàiníiri iyú. ³ Abéeri néená níái caluéri cuwèesi íiwitaca idèniaca icháuná báawéeriwa imàaquéericaté íiwita yéetácawa, quéwa cháunási ichùnìacawa, yá íiwita icàucàacawa àniwa. Yá macáita èeri mìnánái máiní nàináidacawa naicáidaca caluéri cuwèesi irí, neebáida nacái càide iyúwa ichùulláná nía. ⁴ Yá wenàiwica nàaca màanu icàaluíniná yáacáiná màanu imàacaca caluéri cuwèesi icùaca èeri mìnánái. Nàaca nacái cuwèesi icàaluíniná. Náimaca: “Máiní cachàiníiri náicha canánama yái caluéri cuwèesica. ¡Canácata yáaliméerica ipélicani!” còi náimaca.

⁵ Màanu imàaca nacái canùmaséecani, yái caluéri cuwèesica, itàanícaténá casaquèeri iyú Dios ìwali. Yá imàacaca cuwèesi ichùullaca èeri mìnánái cachàiníiri iyú cuarenta y dos quèeri. ⁶ Cuwèesi itàaníaca casaquèeri iyú Dios ìwali, itàaníaca nacái báawéeri iyú Dios ípidená ìwali, itàaníaca nacái báawéeri iyú Dios iyacàle ìwali, nàwali nacái níái iyéeyéica chènuniré. ⁷ Màanu imàaca nacái caluéri cuwèesi imànica úwi Dios yàasu wenàiwicanái íipunita. Yá cuwèesi imawèniadaca nía. Màanu imàacaca cuwèesi ichùullaca macái èeri mìnánái. ⁸ Macái èeri mìnánái nàapíná caluéri cuwèesi icàaluíniná, cawinácaalí càimíiyéica idèniaca ípidená ichanèericawa Cordero yàasu cuyàluta irícu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Cordero yéeyéica icáuca càimíiri imáalàawa, yái Cordero nanuèricaté. ⁹ Càuwíiyéicaalícué pía, péemiácué cayába yái tàacáisi núuméeripínácuéca píri:

¹⁰ “Iwàwacutácaalícué náibàaca pía, yásí náibàacué píawa; iwàwacutácaalícué nanúaca pía espada machete nacáiri iyú, yásí nanúacué pía espada iyúwa”, càicué núumaca píri.

Iná iwàwacutácué pìideniaca piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, peebáidacué mamáalàacata, píacué Dios yàasu wenàiwicaca.

¹¹ Néese nuicáca áiba caluéri cuwèesi imusúacawa cáli irícuíse. Idèniaca pucháiba ichàlewa càide iyúwa oveja ichàle, quèwa itàaníríca càide iyúwa màanu itàaníná. ¹² Idèniaca íiwitáise cachàiníríwa imànicaténá macáita càide iyúwa idàbáanéeri cuwèesi imàníiná idècunitàacá iyaca caluéri cuwèesi yáapicha. Yá ichùullaca macáita èeri mìnánái nàaca idàbáanéeri cuwèesi icàaluíniná, yái imichèericawa yéetácáisi íicha. ¹³ Imàni yàacawa nacái madécaná yái càmiríca áiba idé imànica, ichùullaca nacái quichái yúuwàacawa chènuníse wenàiwicanái iicápiná. ¹⁴ Yái idàbáanéeri caluéri cuwèesi imàacaca pucháibáaná cuwèesi imànica yáapicha yái càmiríca wenàiwica idé imànica, ichìwáidacaténá èeri mìnánái. Yá pucháibáaná cuwèesi ichùullaca namànica caluéri cuwèesi yéenáiwana yái idàbáanéerica cuwèesica idènièrica icháunáwa espada machete nacáiri yáami quèwa iyaca quiríta, cáucani. ¹⁵ Namàacaca pucháibáaná cuwèesi yàaca idàbáanéeri cuwèesi yéenáiwana icáucapiná. Yá ichàiniadaca yéenáiwana yéewanápiná itàaníca, ichùullacaténá nacái nanúaca macái wenàiwica càmiyéica yàa icàaluíniná, yái idàbáanéerica cuwèesi yéenáiwana. ¹⁶ Ichùullaca nacái natànàanápiná cuwèesi yéenáiwana macái wenàiwica icáapi yéewápuwáise ìwali, càmicaalí nacáapi, néese napùdàlìcu áibata, macái sùmanái, béeyéi nacái, càasuíyéi nacái, catúulécaneéyéi nacái, nía nacái yèepuníyéicawa máiwacalínáwaca, nía nacái íibaidéeyéica mawèníiri iyú áibanái irí. ¹⁷ Iná canáca yáaliméeri iwèniaca, iwèndáanápiná nacái canácaalí irí yái cuwèesi yéenáiwana, yái cuwèesi íipidenáca, càmicaalí íipidená, néese íipidená yàasu número áibata.

¹⁸ Iná iwàwacutá cáaliacáica wía. Péemiacaalícué càinácaalí íimáaná, yá iwàwacutácué píaliacawa cuwèesi yàasu número ìwali, wenàiwica yàasu número cáinani. Yácata yái númeroca, seiscientos sesenta y seis namanùbaca.

14

El canto de los 144,000

¹ Néeseté, péemiacué cayába, nuicáca Cordero ibàlùacawa Siòn yàasu dúli íinata. Nàyaca yáapicha ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca wenàiwica catànèeyéi ipùdàlìcu Cordero íipidená iyú, Yáaniri Dios íipidená iyú nacái. ² Néese nuémíaca manuírí tàacáisi chènuníseeri càide iyúwa wéemianá madécaná inanába isàna, càì nacáide iyúwa wéemianá cachàinírí énu isàna tirírícaalí, càì nacáide iyúwa wéemianá madécaná inuéyéica yàasu arpawa namànicaténá música. ³ Yá nacántàaca wàlisài canción yàalubáisi néenibàa, nàacuésemi nacái níai báinúaca cáuyéi ángel, nacuèrinánái yàacuésemi nacái. Canáca áibanái yáaliméeri yéewáidacawa nacántàanápináquéi canciónca, níawamita ciento cuarenta y cuatro mil namanùbaca èeri mìnánái, Dios iwasèeyéica cháì èeri irícuíse. ⁴ Níacata càmiyéica íimá inanái yáapicha. Nàacawa Cordero yáapicha àta alénácaalí yàawa. Níacata Dios iwasèeyéica irípináwa càide iyúwa idàbáanéeri ofrenda èeri mìnánái yèewíse, Cordero irípiná nacái. ⁵ Càmiyéita cachìwa masacàacáiná náiwitáise.

Los mensajes de los tres ángeles

⁶ Néese nuicáca áiba ángel yáalanícawa cáli iwicáubàa machacànita, idènièri cayábéeri tàacáisi càmirí imáalàawa icàlidacaténáni èeri mìnánái irí, macái cáli néeséeyéi irí nacái, macái yàawiría irí nacái, macái wenàiwica itàaníyéica áiba tàacáisi iyú, macái wenàiwica íiwitáaná irí nacái. ⁷ Yá íimaca cachàinírí iyú: “Peebáidacué Dios itàacái. Píacué nacái irí cayábéeri, máinicáinácué mawiénica péenáiwana Dios icàlidacatáipináta èeri mìnánái íináwaná ìwali, yúuwichàidacaténá nía nabáyawaná ìwalísewa. Iná píacué Dios icàaluíniná, yái idàbéericatè capiraléeri cáli, yái cálica nacái, puiwéeri úni nacái, úni càmirí puiwa nacái”, càì íimaca.

⁸ Néese áiba ángel yàacawa idàbáanéeri ángel yáamiwáise. Yá íimaca: “Idéca imáalàacawa yái manuírí yàcaléca, Babilonia iyacàlená, idéca imáalàacawa. Babilonia iyacàlená

mìnanáimi náalimáidacaté macái cáli néeséeyéi namàníinápíná náapicha nabáyawanáwa máiní báawéeri”, càì íimaca.

⁹⁻¹⁰ Néese áiba ángel yàacawa náamiwáise. Yá íimaca cachàiníiri iyú: “Aibacaalí yàaca caluéri cuwèesi icàaluíníná, yéenáíwanási icàaluíníná nacái, áibanáicaalí imàaca natànàaca caluéri cuwèesi ípidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áibata, yá Dios yùuwichàidapíná níawa báawanama máiní báawéeri yùuwichàacáisi iyú. Dios yùuwichàidapíná níawa quichái ùuléri béecaná iyú, ípidenéeri azufre, Dios yàasu ángelnái yàacuésemi, Cordero iicápiná nacáiwa. ¹¹ Yái quichái ísalená imichàacawa càiripínáta èeri càníiri imáalàawa, yái quichái yùuwichàidéerica nía. Canácatáita nayamáidawa nàuwichàacái íchawa, èeríapi, táiyápi nacái, cawinácaalí yèeyéica caluéri cuwèesi icàaluíníná, yéenáíwanási icàaluíníná nacái, nía nacái imàaqueeyéica natànàaca nàwali caluéri cuwèesi ípidená”, càì íimaca.

¹² Iná iwàwacutácué cachàinica plíiwitáise, píacué Dios yàasu wenàiwicaca, pìidenìacaténácué piùwichàanáwa matuíbanáiri iyú, píacué yeebáidéeyéica càide iyúwa Dios ichùullaná, yeebáidéeyéica nacái Jesús itàacái.

¹³ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníiséeri. Yá íimaca nulí: “Pitànàa yái tàacáisica: ‘Casímáica cawinácaalí yéeteyéipínacawa siúcáisede yeebáidéeyéica mamáalàacata Wáiwacali itàacái’, càì pitànàaca”, íimaca yái tàacáisica. Néese Espíritu Santo íimaca: “¡Báisícata, casímáica nía, nayamáidapínáwa nàuwichàacái íchawa, yácáiná yái cayábéerica namàníiricaté áibanái irí yàapínacawa náapicha!” càì íimaca yái Espíritu Santoca.

La cosecha de la tierra

¹⁴ Néeseté, péemíacué cayába, nuicácaté cabalèeri acalèe. Yá nuicáca abéeri yáawinéericawa acalèe íinata càiride iyúwa asíali iicácanáwa. Idènìaca oroíri corona íiwita ìwaliwa. Idènìaca nacái macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. ¹⁵ Yá áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo chènuníiséeri íicha, yá imáidaca cachàiníiri iyú irí yái yáawinéericawa acalèe íinata. Íimaca irí: “Pisìaca plasú wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedácaténá ituíná iyacaná. Idéca yàanàaca yàasu èeri weedácaténáni, mísicáináni, yái ituínásica iyéerica cáli íinata”, càì íimaca. ¹⁶ Néese yái yáawinéericawa acalèe íinata isìaca yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa cáli ìwalibàa, yá yeedáca ituínási cáli íicha.

¹⁷ Néese áiba ángel imusúacawa Dios yàasu templo irícuíse chènuníiséeri, idènièrica nacái macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. ¹⁸ Yá áiba ángel yàacawa altar íicha, yái ángel icuèrica quichái. Yá imáidaca cachàiníiri iyú irí yái ángel idènièrica macàpucuíri wisuanási yéecuacanéeri. Yá íimaca irí: “Piwichùu nía plasú wisuanási macàpucuíri iyúwa, peedá uva iyacaná abéyéri uva yéetaná íicha iyéerica cáli íinata, quíracáiná níái iyacanáca uvaca”, càì íimaca. ¹⁹ Néese ángel iwichùaca nía yàasu macàpucuíri wisuanási iyúwa, yá yeedáca uva iyacaná cáli íicha. Yá yúucaca uva iyacaná manuírí yàalusi irículé napisùacatalépiná uva ituní. Yái yàalusi íimáanáca càicanide iyúwa Dios yàasu yùuwichàacáisi, yùuwichàidacatalépináta báawéeyéi wenàiwica. ²⁰ Yá napisùaca uva iyacaná méetàuculé yàcalé íicha. Yá madécaná irái imusúacawa yàalusi íicha. Yái irái yéesáidaca àta caballo yàasu freno néenibàa idepuíwaca. Trescientos namanùbaca kilómetros idècuni imusúacawa yàalusi íichawa yái iráica.

15

Los ángeles con las siete últimas calamidades

¹ Néeseté nuicáca chènuniré áiba manuírí yéenáíwanási nacáiri icalùadéerica nuicáca: siete namanùbaca ángelnái idènièyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuírí. Níacata namáalàidáanáca macáita. Idécanáami siete namanùbaca yùuwichàacáisi yàanàaca èeri mìnánái ìwali, yásí imáalàacawa Dios yàasu yùuwichàacáisi cháí èeri irícuíríca.

² Nuicá nacái càiride iicácanáwa iyúwa manuírí úni asáiri yáaculé càide iyúwa waicáaná vidrio yèewíadéeriwa quichái yèewi. Nuicáca wenàiwica imawènìadéeyéica caluéri cuwèesi, càmicáiná nàa icàaluíníná, yàasu yéenáíwanási nacái. Càmita nacái namàaca natànàaca

nàwali caluéri cuwèesi ípidená yàasu número. Yá nabàlùacawa idùlepi yái manuíri úni asáirica yáaculé, nadènàaca arpa Dios yèerica nalí. ³ Yá nacántàaca Moisés yàasu canción, yái Dios yàasu wenàiwica íbaidéericaté Dios írípiná. Nacántàa nacái Cordero yàasu canción. Yái canción íméerica càì:

“¡Máiníri cayábaca macáita yái pimànírica cànírica wadé wamànica, pía Wacuèriná Dios, cachàiníri náicha canánama! Píacata icuèri macáita machacàníri iyú, báisíri iyú nacái, pía icuèrica macái cáli néeséeyéi.

⁴ Macáita nàapíná pímiétacanáwa, cáalucáiná naicáca pía. Macáita nacái nàapíná píri cayábéeriwa, pía Wáiwacalica. Píacáiná abéerita mabáyawanéeri. Macái cáli néeséeyéi nàanàapíná pìataléwa, yá nàapíná picàaluínináwa naicácáiná picùaca macáita machacàníri iyú”, càì náimaca.

⁵ Néeseté nuicáca yàacùacawa yái templo ìyéerica chènuniré, yái templo mabáyawanéeri Dios ìyéerica írìcu. ⁶ Yá siete namanùbaca ángel namusúacawa templo írìcuíse idènièyéica siete namanùbaca yùuwichàacáisi manuíri. Lino yáawamica nabàle masaquèeri mèlumèluíri nacái. Nadènà nacái nàwaliabàawa cáucuíri cinturón oroíri nàucutalìcubàawa. ⁷ Néese abéeri néenà níái báinúaca cáuyéi ángel yàaca náalimáwanama abéechúa bacàa yáawami oroíchúata, níái siete ángelca. Níái bacàa ipuniyéyiwa Dios yàasu yùuwichàacáisi iyú, yái Dios ìyéerica càiripináta, èeri càníri imáalàawa. ⁸ Yái templo chènuníiséerica ipuníacawa ísa iyú, imusuéricawa Dios yàatanáise, yái Dios ìyéerica icamaláná mèlumèluíri írìcuwa, yái Dios máiníri cachànica íiwitáise. Yá canáca yáaliméeripíná iwàlùacawa templo írìculé àta namáalàacatalétawa níái siete namanùbaca yùuwichàacásica siete namanùbaca ángel idènièyéica.

16

Las copas del castigo

¹ Néese nuémìaca cachàiníri tàacáisi templo írìcuíséeri, yái templo ìyéerica chènuniré. Yá íimaca nalí níái siete namanùbaca ángelca: “Píacuéwa, picasáaca yùuwichàacáisi cáli ínatalé, yái Dios yàasu yùuwichàacáisi ìyéerica siete namanùbaca bacàa írìcu”, càì íimaca nalí.

² Iná idàbáanéeri ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáli iwéré. Yá cacháunáca èeri mìnánái idènièyéica caluéri cuwèesi yéenáíwaná napùdàlìcu, macái wenàiwica yèeyéica cuwèesi yàasu yéenáíwanási icàaluíniná. Báawéeri cháunási imusúacawa nàwalíse, yásaca imànica nasàni.

³ Néese pucháibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuíri úni yáaculé. Yá macái manuíri úni ichacamàacawa yéetáními íiranámi iyú. Yá macáita néetácawa ìyèeyéica manuíri úni yáaculé.

⁴ Néese máisibáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa macái inanába yáaculé, macái úni yáaculé nacái, úni imusúcatáiseacawa cáli írìcuíse. Yá nachacamàacawa irái iyú. ⁵ Néese nuémìaca ángel yái icuèrica úni, íimaca Dios írí:

“Pidéca piùwichàidaca nía machacàníri iyú, pía Dios mabáyawanéerica, ìyéerica siùcade, ìyéerica nacái bàaluité. Cayábacata piùwichàidaca nía.

⁶ Nadéca nanúaca pìasu wenàiwica, pìasu profetanái nacái. Siùca pidéca pìaca nàirapíná irái. Cayábacata piùwichàidaca nía càì, néetácáténáwa, nanúacáinaté pìasu wenàiwica”, íimaca.

⁷ Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi altar írìcuíséeri, yá íimaca: “¡Báisícata, Wacuèriná Dios, cachàiníri náicha canánama! ¡Pidéca pimànica càide iyúwaté píimáaná! ¡Yácata nabáyawaná iwèni! ¡Pidéca piùwichàidaca nía machacàníri iyú!” càì íimaca.

⁸ Néese báinúacáaná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa èeri ìwali. Yá yèepùacawa máiní ùuléerica yái èeri icamalánáca. Yá èeri icamalánáca yeemáca wenàiwica càide iyúwa quichái yeemáaná wía. ⁹ Yá wenàiwicanái yeemácawa ùuléri iyú báawanama, yá

nacuísá náichawa Dios báawéeri iyú, yái Dios ibànuèrica nàwali yùuwichàacáisi, càmita nacái nawènúada náiwitáisewa neebáidáanápíná càide iyúwa Dios ichùulianá nía.

¹⁰ Néese cinconá ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa caluéri cuwèesi yàalubái ínatalé. Yá catáca èeri, caluéri cuwèesi yàasu cáli icùacataléca wenàiwica. Néese yàasu wenàiwica naamiádaca nanènewa yùuwichàacáisi iyú. ¹¹ Nacuísaca Dios báawéeri iyú, yái Dios chènuníisérica yùuwichàidacáiná nía cáiwíiri iyú, cháunási iyú nacái. Càmita nacái nawènúada náiwitáisewa nabáyawaná íichawa.

¹² Néese seisná ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa manuiri inanába yáaculé íipidenéri Eufates. Yá chuica yái inanába yéewacaténá nachàbacawa chuiri cáli íinatabàa, níara icuèyéica cáli iyéerica èeri imusúacatáisewa.

¹³ Néeseté nuicáca máisiba demonio casaquèeyéi íiwitáise. Abéeri demonio imusúacawa màanu inùmalícuise, áiba demonio imusúacawa caluéri cuwèesi inùmalícuise, áiba demonio nacái imusúacawa cachíwéeri iwicùlidéeri inùmalícuise. Níai demonio casaquèeyéi íiwitáise càiyéide iyúwa balùta íicacánawa. ¹⁴ Demoniocáiná nía yáaliméeyéica imànica yái càmirica wenàiwica yáalimá imànica. Néese demonionái nàacawa macái èeri mìnánái icuèrinánái yàatalé, nàwacáidacaténá nacuèrinánái namànínapíná ùwicái Dios íipunita áibaalípiná Dios yàasu èeripíná máiníiri caiyéinináca, yái Dios cachàiníirica náicha canánama.

¹⁵ Wáiwacali íimaca walí: “Péemíacué cayába, nùapínacawa néese àniwa ísicúasiwata càide iyúwa cayéedéeri yàanàacaalí càmicatáipínáta wenàiwicanái icúa nùanàaca. Casímáica iwàwa cawínacaalí icuèrica nùanàanápíná, íibaidéeri nacái nulípiná àta nùanàacataléta, ípíchaná íbáiniacawa nuwéré íbáyawaná íwalíisewa”, càì íimaca Wáiwacali.

¹⁶ Néese demonio casaquèeyéica íiwitáise nàwacáidaca macái èeri mìnánái icuèrinánái alé íipidenáacataléca Armagedón hebreo itàacái iyú.

¹⁷ Néese sietená ángel yàaca icasáaca yàasu bacàa íisawa cáuli irìcubàa. Yá nuémíaca cachàiníiri tàacáisi imusúacawa chènuníiséeri templo irìcuise yàalubáisi yèewíise. Yá íimaca: “¡Yácata imanùbacal!” càì íimaca. ¹⁸ Néese énu icànaca mèlumèluíri iyú, nuémíaca nacái manùba tàacáisi, casànaca nacái énu madécaná. Yá cáli icusúaca nacáiwa máiní cachàiníiri iyú, máiní cachàiníiri náicha macái cáli icusúacái waiquéerica cháí èeri irìcu. ¹⁹ Néese manuiri yàcalé iseríaca yèewiwa máisibawaca, cálicáiná yàacùacawa cáli icusúacái iyú. Yá namáalàacawa níai yàcaléca macái cáli íinatéeyéica iyaca. Néese Dios iwàwalica manuiri yàcalé Babilonia, yùuwichàidacaténáni manuísíwata. ²⁰ Macái iwàwata nasawíacawa manuiri úni yáaculé. Manuínaméeyéi dúli nacái namáalàacawa canánama. ²¹ Granizo yúuwàa nacáiwa chènuníise wenàiwica íwali, yái granizo manuínaméeyéi íba nacáiyéi cuarenta namanùbaca kilonaméeri cawàwaná imíaca, àta wenàiwicanái icuísacataléta íichawa Dios báawéeri iyú, íwalíise yái yùuwichàacáisica granizo yúuwèericawa nàwali, máiníicáiná báawacani.

17

Condenación de la gran prostituta

¹ Néeseté nuicáca abéeri néená níai siete namanùbaca ángel idènièyéica siete namanùbaca bacàa. Yá íimaca nulí: “Aquialé, núasáidaca piicá yùuwichàacáisi yàanèeripíná ùwali úai íiméechúaca manùbéeyéi aslanái yáapicha plata íwalínápíná yáawinéechúacawa manùbéeyéi úni inànìacubàa. ² Macái cáli icuèrinánái cháí èeri irìcuíyéica nadéca naimáca úapicha nàacawéeyéi íichawa. Níai nacái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuiri iyú, umàaquéerica nalí naimácaténá úapicha”, íimaca nulí.

³ Néese yái ángel itéca núa manacúali yùuculé, càinàwàiri, canácatalé wenàiwica. Yá nuicáca inanái yáawinéechúawa quíiréeri cuwèesi íinata. Cuwèesi íipidená madécaná ichanàacawa cuwèesi íwalíise, yái íipidená íiméerica “Dioscata núa”. Idènlaca siete namanùbaca íiwitawa, diez nacái namanùbaca ichàle. ⁴ Uái inanáica udènlaca ubàlewa

capìralesíwéeri iicácanáwa, quíiréeri nacái. Udènà nacái madécaná tùliquìchi, oroíri, cawènichúa íba nacái, cawènichúa perla nacái. Udènà nacái bacàa ucáapirícuwa, abéechúa bacàa oro yáawamíchúa ipuniéchéuawa iyú ubáyawaná umànírica manuísíwata Dios iiquéerica máiní báawéeri iyú, yái uimáanáca manùbéeyéi yáapicha casaquèeri iyú ùacaténá cuwáinái yéenáiwana ícàaluíniná, níái ídoloca. ⁵ Udènà uípidenáwa íbàacanáta upùdàlicuwa: “Manuíri Babilonia ìyacàlená, úái náatúaca macái inanái iiméeyéica aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, náatúa nacái macái èeri mìnánáica imàníyéica íbáyawanáwa nàacaténá cuwáinái ícàaluíniná, níái ídoloca”, càì ímáanáca yái uípidenáca. ⁶ Yáté nuicáca ucámaca úái inanáica uìracáiná náiranámi, níái Dios yàasu wenàiwicamica, náiranámi nacái níái nanuéyéica neebáidacáiná Jesús itàacái. Nudécanáami nuicáca úa, yá máiní nuínáidacawa manuísíwata nuicáidaca ulí, càmícináté núalíawa càinácaalí iimáaná yái yéenáiwanaí nacáirica.

⁷ Néese ángel ímaca nulí: “¿Cána yéewa máiní cáulenáca píchani? Yáca numàacapíná píalíacawéera càinácaalí ímáaná, úái inanáica, càinácaalí ímáaná nacái yái caluéri cuwèesi itéerica úa, idènièrica siete namanùbaca íiwitawa, diez namanùbaca nacái ichàle. ⁸ Yái caluéri cuwèesi piiquéerica ìyacaté, quéwa càmíiri ìya siùca. Néese imusúapínáwa depuítwéeri utàwi ìricuise, néesecáwa imáalàapínáwa. Eeri mìnánái yàapíná caluéri cuwèesi ícàaluínináwa, macáita canéeyéica ípidená ichanàacawa cuyàluta ìricu èeri ipíchawáiseté, yái cuyàluta idènièrica náipidená macái wenàiwicaca Dios yèeyéica ícáuca càmíiri imáalàawa. Quéwa èeri mìnánái máiníiripíná cayábaca naicáca yái caluéri cuwèesi ìyéerica bàaluité, néese yéetácatéwa, quéwa yèepuèripínáwa cáuca àniwa.

⁹ “Siùcade péemlàcué cayába, píacué cáalíacáiyéica, píalíacaténácuéwa càinácaalí ímáaná: Níái siete namanùbaca íiwitaca ímáanáca càicanide iyúwa siete namanùbaca dúli, inanái yáawinéechúacawa íinata. ¹⁰ Ímáanáca càicanide iyúwa nacái siete namanùbaca nacuèrinánái icuèyéica wenàiwica néenibàa. Cinco namanùbaca nacuèrinánái nadéca nacaláacawa, yá nadéca néetácawa. Abéeri néená icùaca wenàiwica siùca. Aiba yàanàapínáwa icùacaténá wenàiwica. Quéwa yàanàapínácaalí, yá icùapíná wenàiwica malééná èeri. ¹¹ Yái caluéri cuwèesica ìyaca bàaluité, néese yéetácatéwa, yácata ochonáca nacuèrinásàiri, quéwa abéeri néenácani, níái siete namanùbacaca, yá nacái imáalàapínáwa.

¹² “Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica ímáanáca càicanide iyúwa diez namanùbaca nacuèrinánái càmíiyéicáwa idàba icùaca wenàiwica. Quéwa nacùapíná níawa malééná èeriwa yáapicha yái caluéri cuwèesica. ¹³ Yá abédanamata náiwitáise níái diez namanùbaca nacuèrinánái náibaidáanápíná caluéri cuwèesi írí, namànicaténá càide iyúwa iwàwáaná, namàacáanápíná nacái caluéri cuwèesi icùaca nàasu cáli néeséeyéi. ¹⁴ Yá namànipíná ùwicái Cordero ípunitawa quéwa Cordero imawènlàdapíná níawa, cachàiníricáináni náicha canánama èeri mìnánái icuèrinánáica. Níacáiná nacái Cordero yáapichéeyéica, Cordero idéca imáidaca nía, idéca nacái yeedáca nía yàasu wenàiwicapínáwa, nadéca nacái neebáidaca itàacái éwita nàuwichàacáanítawa”, càì ímaca nulí yái ángelca.

¹⁵ Yái ángel ímaca nulí àniwa: “Pidéca piicáca úái iiméechúaca manùbéeyéi aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, yáawinéechúawa manuínaméeyéi úni inànìacubàa. Níái manuínaméeyéi úni ímáanáca càicanide iyúwa macái íiwitáaná wenàiwica namanùbaca, macái cáli néeséeyéi nacái, macái wenàiwica itàaníyéica áiba tàacáisi iyú nacái cháì èeri ìricuíyéica. ¹⁶ Níái diez namanùbaca ichàle piiquéeyéica, ímáanáca càicanide iyúwa nacuèrinánái ìyéeyéica caluéri cuwèesi yáapicha. Máiní báawaca naicápiná úái iiméechúaca aslanái yáapicha plata ìwalínápiná. Yá náucaca úa abéechúata, mabàleta. Néese nayáapíná uínámi, yá neemápiná uchéecami quichái iyú. ¹⁷ Dioscáiná idéca imàacaca nánáidacawa namànínapíná càide iyúwa iwàwáaná namànica, íná níái diez namanùbaca icuèyéica cáliquéi, abédanamapínáta náiwitáise náapichawáaca neebáidáanápíná caluéri cuwèesi itàacái, namàacáanápíná nacái icùaca nàasu cáli néeséeyéi, àta ichàbacatalétawa macáita

càide iyúwa Dios icàlidáanaté. ¹⁸ Uái inanái piiqueéchúaca, yácata manuírí yàcaléca ichùulièrica macái cáli icuèrinánái”, càl íimaca nulí yái ángelca.

18

La caída de Babilonia

¹ Néeseté àniwa nuicáca áiba ángel iricùacawa chènuníse. Yá cachàinírica íiwitáise. Cáli icànaca iyú yái ángel icamaláná cayábéerica. ² Yá íimaca máiní cachàiníri iyú:

“¡Idéca imáalàacawa yái manuírí yàcalémica Babilonia ìyacàlená, idéca imáalàacawa! ¡Yá demonionái ìyaca néenibàa! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi demonio icùacani yái yàcalémica! ¡Macái íiwitáaná báawéeyéi màsibèe, casaquèeyéi cuipìra nacái nadéca namànica nabànawa néenibàa, namùlubè nacáiwà!

³ Níacáiná macái èeri mìnánái nadéca nacàmaca ùasu ìiracalési ipuírí iyú, imàaquéechúaca yáawawa nalí naimácaténá úapicha. Níái icuèyéica cáli canánama cháí èeri irìcuíyéica nadéca naimáca úapicha, úái càmlíchúaca náinusíwa. Nía nacái cacharreroca cháí èeri irìcuíyéica nadéca càasuca nía úapicha, ùyacáiná máiní càasuírí iyú umànicaténá ubáyawanáwa máléquéeri iyú”, càl íimaca.

⁴ Néese nuémíaca áiba tàacáisi chènuníseeri. Yá íimaca:

“Pimusúacuéwa yàcalé íicha, píacué cáininéeyéica nuicáca, ipíchanácué pimànica pibáyawanáwa úapicha, ipíchanácué nacái nùuwichàidaca pía úapicha.

⁵ Máiníacáiná manuíríca ubáyawaná, íná iwàwacutá Dios yùuwichàidaca úa. Dios yáalíacawa ìwali, yái ubáyawanáca.

⁶ Piùwichàida úa ìwalíse yái báawéerica umànírica áibanái irí, yá piùwichàida úa cachàiníri iyú pucháiba yàawiriéicatái yáwanái íicha yái báawéerica umànírica áibanái irí.

⁷ Càide iyúwa cachàiníná uicáca úawawa, uedáaná nacái ulíwa macái cawèníri, càita nacái piùwichàida úa, pimàaca uícháanáca. Uumacáiná uwàwalicuísewa: ‘Núacata icuèchúaca macái wenàiwica. Canácatáita nuícháaníwa càide iyúwa manìríchúami íicháaníná’, úumaca uínáidacawa ulíwa.

⁸ Iná yéewa abé èeri irìcu yàanàpiná ùwali yái ùuwichàanápínacawa, yásí uícháanicawa umáapicawa, yá uétápiná nacáiwà. Néese uemápináca quichái iyú macáita, cachàiníacáiná Wacuèriná Dios íiwitáise, yái yùuwichàidéeripínaca úa”, íimaca.

⁹ Néese níái icuèyéica cáliqueí, íiméeyéica úapicha càmlíchúaca náinusíwa, níái ìyèeyéicaté càasuírí iyú úapicha, yá náicháanípiná cáiwíri iyú ùwali, naicácáiná uemámicawa. ¹⁰ Yá nabàlùapínacawa déeculé uícha, cáalucáiná naicáca ùuwichàanácawa. Yá náimaca nalíwáaca: “¡Catúulécanáca waicáca pía, pía yàcalé manuíríca Babilonia, yái yàcaléca cachàinírímica! Aquialénamata abé hora irìcu, Dios idéca yùuwichàidaca pía”, càipíná náimaca.

¹¹ Nía nacái cacharreroca cháí èeri irìcuíyéica, náicháanípiná nacái ùwali. Yá máiní achúmaca nawàwa nacái càmicáiná quirínama wenàiwica iwènla náicha nàasu natéerica.

¹² Natécaté néré oro, quírameníri plata nacái, cawèníyéi íba nacái, perla nacái, cayábéeri wáluma lino nacái, wáluma capìralesíwéeri iicácanáwa nacái, wáluma seda nacái, quíréeri nacái, macái íiwitáaná àicu pumèníri isàni nacái, macái wawàsi nacái namànírica marfil imànicaná, macái wawàsi nacái namànírica cawèníri àicu imànicaná, bronce imànicaná nacái, hierro imànicaná nacái, cawèníri íba mármol imànicaná nacái. ¹³ Natécaté nacái canela, casàníri nacái, incienso pumèníri isàni nacái, pumèníri mirra nacái, perfume nacái, uva ituní ipuírí nacái, séenási nacái, cayábéeri harina nacái, trigo ituíná nacái. Natécaté nawéndacaténá nacái napìranáiwà pacá, oveja nacái, caballo nacái, carro nacái, wenàiwicanái nacái nawéndacaténá nía yàcalé mìnánái irí. ¹⁴ Cacharrerónái náimapíná yàcalé irí:

“¡Canáca pirí ìyacanási cawènírica, caséericaté piyáaca! ¡Idéca yúucacawa pícha càiripínáta pìasu cawèníri yàacàsica, macái pìasu cayábéeri wáluma nacái! ¡Canácatáita pìanàa nía àniwa!” náimaca.

¹⁵ Níái iwéndéeyéicaté càiri wawàsi yàcalé m̀nanái irí, yeedéeyéicaté nacái nalíwa plata yàcalé m̀nanái ícha, nabàlùapináwa déeculé yàcalémi ícha, cáalucáiná naicáca yàcalémi yùuwichàanáwa. Yá náicháaníná cachàiníri iyú, máiní achúmaca nawàwa. ¹⁶ Yá náimapiná nalíwáaca:

“¡Catúulécanáca waicáca yái manuíri yàcalémica! Yàcalé m̀nanáimi nadèniacaté nabàlewa cayábéeri lino, wáluma capìralesíwéeri iicácanáwa nacái, quíréeri nacái. Cachìlanáca nía nacái oro iyú, cawèníri íba iyú nacái, perla iyú nacái.

¹⁷ ¡Yá abéerìcuíseta, abéeri minuto irìcu, idéca imáalàacawa macáita nàasumi cawènírica!” náimaca.

Macáita idènièyéica nave lancha nacáiri, nía nacái cacharreroca yèeyéicawa nave irìcu, nía nacái íbaidéeyéica nave irìcu, yèeyéicawa manuíri úni yáacubàa, nabàlùapináwa déeculé yàcalémi ícha. ¹⁸ Naicápiná yàcalémi ísalená imichàacawa yàcalémi ícha, yásí náimaca náicháaníca cachàiníri iyú: “¡Canácata áiba manuíri yàcalé càide iyúwa yái yàcalé cayábéeriquéi!” náimaca. ¹⁹ Yá namutúapiná cáli ichùmalé náiwita ínatabàawa, càide iyúwa náiwitáise ìyáaná máinícaíná achúmaca nawàwa. Yá náicháanínáca cachàiníri nasàna iyúwa. Yá náima:

“¡Catúulécanáca waicáca yái yàcalé manuírìmica! Yàcalé yàasu cawènírimi iyú nadéca càasuca namànica níawawa, níái idènièyéica yàasu navewa lancha nacáiri manuíri úni yáacubàa. Aquialénamata abéeri hora irìcu idéca imáalàacawa macái yái yàcalémica”, náimaca.

²⁰ Quéwa casímáicué piwàwa yàcalémi ìwali, píacué ìyèeyéica chènuniré, píacué nacái Dios yàasu wenàiwicaca, píacué nacái apóstolca, píacué nacái profetaca, icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalícuíse. Casímáicué piwàwa Dioscáiná idéca yùuwichàidaca yái yàcalémica ìwalíse macáita yái báawéerica umàníricatécué pírí.

²¹ Néese nuicáca áiba cachàiníri ángel imichàidaca manuíri íba macàpucuíri. Yá manuíca yái íbaca càide iyúwa manuíri íba nàulùanápíná iyú trigo ituíná. Néese ángel yúucaca yái manuíri íbaca manuíri úni yáaculé. Yá ímaca:

“Càita nacái piúcapinácawa, pimáalàacawa ráunamáita, pía yàcalé manuírìca Babilonia ìyacaléná. Yá canáca náalimáaná nèepùà nàanàaca pía àniwa.

²² Càmita nacái néemàpiná nasàna piasu calle irìcubàa, níái inuéyéica sànasi arpa iyú, nía nacái icántèyeyéica, nía nacái ipùlièyeyéica íwa, trompeta nacái. Canáca nacái íbaidéeyéi néenibàa canácáiná náibaidéeripíná. Càmita nacái nàulùapíná ituínási.

²³ Càmita napucúadapíná lámpara néenibàawa. Càmita nacái namànipíná matrimonio, máinícaínaté cachàiníri naicáca níawawa níái yàcalémi yàasu cacharreroca, nía nacái yàcalé m̀nanáimi naméeràidacaté canánama èeri m̀nanái Dios ícha nàasu màliacáisi iyúwa.

²⁴ Nanúacaté Dios yàasunái profetamica icàlidéeyéicaté tàacáisi Dios inùmalícuíse, nía nacái Dios yàasu wenàiwicamica, nía nacái canánama nanuéyéicaté neebáidacáiná Dios itàacái, cháí èeri irìcu”, ímaca yái ángelca.

19

¹ Néeseté àniwa nuémìlaca cachàiníri tàacáisi nacáiri, càide iyúwa wéemlaná manùbéeyéi wenàiwica itàacái ìyèeyéica chènuniré. Yá náimaca cachàiníri iyú:

“¡Aleluya! Wàacué Wacuèriná Dios iríwa cayábéeri Dioscáiná idéca iwasàaca wía yàasu yùuwichàacáisi íchawa, wàacué icàaluíná, máiní cachàiníri íiwitáise Wacuèriná Diosca.

² Yácáiná Dios yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica machacàníri iyú. Idéca yùuwichàidaca úái inanái iiméechúacaté aslanái yáapicha plata ìwalínápiná, úái iwènúadéechúacaté macái èeri m̀nanái íiwitáise namànicaténá báawéeri naimácáinaté úapicha càmlíchúaca náinusíwa. Dios idéca imáalàidaca úa unúacáinaté wenàiwica íbaidéeyéica Dios irípiná”, náimaca.

³ Néese náimaca àniwa:
 “¡Aleluya! Wàacué Dios irí cayábéeri. Yái uísalená imichàacawa càiripináta, èeri cà míri imáalàawa”, náimaca.

⁴ Néese níái veinticuatro namanùbaca nacuèrinánáica, nía nacái báinúaca cáuyéi ángel náuwàa naliacawa nanùmáawawa Dios ípunita nàcaténá icàaluíniná, yái yáawinéericawa yàalubái íinatawa. Yá náimaca: “¡Báisíta, amén! ¡Aleluya, wàacué Dios irí cayábéeri!” náimaca.

⁵ Néese nuémìaca cachàiníri tàacáisi yàalubáisi néeséeri. Yá íimaca:
 “¡Piacué irí cayábéeri, yái Wacuèriná Diosca, macáitacué pía íibaidéeyéica irípiná, piacué nacái yèeyéica Dios icàaluíniná, piacué sùmanái, béeyéi nacái canánama!” càì íimaca.

La fiesta de las bodas del Cordero

⁶ Néese nuémìaca nacái áiba tàacáisi nacáiri càide iyúwa wéemianá madécaná wenàiwica imáidáaná, càide iyúwa nacái wéemianá manùbéeri màladàca isàna, càide iyúwa nacái wéemianá casànéeyéi énu manuíyéi tiríricaalí. Yá náimaca:

“¡Aleluya, wàacué cayábéeri Wacuèriná Dios cachàiníri iríwa, yái cachàiníríca náicha canánama, idàbacáiná icùaca macáita!

⁷ Yá casímáicué wía, wayanídacuéwa manuísíwata. Wàacué Dios irí cayábéeri. Idéca Cordero yéenáiwana yàanàaca yeedácatáipináta iríwa yàacawéetúapináwa. Uái yàacawéetúapiná udéca uchùnìaca úawawa.

⁸ Idéca imàacaca ùwalica ubàlewa cayábéeri lino, masaquèeri nacái, mèlumèluíri nacái. Yái cayábéeri wáluma lino ímáanáca càicanide iyúwa yái cayábéerica Dios yàasu wenàiwicanái imàiníríca”, càì náimaca.

⁹ Néese ángel íimaca nulí: “Pitànàani: ‘Casímáica níái wenàiwicaca Dios imáidéeyéica Cordero yàasu matrimonio nérépiná, yeedápinácaalí iríwa yàacawéetúapináwa’, càì pitànàacani”, íimaca nulí. Néese íimaca nulí àniwa: “Yái tàacáisi nucàlidéerica pirí, báisíri tàacáisicani Dios inùmàlicuíséerica”, íimaca nulí.

¹⁰ Yá nubàlùacawa nùlulù ipùata iyúwa ángel irí nùcaténá icàaluíniná, quéwa ángel íimaca nulí: “Picá pimàni càì. Nùacata íibaidéeri Dios irípiná càide iyúwa pía, nía nacái péenánái icàlidéeyéica mamáalàacata naináwaná ìwaliwa Jesús yàasunáica nía. Pía Dios icàaluíniná”, íimaca nulí. Yáciná Espíritu Santo imàaquéericaté profetanái icàlidaca tàacáisi Dios inùmàlicuise, yácata Espíritu imàaquéerica Jesús yàasu wenàiwica icàlidaca ìináwaná ìwali.

El jinete del caballo blanco

¹¹ Néeseté nuicáca capíraléeri cáli yàacùacanéerica chènuníise, Dios ìyacàle nacái, yá péemiacué cayába, nuicáca cabalèeri caballo. Yái wenàiwica yáawinéericawa caballo íinata, yácata Wáiwacali, ípidenéri Cayábéeri íiwitáise, Machìwéeri nacái. Machacàníri iyú yùuwichàidaca báawéeyéi wenàiwica, imànica nacái náipunita ùwicái. ¹² Yá mèlumèluíri ituí càide iyúwa waicáaná quichái ipèrù. Idènìaca madécaná corona íiwita ìwaliwa. Idènìaca ípidenáwa ìwaliwa, quéwa abéerita Wáiwacali yáalíawa càinácaalí ímáaná yái ípidenáca. ¹³ Wáiwacali ináawani idéca yáapúacawa irái yáaculé, yá idènìaca ípidenáwa, Dios itàacái. ¹⁴ Chènuníiséeyéi úwi nàacawa yáamiwáise. Nadènìaca nabàlewa cayábéeri wáluma lino cabalèeri, masaquèeri nacái. Nàacawa náalimáwanama cabalèeri caballo íinata. ¹⁵ Wáiwacali yùuwichàidapiná èeri mìnánái itàacái cachàiníri iyúwa, macái cáli néeséeyéi cà míiyéica yeebáida itàacái. Yùuwichàidapiná níawa cachàiníri iyú. Yá imáalàidapiná wenàiwica imàníiyéica ibáyawanáwa máiníri báawaca Dios iicáca, yái Dios cachàiníríca náicha canánama. Imáalàidapiná níawa càide iyúwa wenàiwica ibawàidacaalí uva ìyacaná ipisùcaténá uva ituní. ¹⁶ Idènìaca ípidenáwa ináawani ìwaliwa, icuuchuí ìwaliwa nacái: “Nacuèrinásàiri, níái macái cáli icuèrinánáica. Náiwacali nacái níái macái èeri mìnánái íiwacanánáica”.

¹⁷⁻¹⁸ Néese nuicáca áiba ángel ibàluèricawa èeri ituí irìcu. Yá íimaca cachàiníri iyú wáchulinái irí yáalaníiyéicawa chènunibàa: “Caquialéué, pìwacáidáyacacuéwa

piyáacaténácué piyáacaléwa cadénama yái yàacàsi Dios ichùnìèripinácué pirí. Piyáacaténácué piyáacaléwa nainámi níái ichùulièyéicaté wenàiwica, nía nacái úwi íiwacanánáimica, nía nacái wenàiwicanáimi cachàiníiyéica, nía nacái caballomica, nía nacái yèeyéimicawa caballomi íinata, nía nacái macái wenàiwicamica, nía nacái íibaidéeyéimica mawèníiri iyú áibanái irí, nía nacái yèepuníiyéimicawa máiwacalíiyéimica, nía nacái sùmanáimica, béeyéimica nacái”, càì íimaca yái ángelca wáchulinái irí.

¹⁹ Néese nuicáca yái caluéri cuwèesi, nía nacái ichùulièyéica èeri mìnánái. Nuicá nacái náapicha nàasu úwinái ìwacáidáyaquéeyéicawa namànicaténá ùwicái Wáiwacali íipunita yái yáawinéericawa cabalèeri caballo íinata, náipunita nacái yàasu úwinái yèeyéicawa yáapicha chènuníise. ²⁰ Yá náibàaca caluéri cuwèesi. Náibàaca nacái cachìwéeri iwicùlidéerica, imànírira yái càmirica wenàiwica idé imànica idècunitàacá ìyaca caluéri cuwèesi yáapicha, ichìwáidacaténá wenàiwica imàaquéeyéica nachanàidaca caluéri cuwèesi íipidená nàwali, nía nacái yèeyéica cuwèesi yéenáíwaná icàaluíniná. Yá náucaca caluéri cuwèesi quichái iriculé icáuca yáapichatawa, yàasu cachìwéeri iwicùlidéeri yáapichawa manuíri quichái iriculé, yáara manuíri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata cachàiníiri azufre iyú, càiripinéerita ìyaca. ²¹ Néese yái Wáiwacali yáawinéericawa caballo íinata inúaca cuwèesi yàasu úwináimi macáita. Inúaca nía itàacái iyúwa imusuéricawa inùmalicúise. Yá macáita wáchuli nayáaca nayáacaléwa cadénama úwinái ichéecami yéetéeyéimicawa àta cadécataléta níái wáchulica.

20

Los mil años

¹ Néeseté nuicáca ángel iricùacawa chènuníise. Idèniaca llave icáapi irìcuwa yàacuèripiná iyú depuúwéeri utàwi inùma. Idèniaca nacái manuíri cadena icáapi irìcuwa. ² Néese ángel íibàaca m̀àanu, yái bàaluitéeri àpica, idèniérica íipidenáwa càì: Diablo, íimáanáca “Icháwàidéeri waináwaná ìwali”, Satanás nacái, íimáanáca “Wàuwidesàiri”. Angel idacùaca m̀àanu cadena iyú mil camuí piná. ³ Néese ángel yúucaca m̀àanu depuúwéeri utàwi iriculé. Yá ángel ibàliaca utàwi inùma. Ibàliaca utàwi inùma cachàiníiri iyú m̀àanu iwicáu àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca, ipíchaná m̀àanu ichìwáidaca èeri mìnánái. Néese mil camuí idénáami, yá iwàwacutápiná nawasàaca m̀àanu àniwa malééná èeripináta.

⁴ Néese nuicáca madécaná yàalubáisi. Níái yáawinéeyéicawa yàalubáisi íinata nacùapiná wenàiwica nàuwichàidacaténá cawinácaalí imàníiyéica íibáyawanáwa. Nuicá nacái wenàiwica yéetéeyéimicawa nawichuèyéicaté íicha íiwita nacàlidacáinaté Jesús iináwaná ìwali, nacàlidaca nacái Dios itàacái áibanái irí. Càmitíyéicaté yàa caluéri cuwèesi icàaluíniná, yàasu yéenáíwanási nacái. Càmitaté namàaca áibanái nachanàidaca caluéri cuwèesi íipidená napùdàlicu, nacáapi ìwali áiba. Yá nèepùapináwa cáuca àniwa, yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. ⁵⁻⁶ Yácata idàbáanéeri namichàanácawa. Casíimáica nía, mabáyawanéeyéica nía nacái, níái imichèeyéipinácawa yéetácáisi íicha idàbáanéerica namichàanácawa. Yá machàinica náicha yáara pucháibáaná yéetácáisica. Sacerdotepináca níawa íibaidéeyéica Dios irípiná, Cristo irí nacái. Yá nacùapiná wenàiwicanái Cristo yáapicha mil camuípiná. Quéwa áibanái yéetéeyéimicawa càmitàacá namichàapináwa yéetácáisi íicha àta imáalàacatalétawa yái mil camuíca.

Derrota del diablo

⁷ Néese mil camuí idénáami, yásí ángelnái namusúadapiná Satanás iricúise yái nadacùacatalécani. ⁸ Yá imusúapináwa ichìwáidacaténá macái èeri mìnánái, nía nacái íipidenéeyéica Gog, Magog nacái. Yá ìwacáidapiná nía namànicaténá ùwicái. Chínamáipináca níái úwica càide iyúwa càina ituíná.

⁹ Yá nàapináwa namanùbaca iyúwa chínamáinama níái úwica, Israel yàasu cáli íinatalé, yá nabàlùapináwa itéesebàa yái Dios yàasu wenàiwica ìyacàleca, yái yàcalé cáininéerica Dios iicáca. Néeseta quéwa Dios ibànùapiná quichái chènuníise, yásí yeemáca macáita níái

úwináimica. ¹⁰ Néese Diablo, yái Satanás icháwàidéerica waináwaná ìwali, yái ichìwáidéerica wenàiwica, Dios yúucapináni quichái irìculé, yáara manuiri yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata cachàiníri azufre iyú, alé ìyacatalépináca yái caluéri cuwèesica, yá nacái yàasu cachìwéeri iwicùlidéerica. Yá nàuwichàapináwa càiripináta èeríapinama, táiyápinama nacái, èeri càníri imáalàawa.

El juicio ante el gran trono blanco

¹¹ Néeseté nuicáca manuiri yàalubáisi cabalèeri. Nuicá nacái yái yáawinéericawa yàalubáisi íinata. Yá cáliquei, yá nacái capìraléeri cáli chènuníiséerica nachalíacawa, yá canáca nía quirínama, Dios imáalàidacáiná nía, yái Dios yáawinéericawa yàalubáisi íinata. ¹² Néese nuicá níaí yéetéeyéimicawa canánama, níaí manuínaméeyéica, nía nacái púubéeyéica. Yá nabàlùacawa yàalubáisi íipunita. Néese cuyàluta nàacùacawa. Yàacùacawa nacái áiba cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyéica icáucawa càníri imáalàawa. Néese icàlidaca naináwaná ìwali níaí yéetéeyéimicawa, càide iyúwa nalééná cuyàluta irìcuíse naináwaná, càinácaalíté namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹³ Macái wenàiwica yéetéeyéicatéwa manuiri úni yáaculé namusúacawa úni yáacuíse, yá nabàlùacawa Dios íipunita. Macáita nacái yéetéeyéimiwa nàanàaca yéetácáisi íicha, càliculí íicha nacái, síisáanácaalíté néetácawa. Yá icàlidapiná naináwaná ìwali canánama càinácaalíté namàníiná idècunitàacá cáuca nía. ¹⁴ Néese yúucaca yéetácáisi quichái irìculé; yúucaca infierno quichái irìculé nacái, yái infierno báawéeyéimi ííwítáise yùuwichàacatalécawa. Yúucaca nía quichái irìculé, yái manuiri yàawa nacáirica ipucuéricawa ìyaca mamáalàacata quichái iyú. Yácata pucháibáaná yéetácáisica, yái manuiri yàawa nacáirica ipucuéricawa quichái iyú càiripinéerita ìyaca. ¹⁵ Yá macáita wenàiwica canéeyéica íipidená ichanàacawa cuyàluta irìcu, yásí yúucaca nía quichái irìculé, yái manuiri yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata quichái iyú, canácáiná náipidená cuyàluta irìcu, yái cuyàluta idènièrica wenàiwicanái íipidená idènièyéica icáucawa càníri imáalàawa.

21

El cielo nuevo y la tierra nueva

¹ Néeseté, núa Juan, nuicáca wàlisài capìraléeri cáli, nuicá nacái wàlisài cháí cáli, imáalàapinácáináwa yáara idàbáanéerimica capìraléeri cálica, cháí idàbáanéerimica cálica nacái. Canácata quéwa manuiri úni. ² Néese nuicáca mabáyawanéeri yàcalé, yái wàlisài Jerusalénca. Iricùacawa chènuníise Dios yàatanáise. Cayábéerica yái yàcaléca Dios ichùnìerica cayába. Cayábéeri iicácanáwa càiride iyúwa inanái iicácanáwa udécanáami ùwalica ubàle cawèníriwa ùacawéeri írìpináwa, ipíchawáise umànica matrimonio yáapicha. ³⁻⁴ Néeseté nuémìaca cachàiníri tàacáisi Dios yàalubái irìcuíséeri, yái yàalubáisi Dios yáawinacatáicawa, icùacaténá canánama. Yá càí íimaca: “Péemìaca cayábani, siúcáise de Dios ìyaca èeri mìnánái yáapicha. Yèepunípináwa náapicha, icùapiná nacái nía. Dioscata yàacawéeridapiná nía, Nacuèrinápiná nacáicani. Dios itunúapiná náicha natuíyáa macáita. Canáca yéetácáisi néré. Càníiyéipiná íicháaní néenibàa. Càmita achúma nawàwa. Canáca cáiwíri yácainá idéca imáalàacawa càiripináta canánama yáara quéechéerimicaté ìyaca”, íimaca nulí.

⁵ Néese Dios, yái yáawinéericawa manuiri yàalubáisi íinata, icùacaténá canánama, íimaca: “Péemìaca cayába, numànica nùyaca macáita wàlisàita àniwa”, íimaca. Néese íima nulí àniwa: “Pitànàacani, càide iyúwa núumáaná pirí, báisíiricáiná nutàacáica íná píalimá peebáidacani”, íimaca nulí yái Diosca.

⁶ Yá íimaca nulí nutànàacaténá tàacáisi: “Nudéca numáalàidaca numànicani. Núacata yái iyéericaté èeri ipíchawáiseté, núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Cawinácaalí macáléerica iwàwa, nùaca ìirawa úni yèeri icáuca càníri imáalàawa, mawèníri iyú quéwa nùaca ìirani”, íimaca nulí nutànàacaténáni. ⁷ Yá íimaca nulí àniwa yái Diosca: “Cawinácaalí imawèniàdéeyéica báawéeri, nùaca nalí macáita yái

cawènírica mawèníri iyú, níái nuénibeca. Núacata nacuèrinápináwa. Níacata nuénibepiná nacáíwa”, ímaca nulí nutànàcaténáni. ⁸ Néese ímaca nulí àniwa yái Diosca: “Quéwa cawínácaalí níái càmíiyéica yeebáida nutàacái cáalucáiná nàuwichàacawa nulípiná, nía nacái iwènúadéeyéica nuícha ííwítáise, nía nacái càmíiyéica yeebáida nutàacái, nía nacái casaquèeyéica ííwítáise, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái iiméeyéica áiba yáapicha càmíichúaca náinusíwa, càmíirica nacái nanìrisíwa, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáiná yéenáiwana ícàaluíniná, nía nacái macáita cachìwéeyéica, iwàwacutápiná nàacawa manuírí quichái irìculé yái manuírí yàawa nacáirica ipucuéricawa mamáalàacata azufre iyú, máiníri ùuleca, càiripinéerita iyaca. Yái quichái ípidenéeri ‘Pucháiba yàawiríeri yéetácáisica’ ”, ímaca nulí yái Diosca.

La nueva Jerusalén

⁹ Néeseté áiba ángel yàanàaca nùatalé, abéeri néená níái siete namanùbaca ángelca idènièyecaté siete namanùbaca bacàa ipuniéyécawa iyú yái siete namanùbaca yùuwichàacáisi Dios ibànùèripináca namáalàidáaná canánama yùuwichàacáisica cháí èeri irìcuíríca. Yái ángel ímaca nulí: “Aquialé, núasáidacaténá piicá úara Cordero yàacawéetúapináca”, ímaca nulí yái ángelca. ¹⁰ Néese Espíritu Santo imàacaca nuicáca ángel itéca núa, yéenáiwanaí nacáiri iyúta quéwa, alé chènuníri dúli ínatalé. Néese ángel yáasáida nuicáca Cordero yàacawéetúa, yái cayábéeri yàcalé mabáyawanéerica, ípidenéeri Jerusalén, irìcuéricawa chènuníise Dios yàatanáise. ¹¹ Yái yàcaléca mèlumèluírícani Dios ícamaláná iyú. Mèlumèluírí càide iyúwa cawèníri íba cabalèeri ípidenéeri jaspe, cuniéri quéwa iyúwa cayábéeri vidrio. ¹² Yái yàcalé idèniaca itéesewa iwáináwa chènunírica, manuírí nacái. Yái iwáiná idèniaca doce namanùbaca inùmawa. Macái inùmata abéeri ángel ibàlùaca icùacani. Macái inùmata náipidená ichanàacawa doce namanùbaca yàawiría Israel itaquénáinámica. ¹³ Nuicáca máisiba inùma iwáiná íwali este iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca norte iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca sur iwéré, máisiba nacái inùma nàyaca oeste iwérécata. ¹⁴ Yái yàcalé iwáiná doce namanùbaca íba yáapíiséeyéi náalimáwanama náipidená ichanàacawa níái doce namanùbaca apóstol yèepuníyecatéwa Cordero yáapicha.

¹⁵ Yái ángel itàaníríca núapícha idèniaca oroíri metro yáalimáidacaténá yàcalé, ibàlài néeséeri iwáiná nacái, inùma nacái. ¹⁶ Yái yàcaléca abédanaméerita ibàlài icáalaca. Néese ángel yáalimáidaca metro iyúni yái yàcaléca. Dos mil doscientos namanùbaca kilómetros icáalaca, càita nacái icáalaca ichènunica, càita nacái icàcumàa icáalaca. Abédanamata icáalaca yái yàcaléca. ¹⁷ Néese ángel yáalimáidaca iwáiná yàcalé itéeséerica. Sesenta y cinco namanùbaca metros ichènunica càide iyúwa èeri mìnanaí yáalimáidáaná wawàsi.

¹⁸ Yái iwáináca yáawami cabalèeri íba cawèníri ípidenéerica jaspe. Yái yàcaléca yáawami orota càide iyúwa masaquèeri vidrio. ¹⁹⁻²⁰ Doce namanùbaca manuínaméeyéi íba iwáiná yáapíise. Iba imanùbaca ichanèerica íwali abéeri ííwítáaná cawèníri íba: jaspe, cabalèeri íba; zafiro, capìraléeri, cuniéri íba; ágata, capìraléeri erúamàwaca, samànéeri íba; esmeralda, ipuléerisíwa, cuniéri íba; ónice, éewéeri, samànéeri íba; cornalina, quíiréeri, cuniéri íba; crisólito, éewéeri, cuniéri íba; berilo, ipuléeri, cuniéri íba; topacio, éewéeri, cuniéri íba; crisoprasa, éewaca nacáiri, samànéeri íba; jacinto, chubénaméeri, cuniéri íba; amatista, capìralesíwéeri, cuniéri íba; ²¹ Níái yàcalé inùmaca doce namanùbaca yáawami perlata, cabalèeri íba cawènírica. Inùma imanùbaca imàníri abéeri perla ícha, iwáiná inùmapiná. Yái yàcalé yàasu manuírí carretera yáawami orota, cuniéri vidrio nacáiri.

²² Canácata templo yàcalé irìcu nasutàcàalupináca Dios ícha. Yàcalé imanuícata nàaca Dios icàaluíniná, yái cachàiníríca náicha canánama, nàaca Cordero icàaluíniná nacái. ²³ Càmita iwàwacutá èeri icànaca yàcalé íwali, quèeri nacái, icànacáiná íwali yái Dios, Cordero nacái nacamalánáca. ²⁴ Macái cáli néeséeyéi yèepunícawa yàcalé icamalá irìcu. Wenàiwica íiwacanánái natéca nàasu cawèníriwa yàcalé irìculé. ²⁵ Yàcalé inùmaca canánama canácatáita ibàliawa èeríapi. Canáca catá néré. ²⁶ Natéeripiná nàasu cawèníriwa néré

yàcalèriculé, níái macái èeri mìnánái càasuíyéica. ²⁷ Quéwa báawéeyéi íiwitáise canácatáita yéewaná nawàlùacawa néré. Cawinácaalí íiméeyéica áiba yáapicha càmlírica nanìrisíwa, càmlíchúaca nacái náinusiwa, nía nacái cachìwéeyéica, canácata yéewanápiná nawàlùacawa néré. Níawamita idènièyéica íipidenáwa ichanàacawa Cordero yàasu cuyàluta irìcu, yái cuyàlutaca idènièrica náipidená canánama níái Dios yèeyéica icáuca càmlíri imáalàawa.

22

¹ Néeseté ángel yáasáida nuicáca masaquèeri inanába, yèeri wacáuca càmlíri imáalàawa. Asáiri yáaculé manuísíwata càide iyúwa waicáaná vidrio. Yái inanába imusúacawa Dios yàalubái yèewíise, yái yáawinacatáicawa Cordero yáapicha, nacùacaténá canánama. ² Yái inanába iwatácawa bamuchúamibàa yàcalé yàasu manuíri carretera yèewibàa. Aicu nabàlùacawa carretera idùlepibàa, càita nacái abéemàawáise nabàlùata nacáwa néenibàa. Yái àicu, yácata yèerica wacáuca càmlíri imáalàawa. Idènìaca ìyacanáwa, doce yàawiría yàaca ìyacanáwa macái camuíta. Quéeri imanùbacata càyacanácani. Yái àicu ibáináca cayábéeri dabéca ichùnìèrica macái èeri mìnánái. ³ Yàcalé irìcu, canácatáita ìya wawàsi Dios ìiquéerica iyúwa báawéeri. Dios, Cordero yáapicha, íipidenéerica Jesucristo, nacùapíná èeri mìnánái néenibàa. Nàasu wenàiwicanái yàaca nacàaluíniná. ⁴ Naicáwa Dios inàni néréwa. Nadènìapíná Dios íipidená napùdàlicuwa. ⁵ Canáca néré catéeriwa. Níái ìyèeyéipínáca néenibàawa càmita iwàwacutá napucúadaca lámpara, càmita nacái iwàwacutá èeri icànaca nàwali. Wáiwacali Diosta icànapíná nàwali. Nacùapíná macáita Dios yáapicha càiripínáta, èeri càmlíri imáalàawa.

La venida de Jesucristo está cerca

⁶ Néeseté ángel íimaca nulí: “Báisíiricata yái tàacáisica, íná yéewa píalimá peebáidacani macái piwàwalicúsewa. Yá nacái Wáiwacali Dios, yái imàaquéerica profetanái icàlidaca tàacáisi inùmalicúise, idéca ibànùaca yàasu ángelwa yáasáidacaténá yàasu wenàiwicanái irí cainácaalí ichàbàanápínáwa mesúnamáita”, íimaca nulí yái ángelca.

⁷ Wáiwacali íimaca walí: “¡Péemiacué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! ¡Casímáica nawàwa cawinácaalí yeebáidéeyéica yái tàacáisica Juan itànèerica cuyàluta irìcu, yái icàlidéerica cainácaalí ichàbàanápínáwa!” càì íimaca yái Wáiwacalica.

⁸ Núa Juan, núacata yái yéemièrica, ìiquéerica nacái macáita yái tàacáisica. Idécanáami nuémìacani, nuicácani nacái yái wawàsica, yá nubàlùacawa nùulù ipùata iyúwa ángel irí nùacaténá icàaluíniná, yái yáasáidéerica nulí yái tàacáisica. ⁹ Quéwa ángel íimaca nulí: “Picá pimàni càì. Núacata piacawéeriná ìibaidéerica Dios irípiná píapicha, péenánái yáapicha nacái níái profetaca icàlidéeyéica tàacáisi Dios inùmalicúise, nàapicha nacái níái yeebáidéeyéica tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta irìcu. Pìaca abéerita Dios icàaluíniná”, íimaca nulí.

¹⁰ Néese íimaca nulí àniwa: “Picá pibàani áibanái íicha yái tàacáisi pitànèerica cháì cuyàluta irìcu, icàlidéerica cainácaalí ichàbàanápínáwa, mawiénicáiná yái èerica”, íimaca.

¹¹ Cawinácaalí imànìiyéica ibáyawanáwa, nía nacái casaquèeyéica íiwitáise, iwàwacutá nawènúadaca náiwitáisewa nabáyawaná íichawa caquialéta. Cawinácaalí nacái cayábéeyéica íiwitáise iwàwacutá namànica cayábéeri mamáalàacata, nía nacái masaquèeyéica íiwitáise iwàwacutá nèepunícawa mamáalàacata mabayawanéeri iyú”, íimaca.

¹²⁻¹³ Wáiwacali íimaca walí: “¡Péemiacué cayábani, nùanàapíná mesúnamáita! Yásí nutéca cawènìiri, yá nacái yùuwichàacáisica numàaquéeripínáca macáita wenàiwica irí náalimáwanama càide iyúwa imanuícanama nadéca namànica cayábéeri, báawéeri áibata. Núacata yái ìyèericatè èeri ipíchawáiseté; núacata nacái yái namáalàidáaná canánama càide iyúwa las letras alfa y omega. Núacata yái idàbéericatè macáita, imáalàidéeripíná nacáwa macáita”, íimaca.

¹⁴ Casímáica cawinácaalí masaquèeyéica imànica íiwitáisewa báawéeri íicha yéewacaténá nayáaca nayáacaléwa yái àicu ìyacaná yèerica nacáuca càmlíri imáalàawa, yéewanápiná nacái nawàlùacawa iwáiná inuma irìcubàa wàlisàì Jerusalén ìyacàlená irìculé. ¹⁵ Déeculé

yàcalé ícha nàyaca níara casaquèeyéica íiwitáise, nía nacái camàliquéeyéica, nía nacái iiméeyéica áiba yáapícha camíichúaca náinusíwa, camíirica nacái nanìrisíwa, nía nacái inuéyéica wenàiwica meedá, nía nacái yèeyéica ídolo cuwáinái yéenáiwana ícàaluíná, macáita nía nacái casíimáiyéica ichìwáidaca áibanái wenàiwica.

¹⁶ “Núa, Jesús, nudéca nubànùaca nùasu ángelwa icàlidacaténácué pirí yái tàacáisica, nalípiná macáita yeebáidéeyéica nutàacái, ìwacáidáyaquéeyéicawa yàcalé imanùbaca. Núacata yái rey David itaquérinámica. Núacata nacái idàbéeripináca Dios yàasu èeri máiní cayábéeri càiride iyúwa mèlumèluíri dùlupùta ichanèericawa mèlumèluwaca mapisáisiwata èeri imanùbaca”, íimaca yái Jesúsca.

¹⁷ Yái Espíritu Santo, úa nacái Cordero yàacawéetúapiná náimaca Jesús irí: “¡Aquialé!” càì náimaca Jesús irí. Macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisica, “¡Aquialé!” càì píimacué Jesús irí. Macáitacué pía nacái iwàwéeyéica icáucawa camíiri imáalàawa, aquialécué, peedácué piríwani mawènlíri iyú, càide iyúwa macàléeyéi iwàwa iwàwáaná ìiraca úni.

¹⁸ Yá nùalàacué pía cachàiníri iyú macáitacué pía yéemièyéica yái tàacáisi Juan itànèerica chái cuyàluta irìcu, icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa. Aibacaalí itùculìada néeni áiba tàacáisi àniwa, Dios yùuwichàidapiná yái wenàiwica yùuwichàacáisi iyú, yái yùuwichàacáisi Juan itànèerica ìwali chái cuyàluta irìcu. ¹⁹ Aibacaalí yúucaca tàacáisi cuyàluta irìcuíseta yái icàlidéerica càinácaalí ichàbáanápínáwa, càmita Dios imàaca iyáaca iyáacaléwa àicu ìyacanà yèeri wacáuca camíiri imáalàawa, càmita nacái Dios imàaca ìyaca mabáyawanéeri yàcalé irìcu, yái àicuca, yái yàcaléca nacái waléeyéica ìwali chái cuyàlutaca irìcu.

²⁰ Yái Wáiwacali Jesús icàlidéerica walíni yái tàacáisica íimaca: “Báisíta, nùanàapiná mesúnamáita”, càì íimaca yái Wáiwacalica.

Néseté núumaca: “Báisíta, amén. ¡Aquialé, Wáiwacali Jesús!” càì núumaca.

²¹ Nusutácué Wáiwacali Jesús ícha pirípinácué imàínínápínácué pirí cayábéeri.